

శ్రీ పంచగ్రహం వసు

97

CHICKEN 1963

శ్రీమదాంధ్ర

మహాభారతము

శ్రీకృష్ణ

బుక్కపట్టణము

రామోనుజయ్య

గారి చే

బరిశోధకము.

వేమూరు - ముక్త్యును సెట్టి అష్ట సన్నచే
బ్రకటింపబడుచున్నది.

గూర్కొన్న

ఎ. కణ్ణన్ సెట్టి అష్ట కంపనీవారిచే
ముద్రితమైనది.

ప్రకాశము :

రెవెన్యూ డివిజన్, హైదరాబాద్.

బుక్స్టల్లర్స్ డి పబ్లికర్స్

286, శైవాజీబాదు రోడ్డు.

మద్రాస్.

225. 1.

1939.

(COPYRIGHT REGISTERED)

THE ANDHRA BOOK HOUSE.

SULTAN BAZAR, HYDERABAD-DN

పీఠిక

ఈపర్వమును దొలుతఁ బరిశోధించునపుడు రెండు మూఁడు శబ్దములకుఁ బ్రసిద్ధముగా వ్యవహరింపఁబడుచున్న రూపములందు మాఱుపాటులు వ్రాత ప్రతులం దెల్ల నొక్కతీరునఁ గానిపించుచు వచ్చినవి. అయినను లాక్షణికు లగు నితరకవులప్రయోగములును వాని కుపోద్బలకములుగాఁ గనుపట్టవఱకు నా మాఱుపాటులను సంగీకరింప నేరకుండి పిదపఁ బెక్కు లితరకవిప్రయోగములు గనుపట్టఁగా నామాఱుపాటుల నిందుఁ దెలుపువాఁడ నయితిని.

పట్టుఁగొమ్మ :—ఇది 'పట్టుఁగొమ్మ' అనియె వ్రాతప్రతులఁ జూపట్టు చున్నది. కొమ్మశబ్దము 'కొమ్మ' అనునటవపదమునుండి నిష్పన్నము కానోపు. కనుక 'పట్టుఁగొమ్మ' అనఁగా ఊతకట్టు (ఆలంబనదండము) అని యర్థ మగు చున్నది. ఇందుఁ బ్రధమాశ్వాసమున

'ఘనభుజవిక్రమోన్నతుఁడు, కౌరవకోటికిఁ బట్టుఁగొమ్మ (2-పద్య.)
అని యున్నది.

శ్రీనాథుని హరవిలాసమునందును

క. తిమ్మ ధనార్థుల పట్టుం

గొమ్మ వివేకాదినకలగుణరత్ననిధా

నమ్ముఁ ద్రిపురారియనుఁగుం

దమ్మును బుధజనము సంతతమ్మును బొగడున్.

(1-ఆశ్వా.)

శ్రీరామాభ్యుదయమందు

చ. దయకుం గందువ, దానకేలి కిర, వంతశ్శుద్ధికిఁ జన్మభూ

మి, యుదారత్వమురచ్చపట్టు, జయలక్ష్మీలీలకుం బట్టుఁగొ

మ్మయవిస్ఫూర్తికి నాస్పదం, బఖిలవిద్యాతారతమ్యజ్ఞతా

శ్రయ మీగొబ్బరినారసింహమనుజేంద్రస్వామి సామాన్యుడే. (1-ఆశ్వా.)

ఈప్రయోగములంబట్టి 'పట్టుఁగొమ్మ' అని గ్రహించుటయే సాధువుగాఁ దోచుచున్నది.

ఏటికిఁ—ఇది 'ఏటికిఁ' అని సబిందుకముగానే యన్నిగ్రంథముల వ్రాతప్రతులను జూపట్టుచున్నది. ఇది 'ఏమిటికిఁ' అనుదానిసంక్షిప్తరూప మై యందలి మకారముననునాసిక శ్రుతికి మాఱుగా ననుస్వారము నొంది యుండు నని తోచుచున్నది. ఇందులకు భాగవతమున,

క. ఏటిది సీరాచటికం, బాటది మొఱవెట్టఁ బశువు లాతురపడ నో

యాట దని లేచి దొంగల, గీటపు వెడలంగఁ బశువుక్రియ నుండెడిదె.

కేయూరబాహుచరిత్రమున

క. నేటి కివి గంటి వెట్టంగ, నేటికి నీబోయ వింట నిడ్డనరము లీ

పూటంగ గడపఁ జాలవె యొక, నాటం బ్రాణంబు ననునె నవసినమా త్రన్.

(3-ఆశ్వా-౧౪౩.)

పోతనయు మంచనయు సబిందుకనిర్బిందుకములకుఁ బ్రాసమైత్రి ఘటించురు. పోతనరచనలయం దాయాయెడ నిందులకుఁ గనుపట్టువిపర్యయ మితరకవిపూరణ ములంబట్టి యైనది.

పోక-ఇది 'పోకు' అని చూపట్టు చున్నది. అఱవమున 'పోక్కు' నుండి యిది కలిగియుండును. పూర్వరాజ్యవిభ్రమణములయందును నూతనరాజ్యస్థాపన ములయందును భాష లొండొంటితో సంపర్కము నొందుటవలన నాయాభాషలం దన్యభాషాపదప్రవేశరూప మగుసాంకర్యము చూపట్టు చున్నది. దీనిచే భాష కును వన్నె తగ్గదు; అతిశయమును గొఱవడదు.

తేరసి-ద్వాదశికి 'బారసి' యనునట్లే త్రయోదశికి 'తేరసి' యని రూపము గన్పట్టుచున్నది. 'బారసి' యనుటకు 'త్రయోదశ్యామ్' అని మూలము. ఇదియే 'బారసి' యని పూర్వము ద్రణములం దున్నది. ఈమాటుపాటు లితరకవిప్రయోగానుగృహీతములుగాను మూలానుగుణములుగాను నుండుటంబట్టి సమంజస ములుగాఁ దోచెడిని. గుణదోషములు తెలుపఁ బండితులు ప్రార్థితులు.

ఇట్లు,

తం. తేవప్పెరుమాళ్లయ్య.

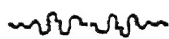
ఏలూరు రామా అండ్ కంపెనీవారు, ఈ శాంతిపర్వమును ముద్రింపించుచు దీని భారమును నాయం దుంచినారు. నేనును మాతృభాషాసేవ శ్రీ పరమేశ్వరీసేవగా భావించువాడ నగుటంజేసి యతిజాగ్రత్తగానే సరిచూచి, పూర్వము ద్రణమునందలి యచ్చుపారపా టైన్నియో సవరించితిని. ఇంకను ఎందేని లోపము లుండినచో, చదువరులు మన్నింతురుగాక! 'ఏటికికొ' అనుపదమును గుఱించి పీఠికలోఁ గొంత చర్చించి, అది సబిందుకమే అని నిర్ణయించినారు. ఆపద మీ శాంతి పర్వమునఁ బ్రాసములోఁగాక పద్యము మధ్య నెక్కడనో 'ఏటికికొ' అని యున్నది. నే నింత వఱకు నది సబిందుకముగాఁ జూచియుండలేదు. కాన, అది యచ్చుపారపా టనుకొని, అఱసున్న తొలఁగించితిని. తరువాత వారు వ్రాసినపీఠిక చూడఁదటస్థించినది. వా రిచ్చిన భాగవతప్రమాణము చూచి, భాగవత మంతయుఁ దిరుగవేసితిని. ఆనవమస్కంధములోనే 408-వ పద్యమున 'ఏటికికొ' అనుపద మితరులు ముద్రించిన ప్రతులలోఁ బ్రాసస్థానమున నిర్బిందుకముగానే యున్నది. పోతన్న గారు సబిందునిర్బిందుకములకుఁ బ్రాస ముంచలే దన్నారు. కాని, ఆస్కంధములోని 408-వ పద్యమునందలి ఆటవెలఁది పద్యమును త్రార్థమున "తొటలందు రత్న కూటంబులందును" అని సబిందు నిర్బిందుకములకుఁ బ్రాస మున్నది. ఇంతకును భారతకవులు 'ఏటికికొ' అన్న పదమును ప్రాసములోఁ బ్రయోగించినది దొరకువఱకు నది నిర్బిందుకమే యని నాయాశయము.

ఇట్లు

భాషాసేవకుడు,

పురాణం సూర్యనారాయణతీర్థులు.

విషయసూచిక.

శాంతిపర్వము-ప్రథమాశ్వాసము.

మహర్షులు పాండవులం జూడవచ్చుట	పుట
నారదుండు ధర్మరాజునకుఁ గర్ణనిచరితంబు చెప్పట	1
ధర్మరాజు స్త్రీలకు రహస్యరక్షణంబు లేకుండ శపించుట	3
అర్జునుండు ధర్మరాజున కుచితవచనంబుల మనస్తాపోపశమనంబు సేయుట	6
నకులుండు ధర్మరాజునకు మనస్తాపోపశమనంబు సేయుట	7
ద్రౌపది ధర్మరాజునకు హితవచనంబుల మనస్తాపోపశమనంబు సేయుట	9
జనకున కతనిసతితో నైనసంవాదం బర్జునుండు ధర్మరాజునికిఁ జెప్పట	11
దేవస్థానుం డనుముని ధర్మరాజునకు హితోపదేశంబు సేయుట	14
పారాశర్యుండు సుద్యుమ్నుచరితంబు ధర్మరాజునకుఁ జెప్పట	15
లిఖితుండు సుద్యుమ్నునిచేత నికృత్తకరుం డగుట	17
పారాశర్యుండు ధర్మరాజునకు సేనజిత్తువాక్యంబు లుపన్యసించుట	18
జనకున కశ్రమండు సెప్పినసీతి వ్యాసుండు ధర్మరాజునకుఁ జెప్పట	20
ధర్మరాజునకుఁ గృష్ణుండు షోడశరాజులచరితంబులు చెప్పట	22
శ్రీకృష్ణుండు ధర్మరాజునకుఁ బర్వతనారదులవృత్తాంతంబు చెప్పట	24
ముచ్చులచే జచ్చినసువర్ణప్రసాద నారదువలనఁ బునర్జన్మముం డగుట	27
కృష్ణద్రౌపదయనుండు ధర్మరాజునకు ధర్మాధర్మంబు లెఱింగించుట	30
వ్యాసుండు ధర్మరాజునకుఁ బ్రాయశ్చిత్తవిశేషంబు లెఱింగించుట	32
కృష్ణద్రౌపదయనుండు ధర్మరాజునకు నపాత్రపురుషుల నెఱింగించుట	33
ధర్మరాజు సపరివారంబుగాఁ గరినగరంబు ప్రవేశించుట	35
చార్యావం డనురాక్షసుండు బ్రాహ్మణనిగ్రహంబునఁ జచ్చుట	38
ధర్మరాజుపట్టాభిషేకమహోత్సవము	39
ధర్మరాజుండు శ్రీకృష్ణు నుచితవచనంబుల స్తుతియించుట	41

శాంతిపర్వము-ద్వితీయాశ్వాసము.

ధర్మనందనునిప్రవర్తనము	46
ధ్యానాసక్తుం డైనశ్రీకృష్ణునిం గని ధర్మరాజుండు సంభాషించుట	48
భీష్ముండు శ్రీకృష్ణుని భక్తియుక్తుం డై స్తుతియించుట	52
శ్రీకృష్ణుండు ధర్మరాజునకుఁ బరశురామునిచరిత్రంబు చెప్పట	54
పరశురాముండు కార్తవీర్యార్జునునిఁ జంపుట	55
భూదేవి కశ్యపునితోఁ బరశురామునిచే జావనిరాజులఁ జెప్పట	

శ్రీకృష్ణుడు ధర్మజునకు ధర్మము లుపదేశింప భీష్ముని నియమించుట	...	57
ధర్మరాజు కృష్ణుడులతోడ భీష్మునిపాలికిం బోవుట	...	60
భీష్ముడు ధర్మరాజును సప్రేమంబుగా గారవించుట	...	62
భీష్ముడు ధర్మజునకు విశ్రులలో దండార్హుల నిరూపించుట	...	68
భీష్ముడు ధర్మజునకు దండనీతిజన్మప్రకారం బెఱింగించుట	...	66
వైద్యుండు డనురాజుచరిత్రంబు భీష్ముడు ధర్మజునకుం జెప్పట	...	67
భీష్ముడు ధర్మజునకు వర్ణాశ్రమధర్మంబు లెఱింగించుట	...	69
రాష్ట్రజనుల కర్తవ్యధర్మంబులు భీష్ముడు ధర్మజునకుఁ చెబువుట	...	72
బృహస్పతి వసుమనుం డనురాజునకుం జెప్పినరాజధర్మప్రకారము	...	73
వాయుదేవుడు పురూరవునకుఁ జెప్పినరాజధర్మప్రకారము	...	76
కుశేరునకు ముచుకుందునకుఁ గలిగినసంవాదము	...	77
కేకయరాజ రాక్షసు సంవాదప్రకారము	...	79
కాలకవృక్షీయక్షేమదర్శిసంవాదప్రకారము	...	81
బండారంబు వృద్ధిసేయు తెఱంగు భీష్ముడు ధర్మజునకుం జెప్పట	...	84
మాంధాత్యున కుతఘ్నుడు సెప్పినహితవాక్యములప్రకారము	...	85
వసుమనుం డనురాజునకు వామదేవుండు సెప్పినధర్మప్రకారము	...	86
ధర్మజునకు భీష్ముడు సమరంబునపాడి చెల్పుట	...	86
ఇంద్రాంబరీషసంవాదప్రకారము	...	87
సమరానివర్తనంబువలనిశ్చలము	...	89

శాంతిపర్వము-తృతీయాశ్వాసము.

కాలనిరూపణాదు లగురణోపాయంబులప్రకారము	...	91
ధర్మజునకు భీష్ముడు శకునావశకునములు చెబువుట	...	92
రాజు పగఱయెడ నుండవలయువిధము	...	93
కాలకవృక్షీయమహాముని క్షేమదర్శికిఁ జెప్పినహితవాక్యములు	...	95
ధర్మజునకు భీష్ముడు గణజనులం బాలించు ప్రకారంబు సెప్పట	...	95
ధర్మజునకు భీష్ముడు ధర్మనూత్మతతెఱంగు గెఱింగించుట	...	96
కాపనిస్తరణప్రకారము	...	96
గృహుగోమాయుసంవాదము	...	99
భీష్ముడు ధర్మజునకు సహాయసంపన్నత్వం బావశ్యకం బగుట సెప్పట	...	99
మంద్రసరిత్సంవాదము	...	100
కురురనిచత్వముం చెలుపునట్టియితిహాసము	...	100
భీష్ముడు ధర్మజునకు దండనీతి ప్రభావం బెఱింగించుట	...	101
మహాముండు మాంధాత్యునకుఁ జెప్పినదండోత్పత్తిప్రకారము	...	102
భీష్ముడు ధర్మజునకు ధర్మార్థకామంబుల తెఱంగు గెఱింగించుట	...	103
సుమిత్రుండు డనురాజుచరిత్రంబు సెప్పట.	...	106

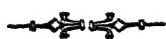
	పుట
భీష్ముడు ధర్మజునకు గాపవోహాభ్యాసము సెప్పట	... 108
0 ,, ధర్మజునకు దీర్ఘదర్శి మొదలగునుత్సవముల తెలుగు గెలింగించుట	... 109
శ్రీతపోమకు అనుమాపికమాంజాలంబులసంవాదప్రకారము	... 110
బ్రహ్మదత్తునితోఁ బూజని యనుశకుని కై నసంవాదప్రకారము	... 113
దీక్షితుఁడు శత్రుంజయున కుపదేశించినహితవచనములప్రకారము	... 115
విశ్వామిత్రుఁడాలసంవాదము	... 116
భీష్ముడు ధర్మజునకు శరణాగతరక్షణసుకృతం బెఱింగించుట	... 118
కపాతంబు దనశరీరమును బోయి కాహారంబుగా నిచ్చుట	... 119
భీష్ముడు ధర్మజునకు గృధ్రజంబుకోపాభ్యాసము సెప్పట	... 123
,, ,, పవనశాస్త్రీతరుసంవాదంబు సెప్పట	... 125
,, ,, దమంబుప్రభావం బెఱింగించుట	... 126
,, ,, తపంబువిధము సెప్పట	... 127
,, ,, సత్యస్వరూపాదులు సెప్పట	... ,,
,, ,, అరిష్టద్యుర్గాదులు చెలుపుట	... 128
భీష్ముడు నకులునకు ఖడ్గప్రభావంబు తెలుగు గెలింగించుట	... 129
ధర్మజునితో వినురాదులు ధర్మార్థకామంబులతారతమ్యంబు సెప్పట	... 131
నాడీజంఘునిచరిత్రము	... 132
నాడీజంఘుఁడు దుష్టబ్రాహ్మణుచే మృతుఁడై మరల జీవించుట	... 134

శాంతిపర్వము-చతుర్థాశ్వాసము.

భీష్ముడు ధర్మజునకు సర్వోత్తమం బగుధర్మంబు సెప్పట	... 138
మేధావి యనుబ్రాహ్మణకుమారుఁడు తనతండ్రితోఁ జేసినసంవాదము	... 140
మంకి యనుబ్రాహ్మణునిచరిత్రము	... 141
అజగరచరిత వ్రతము	... 142
పృథివాదిభూతోత్పత్తిక్రమము	... 144
భృగుమహాముని భరద్వాజునకుం జెప్పినవర్ణాశ్రమాచారక్రమము	... 146
భీష్ముడు ధర్మజునకు నాచారవిధి యెఱింగించుట	... 148
ధర్మజునకు భీష్ముడు యోగప్రకారంబు సెప్పట	... 149
యమకాలమృత్యుభూసురేశ్వరులసంవాదము	... ,,
కాశికునకు నిశ్వాకుమహారాజునకు నయినసంవాదము	... 150
కాశికేశ్వరులు బ్రహ్మపదప్రాప్తు లగుట	... 153
మనుబృహస్పతిసంవాదము	... ,,
బృహస్పతి మనువున కుపదేశించినమాయాప్రకారము	... 155
భీష్ముడు ధర్మజునకు విష్ణుమంత్రప్రభావంబు తెలుగు గెలింగించుట	... 156
అధ్యాత్మవిద్యాప్రకారము	... 160
కాలచక్రప్రభావము	... 162

	పుట
స్వప్నాద్యవస్థల తెఱఁగు	... 164
పంచశిఖుం డనువిప్రుఁడు జనకునకుఁ దత్త్వోపదేశంబు సేయుట	... 166
ఇంద్రప్రహ్లాదసంవాదప్రకారము	... 168
ఇంద్రబలిచక్రవర్తిసంవాదప్రకారము	... 170
ఇంద్రనముచిసంవాదప్రకారము	... 171
ఇంద్రబలిసంవాదప్రకారము	... 172
శాంతిపర్వము-పంచమాశ్వాసము.	
శ్రీశక్రసంవాదప్రకారము	... 176
దేవలజైగీషవ్యసంవాదప్రకారము	... 177
ఉగ్రనేనశ్రీకృష్ణసంవాదప్రకారము	... 178
వ్యాసుఁడు శుకునకుఁ జెప్పినకౌలావయవనిరూపణము	... 179
చతుర్వ్యగసంవత్సరపరిమితిప్రకారము	... ”
దానగుణంబు సర్వవర్ణసామాన్యంబుగా నిరూపించుట	... 182
వ్యాసుఁడు శుకున కుపదేశించినపరబ్రహ్మప్రాప్తిసాధనప్రకారము	... 184
బ్రహ్మచర్యంబు బ్రహ్మవిద్యాప్రాప్తికి ముఖ్యకారణం బని చెప్పట	... 186
వ్యాసుఁడు శుకున కుపదేశించినయంతర్యాగప్రకారము	... 188
ఇంద్రియనిగ్రహం బుత్తమధర్మంబుగ నిరూపించుట	... 190
భీష్ముఁడు ధర్మరాజునకు మృత్యుదేవతతెఱం గఱింగించుట	... 192
జాజలితులాధారులసంవాదప్రకారము	... 195
తులాధారుఁడు జాజలికిం జెప్పిన బ్రహ్మగీతలు	... 197
చిరకారి యనుమునికుమారునిచరిత్రము	... 198
కపిలగోసంవాదప్రకారము	... 200
కపిలుఁడు న్యాయమరశ్మికి వేదంబులు ముఖ్యప్రమాణంబులుగాఁ జెప్పట	... 203
కుండధారుం డనుదేవానుచరునివృత్తాంతము	... 204
నారదప్రవర్తతం బగునితిహాసము	... 205
భీష్ముఁడు ధర్మరాజునకు ముక్తిమార్గము చెల్పుట	... 206
జనకరాజమాండవ్యమహామునులసంవాదప్రకారము	... 207
పితృపుత్ర సంవాదము	... ”
హరీతుండు విద్వజ్జనుల కుపదేశించినతత్త్వప్రకారము	... 209
వృత్రగీత	... ”
ఇంద్రవృత్రాసురులయుద్ధప్రకారము	... 211
దక్షమఖిధ్వంసంబునప్పడు శివునివలన జ్వరం బుద్భవించిన ప్రకారము	... 213
శాస్త్రతత్త్వం బెఱుంగనివాఁడు సేయవలసినవిధము	... 214
అర్జునేమి యనుముని సగరున కుపదేశించినధర్మప్రకారము	... 215
కృష్ణానుంబు శార్దూవునకుం గలిగినవిధము	... 216

	పుట
జనకునకుఁ బరాశరముని యుపదేశించినధర్మప్రకారము	... 216
జనకునకుఁ బరాశరముని వివరించినహింసాహింసలప్రకారము	... 219
హంసగీత	... 221
యోగతంత్రప్రకారము	... 223
సాంఖ్యస్వరూపనిరూపణము	... 225
ఆత్మ పరమపదంబుఁ బ్రాపించెడుప్రకారము	... 227
శాంతిపర్వము-షష్ఠాశ్వాసము.	
భీష్ముని ధర్మజుండు ప్రశంసించి యక్షరక్షరంబుల నడుగుట	... 230
వసిష్ఠజనకరాజసంవాదప్రకారము	... 231
వసిష్ఠుఁడు జనకున కక్షరక్షరతత్త్వంబుల తెఱఁగఁగించుట	... 232
విద్యావిద్యలప్రకారనిరూపణము	... 234
యాజ్ఞవల్క్యజనకరాజసంవాదప్రకారము	... 237
అధ్యాత్మాధిభూతాధిదైవతప్రకారము	... 238
యాజ్ఞవల్క్యుఁడు జనకునితో మరణనూచకంబులఁ జెప్పట	... 241
విశ్వావసునకు యాజ్ఞవల్క్యుఁ డుపదేశించినతత్త్వప్రకారము	... 242
జనకసులభాసంవాదము	... 245
వేదవ్యాసుఁడు శుకున కుపదేశించినవైరాగ్యప్రకారము	... 249
శుకునిజన్మప్రకారము	... 251
జనకుఁడు శుకున కుపదేశించినమోక్షధర్మప్రకారము	... 254
శుకుఁడు హిమవంతంబున నున్న వ్యాసునియొద్దకు వచ్చుట	... 255
నారదుఁడు శుకున కుపదేశించినతత్త్వప్రకారము	... 258
వ్యాసుఁడు వెనుకొన శుకుఁడు యోగమార్గంబున నదృశ్యుం డగుట	... 259
నారదనారాయణసంవాదము	... 261
ఏకతద్వితత్త్రితులు బృహస్పతికి విష్ణుదేవుమహిమ నెప్పట	... 263
శ్వేతద్విపవాని యగు నారాయణుండు నారదున కుపదేశించినతత్త్వము	... 264
విష్ణుఁ డదృశ్యరూపంబున బ్రహ్మాదిదేవతల కుపదేశించినహితప్రకారము	... 267
భగవన్నామనిర్వచనప్రకారము	... 269
శివకేశవులపరస్పరకోపప్రసాదములవిధము	... 271
నరనారాయణనారదసల్లాపప్రకారము	... 272
హయగ్రీవదేవమాహాత్యాభివర్ణనము	... 273
వైశంపాయనుఁడు జన మేజయున కేకాంతికధర్మ మెఱింగించుట	... 275
వేదవ్యాసునకు నారాయణవందనత్వంబు గలిగినప్రకారము	... 277
ఇంద్రునకు నారదుఁడు నెప్పినభృగుసామకవిశ్రునిచరిత్రము	... 279
భృగుం డనువిశ్రుండు పద్ముం డనుఁగర్పరాజుం గనవచ్చుట	... 281
పద్ముం డనుఁగర్పరాజు భృగుం డనువిశ్రుం గానవచ్చుట	... 283
ఉంఁభవృత్తిమహిమము	... 284

విజ్ఞాపనము.

ఇంచుమించుగా సర్వశతాబ్దికిఁ బూర్వము మద్రాసువాస్తవ్యులయిన శ్రీ హరి వేంకటకృష్ణమశ్రేష్ఠి అండ్ సన్సువారు, శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము, మదాంధ్రభాగవతము మొదలయిన కొన్నియుద్ధగ్రంథములను మంచిస్థితికిఁ దెచ్చి ద్రింపించి వానిని “ఆనందాశ్రమగ్రంథమాల” అనుపేరఁ బ్రకటించుచు న్నారు. తరువాత నాగ్రంథమాలభారమును, మద్రాసువాస్తవ్యులయిన యుతులు, ఏ. కణ్ణకశ్రేష్ఠిగారు తమవశము చేసికొని చిరకాలము ప్రకటిం పు వచ్చుటయేకాక యింకను కొన్ని క్రొత్తగ్రంథములనుగూడఁ జక్కఁగా ద్రింపించి ప్రకటించియున్నారన్నసంగతి యాంధ్రమహాజను లెఱింగినవిషయమేకదా!

ప్రస్తుతము శ్రీకణ్ణకశ్రేష్ఠిగారు సదరు ఆనందాశ్రమగ్రంథమాలా గ్రంథముల యావదధికారమును లిఖితపూర్వకముగా మాపరము చేసియున్నారు. బట్టి, ఇంతటనుండి సదరు గ్రంథములవిక్రయము, పునర్ముద్రణము మొదలగునవి యీ చేయించుచున్నామనియును, పునర్ముద్రణసమయమునందు మేమును జాగ్రత్తతో ముద్రింపించుచుండు మనియును విన్నవించుచున్నాము. కావున ధ్రువమహాశయులెల్లరును మాచేయఁబూనుకొన్న యీ భాషాసేవకుఁగూడ సర్వముల సాహాయ్యపడుచుండు రనియు, ఇంకను ముఖ్యగ్రంథములను ముద్రింపఁగల ప్రకటించుచుండుటకు మాకుఁ దమసలహాల నిచ్చుచుండు రనియు నాంధ్రజనులసమక్షమునందు సవినయముగా విన్నవించుచున్నారము.

హిడ్డాఫీసు
ఏలూరు
మగోదావరి.

ఇట్లు
భాషాసేవకులు,
రామా అండ్ కంపెనీ,

ప్రచురణకర్తలు,
286, ఎన్ ప్లనేడు, మద్రాసు.

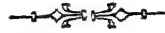

శ్రీ

హరిహరనాథాయ నమః.

శ్రీ మ దాంధ్ర మహా భా ర త ము,

శాం తి ప ర్వ ము, ప్ర థ మా శ్వా స ము.

సంక్రామణనిపుణవి
 లాసకటాతౌ నివృత్తిరలంపటచిత్తో
 ల్లాసనదతౌ వేద
 వ్యాసవచోవిభవలక్ష్మ్య శ హరిహరనాథా.

1

—మహర్షులు పాండవులం జూడ వచ్చుట.క్షం—

దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె నట్లు సకలబంధుమిత్రజనంబు
 లకు నుదకకర్తృం బాచరించి పాండవులు గంగాతీరంబున నశుచిత్వం బపనయిం
 చుటకయి యొక్క సమస్థలంబునం బటకుటీరసంవిధానంబు సేయించి ధృతరాష్ట్ర
 విదురసర్వభరతభార్యాసమేతంబుగా నచ్చట మాసమాత్రంబు నిలిచి రట్టియెడం
 గృష్ణద్వైపాయన నారద దేవల దేవస్థాణు కణ్వలు మొదలుగాఁ గలముసీంద్రు
 లనేకులు శిష్యవర్గసహితంబుగా ధర్మనందనునందర్శనంబునకుం జనుదెంచిన నజ్ఞున
 నాథుండు ప్రత్యుత్థానప్రణామపాద్యాసనాకలనంబులను దత్కాలోచితార్చనం
 బులను నమ్రహాత్ములం బ్రీతులం గావించి కృష్ణనిజానుజయుక్తంబుగా వారల
 నుపాసించి యుండ వారలు బహువిధంబు లగుప్రియవచనంబుల నక్కురువంశ.
 సత్తము సంభావింప నారదుం డమ్మహానీయద్విజులం గలయం గనుంగొని య
 క్కాంతేయాగ్రజుతోడం దాను గుశలప్రశ్నంబు లగుమాట లాడం గలవాఁ
 డగుట వారి కెఱింగించి యమ్మహీపతియాననం బాలోకించి.

2

శా.గోవిందుం డనిశంబు శోభన మెదం శ గోరంగఁ బార్థుండు ద

1. రావే శోజ్జ్వలబాహుసారమహానీయ² స్ఫూర్తిసంశోభిగాం

డివోల్లాసవిభాసి యై సమరపాంశడిత్యంబు వాటింప నం

భావింపఁ జగ మెల్ల రాజ్య మిటు లూరప్పం ³ గొంఁబె రాజోత్తమా.

3

చ. భువనభయంకరంబు లగుశివోరులఁ దమ్ములతోడఁ గూడ నీ

1. క. రావేశంబున బాహు. 2. గ. జ. స్ఫూర్తి శోభిల్ల గాం. 3. జ. గొంఁపె.

శ్రీ మ దాంధ్ర మహాభారతము

పు వెడలఁబాటు¹లెన్న యలరవుం జలమున్ వెలయుంచుచోట ధ
ర్మపున కొకింతయుం దొలఁగఁ ర ద్రొక్కమి యెంతయు మేలు దీనఁ గౌ
రవకులముఖ్య యుమ్మలిక ర గ్రాచితే చిత్తము ప్రీతిఁ బొందెన్. 4

అనిన విని యజ్ఞనవిభుం డమ్మనివిభున కిట్లనియె. 5

కృష్ణుండు మామీదఁగృహ సేయుటయు బ్రాహ్మ, ణానుగ్రహంబునరననిలపుత్ర
పార్థులపటుబాహురబలమున మేదిని, యంతయుఁ జేకుఱురనట్టి దయ్యె
నైనను నతిఘోర ర మగునఖిలజ్ఞాతి,వధ మొనరించుటరవలన నధిక
గుణుని సౌభద్రునిఁ ర గులభూషణంబుఁ బొం, చాలితనూజపంరచకముఁ గోలు

పోకఁజేసియు గెల్పు గెల్పుగ మదీయ,బుద్ధి గైకొన దయ్యెడు ర సిద్ధముఖ్య
యదియుఁగాక వేఱొక్కండుశమదిగలంచు, చున్నయది దానినేర్పడరవిన్నవించు.

ఘనభుజవిశ్రమోన్నతుఁడు ర కౌరవకోటికిఁ బట్టుఁగొమ్ము మ
మ్మనిమొనఁ దూలపుచ్చినమరహాత్ముఁడు కర్ణుఁడు గొంతిల్లోల్తచూ
లని యుడక ప్రదానసమరయంబున నాయమచేత వింటి నా
తని కుడకంబు లిచ్చుటకుఁ ర దా మముఁ బంచుట గోరి చెప్పెనన్. 7

అప్పుడు దొడంగి యంతరంగంబు నివ్వలం²బారఁటినట్లయ్యెడి నక్కుంటీమహాదేవి
దాను దివాకరునరంబున నప్పరుషవరుం బడసి పాటవైచుటయుం బిదప నతండు
ధార్తరాష్ట్రులపాల దొర యై యుండ మాకును వారికిం గలహంబు పుట్టిన నది
మాన్పించుటకై యక్కొడుకుకడకుం జని యేకాంతంబునం బుట్టువు దెలుపు
టయు లో నయినతద్విషయవార్త లనుదినంబునం జెప్పుచుండు. 8

ఆయమ దనపుత్రుఁ ర డపుట యెఱింగించి, తమ్ములొనికి ర రమ్మ నీవు
నావుడు నాతండు ర నాకుఁ గృతఘ్నుత, వాటిల్ల దే కురురపతిఁ దొఱంగి
వచ్చిన నది గాక ర వానవితోడిక, య్యంబున కితఁ డోడె ర ననరె యతఁడు
బెరయనొడెను నను ర బెరసి యొండెను నేవు, రింతియకాని ర నీ వెపుడు నీకుఁ
దనయు లార్హ్య రనకు ర మనియె నద్దేవి ద, క్కనుజులెల్లవారిశభయమొనఁగు
మనిన నట్ల కాక ర యని మమ్ము నలువురఁ, బట్టెఁ గాని తెగఁడరప్రాణములకు.

తొల్లి తాన దాఁచెఁ ర దల్లి పదంపడి, యతఁడు సెప్పవలవ రదనఁగ దాఁచె
నిట్లు³గాఁగ నెఱుఁగర⁴మేపురమును నతం, డిట్టిఁ డగుట దాన ర నింత పుట్టె. 10
ఆతఁడు దుర్యోధనునకుఁ, ప్రీతిగ జూదంబునాఁడు ర పె క్కాడెను ధ
ర్మేతరములు పానికి మ, చేతోగతి⁵కోపభరము ర చెందక యుండున్. 11

అతనిమేను కుంతియట్టులకై వడి, యరయ నేను జూచి ర యాత్మ నెద్ది
కారణంబొ యిట్లు ర గా ననుచుండుదు, నేమి నేయవాడ ర నింక జెపుమ. 12
కౌరవులు నేయునవమతి, కారణముగఁ గోప మెత్తుఁ ర గర్జనివదనాం

1. నేసి. 2.గ. పాఠవి. జ. బారలి. నట్లయ్యెడి. 3.క. గాన. 4.గ. మేమేపురమునతం. 5.జ. రోపభరము.

భోరుహముం గనుఁగొన శమ, మారుణ నావశము గాక రయంతన బుద్ధిన్. 13
ఉ. గాండివి నొవ్వఁ బల్కి ¹తిటు శ గర్జనిఁ జంపక వచ్చి తేనిఁ ద
మ్ముండవు గావు నాకు నని శ మూర్ఖత సోదరఘాతి నైనక
ష్టుండ మనంబునం ²బెలుగుశోకము నెట్లు సహింతుఁ దప్పె నా
తండును నేము నైన విమరధప్రకరంబును మాకు నడ్డమే. 14

వ. అని పలికి ముసీంద్రా యష్టాశ్లాంఠనందనురథచక్రంబు భూమిం గ్రుంగుటకు
గారణం బెద్ది దాని నవ్వీరుండు పరశురామునిచేత శక్తుం డయినతెఱంగును నెఱిం
గింపవలయు భువనంబులవర్తనంబులు నీకుం దేటపడనియవి లేవు గావున నిన్నడి
గెద నని ప్రార్థించుటయు నవ్విధం బంతయు వివరించెద విను మని యమృహీపతి
కమ్మహాత్ముం డిట్లనియె. 15

—నారదుండు భర్మరాజునకుఁ గర్జనిచరితంబు చెప్పుట.—

సీ. మునిదత్త మగుమంత్రశ్రమన గొంతి కన్నియ, నాఁడు వేడుక దిననాథుఁ దనకుఁ
బ్రత్యక్షముగఁ జేసి శ పడయుటఁ దా సిగ్గు, పెంపున నుతు వెలరయింప దయ్యెఁ
గన్యాత్పవికలత శ గా కుండ నాసూర్యు, వరము గల్గుటజేసి శ వంశవర్ష
యై పొల్చె దేవరహస్య మితైఱఁ గిట్లు, పాట వైవఁగఁబడ్డశపట్టి సూతుఁ
తే. డెత్తికొనిపోయె సూతజుం శ డితఁ డనంగఁ, బెరిగి కర్ణుండు సీనేర్పు శ భీములావు
నరునివిలుబల్లియతనికిఁహరికిఁగలుగు, చెలిమిగని తద్దవగఁబొందుఁజిత్తమెరియ.
క. నకులసహదేవనయశా, ప్రకళావేదిత్వమునకు శ జను లనురాగా

ధికు లై మిమ్ముం గొనియా, టకు నాతడు మనసు గీడ్పరడం జింతిల్లున్. 17
వ. అది తదీయస్వభావం బట్లుం గాక దైవఘటనంబు నట్టిద యమ్మాత్సర్యంబున న
క్కర్ణుండు మీయెడ సీను గలవాఁ డయి దుర్యోధనుం గూడికొనియెఁ బడపడి
ధనంజయుధనుర్విద్యాశితయం బుపలక్షించి కుంభసంభవుపాలికిం జని యేకాంతం
బునం దనకు బ్రహ్మత్రంబు సాంగోపాంగంబుగా నుపదేశింపవలయు నని యడిగి
యేను సమరంబున సవ్యసాచికి సమానుండ నగుటఁ గోరి వచ్చితి నీవు సర్వశిష్యు
సమాదరుండవు భవత్ప్రసాదంబునం గృతాస్తుండ నయి వెలయ వలదే యన
వుడు నద్దిననాథనందనునకు నగ్గురుం డిట్లనియె. 18

తే. ప్రతసమన్వితభూసురవర్యుఁ డొండె, నిరుపమానతపఃపుణ్యసృపతి యొండె
గాని యన్యులు బ్రహ్మత్రాదానమునకుఁ, బాత్రములుగారు నీకు సీతబాడి⁴గాదు.
వ. అనుటయు నట్ల కాక యని నిజఘండిరంబునకుం జని మఱునాఁడు గదలి
మహేంద్రమహీధరంబున కరిగి పరశురామునిం గాంచి వినయంబున బ్రణమిల్లి
యేను బ్రాహ్మణుండ భృగువంశజాతుండ సత్రువిద్యాపేక్ష నిన్నాశ్రయింప
వచ్చితి ననిన సమ్మనివరుండు ప్రీతుం డై కర్ణుం బరిగ్రహించి పరిశ్రమంబు

శ్రీ మ దాం ద్ర మ హా భా ర త ము

సేయించు చుండె నట్టియెడ నాశ్రమపరిసరంబున నొక్కచోఁ దనయంతన లాఘు
వాభ్యాసంబు సేయు చుండ నొక్కమహాద్విజునిహోమధేనువువత్సం బడ్డంబు
వాటి బాణగోచరంబై మృతిం బొందినం గని యవ్విప్రుండు గోపంబున శాపం
బిచ్చిన దానం దేరు ధరణిం గ్రుంగె జామదగ్నుండు శపించినతెఱంగునం
జెప్పెద నవ్వీరుం డతనికి భక్తుండై పరిశ్రమం బాచరింప నతండు బ్రహ్మాస్త్రంబు
లోనుగా ననేకాస్త్రంబు లొసంగె బదంపడి యొక్కనాడు. 20

. కర్ణునుత్సంగమున మస్తకంబుఁ జేర్చి, గురుఁడు నిద్రింప వికృతాతిరఘోరరూప
చుళకమనియెడునొకకీటకమద్దినేంద్ర, తనయు¹ శ్రీదొడఁదొలిచెనత్యరముగాఁగ.

అతండును గురునకు నిద్రాభంగం బగుట కోర్వక ధైర్యంబునం గీటకృత్యంబున
కోర్చి యచలుండై యుండె నెత్తు రొండొండ పరఁగి పరశురాముశరీరంబు సోఁ
కిన నమ్మహాత్ముండు మేల్కని రక్తం బెక్కడిదని యడిగినఁ దొడయెత్తి కీటంబుం
జూపి యిది దోలుచు చుండ మీనిదుర సెడుటకుం జాలక కదల కుండితి ననియె
నమ్ముని గనుంగొనిన నక్కిటంబు. 22

మృతిఁ బొంది రాక్షసుం డై, ఖతలంబుననుండి పలుకుఁ ర గరుణాకర నీ
కతమున దారుణశాప, ప్రతిహతి వాటిల్లె నిపుడు ర ప్రకృతి వడసితిన్. 23

గ్రస్తుం డనుపేరం బరఁగునొక్కరక్కనుండ భృగుపత్ని నపహరించి తదీయ
శాపంబునం గీటంబ నై యుండి భవదీయవిలోకనామృతసేకంబున సుఖ నైతి నని
చెప్పి నమస్కరించి నిజేచ్ఛం జనియె రాముండు రాధేయుడైర్యంబు మనంబున
నిరూపించి యతనితోడ. 24

ఈతాల్మి లేదు బ్రాహ్మణ, జాతికి నీ వెవ్వఁడవు నిరజం బనవుడు నే
సూతజుండ ననియె వెఱచుచు, నాతం డామునివరేణ్యుఁ ర డతికుపితుం డై. 25
నీవు బ్రాహ్మణుండ నని కపటంబున మత్పరిగ్రహంబు వడసితి తత్ఫలం బనుభ
వింపు మని యస్త్రవిభవంబు వికలంబుగా శపియించె గర్భుడునుం జేయనది
లేక వగచుచు వచ్చి దుర్యోధనుం గాంచి. 26

అధిప పరశురాముర నాశ్రయించితిఁ గృతా, స్తుండ నైతి నున్న ర భండనమున
మార్కొనంగ లేరు రమగ లిజ్జగంబున, ననుడు నతండు ప్రముదితాత్ముడయ్యె.
ఇవి మీయన్న వోయినపోకు లిట్లు దుర్యోధనునకు ననుంగై యుండం గళింగపతి
యగుచిత్రాంగదుండు శుభాంగి యనునిజపుత్రికి స్వయంవరమహోత్సవంబు
సేయించువాఁ డై చాటించిన శిశుపాలుండును నీలుండును జరాసంధుండును
రుక్మియు లోను గా రాజులనేకులు తదీయరాజధాని యగు రాజపురంబునకుం
జనిరి దుర్యోధనుండును దోహలంబున సముచితచతురంగబలసమేతుండును గల్పి
తరథారాధుండును గర్హనహోయుండును నై యరిగె నట్లు గూడినభూపతులకుం

1. క. గ. చ. జ. అళక? ఆ. అలరక. 2. క. గ. చ. క్రిందొడ. 3. గ. విఫలంబుగా.

దగుసంవిధానంబు లాచరించి.

28

- సీ. కాళింగుఁ డాత్మీయకన్యాన్యాయంవర, కార్యంబు నడప నశక్తన్యసఖులు
దాదులు ¹పేర్వేర శ ధరణిపతులఁ జూపి, చెప్పంగఁ జూచుచుఁ శ జేతఁ బుష్ప
మాలిక యొప్పుఁ దర్ నృధ్యవీధికి నల్ల, నడచుచోఁ గురువతిఁ శ గడచి పోయె
నతఁ డల్లి యచ్చపలాక్షిఁ బో నీ కాగి, పట్టి రథంబుపైఁ శ బెట్టఁ ²బనిచి
ఆ. యేగుచున్నరాజు శ లెల్ల సంక్షోభించి, కూడుకొని యుదగ్రశ్రమోరథంగిఁ
ధాకి రవిభుండుఁ శ దలఁకక బలశౌర్యములు పొగడ్త కెక్కఁ శ బోరె నధిప.
వ. అట్టియెడ.

30

శా. భల్లంబుల్ పరఁగించి యుగ్రముగ భూశపాలోత్తమాంగంబులఁ
డొల్లం జేయుచుఁ జిత్రలాఘవము నాశతోపంబు దర్పంబు రా
జిల్లం గుంభిఘటారథ వ్రజహయశ్రేణిపదాత్మితా
నోల్లాసంబుల రూపుమాపుచు ననార్యుం డయ్యెఁ గర్ణుం డనిన్.

31

వ. ఇవ్విధంబున విక్రమించునవ్వీరవర్చునిశౌర్యబాహువీర్యంబులకు భయంబుఁ గొని
హతశేషు లయినభూపతులు వజచినం బ్రీతుం డగుచు నక్కురుకుమారుండు
గన్యారత్నంబుఁ గొని కరినగరంబున కరుగుడెంచె నప్పగ మనంబునఁ బెట్టికొని
పడంపడి జరాసంధుం డక్కమలబంధుపుత్రు నెక్కటిపోరికిం విలిచినం బోయి.

32

సీ. ఎక్క టెక్కటి పోరి శ యిద్ధదివ్యాస్త్రసం, చయవంతుఁ డగుజరాసంధుబాణ
ధనురాదివివిధసాధనములు దనచేతఁ, దనయస్త్రశస్త్రసంతాన మెల్ల
నాతనిచే మడిరయంగ రథంబులు, డిగ్గి పెంపారెడునగ్గలికల

నాతండుఁ దాను బాశహాసంగరమునకుఁ, జొచ్చి పెనంగఁగ శ నొచ్చి యతని

ఆ. యంగసంధి వికల శ మగుటయుఁ బోరు సా, లించి యతఁడు గారశవించి తనకు
మహితవిభవ మైనరమాలిసినగర మీ, నధికతేజ మెనఁగ శ నరుగుడెంచె.

33

వ. ఈరెం డవదానంబులు నీవును గొంత యెఱుంగుదిట్లు ప్రసిద్ధబలపరాక్రమండున
కర్ణునుదీర్ణత్వంబు సెఱుచుటకునై కవచకుండలంబులు భిక్షించి పుచ్చుకొని
నాకలోకపతి నీకు హితం బాచరించె దానంజేసి ధనంజయుం డతనిం దెగటార్పం
జాలె నని చెప్పి వెండియ.

34

చ. వినుము నరేంద్ర విప్రుఁ డలిశవేఁ జమదగ్నిసుతుండు శాప మి
చ్చె నమరభర్త వంచనము శ పేసె వరం బని కోరి కుంతి మా
న్చె నలుక భీష్మఁ డర్ధరథుఁ శ జేసి యడంచె గలంచె మద్రరా
జనుచిత మాడి శౌరి విధి శ యయ్యె నరుం ³డనిఁ జంపె గర్జునిన్.

35

వ. అట్లుం గాక.

36

క. హరసురపతియమవరుణులు, గురుకృపులును దివ్యబాణశోటులొసంగుటఁ

నరుశక్తి కర్ణ తేజ, స్ఫురణము నార్పంగఁ జాలెఁ ర జువ్వె నృపాలా. 37
 వ. అనిన విని శోకవ్యాకులుం డై యన్నరపతి గన్నీ రొలుక నిట్టూర్పు నిగిడించినం
 దత్సమీపంబున నున్నకుంతి గనుంగొని యడ లుడుపుటకై యతనితో ని
 ట్లనియె. 38

చ. జననముఁ ¹జెప్పి యేఁ దెలుప ర సత్యము సుమ్మర కుంతిభాషణం
 బని తనుజత్యజాతకృప ర నంబుజమిత్తుడు వల్కె నేమిటక
 గొనకొననేరఁ డయ్యె నినుఁ ర గూడ సుయోధనుఁ బట్టి యట్టిక
 ర్ణనకయి నీకు నేటికి మరనోవ్యథఁ బొందఁగ నిట్లు పుత్త్రికా. 39
 వ. అనుటయు నవ్వచనంబులు దనకు నసహ్యంబు లైనం గటకటంబడి యద్దేవి
 నాలోకించి భవదీయమంత్రకార్యగోపనంబునం గాదె యింత పుట్టె నని పలికి
 యంత నిలువక. 40

—ధర్మరాజు స్త్రీలకు రహస్యరక్షణంబు లే కుండ శపియించుట.—

తే. అంగనాజనమ్ములకు రహస్యరక్ష, ణంబునందలిశక్తి మరనంబులందుఁ
 గలుగ కుండెడు మెల్లలోకముల నని శ,పించె నాధర్మ దేవతాప్రియసుతుండు.
 వ. ఇట్లు మహాతేజోధనుం డగునజ్జననాథుం డట్లు శపియించి కుంతి చేసినకర్ణగోప
 నంబు ప్రసంగంబుగా నంతరంగంబు గృతపడినకార్యంబులదెస నిగుడం దనకతం
 బున మృతినబొందినయుభయపక్షబంధుమిత్రులొంటులం దలంచి యుమ్మలించి విశే
 పించి కర్ణచావునకుఁ దూర వగచి విహ్వలించి వివ్వచ్చునాననం బాలోకించి
 యి ట్లనియె. 42

క. మన కేటిరాజ్య మొండొక, జనపదమున కేఁగి బై తురచర్యావిధి జీ
 వనము నడిపికోని యుండుద, మనఘా య ట్లయిన సుఖుల ర మపుదుము సుమ్మి.
 వ. అని వెండియు. 44

సీ. జ్ఞాతుల నందఱు ర జంపితి మది యాత్మ, వధమ కాదే రాజరవ ర్తనంబుఁ
 గాల్పు మహింస నిరక్కము దాల్చి మత్సర, వర్జన మిది వనశవాసజనుల
 కాగమవిహితంబు ర లటె యింత యొప్పునే, వనమున వసియింప రవలయు వింటె
 యసుఖదం బై సరాశ్రజ్యామిషంబునకుఁ గు,క్కలధంగిఁ దమలోనఁ ర గాటులాడి
 తే. కులము నెల్లను బొలియింపఁగనుత్సితంపు, బ్రదుకు వచ్చె నెయనువగరపాలువడఁగఁ
 బ్రమదమొనఁగదుత్రైలోక్యరారాజ్యమైనఁ, గానయేనొల్లమహిమిరరకై కొనుండు.
 మ. ధృతరాష్ట్రుండు తనూజాకీడు సమబురద్ధి జూడ కన్నీచుఁ డే
 గలఁ జన్నం జన నిచ్చెఁ గాని మగుడం ర గాఁ దివ్వఁ డయ్యె ²నిరా
 కృతశీలుం డగునాసుయోధనుండు సంతోషిణంబు సేసెం గులం
 బలెనిం జంపఁగఁ గోప మాతె మది శోకకాక్రాంత మయ్యెం దుదన్. 46

వ. ఆదుర్జనుండు గర్జన బెటుంగక దుర్వానంబు వాటించిన సైరించి తొలంగనైతి
రాజ్యపరిగ్రహపరత్వంబు మచ్చిత్తంబునం గలిమింజేసి కిల్చిపం బత్వంతంబు
నాచరింపవలసె బరిగ్రహదోషంబు పరిగ్రహత్యాగంబునంగాని పోదు పరిగ్రహ
త్యాగశీలుండు జన్మమరణదుఃఖంబులం బారయం డని శ్రుతులు సెప్పెడు
నొకనికి సకలధర్మంబులు ననుష్ఠింప శక్యం బగునే యపరిగ్రహం బొక్కటన
శుద్ధుండ నయ్యెడ మీరు భూమిపాలనపరిగ్రహతత్పరత్వంబున వత్సాశ్రమరక్ష
ణంబు సేయుం డేను గాననంబునకుం జని మునిజనసకాశంబున సుఖి నై యుం
డెద ననిన విని యింద్రాంశసంజనితత్వకలితతేజోధనుం డగునద్ధనంజయుండు దన
యామృలత్వంబున నవ్వాక్యంబులు దుస్సహంబు లైనం బదరి దరస్మితంబునఁ
దద్వికారంబుఁ గప్పి యప్పడమితేని కి ట్లనియె.

47

—అర్జునుండు ధర్మజున కుచితవచనంబుల మనస్తాపాపశమంబు సేయుట.—

క. ఓహో యిట్టివి గలవే, బాహాదర్పమునఁ బరులఁ శ బరిమార్చి తుదిఁ
మాహాత్మ్యం బెడలఁగ భి, తౌహారత నొండఁ దలఁప శ నగునె నరేంద్రా. 48
సీ. ధర్మవధంబున శ ధరణి సేకుటినఁ బా, లింపక సత్త్వంబు శ పెంపు మాలి
విడుచుట యొప్పునే శ విను మిట్లు లైనము, న్నేల భూపాలుర శ నెల్లఁ జంపి
తడలి రాజ్యముదక్కి శ యడవికిఁ జనిన బే, ¹లందురుగాక మే శ లం ద్రై జనులు
కిల్చిపశంక గరల్గిన నశ్వమేధాది, పుణ్యకర్మంబులఁ శ బోదె వంశ

ఆ. ధర్మ మెడలఁ గృపణశకర్మంబుఁ గోరి త, ర్థంబు సువ్వె సకలధర్మకారి
యొడమి లేనివాఁడఁ నడవీనుఁ గనునహు, పోక్తి వివమె దాని శ నూడవలదె.

క. సరిగా నెన్నుదు రార్యులు, దరిద్రునిం బతితునిం ²గృతఘ్నుని జడునిఁ
దొరకొను ధర్మముఁ గామము, బరమగతియు సర్థమునన శ పారవముఖ్యా. 50

క. కలిమియ చుట్టలఁ జేర్చుం, గలిమియ చెలులను ఘటించుఁ శ గలిమియ శౌర్యో
జ్జ్వలుఁ డనిపించుం గలిమియ, పలువురు నద్భుద్ధి యనఁగఁ శ బరఁగంజేయున్. 51

క. ఏవానిబంధుమిత్రులు, జీవధనంబులును డప్పిఁ శ జెందును గృశునిం
గా వాని నెన్నఁగాఁ దగుఁ, కేవలతనుకార్యయుతుండు శ గృశుఁడె నరేంద్రా.

వ. కావున నర్థోపార్జనంబును బంధుమిత్రపరితోషణంబును భూపతులకుం బరమ
పురుషార్థం బదియునుం గాక.

53

తే. జ్ఞాతినాశనమునఁ గాదె శ సకలదేవ, తలు ప్రవర్ధన మొందుట శధనము లడిచి
పొడిచియొప్పనివారిచేఁబుచ్చికొనక, యడఁగియుండంగఁజేరునేరయంద్రుబుధులు.

వ. వేదంబులు నిట్లు సెప్పఁ బృథివి బలువునం గైకొని పార్థివు లర్థంబు లుపార్జించి
పర్జన్యాదు లగునాదిత్యుల సర్వరక్రియాజాతంబునం బ్రీతులం జేసి యుత్తమ
లోకంబులు వడయుదు రితైరువు వట్టి దిలీప సృగ నహు మౌంబరీష మాంధాతలు

నడచుట వినమె తత్పదవి నీ కొదవి యున్నయది తదీయప్రకారంబున బహుళ
దక్షిణవిధానంబుగాఁ బ్రభూతం బైనయజ్ఞంబు సేయవై తేనిఁ జూపె సకిల్పింపుండ
వగుట యశ్వమేధంబు సేసినరాజు లెల్ల నవభృథంబునం బరిపూతాత్మ లగుదు
రని పలికిన నయ్యజాతశత్రుండు. 55

క. వెడవెడ యప్పలుకులు చెవి, నిడి కొండొకసేపు చింతరయెనకంబునపా
ల్పడి యూర కుండి చిత్తం, బడలునఁ జిక్కువడ నిట్టు ర లను నద్దనుతోన్. 56

క. సేమపుండెరు వొక్కటిగల, దే మెచ్చితి దాని నడుగు ర మెయ్యది యని ను
త్రామసుత యడుగ కున్నను, నేమి వినుము చెప్పెదను ముగిసింద్రుల కెక్కన్.

సీ. సారహీనము లగునసంసారసుఖములు, విడిచి యేకాకి నై ర యడవి కేఁగి
తాపనవాక్యామృతములు వీనులఁ గ్రోలి, చెలిమి వేర్పాటనురచిరమరలకుఁ
జొరకనిందాస్తుతులొరసరిగాఁ గొనుచుఁగత్తి, నొకఁడువ్రేసినను వేరొక్కరుండు
చందనం బలఁచిన ర డెంద మయ్యిరువుర, యెడ నమంబుగ మూఁగరజడుఁడనంగ
తే. మెలఁగి తగువేళఁ బర్ణ శాలలకు నరిగి, యెత్తఁగా భిక్ష యెవ్వార ర లెట్టు లేమి
యిడినఁగైకొని నాలుగేర నెడలమాత్రఁగన్నదానఁ దృప్తుండనైయున్న మేలు.

క. అటు గాక కర్మగతిలం, పటుఁడ నగుదు నేని నల్పర¹ఫలభాగితమై
నట యిట దిరుగుచు మోక్షని, కటవృత్తికి బాహిరుండఁ ర గానె కుమారా. 59

వ. కావున నాకు దొరకొన్నవిమల²ప్రజ్ఞామృతం బనుభవింపక తక్కుదునే యిది
శాశ్వతపదప్రదం బనిన విని యనిలతనయుం డతని కి ట్లనియె. 60

క. శ్రుతివిహితకర్మజాత, స్థితియోగ్యుడ వైననీకుఁ ర జేయఁగ వశమే
యతితోకజ్ఞానసమ, న్వితయతిజనకృత్య మటు విరచేకింపు మెదన్. 61

చ. అడలున రాజధర్మములఁగెయంచు జనించె నసూయ నీకు ని
ప్పుడు మును నిస్సృహుండ వయి ర పోవఁగఁ గన్నఁ గులంబువారు ని
ప్పుడమిన్యపాలురు³ బ్రదికి ర పోదురు నెమ్మది నట్టు లైన నే
ముడుగుదు ముత్రుజీవనసముద్ధతిఁ జొత్తుము బైక్షువృత్తికిన్. 62

క. వాఁడి యగునలుక లోకము, పోఁడిమి సెడఁ గయ్య మట్లు ర వొడిచి వనటమై
నేఁ డింక నడవికిం జను, వాఁడం గా కనినఁ బుడమిరవారలు నగరే. 63

సీ. పనివడి త్రవ్వి కూరపమునందు నుదకంబు, పానంబు సేయనిరవానిభంగి
యున్నతలరు వెక్కి ర జున్ను సేకుటఁ గొని, తేనియ యాననిరవానిభంగి
యాఁకొని యెడఁగూర్చి ర యన్నంబు దళియకు, వచ్చినఁ గుడువనిరవానిభంగి
తమకించి యొకభంగిఁ ర దనవశంబుగఁ జేసి, మానినిఁ గవయనిరవానిభంగి

క. గాదె కురువ రేణ్య ర ఘనశక్తిశౌర్యసం, పన్ను లైనపగల ర భండనమున
వోర్చి పూజ్యరాజ్య ర మొల్లక యడవికి, నేఁగు టేవ యెఱుంగు ర దిత్రైటంగు. 64

క. నీ వడవి కరుగ నొడఁబడి, నీవెనుకన వచ్చునపుడు శ నిందింతురు మ
మిష్టావెట్టు లితని మాన్పం, గా వలఁతులు గార యని జగజ్జను లధిపా. 65

క. భోగములఁ బాపి నిండా, భాగులఁగాఁ జేసి యడవిరపా ల్వఱిచెడవే
నీగారవంపుఁడమ్ములఁ, సాగరవృతధరాఁడి గలుగుజనములు వగవన్. 66

వ. అని వెండియు. 67

క. కేవలనిష్కర్మత మో, తావహ మగునేని గిరులు శ నవసజములున్
భూవర ముక్తిం బడయం, గా వలవదె యడవి నునికి శ కైవల్యదమే. 68

క. ఫలములయెడ బ్రహ్మర్పణ, కలనపరుం డగుచుఁ గార్యకర్మము నడపన్
వలయుం దత్త్వజ్ఞానము, దలకొనినం గర్మశమము శ దా నై కలుగున్. 69

వ. కావునం గర్మహీనత్వం బపవర్గకరంబు గా దనవుడు నర్జునుండు ధగ్మనందను
నుద్దేశించి దేవా యొక్కయితహీనంబు గల దవధరింపు మని యి ట్లనియె. 70

సీ. కొందఱు బ్రాహ్మణుల్ శ¹ గొండుక లాత్మకు, లోచితాచారంబు శ లుడిగి కాన
లకుఁ జన్న వజ్ర వారరికిఁ గృప చేసి ప, తత్త్రిహపమునఁ దరత్పార్శ్వమునకు
నరిగి మీకై కొన్నర తెరు వొప్ప దనవుడు, విని వా రళిలచూర్చరవేది యద్భు
తాస్పద మీపక్షి శ యని దాని కభిముఖు, లై సత్పథం బెద్ది శ యనఘ చెపుమ

తే. యనిన² నలుగాలివానగోశ్రవునునశేష, శబ్దములమంత్రమును లోహరజాతిఁగాంచ
నమును మనుజుల విప్రండుశసమధికత్వ, భాజనము లండ్రు వేదప్రసంఘవిదులు.

వ. ఇ ట్లు త్తముం డై నవిప్రం డు త్తమమంత్రోపాశ్రితంబు లగువిహితకర్మంబులు
నడపుట రత్న కాంచనసాంగత్యంబునుంబోలె సంస్తుత్యం బై యుండు నాలస్యంబు
నఁ ³ గ్రోధంబున శోకంబునఁ దదనుష్ఠానంబు విఘట పాతకం బజ్ఞాను లగునర్థ
హీనులు సన్నానకాలవివేకంబు లేక వేగిరపడి యుభయభ్రష్టు లగుదురు గృహ
స్థధర్మంబున వర్తించి యతిధి దేవ పితృ⁴ సంతృప్తి సేయుచు శిష్టాన్నభోజనపరు
లగుప్రణ్యులకుం బుణ్యలోకంబు లఱచేతిలోనివి గావె బ్రహ్మర్పితం బయిన
సత్కర్మకలాపంబు మహానందంబుఁ జేయు ననుటయు. 72

క. విని వారు దెలిసి మరలం, జనిరి గృహస్థత్వధర్మశదనుష్ఠానం
బునకు నటు లగుట నేలుము, జనవల్లభ పుడమి నడుపు శ జన్నము లెలమిన్. 73

వ. అని చెప్పె నప్పుడు నకులుం డన్నరనాథున కి ట్లనియె. 74

—❦— నకులుండు ధర్మజునకు మనస్తాపోపశమంబు సేయుట. —❦—

సీ. దేవతల్ వేదవిధిప్రవర్తకులు బ్రా, హ్మణులును వారలయట్ల శ్రుతుల
కింకరు లై కాదె శ కిల్బిషంబులఁ బాసి, వారిచందమున శాశ్వతవిభూతి
కొందుట యజ్ఞాదు శ లుడుగుట. సంపరి, త్యాగమే పాడిమై శ సర్థముల ను
పార్జించి దేవతాబ్రాహ్మణపూజగా, నిడుచుఁ దత్ఫలకోటి శ విడుపు గాక

1. క. ఖ. చ. గొండుక. 2. జ. నలుకాళిలోన, 3. గ. గోపంజన, 4. చ. పూజలు.

- ఆ. శ్రోధశోకహర్షరకోటుల గృహముతో, విడిచి యోగ మూడి ర వృక్షమూల
వాసనిరతి నుండు¹వాఁ డొకసంపరి, త్యాగి నృపుల కది సరమర్ప మగునె. 75
- క. తక్కినమూఁ డాశ్రమములు, నొక్కడెన గృహస్థధర్మ ర మొకడెనఁ దులయం
దెక్కింప వానితో న, యొక్కటి సరిదూఁగె నందు ర రుద్రీశ బుధుల్. 76
- వ. కావున గృహస్థధర్మంబ యాచరణీయం బట్లుం గాక. 77
- క. జతనంబున నర్థము సం, చితముగఁ గావించి క్రతువిశేషంబుల దే
వతలం దృప్తులఁ జేయమి, యతికిల్బిషకారి యందు ర రాగమవేదుల్. 78
- చ. వినుము తమోమయం బయినవిశ్వముఁ దా వెలిఁగించు నీశ్వరుం
డన నొకరుండు వర్ణతతి ర నాశ్రమకోటిని వాఁడు గాదె చే
సె నిఖిలకర్మయోగసవిశేషత గల్గుటయుం దదీయక
ల్పనమ తదాజ్ఞకుం దొలఁగఁ ర బాడియె శోకము గారణంబుగన్. 79
- వ. హింస దోషంబు గలుగు ననుశంకకుం బని లే దవధరిపుము. 80
- క. పరుల వధింపక యెవ్వఁడు, ధర యేలెం జెపును పూర్వధరణీశులలోఁ
బారయరు పాపము నుగతిక, యరిగిరి వా రీవు నట్ల ర యగు టాప్ప నృపా. 81
- క. రక్ష ప్రజ గోరు నిజయో, గతేమార్గముగ జనసూఖస్థితి నడవక
దక్షుఁ డగురాజు నడవకు, పేక్షించినఁ బాప మొందర దే కురుముఖ్యా. 82
- తే. గోవులను ఘోటకంబులఁ ర గుంజరముల
దాసులను శ్రీతి ని మ్మెల్లరధాన్యములను
గ్రామముల మందిరముల నిశ్కముల వేడ్క
నొసఁగు త త్తత్సపాత్రత్యాయుక్తవిధుల. 83
- వ. వీని నిన్నింటి రిత్త వో విడిచి పోయెద ననుట నీయట్టిమహానుభావునకుం
దగునే యని పలికినం దదనంతరంబ సహదేవుం డమ్మహీపతి కి ట్లనియె. 84
- సీ. ²వెలివెలి వస్తువుల్ ర విడిచెఁ బో నరుఁడు గ, ర్నిష్ఠతం గాదె శరీరయాత్ర
నడపువాఁ డది మోక్షరణంబు గా నేరదు, శారీరసౌఖ్యసంరక్షి వదలి
బాహ్యపదార్థముల్ ర పాటించి నిజవంశ, ధర్మముల్ వదలక ర తగఁ జరింపు
మమత బంధంబు నిరర్థమత మోక్షంబును, జేయు నింత యెఱింగి ర చేసి రధిప
- తే. రాజ్యమెలమి మన్వాదు లరణ్యమునకు, సరిగిసీవందువలయుద్రవ్యములమోఁగఁ
జేయవలదె మమత్వంబు ర వేయు నేల, యదియు సంసారచక్ర వాహకము గాదె.
- తే. నీవ చుట్టంబు బక్కంబుఁ ర నీవ చెలియు, నీవ తల్లియుఁ దండ్రియు ర నీవ గురువు
నీవ దైవంబుఁ గావున ర నావిషాద, భాషణంబులు సైరింపు ర భరతముఖ్య. 86
- క. తథ్యము లైనను దలఁప న, తథ్యము లైనను సభక్తితాత్పర్యము వై
తథ్యంబుఁ బొరయకుండఁగఁ, బథ్యంబుగఁ గొనుము నాదురపలుకులు కరుణన్.

వ. అనియె నిట్లు దమ్ము లందఱును బోధించుపలుకులు విని ధర్మనందనుడూరక
యుండె నతనియెడ సవిశేషబహుమానయు సతనిచేత సంతతోపలాపితయు
1 ధర్మాధర్మనిదర్శనశీలయు నగుపాంచాలి భద్రగజప్రతిమానులై నయపువమాన
తనయధనంజయనకులసహ దేవులమధ్యంబున యూధపతివోలె నున్నయన్న రేంద్రు
నల్లన చేరి యేనును నాయెఱింగినంత నెప్పెడ నని యనుజ్ఞఁ గొని యవ్వభి
వదనంబున నిజవిశాలలోచనరోచులు పరంగ వినయం బాననంబున నతిశయిల్ల.

—❧— దౌపది ధర్మజానకు హితవచనంబుల మనస్తాపోపశమంబు సేయుట. —❧—

సీ. శోకాగ్ని దినికి న శ సాగయునీతమ్ముల, నుపపన్నవాక్యామృతతోపయుక్తిఁ
దేవుము గానలం శ ద్రిమ్యురునాడు వీ, రామానములఁ బడు శ టవధరించి
సమయకాలము సన్నత్రజనిసుయోధనుఁ జంపి, భోగంబులను బహుశత్యాగములను
యాగంబులను సద్విరోహారముల్ సలుపుడ, మని యూఁడింపవే శ యరిగణంబుఁ
తే. ద్రుంచిరాజ్యంబు సేకొంటితోఁటఁగిపోదుఁ, గాక యనియిప్పుడుడికింపనీకుఁడగు నె
ధర్మమును సత్యమును నుచితంబునిన్నుఁ, గడవ నెఱిఁ గెడువారలుగలరెయధిప.
వ. అని ముట్ట నాడి మఱియును. 90

క. పేదమన నగుట ధర్మపు, గాదు నరేంద్రునకు జగము శ గావం బ్రోవం
గాదె నృపు లోకపాలం, శోదితుఁ గాఁ జేసెఁ బద్మరయోని చతురతన్. 91

క. నరరూపంబునఁ 4 బరఁగెడు, పరదేవత గాక నృపుఁడు శ బాలుఁ డయిన న
ప్పురుషు నెడ నేమి వో మృని, తిరిగినదుర్మతులఁ బొందరదే కీ డధిపా. 92

ఉ. నేరక చేర నొక్కనిన శ నీటుగఁ జేయుఁ గృశానుఁ డిద్ధధా
శ్రీరమణాగ్ని గాల్చు నతితీవ్రత వంశము నెల్ల నిట్లుగాఁ
కారవకోటి దర్పమునఁ శ గానక నిన్నుఁ బరాభవించి దు
ర్వారభవత్ప్రోకోపశిఖఁ శ గ్రాఁగె మదిక వగ పేల దీనికిన్. 93

సీ. నృపునందు విధి దండనీతి ప్రతిష్ఠించెఁ, గావున నపరాధగతి యెఱింగి
దండించునృపతికి శ రెండులోకంబులుఁ, జేకులు దోషంబు శ సేయ నుడుట
న చ్చొత్తి వెడలంగ శ నడుచు విప్రుని నైన, భూవరుం డిది మెచ్చు శ దేవకోటి
సభ కేకవస్త్ర రత్నజన్వల యనక నక, దల వట్టి యీడ్చినతప్పుఁ దనదు
తే. తొడలు సూపినతప్పును శ దుష్టకష్ట, తరవచనములఁ బఱచినతప్పు ననుజు
నందు దుర్యోధనునియందురననుఁగునందుఁ, గాంచి దండించి తిట్టిది శ కల్మషంబె.

క. గరదుని గృహదాహకు మం, త్రహస్యవిభేది వధవిధాయీ బరసతీ
హరు బంధుఘాతిఁ బరధన, హరణపరునిఁ జంపి పుణ్యుఁ శ డగు నృపుఁ డనఘా.

క. దండార్థులైనవారల, దండింపక యున్నఁ జావ్వె శ ధాత్రీవిభు నా
ఖండలసన్నిభు నైనఁ బ్రచండపుగిల్బిషము పొందు శ జగతీనాథా. 96

- క. పేదలకును సాధులకును, వేదములకుఁ దాపసులకు శ వే యేల నమ
స్తాదిత్యులకును దండమ, కాదె బ్రదుకుఁ జేయు రాజు శ గావింపంగన్. 97
- వ. కావున. 98
- ఆ. ఉచితదండవృత్తి శ నుర్వీప్రజాభిరక్షణము నోపి చేతఁ శ గాక రాజ
వంశజునకు ధర్మ శ వా భూసురార్హంబు, లై నశమదమాదు శ లాత్మ నిడుట. 99
- వ. అని యంత నిలువక చనవు మెఱసి మేలంపుఁజందంబున. 100
- ఉ. వై దికధర్మచారి జనశవత్సల నీమదిఁ బట్టుకొన్నయు
స్మాదము హీనమానవుమనంబునఁ బట్టినవెట్టివోలె న
స్వాదులఁ దీర్పు టొప్పదు నిశానుజవర్గముమీఁదఁ గల్గున
త్యాదరసాంద్ర సారకరుణామృత మానఁగ నిమ్ము ¹ నెమ్మదిన్. 101
- వ. అని పలికి యిట్లనియె. 102
- క. నాయట్లు వడినయంగన, లేయెడలం గలరె యిట్టియేనును ధర్మా
పాయము నీకగు ² ననువెఱఁ, బాయన గృహధర్మవృత్తిఁ శ భారవముఖ్య. 103
- వ. అని వెండియు. 104
- క. కౌరవులు దమదురితమునఁ, దా రెరిసిరి కల్మషంబు శ దానఁ గలదె భూ
భారము వహింపు బహుయ, జ్ఞారంభణ మాచరింపు శ మఖిలహితముగన్. 105
- క. సురగురుఁడును శుక్రండును, బరిపాటిగ దండనీతి శ బలికిరి దానం
బరిణతుఁడవు నీ వనుజులు, పరికరముగ నడపు ధర్మభాసుర దానిన్. 106
- వ. అనినం బాంచాలిణి³ మఱుమాట లాడక యున్నయన్నరేంద్రునకు నింఢ్ర
నందనుం డిట్లనియె. 107
- నీ. దక్షుఁడై భూపతి శ దండనీతి నయింప, కున్న సన్న్యాసులు శ నుత్పథప్ర
వర్తనులగుదురు శ వావిరి ననోన్య, ధన ధాన్య పశు భూమి శ దారహరణ
మాచరితురు జను శ లప్పాప మవ్విభు, నొందు దండము హింసరయుఁగఁదలంప
వలదు నుర్వృత్తుల శ వధియించురుద్రుని, గోవిందు వాసవు శ గుహునిఁ జూడు
తే. మామహాత్ములు దక్కునుశ్శార్గచరుల, దండితులఁ జేతవిసమెయశ్శర్మమడఁగు
ధర్మమెసఁగుదండముననశ్శంబుఁ గామ, మునునదూష్యంబులై సిద్ధిఁబొందునధిప.
వ. దండంబున సకలజనశ్రీరక్షణంబు సేయం బూనినభూనాథునక యేల యోగ్య
హింసకుం దొలంగ నెట్టివారికి వశంబు గా దవధరింపుము. 109
- ఉ. కాయలఁ బండ్ల నీభులను శ గల్గవె సూక్ష్మపుజంతువుల్ మునుల్
సేయరె హింస వాని నుపశీవితఁ ద్రవ్వరె కందమూలముల్
నీయెడఁ జూడు ప్రాణములు శ నిల్వఁగ నేర వహింస నేరికి
వేయును నేల భక్త్యముగ శ వేధ విధింపఁడె బ్రాణికిన్. 110

- క. విను పశుహింసాకృతయా. గనిమాఘని ధర్మపరునిఁ గా వేదంబుల్
గొనియాడెడు సముచితహింసన మరయ నహింస గాన ర జగతీనాథా. 111
- క. అరివీరుల ఘోరం బగు, దురమున వధియించు తేల ర దోసం బయ్యెన్
ధరణీశ పాండుపాలిత, ధరావలయ మానపడుట ర దగజే నీకున్. 112
- క. ఇల ¹నీకై కొన్న తెఱఁగు, దలపఁగ ధర్మంబూ కాదొ ర దైవం బెఱుఁగున్
వలవనిచింత యుడిగి ధృతి, దలకొని పాలింపు యజ్ఞరదక్షుండ వగుచున్. 113
- క. అని పలుకఁసార్థపలుకులు, విని పలుకక యున్నమనుజువిభుడెన్ గోపిం
చినతనమదివెడఁ గుడుపుచు, ననిలసుతుం డిట్టి లనియె ర నాతనితోడన్. 114
- ఉ. నీవు సమస్తధర్మపరినిశ్చయవేదివి నీచరిత్ర మే
మే వసుధేశ వంక లుని ర మెచ్చక చక్కఁగఁ జేయువారమే
²నీవచనప్రపంచమున ర కింక జొరం జొర నంచు నుండియెన్
వావిరిఁ జెప్పఁగా వలసె ర వాలినదుఃఖము చాల్చి గ్రాచినన్. 115
- వ. అవధరింపుము. 116
- క. ఒడఁగూడినసామ్రాజ్యము, నడలున దిగఁద్రావి చనిన ర నఖిలజనులు నిఁ
గఁకుఁ బేదమనసువాఁడని, నెడ నాడుదు రనిన మము నిశేసీ యను టరుడే.
- మ. కపటద్యూతమునం బరాధవము రాఁ ర గా సూన్యతం బూఁది భూ
మిప మమ్ముం జాలుకంగఁ జేసి నినుఁ బేర్చిం బాపికొంచున్ దురం
తపుదుఃఖంబుల కోర్చి పోయి తది యశ్శర్ధక్రీడ నప్పాపక
ర్మపుజాతిం దెగటారఁ జేయఁగఁ బ్రకీర్త్యం బయ్యెలోకంబులన్. 118
- వ. దుర్జయు లగువిరోధుల నిర్జించి యుపార్జించినవృధిప్రముఖపదార్థంబులు నిర
ర్థకంబులు సేసి వనంబునకుం జనుచులుకడనం బేమిటం బాపికొనువాడ
వట్లుం గాక. 119
- నీ. ఆనభలోఁ బశీరనట్టిబన్నంబును, నడవులఁ దిరిగెడునవుడు దుష్ట
దైత్యులచేత సైంధవునిచే నేనాటవులఁ బడ్డవిపాదంబుఁ ర బరమదైన్య
మున కోర్చి కొలిచి మాతృత్వనిపాలనున్నదుఃఖంబును ద్రోహులఁగనుపుగొట్టి
వెలువరించెద ననిరతలఁచి కృష్ణునినిశ్చయం బూఁది ధర్మంబ ర యగుట దెలిసి
తే. రణ మొనర్చితి నిను ధార్తరాష్ట్రులొండె, నీవు వారలనొండెను ర జావఁజూడ
వలయుటప్పు డెఱుంగవేరవనుమతీశ, యిప్పు డడలుట నిద్యంబరయింత నిజము.
- క. పను లేము సేయఁగా దు, ర్జనులం జెఱుచుచును సాధురజనుల మనుచుచున్
జననాథ మహాయజ్ఞము, లొనర్చుచును వెలయు కురుకుఁలోత్తంసమ వై. 121
- వ. అనిన విని ధర్మతనయుం డి ట్లనియె. 122
- చ. మదమును రాగమున్ భయము ర మానము లో నగుకిల్బిషంబులన్

హృదయముఁ జొన్ని భూజనుల శ నేలుట మే లని పత్కే దా ర్తి కా
స్పద మని రావ్య లామిషమునైతగు లిమ్మహి యెల్ల నేలినం
దుది చరకం బాకండ నృపగతుల్ సుఖులే యుపశాంతి యొప్పుడే. 123

తే. కామభోగముల్ మేలనఁగదా వాని, విడిచి చూడుము పొందెడు విపులసుఖము
కాయ లాకులు నీళ్లును శ గాలి యనుభ, వించి యున్నముసింద్రులు శ వెట్టివారె.
క. దుర్మతు లామిషగత మగు, కర్మము వాటించి బంధశక్తి లగుదు ర
య్యార్చి గడచి సువిచారులు, నిర్మమతను ముక్తి వడయ శ నేర్తురు వత్సా.
వ. జనకునివచనంబులు వినమే వాని నేనుం జెప్పెద నాకర్ణింపుము. 126

ఆ. ఒకటిదెనను దృష్ట శ యెలయదు గావున, నేమియర్థములును శ లేమి లేదు
కాలఁ జొచ్చె మిథిల శ గాలదు నాకు నం, దొక్క డైన నింతనిక్కువంబు.

క. అని పలుకుజనకుఁ డెగడిరె, జను లుల్లము శాంతిఁ బొంది శ సంసారం బా
ల్లనివాఁడు నింద కర్హుం, డని పలుకుట నీక యొప్పు శ నధికవిచారా. 128

తే. వినుము ప్రజ్ఞాధిపాదుఁ డై శ వనటదక్కి, సంస్మృతిక్లేశపరుల భూస్థలిఁ జరించు
వారి నచలంబుపై నున్నరవాఁడునూచు, నట్లచూచుటసూవెనే శర్పమలహృదయ.

— జనకున కతనిసతితో నైనసంవాదం బట్టునఁడు ధర్మజానికఁ జెప్పట —

వ. అని పలికి మఱి పలుక కున్నయప్పుడమితేనికిం గవ్వడి యి ట్లనియె. 130

క. జననాథ నీవు నెప్పిన, జనకనృపాలునకు నతివిశేషమానస యా
తనిభార్యకు నీక్రియ న, య్యెను సంవాదంబు దాని శ నేర్పడ వినుమా. 131

వ. అమ్మహీపతి పూజ్యరాజ్యంబు విడిచి భిక్షావృత్తికి వెడలఁ జూచినం దదీయ
భార్య యతని కి ట్లనియె. 132

నీ. పుడమి యేలుట డిగ్గ శ విడిచి భిక్షార్థి వై, పోయిన నతిధిసంపూజనంబు
దేవతర్పణపితృదేవతర్పణములు, గలుగునే కాపాయములు ధరించి

ముండుఁ డైనతఁ డన్నరమునకు గృహంబుల, కరుగక యున్నె గృహస్థుఁ డెల్ల

వారికి నన్నంబు శ గారుణ్యమునఁ బెట్టు, నన్నదానము సేత శ యధికధర్మ

ఆ. మనుట వినమే పెట్టునతనిఁ జేయొడ్డెడు, వానిఁ దలఁప నందు శ వరుండు పెట్టు
వాడ యగుట నిక్మరవం బింత నూడక, యిట్లు దీనవృత్తి శ కేఁగఁ దలఁతె.

క. త్రైవిద్య లగుమహాత్ములు, నీవలనన బ్రదుకఁ దలఁప శనిష్క్రియతమయి
నీ విందఱఁ జెఱిచెద విది, దేవా ధర్మంబు గాదు శ దీని నుడుగవే. 134

తే. అధిప మీ⁴తల్లియుల్లంబు శ నడలువెల్లి, ముంచి సతి శోకసంతాప శమూర్తిఁజేసి
వంశవిహితధర్మంబుల శ వదలి వెడలి, పోయి యేగతిఁ బోయెదగో యెఱుంగ.

క. ⁵చలిపందిరిచందంబున, ఫలభరితం బైనతరువుభంగిఁ బ్రజలడ
ప్పలు దీర్ప నమరి యుండెడు, నలఘుచరిత్రునకు లఘుతరయగునే కోరన్. 136

1. చ.నిం, దొక్క. 2. జ. నాలక భిక్షావృత్తి వెడ. 3. గ. నేగ. 4. క. తల్లిదండ్రుల. 5. క. గ. చలిపందిరి.

వ. ఇది ధర్మవిరోధంబు దీన మోక్షంబు గలుగు ననుట నాకుం జూడ నందియం బని చెప్పి నచవుడు నయ్యజాతశత్రుండు పురుషూత పుత్రున కిట్లనియె. 137

మ. శ్రుతివాక్యంబులు కర్మనిష్ఠ¹ వినుతింశుచు నిష్క్రియత్వంబు న ద్గతఁ గావించుట యూఁది చెప్పు నిటు చిరత్తప్రక్రియఁ రెండుఁ జో దితముల్ వానిని వింటి మన్నకలుచుక శ దీపించునే తత్త్వసం గతబోధంబు నుకర్మతం గలుగు నాశకం బాత్తవీరవ్రతా. 138

తే. తత్త్వబోధంబు గలుగునతండు నన్నుఁ, దెగడనేరఁడు నీవు భాగ్యతృప్త్యసౌహృ దమునఁగర్మంబువిడుచుటఁధర్మవనిన, పలుకు ప్రియమజగన్నాయ² పథముగనుట. సీ. వడముడియును నీవు శ వాయువాసవులశ, త్తులు ధరియించినదర్శయులరు హరికరుణాతిశయమునఁ దత్తేజంబు, మీయందుఁ దగ సంక్రమించి యుండు మీరు సంగరశాస్త్రసారపారగులరు, గాక తత్త్వజ్ఞానఘనమతులరె యనఁటికంబమునట్ల శ యనిరి నిస్సారత, సంసార మనఁగ నిశస్సంప్రబుద్ధు తే. లది ప్రసిద్ధము విను తృప్త శ యడఁచి కర్మ, వృత్తి విడిచి నిరాలంబఁచిత్తుఁడైన యాతఁడో సుఖ దోషదుఃఖాకరంబు, లగుధనంబులు గోరెడునతఁడో చెపుమ.

ఉ. ఆదటఁ బూర్వశాస్త్రములశ్రయార్థము లారఁగఁ గోలి తత్త్వసం వేదనుధారనంబునఁచరవిం జిర సౌఖ్యముఁ బొంద నేర కి మ్మేదిని నెందునుం దిరిగి శ మే లని కర్మమ³ చెల్లఁ జెప్పఁచుం గా దని శాంఖి యొప్పనిది శ గాఁ జెడ నాడుదు రల్పబోధనుల్. 141

క. విమలజ్ఞానులు శమమును, దమమును ద్యాగంబు శాశ్వతప్రచురానం దమునకు మూలము లండ్లు ని, జముగాఁ గైకొందు రవి ప్రసన్నవివేకుల్. వ. అనిన విని దేవస్థానం డమ్మానవపతి కి ట్లనియె. 143

— శీవస్థానం డనుమని ధర్మజునకు హితోపదేశంబు నేయుట. —

సీ. ధనము లుత్కృష్టంబు శ లనుధనంజయుమాట, పాటిగాఁ గొనుము సోశపానభంగి నున్నది మార్గంబు శ యోగసమారోహ, ఇమునకు దానన శ నడచి కాక వడి నుల్కి పడ నీకు శ వచ్చునే ధనసంగ్ర, హంబు భోగార్థకృతంబు దుష్ట మగుటయుఁ గలదు యశ్చార్థకృతం బైన, నదియ నిచ్చెన బ్రహ్మోపదము నొంద తే. యజ్ఞపరిశిష్టధనభోగరమాత్మకలఁక, యడుపు నమ్మెయి శమదమరయుక్తిగలుగు శమము దమమును దత్త్వవిశ్వానదములు, గాన దక్షిణాధికయశ్చార్థకర్త వగుము. చ. హరుఁడును సర్వమేధమనురయాగమునం బ్రచురప్రకాశతం బొరయఁగ వేడ్కఁ జేసి విధిరపూర్వదిగీశముఖామరుల్ మహా ధ్వరములఁ గాదె పేర్కొనుట శ ధాత్రి సధర్మత నేలి యజ్ఞత త్పరత వెలుంగ రే నృపులు శ పార్థివముఖ్య మరు త్తముఖ్యులన్. 145

వ. వినుము దివస్పతి యడుగ బృహస్పతి సన్మార్గనిర్దేశకుం డై చెప్పి¹మార్గంబు.

ఉ. కామముఁ గోధముఁ మనసు శ గాడఁగఁ బాటుట మాన్పి యింద్రియ
స్తోమవిమార్గవర్తనము శ ద్రుంచుచు నెవ్వగ లేక రక్షణం
బేమట కెవ్వరిం జెనకి శ యించుక నొంపక లోక మేలఁగా
నామహితాత్ము సర్వమహిమామృతశయంబును జెందు వాసవా.

147

వ. అనియె మఱియు నాకర్ణింపుము.

148

ఉ. కర్మము మేలు నా విగతశకర్మము మేలన రెండు నొప్పునే
కర్మఫలంబు నర్పితము శ గాఁదగ నీశ్వరునందుఁ జేత స
ధర్మము గాకనంగ వివిధం బగుధర్మపథంబులోన మేల్
ధార్మికవర్య యేర్పడువఁ శ దా వశమే వగ బుద్ధిగుండఁగన్.

149

ఉ. కావున సిద్ధసిద్ధుల విశకారముఁ బొందక ద్రోహ మెయ్యెడ
న్వావిరిఁ జేయ కేలు భువనంబు భవత్కులధర్మరక్షి వై
భూవరు లిట్లు సేసి తుదిఁ శ బుత్తుల గద్దియలందు నిల్పి కా
దే వనవాసు లైరి దృఢదీప్తనిరంజనబోధసంపదన్.

150

వ. అనిన విని నిర్విణ్ణమానసుం డై యున్నయన్నకు నర్జునుం డి ట్లనియె.

151

సీ. త్రియధర్మనిరస్తాపరత్వంబున, సమరంబు సేసితి శ శస్త్రనిహతిఁ
బూతాత్ము లై రిపుల్ శ వోయిరి సద్గతి, కమ్మెయి రాచకశర్మ మొనర్చు
విప్రున కై నను శ సుప్రశస్తం బది, కాద్రం బగుట బాలురకును డెల్ల
మైనను ని ట్లుండు శ నార్యోక్తివృషసీతి, దురితంబు సేయునే శ యొరుండు వెట్టఁ

త. గుడువ నృపతిమాత్రకునకును గా దన్నఁ, గౌర వాన్వయాగ్రగణ్యుఁ డైన
నీకుఁ దగునె విడుపు శ శోకంబు వజ్రసన్నిభము గాదె నృపుల నెమ్మనంబు.

152

వ. అట్లుం గాక.

153

ఉ. వైరివధంబు నీకును నశవశ్యముఁ జేయక పోవరానిదై
వైరులకుఁ భవత్సమరరవాంఛన సద్గతి కేఁగఁ బాలి దై
చేరె విధాతృసంఘటనఁ శ జింతకుఁ గారణ మేమి ధర్మవి
స్తారవిదుండ వీ వకట శ ధైర్యసమగ్రుండ వై వెలుంగవే.

154

వ. రాజధర్మోపాత్తం బై భవదాయత్తం బైనపూజ్యసామ్రాజ్యంబుఁ బరిపాలిం
చుచుఁ బుణ్యక్రియానుష్ఠానపరుండ వగు మని పలికిన మఱుమాట వలుక కున్న
యన్న రేంద్రునకు మునీంద్రవర్ణుం డగుపారాశర్యుం డి ట్లనియె.

155

సీ. అర్జునుపలుకు సరత్వంబు సమీచిన, మార్యజనంబు గృహస్థధర్మ
ముత్తమం బని చెప్పు శ నువ్వీశ పశుపక్షు, లాదిగా జీవుల శ కాశ్రయంబు
నృపులకు నది దక్కఁ శ యమును దమమును, బ్రహ్మచర్యమును ధర్మములుగావు

1. చ. వాక్యంబు. 2. గ. విజితం; జ. ద్వివిధం కి. గ. రాజకర్త.

- ధనములఁ దనియుట శ్రీ యని కోహటించుట, ప్రజల రక్షింపమి శ్రీ రాజకోటి
 ఆ. కరయఁ బాతకంబు శ్రీ లండ్రు నీ వక్కట, వేదచోదనా ప్రవీణ మయిన
 మనసు నేల యి ట్లర్హార్గవృత్తికిఁ జొర, నిచ్చె దోషి ధరణి శ్రీ యేలు మనఘ.
 క. నీ వార్యబోధితుండవు, గావే వర్ణాశ్రమ ప్రకారములు వినం
 గా వలయునె ధర్మంబులు, భూవరునకు దండనీతి శ్రీ బోలు గలవే. 157
 వ. సుద్యమ్నుం డనుధరణీశుండు దండనీతిన కాదె యపవర్గంబు వడసె ననుటయు
 నజాశక్తుం డాసుద్యమ్నువృత్తాంతంబు విన వలతు నాన తిమ్మనిన నమ్మహిపతి
 కమ్మునిపతి యి ట్లనియె. 158

— పారాశర్యుండు సుద్యమ్నుచరితంబు ధర్మజనకుఁ జెప్పట —

- క. విన శంఖుండును లిఖితుం, డన నిరువురు విప్రవర్యు శ్రీ లన్నయుఁ దమ్ముం
 డును గలరు బాహుదాతీ, రనివాసులు ధర్మతత్పరమనోవృత్తుల్. 159
 నీ. వారియాశ్రమముల శ్రీ భూరిపుష్పఫలాభి, వృద్ధి నొప్పారెడిరవివిధభారు
 హంబులు గల వొకరయపుడు శంఖుండు గృహమ్మున లే కుండరననుజుఁ డచటి
 కరగి యం దొక నూన శ్రీ నారఁ బండినపండ్లు, గని వేడ్కమై గోశిశ్శకొనితినంగ
 నయ్యన్న యే తెంచీయనుజ యీఫలము లెక్కడియవి చెప్ప నాశపుడునువార్చి
 తే. ప్రణతుఁ డై యిచ్చటివ యని శ్రీ పలికె లిఖితుఁ
 డాతఁ డనుమతి లేక కోరయంగఁ దగునె
 ముచ్చిమియ కాదె యిది పాప శ్రీ మచ్చువడియె
 నృపతిచే దండితుండ వైత్ర సీఁగికొనుము. 160
 వ. రయంబున రాజనన్నిధికిం జని భవత్కర్మం బుపన్యసించి దండించుట వేడు మని
 పలికినం దెలిసి యట్ల కాక యని లిఖితుండు సుద్యమ్ముఁ గానం బోయి నగరి
 వాకిట నిలిచినం బ్రతిహరు లమ్మహాత్మునగుదెంచుట యమ్మహిపతి కెఱింగించిన
 నతండు సంభ్రమంబున సామాన్యం డై యాసంశిత వ్రతుం డున్నయెడకుం జని
 వినయంబు సేసి మీర లిచ్చటికి ¹వేంచేసినప్రయోజనం బేమి యానతిండు మీ
 చెప్పినట్ల చేసెద నని విన్నవించిన నావిప్రవర్యుం డాతని కి ట్లనియె. 161
 ఆ. చెప్పినట్ల యేను శ్రీ జేసెద నని యొడం, బడినవాఁడ వింక శ్రీ బలుకు దిరుగఁ
 గామి మఱవ కుండ శ్రీ గా నీకు వలయుఁజు, మ్మయ్య దండధారత కా గ్రగణ్య. 162
 వ. అని యాఁది పలికి మధురునియనుమతి లేక తదీయతరుఫలంబులు గోశిశ్శకొని యుప
 యోగించితి నది ముచ్చిమి ముచ్చుల దండించు తెఱంగున దండించి నన్ను గత
²కల్మషం జేయుము రాజదండితునకు యమదండంబు లే దని పెద్దలు సెప్పదురు
 నిన్నును దండధారణవైకల్యకిల్చివంబు వారయ కుండ వలయు నని తేటపడ

1. గ. విజయంచేసి. 2. జ. కిల్చివం.

నాడిన నమ్మాటలకు మనంబున విషాదంబు నొంది యమ్మేదినీవరుండు భూసుర
వరుం బ్రాధించి.

163

అ. అనఘచరిత యిట్లు శ నను నియోగించుట
యుడుగు మని యమాత్యయతము గాఁగ
భక్తి మెఱసి యెన్నిభంగులఁ జెప్పిన
నియ్యకొనక యున్న శ నెట్ట కేని.

164

—❧— లిఖితుండు సుద్యుమ్నునిచేత నికృతకరుం డగుట. ❧—

వ. నిశ్చయించి నమచితదండనీతి వ్రతశీలుండగునన్నర పాలుం డమ్మహాద్విజునిం గర
యుగచ్ఛేదనంబున దండితుం జేసిన నతం డతని దీవించి మగిడి చని శంఖునిం గని
నికృతంబు లైనహస్తంబులు సూపి నమ్యగనుభూతదండితుండ నైతి ననిన
నాతండు ప్రీతుం డై.

165

తే. ధర్మమార్గ ముల్లంఘింపఁ శ దగదు గాన
వలసె నిష్కృతి కుల మెల్ల శ వెలసె నీక
తమున సురమునిపితృతర్పణములు సేయు
మరిగి బాహుదాపుణ్యతోయముల ననఘ.

166

వ. వినుము.

167

తే. కల్లు ద్రావుట గురుపత్నిఁ శ గవయుటయును
విప్రుఁ జంపుట బ్రహ్మస్వభవిషయ మైన
ముచ్చిలుటయును నివి గల్గకూరజనులఁ
ప్రీతిఁ బొందుటయును మహాశపాతకములు.

168

వ. ఇమ్మహాపాతకంబు లేనింటిలోన నెద్ది సేసిన నేజాతివాఁడును దగిడనీయుండ
విశేషించి తస్కరుండు శారీరదండయోగ్యుండు రాజదండితులు సుకృతవంతుల
భంగిఁ బుణ్యలోక ప్రాప్తులగుదురునీ వమ్మహారాజుచేత దండింపంబడుటం బుణ్యా
త్ముండవును వంశోద్ధరణసమర్థుండవు నైతివి సంతోషింపుము పొమ్మనినం బోయి
లిఖితుండు.

169

తే. బాహుదానదియం దవరగాహనంబు, సేయఁ బ్రభవించె నాతనిరచేతు లపుడు
విస్మయం బంది యతఁడు వేరవేగ వచ్చె, నన్నపాలికి మగుడఁ బ్రహర్ష మెసఁగ.

వ. వచ్చి యరుణకమలంబులం దెగడుతనకరంబులం జూపిన నతండు వీనికి నచ్చెరు
వడ నేల యిది మదీయతపోవిభవంబున దైవకృతం బైనవిశేషంబు నీవు శుచి
వగుట దైవంబున కెక్కె సుద్యుమ్నుండును నీపుణ్యానుష్ఠానంబున నిజపితృవర్గ
సహితంబుగా నిర్మలాత్ముం డయ్యె ననియె న ట్లగుటంజేసి.

171

చ. జననత నీవునుం దగఁ బ్రజాపరిరక్షణ మాచరింపు నీ

యనుజునిమాట వేదవచనార్థనిరూఢము రాజనీతి దం
డనమునఁ గాని ¹యొందున నొడంబడ దెన్నఁడు నార్యకోటియం
దును వగ దక్కు మేలు మిలఁ శ దుష్టిగఁ జేయుము మేటిజన్మముల్. 172

వ. అని చెప్పి మఱియు నిట్లనియె. 173

సీ. అడవుల మీ రున్నయపుడు నీతమ్ములు, వివిధమనోరథావేశకలిత
హృదయులై యుండుదు శ రదయత వీరి ను, పేషింప కిల యేలి శ యెల్లభోగ
ములకును భాజనంబులఁగా నొనర్చుము, తురగమేధాదిక్రమప్రయత్నైః
బరఁగుము వీరలు శ బహుయజ్ఞములు సేయు, వారటమీఁద నిర్దవ్వండ్వవృత్తి
తే. వెడలెదవు గాక విను మేము శ వెట్టివార, మే మహీశ్వర సమది శ మేలు గంటి
మతిథిసురపితృవిషయమునప్పు² త్రిక్కు, గలిగియుండంగ చది సేకుఁగాదు గాని.

ఆ. న్యాయశాస్త్రవేది శ యై యింగితాకార, చేష్ట లెఱిగి జనులశిష్టదుష్ట
తావిశేష మరసి శ దండనీతి యొనర్చు, పతికి నెల్లమేలుఁ బడయ వచ్చు. 175

క. అరి యాటవపాలు గొనుచు, గరుణ గలిగి ప్రజలఁ దండ్రేగతి మధ్యస్థా
చరణంబునఁ బాలించుట, పరమపదముఁ జేర్చు విడుచు శ భయనంశయముల్.

ఆ. ఇవ్విధంబు గాక శ క్రొవ్వి కామక్రోధ, కలితచిత్తవృత్తి శ ³దొలఁగ నడచు
పతికి నగుఁ జతుర్థభాగంబు ప్రజ సేయు, పాపములఁ గులప్రదీపచరిత. 177

చ. క్రమమున నైన శాస్త్రపుల శ గ్రమ్మన నైనను జావఁ జేత ధ
ర్మము విను పాపకర్మ లగురాజులతోఁ దగ సంధి సేత దో
షము విభుఁ డుర్వి⁴యమ్మకొని శ సంగరముం దొలఁగింపఁ గూడునే
సమరజితావనీభరణశాలితఁ బోలునె యొందుధర్మముల్. 178

వ. కావున.

క. పో రుడుగను సమకూరద, కౌరవపతి యపుడు సంధి శ గావింపక హిం
సారుచి నైతి ననుట యవి, చారత నృపవంశకలితశజని యగునీకున్. 180

శా. భూవిస్తారము నాక్రమించి ప్రజలం శ బ్రోవంగ దండింపనుం
గావక్ నేర్చి మఖక్రియల్ నడపి సంగ్రామాగ్ని కాజ్యాహుతుల్
గా వైరిక్షతజంబు వ్రేల్చి తనుషంగక్షేపకుం డై హయ
శ్రీవుం డుత్తమసిద్ధిఁ బొందె రణముల్ శ ⁵గీడే నృపశ్రేణికిన్. 181

వ. సంగరంబునం జంపుటయుం జచ్చుటయును బ్రజాపరిపాలనంబును దగిన తెఱంగున
దండించుటయును నుత్తమక్షత్రధర్మంబులు గావున హింసాశంక విడిచి
యాస్వీక్షకీ త్రయీ వార్తా దండ నీతు లనురాజవిద్యలయందును బ్రవీణు లగు
సహాయులతోడం గూడి సర్వవ్యవహారంబులు నిర్వహింప నిర్మాణం బనతిదూరం
బగుఁ గలంక దక్కు మని పలికె సకలలోక గ్రాహ్యవచనం డగునమ్మహాముని

యిట్లు సెప్పం దెలివొందక యున్నధర్మనందనుం గనుంగొని పురందరసందనుం
డుల్లంబునం గోపంబు గడుర మొగంబునం దోడ నీక యుండె నహ్వాండవాగ్ర
జం డత్తపోధనవర్మవదనంబునం జూడ్కి నిలిపి నిభృతంబుగా ని ట్లనియె. 182
క. పతులు మృతు లైనఁ బొగిలెడు, సతులవిలాపములు శోకశసంతాపం బు
త్థితముగఁ జేయఁగ నే వను,మతి యేలినకలుచఁ గలఁక ర మానునె బుద్ధిన్.
వ. అనుటయు నమ్మునివరుం డతని కి ట్లనియె. 184

సీ. దుఃఖంబుఁ బొ మ్మని ర త్రోవ సుఖంబుర, మ్మని తెచ్చికొన వశ ర మయ్య వానిఁ
దొలుబాముచందలిదమ్మతంబును సుకృతంబు హేతువులుగఁ¹దగిలిచేయుఁ
బురుషునికాలంబు ర దిరములు గా వవి, పొరిఁ బొరి వచ్చుచుఁ ర బోవు చుండు
నర్థముల్ దుర్బుద్ధి ర కైనను సిద్ధించు, నగుకాలమున నార్యు ర లయ్యుఁ గాని
ఆ. కాల మవి ఘటింపఁ ర గా నేర రనిలవ, ర్హతపేందురుచులు ర నధిపకాల
కల్పితములు మంత్రశిల్పాపధంబులు, మేలుసేత కాలశకీలితంబు. 185

క. కమలంబులుఁ దొవలు వికాసముఁ బొందుట లతలుఁ దరులు ర నకుసుమఫలభా
వముఁ బొందుట పక్షులును మృగములును మదకలము లగుట ర కాలకలితముల్.
వ. మఱియు జననమరణంబులును హానివృద్ధులును లోనుగా నకలంబును గాలాధీ
నంబ కావున నీకు శోకింపం బనిలేదు తొల్లి సేనజి త్తనుమానవపతి శోకార్తుండై
యుండి తనలోనన తెలిసి సజ్జనసన్నిధి నుపన్యసించినవాక్యంబు లాకర్ణింపుము.

—పారాశర్యుడు ధర్మజునకు సేనజిత్తువాక్యంబు లుపన్యసించుట.—

సీ. తారు గొందఱకు బాధధకు లయి నడచుట, పరులచే బాధలఁ ర బడుట గలుగు
నివి కాలభావ్యంబు రలెఱుక గల్గిననొరుఁ,బఱిచితి నొరునిచేఁ ర బడితి ననుచుఁ
బురుషుండు ప్రియశోకములఁ బొందఁ డర్థదా, రాపత్యబాంధవహాని కాత్మ
గుండంగ నడలుట ర మందబుద్ధిత్యంబు, వగఁ గీడు మానునే ర వలవ దడల

తే. శోకభయకారణంబులు ర లోకమున న

నేకములు దానఁ దలసూపురశోకములకు

భయములకు బుద్ధి నెడ యాడు ర పండితుండు

మూఢుఁ ²డవి త్రోవ నేరండు ర మునుఁగు వగల. 188

క. వినుఁడీ సుఖమును దుఃఖము, ననిత్యములు గాన వానిరయాగమకాలం
బున ముదమును శోకము మొగ,కొనమియచు మ్ముఱపు శాంతిగోరుజనులకున్.

తే. మూఢతమబుద్ధు లగువారుఁ ర బ్రాధతమవి, వేకులును సుఖు లట్టులురగాక కొంత
ప్రజ్ఞ గలవారలై యపరప్రతిభులైన,జనులు దుఃఖార్తు లగుట నిశస్సంశయంబు.

వ. అనియె నాసేనజితుం డుదాత్తవివేకనిరూఢుం డతనివచనంబులు విద్వదాదరణీ
యంబులిందలియర్థంబులునీచి త్తంబునవలవరింపుమువగయుజ్జగింపుమనివెండియు.

న, దాన జేయుఁ; జ. దగులఁ జేయుఁ. 3. చ. డీత్రోవ.

- తే. వర్ణముల నాశ్రమంబులవలను మెఱసి, యరసి చక్కనితెరువున నరుగఁజేసి
ధరణి పాలింపు సముచితరదండధరణ, మాచరింపుము నీ కది న యర్హవృత్తి.
- క. దివికిం జనినను నెవ్వని, వివిధగుణము లఖలజనులు న వినుతింతురు వాఁ
డవనిశ్వర సత్పురుషుం, డవు నని కయికోండు బుద్ధి న నార్యజనంబుల్. 193
- వ. కావున సకలజన ప్రియహితం బగు పృథ్వీపరిరక్షణంబు నీకుం గులధర్మం బైకర్త
వ్యం బగుట యుజవుగాదె యనినయమ్మునిండునకు సమ్మునదేంద్రుండీల్లనియె.
- తే. మఱవ వచ్చునె నా కభీషన్యు డ్రాఁడ, దేయులను గర్హ మత్స్యభూతాయకుండు
ద్రుపదనృపతియుభృష్ట కేతుండుమాన, సమునఁబాయుదు రేయ్ల్యు శాంతిగలుగు.
- సీ. తొడలపై నర్మిలి న నిడికొని న న్నుప, లాలించు చుండు బాల్యమున నట్టి
భీష్మునిఁ జంపిత న బీభత్సభల్లముల్, దనువు సెక్కంగ నారతఁడు శిఖండిఁ
జూచుచు నుండుటఁ న జూచితి నది యల్ల, మలమటఁ బెట్టెడి నల్లు గాక
యాభంగి నున్నప్పు న జాతఁ డాద్రుపదజ, నేయమిఁ దలఁచిన న నెరియు మనసు
- తే. పరశురాముని నోర్చినబల్లిదుండు, కాశిరాజకన్యకలకుం న గాఁగఁ బుడమి
నరపతులనెల్ల గెలిచినబిరుదు ¹గలన, నాఱడియ పడు టూహింపనడలుగదురు.
- ఉ. అల్పకాలభోగ్య న మైనరాజ్యమునకుం, గా ననల్పకీర్తిఘనుని జరత
సింహకల్పు వంశశ్రేఖరజన్ముం ద్రుం, చితి మనంబు వగలఁ న జప్తుక కున్నె. 197
- మ. జనసంపూజ్యపదారవిందుఁ డగునాచార్యుండు శోకించి నం
దనుచొ ప్పారయ వేడి పెద్దయు ననుం న దా నమ్మి యర్థింపఁ జా
వనివానిం గరిచావు బుద్ధి నిడి యశ్వత్థామ సచ్చై నిజం
బని యే బొంగితి మేదినిభరణ మగర్హంబే గురు ద్రోహికిన్. 198
- ఆ. రాజ్యలాభలోభరతుండ నై కడుఁబాప, మైనబొంకుమాట న లాడి గురునిఁ
గూల్చ నేర్చినట్టికూరాత్ముం డేగతిఁ, బోవువాఁడు సెవుమ న బుధవరేణ్య. 199
- క. భ్రాత మహాత్ముండు గర్హం, డాలనిఁ జంపించి యేలునవనీరాజ్యం
బాతురత సేయుఁ గాక ను, ఖాతిశయము మతికి నొనఁగు న నయ్య మునింద్రా.
- చ. కడిదిమగండు కుంభజుండు న గావఁగ ²నొడ్డినమంటవోలే నుం
డెడిమొనఁ జూచి చూచి యిది న డెప్పర మన్వగ లేక పంచితిం
గొడుకుఁ జొరంగ నత్తెఱగురకూరత నై న సుభద్రయట్లుం గ
వ్వడిక్రియ నేర్తురే యెరులు న వల్లభుఁ డే లగు ³నట్టి దుర్వికిన్. 201
- చ. ⁴అడలడిఁ బొందఁగాఁ దగనిరయట్టిది ద్రోవది మేరుకల్పులం
గొడుకుల నేవురక జముండు న గొన్న నలందురఁ జూడ నేర్తునే
పుడమి గిరీంద్రపంచకము న ⁵సౌల్పినఁ బా డఱినట్టు లున్నయ
పుడఁతుక యెట్టు లోర్చు గృహభారము నెమ్మది నిర్వహింపఁగన్. 202

- క. ¹ప్రాచోపవేశమున ని, క్కాయంబు దొంగులతలఁపు శ గదిరెడి సంతా
పాయ త్తచిత్తు నకటక, టా యని పో నిండు నను దృశ్యవ్రతయుక్తిన్. 203
- వ. అని పలికి బంధుమరణశోకవ్యాకులుం డయి యున్నయన్నరనాథవరేణ్యుతో
నమ్మునినాథవరేణ్యుం డి ట్లనియె. 204
- ఆ. ఇ ట్లసంగఁ దగునె శ యిమ్మెయి నడల నీ, యట్టిధైర్యఘనున శ కగునె యనఘ
బుద్ధి సెప్ప వలసెఁబునరుక్త భావలఁ, జెవులు మదియుఁ గూడఁ శ జేర్చి వినుము.
తే. పొదలుఁదఱుఁగుటకై పొడఁగోవొదవుఁబడుట, కై కడుంజేరుఁబాయుటశక్తై జనించుఁ
బొలియుటకునై సుఖంబులఁబొందుదుఃఖి, మొందుటకునై పదార్థముఁ లెందునధిప.
- ఉ. మిత్రుల¹ చెయ్యులక సుఖము శ మేకొను నంటయుఁ జెందు దుఃఖముల్
శ త్రులచెయ్యి నంటయును శ సన్మతి దా ధనమూల మంటయుఁ
గోత్రవరేణ్య భోగములరకుఁ ధనముల్ గరణంబు లంటయుం
జిత్రచరిత్రుఁ డైనవిధిరచేష్ట దొంగిని నీటివ్రా లగున్. 207
- వ. కావున నెవ్వగ నొందం బనిలేదు. 208
- ఆ. ధాత నిన్ను నేమిరధర్మంబు నడపుట, కై సృజించె దాని శ నాచరించి
యుండు నీవు నీక శ యొడయుండవే ధాతృ, నోదిత ప్రవర్తనఁడవు గాక. 209
- వ. అని పలికి యప్పారాశర్యుండు వెండియు ని ట్లను విదేశారా జగుజనకుండు
వివేకపరిపాకంబు నొందక ము న్నొక్కసమయంబున బంధువియోగంబు వాటిల్లి
విషాదంబు నొంది గృహంబు దొంగి వెడలువాఁ డయ్యె నట్టియెడ నతనిపాలికి
నశ్మకుం డనువిప్రవర్యుండు వచ్చిన నవ్వసుమతీపతి సముచిత ప్రకారంబునం
బూజితం జేసి. 210

—❦— జనకున క శ్మకుండు చెప్పిననీతి వ్యాసుండు ధర్మజునకుఁ జెప్పట. ❦—

- తే. అర్థములు బంధువులుగల్గిరనవుడు తద్వి. యోగమైనట్టియెడను మరర్త్యునకు నెద్ది
తలఁపుమైనన్న మదవిషాదంబు లడర, కుండుఁజెప్పవె యదికృపారయుక్తిననఘ.
- వ. అని యడిగిన నాతం డి ట్లనియె. 212
- నీ. దుఃఖంబు సుఖమును శ దోడివ సంసార, మునకుఁ దద్వశగతిఁ శ బోవునరుని
యాతృ నంబుదము గా శద్వపహరించినవిధం, బున నవి సెఱుచు నేరవున సుఖైక
భాగియు దుఃఖైక భాగియు లేమి లో, కంబునం దెలియంగఁ శ గనుట మందు
వానికి విను జర శ రా నీక త్రోవంగఁ, జావక యుండ వశంబె జలధి
తే. వలయవేష్టితక్షితి నేలురవాని కైన, నధిప యెద్ది వాటిల్లిన శ ననుభవించు
నపుడు ప్రాప్తవ్య మిది యని శ యంతరంగ, విశ్రమము లేక యనికి విరవేకసరణి.
క. సరవర సరసాన్నంబులు, బరిమళసద్వస్తువులును, శ బరమశయనవి
ష్టరములుఁ గాలాధీనత, నరుఁ బొందుం బాయు వాని శ నమ్మమియ యుజున్.

1. ప్రాచోపవేశమున, గాయం. 2. జ. నడవ, 3. గ. వెదుగు. 4. జ. చేతలన్. 5. జ. చోదితపత్రాజుఁడవు.

- చ. వల నధికంబుగాఁ గలుగునైవ్యులు శాస్త్రములభ్యసించి మం
దుల నొడఁగూర్చు నేర్చి తనురదోషము లారయుబుద్ధి గల్గి యా
ర్తులకుఁ జకిత్స సేసెదరు శ రోగము వాయమి లేడె వారు రో
గు లగుట గాన మెట్లు ప్రతిఁకూలవిధి నరునేర్పు చ్చేచునే. 215
- సీ. సద్వంశజన్మంబు శ సౌందర్యమును బలం, బును సుభగతయును శ భోగములును
భవితవ్యతానురూపంబులు పేద లై, పెంచుట కలయంగఁ శ బెల్లు పుట్టు
దురు ప్రజ లెంతయు శ సిరి గలవారు గో,రంగఁ బుట్టరు దరి శ ద్రుపుజనంబు
లాఁకటం దిని తాలు శ నఱిగించుకొందురు, భోజ్యసంపన్నులు శ భోజనంబుఁ
తే. బూర్ణముగఁ జేయఁజాలరుభూషవర్య, వెలఁది జూదంబు పానంబు శ వేట యతిని
1 పేవితములుగాఁ దగ దని చెప్పవినచు, వలను గలవార చెడుదురువనివలన.
వ. అట్టివి దైవకృతంబులు గావున నిష్టానిష్టప్రాప్తులకుం గారణంబులు గనికొనలేవు
బాంధవలాభంబును దద్వియోగంబును వఱదం గాఢంబులు సంగతంబు లై పదం
పడి పాసినచందంబు. 217
- తే. మాతృపితృదారపు త్రకభ్రాతృశతన, హస్తకంబులు సంస్మృతిశ ననుభవింపఁ
బడియె నందులో నెవ్వరికడలువాఁడు, నరుఁడనిత్యతయాహించుటరయ నుజువు.
- క. జననజరామరణగ్రా, హనిబిడకాలాభిమగ్న శ మని జగము నెఱిం
గినవాఁడు ధర్మవర్తన, మున నుండుం జింత దక్కి శ భూషనరేణ్యా. 219
- క. తనయొడ లెర. వనినను మను, జనకును బంధుతతి సతమె శ శోకించిన వ
చ్చునె చచ్చినజంతువు నె, మ్మన మధికము నొచ్చు గాక శ మహితవివేకా. 220
- ఉ. కావున నెవ్వగల్ విడువు శ గైకొను మాతృకులార్హకర్యసం
సేవనతత్పరత్వము విశిష్టజనంబులసంగతి భవ
ద్భావము కల్మషంబు దెగఁ శ బాచి శుచిత్వముఁ బొందు లోకసం
భావితకీర్తి వయ్యెదు న్యరపాలక నాపలు కూడు శ పాటిగాన్. 221
- వ. అనుటయుం దెలిసి జనకుండమ్ముని నామంత్రితుం జేసి నిజకర్మతం త్రనిర్వహణం
బున కై గృహంబున నిలిచె నీవు నట్ల యుమ్మలికం బుజ్జగింపు ముత్తమతాత్త
సరణిసాధితం బై నభూవలయంబుఁ బాలింపుము తక్కటితలంపులు దక్కుమని
పలికిన విని పలుకకున్నయగ్రజుం జూచి సవ్యసాచి జనార్దనునితో నిట్లనియె. 222
- క. బహుబంధుమరణశోక, ప్రహతవివేక మయి ధర్మరక్షాజనకు మనో
మహిమ వికలమయ్యెం బర, మహితవచోవృత్తి దేర్పు శ మహితవిచారా.
వ. అనిన సచ్యుతుండు పాండవాగ్రజుఁ జేరం జని యభివందనం బాచరించి యతని
కరంబు వట్టికొని వదనంబు విరిదమ్మించందంబు నొంద మధురాక్షరవిన్యాసంబుగా
ని ట్లనియె. 224

మ. పురుషవ్యాసు మనంబు గుండ వగలం శ బొందంగ నీ కేల సం
గరకేలిన్ భవదీయబంధు లతిలోకం బైనఁ పెం పొప్పు బో
యిరి నాకంబున కట్లు గాక కల గాఢే రాజవృత్తంబు దా
నరయన్ రాజుల యేల యేజనులు నిశ్చాయుష్యులే చెప్పమా. 225

వ. అని పలికి వెండియు. 226

తే. తొల్లి స్తంభయుఁ డనుమహీశవల్లభుండు, పుత్రశోకాతురత్వంబుఁ బొంది యున్న
నుపశమంబుగఁ బ్రాక్తనశృపులఁజెప్పి, తెలిపె నిమ్మాని యంతకుఁబలిమికలిమి.

వ. అని యెఱింగించి నారదుం జూపి యిమ్మహాత్ముం డట్లు మరు త్తనుహోత్రాదు లగు
రాజులపరమోత్కృష్టకర్మంబులును నట్టివారికిం గాలవశత్వంబునం బొందకుండ
రామియుం డెలియ నుపన్యసించినవాక్యంబు లభిమన్యుమరణశోకవ్యాకులుండ
వగునీకుం దాపోపశమంబుగాఁ గృపాతిశయంబునం బరిపాటి వీరలు సెప్పి రని
పారాశర్యమునీశ్వరు నిర్దేశించి వీరివచనంబుల యేనునుం జెప్పెద నాకర్ణింపు
మని యిట్లనియె. 228

— ధర్మ రాజనకుఁ గృష్ణుండు పోడక రాజులచరిత్రంబులు చెప్పట. —

నీ. సంవర్తఁ డనుమహాశసంయమి దేవతా, గురుతోడియానున శ నరుగుడెంచి
పూని యుపద్రష్ట శ యై నడపంగ హి, మాచలపాదంబుశనందు శక్ర
వరుణప్రభృతులైన సురలు మహామునీం, ద్రులును సహాయులైర మెలఁగుచుండ
శాలాప్రముఖభవ్యసాధనమ్ములు గన, కమయంబులుగ వస్త్రై కాంచనాజ్ఞ
ఆ. దధిపయఃఫలాదితర్పణద్రవ్యస, మృద్ధి సకలజనులు శ మెచ్చు బెక్కు
లధ్వరములు సేసె శ నట్టిమరుత్తుండు, నిత్యపదవి నుండ శ నేర్చెనయ్య. 229

నీ. సన్మార్గమున రాజ్యసంపద నొంది భూ, సురపూజ లొనరించి శ సువ్రతమున
బృంహరకులఁ బ్రీతిఁ శ బొందింపఁ దన కర్థి, బర్హన్యఁ డేఁటేటఁ బసిఁడివాన
కనకమయము లైన శర్కటఝషనక్ర, కూర్మచయముతోడఁ శ గురియుచుండ
నయ్యర్థ మెల్ల ధర్మార్థుల కిచ్చుచు, గురుజాంగలంబునఁ శ బరమనిష్ఠ

ఆ. సశ్వమేధముఖము శ లైనరాజార్హయ, జ్ఞములు పెక్కు సేసి శ సకలజనులు
పొగడుకెనట్టిపాటి నెగడె నుహోత్రుఁ డ, విభుండు దెగియె ననుటరవినమెయధిప.

నీ. కాంచనాలంకారశకాంతంబు లై రూఢి, కెక్కినగజములు శ పెక్కువేలు
జవన త్వరూపాదిరసకలగుణములఁ బెం, పెసఁగినహయము లశనేకలక్ష
లమలినస్వర్ణమ శ యము లగుకొమ్ములుం, గొమరాకుపశువులు శ గోటు లూర్జి
తాంగకవిలనదశావికంబులు గణ, నాతీతములు గన్య శ లప్రమేయ

ఆ. లఖిలరత్నవిరచితాధరణంబు ల, నల్పములు మహీసురరావళులకు
నిచ్చి చేసె గ్రతువులెన్నియేనియు నంగు, డతఁడు నన్యలోకగతుండు గాఁడె.

- సీ. ఏడుదీప్తలయందుఁ ర గ్రిడాగతులఁ దన, రథము చరింప నరరాతు లనఁగ
వినియు నెఱుంగక ర విభవ మార్జించుచో, బ్రజల నొప్పింపనిరపరమపుణ్య
కర్మంబునకు మెచ్చి ర గారవంబునఁ దన, కక్షయధఃము ఘోరాలాక్షుఁ డొనఁగ
నశ్వమేధములు జూహ్నవిపాంత శిష్టజ, నాకీర్ణములుగఁ బె ర క్కాచరించెఁ
- ఆ. దారకములు వృష్టిరథారలు లెక్కింప, వచ్చుఁ గాని యతనియిచ్చుగోవు
లెన్నఁ గొలఁది గాదు రసన్నుతిపాత్ర మా, శిబికి నుర్వి నునికె ర నెల్ల నెల్లు. 232
- సీ. యావసంబునఁ దప ర మాచరింపఁగఁ దండ్రి, పంపున నరిగిసరపెంపుకలిమి
నేతువు జలధిఁ బ్రఖ్యాతంబుగా నొన, ర్చిసమ ర్త్యభోక¹ పావనవిభూతి
త్రైలోక్యకంటకు ర దశముఖు బంధుయు, క్తంబుగాఁ జంపినరకలితనమ్ము
బాలురమరణంబు ర వాటిల్ల కుండంగఁ, కేసినయత్యంతరచిత్రమహిమ
- ఆ. గలిగి యశ్వమేధములు మున్ను గా ననే, కాధ్వరము లొనర్చి ర యఖిలజనులఁ
దల్లివోలె సరసి ర దశరథరాముండు, గాలవశత నొందె ర గాదె యధిప. 233
- సీ. పూర్వవంశ్యులఁ గావఁ ర బూని వియద్దంగ, నవని భాగీరథి ర యనఁగఁ బఱపి
శక్రుండు మెచ్చుఁ బరరాక్రమంబునఁ బెర్చి, యప్రతిహతముగ రనశ్వమేధ
యాగంబు లొనరించునప్పడు వేయు వే, లరడంబులందుఁ గరన్యల నలంకృ
తలఁ జేసి యునిచి రథంబు రథంబున, కిభములు నూలు నూ ర తేసి యేనుఁ
- తే. కేనుఁగునకుగుట్టములు వేరయేసి² పాటి, హయముహయమునకట్లగోరచయమమర్చి
భూరిభూరియుతంబుగ ర భూసురులకు, నొనఁగినట్టిభగీరథం 3 డున్నవాడె. 234
- సీ. అర్థి విశ్వావసుం ర డాదిగాఁ గలుగుగం, ధర్వులు హృద్యవారదన మొనర్ప
నస్సరోనికురుంబ ర మాటలుఁ బాటలు, నై వినోదింపఁగ ర నమరగణము
బహువిధాలంకారరథంగులవిన్నాఁబులు సూప దివ్యమూనులు నుతింప
మనుజులొకం బెల్లఁ ర గనకాన్నపస్త్రభూ, షణదానములఁ దృప్తి ర సనఁగ నశ్వ
- ఆ. మేధసమితిఁ జేసి ర మెప్పించె నింద్రుని, శతతమాధ్వరమున ర నతఁడు హయము
నానపడిన నిచ్చె ర నాదిలీపునిఁ జూపు, మా ధరిత్రి నిపుడు ర మనుజనాథ. 235
- సీ. జనన మాదిగఁ బాకరశాసనుకరమునఁ, బ్రభవించునేయును ర బాలుఁ డ్రావి
ద్వాదశదినము లాతఁడు గారవింపఁగ, వర్ధిల్లి పండ్రెండురవత్సరముల
ప్రాయ మై రాజ్యసంప్రాప్తికి నేతెంచి, యర్కునియడయంబున స్తమయము
నగుపట్లు పొలిమేర ర లై నమహాక్షేత్ర, మంతయు నొక్కండ ర యనుభవించె
- ఆ. నన్నపర్వతముల ర నాజ్యనదుల విప్ర, భోజనము లొనర్చి ర రాజసూయ
ములును నశ్వమేధములుఁ జేసె మాంధాత్య, డింద నిలిచెనే నర రేంద్రముఖ్య.
- సీ. అనిమిపాసురయుద్ధమున నసురావలి, నమయించి వర్ణాశ్రమముల నేర్ప
రించి భూమి యలంకరించి యగ్నిష్టోమ, హయమేధవాజవేరయాతిరాత్ర

సీ. శరభసింహాత్మ్యగ్రస్తత్త్వచయంబుల, నేడిక¹లెట్లట్ల శయెక్కి యాడి
కట్టుచు విడుచుచుఁ ర గణాశ్రమంబున, దమియింపఁగా సర్వదమననామ
మిడియె నమ్ముని పడంపడి నుహారాజ్యప, దన్ధుఁడై కాళిందిరతటమునందు
భాగీరథీతీరభాగంబునను సర, స్వతిసమీపమునను ర వాజమేధ

తే. రాజసూయాదివివిధాధ్వరము లొనర్చి, కనకనిర్మితకరితురంగమరధంబు
లసద్భుతప్రీతి విప్రులకొసఁగెభరతుఁ, డన్నరేంద్రచంద్రుండునుజన్నవాఁడ.

సీ. మిట్టుల బల్లంబు నైరమలఁగంగఁ దనరధ, ప్రముఖవాహనములఁ ర బటప ననువు
గా కున్న మేదినిఁ ర గని సమస్థలియుఁగ, వెరవున నొనరించి ర విశ్రుతముగఁ
దనపేరఁ బృథివి నాఁ ర జనఁ జేసి గోరూప, మైనయివ్వసుమతి ర నమరనగముఁ
బనిచియోషధులునురబహురత్నములుఁబిది, కించి జనంబుఁబోపించె బృథుఁడు

తే. సేసె నానాధ్వరము లవి ర సెప్ప నేల, సకలధాత్రి బ్రాహ్మణులకు ర సత్కరించె
నమృహానుభావునకునురనతులయశమ, కాక సుస్థిర మయ్యెనే ర కాయ మనఘ.

సీ. బ్రహ్మవిద్వేషంబుఁ ర బరికించి కోపించి, యవిజేయుఁడై నసహస్రబాహుఁ
బరిమార్చి నృపతులఁ ర దర మిడి తునుమాడె, నిరువదియొక్క² మాత్ర తెల్లచోట
నందటయేలెడురనన్ని భూములుఁ దాన, యేలె ధర్మోజ్జ్వలరపాలనమున

రాజ్యయోగ్యములు ధరరాసురావ్తంబులు, నగునధ్వరములు పె ర క్కాచరించె

ఆ. గశ్యపునకు నిచ్చి ర కాశ్యపి యనుపేరఁ, జనఁగఁ జేసె నుర్వి ర జామదగ్నుఁ
³విసమె యామహాత్మ్యుఁడును ససంతోషవి, భ్రాంతి గలిగె నేని ర బ్రదుకలేడు.

వ. అని చెప్పినయప్పుండరికాక్షునితోఁ బాండవా గ్రజుండు స్మంజయునుతుం డైన
సువర్ణస్థివిజన్మంబును వాడు మృతుం డయినవిధంబును వినినది యయినను సు
వ్యక్తంబుగా విన వలతుం జెప్పవే యనిన నతం డతని కిట్లను నీకు నాడు కృష్ణ
ద్వైపాయనుం డక్కుమారుమృతాంతంబు నారదునధీనం బగుటంజేసి తద్వాప్తి
పారంబు సెప్పెఁ బర్వతునిం జెప్పండు గాని పర్వతుండును సహకారి యత్రైటం
గాకర్ణింపుము.

245

శ్రీకృష్ణుడు ధర్మజనకుఁ బర్వతనారదులవృత్తాంతంబు సెప్పట.

సీ. అధిప నారదుచెలిరయలికొడు కప్పర్వతుం డిద్దఱును మహీరమండలమునఁ
ద్రిమ్మరువేడుక ర దివినుండి యొక్కటఁ, జనుదెంచి తమలోన ర సమయ మధిక
నిష్ఠమైఁ జేసిరి ర నిజచిత్తవృత్తు లొం, డొరులకు దాఁపక ర యుండువార
మటు గాక దాఁప శాస్త్రార్థా త వాటిల్లఁ, గలయది యని యిట్లు ర గలయఁబలికి

తే. యచితవర్తనముననుండియొక్కనాడు, స్మంజయునిఁగాంచితఁడువితశిష్టధక్తి
నర్చనము చేసినను భవరదాలయమున, ననఘ వసియింతుమే కొన్నిరదినము అనిరి.

వ. అని పలికిన నాపృథ్వీపతి ప్రియం బంది సుకుమారి యనుపేరం బరఁగిననిజ

నందన రావించి యిక్కన్నియ మీకుం బరిచర్య సేయ సమధానంబున నుండుం
డని యన్నెలంతతో నీవు దేవోపచారంబుల వీరి నారాధింపు మని నియో
గించి వలయువస్తువులు సమగ్రంబులుగా సమకట్టినం బ్రీతు లై యమ్మునులు
సుఖం బున్నసమయంబున. 247

సీ. అల్లడనంబునయనువు మైకొనఁ జూచు, నడపు కాంతికి వింతరతొడవు గాఁగ
వెడవెడ నూఁగారి శ వింతయై యేర్పడు, దేరనివళులలో శ నారు నిగుడ
నిట్టలు ద్రోచుచు శ నెలపులకలమేర, తెల్లను బిగి యెక్కి శ యేర్పడంగఁ
దెలుపును గప్పనుశవెలయంగమెఱుఁగెక్కు, తారకంబులఁగల్గి శతసముదోడరఁ

ఆ. జరణములును నడుముఁ శ జన్నులుఁ గన్నులు, జవ్వనంబుచెన్ను శ నివ్వటిల్లు
చునికిఁ దెలుప స్తంజరయనిపుత్రి మెలఁగువిధంబు నారదునకుఁ శ దగులొనర్యె.

క. నారదుఁడు మదనబాణా, సారము దనుఁ బాదువ ధైర్యసార మెడలి దు
ర్వారమనోవ్యథ వంతం, గూరి క్రమంబునఁ గృశాంగశకుం డయ్యె నృపా. 249

వ. అట్లు కాముబారిం బడి నలంగియుఁ దనతో నుగ్గడింప సిగ్గువడి. 250

చ. వెనుఁబడుచి త్రవృత్తియును శ వెల్వెలఁబాతెడునాననంబు నై
యనిశముఁ గుందుమామఁ గని శ యల్లుఁ డితం డిటు లేల వంతఁ బొం
దెనో యనుచింత నొంది తనశదివ్యమతిం బరికించి కాంచి కూ
డునె సమయంబు దప్పఁగఁ గరడుం గుటిలాత్ముఁడ వైతి నాయెడన్. 251

ఆ. రాచకూఁతుమీఁడ శ రాగంబు పుట్టుట, నాకుఁ జెప్పవైతి శ నీకు శాప
మిత్తు నమ్ముగాఁకీ శ నీవు వరింపక, నిలువ లేవు మరుఁడు శ బలియుఁ డగుట. 252

వ. పాణిగ్రహణానంతరంబ వానరవదనుండ వగు మనపుడు నారదుండు నీకు నాకలొ
కంబునకుం జనుట లేకుండెడుమని ప్రతిశాపం బిచ్చినం బర్వతుం డచ్చోటు వాసి
పోయి భూజనంబులు పూజింపఁ బ్రవర్తిల్లు చుండె. 253

శా. శాపప్రాప్తికి నోర్చి తా నడిగి యాశచంద్రాస్య నన్నారదుం
డాపృథ్వీపతి యీఁ బ్రియంబున వివాహం బయ్యె నమ్మాత్రలో
భూపా యమ్ముని వానరాసనతమైఁ శ బొ లేద నక్కాంత త
ద్రూపప్రాప్తి విరక్త గాక తగఁ బ్రీతతుం జేయు చుండెం బతిన్. 254

వ. ఇట్లు పతివ్రతయై సుకుమారి నారదు నారాధించు చుండెఁ బథంపడి యొక్కనాఁ
డేమేనియుం బనికి వనంబునకు నారదుండు వోయినయెడం బర్వతుండు డబ్బాటు
గాంచి నమస్కరించి నా కిచ్చినశాపంబు మరల్పవే యనుటయు నారదుండు నీ
పు గావె మున్ను శపియించినవాఁడవు ముందర మరల్పం దగు నని పలికిన సతం
డట్ల కాక యనియె నివ్వధంబున నొడంబడి యిరువురు నొంఁదొరువులశాపంబులు
మరల్చి రయ్యెల్లుండును మామతోడన వచ్చి మందర ప్రవేశంబు సేయసమయం

బున నారాజనందన నిజపురుషుం జూచి పరపురుషుండ కాదలంచి మఱి చూడక
మాటుమొగంబు వెట్టికొని పోవుటయు. 255

అ. నగుచుఁ బర్వతుండు శ నాతి సీపతి యగు, విశ్వసింపు మని సరవిస్తరముగ
శాపములును మోక్షరసవిధానములును, చెప్పి తీర్చి దానిరచి త్రవ్వెత్తి. 256

వ. ఇట్లు నారదుండును బర్వతుండును బరస్పరప్రియకారు లైరి కారవోత్తమా
సీయడిగిననువర్ణప్రీతివృత్తాంతంబు ని మ్మునివరుండు దేటపడం జెప్పెడు నని
సృంజయపుత్రకథనంబు నారదుకృత్యంబుగాఁ బలుకుచు సతనిం జూపిన
నాతం డిప్పుడు శౌరి చెప్పినంతయు నిట్టిద యక్కుమారు తెఱంగుఁ జెప్పెద
నాకర్ణింపు మని యప్పాండవాగ్రజున కభిముఖుం డై యిట్లనియె. 257

సీ. అవిధింబున నేను శ నల్లుండు సంప్రీతి, సృంజయుపాల వరసింపఁ గొన్ని
సంవత్సరంబులు శ సనినఁ దదాశ్రిత, గ్రాహ్యశోత్తములసంప్రార్థనంబు
గలుగంగ మాకును శ గమనేచ్ఛ పుట్టంగ, నారాజునకు నుపరకార మొకటి
సేయఁ దలంచి యే శ మాయనసన్నిధి, కరిగి కోరుము వర శ మంటి మనిన

అ. సతఁడు విూరు ప్రీతుర¹లయినకంటెను నొండు, గలవె వరము లనినశ గారవించి
యనిమిషులను మిగులురతనయనిఁ బడయంగ, వలచియుండు దట్టిరవానిఁగనుము.

వ. అంటి మట్టియెడ నింద్ర తేజోరక్షణాయ త్రచిత్తుం డగునప్పర్వతుం డప్పుడమితేని
తో విను మక్కుమారుండు దీర్ఘాయురుపేతుండు గాకుండు ననియె దానికి నమ్మాన
వపతి యుమ్మలించి యమ్మహాత్మునానసంబునం జూడ్కినిలిపి యిట్లెల యుష్మదనుగ్ర
హం బనూనంబు గా వలవదే యని ప్రార్థించిన నమ్మాట కమ్ముని మఱుమాట
వలుక కున్న నే నన్నరనాథువైఁ గలుగుకరుణావిశేషంబున. 259

తే. వలదు శంకింప నింద్రునిరవలనఁ బుట్టు, నెడరు వొందకయుండంగఁ శగొడుకు నోపి
నంత గావుము గావంగ శ నైనచావు, నపుడు నన్నుఁ దలంపు మే శ నది మరల్తు.

వ. అక్కుమారుండు నిజనిష్ఠీవనాదులు సువర్ణమయంబు లగుటంజేసి సువర్ణప్రీతి
యనం బరఁగుఁ బ్రమోదంబునం బొందుము. 261

క. అని యూఱడిల్లఁ బలికిన, విని యాతఁడు సంతసంబురవెల్లిం దేలెం
జని యే మీప్పితవ ర్తన, మున నుండితి మవ్విభుండు శ పుత్రునిఁ గాంచెన్. 262

వ. వాఁడును మలమూత్రలాలాశ్రుస్వేదంబులు గనకమయంబు లయి తోరుఁగం
బెరుఁగు చుండె నాసమయంబున వేచి వెంగలు లగుముచ్చు లబ్బాలుం
బట్టి నోరం జీర దుటిగి యడవికిం గొనిపోయి యెడలు జల్లించి పసిండి గానక
పీనుగు వైచి పోయిరి సృంజయుండును దనకొడుకు నింద్రుం డపహరించె
ననుతలంపున శోకార్తి నొంది పలవించుచు నన్నుం దలంచినం బోయి సీకుం
బుండరీకాక్షుం డిప్పుడు సెప్పినయాదిరాజవిషయంబు లగు శోకోపశమనవచ

నంబులు సెప్పి యంకిలి దేర్చి యవిచారు లగుతస్కరు లాశిశువుం జంపుట
యెఱింగించి. 263

- క. ముచ్చలమూఢత్వమునం, జచ్చి నరకవాసమునకుఁ ర జనినతనయు నేఁ
డెచ్చి మగుడంగ వే నీ, కిచ్చెద వగ పుడుగు మింక ర నేనియు నధివా. 264
- వ. అని చెప్పి యేనును. 265

—ముచ్చలచేఁ జచ్చిన సువర్ణశ్రీవి నారదువలనఁ బునర్జీవితం డగుట.—

- క. భావమున నమ్రైయికిఁ దగు, దీవన యిచ్చుటయు నరుగురదెంచె సువర్ణ
శ్రీవి గడు నద్భుతమ్ముగ, నావిభుఁడుఁ బ్రమోదసంభృతాత్ముం డయ్యెన్. 266
- తే. అతని వీడ్చొని సంప్రీతిరనరుగుచుండి, యింద్రుచేతఁగాదిది వినుకమిక్కుమారుఁ
జంప నింద్రుండు వేచు రరక్షణము మఱవ, వలదు నీ వని చెప్పితి ర వసుమతీశ.
వ. ఏను బోయినకొండాక కాలంబునకు నాఖండలుం డక్కుమారుండుదన్న మిగులు
నని శంకించి చంపింపం దలంచి నన్నుం బర్వతునిం దలంచి పుయిలోడి బృహ
స్పతితో విచారించిన నతం డతనిభయం బుడిపె నతండును దివ్యం బగుట
నబుద్ధికం బైన వజ్రంబు నాలోకించి నీవు శార్దూలరూపంబున స్తంజయసుతుం
డగుసువర్ణశ్రీవిం జంపు మనుటయు నప్పని పూని యది ననునమయంబున. 268
- నీ. స్తంజయుం డుజ్జ్వలశ్రీసముల్లాసప్రహర్ష మొప్పుంగఁ బ్రియాంగనలును
దానుఁ గుమారయూక్తముగ భాగీరథీ, తీరకాంతారప్రదేశనిత్య
వసనేచ్చమెయి నుండి ర కుసుమాపచయముఖ, బహువిధకేళితత్పరత నొంది
యొండుదలంపు లేరకుండ నద్దంభోళి, వంచన నయ్యెడఁ ర బొంచి నిలిచి
తే. తెఱపిగాంచిశార్దూలమైయుటికివార, శేంద్రసమయానునమ్మానర వేంద్రతనయు
వ్రచ్చియత్నితంబయ్యెఁజచ్చెవాఁడు, దాదియాక్రోశమునయార్తనాదమెసఁగ.
క. విని స్తంజయుండును బ్రియా, జనములు వే పాటుదెంచి ర చచ్చినబాలుం
గని బహులశోకపూరం, బున మునిఁగిరి విప్రలాభములు పె ల్లెసఁగన్. 270
- ఆ. అట్టియవసరమున ర నమ్మహీపతి నన్ను, దలంచె నప్పు డేను ర బలవిరోధి
మది విరోధ ముడిపిర మసలక వచ్చియ, బౌలుప్రాణ మెత్తిర ప్రమద మెసఁగ.
వ. ఉచితసల్లాపంబుల నించుకనేపు నిలిచి యన్నరపతి యనుమతి సేయ నరిగితి
సువర్ణశ్రీవియుం దండ్రీకి సంతసం బెసంగుతెఱంగునం బ్రవర్తిల్లి యతనిపిమ్మటం
బృహ్మభారంబు పూని శిష్టానుగ్రహదుష్టనిగ్రహంబులు నడపుచు జన్మంబులు
సేయుచు శతాధికసహస్రవర్షంబులు రాజ్యంబు సేసె నని చెప్పి నారదుండు
వెండియ. 272

- చ. హరియుఁ బరాశరాత్మజుఁడు ర నాదరణాతిశయంబునన్ సవి
స్తరత నుపన్యసించినవరచఃప్రకరంబు మహార్థగాఢ మి
ష్పరమహితోపదేశములు ర పాటిగఁ బట్టి వసుంధరాధురా

- ధరణ మొనర్పు మయ్యెడు నురదాత్తయశంబును ధర్మవృద్ధియున్. 273
- వ. అనిన నజాతశత్రుం డూర కున్నఁ బరాశరపుత్రుండు పరమకరుణావిధేయచిత్తుం
డై యతని నుద్దేశించి. 274
- సీ. క్షత్రియులకుఁ బ్రజాసంరక్షణ గడచిన, ధర్మంబు గలుగునే శ దానివలన
వేదసంఘోదితరవిప్రకర్తృంబులు, లెస్స లయ్యెడు నవి శ లేక యున్నఁ
జెడియెడు లె స్సైనఁ శ జెడిసను రాజున, కగుఁ బుణ్యపాపంబు శ లగ్గలములు
గాన జనాభిరక్షణ మొనరింపుము, నాపుడు నన్నరనాథుఁ డిట్లు
తే. మీరు సెప్పంగ నురియాటమేలె రాజ్య, కాంక్షమిగిలియేఁ జంపంగఁ శ గానియట్టి
వారిఁ బలుపురఁ జంపినక్రూరతావి, శేష మాతృ దహించుటఁ శ జేసి కాక. 275
- వ. అనిన విని యమ్మునిపతి యమ్మహీపతి కి ట్లనియె. 276
- చ. మనుజులు సేయ రెవ్వరు సకల స్తము నీశ్వరునాజ్ఞఁ జెల్లెడు
న్వినము కుతారపాణి ధరణీరుహముల్ నటకంగఁ బాప మొం
దునొకొ కుతారము జనులు శ దోసముఁ బొందరు కర్త యీశ్వరుం
డనియెడినిశ్చయంబు దృఢ శ మై మది నిల్చినఁ జాలు భూవరా. 277
- వ. కర్తృఫలం బీశ్వరునియదియ తదర్పణబుద్ధిసహితంబుగాఁ బ్రబుద్ధులు వేదఘోషిత
కర్తృంబు లనుష్ఠింతురు. 278
- తే. ఒప్పకున్నను నా త్తకురలోక్తకర్మ, మూర్ఖ్యగతిఁ జేర్చుఁ బరకర్మ శ మొప్పెనేని
నార్యజనములు గిల్చిమఁ మండ్రి దానిఁ, గాన నడపుము నిజవంశకర్మ మధిప.
క. అరివధము పాప మని మది, మెరమెర గలిగినను దగినశమెయిఁ జేయుము భూ
వర ప్రాయశ్చిత్తము గృహ, ధుర యడుగుట మేలె కీడురతోఁ జా నగునే.
- వ. అనుటయుఁ గౌంతేయగ్రజుండు సాత్యవతేయునాననం బాలోకించి పుత్రులుం
జాత్రులు నన్నలుం దమ్ములు జనకులుం దాతలు మామలు గురువులు సంబం
ధులు సఖులు నల్లురు బావలు మఱిందులు మఱియుఁ బవిత్రు లగు ధాత్రీపత్రులు
నాచేత మడిసిరి తదీయస్త్రీ జనంబులు పతి సుత సోదర పితృమరణశోకసంతాపాతి
శయంబునం బలవించి పలవించి ప్రాణంబులు విడుతురు గావున దాని సూక్ష్మం
బుగా విచారించిన వనితావధపాతకంబునుం బొటిల్లు నెయ్యది కడగా నిష్కల్ప
ఘండ నగుదు ననువెగడున మునింగినమనంబు మహీభరణంబున కెట్లు సొచ్చు
నుగ్రం బైనతపంబునం దనువు దొఱంగుట దక్క నొండువిధంబు నాకుం జూడ
లే కున్నయది యనిన విని యమ్మునీశ్వరుండు నిజబుద్ధి నిపుణంబుగా నిరూపించి
యన్నరపతి కి ట్లనియె. 281
- సీ. విడువు ముమ్మలికంబు శ వినుము నీచెప్పిన, యందఱు భూముల శ కానపడియుం
బెంపును దేజంబుఁ శ బేరును గోరియు, నీసున సమరంబు శ నేసి చచ్చి

- రాపని కిల్బిషం శ బగునె నీ కట్లును, గాక వారల నెట్టిరక ర్తృగతులు
మృతులఁగావించెనో శమతి నెఱుంగుదె వాని, నెఱుంగుఁ గాలుఁడు చావర నేరి కెద్ది
తే. తఱి యతం డభృ డెగటార్చు శ దాని నీవు, సేసినాఁడవుగా మదిఁ శ జింత సానిపి
యుడుకుటాక వెట్టిదీనిపై నొల్లగృహము, విడుతుఁ గాకను టిదిపెద్దర వెట్టి యధిప.
- క. నేర్పరి పెక్కువిధంబుల, నార్పఁగ బొమ్మలు గడంగి శ యాడెడుచందం
బేర్పడఁ గాన్పుము కాలన, మర్పితకార్యకరు లైనసమానవులదెసన్. 283
- వ. నీకుం బాపంబునకుం బని లేదు పని గా కుండుం గాక. 284
- క. ఇచ్చఁ గృపక ల్లి యొప్పడె, చచ్చిననరపతులయెలురజనపదములు నీ
విచ్చెదవుగాక మనమునఁ, బొచ్చెము లేక తగ వారిరవుశ్రుల కధిపా. 285
- ఆ. కొడుకు లేనిచోటఁ శ గూతుఁ బ్రతిష్ఠింపు, దానఁజేసి వారిరతల్లు లధిక
హర్ష మొందుదురు శ్రీయంబును నీ కగుఁ, బుణ్యమునుయశంబుఁబొందు నిన్ను.
- మ. అనిమానింపకు తోడఁబుట్టువులు గారా తున్ని తూటాడె నెం
దును గ్రొన్నెత్తురు లేటు లై పఱవ నిర్మద్రుండుగ్రతక దైత్యులక
మును లవ్వీరు భజింపరే శ్రతువు లామోదంబుతో నమృహ
త్తునిఁ జేయింపరె యార్ధ్యలోక మది గారదో యేలఁడో నాకమున్. 287
- శా. నీవుక ధర్మవిరోధు లైనజనతానింద్యాత్ములం బుణ్యమా
గ్ధావప్తంభము దేజరిల్ల నృపవంశశాచార మొప్పారఁ దో
డై వీరానుజ లుల్లసిల్లఁగ మహోగ్రాజిం దెగం జూచి తా
దేవాధీశుఁడవోలె శిష్టపరిమర తేవృష్టండు వై తాపనిన్. 288
- ఆ. వలయునేని నధిప శ వానవుచాడ్పునఁ, గ్రతుపరుండు వగుము శ రాజధర్మ
కలిత మైనపుడమిఁ శ గైకొమ్ము తొలిదొలి, యశ్వమేధయాగ శమాచరింపు. 289
- వ. అనిన విని యంకిలి దేజినడెందంబుతో ధర్మనందనుం డెట్టికర్తృబులు పాపంబు
లేపాపంబున కెద్ది ప్రాయశ్చిత్తంబు మునింగ్రా యెఱింగింపవే యనుటయు నతనికి
నమృహత్తుం డి ట్లనియె. 290

—❦— కృష్ణవైషామనుఁడు ధర్మజనకు ధర్మాధర్మంబు తెలింగించుట. —❦—

- ఆ. ఆగమోక్తకర్త శ మాచరింపమియు ని,షిద్ధ మైనదానిఁ శ జేయుటయును
బ్రాహ్మజనులు ధరణీపాలవ రేణ్య చె,ప్పుదురు పాపములుగ శ బోధ్యతతిక. 291
- వ. ఇది క ల్పపసామాన్యనిర్దేశంబు విశేషంబు వినుము. 292
- నీ. ఆదిత్యునిదయా స్తోమయ కాలములనిశ్ర, బొందుటయును బాత్రభూతుఁడింటి
కరుగుదెంచినఁ బూజయోచరింపమియును, బర దారగమనంబు శ గురుల కెదురు
సేతయు గ్రామంబు శ సెఱుచుటయును వేద, విక్రయంబున రసరవిక్రయంబు
భృత్యుఁ ల్రోవమియు నశతోవ్యవహారంబు, గహనదాహము నన్యరక ర్తృకృతియుఁ

తే. దనదుకర్మంబు విడుచుటయును వృథాప
శుప్రహరణంబు మేదిసేసురులకలిమిఁ
గొనుటయును శరణార్థిఁ జేరకొనమి విప్ర
వధయుఁ బాపంబు లందురు బుధజనములు.

293

వ. పాపంబులుంబోలె నుండియు దూష్యంబులు గానివానిం జెప్పెద నాకర్ణింపుము.
క. దురమునఁ గైదువుఁ గొని తనుఁ, బారిగొన నేతెంచునట్టిరపురుషుని వేదాం
తరహస్యవేది నయినను, బారిగొనినను గిల్బిషంబు శ్రవించదు వత్సా.

295

క. ధరణీసురవిత్తము నప, హరింపఁగాఁ గని వధించునతఁడు దురితముం
బారయఁడొకయించుకయు నని, నరేంద్ర చెప్పదురు ధర్మనానార్థవిదుల్.

296

క. జీవితసంశయవేశన, భూవర యెం డన్నపానశములు దొరకమిఁ గల్

ద్రావినఁ గల్గు టెఱుంగక, త్రావిన నద్దురిత మధికధర్మమునఁ జెడున్.

297

క. గురుసంరక్షణమునకును, బరమాపద యైనయెడను శ బ్రహ్మణధనముల్
విరహితములు గాఁ బెటచోఁ, జొరఁగా నగు ముచ్చిమికి వసనుమతీనాథా.

298

తే. ప్రాణహానిదప్పించుచోఁ శబరిణయంబు, నందు గురుజనకార్యార్థ శ్రమయ్యనంగ
నాజనముతోడిసంభాషణమున సర్వధనముఁ జెడియెడు నెడబొంకఁ జను సృపాల.

క. కలలోనఁ జరమధాతు, స్థలనము గలిగినను బ్రహ్మచర్యము సెడ దు
జ్వలవహ్ని నేయి వేల్చినఁ, దొలఁగుం గిల్బిషము దురితరదూరచరిత్రా.

300

ఆ. అన్న పతితుడైన శ నటు గాక నన్నాసి, యయ్యేనేనిఁ దమ్ముఁ శతాతఁ డుండ
దారసంగ్రహంబుశ్రదాఁ జేసి పాపంబుఁ, బారయఁ డంద్రుబుధులుశకురువ రేణ్య.

తే. అడవి గోవులకైకాల్చుటధ్వరమునఁ, బశువుఁజంపుటయును దానశాస్త్రభూతుఁ
డగు టెఱుంగక యిచ్చుట శ దగనిబంటుఁ, బోవకుండుట ¹గీడులు శ గావువత్స.

వ. తపంబుల దానంబుల మఱియునుం దగినపుణ్యకర్మంబులనుం బాపంబులు పరిక్షి
ణంబు లగుననునివి సామాన్యవచనంబులు ప్రాయశ్చిత్తవిశేషంబు లెఱింగించెడ.

—శ్రీవ్యాసుడు ధర్మజునకుఁ బ్రాయశ్చిత్తవిశేషంబు లెఱింగించుట.—

సీ. వినుము కర్మము దెల్పురచును గపాలంబున, నెత్తినభైతౌన్న శ మేకకాల
మశనంబు గొనుచుఖరట్వాంగచిహ్నము బ్రహ్మచర్యంబునై యధశ్శయనమాచ

రించుచు నిట్లు పంశ్రద్ధండువర్షంబులు, వ్రతవృత్తి నడపంగ శ బ్రహ్మహత్య
కెల్బిషంబు దొఱంగుఁగృచ్ఛిముల్ నడపిన, నాఱువత్సరములనడఁగు మూఁడు

తే. హేయనంబులు నడవఁ జూరద్రాయణములఁ, బోవు నిష్ఠానిరతి మానశభోజి యైన
నబ్దమునఁ బాయునటుగాకశయశ్వమేధ, యాజియగునేని వలదు భిక్షాదు లధిప.

క. అవసేశ యశ్వమేధము, నవబృథమునసీరఁ గ్రుంకి శ యన్యుడు శుద్ధం
డవుఁ బాపుండైన దత్క, ర్తశేషము లోకపూజితం బగు టరుడే.

305

తే. పుష్పగోలతు యొండె గాంభోజవాజి, శతక మొండెను భూసురతతికినొసంగె
బాయు బ్రహ్మణార్థహవ్ర ప్రాణహాని, యైన నొండెను జెడు బ్రహ్మహత్యకీడు.
సీ. కల్లు ద్రావినపాతకం బది యగ్నివ, ర్ణము గాంగె గాచి పోనంబు సేయఁ
గను 'మారి యులుకంగరననలంబుఁ జోర మహా, ప్రస్థానమాచరింపంగఁబాయు
నట్లును గాక బ్రహ్మహన్తునివన మ, న్నీతు వొనరించిన శ నతివిశిష్ట
భూమిదానమునను శ బోవు నక్కి ధురు, తల్పగుం డనలప్రతప్త మైన

ఆ. యాయసాంగనాంగ శ మాలింగనము సేసి, యైన గోసి కరమునందు మేహ
నము ధరించి యంబరముఁ జూచుచరిగియే, నియును జచ్చియఘమునెని స్తరించు.

క. గురుతల్పగుండు రణమున, గురునకు నై చచ్చియేనిర గురువర ధరణీ
సురులకు సర్వధనము భ, క్తి రతి నొసంగి యేనిఁ బాతకీర్త్యముఁ దొలుగున్.

క. ధరణీసురుస్వర్ణము నప, హరించినతఁ డంతకనక శ మట్టి దవినియో
త్తరుఁ డై మగుడంగ నిచ్చినఁ, బరిహృత మగుఁ గల్మషంబు శ పౌరవముఖ్యా.

క. అన్యతోపచారకలనం, బునఁ బుట్టినపాతకంబు శ వోవుం దా నె
వ్వని నపచరించె దగ నా, తనిఁ బ్రీతుం జేయ ధర్మశత త్వప్రవణా. 310

క. గురువునకు మాటు పల్కుటఁ, బొరసినకల్మషము వాసిరపోవు నతనికిం
బరితోషముగా వినయపు, వెరవున నుపహార మిచ్చి శ వినతుం డయినన్. 311

క. పరదారగమనదోషము, పరిహృత మగు నొక్కయేడు శ పరమనియతుఁ డై
చరియించినఁ గృచ్ఛ్రింబులు, గురుకులజలనిధిశశాంక శ గుణమణినికరా. 312

ఆ. వావి గానియట్టిరవనితఁ బొందినపాప, మాటునెలలఁ బాయు శ నార్ద్రజిహ్వ
ధరణభస్మశయన శ పరతఁ బాటించుచు, నియతి నుండె నేని శ నృపవరేణ్య. 313

క. పరపురుషసంగమంబునఁ, బరిహృతయై యున్నయట్టిరభామిని శుద్ధిం
బొరయు రజస్వల యై కం, చరయఁగ భస్మమున శుద్ధ శ మైనవిధమునన్. 314

ఆ. నఱకఁ దగనిమ్రాను శ నఱకిన దిర్యగ్వ్యధంబుఁ జేసినను నశఘంబుఁ బాచి
కొనునరుండు మూఁడురదినములు దనచేత, పలుకుచును సమీరభక్షుండయిన.

వ. అని చెప్పి వెండియు. 316

క. మితభోజి యై వివిక్త, క్షీతి సావి శ్రీజపంబు శ సేయు టది యహ
స్థితియు నిశాసీనత్వము, మతి నేమఱ కట్టు లైన శ మాను నఘంబుల్. 317

తే. పుణ్యకర్మముల్ సేయుచుభూసురులకు, వివిధధనములు ప్రీతితోరవినయ మొప్ప
నొసంగుచుండెడివారు పూర్వోపచితము, లైనకిల్బిషములఁ బాతు రరవనినాథ.

క. విను మా స్తికతాశ్రద్ధా, వినయంబులు గలుగువారు వీనికి నెల్ల
జననాథ యర్థులవి లే, నినరులు పాపములఁ దొలగఁగ నేర్తురె యెల్లున్. 319

వ. ఆ స్తికతాశ్రద్ధావినయంబులు నీకు సహజంబులు గావే కావునఁ బ్రాయశ్చిత్తంబు

లబ్ధంబు లైనను బాపంబులం బాపనోపుఁ బాపంబోయని శంకించుకర్మంబును భారతయోధవధంబ కాదె యది యాత్మరక్షణంబునకై చేయుటంజేసియును త్తమక్షత్రిధర్మం బగుట నిరూపింపం ¹ బాపత్వంబుం బారయకున్నయది యట్లుం గాక భవదంతఃకరణంబున జనియించినకరుణయుం బశ్చాత్తాపంబును నిన్నుం బరిశుద్ధునిం జేసె నీవు ప్రాణబాధకంబు లగుతపశ్చరణంబులకుం జొరం జూడకుము కరుకులచూడఁమణితత్వంబునకు మూలం బయినమహిపాలనం బాచరింపు మనిన నబ్బదరాయణుతో నమ్మేదిసీరమణుం డపేయంబులు నభోజ్యంబులు నెయ్యవి యపాత్రభూతపురుషు లెట్టివారు మహాపురుషా యెఱింగింపవే యని యడిగిన నతం డిట్లనియె.

320

క. తురగియు నుష్ప్రియు ఖరియును, గురిసినదుగ్ధములు నింద్యకోటిగణితముల్ ధరణీసురాదిజను ల, పౌరువునఁ బోయిన నఘంబుఁ శ బొందుదు రధిపా. 321

సీ. మానుషీక్షీరంబు శ నీనినపదినాళ్ల, లోనిధేనువులపాలలును నపేయములు ప్రేతవిషయాన్నరమును సూతకాన్నంబుఁ,దలవరియన్నంబుఁశగులటయన్నమును వనితోపజీరవనశీలునన్నంబు, నాడెడుపాడెడునట్టివాని యన్నంబు జూడరియన్నంబు ² సూనరి,యన్నంబు బహివెట్టిరనతనియన్న

ఆ. మును నిజాగ్రజునకు శ మునుపెండ్లియాడిన,పురుషునన్నమును నభోజ్య మంద్రు వందియన్న మధికశనిందాస్పదంబు ప,ర్యపితశుష్కములను శ నుడుగ వలయు.

క. విను సురతోఁ గూడఁగఁ దెచ్చినయట్టిది యెద్దియును భుజింప రభోజ్య త్వనిరూపణనిపుణత గల, మనుజోత్తము లఖిలలోకశమాన్యచరిత్రా. 323

క. పులగముఁ బాయన మట్టులుఁ, బలము నర్చనకుఁ ³ గాక శ పక్వము లయినం గలుగు నభోజ్యత్వము విచ్చలవిడి వంటకము సేసి శ చనదు భుజింపక. 324

వ. అని వెండియు. 325

తే. అతిథిపితృదేవతాపూజరలాచరించి, కాని గృహమేధులకు భోజ్యమైనఁ గుడువఁ దగదు యజ్ఞశిష్టం బమృతంబు గాఁగ, నార్యజనములు సెప్పుదు శ రధిపవర్య.

క. ఆలును బిడ్డలు బంధులు, నై లీలఁ జరించుచును గృహస్థుఁడు దత్త ణ్లోలత్వరహితచిత్తత, మేలుగ నలవఱుప వలయు శ మీఁ దెఱిగి నృపా. 327

—కృష్ణదైవాయనంబు.ధర్మజునకు నపాత్రపురుషుం వెఱింగించుట.—

వ. అని యిట్లు చెప్పి యపాత్రభూతపురుషుల నాకర్ణింపు మని పలికి. 328

సీ. పాడియు నాడియు శ బ్రదుకువారలఁ బరి, హాసకు దుర్జను శ నంగహీను మత్తుని మ్రచ్చునునన్మత్తు నపుంసకుఁ, జెనఁటిమాటలఁ దేల్చురమనుజుఁ గులము చాలమి వేదంబు శ చదువమి నిజవృత్తి, హాని దుర్వృత్తి గరలట్టివాని దానపాత్రంబులు శ గా నియ్యకొనరు పె, ద్దలు దీనుఁడును విపరద్బాధితుండు

1.గ.బాపత్వంబునంబారయు,2.జ.నూరన్వలీయంబునుబహి.3.చ.గాఁగఁబక్వ...గలుగునభోజ్యత్వము

- తే. నీగి కర్ణులు దయపేర్చి ర నిచ్చుచోట, నైన నవగుణ మెక్కుడై ర కానఁబడిన
నిందితాత్ముల కిచ్చుట ర నిష్ఫలంబు, పాత్రనిశ్చయ మిట్టిది ర పారవేంద్ర. 329
- క. శిల చేవమ్రాను దెప్పగ, జలనిధిఁ గడవ దొరఁకొనిననచా డ్వుగుఁ బాత్రం
బును గానియెడల దానం, బులఁ బాపము నిస్తరింప ర బుద్ధిఁ దలఁచినన్. 330
- ఆ. పునుకఁ గుక్కుతిత్తిఁ ర బోసినపాలు నీ, శ్లఘికనిందఁ బొరయు ర నట్లు దుష్ట
మై యపాత్రవిషయ ర మగునీగివృథవోపు, నిచ్చుచోటఁ బాత్రమెఱుంగవలయు.
- తే. పండునకు బిడ్డ నిచ్చినరచంద మొందు, బూదిలో నేయి వేల్పుటఁ ర బోలు నోటి
కడవ నీళ్లులు వెట్టినరకరణి యగు న, పాత్రజనులకుఁ బెట్టుట ర పారవేంద్ర. 332
- క. దానవిధి యరయ ననమి, చీనం బగు నేనిఁ గీడు ర నేయుం గురుధా
శ్రీనాథ మఱియుఁ బాత్రం, బైనను గొన్నతని కిచ్చునతనికి నెట్లున్. 333
- క. కావున విను పాత్రము మే, లై విహితాచరణసౌమ్య ర మగుదానము ధా
శ్రీవర దాత్రాదాతలఁ, దా వెలయించు భవనద్విరతయరంజకతన్. 334
- వ. అని చెప్పి యేను నీకు బుద్ధులు సెప్పంజొచ్చి సంతేపరూపంబునం గీడుమే లెఱిం
గించితి నిష్ఫలుకులు పాటిగాఁ గొని విహితానుష్ఠానపరుండ వగు మనుటయు
నమ్మనుజపతి యమ్మునిపతితో మహాత్మా భవదనుగృహీతంబు లైనయివాక్యకృం
బులు హర్షంబు నావహించె నెప్పాట ధర్మం బగుమార్గం బవలంబించి రాజ్య
తంత్రంబు నడపి యశుభంబునం దొడరక జయింతు నట్టితెఱంగు గలుగం
గృపసేసి రాజధర్మంబులుం దక్కునుంగలుగువర్ణాశ్రమధర్మంబులు నాపధర్మంబు
లును లోనుగా నెఱుంగం దగుధర్మంబు లెల్ల నెఱింగింపవే నాకు రాజ్యం
బును ధర్మచర్యయును బరస్పరవిరుద్ధంబు లయిన ట్లున్నవి గావున నివ్వధంబున
విన్నవింప వలసె నని చెప్పటయు నత్తాపసోత్తముండు ప్రీతచిత్తం డై యతండు
విన నారదుతోడ నీభూపతి భీష్ముపాలికిం బోవలయు నయ్యార్యవరుచేత సకల
ధర్మంబులు వినువాఁ డగుట యర్హప్రకారం బనవుడు నారదుం డిది లెస్స యని
పలికిన నప్పరాశరపుత్రం డయ్యజాతశత్రున కిట్లనియె. 335
- ఆ. కురుపితామహుండు ర గురుబుద్ధి నిందాగ్రు, లకును మానసియుఁ ర డకుటిలాత్మ
కుండు పరశురామురకోదండవిద్యాది, సుగుణములకు నెల్లఁ ర జొచ్చినిల్లు. 336
- క. సురతటిసీపుణ్యతమో, దరమున జన్మించినాఁ డురదాత్మవ్రతత
త్పరుఁ డతని కెల్లధర్మముఁ, గరస్థలామలకసన్నిరకాశం బభిషా. 337
- క. చ్యవనుఁడు మార్కండేయుం, డు వసిష్ఠుఁడు లోనుగాఁ బరేలుప్రాజ్ఞులు గా
రవమున వినిపింపఁగఁ దెలి, య వినియె ధర్మ ప్రపంచ ర మతఁ డఖిలంబున్. 338
- తే. శాంతమానసుఁడైనయారశాంతనవుఁడు, విస్త్రయావహచరితుండు రవినుమువలసి
నవుడువిడుచుటకై ప్రాణామాఁగినాఁడు, గాదెయిరులంతవారెందుఁరగలరెనరులు.
- చ. అతనికి నీపయిం గురుణ ర యగ్గల మ ట్లగుటం గురుక్షమా

పతివర పౌమ్ము నీ వతనిరపాలికి నాతడు నిన్ను సంప్రజ్ఞా
ధితుడుగఁ జేయు ధర్మములు శ దేటపడంగ నుపన్యసించు మా
మత మిది దీనఁ గీర్తియు సకలమంతధర్మముఁ జెంపు కొండెడున్. 340

వ. అయ్యుత్తమోత్తమునకు నూర్ధ్వలోకగమనంబునకు సమయం బౌనన్నం బగుచు
వచ్చెం దడయ కట్లు సేయు మనిన విని యవ్వనుమతీపతి ముసింద్రా బహు
బంధువధపాతకం బాచరించి యమ్మానసీయాశ్చ నెదిరి కెట్లు వోచు నట్లుం గాక
యకృత్రిమసమరశీలి యగునగ్గణశాలిం గృత్రిమసమరంబునం గూల్చి శ్రమ్యుజ
సమృహాత్మ్యమొగంబు సూచి నాకు ధర్మంబులుపదేశింపవేయని యడుగ నేర్తునే
యనుటయు నజ్ఞనాథునకు జనార్దనుం డిట్లనియె. 341

తే. ఇంతనిర్బంధ మేటికి శ నిమ్మునింస్తు, పనుపు సేయుదు గాక, యిరప్పాట నెల్ల
పెనుపులకుఁ బాత్రమయ్యెమరవనటతోడ, నెద్దియును నేలపురమునఁ కేఁగుమిపుడు. 343

వ. మరల గాంగేయుకడకు వత్తు వది మేలు లెమ్మని పలికి వెండియు. 343
తే. తమ్ములును విప్రువరులును శ ధరణిఁ గల్లు, బహువిధంబులప్రజలును బాధివేంద్ర
చాతక ప్రకరములు పరబ్ధన్యఁ గోరు, నట్టు నినుఁ గోరు టతికృప శ నాదరించి.

వ. ఈసర్వజనంబులమనోరథంబులు సఫలంబులు సేయు మని ప్రార్థించె నివ్విధంబు
సం గృష్ట కృష్ణద్వైపాయన నారద దేవల దేవస్థాన విష్ణులులోనుగాఁ జెక్కంపు
పెక్కుఁ దెఱంగులఁ జెప్పినవాక్యంబులఁ జిత్తంబుకలంక దేజీ కాంతేయాగ్రజుండు
రాజ్యభారనిర్వహణోత్సాహం బంకురింప శిశిరాగమసమయకమలంబు ననుక
రించునానంబుతో నప్పారాశర్యప్రముఖమునివరులకుం బ్రదక్షిణంబును బ్రణా
మంబును నాచరించి వారలవలన వసుమతీవహనానుజ్ఞయు వివిధాశీర్వాదంబు
లుం బడసి వెలింగె వారును నిజస్థానంబులకుం జనిరి తదనంతరంబ. 345

సీ. దేవభూదేవపూజావిశేషము లాచరించి యక్కురుకులఁశ్రేష్ఠుఁ డుర్వి
నెడ నెడఁబ్రంగుడువడి యున్నరాజులు, సనుడెంచి కనునవశసరము వేచి
యునికి కృష్ణునిచేత శవిని పూసి తొడి కట్టి, కొలువిచ్చి మణిహేమశకుంజరాశ్వ
కాంతాదు లగుతగుశకానికల్ గైకొని, యానృపాలురకుఁ బ్రియం బొనర్చి

తే. యమ్ముకుందుండు వారును శ దమ్ముగమియుఁ
డక్కుఁ గలబంధుమిత్రులు శ ధౌమ్యముఖ్య
సూరిజనములు బలయంగఁ శ దారకముల
మధ్యమునఁ బొల్చుచంపునిరమాడ్కిఁ బొలిచె. 346

వ. మఱువాఁడు కల్యణంబునం గాలోచితకృత్యంబు లాచరించి ధవళానులేపనమా
ల్యవస్త్రాభరణంబుల సలంకృతుం డై. 347

క. నవ మగురథమున పోడశ, ధవళహరులఁ బూన్పఁ బనిచి శ ధరణిపుండు విధుం

- డవిరళసుధారథం బె, క్కువిధము దోడుంగ నెక్కెర గురువంశనిధి. 348
- శా. సారథ్యంబు వహింప భీముడు సితశచ్చత్రంబు గాండీవి సె
ల్యారం బట్టగఁ జామరల్ గవ లిడక్ ర హరిప్రభం బయ్యె న
త్రైరం దేవురు నగ్నిపంచకము వేదం బొల్పున ట్లాప్పి రం
భోరాశిధ్వనివోలె దూర్యనికరంబుల్ మ్రోసె నొక్కుమ్మడిన్. 349

— శ్లోధర్తరాజ సపరివారంబుగాఁ గరినగరంబు ప్రవేశించుట. —

- వ. ఇట్లు నితాంతకాంతిప్రకారుం డై పాండవాగ్రజుండు పాండురాజాగ్రజు నతని
దేవిం బ్రభూతాందోళికారూఢులం జేసి పురస్కరించుకొని శైబ్య సుగ్రీవ మేఘ
పుష్ప వలాహకంబు లనువాహంబులఁ బూన్చినరథంబున సాత్యకినహితం డయి
వెలుంగువెన్నునిం బిఱిందిదెసం బెట్టికొని యతనికెలన మనోజవంబు లగు
హయంబులం బూన్చినయవదాతస్యందనంబున యుయుత్సుం డరుగు దేర నుచిత
వాహనారూఢుం డై విదురుండు కుంతీప్రముఖకురుశ్రీజనంబుల నందలంబుల
నిడికొని వెనుక నడవ నరేంద్రులు నానాముఖంబులం దమతమసేనలతోడం
గూడఁ గొలిచి చనుదెంచు చుండం జనునప్పుడు. 350

- క. ద్వీరదంబుల సరదంబులఁ, దురగంబులఁ గాల్బలములఁ ర దూర్యంబుల ¹సీ
గిరుల్ గొడుగులఁ బడగలఁ, బరిస్ఫురిత మయ్యె నతనిరపయనంబు గడున్. 351
- వ. మఱియును. 352

- క. వందిజనులుఁ బాతకులుం, గ్రందుకొనం బొగడఁ జదువఁ ర గామాగధు లా
నందముగఁ బాడ నుచితపు, మందత్వము గమనమునకు ర మహిమ యొనర్పన్.
- వ. అన్నరనాథుండు నడచి నాగనగరంబు ప్రవేశించె సంతకు మున్న యందలిజనం
బులు ²కలువడఁగలను దోరణంబులను గ్రముక కదళీస్తంభ పూర్ణకుంభస్థాప
నంబులను గస్తూరికలయంపులను గర్పూరపుముగ్ధులను బుష్పాపహారంబులను
బ్రాలంబమాలికలను నొప్ప మిగుల నప్పరం బలంకరించి యాబాలవృద్ధంబుగాఁ
బరమాంబరానులేపనమాల్యభూషణంబులం బొలిచి బహులప్రమదంబున స
మదంబు లగుసంచారంబులం జారుత్వవిశేషంబుల వహించి రక్కురురాజోత్త
ముండు రాజమార్గంబు దఱసి చనునమయంబున. 354

- తే. హర్షములనుండి పణ్యపురశ్యాంగనాని, కరము లక్షతయతహా క్తిరకములసేన
లలుకఁ గల్పలతానిచరయములు పుష్ప, వృష్టి పెల్లుగఁ గురిసినరవిధము దోచె.

- వ. అట్టియెడఁ జూడం బట తెంచినపౌరజానపదజనంబులు. 356

- సీ. దిగ్విజయంబునం ర దేజస్వి యయ్యున, జాతశత్రుం డనఁ ర జను నితం డె
రాజసూయమహాధ్వరము సేసి విపులఁ, గనకరత్నాదులఁ ర దనిపె నితఁ డె

నిత్యవ్రతంబుగా శతత్యంబు పాలించు, నిష్ఠ యస్థలితగా శ నెఱపె నితఁడె
 ధర్మైకనిరతుఁడీశతం డొక్కరుఁడచువ్వె, యని పలుకుటకుఁబాత్రమయ్యెనితఁడె
 తే. బలముఁ దగవును ధర్మంబుఁ వెలయుఁ బగజ, సచవశేషంబుగాఁ దెగఁబూర్చెనితఁడె
 యసఁగ మఱియును వివిధకీర్తనల మార్గ, వచనముల నుల్లసిల్లురవంబు మిగిలె.
 క. లావులు వెరవులుఁ దాల్చులుఁ, జేవలు సస్థలితములుగఁ శ జెల్లుపనులు నా
 నావిధములఁ బేర్కొనుచుం, బావని నరుఁ గవలఁ బొగడుకపటురవ మెసఁగెన్.
 క. వ్రతచర్యయు భాగ్యంబును, ధృతియు మతియు సరయ ద్రావణికి నెన యగుభూ
 పతివల్లభాజనము లీ, షీతిఁ గలరే యనురవంబు శ సెలఁగెం గలయన్. 359
 వ. ఇట్లు పెల్లయినమోక్షితను దరంగితంబు లైనవెరవులపెంపునఁ బురంబు చంద్రో
 దయఘూర్ణమానం బైనమహార్ణవంబు ననుకరించె నాధర్మరాజు రాజమందిర
 ద్వారంబు సేరం జనియె సప్తంబు బహువిధంబు లగుశోభన ద్రవ్యంబులు గరంబు
 లం గొని భవ్యభూసురులును బుణ్యాంగనలును నెదుర్కొన వాని నెల్లం గైకొ
 నుచుం బ్రవేశించి యతం జేనుంగు మొగసాల సరదంబుడిగ్గి కౌమ్యధృతరాష్ట్రపుర
 స్సరంబుగా నభ్యంతరనివాసంబు సొచ్చి గృహదేవతలం బూజించి మగుడ బహి
 రంగభూమికి వచ్చి నగరదేవతాపూజలు సేయింపం దగువారలం బనిచి బ్రా
 హ్మణసంఘంబులం గానిపించుకొని కనకంబులునుగోవులు మొదలైనవివిధవస్తువు
 లునొసంగెనప్పు డాశీర్వాదనాదంబులను శంఖభేరి ప్రముఖమంగళతూర్యరవంబుల
 ను రోదసి పిక్కటిల్లెఁ దదనంతరంబ నిశ్శబ్దం బై యున్న సకలజనంబులును సజ్జన
 పాలునాననం బాలోకించుచుండి రట్టియెడ దుర్యోధనసఖుం డైనచార్యకుం
 డనునొక్కరక్కనుండు విప్రాకారంబు గైకొని త్రిదండివేషం బలవడ నయ్యనసి
 దేవతాకోటితో నిల్చి యన్నరనాథు కి ట్లనియె. 360

—చార్యకుం డురాక్షసుండు బ్రాహ్మణనిగ్రహంబునఁ జచ్చుట.—

చ. వినుము సరేంద్ర సర్వ మగురవిప్రజనంబును గూడి నన్నుఁ బం
 చినవిధ మీతఁ డేటిపతి శ సేసినపాపము పెద్ద చం పుచో
 జనకుండు భ్రాతృ పుత్రుఁ డనుశంక యొకించుక లేదు సద్గురుం
 డనియెడికొంకు బుద్ధి నినుశమంతయుఁ బుట్టదు వీనిఁ గాల్పనే. 361
 వ. అను మని రని పలికి వెండియు. 362
 ఆ. ఇట్లు శిష్టజనము శ లేవగింపఁగఁ జేయు, రాజ్య మేల బంధుశరాజి నెల్లఁ
 బాలియఁ జేసి యెట్టిభోగంబు లనుభవిం, చెదవు కల్మషంబు శ చిక్కె నీకు.
 వ. అనిన విని యద్విప్రు లత్యంతవ్యధితాంతఃకరణు లగుచు నొండ్వారులమొగం
 బులునూచి యిట్లు వుట్టం బని యేమి యనువచనంబులతోఁదిరుగుడువడిరి ధర్మ
 నందనుండు లజ్జావనతవదనుండు యూర కుండి వారలవలను గనుంగొని కేలు

మొగించి ఫాలభాగంబునఁ గదియించి యిట్లనియె.

364

తే. మొక్కివేడెద ననుమీరుశధిక్కరింప, కాదరింపుఁడుమునిసమూహానుమతఁడ
నై వినిశ్చయపరికలితాంతరంగ, వర్తనముతోడ నిచటికి శ వచ్చినాడ. 365

వ. అపవుడు భయసంభ్రమభరితు లగుచు నాభూసురులు దేవా యీవాక్యములు
మావలనం బుట్టినవి గా విది యేమియో కాని నీ వుత్తమక్షత్రధర్మమున
సముపార్జించినయుజ్జ్వలశ్రీ¹నుస్థిరతం బొందెడు మని యతనికి నాశ్వాసం
బొనర్చి యమ్మాయాభిక్షువు నాలోకించి పరమబోధంబున నప్పురుషాధము
నెఱింగి యమృహిపతితో వీడు దుర్యోధనసఖుం డగురాక్షసుండు సన్నానిసి
వేషంబున నేతెంచి యతనికి హితం బాచరించువాడై యీదుర్వచనంబు లాడె
నీకుక్క మొఱగినయంతన పాలమున్నీరుంబోనినీకుం గలంగ నేల ధర్మాత్ము
లగుతమ్ములు పనుపు సేయం బూజ్యం బగుసామ్రాజ్యంబు వహింపు మని
యాదరించి.

366

క. ఆరాక్షసుఁ గనుఁగొని కో, పారంజితనేత్రు లగుచు శ నవ్విప్రులు హుం
కారముఖురు లగుటయు నతి, ఘోరాకృతితోడ వాడు శ గూలెం బుడమిన్, 367

తే. బ్రహ్మతేజోనిహతి నిట్లు శ పడి మహాశ
ని ప్రహతిపాతితోర్విజరనిభత నొంది
యున్నయద్దానవునిఁ జూచి శ యన్నరేంద్రుఁ
డెలమిసొంపు వహించె దరమ్ములును దాను.

368

చ. ఇట్లు శ్రీతుం డై యజాతశత్రుం డవ్వప్రసమూహంబునకు నవిశేషార్చనం
బొనర్చి వీడుకొలిపె నప్పు డచ్యుతుండు బ్రాహ్మణస్తుతి నేసి యజ్ఞసపతితో నిట్లనుఁ
గృతయుగంబునం జార్వాకుం డనుడై త్యుండు తపం బొనరించి పద్మభవుండు
ప్రత్యక్షం బయిన నఖిలభూతంబులవలనను నభయంబు వేడిన నద్దేవుండు భూ
దేవతల² కనిష్టంబు లైనపనులు సేయకుండువాడవు చేసితేని నదియ నీకుఁ దుది
యని పలికి యవ్వరం బొసంగె నట్లు లభవరుం డై వాడు గర్వించి గీర్వాణుల
బాధింపందొడంగిన వారు విరించిం గాంచి యారక్కసుండు సేయుబాధలు సెప్పిన
నమ్మహాత్ముం డేను మున్న యెఱింగి యొనర్చినవాడ దుర్యోధనుం డనురాజునకు
నెచ్చెలి యై యచ్చుపలుండు తత్కార్యం బాచరింపం జొచ్చి మహీసురులకు
మనోవ్యధాకరం బగుకర్మంబు సేయు నప్పుని కారణంబుగా వారలకోపంబునం
గూలం గలవాఁ డని పలికె నద్దానవుండు నేఁ డిట వచ్చి తనదుర్విచయంబున
బ్రహ్మదండనిహతుం డై పడి యున్నవాఁ డనిఁ చెప్పి యప్పీనుంగు వెడల వైపించి
యాభూపాలు నుద్దేశించి వెండియు.

369

ఆ. మాఱుకొన్నవారి శ నీటు సేయుము ప్రజ, నరసి మనువు ధరణిశసురులఁ బ్రోవు

మఖిలబంధుజనుల శనాశ్రితులను సుఖ, వృత్తిమనుపు పెంపు శ వెలయ నధిప.
 వ. రాజ్యాభిషేకశోభనం బనుభవింపు మని పలికి యాభిషేచనికద్రవ్యానయనం
 బునకుం దగువారిం బనిచి బయలిపెద్దకూటంబున నమ్మహిషతికి మహాన్నత
 హేమమయసింహాసనంబు వెట్టించి వలయువారల కెల్ల సముచితసమంచిత
 పీఠంబులు పచరింపఁ గవ్వడి నియోగించిన నప్పండవాగ్రజుం దుల్లంబుకలంక
 యెల్ల డిగ్గఁద్రావి యిచ్చుం దెలి వొంది చెలు వొందునిజపీఠంబునం బూర్వాభి
 ముఖుం డై కూర్చుండె నతనికట్టెదురం గనత్కాంచనాసనంబున సాత్యకీసమే
 తంబుగా శౌరియు వలపటను దాపటను మణిపీఠంబుల వడిముడియుఁ గవ్వడి
 యును వెనుకం గనకాయతకుబ్బాసనంబులం గవల నిరుపక్కంబుల నునిచికొని
 కుంతీమహాదేవియు దామోదరుదక్షిణదిక్కున సర్చిస్సముజ్జ్వలం బగునాసనం
 బున ధృతరాష్ట్రుండును దదీయప్రాకృదేశంబునం బ్రస్ఫురితపీఠంబుల విదురుం
 డును ధౌమ్యుండును ధృతరాష్ట్రునిపిఱుండ నర్హపీఠంబుల గాంధారియుయుత్సు
 సంజయులునుం గూర్చుండి రాసమయంబున నంబుజాక్షుండు గృపావిశేషంబునఁ
 గృపాచార్యుం దగు తెఱంగున నయ్యజాతశత్రుం గానిపించి యోగ్యాసనంబున
 ధౌమ్యుసమీపంబున నతని నునిచె నంత నప్పడమితేఁడు సితకుసు మాక్షత కాం
 చన రజత రత్నగర్భాస్పర్శనం బాచరించెఁ దదనంతరంబ.

371

సీ. విద్యత్సమూహంబు శ వివిధదేశాధీశ, సంఘంబుఁ గార్యవిఠారపరులు
 నర్థాజ్ఞనాది కృతత్యంబులవారలు, బహుపరిచర్యలఁ శ బరఁగుజనులు
 వైశ్యప్రముఖపౌరవర్గంబులును ముఖ్య, హలికాదిజానపరదావలులును
 వైణికగాయకరవాంకికాదివినోద, కరులును వారసుండరులు లోను

ఆ. గాఁగఁదగినవారు శ గాంచి యవ్వభునిన, త్కారములఁ బ్రమోదితంబు లగుచు
 భావములు దలిర్ప శ సేవించియుండ న, క్కొలుపుసాల నొప్పె శ గురువరేణ్య.

—॥ ధర్మరాజుపట్టాభిషేకమహాత్మవము. ॥—

వ. అంత నాభిషేచనికద్రవ్యసంచయంబు సన్నిహితం బగుటయు మాధవాను
 మతుం డై ధౌమ్యుండు ప్రాగుదీచీష్టపనంబై నవేదికాతలం బలంకరించి యందు జా
 తరూపనవరత్నఖచితంబును దృఢపాదంబు నగుభద్రపీఠంబు ప్రతిష్ఠించి శార్థుల
 చర్తాస్తరణశోభితంబు సేసి యర్పించి కాంచనదామజుష్టం బగునుత్కృష్టఘన
 శంఖంబు సమంచితస్థంజిలంబున నిలిపి పూజించి దానను దానిచుట్టునుం బాఠి
 వంబులు సైమంబులు రాజతంబులు రత్నమయంబులు నగుకుంభంబు లొనర్చి
 వానను గాంగంబు లగుజలంబులు నినిచి యన్నింటికి రత్నమంగళతరుత్వక్వల్లవ
 కుసుమంబులను బంచగవ్యంబులను సమంత్రకముగా సంస్కారంబు నిర్వర్తించి.

సీ. వీర్యవంతము లగుశివివిధమంత్రంబులతోఁ గూడ నద్విజరస్తోమపరివృ
 తునిఁ జేసికొని రాజుఁ శ దోడ్కొని యేఁగి యా, వినుతపీఠధుని శ నునిచి శోభ

- నాలంకరణమున శ నభిరామ యైనపాం,చాలిఁ దద్వామపార్యమున సహస
మాసీనఁ గావించి శ యగ్నిముఖము సేసి,కొని హోమతంత్రవర్తన మొనర్చె
తే. సంత నూర్జితశుభవేశ శ యగుడు శంఖ,చక్రధరుఁ డాసమర్చితశంఖ మెత్తి
పృథివి కధిపతి వగు మని శ క్రితి నాప్తు,ధానుతుని నభిషిక్తునిఁ శ జేసె సధిప.
- వ. అప్పుడు చిత్తం బుత్తమప్రకారంబై యాంబికేయుండు ప్రసన్నవదనుం డగుచుం
బ్రతిష్ఠితంబు లయినకలశంబులలో నుజ్జ్వలం బగునొక్కటి ధౌమ్యుం డంది
యీ నెత్తి యాభూపోతము నభిషేకించె మఱియుం బ్రభూతాత్మ లగురాజులును
బ్రకృతులలోనం దగువారును దదభిషేకశోభనం బాచరించిరి శం ఖానక దుం
దుభిప్రభృతి మంగళతూర్యంబులు గంభీరనాదంబులం జెలంగె నివ్వీధంబున
సుహృజ్జనహృదయంబు లానందింప ధర్మనందనుండు సామ్రాజ్యపదస్థుం డై
భూసురదీనానాధప్రముఖపాత్రంబులకు వివిధబహుధనంబు లొసంగె నట్టియెడ
విద్యావిశిష్ట బ్రాహ్మణాదిపురుషసత్తము లక్కురుసత్తమున కభిముఖు లై దేవా
దైవమానుషంబులకలిమి నతిమానుషం బగు నీవిజయంబును వసుధాధిపత్య
సంప్రాప్తియు నింత యొప్పునే యనిన విని వారలతో నవ్వసుంధరావల్లభుండు.
- సీ. కలిగె లే కుండె ²ని శ ట్టలఘుగుణంబులు, వాక్రుచ్చి మీయంతరవార లిట్లు
గొనియాడఁ బాండునందనులు ధన్యాత్మల, యని పల్కి యంబికాతనయుఁజూపి
తండ్రియు గురువును శ దైవంబు నీతఁడ, మాకు మీ రెల్ల నీశమనుజవిభుని
పనుపు నేయుటయు నీశతనికిఁ బ్రియంబు గా,వించుటయును మమ్ము శ వేనవేల
తే. విధులఁ బ్రితులఁజేతయురర్వీజనములుఁ, జారులునుమీరలును దొంటిరభంగిఁదప్ప
కిమ్మహారాజునెడ వినయమ్ముతోడ,నడచుచుంటయ యెంతయురనాకుఁ బ్రియము.
- క. జ్ఞాతివధ మట్లు సేసియు, నీతనిఁ గొల్చుటకుఁ గాఁగ శ నీగృహధర్మో
పేతత్వముఁ బొరసితి ³భూ,భూతికి మనకు విభుఁ డీప్రభువ మఱవకుఁడీ. 377
- వ. అని చెప్పి నిజేచ్ఛ వర్తించి సుఖం ⁴బుండువారుగా వినయంబుతో ధృతరాష్ట్ర
గాంధారుల నగరిలోని కనిచి పౌరులను జానపదులను బోవం బనిచి సకౌర
వంబుగాఁ గృపాచార్యు నిజనివాసంబున కరుగ వీడ్కొలిపి యవరాజపదం
బున భీమసేనునిలిపి కర్తవ్యవిచారంబునకుం దదీయనిశ్చయంబునకును సంధివిగ్ర
హాదిషాడ్గుణ్యచింతనంబునకును విదురునిం బ్రియవచనపూర్వకంబుగా నియో
గించి వలయుపనులు వెనుక ముంద రరసి యెఱింగించుటకును నాయవ్యయంబు
లెఱింగించుటకును సంజయుం జొనిపి సేనలకొలందులు గనుంగొనుటకు భృత్యు
లకు జీవితంబులు వెట్టుటకుఁ గర్తకలాపంబులు సేయించుటకు నకులు నాజ్ఞా
పించి దర్పితుల మర్దించుటకుఁ బరచక్రంబు లాక్రమించుటకు నర్జును నిర్దేశించి
బ్రాహ్మణకార్యంబులకు శ్రౌతస్తార్తకృత్యసమన్వహనంబునకు ధౌమ్యుం జాలించి

సహదేవుం జూచి నీవు మదీయగోపనపరుండవై సర్వావస్థలయందును మత్సమి
పంబున నిల్చునది యని పలికి మఱియుం గరణీయంబు లగునధికారంబుల
నెల్లను ¹గల్పించి ²వారలమీఁదన పెట్టి యుయుత్సుఁ గనుంగొని విమర
సంజయుల నాలోకించి మీర లనుదినంబును నవధానంబు గల్గి. రాచవారియొగ
జ్జేమంబు లే నెట్లట్లు నిర్వహింప వలయుఁ బురజనంబులభూజనంబులకర్హంబులు
రాచవారి కెఱింగించి పంచినట్లు నడపం గలవార లని యప్పగించి యభ్యంతర
మందిరంబునకు విజయంచేయు మని కుంతీదేవిని బాంచాలీసహితంబుగాఁబుచ్చి.

తే. ప్రేమసంప్రీతివినయమిశ్రితవిలోక, నంబు గృష్ణనిముఖకమరలంబునందు
మాసరం బగువికసనమధువునకు మధువ్రతం బయి నిగుడి నాననువ్రతుండు.
వ. అమ్మహాత్ముని సాత్యకిసహితంబుగా వీడుఁబట్టున కనుప ననుజన్ముల ననిచి యుచిత
వర్తనంబున నుండి పడంపడి భండనంబునం జచ్చినవారిం జిత్తంబున నిరూపించి
తొడంగి. 380

తే. బ్రాహ్మణానుజ్ఞతోఁ గూడ ర బంధుజనుల, కండఱకు వేటువేట మరహావిభూతి
వెలయనంచిత శ్రాద్ధక్రీయలునభక్తి, కముగరత్న హేమాదిదానములుమెఱయ.
వ. అనుష్ఠించి గ్రోణాచార్యద్రుపదతద్బంధు విరాట తదీయజ్ఞాతులకును బ్రత్యేకంబ
కర్ణాభిమన్యుప్రభృతుల కెల్లట్లు సర్వదక్షిణానామగ్ర వెలయం బరలోకక్రీయలు
నిర్వర్తింపం జేసి దుర్యోధనాదులకు నంతకంటె విభవం బెసంగ ధృతరాష్ట్రుం
డొర్వదైహికవిధు లాచరించునట్లుగా నొనర్చి తా నెఱింగినవారల కెల్ల లగ్గు
సేయుటకుఁ దగుబంధులు లేనివసుంధరాధిపుల నెల్ల నుద్దేశించి యంచితదానం
బులతోఁ జేయ ధామ్యుం బనిచె మఱియును. 382

క. చలిపందిరులును సత్తం, బులుఁ బెట్టించెను దహకశములు దేవగృహ
మ్ములుఁ గల్పించెను బంధుజ, నులకు సుగతి యగుటకై విరతుతభంగి నృపా.
క. లోకమునఁ గలుగుభూసుర, లోకమునకు నెల్ల గోవురలుం బనిఁడియు నా
నాకల్పంబులు బంధుల, కై కోటివిధముల నిచ్చె ర నతులితభక్తిన్. 384
వ. ఇట్లు సకలబాంధవసుహృజ్ఞనంబులకుంబారతాకికక్రీయలు సేసి యన్యణత్వంబున
వెలింగి జగంబులచేతం బొగడు వడసి కృతకృత్యతం బొందె నివ్విధంబునం బ్రా
ప్తసామ్రాజ్యం డయినపాండవాగ్రజుం డొక్కసముచితావసరంబున గోవిందున
కభిముఖుం డయి వినయంబునం గేలు మొగిచి. 385

— శర్మజుడు శ్రీకృష్ణ నుచితవచనంబుల ప్రతియించుట. —

తే. అమలభవదీయసుప్రసాదమునఁ జేసి, పితృపితామహక్రమయోగ్యరీతి మైన
వినతసామ్రాజ్యమున కేను ర విభుండవై కృతార్థతానందపూర్ణుండనైతిఁగృష్ణ.

1. గ. దలఁపించి; చ. ఘటించి; జ. గలాపించి. 2. 'వీరులువీర లని వాణివాణిమీదన-వారలమీఁదన-పెట్టియుండక యుయుత్సునిం గనుంగొని నీవును, నిర్వహింపు మని పనిచి' అని కొన్ని ప్రతులు.

వ. అని మఱియును.

387

క. బావలు మఱిదులు ననుచును, నీవు కృపాతిశయ మెసంగి నెమ్మది మమ్ముం
గావను బ్రోవను దలచి ర, మావర కలిసికొని తిరిగి ర ¹మన్నించుటలన్. 388

వ. తేకవ లేక మెలంగితిమి గాక భవదీయమహానుభావం బున్నదూ పెఱుంగను
దగం గొనియాడను నే మెంతటివార మని పలికి వెండియు. 389

క. ఆదిమపురుషుడ వగుటను, వేదంబులు సెప్ప నవియు ర వెఱచుఁ బలుకఁగా
నీదృక్పక్తికారుఁ డని దా, మోదర నీపెం పెఱుంగ ర నొరుల కలవియే. 390

క. దురితములఁ జెఱుప-శుభములఁ, బెరిగింపం జాలునట్టిర పేల్లుట నీకుం
బురుహోత్తమ కడుఁబె క్కవి, పరమార్థద్యోతకములు ర భావింపంగన్. 391

తే. ప్రయతు లగునద్విజులు వానిఁ ర బరమభక్తి
యుక్తి నెపుడుఁ బఠించుచు ర భుక్తిముక్తి
దాయి వగునిన్ను సతతంబుఁ ర దలచుచును న
మస్కృతులు నేసి యవ్యయమహిమఁ గండ్లు. 392

వ. అని విష్ణు విశ్వాత్మ జిష్ణు శర్వ హంస దామోదర శంభు ప్రముఖంబు లగుప్రభుత
నామంబులం బ్రస్తుతించినఁ బ్రీతుం డై పుష్కరాక్షుండు పుష్కలం బైనవా
గ్విశేషంబుల నాధర్మనందను నభినందించె దదనంతరంబ కొల్పియున్నజనంబుల
నిజనివాసంబులకుం బోవం బనిచి యక్కురున త్తమండు దమ్ముల నాలోకించి.

మ. అటవీదేశములందు గాఢబహులారయాసంబులం గంది దు
ర్భటమత్యేశ్వరుసేవఁ గుంది బహుసంక్రామంబులన్ విద్విష
త్పటనానాస్త్ర మహోగ్రశస్త్రచయనిర్భగ్నాంగతం బొంది యు
త్కటదుఃఖంబుల మీర లొందితి రభేద్యస్థైర్యులై నాకుఁగాన్. 394

వ. నన్నుం గృతకృత్యునిం జేసితిరి కృష్ణప్రసాదలబ్ధం బయినయీజయశోభనంబు
నిజేచ్ఛాకలితసుఖావాప్తి లీల ననుభవించుచు నాత్మప్రియప్రకారంబుల వర్తిం
చుచు నవధానంబుతో రాజ్యాంగసప్తకం బరయుం డని చెప్పి యాంబికేయు
ననుజ్ఞతోడ. 395

నీ. బహురత్నమయఘనప్రసాదమండప, దాసదాసీజనోద్భాసితంబుఁ
దత్తుల్యవై భవతదధికధనదాన్య, ముఖవస్తుసంచయరసుఖకరంబుఁ
గిన్నరవల్లభగృహసమానత్వమ, హావిభూతిస్ఫురతకాంచితంబు
సర్వసంపత్స్ఫుర్తిచారుహమాక్షీప్రచారసంశోభితస్థలచయంబు

తే. నైనవాని రారాజుని ర ల్లనిలజునకు, దుస్సనేనుమందిరము పార్థునకు వరుస
తోడ దుర్ధర్మణునియును ర దుర్ముఖునియు, నిండ్లు గవలకు సంప్రీతి ర నిచ్చె నృపతి.

వ. మఱియు విదురయుయుత్సనంజయధౌమ్యులవదనంబు లాలోకించి మీమీనికే
తనంబులు మీరలు గైకొనుండని నియోగించి పెద్దనగరిలోన ధృతరాష్ట్రండుము
న్న పన్నుగా వసియించుహర్షంబున నజ్ఞనపతి నునిచె నివ్వధంబుచ గృహంబులు
విభజించి యిచ్చి కృష్ణసాత్యకుల సవ్యసాచినదనంబున నిల్చునట్లుగా నిర్దేశించి
యందఱుం బోవం బనిచి యభ్యంతరమందిరంబున కరిగె నాభీమసేనాదు లమ్మహా
నీయనివాసంబులు సేకొని యందుఁ బ్రభూతాన్నపానాద్యనుభవంబుల సుఖించి
యుండ నవ్వీభుండు నిజేచ్ఛ విహరించె నని యిట్లు ధర్మపుత్రుచరిత్రంబు సెప్పిన
విని యబ్బంగిం బ్రాప్తసామాజ్యండ్లై పాండవాగ్రజుండు పదంపడి యెత్తెఱంగున
వర్తించె సకలజగద్గురుం డగుకృష్ణుండు మఱి యెట్లుండె నెఱింగింపు మనుటయు.

శా. భక్తాంభోరుహబాలసూర్య దనుజప్రధ్వంసనాచార్య సు
వ్యక్తావ్యక్తనిజప్రకార నదయశవ్యాపార దాంతిక్షమా
నక్తస్వీకృతనిత్య వేదపరిమళత్సంస్తుత్య మాయావిని
ర్ముక్తదోతన తార్క్ష్యశాకర్షరమహామూర్తిస్ఫురత్కేతనా. 398

క. భవదుఃఖభరనిరాస, 1 ప్రవీణనానాభిధాన శ పారాశర్య
స్తవనీయగుణానిధాన కిస, మవబోధనిరంతరా విదాత్మాధీనా. 399

మాలిని. ప్రకృతిపురుషయోగీ శ భక్తతాత్పర్యరాగీ
సకృపహృదయపద్మా శ శాంతచిత్తైకసద్మా
వికృతిరహితమూర్తీ శ విశ్వభూతప్రవర్తీ
సుకృతఫలమయాత్మా శ సుస్థిరానందవర్త్మా. 400

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి
తక్కినసోమయాజిప్రణీతం బయినశ్రీమహాభారతంబున శాంతిపర్వంబునందుఁ
ప్రథమాశ్వాసము. 401

శ్రీ

హరిహరనాథాయ నమః.

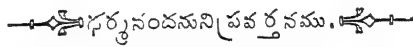
శ్రీ మ దాంధ్ర మ హా భా ర త ము

శాం తి ప ర్వ ము, ద్వీ తీ యా శ్వా స ము.

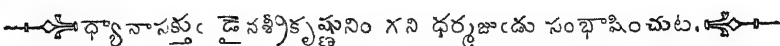
శుచితాదృతికరణక
 లాశౌండకటాక్షలీల శ లాల్యరహితలో
 లాశక్తిప్రయసమయు
 క్రౌశోభితహుపహేల శ హరిహరనాథా.

1

ప. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె నట్లు సమధిగతసామ్రాజ్యం
 డై ధర్మనందనుండు తేజోవిశేషంబున మహోజ్జ్వలత్వంబు నొంది మహీసురుల
 నాశ్రితజనంబుల నర్థులం గృతార్థులం గావించి ధృతరాష్ట్రగాంధారీవిదురులకు
 రాజ్యంబు సమర్పించి మీర లింతటికి నొడయుల రేను మీపనిచినపని సేసి
 పెట్టినయట్లు గుడిచి యుండం గలవాడ నని పలికి నిత్యంబును వారలయనుమతి
 గొని భవ్యమార్గంబునం బ్రజలం బాలించుచు వారికిం బూర్వప్రకారంబుకంటె
 సతిశయిల్ల నెల్లవ ర్తనంబులు సంప్రీతిం జెల్లించుచు విపతు లైనసతుల నుమ్మలి
 కంబు మోరయకుండం గరుణ నరయుచుఁ గృప యుయుత్సు సంజయులకుం శౌర
 వామాత్యులకు మన్ననలు సలుపుచుఁ గుంతీదేవికి శుశ్రూష యాచరించుచుఁ
 బాంచాలికి సౌమనస్యం బాపాదించుచు ధౌమ్యునకు సశౌరవంబుగా సకలసంప
 దలు నొసంగి తన్ముఖంబున దేవపితృపూజనంబులు నతిధితర్పణంబులు వైదేశిక
 విప్రార్చనంబులు దీనానాథపోషణంబులుం బరమసంతోషంబుతో నడపుచుం
 గృష్ణు నారాధించుచు సమస్తపౌరజనపదకోటులమనంబులం బ్రమోదంబు పరి
 పూర్ణం బగునట్లుగా నవ్విధంబునఁ బ్రవర్తిల్లు చుండి యొక్కనాఁడు రేపకడ
 కృష్ణునియున్నమందిరంబునకుం బోయి.

2

సీ, మణిహేమపర్యంకరమహితోపవేశుని, సురుచిరాభరణవిరస్ఫురితగాత్రుఁ
 కాస్తుభరత్నవిరకాసివక్షస్థులుఁ, బీతకౌశేయసంగ్రవీతమూర్తి

- మేరుతటిగతఃమేఘసంకాశు న, క్షత్రగణావృతగగనదృశు
నూతనోదితరవిరవ్యోతితోదయగిరి, నిభుగుక్త బద్ధేంద్రసేలకుల్బ్య
- ఆ. సమ్మూరారిఁ గని కృతాంజలి యై భక్తిః, జీతవృత్తి గరము ర్ జౌత్తిలింగ
నంత కంత కానరనాంబుజ మలరంగ, నిట్టు లనియెఁ దియ్య ర మెసక మెసఁగ.
- తే. కడపితేరాత్రి సులభ సౌఖ్యంబుగా మ, నంబు గాఢప్రసన్నమే ర యంబుజాక్ష
దైవి యగుసేదుబుద్ధికరతమునఁ గాదె, ధర్మగతిఁ బ్రాభవంబుఁ బొందంగఁగంటి.
- వ. త్రిభువనవ్యాప్తవిక్రముండ వగుసికటాక్షంబుచకలిమిం గాదే జగత్ప్రయసంభావ
సియుండ నై వెలింగితి ననుచుం జేరం బోయి. 5
- క. తనయుచితాలాపములకు, మనుజేశ్వర మాధవుండు ర మఱుమాట యొకం
డును బలుకక భవ్యధ్యా, సనిరూఢత నున్నయపుడు ర నరపతి యతనిన్. 6
- వ. నిరూపించి యిట్లనియె. 7
- సీ. పంచాత్మకం బైనరపవనంబు నిగృహీత, మైనది భవద్విద్రీయములు మనము
నం దాఁగఁబడ్డవి ర యవియును, నదియును. బుద్ధియు దొడిగించి ర శుద్ధ మైన
నాలవ తెరువున ర లోలతారహితముల్, గాఁగ నిన్నియును సంగ్రహితములుగ
సంచితక్షేత్రజ్ఞానందుఁ గూర్చినవాడ, వీరమధ్యాస ర మేమికతన
- తే. నొలసెనాకొలోకములకు నొండొక్కవిత, లేక నెమ్మదియున్నది¹యేకరంబు
విస్మయముఁ బొందె నామది రవినఁగనర్హ, మేని వినిపింపవే నాకు ర నితైజంగు.
- వ. అని యిట్లు ధర్మనందనుండు నివాతనిశ్చలదీపప్రకారంబున నున్నయప్పరమపురు
షుం బ్రార్థించి మఱియును. 9
- తే. క్షరము నక్షరమును నీవరక ర్తయును వి, క ర్తయును నీవ యాద్యంతగతులు నీవ
యొక్కడై వెలిఁగెడుపురుషోత్తమాభి, ధానవాచ్య వినప్రవాత్సల్యకల్య. 10
- వ. ప్రసన్నుండ వగుము నాడెందంబునందియంబు వాయం జేయవే యని విన్నవించినం
బాంచజన్యధరుండు బుద్ధియు మనంబు నింద్రియంబులును గోచరత్వసంప్రాప్తం
బులు గావించి కొంచెవునగవున నెమ్మొగం బొప్ప నప్పుడమితేని నాలోకించి
యిట్లనియె. 11
- సీ. గంగ యెవ్వనిఁ దనరగర్భంబునం దతి, శ్లాఘాసమేత యై ర సంభరించె
భార్గవుం డెవ్వనిఁ ర బరమశిష్యుండుగాఁగఁ, బడసి గురుత్వ మెక్కుడుగ నెగడె
నారాముఁ డెవ్వనితో రాసి యిరువది, మూడుదినములకు ర వాడి²దొఱఁగెఁ
గాశీశుకన్యలు ర గారణంబుగఁ బోరి, యెవ్వని కోడి రరనేకస్మపులు
- తే. వేదములు నాలుగును ధనురర్వేదమును మ
హాస్త్రములుఁ జెంది యెవ్వనియందు వెలిఁగె
నట్టిభీష్ముండు నన్నిప్పు ర డాత్మఁ దలఁచు

చునికిఁ దగ్గత మయ్యె నాశమనము నధిప.

12

క. అనలము శమించుచాడ్చున, ననఘ యతండు పరమోన్ముఖాత్ముం డై తా
ననుఁ దలఁచె నిందియింబులు, మనమునఁ దగ నిగ్రహించిరమహితసమాధిన్ .

క. శరత్పౌగతుం డతఁడే, శరణంబుగ నాశ్రయించి ర సద్భావవ్యా
ప్తిరతుం డగుటను విను త, త్వరత నతనియందు నాదురభావం బెలసెన్ . 14

వ. ఇది మదీయధ్యానంబు తెఱం గమహాత్ముండు వసిష్ఠశిష్యుండు భూతభవిష్యద్వర్త
మానవేది సర్వవిద్యాధారభూతుం డాతం డస్తమించిన ధాత్రి యస్తమితసుధా
గభస్తి యగురాత్రియుంబోలె నగు సకలజ్ఞానంబులు ననాశ్రయంబులై పొనుఁ
గుపడుం గావున నీవతనిపాలికిం బోయి నీయడుగందలంచినయఖిలధర్మంబులు
నడిగి చెప్పించుకొని నిశ్శేషనిరస్తసంశయండువు గావలయు నని యానతిచ్చిన
సమ్మోచవపతి గద్గదకంఠం డగుచు న్నావైకుంఠున కి ట్లనియె. 15

ఉ. శంతనుసూనుకారవము ర సర్వము మున్నును వింటి విప్రుల
త్యంతము వేడ్కఁ జెప్ప నతఁ ర డట్టిఁడ యాతని నీవు మున్నుగా
నెంతయు భక్తిఁ గాంచుటకు ర నే మదిఁ గోరెద సమ్మహాత్ముండున్
సంతస మందు నీ దయనశనన్నిధిఁ గాంచిన భక్తవత్సలా. 16

వ. ఉత్తరాయణంబు వేచికొని యున్నయన్నరోత్తముండు బ్రహ్మమయనిధి యయిననీ
సందర్శనంబు గోరు నామిఁదియనుగ్రహంబునను నతనియెడం గలుగుపరిగ్ర
హంబునను దేవా నీ విట్లు సేయవలయు ననుటయు నద్వేషకీనందనుండు సమీప
గతుం డగుసాత్యకిం గనుంగొని రథంబు సమకట్టు మని దారుకునకుం జెప్పము
భీమాఙ్గున నకుల సహదేవులను గృప యుయుత్సు సంజయులను రావింపు మనిన
నతం డట్ల చేసె దారుకుండునుం దే రాయితంబు గావించె. 17

క. అది రత్నరుచులపెల్లున, నుదితార్కునిఁ బోలి వెలుఁగు ర చుండెను జవసం
పదుదీర్ఘన త్వసారా, స్పదసుగ్రీవాదిరధ్యరసంశోభిత మై. 18

వ. ఆసమయంబున నక్కడం బారాశర్య నారద దేవల దేవస్థాణు వాత్స్య దేవరాత
ప్రభృతిపరమముసింద్రపరివేష్టనంబు గలిగి గాంగేయుండు గ్రహగణపరివృతుం
డైనచంద్రుడునుంబోలెఁ దల్పీభూతశాతశరశతంబులచేత శోభిల్లి సందర్శనీయ
గభస్తివితానుం డగునస్తమయసమయభానుం ప్రేణిసేయుచుఁ గృష్ణం జిత్తం
బున నిరతిశయనిష్ఠ నిలిపికొనియుండి చేతులు మొగిడ్చి సుపుష్పస్వరంబున
ని ట్లని స్తుతియించె. 19

—శోభిస్తుండు శ్రీకృష్ణుని భక్తియుక్తుం డై స్తుతియించుట.—

నీ. శుచియును హంసుండు ర శుచిషత్తుఁ బరముండుఁ
బరమేష్ఠియును సగురభవ్యుఁ గొలుతు

మునులును సురలు నేవ్వనియున్నరూ పెఱుం

గరు సర్వవిమని నోర్పరుషుఁ గొలుతు
శ్రుతులు పెప్పఁగ మహామతులు దుఃఖాషధం

బుగ నెఱింగెడుపుణ్యమూర్తిఁ గొలుతు

లోకంబు లెల్ల గర్లుట నిల్పు టొడుగుట

తనయంద యగుమహోత్తరునిఁ గొలుతుఁ

తే. బఱి రత్నచయంబుఁ బుష్పవ్రజంబు, పంజరముత్రాడునార యురపాశ్రయముగ
నుండుచాక్షున విశ్వంబునందుంటకు సుఖాస్పదం బగువుండరీకాక్షుఁగొలుతు.

ఆ. హరి సహస్రశీర్షః శ బరము సహస్రాక్షు, వేదమయు సహస్రపాదు నలఁతు
లై నవారికంబై శ నలతిపెద్దలకును, జాలఁబెద్ద యగుదరయాళుఁ గొలుతు. 21

క. అమృతమయు ఋగ్యజుస్సా, మములయుపనిషద్వచస్సమాజములకు వా
చ్య మయినపురుషోత్తము ని, క్కము రూ పగువాని భక్తిగమ్యుఁ దలంతున్.

ఆ. అరణి నగ్ని వాడమురకరణి దేవకియందు, విప్రకర్మయజ్ఞశ్రవేదగుప్తి
కై జనించె నెవ్వఁ శ డవ్వనుదేవనం, డను భజింతు నేకరతానురూఢి. 23

తే. ఒకఁడు పండ్రెండుమూర్తులై యుండునట్లు, గా హిరణ్యవర్ణం బగురగర్భ మదితి
దాల్చియెవ్వనిఁగనియె డైరత్యఘ్ననట్టి, దేవునూర్యాత్మకునిఁ బ్రణుతింతువిష్ణు.

క. సురపితృకోట్లం, బూర్వా, పరపక్షదినముల నమృతరపానప్రీతిం
బొరయం జేయుచు వెలిఁగెడు, హరి సోమాత్మకునిఁ గొల్తు శ నాత్మేశ్వరునిన్.

తే. విశ్వసృజ లనుమునులచే శ వితత మగున, హస్తవత్సరకలితమహాధ్వరమునఁ
గశ్యపబ్రహ్మయెవ్వనిఁగనియె గనక, పక్షుఁడాక్ష్యాత్ముఁదలఁతునశప్పద్యనాథు.

క. సున్యక్తత్రేంబున, నవ్యక్తాకృతినిరూఢి శ నాసీనుం డై
భవ్యత నుండెడుత్రే, త్యవ్యపదిష్టుఁ బ్రణుతింతు శ దామోదరునిన్. 27

క. ప్రకృతివికృతు లనుషోడశ, వికారముల బెరసి ప్రకృతిరవికృతిత్వము లొం
దక యుండఁ గాంతు రెవ్వని, సకలమునులు దలఁతు నట్టిసాంఖ్యాత్తు హరిన్.

క. అంతశ్చరమారుతములు, శాంతములుగఁ జేసి యనలశన త్వము శమముక
దాంతియుఁ గలజనములు గను, నంతర్నితుఁ గొలుతు జలశరయను యోగాత్తున్.

క. ఉపరమముం బ్రాపించిన, యపుణ్యపుణ్యములు గలుగుననిశాంతులు భ
వ్యపుగతిఁ బొందెడునానం, దపురూపుని విష్ణుఁ దలఁచెదను మోక్షాత్తున్. 30

తే. చరణనాభిశీర్షంబులు శ ధరయు నంత, రిక్షమును దివమును జగరచ్చక్షురగ్ని
దిశలు దృఙ్ముఖశ్రోత్రములదీప్తు లెమ్మ, హంగునకునట్టిహరినిలోకాత్ముఁదలఁతు.

క. భూతముల మ్రింగి లోక, వ్రాతము జలమయముఁ జేసి శ వశ్యాత్మతని
ద్రాతియంబున బాలుం, డై తేలెడువానిఁ దలఁతు శ హరి మాయాత్తున్. 32

తే. అంబుదంబులు గేశంబులందు నదులు, సర్వతనుసంధులందును శ జలధు లుదర

- దేశమునయందు నున్నట్టి దేవదేవుఁ, గొలుతుఁడోయాత్తు దేవకిగోడుకుఁగృష్ణు.
 లే. వదనబాహూరుపదము లెవ్వఁడు విప్రు, రాజవైశ్యతాస్త్రిలకుసంప్రభవదేశ
 ములుగ వెలుఁగొండునమ్మహామూర్తివిభవ, దీప్తవర్ణాత్మకునిఁబ్రణురతింతువిష్ణు.
 క. మాసర్వయనాబ్జమయో, ద్వాసితరూపుఁ డయి సృష్టికర్త బ్రహ్మయంబుఁ దగం
 జేసి పాలు పారుశౌరి ను, పాసింతును యోగిభోగ్యురబలుఁ గాలాత్మున్. 35
- క. మునిదివిజాదికలోకము, లనంతుఁ డన జగతి కెల్ల ర నాధారం బై
 పెను పొందెడుశేషాత్ముని, వినుతింతు విష్ణుభక్తిరవిభవవిధాయిన్. 36
- క. ఆదిత్యమరుద్వసురు, ద్రాదిదివిజగణము లెల్ల ర నవయవరూపా
 త్పాదకలితు లెవ్వఁనికి, నాదేవుని సంస్తుతింతు ర హరి దేవాత్మున్. 37
- క. సర్వమునందును దానున్, సర్వముఁ దనయందు నుండు ర సంచారంబున్
 సర్వమునకుఁ దనవలనన, సర్వాత్మకు నట్టివృష్టిసత్తముఁ దలఁతున్. 38
- క. మీ నయి తా నతలగతం, బైననిగమచయముఁ దెచ్చి ర యజునకు నొసఁగం
 గా నేర్చినసుమనస్స, మ్మానితవిగ్రహు భజింతు ర మత్స్యాత్ము హరిన్. 39
- క. అమృతమథనమున మంథన, గము లీలోద్ధరణకేలిఁ ర గైకొని సురసం
 ఘమునకుఁ బ్రియమొనరించిన, యమేయుఁగూర్తాత్ము నంబురజాక్షుఁగొలుతున్.
- క. వారాహరూపమునఁ బెం, పారినతనదంష్ట్ర నొకట ర నవని సగిరికాం
 తారంబుగ నెత్తినయా, శౌరిం గ్రోడాత్ముఁ దలఁతు ర సమ్యక్చక్తిన్. 41
- ఆ. నారసింహవపురుషదార భావము నొంది, ఘను హిరణ్యకశిపు ర ఖరనఖముల
 స్రచ్చి దీప్తమూర్తిరవతిలున్పసింహాత్ము, నాత్మభవునిభక్తి ర నాశ్రయింతు. 42
- క. వామనరూపంబున ను, ద్దామబలున్ బలి నడంచి ర త్రైలోక్యాతి
 క్రామితఁ బేర్చినయద్భుత, ధాముం భ్రంతాత్ముఁ దలఁతుర దామోదరునిన్. 43
- ఆ. పరశురాముఁ డనఁగ ర భవ్యండు జమదగ్ని, కుద్భవించి యిరువదొక్కమాటు
 మనుజుపతుల నెల్లఁ ర దునిమినకోశాత్ము, నధికభక్తి శార్ది ర నాశ్రయింతు. 44
- క. క్షత్రాత్ముఁ గొలుతు దశరథ, పుత్రున్ శ్రీరాముఁ డనఁగఁ ర బాలించినదేవున్
 శత్రుభయదు రావణు నొక, మాత్రం దునుమాడినట్టిరమధుసూదనునిన్. 45
- క. హలమునలధరునిఁ గరుణా, నిలయహృదయు రాము రాహిణేయు సితాంగున్
 జలదనిభాంబరుని శుచిం, దలఁతును గోవిందు శౌర్యరథను భోగాత్మున్. 46
- మ. యదువంశంబున వాసుదేవుఁ డనఁ గ్రీరడార్థంబు జన్మించి దు
 ర్మదవైత్యావలిఁ గూల్చి పార్థునకు సారథ్యంబు త్రైలోక్యన
 మ్మద మారంగ నొనర్చి దేవమునిసర్మానోద్ధృతిన్ భూభరం
 బు దొలంగించినచక్రి, నంబురుహనాభుం గొల్తుఁ గృష్ణాత్మునిన్. 47
- క. కలికాలచలితధర్మము, నిలుపం గలయట్టివిష్ణునిం గల్గొన్మాత్ముం

- దలఁతుఁ దురగవాహను మ్మే, చుట్టల నెల్లం గీటడంచుశుభచారిత్త్రున్. 48
- ఆ. తురము లై నభూతశసంఘంబులం దెల్ల, చతురస్వరూపుఁ డై వెలుంగు
సకలబుద్ధివృత్తి శ సాక్షి సాక్ష్యాత్మ న, స్పందనోఽభును ముఁకందుఁ దలఁతు.
- సీ. పరమేశ పుణ్య సుతప్రప్త్యాభిక్తవ, త్వల మహాదేవ ¹విశ్వప్రకాశ
కరణ హృషీకేశ శ వరద నారాయణ, రాజీవనయన హిరణ్యనాభ
యఖిలలోకనమస్కృతాంఘ్రిసరోరుహ, యజ్ఞాంగ యచ్యుత శ యమృతరూప
నీకు మ్రొక్కెదఁ గరుణింపవే యతనీకు, సుమవర్ణపీతాంబరము ధరించి
- ఆ. యున్ననిన్ను నెవ్వ శ రుల్లంబుచందుఁ ద, లంతు రట్టివారలకు భయంబు
గలుగ దెందు నేమీశ్వర్యంబులు దెచ్చ, వినుతమంగళాయతనము వగుట. 50
- క. మంగళము విష్ణుదేవుఁడు, మంగళ మెమ్మైఁ దలంప శ మధురిపుఁ డుద్వ
స్థంగళ మంభోజాతుఁడు, మంగళ మఖిలము విహంగమధ్వజుఁ డరయన్. 51
- క. నారాయణపరములు నిజ, మారయ బ్రహ్మంబుఁ బరము శ సంచితసత్తో
దారతపంబులుఁ గావున, నారాయణపరత వీని శ నాల్గిటి నిచ్చున్. 52
- తే. విష్ణుమయమగ్ని హవియును విష్ణుమయము, విష్ణుమయమునర్వంబును విశదబుద్ధి
ని ట్లగుటఁ గందుగాఁవున శనించుకేని, గల్మషము నాకు లే కున్ని శ గానవచ్చు.
- క. శరణాగతుండ భక్తుండ, బరమపదవి గోరెడను శుభంబుగ నన్నుం
బరికించి యేది మే ల, య్యిరవు దొరకొనంగఁ దలఁపవే కమలాక్ష. 54
- తే. తపమునకు విద్యకును జనుశ్శాసన మైన, జనచరహితుని యజ్ఞాత్మ శ శౌరివాజ్ఞ
యాధ్వరార్చితఁ జేసితి శ నాజనార్ద, నుండు మద్భజనమునఁ బ్రీతుండు గాత.
- క. అని యి ట్లతులస్తోత్రం, బున హరిఁ బూజించి గంగతపుత్రుఁడు మదిలో
న నమః కృష్ణాయ యనుచు, వినతశిరస్కుఁ డయి మ్రొక్కె శ విశ్రుతభక్తిన్.
- వ. అని పలికె నని చెప్పి వైశంపాయనుం డి ట్లనియె. 57
- క. స్తవరాజం బనంగ ముని, స్తవనీయం బైనయీవృషాకపిభవ్య
స్తవనామృతార్ణవము సం, స్తవనంబున నిచ్చు సుగతి శ జగతీనాథా. 58
- క. విను జనమేజయభూవర, యను త్తమం బయినయీమృహస్తవము పఠిం
చిన వినినను వ్రాసిన శ్రీ, యును నాయువుఁ బెంపుఁ బేరు శ నొనఁగు జనులకున్.
- వ. అని చెప్పి వైశంపాయనుండు వెండియు ని ట్లనియె. 60
- తే. అట్లు హరిఁ బ్రస్తుతించి శాంతతాత్పర్య, నూరకున్న శాంతనవుని శ భూరితేజ
నమ్ముకుందునిఁ గీర్తించి శ రచటనున్న, పరమమునులు గద్దికతోఁగరువరేణ్య.
- వ. అంత నిక్కడ. 62

ఉ. ఆదివిజాపగాతనయోనసంచితభక్తికిఁ బ్రీతిఁ బొంది దా
మోదరుఁ డప్ప డన్నరవరోత్తముచి త్తమునందు సర్వలో

కాద్యతదివ్యబోధమహిమాతిశయం బుదయింపఁ జేయుచుం

దా దయతోడ సెజ్జడిగి ర ధర్మజామోమునఁ జూడ్కి పర్వఁగన్. 63

వ. భీష్ముపాలికిం బోదము ర మ్మని పలికి కృతపరికరబద్ధుం డై వెడలి రథం బెక్కి సాత్యకిం దనపిఱిందివలనం బెట్టికొనియె ధర్మనందనధనంజయు లొక్కతేరును మారుతినకులసహదేవు లొక్కయరదంబును గృపయుయుత్ససంజయు లొక్క స్యందనంబును నెక్కి తదీయంబు లగు నేమినినాదంబులు దిక్కులం బిక్కటిల్ల నుచితపరివారపరివృత్తులై నడచి ర ట్లరిగి యస్థి కేశబహులంబును బహుద్వీప 1కుంభఖండనరకపాలపాళీనిబిడంబును నై ప్రేతపత్యనుభూతోష్ఠితం బైన యాపానభూభాగంబు ననుకరించుకురుక్షేత్రంబు దఱియునమయంబున నయ్యం బుజాక్షుండు పాండవాగ్రజుతోడ. 64

తే. దూరమున నైదుమడుపులురదోచుచున్న,యవి నరేశ్వర మునువీనియందుఁగాదె పరశురాముండు సేసెదర్పణము నృపుల,ర క్తమునభూరితరపితృతృభ క్తి వెలయ.

మ. క్షీతి నెందుం జరియించి భూపతుల గిరశ్యేషంబుగా నేకవిం

శతివారంబులు ద్రుంచి యాతఁడు దుదిక్ ర శాంతత్వముం బొందె ను

వ్రతుఁ డై నావుడు నమ్మహీశుఁ డతఁ డీరక్తార్యంబు సేయంగ నే

ల తొడంగె నృపు లెట్లు గల్గి రిల యెగ్గలం గైకొనం గ్రమ్మఱన్. 66

వ. అనుటయు నచ్యుతుండు నపురశురాముజన్మప్రపంచంబును దదీయక్రోధకారణంబును నృపలోకమారణంబును భూపాలవంశపునస్సంభవప్రకారంబును మునులవలన వినినచొప్పనం జెప్పెద నని యజ్ఞనపతి కి ట్లనియె. 67

—శ్రీకృష్ణుండు ధర్మజునకుఁ బరశురామునిచరిత్రంబు చెప్పట.—

సీ. కలఁడు జహ్నుండనరగాఁదొల్లియొకమహీ,పతియజహ్నుండుదర్శితుఁడు వాని కుదయించె బల్లవుం ర డుద్వీశ యాతని,కొడుకు తపోనిష్ఠఁ ర గుశికుఁ డింద్ర మెచ్చించి జగములఁమేటి నాఁ దగువుత్రు, వేడిన దాన నరవ్యభున కుద్భ

వ మ్మయి కౌశికుఁ ర డిమ్మహి గాధినా,మమ్మునఁ బరఁగె నరమ్మనుజవిభుఁడు

తే. సత్యవతి యనుతనకన్య ర సంప్రమోద,మున ఋచీకున కిచ్చె నరమ్మని సుకర్త నిరతి సంతానవాంఛమైఁజరుయుగంబుఁ,దనకు మామకునై కల్పితముగఁజేసె.

వ. ఆభ్యగునందనుం డచ్చరువులు నిజభార్యముండట నిడి క్షత్రియాజేయుండును క్షత్రియసూదనుండును నగుక్షత్రియోత్తముం డిచ్చరువున జన్మించు దీని మీతల్లికి నిమ్ము తపోధృతిశమంబుల నుత్కృష్టం డగుద్విజశ్రేష్ఠుండు దీని వలనం బుట్టు నిది సీ వుపయోగింపు. మని వాని నేర్పరించి భవజ్ఞనసిజనకు లిప్పు డ వచ్చెద రని చెప్పి నదీన్నానార్థి యయి యరిగెం దదనంతరంబ తదాశ్రమం బునకుం దీర్థయాత్రాపరుం డయి గాధి గృహిణీసహితంబుగాఁ జనుదెంచిన సత్య

వతియును నిజభర్త గావించినచరుద్వయంబు మాతకుం జూపి తత్ప్రభావభేదం
బుపన్యసించినం బ్రీతయై యద్దేవి పరమపావనస్నానం బాచరించి చరువుపయో
గించునప్పు డజ్ఞానంబునం దనచరువు కూతుర కిచ్చి కూతుచరువు దా నుపయో
గించె నయ్యువతియుం దలంపులేమి నాలేమి యిచ్చినభంగ కుడిచె నంత భార్గవుం
డు వచ్చి పత్నిం జూచి దివ్యబోధంబున నెఱింగి శ్రుతియూతకరం బగుగర్భంబు
ధరియించినదాన వనవుడు నత్తరుణియుఁ దత్పాదంబులకుం బ్రణత యై మీ రి
ట్లాన తీరదగునె యని వడవడ వడంకుచుఁ గేలుమొగిచి విలిచిన చత్తపోధనుం
డతైటవతో నత్తైటంగు నాతలంపున వచ్చినది గామ భవన్తాత్మబుద్ధిహానింజేసి
చరువ్యత్యాసంబున నయ్యెసెకుఁ గ్రూరకర్తుండును మహాబలుండును నగుపుత్రుం
డుద్భవించు నాయమకు బ్రహ్మభూతుండును దపోధనుండును నగువాఁ డుదయిం
చు నేను దపంబున విశ్వబ్రహ్మంబు నచ్చరువున నావహించినవాడ నని పలు
కుటయు.

69

క. అమ్ముగ్ధ యతని కిట్లను, నిమ్మూడుజగములు మీర శ్రితరంబులుగాఁ
గ్రమ్మనఁ జేయఁగఁ జాలుదు, రెమ్మెయి నైనఁ గృప సేయశరే నామీదన్. 70
వ. కూరం డగుకొడుకుం గనుట కోర్వ ననుటయు ననుగ్రహాతిశయంబున సమ్మహా
ముని యవ్వేశేపంబు నాపుత్రునకు లేకుండెడుఁ బాత్రునియం దావహిల్లెడు
నీ కెట్లు ప్రియం బట్ల కాఁ గలయది యనియె నట్ల యత్తన్వి తపోనిరతుండును
దాంతుండును శాంతుండును నైనజమదగ్నిం గనియె బ్రహ్మన్వినదృశుం డగు
విశ్వామిత్రుని గాధిపత్ని గాంచె.

71

క. జమదగ్ని సర్వవిద్యా, సమేతుండు నుదారగుణుండుఁ శ్రి జాపాగమవే
దిమతియు నగురామునిఁ గాంచె మహీపతిహాసనశీలు శ్రి శిఖినిభమూర్తిన్. 72
వ. అక్కాలంబునందు హైహయవంశవరుండు.

73

ఉ. దుర్జయవిక్రమోజ్జ్వలుండు శ్రి దోపవివర్జితబుద్ధి కార్తవీ
ర్యార్జునుఁ డేడుదీవులు నశయాన్వితశూరత నేలు చుండు ధ
ర్మార్జునలోలబుద్ధియు మహాస్త్రబలంబు సహస్రబాహుతా
స్ఫూర్జనముకొ వెలుంగఁగ నృపుల్ దనయాజ్ఞఁ దలక వహింపఁగన్. 74

క. ఆరాజు నగ్నిదేవుండు, గారవమున నడుగ నతండు శ్రి గడుఁబెంపున నా
హారముగ నిచ్చె గిరినగ, రారణ్యగ్రామఖర్వోటాదు లతనికిన్. 75

వ. ఇచ్చిన నగ్నిదేవుం డాహారంబుగాఁ గొనుతరువాత మిత్రానరుణానందనునాశ్రమ
కాననం బతండులేనిసమయంబున సమసినసమ్మహాత్ముం డెఱింగి వచ్చి యాసర్వ
భక్షకునకు రక్షణం బాచరించుచు వర్తించుకార్తవీర్యుని గని కనలి నీవు మదీ
యతపోవనంబు పరిహరింపక గహనసామాన్యబుద్ధిం గాల్చితి నీబాహులు

రాముండు నటకువాఁడని శాపం బిచ్చె సహస్ర బాహుండును దానికి విషాదంబు నొంది యధికతాత్పర్యంబుతో ధర్మ కార్యంబుల నడపు చుండె. 76

క. శాపము గారణముగ నా, భూపతి కవిసీతు లై నశపుత్రులు సబలా టోపాత్తులు పలువురు సిం, హోపములు జనించి ధాత్రి శ నుద్భటవృత్తిన్. 77
వ. ఎందునుం జరియించువా రొక్కనాఁడు జమదగ్ని యాశ్రమంబునకుం బోయి య తండును జామదగ్నియందును నయ్యెడ లే కుండ హోమధేనువును వత్సంబునుం దమమందిరంబునకుం గొని వచ్చి రిట్లు దెచ్చుట సహస్ర బాహుం డెఱుంగఁడు.
క. అట రాముఁ డెఱిగి పరమోద్భట మగుకోపమునఁ జాపరపరశుముఖమ హో త్కటశస్త్రాస్త్రంబులతోఁ, బటుగతి వచ్చెను సహస్ర బాహునిమీఁదన్. 79

— పరశురాముఁడు కార్తవీర్యార్జునునిఁ జంపుట. —

ఆ. వచ్చి ముట్టి కయ్య శ మిచ్చిన నవ్విభా, నొంచి బాహువనముఁ శ జంచదుగ్ర పరశుఘోరధారశపాల్ సేసి పోయి ని, జేచ్చ నుండె మేదిరసితవర్య. 80

చ. అతఁడు సమిత్కుశాభిహారశార్థము గానకు నేఁగి యుండఁగా నతికుపితాత్మ లై కడఁగి శ యర్జునుసూనులు వోయి ముట్టి తి త్పితృశిరమున్ వెసం దునిమి శ ప్రీతిమెయిం జనుడెంచి రమ్యహో ధతుఁ డట వచ్చి వారిచరితం బెఱిఁగెం దమతల్లి సెప్పఁగన్. 81

వ. అ ప్లేఱింగి. 82

శా. రాముం డుద్ధతరోపపావకశిఖాశ్రస్థీతుఁ డై తున్ముఖ భూమిశాలిఁ గుఠారధార నని విశ్వాసూర్జద్గతిన్ హైహయ స్తోమం బాదిగఁ జొచ్చి రాజకులముం శ దున్నాడి చేసెన్ సము ద్దామక్రీడను చాద్ర మొప్ప నిల రశక్తస్యందనంసిక్తఁ గన్. 83

వ. ఇట్లు సేసి పరమకృపావిష్టహృదయుం డై తపోవనంబునకుం జనియెఁ బదంపడి బహువత్సరంబులు సనినపిమ్మట విశ్వామిత్రపాత్రుండైన పరావసు వనురాజు దు ర్విసీతుండై గర్వోద్రేకంబునం బరశురాము నధిక్షేపించి రాజులకు వెఱచిజ్ఱాఁగి యున్నవాఁడ వని విశిష్టజనసన్నిధిం బలికి బాల వృద్ధభావంబున నుపేక్షితు లై యతనిచేత మున్ను చావక యున్నప్రతర్దనాదుల నుగ్గడించి. 84

ఆ. నృపులు గారె వారు శ నీవు మిథ్యాప్రతి, జ్ఞాభిమాని వనుడు శ నతఁడు మగుడ రోప మెత్తి కడఁగి శ కూరత నాబాలవృద్ధముగ నరేంద్రవితతి నటకె. 85

వ. గర్భంబుల నున్నయర్భకులను మఱియు వివిధప్రకారంబులఁ బోరం దప్పి పోయి పుడమి యేలురాజులం గాలాంతరంబుల వెదకి వెదకి వధియించె ని ట్లిరువదియొక్కమాఱు నేల నిఃక్షత్రంబుఁ గావించి యశ్వమేధయాగంబు సేసి దక్షిణగా నీక్షితి యంతయుఁ గళ్యపున కీచ్చెఁ బదంపడి యమ్ముని యాజామదగ్నియో నిట్లనియె. 86

తే. అశ్వమేధయాగంబున శ నవని యెల్ల, నాకు దక్షిణగా నిచ్చి నాడ వింక
నాధిపత్యంబు నీకు లేక దరుగు దక్షి, శాన్ధిపార దేశమునకు శ ననఘచరిత. 87
వ. అని పలికి యెండేని నేమేనియుం దెలుగుచు శేషించినరాజసింఘంబునకు నిశ్శేష
త్వంబు వాటిల్ల కుండం బరిహరించుబుద్ధిం బలికిన నప్పురుషసింహుండు నల్ల కాక
యని పోవ నతనివలనివెఱపున నవ్వలవికముద్రుండు శూర్పాకారప్రదేశంబు
బెరయం గొంతదేశం బతనికి విహారస్థానంబు గావించె నివ్విధంబునం గశ్యపము
సింధ్రుండు పరిగ్రహించి భూమి భూసురప్రకరంబుల కిచ్చి తపోవచంబున కరిగె
భూమియు నతనిపేరఁ గాశ్యపి యచ నెగడె గొండొకకాలంబునకు వైశ్యశూ
ద్రప్రముఖులు దర్శితు లై వివిధప్రకారంబుల విప్రదారధనభాగ్యాదు లపమా
రింపం దొడంగిరి. 88

సీ. పదపడి విప్రులు శ పథము దప్పి వధంబు, మద్యపానంబు సున్మార్గవర్తు
లైనసాధులధన శమపరచించుటయును, మొదలు గాంగ నక్యత్యోములకుఁ జొచ్చి
రధ్యరాదికనక్తిరయల్ ప్రవర్తింపక, తెక్కలి బంది రోరదిక్కులందుఁ
దఱు చయ్యె నిమ్మెయి శ ధర్మంబు సెడి యధర్మంబు వర్తించి యరరాజకత్య
ఱ. దోషజాత మైననదురితబాహుశ్యంబు, గుతిలపెట్ట భూమి శ యతలమునకుఁ
బోవ నెఱిగి కశ్యపుఁడు నిజోరువు నెఱి, గ్రుచ్చి దాపు గాంగ శ నిచ్చి యెత్తె.
వ. అది కారణంబుగా ధరణి యుర్వి యచం బ్రసిద్ధి వహించె నయ్యుద్ధరణసమయం
బునం గాశ్యపి గశ్యపుని వేడుకొని యుత్తమక్షత్రియులు దండనీప్రయోగం
బునంజేసి ధర్మంబు రక్షించి తన్ను సురక్షితం జేయవారు గా వరంబు వడయు
టకై యమృహమునితో ని ట్లనియె. 90

— భూదేవి కశ్యపునితోఁ బరశురామునిచేఁ బావనిరాజులఁ కెప్పబండ్లు —

క. నాయం దచట నచట రా,మాచుతబాహువిభూతి శ కగపడనిఘనుల్
ధీయుక్తులు గల రన్నర, నాయకులను వినుము పనుపునను రక్షింపన్. 91
వ. అని పలికి యద్దేవి దనసురక్షితత్వంబున హైహయలు గొండఱు చావునకుం దప్పు
టయుఁ జారవాన్వయప్రభవుం డగువిదూరధనులెండు ఋక్షవత్సర్పతంబున
ఋక్షంబులచేత రక్షితం డగుటయు సౌదాసవంశజులెండుొక్కరుండు పరాశర
సంయమివరునధ్వరకాలంబునంజేరినఁ గారుణ్యాతిశయంబున నమృహత్తుండు వాని
శూద్రప్రవర్తనంబున నర్వకర్మంబులుఁ జేయించుకొని రక్షింప నర్వకర్మం డనం
బరఁగుటయు శిబిమనుషుండు గోపతి యనువాడు వనంబున గోవులు రక్షించిన
బ్రదికి యునికియుం బ్రతర్దనపుష్పండు వత్సాభిధానుండు వత్సంబులు గోష్ఠంబున
రక్షణంబాచరింప నంచరించుటయు దివిరథతనయుండగుదధివాహనుకొడుకంగుం
డనువాడు గంగాకూలంబున శౌతమమునీం ద్రునిరక్షింజేసి నిర్భయం డై వర్తిల్లు
టయు బృహద్రథకులజాతుండు భూరినామధేయుండు గృధ్రకూటశైలంబున గో

లాంగూలంబులు రక్షించుటవలనఁ గలిగి యుండుటయు మరుత్తసంతానసంభ
వులు చతుర్వర్ణవయస్కులగువారు మువ్వరు సముద్రుండు రక్షకుండై పెనుపం
ద తీరంబునం బెరుగుటయుం జెప్పి వా రుత్తమక్షత్రియులు వారలు సమ్య
క్పరిపాలనంబున న న్నరయువారు గా ననుగ్రహించిన నచలిత నై యుండెద.

క. వారలపెద్దలు నాకై, పోరఁ బరశురాముచేతఁ శ బాలిసిరి నాకున్

వారి నధిపతులఁ జేయుట, గోరం దగుఁ గాన యిట్లు శ గోరితి ననఘా. 93

తే. అనిన విని వారి రావించియమ్ముసింద్రుఁ, డందఱునుజూచి యాధిపత్యమునకిమ్ము
హాభుజులు దగువా రనియవనిఁ దగిన, యట్లు విభజించి యభిషేకమాచరించె.

క. ఆనృపులవంశముల నా, నానృపతులు వుట్టి రిట్లు శ నరవర నృపసం

తానములు పెక్కు గలిగి మ, హీనాధత్వమున వ్రాలె శ నెందును గలయన్. 95

క. అప్పురుసునఁ బెరిగిననృపు, లిప్పుడు భారతరణోపహృతు లై పలువుర్

గుప్పలు గొనఁ బడి రనికిం, దప్పినవాఁ డొకఁ డొకండ శ ధర సంతతన్. 96

వ. నీ వడిగినపూర్వవృత్తాంతంబు చిత్తాయత్తంబుగా నెఱింగించితి ననవుడు ధర్మ
నందనుండు గోవిందునితోడఁ బరశురాముఁ డింతటివాఁ డగునే కోపంబును
విక్రమాటోపంబును జిత్రంబుగా ధాత్రి నిఃక్షత్రంబు సేసె నని పలికి వెండియు.

తే. ధరణియును ఋక్షములుఁ బరాశరకుండు గోస

మాహములు వత్సములు శాతశముగఁ గవులుఁ

దోయధియు నింతపుణ్యంబు శ సేయునే జ

నంబుభాగ్యంబు నభివర్ణనమున కెక్కె.

98

వ. అని యిట్లు సల్లాపంబులు సేయుచు మాధవధర్మజు లరిగి యోధువతీతీరంబున
శరతల్పగతుం డై గాంగేయుం డున్నెడ కనతిహారంబున రథావతరణంబు సేసిన
భీమసేనప్రముఖులుం గృపాదులు సరదంబులు డిగ్గి రి ట్లందఱు సంతరంగంబు
లేకాగ్రంబులు సేసికొని చేరం జని సాత్యవతేయప్రభృతిముసింద్రులకుం బ్రణ
మిల్లి మఱి బీష్ముం గాంచి రట్లు సముచితప్రకారంబునంగని యతనిం బరివేష్టించి
యాసీను లై రప్పడచ్యుతం డమ్మహాత్మునాలోకించి యుమ్మలించుచునతనితోడ.

సీ. నీకు మునోర్వలె సహవ్యాకుల మై యున్న, యదియె చిత్తంబు దేరహంబుపీడ
ఘనము మనఃపీడకంఠె నందురు బుధు, లొకముల్కి యొడలిలోననున్న నలఁత
సేయు నెమ్మెయి బహుశసాయకకీలిత, మైనయంగంబునొ శ వృడుగ నేల
యిట్లు లుండెయు నించుశకేనియు దుఃఖంబుఁ, బొరయమి పితృవరశస్ఫూర్తిఁగాదె

ఆ. దేవతలకు నైన శ నీ వ్రపదేశింతు, కలిమిలేములకు విశకార మొంద

కుండ బోధవృద్ధులొరులు నిక దేర్పంగ, వలన కునికి నిజ మరవార్యతేజ. 100

క. భూతంబులసంసరణము, భూతభవద్భావికార్యములుఁ గర్మసము

ద్భోతనభంగియు నీయఱ, చేతివి గావె కురువంశశ్రేఖరజన్మా.

101

వ. అని వెండియు.

102

ఉ. రాజు రాగహీనుఁ డటె శ రాజితసుందరమూర్తి యట్టె వి
భ్రాజితసంపదున్నతివిభాసితవర్తనుఁ డటె కామిని
రాజమనోజ్ఞభంగిచతురతర్వధనుం డటె బ్రహ్మచర్యదీ
క్షాజితమన్మథుండు నటె శ జన్మము లిట్టివి యెందుఁ గల్గునే.

103

క. సురలును నసురులు యక్షులు, నురగులు గంధర్వులును మహోద్ధతిఁ బైపై
నురవడి వచ్చిన నొకఁడవ, పరాజతులఁ జేయుదుగ్రరణాహస్సురణన్.

104

చ. దమమును సత్యముం దపము శ దానము వేదములందుఁ జాపవే
దమునను గల్గునైపుణియు శ ధర్మవిధిజ్ఞతెయున్ విరోధిభూ
రమణవిమర్దనక్రమవిరాజితశౌర్యము నీకుఁబోలె నై
జము లగువాఁడు వేళొకఁడు శ శంతనుఁడన పుట్టఁ డెన్నఁడున్.

105

క. వేయేల సంభవించునె, సాయకతల్పమున నుండి చావఁగ నొల్లఁ
నాయుచ్చఁ గాక యనునరుఁ, జేయుగమునఁ జూడ వినఁగ శ నెచ్చట నైనన్.

తే. వసువులందును బెద్దపుర వాసవాది, నురుల మిగులుదు గుణముల శ ధరణిసురులు
సెప్ప విందు నీమహిమ నారచిత్తమునను, గందు ననుపమతేజ గంఠగాతనూజ.

వ. అని పలికె పాండవాగ్రజుం జూపి.

108

—❧— కృష్ణుఁడు ధర్మజనకు ధర్మము బుడచేంప భీష్ము చెయమించుట —❧—

ఉ. నీవు తపోవిశేషమహాసీయతఁజేసి జగంబు లన్నియున్
భావమునం గనుంగొన నృపాలమహోత్తర చాలుదీతఁ డ
త్యావలచిత్తుఁ డయ్యె సుహృదాప్తమృతి దురటిల్లు నెవ్వగం
బోవఁగఁ దోపు నీ దయనశ్రపుణ్యతమస్ఫుటవాక్యపద్ధతిన్.

109

వ. నాలుగువర్ణంబులకును నాలుగాశ్రమంబులకు నిట్టిట్టివి యర్హంబు అని నాలుగు
వేదంబులం జెప్పినధర్మంబులు నీకు విదితంబులు ప్రవృత్తినివృత్తులును సాంఖ్య
యోగంబులును బురాణేతిహాసంబులు ధర్మశాస్త్రంబులు నవగతంబులు సర్వసం
శయచ్ఛేదనదక్షుండ వీ వీక్షితిపతి నాదరింపుము శోకమోహగ్రస్తం బగుజనంబు
విస్తరింపం జేయుట గదా మిముఁబోలులబుద్ధివిప్రారంబునకు ఘలం బనిన విని
మొగం బించుక యెత్తి కృతాంజలి యె గాంగేయుండు గోవిందున కి ట్లనియె.

క. కర్తయును భర్తయును సంహర్తయు జగములకు నీవ శ యాశ్రితజనఘో
రార్చినిరాసనిపుణసం, కీర్తన యోగీశ్వరేశ శ కృష్ణ వరేణ్య.

111

వ. అని మఱియు ననేక ప్రకారములం బ్రశంసించి నాకు మే తెయ్యది దానిని నీదివ్య
చిత్తంబునం దలంపు మనవుడు నద్దేవుం డి ట్లనియె.

112

తే. అచలభక్తి నిత్యంబు నారయందు నీకుఁ, గలిమిఁజేసి నీయంతరంగమున నాదు
దివ్యరూపంబు నెలయించిరతిం బ్రమోద, భాజనం బైతి భీష్మ తరపస్వరూప.

- వ. మేలు వేట తలంప నేల యని వెండియు. 114
- క. భక్తియు నార్జవమును సం,యుక్తము లై యున్నయట్టిరయుల్లంబున నా
సక్తి నిలుతు నిం దొకఁడు వి,యుక్తం బైనను వసింప ర నుర్యీనాథా. 115
- తే. అనఘ యినుఁ డింక నేఁబదిరయాఱుదివన
ములకుఁ దా నుత్తరాయణమునఁ జరింపఁ
దొడఁగు నీ వట్ల దేహంబు ర విడిచి యేఁగు
దవునరావృత్తిపదమున ర కభినుతముగ. 116
- వ. వీరె వసువులు విమానంబులతో నంతరిక్షంబున నంతర్నితు లై నీరాక ప్రతీ
క్షించి యున్నవా రది యట్లుండె నీవు సన్న నీలోకంబున నెఱుక పొనుంగుపడుం
గావున వీ రెల్ల సకలధర్మవివేకలభికి నయి యరుగుదెంచి పరివేష్టించి యున్నవా
రని తత్కాలసమాగతయోగ్యజనంబులం జూపి ధర్మపుత్రు నుపలక్షించి శోకోప
హతబహుస్రతుం డగునితండు దెలి వొంగునట్లు గా ధర్మార్థసమాధియుక్తంబు
లగునుక్తివిశేషంబుల ననుగ్రహింప వలయు ననుటయు నద్దేవకీనందనునకు దేవ
ప్రతుం డి ట్లనియె. 117
- క. శివ నారాయణ యచ్యుత, భవదీయము లై నమధురభాషణములు నా
చెవు లానిన నమృతరస, ప్లవనంబునఁబోలెఁ బ్రమదశభరితుఁడ నైతిన్. 118
- తే. వాగ్విభుఁడ వై ననీవచోరవై భవంబు, లో సమస్తంబు నుండుట ర లోకనాథ
నీదుసన్నిధిఁ బలుకంగ ర నేర రాదు, పద్మభవునకు నే నెట్లు ర పలుకువాఁడ. 119
- వ. విషానలసదృశంబు లగుశరంబులు సేయువేదనంజేసి యంగంబులు నంతరంగంబు
నవశంబు లై యున్నయవి ప్రతిసంభాషణక్షమ లేదు దౌర్బల్యంబున నెలుంగును
నాలుకయుం బ్రస్ఫుటవర్తనంబులు గా వే నెవ్విధంబున భాషింప నుత్సహింతుఁ
బ్రతిభామాశక్తి లేమి సహించి నాదెసం బ్రసన్నుండ వగుము ధర్మపుత్రు న కెయ్యది
హితం బది నీవ చెప్పము నీ వుండ నేను జెప్పట గురుం డుండ శిష్యుండు సెప్పిన
విధంబు గాదె యనిన విని భక్తార్తిహరుం డైనహరి యతనితో ని ట్లనియె. 120
- క. కురువంశధురంధరుఁ డగు, పరమార్థజ్ఞునకు వినయరఫణితిం దగుని
ర్భరశరవేదన సెప్పితి, వరములు మూఁ డిత్తుఁ గొనుము ర వసుధాధీశా. 121
- క. శరములవలనను మూర్ఛం, బారయక యొక్కింతడప్పి ర బారయక నొప్పిం
బారయక యవిధగామ్రుని, కరణి సుఖాత్ముఁడవు గమ్ము ర కౌరవనాథా. 122
- తే. అనఘ నీరువట్టు ర నాఁకలియును నెప్పుఁ
బారయ కుండునట్టిరభూరిశక్తి
నీకుఁ గలుగ నేను ర నెప్పునంబునఁ దలం
చితిఁ దదీయపీడఁ ర జెంద కుండు. 123

క. విను సకలభూతములవ, ర్తనములు గనునపుడు బుద్ధి దవలఁజడక యె

దును బరఁగి ¹దివ్యబోధఁ, బున నలవడునట్టిపెంపుఁ ద బొందు మనిందా. 124

వ. మత్ప్రసాదంబున సీదృశ ప్రభావనిరూఢుండ వయి నెగడు మని పలుకుటయు
బారాశర్యాదిపరమార్థ్యులప్పద్మనాభుం బ్రశంసించి దివంబున దేవదుందుభులు
మొరసె మురారిభీష్మధర్మజులమీఁదం గునుమవర్షంబు గురిసె నప్పగోగణగా
నంబు వీతెంచె నచ్చటియందఱు నాశ్చర్యప్రమోదభరితహృదయులైరి తదనంత
రంబ యంబుజావృత్తం దవరగిరిశిఖరం బలంకరించె నప్పు డమ్మును లచ్యుతగాంగే
యకాంతేయాగ్రజుల నామంత్రితరులం జేసి గమనోన్ముఖు లగుటయు సమ్మతవ
యధిష్ఠిరులును సాత్యకియును భీమాద్వనయమఖిలును గృపయుయత్సుసంజయు
లును వారలకుం బ్రణమిల్లిరి వారలును లేపు వచ్చెద మని నిజస్థానంబులకుం
జనిరి కృష్ణాదులును దేవవ్రతున కభిముఖు లగుచు నట్ల పతికి నలగొని యరిగి
యరదంబు లెక్కిరి వారిఁజూడ మున్ను నచ్చినవారణరథతురగపదాతులు బలసి
కొల్పి పోవం బురంబునకు వారు వోవునమయంబున. 125

చ. దినమున నెల్ల నుష్ణకరదీప్తులు పర్వి రసంబుఁ బీల్చి వం

దినసకతాపధిప్రవితరతిం దెలి వొందఁగఁ జేయునేర్పు గ

ల్లినతనర శ్శిజాలమున శ లీలఁ జకోరములక మదింపఁ జే

య నుదయ మై వెలింగె నమృతాంశుఁడు సేనకుఁ దన్ను సేయుచున్. 126

వ. ఇట్లుదయించిన సుధామరీచి లోచనప్రీతి యాచరింపం బెంపు సుభగంబుగా శౌరి
ప్రముఖులు పురప్రవేశంబు సేసి నిజనివాసంబుల నుచితవర్తనంబుల నారాత్రి
గడపిరి ప్రభాతం బగుటయు. 127

తే. మంజుపాతకరవమును శ మధురమాగ, ధన్వనంబును వినుచు మార్గధవుఁడు మేలు
కాంచి తత్కాలసముచితకర్మజాత, మాచరించి భూసురులకు శ నర్చ లిచ్చి.

వ. మంగళప్రకారంబున నలంకరించి నిజాకృతి యాదర్యంబునందు దర్శించి యప్పు
డు సన్నిహితుం డైనసాత్యకివదనం బవలోకించి భీష్ముపాలికిం బోవుటకుం బాండ
వాగ్రజుం డాయితం బగుట యెఱింగి మనవెలువడు చునికి యెఱింగింపు మని
పనిచె నంతకు మున్న యక్కురువుంగవుండు బుణ్యసంకీర్తనాశీర్వాదంబులను
భద్రగాననాదంబులను వీనులు వికసిల్ల మేలుకాంచి సమయకృత్యంబు లనుష్ఠించి
యండ నాకృష్ణానుజం డతనిం గని గాంగేయుకడ కరుగుటకై రథంబు నన్న
ద్ధంబు సేయించి నీరజనాభుఁడు నీరాక వార్చియున్నవాఁ డని చెప్పుటయు నమ్మ
నుజపతి పార్శ్వగతుం డగుపార్థుం గనుంగొని మనయరదంబు సంఘటెంపుము
నేడు మొదలుగా నయ్యెడకు సైనికుల రానీకు మంతఃపరివారంబు వచ్చుటడు
పుము శాంతనవుండునందడిం బడ నర్హుండు గాఁడు విశేషించి పరమగుహ్యార్థంబు

లగువాక్యంబులు మనకు ననుగ్రహింపంగలవాఁడు గావున నిస్సమ్మర్థంబుగా నుపా
సింప వలయు నని పలికి యొక్కింత విచారించి తగురాజులం గొందఱం బేరుకొని
ధృతరాష్ట్రవిభండును వారును వచ్చువారు వారిం బిలువం బంపు మనవుడుఁ బిలి
పించి యతండు. 129

—ధర్మరాజు కృష్ణులతోడ భీష్ముపాలికిం బోవుట.—

- క. అరదము వన్ని న నాభూ, వరుఁ డతఁడును దాను నెక్కె శ వడముడి వేఱొ
క్కరథమునఁ బిన్నతమ్ముల, నిరువురఁ గలపికిని యెలఁకు శ నేతేరంగన్. 130
- క. వినుము మహాభూతము లే, నును సమధికరూపమున విరనుతభంగిఁ దగం
జను తెఱఁగు దోఁప నెలమిం, జనియెను వసుదేవసుతునిరసదసంబునకున్. 131
- వ. రథగమన¹ రవంబునం గృపయుయుత్సంజయులుం గూడుకొని రంత. 132
- క. దారుకుఁడు పన్ని తెచ్చిన, తేరను వెలువడియె వాసుదేవుండును న
త్తేరులు నాలుగు నేమిక, లారవ మెనఁగంగ బెరసి శ యరిగె నరేంద్రా. 133
- క. జనమేజయస్వప యంతకు, మును నారదముఖ్యులై నశమునివర్యులు శాం
తనవునిపాలికి వచ్చిరి, వనజభవునికడకు సురలు శ వచ్చువిధమునన్. 134
- వ. అట్లు సంయమివరపరిషత్పరివృత్తుం డై యున్నయద్దేవప్రతునికడ సేర సరిగి
శౌరిప్రముఖులు రథంబులు డిగ్గి. 135
- ఆ. తత్సమీపమునకు శ ధర్మనందనపుర, స్సరత సరిగి తొలుత శ సకలమునులఁ
బ్రణతిఁ దెలచి కదిసి శ బలసి యుపాసించి, రన్నదీతనూజు శ సధికభక్తి. 136
- వ. అనిన విని జనమేజయుండు వైశంపాయనున కి ట్లనియె. 137
- మ. శరతల్పంబునఁ బొల్చుభీష్ముకడకు శ సంప్రీతి నక్కారవే
శ్వరుఁడుం దమ్ములుఁ గృష్ణుఁడుం జని మునిరప్రాతంబుతోఁ గూడ న
ప్పరమోదాత్తునిచుట్టు నున్నయెడ నెఱబ్బంగిం బ్రవర్తించె వి
స్తరమాధుర్యమనోజ్ఞసత్కథలు విశిష్టమ్మంబుగాఁ జెప్పవే. 138
- వ. అని యడిగిన నమ్మహీవిభునకు వైశంపాయనుం డిట్లనియె మున్ను ధర్మపుత్రుండు
రావించిన ధృతరాష్ట్రుండును రాజులు నతనిపజ్జ సరిగి వారును గాంగేయు నుచిత
ప్రకారంబునం గాంచి కొల్చి యుండి రట్టియెడ నారదుండు ధర్మపుత్రాదుల
నమ్మేదిసిపతులం గలయం గనుంగొని. 139
- క. శంతనునందనుఁ డపరది, గంత ప్రాప్తరవియట్టిఁ శ డయ్యె నితఁడు లో
కాంతరగతుఁ డగుటకు ము, న్నంతఃకరణముల సంశయము వాయంగన్. 140
- వ. సకలధర్మప్రకారంబులు నడిగి తెలిసికొం డనినఁ బ్రశ్నపాటవంబులేమి నందఱు
నొండొరువులమొగంబులు సూచు చుండఁ బాండవాగ్రజుండు పుండరీకాక్షున
కి ట్లనియె. 141

తే. నీవు దక్కంగ మందాకినీతనూజు, తోడినల్లాపములకు 1నుశక్తులు ముకుంద
కలరె యెందును ధర్మవేదులకు నెల్ల, గురుడ వీవ సంభాషణపరుడ వగుము.
వ. అనుటయు నచ్యుతుండు భీష్మున కత్యాసన్నుండై శారీరమానసకుశలప్రశ్నంబుఁ
జేసిన నతండు. 143

ఉ. దేవ భవత్ప్రసాదమునఁ శ్రీ దీతె శరీరమునొప్పి డప్పి మ
ద్భావము నింద్రియంబులును శ్రీ బాటవసంపద నొందె వేదవి
ద్యావిభవంబు నాకుఁ బరశతత్త్వపరిస్ఫుటబోధయుక్తమై
భావిత మయ్యె నాత్మఁ బరిపక్వదయాకరచిత్త మాధవా. 144

వ. దేవర దివ్యచిత్తంబున నన్నుం దలంచినదానంజేసి బృంహితుండ నయ్యును గొం
డుక ప్రాయంబువాఁడునుం బోలె నయితఁ జెప్పవలయువాని నెల్లం జెప్పెదఁ
బాండవశుభకరం బైనదాని నీ వేల చెప్పవు నీతలం పేమి సెప్పవే యనినఁ
గృష్ణుండు గాంగేయున కిట్లనియె. 145

తే. అనఘ శ్రేయస్సునకు యశంబునకు నేను, మూలకందంబ విను చంద్రశముండు శీత
కిరణుండనుమాటవిస్తయశకర మెచెవుమ, యశముపార్జింపఁ గ్రొత్త పెంపగు నెనాకు.

క. పరమ మగుయశము నీకును, ధరణిం గలిగింపఁ బూని శ్రీ తాత్పర్యమునం
బురుషవర నాదుబుద్ధి, స్ఫురణము నీమనమునందుఁ శ్రీ జొనిపితి నెనయన్. 147

తే. ధరణి యెందాఁక నుండు సురస్థిరత నీదు, కీర్తియందాఁక నక్షయస్ఫూర్తిఁదాల్చి
నడవఁగలయది నీవుసెప్పెడినువాక్యములును వేటతుల్యంబులై శ్రీవెలయుచుండు.

క. ధర్మజునకు నీచెప్పెడు, ధర్మస్థితివాక్యసమితి శ్రీ తాత్పర్యముతో
నిర్మలులై కొనియాడెడు, ధార్మికులకు నుభయజగదురదాత్తత గలుగున్. 149

వ. కావున నిట్లు సేసితి భవదీయధర్మవేదిత్వంబును సవిశేషప్రకారంబుగా నీమను
మలు ధర్మజభీమాఘననకులసహదేవులు భద్ర భాజనంబులుగా నీయున్నమహీ
పతులు విని కృతార్థజన్ములుగా నఖిలధర్మప్రకారబోధకంబు లగువాక్యంబులు
సెప్పు మనుటయు శాంతనవుం డట్ల చేసెద నని పలికి యాదరభరితుం డయి
యిట్లనియె. 150

సీ. ఎవ్వఁడు వుట్టిన శ్రీ నెల్లముసీంద్రులు, నత్యంతసంప్రమోదాత్ములైరి
పరమధార్మికులై నశభరతులయందును, నెవ్వరు నెవ్వని శ్రీ నెనయ లేరు
నత్యంబు దాంతియు శ్రీ శౌచంబు శాంతియు, నలవడి యెవ్వనియందు వెలయుఁ
బాత్రదానాధ్వరబంధురతాదిధర్మంబు లెవ్వనికిఁ బ్రియంబు లెపుడుఁ

తే. గామమున నైన విపులార్థరకారణమున, నైన భయమున నైనను శ్రీ నపథవర్త
నంబునకుఁజొరఁడెవ్వఁడునన్ను నేమి, యడుగఁదలఁ చె నాధర్మజుండడుగుఁగాక.

వ. అనుటయు నతనితో నచ్యుతుండు. 152

చ. గురులను బంధుమిత్రులను శ్రీ గూరశరంబులఁ గూల్చె నుగ్రతఁ
నరుల ననేకకోటుల రక్షణంబునఁ దాఁ దెగటార్చెఁ గాన యి
క్కురువతి నీసమక్షమునశకుం గదియం బుయిలోడెడుం గృపా
విరహితకార్యకర్మకుఁడు శ్రీ వీఁ డని యాడుదొ యకాలంపునన్. 153

వ. అనిన విని వాసుదేవునకు దేవప్రతుం డిట్లనియె. 154

సీ. విపుల కథ్యయశనప్రదానాధ్వరా,ద్యము లగుకర్తములట్ల రాజు
లకు సంగరము తండుగ్రీలను బుత్తపాత్తుల, గురుల నై నను బాపరపరులఁ బోరఁ
జంపుట ధర్మంబు శ్రీ సమయంబు విడిచి లో,భంబున నన్యాయపథమునందు
వర్తించువారి నెరవ్వరి నాహవంబునఁ, బొరిపుచ్చు గలిగినఁ శ్రీ బుణ్యకృతియ
ఆ. యట్లుఁ గాక శోణితాంబుపూరముఁ గేళ, శైవలంబుఁ గాఁగ శ్రీ సమరభూమి
నక్కజపునదీచరయం బొనర్చినరాజు, ధర్మవిదుఁ డనంగఁ శ్రీ దగు ముకుంద. 155

—భీష్మఁడు ధర్మరాజును సప్రేమంబుగా గారవించుట.—

చ. అన విని ధర్మసూనుఁడు కృతాంజలి యై తగ భీష్మ డాయ న
ల్లన చని కేలఁ బాదకమశలంబు లమర్చి శిరంబు సోక వం
దన మొనరించినం బిలిచి శ్రీ తా నభినందితుఁ జేసి మస్తకం
బునఁ గడునర్మిలిం దనదురమో మిడి మూర్ఖుని సాదరంబుగన్. 156

వ. భీష్మం డాభీమాగ్రజుం గూర్చుండం బనిచి శంకింపక నన్నేమి యైన నడుగు మ
నిన నమ్మహీపతి మాధవునకుం బ్రణమిల్లి పారాశర్యప్రభృతిమునివర్యులకు నభి
వాదనం బాచరించి సర్వకౌరవులయనుమతి వడసి యప్పితామహున కభిముఖుం
డై నమస్కరించి యిట్లనియె. 157

చ. అరయఁగ రాజధర్మము సశమాశ్రయ మై నడపుం ద్రివర్గమున్
గురుతరమోక్షధర్మమునశకుం దలఁపం దనప్రాప యూత భూ
వర విను ఘోటకంబునకు శ్రీ వాగెయు దంతికి నంకుశంబు నే
కరణి నివారకంబులు జగంబుల కట్టుల తాను నెమ్మెయిన్. 158

క. వ్యాకులతఁ బొంది రూపఱు,లోకస్థితి తొంటిరాజులోకముచే నం
గీకృత మగుధర్మ మనం,గీకృత మగునేని వీతరకిల్పచరితా. 159

క. తరణి వొడిచి తమము నెఱుచు,కరణిని లోకమునఁ గలుగుకల్పష మెల్లఁ
ధరణిపతి ధర్మ మాత్మ,స్ఫురణంబునఁ జెఱుచు విమల¹బోధనచరితా. 160

ఆ. అనఘ నీదుబుద్ధి శ్రీ యతిలోక శమగుటయు, దెలిసికొనఁగ నాకు శ్రీ వలయునట్టి
ధర్మకోటి నీవ శ్రీ తగఁ జెప్ప విసవల,యటయుఁ జెప్పె నంబుజోదరుండు. 161

ఆ. ధర్మవిదులు రాజు శ్రీ ధర్మస్వరూపుఁ గాఁ, జెప్ప విందుఁ దద్విరజేవవృత్తి
భరముగాఁ దలంతు శ్రీ సరవర చెప్పవే, మున్ను రాజధర్మముల తెఱంగు. 162

చ. అనుటయు నాపగేయుఁడు మరహత్త్వసమంచిత మైనధర్మము
న్వినతవిధాత్మభావమహాసేయునిఁ గృష్ణుని వేదమూర్తివాఁ
జనుధరణీసురావలిఁ బ్రశస్తిఁ దలంచి నమస్కరించి యు
జ్జనపతివక్త్ర మాదరరశస్థితదృష్టిని జూచి యిట్లనున్. 163

క. నృపధర్మము లన్నియు నీ, కుపదేశించెద విసంకేతయోక్తుల మఱియున్
విపులఫలవంత మగుధర్మపథంబును నడిగి నెడఁ గరరము వివరింతున్. 164

వ. అవహితమతి వై యాకర్షింపుము. 165

ఆ. మేలు దనకుఁ గోరుకమేదిసిగుఁడు మున్ను, దేవతలకు భూమిదేవతలకుఁ
బూజ యాచరించునోజ యత్నముఁ జేయ, వలయు రెండుఁ గార్యశఫలకరములు.

మ. విను మున్యోగము రెంటియందుఁ బర మున్యోగవాక్య యన్యోగవం
తునకున్ దైవము నోక్షుడంగ ఫలసేర్థుల్ సేకుఁకున్ మానుషం
బున కొక్కొక్కెడ సిద్ధి దప్పిన వగల్గె నొందంగ రా నీక య
ప్పని దైవోపహతాబుగాఁ గనుట భూపాలార్హవృత్తం బగున్. 167

క. దాంతియు ¹విజితాత్మత్వము, శాంతియు శీలంబుఁ గలుగురజగతీశుఁడ శ్రీ
మంతుండు యశస్వియు నై, యెంతయు సౌఖ్యంబు నొందు న నిభపురనాథా.

తే. ప్రకృతు లేడింటి నెడి నడకపంగవలయు, దాని కార్జవసత్వముల్ దావలములు
దండనీతివిధాన మంతటికి రక్ష, యర్హ మగుమెల్పుతోఁ జేయ నది వెలుంగు.

వ. అదియును బుద్ధిమంతులు బ్రాహ్మణులవలనం బ్రయోగింప రయ్యర్థంబునకు
మనువాక్యంబులు గల వాకర్షింపుము. 170

ఆ. ఇనుము తాత నీర న నలంబు విప్రుల, వలన రాజు లుద్భవంబుఁ బొందు
టిది నిజంబు తత్సరమిద్ధలేజము లెందుఁ, జెల్లుఁ బుట్టి నెడలఁగ జేసె నొందు. 171

క. శీలద్రంపఁబోయి యినుమును, జలములు గొని కల్పఁ గడఁగిరచని యనలంబుం
బాలియును రాజును విప్రుల, కలిగి చెఱుపఁ బోయి తానన యనయంబుఁ జెడున్.

శా. ఈవాక్యంబులు రెండుఁ జిత్తమున నీ న వెల్లప్పుడుక నిల్పి భూ
దేవశ్రేణియెడం గృహస్థితుఁడ వై న దీప్తార్హదండంబు న
ద్భావం బొప్పఁగ నొండెడక నడపు శాంతత్మోసురోదారజ
హ్యవిశ్రాంతము బ్రహ్మ మట్లగుట దైవం బంద్రు విప్రుక బుధుల్. 173

వ. విప్రుని దండించునెడలునుం గలపు శుక్రుండును జెప్పినవాడు వినుము. 174

—ॐ శీఘ్రంబు ధర్మజానకు విప్రులలో చండాల్లుల నిరూపించుట. ॐ—

క. శాంతుఁడు గా కని నాయుధ, వంతుం డై కవియువిప్రు న వసుధేశుఁడు వే
దాంతి నయిన హింసించుట, యెంతయు ధర్మంబు శ్రుతులు నీ ట్లని చెప్పెన్.

క. గురుతల్పగు భూజానకు, నరేంద్రవిద్వేషి బ్రాహ్మణఘ్నునిఁ బెలుచక

- ధరణి నెడల నడువవలయు, శరీరనిగ్రహము సేయఁ శ జన దెయ్యెడలన్. 176
- వ. దుర్గంబు లనేకవిధంబులు గలవు వానియందు నరదుర్గంబు పరిష్కంబు గావున వర్ణంబులు నాలిగింటిమీఁదను మేదిసీశ్వరుండు దయ గలుగ వలయుఁ గేవల క్షమావంతుం డగుటకు సాదుఁజేనుంగుచందం బై యుండు నివ్వీషయంబున బృహస్పతివచనంబులు గలవు తదీయార్థంబులు వివరించెద. 177
- సీ. మేదిసీపతి యతిశ్రవ్యుడు వై నమావంతుఁ, డేనుంగు నెట్లట్ల శ యెక్కి యాడఁ జూచుఁ దేకువ సెడిశనిచవుఁబ్రజ కూర్చు, డగునేని లోకంబు¹ బెగడు గుడుచుఁ గాన వసంతంబు భానునిచాప్పునఁ, దగియెడుపాటితో శ ధరణిప్రజల నుచితవ ర్తనముల శ నొందించునది యిది, రాజధర్మములకు శ రాజ సుమ్ము
- ఆ. కౌరవేంద్ర యదియుఁ శ గాక దండము పరీ, యావిశ్మద్ధిపూర్వకముగ వలయుఁ దనతలంపువెంటఁ శ దమకించి ప్రజకు నొ,వ్వగఁ జరించుటయునుదగదు పతికి.
- క. విను గర్భిణి ప్రజబ్రదుతున, కనురూపము లై నయట్టిరయాహారంబుల్ గొనుగతిఁ బతి ధరణీప్రజ,మనికికిఁ దగ నడచునది తరమకి గా కెపుమన్. 179
- మ. పరిహాసంబునఁ దేలి భృత్యులయెడం శ బ్రహ్మాదముం బొందుభూ వరునాజ్ఞం జన రీగి మెచ్చరు పనిక శ వంచెందు రెగ్గాడఁ జొత్తురు కౌతూహలవేషభాషణములం శ దుల్యత్వముం బొంది ²యేతురు వా రెల్లపదంబు వేడుదురు సింగతుర్ భూమి యమాతొడ్డులన్. 180
- వ. కావున భృత్యులయెడ నత్యంతహర్షంబునం దేలి తేకువ సెడఁ జరింపవలదు సప్తాంగంబులయెడ విరోధం బాచరించువాని నెవ్వని నైనను విడువ వలయు నని చెప్పి వెండియు. 181
- క. అవలేపంబునఁ గర్త,వ్యవివేకము లేక వలసినట్టుల యెవ్వం డవినీతి సేయు ధరణీ,ధవుండు విడువవలయుఁ దన కశతండు గురుఁ డైనన్. 182
- వ. అని మరుత్తుం డనుమహారాజునకు బృహస్పతి యెడంబడం బలికె నట్లగుట గురుండు మిత్తుండు పుత్తుం డని మన్నింపవలవదు తప్ప గలిగిన ధరణీపతులకు దండింపవలయు సగరుండు దనకొడుకు ననమంజనునిం బౌరబాలబాధకుండు గాఁ దెలిసియు నుద్దాలకముని నిజతనయు శ్వేతకేతుని విప్రులయెడ మిథ్యోపచాగ కుం డని యెఱింగియుఁ బరిత్యజించి రన వినమె యిట్టిచరితంబుల రాజు⁴ ప్రజారంజకుండు గావలయు నిక్కంబును జక్కటియునుం గలిగి జనులచిత్తంబులు నొప్పింపక పెట్టవలయునట్టివి దఱితోన పెట్టుచు సైరణ గలిగి వర్తిల్లుభూవల్లభుం డభివృద్ధి నొంది యతిశయిల్లు. 183
- క. తనకీడు వైదికపువ, ర్తనములఁ గొని యడఁప వలయు శ దానిం గడవక జనపతికి మేలు గలదే, వినుము చతుర్వర్గపరత శ వినిత⁵ మతనికిన్. 184

1. జ. వెగడు. 2. క. హెత్తురు. 3. జ. మాతొడ్డుటన్. 4. జ. ప్రజారక్షకుండు. 5. క. యతనికిన్.

- ఆ. సకలవర్ణధర్మసంకరరక్షయ, సంధివిగ్రహాదిషష్ఠాణములు
నలయ కరయుటయును సర్వసమ్యగుపార్జనమును సృష్టి యెప్పుడు సడపవలయు
- క. పొనరిచి యాడెడుమాటలఁ, గొనఁ దలఁచక మర్చిసితకోటిధనంబుల్
దన కెక్కినట్టితప్పలఁ, గొని సుజనుల కీగి సృష్టిగృహ మండ్రు బుధుల్. 186
- క. కడు నమ్మి యునికియును నె, క్కుడుసమ్మమియును సుశీల శ్రీ కుశలత గా దె
య్యెడ నైనను బుద్ధి సొనిపి, తడవి కనికొనంగ వలయుఁ శ్రీ దగవుఁ దగమియున్.
- క. ధన మపహరించుటయ తన, కనిశముఁ బనిగాఁగ బ్ర కుశలతతిబుద్ధునకున్
విను శత్రులచే నాటకు, మును దనప్రజచేస చేటు శ్రీ మూఁడు నశేంద్రా. 188
- ఆ. ధర్మరతులు సర్వనిర్దాణచతుగులు, తొల్యరహితలును సరలంఘితాజ్ఞ
లును సునీతినిపుఁబులును గులజలు నగు, పరిజనములఁ బెనుపు శ్రీ పతికి హిత ము
- చ. కపటము లేక వై భవము శ్రీ గప్పక యెంజొరుమిఁద రాజుపై
సపరిమితప్రియం బెనఁగ శ్రీ నల్లక యుడు ముదంబుఁ బొంది యే
నృపువిషయంబునం బ్రజ విరేనిర్మలవృత్తతఁ బుత్రుభంగి నా
నృపు నృపుఁ డండ్రు గా కితరునిం దగువా రెద నియ్యకొందులే. 190
- క. ధనదారాదికముల నె, వ్వనికిని రక్షించికొనఁగ శ్రీ వశమే రక్షా
ఘనుఁ డగుపతి గల్గినఁ గా, కనఁడే శుక్రుండు సుమతు శ్రీ లభినందింపన్. 191
- క. ¹అనధీయానుం డితఁ డనఁ, జనుబుత్తిజునట్ల చూపె శ్రీ సంరక్షాక
ల్పనహీనుఁ డైననృపుఁ డని, మనుపు పలికె గాదె బుద్ధిమంతులు మెచ్చన్
- వ. మఱియు బృహస్పతి మహేంద్ర భరద్వాజప్రముఖు లగురాజధర్మానుశాసకులు
రాజత్వమాలకారణంబు ప్రజాసంరక్షయ యనిరి గావున నెత్తెఱంగున నైన న
లోకరక్షణంబు రాజున కవశ్యక ర్తవ్యంబు. 193
- తే. సంతతోత్సాహవంతుఁ డై శ్రీ శత్రుకోటి, నార్జవంబున నైన సరనార్జవమున
నైనఁ జెఱుపన వలయు సరత్వల్పుఁ డైనఁ, బగతుఁ డగ్నివిషంబులఁపగిది నొంచు.
- క. విను నృప రాజ్యావిషముం, గొనఁ ²బలుపురచేతఁ బ్రాణగొడ్డం బై యు
న్నను ధీరుఁ డేమఱివి నది, దనకును దక్కించుకొను బురధస్తుత్యముగన్. 195
- వ. అని చెప్పి భీష్ముం డేను రాజధర్మప్రకారంబు సంక్షేపరూపంబున నెఱింగించితి
నీకు సందేహంబు గలయట్టిది యెయ్యది యడుగు మనిన ధర్మనందనుం డమ్మ
హాత్మునితో నరుణగధస్తి యస్తగిరి సేరెడు నేటికిం బనివినియెద శేపు వచ్చియ
డిగెద ననుచుం దత్పాదంబులకుం బ్రాణతుం డై వీడ్కొనియెఁ బద్మనాభప్రము
ఖులును వీడ్కొనిరి వార లందఱును మునులకు నభివాదనంబు లాచరించిరి ము
నులు నిజస్థానంబుల కరుగం దారును దృషద్వతి యనుమహానదిం గృతసంధ్యా
వందనులై చని కరిపురప్రవేశంబు సేసి సుఖవృత్తి నారాత్రి గడపికల్యంబునం

గాలోచితకృత్యంబు లాచరించి భీష్మపాలికిం బోయి యంతకు మున్న వచ్చి యున్న మునిలోకంబునకు సమస్కరించి సవినయంబును సకుశలప్రశ్నంబునుం గానగ్రాంఠేయనిం గదిసి బలసి కూర్చుండి రాసమయంబునఁ బాండవాగ్రజుండు ప్రాంజలి యై యతని కిట్లనియె.

196

- సీ. రాజనామమునకు శ భాజనం డై మహాద్భుతచరిత్రం డగురపురుషుఁ డొకఁడు గలిమికి మూలంబు శ ఘనవిశేషము గల్గి నోపుఁ గౌరవకులరదీపజనన యదియెఱింగింప వేరయవయవంబులుఁ బ్రాణమానసంబులుజ స్త్రమరణములు శ రీరయాత్రలు నెల్లరవారికి నెట్లట్ల కాని విభేదంబు శ గాన మిట్టి
- ఆ. రా జొకండు శూరశ్రేణునిబుద్ధిమ
జ్ఞనుల నెట్లు దనవశంబు సేయ
నిలుపఁ జెఱుప నెల్లరయిలయును నేల దై
వనిభుఁ డగుచు మ్రొక్కుగొనఁగఁ జాలె.

197

— శ్రీభీష్మండు ధర్మజానకు దండనీతిజ్ఞస్తవకారం బెఱింగించుట. —

- వ. అదియును వినవలతు నని యడిగిన నమ్మనుజపతి కమ్మహాత్ముం డిట్లనియె. 198
- క. విన తొల్లి కృతయుగంబున, మనుజులయెడ దండనీతిమంతుం డై రాజన నొకఁడు గలిగి యరయుట, మనుజేశ్వర లేడు ధర్మశ్రమతి మండు తగన్.
- క. ఒండొరులకు రక్షకు లై, యుండుదు రట్లుండ దైన్య శ్ర మొదలిన లోభంబొండొండ పెరిగి ధర్మము, ఖండిత మై మొదలుకొని రశకార్యంబులకున్. 200
- క. క్రమమునఁ గామము రాగము, దమమనముల నొదవఁగా మోదం బెక్కిన విభ్రమ మొందుచు విచ్చలవిడి, విమార్గచరితముల వేదరవిధ్వంసకు లై. 201
- క. మనుజులు ధర్మముఁ బొడవడఁచిన వేదముఁ గర్తములును శైశుటకు భయమందినయింద్రాదులు గమలా, సనుఁ గానఁగ మునులుఁ దారుఁ శ జనిరి నరేంద్రా.
- వ. చని యడైవునిం గని మనుజులోకంబున వేదంబులు ధర్మంబులుం బొడ వడంగిన నధ్వరరాహిత్యంబున నేమును దుర్బులుల మై భయం బంది వచ్చితిమి రక్షింపు మని యవ్వొబుధులు విన్నవించిన విరించి దానికిం బ్రతివిధానంబు సేసెద మీరు వెఱవ వల దని పలికి స్వామ్యమాతృరాష్ట్రదుర్గకోశసహృద్బలంబులు నాస్వీక్షకీత్రయీవారాదండనీతులును సరిమిత్రోదాసీనాదికద్వాదశరాజమండలంబును సంధి విగ్రహ యా నానన ద్వైదీభావ సమాశ్రయంబులును మొదలుగా వలయువానికిం బ్రబోధకంబు లగునానావయవంబులుం గలిగి ధర్మకామమోక్షంబులకు సాధకంబు లయి యుండునట్లుగా నూఱువే లభ్యాంబుల నఖిలలోకహితం బగునీతిశాస్త్రంబు రచియించి యిది లోకచరిత్రనిర్మలీకరణంబునకుం గారణం బగు నని యనుగ్రహించె నాలోకపితామహులలాటంబున

ననాదినిధనుండును విశ్వజగత్కర్తయు సర్వభూతాత్మండును సవాతనుండును
నగువిరూపాక్షుండు విశాలాక్షుండు డనునామంబుల నావిర్భవించి యాగ్రంధం
బధిగమించి దాని సభ్యసింహుటకు మర్త్యుల కాయర్బుధులు సాల వని యుమ్మ
లించి యుమ్మహాసీయతంత్రంబు సంక్షేపహాపంబునం బదివే లధ్యాయంబుల నై
శాలాక్షం బస నిర్మించె. 203

ఆ. హరునివలనఁ బడసి శ యాశాస్త్ర మమరేంధ్రఁ
డయిదువేలు సేసె శ సమరగురుఁడు
దేటపడ నొసర్చె శ ద్రిసహస్రకాధ్యాయ
రూపసమ్మితముగ శ భూపవర్య.

204

వ. దాని శుశ్రుండు సహస్రాధ్యాయపరిమితంబుఁ గావించె మఱియు మనుష్యులశక్తి
యెఱింగి మునులు క్రమంబున సంక్షిప్తరూపంబులుగా గ్రంథంబులు గావించి
రిది నీతిశాస్త్రప్రవర్తనప్రకారం బట్లు సుర లక్ష్మీలువడసి విశ్వలోకేశ్వరుడగు
విష్ణుపాలికిం జని తగం గని కార్యంబు విన్నవించి నీతిశాస్త్రసముద్భవం బెఱిం
గించి దీని నధిగమింపను దదీయాచారంబు నడపను శక్తుం డగువాని నొక్కరుని
నిర్దేశింప వలయు నని యభ్యర్థించిన నద్దేవుండు నిజతేజోమయండు గా నొక్క
మానసపుత్రు నిర్మించి విరజం డనుపే రిడియె సతండు భూమికిం బ్రభువు గా
నొల్లకుండె దత్తుతుండు కర్దముండు ననపేక్షితరాజ్యం డై తపంబున కరిగెఁ
దదీయపుత్రుం డనంగుండు దండనీతి నయించి భూప్రజలం బాలించె నతనిగొ
డుకు నీతి యనువాఁ డమ్మహారాజ్యంబున కభిషిక్తుం డై యింద్రియవశత్వంబు
నొంది మృత్యుపుత్రి సునీథ యనుకామినిఁ గమనీయాకార సతిమనోహరగుణవి
భాసినిం బరిణయం ¹ బై నదానియందు వేనుండు గలిగి మాతామహదోషంబునం
జేసి రాగద్వేషంబులం బ్రజకు విరుద్ధం డయ్యె నట్లగుటయు మహామునులు
గూడి యేతెంచి మంత్రపూతంబు లగుకుశసంచయంబుల సతనిం బ్రశమితుం
జేసి తద్దక్షిణోరుతలంబు మధించిన. 205

క. విను కాలినకొఱవితెఱుం, గున నల్లఁదనంబు మిగులుకరుణచయొడలు నె
ఱ్ఱనికన్నులు నై యశుచి, త్వనిరూఢుం డొకఁడు పుట్టె శ ధర్మతనూజా. 206

— ❦ — నైస్యం డసురాజుచరిత్రంబు భీష్ముండు ధర్మజనకుం జెప్పట. ❦ —

వ. వానిం జూచి యాముషులు నిషేద యని పలికె వర్జించుటంజేసి తత్సంతానజా
తులు నిషాదు లనం బరంగి వింధ్యాదిగిరివనప్రదేశంబులఁ గ్రూరత్వంబున వర్తిల్లి
రమ్మునులు మఱియు నారాజదక్షిణబాహువు మధించిన నుజ్జ్వలత్కవచశరశ
రాసనభాసమానుండును వేదవేదాంగధనుర్వేదపారగుండును సగుపరమాకార

1. 'బై దానియందాసక్తుం డయ్యె నయ్యత్యాసక్తింజేసి రాగ...' అని పెక్కుప్రతులు.

వంతుం డుదయించె సకలదండసీతియు నప్పురుషు నాశ్రయించె నతం డమ్మహా
త్తుల కభిముఖుండునుం బ్రాంజలియు నై వినయంబున. 207

తే. వినుడు ధర్మార్థతత్త్వప్రవీణ యగుచు, సూక్ష్మదర్శిని యైనది శ సుకృతులార
నాదుబుద్ధి మీ కెప్పని శ నడవవలయు, దీనఁ గొని నన్ను బనుపరే శదాని కనిన.
వ. వాచునుం దత్సమయసమాగతు లయినవిబుధులును నవైవ్యాభిధాను నభి
సందించి. 209

సీ. మాసలోభములఁ గాశమక్రోధములఁ బాసి, సర్వజంతువులకు శ సముండ వగుచు
నియతధర్మము నీవు శ నిశ్శంకనడపుమా, ప్రియము నప్రియము నురపేక్షఁ గూర్చు
దండసీత్యాశ్రయరథర్థంబు నాపని, దీనిఁ జేయుదు సావరథానవృత్తి
రక్షింతు శ్రుతుల వర్ణముల సంకరములు, సార నీ నదండ్యులు శ ధరణిదివిజు

తే. లరయువాడ నే భూప్రజ శ నని ప్రతిజ్ఞ
యనుమహోన్నతపద మెక్కు శ మనుడు నాతఁ
డవనిసురులు సహాయత్వ శ మాచరించి
రేని నట్లగుఁ గా కనిశయెం గుమార. 210

వ. అనిన విని వారలు శ్రీతచిత్తులై యతనికి మహీసురులు సహాయత్వం బాచరించు
వారుగా ననుమతి సేసి రయ్యవసరంబున వాత్సల్యంబున సకలదివ్యపరివృత్తులై
వచ్చి విష్ణువిధాతలు నమ్మనీశ్వరులును నక్కుమారు నఖిలధరణీసామ్రాజ్యాభి
షేకంబు నిర్వర్తించి రవ్వభునకు శుక్రండు పురోహితుండును వాలఖిల్యుల
యందు సారస్వత్యగణం బమాత్యులును గర్గుండు సాంవత్సరికుండు నై నడచిరి
మున్ను మహి విషమ యగుటయు నమ్మనుజపతి సమమూర్తి గావించుటయు
విందుము కరచరణాద్యవయవంబులతో నవనియు సాగరంబులును మహాగిరులు
ను నగ్గురుప్రభావుని భజించె. 211

క. సురపతి విభవము మేరువు, హిరణ్యమును గిన్నరేశుఁ శ డీడితనంప
ద్గురుతయు నొనఁగిరి రథకరి, తురగభటావళులు దలఁపుతొ నొడఁగూడెన్. 212

వ. ఇట్లు మహాసీయప్రభుత్వపదస్థుండై యమృతహత్తుండు శాస్త్రోక్తమార్గంబున దండ
సీతిపరిపాలనంబు ధర్మతాత్పర్యసమీచీనంబుగా నాచరించె. 213

క. ఉరగాదులవలనిభయముఁ, బారయక యెండొరులతోడఁ శ బాసఁగి రుజలుఁ జి
త్తురుజలు లేక యతనితటి, ధరణీప్రజ సస్యసంపదయుఁ గల్గి మనున్. 214

తే. బ్రహ్మణక్షతత్రాణతత్పరతఁజేసి, క్షత్రియాభిధానంబు రంజనము నెల్ల
ప్రజకుఁ జేయుటకతమున శ రాజనామ, మును బ్రవర్తిల్లె నాన్యపాశలునకు నధిప.

వ. తత్సంతతిజాతు లెల్లను దత్కల్పులై రాజత్వంబు వహించి దండసీతి పాలించిరి
రా జని యొకండు గలిగిన తెఱంగును రాజ్యస్థాపనంబును రాజు మిగిలి వర్తింపం
దక్కినజనంబులకు రాకుండుటయు విష్ణువిహితంబులు విష్ణుండు రాజులనిజతే

జోశంబులం బ్రవేశించియుండునట్లుగుటంజేసి దైవనిభం దగుచు రాజెల్లవారిచేతను మ్రొక్కుం గొనూ జాలుఁ దద్రక్షణంబును నాచరించు నొక్కనివశంబున లోకం బంతయు వర్తిల్లుటకు దేవసంబంధకలితం బయినగుణంబు వెలిగా నొండు కారణంబు గలదే యాకర్ణింపుము. 216

మ. హరిఘోషంబునఁ బుట్టి ధర్మమున కాశలై యర్థమన్నుత్రుకన్
సిరి గాంచెన్ దగ వారు మువ్వరును సుశ్రేష్ఠాన్నతీన్ సుశ్రేష్ఠుఁ
తురు భూపాలకు నాతఁ డన్యజనతాతాతల్యోద్భవుఁ డెట్లు ని
ర్జరలోకార్హసమగ్రప్రణ్యవితతిఁ ప్రాప్తుండు గాకారయన్. 217

వ. దివంబుననుండి దండనీతి నయించుటకు వచ్చి వాసుదేవమహర్త్విభావితం దైన మహానుభావుండుగావున వర్ణంబులు నాశ్రమంబులుం దదాచారప్రవర్తంబులైన వేదపురాణేతిహాసంబులును రాజున కధీనంబులు తపీయమాహాత్మ్యంబున నతని యందు సౌందర్యశౌర్యచాతుర్యాదిగుణంబులు గలుగ జనంబులు దలంతురు తదాజ్ఞకు లోనై వర్తింతు రిది రాజులు దేవసములైన తెఱంగు మఱియు నడుగ వలయువాని నడుగు మనిన సయ్యాపగానందనునకుం బ్రణమిల్లి యప్పాండునంద నుం డి ట్లనియె. 218

తే. అనఘ నాలుగువర్ణము శ్రీ లాశ్రమములు, నెన్ని గల వెవ్విధంబుల శ్రీ సన్నిటికిని వర్తనమ్ములు వేర్వేరు శ్రీ వానిఁ జెలుపు, విశ్వరాజధర్మములను శ్రీ విస్తరింపు. 219

—❧— భీష్ముండు ధర్మజనకు వర్ణాశ్రమధర్మంబు లెఱింగించుట. ❧—

వ. అని యడిగిన నాదేవవ్రతుం డన్నరదేవోత్తిమున కి ట్లనియె. 220

క. కోపంబు లేమి సత్యా, లాపము నిజదారపరవిశ్లాసము శుచితా
గోపన మద్రోహం బవ, నీపాలక సర్వవర్ణనియతగుణంబుల్. 221

ఆ. బ్రాహ్మణునకు దమముపరమధర్మం బవ, శ్యంబుఁ గృత్య మధ్యాయనము దాన
సర్వకర్మములును శ్రీ శాసితంబులు వాని, నడప వలయు నిష్ఠ శ్రీ యెడప కఠిండు.

ఉ. కానిపథంబునం జనకశకారుణికత్వము గల్గి శాంతిమైఁ
దా నడవంగ విప్రున కురదాత్మధనం బొడఁగూడె నేని సం
తానముఁ గూర్చ నర్జులకు శ్రీ ధర్మనిరూఢతఁ బంచిపెట్ట దు
ర్నానవిదూరుఁ డై పరంగఁ శ్రీ బ్రాహ్మండు కౌరవవంశదీపకా. 223

చ. యజనము దానకర్మమును శ్రీ సద్యయనంబును దన్యుహింసయుం
బ్రజ కనురాగ మొందఁ బరిరేపాలన సేతయు సంగరంబున
న్విజితవిభీతిమై నురవశించుటయున్ నృపధర్మముల్ గురు
వ్రజతిలకాయమాన సమశరంబు సుధర్మువు వీనిలోపలన్. 224

తే. అధ్యయనదానయజ్ఞంబులధిపవై శ్రుతి, నకునుగృత్యముల్ శుద్ధాజ్ఞానమున ధనము
సంచితవ్యంబు పసుల రక్షించువాఁ డ,తండు వానికి నిది మహాధర్మ మనఘ.

క. ఈమూఁడువర్ణములకును, దా¹మంచిగఁ బనులు సేత శ ధర్మపు కురుధా
శ్రీమహిశేశ్వర శూద్రున, కామెయి జీవనము వాని శ కజుఁడు విధించెన్. 226

క. ధనధాన్యంబులు గూర్చుట, జనపతి యనుమతము లేక శ చన దతనికి దా
ననిరూఢి శ్రద్ధ గలిగినఁ, జను నది సుపవిత్ర యగుట శ జగతీనాథా. 227

తే. అధిప తై వర్ణికులకును శ యజ్ఞ విఘ్న, శ్రద్ధ గలిమికి మిగుల ధర్మంబు లేదు
యజ్ఞ మునకంటె నధిక మై నదియుఁ గలదె, యజ్ఞ కర్తయచూపె సర్వాధికుండు.

వ. ఆ శ్రమధర్మంబు లాకర్ణింపుము. 229

మ. గురుశుశ్రూషయు నాగమాధ్యయనము² శ గోష్ఠీనిరాసంబుఁ ద
త్పరతన్ మేన్ దొడయంగఁ దాఁ జొరమియున్ శ భైతాశనత్వంబు ప
డ్డొరక ర్థంబులయందు రాగభరగాఢద్యేషముల్ లేక యె
వ్వరితోడం బగ గాక యున్నియును భరవ్యబ్రహ్మచర్యోక్తముల్. 230

మ. నిజదారై కపరత్వముం గరుణయున్ శ నిక్కంబునుం దాల్చియున్
సుజనాసంగము దేవపితృభిసంశుద్ధార్చనల్ హవ్యభు
గ్భజనంబున్ సకలా శ్రమస్థులను శశక్యప్రక్రియం బోవుఁ బం
కజగర్భుండు గృహస్థధర్మములు గాఁ శ గల్పించె నుత్పత్తిరా. 231

శా.తానున్ భార్యయు సేగుఁ బేరడవికిం శ దా నొక్కఁ డైనం జనున్
మానాహంకృతు లూడ్చు నింద్రియుములన్ శ మర్దించు నచో జడల్
పూనుం దాపనశాస్త్రముల్ నదువుఁ జల్పున్ గోష్ఠి తజ్జాళితో³
వానప్రస్థవిధాప్రవిష్టుఁడు ప్రజావాత్సల్య⁴నిఘ్నాత్తతన్. 232

శా. ఎచో నై నను నిల్చు నాఁకటికి నేమేనిం గొనున్ రాత్రి యె
నచో నెమ్మి శయించు నగ్నిపరిచర్యం బాసి వర్తించుఁ దా
నిచ్చుం గోరఁ డొకండు నింద్రియజయం శ బేపారుభోగంబులన్
మెచ్చున్ క్రమైక్కును నొల్ల కుండు యతి పేర్కెన్ నిర్మముం డైనృపా. 233

క. ఈనాలు గాశ్రమములకుఁ, బూని చొరం దగినవాఁడు శ భూదేవుఁడు రా
జైనను వీనను నై శ్యం, డేనియు వర్తించు శుద్ధహృదయతక ల్గిన్. 234

తే. సుమతిఁ దై వర్ణికులకు శుశ్రూష సేసి, యాప్తసంతానుఁ డయ్యు నిరలాధినాథు
ననుమతంబునశూద్రు నశ కాశ్రమాంత, రంబుదగుఁగాదుయతిగాఁగరరాజముఖ్య.

క. నిజధర్మవర్తి యగున, ద్విజుఁడును బాత్రంబు దానశివిమఖముల క
ట్లజనేశ్వర నృపముఖులకు, నిజవిత్రము లీయ మానసీయత గలుగున్. 236

తే. వర్ణములు నాశ్రమంబులవసుమతీశుఁ, డుక్తపథమున నడపించిరయభయలోక
సిద్ధి గనుఁ దప్పఁద్రొక్కనిశిష్టజనులు, గలనరేంద్రున కింద్రుండు శదలఁప నరియె.

1. ఖ. మచ్చిక. 2. జ. నిష్ఠాత్మకా. 3. గ. సుక్కును లేక యుండు.

వ. అదియునుం గాక.

238

సీ. ఏనుంగుహజ్జులో శ నెల్లనత్త్వంబుల, హజ్జలు నడచినయట్లుపోలే
రాజితక్షత్రధర్మమునకు లోనయి, సర్వధర్మంబులం శ జను మఖములు
వేదంబులును శుభవృత్తంబులును దండ, సీతి మాసిన జెను శ భూతలంబు
సంస్కారరహితమై శ చాల హీనతఁ బొందు, నట్లైన బ్రజకుఁ జేరటావహిల్లు
తే. రాజులరసిన నెమ్మది బ్రదుకుఁ గాన, రాజు సర్వోత్తముఁడు ధర్మరాజయందు
రాజధర్మంబ యెక్కుడు శ రా జనంగ, ధర్మదేవత యన వేతె శ ధర్మతనయ.

వ. ఆకర్ణింపుము.

240

తే. తొల్లిమాంధాత్మఁ డనుమహీవల్లభుండు, విష్ణుసందర్శనముసేయర వేడియొకమ
హాధ్వరము నిష్ఠమై జేయరనమరవిభుఁడు, సన్నిహితుఁడయ్యె బ్రీతి నరజ్జనవిభునకు.

వ. అట్టిందుండు ప్రత్యక్షుం బగుటయు.

242

క. అన్నరపాలుండు దానుక, జన్నమునకు వచ్చినట్టిరజగతీశులు భ
క్తి స్నన్ను లైరి దేహములు స్నేలయు ముదము మనములం గలయంగన్.

వ. అట్లు దండప్రణామంబులు సేసి లేచి చేతులు మొగించినిలిచిన సురేంద్రుఁడన్నరేం
దునితో నిట్లనియె.

244

ఆ. విష్ణుఁ జూడ నీవు శ వేడుక పడితి నా, కైన నజున కైన శ నరిది విష్ణు
దర్శనంబు సమరతలం పెద్ది యెఱిగింపు, మది యొనర్చెదను మహానుభావ.

క. అనవుడు సాంసారికవ, ర్తన ముడుపుము భైక్షచరణతత్పరత మనం
బున దృఢముగ నొందింపుము, ననుఁ జరితార్థనిగఁగఁజేయు శ నావుడు నగుచున్.

మ. ధరణీశా నృపధర్మ ముత్తమము సర్వధర్మంబులం దెల్ల నే
తెరువుక రా జరయంగఁ గాదె తగ సిగ్గిం బొందుఁ గామంబుఁ గ్రో
ధరయంబుక మగిడించి దండము సమరత్వవ్యాప్తి జెల్లించుచుక
ధరఁ బాలించినరాజు వొందుగతిఁ బొందక శక్యమే యెఱికిన్.

247

వ. అని పలికి పురందరుం డందఱు రాజులం గలయం గనుంగొని.

248

తే. లోకపాలాత్ములరుమిరుగమికు భైక్ష, చరణమర్హమేప్రజఁ బ్రోపురసమరముక్త
దేహు లగుటయు నమ్మేలుదెచ్చు సంశయంబు వలవదు మీపదరమధికతరము.

వ. అని చెప్పి దేవేంద్రుండు దివంబునకుం జనియె.

250

చ. అది యొకఁ డేల వేదములయందుఁ బురాణములం బ్రసిద్ధో
విదులు బహుప్రదేశముల శ వేమఱు గాంచి మనుష్యు లెల్ల భూ
మిదయితుకంటె దక్కువ యశమేయసుధర్మము లీడు గావు ని
ర్వదకృతదండసీతి కనరా మన మెల్ల వినంగ నెప్పుడున్.

251

ఉ. కావునఁ గామరోషములం శ గ్రాంచుచు నాశ్రమకోటిఁ గాచుచుక
భూవలయప్రజా సమతఁ శ బ్రోచుచు రాజ్యము సేత మేలు భి

- తూవిధి లోను గాఁ గలుగు శ సారపుధర్మములకా ఘటించు మేల్
వావిరి సప్రయత్నమున శ వానికి వచ్చు సృపాల యెమ్మెయిన్. 252
- చ. అతిధుల దీనకోటుల ధర్మనార్థిత లేనియతివ్రజంబు స
మృతిఁ బరికింపు హర్ష మదశమాసవిషాదములం జొరంగ నీ
క తొలఁగఁద్రోవు నాయొడలు శ గావక భూప్రజఁ గాతు 'సన్నివి
శ్చితదృఢబుద్ధి గల్లు మిది శ సేయు సమస్తసుధర్మసిద్ధులన్. 253
- వ. అనిన విని యజాతశ త్రుండు మహాపురుషా వణ్ణాశ్రమవిధంబులుం దద్రక్షణంబు
చొప్పును దాన వచ్చుపెంపును నెఱింగించితి రాష్ట్రజనంబు లెయ్యది యాచ
రించి నుఖు లగుదు రెఱింగింపవే యని యడిగిన నమ్మహీకాంతునకు శాంతనవుం
డి ట్లనియె. 254

—❧— రాష్ట్రజనుల కర్షధర్మంబులు భీష్ముడు ధర్మజనకుఁ జెలుపుట. —❧—

- సీ. రాజు నుత్తమగుణభాగ్విష్ణు నభిషిక్తుఁ, గావించుకొని యెల్లరకార్యములును
దన్తుఖంబునఁ జెల్లఁ రదద్దయు సుఖ ముండఁ, బడయుదు రొకఁడు భూపాలనంబు
సేత లేకున్న దుశ్చేష్టితు లై జను, లన్యోన్యదారధర్మనాపహరణ
మాచరింతురు మిలరయట్టుల బలవంతు, లల్పులఁ దమకు నారహారములుగఁ
తే. గొండుభూపతి లేకున్నమండ్రజనము, లధిపకృషి సేయుటయును బేరహారమాడు
టయునుగోరక్షగావించురటయును మొదలు, గాఁగ బ్రదికెడు తెరువులు శ గాసిగావె.
వ. వినుము. 256
- సీ. జనులొక్క తఱిదొల్లిరసమయంబుదమలోనఁ, జేసికూరతయు మ్రుచ్చిమియుఁజంకు
సైఁపక యట్టిదుశ్చర్యను నందఱును గూడి, శాసించువారుగాఁగజాలి తమకు
నధిపతియఁగ నొరు శ నాసపడకయుండి, నడవడి బహుకారణములఁ జిక్కు
వడిన విష త్రాసప్రహ్మ గానఁగఁబోయి, మాకు రక్షకుఁడుగఁగమహిపుఁ డొకఁడు
తే. వలయురూపింపుమాతనిఁగొలిచిబ్రదుకు, వారమనుటయు నజాడును శ వారివలని
కరుణమనువునిరూపించెనరు లసత్య,చరితు లని పాలనమునకుఁజొరఁడయతఁడు.
వ. చొర కున్న నజ్ఞనంబు లమ్మహాత్మునితో నీకుం బుయిలోడ నేల ప్రజలచేతఁ
బశువులయందును బసిండిని నేఁబది యగునంశంబును ధాన్యంబున దశమభాగం
బును భండారంబుగాఁ బుచ్చికొని శస్త్రోపజీవుల నెల్ల నీవారిం జేసికొని బలవం
తుండ వై దుష్టనిగ్రహశిష్టప్రతిపాలనం బాచరింపు మే మండఱము ననుసరించి నీ
పనుపు సేయంగలవార మధర్మవర్తనులు నీచేతం జెడువారు ధర్మ వర్తనులు సేసిన
ధర్మంబున నాటవపాలు నిన్నుం జేరం గలయది గా నొడంబడితి మింద్రుండు
దేవతల రక్షించుమాడ్కి మమ్ము రక్షించుకొని నుఖం బుండు మనుటయు. 258
- క. అతఁ డొడఁబడి యత్రైఱుగున, నతిబలవంతుఁ డయి నీతి శ సంచిత మగును
ద్ధతవిక్రమమునఁ దగ నీ, క్షితిఁ బాలించె నుఖు లై రశశేషజనములున్. 259

ఉ. కావున మేలు సేయదె జగజ్జనకోటికి రాజనాజ్ఞమైఁ
బోవుట యాతనిం దగినశ్రమాజలఁ దృప్తునిఁ జేత దేవసం
భావనఁ గొల్వతం డొకటఁ శ్రీ బాణి దొఱంగిన సైఁచు టిట్లు సం
భావితఁ జేయఁగా నతనిశ్రవం పొనరింతురు మ్రొక్కి శత్రులున్. 260

క. తనవారు పెద్ద సేయని, మనుజేశు సరాతిజనులు శ్రీ మదిని సరకుగాఁ
గొన రది భూప్రజ కోప్పదు, విను కావునఁ బతికిఁ బ్రజలు శ్రీ వెఱచుట యొప్పున్.

తే. వాహనాననశయ్యానిశవాసములును, భోజ్యగంధమాల్యాంబరభూషణములు
గుప్తియును సరపతికి నెక్కుడుగ వలయు, చనుతలంపుతో మనుట భూజనుల

చ. అతఁడును మందహాససహితాలపనంబును సత్యభాషణ [గుణము.
ప్రతమును సంవిభాగనిరవద్యతయున్ సమభావముం గృత
జ్ఞతయు జితేంద్రియత్వముఁ బ్రశాదఫలంబును గల్గి భూమికిం
బిత్వసముఁ డై విరోధిజనభీషణసారత నొప్పుఁ బెం పగున్. 263

వ. అనుటయుం గాంతేమాగ్రజండు మనుష్యుల కెల్ల రాజధిపతియును దైవం
బునుం గావిప్రులు సెప్పి రట్లగుట యేమిటనో యని యుండుదు నది మీ వ
లనం బ్రస్ఫుటంబు గా వింటి నని పలికిన గాంగేయుం డింకనుం జెప్పెదఁ దొల్లి
వసుమనుం డనుమానవేండ్రుఁడు నీవపోలె వితర్కించి బృహస్పతి నడిగిన నతం
డతనికిఁ జెప్పినభంగి యాకర్ణింపు మని యిట్లనియె. 264

— ❦ బృహస్పతి వసుమనుం డనురాజునకుం జెప్పినరాజధర్మప్రకారము. ❦ —

తే. లోకములు లోకధర్తంబులను నృపాల, రాజమూలముల్ రాజవిరహితమైన
పుడమి జనులకు నింకినశ్రమడువులోని, జలచరంబులు పడుపాలు శ్రీ సంభవిల్లు. 265

క. తరణిశశాంకులతేజస్సురణము లే కున్నయట్లు శ్రీ భూజనములు ని
ర్భరదురితతఁ జేడ్పడుదురు, సరపాలక విహితపాలనము లే కున్నన్. 266

క. తనధన మిది యని యూటడి, మనఁ బరిణయ మాది యైనశ్రమహితోత్సవముల్
గొనియాడ నెవ్వరికి వచ్చునె జనపాలుండు లేనిశ్రవో నిర్భయతన్. 267

తే. విభుఁడు లేకున్న జనములశ్రవయశ్చాదయు, లగుచుహాహానినాదంబులడరడల్ల
డిల్లుదురు రాజు లేమియ శ్రీ యెల్లవారు, లేమి కల్గియ కల్గి దురద్దేపరహిత.

క. యాగములును భోగములును, ద్యాగములును బహువిధములధర్మములు మహా
భాగా సరపతిరయో, యోగంబునఁ జెల్లుఁ బ్రజకు శ్రీ నుల్లాసము గన్. 269

క. ఒకరునికి నలిగి యాతని, సకలహిరణ్యంబు రత్నశ్రవంచయమును బు
చ్చుకొనుం దనవలచినవా, నికి నిచ్చు ధనేసుఁ డండ్రు శ్రీ నృపు నట్టితటిన్. 270

తే. చారచయుఁ డై కను నెల్లరజగము నపుడు
సూర్యుఁ డండ్రు నరేంద్రు సరకార్యకరులఁ

దునుము నయ్యెడ జముండు నాఁ శ జను నతండు

దేవతా త్తకుఁ డగుట సంఘదియమె యధిప.

271

క. విను నృప సమ్రాట్టు విరా, ట్టనియెడుశబ్దములఁ బొగడు శ నాగమములు నె
ట్టన భూపాలకు ననిన న,తనిఁ దగ నర్చింప కుండఁ శ దగునె యొరులకున్. 272

క. నియతిమెయి నెవ్వఁ డింద్రియ,జయమును భక్తియును జిత్రసారము దృఢసం
శ్రయతయుఁ గలిగి కొలుచు నృపు, నయసంపన్నుఁడుగఁ జేయునధిపతియతనిన్.

క. రాజునకుఁ బ్రజ శరీరము, రాజు ప్రజకు నాత్మ గానశ రాజుం బ్రజయున్
రాజోత్తమ యన్యోన్యవి,రాజతు లై యుండ వలయు శ రక్షార్చనలన్. 274

వ. అని యిట్లు బృహస్పతి యుపదేశించినం గౌసల్యపతి యగునవ్వసుమనుండు ప్ర
యత్నంబునం బ్రజాపాలనం బాచరించె నని చెప్పవలయు ధర్మనందనుండు రాజు
జనపదపరిపాలనంబును శత్రువధంబును మొద లై నకృత్యంబులు నడపు తెఱం
గఁజింగింపవే యనుటయు భీష్మం డి ట్లనియె. 275

క. తనుఁ దాన లొలుత గెలువఁ, మనుజపతికి వలయుఁ బిదప శ మార్తుర గెలువఁ
మనమునఁ దలంచునది మును, దను గెలువనిపతికి గెలువఁదరమే పగఱన్. 276

ఆ. వినుము తన్ను గెలుచుటన వే తొకండె పం,చేంద్రియములఁ దూలశనీక కొలఁది
నాఁగుటయ జితేంద్రియత్వంబు గలరాజు, రిపులఁ జెఱుపఁజాలు శనృపవ రేణ్య.

క. ఆరామాదికనిజనం,చారస్థలములకు దేశశసంధులకుఁ బురీ
ద్వారములకు నగరికిని ధ,రారమణుఁ డొనర్ప వలయు శ రక్షలు నియతిన్. 278

తే. అరులకడ నిజభూమియం శ దనుజతనుజ,బాంధవామాత్యమిత్తులై పాల వేష
ధరుల వేగులఁగాఁ బెట్టె శధరణిపునకు, వలయు నొండొరు నెఱుఁగనిశవారిఁగాఁగ.

క. తను హీనుం డని యెఱుఁగక, మును ప్రబలునితోడ శీఘ్రమున సంధానం
బొనరింపవలయు నతనికి, ధనం బొసఁగి యైనఁ బతికి శ దగు నిలఁ గావన్. 280

క. మత్తుఁ బ్రమత్తుని విష యూ,యత్తుని దుర్బలునిఁ జూచి శ యట్టిపగతుపై
నెత్తునది శిఖివిపాదుల, నుత్తలపెట్టునది యతనిశయుర్వి గడంకన్. 281

ఆ. కయ్యఘనకు వలచు శ కాద్రివ్వ నధిప సా,మమున భేదముననుశూర్తు మనము
మెత్తఁ జేసి ¹చెఱుచునమెయివడిఁ దప్పించు,కొను తెఱం గఁజింగిరకొనుట మేలు.

చ. జనకుఁడుఁబోలె నర్చిలిఁ బ్రజం బరికించుచు పశ్చభాగముం
గొనునది వారిచేత నరిఁ శ గోటివిధంబుల నాప్తదక్షులం

గని వనగోకులాకరనశగ్రముఖార్థకరంబు లారయం

బనుచుచు నన్నిటఁ ధరణిపాలుండు గ నిడి యున్నఁ బెం పగున్. 283

సీ. కోట యేమట కెట్లఁ శ బాటించి గడ్డియు, ఖాణంబుఁ గొల్పును శ గట్టియలును
నేయనూనియయును శనాయుధములునొప,ధములునాభీలయంశ్రములుఁ గూప

ములు లోనుగా నందు శవలయువాని సమగ్రములుగ సంపాదించిభూరిధైర్య శౌర్యాదిగుణములనడి సన్నయాప్తయోధులఁ బెల్లమర్చుట శయలఘునీతి

ఆ. పగతుఁ డలిగి నడచుపథమునఁ దృణకావ్య, ములును భావ్యతోయశములును లేక యుండఁ జేసి మిత్రమండలేశుల నెత్తి, యరుగుదేరఁ బనుచుచది విభుండు.

వ. మఱియు రాజునకు రక్షింపవలయునది న్వామ్యమాత్యజచడకోశసైన్యమిత్ర దుర్గంబు లనురాజ్యాంగసప్తకంబుగ న్నిడి యరయవలయుచది సంధివిగ్రహ యానాసనదైవ్యధీభావసమాశ్రయంబు లనుషాన్లుణ్యంబు నడవవలయునది ధర్మార్థకామంబు లనువర్గత్రితయంబు పాటింపవలయుచది మంత్రిప్రభుత్వోత్సాహంబు లనుశక్తిత్రయంబు నిజవశవర్తిం జేయవలయుచదిన త్వరజస్తమంబు లను గుణత్రికంబువిశేషించి ధర్మసేవ సంతతంబు నాచరింపవలయునది ప్రమాదంబున నర్థకామంబులు హీనంబు లైనను ధర్మనిష్ఠుడేసి ధర్మసేవరీతిపాలనంబు సుస్థిరం బై చెల్లు నాంగిరసభార్గవాదు లగుపెద్ద లిట్లని చెప్పిరి త్వక్ష్మతుక్కోత్రిజహ్వీభూణంబులనుబుద్ధీంద్రియంబులును వాక్పాణిపాదపాయాపస్థంబు లనుకర్తేంద్రియంబులును మనంబునుం గూడ నేకాదశసంఖ్యం బైనయింద్రియజాతంబు జయించి కామజంబు లగునక్షమృగయాస్త్రీపానార్థదూషణంబులునుం గ్రోధజంబు లగు వాక్పారుష్యదండపారుష్యంబులునునైన సప్తవ్యసనంబులదగులకయజ్ఞాధ్యయన దానతత్పరుం డగుచు దుర్మంత్రిలకుటిలవాక్యంబులకు లోను గాక నయవిక్రమ శ్రమజ్ఞులైనయమాత్యులతో దైవమానుషచింతనంబు సేయుచు దేవబ్రాహ్మణ ప్రణామతర్పణరక్షణంబులంజేసి యశుభనిరాసంబును శుభాధానంబును నొనర్చుచుఁ బ్రజలం బాలించుభూపతి యుధయలోకసిద్ధులం బొందు. 285

తే. అనిన విని ప్రీతి ధర్మనందనుఁడు రాజు, దండనీతియు ననంగ నురదాత్తయుక్త వస్తువులు రెండు నార్యప్రశస్తకార్యసిద్ధి గావించుతరములు శ సెప్పు మనఘ. 286

వ. అని యడిగిన నప్పడమితేనికి సరితూస్సనుం డిట్లనియె. 287

క. భూరమణుఁడు గాలమునకుఁ, గారణ మెట్లన్న ధర్మగతి పూర్ణత నొప్పారంగ దండనీతిన, మారంభము నడపుఁ గృతయుగగాగతి నధిపా. 288

వ. అందు. 289

క. ధర్మంబు పెరుగు వైదిక, కర్మఫలము లెసఁగు ఋతునిశ్కాయము ప్రజకు శర్మం బొనర్చు నాయువు, పేర్కి బొరయు దునక పెద్ద శ పృథివి ఫలించున్. 290

తే. రాజు మూఁడుభాగములధర్మంబు నడపుఁ, ద్రేత నమ్మెయి నది ప్రజాశ్రీతినలుపు ద్వాపరంబున నర్థంబ శయోపి చెల్లఁ, జేయు నక్కాల మమ్మాత్ర శ జెందు మేలు.

క. నరపతి ధర్మోపేక్ష, పరుఁ డగుఁ గలియుగమునందుఁ శ బాయును ధర్మ స్ఫురణ మధర్మం బెందును, బరఁగును వర్ణాశ్రమములపథములు దప్పున్. 292

వ. కాలప్రభావం బిట్టిద యైనను. 293

- ఆ. విభునిసకలధర్మశ్రవణై న త్తతీ కృత, యుగముఁ బోలు ధర్మశ్రయై క్షిమాత్ర
లరయ విభుల కెట్లు శ్ర లయ్యై ¹నయ్యైతఱు, లవులయుగములట్ల శ్ర యగు నృపాల.
- వ. అనుటయు నెట్టివాఁ డైన విభుని శుభంబులు వొందు ననుటయు ధర్మనందనునకు
మందాకినీనందనుం డిట్లనియె. 295
- మ. అరయుం దప్ప కృతం బెఱుంగు మదలోరభావేశముల్ లే వము
మృదుఁ డాత్మస్తుతి లేదు సేయు నియతిం శ్ర గార్యంబు లీగుల్ ఘన
స్థిరముల్ శూరుండు గర్వి గాఁ డశతఁ డశస్త్రీలోలుఁ డశ్రోధనుం
డరి ²నొవ్వం గొనఁ డన్నొగఁ డ్దఁ గనురా శ్ర జత్యంతదీప్తుం డగున్. 296
- వ. అని చెప్పి వెండియు. 297
- ఆ. సాంగవేదవేదియగు పురోహితుఁ డెట్లు, నగర మెలఁగవలయుఁడగవుఁ గృపయుఁ
జక్కటియును గలుగుననిచివు నప్పనములు, నరులు నరయఁబనుచునది విభుండు.
- క. పరుసఁదనముమెయి నరి గొనఁ, జొరఁ దగ దది పొదుఁగు గోయూరచొప్పగువినుపా
ల్లరియించుకొనఁ దలంచిన, నరయ వలదె గోవుఁ బ్రజయు శ్ర నట్టిద యధిపా.
- ఆ. కోరి తోఁటవాఁడు శ్ర కుసుమఫలంబులు, గోయునట్లు రాజు శ్ర గొనఁగ వలయు
నప్పనములు నఱకి శ్ర యంగారములు సేయు, భంగి యైన భూమి శ్ర పాడు గాడె.
- క. దయఁ బ్రజ రక్షించుటకు నె, నయె తపములు నధ్వరములు శ్ర నరవర దానక
జయమును లక్ష్మీయునుం గీ, ర్తియు సుగతియుఁ గలుగు వసుమతీనాథునకున్.

— వాయుదేవుండు పురూరపునకుఁ జెప్పినరాజధర్మప్రకారము. —

- వ. విశేషించి పురోహితుం బాటింప వలయు వినుము తొల్లి యైలుం డగుపురూర
పుండు వసుధ విప్రక్షత్రియులం దెవ్వనిధనం బై యుండు నని వాయుదేవు
నడిగిన నవ్వుహాత్తుండు చతుర్ముఖునిముఖబాహూరుపాదంబులు బ్రాహ్మణక్షత్రి
యవైశ్యశూద్రులకుఁ బ్రభవస్థానంబు లగుట సెప్పి యిట్లుత్కృష్టప్రభవుం డైన
సర్వవర్ణంబులకునీశ్వరుండుగుబ్రాహ్మణుండిప్పధివీధనధాన్యాదినమ స్తవస్తువులునుం
దా ననుభవింపను నొడ్లకు నొసఁగను నుక్తుం డగుట దండనీతిధారణంబునకు
క్షత్రియుం జొనిపె బ్రాహ్మణశాంతిపరత్వంబున క్షత్రియాధిపత్యప్రాప్తి పతిలేమి
నంగనదేవరునిం బ్రతిగ్రహించినట్లున్నది యిది భూమి తెఱంగి ట్లగుటంజేసి నిజధ
ర్మక్షిప్తుండును విద్వాంసుండును శాంతుండును నగుపురోహితునకు సర్వసంపద
లును సమర్పించి జనపతి శుశ్రూషాపరుండును నహంకారరహితుండును నై
దండనీతి నయించి యుభయలోకంబులనుం బెంపు వహించు. 302
- క. రసగంధాద్యనుభవములు, పొసఁగవు భీత మగుచిత్తరమున భయముం బా
ప సమర్థుండు గావున నృపుఁ, డసమానప్రభుత్వ బాంధె శ్ర నవనీనాథా. 303
- క. అని వాయుదేవుఁ డిట్ల, జనపతి బోధించె ననుడు శ్ర శాంతనవున క

- మృనుజపతి యిట్టు లను నే, పనులఁ బురోహితఁడు మాన్యభావము నొందున్.
- వ. అనిన నాధర్మతనయుతో నద్దేవప్రతుండు పురోహితవిషయంబులుగా శుక్రండు
సెప్పినవాక్యంబులు గల పుషస్యసించెడ నాకర్ణింపు మని యిట్లనియె. 305
- తే. అమరగరుడగంధర్వవిద్యాధరాది, దివ్యులకు నధ్వరంబులఁ గ దృష్టి సేసి
పరమశుభములఁబొందుభూతవరుడుదాని, కెల్ల మూలంబుడగుపురోహితునిబుద్ధి.
- క. రక్షఃపిశాచ¹గుచ్ఛక, యతౌదులు బాధ పెట్టు ర నవసినాథున్
దక్షపురోహితమంత్రను, రక్షాసంస్కారవిధివిరహితుం డైనన్. 307
- క. వివిధోత్పాతంబులకున్, నవశులలోఁ దోచుకీడునకుఁ దోక్తో శాం
తివిధానంబున నిరసన, మవును బురోహితునిచేత ర నవపద్యముగన్. 308
- వ. ఈవాక్యంబులం దాత్పర్యంబు గలుగుము బృహస్పతియును శాంతికంబును
జాప్తికంబును శత్రునాశంబును మంత్రాధ్యపురోహితనాధ్యంబు లనియెం
గావున నీవును సంభావితపురోహితుండ వగుము. 309
- క. పరిశుద్ధి లేనికుత్సిత, పురోహితులు నీచదళలఁ గ బొందుదురు మహీ
వర యల్పమె శుద్ధుం డై, పురోహితత్వంబు సేత ర భూపతిగరన్. 310
- క. ఆరోగ్యము గలయుత్తముఁ, పౌరోహిత్యంబు నడవఁ గ బనుచునది ధరి
త్రీరమణుఁ డతఁడు దాను స, మారంభము లెల్ల నేకరమతిఁ గను టొప్పున్.
- క. బ్రహ్మక్షత్రము లొంది యజ్ఞాము లై కృత్యములు విశిష్టత నడవఁ
బ్రహ్మాదులు హర్షింతురు, బ్రాహ్మణముఖవర్ణసమితి ర ప్రమదముఁ బొందున్. 312
- వ. ఈయర్థంబునం డై లకశ్యపసంవాదం బనునితోహంబు గలదు విను మైలుండు
గశ్యపుని బ్రహ్మక్షత్రప్రకారం బడిగిన నమ్మనుజపతికి నమ్ముసిం ద్రుం డిట్లనియె.
- ఆ. క్షత్రమునకుఁ బుట్టఁగఁగ బట్టు బ్రహ్మంబు, బ్రాహ్మణునకు యోని ర రాజు గాన
యుభయవర్ధనంబునొండొంటి విడువమి, వెలుంగు రెండు మాయు ర విడిచెనేని.
- క. తమలోనఁ బొందు గలవి, ప్రమహీశులఁ బ్రజయుఁ బొందువు ర బ్రజచేమాన్య
త్వము వడయఁగ నేరరు భేదము గలిగిన నలఁతు రొలసి ర దమ్యులు ప్రజలన్.
- తే. అట్టిదశఁ బుట్టు రుద్రునిరయలుక దాన, సకలమునకు వినాశంబు ర సంభవిల్లుఁ
గాన యెల్లవిధంబులఁగలసి యుండ, వలయు సృపుఁడు బురోధయు ర వసుమతీశ.
- క. వినుము విశేషించి జనన, జనితోన్నతి విప్రుఁ డతని ర జనపతి వినయం
బున నడవవలయు దానను, మనుగడ యిరువురకుఁ బ్రజకు ర మహానీయ మగున్.

—❧— కుజేరునకు ముచుకుందునకుఁ గలిగినసంవాదము. —❧—

- వ. అని చెప్పి² పురోహితునివిశేషంబు ముచుకుందుం డనురాజునకు వైశ్రవణునకుం
గలిగినసంవాదంబునం బ్రకటం బయ్యె నత్యైఘం గెఱింగించెడ. 318

మ. విను మారాజు సమస్తదిగ్విజయమున్ శ విస్ఫూర్తిమైఁ జేసి తాఁ
దనలా వారయుబుద్ధి నైశ్రేణముమీఁదం బోవ నాతండు దై
త్యనికాయంబులఁ బంచినం దెరువునం శ దక్షైన్యముల్ రాజుమూఁ
క నతిక్షుభ్యము గాఁగఁ జేయుటయు స్మరక్కం బడ్డచిత్తంబుతోన్. 319

క. నృపతి పురోహితు దూతినఁ, దపముల మంత్రముల దేవతాపూజల వీ
ర్యపటుత్వ మతనిసేనకు, నపరిమితము సేసె నమ్మహాత్ముం డధిపా. 320

ఆ. బ్రహ్మశక్తిఁ బేర్చి శ రాజుసైన్యము దైత్య, సేన బడలువడఁగఁ శ జేయ నాతఁ
డతిరయమున ముట్టై శ నలకఁ గుబేరుండు, ననికి వెడలె నిజబరలాన్వితముగ.

వ. వెడలి సమరంబు సేయుసమయంబునం గిన్న రేశ్వరుం డన్న రేశ్వరు నాలోకించి.

శా. దక్షుం డై తిటు బ్రహ్మశక్తి న భవద్యాహావిలాసం బమి
త్రక్షోభం బొనరించెనే యనుడు నారతం డిట్లు నీవంటిబ్ర
హ్మత్తంబుల కేకయోనిజననం శ బవేధ 1గల్పించె యో
గక్షేమాకలనంబు సంగతము లై శ కావింపఁ బంపండో. 323

వ. అనుటయు ధనదుండు సాంత్యనస్వరంబున. 324

ఉ. నాకును నీకు నేటికి రక్షణం బొనరింపఁగ నేను బంప నీ
వేకముఖంబుగా ధరణి శ యేలుము నావుడు నవ్వి యవ్విభుం
డీ కుపతిత్వ మొల్ల నొరుసేగి మహత్వకరంబె విద్విష
ద్భీకరమద్భుజార్జితమ శ పెం పొనరంగ భుజింతు దిక్పతీ. 325

వ. అనిన విని పాలస్త్వండు నీ వధికుండ వట్లు సేయు మని గారవించిన ముచుకుం
దుండు ముదితుం డై చని సకలోర్వియు నిర్వక్రవిక్రమంబున నేలె నని
చెప్పిన విని యజాతశత్రుండు రాజధర్మంబులయం దైశ్వర్యప్రీతిపుణ్యలోకంబులు
నిరతిశయంబుగాఁ జేయం జాలునది యెయ్యది యని యడిగిన. 326

ఆ. అతని కిట్లు లనియె శ సమరతరంగిణీ, నూనుఁ డధికభీతు శ లై ననజ్జ
నులకు నభయ మొసఁగిరయలఘు సౌఖ్యాత్మలఁ, జేత యెంతయును విశిష్ట మధిప.

వ. అని వెండియు. 328

క. విను పర్జన్యండు భూతము, లను బండినప్రాను పక్షులను బ్రోచువిధం
బున నీవు బంధువుల న, జ్ఞనయతముగఁ బ్రోవు మది ప్రశస్తం బనఘా. 329

వ. అనిన విని ధర్మనందనుండు విప్రప్రభృతులకు నిజధర్మవర్తనంబుల జీవనంబులు
నడవక తక్కిన నెట్లని యడిగినఁ బితామహుం డతనితో నాపద దనికిన నితర
జాతివృత్తంబు గర్హితంబు గా ద ట్లయినను నాయుధోపజీవనాదిక్షత్రధర్మం
బులంజేసి బ్రాహ్మణ్యంబు ²వల్లపడి బ్రాహ్మణులు క్షత్రసము లగుదురు వాణిజ్య
ప్రముఖవైశ్యక్రియ లాచరించి వైశ్యసము లగుదురు నిత్యానుష్ఠానంబులు లోను

గాఁ గలయవిడిగవిడిచి ధవలోభతాత్మర్యంబున శూద్రప్రాయులై చరించి శూద్రసములగుదురు దక్కినహతులవా రండఁకుఁడమతమతాతమ్యంబులతో నిట్లు నిజజాతివిహీను లగుచు రట్టివారు జాత్యుత్తమకృత్యంబులకుఁ బాత్రింబులు గారు భూకాంతం డీంతయు నెఱింగి యర్హప్రకారంబులం బ్రజ నడపి రక్షించినం బ్రజాకృతం బగుధర్మంబునందుఁ జతుష్కాంతంబునకు నుక్తుం డగుఁ బ్రజలఁ బాతకంబులం బొరయకుండ నరయఁ జాలక దండ్యదండచరహితుం డైనమహీ విభని వారలచేసిచపాతకంబుల నాలచపాలు పొందుఁ గొండఁకు బుఱు లంతయుం బొందు నని చెప్పమఁ రనుటయు నస్తునుజనాథుండు.

330

అ. వినుము వివిధసుఖము శలనుభవింపఁగరాజ్యవిభవయుక్తిఁ దిరుగ శవేడ్క లేదు నాకు ధర్మరక్షణముమీఁదిభరముఁ దల్లిపభయము మనములోనఁ బెద్ద.

వ. కావున.

332

చ. అనఁడు యనేకదోష మగునట్టిమహీవహనంబు నొల్ల దం

డనపరుషత్వ మేటికి దృఢప్రశమంబున నేను గావకుం

జనియెడ నన్న భీష్ముఁ డిది శ జాడ్యము గాక నృపాలధర్మమే

మనుజవ రేణ్య నీమనముమాద్దవ మగ్గల మిట్టు లొప్పనే.

333

ఁ. ని న్నొత్తి చెప్పటకుఁ బాండువిచిత్రవీర్యశత్రును లున్నవాఁడే నాబుద్ధివినుము.

అ. ఈఁగకాలియంతరయోనియు వీనర, పోవ కుండ ధర్మమునన నడచి

రయ్య దొంటిరాజు శ లక్ష్మోధకామప్రయత్నదండధరణ మొప్పుఁగాక.

335

క. దానాధ్యయనయజనములతో నుద్వీజనులఁ గావఁగ దొడఁగుట పతికిం

దా నజకల్పితధర్మము, దీనివిషుపు నరకమునకుఁ శ డెరు వగు నధిపా.

336

క. కావున వర్ణాశ్రమముల, నేవిధమున నైన నడపు శ లెడలక యుండఁ

గావంగ నోపునృపతికి, లే వలజ భృభయలోకశలీలయందున్.

337

వ. ఇ ట్లగుటం దెలుపునది యొక్కయితీహాసంబు గల దాకర్ణింపుము.

338

—ॐ— కేకయరాజరాక్షసంపాదప్రకారము. —ॐ—

క. పరమనియతిమైఁ గేకయ, నరపతి యధ్యయనవిధి యొనర్పఁగ నటవీ

పరిసరమున కేఁగినయెడ, ధరణీశ్వర పట్టె నొక్కదానవుఁ డతనిన్.

339

వ. పట్టినఁ బ్రబలుం డగునద్దనుజునిం ద్రోచిపోవం జాలక యమ్మహీపాలుండు వాని కి ట్లనియె.

340

సీ. మ్రుచ్చిమియును అంకు శ నెచ్చోటనైన నా, భూమిలోపల లేదు శ భూమిసురులు వేదాధ్యయనయజ్ఞశ్రవిధిదానతత్పరుల్, రాజులు బ్రాహ్మణారాధనంబు జన్మముల్ సేతయు శ సమరానివర్తన, వ్రతమును గలరు గోరరక్షణాది వార్తావినీతు లై శ వైశ్యులు నడపుదు, రమ్మూడుజాతుల శ కధికభక్తి

- తే. తోడ శుశ్రూష సేసి శూరద్రులు చరింతు, రేమిరంధ్రంబు గాంచి నీరవిట్లు వెరవు
మాలి పట్టి తత్పుద్ధతరలీల నన్ను, దలచ నిది నీకు బధ్యమే శ దానవేంద్ర.
- చ. అనుటయు నమృహాదనుజుఁ శ డాతని కిట్లను నట్టివానిఁ గా
నినుఁ గని వర్ణరక్షణము శ నిర్మలచిత్తతఁ జేయరాజు కీ
డునఁ బడ కున్ని దెల్పుగఁ గరడుం బ్రియ మై చనుదెంచితిన్ మహీ
జనపరిరక్ష యస్థలితరసామ్యత నిట్ల యొనర్పు భూవరా. 342
- వ. అని పలికి సఖ్యంబు చేసి చనియె నని చెప్పినం గాంతేయాగ్రజుండు సంతోషించి
జీవనాభావం బైనచో ఊత్రియకర్తానుష్ఠానంబునకు నశక్తుం డగువిప్రుం డెట్లు
బ్రదుకువాఁ డని యడిగిన భీష్మం డిట్లనియె. 343
- చ. మనఁ జను నుప్పు నువ్వులును శ మాంసము గోవు వృషంబుఁ గూడుఁ గ
ల్లును ఘృతతైలమాషీకమురలున్ ధృతకేసర మైనజంతువున్
ధన మధికంబుగాఁ బడయురదానికి నేనియు విక్రయింపఁ గా
దనుమతి యూఁ వై శ్యకృతి శ నైనను విప్రున కాపదాగతిన్. 344
- వ. అనిన విని ధర్మతనయుండు యజ్ఞంబు లెట్లయిన నమీచీనంబు లగు నని
యడిగిన ననిమిషనదీనందనుం డతని కిట్లనియె. 345
- అ. శ్రద్ధ వలయు మిథ్య శ చనదు వేదంబులఁ, బరిభవింపఁ దగదు శ భవ్యయజ
కర్త కెపుడు నదియుఁ శ గాక దక్షిణలు మం, త్రార్థపోషకంబు శ లందు రధిప.
- క. ఈగతి యెఱింగి చేసిన, యాగము సోమాపుఁ జేయు శ సప్తరుషునిఁ ద
వోగ మొనర్చు మహాసుఖ, యోగము సోమాధిరాజ్యరాయు క్తము శ్రుతులన్.
- అ. అధ్వరంబుకంటె శ నధికంబు దపము ద, పం బనంగ మేనిరప్రన్నదనము
నిపురఁజేతగా దరహింసయు సత్యవా, క్యంబు దమము దయయుఁ గాని యరయ.
- వ. అనిన. 349
- చ. ప్రియమున ధర్మనందనుండు శ భీష్మనితో నృపుఁ డెట్టిభంగివా
నియెడఁ గరంబు నమ్మఁ దగు శ నిక్కపుమిత్తుఁడు లేనిభర్తకున్
నయగతి నెల్ల నేర దనినక విని యిట్లను నాతఁ డేకబు
ద్ధియుతుండ వై వినన్ వలయుఁ శ దెల్లముగా నెఱిగింతు భూవరా. 350
- క. నమ్మమి మృత్యువు పెద్దయు, నమ్ముట యపమృత్యు వగుట శ నరపతి మిత్తున్
సమ్మి పనులు గొనునది ని, త్యమ్మును సూక్ష్మమతిఁ దాను శ నరయఁగవలయున్.
- తే. తనకు మేలొనరించినారతండుమిత్తుఁ, డతఁడునడపంగ నెల్ల కార్యములు శుభము
నొందు నేమిట నేమిట కునికితోడ, నృపుఁడుమిత్తుపైఁ గార్యముల్ నిలుపవలయు.
- ఉ. మన్ననకున్ మదింప కవరమాసము వచ్చిన స్రుక్క కొక్కభం
గి న్నైఝిక గార్యముల్ విగతకిల్బిషుం డై తగఁ జేయనట్టిమి

- త్తున్నరనాయకుండు దనరూపు¹గ నగ్గల మైనశ్రీయున
త్యున్నతియు² ఘటించి మహిమోజ్జ్వలుఁ జేత సుఖావహం బగున్. 353
- క. విను మట్టిమంత్రి గామంబునఁ గ్రోధంబునను లోభమున భయమునఁ గా
ర్యనిరూపణంబు వదలక, విసితుఁడై నడచు టధికరవిభవముఁ జేయున్. 354
- వ. అని చెప్పి వెండియు. 355
- క. అన్నలుఁ దమ్ములుఁ గలుగుట, యున్నతుఁ జేయు నృపు నెంతయొఱపిల్లయున³
మన్ననయు నీగియును సంపన్నంబులు గాఁగ వారిఁ బాటించుచురున్. 356
- వ. అది యెట్లంటేని. 357
- క. బలగము గలభూపాలుఁడు, గెలవిమహిశ్వరులబుద్ధికిని వ్రేఁ గగుచున్
బలియుఁ డగు లేనివానిం, జులుకంగా జూతు రెట్టిరూరుం డైనన్. 358
- క. ఎక్కువతక్కువమాటలు, నుక్కివములు బంది గీచు ర లొందించుటలుం
బెక్కు దనయన్నదమ్ములదిక్కున నన్నియును సైఘం ర దేజము సేయున్. 359
- క. లోపల⁴ రాజుచుఁ బాగయుచు, బాపంబులు దలఁతు రోషిబలిమియు⁵ వెఱపుం
జూపక తక్కురు తెలవికి, నేపాటను వారి నడపు ర పెంతయు నొప్పన్. 360
- తే. చాలుదురు వారు నృపతికి⁶ మేలు సేయఁ, గీ డొనర్పంగఁ గావునఁ గిల్చిషములఁ
బారయకుండంగ వారలనరసికొనుచు, బాదిని నడపుట కార్యంబురభూవిభునకు.
- వ. అనుటయు ధర్మజుండు ధనార్జనం బేమిటం బ్రస్తుటం బై నడచు చని యడిగిన
నతనికి భీష్మం డిట్లనియె. 362

—శాలకవృక్షీయక్షేమదర్శనంవాచప్రకారము.—

- క. ఆయతికాఁడు వలయు నర,నాయకునకు వాని తెల్లనరులుం జేటుం
జేయఁ దలంతురు దా నవ,ధాయకుఁ డై కావ వలయు ర ధరణిపుఁ డతనిన్. 363
- వ. ఈయర్థంబున నితిహాసంబు గల దాకర్ణింపుము శాలకవృక్షీయనామధేయుం డ
గునొక్కముని డేనుదర్శి యనియెడుగోసలభూవిభునిభూమికిం బంజరస్థంబుఁ జేసి
కొని యొక్కకాకంబుఁ దెచ్చి యిప్పక్షి త్రైకాల్యవేది యని యెల్లజనంబులకుం
బెప్పుచుం దిరిగి క్రమంబున రాజుం గని యతని కక్కాకంబుఁ జూపి నీయం
దధార్జనాదిసప్తకార్యంబులవలన సేమలుట గలదు దానం బుట్టినసేగియెల్ల నిప్పు
లుఁగు సెప్పి నీకుం దప్పినమ్ముచ్చులం బట్టింపఁ జాలు ననుపలుకులు వలికి యమ్మహీ
వరునాదరంబు వడసి వీడుఁబట్టిన కరిగిన. 364
- క. ఆరాత్రి యవ్విభునియధి,కారులు సంపి రొకభంగిఁ ర గాకము మఱునాఁ
డారాజున కవ్విప్రుఁడు, గోరి రహస్యంబుఁ జేసికొని యెఱిగించెన్. 365
- వ. అట్లు నియోగులకపటోపాయంబునం గాకి మృతంబగుట సాభిజ్ఞానంబుగా నెఱిం
గించి తనపేరు సెప్పి యేను మీతం ద్రిసఖుండ నతనిపిమ్మట నిచ్చట నిలువ నొల్లక

1. గ. న కగ్గల మైన, 2. జ. రాయచుఁ బాగలుచు, 3. ఖ. వెరవుం.

వనంబున కరిగి తపంబు సేయుచుండి నీమీఁదియధికన్నేహంబునంజేసి నీ దగు
యోగక్షేమంబు లరయ వేడి వచ్చి యీరాష్ట్రంబునం బురంబునను వర్తిం
చుచు భవదీయరాజ్యలక్ష్మీ మధురభంగి యయ్యును సభము లగునానియుక్తుల
వలనం జోరజనసంవృతం బైన కావేరియుంబోలె నుపయోగ్య గా కునికి యె
ఱింగి నీ కెఱింగించుట కై మిథ్యాభివర్ణితం బైనకాకంబునెపం బిడి చొచ్చితి
దుర్గతు లైనద్రోహులు దానిం జంపుటకతంబున లోనం గీడు గలుగుట
నీకుం గొంత గాన నయ్యె గను గలిగి యరసిన నింకనుం దేటపడియెడు నా
యాప్తియును గార్యవివేకంబుకలిమియు నమ్మి మదీయోపదేశంబు నాదరింపు
మిప్పుడు నన్నాదరింపక విడిచినవాడ వగుము వంచకు లైనయధికారపురుషులకు
నేర్పుమైఁ గ్రమంబునఁ బరస్పరవిరోధంబుఁ గలిగించి సంప్రీతి సెఱచి నీవలసిన
ట్లొకనొకని దండింపు మని వారలం బేరు ¹ గ్రుచ్చి యుపదేశించిన. 366

క. ఆరాజు నట్ల చేసి మహారాజ్యస్థితికి నెల్ల ర నవ్విపు మహా
దారగుణు మంత్రిఁ గాఁ గొని, సారధనప్రీతిసుఖయశంబులు వడసెన్. 367
వ. అనిన విని కౌంతేయాగ్రజుండు మంత్రి యెట్టివాఁడు గావలయు నెఱింగింపు
మనుటయు గాంగేయుం డతని కిట్లనియె. 368

సీ. జ్ఞానపరుఁడుఁ బౌరరజానపదాప్తుండుఁ, గార్యజ్ఞుఁడును ధైర్యశౌర్యసునుఁడు
నక్రూరుఁడును విశురద్ధాత్తుండుఁ బతియెడ, భక్త్యనురాగసంభ్రమము లెసఁగ
నమసుఖదుఃఖుఁ డైరచెయరు నెత్తురుగాఁగఁ, దలంచుచు ² నరయకరతప్సమీఁదఁ
బెట్టిన నలుకమైఁ ర దిట్టినఁ గలఁక దా, నొందక తేర్చుచోఁ ర బొందు సెడక
తే. మెలఁగువాఁడును నిజరంధ్రములకు మాటు
సేయఁ బరరంధ్రములు గని ర చిక్కువఱుపఁ
జాలునిపుణుండు నై నవిశాలబుద్ధి
గావలయు మంత్రిముఖ్యుండు ర కౌరవేంద్ర. 369

వ. అని చెప్పి. 370

క. మృదుమధురవాక్యముల నిం, పొదవెడుచిఱునవ్వతోడ ర నుర్వీశుఁడు స
మృదము సచివులకుఁ బ్రజలకు, నొదవింపఁగ వలయు నది మరహాన్నతిఁజేయున్.

తే. ఈగియును బ్రియవచనసంయోగమునన, కాని జనులకు సంఘోషకారి గాదు
పుచ్చికొనునప్లుపల్కులరపొందుకలిమి, యెదిరిమదిఁగందసీదింతరయెఱుఁగు మధిప,

వ. అనుటయు ధర్మతనయుండు జనంబులవివాదం బుడుపునప్పుడు పుడమితేఁడు
దూఱునుం బాపంబును బొరయ కుండుతెఱుఁగు దెలుపవే యనిన దేవవ్రతుం
డి ట్లనియె. 373

- సీ. వ్యవహారశుద్ధి సరస్వత జాప్రియకారి, యదియ భూపతికి ధర్మాత్మకాయముఁ
గీర్తియుఁ జేయు సరశీఃజనత్యులు ధర్మపరులును నైశ్చర్యసమరులు నిన్పుఁ
ద్రాసులుంబోనిచిత్తంబులతోడుతఁ, బ్రజనివాదములెడఁ ర బతు ముఖీ
విని ధనవాంఛమై ర ధనికులడెన వ్రాలి. తీర్పక ధర్మంబుఁ బెరుపు దప్ప
- ఆ. కుండఁ బాడిఁ దీర్చి ర దండింపఁ దగునెడ, ననుగుణంపుడండ ర మాచరింపు
మొఱగఁ బలికితేని ర నుండదు ప్రజ డేగఁ, గనినపులుఁగుసింహుఁకరణిఁ జెదరు.
- వ. దండించుట దానును. 375
- క. నఱకుట యర్థముఁ గొనుటయుఁ, జెఱ నునుచుట కట్టి యశీచి ర చేజ్జ్వలించు
బఱచుట మొదలుగఁ గలపలు, దెఱంగులఁ దగవుమొయి నడచు ర క్షరవిచారా.
- వ. అని చెప్పి భీష్ముండు వెండియు ని ట్లనియె. 377
- క. తనకడకు వచ్చి మొగ మో, జనివాఁ దగుదూత పల్కుటకుఁ గోపింపం
జనదు జననాథునకు దూతునిఁ జంపిన నరక మగుట ర ధుని మనిరాద్యుల్.
- తే. కులముఖీలంబు హితవాక్యములును నేర్పుఁ, గార్యవాదిత్వనడ్వితోఁగౌరవంబుఁ
దలఁపుగలుగుట దక్షతరయలఘుగుణము, లంఘనదూతకునియ్యేడునార్యజనులు.
- క. మొన దీర్చువెరపు యంత్రము, లనేకము లొనర్చునేర్పు ర నాయుధముల వి
న్ననపును బోటులకర్ణంబును సేనాపతికి నై జరములు గావలయున్. 380
- క. తనయుల నైనను నమ్మిన, జనపతి సిరి గోలుపోవుఁ ర జతురతమై న
మ్మినవాడపోలె నమ్మక, యునికి సకలజనులయెడల ర నుర నై యుండున్. 381
- తే. అనిన విని పాండవాగ్రజంక్షనఘ పురము, భంగియైట్లైనమేలు సెరప్పంగవలయు
ననుడు నమ్మహీనిభునకు ర ననిమిషాప, గాతనూభవుఁ డి ట్లనుఁ ర బ్రీతితోడ.
- సీ. పరపు లోఁతును గలరపరిఖతోఁ బాడవును, ఘనమును నగుకోట ర గలిగి తగిన
వాకిళ్లు బలువుఁ గావలి నొప్ప రమ్యగృహప్రాతములు గొమర్రారువీధు
లందంబు లగుమేటిరయంగళ్ల నెల్లవ, స్తువులును శోభిల్ల ర సుజనబహుళ
మైధాన్యములును ఘృతాదిరసద్రవ్యములును నానాయంత్రములును బహువి
- ఆ. ధాయుధములు బిరుదు ర లగుయోధులును బండి
తులు విలాసినులును ర దూతముఖ్య
పరిజనములు నెఱయఁ ర బరమోత్సవంబులు
మెఱయఁ బురము చెలువు ర మిగుల వలయు. 383
- ఆ. అట్టిపురవరంబునందు రత్నస్వర్ణముఖము లగుపదార్థములకు బంధు
తతికిఁ బతి సురక్షితస్థితి సేయనాఁ, డధిప వినుము భూమియరయు తెఱగు.
- వ. అని పలికి మఱియు. 385
- క. స్థలముఖ్యము లయ్యెడుపే, ర్కలయూళ్లుల నెల్ల వెరపు ర గలిగినవిశ్వా
సులఁ బ్రభుత యిచ్చి భూపతి, నిలుపవలయు వర్ణరక్షణీయత వెలయున్. 386

క. చోరులచేఁ జెడ కుండం, గూరులచేఁ జాన కుండఁ ర గువలయజనులన్
జారులచేఁ బడ కుండ ధ,రారమణుఁడు నేర్పు గలిగి ర రక్షింపఁ దగున్. 387

క. అవు బేహారముఁ గృషియు, న్నవరణలును పనులసాంపురనన యట్లగుటన్
భువిఁ బనులు గలుగుకాఁపుల, నవనీశుఁడు గన్న ప్రజలయ ట్లరయఁదగున్. 388

క. అరి మిగులఁ గొనుట శ్రేవులఁ, బారిమాలం బిదికినట్ల ర భూవర కదుపున్
వెరవునఁ బెనిచినయ ట్లగు, నరపతి ప్రజచేత నప్పరము దగఁ గొనినన్. 389

— బండాంబు వృద్ధి సేయు తెఱంగు భీష్ముండు ధర్మజనకుం జెప్పట. —

వ. అనిన విని పాండవాగ్రజుండు బండాంబు గలిగించువెర వెట్టిది తెలుపు మని
యడిగిన నాపగాతనయుం డతని కి ట్లనియె. 390

క. విను కర్షకులును వణిజులు, ననఘా గోరక్షకులు ధరరాధీశునకున్
ధన మొడఁగూడెడుచోటుల, క నేకవిధములకు నెల్ల ర నాద్యస్థలముల్. 391

తే. ధనములకు ధాన్యములకు నురత్న త్తితలము
లయినవాని కించుకయును ర హాని గాక
యుండఁ దనకును బండార ర మొదవఁ దగును
పార్జనము సేయ వలయు భూపాలకుండు. 392

క. పులి గూనలఁ దినుచందము, గలిగిన నంతటన నిలుచుఁ ర గాక ధనంబుల్
గలుగునె మీఁదం గావున, జలగ దిగిచినట్లు గొనఁగఁగజను నిల సొమ్ముల్. 393

క. అరయుటఁ బ్రజ వర్ధింపఁగ, నరి యేటఁ గ్రమప్రవృద్ధ ర మానట్టులుగా
నరపతికిఁ గొనఁగ వచ్చు, న్వైరవులఁ బెంపంగఁ జాల ర నెఱయు ధనంబుల్. 394

క. దమియింపఁ దగినవారల, సమయమున దమించి వారిరసంపదలు మహీ
రమణుండు దనదుబండా,రముగా సమకూర్చు జనము ర రాగిల్లంగన్. 395

క. ఆపనికిఁ గీడు రోయుచు, భూపాలుండు ధనము గలుగురపురుషులసిరిఁ దాఁ
జూపోపక కొనఁదగదు ద,యాపరుఁ డై పెంపవలయు ర నఖిలజనములన్. 396

క. ప్రభువుల నుపచారంబుల, విభుఁ డనురాగిల్లఁ జేసి ర వేదగొనుఁ గాఁపుల్
సభయులు గాకుండ ధనం, బుభయజగత్సిద్ధిపొంతు ర నుర్వీనాథా. 397

క. ఆయతి కిమ్మెయిఁ గలుగును, పాయంబులు ధర్మమార్గరఫలితంబులు గాఁ
జేయుటయ మేలు నృపతికి, మాయాకృతినిపుణుఁ డగుట ర మతి గాదు సుమీ.

క. ధనము నవరించినఁ బ్రయో,జన మేమి యపాత్రములకుఁ ర జల్లి చెఱుచునే
ని నరేంద్రముఖ్య వ్యయములు, వినురక్షయ సిరికిఁ బాత్రరవిషయము లైనన్.

వ. ఈభంగి యైనం గోశమిత్ర రాష్ట్రబలంబులు వృద్ధిఁ బొందు నీ విట్టి తెఱంగువాఁడ
వై ప్రజల రక్షింపుము రణంబుల కలయక విరోధుల వధింపుము మఖంబు.

లొనరింపుము దరిన్దు తైనధరణీనురాదిసాధుల నరసి కుటుంబరక్షణంబు
సేయుము మాంధాత్యనకు నాంగిరసుం డగునుతిభ్యుండు సెప్పినహితవాక్యంబు
లుపన్యసించెద నాకర్ణింపుము. 400

—❧— మాంధాత్యన కుతభ్యుండు సెప్పినహితవాక్యముల ప్రకారము. ❧—

తే. భూతవృద్ధులు ధనలాభములును గలుగు, ధర్మమునను రాజనువాఁడుఁడర్హుడు
తై జనించెను గావున శ నతఁ డరోష, కాముఁడై ధర్మనిరతుఁడుగఁగ వలయు.

క. విను ధర్మమునకు బ్రాప్త్యణ, జనము జననదేశ మగుట శ జనపతి భక్తిం
గొనియాడి యసూయావర్జుఁడై తగువిప్రకోటి శ సంభావించున్. 402

చ. అనిమిషులుక విభీతు లగునట్టిపదంబునఁ జేర్చి ముక్ విరో
చనతనయుండు భూమిసురజాతినువృత్తి కనాయ చేసి నె
ట్టన సిరిఁ బాయఁడే బలి ద్యౌఁధం బగుభక్తివిశేష మూఁడఁ గా
ననఘ యతండు దాఁ బిదప శ చవ్యయసౌఖ్యవిభూతి కౌండఁజే. 403

ఆ. ధర్మమునకు సిరికిఁ శ దగ జనించినయది, దర్ప మనిమిషులు నురదాత్తమునులు
నైన నగ్గుణమున శ నూనినఁ జెడుదురు, దాని గెలువ వలయు శ ధరణీపునకు.

మ. పరనారీగమనాదిదోషములు భూతపాలుండు సేయంగఁ ద
ధర్మకు వర్షము లేక యుండుఁ బ్రజకు శ దైన్యంబు వాటిల్లుఁ బె
క్కురుజల్ పైకొను నెందునుం గలయ నురక్కుం దేజము దక్కు ను
ధూరసైన్యంబుల శత్రు లొత్తుదురు బురధుశ్రేణికిం జే తుగున్. 405

క. కానిచెయిదములు సేయ క, నూనపుధర్మమున నడచునప్పిశుడు సం
తానము బంధులుఁబ్రజయును, దానును సేనలును శుభము శ దలకొనఁ బేర్చున్.

వ. అనియిట్లు సెప్పినవాక్యంబులం దెలివొంది ధర్మతత్పరుండై మాంధాత్యండు మహా
విభూతిం బొంది నెగడె నీవును నట్ల నెగడు మనిన ధర్మతనయుండు ధర్మంబున
నెగడ దొరకొనుట యెట్టిభంగిం గలుగు నని యడుగుటయు నతనితో నక్కరు
పితామహుండు దొల్లి కౌసల్యుం డగువసుమనుం డనురాజు వామదేవమహాముని
నిట్ల యడిగిన నతం డతనికి నుపదేశించిన తెఱంగెఱింగించెద వినుమనియిట్లనియె.

—❧— వసుమనుం డనురాజునకు వామదేవుండు సెప్పినధర్మప్రకారము. ❧—

ఆ. అర్థసిద్ధికంటె శ సరయ నెక్కుడు ధర్మ, సిద్ధి దాన సకలరసిద్ధులును బ్ర
శస్త్రభంగిఁ జేరు శ శాశ్వతకీర్తియు, సంభవించుఁ గలుగు శ సద్గతియును. 408

క. ధనమునకై ధర్మముదెన, ననాదరము సేసెనేని శ నాన్యపతికి న
ధనమును జెడు దుర్యశముం, బనుగొనుఁ దుది దుర్గతియును శ బాటిలు ననఘా.

క. లాభంబు ధర్మముఖ్యము, గా భరపడి మార్గశుద్ధి శ గనుఁగొని కైకో
ల్లా భూవరునకు నిహపర, శోభనములు సేత చెప్పు శ శ్రుతివాక్యంబుల్. 410

క. ధర్మప్రవృత్తి యయ్యును, ధర్మము నా కింతకంటెఁ శ దత్తద్విధులం

- బేర్నిం బారయవలయు నను,ధార్మికతాత్పర్య నత్యుదాత్తండు వొందున్. 411
- వ. అని తనవచనంబులం దెలివొందినవసుమనుం డనురాజుతో వామదేవుండు రాజ్య తంత్రంబున కెల్ల నాధారభూతంబు లగుసామభేదదానదండంబులంబ్రయోగించు తెఱం గెఱింగించెద నాకర్ణింపు మని యి ట్లనియె. 412
- క. మూలబలము సంతృప్తం, బై లాలిత మగుచు నున్నరయప్పు డనదుఁజో టాలోకించి నడవ భూ,పాలకునకు దండ మతిశురభం బొనరించున్. 413
- చ. సమరము సాహసం బధికరసంపద లమైయిఁ దెచ్చికోలు ప ధ్యమె రిపు లేల కల్లుదు రశహంకృతిపెంపును నుత్కటంపుఁగో పము మగిడింపఁ జాలునరరపాలున కట్లగుటఁ హితంబు సా మము దనయంతవాఁ డయినరమానవనాధు నెడఁ మహీశ్వరా. 414
- క. తనభటులు గలఁగినప్పుడు, ధన మిచ్చి విరోధి నల్వరతరు నైనను శాం తునిఁ జేయవలయు దానము,నన యధికునిఁ దేర్చు టురపు రనరపతి కెపుడున్. తే. ఆయుపాయముల్ మూఁటికి ర ననువుగాని,యట్టిపగతునియెడ భేదర మాచరింప వలయురంధ్రముల్ దగ వేచురవలనుగలిగి,తత్పరతఁ జేయఁజాలుసారథకులఁబనిచి. వ. శుక్రమతంబునం బంచమోపాయం బైనయపేక్ష వ ర్తిల్లు దానింబ్రయోగించు భంగియుం జెప్పెద. 417
- మ. కలహంబుల్ దమలోనఁ జేసిన నుపేక్షానైపుణం బొప్పు శ త్రులఁ జూడం దగు భూతదానపులపోరుం జూచిన క్షైమైయి న్నులు ముంటం దగఁ బుచ్చుభంగి గలుగు ర న్భూనాథ కీ డైనమం త్రులయేపుఁ విభుఁ డిట్ల మాపునది నేరర్పం బెంపుఁ బొల్వారఁగన్. 418
- వ. అని యత్రైఱంగున వామదేవుండు సెప్పినహితవచనంబులు వాటించి కోసలపతి భాసమానుం డయ్యె నీవును నట్ల వ ర్తిల్లి వెలయు మనినఁ బాండవాగ్రజుండు నమరంబున శత్రుల జయించునప్పటిపాడి యె ట్లుండు ననుటయు భీష్మం డతని కి ట్లనియె. 419

—❦— ధర్మజనకు భీష్మండు సమరంబునపాడి జెల్పుట. ❦—

- సీ. పగవాఁడు బలములఁబన్ని తోచినఁ దాను,నబలుఁడై యొంటిమోసంగరంబు గోరిన నమైయి ర గొనకొని మాయ లొ,నర్చిన మాయలఁ ర బేర్చి గెలుపు గొనునది వెన్నిచ్చినను బ్రమాదంబునఁ, బడినను గైదువు ర భగ్న మైన శరణన్న మ్రొక్కినఁ ర దురగాళి యెడలిన, నొరుతోడఁ బోరుచురనున్న నెట్టి ఆ. పగతు నైనఁ జంపఁ ర దగ దధర్మంబునఁ, జంపుకంటె ధర్మసమరకేఱి జాపు మేలు రాజు ర శయ్యఁ జచ్చుట గొఱ, గాదు గాన యోడఁగగాదు పోర. క. విను చిల్ల యిడినయాయుధ,మును వివలిప్త మగుశత్రుగ్రమును నెట్టియమి త్రునిపై నైనఁ బ్రయోగిం,చిననరపతి నరకమున వ్రసింపు నృపాలా. 421

- క. తనకుం దోడ్పడి యని నొచ్చినవాని గాంచి కడంగి రచేష్టింపక యు
న్ననరేంద్రుఁ బొందుపాపంబునకుఁ గొలఁది గలజె భరతశ్రుంగవ చలఁపన్. 423
- చ. అరిపయిఁ బోయి వానిపుర ర మగ్గలికం జెఱుపంగఁ దక్షరం
బరఁగుప్రజం జలంబుమెయి ర బాధలఁ బెట్టి బధర్త మట్టిని
మృత యొనర్చు టప్పటికి ర జూడఁగ మానఁగ రాదయని భూ
సురగృహదేవగౌహములమాక నవశ్యము మాన్పుట పుగున్. 424
- చ. అనిన విని యజాతశత్రుండు రాజధర్మంబుకాటం బాపకర్తంబు లేదు పొమ్మని
పలికి యిట్లేని రాజున కెల్లను నధోగతి వాటిల్లుఁ గదే యనుటయు నాపగాతన
యుం డి ట్లనియె. 425
- క. శరణాగతుఁ గాచియు నని, నరిపోటులఁ బడ్డఁ దెచ్చి ర యరసియు ధరణీ
సురులం బోగ్రియు నానాధ్వరములు సేసియును రాజు ర దలఁగు దురితముల్. 426
- క. అన విని యమ్మనుజేశ్వరుఁ, డని ననివర్తులయి శౌర్య ర మభినుతి కెక్కం
దనువు దొఱంగినవారికి, ననఘ యెబ్బంగిలోక ర మగు నని యడిగెన్. 427
- చ. అడుగుటయు నమ్మహీకాంతునితో శాంతనవుండు శక్రాంబరీషసంవాదంబు
చెప్పెద దాన నీయడిగినయది దేటపడు నని యి ట్లనియె. 428

—శాంతిపర్వమునందలి ప్రకారము. —

- సీ. అంబరీషుండు నారనాధ్వరంబులు సేసి, కడచని వానపురకడకు నేగి
యచట నుజ్జ్వలవిమారనారూఢుడును మనోహరినంశ్రీడనోరదారచరితుఁ
డును నై వెలింగెడురతనదుబంటునుదేవుఁ, డనువానిఁజూచి యరయ్యనిమిషేంద్రు
తోడ మదీయభృత్యుడు వీఁడుక్రతుముఖ్యకర్తముల్ సేయఁడరక్కారణమున
తే. ననఘ నాకంటఁ గడుఁ బేర్చియునికి గలిగె, ననుడురాజ్యష్టాడిమ్మహాశత్రుని తెఱంగు
సెప్పఁ జిట్టలు వినఁగ వారఁగించితేని, వినుముచెప్పెద నని యిట్టలనియె వ్రీడి.
చ. శతశ్రుంగుం డనియెడుదానవునితనూజులు సదముండును విదముండును దముం
డును ననియెడువారలు. 430
- శా. బాహుగర్వము సూపఁ గోరి పటుదశర్పం బొప్పు నుగ్రాహవో
త్సాహం బూర్జితభంగి గా భయదఘోషస్ఫీతనానావిధ
వ్యూహంబుల్ ధరణీప్రకంపనము లై ర యుద్దామసర్వౌగస
న్నాహత్యంబునఁ బేర్చి తోడ నడవ ర న్నరంభశుంభదతిన్. 431
- ఉ. మంచుమగండ వై ననిను ర మార్కొనువా రయి దాడివెట్టి యొ
క్కించుక శంక లేక ప్రజ ర యెల్లను బెగిల ముట్టి యర్థముల్
గొంచు ధరిత్రి నైకొనుటకుం గన లగ్గల మొంది యీతనిం
బంచితి సైన్యయుక్తముగఁ ర బార్థివ యి ట్లని పల్కి తత్తఱిన్. 432

మ. పసగక్ వే చని దోర్బలంబున రణప్రావీణ్యముం జూపి నీ
వసురాసీకముఁ ద్రుంచి భూప్రజలకుఁ శ హర్షంబు గావించి రా
కనుమీ రాక జయంబు లేక ప్రజ దుఃఖం బొందఁగా రాక నీ
యసువర్గంబులపోక గా నెఱుంగు పె శ క్కాడంగ నిం కేటికిన్. 433

మహాస్రగ్ధర. అనినక సంగ్రామకేళీరవ్యసనరసికుఁ డై శ యట్ల కా కంచు నిక వీ
డ్కిని యీతం డేగి తా నశస్త్ర దనుజతతియూహతోపముక గూఢచారుం
డనుదృష్టిం జూచి తా ని శ ట్లను మనమున సైరన్యంబుచే తేల శత్రుం
గొన నీ నేలా పురారిం శ గొలుతు నతనికిం శ ¹గోసి యిత్తుక శిరంబున్. 434

మ. అని నిశ్చయకుఁ డై రణం బుడిగి సైరన్యం బంతయుం గ్రమ్మటం
జనఁగాఁ జేసి పరేతభూమికి దృఢోత్సాహంబునం బోయి శం
భునిఁ జిత్తంబున నిల్పి వాఱును గళంబుం గూర్చినక సత్కృపా
ఘనుఁ డద్దేవుఁడు ముందటక నిలిచి ఖరద్గంబుం దొలంగించుచున్. 435

మ. చనునే సాహస మిట్లు సేయ నిది కరర్జంబే కతం బేమి యి
ప్పనికన్నం గని చక్కఁ జాఁగి ధరయుక శ ఫాలంబునుం బొంద వం
దనముం జేసి యితండు నీపలుకులుక శ దై తేయులం దాఁక నొ
ల్లనివాఁ డైనతెఱంగుఁ జెప్పె శివునుశల్లం బార్ద్రతం బొందఁగన్. 436

ఉ. ఆపరమేశ్వరుం డితని శ కప్పడు దివ్యరథోత్తమంబునుం
జాపము నస్త్రకోటియుఁ బ్రసన్నత నిచ్చి రణంబునందు నీ
యేవున కోర్వ దేవతల శ కేనియు దైత్యుల కేని రాదు పా
మ్మేపగఱేని గెల్వము మరహిం జరణం బిడ కుండు మాజిహాన్. 437

మ. అని వీడ్కొల్పిన నీతఁ డుబ్బు మదిఁ బొం శ గారంగఁ జే రెక్కి వే
చని దైత్యధ్వజసీప్రతాపమహిమోత్సాహంబులం జీరికిం
గొన కుగ్రోధతిఁ దాఁకి పీనుఁగులపెంశుప్పల్ గొనం జేసె న
²య్యనిఁ బైఁ ద్రోచిన నిద్దటం దునిమె దైరత్యాధీశులక ప్రేల్చిడిన్. 438

వ. ఇవిధంబున నదముండును దముండునుం బడినం గని కోపోద్దీపితం డై,
స్రగ్ధర. వీరోదాహోగ్రలీలక శ విదముఁడు సమరోరర్విక బలోల్లాస మొప్పు
జేరక బాహుసముల్లారసితఘనరుచిరాశిప్రభాభాసురుం డై
యారఱ్ఱోనాధుపైఁ బేరరలుగ మఱపుఁ జేరయంగ నీతండు డిగ్గెం
దే రుద్యత్తద్గదీప్రుల్ శ దెనల నిగుడ దైరతేయవీరుల్ చలింపన్. 440

వ. ఇట్లు విధాతృవశంబునఁ బాదచారి యై. 441

మ. దనుజుం దాఁకి కృపాణఘేలనము చిశ్రం బై వెలుం గొందఁ ద
త్తనుసంఛేదనకేలి సల్ప నతఁడుం శ దన్నుం బటుప్రస్ఫుర

ద్వైతకౌశ్ఠేయకథారః జేరఃబజ్జియోః శ దా నాతని, గూత్వైః ప
క్కినదైత్యావలి విచ్చే సల్లడః బరిక్షీణోద్వనుత్వంబునన్.

442

వ. ఇట్లు నిశ్చేషంబుగాఁ బరపీడులం బరిమార్చిన సేరాజ్యంబు పూజ్యంబై వెలసె
భూప్రజయుం బ్రమోదంబు నొందె నిత్రైఱంగున సే నుదేవుండు సుకృతవంతుం
డై యింతటిపడుంబున కర్తుం డయ్యె నేయజ్ఞంబులును సంత్రమయజ్ఞంబునకు
సదృశంబులు గావు వినుము వీరమ సకరాశి వేదికగాఁ గృపాణబాణాదీచాధనం
బులు సమిత్సుక్రిష్ణవంబులుగా శోశితం బాజ్యంబుగా మాంసంబు పురోజా
శంబుగా వీరవ్రతదీప్తితుండు సమరాధ్యరంబు సలిపి కుధిరపూరయు మస్తిష్క
కర్తమయుఁ గేశత్రైవాలయు ¹నాంత్రి ఘోషయు భేరిమాంజూకయు హేరిమీరయు
గజకేశేబరపులిసయు ²నగుసమరపుణ్యనదిసవభృథస్నానంబు సేసి మనీయలోకం
బున సుశోకుండై నిత్యస్థితి సత్పుదాత్తపదవిం బ్రవర్తిల్లు బుణ్యతమం డగుటకుం
దనువు దొఱంగ వలయు నని లేదు తెగువతోడియనివ ర్తనగతియ చాలు నిట్టి
రణాచరణప్రభావం బేనును బ్రబలడై తేయ వ్రాతశాసనసుకృతంబునం గాడె
యీదేవేంద్రత్వంబు నొందితి నని పలికిన నంబరీషుండు సమరశూరులసమధిక
పుణ్యత్వంబు డెలిసి సంభావించె నని చెప్పి దేవవ్రతుండు వెంజియు. 443

—సమరానివర్తనంబులనిఘలము.—

క. జనకుండు ప్రతర్దనునకుం, దనకును రణ మైనయపుడు శ తనయోధులకు
విను నాకంబును నరకముఁ, గనుఁగొనుఁ డని చూపి చెప్పెఁ శ శౌరవముఖ్యా.

తే. పుణ్యతమము భోగాస్పదంబును మనోహ

రాంగనాజనబహుళంబు శ నై నయది ర

ణంబు బిరుదు లై చేసినశనరుల నెలవు

దూరఁబందలచో టిది శ దుఃఖమయము.

445

వ. అని తనమాహాత్మ్యంబునం జూప నోపినయుభయస్థలంబునం జూపం జూచి
యేచి యవీర్వులు డెంపు పొంపిరివోవం దజియ నుజీకి వైరుల జయించిరి సమ
రంబుతెగువ దీప్తలక్ష్మీం గరం బొనర్చుఁ బుణ్యతమలోకంబు లిచ్చుం గావున
శూరుం డధికపుఁగోదారుం డని యిట్లు దేవవ్రతుండు ధర్మసూనునకు సమరాని
వర్తనజనవిశేషం బెఱింగించె నని చెప్పిన విని యటమీఁద వారలసంప్రశ్నోత్త
రంబులు ప్రవర్తిల్లినవిధంబులు వినిపింపు మనుటయు. 446

మ. పరమాయుఃపరమార్థసిద్ధిపరమశ్రావీణ్యసంపాదనా
దరసంభావితభక్తలోక నిగమాంతస్థితహర్ష్యాగ్రసం
చరణప్రాథమయూర చిత్రమహిమా శ సర్వాత్మవిజ్ఞానసం
పరిపాక ప్రకటాకృతీ శమదమోద్భావాహితస్థిక్యతీ.

447

1. క. నాతపత్రఘోషయు. 2. చ. నగుపుణ్యనది. 3. అ. దురముపందల.

క. యమనియమాద్యష్టాంగ, శ్రమాభ్యసననిర్మథితవిరకారసుచేతః
కమలామోదమయాత్తా, 1 సమతారాహిత్యశస్య శ సర్వైసమస్యా. 448

మాలిని. సమధికనిరవద్యోస్వైరనిత్యప్రభుత్వా
విమలమహిమహేలార్విర్భవత్సర్వసత్త్వా
సమదమలినచిత్రైర్నన్యత్యదీప్యన్తహత్త్వా
దమమహితతపస్సర్వాభవసంచేద్యతత్త్వా. 449

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి
తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బైన శ్రీమహాభారతంబున శాంతిపర్వంబునం
దు ద్వితీయాశ్వాసము. 450

హరిహరనాథాయ నమః.

శ్రీ మ దాంధ్ర మహా భా ర త ము

శాం తి ప ర్వ ము, తృ తీ యా శ్వా స ము.

ధుర్యకరణ సమ్య

గోభాత్తవిహరణ దివిజ్ఞపూజ్యచరణ యా

రాధకభరణ 1నిరాధి

వ్యాధికరణ సామ్యకిరణ శ హరిహరనాథా.

1

—కాలనిరూపణాదు లగురణోపాయంబులప్రకారము. —

వ. దేవా వై శంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె నట్లు శూరులు పుణ్యతమపు
రుషు లని విని కుంతీనందనాగ్రజుండు గంగానందనుతోఁ గాలనిరూపణాదు లగు
రణోపాయంబు లెఱింగింపు మనుటయు నతండు భరితాదరుం డై. 2

సీ. వానయు సీతును శ వర్జించి మండువే, సవి గాక మున్న నశస్యములపంట
లాద వెడుతటి నెత్తునది శత్రుపయిఁ బూరి, గట్టియల్ నీళ్లులుఁ గలుగు తెరువు
గాఁ జూచి నడచుట శ గర్జంబు సిడములు, గంకటంబులును బల్కలును విండ్లు
మొద లగునాయుధంబులు రథ గజ హయం, బులనవరణలు నశపూర్వభంగి

తే. నొప్పి యరిభీకరంబులై శ యుండవలయు, శంఖకాహళపటహనిరస్సాణముఖము
లైనతూర్యముల్ మంచివిరయైనలెస్స, యధిప విడిదల సమతలశమగుట మేలు.

క. చరులఁ బనిచి యరులతెఱుంగ, గరయుచు వా రెదురు నడచునట్టి దయినదె
పురపుండరువున డప్పిం, బొరసినయెడ విడియుచోటఁ శ బొడుచు టుర వగున్. 4

ఆ. నిదుర వోవుచోట శ సీరు దవ్వై వడఁ, బడినయెడను 2 గూడు శ దడసి 3 సాలసి
నపుడుఁ జెదరి యున్నశయవనరమునఁ బగ, వారిఁ బొడిచి చెఱుపశవలయు నధిప.

సీ. చెట్టును తాయును శ మిట్టయుఁ బల్లంబు, గలిగినచోటు గాశల్బమునేల
వినుము నీళ్లును రొంపియును లేక సమవిశౌ, లము నైనచోటు గుర్రజ్జములనేల
కమ్మి గ్రుంగక 4 గదుగదుప రొంపులు గలు, గమి నొప్పుచోటు రథధములనేల
యెడ నెడ మా కులుకమడుపులుఁ గలచోటు, కురునాథ యెఱుఁగుముకరులనేల

1. ఖ. సరాధి, వ్యాధిహరణ. 2. క. జాల. 3. గ. యలసి; చ. పాలసి. 4. క. గ. చ. గదగదప. ఆ. కడకడక.

- ఆ. యేబలంబు దనకు శ నెక్కుడు గలిగె న,బృలమునేల పోరుగలను గాఁగ
నినుడు సీతు గాలి శ వెనుకగా మొన నడ,పించి పొడువ సంభరవించు జయము.
- చ. పలకలవార లగ్రమునఁ శ బన్నఁగ విండులవారి ఘోటకం
బులఁ గరులఁ రథంబులను శ భూవర వెన్వెనుకం గ్రమంబునఁ
నిలిపినఁ గూడి నిల్చినయశనీకమునం గడుమంచియోధులం
గలయఁగ నెందు నయ్యయి ప్రకారమువారల నిల్చ బల్చును. 7
- ఆ. బంబు లుత్సహించి శ పగఱ పోయిరి పోయి, రంచుఁ గడఁగి బొబ్బరలార్పులెనఁగ
నతిరయమున నడచునట్లుగ దొర సము,ద్ధతి యొనర్ప వలయు శ దాఁకుదలల. 8
- వ. అనుటయుఁ గౌంతేయగ్రజుండు శాంతనవునితో బం ట్లెట్టివారు గావలయు నని
యడిగిన నతం డిట్లనియె. 9
- తే. ఏనుఁ గేనుంగుఁ బేర్చినశ్లెసక మెనఁగు,నంగములసాంపుఁబులికినిరసింగమునకు
వట్టినట్టియుగ్రతయును శ గట్టి మెఱయ, వలనుఁ గలయోధవీరులునవలయు ననికి.
- వ. దేశవిశేషంబు లాకర్షింపుము గాంధారసింధుసౌవీరులు కఠారింబుల సబళంబులం
బరిత్రమంబు గలిగి బలశౌర్యసమగ్రులై సర్వసమరంబులకుఁ జాలి యుండుదు
రాశీనరు లెల్లకైదువులకు నేర్చి సత్త్వవంతు లై యుండుదురు ప్రాచ్య లేనిక
కయ్యంబునకు నేర్తురు కపటయోధులై యుండుదురు యవనులుఁ గాంభోజులు
ను మధురచుట్లదేశంబులవారును గుఱ్ఱపుబవరంబులకు నలవడి యుండుదురు
ఘూర్జరులు బ్రద్దపరుల నడిదంబులం బరిణతు లై యుండుదురు మాశవులు
రథంబులు మొదలై నచతురంగబలంబులసంగరంబులం జతురు లై యొక్కఁ డొ
క్కండ పెక్కండ్రునై నోర్చి యుండుదురు గొందఱు కొందఱ నిద్దేశించితి మఱి
యు ననేక దేశంబులవారు వివిధప్రకారంబుల నుండుదు రయ్యైతెఱంగు లెఱింగి
పెసంగించి జయంబు గొనునది యనిన ధర్మనందనుండు జయించునై న్యంబులం
దోచులక్షణంబులు విన వలతు ననవుడు భీష్ముఁ డతని కిట్లనియె. 11
- ధర్మజునకు భీష్ముఁడు శకు నావశకునములు చెలుపుట.—
- క. సైనికులమనము లుత్సాహానూనము లగుచు నుండు శ హయఘోషణముల్
వీనులకును సొగియించు గ,జానీకము లుబ్బు విజయ శ మగుసైన్యమునన్. 12
- క. మృగములుఁ బక్షులు ననులో,మగతిం జరియించు వెనుక శ మందానిలుఁ డిం
పుగ వచ్చి మెలఁగుఁ గడుమే, లగుమాటలు వొడము గెలుచునట్టిబలమునన్.
- క. వెలునెడఁ జెలివితో న,గ్నులు వలపల నుడియు శిఖిలఁగొమ రగుఁ దూర్యం
బులు గంభీరధ్వనులుం, జెలఁగును జయము గొనునట్టిసేనఁ గుమారా. 14
- క. అని చెప్పి మఱియు నతఁ డి, ట్లను ముట్టినపగఱసాంపు శ నడఁచుట యొప్పున్
విను కయ్యమునకుఁ గాల్చి,వ్వినఁ బాటిలు దురిత మెట్టిరవిభునకు నై నన్. 15
- క. చెలువునడు మఱిసినను బెను, వెఱమెకములు సెదరినను విరవేకనిధి యు

క్కటి బహుశస్యైవ్య మజీముజే, బహుచిన నాంగంగ రాదు ర్ బలీయర కై నన్.
 క. విను కొండ తైచర గడుడెం, పున మార్కొని కడిమి మీజీ ర్ బాంగి యడరినన్
 మొస యెంత యైన విలుగు, జనునే కయ్యంబు ¹బాడువ ర్ శక్తుల కై నన్. 17
 క. తమ మే లగు నై స నతి, తమ దైవముఁ దెచ్చు నెదురు ర్ గర్వించినః గ
 య్యము వొడిచి గలిచి యరిశే, వము నెడ నదయత్నమావిశమః దగు ²కొప్పన్.

— పగజయెడ నుండవలయువిధము. —

వ. అనిన నప్పొండవోత్తముండు పుడమిజేడం పగజయెడి నెట్టివాయు గావలయు
 ననవుడు నాభూపతితో ధీమృండు బృహస్పతి దివస్పతి కెట్టిం చింతెడం గుపదే
 శించెద నని యిట్లనియె. 19

చ. విను మరిఁ జంపనుం జెఱుప ర్ వేచుట లెస్స ప్రతాపభాషణం
 బున వెడ నుల్లికృష్ణులను ర్ బొంకుల వానిఁ గలంగఁజేసి రే
 చినఁ దనపూపు దప్ప నఱ ర్ సేయనిచండము చచ్చి యున్నచా
 డ్దును మెజయంగఁ బల్కుచుఁ గరకున్ మది నమ్మక యుండఁగాఁ దగున్. 20

చ. అరివయి వీఁక నెత్తి చనునవప్యఁజుఁ దేనెయ లుట్టునట్లుగా
 నరపతి వానివారలు విరనం బ్రియ మాడుట మేలు పత్తిఁ దాఁ
 దిరముగఁ జేయఁగా మృగ మురతేకువ వాపను వేటగాఁడు త
 త్వరములు సూపి కాదె తుదిఁ ర్ జంపఁ దెగుం దనబారిఁ బాటేనన్. 21

ఉ. వేమఱు శత్రునిం బరిభరవించుట రిత్తకు రిత్తవైరము
 దా మదిఁ బెట్టికోలు సుఖతంత్రము గాదు సుసంధికాలమున్
 సీమ దగంగ ³చూ పడఁగఁ ర్ జేయుటయున్ నల దగ్గ మైన వాఁ
 జేమెయి ⁴నైన వధ్యుఁ డనురనిట్టి వినిశ్చయ మా త్తఁ ⁵గల్గుటన్. 22

క. కాలవిపర్యయమున నర, పాలుండు దా మొక్కి యైనఁ ర్ బగతుఁ గలసి త
 చ్చీల మెఱిఁగి తటి యైనం, గాలునిపురి కనుచునది సురకరముగ వానిన్. 23

శ. అనదతనంబును బెడిదపుం, దనమును లే కుండఁ బరఁగి ర్ దరి యొత్తెడునే
 ఱునుబోలె నొత్తవలయును, మనుజేంద్రుండు మార్తురం గ్రమంబున నధిపా. 24

క. పెక్కండ్రతోడ నీరస, మొక్కతఱిన కొనక తఱిఁగి ర్ యున్నపగతుతో
 ను క్కాడి బంధుభావము, దక్కటిపగజయెడ వలయుఁ ర్ దా నెఱుపంగన్. 25

— కాలకవృక్షీయమహామని తేమదర్శికఁ జెప్పినపాతవాక్యములు. —

వ. అనిన శంతనుపుత్రుతో నజాతశత్రుండు నిజపరివారదోషంబున నైనను బరుల
 చేత నేనియు సంపద సెడుట నాపదం బొరసినధరణీశుండు నెవ్వగ నెవ్విధంబునం
 బాపికొను నెఱింగింపు మనుటయుఁ దొల్లి కోసలపతి యైన తేమదర్శి విదేహపతి

1. క. నాడు పశక్తుల కై నన్. 2. గ. జేరఁగా. 3. క. య పడకఁగ. చూపికడ; చ. చూపడ
 క. 4. క. నేన-నైన-వధ్యుఁ డగు; చ. నైన వంధ్యుఁ డగు. 5. ఖ. గల్గినన్.

చేత భూమి గోల్పోయి వగం బొంది మున్ను దనకు మంత్రి యై యుండి తాను రాజ్యంబు సేయుచుండం బరమశాంతి నొంది వసంబునకుం జనినకాలకవృక్షీయు నాశ్రయించి యిట్లు యడిగిన నమ్మనుజపతికి నమ్మనిపతి సెప్పినవాక్యంబులు సెప్పెద విను మని యుక్కురుపితామహుం డి ట్లనియె. 26

తే. అర్థవంతుఁడై భోగంబు శ్రీ లనుభవించు, చున్నయప్పుడ యిది యిట్టుశ్రలుండ నేర దస్థిరమ తాను లోనుగూఠనని యెఱుంగు, నతఁడువగఁబొందఁ జేదియెశ్చైవ నధిప.

క. కానియట్లు లుండి ¹ నెఱిఁబడు, నై న తెఱఁగు దోఁచి మాయ శ్రమగు నిబ్బంగిన్ మానసమున కుబ్బు వగయుఁ, దేనోపుం బనులు బుధుఁడు శ్రీ దేలఁడు రెంటన్. 28

క. జననీజనకులును సుహృద్జనులును దెగునపుడు గావఁ శ్రీ జనమి దెలియదే ధనములు వారలకంఁపెనె, మనుజేశ్వర వగపు వాని శ్రీ మగిడించునొకో. 29

క. గతమునకును వగవ కనా, గతమునకును నోరు దెఱచి శ్రీ కడుఁ గోరక దీ నతఁ బొందక దైవం బే, గతిఁ బుచ్చిన దానఁ బోదుఁడగా కనవలయున్. 30

క. వెరవును లావును గలిగిన, పురుషులు లే రెట్లు లోకశ్రమున నెవ్వరికిన్ సిరి శాశ్వతంబె యని వగఁ, బొరయఁడు ధీరుండు కలిమిరపోకకు నధిపా. 31

క. సారపు ² సిరి చేటు నరుఁడు, ³ గోరకయే వచ్చునట్లు శ్రీ కోరక యుండఁ శ్రీరాక గలుగు దైవము, కారుణ్యము గలిగెనేని శ్రీ గాఢవివేకా. 32

క. సిరి విడుచును బురుషుని విను, పురుషుఁడు సిరిదొరఁగు నిదియశ్రవూర్వమెఘలమూ లరతుం డై వాఙ్మయతిం, బొరసి యునికి యట్టిచోటఁ శ్రీ బురుషున కమరున్. 33

క. కలఁగిన పెద్దమడుపు విను, తెలివిఁ బొరయు నెట్లు దా నశ్రధీరుం డ ట్ల గ్గలము లయినదురితంబులఁ, గలఁగియుఁ దనయంతఁ దేఱు శ్రీ గౌరవ మొప్పన్. 34

వ. అని చెప్పి యిది యుపశమనప్రకారంబు నీతి యెఱింగించెద నాకర్ణింపు మనుట యు నమ్మనివరుతో నమ్మనుజవరుండు మహాత్మా నిన్ను జేరి యేను దురితంబులం దొలంగ వలదె యాన తి మ్మనిన నతం డతని కి ట్లనియె. 35

సీ. తద్దయు శాంతుఁడై శ్రీ తక్కువ కోర్చి శ్రీ, త్రునిఁ గని యొడఁగూఠడిమనఁగవలయుఁ ⁴ మన్నెరాజులభూమి శ్రీ మర్దించి సైన్య మ, ల్ల'న కూర్చి వైరిపైఁ రజనఁగవలయుఁ బ్రబలునిఁ జేరి యారాధించి యాతని, సేన తోడుగ నరిఁ శ్రీ జెఱుపవలయు విషమున మాంత్రికశవిధిఁ బంపుపోటున, నలయక రిపుఁ దెగఁటార్పవలయుఁ

తే. బొంచి భేదం బొనర్చి కరలంచి యేని, నంగనలఁ గొని వారిమాయలఁ దగిల్చి యైన మఱియునుబహువిధోపాయములను, దెగువడింపకపగతుసారధింపవలయు.

వ. అని చెప్పె నని చెప్పి గాంగేయుండు వెండియుం జెప్ప నాకౌసల్యుం డధర్వోపాయవిధాయకంబు లగునుపాయంబులకుం జొరం జాల ననిన నమ్మని తద్విరోధి

1. చ. నెఱినగు. 2. గ. సిరి చెడు నరుఁడు. 3. క. చ. జ. గోరిన నే వచ్చు. 4. గ. నన్నెరాజులభూమి † నగించి.

యగువిదేహవిభు రావించి యేకాంతమున వాక్సేమదర్శించి బేర్కొని నీ వతని రాజ్యంబు గొనియున్నవాడ వన్నరపతి యెందుమై గార్యంబు సూచుట యొప్పుదు సంధి సేయు మని వెరచకలిమి నొడంబజేచి యిరువురకును సంధి యొనర్చి నెయ్యంబు వాటించి వీడుకొల్పిన గౌరవ్యుని బేర్కొని చని యతనికిఁ దనకూతు నిచ్చి కరితురగాదివివిధపదార్థంబు లొగంగి విదేహజనవల్లభుండవ్వను మతీవల్లభుని నిజపురంబున కనిచిపుచ్చె రాజులకు జయాపజయంబు లనుభావ్యంబులు మదవిషాదంబు లనాదకరణంబు లనవును ధర్మచందనంబు పరిజనంబుల యందు గణంబు లై యున్నవారి బరిపాలించునమ్యక్ష్మికారంబు నెప్పు మనుటయు నమ్యక్ష్మికాంతచకు శాంతచపుం కి ట్లనియె.

37

—ధర్మరాజునకు భీష్మండు గణములం బాలించు ప్రకారంబు నెప్పుట.—

క. విను మహారాజకులును గా, ర్యనిపుణమానవులు నాయుధాజీవులుఁ దక్కునుగలపనులజనులుఁ గల, రచఘా యొక్కిండ్రవార లై నజనంబుల్.

38

క. వారు గదా గణములు పతి, వారలలోఁ గలసి మెలంగునవడువున నయ్యె వారితెఱుఁ గెఱుంగ వలయును, వారికి నెమ్మి గలిగించునవల నొదవుటకున్.

39

సీ. కుల మొక్కండైన దేశకువ లేక బుద్ధియు, శౌర్యంబుఁ బెంపును న సరకుగొనక యెట్టివారలతోడ నెవ్వరైనను మత్సరంబు గల్గుమరు గణంబుజనులు దాన సంతర్పేద న మైన శత్రులు వాపి, కొండు గొండఁ నది నొచ్చు రాజ్య మూలంబుఁ గావున న మున్ను భూపాలుండు, వారి నందఱు దగునవచనరచన

తే. నీగి మన్ననఁ గలఁగంగనీక పొదివి

యధికముగ గణముఖుల న నాదరించి

పనులు గొనునది తమలోనఁ న బాయ కుండఁ

బ్రోవు లెడలిన రాజ్యంబు న పాలుపు దప్ప.

40

క. ఎక్కార్యములను గణజను, లొక్కటి యై మెలంగు చున్న న నువ్వీశునకు మిక్కిలి సిరి యగుఁ గావునఁ, దక్కొనియరయంగవలయుఁ న దగ గణవిధముల్.

—ధర్మరాజునకు భీష్మండు ధర్మనూత్తతతెఱుఁ గెఱిగించుట.—

వ. అనుటయు ధర్మజుండు ధర్మంబులు బహుశాఖలం గలిగి యుండు నన్నియు ననుష్ఠింప వచ్చునే యెయ్యది యాచరించి పురుషుం డైహికాముష్మికసుఖంబులం బొందు ననిన మందాకినీనందనుం డతని కి ట్లనియె.

42

సీ. విను తల్లియును దండ్రియును గురుండును సేవ, సేయులు సద్భక్తి నెత్తనిరతి వారలఁ గొలుచుచు న వా రెద్ది సెప్పిన, నది యాచరించుట న యధికధర్మ మాగమ త్రయమును నన్ని త్రయంబు లో, క త్రయంబును దేవతాత్రయంబు ననువస్తువులు వారరలందును జనని గౌరవమున నెక్కుడు న రాజవర్య

- తే. యీ జగంబునదివమునంగబూజవడయు, మాతృభక్తుండు పితృభక్తిరమానసుండు
సట్ల యవ్యయానందసంప్రాపణంబు, గురుపదాబ్జసమారాధకండుఁ గాంచు. 43
- వ. అనవుడు సజాతశత్రుండు గంగాపుత్రునితో సత్యాస్తృతంబులు జగంబులం
బరఁగి యుండుఁ బురుషుండు వానియెడ నెబ్బంగివాఁ డై ధర్మపరుం డగు సని
యడిగిన నమ్మహిపతి కమ్మహాత్ముం డిట్లనియె. 44
- సీ. సత్యంబు వలుకుట శ సర్వధర్మములకు, మిక్కిలి యస్తృతంబు శ మేటిపాత
కము తద్విశేషంబు శ గలదు చెప్పెద నొరు, నర్థంబుఁ బ్రాణంబు శ సపహరింపఁ
జూచుపాతకులతో శ సూన్యతం బాడుట, పాపంబు బొంకులు శ వలికి యట్టి
వారి హింసించుటశ్వరధర్మ మిది యొక్కఁ, డేల భూతములకుఁహితము సేయు
- తే. బొంకు లెల్లను ధర్మముల్ శ భూతబాధ
కంబు లగునిక్కములు పాతకములు వినుము
భూతముల దుష్టశిష్టత్వములు వివేక
సూక్ష్మతావేద్యములు వానిఁ శ జూడవలయు. 45

—❖— పాపనిస్తరణప్రకారము. —❖—

- వ. అనినం గాంతేయాగ్రజం డెట్టివారు దురితంబులు నిస్తరింప నేర్తురని యడిగిన
సురనదీసూనుం డిట్లనియె. 46
- సీ. వర్ణాశ్రమాచారశవంతులు నవిషయా, సక్తులుఁ బ్రతికారశక్తు లయ్యుఁ
1దిట్టులు వడి నైఁచురధీరు లుదారులు, నతిథిపూజకులు నరధ్యయనరతులు
నగ్నిహోత్రపరులు శ నాజిఁ బిఱిందికి, నమగు వెట్టక తెగి శ నడచువారు
సత్యవాదులు సాధుశజనపోషకులు సర్వ, దేవతాసములు నై శ భావ మెందు
- తే. నిలిచెనమ్మూర్తిభక్తిమైఁగొలుచువారు, దురితదుర్గముల్ నిస్తరింతురు పురాణ
పురుషుఁడవిచింత్యుఁ డచలుండుశ్రుండరిక, లోచనుండు సద్భక్తులఁగాచు నధిప.
- క. విను మగ్గోవిందుడు సఖుఁ, డును బంధుఁడుఁ గార్యకర్తృమఁడు నై నిన్నుం
గొనియాడు చుండ దురితం, బనుపేరును గలదె నీకు శ ననఘచరిత్రా. 48
- ఆ. ఇంద్రుఁ డజుఁడు విష్ణుఁ శ డెవ్వని వైదిక, స్తోత్రములఁ బ్రసాదితునిఁగఁ జేసి
యెలమిఁగొలుతు రమ్మరహేశ్వరుఁగొలుచువా, 2 రెండు నెపుడుఁగీడునొందరధిప.
- క. విను మివాక్యము లెవ్వఁడు, గొనియాడుఁ బఠించు విప్రకోటికిఁ జెప్పక
జననాథ వాడు దురితం, బనుదుర్గము నిస్తరించు శ న్లేశమునన్. 50
- వ. అనిన విని ధర్మసంజనుండు. 51.

—❖— వ్యాఖ్య గోమాయ సంవాదము. —❖—

- క. సౌమ్యు లసౌమ్యులభంగి న, సౌమ్యులు సౌమ్యులవిధమున శ జనవర చిత్తా
గమ్యతఁ దోతురు వారిని, సమ్యక్ష్మిశ్చయతఁ గాంచుఁచందము సెపుమా. 52

- త్తము నక్కవలన విరస, త్వము నొందిన నెఱిగి భృత్యైతతి యిట్లనియెన్. 64
- ఆ. నక్క కేటివ్రతము శ్రీ స్రుక్కక యిమ్మాంస, మపహరించినపుడ శ్రీ యబ్బెనేని నేమి యైనఁ జేయు శ్రీ నిది పాపశీలంబు, గపటధర్మకంచుకంబు సువ్యె. 65
- క. తా నట మాంసముఁ దిన దటె, యీనక్కయు బేలుపెట్టె శ్రీ నిన్నాళ్లును నీ యాన మఱుమాట వలుకం, గా నోడితి మిదియ నడపఁ శ్రీ గార్యములయెడన్. 66
- క. అనుటయు మృగపతి మనమునఁ, ¹గన లడరిన నక్కఁ బట్టఁగఁ బంచి వధిం పను బుచ్చె దాని నంతయు, విని యప్పలితల్లి గరమున వెనఁ జనుదెంచెన్. 67
- వ. చనుదెంచి యావ్యాఘ్రవరునితో నిట్లనియె. 68
- క. ²ఇట్టివి కృత్రిమములు గల, వట్టిదె యీనక్క బేల శ్రీ వైతివి భృత్యుల్ పుట్టినకోలను గుటిలత, తెట్టెట్టివి సేయ రకట శ్రీ యెఱుక గలఁగెనే. 69
- తే. బుద్ధిమంతునివలన దుశ్శుద్ధు లధికు, వలన హీనులు రూపసిరవలనఁ జెనఁడి వారసూయలు సేయుదురేరసమున, నింత యెఱుంగంగవలన దేరయీవు గొడుక. 70
- క. ధర్మ మధర్మముభంగి న, ధర్మము ధర్మంబుమాడ్కిఁ శ్రీ దనయా తోఁచున్ నిర్మలమతి నరయ వలయు, ధార్మికతన కోరువాడు శ్రీ దన కేర్పడఁగన్. 71
- క. విని మీగోమాయువు వ, చ్చినయంతటనుండి మనకుఁ శ్రీ జేసినహితముల్ గనికొన వలవదె యీతర, మునవాఁ డిటు సేయఁ డనుసరమూహయు వలదే. 72
- క. హితుఁ డగుమంత్రం గుటిలల, యతికపటోపాయములకు శ్రీ నగపడి చెఱుపఁ మతిఁ దలఁతురె వతి సుపరీ, క్షితంబు గావింప కొకటి శ్రీ సేయం దగునే. 73
- చ. అనవుడు నక్క రాఁ బనిచి శ్రీ యప్పలి గొంగిటఁ జేర్చి బాష్పము ల్గునఁగవఁ గ్రవ్వు నుంబలుకులం దగఁ బెద్దయు గారవించిన నిన్నుము మృగేంద్ర మున్నటుల శ్రీ నీవు సభన్ నను వీడు మంచివాఁ డని కొనియాడి యిట్లు దెగఁటార్చితి పెంపును నాదుమానమున్. 74
- వ. అని పలికి యగ్గోమాయువు వెండియు. 75
- క. నను నీవు పడవునిఁగా, ననఘా చేయంగఁ దలఁచినప్పుడ నీభృత్యనికాయముకఱపులఁ బడ, కునికియు నాబుద్ధి వినుటరయును మఱవమికిన్. 76
- వ. బాస సేయవే యట్లుం గాక. 77
- ఆ. ఎఱిగి యైన నెఱుంగ శ్రీ కేనియు నొక్కని, భంగపెట్టి పిదప శ్రీ సంగతుఁడుగఁ జేసికొనుట మేలె శ్రీ సిరి గలవారికి, నట్టినిలుపువాని శ్రీ కగునె హితము. 78
- క. అని పాసి యరణ్యమునకుఁ, జని యనశనదీక్ష నొంది శ్రీ సద్భావఖ్యాతి నెఱయఁ బరమస్థానం, బున కగ్గోమాయు వరిగెఁ శ్రీ బురుషవరేణ్య. 79
- వ. ఈకథ పూర్వాపరవాక్యంబులయందలితాత్పర్యంబు నిరూపించి. 80
- క. వావిరిమాటలఁ దేలక, భావంబునఁ గీడు మేలుఁ శ్రీ బరికించి యన

ద్వాప్రవి సద్భాప్రవి నవ, సీవర ¹వేర్పఱుప నెఱుంగ ర నేరంగ వలయున్. 81

—శాంతిపర్వమునకు సహాయసంపన్నత్వం కావశ్యకం గాదు—

న. అనిన విని సంతోషించి కాంతేయగ్రజుం డేమిభంగివర్తనంబున భూవాలుండు సుఖ యై యుండు చనుటయు సన్నరపతికిం గురుపితామహుం డీ ట్లనియె. 82

సీ. ఆలస్యమును ననరహాయత్వమును నొప్ప, వని లేనివతి సుఖ ర యై చరించు విను లొల్లి యొకయు మ్ర ర ముతరసాధ్యత, పంబు సేయంగ మెచ్చి ర బ్రహ్మ వచ్చి యర్థించినది యేమి ర యచిన నాలొట్టెను, గొప్ప నామెడ కేతరయోజనప్ర మాణం బగుట కొర్కి ర వానేక నానన, నట్లగుం గా కవి ర యతఁడు చనియె

తే. చదియు వరగర్వమున సహాయంబు నొల్ల
కలన భావంబుతో నుండి ర వలచి యొక్క
నాండు దనయట్టు నాచి కాననములోన
దీనుకొని మేయంగా బెనునవాన వచ్చె. 83

క. వచ్చిన దనమెడ సాగిన, యచ్చటిగుహలోన సుత్తమాంగం బిడి తా నిచ్చమెయి నిదురవోవంగ, విచ్చలవిడి చొక్కచక్క ర నెలదియుఁ దానున్.

న. ఆగుహ సొచ్చెం జొచ్చి యాకటిపెల్లున నాలు దానును చొక్కట నాలొట్టె నుండుకుత్తుక కబళించి నెత్తురుం గండలు శొంషొండ మ్రొంగం బొడంగిన నది మేలుకని మెడ ⁴వొరల్పునంతకు నాచక్కలు చరింబులు ద్రైవ్యం గజచిన నెఱి దప్పి యయ్య వ్రంబు నిర్గత ప్రాణం బయ్యె సట్టిచందంబు గాక సీ వచాలస్యం డవును సహాయసంపన్నుడవును నై నెగడు మనిన చజ్జగతీసుం డతనితో శత్రుం డధికుం డైన నల్పబలుం డగురా జేయోజ నాపద నిస్తరించు ననవుడు నతండు సముద్రసరిత్సంవాదం బాకర్ణింపుము దాన నీయడిగినయర్థంబు డేట పడియెడు సని పలికి యి ట్లనియె. 85

—సముద్రసరిత్సంవాదము—

తే. ఉదధి సుఖిగోష్ఠి నుచ్చష్టనదులతోడ. మీతటంబులతరువులు ర మీకు పొంగి తఱిమి పాఠీనఁ గూలు వేతనము లేల, పెఱికిపో వని మీ కేమిగ్రస్మియ మొనర్చె.

న. వాని నున్నూలింప మీకు శక్యంబు గామిం జేసియో వానికిం జేటు వాటిల్ల దిది యేమి యనవుడు గంగ యి ట్లనియె. 87

క. బిగు వెడలక నిలిచి పడుక, నగములు వేతనచయంబు ర నమ్రం బై పె ల్లగుమా వేగము గడపి యె, ⁵నగుం బూర్వస్థితిన బ్రదుకు ర సమకూరంగన్.

న. అనియె నా ⁶ప్రబృలిచెట్ల తెఱంగు కనికొని. 89

ఆ. అరివృపాలువెంపు ర నాత్మీయశక్తియు, నెఱిగి మూర్ఖవృత్తి ర నెదురుపడక

1. చ. సీ వేర్పరింపనేరంగ. 2. జ. గ. చలన...నండు † నొలసి. 3. గ. వంగికొని. 4. గ. మరల్చె. 5. ఖ. నగుం బూర్వస్థితిన. 6. క. గ. 'పలికె-జ. పలికె-చెల్ల.'

యుచితవృత్తి నతనిశయధృతి మేవడిఁ, గడపి హీనబలుఁడు శ సెడక నిలుచు, 90
 వ. అనిన విని యుధిష్ఠిరుండు దగుపదంబులకుఁ గులవంతు లగుపరిజనులు దొరకొనకు
 న్న సరనాథుం డేమి సేయంగలవాఁ డనియడిగిన నప్పుడమితేనికి భీష్ముండ్లిట్లనియె.

— శ్రీమద్భగవద్గీతా ప్రథమోధ్యాయః పంచవీధ్యాయః —

సీ. వినుమొక్కయితహాసరమనుపమంబగుతపం, బునఁ బేర్చువాఁడొక్కఁమునివరేణ్యు
 నాశ్రమంబునఁ దద్దరయావిశేషంబున, నఖిలజంతువులును శ నచట నచట
 వసియించి నుఖ ముండుశవానిలో నొక్కకు, రుక్మర మెప్పు భ క్తిమైత్రగొలిచితిరుగు
 నమ్ముని మెలగినరయచట నెల్లను దాను, వర్తింప నొకదువ్వ శ వైర మెత్తి
 తే. కటవ వచ్చిన నమ్మునికడకుఁ బాటు, తెంచె నాకుక్క నాతఁడు శ దీప్తరూప
 మైనదువ్వఁగాఁజేసినరదిగడంగి, కవియ భయ మంది పాతె మురస్కవియుదువ్వ.

సీ. అట్లు బెబ్బలి వచ్చి శ యడరిన బెబ్బలిఁ, గాఁ జేసి గెలిపించెఁ శ గరుణ మెఱయ
 నొకమత్తకరిఁ జూచి శ యోటమై నొదిగిన, నుద్ధతకరిఁజేసి శ యొసఁగె జయము
 సిగహంబుదెన భీతిఁ శ జెంది పార్తెంచిన, ఘనసింహముఁగఁ జేసి శ గర్వ మిచ్చె
 శరభంబుధాటికిఁ శ జకిత మైన నుదగ్ర, శరభంబుఁ జేసి యుత్సాహిఁ జేసె
 తే. నిట్లు దివనక్రమంబున శ నెక్కుడైన, నత్వముఁగఁ జేయఁగాఁ గుక్కశరభ భావ
 మండితం బయి తిరుగుచు శ నుండి పూర్వ, వాసనాసీచ మగుమనోరవ ర్తనమున.

వ. ఇ ట్లని విచారించె.

94

చ. ననుఁ గని యొండున త్వము మనంబున బెగ్గిలి పాటునప్పు డి
 మ్మునివరుఁ డిట్లపోలఁ గృప శ మొక్కల మై శరభంబు గాఁగఁ జే
 యునొ తగ దాని న ట్లయిన శ నుద్ధతి నాకుఁ జరింప లేదు గా
 వున నితని వధింతు వెరరవుఁ బలముఁ సరి నుల్ల సిల్లఁగన్.

95

తే. అనువిచారంబు దివ్యబోధాధ్యుఁడైన
 యమ్మునిశ్వరుఁ డెఱిగి యీరయధమజాతి
 యున్నతస్థితి యెఱుఁగునే శ మున్నపోలఁ
 గుక్క యయి యుండుఁ గా కన్న శ గుక్క యయ్యె.

96

వ. కావునం గులహీనులు మాననీయులు గా రట్లుం గాక విశేషం బాకర్ణింపుము. 97

చ. కుల మని పట్టి చిత్తమునఁ శ గూరినకీ డరయంగ లేక య
 గ్గలప్రవిభూతి దుష్టునకుఁ శ గల్గఁగఁ జేయుట గర్జ మెట్లు భృ
 త్యులమది యున్నదూ పరసి శ యుత్తమమధ్యమహీనరూపమా
 త్రలకుఁ దగంగ నయ్యయిపదంబుల నిల్పుట నీతి భర్తకున్.

98

క. శౌర్యము సత్యంబును స, త్కార్యజ్ఞానమును భ క్తిరతాత్పర్యము గాం
 భీర్యముఁ గలిగినఁ గురుకుల, వర్య కులం బేల సిరికి శ వాఁ డుక్తుఁ డగున్. 99

క. ఇది సిద్ధాంతం బన రా, దుదితయశా యెట్లు లైన శ నున్నతపంశుఁ

విదితగుణుం డగువుకుమ. న్నెడకీ విలువ వలయు మానవసంపదమునన్. 100
వ. అది యెట్లంటేని. 101

ఉ. ఒక్కటి యేను జెప్పెద మహోగ్రపుణేనది కై నా దోడు గా
నుక్కును లావునుం గలుగుననుజ్జ్వలన త్వచయంబుఁ గొన్నఁ గా
కెక్కుడుకృత్యముల్ చడపత నెట్లగు నిట్టివి నాలు నొచుఁ దాఁ
గుక్కలఁ గూర్చి చేయఁ దనకకుం దలఁపుల్ దలకూడ నేర్పున్. 102

చ. వలనుఁ గులంబు లేనివరవారము గోటియు నేల వేర్చు
గ్గలికయు ¹భక్తిమెపు మదిఁ గల్గె నుహృజ్జ్వలమిశ్ర మాబలం
బిలువడి గల్గెనేని నిల గెయ్యెను నేలఁగఁ జాలు వేయఁ ర
జ్జులు విను రాజు నేర్పరియు గ మోరుఁడుఁ గా వలయుఁజుమి నృపా. 103

వ. అవి చెప్పి వెండియు. 104

సీ. వినుము మయూరంబువిధమున బహుచిత్ర, భంగులఁ బ్రజయంతరంగ మాత్మ
వశము నేయుచు మృదువాకృత్యముల్ వలుకుచు, మంత్రంబు నెడఁదనమాట వెడల
కునికి శరత్సమయోచిత క్రియచాక్షు, గాఁగ ధర్మంబు తేభాప్రకార
మొంది తనర్ప సకముల్లాసిపక్ష మై, యానంబు గైకొంచు గ నధికతరన

తే. మున్నతత్వంబు సంక్రయతయోగ్యమగుటఁ, గాంచుచును దక్షిణ దిశగాగుగాల
మేఁచు తెఱఁగున నేఁచుచు గ నిచకుటిల, గతులఁ దునుముచు నెగడుట గ పతికి నీతి.

క. కిరణములభంగిఁ జతురపుఁ, బరిజనముల నెందుఁ జొనిపి గ పరకృత్యంబుల్
నిరతంబును గనుఁగొనుచును, దరణికిరణి వెలుఁగు నొప్పు గ దనశేషునకున్. 106

తే. అలుక గూరిమి శలదంబు లగుచు నుండఁ
గృత్యములఁ దా నెఱుంగుచు గ నిత్యవిధుల
నాయములును వ్యయంబులు గ నరసి కోశ
సంపదలు గాంచి యునికి రాజన్యగుణము. 107

వ. అనిన విని యుధిష్ఠిరుండు రాజులకు దండంబు ³సర్వసాధారణంబు తదీయస్వరూ
పంబు విస వలతుం జెప్పు మనిన నచ్చరదేవునకు దేవవ్రతుం డి ట్లనియె. 108

— శ్లోకముండు ధర్మజనకు దండనీతిప్రభావం తెలిపించుట. —

సీ. అసితోత్పలచ్ఛాయమై దంష్ట్రీ కాచతు, ప్లయమును భుజచతుఃప్లయము జిహ్వా
కలు రెండుఁ బాదాష్ట్రకంబును శంకుక, ర్ణములును బహునయనములుఁ గల్గి
యూర్ధ్వరోమంబులు గ నుగ్రారుణాన్యంబుఁ, గపిలజటాజాలకంబు నొప్పు
నసి గదా శక్తి శరరాసన ముసల చ, క్ర ప్రాస శర తోమర త్రిశూల

తే. పరశుముఖసాధనంబులఁ గ బాపజనులఁ, దరతరంబ సంశ్లేషనతాడనాదు
తై నవివిధప్రహతులనేపడఁచుచునుజ, రించుదండంబును జనులుగ్ప్రియమునొంద.

సీ. పరుఁ డసంగుఁడు ధర్మపాలుఁడు ధర్మండు, విజయుండు శాస్త్రంబురవిశసనుండు
గ్రహమక్షరుఁడు ప్రజాగరము దురాసదుఁడని సత్యగుండు నిత్యగుండుశాస్త్ర
ప్రాగ్వాచనుండు శత్రుత్వంబు బ్రహ్మము తీక్షణ్యవర్మండు మనువు శిరవంకరుండు
కొమారినుతుండు శ్రీగర్భుండు వ్యవహార,తంత్రంబు సంగు పుత్రమంత్ర మనఁగఁ
తే. బరఁగుపేళుల నొప్పి యరవ్వరమయాత్మఁ, డైనవిష్ణుండు దండ మైరయావహిల్లు
శ్రీ సరస్వతి యనునివి శ శిష్టదండ,నీతినామాంతరంబులు శ నృపరేఖ్య. 110

వ. ధర్మాధర్మంబులు సుఖదుఃఖంబులు నయానయంబులు నర్థానర్థంబులు బలాబలం
బులుఁ బ్రమాదాప్రమాదంబులు మొదలైనసకలవాస్తవులును దండంబున సమ్యక్
గసమ్యక్ప్రకారంబులం గలుగుం గావున సమ్యక్ప్రకారంబుచేత దండంబున
రక్షింపంబడినప్రజ రాజు నభివృద్ధి నొందించు నట్లగుట దండంబు రాజునకుం
బరాయణంబు. 111

క. సత్యప్రకారధర్మము, నిత్యానుష్ఠేయ మది సురసిత మగుచు నా
దిత్యవతిఁ బ్రీతుఁ జేయఁగ, నత్యున్నతి నెసఁగు నాతఁ శ డన్నత్రదుఁ డై. 112
వ. దానంజేసి దండంబు ప్రసన్నంబై వెలుంగుఁ దదీయాభిధానంబులు మఱియు
నుం గల వాకర్ణింపుము. 113

ఆ. పురుషుఁ డీశ్వరుండు శ భూతాత్మకుండు జీవుండు ప్రాణుఁ డక్షరయుండు సత్త్వ
మనఁగ నేడుపేరు శ లప్తమంబు ప్రజాపతి యనఁ బరఁగు దండఁగ దేవుపేరు. 114

— వసుహోముఁడు మాంధాతృనకుఁ జెప్పినపిండోత్పత్తిప్రకారము. —

వ. దండంబు సాక్షాదేవుం డట్లగుటఁ దెలిపెడునది యొక్కయితీహాసంబు గల
దంగదేశాధీశుండు వసుహోముం డనురాజు హిమశైలంబున ముంజవృష్టం బనం
బ్రసిద్ధం బగుశృంగంబునకు దేవీసహితంబుగాఁ జని యందు వసియించి ముని
గణపూజితం బగువృత్తంబున నుదాత్తం డయి యుండు నమృహీపతికడకు
మాంధాతృండు సనుడెంచి నవినయంబుగాఁ బ్రణమిల్లిన నబ్భూవల్ల భునకు నతం
డర్థ్యసాద్యాదు లగునుపచారంబు లాచరించి వచ్చినపనియేమి యని యడిగిన
నప్పుడమితేడు నవిస్తరంబుగా దండప్రకారంబు వినుటకై ని న్నాశ్రయింప
వచ్చితి ననవుడు నమృహోత్తుం డతని కి ట్లనియె. 115

సీ. అజుఁ డధ్వరంబు సేరయంగఁ దలంచి ఋత్విజు నాత్మసదృశుని శ వెదకి యెందుఁ
గానక తా నొక్కరగర్భంబు ధరియించి, వేయేండ్లకును దుమ్మి శ వెలువరించె
క్షుతసంభవతఁజేసి శ క్షుతుఁ డనుపేరిటఁ, బరఁగెడునా ప్రజాపతియు ఋత్వి
జుండుగఁ గ్రతువొనరర్చుచునుండ నంతర్హితం బయ్యె వలచుచంగదమున నడచు

ఆ. నట్టి దగుట దండ శ మధిప కార్యాకార్య,తంత్రభేద మెడలె శ దానంజేసి
మహి గలంగెఁ గడు నశమర్యాద వర్తించెఁ, గమలజుండు విష్ణుశకడకుఁ జనియె.

క. చని సంప్రాధించి యతనిఁ, గొవి రుద్రునిఁ గాంచి నీసరఖుల డీతఁడు వ

చ్చిరకార్యము గృహతోడను, విను మని దండంబుతెలుగునై వినిపించె దగన్.
 వ. అట్లు లోకరతుకుం దగుపుండరీకాత్మ దండగొని దండభావంబున జగంబు
 గలంగు తెఱిగించిన నవ్విరించుటలుకులు మనస్కురించి మహాదేవుడు నిజప్రభా
 వంబు దండంబుగాఁ గల్పించి దండనీతి కాశ్రయంబునై పరంగునుండ. 118

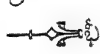

సీ. వినుము ఋశ్వేదాదిరవేదముల్ నాలుగుఁ, గల్వాను లై నయంబుగంబు బాటు
 బెరసి విద్యలు పది రే పేర్పుపురాణంబు, అవియును నొకవిద్య రే యథేవ ధర్మ
 విదులు సెప్పెడుశాస్త్రరవితి యంతయు లోకవిద్య నర్విద్యాయరవిత్తరంబు
 నొకటి మీమాంస దారోక్కట్టి యట్లులు. విచరింప ననునాల్గురవిద్య లయ్యె

తే. వైద్యకోదండగాంధర్వవిద్య లర్థ, శాస్త్ర మగునీతివిద్య తత్సహితవృత్తి
 వెలయఁగాఁ బదునెవిదిరవిద్య లభవు. జేర్పరించె జగత్త్రయరహితమురాంతు.

వ. ఇట్లు సమకట్టి దండంబును దండనీతిరవంచంబు లునునయవిద్యలను విష్ణువక్
 గతంబులు సేసె నానంద్యేశ్వరుం దత్తమ్మిచూలికిఁ గుమ్ము ఘటించి యాధంబు
 బ్రజాపతిప్రసవంబు గావించె దండనీతి సమగ్రహంబునై చెల్లె చెల్లజగంబులుం
 బ్రయం బందె నరవిదభవునియాగంబును సుప్రయోగం బై నడచె విష్ణుండు
 దండనీతిశాస్త్రంబు సకలంబు నాంగిరసున కిచ్చె నాంగిరసుం సింహమరీచులకు
 మరీచి భృగునకు భృగుం దనేకమునులకు నిచ్చె నీశ్రమంబున నది జగంబులం
 బరంగె దండంబుజాగరణంబున లోకంబు మర్యాదామహాతం బై వర్ధిల్లెఁ గర్మ
 శంకరుండు రుద్రుండు భవుండు ధామంబు మహాపతి యనుకేల్లం బరంగునద్దండదే
 వుని నతులధర్మంబున నయించుభూపాలుం దైహికాముష్మికసిద్ధులం బొందు.

క. అని ననుహోముండు సెప్పిన, విని మాంధాతృండు దండరవిభవజ్ఞం బై
 యనఘ మహీపరిపాలన, మొనరించెను నీతి దండరయ్యై వెలయఁగన్. 121

క. ఈమాఖ్యాసము విని భూ, నాయకుఁ డెవ్వం జిలాభరంబుల నతుల
 న్యాయంబునఁ బాలించుఁ జి, రాయస్థిరపుష్కాభాగి రే యగునతఁడుఁ నృపా. 122

—భీష్ముండు ధర్మరాజునకు ధర్మార్థకామంబులతెలుగు నానందించుచు.—

వ. అనిన విని ధర్మనందనుండు ధర్మార్థకామంబులనడవడి యెల్లయిన మేలై చెల్లు నని
 యడిగిన భీష్మం జిట్లనుఁ దొల్లి యాంగరిపుం డనునరవరుండు కామందకనాముం
 దై నముని నిట్లని యడుగ నతం డతనికిఁ జెప్పినభంగిం జెప్పెద నాకర్ణింపుము.

చ. అనయముఁ బేర్చుకామమున రే నర్థము ధర్మముఁ గ్రాంగుఁ గామతం
 త్రనిరతుఁ దై నవాఁడు సుపరధప్రతిపన్నుండు గాఁడు మష్టడిం
 డన మొనరింపఁ డట్టిపతి రే జాయరు సాధులు నార్యులున్ సుశ్రృ
 జ్జనులును దానఁ జేటు నగుఁ రే జావును బాటిలు నెల్లభంగులన్. 124

ఉ. కావున ధర్మసిద్ధికి ముఖం బగునర్థమునందు నిష్ఠమై
 నేనిధి నైన ధర్మరతి రే యెక్కుడుగా మదిఁ జొన్ను తొప్పుఁ గా

మావిలబుద్ధి గాక యుచితాగతసౌఖ్యము లాచరించుచు
భూవిభుఁ డెప్పు భూమిసతిఁ ర బొంది రమింప మహోన్నతుం డగున్. 125

క. అన విని ధర్మతనూజుఁడు, జనమ్ము శీలమ్ము నధికశసంస్తుత్యముగాఁ
గొనియాడుఁ దత్స్వరూపం, బనఘా వివరింపవే దరయారతి నాకున్. 126

వ. అనుటయు నాపగతనయుండు విను మని యతని కి ట్లనియె. 127

క. మున్నింద్రప్రస్థంబున, నున్నతిమెఱు సనుజతనుజరయుక్తంబుగ నీ
పున్న తెఱఁగు దుర్యోధను, కన్నులు గమరింప నతఁడు ర గఁప వగ నొందెన్. 128

వ. భవదీయసభయొప్పునకును రాజసూయంబు చెల్లినయల్లాసంబునకును సట్లసహ్య
పడి ధృతరాష్ట్రునితో భవద్ద్రహంబున నిచ్చలుం బదివేపురు భూసురులు పసిండి
పల్లెరంబులు బాయనాహారంబులు గొనుట మొదలు గాఁగ లక్ష్మీపెం పుగ్గడించి
తనవగపు యోపం బలికివ నతం డతని కి ట్లను మధురాన్న పానమణిభూషణవరవా
హనాదులంజేసి యుజ్జ్వలం బై యున్నది గాక నీయైశ్వర్యం బనదే పాండవా
గ్రజం డెక్కుడు మెఱసి యునికియుం గలను వినుము చెప్పెద. 129

ఆ. శీలవంతు లైన ర సిరిఁ బొందుదురు ధర్మ, తనయునింటిసిరికి ర నెన యనంగ
నెక్కు డనఁగ లక్ష్మీ ర యెనకం బెనఁగ నీవు, శీల మలవరింపుర చిత్తమునను. 130

వ. మాంధాతృండు నాభాగుండు మొదలయినమేదిసీపతులు శీలంబునం గాదె యీ
లోకంబునం బెంపు వడసి రిద్విషయంబునకు నొక్కయితిహాసంబు గల దా
కర్ణింపుము. 131

క. దనుజవిభుఁడు ప్రహ్లాదుం, డనిమిషపతిరాజ్యలక్ష్మీ ర యతులితశీలం
బునఁ గొని తై లోకోక్యంబును, దనకు వశగతంబు సేసె ర ధర్మం బలరన్. 132

క. దానికి రోసి బృహస్పతి,తో నమరేంద్రుండు మేలు ర దొరకొనువిధ ను
ట్లో నావుడు భార్గవునిం, గానఁగఁ జను మతఁడు సెప్పఁ ర గరుణాన్వితుఁ డై.

క. అని గురుఁడు పంప నింద్రుఁడు, సని భార్గవుఁ గాంచి మేలు ర సమకూరు తెఱం
గనఘా యుపదేశింపవె, యనినం బ్రహ్లాదుఁ జెందు ర మతఁ డెఱిఁగించున్. 134

ఆ. అతని నాశ్రయించి ర యవ్వెర విప్పించి,కొనిన మేలు వొందు ర ననియె భార్గ
వుండు వజ్ర బ్రాహ్మణుం డయి ప్రహ్లాదుఁ, జేరి శిష్యవిధులు ర సేయుచుండె.

వ. అంత నద్దానవేంద్రుండు ప్రసన్నుం డై భూసురాకృతి యయినసురపతితో సం
భాషించిన నతండు నీకుఁ దై లోకోక్యరాజ్యంబు సంప్రాప్తం బైనకారణం బేమి
యెఱింగింపవే యనుటయు. 136

ఆ. దనుజనాథుఁ డిట్టు ర లను రాజ సనుగర్వమున ధరామరులకు ర మనసు గండఁ
జేయ నెపుడు నే నరసూయాదు లమ్మహాత్ములకు ధనము లిత్తు ర నెలమితోడ.

వ. వారలు మెచ్చునట్టిశీలంబునం బ్రవ ర్తిల్లుదుదానంజేసిమహోన్నతుండ నైతి. 138

క. అనవుడు నీశీలము నా, కనఘా దయ నొనఁగవే మరహాత్ముల దగఁ జెం

దినవాకు బ్రదుక వలదే, యని దీనత దోష చరిమిషాధిపుఁ డజీ77. 139
క. విని ప్రహ్లాదుఁడు గృహ దశ, మచమునఁ గమరంగ విప్రమాతృఁడు గా 140
తనిభంగిఁ జూడ ననువెఱు, పును బుట్టింగ నిచ్చె శీలముం బెం పెనంగన్.

తే. పడసి యిందుండు శీలసంపన్నుఁ డగుచుఁ
జనియెఁ దదనంతరంబ యర్థదుజవరుచి
తనువునందుండి తేజస్వతనువలీనుఁ
దైవపురుషుండు వెడలిం ర నతఁడు సూచి. 141

వ. నీ వెవ్వండ వచ చహ్మరుషుఁ జేను శీలంబ నీ విచ్చిచయవ్విప్రపాల వసియించు
జనియెద చని చెప్పి పోయెం దదనంతరంబ క్రమంబునం దేవోమయహుంబులు
నిజదేహంబుననుండి నిర్గమింప నద్దానవేత్వము కడుగుచు. 142

క. ఉత్తమధర్మము సత్యము, వృత్తంబు బలంబు సగుట ర విసంబడి బడి-ద
చ్చిత్తము విషాద మంద మ, హత్తరమూర్తి యొకవారిజానన వెడలెన్. 143

క. వెడలిం నీ వెవ్వత వని, యడిగిన నాతినికి విట్టి ర లను దీనత న
ప్పడఁతి సిరి నేను బల మె, క్కడకు చరుగు చందుఁ బోవఁ ర గడంగి వెడలినిన్.

చ. అనిన భయంబు నొంది యతఁ ర జానతితోఁ బరమేశ్వరీ మహా
విషయమతిక ననుం గొలిచె ర విప్రవరుం డతఁ డెవ్వఁ డన్న న
వ్వనిత సురాధినాథుఁడు భరవద్ద సరాజ్యవిభూతి యంతయుం
గొనుటకు నిన్నుఁ జెందె నిటు ర గోల్పడి తీవును సమశీలమున్. 145

వ. వినుము చెప్పెద శీలంబున ధర్మంబు వెలయు ధర్మంబున సత్యంబు దొరకొను
సత్యంబున వృత్తంబు సొప్పడు వృత్తంబున బలంబు వాటిల్లు బలంబున నేను
గలుగుదుం గావున సమస్తంబునకు మూలంబు శీలం బని చెప్పి సిరి పురందరు
చాలికి ధర్మాదులతోడఁ గూడం జనియె ననుటయు దుర్యోధనుండు శీలం బెట్టి
దనిన ధృతరాష్ట్రుం డతని కి ట్లనియె. 146

క. ఒలసి మనోవాక్కాయం, బుల ద్రోహభావ మఖిలభూతములయెడం
గలిమి విను శీల మది మే, లొలయించును దాన నుల్ల ర మూన్పుము పుత్రా.

క. పరహితము సిగ్గుపాటుం, బారయక యుండంగ నెదిరి ర బోధించుటయున్
సరసముదయంబు వొగడెడు, చరితము శీలమున కంగఁగఁసంపద వత్సా. 148

క. అనియె నని చెప్పి భీష్ముం, డను ధర్మజాతోడ నీకు ర నది నై జమ యే
నును బోధించితి శీలము, మనమ్మునం దిరము సేయు ర మనుజాధీశా. 149

వ. అనిన విని యజ్ఞసపతి భీష్మునితో నాశ యనుచది యనంత యై యుండు నది నిర
ర్థక యైన నయ్యెడుదుఃఖంబంధికం బది దుర్యోధనుం బేర్చి కలసియుండం జూచితి
నమ్మహాత్ముండు దేవక మదీయాశఁ గుంతితంబుఁ జేసి నన్ను దుర్బుధిం గావించె
నది విషాదంబు సేయు నాశ నడంచుట యరిది గదే యనుటయు నాశాదోష

నిరాసకం బైనయొక్క యితిహాసంబు గలదు విను మని యక్కురున త్తముం డి
ట్లనియె. 150

—శ్రీభీష్మఁడు ధర్మజనకు సుమిత్రుఁ డనురాజుచరిత్రంబు పెప్పటఁజేసె—

నీ. హైహయండు సుమిత్రుఁ డనురాజు వేటవో, యినచోట దనచేత నేటువడిన
మృగ మమ్ముతోఁ బాఱఁగదగిలె వె న్వంటన, యదియును నొకమరియగ్గమయ్యు
నొకమరి ద వ్యయ్యు య నొకమరి దృష్టి క, గోచరం బయ్యును య మరపదంబు
లరసి పాఱిన నింతనంతఁ దోచియు నాశఁ, జెనుచుచుఁ జని మహాశవనము సొచ్చె

ఆ. సవ్యభండు డస్సి యచ్చట నొకముని, పల్లె కేఁగి మునులు య ఫలజలములఁ
దృప్తుఁ జేయ డప్పి య దేటి యున్నెడ ఋష, భాఘ్యుఁ డైనతపసి యతనితోడ.

క. వనమున నెక్కటి నీ వే, పనికై చనుదెంచి తేల య పరమివిషాదం
బునఁ బొందెదనిన నాతం, డను నొక మృగ మమ్ముతోడ య నరుగఁగ వెనుకన్.

క. ఆసాసల వచ్చితి నను, గాసిం బెట్టి యది యడవిఁ య గలసెను మృగయా
వ్యాస క్తుఁడు వగఁచుం దన, యేసినమృగ మనఘ తప్పి యేఁగుటకుఁ గడున్.

వ. ఆశ యింత దుర్నివార యగునే యనిన నమ్మనిపతి యమ్మనుడపతి కి ట్లనియె.

క. విను తీర్థయాత్ర సని యే, నను త్తమం బైనబదిరకాశ్రమమున నొ
క్కనిఁ గాంచితిఁ గృతగాత్రునిఁ, దనుఁ డనుపేరింటివానిఁ య దాపనవర్యున్. 155

క. కని భక్తిం బ్రణమిల్లుడు, ముని యాతిధ్యం బొనర్ప య మోదంబున నా
తనిపాల ధర్మఫణితులు, విను చుండఁగ నొక్కధరణివిభుఁడేతెంచెన్. 156

వ. విషాదవిపర్ణం డగుచు సపరివారంబును సదారంబునుగాఁ జనుదెంచి యజ్ఞనవతి
మునిపతిం గాంచిన నతం డతిధిపూజాసత్కారంబులు సేసి యాగమనకారణం
బడిగిన నన్నరనాథుండు. 157

చ. తనయుఁ డొకండ వాడు గుణభాముండు క్రీడనవాంఛ సాంద్రకా
ననమున కేఁగి కాడుపడినం దడవం జనుదెంచి యెందుఁ గా
నన మదియాశ ద్రిష్టికొనినన్ వెగ్గ డందుచు వచ్చినాడ న
న్న నతఁడు వల్కు కుండె వదనం బొకయింతుక వాంచి చింతతోన్. 158

క. చింతించునతనితో భూ, కాంతం డి ట్లనియె మఱియు య గాఢతరాశా
క్రాంతత దుర్లభఫల యగు, టింత యసహ్య మగునయ్య య యెడఁడ ముసీంద్రా.

వ. అనుటయు నత్తాపసో త్తముం డమ్మహీపతియాననం బాలోకించి. 160

క. ఏనరుండు మానసము ధృతి, నూన నుచితవృత్తి నుండు య నుదిలగొనక యెం
దైనను నెయ్యది యేనియు, వానికి దుర్లభము లేదు య వసుధాధీశా. 161

క. అర్థాదు లగుఫలంబులు, ప్రార్థించినచోట సిగ్గు య వటుపక తగ న
య్యర్థి సులభార్థుఁ జేయుకృ, తార్థుండు దుర్లభుండు దలఁప య నఖిలజగములన్.

వ. అని పలికి పూర్వాచారస్తారకత్వంబున ని ట్లనియె. 163

క. వినుము గుణవంతుఁడొకరుఁడు, ధనవంతుఁడైనయొక్కధరణీనాథుఁ
దనకూడునీరకై కాంచన మడిగి తదీయబాలిశత్వముపైకిన్. 164

క. విహతాశుం డై లజ్జా, మహితం బగునాశ దోషంగురమదితో నకల
స్పృహయును నెవ్వనియందును, వహింప నని యతుల మైనప్రతము బూనెన్.

వ. అని చెప్పి యప్పార్థివుం దొల్లి తాను ధన మధించి యఫలితప్రయత్నం డై
తత్కాలజనితవైరాగ్యంబునఁ దపస్వి యగుట జేటపడిచి వెడియు. 166

చ. ఒడఁబడి యీనివానియెడ న నుల్లమునందుఁ గృతఘ్నతం గడు
జెడు గగుదుర్విసేతు నెడఁ న జత్తము కోర్కికిఁ బట్టు చేసి లే
వడి యగునీచకాంతయెడ న వారక యాసలు సాగు నిట్లు వె
క్కెడలను బాటునానగమి న యెల్లఁ దోషంగుము సౌఖ్య మొందెడున్. 167

వ. అని యానపజ్ఞు బోవమి సుఖకరం బగుటఁ దెలిపి యవ్వీరద్యుమ్నునకుం గరు
ణించి యతనికొడుకు భూరిద్యుమ్నుఁ దనతపోమహిమ నాకర్షించి వీడుకొలిపె
నని చెప్పి ఋషభుండు సుమిత్రునిచిత్తంబు మృగయాశాయత్తంబు గా కుం
డునట్లుగా బోధించె బాండవాగ్రజా నీవును నివ్యాకృంబు లాదరించి సుస్థిరుం
డవై నిరాశత్వంబున సంతాపంబు దక్కి సుఖవి గ మ్మని పలికిన భీష్మునితో న
బ్రూహతి భవదీయవచనామృతాస్వాదనంబున మనంబు దృష్టి సన దింకను
ధర్మప్రకారంబులు వివరింపు మనిన నతం డతని కిట్లనియె. 168

క. తనభూమిఁ బరులభూమిని, ధనము లుపార్జింప వలయు న ధరణీశునకున్
ధనములు మూలము రాజ్యంబునకును మూల మగు ధర్మమునకు నరేంద్రా.

క. అది బెట్టిదంపువెరవున, మృదుభూతోపాయమునను న మెయికోనడ ప్రజం
బాదువ వలయు నాజ్ఞాసంపద ¹గలసాకతముతోడఁ న బతి యవహితుఁ డై.

క. విను బండారము వెరుంగని, దనపతికి బలంబు మిత్రసంపదయును గ
ల్గునె బలమిత్రవిహీనున, కొనరునె రాజ్యంబు విభవ న మున్నత మగునే. 171

ఉ. కావున సర్గసంపదలు న గల్గియ యింతకు మూల మైన ను
ర్వీవరుఁ డాత్మశక్తి కతిరెరిక్తము లై నసముద్యమంబులం
దా వలియం ధలంచి సమరదగ్రతఁ గైకొను టాప్స దవ్విధం
బావిభుతోంటికల్గిని న హాని యొనర్చు హరించుఁ బ్రాణముల్. 172

క. తనకొలఁది నుపాయంబులు, వొనరిచి ధనవంతుఁ డగుట న భూపగుణము ని
ర్ధనుని నిజప్రజయును నై, కొనదు విరోధులును సరకుగొనరు కుమారా. 173

క. తెరవాటున మ్రుచ్చిమి ను, ధరు లగుకూరులకు మూఁక న దోరం బగు న
వ్వైరవరిదొరల బలంబుగ, ధరణీశుఁడు గూర్చుకొనుట న దైన్యము దెచ్చున్. 174

క. అన్యాయంబునఁ బాదలిన, సైన్యముచే నమరజయము న సమకూర దనూ

- నన్యాయపరులు గాంతురు, మాన్యత్వము దన్యులైన శ్రమనుజాగ్రహించు. 175
 వ. ఇట్లుగుటకు నుదాహరణం బగునొక్కయితిహాసంబు గల యొక్కర్థింపుము. 176

—❦— భీష్ముడు ధర్మజనకుఁ గాపహ్యపాఖ్యానము విన్నట్టి. —❦—

సీ. అవసర పారియార్తాచలంబున నుగడు, నొకబోయ ధర్మసంరక్షణు క్షణి
 వింట నేర్పరి మృగశతతీప్రకారజ్ఞుఁ, డారణ్యదేశసూత్రచారణు
 తల్లికిఁ దండ్రికిఁ శ్రద్ధయు భక్తుడై, ఫలమూలసంఘసంసారములను మేలి
 కూడుగూరలు దొరతకొల్పి వారికిఁ దృప్తి, యువసాంఘముల సయతనిననంబు

తే. లగుపదార్థముల్ స్పృహ్యంబులగు నొనర్చు
 వలయునాహారములు మునిశ్రవరుల కిచ్చు
 బగఱు దోచినఁ బరిమార్చు శ్రద్ధగడనమున
 నొకఁడు వేపుర నైన మరహోగ్రగతుల.

177

క. కాపవ్యం డనుపేరను, దీపించినయతనిభారితేజము గని ర
 తోపరుడు వలయు మన కని, యాపాలమునఁ గల్గుదన్యులగుదాని దనుకొనె.

ఆ. అతనిఁ దమకు నెల్ల శ్రాధిపత్యము సేయు,వానిఁగా వరించుకొనె గాఁగ
 నిశ్చయించి కూడినెమ్మిమై జనుదగచి, కాంచి యుట్టు లనిరి శ్రద్ధవచనమున.

క. బలవిక్రమసగవన్నుడ, వలఘుచరిత్రుడవు మమ్ము శ్రద్ధదలు బ్రభు నై
 తలకొని రక్షింపుము నీ,వలచినపని గొనుము పుత్రురవర్గముఁజూతెన.

180

వ. అనిన విని యతండు వారల కెట్లనియె.

181

సీ. శిశుజనమునిజనశ్రీజనంబులఁ జగవఁ, గా చట్టివాఁడైన శ్రద్ధగఁగి మోదఁ
 గవియక పొడుచుట శ్రద్ధకల్పమం బగనఁ, బెఱపట్టఁ దగదు విశేష మొకఁడు
 వినుఁ డెల్లసత్త్వంబులను బెంటిఁ జగవుట, పాపంబు నోపుల శ్రద్ధాహుగాలను
 సంకటపట్టంగఁ శ్రద్ధజనదు తదీయహితము గోరి పూని యురద్ధులు నీల

తే. యధికపుణ్యంబు సస్యక్రియావిఘాత
 మాచరించుట గడుదోష శ్రద్ధమవనిప్రజకు
 బాధ గావించి కుడిచి శ్రవంబు దొలుచు
 ప్రప్రవృత్తి నది వొలియంగఁ శ్రద్ధబాలియు నతఁడు.

182

వ. అని చెప్పి మీర లీధర్మాధర్మంబు లెఱింగి నాపంచిన శ్రద్ధగనున బ్రదికెదరేని
 మీకు ముఖ్యుండ నయి సఖ్యంబు సౌఖ్యంబు బెనుప మీయోగక్షేమంబు
 లరసెద ననియె దానికి వార లందఱుఁ బ్రీతిగ బొంది యాతని శ్రద్ధగంబున వర్తించి
 వర్ధిల్లి రిట్లు కాపవ్యండు సాధులకు హితం బగునట్లుగా దన్యులగ బాపంబులకు
 బాపి తానును వారును నిహపరసిద్ధులం బ్రశస్తి వహించె.

183

క. కాపహ్యపాఖ్యానము, పాపహరము దీని శ్రవణరహితనము లటపి

వ్యాపారక్షేమంకర,రూపము లగు దన్యుమృగవిరోధము లడచున్. 184

—~~అనిభీష్ముడు భర్తజనకు దీర్ఘదర్శి మొదలగుమత్స్యముల తెలుగు జరిగించుట.~~—

వ. అని చెప్పి భీష్ముండు వెండియు నిట్లను దీర్ఘదర్శియుఁ బ్రాప్తకాలజ్ఞుండును దీర్ఘసూత్రుండును సనుమత్స్యంబులు మూడు జలచరబహుళం బగునొక్కయేటి మడువునఁ దమలోనం బొందు గలిగి యుండునవి వేసవి సొచ్చిన దీర్ఘదర్శి దక్కటి రెంటిని గూడం బిలిచి. 185

క. మడు వింకఁగఁబాతెడు సి, రెడత్రైవ్విన నొండుసోటి శ కేఁగఁగ రా దె
ప్పడు నింకనినీళ్లు గల,మడువునకుం బోవ వలదె శ మన కిట్టియెడన్. 186

తే. అనినఁ బ్రాప్తకాలజ్ఞుఁ డిట్లనియె నేది, ప్రాప్తమయ్యె నక్కార్యంబుభంగి నెఱిగి
యప్పటికిఁ దగునట్లు నేరయంగ వలయు, మానితో పాయవృత్తి నేరమటుట లేక.

వ. అనిన నయ్యిరుడెఱంగులపలుకులు విని దీర్ఘసూత్రుం డిట్లనియె. 188

క. జడనిధిచందంబున ని,మృడు వొప్పఁగ నిప్పు డేమి శమాడెనె యిమ్మై
నడిచిపడ రిత్త నెవ్వగ, లుడుగుఁడు మఱి చూచికొంద శ మొయ్యన తఱితోన్.

క. అనుటయు నిది కర్జము గా, దని పల్కుచు దీర్ఘదర్శి శ యంబు ప్రోతో
జనితాభయ మగుపథమునఁ, జని చొచ్చెం బెద్దమడువు శ నమ్మదలీలన్. 190

వ. తక్కినరెండును నంద నిలిచె నిట్లు నిలిచినయత్సత్సద్వయంబునకు భయంబు
జనియింపం గతిపయదివసంబులకు. 191

క. పాతెడునీ రెడత్రైవ్వఁగఁ, దాట బెడిద మైనయెండ శ దనుకఁగ నిపురం
బాతె మడు వంత వేడుక, కాలులు జాలరులు సొచ్చి శ క్రందుకొనంగన్. 192

క. వెరవున నూతల నెత్తెలఁ, గరముల మత్స్యములఁ బట్టి శ కడుసంతసముం
బొరయుచుఁ ద్రాళ్లం గ్రువ్వఁగఁగర ¹మూహించి మదిఁ బ్రాప్త²కాలజ్ఞుండున్.

క. ఇం దొకత్రాడు గఱచి యె, నొందం గా గ్రుచ్చినట్ల శ యుండెద వీ రీ
క్రందుకొనుట మానంగ న,మందత నది యెడల విడిచి శ మడువు దఱిసెదన్.

క. అని యొకగుదిమీలనడుమ, నెనయంగాఁ దూఱి కఱచి శ యిరుదొడలఁ ద్రా
డొనరంగఁ బట్టుకొని గ్రుచ్చినచందము దోష మూర్ఛ శ జెందినభంగిన్.

వ. ఉన్నంత వేట దీఱి యగ్గుది గలయతండు. 196

క. తెలిసీట రొంపి వోవం, ³దొలుచునెడం ద్రాడు విడిచి శ దురితంబునకుం
దొలఁగి పొరదప్పి యం దొక,జలచర మున్నయెడ కేఁగె శ సంభ్రాంతగతిన్.

క. ముట్టఁబడి దీర్ఘసూత్రుం, డిట్ట ట్టరుగఁగ నుపాయ శ మేది యొకనిచేఁ
బట్టవడె దనదుడెందము, పట్టు ⁴వదలి చకితవికలభావేంద్రియుఁ డై. 198

క. విను దొడవ్వులఁ గార్యము, గనికొని వలయుపని మున్న శ కావింపఁగ నే
రనిజడుఁడు దీర్ఘసూత్రుం, డనునయత్సత్సద్వయంబుభంగి శ నాపద నొందున్. 199

3. అప్పటికిఁ దోచినట్టులు శ్రీ దప్పకుండ, ననువుతో ధృతి గల్గి కార్యంబు నడపు
నతఁడు ప్రాప్తకాలజ్ఞాఖ్యునట్లపోలె, బరమసంశయ మయ్యెడున బ్రదుకు గాంచు.
4. ధుర్యత ననాగతము లగు, కార్యము లూహించి పని తగలఁ జేయునఁచు
చార్యుఁడు సౌఖ్యముఁ బొరయును, నార్యస్థిఁ దీర్ఘదర్శి శ్రీ యనుహించు క్రియన్.

—❧పలితరోమశః లనుమాషికమాజ్ఞాలంబులసంవాదప్రకారము.❧—

5. అనిన విని ధర్మసందనుండు పెక్కండు పగఱకు నగ్గ మై హీనబలుగ డైన సర
పతి యెప్పురును నాపద నిస్తరించువాఁ డని యడిగిన నప్పడనిశీనితో భీష్ముండు
నూర్జాలమూషికసంవాదం బనునితిహాసంబు గల దది నీ దగు ప్రశ్నలును నడు
త్తరం బగు విను మని యిట్లనియె. 202

6. అడవిలో నొకమట్టిరయడుగున లాఁగలఁ, బలితుండు నా నొక్కరయెలుకఁ యుండు
నమ్మహీజముమీఁద శ్రీ సనిశంబు రోమశుగ, డనుపిల్లి వసియించు శ్రీ నాసమీప
మున సగజకడ నిత్యమును మృగంబుల కురు, లొడ్డివేకున వచ్చిరయొక్కనూలఁ
డగపడ్డవానిఁ గొం శ్రీ చరుగు నొకప్పు డా, హారంబునకుఁ బిల్లి శ్రీ యచటఁ దిరుగఁ

7. బోయి యురిఁ బడి యుండగఁ శ్రీ బొంచి చూచి
భయము దక్కి యచ్చోటన శ్రీ పలికుఁ డెరకుఁ
గ్రుమ్మరఁగఁ జంద్రకుం డనుగూబపులుఁగు
హలికుఁ డనుముగిసయు నింత శ్రీ సంతఁ దోచె. 203

8. ఎరలకై వచ్చి యిట్లు దోచిన నయ్యెలుక యారెంటిబారికిఁ దప్పి పోవ రామి
దలంచి బెగ్గలించియు ధైర్యంబుకలిమిం గార్యం బూహించి యప్పిల్లి గొండాక
సేరం జనుచు దానితో నిట్లనియె. 204

9. ఉరి ద్రెవ్వఁ గొఱికి యిప్పుడ, వెర వారఁగ నీకు నేను శ్రీ విడుగర సేయఁ
దొరకొనుట నీదుభాగ్యం, బరిత్వము దొఱంగి మైత్రి శ్రీ యలవఱువు మదిన్. 205

10. ముంగికి గూబకు నగపడి, యంగంబులు వడఁకుచున్నయవి నా కిమ్మై
సంగతి గలిగిన నీయు, త్సంగంబున నుండి భయము శ్రీ దక్కును నేనున్. 206

11. అనవుడు బిల్లి యిట్లు లను శ్రీ నార్తశరణ్యుడ వయ్యె దిట్టిసీ
కనఘ హితంబు సేయ వలరదయ్య జగత్పతి సాక్షి గాఁగ ని
ప్పని దగఁ బూనితిన్ వెఱపుఁ శ్రీ బాచి ననుం గదియంగ రమ్మ వ
చ్చిన నకులంబు గూబయును శ్రీ జేరఁగ నేరవు నాకు నోడుటన్. 207

12. అనిన నట్ల యగుట శ్రీ నాత్మ నెఱింగియ, కాదె సంధి యైన శ్రీ నాదుబ్రదుకు
నీదువిడుగరయును శ్రీ నిజ మగు టూహించి, నిన్నుఁ జెందె బుద్ధిరనిశ్చయంబు.

13. అని పలికి పిల్లి పొదిగిట, ననయము నిశ్చంకవృత్తి శ్రీ నయ్యెలుక వసిం
చినఁ జూచి యయ్యలూకం, బును నకులము నచట వాసి శ్రీ పోయె నిజేచ్చన్.

- క. నకులము నులూకమునుబో, కకు సంతస మంది యుండి శక్తున నమ్మా
పిక మయ్యరిచేరులు గొలు, కక యలసత నల్ల నల్ల శగటచుచు నుండెన్.
- వ. అమ్మెయిఁ బలితుండు గొనకొని యయ్యరిం గొలుక కుండుట యెఱింగి రోమశుం
డి ట్లనియె. 211
- క. తగునే యిట్లు కృతార్థుడ, వగునీ కురి గొలుక కిట్టు శలాలస్యము సేఁ
త గటా కృతఘ్నతకు నెల, వగు టాప్పునె కొలుకు కడక శ నద్రోహుడనై.
- చ. అనుటయు నెల్క యిట్లు లను శ నాశ్రితరక్షణశీలు నిన్నుఁ గీ
డునఁ బొరయింతునే యిది కశకుం జెడుగుండన మేను భీతి నూ
నినమదితోడ నమ్మమిన శ నెట్టన యియ్యరిఁ ద్రెంప నయ్యెడన్
మనమున నెగ్గుగాఁ గొనకు శ మాలనిఁ గాంచినయష్ట త్రెంచెదన్. 213
- క. ఊరిఁ బాసి యేమి దలఁతో, యరిత్వమున వినుము ప్రబలుఁ శ డైనయతనితో
వెరవున సంధి యొసర్చియుఁ, గరంబు నమ్మమియ నీతిగఁ గొండ్లు బుధుల్.
- ఉ. మాలనిరాక చూచి భయశమర్దిత మైనమనంబుతోడ న
క్కాలమునందు నీకుఁ జనఁగగా వలయున్ వెన మ్రానిపైకి నా
యాలయముం జొరన్ సమయ శ మప్పుడ నాకును గాన యత్తటి
స్త్రేలానరింతు నమ్మ మిది శ నిక్కము గర్జము నీ వెలుంగవే. 215
- క. అనవుడు న శ్లేల తలఁప, వినుము భవత్ప్రాణరక్ష శ వెనఁ జేసితి నే
ననఘా నీవును నమ్మెయి, నను నాపదఁ బాప వలదె శ నమ్మి రయమునన్. 216
- ఆ. అనినఁ బిల్లి కిట్టు శ లను నెల్క వేగిర, పడకు ముచితకాలభావ్య మైన
యత్నవిధిగదా సరమ గ్రఫలత్వంబు, నొందు నొండు దలఁప శ కూరకుండు. 217
- వ. అని యి ట్లప్పలితుండును రోమశుండును నొండురులతో మాటలాడు చుండ
వేకువ యయ్యె నట్టియెడ. 218
- క. తనతోఁ గొందలు గుక్కలఁ, గొని యేతేరంగఁ కేలఁ శ గ్రూరకృపాణం
బును భీకరభంగిగ వెనఁ, జనుదెంచెన్ మాలఁ డధికశసంరంభమునన్. 219
- ఆ. పరిఘనాముఁ డైనరపాపాత్ముఁ గని భయ, మడరఁ బిల్లి యిట్టు శ లనియె నింక
నేమి సేయువాడ శ నిదె వచ్చె జముదూత, వోలె సత్వరముగ శ మాలవాఁడు.
- క. అనిన విని యొడ కోడకు, మనుచుం దెగఁ గొఱికె వేగ శ మయ్యరిఁ బలితుం
డనయముఁ జకితాత్ముం డై, చనియెన్ రోమశుండు నవనిరజముపైకి వెనన్. 221
- చ. ఎలుకయు బొక్కలోపలికి శ నేగి ముదంబునఁ బొంచి చూడ స
కులముగ నేగుదెంచి పరిఘుం డురి ను గ్గగు తెల్లఁ జూచి ని
ష్ఫలతకుఁ జిత్త మెంతయు విరపాదము వొందఁగఁ బోయె బిల్లి య
య్యెలుకకు ని ట్లనుం జెవికి శ నిం పగురీతి నుదాత్తభంగిగన్. 222

- ఆ. మేలు సేసి తగినరమిత్రునిఁ బడసి త, త్సచరితముల సచ్చసఖము లనుభ
వింపఁ జూచు టుడిగి ర వేర్పడి యుండుట, యరయ నీతివిదులర తెరువు గాగు.
- చ. అనఘ భయంబు నొందు టిది ర యారయ బేలఁదనంబు నెన్నిమై
మును నను నమ్మి చెంది భయశ్రమోక్షణముం గని నాకుఁ జాల మే
లొనరఁగఁ జేసి తీవు దుది ర నుల్లముసం దగ విశ్వసింప కి
ట్లునికి సుఖంబె నాదుసిరి ర 'కుత్తుఁడ వయ్యెదు రమ్మ ప్రీతితోన్'. 224
- క. బలవంతు లై నచుట్టంబులు నేనును నీకు మేలు ర నొనరింపఁగ ని
మ్ముల మనుటయొప్పు దేననుఁ, గలసి మెలఁగు విడువు నెంకఁగను మభిమతిమున్.
- వ. అనిన విని యప్పలిగొండు రోమశునితో నీపలుకు లుచితంబులు నొనఁగొట్టు
విను మని యిట్లనియె. 226
- చ. అరులను మిశ్రులం దలియ ర నారయు శుంతయు సూక్ష్మకృత్య ము
వ్వెర వతిదుర్లభం బరులు ర వీ రన నుండియు మిశ్ర భవముం
భారయుటయున్ సుహృజ్ఞులరపోలికి గల్గెయు శస్త్ర తాగుణ
స్ఫురణ మొకప్పు సూపుటయుఁ ర జూతుము గాజ ధర్మి నెల్లెడన్. 227
- వ. కావున నిన్నుఁ బెద్ద గదియుట గర్జంబు గాదు నీవును మద్వశగఁగి బొందుకుఁ
జూచి తేనియు నేమటం జన దెట్లం టని. 228
- క. బలవద్రిపులు ప్రయోజనములకై లోబడుట గల్గు ర బాలముల నేనుం
గులు దీమంబులపజ్జఁ ద, గిలి నెట్టన పట్టువడినరక్రియఁ జగురమతీ. 229
- చ. అరియెడ మిశ్ర భావ మొకరయప్పడు కార్యముపొంగుఁ గల్గిన
నైరవుసఁ బొముఁ బట్టు నెడ ర నిక్కము నమ్మక దానివానికి
గరము దొలంగఁ జేయనగురకర్జము వట్టి చరించు నొప్పుదే
పొరుగున నుండి నీకు హితరముం దగఁ జేసెద నెప్పు పంచినన్. 230
- మ. విను నీ కామిష మేను నీయెడఁ గడున్ ర విశ్వాసముం బూని చే
రిన నీచిత్త మొకప్పు దుద్ధతవికారభూత మై దుర్వివో
దనహింసా²రుచి నొందు నీనుతసుహృద్బంధువ్రజం బేని మున్
ననుఁ గన్నన్ సహియింప దాత్మ గరుణ ర స్మన్నింపు మిట్లొండెడన్. 231
- వ. అని యంత నిలువక. 232
- క. బలుపుటిరిఁ జిక్కి పేరాఁకలితో రే యెల్ల నున్నరకతమున నీకుం
జలిది వలసి పిలిచెద విటు, వలయునె నీపలుకు నమ్మి ర వత్తునె చేరన్. 233
- ఆ. అనుడు నిట్లు దలఁప ర నగునె మత్ప్రీణర, త్కుండ వై సనిన్నుశశ్రుఁగాఁగ
దలఁతునే కృతజ్ఞరతయుఁ బొరుషంబును, గలుగ నేను వెఱవ ర వలవ దనఘ.
- వ. అనిన రోమశునకుఁ బలితుం డిట్లనియె. 235

- క. నీవలన నేను బ్రదికితి, నీవును నాకతన మాలనకి నగపడ వై
తీవిధమునఁ గల్గునుహృద్భావము చాలు నినుఁ జేరఁగ దగ దిటమీఁదన్. 236
- వ. ఇవిధిధంబునకు శుశ్రవాక్యంబులుం గల వాకర్ణింపుము. 237
- క. బలవంతుఁడైనశత్రుని,వలనఁ బ్రయోజనము గలిగి శ వలను కలిమిఁ దా
గలసియు నది గడచనఁగాఁ, దొలఁగ వలయు నమ్మె నేనిఁగ దుదిఁగిఁ జూలయున్.
- ఆ. నమ్మఁ దగనివారి శ నమ్మక యున్నది; తగినవారి నైనఁగ దద్ద నమ్మి
యుండఁ దగదు తన్ను శ నొరులు నమ్మెడునట్ల, యుండి యొరుల నమ్మకకునికి నీతి.
- వ. ఇట్టిద బ్రదుకుఁదెరు వగుటంజేసి. 240
- క. నినుబొంట్లను నమ్మక యే,నును బ్రదికెద ననఘ నీవుశనుం గని చండా
లునియట్టివారిమాయలు, నినుఁ బొందక యుండ బ్రదుకు శ నెఱిఁ బొమ్మింకన్.
- క. అనిన విని సిగ్గుపడి తన,చనుచోటికిఁ జనియెఁ బిల్లి శ నమ్మతిఁ బలితుం
డును వేఱొకతగులూఁగకుఁ, జని నముచితవర్తనమున శ సౌఖ్యముఁ బొందెన్.
- క. బలుపగఱవలనియాపద, దలుఁగుటకును రిపుని హీనశతరు నైనఁ దనుం
గలపికిని బ్రదుకుటకు ని,య్యెలుకయుఁ బిల్లియును వెరవు శ నెఱిఁగించె దగన్.
- వ. అనిన విని కౌంతేయాగ్రజుండు శాంతనవునితో నెవ్వరియెడ విశ్వసింప కున్నం
జత్తంబునకు విశ్రామంబు గల్గదు విశ్వసించిన దురితంబులు దొడరు నట్లగుటంజేసి
విశ్వసించుటయు విశ్వసింపక యుండుటయు ననురెంటిలోననుం బరమకర్తవ్యం
బెయ్యదియో నిశ్చయింప నేర ననుటయు నమ్మహిపతి కమ్మహాత్ముం డిట్లనియె
నీయర్థంబు దేటపఱుచునట్టియితిహాసంబు సెప్పెద నాకర్ణింపుము. 244

—❦— బ్రహ్మదత్తునితోఁ బూజని యనుశకుని కై నసంవాదప్రకారము. —❦—

- సీ. బ్రహ్మదత్తుం డనఁ గ బరఁగిననరపతి,నగరఁ బూజని యనుశనామ మొప్పఁ
జఱిర భాషిణి యొక్కశారక వర్తించు, నది పిల్లఁ బెట్టి యింక పారుపండ్లు
దెచ్చి యర్చిలి దాని శకిచ్చుచో మే లేఱి, యధిపుపుత్రున,కిచ్చు శ నందుఁ గొన్ని
వాడును మచ్చిక శ వచ్చి యప్పిల్లతోఁ, జల్లాట మాడుచు శ సంచరించు
- ఆ. నొక్కనాఁడు దాది శ యొద్ద లే కుండ న,ద్వారకుండు పిల్లశతల నొగిల్చి
చంపె 'దానితల్లి శ ననుదెంచి కని మది, నిట్టు లనియె శోక శ మెనక మెనఁగ.
- తే. అకట కూడి మెలంగి యేమొకటియైన, నర్థి నిదియును దానునుశననుభవించుఁ
బట్టి యాడుచు నుండు నిశ్వాపజాతి,పడుచు సంపునె యిటు దీనిశమిడుకమిడుక.
- ఆ. రాచకొడుకు గాఁడె శ రాచవారికి నేటి
పరిచయంబు వేగ శ కరుణ విడుచు
హితవు మఱుచు రాజు శ లెందు నమ్మికకుఁ బా
త్రములె సమదమతులు శ క్రూర్యరతులు. 247
- వ. అని నిందించి. 248

- క. ఈపగ దీర్చెద నంచుం, గోపంబున రాజకొడుకుగ్రుడ్డులు రెండుం
బోపడునట్లుగ గోల్లక, వే పెటికి రయమున గగనరవిధికి నెగసెన్. 249
- వ. ఎగసి యచ్చోట నిలిచి బ్రహ్మదత్తుండు విస నిట్లనియె. 250
- క. చేసె నఘము దత్తులముం, జేసేతం గుడిచె గాని శశిశువు నెడిక నా
చేసినకార్యము లే దే, జేసితి మా తండ్రిగిడు శ సందను నన్నున్. 251
- చ. అనవుడు బ్రహ్మదత్తుం డది శ యట్టిద నీదెనఁ గీడు లేదు నీ
ననుటకు నామనం బతివిశ్వాదముఁ బొందెడుఁ దొంటియట్ల న
ల్లిన నిలు మన్నఁ బూజని శరమించునె యొండొరుచోడ బడ్డయ్య
పెనుపగ నొంచి మాటపన శ బేల్పడి శ్రమ్యులఁ జేరు నొప్పనె. 252
- వ. అనిన విని యతండు. 253
- క. చేసినదానికి మాటుగఁ, జేసినఁ బగ యంతతోడఁ శ జడుఁ గాక గుణుల్
1. జాసిన నమ్మెలు విడిచి, దోసముఁ బట్టుదురె యెట్టిరొప్పులుఁ బురుర. 254
- వ. అనిన నతనికి శారిక యిట్లనియె. 255
- క. నెయ్యము సెడినను మాటల,తియ్యఁదనము వట్టి పగ మరదిఁ మఱచిను జా
వయ్యం జేటయ్యఁ గలక, యయ్య నొకటి మూఁడుఁ గాక శ యది మేలగునె. 256
- ఆ. వినుము నేల 2. దోచిరకొనినను దాయాదు, లైన మాటమాట శ కేని నొండు
వారియెడను గీడు శ వారక చేసినఁ, బగ జనించు శ నిట్లు భంగు లైనను. 257
- ఆ. 3. పగయుఁ గల్గెనేని శపాయనె గూఢ మై, మ్రాస నగ్ని యున్నరమాడ్కి నుంచు
గాన నమ్మి బేల శ కాలాంతరంబున, నైన జెడును సందిరయంబు నలదు. 258
- క. జననీజనకసహోదర,తనూభవుల సఖుల నమ్మఁ శ దగ దనినను నె
మ్మనమునఁ బగ గలవారలఁ, జనునే నమ్మంగ విడువు శ నేతరసహసముల్. 259
- వ. అనుటయు బ్రహ్మదత్తుం డిట్లనియె. 260
- క. కాలవశంబునఁ గీడు, న్నేలును జనులకును మూఁడు శ నీకును నాకు
వారి యవి సేయ వచ్చునె, బేలనె యే సంత యేల శ పెడఁబాయంగ కె. 261
- వ. అనిని విని శారిక యతనిమొగంబు దేఱకొనం జూచి. 262
- క. విను చల్లనిమాటలలో, మునిగి యలుక గుబ్బతిలు సరముద్ర జలములో
సన యుండి యాఱ కెప్పుడు, గనగన మనుబాడబాగ్నిశకరణి సరేంద్రా. 263
- క. అని పలికె యవిశ్వాసము, మనమున నెలకొల్పి రాజుమాటలకుం దే
లనివెరవుతోడ నాపూ,జని దన కి మ్మైనయెడకుఁ శ జనియె గుమారా. 264
- వ. అదియునుం గాక. 265
- క. జననాథునకు నవిశ్వాసనిరూఢత వలయు నెల్లజనములయందుం
దనుఁ దనసిరి గాచుటకై, యని నీతులు సెప్పదురు బృహస్పతిముఖ్యుల్. 266

—❧— కణికుండు శత్రుంజయున కుపదేశించినహితవచనములప్రకారము. —❧—

వ. అవ్యాక్యంబు లాదరింప వలయు నని పల్కి వెండియు భీష్మండు పాండవాగ్రజుతో
సౌవీరపతియగు శత్రుంజయునకు భారద్వాజవంశవర్యుండైన కణికుండుపదేశించిన
హితవచనంబులు గలవు వానిం జెప్పెద నాకర్ణింపు మని యిట్లనియె. 267

క. వికచముఖుఁ డగుచు శాత్రువులకు హితు లగునట్టివారరలం గని భూపా
లకుఁ డెడ్డ కస్తైరయు నా,లుక బెల్లము నై ¹మనంబురలుం గన వలయున్. 268

ఉ. జ్ఞాతుల ²నమ్మి తోడుకొని శత్రుల నోర్చి యహీనరాజ్యముం
ప్రీతి యెలర్పఁ జేకొనినశిష్టుట సౌఖ్యసమృద్ధితోపిత
జ్ఞాతినికాయుఁ డై మది నశజస్రము నమ్మక సర్వసంయుతం
బై తనరాదురమ్యనిలయంబున నున్నటు లుండఁగాఁ దగున్. 269

వ. అని మఱియును. 270

క. వినుము తఱి వేచి రిపు మూఁపున మోవఁగ వలయు సమయశ్రముం గనికొని గ్ర
క్కునఁ గడవ శిలాస్థలి నై, చినచాడ్పున నేర్పు మెఱయఁజెఱుచుట యొప్పున్.

క. పానము జూదము వేటయు, మానినియును భూపతులకు శ్రమధురవినోద
స్థానము లగు నైనను దగ, నై నవిధము దక్కఁ దగుల శ్రమాపద డెచ్చున్. 272

క. విని వినివాడపోలెం, గని కాననివాడపోలె శ్ర గావలయు విభం
డొనరింపఁ దలంచినపని, కను వగునంతకు నభేద్యుఁ శ్ర డై జనులయెడన్. 273

క. ఒల్లనికార్యం బాసల, నల్లన కాలగతిఁ గడపురనది కాలముచేఁ
బెల్లొదవు విఘ్నములు భూ,వల్లభునకు నెపము వెట్టరవచ్చుం బిదపన్. 274

తే. బహుశ మగుగర్వమునఁ గార్యశ్రధంగియును న
కార్యసరణియు నెఱుంగ కరనార్యవృత్తిఁ
గాని తెరువున నడచు చురన్నేని గురుని
నైన శాసింపఁగాఁ దగు శ్ర నండు బుధులు. 275

క. తెగఁ దీర్చక శత్రుగ నార్పక, తెగటార్పక కడమ కొంత శ్ర ద్రిక్కఁగ నున్నకొ
జగతీశ యప్పు నన్నియుఁ, బగయును గడుఁ బెరుఁగుఁ గీడు శ్ర వాటిల్లుఁ దుదిన్.

ఆ. మార్దవమున మృదువు శ్ర మద్దింపఁగా వచ్చు, మార్దవమున ఖరవిశమద్దనంబుఁ
జెల్లు మార్దవమునఁ జెల్లనియది లేదు, గాన మృదువ తలఁప శ్ర ఖరము సువ్వె.

వ. అనిన విని యజాతశత్రుండు ధర్మంబు నడవక యవగ్రహాదిదురితంబులు దుస్త
రంబు లయిన నాహారంబులు దొరకొననియట్టిచో ద్విజాతు లేమిథంగిం బ్రాణం
బులు రక్షించుకొనువా రనుటయు నాపగానందనుండు విశ్వమిత్రచండాలసంవా
దం బనునితిహాసంబు భవత్ప్రేక్షంబునకు నుత్తరం బై యుండు నాకర్ణింపు
మని యిట్లనియె. 278

1.గ.మనంబులంగొనవలయున్.చ.కలయఁబలుకఁగావలయున్.2.గ.నెమ్మి.3.గ.దప్పు.4.గ.తెగ

— విశ్వామిత్రచండాలసంవాదము. —

- క. ఏపారి తొల్లి త్రేతా, ద్వాపరములసంధి నొక్కరవటపు ధరిత్రీ
తాపంబుఁ జేసె జనముల, పాపంబున వత్సరములు ర పగఁజ్రొం డధిపా. 279
- సీ. ఏలులుఁజెలుపులు ర నిపురఁ గర్సనము లెం, దును బడఁ దగులతాశయాను గమర
భూమియుఁ బస మాల ర గోమహిసాదిజీ, వధనంబు నొలియ భూతనరులు మేర
దప్పి లోకములోని ర ధాన్యముల్ గొన నధ, ర్కం బంతకంతకుఁ ర బ్రబ్బ నధికు
లనదలఁ జెలుపంగ ర యాగముల్ దేవతా, పూజలు నెడలంగి ర భూసుగప్ర
ఆ. ముఖము లై నవర్ణరములచొప్పు దప్ప నా, హారరహితజనము ర లచట సచటఁ
బడఁగఁ జూడ ఘోరభంగిగాఁ దల చయ్యె, డొక్కలున్న వారి కెక్క భయము.
- వ. అట్టిసమయంబున. 281
- క. మునిపతి విశ్వామిత్రుఁడు, దనయాకలి కెందు మెలంగి ర ధగ్య మడలి యో
దనమాంసమూలఫలములు, జనుల నడిగి యెందుఁ బడయఁ ర జాలక డప్పన్. 283
- వ. శూఁగాడుచుం జనువాఁడు. 283
- చ. పసరపు తెంపప్రోవులును ర బందులడొక్కలుఁ గుక్క-¹గుట్టలు,
ముసుగువడంగ భూమితలరము, దల చారఁగఁ గప్పచున్ మది,
బస యొకయింత లేక పటరస్రాణులనుం బొరిగొంచు నెత్తు ను
ర్వ్యసనతఁ గూరి యున్న వెలిశవాంధ్రురపల్లియఁ జేగి యయ్యెడన్. 284
- వ. ఆర్తి నొంది యిట యట నోవంజాలక నేలం బడి యుగడి ప్రాణంబులు నోవుట
యుపేక్షింపం దగదు ప్రాణరక్షణంబ పరమధర్మం బని వితిక్కించి తగునుపా
యంబు చింతించువాఁ డప్పడ చంపి ²తిట్టొలిచి గాలిగొన వైచిసకుక్క కడిమం
బుఁ గనుంగొని. 285
- క. ఇది దప్ప నిప్పు డియ్యెడ, నొదవదు ప్రాణంబు గావ ర నొం డొక్క డిదియున్
మది నూహింపఁగ మ్రుచ్చిమి, ³నొదవించి కొనంగ వలసిరయున్నది నాకున్.
- తే. ప్రాణములు వోవ కుండంగఁ ర బరిహరింప
నొం డుపాయ మెయ్యదియు లే ర కుండనేని
మ్రుచ్చిమియు ధర్మ మగు నధరమునిధనంబు
గొనుట యెందును ముఖ్య మై ర చనుట గలదు. 287
- వ. కావునఁ జంజాలధనం బగుసారమేయమాంసం బపహరించి ప్రాణహాని పరిహరించి
కొందు నని నిశ్చయించి యుండ నర్థరాత్రుం బగుటయుఁ జంజాలురెల్ల నిద్రింప
సల్ల న లేచి చని యమ్మాంసంబు వట్టి తిగిచిన నచ్చేరువ నిద్రించుచంజాలుండు
విధివశంబున మేలుకని నీ వెవ్వండవు మాంసంబు మ్రుచ్చిలించెదవు నిద్రవో
వం జమ్ము నిన్నుఁ బొరిగొనియెద ననుటయు భయంపడి గ్రక్కున నమ్మునిపతి

మేను విశ్వామిత్రుండ నని పలికిన వాడు వినయంబున శయ్య డిగ్గి కరుణం
గన్నీ రొలుకం బ్రణమిల్లి కేలు మొగిడ్చి మహాత్మా సీతలగ పేమి యని యడిగిన
సతండు సాంత్యనవచనంబుల నిట్లనియె, 288

చ. దరికొనునాఁకలిం దనువీరదాహము వుట్టినఁ బ్రాణహానికిం
బరిహరణంబు సేత కిది ర పాపమ యైనను గుక్కనంజు డే
భరపడి ముచ్చిలించెద విభావసుఁ డెంత శుచిత్వసంపదం
బొరసియు సర్వభక్షకతఁ ర బొందును నన్నును జూడు ముట్లగున్. 289

వ. అనిన విని చండాలుండు. 290

తే. కుక్క మృగములలో నెల్లఁ ర గుత్తితంబు
దీనిఁ దిని ధర్మమున కేల ర హాని సేయ
నొండుపాయంబు వెదకికొ ర మ్ముజ్వలాత్మ
యనుడు వానికి ముని యిట్లు ర లనియె నధిప. 291

క. విను బ్రహ్మవహ్ని నాకుం, బెనుఁప్రా పై యుండ నేను ర వెఱతునె యెట్టై
ననుఁ బోవసీక ప్రాణము, దనువున నిల్పుటయ చూవె ర ధర్మం బరయన్. 292

ఆ. బ్రదికి యున్న నేఁ దరహంబున విద్యను, బాచికొనఁగ నేర్తుఁ ర బాతకంబు
నట్టు లగుట జీవితార్థధార మైనయీ, నంజు డిప్పు డెట్లు ర నమల కుడుగ. 293

చ. అనుటయు సంత్యజుండు నగి ర యట్టివిధం బధమంబు గాక నె
ట్టన యది ధర్మమే కటకరటా మిముబోంట్లకు నిట్లు సేయఁగాఁ
జనునొకొ యన్న నమ్ముని ప్రశస్తఁడగ స్త్ర్యుఁడు దైత్యమాంసముం
దినఁడె నశించెనే యతనిర తేజముఁ బెంపును సంతనుండియున్. 294

వ. అనవుడు వాఁ డిట్లనియె. 295

క. పరహితము సేయఁ బూనిన, పురుషుండు పాపంబు సేసి ర పొందఁడు కీడుం
బరమముని యగునగ స్త్ర్యుఁడు, పరోపకారార్థకృతి నశభవ్యం డగునే. 296

క. నావుడు మదాత్మ బ్రాహ్మణ, తావిద్వతాస్పదంబు ర దానికిఁ గా నే
సీవిధి యొనరించుట పాపావేశము లేదు దీని ర కడ్డపడకువే. 297

క. అని ముని పల్కిన సత్యంజుఁ, డను మాంసము విడువనోపర కనుటగఁ దలఁపం
జనునె భవదీయతేజో, ధనహానికిఁ గరుణ పుట్టరదా యెవ్వరికిన్. 298

వ. అనవుడు గాధినందనుండు. 299

తే. కరుణ గలవేనిఁ బ్రాణంబు ర గాచికొనఁగఁ
దలఁచునాకు నిమ్మాంస మి ర మ్మలఘుచరిత
యట్లు లైన ముచ్చిమియు లేరదనృత మెడలి
పడయువస్తువు సేయదు ర పాతకంబు. 300

వ. అనిన విని చండాలుం డిట్లనియె. 301

- క. అతిశయితపుణ్యదీప్తులు, ప్రతిగ్రహము సీసనరునిరపాలం చేయన్
మతిఁ దలఁపఁ గూడునే వి, శ్రుతగుణయే వెఱుతు నింకఁబ్రజాజుచుఁడ బల్కున్.
- వ. సీవలచినయట్లు సేయు మని సారమేయనూంసం బిచ్చినఁ బుచ్చికొని దానం
గ్రాణంబులు రక్షించుకొని విశ్వామిత్రుండు సనియె నింగ్రుండు తదనంతరంబ
లోకంబులవడ దేఱ వర్నించె నంత హర్షించి యత్తపస్వివర్యుండు నసోవిశేషం
బున దోషంబు సీగికొని మసేషిజన స్తుత్యం బగునిత్యవ్రతంబున విలసిల్లెనాపత్నసు
యసమాచారం బిట్టిద యని చెప్పిన భీష్మునితో భూవల్లభుండు ధర్మసూక్ష్మప్రకా
రం బింతమరవగాహంబగునే యీయితిహాసంబాకర్ణించుటనాడందంబు విషాదం
బు నొందె ననన్రుడు నతండు ధర్మంబు బహుశాఖాసమన్వితంబై యుండు రంజుల
కు నెల్ల తెఱంగులు నెఱుంగవలయు విషాదం బేల యనన్రుడు సుజ్ఞనవిధుండు. 303

—భీష్ముండు ధర్మజునకు శరణాగతరక్షణసుకృతం బెఱింగించుట.—

- క. శరణాగతనగరక్షణ, పరులకు సమకూగు నెట్టిరసాక్షిధలము ని
ర్భరకరుణాకర పరమా, దరమున నెఱింగింపు నాకు శ్ర దాని యెఱుంగున్. 304
- ఆ. అనిన భీష్ముఁ డిట్టు శ్ర లను ముచుకుందుండు, నాఁగఁ బరఁగుధరణి నాఁచుకుండు
దనుడమంత్రించేత శ్ర వినినది యొకకథ, యఖిలపాపహరణ శ్ర మాచరించు. 305
- వ. అయ్యుతిహాసంబు సెప్పెద దాన నీయడిగినయర్థంబు బటియు నవహాసంబుడ నై
యాకర్ణింపుము. 306
- సీ. పాపాత్ముఁ డొకబోయ శ్ర పక్షుల వధియించి, తినియును బెక్కఁబురకొనియు నదియ
బ్రదుకుగా దానికి శ్ర బహుసాధనంబులు, సవరించుకొని మహాశ్రటవిఁ జరిగిప
నొకనాఁడు పెనువానరయును గాలియును ముట్టి, సకలజీవులకు నాశశంబు పుట్టు
నట్టిది యై కాన శ్ర యంతయు జలమయం, బైన బెగ్గిలి యన్నర గాఢముండు
- తే. ¹వేగ వట్టోడి యెల్లను శ్ర వెడలి మిఱుత, నొకవనస్పతి జొంగవై శ్ర యున్నదానిఁ
జెంది రాతిరి యగుటయుశిలయ సెజ్జ, గాఁగ శీతార్దుండై యుండెఁగార నేంద్ర.
- క. ఆలుబ్ధుఁ డత్తరువర, మాలోకించి కడుభక్తి శ్ర సనియె నినటిభూ
తాలిం గొలిచెనఁ గరుణా, శీలత ననుఁ గాచుటకు విశిష్టవిసేతిన్. 308
- వ. అని యిట్లప్రప్రీధ్యంసకుండు శయనంబు ప్రాసించియుండ సమ్మహిరుహంబుకొట
రంబున వసియించి యుండునది యొక్కకపోతంబుదనవల్ల భ యెటఁగోనిమేతకుం
బోయి రాక తడసిన శోకించి. 309
- సీ. ఎచట నున్నదియొక్కొరయింత ప్రాద్దొకచోట, నుండునే ననుఁబాసరయుజ్జ్వలాంగి
యమ్మేను లేకున్న శ్ర నిమ్మేనికలిమి ని, రర్థకం బధికానురరాగయుక్త
యగునతిగుణముల శ్ర యైహికాముష్మిక, సుఖసాధనంబులు శ్ర సువ్వె పతిక
యేకారణంబున శ్ర నే మయ్యెనో వాన, యేపునఁ దెగియెఁ గా శ్ర నోపు నకట

- తే. నేమి నేయుదు మందిరం శ్రీ బిపుడు పాడు, వాఱుచున్నది యనఁగ సరప్పలుకులెల్ల
బోయవలలోన నున్నకరపోతి విని మ, నంబు సంతోషపూర్వమరగ్గుంబు గాఁగ.
- క. పతిమదికి నింత యెక్కిన, యతివ గదా పుణ్యవతి ప్రేయాలాపము లీ
గతి వినఁ గాంచితి జన్మము, గృతకృత్యం బయ్యె నాకు శ్రగలిచితి జమునిన్. 311
- వ. అని యుల్లంబునన యుగ్గడించి పతికిం దన తెఱం గెఱింగించి విధిక్రతంబునకు వగ
వం బని లే దని మఱియు ని ట్లనియె. 312
- చ. శరణము సొచ్చినం దగఁ బ్రసన్నతఁ గైకొని రక్షణంబు నా
దరముగఁ జేయు టత్యధికశ్రద్ధముగా బుధకోటి సెప్పు నీ
వరసి మహార్తు వీని శరణాగతు నోపినభంగి, నాపదం
బారయక యుండఁ జేయుము ప్రభుభూతపునీతునఁ గొంకు వోయెడున్. 313
- క. అని యేర్పడ భాషించిన, విని శోకము డిగ్గ విడిచి శ్రీ విహగము గరుణం
దనజాతి సెప్పి తగ ని, ట్లనియె మనుజభాషణముల శ్రీ నాలుబ్రకుతోన్. 314
- క. ఓయన్న డస్సినాడవు, మాయింటికి నతిధి వైతి శ్రీ మనలక నీకుం
జేయ వలయు నాతిధ్యం, బేయది భవదీప్సితార్థ శ్రీ మెఱింగింప వనా. 315
- చ. అనపుడు నుల్ల మెంతయుఁ బ్రేయంబు వహింపఁగఁ బక్షివైరి నీ
తున సకలాంగకంబులుఁ బ్రేతున్నము లయ్యెడు దీనిఁ బాపవే
యనిన విహంగమంబు రయ శ్రీ మారఁగ నచ్చటిపుల్ల తెల్ల ము
క్కునఁ గొని తెచ్చి ప్రో విడి యశకుంతిత మైనదయాగుణంబునన్. 316
- వ. ఆపొంతపల్లియకు రయంబునం జని పుల్లతల సంగతం బై నయింగలంబు. 317
- క. కొని వచ్చి పుల్లప్రోవునఁ, దనుకంఘాఁ జేసి నెమ్మి శ్రీ దళుకొత్తఁగ ని
ట్లన్లు బోయతోడ మే నీ, యనలంబునఁ గాఁచికొనుట శ్రీ కై తె మ్మనఘా. 318
- చ. అనపుడు వాఁడు గువ్వహృదయం బలరం దనయంగకంబు ల
య్యనలశిఖాకలాపమున శ్రీ నల్లన యల్లన కాఁచి శీతబా
ధన ముడుగంగఁ జేయఁగఁ బరదంపడి యాఁకలి చాలఁ దోఁచెఁ దోఁ
చిన నెఱింగించె గువ్వ కది శ్రీ సేయ నుపాయము లేక యాత్మలోన్. 319
- వ. వగచి వెలువెలంబాటి తలంచికొని వాని కి ట్లనియె. 320
- తే. ఖగములకు జీవనం బనఁ శ్రీ గలదె సంగ్రహించినట్టిది యాఁకలి శ్రీ కేమి యైన
మాకు దొరకొన్నఁ దిందుముగగాక యైన, నీవు డస్సితి వాతిధ్యోనియతి వలయు.
- కపోతంబు దనశరీరమును బోయ కాహరంబుగా నిచ్చుట.—
- వ. నాశరీరం బాహరంబుగా నిచ్చెదఁ గొనుము. 322
- క. అని పలికి యగ్ని వలగొని, తనదేహము దానిలోనఁ, శ్రీ దడయక యిడినం
గని బోయ విస్తయంబున, మనమూనఁగఁ గొంత శేపు శ్రీ మ్రాన్పడి యుండెన్.

వ. పదంపడి.

324

మ. కలదే యిమ్మెయిపారుపంబు జగతిం శ గారుణ్య మేపారి ని
 ప్పలుఁ గి ట్టిచ్చునె మేను నాదుచరితంబుల్ నిందకుం బట్టు తె
 జలంక వచ్చిన నింతికి డగునె యేతత్కూరతాఘోరచే
 ప్పలు మానంగలవాడఁ బక్షి గురు వై శ సంధించె సద్బోధమున్. 325

వ. అని యంతరంగంబున నైరాగ్యంబు నిరంతరం బగుటయు సంత నిలువక. 326

మ. ఇది యిట్లాలిని బంధులం దొఱఁగి తా శ సీయగ్నిలోఁ గూతె న
 ప్పిద మై యుండఁగ నిట్టి తెంప యెలయం శ బెంపారునైరాగ్యుని
 పద పాపంబుల నెల్లఁ ద్రుంపఁగ మహాప్రస్థాసప్తాభ్యుత్ప మ్మి
 దేద నే నిప్పుడ యంచు మానసము శాంతిం బొంద నిర్మహు డై. 327

క. వలలోన నున్నపులుగుల, వెలువడఁగా విడిచి వలయు శ పెండ్లెము దనుకుం
 గలపక్షినిహతిసాధనములు సచట నె యుండఁ బోయె శ బోయె నియతె డై.

ఆ. అక్కపోతి నాధుఁ శ డగ్నిలోఁ బడుటకు, శోకవహ్నిఁ జిత్తి శ సుంకులముగ
 నెలుఁగు రాలుపడఁగ శ నిట్లని పలవించె, నశ్రుజలతరంగితాస్య యగుచు. 328

క. నాయాశకి కోర్వ వెచ్చుడు, వేయెనను నే గొసంగ శ నుండి యనుభవం
 తాయాసపడుటఁ గనుఁగొని, నోయుదు ననుఁ బాసి యుట సతనుట దగ వగునే.

వ. అని వెండియు.

331

సీ. ఇగురుజొంపంబుల శ నిం పారువిరులను, బలు పై నపొదలక్రేతనలకు దార్చి
 సెలయేఱులందలి తెలిసిటఁ దనువుసాం, పెలసినగిరుల తెరప్పలకుఁ జేర్చి
 మావిమ్రాకల నెలదీవలఁ జెన్నొందు, తోటలకడ సలితతోడఁ బంది
 యలరు నె త్తమ్ములకలిమిఁ జెల్వగుడిగ్గి, యలతీరభూముల శ నల్లఁ బొందు.

తే. నన్ను మనమునఁ దేల్చి యాశంద మొండఁ, గలి సలిపెడుసీ దగుశలీల మొన
 నావశంబె ప్రాణేశ ప్రాణంబు లిపుడ, నిన్నకూర్చి యే శంతు సీతసన్నకడకు. 332

వ. అట్లుం గాక.

333

క. తేనియనుమరణమునఁ దన, మేను విడిచినట్టికాంతి శ మేలిపదవికిం

దాను సతండును నరిగి య, నూనస్థిరసుఖము లందుశఛుండుట విందున్. 334

క. అని పలికి యపుడ యనలము, ఘనముగ దరికొల్పి మది విశకాసముఁ బొంద
 దనవల్లభుఁ దలఁచుచు వల, గొని లీలం జొచ్చి యతనిఁ శ గూడఁ జనియెన్. 335

క. స్ఫురితవిమానముమీఁద న, మరతతి వేష్టింప రత్నమయభూషణుం

దరదివ్యమూర్తి వెలిగెడు, వరునిఁ గలసి పరమసౌఖ్యరవైభవ మెసఁగన్. 336

తే. లీల మూరిఁబో నచ్చరశలేమపిండు, బలసి యభినందనము సేయఁ శ బొలిచె నిట్లు
 ననినపక్షియుగ్మంబువశ్రద్ధనముదోఁచెఁ, బుణ్యవ ర్తనుడగుట వాశబోయకపుడు.

- వ. తోచిన సతండు, 338
- క. ఏనును నిట్లగుదు ననుచు, నూనినకౌతూహలమున నుల్లము వొడలన్
మే నెల్ల ముండ్లు సింపంగఁ, గానఁ దఱిసి గళితరక్తకలితాకృతి యై. 339
- తే. అరుగు చుండువాఁ డొకచో దశవానలంబు, గట్టెదిరికాననం బెల్లముట్టి మండ
సంప్రమోదితచిత్తుడై రచక్కజొచ్చియొడలుదొఱంగి దేవత్వంబున వడసియొప్పె.
- ఉ. ఈయితిహాస మర్థమెయి న నెజ్జనముల్ వినినం బఠించినం
బాయు నుదాత్తగోచాననరపాతక మైనను భూరిసౌఖ్యముల్
వేయివిధంబులం బొరయు న విన్న తగ్గ శరణార్థి దోషితుం
జేయనినాఁడు కల్మషముఁ న జెందు నొకప్పుడుఁ బాయ దేమిటన్. 341
- వ. అని యిట్లు శరణాగతరక్షణఫలవిశేష ప్రకటనం బగులుబ్ధకకపోతాఖ్యానంబు
సెప్పిన విని యప్పితామహునిమీఁదం బ్రీతివినయవిస్తారవిలోకనం బెలయ న
పాండవాగ్రజుండు. 342
- క. పాపంబు బుద్ధిపూర్వవ్యాపారము గాక తొడరినప్పుడు మనుజుం
డేపాట దాని నంతయుఁ, బాపికోసం జాలు సుజనశబాంధవ చెపుమా. 343
- వ. అని యడిగిన నయ్యార్యవర్యుం డాధరణీభరణధుర్యునకు నిట్లనియెఁ దొల్లి పరి
క్షిత్రనయం డగుజనమేజయుం డనుమహారాజు దన కబుద్ధిపూర్వకబ్రహ్మహత్య
వాటిల్లినం దత్కిల్పింపంబు వాపికోనియె నది పురాణకథ యై మునులవలన వినం
బడు నత్తెఱం గెఱింగించెద నాకర్ణింపుము. 344
- క. పాపంబు దొడరుటయు నాభూపాలకుఁ బ్రజయ విడిచె న భూసురులును నిం
దాపాత్రంబుఁగఁ జేసిరి, తాపము మదిఁ గదిరి యతఁడు న దల్లడ మందెన్. 345
- తే. అట్లు జనమేజయుఁడు వగ న నారఁ గూరి
పురము వెడలి యొక్కరుఁడును న బోయి కాన
నాంతరము సొచ్చి శౌనకుం న డనుమునీంద్రు
నాశ్రమము రోసికొని చని న యమృతహస్త. 346
- వ. కాంచి దండప్రణామం బాచరించి సవినయంబుగఁ గరంబులు మొగిచి నిల్చినం
జూచి యతండు. 347
- చ. పెనుపొల వల్పుచున్నయది న పీఠుఁగుఁ జూచినయట్లు లయ్యెనున్
నినుఁ గనుఁగొన్న నీయెడకు న నీ విది యేటికి వచ్చె డెక్కడే
జనుము శిరంబు క్రిందుగ నరజస్రము వ్రేలఁ గలాఁడ వీభవం
బునతుదిఁ గూరకాకచయశముల్ దొలువన్ నరకాధివాసి వై. 348
- చ. అనుటయు గర్హ కర్హుఁ డగునట్టిదురాత్మునిఁ బూజితవ్రతుల్
గని యిటు లంట యుక్త మటు న గాన కదా భవదీయపాదపం
దన మొనరించి మీవలన న దారుణపాపము వాచిగొందు నే

- సనుమది పచ్చినాఁడ నదరయం బగుచూడ్కిఁ బరిగ్రహింపనే. 349
- వ. అనిన విని కరుణాయ త్తచిత్తుం డగున త్తపోధనస త్తముం డి ట్లనియె. 350
- క. విను కొంద అల్పబుద్ధులు, నను నెంతయు ధిక్కరింప శ నన్వగ వాని
గొనక బుధు లై నవిప్రులు, ననిమిషులును మెచ్చుచుండ శ సనియెద నీహోన్ .
- క. హీనప్రజ్ఞుఁ డకార్యము, లై నవి సేసి తుది వగచు శ సతులప్రజ్ఞా
సానుమదాఁడు వగ, నూనఁడు దురిత మనువఱితి శ కోడక యునినె. 352
- వ. ప్రజ్ఞాకార్యంబు లై యనుస్థింప నలయువానిం దిప్పది నీకుం బహులు నెడ
చనుతాపంబు గలిగి ధర్మప్రవణుండ నై తే యనుటయు సమ్మతుడనె ధీమతు. 353
- క. తాపనవర తీవ్రం బగు, వాపాగ్నిజ్వాలచయమురపాలుపడి పగి
తాపము నొందుచు ధర్మ, వ్యాపారజలాభిలాషి శ నై యున్నఁడను. 354
- వ. భవదీయకృప నాశ్రయింప వచ్చి నన్ను రక్షింప వేయసన్నుడు సమ్మసిద్ధునిగడు. 355
- క. భీతి యొకటి గోరుటయును, నీతిలఘులలోన దీని శ కిది గత మునుగా
నేతెరువును గలుగవు మ, చ్చేతోగతి ధర్మవృత్తి శ జిక్కుట దక్క న. 356
- క. ఆతురత నీవు నాకడ, కే తెంచినదానఁజేసి శ యెలసినధర్మ
ద్యోతనకౌతూహలమున, నీతోఁ బడ వలసె వినుము శ నిశ్చలునివై. 357
- క. భూవిబుధుల కెయ్యది హిత, మావిధమున నడచువాఁడ శ పగునది ద్రోహ
భావంబు ప్రతిజ్ఞాతం, బై వెలయఁగ వలయు నీకు శ నాజ్ఞానియెడనె. 358
- చ. అనవుడు ధర్మవృత్తము మరదాత్మకు నై జము దోషవృత్తిక
మునివర యేను భీతుఁడ సరముజ్వలవిప్రకులంబు నాకు ము
న్ననలకుఁ బాత్ర మెవ్విధమునం డెగి ద్రోహము దానియగు నా
మనము దలంప దింతకును శ మాన్య భవచ్ఛరణంబు లంటెదనె. 359
- వ. అనుచుఁ దదీయపాదస్పర్శసంబు సేసి యవ్విధంబునం గృతిశపథుం డగుటయుఁ
గరుణాగోచరంబగుచి త్తంబుతో న త్తపోధనవర్కుం డాదరమేదుఁడవలొనెనం బా
భూపాలునిమీఁద నొలయ ని ట్లను న త్లేనిం జెప్పెద నవహితుండ వయి యా
కర్ణింపుము. 360
- సీ. శ్రీమంతుఁడును బలశ్రేష్ఠుండు నగురాజు, భోగంబు దర్పంబుఁ శ భోవ విడిచి
ధర్మంబు గైకొని శ తపమును దానంబు, నధ్యయసంబును శ యాగవిధులు
నాచరింపఁగఁ జూచి శ యచ్చెరువడి యను, గ్రహము సేయఁ బా భూతరరాజి యతని
కధిప యయాతివారకృమనర్థ మెఱిగింతు, వినుమ సరస్వతిరయును దృషద్వ
తే. తియును సనువుణ్యనదులందుఁ శ దిరిగి తీర్థ, సేవ సేయుచు నధ్యయనావధాన
దాననిర్ధూతరాగత్వైదయలు గలిగి, పరఁగఁ బాపకళంక లేరపంబు వాయు. 361
- వ. అదియునుం గాక యొక్కపరమస్త్వతి సెప్పెద వినుము. 362
- చ. దురితము సేసి తాపమునఁ శ మూలిన నిం కిటు సేయ నన్నతిం

బొరసిన ధర్మసంచరణబుద్ధియ మేలని యూఁదినం గ్రియా
పరుఁడయి మేలు సేసినను శ బాదముపాదముగాఁ గ్రమంబునక
విరియు సమస్తముం దదభిరవిష్టకళంకము నిర్భయంబుగన్.

363

చ. నరవర వాసవుం డడిగిరనక గురుఁ డిట్లని చెప్పె బుద్ధితోఁ
బొరయనిపాతకంబులు నశబుద్ధిక పుణ్యములక నశించు నం
బరమునఁ బట్టినట్టిమలశంకము గారములోన నద్దఁగా
విరిసినయట్లు నమ్ము మిది శ వేదము సెప్పిన నేనుఁ జెప్పితిన్.

364

వ. అని యిట్లు బహు ప్రకారంబులం గారుణికోత్తముం డగునత్తాపసోత్తముం డా
భూవరు బోధించి తీర్థసేవాదిపునశ్చరణంబులం బరిపూతాత్మం గావించి యశ్వ
మేధంబు సేయించిన నుజ్జ్వలుం డయి యజ్ఞసమేజయుండు విజరాజ్యంబు పరి
పాలనంబు సేసె నని చెప్పి వెండియు.

365

—॥ భీష్మఁడు ధర్మజునకు గృహజన్మకోపాఖ్యానము సెప్పట. ॥—

సీ. గాంగేయుఁ డిట్లనుఁ శ గాంతేయపూర్వజునకు విదిశాపట్టణమున నొక్క
బాలుండు మృతుఁ డై న శబంధులు ప్రేతభూమికిఁ గొనిపోయి యశమేయశోక
వివశాత్తులై పలరవింపఁగా గ్రద్ద యొక్కటి వచ్చి మీర లిరక్కడ భయంబు
దక్కియేడ్చుచునుండఁదగ దిదె క్రుంకెడుఁ, బ్రొద్దురాక్షసులునుశభూతములుఁ బి
తే. శాచములు వచ్చి తిన నిపురజేచి వచ్చు, జననమరణముల్ వింతలెరచన్నశిశువు
తోన యందఱుఁ జనుటకుఁబూని యుండు, వారలే పొండు పీనుంగునైచి వేగ.

క. తెగి పోయినవా రేడ్చిన, మగుడుదురే వెట్టులార శ మానుండు మీరుం
దెగుదురు దడసిన నావుడు, నగు నట్టిద కర్ష మనుచు శ నందఱు భీతిన్.

367

వ. శవంబు విడిచి పోవం జూచిన నొక్కనక్క 1 బొక్కలోనుండి వెడలి వారలతోడ.

సీ. గ్రద్దమాటల కేల శ కడు భీతిఁ బొందితి, రక్కటా బాలుని శ నబ్బవదను
నిటు వైచి పోవఁ గా శ లై ట్లాడె నేడ్వఁడు, శోకంబు వోవ నిశ్చోటఁ గొంత
ప్రాద్దంతలో విధి శ క్రూరుండు గా కున్నఁ, బ్రాణంబు గ్రవ్వుట శ రాక గల్లు
నో యెఱుంగుదురే యిశనుండును నస్తాద్రి, జేరఁడు వెఱవక శ మీరు నిలువుఁ

తే. డనిన వారును మనమున శ నాస వుట్టి, మగిడి వచ్చిన గ్రద్ద యిశ్చందబుద్ధి
యైననక్కమాటలు వినశనగు నెవికృత, మయ్యెఁబీనుంగువచ్చు నేయనువు లింక.

క. కడుబెట్టిదుండు కాలుండు, మిడుకమిడుక నపహరించు శ మీ రీయాసల్
విడువుండు బాలునికి సుగతిఁ, బడయుండు దానాదు లై నశబహుధర్మములన్.

370

వ. అని పలికిన నాగృధ్రంబువచనంబు లాక్షేపించి యజ్ఞంబుకంబు వారలనుద్దేశించి.

క. క్రూరంబు గృధ్ర మిట్టికు, మారకునిం జూచి చూచి శ మసలక పోవక
మీ రె ట్లోర్చెదరో కన్నీ రిటు ననుబోటులకును శ నిలువ కొలికెడున్.

372

- క. దయ మాలి పోవ నేటికి, బ్రయత్నమునఁ బొనువ దైవరబలమున మీకుం
 బ్రియ మెసఁగ బ్రదుకు బ్రదుకం, డయినను మఱిపోవ రాదైయని చెప్పటయున్ .
 వ. గ్రద్ద యిట్లనియె. 374
- ఆ. ఏను బుట్టి వేయు ర నిన్నూటు, మున్నూరు, గలపు నత్సరములు ర గాన నెందు
 బాలు యావనస్థుఁ ర త్రాఘని వృద్ధుని, జచ్చి పోయి మగిడి ర నచ్చువాని. 375
- క. ఒకటి గలదె వత్తురు వే, యొకగర్భంబునకు మృతులు ర 'నుక్కి. వ ముంస
 క్కుకు నేటిబుద్ధి పీనుఁగు, నకు బ్రదు కటె కలుగు నిట్టిరసస్వస్థులు గలవే. 376
- సీ. అనవుడు ² నెగ వెక్కి ర యాబిడ్డ వై చిపో, యెడువారలకు సుడ్డరపడుచు నక్క
 వినుఁడు రాఘవుఁడు నేరపున బ్రదికింపఁడే, మృతుఁ డై నభు సుర సుఖుని మగుడ
 స్థంజయుకొడుకు నరచ్చిన నారదుఁడు ప్రభా, వంబునఁ గ్రమ్మితి ర వాని డేడ
 యట్టుల యొకసిద్ధుఁ ర దమరుండుమియేడ్పు, లంలిగిచి దయ బాలుర సముప్పులొనఁగ
- ఆ. నేని మేల కాదె ర యిది యేల పోయెద, రనిన వారు మగిడి ర యగుగుడగిచి
 శిశువుశవముచుట్టు ర జేరి పెల్లేడ్చిరి, పనవి పనవి యంత ర నినుఁడుఁ గ్రుంకె. 377
- వ. ఆగృధ్రంబును జంబుకంబును నాకలిచేత వందురుచుండి తొన తొన బొలకవంబు
 నాహారంబు గొనుటకై యివ్విధంబునం దమతమపల్కు నేర్పున సజ్జనగంబు గ్ర
 మ్మఱించె బ్రద్ధ గ్రుంకినం దా సచ్చట నిలువ నేరదు గావున గ్రద్ద యట
 మున్న వారు పోవునట్టి జెఱంగుమాట లాడె రాత్రి యైసం దనకు మేలు గావు
 న నక్క వారలు దడయుటకుం దగినచందంబు జెప్పి నది వాని తలఁగి ప్రేత
 వనవిహారనిరతుం డగుశంకరుండు కరుణాకింకరుండు నగుట సప్పడు. 378
- ఆ. అట్లు పనవి యేడ్పుర నజ్జనంబులకుఁ బ్ర, త్యక్ష మై వరంబు ర లడుగుఁ డనిన
 సంప్రమోదభ క్తసంభ్రమభరితు లై, చక్క ననని జాఁగి ర మ్రుక్కి. వాగు.
- క. బాలమరణశోకంబునఁ, దేలక యుండంగఁ గావు ర దేవోత్తమ నీ
 వాలించిన బ్రదికితిమి ద, యాభుష్పదయ పార్వతీప్రయా వంద్రధరా. 380
- స. అనుచు లేచి నిలుచుటయు శివుం డశిశువుస్రావణంబు లొసంగి వీడు పతా
 యుస్సంపన్నుం డగువాఁ డని యాన తిచ్చి యాగృధ్రజగంబునకు నాకలి
 యెన్నండును లేక యుండం బ్రసాదించి యంతర్హితుం డయ్యె సంశోషణంబున
 నంతరంగంబులు నంగంబులు బొదల నజ్జనంబులు బాలు నెఱ్ఱికొని పలుమఱుం
 జూచుచుఁ గొంగిలించుచుం జనిరి గృధ్రంబును జంబుకగంబును ముదంబునగ బొం
 గుచుం బోయి తమతమకులంబులలోఁ బ్రభూతంబు లై ప్రవ ర్తిల్లె పార్థజనబా
 వృప్రమార్దవంబు ప్రభువులకుం గర్తవ్యం బగుటకును నిజకార్యార్థు లగుకప
 టులనేర్పుమాటల తెరువు తెఱింగి కొనుటకును నుదాహరణం బై నయాగృధ్రజం
 బుకోపాఖ్యానంబు. 381

క. వినినఁ బఠించిన వ్రాసినఁ, గొనియాడిన దురితపీడకం దొలఁగి నరుం
డనుపమధర్మములకు భాజన మగు నాయుఃప్రవృద్ధి శ సంపద నొందున్. 382

—❧— భీష్మఁడు ధర్మజునకుఁ బవనశాల్మలీతరుసంవాదంబు సెప్పట. —❧—

సీ. అని వినతుం డగునాధర్మసుతునకు, ముదమునఁ జెప్పి భీష్ముండు మఱియు
నిట్లను నిది యొక్కరయితహాస మధిప యాకర్ణింపు హిమవన్నరగంబునందుఁ
గల దొక్కబూరువు శ గడుఁబెద్దకాలంబు, ముదురు శాఖాశోభిరమూలదృఢము
నారదముని యొక్కరనాఁ డత్తరువుపొంతఁ, జని చని వేడ్క నిశట్లనియె నెమ్మి

తే. బూరువాయంతపటపునురబాడవుఁ గల్గి, నీవు మృగపక్షిసంశ్రయఁడీయ మగుచు
నునికి గని ప్రీతి నడిగెదరననిలుచేతఁ, బడు¹నొకప్పడు తరులు నీరపడమి యెట్లు.

క. పవనునకును నీకును బాంధవము గలదొ యతఁడు నిన్ను శ దయ రక్షింపక
సవినయవృత్తిని బ్రదికితొ, చెవులకు నిం పెనఁగ నిజము శ సెప్పము నాకున్.

క. అనిన విని బూరు విట్లను, ననిలునిబల మస్తద్దీయ శ మైనబలముతో
నెన గా దేర్పడ విను పదు, నెనిమిది యగునంశమునకుర నెనయ దరయఁగన్.

వ. అని పలుకుటయు నమ్మునీంద్రుండు. 386

అ. అమ్మచెల్ల యిట్లు శ లనకుము గొండలు
లోను గాఁగఁ బవనురచే నపాస్త
మహిమ గలుగు తెఱుఁగురమా భూతములచేష్టి
తములు వాయువశగరతములు గావె. 387

క. అనుటయుఁ బెలుచనియెలుఁగున, ఘనమూలప్రబలశాఖికాదుర్దయు న
న్నును దాఁకిన సతనిప్రభం, జనుఁ డనునామంబునకు నశనత్యత వచ్చున్. 388

వ. అని గర్వంపుమాట లాడినయాశాల్మలిం జూచి సురముని ప్రవరుండు. 389

చ. మఱవక యుండు నీబిరుదురమాటలు నీ విటు లంట మారుతుం
డెఱిఁగెడు నెట్లు నంచు వెన శ నేఁగి సమస్తముఁ జెప్ప నాతఁ డే
డైఱఁ జనుదెంచి నీ వటు కరడిందిమగండపు నిన్నుఁ దాఁకినం
జెఱు తఱె పేరు బూరుగ నరశించితి గా కిట పల్కు లేటికిన్. 390

మ. అని కోపంబునఁ బల్కు నప్పవనుతో శ నాభూరుహం బింతపె
ల్చన నీ వాడెడునంతతక్కువనె బేరలా లోకసామాన్యవృ
క్షనికాయంబును నన్ను నొక్కటిగ నిశచ్చం జూచితే యన్న న
ల్లనిన వొప్పుఁగ నాసమీరణుఁడు హేలాస్సారుఁ డై యిట్లనున్. 391

క. ఒకనాఁ డజుండు నీనీడకు డబ్బా టరుగుదెంచురటయు నమ్మే లా
త్తుకు వ్రేఁగై మన్నించిన, మెకమెకపడి తిట్ల పలుకురమి తగ రేపున్. 392

వ. అని పలికి బలుమొగంబుతోడం బోయిన నబ్బూరువు దలంకి. 393

- చ. మనుగడ దప్పునొక్కొ- మునిరమాటలు గైకొన నైతి నాబలం
బస నది యెంత యుగ్రత మరహాబలురాకకు నోర్వక జాల నా
తని కొకభంగి గెల్తు ననిర తాఁ దలపోసి హరించె వాకులుగ
గొనలును జొంపముల్ నిడుదరకొమ్మలు రే యగుడుక రయగుననె. 394
- వ. అట్లు తన్నుం దాన విఱచుకొని యున్నంత వేగుటయు. 395
- చ. ప్రతినకు నీడుగా భయదరభంగిఁ బ్రభంజనుఁ డేగుడంచె యు
షీతిరుహముం గనుంగొని యిరసీ యిది నాపని నీవ చెసి తీ
ధృతి మతి సంతసింపు మిట ర తేజముఁ బొందుము నీచునింధవ
ప్రతతికి నిద్విధంబునదురపాయము మే తెఱిగింపు పంపునను. 396
- వ. అని యుల్లసం బాడి సముల్లసద్గతి నానదాగతి సనియె పట్లు ఇట్లలి పననుచేత
భంగంబు నొంది వగం గుండఁ బ్రబలునితోడ దుర్బలుగఁబడి గొడఁగి మత్సర
గ్రస్తుం డయిన నపాస్తవిభవుం డగు నని తెల్పునప్పననుకూల శ్రీసంవాదంబు
పుణ్యప్రదం బయినయూషాఖ్యానం బని చెప్పెను. 397
- ఆ. పాండవాగ్రజుండుర పాపంబునకుఁ నధిష్ఠాన మెద్ది భరతరస త్తమూగ్ర
గణ్య దాని నెఱుంగఁగఁ జెప్ప మనుడు నా,తనికి భీష్మఁ డిట్టై ర లనియెఁ బ్రీతి.
నీ. వినుము పాపముల కెల్లను నధిష్ఠానంబు, లోభంబ యది గామరహితయును
గ్రంథంబు మత్సరర ద్రోహంబులును బర,ధనదార వాంఛలు ర ప్రస్థాపాలు
ప్రీడాక్షమాసత్యరవిముఖభావంబును, గలిగించి ధర్మంబు ర గలఁచి నగునిఁ
బ్రయి మాలి యేమిటిర కయినను ¹గర్ధించు,వానిఁగా నమకట్టుర గొనలుబ్ధి
ఆ. జనులఁ దొఱఁగి లోభర మనుతిరిం బడినన,త్యస్తతులను బరమరథార్థితులను
బాపభీతమతులఁర బనిగొను లోభంబుఁ, జెందనీకు నీదురచి త్తవృత్తి. 399
- వ. అనిన విని యజాతశత్రుం డజ్ఞానం బాపదలకును దుర్గతికిని మూలం బని విండు
దాని తెఱం గెఱింగింపు మనిన నాపగాతనయుం డమ్మనుజపతి కి ట్లనియె. 400
- క. రోషము శోకము రాగ, ద్వేషము లభిమానదర్పరవేగాలన్య
శ్లేషము లజ్ఞాన మని మ,నీషిజనము సెప్ప మానసనియచరిత్రా. 404
- క. విను లోభము నజ్ఞానం,బును సదృశఫలప్రదముల ర పుట్టెను లోభం
బున నజ్ఞానము గావున, జననాయక లోభ ముడుగర సౌఖ్యము లొందునె. 402
- ఆ. అనిన ధర్మపుత్రుఁర డనఘ ధర్మంబు నా,నా ప్రకారగతి విరసంగఁ బడు మ
దీయచి త్తమునకుఁర దేటపడంగ వి,శిష్టధర్మ మెద్దిర సెప్ప మనుడు. 403
- వ. ప్రియం బంది భీష్మం డతని కి ట్లనియె. 404

—భీష్మండు ధర్మజనకు డమంబుప్రభావం తెఱింగించుట.—

౩. తమతమ కలవడువిజ్ఞానముల తెరువు లాదరించి ర నానాగతులక

సుమతులు ధర్మము దెలిపిరి, దమము పరాయణము ధీరతమ యన్నిటికిన్. 405
 తే. దమము నిశ్రేయసము పుణ్యతమము ధర్మ
 సార మది వెలిగా ధర్మశసంచయంబు
 సిద్ధిఁ బొందునె దమముతో శ బుద్ధి పొందు
 గనినఁ బొందనియున్నతుల్ శ గలవె యధిప. 406

క. దమముం గడచినసద్ధర్మము లే దని విందు నాశ్రమము లన్నిటికిఁ
 దమవంతుఁడు గాముఁ గ్రోధము లోభము మత్సరంబు శ దర్పము గెల్పున్.
 క. శీలంబు మైత్రి కరుణ య, లోలుపభావము తితిత్ శ లో నగుమునిలో
 కాలంబనీయసద్గుణ, జాలంబు దమంబురూపశసంపద యధిప. 408

క. గుహాయందు నిహిత మనియెడు, మహానీయ బ్రహ్మపదము శ మహితదమత్వో
 పహితుం డగువానికి న,న్నిహితం బని చెప్పదురు మహానీపి. జనంబుల్. 409

వ. అని విశదంబుగా వివరించె. 410

ఆ. అట్లు దమముమహిమ శ యాదరంబున విని, యమృతసేవ సేసిననట్లపోతె
 హర్ష మయమనస్కుఁ శ డై భీష్మ నడిగె నా, ధర్మనందనుండు శ తపమువిధము.
 వ. అడిగిన నతం డతని కిట్లనియె. 412

—❦ భీష్ముఁడు ధర్మజునకు దపంబువిధము నెప్పట. ❦—

క. తపము నిదానము ధర్మ, ప్రపంచమున కెల్ల దానిఁ శ గ్రమమున వ్రతతం
 శ్రపరాయణులొనరింతు ర, ధిప ఫలమూలాంబువృత్తిఁ శ దృష్టి బొరయుచున్.

క. విను మశననిగ్రహము దప, మనునభిధానంబు గలమహాధర్మము త
 ధ్ధనవంతుచి త్రవశగతిఁ, జను నఖిలస్థావరములు శ జంగమతతులున్. 414

తే. పంచవిధవృత్తు లగుమహాపాతకములు
 లోనుగాఁ గిల్బిషము లెల్ల శ లుంతితంబు
 లగుఁ దపంబున సత్యశౌచాదు లొలయు
 నఖిలసిద్ధులు నటచేత శ నావహిల్లు. 415

వ. అనిన విని దేవపితృభూదేవగణంబులు సత్యంబు ప్రశంసించుఁ దదీయస్వరూపం
 బును నది దొరకొను తెఱంగును నెఱింగింపు మని యడిగిన నజాతశత్రునకు
 శంతనుపుత్రుం డిట్లనియె. 416

—❦ భీష్ముఁడు ధర్మజునకు సత్యస్వరూపాదులు నెప్పట. ❦—

క. సమతయు దమముఁ దితిక్షయు, సమత్సరము ప్రీయు ధృతియుశనసూయార్య
 త్వములు సహింసాదాన, క్షమాత్వజన సూన్యతములు శ సత్యముమూర్తుల్. 417

క. సత్యాకృతు లగుగుణములు, నిత్యానుష్ఠితసమగ్రనిర్మలయోగ
 శ్శిత్యభిముఖునకు సులభము, లత్యంతసుఖప్రదంబు శ లవి కార్యంబుల్. 418

- చ. కుదురు సమస్తధర్మములకుకా విను సత్యము యోగమోక్షస
త్పదములు సత్యకార్యములు శ పాప మసత్యముకంటె నొండు తే
దు దలచు సత్వమేధములు శ దొమ్మిదిమాటలు వెండి నూలునై
యొదవిన నీడు గావు భరతతోత్తమ సత్యముతోడ నారయన్ . 419
- వ. అనిన విని ధర్మతనయుం డరిషడ్వర్గం బేమిట నుదయించు నెట్లు సమయు నెట్లు
గింపవే యనుటయు ననిమిషనదీనందనుండు ధర్మనగదనుస కి ట్లనియె. 420

—శ్రీ ఘృండు ధర్మజ్ఞున కరిషడ్వర్గాదులు నలుపుట. శ్లో—

- సీ. మనుజేంద్ర సంకల్పమునఁ బుట్టుఁ గామంబు, నూపలు దేహనిరూపణమును
బరులదోషంబునఁ శ బ్రభవించుఁ గ్రోధ మ, క్రోధమునాయు క్లేశ శ సేసినానియు
భూతాస్థిరత్వంబు శ బుద్ధిఁ గానమి లోభ, మసఖు జనించుఁ గారితని నడంగు
నజ్ఞానమున మోహ శ మావహిల్లు నధర్మ, తేపనర్జనమున శ తేక శక్తుఁ
- తే. గలమునను విద్య ధనమునఁ శ గలుగు మదము
మరలి వానిపెం పూహింప శ వ్రుంది పోవు
సాత్త్వికుండు గామిఁ బూడము మారత్సర్య మదియఁ
జెడుఁ గురూత్తమ సాధుసంశేవనమున, 421
- క. ఈయాటింటను సకలా, పాయంబులు మానవులకుఁ శ బాటిలు వీనిఁ
బాయంగ జడియ నోపిన, ధీయుతునకు శుభము నద్గతయు సమకూర్చున్. 422
- క. ఇవి దోఁడేళులభంగి, గవియుఁ బరుషుడై ర్యసోనిఁ శ గనికొని ధైర్యం
బవలంబించిననరుఁ జేరవు వీనికి నిదియ జెఱుగు శ రాజవశేష్యా. 423
- తే. అధిప యివి ధార్తరాష్ట్రులయందుఁ జాలఁ
గలిగి యుండు నీబుద్ధి నొకక్కండుఁ జొరదు
సారధీరతాసంపదుఁ దారమతివి
గాన యింకను నిర్జింతు శ వీని నెల్ల. 424
- వ. అని వెండియు. 425
- క. హింసావిహారి యైననృ, శంసుం డీయాటఁ గలుగురజనుకంటెను గీ
డంస ప్రదేశలలితో, త్తంసీకరణోపలాల్యధరణీవలయా. 426
- క. మే లనుభవించుఁ జుట్టము, లాలోకింపంగఁ గుజనుఁ శ డదియు నృశంసా
శీలమ పంచి కుడుచునతఁ, డేలోకంబునకుఁ బేర్చి శ యెసఁగ నుభించున్. 427
- వ. అని చెప్పి వెండియు. 428
- ఆ. విను కుటుంబభృత్యరజనజీవనంబుఁ ద్రి, వర్షములకుఁ గల్గురాడు నధిక
యొదవినట్టియతఁడు శ నుర్వీశ యర్హులు, మాననీయసోమరదానమునకు. 429
- క. క్రతువు లొనరించుభూసుర, తతికిఁ గ్రియాశేషయోగరదానాదులు దు
ర్గతిఁ గొఱతవడిన ధరణీ, పతి నెఱపఁగ వలయు వానిఁ శ బరికించి తగన్. 430

- క. ధనధాన్యపశుసమగ్రం, డనఁ బరఁగెడునట్టివైశ్యుఁ థ డధ్వరముం జే
యనినాఁడు బ్రాహ్మణాధ్వర, మునకు నతనిసొమ్ము రాజు థ పుచ్చి యిడఁదగున్.
- క. కుడువక పెట్టక శూద్రుఁడు, కడునెక్కుడు గూర్చినట్టిరకనకముఁ గొలుచుం
బుడమిపతి ధర్మకృతులకు, నిడునది సగము గొని మేదిసేవ్వరవర్యా. 432
- క. విను విప్రులు పేద లగుట, మనుజేంద్రుఁడు బుద్ధిలేమి థ మాతాపితృభా
వన నతఁడు వారిఁ బ్రోచినఁ, గనుమేలున కెల్ల గలదె థ కౌరవనాథా. 433
- క. ఆమద్రవ్యము మణియును, రామయు శుచు లగుటఁ గాదె థ రామారత్నా
రామత దగ వగు దుష్కుల, మై మెచ్చమి దోచెనేని థ ననిరి ముసింద్రుల్. 434
- క. అమృతము విద్యయుఁ బరమహితము సేయుటఁ బుచ్చికొండ్రు థ దానిని దానిక
సుమతులు విషమువలన నై, న మహీశ్వర సీచ మగుజనముచే నై నన్. 435
- క. భూపాలక విను పంచమ, హాపాతకకరులుఁ బతితు థ లక్ష్మీదులఁ బ్రా
ణాపాయాంతప్రతికృతిఁ, బాపుదు రత్యధికపుణ్యపరతను బాయున్. 436
- క. యానానాన్న పానవి, ధానాదులఁ బతితు బెరసి థ తాఁ బతితుఁ డగుక
మానవుఁడు దపోముఖధ, ర్మానుష్ఠానములఁ బాచు థ నక్కిల్పిషమున్. 437
- క. అనృతము పాతక మగు నై, నను వనితలయెడను బెండ్లి¹నవ్వన మృతి వ
చ్చిన సర్వధనముఁ జెడుచో, విను మది పాపంబు గాదు థ విమలచరిత్రా. 438
- క. ఏపాపమేని లేనిది, కాపురుషత నొకనిమీఁదఁ థ గలిగించిన న
ప్పాపము సేసినవాఁ డగు, నాపాలువ యనంగ విందు థ మార్మలచేతన్. 439
- ఆ. తల్లిఁ దండ్రీఁ బాయఁ థ దగ దకారణమునఁ, బాసెనేని వాఁడు థ పతితుఁ డాన
నంబు సెజ్జ భోజనము చీర వటుకుమా, రులకుఁ బ్రీతి నొసఁగఁ థ బాలియుఁ గీడు.
- వ. అనియె నట్టియెడం గృపాణరణనిపుణుం డగునకులుండు నకలాస్త్రశస్త్రసార
విశారదుం డైనయబ్బాగీరధీసుతునకు సవినయంబుగాఁ బ్రణమిల్లి ధను పుత్ర
మాయధం బని చెప్పుదు రది సర్వజనసమ్మతంబు ధనువునకు బాణంబులకు
వైకల్యంబు వాటిల్లినయెడం బరవీరప్రసారణంబునకు నాత్మత్రాణంబునకుం
గృపాణంబు మే లని యుండుదు నాతలం పెట్టిదియో తెలిసికొన వలయుఁ ద
త్ప్రభవ²ప్రభావంబులుం దదీయపూర్వాచార్యుని జెప్పవే యని యడిగిన, 441

— శిఖ్యుఁడు నకులునకు ఖడ్గప్రభావంబు తెఱుం గఱింగించుట. —

- సీ. అతనికి నాతఁ డి థ ట్లను బ్రహ్మజగములు, సృజించి భూతసంస్కృష్టి సేయ
దివిజమర్త్యాదిజంతువు లమృహాత్మవి, ధించిన తెరువులఁ థ దిరిగి బ్రదుకు
చుండ దైత్యులు సముద్దండత నన్యాయ, వరు లై సురమునిరచాతములకు
బాధ లొనర్ప నశ్వురమేష్టి హిమశైల, తటమున వేయువశత్సరము లధిక
తే. నియతిమెయిఁ దపమునరించినప్పఁ గ్రతువు, సేసె నయ్యగ్నిబుట్టె నశశేషలోక

1. క. నాఁడును. 2. చ. ప్రకారములుం. 3. క. సేయ నయ్యగ్ని.

- భీతికర మగును గ్రంపురభూతమొకటి, ప్రాంశుకృష్ణమై దంష్ట్రుల ప్రజ్వరిల్లు. 442
- ఆ. అప్పు డినుడు మాసె శ ననిలుండు సుడివడి, నీచె నుల్కలుగెలె శ నెఱు దలంకు
సురల మునులఁ జూచిరసరసిజభవుఁ డిగి, నాదుమతమ మోగడు శ గాదు వినుడు.
- వ. ఇది రాక్షసనాశంబునకుఁ దోచినయత్నాతంబు ¹లోకంబుల రక్షింపను రాక్షసు
ల వధియింపను సాధనంబుగా ఖడ్గంబుఁ గల్పించితి నని పలుక నాభూతం బారూ
పంబు విడిచి ఖడ్గాకృతి గైకొని తనమెఱుంగులు నిక్కులు దీటుకొనం బొల్పిన.
- క. కమలాసనుండు నిజచి, త్తము భక్తిమయంబు సేసి శ తలఁచె సొన్నని ఫా
లముకంటిమంటతో న, య్యమరవరనుఁ డేగు యెచె శ సనఱికి నెన్నిన. 445
- ఉ. వచ్చినఁ దత్పదాంబురుహావందనపూర్వము గాఁగఁ బద్మజం
డిచ్చెఁ గృపాణ మవ్వెభుఁ డరహింససముద్యమలీలఁ గ్రాలుచుం
బుచ్చికోనంగ నాసభ యరపూర్వమసఃప్రసదంబుతోడి సే
రచ్చెరువాటు నొందె నటు శ లయ్యసిఁ గైకొని మేను వెంచుచున్. 446
- తే. హరుఁడు బెట్టుగ నవ్వి పె శ ల్లార్పుటయును
విని సముద్ధతరయమున శ దనుజకోటి
మునుగఁ బఱతెంచి తాఁకిన శ మునుముకొని వ
ధించి యిల యెల్ల నెత్తుట శ ముంచె నతఁడు. 447
- ఉ. దైత్యుల నిట్లు గీ టడచి శ ధర్మము నిల్పి ప్రసన్నమూర్తిసాం
గత్యము నొంది యప్పరమరకారుణికుండు త్రిలోకరక్షణ
దాత్యమునకె వెలుంగుహరిఁ శ దదయు వేడుకఁ బిల్వఁ బగది నం
ప్రీత్యభిరాముఁ డై యొసఁగెఁ శ బెంపుగ నమ్మహాయభిధమున్. 448
- వ. అట్లొసంగినం గైకొని దుష్టనమనం బాచరించుచు నుండెడుసవ్వెష్టుండు మహాస్త్ర
రూపం బగునయ్యాయుధంబు పదంపడి మరీచి కొసంగె మరీచి భార్గవునకు
భార్గవుం డనేకమునులకు మును లింద్రునకు నిగ్రుండులోకపాలకునొసంగె
గ్రమంబున మనుప్రభృతు లైనమానవేంద్రులు వడసి నిజసంతతికి నిచ్చుచు
వచ్చి రందు దుష్టతుండు భరతున కిచ్చె నాభరతువంశంబునగు ఖడ్గ
సంప్రదాయంబు గలిగి వచ్చె నొకముని యనుగ్రహింప గ్రోణుం డధిగమించి
కృపున కిచ్చెఁ గృపునిచేత మీ రేవురం బడసితిరి విశేషించి యీవిద్యలకుం
దత్యంతాదరణవంతుండ వగుటంజేసి దీనివలన వెలసితివి నిస్త్రిగణునకు
నక్షత్రంబు గృత్తిక యగ్ని యధిదేవత గురుండు రుద్రుం డనిచెప్పి వెండియు ని
ట్లను నసి విశసనంబు ఖడ్గంబు ²తీక్షణధారంబు దురాసదంబు శ్రీగర్భంబు విజయం
బు ధర్మపాలం బన నెనిమిదిపూజ్యనామంబులం బరఁగి కృపాణంబు ప్రచారణం
బులలోనం బ్రధానం బై నెగడు చుండు. 449

- క. సుమహిత మగునీశిక్షా, గమ మగుపుణ్యకథ విచరగఁ శ గాంచినపురుషుం
డమితయశంబును నధిక, ప్రమదంబును నద్దళియును శ బడయుఁ గుమారా. 450
- క. అని యిట్లు నకులునకు భీష్మునిచెప్పినకథ సుచిత్తమున విని కుంతీ
తనయాగ్రజండు పురికిం, జనియెడు ప్రౌద్ధగుడు వినయశసంభృతుఁ డగుచున్.
- వ. సముచితంబుగా నమృహత్ముని వీడ్కొనిచనియోగ్యవర్తనంబులూచరించి వినోద
గోష్ఠి నుండి విదురునిం దమ్ముల నుపలక్షించి ధర్మార్థకామంబులయం దుత్తమ
మధ్యమాధమత్వనిరూపణంబు సేయుఁడు చూత మని పల్కిన నవ్విభునకు
విదురుం డి ట్లనియె. 452

—❧— ధర్మజునితో విదురాదులు ధర్మార్థకామంబులతారతమ్యంబు చెప్పట. —❧—

- క. విను ధర్మంబున ధన మగు, ధనమున సిద్ధించుఁ గామశతంత్రం బటు గా
వున మధ్యమంబు నధమము, ధనకామము లుత్తమంబు శ ధర్మం బధిపా. 453
- చ. అనవుడుఁ బార్థుఁ డిట్లు లను శ సర్థము మూలము ధర్మకామవ
ర్తనముల కట్లు గాకయు విరరక్తత నొంది జటాదిధారణం
బునఁ జరియించువారికిని శ భూవర యర్థము దేహకృత్యసా
ధన మసురేజ్యకన్యులును శ దానిన మే లని పూని చెప్పరే. 454
- వ. కావున సర్థంబు ప్రధానం బనుటయు నకులసహదేవు లేకవాక్యత ని ట్లనిరి. 455
తే. అర్థధర్మంబులిత రేతరరాశ్రయములు, గాన వానిలోనొకఁడూఁదురమానవేంద్రు
జగము పోకులఁ బుచ్చునశసంభృతార్థుఁ, డైనవానికిఁ గామ మర ప్రాప్య మరయ.
- క. తమలో సరి ధర్మము స,ర్థము సర్థంబునకుఁ గామశతంత్రము ఫలరూ
పము గావున నప్పురుషార్థమునుం గొనియాడ వలయు శ ధరణీనాథా. 457
- వ. అనిన విని పవననందనుం డి ట్లనియె. 458
- క. దధిసారముచందంబున, నధిపా ధర్మార్థసార శ మగుకామరసం
బధమ మనుతలఁపు సుఖసం, విధానబాహ్య మని నీవిరేవేకమ యెఱుఁగున్. 459
- క. విను మళి యలరునఁ దేనియఁ, గొనుగతి నత్యంతసుఖము శ గొన నగుఁ గామం
బున నధికసుఖము లొందని, జనుసిరి యెనుకొల్పు లేనిశసస్యమ కాదే. 460
- తే. అనఘ ధర్మార్థకామంబులందు నొకట, నర్థిఁ దగిలినమానవుండధముఁ డొకటి
మాని వ ర్తించునాతఁడు శ మధ్యముండు, నడపు నన్నింటినుత్తమరనాయకుండు.
- క. అని యి ట్లందఱుఁ జెప్పఁగ, విని చిటునవ్వున ముఖారశవిదముచెలువం
బినుమడిగా ధర్మజుఁ డి, ట్లను వారలఁ గలయఁజూచి శ యాదర మెసఁగన్. 462
- వ. ఏ నడిగిన తెఱంగునకు విదురునివాక్యంబు సిద్ధాంతంబు దక్కటివారిపచనంబులు
నొక్కొక్కమెయి నాదరణీయంబు లది య ట్లుండె నామతంబు వినుండు. 463
- క. భూతములు జరామరణో,పేతంబులు గాన మోక్ష శ మెదఁ గోరుట మే
లాతతవర్గత్రయసం, జాతమనోదుగ్ధభారశసహుఁ డగుకంటెన్. 464

వ. అది గోరిన దొరకొనునే యందు మేని. 465

క. మనమున ధర్మము సర్థంబును గామముఁ గీలుకొనక శ్రీనిరసించెము తె
చన సుఖదుఃఖంబుల మద,మును బ్రైస్యముఁ బొంద కునికెఱఁపూజకర మగున్.

వ. అనిని విని వార లందఱు నభినందించిరి మఱునా¹డు నదీసరిదనుం గొలిచి యుండి
ధర్మనందనుండు సరపతులకు వలయువారును వలవనివాఁడను సత్పట్టివా రని
యడిగిన నమృహాత్ముం డమృహీపతి కి ట్లనియె. 467

ఉ. తాలిమిఁ బేర్చువారలును శ్రీ ధర్మవిధిజ్ఞులు సత్ప్రపంతకులున్
లోలత లేనివారు మదరలోభనిరర్థకకోపసీనులు
స్థిలసమేతులుం బలుక శ్రీ నేర్చుట కార్యముకాన్పు పరిస్థితి
జాలుట గల్గుభృత్యులును శ్రీ సంపద సేయుడు రాత్రి భర్తగున్. 468

ఉ. క్రూరుఁడు లోభియున్ శాసించుఁ శ్రీ గొండియుఁడున్ జనుఁడుం గృతఃస్మృతుఁడున్
నేరనివాఁడు బొంకరియు శ్రీ నిందకు నోర్చునతలఁడుఁ బందయున్
ధీరత లేని మర్నయ మరతివ్యసనత్వముఁ గల్గువారలుం
జేరున నున్ని భూపతికిఁ శ్రీ బెట్ట యొసర్చు సరేశ్వరోత్తమా. 469

క. ఒప్పునిగుణములఁ బరఁగెడు,నిప్పురుషాధములఁగోన శ్రీ నెల్లఁ గృతఃస్మృతి
ఁజొప్పఁడు గడు ని ట్లగుటం, బెప్పెడునిలిహాస మొకటి శ్రీ సప్పద సభిసా. 470

వ. అది కాశ్యపగౌతమాఖ్యానం బనం బెద్దలగోష్ఠిం బ్రవర్తిల్లు. 471

—శ్రీ భీష్ముండు ధర్మజానకు నాడీజంఘునిసత్వత్రయ సప్సట. శ్లో—

చ. విను మొక బ్రాహ్మణుండు కులశ్రవృత్తము ¹పరిస్థితి నొల్పి గి బోయిదా
ని నొకత ²గర్తి జేసికొని శ్రీ నెమ్మిఁ గిరాతకులఁ గూడి వేరటకుం
జనుఁ దిను మాంస మద్దురితశ్రీక్షుండు భోగపరుండు గావునఁ
ధనము ఘటింపఁగాఁ దగువిధం బని చూచి వణిగ్జనంబుతోన్. 472

వ. చెలిమి సేసి కొందఱు గోమట్లు బేహారంబువెంట దేహాంతరంబునకుం జనఁ
దానును వారితోడం గూడి పోవం బోవ గిరిగహాసదుర్గమస్థలంబున నొక్కవన
గజంబు. 473

ఆ. సాతెలోని కుటికి శ్రీ జనముల నున్నద,లీల సేలఁ బెట్టి శ్రీ కాలఁ జనురఁ
జొచ్చుటయును భీతి శ్రీ విచ్చి సర్దిక్కులఁ, బఱచి రెల్లవారు శ్రీ బహురయమున.

క. ఆయనయుఁ గాందిశీకుం, డై యుత్తరదిక్కు వాతె శ్రీ సతిహారముగా
నాయెడ నొకమార్గము గని, పోయెను దాను నట పోవఁబోవం గెలనన్.

తే. పొదలతఱచున జొంపమైపొడవుఁబఱవుఁ,గలిగివట్టు వదనమునఁజెలువుమిగిలి
యున్నవటభూరుహముఁ గనిరయుల్ల మచట, నిలువఁ గోరిన నాశ్రునిరసేడఁజేరి.

క. వనలతలకునుమగంధము, గొని సుడివడుగాడ్పు డప్పిఁ శ్రీ గొండుక దేర్పం

1.క.డుచితకృత్యంబులుదీర్చిసూరసదీపదనుపాలికింబోయికొలిచి.2.జ.రెల్ల.౩.క.గల్పి.గ.గల్పి;అ.ఆలి

దను పారునచటఁ గూర్చుండె నతం డ ట్లుండ నచ్చరటికి లలితగతిన్. 477

వ. ఒక్కమహాబకంబు వచ్చె నది పద్మభవునకుంబ్రసాదపాత్రంబగుచు నాడిజంఘం
డును రాజధర్ముండు ననుపేళ్లం బరఁగు నాకొక్కెరకు నమ్మజ్జి నివాసం బై
యుండు నప్పక్షి యట్లే తెంచి యవ్విప్రునిం గాంచి ప్రియంబు దలకొనుచూడ్కి
నాదరించి. 478

క. ఎందుండి యేమిపనికై, యెందుల కరిగెదవు భూసుర రేశ్వర ప్రీతిం
బొందితి నినుఁ గని తగియెడు, వింద వయితి నాకు నీమరవిధముం జెపుమా. 479

వ. అని యడిగిన నతం డేను మధ్యదేశీయుండ గౌతముండ నొక్కమహానీయచరిత్రుని
పుత్రుండ నాలస్యంబున వేదాధ్యయనాదివిప్రకర్మవిరహితుండనయి కామలోల
త్వంబున బోయత యిల్లాలుగా బోయలం గలసి యుండి పేదఱికంబునకు నలసి
బేహారంబువెంట నొక్కసాతుం గూడి పరదేశంబునకరుగుచోట గిరిగహనదుర్గ
మప్రదేశంబున. 480

క. వనకరి యొక్కటి యాసా, తునకుఁ గవిసి జనచయంబులద్రుంపఁదొడఁగుడుకా
విను మెల్లవారునుం గను, కనిఁ బఱచిరి భీతి నేను శ గాననభూమిన్. 481

ఆ. పఱచి దిక్కు దప్పి శ భాగ్యంబుకల్పి నీ, దై ననిలయమునకు శ నరుగుదేరఁ
గంటి ననిన మేలుగక నీదారిద్ర్య, మపనయింతుఁజింత శ యపనయింపు. 482

వ. అంతకు నిర్యాతిభ్యంబుఁ గయికొను మని రుచిమంతంబు లగుమందాకినీమీనం
బులు సుపక్వంబులు సేసి మధురంబు లగువన్యఫలంబులు దెచ్చి తృప్తి యగున
ట్లుగా నతనికి నాహారవిధియొనర్చి రాత్రియగుటయుం బల్లవపుష్పసాంద్రంబగు
శయనంబు గల్పించి యబ్బకపతి యద్ధరణీసురునితోడినముచితనల్లాపంబులను
సుఖనిద్రను నారాత్రి గడపి వేగుటయు నవ్విప్రు నాలోకించి. 483

క. విను మిత్త్రుండును రజతముఁ, గనకము బుద్ధియును నాల్లూరకారణములు మ
ర్త్యునిదారిద్ర్యము వాయుట, కని దేవగురుండు సెప్పె శ నన్నిటిలోనన్. 484

క. మిత్త్రం డెక్కుడు కాశ్యప, పుత్రుఁడ నగునేను నీకు శ భూసురవర స
న్మైత్రి యనుష్ఠించెద నట, పాత్రము గాకుండుదే యరపారశ్రీకిన్. 485

తే. నాసఖుండు విరూపాక్షునామధేయుఁ, డతనిపురము మధువ్రజరమదియుమాఁడు
యోజనము లిచ్చటికి దానిర¹కుల్ల తెరువు, వట్టి వే చనియాడె త్యరభ ర్తఁగనుము.

క. కాంచి యతనితో నేఁ బు, తెంచెతి నని చెప్ప మతఁ డరతిప్రీతుం డై
కాంచనమును రత్నంబులు, సంచితుఁగాఁ జేసి యిచ్చు శ నప్పుడ నీకున్. 487

క. అని యప్పరిదెస సెప్పినఁ, జని యాతం డతనిఁ గాంచి శ సముచితభంగిన్
వినిపించె రాజధర్మన, కనుగల మగుసఖుండ ననియు శ నతనిపనుపునన్. 488

తే. అరుగుదెంచితి ననియు ధరనార్థి ననియు

- వ. అట్లగ్నిసంస్కారంబు సేసి నీవు వచ్చినయనంతరంబ తచ్చితాసమీపంబున. 516
- క. కడు సర్పిలిఁ గ్రేపుం జను, గుడుపఁ దొడఁగె నొక్క సురభి¹గురుపాత్మైరయం
బడువత్సవక్త్ర ఫేనము, సుడిగాలిం దూలి పడియె ర సొదపై ననఘా. 517
- వ. దానంజేసి యన్నాడీజంఘుండు సంజీవితం డయి యెప్పటియట్ల యొప్పెడునా
శారంబుతో నరుగుదెంచు చున్నవాఁ డిట్లగుటకుం గారణంబును నద్దేవునిదివ్య
చిత్తంబుమహానుభావంబు. 518
- క. అని చెప్పె నంత బకపతి, ననుదెంచెను దనుజపతికి ర సన్నద మెసంగె
మును వాసవుఁ డజువాక్యము, నన పాశనిబద్ధుఁ జేసిరనాఁ డవ్వీపున్. 519
- క. ఆనాడీజంఘుండును, దాని నెఱిగి భూసురునకుఁ ర దనకతమున న
ద్వీపదశ యగుట కోర్వక, వానివిడుపు గోరి వేఁడె ర వరముగ నింగున్. 520
- చ. అతఁడును దివ్యభోధమున ర నాసమయంబున బ్రహ్మసత్కృపా
న్వితఁ డగు పేర్పడం గని విరసితతముం డగురాజధర్మవాం
ఛిత మొనరించె విప్రునకుఁ ర జేర్చిరి తెచ్చినవారు తద్దన
ప్రతతియు దైత్యనాయకుఁడు ర పంప బకాధిపుఁ బ్రస్తుతించుచున్. 521
- వ. అవ్వీపుండు ధనసంచయంబు మోచికొని మరలి మరలి చూచుచు సంభ్రమం
బునం బోయెఁ దదనంతరంబు. 522
- క. సురపక్షియుఁ ద్రివిష్టపమున, కరిగె బకాధీశుఁడును నిరజాలయమునకున్
గరిమంబు మెఱయఁ జనియెం, బరితుష్టుం డగుచు దైత్యరపాలుగ డనుపన్. 523
- క. అని చెప్పి తాత యిట్లను, మనుమనితో నాదరమున ర మఱియును బ్రహ్మ
ఘ్నునకును నిష్కృతి గలుగును, వినుము కృతఘ్నునకు లేదు ర విమలచరిత్రా.
- క. ఆరయ మిత్రద్రోహము, దారుణ మగుపాతకము గృతఘ్నుతకంబు
వైరము గొని విడువవలయు, నారెండుదెఱుగులవారి ర నాస్తుల నైనన్. 525
- క. మిత్రుం డైహికములు నా, ముత్రికములు నై నభద్రములు దలకొలుపున్
మిత్రధనంబులలోనను, మిత్రుఁడ యెక్కు డనుమాట ర మెత్తురు ప్రాజ్ఞుల్. 526
- క. డత్తమకులజుఁడు సుగుణా, యత్తుఁడు నన్నేహమతియు ర సగుమిత్రునకుల
విత్త మెలర్చు తెఱంగునఁ, బొత్తు మనఁగ వలయు శుభముఁ ర బొందవలసినన్.
- వ. అని యిట్లు కృతఘ్నుతయు మిత్రద్రోహంబును నధికపాతకంబు లగుటయు సన్ని
త్రుఁ బాటించుట శుభంబుఁ జేయుటయు భీష్ముండు భీమాగ్రజునకుం జెప్పె
ననిన విని యయ్యుత్తమపురుషులయడుగుటలును నుత్తరం బిచ్చుటలును
నింతలెన్న లై చెల్లెడునే యట మీఁదఁ జెల్లిన తెఱంగు లెఱింగింపు నునుటయు.
- చ. నయభయదర్శితక్షుభితరసామదమర్దనరక్షణక్రియా
శ్రేయణవిలాసభాసురభురజా చరణప్రణతామరవ్రజా

శాంతిపర్వము, తృతీయాశ్వాసము.

137

జయ¹విభవప్రభుత్వోధనసంపదుదాత్తచరిత్రకీర్త్యపా
నయనకృతార్థసేవకజనా మునిసంభృతయోగపూజనా.

529

క. తరణిశశినేత్ర జగదుప,²కరణచణచరిత్ర బోధగౌత్ర తపస్సం
భరితశమమునిమనోజ్ఞా, భరణీయప్రాజ్ఞ విశ్వభారవిధిజ్ఞా.

530

మాలిని. వరదచరణలీలా శ వైకృతాగమ్యశీలా
విరతినిరతసేవ్యా శ వేదవిద్యావిభావ్యా
నిరవధికవిభూతీ శ నిశ్చయాతీతరీతీ
భరితకరుణదృష్టి శ భక్తమాధ్వీకవృష్టి.

531

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి
తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బైన శ్రీమహాభారతంబున శాంతిపర్వంబునందుఁ
దృతీయాశ్వాసము.

532

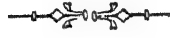

శ్రీ

హరిహరనాథాయ నమః.

శ్రీ మదాంధ్రమహాభారతము

శాంతిపర్వము, చతుర్థాశ్వాసము.

శ్రీతపశ్చస్థలగౌ

రీశ్రీతవామాంగసుభగరేఖాసంప

త్యశాంతతనూలలిత స

మాశ్రీతజననిత్యసలిత శ హరిహరనాథా.

1

—శ్రీభీష్ముండు ధర్మజునకు సగోష్ఠిత్తమం బగుధర్మము పెప్పట.—

ప. దేవా వై శంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె నట్లు బహుప్రకారంబుల శాంతనవుండు వివరింప రాజధర్మంబులు విని ధర్మనందనుండు దమ్ములు గానును బ్రియం బందె నమ్మందాకిసినందనుం డతనితో నాయెఱింగిన పాఠంగునకు బ్రజ్ఞాకరంబు లగువాక్యప్రకరంబు లుపన్యసించితి నింక నేమి విన నిచ్చు సేసెద ననిన నా దేవ ప్రతునకు నన్నరదేవోత్తముండు వినయం బెసంగ వినతుండై.

2

క. రాజోచితధర్మంబుల, యోజ విశేదభంగిఁ జెప్పి శ్రీ తుజ్జ్వలవిసర త్రేజోధన నాకు సకల, భూజనపరమహితధర్మముం జెలుపు దయన్.

3

క. ఉత్తమ మెయ్యది నావుడు, నత్తటిసినందనుండు సరమాదరసమ్యక్కిత్తుఁ డగుచు నక్కురుభూ, పోత్తమునకు నిట్టి లనియె శ నుర్వీనాథా.

4

తే. విను మనేకవిధంబుల శ విస్తరిల్లు, ధర్మములయం దొకండును శ దలంప నిష్కలంబు లే దాత్మమోక్షోపశాంతి లయైన, ధర్మము త్తమ మండు తత్త్వజ్ఞు లధిప.

క. ప్రియములు నప్రియములును హృదయమునఁ బొరయమియ మోక్షరదం బగుధర్మం బయమహితా తద్బోధవిషయ మగునితిహాసముం బ్రసన్నాకృతిగన్.

6

ప. చెప్పెద నాకర్ణింపుము సేనజతుం డనురాజు పుత్రశోకార్తుం డయి యున్నయెడఁ దదాప్తం డగువిప్రుం డతని కిట్లనియె.

7

- క. ఇది యేమి శోకమున వం, దెదు పుట్టినవారి కెల్లఁగ దెరు వారయఁగా
నిదియె భవత్పుత్రుఁ డొకనికె, వదలు వనట మూఢునట్లు శ వనరం దగునే. 8
- వ. అనిన విని యజ్ఞసపతి వీ వేమిటంజేసి వగపు వారిం తనవుడు నతం డతని కి
ట్లనియె. 9
- క. కదియుం గాఢముఁ గాఢము, నదిలో మఱి కొంతసేపునకుఁ బాయును నె
మ్మది నట్లుగఁ దలఁపఁగ వల, వదె పితృపుత్రాదిబంధునర్థము సధిపా. 10
- క. తనకుం దా నెర వనినను, విను బంధులు సతమె 'యన్విర'వేకంబున నే
పనులపయిఁ జేయ నర్హిలి, నను వగ వొంద దది కారణముగ నరేంద్రా. 11
- క. నరనాథ సుఖము దుఃఖముఁ, బరువడిమెయిఁ బొరయుఁ గాక శ పన్నుగ నరునిం
బొరయునె యం దొక్కటి యవి, పొరసిన వల దూఁద మోదరమును భేదంబున్. 12
- క. ఇది నాయది యనునూత, స్తది నెయ్యది పట్టుకొల్పినను వానిత మై
తుదిఁ జేటు నొంది వానికి, నది శోకము నావహించు శ నత్యంతంబున్. 13
- క. వినుము పురాతనజ స్తంబునఁ జేసినయట్టిక ర్తములఫలములు ప్రా
జ్ఞుని నైనఁ బొందు వానికి, మనుజేశ్వర మందు ధైర్యమహిమయ చుమ్మి. 14
- క. పరమసుఖము దృష్ట యుడుగు, టరయఁగ ని ట్లగుట పింగళశాలాపములం
బరిబోధిత మగు ధరణీ, శ్వర చెప్పెదఁ దెలియ వినుము శ వాని తెలుగున్. 15
- వ. పింగళ యనువేశ్య దనకూర్పువానిరాక వార్చి పెద్దయుం బ్రొద్దు వోవునంతకు
నుండి వాఁడు రా కుండుటయును. 16
- ఆ. ఏను వేఁడు అగుడు శ వాని నివ్వేడుఱ, పట్టఁ జదురు గలదె శ భ్రాంతిదొఱఁగి
యొంటికంబ మొప్పునొంటివాకిఱులుదొ, మ్మిదియు నెఱయ మూసి శ నిదుర వోడు. 17
- క. పొంతకు వచ్చినవానిన, కాంతునిఁగాఁ గొనుచు నొగునిఁ శ గాంక్షింపక యే
నెంతయు నూఱడి మనమునఁ, జింత యొకఁడు లేకయున్నఁ శ జెందు సుఖంబుల్. 18
- క. ఆశయ యింద్రియజయము వి, నాశముఁ బొందించుఁ గాపురనం దొఱఁగెద నే
నాశను సౌఖ్యము నిచ్చు ని, రాశయ యని పలికి యట్టి శ దై నిద్రించెన్. 19
- వ. అని వి శ్రుం డుపదేశించినవాక్యంబులం గలంక దేఱి సేనజిత్తు సుఖ యయ్యె నీ
వును నందలితాత్పర్యం బనుసంధించి శాంతి నొందు మని చెప్పినఁ గుంతీతన
యాగ్రజుండు శాంతనవుతో భూతక్షయావహం బగుకాలం బతిక్రాంతం బగు
చున్నయది య ట్లుండ జనంబుల కెయ్యది కర్తవ్యంబు లుపదేశింపు మనిన నమ్మ
నుజపతిం బ్రీతిం గనుంగొని యమ్మహితాత్మండు పితాపుత్ర సంవాదం బను
నితిహాసంబు గల దాకర్ణింపుము దాన నీయడిగినయది దేటపడు నని పలికి
యి ట్లనియె. 20

—॥ మేధావి యపబ్రాహ్మణకుమారుడు దనతండ్రితోఁ జేసినసంవాదము. ॥—

- సీ. వేదవిదుం డగురవిప్రసందనుఁడు మేధావినామకుఁడు మేరధావివరుఁడు
 సత్సమయంబున ర జనకుతో నాయువు, జనులకు వేగంబ ర చనుచునుండు
 దీనిపైఁ గనునెట్టి ర ధీరత దలకొల్పి, మేలు వాటిల్ల నెరమైయుఁ జరించు
 వారొకో యనవుడు ర వానికి నిట్లనుఁ, దండ్రి యాలును సపరత్వంబుఁ గలుగు
 ఆ. తెఱఁగు నడపి యజ్ఞరత్నప్రనిర్దరుఁ డయి, శమము నొంది కానరసమున కేఁగి
 సౌమ్యవృత్తి ముక్తిసాధించి మృత్యువు, నలఘునియతి గెలువరవలయు ననఘు.
 వ. అనిన విని మేధావి దండ్రి కిట్లనియె. 22

సీ. నిక్కమ కాలంబు ర నీకుఁ గొంత గలట్లు, పలికెదు నీవు గరర్థంబు సొచ్చి
 నప్పటనుండియు ర నన్వేషణము సేయుఁ, గొనిపోవుటకు మృత్యురవని యెఱుంగు
 వివిరెడు ¹నీటిమీఁనవు గావె దారపు, త్రాదినక్తుం డగురసతనిఁ గాన
 సమున సుప్తుండై సరసరుఁ బులి గొనిపోవు, నట్టులు సూ మృత్యురవపహరించుఁ
 తే. జేసినది సేయు చున్నది ర సేయవలయు, నది యసం గల కార్యంబురలందుఁదగులు
 వానిమృత్యు² వేపునఁదనరవశముఁజేయుఁ, గాన కాలంబు ³నేమనఁగదాతండ్రి.

క. భీరుఁడు శూరుఁడు జడుఁడు వి, శారదుఁ డబలాత్మకుండు ర సబలుం డన లే
 దేరి నయిన మృత్యువు దు,ర్వారం బై యపహరించు ర వైదికవర్యా. 24

క. విను సంసృతి మృత్యువుప, ట్టనఘా నిస్సంగవృత్తి ర యమరగృహము నె
 ట్టన ని ట్లగుటం గనికొని, తునుముము సంసారరజ్జు ర దురితవిదూరా. 25

క. అమృతము మృత్యువు నన స,త్యము మోహము గాన విను మరహత్తా యే స
 త్యమునన మృత్యువు గెల్పెద, సమసుఖదుఃఖుండ నగుచు ర శాంతిపరుఁడనై. 26

తే. నాకుఁ బ్రజ గతి నిచ్చునరసంగ వలవ, దేన ప్రజ నయి పొడమెదఁగగాన యేను
 నన్నుఁగనుచున్న నదిమోక్షరణంబుసేయు, నాశపడనట్లు లగుటఁ బ్రజాభియక్తి.

క. విను పశుయజ్ఞము హింసన, మనంతఫలదంబు గా దరహంకృతినహితం
 బనఘా వాఙ్మనస ⁴నియమ, మనుయాగం బిచ్చు సవ్యరయానందంబున్. 28

వ. కావున నీవును. 29

క. కామక్రోధాద్యము లగు, నీమానసవికృతు లుడిపి ర యేకాంతగుహ
 రాముఁడ వై నిను వెదకుట, సూ మేలొం డెల్ల నుడుగు ర సులభవివేకా. 30

క. అని పుత్రుం డుపదేశించి, చిన జనకుం డట్ల చేసి ర చెందె సుఖంబున్
 మనుజేంద్ర యవ్విధముఁ గని, కొని యూఁదుము సత్యధర్మరకుశలత్వంబున్. 31

వ. అని చెప్పిన నజాతశత్రుండు శంతనుపుత్రునితో జగంబున ధనవంతులు నధను
 లుం గలిగి యుండుదురు వారలలోన సుఖు లెవ్వరు దుఃఖు లెవ్వరని యడిగిన
 నక్కరుపితామహుండు శమ్యాకుం డనునొక్క శాంతిపరాయణబ్రాహ్మణుండు

1. క. నీటి, గ. నింట-మీఁనవు. 2. గ. దేవత దసి. 3. క. నేమఱు. 4. క. హేమం, బను; జ. నయం, బను.

సంసారంబు వదల విడిచి కూడునీరకు నవసి యుండునట్టివాఁడు దొల్లి నాకడకు వచ్చి గోష్ఠీప్రసంగమున నుపదేశించినవచనంబులు గలవు వాని విను మవి భవత్ప్రేక్షంబునకు నుత్తరంబు లై యుండు నని పలికి యిట్లనియె. 32

తే. ధనము కలిమియు లేమియుఁ ద్రాసునందు, నిలిపి యెత్తంగములు సూపేక్షనిర్ధనత్వ మెక్కుడై దానిదిక్కున ర నెట్టు లన్న, వినుము గుణదోషములభంగివిస్తరింతు. 33

క. ధనము గలవాఁడు మృత్యువ, దనమున నున్నట్లు భయము ర దనచిత్తముచందనుకఁగ నుల్లల నుడుకును, విను శిఖిచోరాదిముఖ్యైవిషయాపదకున్. 34

క. కోపంబును లోభంబును, నేపారి మనంబు గలఁప ర నెప్పుడుఁ జింతా తాపంబు నొందు సధనుం, జాపద గా కవిధము సుఖావహ మగునే. 35

క. ఎచ్చోట నైన సధనుఁడు, విచ్ఛలవిడి నుండు లేదు ర వెఱ పించుకయుం బొచ్చెపుఁజందం బొల్లఁడు, మెచ్చరె సురలైనఁ బలుకుఁమృదు నై యుండున్. 36

క. లోకముచందము గనికొని, యీకానఁగ నగుధనాధు ర లెల్లను గాల వ్యాకులతఁ బొందఁగలయవి, గాకుండమి యెఱిగి విడుపుఁగఁజూఁ జదు రెందున్. 37

క. ధనవత్త్వము దుగ్గిభకరం, బని కని తత్కాంత విడుచునలని కధనతా జనితాత్మాధీనత్వం, బనుపమ సౌఖ్యంబు సేయు ర సతీణముగన్. 38

—శీఘ్రంబు ధర్మజునకు మంకి యుచుబ్రాహ్మణుని చరిత్రంబు నెప్పట.—

వ. అని చెప్పె ననిన విని ధర్మతనయుండు పితామహుతో ధనతృప్త్యాభిభూతుండగు పురుషుం డేమిట సుఖ యగు ననుటయు నయ్యమరనదీనందనుండు ధనార్జనంబు తోడివినువుటం బుట్టినవిడుపున సుఖంబు గలుగు నయ్యర్థంబుఁ దెలిపెడునది యొక్కయితిహాసంబు గలదు విను మని యిట్లనియె. 39

సీ. మంకి నాఁ బరఁగుర్రాఁహ్మణుఁడు ధనేచ్చమై, వర్తించు శిక్షింప ర వలయునట్టి గుఱ్ఱుదోయిని జట్టిరగొని ప్రీతి లంకించి, యుండ లంకియతోన ర గండు మీఱి పాతె నక్కోడియల్ ర పడి యన్న గనపలా, ప్తేనుంగుపై నది ర యెగసి పటవ నుభయపార్శ్వంబుల ర నురివోసిన ట్లవి, ప్రేలి చచ్చినఁ జూచి ర విప్రుఁ డడలి

తే. రత్నములుఁబోనివత్సతరంబు లకట

ప్రేలు చున్నవి లొట్టేన్దురవెంటఁ దవిలి

యనుచు నిర్వేద మొంది యి ర ట్లనియెఁ దన్నుఁ

గరుణతోడఁ గనుంగొనునరులతోడ. 40

తే. సారమతిఁ బరికింపంగఁ ర జారుపంబు, కంటె దైవంబు ముఖ్యంబు ర గార్యసిద్ధి కెచట నేనియుఁ జారుప ర మెసక మెసఁగె, నేని నదిదైవదత్తంబునంతనిజము. 41

వ. కావున.

42

క. మనమునకు సుఖము గోరెడు, జనులకు నర్థక్రియావిశేషారదభంగుల్

పొనుపడ విడిచి భరము లే, కునికియ యూహించి చూడరనుర వెబ్బంగిన్. 43

వ. అని పలికి యుద్ధామం బైనకామంబు విడుపు వడకున్నఁ జిత్తంబునకు నిర్వృతి
గలుగునే యనువిచారంబు పుట్టి తదీయోత్సారణం బూహించి యాచి త్తధర్మంబు
నుద్దేశించి. 44

క. నీమూలం బే నెఱిగితిఁ, గామమ సంకల్పమునన ర కలిగెడు సంక
ల్పమర్చరహిత మగుచే,తోముద్రం దాల్తు నేను ర దుది యది నీకున్. 45

వ. అని కామం బనునది గోర్కి గావునఁ గోర్కియొప్పుమి దేటపఱుపం దలంచి. 46
తే. సొమ్ము గోరినయంతననుఖము గలుగ, దది యుపార్జింపఁగా సిద్ధిరయగుటనిజమె
కలిగెనేని ననేకచింతలనొనర్చు, జెడుట చావుతోఁ దలన్మరయ్యిడుమయేల.

వ. ఇచ్చానిరసనంబు నుఖం బని వెండియ. 48

క. శోకశ్రమతృష్ణలకుఁ, నీకలిమియ మూల మగుట ర నీ కగపడువాఁ
డేకర్తవ్యము గానం, ణోకామమ నిన్నుఁ దొఱంగి ర యుండెద నుఖ నై. 49

క. నీ వానపఱుప ధనములు, గావించెదఁ బో వివాశశకముల నుడువఁగా
నీవశమె కాన నీచెడు, టివగవుం దేదు పెనుప ర దేబైస్వరమున్. 50

చ. సులభమొ దుర్లభంబొ యని ర చూడ నెఱుంగవు గన్నదానినై
నలముదు కామమా యిడుమ ర లుదఁగఁ జేయుదు నిండు తీమిటం
గలుగదు నీకు నీ తెఱఁ గరగాధరసాతలభంగి నీవు స
న్పొలమునఁ బోవ కుండి నినుఁ ర బుచ్చెద బచ్చెనరూపుపోకులన్. 51

తే. ధనముచేటున విసివి నామనము నిన్ను, నీడవిడిచె నో కామమ ర యేను శాంతి
దాంతిసత్యక్షమాభూతరదయలఁ జెంది, నాడ లోభాదు లొందవు ర సన్ననింక.

తే. కామసుఖదివ్యసుఖములుగ కాంక్ష దొఱఁగు, మేలిపోడశాంశంబునఁ ర బోలలేవు
గాన కామమ నిను శత్రురకరణిఁ జంపి, బ్రహ్మపురమున నుండెద ర రాజుఁబోలె.

—అజగరచరిత్రవ్రతము.—

వ. అని పలికి మంకి యివ్వధంబునం గోడెలు సచ్చినం బుట్టినని ర్వేదనంబున సకల
కామంబులం బరిత్యజించి దేవసముండై యుండె నని చెప్పిన విని పాండవాగ్రజుం
డేమివర్తనంబున నరుండు వీతశోకుం డగుచుఁ జరించు నెద్దానంజేసి పరమగతి
వడయు ననుటయు ననిమిషనదీనందనుం డజగరచరితం బనునితిహాసంబు
వినుము దాన నీయడిగినయర్థంబు దేటపడు దానిం జెప్పెద నాజగరనామధేయుం
డగు నొక్కబ్రాహ్మణునిఁ బ్రహ్లాదుండు శమప్రకారం బుపదేశింపు మని య
భ్యర్థించిన నతం డతని కి ట్లనియె. 54

క. అనిమిత్తము భూతంబుల, జననం బవి రూపు సెడుట ర సంపన్నములై
యునికి విషాదము మోదం, బును జేయఁగ లే వనిత్యములుగ నెఱిగినన్. 55

తే. విషాదఁ గాష్ఠముల్ గూడినవడువ బంధు, సంగమం బని వాసినరాడ్వ తద్వి

- యోగ మింత సూచిన వానిననుమృతికము, వారయనేరదు దానవశవరతనూజ.
 వ. ఈతెఱంగు లే నెఱుంగుదు నాదెనఁ బ్రశాంతిం గని కాదె నీవు శమోపదేశం
 బర్థించితివి వినుము. 57
- క. మే లర్థింపను గీడును, జాలింబడి తొలఁగఁ ద్రోవ శ సరిఁ దూష్టింభా
 వాలంబిమనస్కుడనై, యాలంబుగఁ జేసి నడతు శ నయ్యురుదెఱఁగున్. 58
- క. సరసాన్నముఁ బిణ్యాకము, సరిగాఁగ భుజింతు మృదులశయ్యాతలమున్
 ధరణియు శయనరుచికి నా, కరయంగా నొక్కరూప శ యసురప్రవరా. 59
- ఆ. నారచీరయేనిఁ శ జారుచీనాంబరం, బైనఁ గట్టికొనినయపుడు హృదయ
 మొప్పు దొప్పు ననక శ యుండు రూపాదుల, నలమికోనవు చక్షురరాదికములు.
 వ. అని వెండియు. 61
- ఆ. చలన మేది పుట్టుఁ శ జాపునుం బిరువెట్టి, యామిపార్థిజనుల శ నపహసించు
 చెలమితోడ లేమి శ కలిమి వాటింపని, రమణ నునికి యజగత్తరవ్రతంబు. 62
- ఆ. అనియతంబు లై నయాహారవిహరణ, శయనముల విధాతృసంప్రయుక్త
 భంగిఁ బరఁగు నంతరంగ¹నిర్భారవ, ర్తనముకలిమి యజగత్తరవ్రతంబు. 63
- ఆ. నిత్యతృప్తి శౌచరనిరతి తాల్చి సమత్వ, మారఁ గలిగి చిత్సూక్ష్మానుభవము
 ప్రచుర మగుట యజగత్తరవ్రత మది విను, మజ్జదుర్లభంబు శ ప్రాజ్ఞభూమి. 64
- వ. ఇది శమప్రకారం బనియె నని చెప్పి భీష్మండు. 65
- క. అజగరచరితము దనకును, నిజముగ నలవఱుప నేర్చునెత్తలమతికిన్
 వృజినభయమన్యుశోకము, లజేయములుగావు మోక్ష శమాయత్త మగున్. 66
- వ. అనిన విని యజాతశత్రుండుబంధు²మత్వకర్తవిత్తప్రజ్ఞలయందెయ్యది నరునకు
 సుప్రతిష్ఠం జేయు నని యడిగిన నాపగాతనయుం డతని కిట్లనియె. 67
- క. ప్రజ్ఞయ ప్రతిష్ఠ లాభము, ప్రజ్ఞయ నాకం బనంగఁ శ బ్రజ్ఞయ చువ్వే
 ప్రజ్ఞయ కైవల్యంబును, బ్రజ్ఞాసాధ్యములు గానిరపనులుం గలవే. 68
- వ. బలి ప్రహ్లాద మంకిప్రభృతులు ప్రజ్ఞనకాదెనమాధానసంపన్ను లయిరి కాశ్యప
 నామధేయుం డగుధరణీసురోత్తముం డొకయుద్ధతపురుషునిరథంబు దాడి పడి
 తదవమానదూయమానమానసుండై యనుపరిత్యాగపరవ్యవసాయం డగుటయు
 నింద్రుండు సృగాలరూపంబుననమ్మహాద్విజునిపాలికి వచ్చిప్రజ్ఞా⁴సంబోధకం బగు
 సంవాదంబునం జిత్తప్రసాదంబు గావించె నని విందు మెల్లభంగులఁ బ్రజ్ఞ
 యుత్తమాధికారం బనిన విని ధర్మతనయుండు. 69
- క. సరవర దానముఁ దపమును, గురుశుశ్రూషయును యజ్ఞశోటియు నెట్లై
 పరిణతిఁ బొందంగలయవి, పురుషున కిట్లెఱఁగు దెల్లరముగ విన వలతున్. 70

- వ. అనుటయు దేవవ్రతం డన్నరదేవోత్తమున కిట్లను మేలు లనుబంధించుమేలు
లట్ల కీళ్లును సనుసూతంబు లయి తొడరు నాకర్ణింపుము. 71
- క. కఱపుపయిఁ గఱపు వొరయుచు, వెఱపుపయిఁ వెఱపుదోఁపరవిడువనియిడుమం
దొఱఁగమిపైఁ బురుషుఁ డిడుమఁ, దొఱఁగమిఁ జేడ్పడుచునడచురదుష్కర్తములన్. 73
- వ. అని మఱియును.
- ఆ. ఉత్సవంబుమీఁద శ్రీ నుత్సవ మందుచు, సుఖముమీఁద సుఖము శ్రీ సౌప్యంఁగఁ
బుణ్యపదముమీఁదఁ శ్రీ బుణ్యపదంబున, కరుగు నరుఁడు సుకృతిశ్రయైన నధిప. 74
- క. పులుఁగులలోఁ బూత్యంఁడక, ములు సారము లైన ధాన్యములలోఁనం బొ
ల్లలుఁబోలెను జూవె మను, ఘ్యులలో ధర్మరహితాత్ము శ్రీ లుర్వీనాథా. 75
- క. చనినఁ జను నున్న నుండు, స్తనుజుఁ డొకటి సేయఁ జేయు శ్రీ సరనాయక తో
డన తగిలి నీడవోలెను, విను చేసినకీడు మేలు శ్రీ విడువపు వానిన్. 76
- క. సమయం బైనను గుసుమఫలము లెట్టులు దోఁచుఁ దరువురలం దఱితిోఁ గ
ర్తములం బొడమున్ సుఖదుగి, ఖము లట్టుల నిష్ప్రియత్నశకలితోద్భూతిన్. 77
- క. తెలిసికొనఁ బడయ రొరు లా, ర్యులపోయెడితెరువు లరసిరయును జడలం బ
క్షులు నీళ్లలోన మీనం, బులు వోయెడుత్రోవ లెఱుఁగఁగరబోలునె యధిపా, 78
- క. ఐనను గాఢనిరూపణ, మానసుఁడై యార్యజనులశ్రమహితవచనముల్
వీనుల నినుచుచు ధర్మము, లైనవి సేయంగఁ దప్ప శ్రీ కగుఁ దత్ఫలముల్. 79
- వ. అనినవిని కౌంతేయాగ్రజుండు శాంతనవునితోభూతసృష్టి యెవ్వనివలననెబ్బంగి
నైనయది యెఱింగింపు మనవుడు నతం డిదియును మఱియుం గొన్నియర్థంబులు
భరద్వాజుం డడిగిన భృగుండు సెప్పె నప్పరిపాటి యుపన్యసించెద నాకర్ణింపు
మని యతని కిట్లనియె. 80

— శ్రీభీష్ముండు ధర్మజునకుఁ బృథివ్యాదిభూతోత్పత్తిక్రమం బెఱింగించుట. —

- సీ. కైలాసశైలశిఖరమునఁ దేజోవి, రాజిత భృగు భరద్వాజుఁ డధిక
వినయంబుమైఁ జేరి శ్రీ మునినాథ భూతసృష్టి ప్రకారము నాకుఁ శ్రీ జెప్పు మనిన
సమృహితాత్ముఁ డిట్లను విను నారాయణుం డవ్యయుం డనంతండు భూత
సృజనంబు దలఁచి ముగ్ధసృజయించెదనదున, హస్తాంశకమున నశ్వత్తుండనఁగ
తే. మనసునన యజరామరు శ్రీ ననుపమాను
నతనివలన మహత్తత్త్వ శ్రీ మావహిలై
నతఁడు దివ్యతేజోమయం శ్రీ బైన పద్మ
మొకటి గలిగింప బ్రహ్మ యం శ్రీ దుద్భవించె. 81
- తే. అతనితలఁపునఁ బ్రభవించెనాకసంబు, దానియందుజలంబు లుగద్భవమునొందె
సలిలమున నగ్నిమారుతశీతన మొనరె, ననలపవనయోగమున మేరదిని భనించె,

వ. ఆబ్రహ్మ యఖిలభూతాత్మకుం డెట్లనిన సతనికి శైలంబు లస్థులు మేదిని మేదో
మాంసంబులు సముద్రంబులు రుధిరం బాకాశం బుదరంబు పవనండు నిశ్శాన్వసం
బగ్ని తేజంబు సరిత్తులు సిరలు రవిచంద్రులు నయనంబు లార్ధ్యలోకంబు
శిరంబు పాతాళంబు పాదంబులు దిశలు బాహువు లిట్లసంతాత్మకం డగు
వాడు విష్ణుం డిత్రైతంగున విశ్వంబు విష్ణునివలనం గలిగె చనిన విని భర
ద్వాజుం డాకాశాదిభూతంబు లేనిటిప్రమాణంబులు సడిగిన భృగుం డవి
యనంతంబులు దేవతలకుం గొలఁది వెట్ట రాకుండు సొక్కచోటు నిహపించి
యీభూతం బింతనుండి యట లేదనరాదు పంచభూతంబులు నిరవధికంబు
లది యెత్తైతం గనిన విష్ణునకు గొం బై యచంతం డనునామంబు గలదు
గాదె విష్ణుండు జగన్మూర్తి విష్ణుతనుభూతం బయినమహాభూతపంచకం బప్ర
మేయంబు గాక తక్కునే యని యెఱింగించిన. 83

సీ. విని భరద్వాజుండు శ్రీ మునినాథ పుష్కరం, బునఁ బుట్టె నన్నట్లై పుష్కరంబు
బ్రహ్మకు నాది నాఁ శ్రీ బ్రహ్మయ్య నెట్లొకో, నావుడు విష్ణుమూలనసభవుండు
బ్రహ్మయాద్యుడుపుష్కరముదాసనరూపముగఁగల్పితంబయ్యెనమున్నపిదప
ననునిశ్చయంబు లేరకునికి బద్ధజుఁ డన, వలసియు నుండు సరయ్యలఘుతేజుఁ

తే. బద్ధమదిభూతధాత్రియశప్పద్ధమునకు, గగనమూర్ధితమగుమేరునగము రుచిర
చారుకర్ణికయందుండిరసకలజంతు, సృజనధుర్యత్వమహిమ సరయ్యజుఁడువెలుగు.

వ. అని భృగుండు సెప్పిన విని భరద్వాజుండు భూతంబు లై దగుట యేమిట
నని యడిగిన సతం డతని కిట్లనియె. 85

క. వాయువు చేష్టారూపము, మ్రోయునెడ సభంబు ద్రవము శ్రీ మునివర జల మూ
ష్టాయిత మనలము గాఢి, న్యాయితము ధరిత్రి యిట్టు శ్రీ లైదుదెఱంగుల్. 86

వ. ఈయయిదింటన కాదె జంగమంబులు స్థావరంబులు నైనయవి యనుటయు
భరద్వాజుండు స్థావరంబులయందు భూతగుణంబు లేమిటం గంటి మని యడి
గిన భృగుం డిట్లనియె. 87

సీ. *అశనినిర్ఘోషంబు శ్రీ నాకర్ణసము లేక, వికృతి నెట్టులు వొందు శ్రీ వృక్ష; మాక
సముశక్తిసూనె శ్రోత్రము; నిదాఘంబుచోఁకునవాడు; జోకెఱుంగుటసమీర
శక్తి; మార్గముఁ గనిరచాఁగెడు; గనుట తే, బిశ్వక్తి; పాదపసంజ్ఞఁ బరఁగుఁ
బాడజిహ్వలఁ గొని శ్రీ పానంబు సేయుట; జలశక్తి జిహ్వ; నైశజంబు లైన

తే. కుసుమధూపాదిగంధముల్ శ్రీ గొనుట నెలమి

దాల్చు నని చెప్పుఁ దరువువేరదంబు; ఘృణ

మర్విశక్తి; యిట్లయిదును శ్రీ నుల్లసిలుట

ననఘ భూజంబు పంచభూతాత్మకంబు. 88

*. ఈపద్యమున (;) నిట్టి సంజ్ఞలచే వాక్యవిభాగమును జెలియనది.

వ. శైలాదులయందు నిట్ల యూహింపఁ జెఱభంగులుం గలిగి యుండుఁ బంచభూ
తాత్తకంబు గానిభూతంబు లే దనుట వేదనిశ్చయం బనిన విని భరద్వాజుండు.

క. భూముఖ్యం బగుభూత, గ్రామంబుగుణంబు లై సరగంధాదులఁ జే
జోమహిత యనుభవించుట, యేమెయి నెద్దాని కావరహిల్లుచు నుండున్. 90

తే. అనిన భృగుఁ డిట్లు లను విషయములు నింది

యములు మనసును గ్రమసాధనములు గాఁగ

నంతరాత్మ ప్రదర్శి యై ర యనుభవించి

తత్కృతము లగుమోదభేదములఁ బొందు.

91

వ. అప్పురుషుండు.

92

క. తే. త్రజ్ఞుం డనఁగ నిఖిల, గాత్రవ్యాప్తత్వమహిమ ర గలిగి సమీరా

నూత్రణమున జీవుండును, గోత్రము నై సర్వవర్తకుం డగుచుండున్. 93

క. అగు సీతత్త్వము సత్త్వాదిగుణత్రయవికృతి కత్యర్థతీతం బై పూ

ర్వగురుత్వంబునకుం జన, విగతత్వంబునకు నెలపు ర విమలవిచారా. 94

ఆ. బుధుండు నూత్నవిమలరబుద్ధి నప్పురుషుని, నరసి కాంచి యతనిరయంద మనసు

డిగ్గ విడిచి యెగ్గు ర లగ్గును బొందక, శుద్ధశాంతిఁ బరమశుఖముఁ బొందు. 95

వ. అని వెండియు.

96

— శ్లోభగుమహాముని భరద్వాజునకుం జెప్పినవర్ణాశ్రమాచారకృమము. —

సీ. ఆగమసత్యధర్మార్థాచారతపముల, కునికిపట్టులు గాఁగ ర వనజభవుండు

గలిగించె మును బ్రాహ్మణుల మఱి కల్పించె, నృపవైశ్యశూద్రుల ర నిర్వలాత్మ

బ్రాహ్మణాదికముగఁ ర బరఁగునన్నాలుగు, జాతులయుజ్జ్వలరచ్చాయ లోలి

సాంపారుఁ డెలుపునుగెంపునుబసపుచా, యయుఁ గప్ప నయ్య నం ర ధ్రావ్యవర్ణ

ఆ. లాత్మకర్మ మెడలి ర యనులోమవృత్తి నె, జ్ఞాతి సొచ్చు సన్యజాతిపనికి

దాని కట్టిభంగి ర డలకొనుఁ బెక్కులు, పనులఁజేసి జారతనము వచ్చు. 97

క. సితరక్తపీతనీలము, లతులమతీ మొదలు దొడఁగి ర యంతంతకు హీ

నతఁ దాల్చుఁ గాన యెఱిఁగిం, చితి నీపరిపాటిఁ 4 గర్తశీలతకొఱకున్. 98

వ. అని మఱియును.

99

క. సత్యమ బ్రహ్మము దపమును, సత్యమ ప్రజలను సృజించు ర సత్యమ లోక

స్థిత్యాధానము జేయును, సత్యం బనృతంబుచేత ర సంపహిత మగున్. 100

వ. అట్లుం గాక ధర్మాధర్మంబు లనఁ బ్రకాశతమంబు లన బోధాజ్ఞానంబు లన

స్వర్గనరకంబు లన సుఖదుఃఖంబు లనఁ బరఁగు బుధజనవ్యావహారికశబ్దంబు

లకు నర్థంబు లై సత్యానృతంబులు ప్రవర్తిల్లుం గావున.

101

క. అనఘా దుఃఖాత్మక మగు, ననృతం బడఁగించుటకుఁ బ్రయత్నమున సుధీ

1. చ. యేమిట. 2. జ. సర్వవర్తకుం. 3. క. గత్యతీతం. 4. గ. ధర్మ.

జను లాచరింతు రనిశం,బును మోహవిఘాతనియమములు నిష్ఠమెయిన్. 102

క. బలయు జరావ్యాధిప్రభృతులు శారీరములు గాఢశతోదకశోకా
దులు మానసములు దుగళిం,బులు రెండువిధముల నిట్లు శ పురుషు నలంచున్.

క. శారీరమానసము లగు,నీరెండువిధములు దన్ను శ నేపక యుండం
గోరికొని నియమములఁ బ్రతి,కారం బొనరింపఁగా సుశఖం బొందు నరున్.

క. విను దుగళింబులఁ దెగఁ ద్రో,చినపురుషుండు సౌఖ్యసక్తశ్చిత్తుండు గా¹ కా
రినవై రాగ్యముఁ జెందిన, ననుపమ మగుపరమపదము శ నమైయి నేర్చున్.

వ. అనిన విని భరద్వాజుం డాశ్రమధర్మప్రకారంబులు సువ్యక్తంబులుగా నెఱిం
గింపు మనుటయు భృగుం డిట్లనియె. 106

సీ. గురునకు భక్తుఁ డై శ పరమాదరమున వే,దాభ్యాస మెప్పుడు శ నాచరించు
చును శౌచశీలత శ వినయంబు త్రిషవణ,స్నానంబు భాస్కరాశనలనపర్య
పాటించు చుండుట శ బ్రహ్మచారికవృత్తి, ధనధాన్యములు గర్హితంబు గాని
తెరువునఁ బడసి యశతిధిపూజ మున్నుగా, సన్నపానాదిభోగానుభవముఁ

తే. బొందువాఁడు గృహస్థుండుగదమూల, శాకఫలము లాహారంబుశయ్య భూమి
వననివాసికి నిస్సంగశ్చ ర్తనమున, భిక్షుబ్రదుకుగ యతి శాంతిఁ శ బేర్చియుండు.

క. ఫలకాంక్షి గాక నియతిం, జలిపిన నీయజలకర్తృజాతంబును ని
ర్మలమోక్షపదముఁ జేర్చుట, గలుగు నవశ్యంబుఁ బుణ్యశ్రవణప్రవణా. 108

వ. అనిన విని భరద్వాజుండు పరలోకం బన నొకండు గల దం ద్రీలోకంబునకును
నాలోకంబునకును విశేషం బెట్టిది యెఱింగింపవే యని యడిగిన భృగుం డతని
కిట్లనియె. 109

క. ఇది కర్మభూమి భోగా,స్పద మాలోకంబు ధర్మశపరులకు సులభం
బది సత్యశౌచసౌజ,న్యదయాదులు లేనివారి శ కప్రాప్య మగున్. 110

క. ఈలోకము దుగళిబహుళ, మాలోకము భూరిసుఖనిరంతర మం దే
జాలియును లేక యెండొరు,తో లెస్సగఁ బొంది యుండుదురు జను లనఘా.

తే. నాస్తిమశకాంతరము గల శ దరసిచూడ, వాసగృహశయనాసనశవసనగంధ
మాల్య కైతౌర్యత్రికారామహమానిసిజ,నాదిసుఖసాధనములకు శ నందు నిందు.

వ. అని వెండియు. 111

క. ఇవి పుణ్యలోకవిషయ,వ్యవసితవచనంబు లధమ శ మగులోకము ధ
ర్మవిదూరజనులు వొందుదు, రవిరతబహుదుగళినిలయ శ మది విప్రవరా. 114

క. విను మమకారవిపర్జిత,మనస్కులకుఁ బుణ్యపాపమార్గంబులు లే
మిని లోకంబులఁ ద్రిమృత, కైరసఘా పొందుదురు శాశ్వతానందంబున్. 115

వ. అనిచెప్పి భృగుండు బ్రహ్మవిహితంబు లగుధర్మంబులు సంక్షేపరూపంబున నెఱిం

1. క.కాదినవై రాగ్యము;చ.కాదినవై కార్యము... మైయి నేర్చున్. 2.తూర్వత్రయా. 3.చ.కనఘా.

గించితి ననిన భరద్వాజుండు ప్రముదితాత్మం డగుచు సమృహాత్మం బ్రశంసించి
విసతుండై వీడ్కొనియె నతనిచేత విన్నంతవట్టును నీకుం జెప్పితి నీవింక నెయ్యది
విన నల తనుటయు ననిమిషనదీనందనుతో ధర్మనందనుం డాచారవిధి విను
వాంఛ నామనంబునం బేర్చి యుండు ననవుడు నతం డతని కి ట్లనియె. 116

— శ్రీభీష్మండు ధర్మజునకు నాచారవిధి యెఱింగించుట. —

సీ. సజ్జను లందు నాచారవంతుల దురాచారంబు గట్టత్వకారి యట్లు
గావున నాచారగతి వింట గడు లెస్స, రాజమార్గంబున శరచ్చ మంద
మూత్రపురీషవిశ్మోక్షంబు సేయఁబు, శౌచి యై వార్చి నిశ్ఠను జలంబు
సొచ్చుట సంధ్యల శ సూర్యు సేవించుట, యర్హదయాస్తమయముల నిద్ర
తే. వోవకుండుట పంచార్ద్రభావమొంది, కుడుచు టన్నంబు దెగడనిరదడిపడములు
గలుగ నిదురకుఁ జొరమి సుతక్తర్క వేది, నారదుండు వివరించె నాచారములుగ.

తే. ఉదయ మగుసూర్యుఁ గనుఁగొను శ టాప్ప దన్య
వనిత నగ్న యై యుండంగ శ వలదు చూడఁ
దనపురీషంబు సూచుట శ ధరణినాథ
కీడు నిజపాపగుప్తి యశక్యత్య మరయ. 118

క. సురతంబు గుప్త మగుటయు, గురుశుశ్రూషయును బ్రహ్మకులభజనము నా
యురవాప్తిఁ జేయు లక్ష్మీ, కరంబు లగు సూర్యలోకగతియు నొనర్చున్. 119

వ. అనిన విని యుధిష్ఠిరుం డధ్యాత్మవిద్య విస వలతుం జెప్పవే యనిన నతనికి
చేవవ్రతుం డి ట్లనియె. 120

సీ. జలధితరంగలరచాడ్పునఁ బొడముచు, నడఁగుచు నుండు భూతాత్మనందు
భూమిప్రభృతిభూతములు వానిగుణములు, గంధాదు లింద్రియశ్రావ్యకోటి
యనఁబు శ్రోత్రం బాదిరయగునింద్రియశ్రేణి, దర్శియుఁబోలె సాధనత నొందు
మన సింద్రియములకుఁబెనుప్రాపు బుద్ధి త, స్తుభ్మమున నిశ్చయంబునకుఁ చేరఁ

తే. బురుషుఁ డవ్యిషయంబులఁ శ బొందు నిట్లు
గాక యుండ నింద్రియములఁ శ గ్రమ్మఱించి
మనసుతోఁ గూర్చి బుద్ధిలోనన యడంప
బుద్ధి నిర్విషయస్థితిఁ శ బురుషు నొందు. 121

క. విను మాత్మ్యండు తే త్రజ్ఞం, డన భూతాత్మ్యం డనఁ బురుషుఁ శ డనఁ బరమేశుం
డన బుద్ధిసాక్షి యన నం, జనరహితుం డనఁగఁ బరఁగు శ శాంతి ప్రవణా. 122

క. తనయంద తోఁచువిషయము, లనుభవగోచరము లగుట శ²యది మాయాసం
జనితస్వప్నం బైయాత్మనికిం దనుఁ గాన శ³లేనిశ్రమోసము దెచ్చున్. 123

క. విను గుణములు మాయకు నొడ, లని యెఱిఁగి తమోరజస్సులడఁచి సుసత్త్వం

- బున నిలిచి నద్వివేకం, బున నదియుగ వ్రోచి విమలభోధాత్మఁ డగున్. 124
- తే. అరసి చూడ నత్త్వంబు సుఖాత్మకంబు, సాంద్రమసఖమయంబు రజస్సు బోధ
మాంద్యమూర్తితమస్సునరమత్వమూఁది, యీయవస్థలబోరయమిరమాయపోక.
- వ. అని యధ్యాత్మప్రకారంబు నిర్దేశించి భీష్మండు వెండియు యోగంబు సెప్పెద
నాకర్ణింపు మని యమ్మనుజపతి కిట్లనియె. 126

— శర్వజనకు భీష్మండు యోగప్రకారము నెన్నెట. —

- సీ. తెలి వొంది మనసు నిశ్చలవృత్తి నేకాగ్ర, మై యున్ని గోరి నిశ్శాంతిశయము
కలిమి కృత్యంబు మేఘంబున మెఱుంగును, నలినపత్రంబున న సలిలకణముఁ
బోలె మంతవ్యంబురపొంతఁ జరించుమ, నంబు దానికిఁ బవనంబుగతియ
గతి గాన హితము మూలరుతధారణము పవ, మానంబు గ్రమమునఁగగాని నిలువ
ఆ. దలయ వినుపఁ గాదురతలకొని యమనియ, మాదు తెనిమిదియునునభ్యసింపఁ
గా విచార మొలయుఁగలుగు వితర్కంబు, మఱి వివేక మనిలు న నెఱికిఁదెచ్చు.
- క. విను మంతర్నాడిం జనఁ, బనుపడి పవనంబు బ్రహ్మరపద మొందఁగ శాం
తినిరూఢ మైనచిత్తము, గను నానందంబు నంద న కలయుం బిదపన్. 128
- వ. అనిన విని కురుపతి కురుపితామహునితో జపవిధిప్రకారంబును జపశీలు రగు
వారు పోవుగతియును నెఱింగింపవే యనుటయు సమ్మహీవిభుచకు సమ్మహాత్మ్యం
డిట్లనియె జప్యంబు విషయంబుగా యమ కాల మృత్యు భూసు రేక్షాకులకు
సంవాదంబు ప్రవర్తించె నయ్యితిహాసంబునం జెప్పెద మున్ను నాయెఱింగిన
తెఱంగునం జెప్పెద నాకర్ణింపుము. 129

— యమ కాల మృత్యు భూసు రేక్షాకుల సంవాదము. —

- సీ. వేదాంతవిదు లనురమోదించునట్టిది, జపకర్తృ మత్యంతశౌచశాలి
యై కుశాస్తీర్ణసరమావసీతలమునఁ, గుశముష్టి సేకొని న విశదచిత్త
వృత్తి నింద్రియములు న విషయసక్తంబులు, గాకుండ నిలిపి తరదేశపరత
మత్సరాహంకారమానదంభాపగ, మంబును బ్రహ్మచర్యంబుఁ గలిగి
- తే. జపము సెల్లించుపురుషుండు న సర్వలోక విజయనిస్సృహమగుజపరవిధి విశోక
హర్ష రాగాదికంబును న సవ్యయంబు, నై నపదముఁ బొందించు నృపాగ్రగణ్య.
- క. శౌచాదిగుణము లెడలుట, నీచత్వము వాటిలంగ న నిశ్చలమతి దు
ష్టాచరిత మైనజపవిధి, నాచెప్పినసుగతి దేదు న చరకము దెచ్చున్. 131
- వ. అని చెప్పి వెండియు నిట్లనియె. 132
- సీ. వేదవేదాంగసంప్రవేది కాశికుఁ డను, ధరణీసురుఁడు సంహితాజపంబు
విహితశీలతఁ జేయ న వేయు వత్సరములు, సనిన సావిత్రి యశమ్మనివరునకుఁ
బాడనూపి తనుఁ జెప్పఁ న గడు భక్తితో నతం, డెఱిగిన నిచ్చెద న నిష్ట మడుగు
మనిన నాతండు జరపాతినిష్ఠయ కోర, నది యిచ్చి దేవి నీ న కత్యుదాత్త

- తే. గతియు సగుధర్మ మర్థి సీకడకు వచ్చు
యముడు గాలుండు మృత్యువు శ సరుగుడెంత
రసఘ సీకును వారికి శ నావహిల్లు
వాద మని చెప్పి చనియె భూవరవరేణ్య. 133
- క. ధరణీసురుడును జపతత్పరుడై దివ్యాబ్జములు శరతంబు గడపె స
ప్సరుపవరుకడకు ధర్మము, పరమశ్రీతిఁ జనుదెంచె శ బౌరవముఖ్యా. 134
- తే. అట్లు సాకార మై వచ్చి యతనితోడ, సీజపంబున సిద్ధించె శ నిరతిశయము
లై సప్తణ్యలోకములు సీవండుఁజనుము, తనువు¹ జిత్తంబు విడిచి యుత్సవమెల్లర్ప,
వ. అనిన విని యమ్ముని ధర్మంబున కిట్లనియె. 136
- క. తనువు దొఱఁగి సనులోకము, లసఘ యే నొల్ల మేల శ యైసను దుఃఖం
బున కోర్చి నాతలంపున, కనుగుణమై యుండ దీని శ సగునె లొఱంగన్. 137
- వ. అనుటయు ధర్మంబు. 138
- క. ఒడ లెట్లు విడువ నలదే, కడురమ్యము నాక మింత శ గానవాక్తో నా
వుడు మేను వెలిగ చట వో, నొడఁబడ నని పలికె బ్రాహ్మణోత్తముఁ డధిపా.
వ. అని పలికిన ధర్మం బతనితో సీ వొడలు విడువ నొల్లవు పో యమకాల² మృత్యు
వులు వీరె వచ్చిరి చూడు మనియె సయ్యవసరంబున వారలు వచ్చి యమ్మహీ
సురవరుముందట నిలిచి తమ్ము బేర్కొని రాతని నుద్దేశించి యముండు సీజ
పంబుఫలంబు సిద్ధించె ననియుఁ గాలుండు సీకు నాకలోకారోహణంబునకుం
గాలం బైసం దోచితి ననియును మృత్యువు గాలచోదిత నై నిన్ను నేడు
గొనిపో వచ్చితి ననియునుం బలుకుటయు నమ్మాటలు గీటునం బుచ్చుచు
వారలవదనంబులు విలోకించి సవినయవ్యాహృతస్వాగతం డయి యవ్విత్రం
డేను మీకు నెప్పని నేయవాడ నని పలికె నట్టియెడఁ దీర్థయాత్రాపరుం
డైనయిత్యోకుం డచ్చటికి నేతెంచి వార లందఱకుం బ్రణతుం డయ్యె బ్రాహ్మ
ణుం డతిథిగా నిరూపించి యాదరభరితుం డై. 140

—❦— కాళికునకు నిత్యకుమహారాజునకు నయినసంవాదము. ❦—

- క. నాకలిమితోడ నిచ్చెద, నీ కయ్యెది యిష్ట మనిన శ నృపతి నృపులు దా
నై కపరులు గొనువారలె, యెకామ్యము లైన నిత్తు శ నీ వడుగు తగన్. 141
- వ. అనిన విని విప్రుం డవ్విభున కిట్లనియె. 142
- క. గొనువారు ప్రవృత్తులు గా, క నివృత్తులు గొందు రయ్య శ కామ్యంబులు నా
మనమున లే వే నేమియుఁ, గొన నిత్తున కాన యధిప శ కోరుము తగఁగన్. 143
- వ. పూజారూపంబున నిచ్చినయది యతిథిగై గొనుట యెగ్గు గాదనుటయు నమ్మనుజ
పతి నీ విచ్చువాడవదేని నీసకలజపంబుఫలంబును నిమ్మనిన నమ్మహీదేవుండు.

- క. జపఫలమున నగ మిచ్చెద, నృప యంతయు నైచఁ గొనుము శ నీ వనవుడు న
జ్జపముఫలం బెయ్యది యని, నృపుఁ డడిగిన నాతఁ డేను శ నిరపేక్షుండన్.
- క. కావున ఫల మిట్టిది యని, భావింప నెఱుంగ నొరులఁ శ బనివడి యడుగన్
నీ వాఫలంబు గొను మది, దా వినఁబడుఁ బదప ధర్మతత్త్వజ్ఞులచేన్. 146
- వ. అనుటయు నియ్యినతనయుండు ఫలం బిట్టి దని యెఱుంగ వేనిం గొన నొల్ల నన
వుడు నతం డతని కి ట్లనియె. 147
- క. నీ వడిగి తేను నిచ్చితి, భూవల్లభ యింక సత్యమున కూసము గా
దే వరియింపమి నావుడు, నావసుధాధీశుఁ డద్ధరామరవరుతోన్. 148
- వ. రాజులకు యుద్ధంబు సుకర్తంబు గావున నీతో వివాదయుద్ధంబు సేసితి ననిన
నతండు నీ వేమి సేసి తేమి యది య ట్లుండనిమ్ము. 149
- క. విను మిచ్చెద నని యీమియుఁ, గొనియెద నని పలికి పిదపఁ శ గొన కునికియు న
త్యస్తంబులు సత్యవ్రత, మునకుం దొలఁగంగ మనకు శ భూవర తగునే. 150
- క. సత్యమ తపమును యజ్ఞము, సత్యమ వేదంబు దాంత్రీశాంతులు నగుటన్
సత్యము దొఱఁగుట నిర్తల, నిత్యానుష్ఠానములును శ నిష్ఫలము లగున్. 151
- వ. అనిన విని ధర్మంబు వారలనుద్దేశించి యమాదులు విన వీరికి వివాదంబు వలదు
విప్రుండు దానఫలంబును రాజ సత్యఫలంబునుం బొందువా రనియె నట్టియెడ
నాకంబు సరాకృతి దాల్చి వచ్చి త న్నెఱింగించి యయ్యిరువుర నాలోకించి
వా డేల మీరిద్దఱుం దుల్యఫలప్రాప్తుల రయ్యెద రిట్లు సేయుం డని పలికె నవ్వీ
భుం డ ట్లేని నితండును నాయుచ్చునది గొనవలయు ననుటయు నమ్ముని యేను
దపస్సాధ్యాయనిరతుండం బరిగ్రహవిధియందు విరతుండ. 152
- క. అనవుడు సరనాథుఁడు నా, కును నీకును సరియ కాఁగఁ శ గోరెద సత్క
ర్మనిరూఢి మత్సుకృతఫల, మనఘా కొనవే యనుగ్రహంబు దలిర్పన్. 153
- వ. అని ప్రార్థించె నప్పుడు వికృతవేషు లగుపురుషు లిరువురు డమలో వివాదంబు
సేయుచు వచ్చి యవ్వీభుండు మనల శాసింప నొడయండు వొ మ్మనుచు నిత్యా
కుముందర నిలిచిరి వారి తెఱంగు వినుము. 154
- తే. ఒకఁడు గోదాన మొనరింప శ నొక్కరుండు
తత్ఫలము వేడఁ బ్రీతి నాతండు నొసఁగఁ
గొనినవాఁ డిది దక్కువ శ దనకు నని త
లంచి యుత్తమగోయగ్రశంబు విలిచి. 155
- వ. సత్పాత్రదాన క్రియ నిర్వర్తించి తత్ఫలంబు మున్నుదనకుగోదానఫలం బిచ్చిన
యతని కిచ్చువాఁ డయిన నతండును గొనువాఁ డయియుండి కొనక యెడ సేసి
తిరుగందిరుగ నప్పుడు ముట్టం బట్టినవాదు పుట్టిన వచ్చినవారై రత్తైఱం గల్ల

ను క్రిప్తత్యక్తుల నప్పుడమిజేసికి నేర్పడం జెప్పి రట్లు సెప్ప వినినయవ్విభునితో
డఁదొలుత నొసంగినవాఁ డితం డడిగిన నెమ్మింబ్రతి గ్రహంపఁగా నొసంగితిఁ బ్రతి
గ్రహం బొల్లనినన్ను నితండు నిర్బంధింపందగునే యని చెప్పినఁ బిదపటియాతం
డితండు గొనియెద నని యొడంబడి కొనమి పాతకం బగుట కర్త కాండవిదు తెల్ల
నెఱుంగుదు రచవుడుఁ గౌశికుం డిత్వాకు నుద్దేశించి వింటె యివ్వరుషునివచనం
బు లని పలికి వెండియు. 156

క. నృప నీపు మదీయం బగు, జపముఫలం బడిగి తేను శ సమృత్తి నీఁగా
విపరీతశఙ్కతు లాడిన, శపియింతుఁ జూమి యెఱుంగఁ శ జాటిలి నీకున్. 157

తే. అనిస నాతఁడు భయ మంది శ యాత్మలోన
నొరులయీగికి నకట చే శ యొడ్డకుండు
సట్టినా కిది వలసెనే శ యనుచుఁ గరము
సాఁచె నవ్విపుఁడెనకు నిశ్చయముతోడ. 158

వ. ¹అతండు ననేకవర్షంబులు సేసినజపంబుఫలం బంతయు నీ కిచ్చితి ననుచు ధార
వోసిన నమ్మహీసురవరునాననం బాలోకించి భూపాలుండు నాకరంబున జలంబు
లు వడియె మనకు నిద్దఱకును సత్కర్మ సమత్వంబు గలుగవలదే నాయది యైన
యాగఫలం బేనును నీ కిచ్చెదఁగై కొనుమని పలికె నట్టియెడ వికృతవేషు లగున
ప్పురుషు లిరువురు సన్నరనాథు నుద్దేశించి యేము కామక్రోధులము ధర్మయ
మాదులచేతను మాచేతను మీ నిద్దఱుం బరీక్షితుల రైతి రింతియ కాని యి
చ్చుటయుఁ గొనుటయును నివి దై వాచరితంబులు మీకుం బని గా దని పలికిన
విని యవ్విపుండు భూవిభునితో ని ట్లనియె. 159

అ. శ్రద్ధయును బలంబు శ జపవిధియందు సా, విత్తి నాకు నిచ్చె శ వేఱు జపము
నాచరింపఁదగదు శ నై నను నిందఱ, యెదుర నీవు గోరి శ తివ్విధంబు. 160

క. కావునఁ బ్రార్థన సెఱుపం, గా వెఱచెద నట్లుఁ గాక శ కై కొంటి ధరి
శ్రీవల్లభ నీ సుకృతం, బేవెంటం దిగిచె నరుగు శ మీ వగ్గతికిన్. 161

వ. అనియె సయ్యిరువురసత్కర్మనిష్ఠావిశేషంబునం బ్రీతు లయి బ్రహ్మదిదేవతలు
వారలమీఁదం బుష్పవృష్టి గురియించుచు నయ్యెడకు నరుగుదెంచి యభిసం
దించిరి దేవతూర్వంబులు మొరయ నప్పగోగణంబు లాడుచుం బాడుచు నుల్ల
సిల్లె నయ్యవసరంబునం గౌశికు నిత్వాకు నుద్దేశించి నాకంబు. 162

తే. అనఘులార సంసిద్ధులరైతి రింకఁ, దడయ నేటికి నిర్మలార్ద్రాత్మగతికి
నుత్సహింతురు గా కన్న శ మత్సరాది, బంధకంబులఁ బోఁద్రోచి శ బ్రాహ్మణుండు. 163

వ. ధర్మయమాదులను నాదిత్యసంఘంబును సవినయ ప్రణామసహితంబుగా నామం
త్రీతులం జేసి. 164

—కాశికేష్వాసులు బ్రహ్మపదసామ్రాజ్యం—

క. వాయువుల నియతవృత్తి మనోయంత్రణ బామలనడుమ శ నూల్కొలిపి విచే
ష్టాయితశరీరుఁ డై మూ, ధామోజితములుగఁ జేసి శ యత్తలఁ జేర్చెన్. 165

వ. అప్పుడు తదీయ బ్రహ్మరంధ్రోద్గతుండును మహాజ్యోతిర్బాలాకృతియుం బ్రా
దేశమాత్మండును నగుపురుషు నెదుర్కొని పరమేష్ఠి సమాధానంబున వచ్చితే
యని పలికి వెండియు. 166

తే. జాపకులకు యోగులకును సమము పుణ్య, గతివిశేషంబు ప్రత్యక్షకలిత మందు
జాపకులు నిర్భరోఽన్తానశక్తి నధికు, అనుచు వక్త్రంబు విచ్చి రక్షమనియె నధిప.
వ. అనుటయు. 168

తే. బ్రహ్మరంధ్రనిర్గతుఁడై సర్వబ్రాహ్మణుండు, బ్రహ్మవదనంబు సాచ్చె భూపతియు నట్ల
వెడలి తద్వక్త్ర మెప్పటికీ వికసనంబు, బొంద నందుఁ బ్రవేశించె శ భూపవర్య.
క. దేవత లచ్చెరువడి య, ద్వేషుని నయ్యిరువురును నుతించి రజః సు
భావించె ధర్మమును నవ, సీవర యప్పరమవిభుఁడు శ నిరుపమలీలన్. 170

వ. తదనంతరంబ యంతర్హితం డయ్యెఁ దక్కినవారును నిజస్థానంబుల కరిగిరి జాపక
ప్రకారంబును దదీయసుగతివిశేషంబు నెఱింగించితి నీ వింక నెయ్యది విన వల
తనవుడు నాపగానుతునితోడం గుంతీతనయా గ్రజుండు నిరతిశయజ్ఞానయో
గంబువిధంబు వినువాంఁ నాకుం గలదు సెప్పవే యనిన నప్పురుషుం డప్పొర
వోత్తమున కిట్లనియె మనుబృహస్పతిసంవాదం బనునితిహాసంబు గల దది
నీయడిగినయర్థంబునకు బోధకం బయి యుండు నాకర్ణింపుము మను వాత్సీయ
గుగుం డగు దేవగురునకుం బ్రణమిల్లి. 171

—మనుబృహస్పతిసంవాదము—

సీ. జ్ఞానయోగము కృపాశంపన్నబుద్ధి నా, కెఱిగింపవే యన్న శ నెలమిఁనాతఁ
డతనికి నిట్లను శ ననఘ సత్కర్తయో, గశ్రద్ధ దానికిఁ శ గారణం బ
నిష్టంబు ద్రోవను శ నిష్టంబు దేరను, నరుండు గర్తాచరణం బొనర్చు
నెయ్యది సుఖము లోశక్లింతకాలమునకు, నవియ దుగిఖంబులై శ యావహిల్లు
ఆ. నింత యెఱిగి ఫలముగ నెడ నిరపేక్షుఁ డై, ¹నతఁడు సౌఖ్యదుగిఖరయమముఁ ద్రోచి
కామముఖ్యవిపదరకంపితజ్ఞానవి, శేషబుద్ధిఁ బరమరసిద్ధిఁ బొందు. 172

వ. అని వెండియు. 173

క. అసమాలంబ మశబ్దము, రసగంధస్పర్శరూపరహితం బగుటం
బ్రసరించునింద్రియములకు, వసంబు గా దొండఁ బరమశవస్తువు పుత్రా. 174

క. స్త్రీపున్నపుంసకత్వము, లాపరతత్త్వమున లేమి శ నది విను తత్త్వ
ద్వ్యాపారాపేతం బయి, దీపించుచు నుండు బోధర దేహత్వమునన్. 175

- తే. వెలుగు చుండెడిపంబు ర వేట వస్తు
పులఁ బ్రకాశింపఁ జేయున ర ట్లలఘునిత్య
బోధనజ్యోతి యింద్రియంబులను మాన
సమును దన ప్రభ విగతజాడ్యములఁ జేయు. 176
- క. విను పురుషున కింద్రియములు, మనంబుఁ గలిగించుఁ గ్రియల ర మనుజేశునకుం
దనతన తెఱుగునఁ గార్యము, లనేకములు సూపునచివురల్బుల పత్నా. 177
- వ. అని మఱియును. 178
- చ. అనలము దోచునే తరువునందుఁ గుతారముఖంబు లై నసా
ధనములఁ బ్రవ్వ సజ్జనహితా తగఁ దర్చినఁ గాక యట్ల యి
త్తనువు నలంగఁ జేసి పరతత్త్వముఁ గాంతు మనంగ రాదు వి
న్ననువున నాగమోక్తమధనం బొనరించినఁ గాని యారయన్. 179
- క. డెందమున కింద్రియములకు, నొందఁగ రా కున్న లేక ర యున్నే తత్త్వం
బెందు నపరభాగంబునఁ, బొందవు చూడ్కు లది లేకరపోవునె సుమతీ. 180
- క. వల యురి యోదము గాలము, గలిగి కదా మృగముఁ బక్షిరగజముఝషముద
క్షులు వట్టుదు రట్టుల తజ్, జ్ఞులు విజ్ఞానంబుకలిమిఁ ర జూతురు పురుషున్. 181
- క. పా మెఱుగుఁ బాముకాళులు, ధీమంతుం డెఱుగ నేర్పు ర ధీసాక్షిత్వ
శ్రీమంతుఁ బరమపురుషుని, ధీమలనిర్తోచనంబుఁ తెఱుగు నెఱిగినన్. 182
- క. కలుగుం దోపమి యమవసర, గలుగునె యంతటన యమృతరకరుసకు గాశం
బలఘుపరవ స్తువునకుం, గలదె యభావంబు మనసు ర గాననికలుచన్. 183
- క. రవిబింబము రాహువు పయి, గవిసినఁ బాసినను దోషరకయుఁ దోచియు నుం
డువిధమ యజ్ఞానంబున, యవిరతివిరతులయధీనుఁ ర డగు టాత్తునకున్. 184
- క. విను మానస ప్రసన్నతఁ, దనుఁ గనుపురుషుండు గలుషతం గానఁడు దే
తిననీట రూపు సూడఁగ, నను వై కలఁక నది లేనిరయట్టులపోలెన్. 185
- తే. ఇంద్రియంబులు దమయిచ్చురనిట్టునట్టుఁ, దిరిగె నేనియు దుగిఖముల్ ర దెచ్చునవియు
కట్టువడిసుఖమొనరించుఁరగానయోత్తఁ, గావవలయునింద్రియచోరరగణమువలన.
- క. పాపక్షయమున బోధం, బాపాదింపఁబడి మెఱుగురటద్దముకరణిం
జూపునకు వచ్చు దనుఁ దా, నాపురుషుడు గాంచుపనికి ర నై తన్తయతన్.
- తే. ధ్యానయోగనిశ్చల మగునంతరంగ, మెడల విడుచు గుణంబుల ర నిర్ధశాంత
మైననిర్గుణవ స్తువునందుఁ గలయు, బరమపద మది దానికిఁ ర బరము లేదు.
- వ. అని పలికి సమ్యక్జ్ఞానంబునకు మాయ మాటలు గావున దాని మొఱుగు తెఱుగు
దేటపఱుపం దలంచి యి ట్లనియె. 189

—ॐ బృహస్పతి మనువున పుపడేశించినమాయాపృథ్వీకారము. —

- క. విను మాయావిధ మిట్టిది, యని యారయ వెరవు గలుగ శ్ర దవనిం జరణం
బనఘా మోపనిజంతువు, సనుచో పురయంగ రానిరచందం బొందున్. 190
- క. గుణమూర్తి మాయ దానిని, గణుతించెద నన్నఁ డెగఁజూర గ్రాహ్యత్వంబున్
గుణములఁ బెడఁబొంపగా, గణనాతీత మగువెలుగు శ్ర గనుఁ దాన తనున్. 191
- తే. వినుము సృష్ట సత్త్వమును రజశస్సును దమస్సు
ననఁగ గుణములు ముప్పిరి శ్ర గొనుచు నాత్మఁ
జుట్టుకొను నొండుమెయిఁ డెగ శ్ర విట్టలముగ
నొలయునై రాగ్య మనుకొడరవలిన కాని. 192
- న. అని నిర్దేశించి వెండియు. 193
- ఆ. మఁగిమయములుఁ గనకశ్రమయములు రజతమ
యములు మఱియు మృణ్మూరయాదికములు
నై నపెక్కుపూసశలండుఁ ద్రా డున్నట్లు
భూతకోటియందుఁ శ్ర బురుడుఁ డుండు. 194
- క. ఏకరసమయజ్ఞేత్ర మ, నేకౌషధిరసమయం బరయినయట్లు సుమీ
యేకవిధ మైనబుద్ధి య, నేకము లగుకర్తములమోయిం బోక నృపా. 195
- ఆ. జలము పృథివికంటె శ్ర జలముకంటెను దేజ, మంతకంటె వాయు శ్ర వాకసంబు
దానికంటెఁ బెద్ద శ్ర వాని కెల్లను పెద్ద, మనసు బుద్ధి పెద్ద శ్ర మనసుకంటె. 196
- తే. ధరణి మొదలై నపంచభూతములకంటె
మనసుకంటెను బుద్ధికంటెను మహత్త
రంబు గాలంబు గాలతశ్రత్త్వంబు మిగిలి
యుండువిభుఁ డిజ్జగంబుల శ్ర కొడయఁ డతఁడు. 197
- క. ఆదియు మధ్యము సంతము, నాదేవేశునకు లేమి శ్ర నవ్యయుఁ డతఁ డీ
వేదములకు నానావిధ, వాదములకుఁ 2 జేరుగడ భరవజ్ఞేపి నృపా. 198
- క. అనుభవము మ్రింగు శాంతిం, గనునది నిర్భేదసత్ప్రకాశం బది దా
విను తలఁపునకును బలుకున, కు నగమ్యము గర్తముల కశ్రగోచర మనఘా. 199
- క. మనసు గొని మనసు బుద్ధిం, గొని బుద్ధిని దర్శనంబు శ్ర గొని దర్శనమున్
విను క్రమమున నొడిగించినఁ, గను బుధుఁ డక్షిరుని విష్ణుశ్రుణునబోధమయున్. 200
- క. అమృతం బచ్యుత మమలం, బమేయ మవ్యయ మసంతరమవ్వెలుగు యమా
ద్యముల నలవడినచిత్తము, శమాతిరేకమునఁ బొంద శ్ర సంపేద్య మగున్. 201
- క. అని గురుఁ డుపదేశించిన, విని మనువు గృతార్థుఁ డయ్యె శ్ర విద్వన్నుత నీ
వును నలవరింపుమీ మన, మున నివ్యాకృతములయర్థముం దత్పరతన్. 202

వ. అనిన విని పరమహర్షంబునం బొండవార్గజుండు పితామహుం బ్రశంసించి మహాత్మా మహానీయుం డగుకృష్ణునిమాహాత్మ్యంబు వినవలయుం జెప్పవేయని యడిగిన నతం డమ్మహిపతితో నారదజామదగ్న్యమార్కంజేయవ్యాసవాల్మీకిప్రభృతిమునీంద్రులు సెప్ప వినినతెఱుం గెఱింగించెద నాకర్ణింపు మని యిట్లనియె.

క. కృష్ణుండు ప్రభవిష్ణుం డగు, విష్ణుం డనిలాగ్నితోయశ్వియదిలల గ్రియా నిష్ఠాతత్వవిరోధన, తృష్ణం గల్పించెఁ దనదురదివ్యవిభూతిన్. 204

తే. అట్లు కల్పించి జలములయందు భవ్య, తల్పగతుఁ డైన నాభిఁ బరద్వంబు దోఁచె నందఱుండు వుట్టి సృజియించెనందనుల మ, నంబునన సప్తసంఖ్యులనరవరేణ్య.

వ. మరీచియు నత్రియు నంగిరసుండును బులస్త్యుండును బులహుండును గ్రతువును దశుండుననంబరఁగువారలయందు మరీచికిం గశ్యపప్రజాపతి జన్మించె నతనివలన సురాసురగరుడనాగాదిజాతినంభవంబునుం గలిగె నతనికి సూర్యుండును నత్రికి సోముండును నుదయించి రాజవంశంబులకుఁ గూటస్థులై సూర్యసోమాన్వయజాతులైన నృపతు లనేకు లనేక దేశంబు లేలిరి దేశకాలవిశేషంబుల నృపకులంబులు బహుశాఖంబు లై వర్తిల్లు వాని నెల్లం దనవలసినయప్పుడు విష్ణుండు పరస్పరవిరోధజనితసంగ్రామంబులు నిమిత్తమాత్రంబులుగాఁగలవిశేషప్రకారంబులనుపసంహరించు నద్దేవుండు వాసుదేవసంకర్షణప్రద్యుమ్నానిరుద్ధాత్మకంబులగుచతుర్విధదివ్యస్వరూపంబులు గలిగి జగద్భరణం బాచరించుచు నిట్లు లీలాజన్మంబులం బొంది క్రీడ సలుపు నని కృష్ణునిం జూపి యీభూతేశ్వరు మానుషసామాన్యదృష్టిం జూచుట యజ్ఞానంబు గృష్ణుండు భక్తపరతంత్రతంజేసి యుత్కృష్టచరితులయారాధనంబులకు భాజనం బయి భోగమోక్షంబులు గరుణామయకటాక్షంబుల నొసంగు ననినం బ్రీతుండై భీష్మనకుం బ్రణమిల్లి యుధిష్ఠిరుండు.

క. మునిజనవినుతచరిత్రా, మనుజుం డెవ్వనిఁ దలంచి శ్రమహానీయనిరంజనసిద్ధిఁ బొందఁగను నే,యనువు దలఁపు 1 నలవరించు శ్రనని యడుగుటయున్.

—❦ భీష్మండు ధర్మజానకు విష్ణుమంత్రప్రభావంబుతెఱుం గెఱింగించుట. ❦—

వ. ఆధర్మతనయుతోడ నద్దేవవ్రతుం డిట్లను నారదునిచేత వినినతెఱుంగు వివరించెద నాకర్ణింపుము. 208

తే. పరము నక్షరు విష్ణునిఁ శ్ర 2 బ్రస్తుతించి, నారదమునీంద్రుఁ డంజలిశనమిత మైన మస్తకముఁ జేర్చి భక్తిసగమ గ్రచిత్త, వృత్తి నల్లన యిట్లని శ్ర విన్నవించె. 209

క. దేవా మోక్షార్థిజనము, లేవెరవున నిన్నుఁ దలఁతు శ్ర రేజప్యము సంభావించుదు నా కానతి, యీవే భక్తపరతంత్ర శ్ర యేర్పడఁ గరుణన్. 210

తే. అనిన నద్దేవమునిపలు శ్ర కాదరించి, వరదుఁ డగువిష్ణుఁ డిట్లనుఁ శ్ర బరమభక్తి నిర్మలశ్రద్ధ యింద్రియశ్రనిగ్రహంబు, మన్మయధ్యానమునకు నశమాత్యకోటి.

- క. విను వీతకల్పమున కవి, పనుపడుఁ గల్గెషము లెల్లఁగ బాపఁగ నామె
చ్చినయట్టిపరమసాధన, మనుస్మృతి జపించుచది నిరయతిమయి దానిన్. 212
- తే. ప్రణవపూర్వక మగునమఃపదముపొంత, షష్ఠ్యైశ్వర్యవాచకసర్వవసన
నిర్వచనశబ్దములు గ్రమశనిష్ఠమెఱుఁజ, తుర్ధింగూర్పంగమంత్రంబురదోచుబెరసి.
- క. తొలితొలి యిమ్మంత్రము ని, శ్చలమాననుఁడై జపించి ర జపియింపంగా
వలయు ననుస్మృతి దానం, గలుగుఁ జతుర్వర్గసాధకత పురుషునకున్. 214
- క. అని మఱియు దయ ననుస్మృతి, యనుపేరం గలుగుదాని ర నమ్మునిపతి కి
ట్లని చెప్పె నచ్యుతుఁడు నిజ. మనఃప్రియం బైనయట్టిరమహిత స్తవమున్. 215
- సీ. అవ్యక్తు శాశ్వతు ర నఖిలప్రభవభూమి, భక్తవత్సలు విష్ణుఁ ర బరమపురుషు
నక్షయఁ బ్రాంజలి ర యై యాశ్రయించెదఁ, బుండరీకాక్షుని ర భువనసాక్షి.
నిత్యఁ బురాణు వర్ణించెదఁ బరు సహ, స్రాక్షు నక్షరుని లోకకైకనాథు
భవ్యఁ గొల్చెద భూతభవ్యభవత్ప్రభు, సర్వతోముఖ భూతసంప్రవర్తి
- ఆ. నమ్మతు నచ్యుతుని సరసంతు హృషీకేశు, రవిసహస్రవిభు హిరణ్యగర్భు
నబ్జనాభు సత్యు ర నాద్యంతరహితు భూ, గర్భుఁ బ్రభువు భక్తగమ్యుఁ దలఁతు.
- తే. అచలు సూక్ష్మ వరేణ్యు సరహస్రశీర్షు, నభయకారి నశీర్షు నారాయణుని స
నాతనుని యోగమూర్తిలోకాతిరక్తు, ధృవునిసీశ్వరుహరిభక్తితోడఁగొలుతు.
- క. ఎవ్వఁడు సచరాచరగురుఁ, డెవ్వనినాభీసరోజ ర మీ నె విధాతఁ
నివ్వటిలు జగము లన్నియు, నెవ్వనిచే నమ్ముకుందు ర నెప్పడుఁ గొలుతున్. 218
- తే. స్థావరములుజంగమములురథాతలోను, గాఁగఁ బ్రళయంబునొందినశకాలమునను
నిలుచు నెవ్వఁడొకండుమూలనిత్యసత్య, లలితుశార్ఙ్గఁబ్రసన్నఁగాఁగొలుతునియతి.
- క. కాలముఁ బర్జన్యండును, నేలయు సస్యంబుఁ గ్రియయు ర నిష్క్రియయును ధ
ర్మాలోకము నై మహిను, స్థీల సలుపువాసు దేవురనిం బ్రణమింతున్. 220
- క. అనలునకు రవికిని శశాం, కునకును గ్రహతారకములరకును దేజం బె
వ్వనివలన నావహిలైడు, ననుపాధికతేజుఁ గొల్తు ర నవ్విశ్వాత్మున్. 221
- తే. నాలుగింటను వెండియు ర నాలుగింట, రెంటు నై దిగింట మఱియును ర రెంటు వేల్చి
యజ్ఞశీలు రారాధించురనట్టివిష్ణుఁ, డిష్టదాయి ప్రసన్నుఁ డరయ్యెడును నాకు.
- ఆ. యజ్ఞధరుఁడు పంచరయజ్ఞండు లక్ష్మీకి, నునికిపట్టు యోగరమునకు నెలపు
సర్వమునకు నిష్టసదనంబు గా నొప్పు, వాని నాశ్రయింతు ర వరదుఁ బరము.
- క. అగమనునిం బాంథు నఖిల, జగద్భరణపరు నమూర్తి ర సాగరనిభభో
ధగర్విషుఁ బంచకాలజ్ఞ గుణాత్మకు నిర్గుణత్వశోభితుఁ గొలుతున్. 224
- క. వ్యక్తమునకుఁ బ్రభవం బ, వ్యక్తం బాతత్త్వమునకు ర నపుల యనువచో
యక్తికిఁ బరాయణం బగు, భక్తపరాధీను భవ్యభావ్యు నుతింతున్. 225
- క. జ్ఞానధ్యానపరాయణు, లైనమహాత్ములు జితేంద్రియత్వమహితు లె

- వానిం బొందిన మరలరు, వాని శరణుఁ జొచ్చి బ్రదుకురవాఁడ సుకృతి నై .
- క. లోకం బంతయు నెవ్వం, డేకాంశంబునస నిర్వహించుచు నగ్రా
హ్యకారుం డై వెలుగు ద,యాకరు నప్పద్మనాభు శ నభివర్ణింతున్ . 227
- తే. అయిదు దెఱుగులఁబ్రకృతిఁబరచాననముల,ననుభవించుతే త్రజ్ఞునరత్వాదిగుణచ
యంబు లీల భుజించుమరహ త్వకలితు,సంశ్రయింతు మదాత్మప్రసత్తిఁగోరి .
- క. మతిగతసాంఖ్యులు యోగా,న్వితులు నగుమహాత్ము లెవ్వరనిం గని పునరా
గతి లేనినుగతి వడయుదు,రతర్క్యవై భవునిఁ దలఁతు శ నప్పరమాత్మున్ . 229
- క. ఇనునడుమ వెలుంగుచు సో,మునిమధ్యమునం జలత్వశ్రముం బొందనిని
ల్పున వెలయుదీ ప్తియగువా,ని నిరంజను నంతరాత్మరనిం బాటెంతున్ . 230
- క. సోమార్కాగ్నిమయముఁ దా,రామయమును నిత్యసుస్థిరంబును నగుతే
జోమయత త్వము నాత్మా,రామత్వంబున నిరంతరంబును జూఁతున్ . 231
- క. గుణములకు నాది యై ని,ర్గుణములకు నాద్యుఁ డగునరచూపుని లక్ష్మీ
ప్రణయపరమునజసూక్ష్మునిఁ,బ్రణుశింతుఁ బ్ర సన్నుఁగాఁబరము సర్వగతున్ .
- క. కలయంగ నెల్లయెడలుం, దలలును లోచనములును వడనములు నగుని
ర్షలు నిర్వికారు నిన్నుం, గొలిచెద సర్వైకసాక్షి శ గోవింద హరీ . 233
- క. నిను నెఱుంగ కున్న సంసారనిమగ్నత వోదు గోచరము గాపు మనం
బునకు నఖిలేంద్రియములకు, నను నే మనువాఁడ వింక శ నారాయణుఁడా .
- క. రోషముఁ గామము రాగ,ద్వేషములును లేక భక్తి శ దిర మై యేకా
శ్లేషిణిగాఁ గొలుతు రవి,శ్లేషమనోనిలయవృత్తి శ సిద్ధులు నిన్నున్ . 235
- క. ఫలములు గోరక కర్మం,బులు నడపుచు వాని విమలబోధాగ్ని హతిం
బొలియించుచు నిర్ద్వంద్వత, నెలకొనునేకాంతిజనులు శ నినుఁ గండ్లు హరీ .
- క. దేహస్థు నదేహు నఖిల,దేహిసముక్ నిన్ను భక్తిఁ శ దెలుతురు దురిత
వ్యాహమ్ముఁ బుణ్యచయము న,మోహత నిరసించుయోగిముఖ్యులు గృష్ణా .
- చ. ప్రకృతియు బుద్ధ్యహంకృతులు శ భావము భూతచయంబు నింద్రియ
ప్రకరముఁ గేశవా భవదురపాశ్రయ భావితవ ర్తనంబు లా
నకలమునందు నీవును బ్రసన్నత ని త్తది నీకు నీవు దా
నికి నిలువంగఁ బట్టగుట శ నిక్కము గా దిటు లై వెలుంగుదే . 238
- క. ఏకత్వం బన్యత్వ మ,నేకత్వము గలుగునీమరహిమచందం బా
లోకింప నిపుణు లగును,శ్లోకులకుం బరమపదము శ సులభము శార్జీ . 239
- తే. అచరములునుజరంబులునై నభూత,సముదయంబులుమణులుసూత్రముననున్న
కరణి నీయంద యున్నవి శ గాన సమత, నేకభక్తినేఁగోరెద శ నిమ్ము దేవ . 240
- క. హేతురహితుఁడ వక ర్తవు, భూత స్రష్టవు సమస్తభోక్త వతత్వం

బై తత్త్వము నగుదు జగ, న్నేతవు కూటస్థుడవును శ సేవ ముకుందా. 241

సీ. ద్వేష్యంబుఁ బ్రియ మనుక వేర్పాటులేదుభూ, తములయందెల్ల నునముడ నాకు
భూతసంయోగంబురబుద్ధ్యహంకారయు, క్తియు గుణత్రయసంగతయును లేవు
ప్రారంభణంబు ధర్మాధర్మములు నింది, యములపొందును విషయాభిరతియుఁ
బరిహృతంబులు జరామరణమోక్షార్థి నై, శరణంబు వేడెదఁ శ గుణ నాదు

తే. ఘ్రాణజిహ్వలు మహి నుదరకమున దృక్కు
త్వక్కు దేజంబునందును శ వాయువునను
శ్రోత్ర మాకాశమునఁ గ్రమనూత్రితముగఁ
బొందఁ జేసి గోవింద యానంద మిమ్ము.

242

సీ. ఇల జలంబుల జలంగులు శిఖి శిఖి వాయు, వున వాయు వంబరంగునను సంబ
రంబు చి త్తమునఁ జిత్తం బహంకృతి సహం, కృతి బుద్ధిఁ దగఁకొడిగించియింత
వట్టును గూడ నశ్వక్తంబుఁ జేర్చి య, వ్యక్తంబు నిజభంగియైనఁ ప్రి గుణ
సామ్యవ్యవస్థితి శ సజినన్నఁ గారణ, భూతతత్వాత్రలు శ పొదువ కుండఁ

తే. దొలఁగఁబెట్టుటవారకొనశవలయుదాసఁ, బరమమునకేవలమునగుఁపడముగలిగి
యేస సేవనునై క్యంపుఁటెఱుకపొడముఁ, గాత గమరాగమనములుఁ గ్రాఁగిపోవ.

క. హరియం దేనును నాయం, దరయంగా హరియుఁ గలము శ హరి నాకును నా
హరి కేను ననశ్వరులము, హరిప్రసాదోదయముమహాత్తరమహిమన్. 244

తే. బుద్ధియును బ్రాణమును నిన్నుఁ శ బొరయఁ జేయఁ

బాలుభక్తి నా కొసఁగుము శ జలధిశయన

పూర్వకర్తృఫలంబులు శ పొందుఁగాక

యవి బుణంబులు గడతేఱు శ పై నుఖంతు.

245

తే. నిన్ను నెప్పుడుఁ దలఁచెదగనన్ను నీవు, వత్సలుడ వయి వీడు నారవాడనంగ
వలయుఁ జువ్వుయ్య మఱవక శ వాసుదేవ, దేవదేవ మునిశ్వరభావనీయ. 246

క. తనుఁ దనయంద నిలిపి పే, రనువున బుద్ధికడ వెలుఁగునచ్యుతుని సనా

తను సగ్రాహ్యునిఁ జిన్నయు, ననుస్మరించునది యపునరావృత్తికి నై. 247

క. పరమాత్ముని నారాయణుఁ, జిరంతినుని భక్తిశేమ్యుషీనిష్ఠాస్వీ

కరణై కాయనుని నమ, స్కరణంబునఁ దలఁతు సతులరషడ్విధభూతిన్. 248

తే. అని జపించి సర్వావస్థలందు నను వి, శిష్టభక్తి ననుస్మరించినయతండు

నకలపాపంబులను బాసి శ శాంతి నొంది, యవ్యయానందపడమున శనతిశయిల్లు.

తే. వైష్ణవియుఁగల్గవ ప్రజరధ్యసినియును, నై చయాయనుస్మృతి ప్రాజ్ఞుడైన సజ్జఁ
డైన నెవ్వఁడుపఱియించురయజ్ఞదాస, సమయములవాడుతత్ఫలశతమువడయు.

క. సురపితృపూజలఁ బావక, పరిచర్యలయందు నన్ను శ భక్తిఁ దలఁచుచుం

బరమనియతి నివ్వఁకొవ్వి, త్కరముఁ బఠించినయతండుఁ గనుఁ బుణ్యగతిన్. 251

- క. వినిపించునది యనుస్మృతి, నను భక్తిం గొలుచుబహుభరణముల కమావా
స్యను బున్నమ బారసిని స,వినయంబుగ దాన నెల్లరవిభవముఁ గలుగున్.
- క. జనము లనుస్మృతిఁ జదువఁగ, విని మ్రొక్కిసయంత్యజునకు శ్ర విశ్రుతగతి గ
ల్గు సనిన సద్భక్తి జపిం,చినయు త్తమజాతిజునకుఁ శ్ర జెప్పఁగ నేలా. 253
- ఆ. అఖిలకర్తృఫలము శ్ర సంతవంతంబు మ,ద్భక్తులకు సనంతరపదము గలుగు
నట్లు లగుటఁ దలఁపు శ్ర మమరమునీంద్ర ని,న్నది మదీయపదమరహార్థి జేయు.
- క. జ్ఞానము శేవలక్ష్మప న,జ్ఞానికి నుపదేశవిధిఁ బ్రశజనితము సేయం
గా నది సకలధరిత్రీ,దానంబునకంటె సధికరతరఫలద మగున్. 255
- క. కావున నీ కేఁ జెప్పిన,యీవిధ మంతయును శుద్ధరహృదయులకుఁ గృపా
శ్రీ వెలయఁ జెప్పమీ పు,ణ్యావహాశీలురకు సులభ శ్ర మగునర్వంబున్. 256
- తే. అశ్వమేధసహస్రంబు శ్ర లాచరించి, పడయరానిమహాన్నతరపదము సన్న
దీయభక్తి రసైకపరరాయంబుండు, వడయనేర్పు సుకరముగఁ బ్రస్తాపుత్ర. 257
- సీ. అని చెప్పె నిట్లు లభ్యమిమిషమునిపతి, యడుగంగ శంభుఁ డెయ్యది సమాద
రంబున నెఱిగించె శ్ర రాజవంశోత్తమ, తెల్లంబుగా నది శ్ర యెల్ల నీకుఁ
జెప్పితి నేకాగ్రచిత్తుండ వై పర,మాత్మ సన్నారదునట్ల భక్తి
సంభృతశ్రద్ధానురంపంగతాత్పర్యంబు,తోఁ దలంపుము కృతార్థుండ వగుదు
- తే. పరమవరదరహస్యానుభవపూజ్య
మాసమూర్తి యనుస్మృతి శ్ర దీనిజపము
బుద్ధిఁ బెనుచు చుగిలుంబులఁ శ్ర బోవఁ ద్రోచు
బంధములఁ బాపు నిత్యశుభంబు నొనఁగు. 258
- క. అని భీష్ముం డుపదేశిం,చిన విని యానందభరితరచిత్తుం డై పాం
డునృపాత్మజఁ డప్పణ్యాత్మనకుం బ్రణమిల్లె వినయశ్రమునఁ దను హాప్పన్.
- వ. ఇట్లు ప్రణామంబుసేసి యాధరణీవరుండు గురుపితామహుతో మోక్షమార్గబో
ధనప్రపంచం బుపదేశింపవే యని యడిగిన నతండు వాస్తవ్యాధ్యాత్మం బను
నితిహాసంబు గల దాతంత్రంబు నీయడిగినది యై యుండు నని పలికి వినుము
వార్షేయనామధేయుం డగువాఁడు. 260

—❧— భీష్ముండు ధర్మజున కధ్యాత్మవిద్యాప్రకారం బెఱింగించుట. —❧—

- క. మానితముని యొకఁడు సుఖా,నీనుండై యున్న సతనిశిష్యుండు వినయం
బూని నిలిచి మోక్షము తెరు,వానతియీవే దయామరయా నా కనుచున్. 261
- వ. పాదములకుం బ్రణమిల్లినఁ బ్రబోధమహితాత్మం డగునవ్వుహాత్మండు. 262
- ఆ. భక్తి గలవు నాకుఁ శ్ర బ్రజ్ఞానఘనుండ వ,ట్లవుట నీవు యోగ్యుడవు కుమార
సదుపదేశమునకు శ్ర సమవధానుండ వై, వినుము నాదు వాక్యరవృత్తితెఱఁగు.

వ. అని పలికి యిట్లనియె. 264

తే. కాలచక్రంబు నిరవధిరకంబు దీన
సర్గములుఁ బ్రశయంబులుఁ శ జనుచు నుండుఁ
ప్రశయమునఁ బరమాత్మండు శ ప్రకృతిఁ బొంది
యఖిలమును సృజించుఁ గల్గిల్పాదియందు. 265

తే. భూతజాలంబుతో మునిరపుంగవులును
దోచి మును ప్రశయంబునఁ శ దోఁ పడింగి
చనినసర్వవేదంబులు శ శాస్త్రములును
బడసి రద్దేవుదివ్యానుభావమునను. 266

క. న్యాయాద్యనేకతంత్రము, లాయంచితమతు లొనర్చి శ యఖిలజనాను
ప్రేయాచారములుఁ బరిశ్లేయములుగ విశదభంగిఁ శ జేసిరి పుత్రా. 267

క. అవి వినఁగ నెఱుంగఁ జేయను, నవుఁ బరమబ్రహ్మభోధ శ మమరులకు ముని
ప్రవరులకును దుర్లభ మ, య్యవగతము జనార్దనునక శ యలవడి యుండున్. 268

ఆ. సకలదుగ్ధిభేషరజం బగునత్తైరు, వప్పురాణపురుషునగ్గలంపుఁ
గరుణ సతనివలనఁ శ గనిరి మునీంద్రులు, గ్రమముతోడ నర్హగమ్య మయ్యె.

క. వైతన్యశక్తిఁ బురుషస, మేతత్వవిశేషమున వశించుఁ బ్రకృతి త
జ్ఞాత యగును బుద్ధి తదు, ద్భూత మహంకార మదియుఁ శ బోరయుం జిత్తున్.

క. కలిగె విను మహంకారము, వలన నభము దానఁజేసి శ వాయువు గ్రమసం
కలితజననములఁ దేజము, జలము నిలయుఁ దత్తదాత్మజన్యత్వమునన్. 271

వ. బుద్ధికి మహత్తనుతత్త్వనిర్దేశంబునుం గలిగి యుండు. 272

క. వికృతులు మహాదాదికన, ప్రక ముభయవిధేంద్రియములు శ పదియు విషయపం
చకమును మనసును గూడఁగ, వికారఋడశక మిది విశవేకాభ్యర్థి. 273

క. ఈసర్వము దేహత్వాభాసిత మిది దేహి యైనరపరమాత్ముని వి
న్యాసమునకుఁ గా నొడవి యు, పాపించుం గరణరూప శ మై యాకర్తన్. 274

తే. పుత్రవినుమునవద్వారరపుణ్యపురము, నం దచింత్యసంవ్యాపకుఁ శ డై శయించు
నీనమస్తభావంబులర నెనసి యట్టు, లగుటఁ బురుషుండు నాఁ జను శ చన్విభుండు.

క. అమరుం డవ్యయుఁ డజరుం, డమేయుఁ డమలస్వభావుఁ శ డప్పురుషుండు దే
హమున మహిజమునం దన, ల మున్నగతి నుండు మధనశలక్ష్యుం డగుచున్. 276

ఆ. వినుముయోగమధనశమునఁ దోచు నత్తేజ, మది ప్రభోధసాంద్ర శ మఖిలభూత
గణసమాశ్రయంబు శ గావున శ్రవణద, ర్శనముఖక్రియాకరంబు దాన. 277

క. భూతము లవ్యక్తంబున, జాతము లగు సంద పెరుగు శ సమయుఁ దదీయ
స్థితత్వమునన పురుషుం, జేతద్విధసాక్షి తానరమిద్ధుండు నత్సా. 278

—❧— భీష్మఁడు ధర్మజునకుఁ గాలచక్రపరభావం జెఱిగించుట. —❧—

ఆ. వ్యక్తసప్తధార శ్రమవ్యక్తనాభంబు, షోడశకవికారశసుపరిమండ
లంబు ధ్రువ మధిష్ఠితం బాత్మచేతఁ జ,క్రంబు దిరుగుచుండుఁ శ్రగాలవశత.

క. ఈచక్రంబున సకలచ,రాచరమయ మైనలోక శ్రమవశానిష్ఠా
గోచర మై చరియించుట, సూచికొనక వలయుఁ దత్త్వశోధనదృష్టిన్. 280

తే. పొందున త్వరజస్తమంబులు విశుద్ధ, సంతరాత్మబాంను ప్రాతరమనిలుఁ జెందు
చట్లునదివ్వేకమునఁదరదంతరంబు, బుధుఁడు గాంచి యగ్గుణములఁబొరయకుండు.

క. వేదాంతవిదుఁడు దుర్లభుఁ, డాదరము ప్రవృత్తిలక్షణాన్విత మగుభ
ర్తౌదయమంద కలుగు నది, లే దరయ నివృత్తిసాఖ్యశలీనత్వమునన్. 282

క. ఆర్యులుఁ బ్రవృత్తిలక్షణ, కార్యంబులచేతఁ జేసి శ్రాహ్యము సగుత
ధృర్యత్వమంను విడువ ర, నార్యము లగుమదనమదభరయ క్రోధాదుల్. 283

తే. వినుము దేహభిమానికి శ్రవీనిల్లఁ, దొఱుగదొరకొనఁజెంతశాశ్రతునకు నైనఁ
గాన యేమిట దేహభిమాన మెడలు, నట్టిచూ పభ్యసించు వేదాంతవిదుఁడు.

ఆ. అడవి సొచ్చి యంతరకంతకు సవులకు, నతికుతూహలమున శ్ర నరిగి యరిగి
చూచుచుండునట్లు శ్ర సూవె సంసారకా,ననమునందుఁ దిరుగుజనులనడపు. 285

క. విను తెవులుడుపఁగ భేషజ, మునకుం దలకొనినచందరమున మది సత్యం
బును శౌచము శమమును దమ, మును నెలకొలుపంగవలయుఁమోహచ్యుతికిన్.

తే. భూమి మొదలుగఁ గలభూతరములకు నిగ్ది
యముల కన్నింటికిని సత్త్వ శ్రమాది యైన
గుణములకు నెల్ల జగములకును దదీశ్వ
రునకు నరయ నహంకార శ్ర మునికిపట్టు. 287

తే. స్మృతియు సంప్రీతియును బ్రసన్నతయు మఱియు
సిద్ధశములును సత్త్వగురూదితములు
రాగలోభరోషాదులు శ్ర రాజసములు
దర్పశోక ప్రముఖములు శ్ర దామసములు. 288

క. జ్ఞానమునకు నగ్గుణసం, తానం బడ్డంబు గాన శ్ర తత్ప్రతిహతికై
పూని మును సాత్త్వికమునను, మానస మూన్పంగవలయు శ్ర మహానీయధృతిన్.

క. విను సాత్త్వికములు మది నెల, కొని రాజసతామసములకును విగతత్వం
బొనరించుఁ బదంపడి స, త్త్వనిరూఢత బోధసంపదకు హేతు వగున్. 290

తే. క్రియలహంకారమునఁగల్గుఁగ్రియలవలన, దేహసంబంధమెడలకరతిరుగవలయు
జన్మపర్యాయములయందు శ్ర జన్మ మనఁగ, మిళితనవశుక్లశోణితకలితవృత్తి.

ఆ. మూత్రమునఁబురీషరముననూనుచును గర్భ, మునఁ బ్రవర్ధనమ్ముఁబొందివెడలి
సంతతానుబంధరసంసారదుగిని, ర్మగ్నుఁ డగుచు నుండు శ్ర మానవుండు. 292

- క. ఇంతకు మూలము దృష్టా, తత్రులతయ వత్స వినుము శ దానికి నడరం
గాంతాజనంబు దొలుప్రా, కింత యెఱిగి తృప్త దొఱుగు శ టిచ్చు విముక్తిన్.
- క. జ్ఞానాజ్ఞానంబులకుం, దాన యుపాశ్రయము బుద్ధి శ తత్త్వాహంకా
రానూనలక్షణాధ్యం, బైనయెఱుక దాని జీవుఁ శ డవి చెప్ప శ్రుతుల్. 294
- ఆ. అతఁడు కాలకలిత శ మైనకర్తమున సంసారవర్తనంబు శ సలుపు చుండు
స్వప్నసంప్రవృత్తి శ సలిపెడునరుచూడ్కి, నింద్రియములతోడ నెనయ బెరసి.
- క. రాగపరిలిప్తమానస, యోగంబున నింద్రియంబు శ లుల్లసితములై
భోగు లగుట యుడిసిన నప, రాగతనంసారదుర్విశ్రామము సేయున్. 296
- క. పురుషు లఖిలభూతములను, బురుషులలో భూమిసురులు శ భూమిసురులయం
దరయంగ మంత్రవేదులు, వరు లధికులు బోధయుతులు శ వారలకంటెన్.
- క. జ్ఞానంబు దృష్టి సరుచకుఁ, గాన నయనహీనునడపురకరణి యగుటఁ బ్ర
జ్ఞానవిహీనునినడవడి, దీని నెఱుంగ వలయు నెఱుక శ దెచ్చి కొనంగన్. 298
- క. ఊనుయును సత్యంబును శౌచమును సుధర్మములు బ్రహ్మచర్యం బత్స
త్తమధర్మము వానికిఁ జి, త్తము నలవఱుపంగవలయు శ ధైర్యముపేర్చిన్. 299
- క. పరిహాసము భాషణమును, నిరీక్షణము లోను గాఁగ శ నింద్యంబులును
దరులయెడ దీని ¹కే మని, చొరఁ దగ దట్టైన మనసు శ సాత్తురు సుదతుల్.
- క. విను మాంసాస్థిమయం బని, వనితాంగము నద్వివేకశవైభవమునఁ గాం
చిన నందు మది దగుల దా, పనికిని నాడివిశుద్ధి శ ప్రాప్తుఁ బుత్రా. 301
- క. శారీరస్థితికిఁ ప్రథమ, కారణ మై యుండు నాడిశకాదశకము సం
చారిక లగునింద్రియముల, కారయ నాడికలు మఱియు శ నై దమలమతీ. 302
- తే. నూలభంగులు పదియును శ నూత్నభంగు
లైదు నివి వీనికంటె నశత్యంతసూక్ష్మ
భంగి హృదయంబునడుముగాఁ శ బరఁగి యున్న
నాడి యది సర్వగత యగుఁ శ జూడఁజూడ. 303
- క. ఆచూపు మరగి చిత్తం, బేచవికిం బోదు పోయెనేని మరలుపక్ష
గోచర మగు వెలిచవులం, బాచిన లోచవిన నిలిచి శ పరమాత్మఁ గనున్.
- క. ఆవిధము శుక్లగతి గను, భావమునకుఁ గాని పట్టు శ వడదు వినుము శు
క్లావేశము సంకల్పబ, మావాసము శుక్లమునకు శ నఖిలాంగకముల్. 305
- క. అరయఁగ సంస్పర్శమునన, తిరుగుడు వడు శుక్ల మనుట శ తెఱుగే సంక
ల్పరతిం గలదే చోఁ కెడఁ, జరింప కుండంగ వలయు శ సంకల్పంబుల్. 306
- తే. అత్రిముని యింద్రదైవత్య శ మని జనులకుఁ
దెలిపె నది కారణముగ నింద్రియ మనంగఁ

బరంగుఁ జూవె నృబీజంబు ర పరమ మెల్ల
ధాతువుల కది విను పుత్ర ర దానివిధము.

307

ఆ. శుక్లమునకు మనసు ర నూత్నరూపము మనో, బలము నిల్వరింపఁ ర బక్వబుద్ధి
యోవుఁ దరుణవృద్ధు ర లోప రజ్ఞానదౌ, ర్బల్యమూఢవికలభావు లగుట. 308

క. కావున శుక్లస్థితికిం, గావించినయట్టిపుణ్యశక్తము లగున

తేవితయమనియమాదుల, త్రోవ సారంగవలయు విషయరదూరాత్తకుఁ డై.

క. అరయఁగ విషయము లెంతయు, దురంతములు వానియందుఁదొడరినఁ జేటుం
బొరయుదురు దొడర కున్నం, బరమపదవి యమ్మహానుభావులకు నగున్. 310

క. జననము జరయును మరణం, బును మొదలుగఁ గలుగుదుగిఖరములు లోకమునం
గనుఁగొని బుధుండు మోక్షం, బున కుద్యోగించునియతిఁబూతహృదయుఁడై.

తే. వాఙ్మనఃకాయములు శౌచరవంతములుగఁ, జేసికొని యనహంకారశీలశాంత
బుద్ధియై నిరపేక్షతఃబొంది యఖిల, భూతదయ గల్గి మెలఁగంగ ర బోధమొందు.

క. మనసును వాక్కును గాయం, బు నియంత్రితములుగఁ జేసిరహిండుదురు ధనం
బునకై మ్రుచ్చులు దానిం, గనుఁగొనఁగా వలదె మోక్షరకాంక్షికి వత్సా.

ఆ. బుద్ధిఁ గొని మనంబునో నీక నిలిపి ¹మ, నోభియుక్తి నింద్రయముల నాఁగి
విషయసమితి నెడలరవిడిచినవానికి, సనిమిషులు ప్రసన్ను ర లగుదు రనఘ. 314

క. విను దేవతా ప్రసాదం, బున నిర్మలయోగతంత్రములు పనుపడున
య్యనువున నిశ్చలమతి ని, ల్చునది శిధిలితాన్న పానశుభతృప్త్యం డై. 315

క. శాకకణమూలఫలపి, ణ్యాకాదుల భైక్ష మైనశయన్నంబున ని
శ్శోకత నాఁకలి వుచ్చుచు, ²లోకాలోకంబున నచరలుఁడు గావలయున్. 316

క. జ్ఞానమ యింధనముగ వి, జ్ఞానాగ్నిం బ్రబలఁ జేయ ర జరయు మరణమున్
నానావిధదుగిఖంబులు, లేనియమృత మక్షరంబు ర తె సైన్ తోఁచున్. 317

క. విను నిద్రాదోషంబునఁ, గనుకలల రజస్తమోవిరకారంబులచే
మనసు దిరుగఁబడగాఁ గఱ, చినవి మఱచి యపుడ దుష్టశీలుండ యగున్. 318

వ. అది యోగి కొప్పుదు గావున. 319

క. వినుతజ్ఞానాభ్యాసం, బున సమధికజాగరత్వముం బడసి నకృ
జ్జనితం బగునిద్రాభర, మునఁ బొందును యోగి యదియైబోఁద్రోచుఁ దుదిన్.

వ. అని వెండియు. 321

—భీష్ముఁడు ధర్మజానకు స్వప్నాద్యవస్థల తెఱఁ గెఱింగించుట. —

క. విలయం బింద్రియములకుం, గలుగఁగ విషయానుభవము ర గలిగినభంగిన్
మెలఁగును స్వప్నంబున మెయి, గలయట్టుల దేహి భావరగతి యెయ్యదియో,

క. అని యిట్లలయువితర్కం, బునెడ హృషీకేశుఁ డై నరపురుషోత్తముద

ర్యసమును గ్రమమున నెఱిగిన, మునివర్గము శిష్యవర్గము¹ బోధించున్.

క. శ్రమమున నింద్రియములు లీ, నము లగునది నిద్ర కల యశనం దత్సంస్కారము మిథ్యావిషయప్రాప్త మగుట యప్పుడును దేహి శ దా సాక్షి యగున్.

తే. అనిలముఖదోషములను సరత్త్వాదిగుణవి

కారముల జాగరంబునఁ శ గలుగునట్టి

తోపు బెరయంగఁ గల యయి శ తోచు నది శు

భాశుభములకు సూచక శ మనియుఁ గలదు.

325

క. స్వాపావస్థం బ్రకృతి క, దీపిత వాటిల్లునపుడుఁ శ దెలి నెడలక తా

దీపించుఁ బురుషుఁ డిమ్మై, చూపు ప్రబోధంబుపరమశ్రీ¹ సూక్ష్మత పుత్రా. 326

తే. తెలియ మేల్కనియుండుట శ గలుగునిద్ర, యనునవస్థా త్రయంబును శ వులఁ బెట్టఁ జాలు విజ్ఞాననిర్మలసత్యబోధ, హాపనిర్మరానందస్వరూపుఁ డనఘ. 327

తే. వ్యక్త మవ్యక్తమును రెండు శ సవగతములు

గాక మోక్షంబుమార్గంబు శ గాన రాదు

వ్యక్త మది మృత్యు వవ్యక్త శ మమృత మనియె

నతులవిజ్ఞానఘనుఁడు నాశరాయణుండు.

328

క. అనఘా విను మవ్యక్తం, బనునది త్రైలోక్యమునకు శ నాధారము దా

ని నివృత్తలక్షణం బగు, ననుపమధర్మ మని చాటు శ నాగమఫణితుల్. 329

తే. వినుము బ్రహ్మోదితంబు ప్రవృత్తిధర్మ, మది గతాగతవ్యాప్తుల నావహించు బ్రహ్మమండ్రునివృత్తిధర్మంబునమ్మ, హాశ్రయముమోక్షదంబున నాగమములు.

క. కట్టినచీరయునుం బైఁ, బెట్టినచీరయును మాళి శ నిగి యారంగాఁ

జుట్టినచీరయుఁ బోలెను, నెట్టన పొదివినది దేహిని గుణత్రయమున్. 331

క. విను సత్త్వరజస్తమముల, పెనఁకువ కవుల వెలుఁగొందుశిష్యుల గలుగుతు

ర్యనిరంజనతత్త్వము పర, మనఘా యది భావనీయ శ మను నేదంబుల్. 332

క. వాకును మనసును గాయము, నేకాయనవృత్తి శౌచ శ మెడలనితపముం

జేకొనునది యది బోధ, శ్రీకి ఘృతంబునకు వెన్నశ్రీయ జనక మగున్. 333

తే. బ్రహ్మచర్యమహింసనాశబరఁగుపరమ, ధర్మములురెండునువ్వెయు శ త్రుతపంబు దానిఁ గలవాఁడు నిర్మలజ్ఞానయోగ, వంతుడై చూడనేర్చు సరస్వంబు ననఘ.

క. ఆతతసంసారము తృప్తాంతంబునూత్రిబంధనంబున దృఢ మై

చేతస్సంగతిఁ బాయమి, కాతెఱఁగుతపంబు పుత్ర శ యాషధము సుమీ. 335

క. వికసితతృష్ణాలతికకు, నకుటిల మగుతపము దాత్ర శ మై నటకంగా

వికృతులఁ బ్రకృతిని బురుషుని, నకలంకజ్ఞానదృష్టి శ నవలోకించున్. 336

క. అని యమ్ముని పలుదెఱఁగులఁ, దను బోధించినఁ గృతార్థరతం బొండె దపో

ధనుఁ జాశిష్యుఁడు నీవును, గనికొను మేతద్వచోనిరకాయార్థంబుల్. 337
తే. అనిన విని ప్రీతుఁడై పాండరవాగ్రజన్తుఁ, జాపగానూనుతో మిథిరలాధినాథుఁ
డైనజనకుండుమోక్షంబునననుయోమి, కృత్యమునఁగాంచెనదియెఱింగింపుమనుడు.

వ. అతం డతని కి ట్లనియెఁ దత్సంబంధి యైనయితిహాసంబు సెప్పెద. 339

క. విను మాచార్యులు నూర్వురు, జనకనృపాలునకు వారు శ సతతంబును న
జ్జనపతి వినిపింతురు త, తత్త్వనిరూపక శాస్త్రములు పురధగిద్ధములుగన్. 340

క. ఏవాఁ డెమ్మెయిఁ జెప్పిన, నావసుధాధిపుఁడు దాని శ ననుమోదించుకొ
భావము సంతోషశ్రీ, భావిత మగు చుండఁ గురునృపాలప్రవరా. 341

వ. అట్టియెడఁ దత్త్వజ్ఞానఘనండును నిర్ద్వంద్వండును సంశయరహితుండును నగు
పంచశిఖుం డనుమునివరుండు మహిం దిరుగు చుండి మిథిలకుం జనుడెంచె
నతండు కపిలాభిధాన యగుగురుకుటుంబినిచన్ను గుడిచి పెరిగినవాఁ డగుటం
గాపిలేయుండు ననంబరఁగు నమ్మహాత్ముండు హేతుమద్వాక్యవిశేషంబుల నయ్యా
చార్యుల నూర్వుర నయ్యుర్వీపతిసన్నిధి న నిరుత్తరులం జేసిన నాతం డతనివిశేష
జ్ఞత యెఱింగి వారల విడిచి తన్నుం బ్రబోధించుటకై ప్రార్థించి యతనికిం బ్ర
ణామం డైన నమ్మానసియుం డనూనదయాయ త్తచిత్తుండు గావున నాభూవల్లభు
నకు మోక్షోపాధిబోధప్రదంబు లగువాక్యంబు లి ట్లని యుపదేశించె. 342

—పంచశిఖుం డనువిప్రుండు జనకునకుఁ దత్త్వోపదేశంబు సేయుట.—

ఆ. విను మవిద్య కామరమునకుఁ గామము గర్త,మునకుఁ బుట్టఁ బట్టులనను యింత
వట్టఁ గారణముగ శ వచ్చుఁ బునర్జన్మ, మండ్రు తత్త్వవేదు శ లై నమునులు. 343

ఆ. 1. లసి లోభమోహములు దోషసంసేవ, నం బొనర్పఁగా ఘనత్యగాఢ
యగునవిద్య భూమి శ యై బహుకర్తవీ, జముల కంకురాదిశక్తు లొనఁగు. 344

క. ప్రియములు నప్రియములును హృ
దయమును జిక్కువడఁ దివ్యఁ శ దత్తదనేక

క్రియలకుఁ జొచ్చు నరుఁడు మేక

ప్రయ మగు తెఱుంగఁడు వితతజరరావ్యాధులచేన్. 345

క. ధనములు బంధులు భోగము, లనియెడునసిరము లెల్ల శ నాత్మ కెరవు సే
సిన శాంతి యలవడును మన,మున శాంతిశ్రీసమృద్ధి శ మోక్షము నిచ్చున్.

వ. అనిన విని జనకజనవల్లభుం డమ్మునివల్లభునితోడ. 347

క. కేవలవై రాగ్యము మో,క్షావహ మగునేని సట్టు శ లై న విరక్తి

భావమున నరుఁడు దాల్చెడి,బో,వాఁ డవ్యయపదంబులబొందునె యనుడున్.

వ. అవ్వప్రవరుం డతని కి ట్లనియె. 349

క. విను నృప హర్షంబు ప్రియం, బనూనసుఖయుక్తి నిర్భరరానందము శాం

1.క. ఎలసి. 2.చ. దయమునఁ... దిప్పఁ. 3.గ. వ్యయ.....జరరాదివ్యాధులన్; జ. జరరాధివ్యాధిన్.

- తినిరూఢి యనగ మనమునఁ, బనుగొనునవి సాత్త్వికాఖ్యభావంబు లగున్.
- క. పరితాప మనభిఱోషము, నరేశ్వరా శోచనము జరసవ్యాపారా
దర మక్షమ యనియెడునివి, యరయంగా రాజసంబు శ లగుభావంబుల్. 351
- క. తలఁపులు గ్రండుగఁబాడముట, గల గను టేమటుట భ్రమమరగదుటట జాడ్యం
బలసత యనునీభావం, బులు దామసకోటి యండ్రుబుధులు సరేంద్రా. 352
- క. కారణము గలిగియును ని, మ్మారణకలితంబు లయ్యు శ జనియించు ధరి
త్రీరమణ మూడుదెఱుగులు, నారయ నివి యస్థిరంబురై తిరుగఁబడున్. 353
- చ. జనవర సౌఖ్యముం బొరసి శ సాత్త్విక భావసముద్గమంబు సు
మ్మనియును దుగిఖముల్ గదిరినప్పడు రాజసభావభంగి సు
మ్మనియు జడత్వసంగసమయంబునఁ దామసభావవృత్తి సు
మ్మనియు జడత్వసంగసమయంబునఁ దామసభావవృత్తి సు
మ్మనియును దోగి వానఁ బడ శ కాత్మరతికి విలు పిచ్చు మోక్షమున్. 354
- వ. ఇవ్వెరవునకు వైరాగ్యంబు మూలం బని చెప్పి వెండియు. 355
- తే. వినుమునత్వాదిగుణములననఘయాత్మ, తత్త్వమునలీనములఁజేయఁదచ్చయత్వ
దర్శనము దాన నవి మహోదధి నడంగు, నేటులట్టుల రూపఱు శ వేటు లేక.
- తే. నరుడుసుఖదుగిఖములవెంటఁబొరయనీక, మలఁచియాత్మనిఁజేర్చినమానసంబు
లీన మగు నంద జలములలోన నిడిన, లవణకణముచందమ్మున శ నవనినాధ. 357
- క. తోలు దిగివిడిచి నాగము, లీలఁ బాలుచుమాడ్కిఁ గర్తృలేషముఁ దనతోఁ
గీలుకొన నీక వెలుఁగు ని, రాలంబనబోధఘనుఁడు శ రాజవరేశ్వర. 358
- వ. అని బోధించె నిట్లు పంచశిఖునిచేత బోధితుండై కాదె జనకుండు దనపురం బైన
మిథిల గాలునప్పడు దుగిఖంబులం బొరయమింజేసి తన కేమియుం గాల దని
పలికెం గాంతేయాగ్రజా యాకర్ణింపుము. 359
- క. అమలం బగునీయితహాసము భక్తిఁ బఠించినం బ్రశాంతి యొలసి దుగి
ఖములం దొఱఁగి మనుష్యుం, డమృతత్వావాప్తిమహితుఁడై వెలుఁగొందున్.
- వ. అనిన విని ధర్మతనయుండు దేవవ్రతుతో నెట్టివాఁడుసుఖయును మంగళవంతుం
డును నిర్భయుండును నై వర్తించు నని యడిగిన నప్పుడమితేని కప్పురుషవరుం
డి ట్లను దమసంపన్నునకు నీచెప్పినచందంబు గలుగు నాకర్ణింపుము. 361
- తే. సర్వవర్ణాశ్రమములకు శ శమము దమము, గలిగి యునికి విశిష్టప్రకారమగుట
బ్రాహ్మణునకు విశేషించి శ రాజవర్య, దమసమాహితవృత్తిపెద్దయునువలయు.
- వ. దమంబు సుద్ధణంబులరాశి యవి యెయ్యవి యంటేని. 363
- సీ. శౌచ మక్రోధంబు శ సంతోష మార్జవ, మనసూయ విగతదైశన్యత్వవృత్తి
యప్రమాదంబు దురరభిమానరాహిత్య, మతివాదవర్జన శ మఖిలభూత
దయ గురుపూజ నిరదాస్త్యప్రవణతా, త్యాగం బవైశునరత్వంబు సాధు

జనసంగమం బమ్మరహాభాషణంబు ని,స్సప్తహత యహింస సుశీలభావ

తే. మింద్రియగ్రామజయ మివి శ యెల్ల దమము

నాకృతులు వీనిఁ గలపుష్కర శ డభయుఁ డై పి

కములవలసను నాముష్మికములవలస

శాంతిమంగళనిధి బోధశామ్యమూర్తి.

364

వ. అనినం బితామహునితోఁ బాండవేయాగ్రజుండు వ్రతస్థు లొక్కొక్కయెడ
భోజనంబులు సేయుదురు వారలకు వ్రతహాని లే కుండునే యని యడిగిన
నతనితో నతండు.

365

తే. వినుము విప్రకామార్థభోజనము లోను, గాఁగఁ గలుగువేదోక్త ప్రకారభోజ
నములు వ్రతహానిసేయపునరవ రేణ్య,యనినిరూపించిపలికియిట్లనియెమఱియు.

వ. సదోపవాసియు సదాబ్రహ్మచారియు నమాంసభోజియు విఘ్నసాశనుండును న
మృతాశియు సస్వప్నుండునుం గావలయుఁ దత్స్వరూపంబు తెట్టి వంటేని. 367

సీ. ఇరుప్రాద్దు గుడుచుచు శ నెడ నెడఁ గుడువక, యుండునాతండు సురదోపవాసి
ఋతుకాలమున నాత్మశ్రవణతయంద రతి నల్పు,భవ్యశీలుఁడు సదాబ్రహ్మచారి
దేవపితృతిధిపూజావిధులం దిడి, మఱి నంజుపురుషుఁ డశమాంసభోజి
దనయట్లు పంక్తివారను భుజింప భుజించు,నంతితాత్మఁడు విఘ్నసాశనుండు

తే. భృత్యవర్గంబు గుడిచినశవపఁ గుడుచు,నాతఁ డమృతాశిదివసంబురసంనునిదుర
వోనిపుణ్యుడస్వప్నుఁడీరహ్మలములగుమ, హాధిక వ్రతములుదేహాబాధకములు.

—ॐ॥ఇంద్రప్రహ్లాదసంవాదప్రకారము.॥—

వ. అనిన విని కౌంతేయాగ్రజుండు శాంతనవునితోడఁ గర్తృంబులు సంస్కారయో
గంబున శుభాశుభంబులం బురుషుం బొందించు వానికిం గర్త యప్పురుషుండ
యగుట గాకుండుట నిశ్చయింప రాకుండు నా కేర్పడం జెప్పవే యనుటయు నప్పు
ణ్యుం డక్కురువ రేణ్యున కిట్లను నింద్రప్రహ్లాదసంవాదసమాకర్ణనంబున నదిదేట
పడు నాకర్ణింపుము సత్త్వస్థుండును సంయమనిరతుండును ననహంకారుండును
నమర్షస్రోధదూరుండును దుల్యనిందాస్తుతియును సమలోప్తకాంచనుండును నా
రాయణధ్యానపరాయణుండును నగుప్రహ్లాదుం డొక్కయెడ నొక్కరుండ యూ
సీనుం డై యుండ నింద్రుం డతనియంతరంగం బారయ వేఁడి చేరం బోయి.

క. సంపదలేమికి మది శో,కింపపు శ త్రువులచేతిరేకిని లో నగు టూ

హింపపు నిను సూర కునికి, పెం పని పాటించె దిట్టిర బేలపు గదవే.

370

వ. అనిన విని హిరణ్యకశిపునందనుం డప్పురందరున కి ట్లనియె.

371

ఆ. కలిమి లేమి యనఁగఁ ర గల వొకరెం డవి,యత్నగౌరవము విరయత్నతయును
గలుగ వచ్చు ననుట శ గాదది సూ బేలఁ,దనము వినుము తెలియరసనిమిషేంద్ర.

- క. తేరక యుండగఁ జేరుం, దేరంగఁ బొలియు విధియశక్తసంబులు గా
కారయ విత్తంబులు పురుషారంభాయత్తములె మరహుబుద్ధినిక్కి. 373
- క. శత్రుజనులు చెఱుచుటయును, మిత్రులు బ్రతికించుటయును శ మిన్నక మాస
త్పాత్రతయును సంపదయు విధాత్మఁడు సంధించుజూవె శతకీతోఁ బురుషున్. 374
- ఆ. భావములు నిజస్వరభావంబునన తోచు, నడఁగె నట్లు గాన శ యస్థిరతకు
నెలపు లని యెఱుంగ శ నేర్చిన భావంబు,లందుఁ దగులునెట్లు శ దేంద మనఘ. 375
- ఆ. ఏను గర్త ననుట శ యెఱుంగమి దాఁ గర్త,యేని నేమిఫలము శ నెడల కుండ
నఖిలకర్తములును శ నాచరించుచు నున్న,వాడె కాన కర్త శ గాఁడు దాను. 376
- వ. అని పలికి వెండియు. 377
- క. అనఘా విధివిహితంబుం, దనచేతగఁ దలఁప ఫలము శ దగులు నహంకా
రనిరూఢున కనహంకారున కది లేమి ఫలయుక్తి శ ద్రోవం జాలున్. 378
- క. విను విధికృత్యము లూరక, కనుఁగొనుచును సిద్ధ్యసిద్ధికల్పితసుఖదుః
ఖనిరూఢిఁ బొంద కుండగ, మనముం దొలఁగించువెరవు శ మహానీయ మగున్. 379
- క. కావున భూతానిత్యత, భావించుట యెపుడుఁ గలిగి శ బంధచ్ఛేద
ప్రావీణ్యము సంపరితో,పావహముగ నున్నవాడ శ నమరప్రవరా. 380
- క. దాంతుఁడుఁ బ్రజ్ఞావంతుఁడు, శాంతుఁడు నగువానిమానసం గాయాన
శ్రాంతము గా దెఱ్ఱెయి ని,శ్చింతఁడు నై యుండుదును విశిష్టవిచారా. 381
- క. అనవుడు ననిమిషపతి యే,యనువున నీశాంతి నీకు శ నగపడియె మహా
జనపూజ్య చెప్పవే నా, కని యడిగిన నిట్లు లనియె శ నతఁ జతనితోన్. 382
- తే. ఆర్జవంబు ప్రసన్నత శ యాత్మవత్త్వ, మప్రమాదంబు వృద్ధసేవాభినిరతి
మేలు సేయుఁ బ్రజ్ఞాశాంతిశాలియగుట,కాలపాకంబుతో,దానకలుగు ననఘ. 383
- క. అనిన విని విస్తయము నె,మ్మనమునఁ దభుకొత్తఁగా నశమరపతి యభివం
దన మొనరించి పొగడుచుం, జనియె నిజావాసమునకు శ జగతీనాథా. 384
- వ. అని చెప్పిన నినియప్పాండవాగ్రజండు భూపాలునకు లక్ష్మీభంశం బేమిటం గలు
గు ననుటయు నయ్యాపగానందనుం డతని కిట్లనియె. 385
- తే. వానవునకును బలికి సంవాద మనఘ, కలిగె నయ్యుతిహాసంబు శ గర్జగోచ
రంబుసేయుము నీదగుప్రశ్నమునకు,నుత్తరం బది సెప్పెదఁ శ జిత్తమలర. 386
- సీ. ఇంద్రుఁ డబ్జజుకడ శ కేతెంచి వినతుఁ డై, బలి మహాసంపద శ వెలుగుచుండ
నతని నిప్పుడు గాన శ మాతఁ డెచ్చో నున్న,వాడొకో యనుడు నశవాఙ్విజాన
నుండు నీతలఁ పొప్పు శ కుండుట యెఱిగితి, నై నను జెప్పెద శ నవృతవాది
గాకుండుమీ యుష్మగ్నిఖరగోహయంబుల,యందుఁ దా నొక్కటిరచంద మొంది

1. జ. శత్రుజనులఁ జెఱు...మిత్రుల. 2. గ. త్పాత్రత సంపద యనఁగ విధాత్మాజ్ఞం గలుగుఁ జూవె తఱిఁ బురుషునకున్. 3. చ. విధికృతంబు

తే. యడగి యున్నాడు వధుండు శ్రీ తనుచితంబు

వాని నని పల్కె నటు సేయ్యవండ గాను

మాట వెట్టుదు గన్నచో శ్రీ మానసియ

వాక్య యని వీడుకొనియె నశవ్యాసపుండు.

387

ప. వీడ్కొని చని జగతిం జరియించి యొక్కచోట ఖరరూపంబున సగ్రీవమండయి

యున్నయబ్బలిం గని బలారాతి యిట్లనియె.

388

—❦—

క. ఏనుగులు సుట్టి రాజే, రేనుగుపై మణిమయంపుర శైలులు మెరియం

గా నీ వే తెల్లవు నుము, గానికీ గొన వప్పు డిప్పుడు శ్రీ గాడిద వైశే. 389

క. కనకమయయాప మొప్పగ, ననూపవిభవమున నీవు శ్రీ యాగం బొనరిం

చినయొప్పను నిప్పటిని, యునికియునుగ జూచి నాకు శ్రీ నువ్వుల మయ్యెన్. 390

ఆ. ఉముక దినుచు నిట్టా శ్రీ లుండి నీతోల్లింటి, లీల దలచి యున్నరలిగితో లేదొ

యున్నరూపు సెప్పువన్న గార్దభరూప, ధారణైకనిపుణ శ్రీ దానవేంద్ర. 391

సీ. అన విని బలి దేవతాధీశుతో నీకు, నావిభవంబు గానంగ రాదు

గుప్తమైయున్నది శ్రీ గుహయందు నా కిచ్చ, పుట్టిన నప్పుడ శ్రీ పొలిచి తోచు

నది యటు లుండె నీ శ్రీ వధికుండ వల్పుల, యెదుర రజ్జులు వల్కు శ్రీ శేటిపెంపు

పొమ్ము దుశ్శయన నీరపోయెడు తెరు వన్న, నాతండు నవ్వుచు శ్రీ సతని జూచి

ఆ. మున్ను వలికినల్లశక్తిన్నోట లేక ప, ల్కుటయు నతడు భూతకోటి మంచు

వోతల దోచు విరియు శ్రీ బుద్ధిమంతలు దాని, కిచ్చ వగవ రింతయెఱుంగ వెట్లు.

ప. అని వెండియు విరోచననందనుడు.

393

క. పారి నర్థంబు ననర్థము, మరణము జీవితము సుఖసరమాగమమును దు

స్తరదుగ్ధిసంగమంబును, దొరకొనునే నెపుడు సమత్రతోడన నిలుతున్. 394

చ. బలమును నొప్పబుద్ధియును శ్రీ ప్రాథతయుం గలవారు లేనివా

ర లనక యొక్కభంగి దక్షి శ్రీ రాకయ చూచి హరించు చుండు వి

చ్చలవిడి గాలుఁ డట్లగుట శ్రీ సారమతిం గని యున్నవాడ ను

మ్మలికయుఁ నుబ్బ నాదుమది శ్రీ మందున కై నను లేదు వాసవా. 395

ఉ. గాడిదరూపు దాల్చి యమురకల్ దిను చుండగఁ జూచి యుల్లసం

బాడెదు శక్ర శౌంతిసమరయం బగుట విను మింకఁ గొన్ని నీ

వాడిన నాదుచిత్తమున శ్రీ నల్క యొకింతయుఁ బుట్ట దిట్లు నీ

వాడితె మున్ను నిశ్చయఁగరనా వలదా నను నీ వెఱుంగగన్. 396

క. ఎలమియు వాడుటయును దన, వలచినయట్టివె యెఱుంగరవా విధిచరితం

1. గ. మాటు వెట్టుదు. 2. చ. సుట్టు. 3. చ. మోమెట. 4. 'నైఱుంగఁగా వలదో నను నీ వెఱుంగవో' అనియే పెక్కుపాఠాలు.

- బులు బలవంతంబు లగుట, వలదే వివేకంబు పెద్దరవారికి నింద్రా. 397
- క. ఇటు గర్వింతు నీవత, యెట వోయెదో పొమ్ము మాను శ్రమి వలవనిత్రు
ల్లట వజ్రము నీవును బిడి, కిటితాళున నొకగు డేను శ్రమిసితి నేనిన్. 398
- క. ఇది మేలపుమాట సుమి, మది నుద్ధతి లేదు నాకు శ్రమహితాశ్చర్యా
స్పద మగువిధాతృచెద్దిం, మది నీవును దుస్సువోదు శ్రుష్టు బుడుగుమి. 399
- వ. శాంతుడ వగు మని పలికె నట్టియెడ నవ్వినోచననందనుశరీరంబుననుండి సు
రూపయు 'సగౌరయు నగునొక్కమగున నిర్గమించినం గని కౌశికుండు విస్తయ
వికసితాక్షుం డగుచు నతనితో నివ్వనిత యెవ్వత యనిన నాతం జే నెఱుంగ
నీవ యీయమ నడుగు మనుటయు నయ్యనిమిషపతి యమ్ముద్దియమొగంబు
గనుంగొని మాకు ని న్నెఱింగింపు మనపుడు నద్దేవి యతనితోడ. 400
- క. శ్రీయును భూతియు లక్ష్మీయు, నాయభిధానములు మీరు శ్రమ న్నెఱుంగమి 'పె
ద్దే యింద్ర యెజ్జగంబుల, నేయుగములయందు నెఱుంగ శ్రమెవ్వరు ననినన్. 401
- క. అనపుడు నతండు నీ వీ, దనుజేశ్వరుఁ బాయుటకుఁ గరతం బేమియొగో
యనిన విని లక్ష్మీ సత్యంబును ధర్మము దమము దానమును నాయిక్కల్.
- క. అవి గలిగి పరాక్రమయుతుఁ, డవుపుగునునిపాల నిలుతు శ్రమరాధిప యీ
దివిజారి దొల్లి యట్టిడ, యవినితత నిపుడు గ్రాహ్యణాసూయమెయిన్. 403
- క. తొల్లిటిసచ్చారిత్రము, తెల్లను దిగవిడిచె గాన శ్రయీతనికడ నే
నొల్ల నిలువ వచ్చెద సుర, వల్లభ నీపాల నెలమి శ్రమసియింపంగన్. 404
- ఆ. ఆగుణములు మఱియునాగమోదితసమా, చారములును గలిమిగోరి యింద్ర
నిన్నుఁ బొంది యేను శ్రమిల్పెద నేమిట, నేమఱంగ వలవ శ్రమెపుడు నీవు. 405
- వ. అని పలికె నిట్లు లక్ష్మీచేతం బరిత్యక్తుం డైనబలి యాఖండలు నాలోకించి. 406
- క. అయనవశంబునఁ దేజో, వియుక్తుడై రవి ప్రతాపరవిరహితఁ డగునా
క్రియఁ బొందుగుపడినఁ బొంగకు, జయింతు నిను దేవదనుజసంగర ముగిడున్. 407
- వ. అనుటయు మహేంద్రుండు. 408
- క. అది యట్లు లుండె నీతోఁ, బదరం బని లేదు నాకుఁ శ్రమద్వభవునిమా
ట దలంప వలయు నీపై, భిమరం బిడ దనుజనాథ శ్రమియమందు మెదన్. 409
- క. అనిన విని యొండు వలుకక, దనుజాధీశ్వరుడు వోయె శ్రమక్షిణదిశకుం
జనియె నుదజ్జుఖండై దివి, కనిమిషనాథుండుఁ గౌరవనవ్యయముఖ్యా. 410
- వ. అని చెప్పి యనిమిషనదీనందనుండు వెండియుఁ బొండవాగ్రజున కిట్లను నింద్ర
నముచిసంవాదం బనునితిహాసంబు హృదయప్రసాదకరంబు దాని నాకర్ణింపుము.

—ఇంద్రనముచిసంవాదప్రకారము. శ్లో—

నీ. సిరిఁ బాసియును నొక్కరచింతయు లేక వీ, చులక్రం దడంగినరజలధివోలె

- నముచి యేకాంతస్థలమున నుండగ నింద్రుఁడచటికి నే శెంచిత యతనిఁజూచి
 పేదపడ్డఁడవు శ్రీ యజనంబును బరి, వారంబు లే దిచ్చ్యవస్థ కైత
 పగ చెదవో దానవశ్రేష్ఠ నావును. గాతండు నగవు నిరర్థకంబు
 తే. వలయునస్తువు వగచినవచ్చునయ్య, గామి¹యొక్క టియో శరీరంబు నెదయు.
 దాపమునఁ ²బొందు వగవునర్థ ర్థమేను. నితయెఱుంగుదువగవ నేర నేమిటికినిఁ
 తే. నకలభూతంబులకును శాసకుఁడు గలఁడు, గాదెయొక్కరుఁ డాతనికల్పనమునఁ
 బ్రాప్తమైనది నీట్లులు శ్ర పల్లమునకు. వచ్చుక్రియఁ దాన వచ్చు గీర్వాణముఖ్య.
 క. ఇది గా కయ్యెం గాఁగల, యది యై యనుగాఢనిశ్చయం బెవ్వనినె
 మ్మదిఁ గలుగు నుబ్బు వగ సం, పద యాపద గలుగ వట్టిరథవ్యస కింద్రా. 414
 క. ధైర్యంబున వీర్యంబున, శౌర్యంబునఁ బ్రజ్ఞఁ బడయఁ శ్ర జాలునె నరుఁ డె
 క్కార్యము నప్రాప్య మయిన. నార్యుం డది యెఱుంగుఁ గానర యడలఁడు శక్తా.
 తే. మేలుఁగీడును నరుఁబొందుఁగలముల న, వశ్యమును వానిఁ గోరినవచ్చుటయును
 వినుముత్రోచినఁ బోవుటయును సురేంద్ర, కలదె వానికిఁ గావునవలదు చింత.
 క. అని యిట్లు నముచి వలికిన. విని మెచ్చుచు దివికి సమరరవిభుఁ డరిగెం బా
 దనచరిత యింక నెయ్యది, వినవల తనవును భరితరవినయుం డగుచున్. 417
 క. ఆ నరపతి శాంతనన్రుని, తో ని ట్లను నెద్దియేని శ దుర్దశ యైన
 మానవుఁ డెట్టిఁ డగుట మే, లానతి యీ వే దయామరయా శేటపడన్. 418
 వ. అని యడిగిన నయ్యధిస్థిరునకు బుధశ్రేష్ఠుం డి ట్లనియె. 419
 క. ఏవిధమున దుర్దశలకు, భూవర ధైర్యంబ మందు శ భూరిధృతిమెయిం
 జేవ గలుగు దృఢనిశ్చయ, భావము ³నెవ్వగలఁ గొట్టురవడ దెబ్బంగిన్. 420
 క. ధృతి యారోగ్యము నొనఁగును, ధృతి యుజ్జ్వలలక్ష్మిఁ దెచ్చు శ ధృతి కీర్తిసము
 ప్నతిఁ జేయుఁ గాలగత్యవ, గతి గలిగినఁ గలుగు ధృతి విరకారవిహారా. 421

—❧—ఇంద్రులసంవాదప్రకారము.❧—

- న. ఏతద్విషయం బైచయది యొక్కటి యింద్రబలిసంవాదం బనునితిహాసంబు గల
 దాకర్ణింపుము దేవాసురులకు సమరంబు సెల్లిన నందు విష్ణునిమహానుభావంబున
 దేవతలకు గెలుపై రుద్రాదిత్యమరుద్వసుగంధర్వసిద్ధాదులు పరివేష్టింప నింద్రుం
 డైరావతానాథుం డై లీలం దైలోక్యంబును జరించుచుండి యొకప్పుడు సము
 ద్రోపాంతంబున నొక్కరిగవ్వారంబునయంగణంబున వైరోచనుం డగుబలిం
 గని చేరం జని యద్దనుజపతి దన్నుం జూచి నిస్సంభ్రముండును వైమనస్యరహి
 తుండును నై యునికి నిరూపించి యతనితో ని ట్లనియె. 422
 క. హీనస్థానమున విభవ, హీనత ని ట్లుండి రిపులరయెలమిఁ గనియు నీ
 మానసమున శోకింపమి, దానవకులనాథ యెవ్వీధంబునఁ గలిగెన్. 423

1. చ. యొకటియె తన శరీరంబు. 2. చ. గుండు. 3. గ. నెవ్వగలతోడఁబడ-జ. యొడరుపడ.

- ఆ. శౌర్యముననొ పృథ్వీసంసేవవలననొ, తపముననొ యుదాత్తతానిరూఢి
గలిగి మమ్ము సరకురగాఁ గొన కున్నాఁడ, నేమికతము దీవిర నెఱుంగఁ జెప్పమ.
- వ. అనిన విని బలి యతని కిట్లనియె. 425
- ఆ. సరకుసేయ పను చరసడ్డమాటలు గొన్ని, యాశీనంత నేమిర యయ్యె పిండ్ర
నీదుశక్తి వింతరయే దైవవశమున, నెట్టిపాటివారు ర నెట్లు గాఁరె. 426
- క. నీవు మును హీనుఁ డగుటయు, నావలఁగ గాదు నీకు ర నను హీనకా
భావిమనిఁ జేయ రా దివి, దైవకృతము లట్లు గాన ర ధైర్యము వలయున్. 427
- క. విను పర్యాయంబున సుఖమును దుఃఖముఁ బెంచు జనులఁబురుషుఁడు ధైర్యం
బున గర్వంబు విషాదంబు నడంగింపఁ దగు నుద్రుర బుధు లది విచమే. 428
- క. చెలులుం జుట్టలును సహాయులు విభవము పెం పకాలరయుక్తి నవస్థం
దొలఁగించుట గలదె మదిం, దెలిసి మనుము మనికి యిట్టిరదియ కాదెపుడున్. 429
- క. విను నే గెలుచుట కాలము, నన నీవును గాలయుక్తిర నను గెలిచితి గా
వున సశుభమునకు శుభమునకును గాలము సూచె కర్తర కుశికతనూజా. 430
- ఆ. నాకు నీకు నేల ర నాకేశ శత్రుత్వ, మేరి కైచఁ గలదెర యెందుఁ బాక
మునకుఁ దెచ్చుచుండురజనులఁగాలము వృక్ష, ఫలవిధముగ రజ్జురపలుకు లుడుగు. 431
- వ. అని చెప్పి యంత నిలువక. 432
- క. కా దిది విక్రమకాలము, లే దిప్పుడు నాకు నలుక ర లీలాత్మక లో
షాదరము గలిగినను నిను, నీ దగుపరిజనముఁ గూల్పినే పెడచేతన్. 433
- వ. అని పలికి వెండియు. 434
- క. సిరివెంపునఁ గడు నొప్పెదు, సురనాయక యిపుడు హోదఁర జూచెదు నీకుం
బరిభవము దెచ్చుటకునై, కరమువెనక వచ్చుఁ జేతురకాలము తెఱఁగున్. 435
- శే. ఇంద్రు లెందఱు వో రింద్రుర లేల బ్రహ్మ
లుండుదురె తఱితోఁ దెగురచున్నవారు
గాక దానవసంఘంబు ర గాలవశతఁ
బొందు శేటికి సెగ్గింపఁ ర బొమ్ము నీవు. 436
- క. క్రతువులు సేతయు దేవ, వ్రతములు సల్పుటయు వృత్తరవంతుఁ డగుబయుం
గతమే కాలము గ్రోచుట, కతర్క్యవర్తనము గాల ర మది గొనగు నుమీ. 437
- క. అని యిట్లాడినమాటలు, విని దనుజునిఁ జూచి యమరరవిభుఁ డుల్లములో
నన సంరంభంబు నుడిపి, కొనుచు చతని కిట్లు లనియె ర గురువంశవరా. 438
- క. అకట భవచ్చిత్తము ని, ర్వికార మై భరితధృతివిర వేకవినయశాం
తిక మగుచు వెలింగెడు దీ,నికి గారణ మైననిష్ఠర నెఱి యెట్టిదియో. 439

- క. అనిన నతఁ డతని కిట్లను, విను మనిమిషనాథ యేనుగ నేకచోటం
గొని వచ్చితినే చిత్తంబున కవికృతిధృతివివేకశ్రముఖ్యగుణాంబుల్. 440
- వ. కాలప్రకారం బెఱుంగుదుం గావునఁ గలంగ కుండుదు. 441
- తే. చెప్పు చున్నాడఁ గాలంబురచేత నెల్ల, విధముఁ నొప్పుడు జనులకురవినుము కాల
మప్రసూదవర్తన మధికప్రమాద, సంగ¹ మత్తులు వారెల్ల శ భంగపడరు. 442
- క. కళలుం గాఢలు లోనుగఁ, గలచిదురలఁ గూర్చుకొనుచుఁ శ గాలంబు జను
బుల వడ్డి కిచ్చునాతని, వలె నలవడఁ బొదివి తనకు శ వశ్యులఁ జేయున్. 443
- క. కాల మడఁగించు జనుఁ గ, ల్లోలిని గిరిఁ ద్రైచుకరణి శ లోభక్రోధా
శీలత్వకామభయములఁ, దేలుజనుఁడు గాలవృత్తి బెఱుగు నెఱుగునే. 444
- క. ఇంతకు మును సూచితి నతఁ, డెంతయు నొప్పు గొని యుండె శ నిది గనుఁజిత్తం
బెంతవెనఁ జచ్చె ననుఁదనుఁ, జింతింపఁడు జనుఁడు మూఢురచి త్తిత్వమునన్. 445
- క. విను భావాభావంబులు, గని యత్యుత్తమతపంబు శ నైకొనువిద్య
జ్ఞనుఁడు గనుఁ గాలగతి యె, ల్లను గరతలశోభితామరలకముంబోలెన్. 446
- క. కాలగతి గనుట శాంతికి, మూలం బై యంతరంగశ్రమున కాత్మమయ
త్వాలంబనంబు నిచ్చుఁ ద, దాలీనుం డై నపురుషుఁ శ డక్షింభ్యుఁ డగున్. 447
- వ. అనిన విని పాకశాసనం డతనివివేకపాకంబున కచ్చెరు పొంది యభిసంగించి
యతని కిట్లనియె. 448
- ఆ. దనుజనాథ యివ్వోధంబునఁ గాలచా, రిత్రవేది వై పరవిత్రశీల
యుతుఁడ వైతి నీపురకృతకృత్యుఁడవు నీదు, వృత్తి గోర నలయునను త్తములకు.
- తే. లోక మెల్లను నఱచేతిలోన నున్న
యట్లు గనికొని సత్త్వాదు శ లై నమూఁడు
గుణములను బాయఁ బెట్టి నిర్గుణత వెలుఁగు
నాత్మఁ గనుచున్నవాడ వే శ మందు నిన్ను. 450
- క. కెలనికిఁ నూడఁగ దైన్యా, కలనం బగుచున్న యిపుడు శ గిరినిదశయుం
దొలఁగుం గావుతఁ గడుమే, లెలసి పరమసుఖముఁ బొందు శ మిచ్చావృత్తిన్.
- క. అని పలికి యచితముగ వీ, ఙ్గొని విభవం బెసఁగ నభ్రకుంజరముపయిన్
వినువీధిఁ జనియె సురలును, మునులును వేష్టింప భూతరములు వినుతింపన్.
- తే. అమృతపానంబుఁ జేసినరయంతకంఠె
నద్దనుజపతిమధురవారాక్యామృతమున
సంభృతానందుఁ డై సురేశ్వరుఁడు దనదు
పురమునకు నేగి సుఖ ముండె శ గురువరేణ్య. 453

ప. అని యిట్లు ధర్మతనయునకు భీష్ముండు పునర్భూతం బైనయి, ద్రుబలిసంవాదంబు సెప్పె నని చెప్పిన విని మఱియేమి సత్కథలు సెల్లెఁ జెప్పు మని యడుగుటయు.

454

చ. పరమముసింద్రసంయుమనరపక్వవివేకవిభూతిరమ్య విస్తరమహానీయ తార్కికవశచఃకలనాచభిగమ్య దేవతా సురపరిరక్షణోన్మధనశోభికటాక్షవిహార నిత్యము.

దురశుభకాంక్షిపూర దురితతప్రవిదారణ వితకారణ.

455

క. ఆదిత్యమరుద్వసురు, ద్రావిడకలదేవతామరచూత్తక శ్రీశంపాదసవిధావిచక్షణ, పాదసరోజా మహర్ధిభక్తసమాజా.

456

మాలిని. అమలహృదయవేద్యా ర హవ్యకవ్యప్రసాద్యా శమసుఖమయమూర్తీ ర సర్వలోకప్రవర్తీ కమలభవనిషేవ్యా ర కామదూరానుభావ్యా యమనియమవికాసీ ర వ్యాసచేతోనివాసీ.

457

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుభారాధనవిరాజితక్రససోమయాజిప్రణీతం బైన శ్రీమహాభారతంబున శాంతిపర్వంబునందుఁ జతుర్థాశ్వాసము.

458

శ్రీ

హ రి హ ర నా థా య న మః.

శ్రీ మ దాంధ్ర మ హా భా ర త ము

శాంతి పర్వము, పంచమాశ్వాసము.

కరణనిపుణచరణ

వ్యాకోచాంభోజనిత్యశవాసముదితసు

శ్లోకమునిచిత్తభృంగమ

హాకరుణామిశదపాంగశ హరిహరనాథా.

1

శ్రీ శక్ర సంవాద ప్రకారము.

వ. దేవావై శంపాయనుండు జనమేజయునకిట్లనియె నట్టింద్రబలిసంవాదరూపంబునఁ గాలప్రకారంబు విని యుధిష్ఠిరుండు దేవవ్రతునితోడ.

2

క. ఏమిట రూపగుఁ బురుషుం, డేమియు రూపు నెడు నాకు శ నెఱిగింపుము తే జోమహిత యనిన నతఁ డాభూమిపతికి నిట్లు లనియె శ భూపప్రవరా.

3

వ. ఇవ్విషయంబునకు నొక్కయితిహాసంబు శ్రీశక్రసంవాదం బనం గలదు దానిం జెప్పెద నాకర్ణింపుము నారదమునీశ్వరుం డెందును నిజేచ్ఛం జరియించు చుండి యొక్కనాఁడు మందాకినికిం జని కృతస్నానం డై.

4

క. ఆనదియం దాచరిత,స్నానం డై నియతి నున్నశక్రం గనియ చో నయ్యిరువురు సల్లాపానందముఁ బొందు చుండ శ నాకాశమునన్.

5

తే. బాలభానుబింబంబు గీర్ణక్షుణచునట్టి దీప్తిమండలి దోచె నశద్దేవపతియు మునిపతియుఁ జూచు చుండ గ్రరక్కున విమాన మవతరించి యాసన్న యై శ యతివ యోర్తు.

6

క. పురుహూతున కభిముఖయై, కరములు మోడ్చుటయు సతఁడుగ గారవమున నె వ్వర వజ్రానన యెచటికి, సరిగద వెందుండి రాక శ యనియె నరేంద్రా.

7

అనవుడు నద్దేవి శ యాదరభరిత యై, బాలార్కబోధితపద్మజాత యైనట్టిదాన శ్రీ శ యన లక్ష్మీ నా భూతి, యనఁగ వెలుంగుదు శ ననఘ యేను

- స్వాహా స్వధా మతి శ్రద్ధా ధృతి స్మృతి, మేధల దనుజుల శ మెచ్చి వారిఁ
కడ నుండి మెచ్చ కిరప్పడు సీకడకు నేఁగు, దెంచితి ననిన నరద్దివిజనాథుఁ
- తే. డేమికారణమున మెచ్చి శ్రేకతమున, మెచ్చవైతి దానవుల నీరమెచ్చుచొప్పు
మాకు నెఱిగింపు మనిన నరమ్మానసీయ, వాక్య యిట్లని చెప్పె నరవ్యాసపునకు.
- క. దానాధ్యయనాతిధిస, మ్మానాదివిశిష్టగుణసమగ్రతకలిమి
దానవుల నియ్యకొంటిని, వాని విడిచి గర్వులగుట శ వారి విడిచితిన్. 9
- వ. సత్యధర్మపరుండ పగుటంజేసి నీపాల వసియింప రుచి పుట్టి వచ్చితి నని చెప్పి
వెండియు. 10
- సీ. గురుభక్తినిరతులు శ సురపితృపూజన, పరులును సత్యసంభాషణులును
దానశీలురుఁ బరశ్రధనపరదారప, రాజ్ఞుఖచిత్తులు శ బ్రాహ్మణప్రి
యులు దివాని ద్రావిడయుక్తులు వృద్ధదు, ర్బలదీనయోషిత్కృతపాఠులును
శౌచులు నతిధిభోజనశిష్టభోజులు, నేను మెచ్చుజనంబు శ లిట్లు గాక
- తే. ధర్మ మెడలి కామంబుఁ గ్రోధంబుఁజాలఁ, గలిగి గర్వులై బలియుభైరక్షంబునిడక
పరుషవాక్కులఁ గూరంపుఁజరితములను, మిగిలివ ర్తించువారునాశమెచ్చుగారు.
- క. బుద్ధియు ధృతియును సీతియు, శ్రద్ధయు సన్నతియు క్షమయు శాంతియు ననఁగా
వృద్ధశ్రవ యేడ్వరు మ, ద్వృద్ధిప్రద దేవతలు శ్రుతిస్మృతికథితల్. 12
- క. అష్టమి యగుదేవత నేఁ, గష్టాత్తత యనురులందు శ గని విడిచితి మ
త్తుష్టికరచరితు లగుటఁ ద్రి, విష్టపసదులకడ నిలిచి శ వెలసెద ననినన్. 13
- క. అభినందించిరి దేవ, ప్రభుఁడును నారదుఁడు నపుడు శ పవనంబును సౌ
రభసుఖసంస్పర్శంబుల, నభిరామం బగుచు వీచె శ నల్లన యచటన్. 14
- ఆ. కురిసెఁ బుష్పవృష్టి శ మొరసె గీర్వాణదుం, దుభులు సిరి వరింప శ నభినవోజ్జ్వ
లత్వ మొంది దివిజులకు నేత్రపర్వ మై, పొలిచి యింద్రుఁ డాత్మరపురికి సరిగె.
- క. శతమఖకమలావాసా, ప్రతిమనమాగమవిశేషబహుమత మగునీ
యతిహాసము శ్రుత మైనఁ బ, రిత మైనను నెఱయ సంఘటించును లక్ష్మీన్. 16
- క. ఇందులతాత్పర్యము నీ, డెందము నొందించి యతిద్యౌఃకీకృతశీలా
స్పందితుఁడ వగుము తిర మై, యిందిర సీకడ వసించు శ నిభపురనాథా. 17
- క. అనిన విని ధర్మజుడు శాంతనపునితో జనుల కెవ్వధమునాచారం
బున నెట్టిపాటిశీలం, బున నేవిద్యను మహాత్మ శ ముక్తి దొరకొనున్. 18
- క. అనవుడు సతనికి సతఁ డి, ట్లను విను మితిహాస మొకటి శ యది నీప్రశ్నం
బున కుత్తర మగు నేర్పడ, వినిపించెద గాఢతరవిరవేకనిరూఢా. 19

—❦— డేవ జైగీషవ్యసంవాదప్రకారము. —❦—

- వ. అసితుం డగుదేవలుండు జైగీషవ్యుం డనుసంయమితోడ నీవృత్తం బెఱింగికొన
వలయు నెఱింగింపవే యనిన నమృహాత్మర డమ్మనివరున కి ట్లనియె. 20

- ఆ. శాంతిమంతు లై నరసౌముల కెయ్యది, నిష్ఠ దానియందు శ నిరతిశయన
మాదరంబు గలదు శ నాదుచిత్తంబున, వినుము తద్విధంబు శ విస్తరింతు. 21
- క. వినుతించిన నిందించిన, ననఘా మనమునఁ బ్రియంబు శ సప్రియమును లే
కునికియు ప్రేసిన నైనను, గనలు వొడమమియుఁ బ్రబుద్ధగణ్యగుణంబుల్. 22
- ఆ. ఒకటి గోరి దాని శ కుల్లంబు గందంగ, జాలిఁ బడమి యేమి శ సంభవించె
నేని దానఁ దృప్తి శ నూనుట దప్పిన, పనికి వగవ కునికి శ భవ్య¹గుణము. 23
- క. హర్షంబును మానంబు న, మర్షము నపరాధమును సరమదభావము ను
త్కర్షాపకర్ష చింతలు, నార్ష సమాచారమున నిరరస్తగుణంబుల్. 24
- క. అవమానమునకుఁ దృప్తుం, డవు నమృతము ద్రావినట్ల శ యంచితసమ్మా
నవిధికి నుద్వేగముఁ బొందు విషంబునఁబోలె శమరరతుండు మునినాథా. 25
- క. చుట్టము పగ యనుభేదం, బెట్టిజనులవలనఁ దగుల శ చెల్లఁపడు నె
ప్పట్టున నెద్దానను మదిఁ, బుట్టదు సంతోషహాని శ బుద్ధాత్మనకున్. 26
- ఆ. ఇంద్రియముల గెల్చి శ హృదయంబు శాంతిను, ఖంబుఁ బొంద నిర్వికారవృత్తి
యైనవానిపొందు శ మానితగతి దేవ, తలకుఁ బొంద నరిది శ ధర్మనిరత. 27
- క. అని చెప్పె ననుడుఁ గుంతీ, తనయాగ్రజుఁ డాత్మసమ్మదముఁ బొంద నదీ
తనయునితో నెవ్వఁ డఖిల, జనప్రియుండు సకలసత్త్వసమ్మతుఁ డనినన్. 28

—॥ ఉగ్రసేనశ్రీకృష్ణ సంవాదప్రకారము. ॥—

- వ. అమృతాత్మం డమ్మహీపతి కి ట్లను నారదునివిషయంబుగా నుగ్రసేననకుఁ గేశ
వునకును సంవాదంబు గలిగె నది నీయడిగినయర్థంబుఁ దేటపఱుచు దాని నాక
ర్ణింపుము. 29
- క. నరనాథ యుగ్రసేనుండు, హరితో ని ట్లనియె జనము శ లభివర్ణనత
త్పరు లగుదురు నారదునెడ, నరయఁగ నతఁ డంతవాఁడె శ యంబుజనాభా. 30
- వ. అనుటయు నాకృష్ణం డగ్గురుమతి కి ట్లనియె. 31
- సీ. శ్రుతము నాచారంబు శ సతిశయవంతంబు, లెడ నహంకార మొరక్కిత యేని
లేదు శీలము గడు శ లెస్స వేషము నిర్వికారం బమత్సరగర్వమదుండు
²జననంబుఁ దపముఁ దేజంబును బుద్ధియు, వినయంబు నయమునురవిశ్రుతములు
ధైర్యంబు వచనమార్ధుర్యంబు శాశ్వతై, న్యక్రోధహోభనిరాసకత్వ
- ఆ. మోజ యతనియందు శ నైజంబు లీర్వయు, నుద్ధతియు నసూయరయును నవజ్ఞ
యును నెఱుంగఁ డట్టిరమునివరు నారదు, నఖిలజనులుఁ బొగడురటరుదె యధిప.
- వ. అని చెప్పె నగ్గుణంబు లఖిలజనప్రియకరంబులు సకలసత్త్వసమ్మతంబు లనిన విని
ధర్మతనయుండు శంతనుతనయుతోఁగాలావయవ ప్రకారంబులును యుగప్రమా
ణంబులును భూతవిధంబులు నెఱింగింపవే యని యడుగుటయు నతండు శుకుం

డడుగ వేదవ్యాసమునీశ్వరుండు సెప్పినయర్థంబులు నీయజ్ఞిగినవియును మఱియు
ననేకంబులుఁ గలవు సెప్పెద విను మని యజ్ఞసపతి కి ట్లనియె. 33

క. అనఘుఁ బరాశరసూను స, వినయంబునఁ జేరి భక్తిరవినతుం డై త
త్తనయుండు బుద్ధిసంప, ధ్వునుఁడు శుకుం డిట్టు లనియెఁ శ కౌరవనాథా. 34

తే. కాలవిధములు భూతసంఘం ప్రకార, ములును లోనుగ నెఱుంగంగరవలయు వాని
బహుళకారుణ్యసంపద శ పల్లవింప, నాకు నెఱిగింపవే మునినాథవర్య. 35

—శ్లోకావ్యాసఁడు శుకునకుఁ జెప్పినకాలావయవనిరూపణము. శ్లో—

వ. అనిన విని భరితాదరుం డై వేదవ్యాసమునీశ్వరుం డమృహనీయున కి ట్లనియె.

క. కాలములకు భూతములకు, నాలంబనభూత మగుమరహామహిమఁ గ్రియా
లీల వెలింగెడునప్పర, మాలోకం బెందు నిష్క్రియత్తక మయ్యెన్. 37

వ. అది భావనీయంబు. 38

క. వినుము నిమేషంబులు పదు, నెనిమిది యగుఁ గాష్ట కాష్ట శ లిరువదియుం దో
డన పదియుం గళ యఱువది, యును మూన్నూఱుఁగళలై మురహూర్తమునడ
తే. మూఁడుపదులు ముహూర్తముల్ శ మోహదూర [చున్. 39

యగు సహోరాత్ర మట్టివి శ యన్ని గూడ
మాస మవి రెండు ఋతు వనురమహితసంజ్ఞఁ
బరఁగు ఋతువు లా తైన వత్సరము వత్స. 40

తే. అందు మూఁడేసిఋతువులరకయననామ, కంబు లగును త్రరాఖ్యమొకండు దక్షి
ణాభిధానమొక్కటియుగురణాభిరామ, యవియహస్సునురాత్రియూననఁగఁబరఁగు

వ. అది యోగిజనంబులనిద్రేశంబు. 42

తే. అనఘయు త్తరదక్షిణాయనములమృ, హాత్తులగ్ని యుధూమంబు శ సంక్రమఱియు
వినుము శుక్లంబుఁ గృష్ణంబుననుటగలుగు, సుగతి కగతికి హేతువులగుటఁజేసి.

క. నరుల నెలలు నేఁడులుఁ బితృ, సురులకు దినము లగు సంక్రమ సూరులు వరుసం
బరఁగుకృతత్రేతాద్వా, పరకలియుగవత్సరములభంగిఁ దెలిపెదన్. 44

వ. ఆకర్ణింపుము. 45

—శ్లోకతుర్యగసంవత్సరపరిమితిప్రకారము. శ్లో—

సీ. విబుధులపం ద్రెండుర వేలేండ్లు సనునంత, నాలుగుయగములు శ నోలి నడచుఁ
గృతయుగమ్మునకందుఁడతరుంశకములుఁ ద్రే, తకుమూఁడుపాళ్లునురద్వాపరంబు
భాగద్వయంబునఁ బర్యవశిత మగుఁ, గలియుగ మంశ మొక్కటన తీఱు
నిబ్బంగిపాళ్లు గు శ నిన్నియుగముల కం, బరయు గ్గవసువాద్ధిరపరిమితములు

తే. ఖద్వయర్తుగుణంబులు శ గగనయుగళ
వేదనేత్రంబులును సభోరద్వితయకరసు

ధాంశులును వచ్చు మున్నూటరయలువదింటఁ

బెంప మానుషాబ్దంబు లై శ పేర్చి యుండు.

46

వ. ఇట్లు కృతయుగంబునకుఁ బదియేడులక్షలు నిరువదియేనిమిదివేలును త్రేతాయు
1 గంబునకుఁ బంద్రెండులక్షలుఁ దొంబదియాఱువేలును ద్వాపరంబునకు నెని
మిదిలక్షలు నఱువదినాలుగువేలును గలియుగంబునకు నాలుగులక్షలు ముప్పది
రెండువేలును మనుష్యవత్సరంబు లయ్యె నిందు సంధ్యలును సంధ్యాంశంబులు
ననుపేల్లఁ గొంతేసికాలంబు సెల్లు.

47

క. క్రమమున సంధ్యలు సంధ్యాంశములు ననం బరఁగుఁ బుత్రైశకలయుగాద్యం
తములును యుగయుగమునకుం, దమలో న¹వి సరియ కాలశతత్వం బరయన్.

వ. అది యెట్లంటేని దేవసంఖ్యం జెప్పెద.

49

క. నన్నూఱులు మున్నూఱులు, నిన్నూఱులు నూఱులును మరహితవర్షము ల
య్యన్నియుగమ్ములకుఁ గ్రమా,నన్నత సంధ్యలను వానిసంధ్యాంశములన్.

50

వ. ఇట్లు కృతయుగంబునకు సంధ్య లక్షయునలువదినాలుగువేలు దానిసంధ్యాంశం
బు నంతియ త్రేతకు సంధ్య లక్షయునెనిమిదివేలు దానిసంధ్యాంశంబు నంతియ
ద్వాపరంబునకు సంధ్య డెబ్బదిరెండువేలు దానిసంధ్యాంశంబు నంతియ కలి
యుగంబునకు సంధ్య ముప్పదియాఱువేలు దానిసంధ్యాంశంబు నంతియ యివి
మానుషవత్సరంబులు.

51

క. వరుసఁ గృతత్రేతాద్వాపరకలియుగములఁ దపంబు శ భవ్యజ్ఞాన
స్ఫురణము యజనము దోషా,దరమును మానవ్రలకుం బ్రధానతఁ గలుగున్.

క. న్యాయంబులు ధర్మంబులు, నాయువులుఁ దనూబలములు శ నంతంతకు వ
త్సా యెంతయుఁదఱుఁగుం ద్రే,తాయుగముఁ దొడంగి మనుజురతతి కరయంగన్.

తే. ఆయుగంబులు నాల్గు మరహాయుగంబు

నాఁగఁ జనుఁ దత్సహస్రంబు శ నలువపగలు

దానికొలఁదియ రేయును శ దీని నెఱుఁగు

ప్రథజనములు సు మ్మహోరరాత్రవిదులు.

54

తే. అతఁడు రాత్రి నిద్రించు నిశ్చరావసరమ

ప్రళయ మగు లోకములకుఁ బ్రభాత మగుడు

మేలుకను దివమున భూతజాలస్మృప్తి

పరతఁ బొందుఁ బర్యాయ మిరప్పాటఁ జెల్లు.

55

వ. అని వెండియు.

56

తే. అనఘ బ్రహ్మంబు తేజోమయంబు శుక్ల, మగ్ర భాసిత మెద్దానిరయతులసార
రసము విశ్వంబు నది యహార్యహితకాల,బుద్ధమై చేయు బహువిధరభూతస్మృప్తి.

- వ. తత్ప్రకారం బెట్టి దనిన నమృహసీయత త్వంబువలన. 58
- ఆ. విను మహా స్వనోగ్రగనపవనానల, నలిలభూము లనఁగ శ సంభవించు
మహితవిభవములు క్రమంబున నేడు చూపములు జన్యజనకభావ మొంది.
- క. క్రమయక్తిని శబ్దస్పర్శములును రూపరసగంధరసద్భావములుం
దమగుణములు గానాకాశము మొదలగుభూతములు ప్రశస్తి వహించున్. 60
- క. నరనత విను మీసప్త, స్వరూపములు పురుషు లండు శ సంయమివరు లీ
పురుషులు గూడిన సృష్టికి, ¹వెరవరు లది సంఘటిలమ శ వేర్పడిరేనిన్. 61
- వ. ఇట్టిమహిమ గలిగి. 62
- క. తేజోరూపము బ్రహ్మము, ప్రాజాపత్యం బనంగఁ శ బరఁగి పురుషుఁ డు
ద్భాజిష్ణుసత్యనిత్యా, వ్యాజమహిమ వెలుఁగు చుండు శ నకలంకమతిన్. 63
- క. వ్యాపకుఁడు స్రష్ట బ్రహ్మ ప్ర, జాపతి నాఁ బరఁగి నిత్యరసత్వాత్మతో
ద్దీపితుఁ డై పురుషుఁడు ని, ర్లఘేపుఁ డనిరేశముం గరలిగి వెలుఁ గొందున్. 64
- క. సురసంయమిగరుఁడోరగ, నరకిన్నరగిరిసరిద్యౌనపయోధులఁ ద
త్కరణీయములం జేయుం, బురుషుఁడు దివ్యాంతరంగ్రమునఁ దలఁచి సుతా.
- వ. ఇట్లు గలిగి వర్తిలు చున్నలోకంబులందు. 66
- ఆ. పౌరుషంబు సూరే శ ఫలద మందురు గొంద, అనఘు డై వ మిచ్చునండు కార్య
ఫలము గొంద తెల్లరఫలము భూతస్వభా, వంబ యండు గొంద శ ²అమితతేజ.
- వ. ఇవి కర్తృస్థుల తెఱంగులు సత్త్వస్థులు సమదర్శను లయి యుండుదురు విశేషంబు
వినుము. 68
- క. శివకరము తపము మేధా, ధవ సకలజనంబులకును శ దానికి మూలం
బవిరళశమదమనంపద, లవుట నివి మనంబుతోడ శ నలవడ వలయున్. 69
- వ. స్వాధ్యాయంబు తపంబునకు బలం బిచ్చి తత్ఫలంబు గావించు. 70
- క. అరయంగా శబ్దంబును, బరంబు నన రెండు సూరే శ బ్రహ్మములు గుణో
త్తర శబ్దబ్రహ్మభజన, పరుఁడు పర బ్రహ్మమహితరపదముం బొందున్. 71
- క. పరమబ్రహ్మమ భూతో, త్కరముం గలిగించు మ్రింగు శ దా నిష్క్రియతా
స్ఫురితం బయ్యును బ్రకృతి, స్ఫురణను శబలత్వ మొంది శ పురుషవరేణ్యా. 72
- వ. సృష్టి తెఱంగు ము న్నెఱింగించితి సంహార ప్రకారంబు సెప్పెద నాకర్ణింపుము.
- తే. స్థావరములు జంగమములుఁ శ దన్నుఁ గలయ
విలయ మొందిన ఘటపృష్ఠరవిధము చాల్చు
భూమి నంబువుల్ మ్రింగు నంబువుల నగ్ని
యగ్ని ననిలుం డనిలుఁ ద్రావు శ నాకసంబు. 74
- ఆ. ఆకసమును మనసు శ హరియించు గంధాది, యగుగుణాళితోడ శ నఖిలభూత

ములునునిట్లులయముఁబొందినగ్రసియించు, మనసునాత్మగణమున నెనసివిధుఁడు,
 క. అతనిఁ బొదువు సంకల్పం, బతులజ్ఞానంబు దాని శ నడచును విజ్ఞా
 నితఁ దద్బలముఁ బురుషదే, హితనుం గాలంబు వరుస శ నెడలం జేయున్. 76

క. కాలం బెడలిన విద్యో, స్థిలిత మగుబోధ మస్యశ్రమిశ్రత్వంబుం
 దూలించి వెలుఁగు చుండువి, శాలమతీ బ్రహ్మమది ప్రశస్తము శ్రుతులన్. 77

క. విను మీసంహరణంబును, దనవస మాతత్వ వ్యవస్థాధంబున దివసం
 బులు రాత్రియ భూతములకు, జననము వినయమును జేయు శ సంక్రీడమెయిన్.

వ. అని చెప్పి పారాశర్యం డార్యవర్యం డగుశుకునితో వెండియు నిట్లనియె. 79

సీ. జనియించి నిప్రుండు శ జాతక ర్థంబును, జౌలంబు నుపసీత్రిసంస్కృతియును
 బడసి యాచార్యునిరపాల నధ్యయనంబు, సేసి తా నాతనిరచే సనుజ్ఞ
 గాంచి తక్కటివిమూఁడంచితాశ్రమముల, యందునొక్కటిపూసనగు గృహస్థ
 ధర్మ మాశ్రయ మండు శ తక్కినమూఁటికిఁ, గావున సది పూని శ బ్రవృత్త

తే. కంబు లై నముణంబులఁ శ ¹ గ్రాచు వడుగు
 నాఁటినడవడి ఋషులఋణమ్ము దీర్చి
 వచ్చి కాన కాషాయపర్యవృత్త ² బ్రశుద్ధిఁ
 బొంది మఱి యుత్తమాశ్రమ శ మొందు టాప్స.

80

తే. క్రతువు సేత సేయించుట శ శ్రుతులు గాఢ
 నియతిఁ జదువుట చదివించుటయును ధనము
 లీగి కొనుట పట్కర్థంబు శ లింతవట్టు
 నర్హకృత్యంబు లండు ధరరామరులకు.

81

—❦— దానగుణంబు సర్వవర్ణసామాన్యంబుగా నిరూపించుట. ❦—

వ. దానానుష్ఠానంబు సర్వజాతిసామాన్యం బయినయుత్తమధర్మంబు పుణ్యపరు
 లకు దాతవ్యంబు గానివస్తువు లేదు కాశ్యం డనురాజు దనప్రాణంబు లిచ్చి
 బ్రాహ్మణప్రాణంబులు గాచె నౌశీనరుం డగుశిబి యాత్మాంగంబుల నారస
 పుత్రునిని బ్రాహ్మణార్థంబుగా నొసంగెఁ గాశీపతి యగుప్రతర్దనుండు బ్రాహ్మణున
 కై నిజనయనంబు లిచ్చె విదేహుండును జామదగ్న్యుండును గయుండును
 నొక్కొక్కతఱిసకలవసుంధరయును బ్రాహ్మణులకిచ్చిరి పాంచాల్యుం డగు బ్రహ్మ
 దత్తుండు శంఖనిధి విప్రోత్తములకు దానంబు సేసె మఱియును బ్రాహ్మణులకుఁ
 బ్రాణశరీరమణిహిరణ్యకన్యాగవాదిప్రశస్తవస్తువులనేకు లర్హుల కొసంగిరివారల
 కెల్లను సమకూరిననద్గతులవిశేషంబులం జెప్పం బెద్ద యని వెండియు. 82

క. దానాధ్యయనయజనముల, నానావిధపాపములు విరనాశముఁ బొందుం
 గాన యవి మేలు హింసా, హీనత ధర్మవిధి లేనిరయెడఁ గడు వలయున్. 83

- ఆ. ధూతపాపుఁడైననాతాత్మకుండు ల, ఘోషి యగుచు నింద్రియముల గెల్చి
మనసులొనఁ గామమును గ్రోధమును జొర, సక బ్రహ్మపదము శనిచ్చుఁ గోడు.
- ఆ. ఇట్టివాఁడు వెడల శ నీడు నింద్రియజల, మన్యుపంకలోభశమయతటాది
ఘోరరూప యగునశసారసంసారవి, శాలనదిఁ బ్రశాంతశాలిహృదయ. 85
- తే. ఘనతర ప్రజ్ఞ యను తెప్ప శ గలుగువాఁడు, సంసరణనదిఁగడవంగఁజాలుఁ గాక
కామమును గ్రోధమును మదిఁగలిగి, ప్రజ్ఞ, చించునేని నక్కడచుటఁచిక్కువడదె.
- క. గతహర్ష భయక్రోధుఁడు, ధృతిమంతుఁడు నప్రచు త్తరధిమహితుఁడు సం
శ్రితధర్ముఁడు దాంతుఁడు నగు, నతఁ డవసాదంబు నొందఁ శ డతులవివేకా. 87
- క. ధర్మ మధర్మమువోలె న, ధర్మము దా ధర్మవిధివిధంబునఁ దోచుం
గర్తసమితి నొక్కొకయెడ, ధర్మగతి యెఱుంగవలయుఁ శ దచ్చాత్రములన్.
- వ. అని యుపదేశించి మఱియును. 89
- క. జ్ఞానంబు వడయుటకు వా, జ్ఞానసములు సునియతములు శ గావించురు న
మౌనితశాంతికోటకు వి, జ్ఞానంబున నాత్మనియతి శ సల్పుదురు బుధుల్. 90
- క. ఈ తెరువున వేదవిదుఁడు, వీతామ్నాయుండు ధర్మశ్రవేదియుఁ బాప
స్ఫీతుఁడు సరి యై కడతు ర, నాతురత జరామరణమహాభోరాశిన్. 91
- వ. ఆచార నేమియుఁ బ్రాణయుగంబును నపానాత్మంబును ప్రావరూఢంబును నుపా
యాపాయకూబరంబును ఘ్రాణశ్రవణవాహనంబును జ్ఞానసారధికంబును సర్వ
తంత్రప్రత్యోదంబును ద్యాగరశ్మియును నగుయోగరథంబు నెక్కి వెరవుగలవాఁ
డక్షరపదంబు సారం జనఁ జాలు నారధికుం డాతంత్రంబు ప్రభావంబునంజేసి.
- క. వరుసన ధరణీపవనాం, బరజలతేజముల గెలుచు శ బల మెక్కి. యహం
కరణంబు ద్రోచు బుద్ధిం, బరువడి నడఁగించుఁ బ్రకృతిశ్రవణి బెడఁబాపున్. 93
- ఆ. భూమిజయము దొడఁగిరపురుషుఁ డంతంతకు, వృద్ధి బొందియోగరసిద్ధిబొందుఁ
బొగయుమిడుఁగుఱులునుఁబానుఁగులేనిశిఖియు, బహులశిఖిలు నై సరపగిది ననఘ.
- తే. విను మహంకారజయము పురఃఖ్యముఖంబు, లై నదానిని బుద్ధిప్రధానమును జ
యించు నట్టిసంస్కారంబునిచ్చుదాన, నగుమహానుభావంబు సంయమివరులకు.
- వ. ఇది యోగప్రకారంబు. 96
- తే. అనఘ యింద్రియముల విషయములమీఁద
నిగుడసక మనంబుతో శ మగుడఁ దిగిచి
యాత్మఁ గూర్చుట సాంఖ్యులయనువు సాంఖ్య
యోగములు రెండు నారయ శ నొక్క తెరువ. 97
- క. ఈరెండు ప్రకారంబుల, వారలకును మమత విడువ శ వలయుట సరి ని
స్సారపుసంసారమునకుఁ, గారణము మమత్వ మగుటఁ శ గవిజనముఖ్యా. 98

వ. భూతతారతమ్యంబులు సెప్పెద నాకర్ణింపుము జంగమస్థావరంబులయందు జంగ
మంబులు లెస్స యవి జరాయువు నండంబును నుద్బిదంబును స్వేదంబును నను
జనకవిశేషంబుల జనియించి బహుపాదంబులును ద్విపాదంబులును నై యుండు
నందు మనుష్యులు మేలు మనుష్యులయందు జాతిధర్మోపధారకు లెక్కుడు
జాతిధర్మోపధారకులయందు విప్రు లుత్తములు విప్రులయందు వేదజ్ఞు లుదాత్తులు
వేదజ్ఞులయందుం బ్రవచనశీలురుత్కృష్టులుప్రవచనశీలురయందాత్మజ్ఞులధికులు
వారలు సర్వధర్మవిదులు సత్యసంకల్పులు సధిభూతాధిపై వవేదులు సగుదురు
వారలం జూపె దేవతలు బ్రాహ్మణు లండు వారెల్లవారికి సమస్కారాద్యపచా
రాదరణీయులు వారికి సరిలేరు వారాధారంబుగా సమస్తజగంబులుం బ్రవర్తిల్లు
చున్నవి యని చెప్పి యమృతహాత్తుండు వెండియు. 99

తే. బ్రాహ్మణునకుఁ బ్రధానవర్తనము వినుము, నిర్మలజ్ఞానయుక్తుడై శ కర్మసమితి
నలఘునిష్ఠమైఁజలపంగరవలయుదాన, సంశయములెల్లఁజూయుఁబ్రసాదమొందు.

క. ఇయ్యఖిలము సృజియింపఁగ, నెయ్యది ప్రభు వమృతహామరహితభూతముసౌం
దర్యోడిశుభంబు దపమునఁ, జయ్యన సిద్ధించు సది విశనంశయ మనఘా. 101

క. మైత్రిం బోలెడుధర్మము, ధాత్రీదివిజులకు లేదు శ దాని సడపినం
బుత్త్ర యేకర్తంబుప, విత్రతయును వలవ దది విశవేకముఁ జేర్చున్. 102

వ. అనిన విని శుకుం శాసంయమివరున కి ట్లనియె. 103

—❧—వ్యాసుఁడు శుకున కుపదేశించినపరబ్రహ్మప్రాప్తిసాధనప్రకారము.❧—

క. పరమబ్రహ్మపదము న, ధ్వరముననో ప్రజ్ఞ పెంపునవలననొ యోగా
చరణముననొ సాంఖ్యసమా, దరణముననొ పొందవచ్చు శ దత్తవ్యష్టనరా. 104

చ. అనుటయు నమ్మునిప్రవరు శ డాతని కి ట్లను నీవు పేరు గ్రు
చ్చినయవి యెల్ల మేల సవిశేషతపంబును నింద్రియప్రవ
ర్తనముల నిగ్రహించుటయు శ రాగము లోభముఁ ద్రోవఁ జాలునే
ర్పును దృఢవిద్యయుం గలుగురపుణ్యుఁడు వొందఁగ నోపు బ్రహ్మమున్. 105

క. విను మందు నొకవిశేషం, బసఘా బుద్ధింద్రియంబు శ లైదును బరముం
గనువెలుగున కడ్డము వాని నడంగింపంగ మనసురనిపుణత యొప్పున్. 106

క. మనసు నియమింప భూతాత్మనియత్నం ¹బోవు నియమరమునకున్ లో నై
మన సింద్రియములఁ గుదియించి న శబ్దాదులు దొఱంగి శ సిద్ధి దొరకొనున్.

ఆ. కనుట వినుట యాదిరగాఁ గలయింద్రియంబుల కగోచరంబు శ బుద్ధి ²దీప
రూపు గాఁగఁ దోచు శ రూపశబ్దాదిగు, గాత్వరహితమైనరతత్త్వ మనఘ. 108

చ. వినయము విద్యయుం గలుగురవిప్రునియందును గోవునందు నొ
ప్పు నెఱయుహస్తియందు నొకరపోకకుఁ బోవనికుక్కయందు దా

ని నడచి తెచ్చి వండి తినుగనిచపుమాలనియందుఁ దుల్యద
ర్యనులు తదంతరాత్ముని నిరంజనునిం గనునట్టిపండితుల్.

109

క. స్థావరముల జంగమముల, నావిభుఁడు వసించు నతనియందు నవి నిస

ర్గావాసత నుండును ద, ద్భావన మెఱుఁగుట తదై క్యోపదముం జేర్చున్.

110

తే. తురము నతురమును ననం శ గలవు రెండు

మూర్తు లాత్మ కఖిలభూతశములను బూర్వ

మొలయు మృత మన దివమున శ నుండు నమృత

మనఁగ నపరంబు రెంటిని శ గను బుధుండు.

111

క. ఈలోకంబుల నెల్లం, గాలము పక్వంబు సేయఁగా నెవ్వఁ డ

క్కాలము పక్వము సేయుం, జాలు నతం డమృతు సజగు శ సత్కుఁ గనుటకున్.

తే. విను నవద్వారపురమున శ వెలుఁగుచుండు

హంసుఁ డతనిన యక్షుఁడు శ డమృతుఁ డండు

పరమయోగు లాతత్త్వంబుభంగిఁ గాంచు

యోగ్యసత్త్రియాభ్యాసవై శరాగ్యపరుఁడు.

113

వ. అని చెప్పి యప్పారాశర్యుండు వెండియు.

114

తే. అనఘ విను కామమును శ్రోధమును భయంబు

నిద్రయును లోభమును జాల శ నిందితములు

యోగిజనులకుఁ గావున శ నుడుగ వలయు

వీని నై దింట నచలావరథానవృత్తి.

115

శా. కామంబుం బెడఁబాచుఁ బండితుఁడు సంకల్పంబు వర్జించి ని

ద్రామోహంబు నడంచు సత్త్వగుణచింతక లోభముం బ్రాజ్ఞ సే

వాముద్రం దొలఁగించుఁ గ్రోధము శమశ్వాప్తి మగుచ్ఛుక్ మతి

శ్రీమాన్యా భయ మప్రమాదమున నిరర్జించుక దృఢస్వాతుఁ డై.

116

తే. శిశ్నము నుదరమును ధృతిఁ; శ జేయుఁగాలుఁ, జూడ్కిఁ; జూడ్కిని వినికిని శుద్ధమాన

సమున; మానసవాక్కులరవిమలవిద్య, నవహితుండు రక్షించుఁ గురలాగ్రగణ్య.

118

వ. మఱియు నొక్క తెఱంగు సెప్పెద.

తే. ఇంద్రియములలో నొక్కటియేనిఁ బట్టు, వడక వెడలిన నాఁగంటిరప్రజ్ఞగాఱు

నట్లుగావునమనసుముగన్ న్నాఁగివినికి, యాదియగునైదుఁ గ్రమమున నాఁగవలయు.

క. మనసును నింద్రియములనుం, దనయం దొదుఁగంగఁ ¹జేయుఁదానుఁ డేలివి నొం

ది నిరంజనత్వసిద్ధిం, గని ²యపధూమానలంబుకరణి వెలుంగున్.

120

మ. మన సేకాగ్రతఁ బొందఁ జేయ జననశ్చర్మంబు వర్జించి శూ

న్యనికేతాద్రిగుహావివి క్తవనదేరవాగారముఖ్యంబు లై

1. చ. జేయఁ ♦ దాను; జ. జేయుఁ ♦ దానఁ. 2. గ. గతధూమా.

- ననివాసంబుల నుండఁగా వలయుఁ ద శ స్తన్నించినం గీడు సే
 సిన హర్షంబు నమర్ష ముక్ హృదయముం శ జెందింప కఱ్ఱోభ్యుఁ డై. 121
- క. సమదృష్టిని తొయియుఁ గన,కముఁ జూచుచు సత్సమాధిరకలితం బగువృ
 త్తము నడపిన శబ్దబ్రహ్మము,వక్షాసముల యోగి శ యతివ ర్తించున్. 122
- క. సుత విను శబ్దబ్రహ్మము, నతివ ర్తించి భువనత్రయమునను యోగా
 నివృత్తుండగుముని గను నజ శా,శ్వతు నచలుఁబురాణతము నరజరుఁ బరమాత్మున్. 123
- వ. అనిన విని శుకుండు వేదవ్యాసమునీశ్వరుతో నిట్లను వేదంబు క ర్తృంబుల నాచ
 రించుటయుం బరిత్యజించుటయుం జెప్ప నివ్విధంబులు పరస్పరవిరుద్ధంబు లై
 యున్నయవి యిం దెద్దాన నెట్టిగతి సిద్ధించు నేర్పడ నెఱింగింపవే యనుటయు
 నతం డతని కి ట్లనియె. 124
- ఆ. విను ప్రవృత్తి కర్తృ శ మనఘ నివృత్తిని,ష్కర్త మరయ బంధరకంబు మోక్ష
 ణంబు నగుట బోధరసత్వసంపన్నులు, సారరు క ర్తృతంత్రకరణమునకు. 125
- క. కొందఱు క ర్తృకరణ మభి,నందింతురు వారలకు జరసనమరణములం
 బొందకపోరాడు మహా,నందముఁ బొందుదురు నిత్యశనైష్కర్మ్యపరుల్. 126
- ఆ. చిత్తశుద్ధిమాత్రం శ జేసె నేనియు నవి,ద్యాత్మకంబ చూవె శ యరయఁ గ ర్తృ
 మది దొఱంగు టంచితాత్మవిద్యాత్మక,ధర్మ మదియ మోక్షరదంబు సుమ్ము. 127
- ఉ. గుమ్మడిపువ్వుఁదేనియయుఁ శ గూపము నైందవ రేఖకాంతియుం
 జు మ్మరయంగఁ గ ర్తృఫలశోభనసంపద జున్న నేఱుఁ బూ
 ర్ణ మృగుచంద్రబింబము నశనం దగు నిర్మలవిద్య గాఢపా
 కమ్ము ఫలోదయం బది యశఖండసుఖాత్మపదంబు పుత్రకా. 128
- వ. క ర్తృంబునం గానిది యై విద్య నయ్యెడునట్టి తెఱం గెఱింగించెద. 129
- క. విను రేఖామాత్రపుఁజం,ద్రునియట్టుల జీవుఁ డతనిరదుష్పక్షముఁ బో
 లినయజ్ఞానమునపగమ,మున బోధానందసాంద్రపూర్ణతఁ బొలుచున్. 130
- ❧— బ్రహ్మచర్యంబు బ్రహ్మవిద్యాప్రాప్తికి ముఖ్యకారణం బని చెప్పట. —❧—
- వ. తని చెప్పిన విని విద్య యెట్టివారికి నలవడు నెఱింగింపవే యనిన నందనునితో
 గంధవతీనందనుం డి ట్లనియె. 131
- తే. బ్రహ్మచర్యసమేతతరపంబు విపుల,కాననమున వానప్రస్థగణముపొంత
 నిలిచి చేయుచుఁ బర్ణ శారలలకు నుచిత,కాలమునఁ జని యెత్తి భిక్షులు భుజించి.
- క. నుతియు నమస్కృతియును లే,క తిరిగి శుభ మశుభ మనువరగం బొందక గో
 ప్తి తెరువు సార కుండుట ను,వ్రత మది యధ్యాత్మవిద్యఁ శ బ్రచురముఁ జేయున్.
- ఆ. అనుఁడు నతఁడు క ర్తృ శ మఖిలంబు నీడఁబో,విడుచు టాప్పు దండ్రు వేదవిదులు
 దాని నాదరింపఁ శ దగదోకో సంయమి,ప్రవర నందియంబు శ వాప వలయు.

వ. అనినం గర్తంబు విడువమియు విడుచుటయుం గలిగియుండుఁ దదీయయోగ్యతా
విశేషంబు లెఱింగించెద.

135

సీ. విను మని ముని యిట్టు ర లను బ్రహ్మచారి గృహస్థవాస ప్రస్థాయతులు విహిత
కర్తనిష్ఠత సిద్ధిఁ ర గాంతు రాశ్రమచతుష్కముఁ జతుష్పట్టికాశ్రమితి మైన
నిఃశ్రేణి తుదిముట్టుర నెల వెక్కుటకు నిట్టి, క్రమవర్తనము సుకరరంపుమార్గ
మాయువు మొదలినాశలవుపాలు గురుపాల, దాసునియట్ల సంతతముఁ బనులు

తే. స్త్రీతిఁ జేయుచుఁ గుడిచినరవిదపఁ గుడిచి, శయ్యఁ జెందిన నాతనిరచరణయుగము
కరయుగంబున నొత్తుచుఁగలితని ద్రుఁ, డైన నిద్రించు బ్రహ్మచర్యాన్నితుండు.

క. రసగంధప్రముఖంబుల, దెస వేడుక లేక గురుమరతికి వచ్చినయ
ట్టిసమయములఁ దగ వేదా, భ్యసనంబులు సేయుచుండు ర నాతఁడు నియతిన్.

వ. ఇది బ్రహ్మచారి ప్రకారం బాతం డాశ్రమాంతరగతుం డయి వర్తించువిధంబు
సెప్పెద.

138

సీ. సవినయంబునఁ దనరశక్తితో గురునకు, దక్షిణ యిచ్చి యారతండు వనుపఁ
గా సమావర్తనరకార్యంబు నడపి వి, వాహ మై హవ్యకరవ్యముల నతిధి
తోషణబాంధవరపోషణంబుల సత్య, భావల నిజదారరపరతఁ బుత్ర
సంశిక్షఁ గ్రతువిశేషంబుల నొకయాయు, రంశంబు గడపి గృహస్థధర్మ

తే. వృత్తిఁ గృతకృత్యుఁ డగు నగ్ని ర విడువ కడవిఁ

బూరిపంటల ఫలమూలములను భిక్షు

పూజ నలుపుచుఁ బరిశిష్టములు భుజించి

తపము సేత వాన ప్రస్థధర్మ సరణి.

139

క. వాన ప్రస్థప్రక్రియ, దా నొకపా లాయువునఁ బరదంపడి తుదిపా
లైనను సన్న్యాసాను, స్థానమునకుఁ జొచ్చు వాఁడు ర శాంతాత్మకుఁ డై.

140

వ. ఇట్లాయురంశంబులు నాలుగుం జెల్లుట యుత్తమధర్మ స్వరూపం బంశత్రయకా
లాచరితంబైనయాశ్రమ త్రితయంబు ప్రవర్తనంబులఁగఘాయపక్వంబగుటయుఁ
జతుర్థాశ్రమంబుఁ జెందుట కృత్యంబు దాని తెఱఁగఁ జెఱింగించెద సవహితుండ
నై యాకర్ణింపుము.

141

సీ. ఆత్మయం దగ్ని సరమారోషణము సేసి, యజన మాంతరముగ ర నకృతసంధి
విగ్రహుం డగుచుఁ బరగ్రహవిముఖుఁ డై, ముందుండు సనికేతరనుండు వృక్ష
మూలవాసియును గరపాలధారుండు నే, కాకియు నశ్రోధ ర కామ శోకుఁ

డునుగాఁగవలయు భిక్షునకునిందాస్తుతుల్, దనయందయడఁగంగఁగదానుబరుల

తే. దిక్కువలుకక దివియెల్లఁగిబిక్కటిలఁగఁ, దాన యున్నట్లు గనుచునే మేనిఁగుడిచి
యెద్దియేనియుఁగట్టి యెం దేశయించు, నతని దేవతల్ బ్రాహ్మణుఁడండు పుత్ర.

క. జననికరములకుఁ దొలఁగును, ఘనభుజగంబులకుఁబోలెఁగనుఁ బీనుఁగుఁగా
వనితం దనుఁ బాటించిన, ననఘా నరకముగఁ దలఁచు శ నతఁడు మనమునన్.

తే. అతనివలన భూతములకు శ నభయ మగుట

భూతములదెస నభయంబ శ యాతనికిని

బుత్త్ర యీగు లెల్లవియును శ భూతములకు

నభయ మిచ్చుటఁ బోల వం శ ద్రౌర్యజనులు.

144

ఆ. జంతుపదము లెల్ల శ దంతిపదంబులొ, నడఁగుక్రియ సహింసరయందు సకల
ధర్మములు నడఁగుఁ శ గర్మసంత్యాగికి, నైన భూతదయ సరమర్హగుణము. 145

వ. కావున.

146

క. జగమున కెల్ల శరణ్యుం, డగుచు నమృతసిక్త మైనరయట్టి మనసుతో

విగతాఖిలలేపస్థితి, గగనమున ట్లుండు నతఁడు శ గణనాధికుఁ డై.

147

వ. అని చెప్పి యప్పరాశరనందనుండు వెండియు ని ట్లనియె.

148

—❦— వ్యాసుండు శుకున కుపదేశించినయంతర్యాగప్రకారము. —❦—

తే. హృదయ వేదికయందుసరమిద్ధమూర్తి, వెలుఁగుచుండుతేజమునందుశ వేల్పుఁబ్రాణ
ములను యాజయట్లంతరశమున నొనర్చు, యాగమున వీతకల్మషుఁడై వెలుంగు.

క. విను మాత్మతీర్థసంసే, వనము తెఱుం గెఱుఁగునట్టిశవానికిఁ దిరుగం

జన వలయునె పెఱచోటుల, కని చెప్పుదు రాశ్రితులకు శ సధ్యాత్మవిదుల్. 150

తే. అవనిఁ బొందదు దినమున శ సప్రమేయ, మండజంబు పారణ్యయశమండమధ్య
మున వెలుంగు నుజ్జ్వలపక్షిశునతదాని, నెఱుఁగుసంతతయోగసరమేకుఁ డనఘ.

క. విను సూఱంచులుఁ బండ్రెం, డనుపమధారలును నై నిరజాస్యము విశ్వం
బును బాదువఁ దిరుగుకాలం, బనుచక్రము దురవబోధశమది యడఁగు గుహాన్.

ఆ. మనసు నింద్రియములఁ శ బనిగొని పురుషుండు, ప్రచురశిక్ష లేనిరరధ్యసమితి
నడపురధికుమాడ్కి శ నడవడి నవి యిడ్చి, నట్టు లైన సశుభ శ మావహిల్లు.

క. తనకు మహితప్రసాదం, బానరక యున్నేనిఁ గీళ్లు శ లొలయు నది దృఢ
త్వనిరూఢ మైనఁ జేకుఱు, ననంతపదసిద్ధి దాని శ కను వెఱిఁగింతున్.

154

తే. సర్వసంకల్పరహితుఁడైన త్వమున వి, నిశ్చలంబుగఁ జిత్తంబు శ నిలుపవలయు
సత్త్వసక్తచిత్తంబుప్రసాద మొనఁగు, దానఁగాలంబు నడపుటుర త్తమవిధంబు.

క. వినుము నివాతస్థానం, బునఁ గంపనరహితదీపశము వెలింగెడుచా

డ్చున నంతరాత్మ వెలుఁగుచు, నునికి ప్రసాదంబుభంగియు త్తమధిషణా. 156

క. విను తత్ప్రసాదవంతుఁడు, దనయందు నిరంజనముగఁ శ దన్ననిశంబుం

గనుఁగొనుచు నియతి నియతా, శనుఁడై యుండుట యొనర్చురశాశ్వతపదమున్.

తే. అతులవేదాంతశాస్త్రమరహంబురాశి, ద్రచ్చి పుచ్చిననవనీత శ మిచ్చితిని స
మాదరంబునఁ గైకొను శ మనుసరించు, నిర్మలాత్మతపస్వికిరీసిపు నొనఁగు. 158

- ఆ. సకలరత్నపూర్ణశరవనసుంధరా, చక్రదానవిధియు శ సరి యనంగ
రాదు విశ్వవేదశరాశిసారాధ్యాత్మవిద్య యిచ్చుటకు విశవేకధుర్య. 159
- వ. అని యుపదేశించి యింక నేమి విన వల తనిన శుకుండు దీనికంటె విచ వలయు
నది గలదె దీనిన సుదృఢంబుగా ననుగ్రహింపవే యనుటయు ననుకంపావిధే
యుం డగుసాత్యవతేయుం డతని కి ట్లనియె. 160
- క. భూతంబులఁ బచరించుచు, భూతాత్ముఁడు వానిఁ దనవిభూతి నడంచుకొ
భూతాహరణంబు నిజ, ద్యోతనము తదీయవృత్తి శ దుర్దశ పుత్రా. 161
- క. అవయవము లెట్లు కూర్చుము, నివిడించును లోని కడఁచు శ నెఱి నట్టుల భూ
తవితతి భూతాత్ముఁడును, బ్రవర్తననివర్తనములఁపాల్పడఁ జేయున్. 162
- క. మాయాశబలుం డై యటు, సేయక పోరామి భూతశస్త్రస్థి యొనర్చుకొ
మాయఁ బెడఁబాప భూతని, కాయాభావ మగు నదియ శ కవిజనముఖ్యా. 163
- తే. గగనపవనతేజోజలశక్త్యాగుణములు, సూర్య శబ్దాదికంబును శ శ్రోత్రముఖ్య
కంబునై చెల్లువిషయచరయంబునిం ద్రి, యప్రజంబునుసర్వంబునడఁచుశమము. 164
- క. విను మైదింద్రియములకును, మనంబు పథంబు సప్తమత్వము బుద్ధిం
బనుగొను భవ్యక్షేత్రజ్ఞనియం దప్తమత గల్గు శ సుగుణాభరణా. 165
- తే. తలఁచు మనమందు నిశ్చయదశ యొనర్చు
బుద్ధి సర్వైకసాక్షిత్వమున వెలుంగు
నంతరాత్ముండు క్షేత్రజ్ఞఁ శ డనఁగ వాని
మెఱుపు సత్త్వాదిగుణము లై శ మెఱయు వత్స. 166
- తే. స్వస్థతయు దుఃస్థతయు జడశత్యమును గ్రమవి
గణన సత్త్వరజస్తమోగుణము లవి స
మీరితము లగు టడఁగుట శ యింద్రియంబు
లడరు టాదుఁగుట బుద్ధిక్రొత్వములు పుత్ర. 167
- తే. అనఁగు యింద్రియములు విషయములు మనసు
బుద్ధియును నాత్మయును గ్రమంబునన యెక్కు
డాత్మ బుద్ధి యనంగ నల్పాంతరంపు
వస్తువులు బుద్ధి యిన్నింట శ విస్తరిలుట. 168
- క. కనుఁ గన్నై వీనుఁ జెవి యై, కొనుఁ జవి జిహ్వాయయి మూరుకొను నాసికయై
తను వై స్పర్శము గైకొను, ననవద్యా బుద్ధి యాత్మశయంద నిలుచుచున్. 169
- క. ప్రీతిం గడుఁ బొదలు విషాదాతురతఁ స్రుక్కుఁ దద్వ్యయము లేక నమ
త్వాతిశయంబున నిలుచును, నేతృత్వంబునను బుద్ధి శ నెఱుపు గుణములన్. 170
- ఆ. తత్స్వభావ మెఱిఁగి శ తా నింద్రియాదిస, ప్తకమువెంటఁబోక శ తన్నుఁ గనుచు
నున్నవానిఁ బొంద శ సోపునె దుఃఖిదై, న్యంబు సుఖమదంబు శ నప్రమత్త. 171

- ఆ. జలములందు నిలిచి శ జలపక్షి మునుంగదు, మేడిపండు మశకశరీరపిడఁ బొరయ
దట్ల విషయసమితీయందుఁ దా నది దన,యందు నుండు వికృతీనొండ దాత్మ.
వ. అని చెప్పి మఱియును. 173
- క. విను మూర్ఛనాభి తంతువు, జనియింపఁగఁ జేసినట్లు శ ¹సత్త్వము గుణసం
జనకం బగు నది పుగుషుఁడు, గనుట యుదాసీనతన విరకారము గలదే. 174
- ఆ. ఆదినిధనరహితుఁ శ డగునిరంజనుఁ జెంది, గుణము లేడల విడిచి శ క్రోధలోభ
ములకుఁజొరవయీనిరమునిహృదయ గ్రంధి,విరియనడఁచిమోక్షరవిభవమొందు.
- క. శమసంపద బ్రాహ్మణజన్మమునకు సామగ్ర్య మవ్వినయసారము చి
త్తమున కలవడ్డమునికి భ,యము శోకము మదము హర్ష శ మనునివి గలవే.
- క. శమనిరతియు నాత్మజ్ఞానముఁ జువ్వే బుద్ధలక్షణంబులు పర్యా
ప్తము లివి రెండు నరయ మోక్షము సాధించుటకు వేఱ శ కల్పన లేలా. 177
- వ. అనిన విని శుకుండు ధర్మంబుల కెల్లఁ బరమం బయినధర్మం బెఱింగింపవేయను
టయు వాత్సల్యపరాయణుం డగునబ్బాదరాయణుండు సనాతనంబును మునిసత్త
మసంస్తుత్యంబును నగును త్తమధర్మంబు సెప్పెద నేకాగ్రచిత్తుండ వయి యా
కర్ణింపు మని పలికి యి ట్లనియె. 178

—❦— ఇంద్రియనిగ్రహం బుత్తమధర్మంబుగా నిరూపించుట. ❦—

- తే. ఎల్లకడలకు వెలువడునొంద్రియముల, బాలపుత్రులఁ దండ్రియుఁబోతె నాఁగు
మవియుమనమును నిశ్చలైరకాగ్రభావ,మొందుటు త్తమతపమదిరయుజ్వలాత్మ.
- క. అది ధర్మంబుల కెల్లం, దుది యగుధర్మంబు మనసుతో దానిఁ దగం
గుదియించి మేధతోడం, గదియింపుము నియతిఁ బుత్ర శ కడు గాఢముగన్. 180
- తే. ఇంద్రియంబుల నాటింటి శ నిట్లు విషయ
ములకు నొలయక యుండంగ శ నిలువరించి
తలఁపు లుడిగి తేనియఁ బ్రమరదమున నాను
భంగిఁ దృప్తుడ వై ²యుందు శ పరముఁ గాంతు. 181
- వ. అని వెండియు. 182
- చ. తనకునుమంబులకా ఫలవిరతానము మూర్ఖున నాన మ్రాను నే
రనిక్రియఁ గాన నేరదు పరం బగుతత్త్వము నైజభంగి వి
న్ననువున సంతరాత్మ గను శ నైష్ఠికతం గను మింతవట్టుఁ బా
మెనసినతోలు పాయుక్రియ శ నీవు దొఱంగుదు పాపపుంజమున్. 183
- వ. ఇవిధంబున శాంతి నొంది యవ్యక్తసంభవయు సంకల్పకూలయుఁ గ్రోధపంకయు
నింద్రియగ్రాహయుఁ గామభుజంగయు మోహతృణచ్ఛన్నయు సంసారసాగర

గామినియు నై ఘోర ప్రకార యగుచు నకృతాత్ములకుం గడవ రానియట్టిభావాహిని సత్యతీర్థంబున నుత్తరించి. 184

క. సుత నీవు సుప్రసన్నా, త్తతఁ బొంది నగాగ్రగతుఁడు శ్రమహివారలఁ జూచుతెఱంగున సీభూత, ప్రతతిం గనుఁగొనుచు నుండు శ్రపరితృప్తుఁడ వై. 185

క. శాంతము ధర్మప్రచయం, బంతటికి విశిష్ట మిష్టమహావిద్య మదీ యాంతఃకరణము సాక్షిగ, నెంతయుసంప్రీతి నీకు శ్రనిచ్చితిఁ బుత్రా. 186

వ. అని యిట్లుపదేశించి పరమసంవిదేశాయనం డగుకృష్ణుడై పాయనండు కృతార్థభూతచేతన్ముం డగునందను ప్రతిపత్తికి నభినందనవిశేషంబుగా నధ్యాత్మవిద్యా విలాసవిషయంబు లగువాక్యంబులు మఱియు ననుగ్రహించె వానిం జెప్పెద.

క. వేదములుఁ దదంగములు స, మాదరమునఁ జదివినను సురయజమానత్వా పాదకుఁ డైనను బ్రాహ్మణ, తాదశ దక్కునె ప్రశాంతిఁ శ్రదక్కఁ గుమారా.

క. ఒరులకుఁ దా వెఱవక తన, కొరులు వెఱవ కుండునట్టియొప్పెడునమతం దిర మైననడవడిం గల, పరిణతచిత్తుండు సూర్య శ్రబ్రాహ్మణుఁ డనఘా. 189

తే. బంధనంబులలో నెల్లఁ శ్రబరమబంధ నంబు కామంబు తద్వర్జనమున నాత్మ యభిపటలంబు వాసినయమృతకిరణ పూర్ణమండలమునుబోలెఁ శ్రబాలుచు ననఘ. 190

క. పరతత్త్వోపాసనత, త్పరుఁ డై సంక్షీణకామశ్రభావత నున్నం బురుషు సుఖమొందువృద్ధిం, బొరయుచు వపు వమృతకిరణుఁడబొందినమాడ్కిన్.

క. పొరిఁబొరి భూతముల గుఱో, త్కర మవిశేషాన్వితముగఁ శ్రగనుఁగొనునంవి త్వరదుఃఖింబు సుఖముచే, విరియుఁ దరణిచేతఁ దమము శ్రవిరిసినభంగిన్. 192

ఆ. తనది యనక యేమిశ్రధనమునఁ బ్రియమందు, నెద్ది గుడువ కుండఁ నెనఁగుఁదృష్టి యిచ్చుఁ బొందులేకశయెయ్యదిబల మిచ్చు, దానిఁగనుట శ్రుతులరతలఁపు గనుట.

క. పరిపాటిఁ గర్త మెడలఁగ, వరుస గుణము లడఁగ విషయశవర్గముపొందుం బొరయక యుండెడుబ్రాహ్మణ, జరయును మృత్యువును బొరయఁజాలవు వత్సా.

తే. అనఘ దేహంబుకంటె వేరఁ అయినదేహి సూక్ష్మరూపము శాస్త్రోక్తశ్రుతములఁ బ్ర శాంతజనములు గాంతురు శ్రసాధనముల నాదరింపరు దర్శనానంతరమున. 195

క. ఇనురూపము జలములఁ దో, చినక్రియ బుద్ధిఁ బ్రతిబింబరసిద్ధత వెలుఁ గొందినయాత్మను బరమార్థత, గనునత్వస్థులకు నిజము శ్రగానంగ నగున్. 196

క. అనఘ దివసంబు రాత్రియు, ననునివి భానునకు లేనియట్లులు సతతం బును బరమయోగయుతుఁ డగు, మునికి వివేకావివేకములు లేకుండున్. 197

క. కరణంబులు దొడరిన ని,ష్కరణత నున్నను శమంబు శ గలయోగికి సు
స్థిర మగు సమాధి యని ముని, 'వర శాండిల్యుండు శిష్యువరులకుఁ జెప్పెన్.
సీ. విను మోహబీజసంజనితంబు కామన్రు, మంబు ప్రమాదజరలంబు దనకుఁ
బరిపేచనంబుగఁ శ బెరుగు సజ్జానస్థి, రాధారకలిత మై శ యం దనూయ
పత్రసంపద యది శ చిత్తతరంబు మా, నస్కంధదృఢత నుశన్నతి వహించు
శోకశాఖంబు సరనేకచింతోపశా, ఖంబుఁ బురాకృతశక్త్యసార

తే. ఘనముఁ దృష్టాలతాపరిగతము నగుచుఁ
బాలునుఁ దత్ఫలములకు లురబ్ధులు గడంగి
ప్రాకి పడుదురు విడుపు శరస్త్రముగ నది వి
ఖండితము సేసి బుధుండు దుగ్ధిఖములఁ దొఱంగు.

199

సీ. పురము శరీరంబు శ బుద్ధి తత్త్వామిని, సర్వార్థచింతనశచివపదవి
నడుచుచు నుండు మనంబు శబ్దాద్యంబు, లై చెల్లువిషయంబులైదుఁ దగుపు
రోహితవర్గంబు శ శ్రోత్రాదు లగునింది, యంబులు పౌరజరనంబు లిట్లు
పరఁగెడురాజ్యంబురపరిభోగమునకు దూ,షకు లై నదొరలు రరజన్తమములు

తే. ²వారికలపులఁ బడు బుద్ధి శ నేర కుండి
మనసుతోడ వేర్పడినఁ దానను మనంబు
నేకముఖతఁ గార్యము సూచుననేని దుష్టు
లడఁగుదురు భోగ మవ్యయ శ మగుఁ గుమార.

200

వ. అని చెప్పె ననిన విని పాండవాగ్రజుండు భీష్మునితోఁ గార్యబలంబును వీర్య
బలంబును మనోబలంబునుం గలుగునుత్తమక్షీతిపతు లనేకు లీకయ్యంబున
మృతు లైరి నిజప్రాణంబునకు నొక్కరుండు నొడయుండు లేక త క్కె మృత్యు
వనునది యెయ్యది యేమిటం గలిగె నెట్లు ప్రజల సంహరించు నెఱింగింపవే
యనుటయు నతం డి ట్లనియె.

201

—❧ భీష్ముండు ధర్మరాజునకు మృత్యుదేవతతెఱుం గఱిగించుట. ❧—

సీ. విను మకంపనుఁ డనురమనుజేంద్రుఁడా త్తజఁ, డాహవంబున మృతుఁ శ డైన వగపు
గదురంగ నుండి నారదు నలవోక వ,చ్చినవానిఁ గని సవిశేషభక్తి
యతముగా నాతిధ్య శ మొనరించి తనవగ, పెఱిగించుటయు సమ్మతశిష్యుండు
కరుణ శోకనిరాసరకారణం బైనయా,ఖ్యాన మొక్కటి సెప్పె శ దానితెఱంగు
తే. దేటపడునట్లుగాఁ బరిరపాటితోడ, నఖిలమును నెఱిగించెద శ ననహితుండ
వై వినంగ నీయడిగినరయర్థమునకు, బోధకం బగు నది కుదురభూషవర్య.

202

వ. అజుండు జగంబులు సృజియింప జంతుసంతానంబు వెరిగి సమ్మర్దం బధికం బై
యూర్పు వోవనియ ట్లయిన నద్దేవుండు సంకటపడి సంహార ప్రకారంబు

విచారింపం దదీయచిత్తంబుకార్యదాహంబున మహాదహనండు జనియించి
జగంబులు దహింపం జొచ్చిన. 203

తే. శ్రీనివాసుడువచ్చియాతనిఁ దేర్చినాతఁ, డాతెఱంగెఱింగించియరయ్యగ్ని నుడిపె
నపుడువుట్టెదదీయేంద్రియ ప్రజమున, నొక్కయంగన రక్తాక్షిరయుజ్జ్వలాంగి.

వ. పుట్టి దక్షిణాభిముఖయై పోవం గని కమలసంభవుండు పిలిచి మృత్యువ ప్రజలఁ
బ్రబలమర్బలభేదంబు లేక సంహరింపు మనుటయు నవ్వనిత వలంగన్న కొలుక
నీకుద్భవించి క్రూరకర్తంబు సేయుదునే ధర్మకార్యంబుచేతం బనువు మనిపలికిన
నయ్యశ్రుబిందువులు దోయిటం బట్టి యద్వైతం డమ్ముద్వియతో నిదియ పనిగా
నుదయించినదానవు నీవు ప్రజాసంహారంబు సేయ వలయు ననవుడు నాబాల
గాలిం దూలుతీవయుంబోలె గంపంబు నొందుచు. 205

క. మనుజుల హరించి బాంధవ, జనమునశోకంబుఁ జూడఁ శ జాలుదునె తపం
బున కేఁగెద నదయంబుగ, ననుజ్ఞ సేయంగ వలయు శ నని ప్రణమిల్లెన్. 206

వ. దానికి సరవిందసంభవుండు మందస్థితంబుతో ని క్లేలగు జంతుసంహారంబు
నీ కవశ్యకర్తవ్యంబు దానిం జేయమి సువ్వె యధర్మం బని నిర్బంధించిన నూర
కుండి యన్నాతి పదంపడి యల్లన సురింగి భేనుకాశ్రమంబున కరిగి యత్యంత
దీర్ఘకాలంబు ఘోరతపంబు సేసి కాశికి గంగ నంద యనునదులకుం బోయి
వాయు వాహారంబుగా నతిదుష్కర్తవ్రతంబు లనేకవర్షంబు లాచరించి హిమ
శిఖరిశిఖరంబునకుం జని చతురానన ప్రీతికరం బగునిష్ఠాతితయంబున సంయ
మంబు దాల్చి యుండ నద్వైతంబు. 207

క. సన్నిధి సేసి తపముమెయి, నున్నఁ బ్రయోజనము గలదె శ యుడుగుము పుత్రీ
యన్న శరణంబు వేఁడెద, నన్ను దయం గావు మనియె శ నాతి యతనితోన్.

వ. అనిన విని యమృతహాత్తుండు. 209

తే. ప్రజల హరియించు టిది నీకుఁ శ బరమధర్మ, మేను బాంకెదనే దీని శ నెల్లభంగి
నాచరింపన వలయు మరత్పార్థనంబు, భగ్నమొనరించు టొప్పదురపద్ధనయన.

వ. మఱియు నొక్కవిశేషంబు సెప్పెద నీయశ్రుజలంబు లే నంజలిపుటంబునం బట్టు
తెలుంగుదు గాదె యవి నానావ్యాధిరూపంబుల మానవుల బాధించుఁ గామ
క్రోధంబులు వానికిం దోడుపడు వారు దానన తెగుదురు నీవు నిమిత్తమాత్రం
బింతియ నీకు వరం బిచ్చెద. 211

తే. పురుషుఁడునునంగనయును నశ్రవుండు, నగుముపుత్రిక పురుషునినంగనను న
పుంసకునిఁ జంపువేళలఁ శ బాంధవుండు, పాపమును నిది ధర్మ మై శ పరంగు నీకు.

వ. అని పలుకుటయు నప్పొలంతి శాపంబునకు వెఱచియు నది యట్టిద కాక యను
తలంపు దోచియుఁ బ్రజాసంహారంబు సేయనధికారంబు పూనె మృత్యుదేవత

ప్రాణాపహారిణి యగుఁ బ్రాణిజాలంబు దేహంబులం బాసి దేవాదిభావంబులం
బొందుచు మగుడ మనుష్యత్వంబు నొందు చుండు. 213

తే. భీమనాదుండు భీముఁ డుత్తమాముఁ డప్ర
తర్క్య తేజోమయుఁడు జగత్ప్రాణుఁ డొడలు
మనుపఁ జెఱుపంగ నొడయుండు శ సనుట మగుడ
సరుగుడెంచుట వింత గా శ దతని కెందు 214

వ. అనినం దొల్లియు నిది వింటి నాఁ డత్యంతశోకాక్రాంతుండ నగుట నవ్వినికి
రిత్రవోయె నేఁ డీయుపాఖ్యానంబునయర్థంబు పరిజ్ఞాతం బయ్యె. 215

క. అని పలికి యధిప కుంతీ, తనయాగ్రజుఁ డిట్లు లనుఁ బిరతామహుతో స
జ్జనకోటి ధర్మమునకును, మనమున వెఱచు నది యింతశూన్యం బగునే. 216

వ. ధర్మంబు తెఱం గిట్టి దని నిరూపించి యనుగ్రహింపుము. 217

సీ. అనుటయు నతఁ డిట్లురనియె వేదంబుల, మిఁదిభక్తియు దృఢశ్రద్ధాత్మయు సమ్యక్
గాచారమును రుచిరకారములు ధర్మమునకుఁ గొండఱు బుధశ్రవణము లర్థ
మగుఁ జతుర్థాకారమం ద్రయినను బాడి, దప్పియు బొంగియురధనము గూర్చు
తెల్లపాపములకు శ నెక్కుడు బొంకమి, పరులసొమ్ముల కానరపడమి సర్వ

ఆ. ధర్మములకు నధికశతరములు విధివిహితంబు గానియట్టిరధర్మ మనఘ
చవుట నిడినవిత్తుర¹ చాడ్చున రూపించి, చేయ నిహపరములఁ శ జెందు సుఖము.

వ. ధర్మంబు తెఱంగు సూక్ష్మంబు ధర్మంబులు బహువిధంబు లట్లు గావున ²ధర్మ
సర్వస్వనై జస్వరూపనిరూపణంబు సేసి కరతలామలకంబుగాఁ బలికెడ నాక
ర్ణింపుము. 219

క. ఒరు లేమేమి యొనర్చిన, నరవర యప్రియము దనమరనంబున కగుఁ దా
నొరులకు నని సేయ కునికి, పరాయణము పరమధర్మపదముల కెల్లన్. 220

వ. అని చెప్పినం బ్రీతుం డై తాతకుం బ్రణమిల్లి పాండవాగ్రజుండు ధర్మస్వరూప
నిరూపణం బింత యొప్పునే యని యభివర్ణించి యాగ్రహంబున నేమేనియు
నడుగుచున్నవానిం గా నన్నుం దలంపవలదు వలవనియట్టిది యడుగం దెలిసికొను
టకై వలయునది యడుగుదు నట్లుం గాక యడిగినదానిన యడుగుటయుం గలుగుఁ
గృప నాదరింపుము సమ్యగాచారంబు ధర్మప్రకారం బని నిర్దేశించితి వుత్తమా
చారప్రకారం బెఱింగింపవేయనుటయు నమ్మనుజపతికి నమ్మహితాత్ముం డిట్లనియె.

తే. వేద మాచారములఁ జెప్పురవివిధగతుల, సకలహిత మగునట్టియారచార మరయ
ననఘ వేఱొండు గలదె మరహాత్ము లెద్ది, యాచరించిరి దానిఁ జేరయంగవలయు.

వ. అని పలికి తొల్లి జాజలి యనుమునికిఁ దులాధారుం డనువనిగ్వరునితో సంవాదం
బు గలిగె నది యితిహాసరూపంబునఁ జెల్లు నేతద్విషయం బయి యుండు దాని

జెప్పెద నాకర్ణింపుము.

223

—జాజలితులాధారులసంవాదప్రకారము—

సీ. చలనంబు లేక జాజలి తపోనిష్ఠ నా, సీనుడై యుండఁ బ్రీచ్చికలు గూఁడు
గావించెఁ దన్మస్త్రకంబున నమ్మిధు, నము కారణముగ నందములు గలిగి
పిల్లలై వర్తించి రయెల్లడ కెర గొన, నరుగుచు మరలుచు ర నవియు నవియు
నగ్నూట వసియింపనతఁడు దయాళుడై, వానిఁ జోపక యండి ర వత్స తనదు

తే. నియతి కెద మెచ్చి యీధర్మనిష్ఠ యెందుఁ

గలదె యనుటయు మ్రోసె నాశకాశవాణి

ధర్మపరుడైనయత్తులాధారుఁ డింత

1. యాడఁ డిట్లాడ నేలని రయద్భుతముగ.

224

వ. అట్లు మ్రోసిన విని వెఱఁగుపడి యత్తులాధారుం గాన వలయు నని తలంచినం
దులాధారుండు వారాణసీపురంబున నున్నవాఁ డనువాక్యంబును నంబరంబున
వీతెంచె నమ్మునియును మత్సరభరితుఁ డగుచు నప్పరంబునకుం బోయి జనసం
పూజ్యవాణిజ్యంబునం బ్రవర్తిల్లునతనిం గాంచిన నతండు సముచితసత్కారం
బొచరించి యిట్లనియె.

225

తే. పిచ్చికలు గూఁడు శిరమునఁ ర బెట్టి తారు, బిల్లులును సుఖలీల వర్తిల్లుచుండఁ
జిత్రవికృతి లే కెట్టులు ర సేయు దయ్య, తపము సంభావనీయవర్తనుడ వీవు.

వ. అనినఁ దదీయబోధనంబునకు విస్తయం బందుచు విప్రోతముండు నీవు వణిగ్వర్త
నంబున నుండ నెవ్విధం బగుధర్మంబున నివ్వితేషంబు గలిగె ననవుడు నతం
డతని కిట్లనియె.

227

సీ. విలుచుట నమ్ముట ర నొలయదు వంచన, యర్హలాభంబుల ర యనుభవిత
సరి సిద్ధసిద్ధులు ర సమలోప్తకాంచన, మై యుండు మనసు నిందాభినుతులు
హింసయు నాత్మప్రశంసయు లేవు భూతంబులయం డెల్ల ర దయ ఘటిల్లు
నభయదక్షిణ మగునంచితసత్యయా, గము సెల్లుఁ గోర భోగమును యశము

తే. నెవ్వరికి మేలు సేసిన ర నింత సేసి, నాడ ననుబుద్ధి మమత యెన్నుండు నాకుఁ
గలుగ దేమిట నేనియూరవలపు నొల్ల, మియును బుట్టదు నిక్కమింతయుమహాత్మ.

క. లోకం బెల్లను నేఁ జిత్రకారము గాఁగఁ జూతు ర నట్లగుట మనం

బేకార్యములం దగులదు, కోకనదదళాంబుబిందురగుణ మొనరంగన్.

229

వ. అనిన విని జాజలి తులాధారున కిట్లనియె.

230

తే. తపములును యజ్ఞములు నీవురధర్మములుగఁ, బలుకవైతివి యార్యసంభావనీయ
పదము లగుకర్మములలోనఁ రబరిగణింపఁ, బడవోకో వేదశాస్త్రతత్పరులచేత.

చ. అనవుడు నాతఁ డిట్లను నరహంకృతియుక్తముఁ గామసంశ్రేతిం

బును నగునేని నట్టితపఃముఖ ఫలకాంక్ష యొనర్చుయజ్ఞము
ఘనతరలోభవృత్తి యనుశాన్తున మెచ్చదు దేవకోటి వా
న నగు గతాగతపుభ్రమరణంబులు గీళ్లులు గాక మేలులే.

232

ఆ. నిత్యతృప్తుఁడై సరసత్యయజ్ఞనియెడ, దేవతలును నధికతత్పరై లగును
రమరత్పత్తివలన శ సవ్యయానందంబు, సంఘటిల్లుజూవె శ సంగయమింద్ర.

తే. అనిన జాజలి య క్లేనిశ ననఘ సీవు, కర్త ముడుగమి కెయ్యది శ కారణంబు
మాకు నెఱిగింపుమనుటయురమహితబోధుఁడగుతులాధారుఁడిట్లునరసతనితోడ.

క. ధర్మారాముఁడుసంతత,ధర్మసఖుఁడు నై యసంగరతానిష్ఠనుతి
నిర్మలఁ డగువానికి ని,ష్కర్మత్వానందసిద్ధి శ గలుగు ముసీంద్రా.

235

ఆ. నగము లెల్లఁ బుణ్యనగములు నదు లెల్లఁ, బుణ్యనదులు వినుమూఢుసూరాగ్ర
గణ్య యకలుషం బరకర్దమ మనఁ జాలు,నాత్మతీర్థ మెఱుంగునకలుషునకు.

క. కారణములవలనఁ గృత, ప్రారంభం బై నకర్మ శ మంచితగతికిం
గారణమే కర్తవ్య,త్వారభ్యక్రియలయట్టు శ లనఘచరిత్రా.

237

వ. అని చెప్పి యంత నిలువక.

238

క. విను మంచివారిచే నై,నను నితరులచేతనేని శ నాయెఱిగినయీ
యను నొప్పుదొ మేలో యను,ననుమానము వాపుదమె మరహాధర్మనిధి.

239

వ. అప్పని మనచేత నయ్యెడి సీవు దండ్రివోలెం బెనిచిన మరగి సీతో నరుగుడెంచి
సీశిరంబుచక్కటిచదలం జేరువం బాలయునిప్పులుఁగులం బిలిచి కరంబుల ధరి
యించి యుపలాలింపుమా యనుటయు జాజలి వానిం బిలిచిన నవి దివిన నిలిచి
యతనితో ని ట్లనియె.

240

చ. మునివర ధర్మదేవత మరముం బనుపక విను నారయంగ వ
చ్చినభటసంఘ మేము విను శ చెప్పెద మీసు గలంక పోరితం
బనునివి మత్సరంబు గలరయట్టిమనంబునఁ బుట్టు హింస వీ
నన జనియించు సంయమిజనంబు విమత్సర మైన మే లగున్.

241

తే. స్పర్ధ సద్ధర్మమునకు నాశని సుధర్మ,నాశమునఁజేసి నరుడు విరసప్టభావ
మొందుఁ గావున సంస్పర్ధ శ యుడుగవలయు,నిర్మల శ్రద్ధగై కొనిరనిపుణుఁడనఘ.

క. శ్రద్ధ. రవితనయ సాత్త్విక, బోధవ్యాపాప్తి శుభముఁ శ బాసరించు మన
శ్శుద్ధిస్వరూప దానిఁ బ్ర,బుద్ధుఁడు వాటించుఁ జూవె శ పురుషాత్మికఁగన్.

243

క. అమరులు విమలశ్రద్ధా,సమేతములు గానితాపశనత్వముఁ గ్రతుమ
త్వముఁ గైకొన రాసువిశే,షము గలిగిన మెత్తు రది ప్రశస్తం.బనఘా.

244

క. విను మునివర వాగ్వృత్తియు, మనఃప్రవర్తనముఁ గాచు శ మహితశ్రద్ధా
ధనసంపద శ్రద్ధ యనం, జనునది జీవాత్మసుప్రశన్నత సుమ్మి.

245

—తులాధారుడు జాజలికిం జెప్పిన బ్రహ్మాతలు. —

- వ. అని మఱియు నిట్లను బ్రహ్మగీత లనువాక్యంబు లాకర్ణింపుము. 246
- క. యాగంబునందు శ్రద్ధా, యోగము గలయశుచి శ్రద్ధ ర యొనరనిశుచి పు
ణ్యాగమనంపడఁ దుల్యలు, గా గణుతించిరి నిరూఢకత నమరవరున్. 247
- క. విను మజుఁడు శ్రద్ధ యతిపా, వని యది గలవాఁడు గౌరవ శ్రేష్ఠుం జా
తనియన్నము భోజ్యతరం, బని నిర్దేశించె నెల్లరయమరులు వినఁగన్. 248
- ఉ. వారక వడ్డి కిచ్చి కుడురవక వెర వారినదానశీలు నె
వ్వారికిఁ జేయుఁ జూపక ధుర్రవంబుగ లోభగుణంబ పట్టి ని
స్సారత నుండువేదవిదురసామ్యము, జేర్చి రమర్త్య లందు న
వ్వారిజసూతి దాని యగురవాఁ డధికుం డనియెక హవిర్విధిన్. 249
- ఆ. దానగుణము శ్రద్ధ ర లేనివానికి లేదు, గాన యివ్విధమునఁ ర గమలభవుఁడు
నిశ్చయించె నీవు ర నిర్మల శ్రద్ధాభి, పూతమతివి గమ్ము ర పుణ్యచరిత. 250
- ఆ. వినుము శ్రద్ధ గలుగుమనుజుండు పాపంబు, దొలఁగఁగ్రోవ నేర్పుఁదోలు డిగ్గ
నూడ్చి వెరవు గలుగునరగంబుచాడ్పునఁ, గాన మేలు శ్రద్ధరథానుఁ డగుట. 251
- వ. అని వెండియు. 252
- ఆ. మత్సరాదిచిత్తరమాలిన్యములు శ్రద్ధ, గలమనంబునందు ర నిలువ నేర
వనినఁ దేటి యిట్లు ర లనియె జాజలి తులా, ధారుతోడ నిభృతిఁ ర గౌరవేంద్ర. 253
- క. మునులవలనఁ దత్త్వం బే, విన కుండుటఁజేసి యిట్టిరవిధము గలిగె నా
కనఘా నీవాక్యంబుల, మనంబు దెలి వొందె శాంతి ర మరగెద నింకన్. 254
- వ. అనిన నభినందించి తులాధారుండు. 255
- క. తనతన తెరువునఁ గర్తం, బనుష్ఠితం బైన మేల ర యనఘ నివృత్తిం
గని శ్రద్ధఁ గూర్చుగా నే, ర్పెనయంగా వలయు దాని¹యెడయం దతఁడున్. 256
- ఆ. అట్ల కాక యని ప్రయంబుమై వీడ్కొని, జాజలియును జనియె ర రాజవర్య
యిహపరముల నెనకర మెనఁగ సౌఖ్యముతులా, ధారుఁడునుసమున్నతత్వమొందె. 257
- క. ఆవణిజుఁడు ధర్మస్థితి, దేవతలును మెచ్చునట్లు ర దెలియఁగఁ బలికె
నీ వీవాక్యము లన్నిట, భావం బలవఱిచి కనటు ర వాపుము వత్సా. 258
- వ. అని చెప్పినం బ్రమదంబు నొంది. 259
- క. సురసరిదాత్తజుతోఁ గురు, నరపాలోత్తముఁడు వినయనమ్మం డగుచుం
జరమో కార్యసమీక్ష య, చిరమో వలయునది కరుణఁ ర జెప్పు మనవుడున్. 260
- వ. అతం డతని కిట్లనియె. 261
- క. త్వరితము సేయక కార్యము, చిరంతనవిమర్శనముగఁ ర జేసి యొనర్పక
ధరణీశ్వర యోటువడఁడు, పురుషుండు సిద్ధియును వానిరబొందు దృఢముగన్.

- క. తాలిమి లేనిజనంబులు, మే లెఱుగక యట్టివానిమోదను బాడ్యం
బాలస్యం బిది యని దో, పాలోచన మాచరింతు శ రది మతి యగునే. 263
- వ. అని చెప్పి వెండియు ని ట్లను నీయడిగినయర్థంబు మేధాతిథి యనుమునిసుతుండు
చిరకారి యనువానివృత్తంబు వినినం దెలియు దానిం జెప్పెద. 264

— చిరకారి యనుమునికుమారునిసరితము. —

- క. అతఁడు చిరకాలసునిచా, రితంబుగాఁ జేసి యాచరించుం గురుభూ
పతివర్య యెద్దియును నది, కతముగఁ జిరకారినామరకంబునఁ బరఁగున్. 265
- సీ. విను మొక్కకారణంబున ముని పత్నిపైఁ, గోపించి చంప నశక్యొడుకుఁ బనిచి
యెటయేని వెడలి పోవుటయును బను లెల్లఁ, జిరవిచారముతోడఁ జేయుఁగాన
యచ్చిరకారి యి శ ట్లని విచారించె జ, నకుపంపు సేత మాశనంగ రాడు
తల్లిఁ జంపుటయును శ దగదు తండ్రి తలంపు, దప్పింతుఁ గా కని శ తలఁతునేనిఁ
తే. గల్గవం బండ్లు దాని సత్కర్తృవిదులు, మాతృరక్షక ర్తవ్యమెత్తూడ్కినై నఁ
బుత్త్రభావ మస్వాతంత్ర్యమునకు నెలపు, పాపమడఁగింప నెవ్వలనోపుకొక్కొ.
క. జననీపథంబు సేసిన, ననుమానమె నరక మగుట శ యని యుడిగితిఁ బో
జనకావమాన మొనరించి నవానికి నరకమున వశింపఁగ వలదే. 267
- తే. తల్లి¹భక్తిక బీజంబు శ తండ్రి వెట్టు, వంశధరణార్థముగ నిది శ వారిభంగి
యేను బొత్తులవాడ నశ్శయ్యిరువురకును, వీరలం దిప్పు డెవ్వరి శ విడుచువాడ.
వ. అని విచారించి తలంచుకొని. 269
- క. జనకుడ యే నై జన్మించినవాడను జనకుపంపు శ సేసినఁ బాయుం
దనయునిపాపము లనియును, విని యుండుదుఁ దలఁపు లింక శ వేయును నేలా.
క. జనకుఁడు దపమును ధర్మంబును విద్యయుఁ బరమదైవమును గావున నా
తనికిఁ బ్రియం బగుపని సేసిన దేవత లెల్లఁ బ్రీతిఁ శ జెందుట గల్గున్. 271
- వ. అని వితర్కించియుఁ దల్లి తెఱంగుఁ దలంచి. 272
- చ. కరచరణాదిసంఘటితశ్శకాయము సంజననంబు వహ్నిపు
ట్రరణికిఁబోలె దల్లిదెన శ నై నది గాదొకొ యట్లుఁ గాక దు
ర్భర మగుగర్భభేదమును శ బట్టికినై నిజదేహచింతపై
భర మొకయింత లేక పడురపాటులు నక్కట యెక్కు²డింతకున్. 273
- ఆ. వచ్చి పోయి చూచురవాఁడు గా కిడుమలఁ, బడునె తల్లివోలె శ బట్టితోడఁ
దండ్రి చెప్పు నిట్లు శ ధర్మశాస్త్రంబులు, నంబ గౌరవమున శ నధిక యగుట.
ఆ. బాలుఁడైన గొడుకుఁ ప్రాణుఁడైనను వృద్ధుఁడైననొక్కవిధమయ ర్థిలియును
నరయుభరముఁ దల్లి శ కాపదార్థంబు జ, గంబుకలిమి కెల్లఁ శ గౌరణంబు. 275
- ఆ. ఘోరజంతువులకు శ గురులకు నెమ్మెయి, దలఁచ నొక్కరూప శ తల్లి వలయు

- నూఱడిల్లఁగలదె ర యొండుసోటుల నువ, స్తువు నివాస మైశ్రవోటఁ గాక. 276
- క. అప్పుడ యనమర్థుం డగు, నప్పుడ దుగ్ధి యగు శూన్య ర మై తోచు జగం
బప్పుడ మాతృవియోగం, బెప్పుడు వాటిల్లె నపుడ ర యెంతయుఁ దూలున్.
- క. కలవాఁడు లేనివాఁడు న, బలుఁ డబలుఁడు మూఢబుద్ధి ర ప్రాశుం డనఁగా
వల దెవ్వరి కైన జనని, కలిమియ యత్యంతసౌఖ్యకర మై యుండున్. 278
- తే. ఇట్టిజనని వధించుట ర యెల్లభంగి, నధికపాపయోరాశిరయంచు ముంచు
దీని నెఱుంగఁడె పనులవాఁడైన వధకు, నేల తెంపు వాటిలుఁ జేతుర లెట్టులాడు.
- వ. అని యిట్లు పెక్కుభంగుల నూహించుచుఁ జిరకారి యగుట సతండు శీఘ్రకారి
గాక యుండం దడ వెంతయేనియుం గలిగె నంతకుం దదీయజనకుండు. 280
- క. వెడపనికి నాలిఁ జంపం, గొడుకుఁ బనిచి వచ్చినాఁడఁ ర గ్రూరత్వమునం
గడవంబడునొకొ పని యని, కడువెనఁ జనుడెంచె నశ్రుకణములు దొరఁగన్.
- వ. అట్లు సనుడెంచునప్పుడు. 282
- క. చిరకారి ¹యెట్లునుం దన, చిరకారితఁ జూపుఁ గాక ర శీఘ్రపుఁజేతక
దురటిల్లఁ జేయునే నను, వెరవరి వాఁ డిట్టిపనికి ర వేగిరపడునే. 283
- వ. అని పుత్రు నుద్దేశించి. 284
- చ. చిరముగ గర్భవాసమునఁ ర జెందితి పుత్ర చిరంబు గాఁగ ని
న్నరసెఁ గడయ్య తల్లి యనయంబును నేఁ బనుపంగఁ బూనియుం
జిర మగునట్టియి తైఱఁగురసేత దలంచితయేని సత్కృపా
పర చిరకారి నాఁ బరఁగురభాసితనామము సార్థకం బగున్. 285
- ఆ. నాకు నాతపంబునకు నింద రా కుండ, దురితభయము నిన్నుఁ ర బారయకుండ
నెమ్మిఁ జేసి తన్న ర నీచిరకారిత, సకలభూతములును ర సంస్తుతింప. 286
- వ. అనుచుం జనుడెంచి నివాసంబు ప్రవేశించినం గని చిరకారి నిజకరంబున నున్న
వధసాధనంబు డిగ్గ విడిచి యగ్ధాతమవంశవర్మచరణంబులు శిరంబు సోకఁ బ్రణా
మంబు సేసెం బత్నియుం జాఁగి మ్రొక్కె నయ్యిరువుర నెత్తి శోకబాష్పంబు
లానందాశ్రువులు గా నమ్మునివరుండు దనయుని గాఢాలింగనంబును ²మూర్ధ
ఘ్రాణంబునుం జేసి దీవనలం బొగ్గడల నభినందించి తానును వారును సుఖాసీనుఁ
డై యుండి యిట్లనియె. 287
- క. కార్యవిచారము చిరముగ, ధైర్యముతో నడప వలయుఁ ర దత్తత్త్రియలం
దార్యుఁ డనార్యుఁడు వీఁ డని, యార్యులు సేయుదురు నిశ్చరయమును ³జిరముగన్.
- క. మిత్రత్వము శత్రుత్వము, బాత్రతయు నపాత్రతయును ర బరికించు సుచా
రిత్రుఁడు చిరతరగణనా, సూత్రితముగ దాన నెల్లశుభములు నొందున్. 289
- వ. అని నిర్దేశించెనట్లాచిరకారిచిరకారిత్యంబు సఫలత్వంబు నొంది వినుతింబొందె.

- క. కావునఁ గురువంశోత్తమ, నీవును సదసత్ప్రకారరనిశ్చయము చిరం
 బై వఱలఁ జేయుమీ యది, గావించుం జరము లై నరకార్యఫలములన్. 291
- క. విను మచిరవృత్తిఁ జేసిన, పని కర్తకు నావహించుఁ ర బశ్చాత్తాపం
 బనఘా చిరభావిత శుద్ధినిరూపణకృతము శుభముఁ ర దేజముఁ జెచ్చున్. 292
- వ. అనిన విని ధర్మపుత్రుండు ప్రజల శిక్షించువెర వెట్టి దని యడిగిన నాపగానం
 దనుండు దొల్లి ద్యుమత్యేనుం డనురాజునకు నిజతనూజుం డగునత్యవంతుతోడ
 సంవాదంబు గలిగె నది నీయడిగినయర్థంబునకుం బ్రకాశకం బగుఁ జెప్పెద నాక
 ర్ణింపుము వా రిద్దఱుం బ్రజాశిక్ష తెఱంగు మాట లాడునమయంబున. 293
- సీ. వధము ధర్మంబుగాఁబుధులు సెప్పుదు రని, యనుశాసనము సేయూజనకుతోడ
 సత్యవంతుండు హింస ర కృత్యకర్తం బగు, నేని నకృత్య మిం ర కేది యనుడు
 మ్రుచ్చులు ప్రల్లదుల్ శసచ్చవారల యట్లు, గాకున్న బాధలు ర లోకమునకుఁ
 బుట్టవె యనిన నరబూభతి యమ్మాట, కతఁడు సంపుట దక్క ర నన్యదండ
 తే. విధిన శిక్ష సెల్లించుట ర వెరవుగాదె, నావుడును బతి యట్లేల ర నడచు దృష్టి
 దండవాగ్దండధనదండరతనువికార, దండములు సేయునది తప్పర¹దర మెఱింగి.
- క. విను చంపఁ దగినతప్పన, కనఘా చంపుటయు వలయు ర నాప్తుండు బంధుం
 డనుజుండు తనుజుండు ననుమ, న్ననయును దుష్టునెడ రాజునకుఁ బాప మగున్.
- తే. తాను మున్ను విసీతుఁడై ర తనదుమంత్రి
 వరులఁ బుత్రుల భృత్యుల ర వరుసతోడ
 వినయవంతులఁ జేసి భూరవిభుండు ప్రజకు
 రక్షణము సేయ నిహముఁ బరంబుఁ గల్గు. 296
- క. దోష మరసి కామంబును, రోషంబును లేక తగినరూపునఁ జేయం
 బోషక మగుధర్మమునకు, వైషమ్యవిహీన మైనరవధము కుమారా. 297
- క. చంపఁగఁ జూచియు లోభము, పెంపునఁ గ్రోధమునఁ గామరేషిడను మది శం
 కింపక దుష్టులు గీ డొన, రింపఁగఁ జూడమె కలంక ర రేగు నహింసన్. 298
- ఆ. విను మహింస విప్రజనులకు నెల్ల భం, గులను వలయుఁ బ్రజలరవలనఁ గరుణ
 గలిగి వారిఁ గీడు ర గదురక యుండంగఁ, గావు పతి కహింసరకత్వ మనఘ. 299

—కపిలగోసంవాదప్రకారము.—

- వ. అనియె నని చెప్పిన విని యజాతశత్రుండు తాతతో నవశ్యకర్తవ్యంబు గృహస్థ
 ధర్మంబో పరిత్యాగంబో నిరూపించి చెప్పవే యనిన నతండు రెండును మాననీ
 యధర్మంబుల కపిలగోసంవాదం బను నితిహాసంబు వినుము దాన నీవితర్కంబు
 వినిశ్చయదశంబొందు ననివలికి యిట్లనుఁ గపిలుం డనుసంయమినత్తముం డుత్త
 మాకృతియు భీతిరహితయు నహుషసంభావితయు నగునొక్కగోవుం గాంచి నీవు

వేదస్వరూపపుగావే యని పలికె నమ్మాట వేదంబులవలనియాదరంబు లేమింజేసి
వెడలినదిగా నూహించి యప్పుడు గెలన నున్న సూర్యమరల్చి యనుముని సూక్ష్మ
రూపంబున నగ్గోవునందుఁ బ్రవేశించి. 300

క. వేదములు డాంబికత్వా, పాదనములు గాఁగ యతులు శ వలుకుడు రవి స
ర్వాదరణీయంబులు నీ, కాదరపాత్రములు గావొ శ యని పలుకుటయున్. 301

వ. అగ్గోవున కతం డి ట్లనియె. 302

క. వేదములవలన నాకు న, నాదరమును నాదరమ్ము శ ననురెండును లే
వేది కతంబుగ నడిగితో, నీదుతలం పెఱుఁగునట్టి శ నేరిమి గలదే. 303

వ. అయినను నాయెఱింగినంత సెప్పెద నాకర్ణింపుము. బ్రహ్మచర్య గృహస్థధర్మ
వానప్రస్థవృత్తి పరివ్రజనంబు లనునాలుగా శ్రమంబులును దేవయానంబులయ
త్తైరువుల నడచుట సంసారులకుం గర్తవ్యంబు గావున. 304

క. వారలకు వేదవిహితా, చారంబులు వలయునది ప్రశస్తము హింసా
ప్రారంభ మాచరించుట, యారయఁగా మేలొ కీడొ శ యంచితమూర్తి. 305

వ. అనుటయు సూర్యమరల్చి యతని కి ట్లనియె. 306

క. అలఘుమతిని యజ్ఞార్థం, బులుగాఁ బశువులను ధాన్యములఁ గల్పించె
జలజభవుం డది గాకయుఁ, దలకొని యజ్ఞంబు లతఁడు శ దాఁ జేయఁడొకో.

క. విను మజ్ఞానకును బ్రాజ్ఞాన, కును గలయది దివ్యసుఖము శ గోరుట దివ్య
త్వనిరూఢి యాగకరణం, బునఁ దక్కఁగ నొంటఁ గలుగఁగబోలునె చెవుమా.

క. అమలినగృహస్థధర్మో, త్తమముం గల్గవహారంబు శ దైవతసంభా
వ్యము నై నయజ్ఞకర్తృ, త్వము మునివర హింస గాఁగఁ శ దలఁపం దగునే.

చ. అనుటయు ని ట్లనుం గపిలుఁ శ డాత్మసుఖై కపరాయణుండు మె
చ్చునె పెఱసౌఖ్యకోటి గతశోకుఁ డకాముఁ డసంగశీలుఁ డా
తని కవి యెల్ల నేటికి మరదప్రదలోకము లొల్లమిన్ సనా
తన మగుమోక్షముం గొఱలి శ తా విడుచున్ గృహధర్మవర్గమున్. 310

వ. అనిన విని సూర్యమరల్చి యాసిద్ధప్రవరున కి ట్లనియె. 311

ఆ. ప్రజలు దల్లిఁ జెందురపగిది గృహస్థధర్మంబు నెల్లయాశ్రమములుఁ జేరి
కాదె జీవనంబుగావించుకొను, గృహ, యుక్తుఁడోషధులకు శ నొడయుఁడగుట.

క. విను మోక్షము గార్హస్థ్యం, బునఁ గా దని యెన్నఁ డెచటఁ శ బురుషుం డెవ్వం
డు నిరూపించి పలికె స, ర్వనిధానము గృహము వేదరవాక్యఫలజ్ఞా. 313

క. అలసులు ధనహీనులు నై, సాలసి క్రియలు విడుతు రది విశ్వాత్మత దానం
గలదే సద్గతి వేదం, బులు విడిచి ¹యఘంబుపరతఁ శ బోవరె తండ్రి. 314

క. విదితము గర్భాధానము, మొదలుగ శ్రుతికలితమంత్రములు నిర్మలనం

పద లెల్లను బ్రాహ్మణునకు, నొడవించుట దగునె శ్రుతుల ర నొల్లక యుండన్.
 ఆ. అనినఁ గపిలుఁ డిట్లు ర లని వివరించు నా,చారములను దేవరసమితి నెల్ల
 భూమినురులు దృష్టిరబొందింతు రమృత మా,నంగఁబ్రీతినిచ్చురభంగియొలయ.
 వ. అది యట్లుండె వినుము చెప్పెద. 317

క. పాణి యుపస్థం బుదరము, వాణి యనఁగ మూయ రానిరవాకిల్లివి గీ
 ర్వాణులకు వీని బుధుఁడు పు,రాణపురుషరక్షకై తిరరంబుగ మూయున్. 318

తే. పుచ్చికొనఁడు ముందటఁ బైఁడిరప్రోక యున్న
 నలుక వొడమియుఁ బొడువను ర నడువఁ దొడఁగఁ
 డట్టియానైష్ఠికునిచేత ర నడఁగ కున్న
 పాణి యనియెడువాకిలి ర బంధురముగ. 319

క. ఏవిధముకాంత నైనం, దా విహరణమునకు నెపుడుఁ ర దార్పఁడు తనయం
 దావిప్తము భార్యావ్రత, మావెర వడ్డం బుపస్థ ర మనువాకిటికిన్. 320

క. తనుయాత్రకుఁ గా నశనము, గొనుఁ బూర్ణ ముగాఁ గొనండు ర గోరఁడుతొల్మం
 బున రానిదాని నమ్మెయి,ముని యదరద్వార మోపి ర మూసెనకాదే. 321

క. పలుకఁ డసత్యము దూఱం, బలుకఁడు బెట్టిదము గాఁగఁ ర బలుకఁడు వాదం
 బులకుఁ జొరఁడు వాణి యనం, గలవాకిలి యట్టిబుధుఁడు ర గప్పం జాలున్.

తే. ద్వారములు నాల్గు మూయంగ ర దక్షుఁ డైన
 వాఁడ చూవె బ్రాహ్మణుఁ డట్టిరవాని కేల
 తపములును యజనంబులు ర దానములును
 వ్రతములును వేదకింకరత్వంబు దొడఁకు. 323

తే. ద్వంద్వములు లేక పేర్చికి ర వ్రస్సి పడక
 ప్రకృతివికృతులఁ గనుచుండు ర బ్రాహ్మణత్వ
 శాలి యాసదాచారంబు ర నలుప లేని
 వాఁడు ఫలకాంక్షి యై కర్మరవశతఁ బొందు. 324

వ. అని నిర్దేశించిన గోవునం దడంగి యునికి దక్కి సన్నిహితుండై సూర్యమరశ్మితన
 పేరు సెప్పి యేను ధర్మనిర్ణయం బెఱింగికొన వలసి గోవిలీనుండనై పలుకుచుం
 డితిఁ గాని యొండు గాదు మహాత్మాని న్నాశ్రయించితి వేదంబులు ప్రమాణం
 బు లగుట యూఁది వర్ణాశ్రమవిహితాచారంబులు నడపుటయుం బరిత్యాగంబు
 నుం గల దెయ్యది యత్యంతవిధేయంబు నువ్యక్తంబుగా నెఱింగింపవే నీవు ధర్మ
 సూక్ష్మత్వదర్శి వేను శుశ్రూషకుండ న న్ననుశాసింపు మనవుడు గపిలుండు
 ప్రీతుం డై యతనికి ట్లనియె. 325

క. జ్ఞానంబు నాశ్రయించిన,వానికి నేపనులఁ గీడు ర వాటిల్లదు ప్ర
 జ్ఞానరహితుండు కామా,ధీనతమెయిఁ గర్మసమితీత్రిష్టువఁ జిక్కున్. 326

- క. అనహంకారుడు నక్రో, ధనుడు నత్పష్టుండు నై నరతడు శుభ మశుభం
బనుభేదముఁ బొరయఁడు విడు, పున సమతానుఖమయత్వముం గనుచుండున్. 327
- క. విను మెఱుక గలర మీ రె,ల్లను నేకాత్మత్వసిద్ధిలాభం జెందే
ని నొకని కలవడు నాతం, డనుమానింపఁ డఖలక్రియలుఁ బోఁ ద్రోచున్. 328
- ప. అనిన విని న్యూమరశ్చి యమ్మునివరున కి ట్లనియె. 329
- ఆ. వేదశాస్త్రసరణి శ విడుచు టున్నార్గవ, ర్తనము మోక్షపదము శ రాదు దాన
ననగ విందు నంచితాత్మ వేదంబులం, గైకొనమియ కీమ శ నాకుఁ జూడ. 330
- ప. నామనంబునందియంబుఁ బాపవే యనినం గపిలుం డమ్మహాద్విజునితో వేదం
బుల నేల కైకొన కుండ వచ్చు నవియ చూవె లోకంబులకం బ్రమాణంబు లని
పలికి యి ట్లనియె. 331

—❧— కపిలుండు న్యూమరశ్చికి వేదంబులు ముఖ్యప్రమాణంబులుగాఁ జెప్పట. —❧—

- క. అరయంగా శబ్దంబును, బరంబు నన రెండు సూవె శ బ్రహ్మములు గుహో
త్తర శబ్ద బ్రహ్మభజన, పరుండు పర బ్రహ్మమహితరపదముం బొందున్. 332
- క. మనమున నెద్దియుఁ గోరం, డనసూయయు శమము దమము శ నతులజ్ఞానం
బును గలగృహపతి ధర్మం, బని నడపును వేదచోదితాచారములన్. 333
- క. భూతదయయు ననహంకా, రాతిశయముఁ గలుగువిములుఁ శ డప్రాయశ్చి
త్తాతురుండు సూవె విధులు సు,నీతము లై నను దృఢాత్మరనిష్ఠకతమునన్. 334
- క. విను శాంతు లై నవిప్రులు, మనుజేంద్రులు గృహమునంద శ మహితవ్రతసం
జనితపరిజ్ఞాననిరం, జను లై పడయుదురు సూవె శ శాశ్వతపదమున్. 335
- తే. బ్రహ్మచర్యాదు లగునాల్గుఁ శ బాదమహిమ
గాఁగఁ బరఁగెడుధర్మ మొక్కటియ చూవె
యెవ్వఁ డెందు వ ర్తించిన శ నేమి నకల
కర్మఫలరూపకత్వ మొక్కటియ కాదె. 336
- క. సంతోషామృతసుఖత, స్వాంతం డగునేని నట్టిరవాఁడు గృహంబుం
గాంతార దేశమును నొక్కంతగ నిశ్చింతవృత్తి శ నక్షోభ్యుఁ డగున్. 337
- క. విను తృప్తారాహిత్యం, బున నాలపునాశ్రమంబుఁ శ బొందుదురు మహా
జను లది యుపనిషదుక్తం, బనక యవైదిక మనంగ శ నగునే నీకున్. 338
- క. జ్ఞానము ధర్మమున కధి, స్థానము మూలంబు పరమశాంతోపము భ
వ్యానూనత్యాగము రూ,పానందము ప్రాచు దాని శ కను వేదంబుల్. 339
- క. ఏదియుఁ దలఁప ననేవ్యము, గా దాశ్రమసమితిలోనఁ శ గావున శుచు లై
యేదాన నున్న సంసారోదధియాదరికిఁ బోవ శ నోపుదురు బుధుల్. 340
- క. సంతోషంబున నేగతి, శాంతాత్మున కొదవు దాని శ సద్గతిగా వే
దాంతవిధులు గొనియాడుదు, రింత నిజము దీని నీవు శ నెఱుంగు మనింద్యా.

తే. వేదతాత్పర్య మారసి శ వేదితవ్య, మెఱుఁగువారలు వేదజ్ఞు శ లిట్లు గాని
వారు వేదపాఠకులు సరస్వంబు నరయ, వేదపరినిష్ఠితము నూవె శ విప్రవర్య.

క. త్యాగ మొక నెలవు శమనం, యోగం బుత్తరము దాని శ కూర్ధ్వము సంతో
షాగమము మోక్షలాభో, ద్యోగికి నివి గమ్యభూము శ లుత్తమధిషణా. 343

వ. అని యి ట్లుపడేశించి.

344

సీ. వేదితవ్యం బన శ విదితంబు నా ఋతం, బనఁగ సత్యం బన శ సతిశయిల్లి
సంభృతస్థావరరజంగమం బనఁగ స, ర్వాత్మకం బన శుభం శ బనఁగ వెలసి
యవ్యక్త మనఁగ బ్రహ్మాంబు నా నుత్తర, మనఁగ శివం బన శ వినుతి కెక్కి
ప్రభవం బనఁగ నశవ్యయ మన శాంతి నాఁ, దేజంబు నా నెందుఁగ దేజరిల్లి
తే. ఊమ యనఁగ నంబరం బనఁగ ధృవంబు, నా ననామయ మన నొప్పిరలీనరూప
బుద్ధిసంప్రాప్య మగుత త్వరమునకు వేద, మానిత బ్రాహ్మణులకు సరమస్కరింతు.

వ. అని పలుకుటయు న్యూమరశ్చి ప్రీతుం డగుచుఁ గపిలునిం బ్రశంసించె నియ్యి
తిహాసంబుతాత్పర్యంబు సిఘం గనికొను మని చెప్పినం దద్దయుఁ బ్రియం బంది
ధర్మ నందనుండు ధర్మార్థకామంబులు మూఁడును వేదశంసితంబులు వీనిలోనెద్దా
నిలాభంబున విశేషంబు గలిగి యుండు నెఱింగింపవే యనిన గాంగేయుండు కుం
డధారుం డనువాఁడు నిజభక్తున కుపకారంబు సేసిన ప్రకారం బితిహాసరూపం
బునం బ్రవర్తిల్లు నది భవత్ప్రశ్నంబునకు నుత్తరం బై యుండు వినుము చెప్పెద
నని యప్పడమితేని కి ట్లనియె. 346

—❦— కుండధారుం డనుదేవానుచరునివృత్తాంతము. —❦—

సీ. యజ్ఞార్థమొక్క బ్రాహ్మణుఁడు ధనార్థియై, తపము సేయఁగఁగుండ శ ధారుఁడనఁగఁ
బరఁగెడుదేవానురచరుఁ డచ్చటికి వచ్చి, యభిలాష మేయాప శ మనుడు నర్థ
సిద్ధిఁ గోరెద నని శ చెప్పినఁ బ్రీతి నా, తఁడు మాణిభద్రుని శ ధనదభృత్యు
నియతిఁ దలంప సరన్నిధి సేసె నయ్యత్నుఁ, డతఁడు మదాశ్రితుం శ డైనయితని

తే. ధనసమగ్రునిఁ జేయవే శ యనిన నెంత, ధనము వలసిన నిచ్చెద శ ననియె మాణి
భద్రుఁ డమృహత్తుఁడు మర్త్యభావ మస్థి, రత్వదూషిత మనువిచారంబు వుట్టి.

క. ధన మేటికి నీవిప్రుని, మన మొలయఁగ వలయు ధర్మమార్గంబున దా
నన సర్వసంపదలు నగు, నని నిశ్చయ మొంది వినయ శ మతిశయ మందన్.

ఆ. యక్షవరునితోడ శ నవ్విచారము మృదు, వచనరచనఁ జెప్ప శ వాఁడు దాని
కాత్మఁ బ్రీతిఁ బొంది శ యనుమతి సేయంగ, సధికభక్తినిరతుఁ శ డై యతండు.

క. దేవతలను బ్రార్థించిన, నావసుధామరునిచిత్త శ మాప్రాద్ద తప
స్సేవనతత్పర మగుడు, దేవానుచరునకు ని ట్లనియె సతఁ డధిపా. 350

క. అనఘా భవదీయదయ, న్ననంబు దెలి వొందె నిపుడు శ నా కే నొల్లెన్
ధనము తపంబ యొనర్పఁగ, ననుజ్ఞ సేయంగ వలయు శ నాదరణమునన్. 351

- ఆ. అనిన నట్ల కాక శయాచరింపుము ధర్మ, మనుచు నరిగె నిర్జరరానుచరుడు
భూసురుండు మూలములును బత్తములు నా, హారములుగఁ జేసెనధికతపము.
- క. క్రమమున జలపవనము లశ, నములుగఁ గొని తపము సేసినం గాయముఁ జి
త్తము మానుషంబు లగుచం, దములు విడిచి దివ్యమహిమరథామము లయ్యెన్.
- వ. అట్లు సిద్ధుం డగుటయు. 354
- క. నను నెవ్వ రాశ్రయించిన, ధన మొసంగుదు రాజ్య మిత్తుఁ శ దద్ధరితములం
దునుముదు ననునగ్గలికలు, మనమున జనియింపఁ జొచ్చె శ మనుజాధీశా. 355
- వ. అవ్విధంబున మహానుభావుం డై. 356
- తే. ఆతఁ డతిభక్తిఁ దలఁచె దేశవానుచరుని, నపుడ యక్కుండధారుఁడునరుగుదెంచె
నరుగుదెంచిన నతఁడు నిరజానుభావ, జనితగంధపుష్పములఁ బూజన మొనర్చి.
- ఉ. చక్కఁగఁ జాగి మ్రొక్కుటయుఁ శ జయ్యన నెత్తి మనం బెలర్పఁగా
నక్కునఁ జేర్చి యిట్లనియె శ నద్దివిజానుచరుండు శంక దాఁ
దక్కి ధనంబుఁ గామమును శ ధర్మముతోఁ గలయంగ నెన్ను సే
యక్కుట యిట్లు వేద మని శ యప్సరుషార్థము నోలి మే లగున్. 358
- వ. అని ధర్మం బగించి. 359
- క. ఆసుకృతము గడ యెద్ది మ, హాసత్త్వా యోగ సేవనారామత ను
ద్భాసితుండ వగుచు నిష్ఠా, వ్యాసంగవిహారి వగు మననామయలీలన్. 360
- క. అని యతఁడు నిజనివాసం, బున కరిగెను విప్రవరుండు శ మునిజనములు పూ
జనము లొనరింప భేచరు, లనుమోదింప విహరించె శ నప్రతిహతుఁ డై. 361

— శారదృశవర్తితం బగునితిహాసము. —

- వ. అని చెప్పి యప్సరుషవరుం డప్పండవాగ్రజుతో వెండియు నిట్లను నొక్కధర్మ
సూక్ష్మత సెప్పెద నాకర్ణింపు ముంఛవృత్తి యగువిప్రుం డొక్కరుండు భార్యా
సహితం డై వనంబున నుండి యజ్ఞాచరణంబునకుం దొడంగి యహింసాపరుం
డగుటం బశువిధి యుడిగి ఫలమూలంబుల హవిస్తంత్రంబు నడపం జూచె నది
విహితాచారంబు గామి యెఱింగియు శాపభయంబునం దత్పత్ని యమృహీసుర
వరు నెదుర నిలిచియుం బలుకకుండఁ బాక శాసనాదులు హవిర్భాగంబులు గొనం
గడంగమి నగ్నియుం బచనశక్తిం దొఱంగె నట్టియెడ నాసమీపంబునం దిరుగు
హరిణంబు మనుష్యవచనంబులం దత్పత్ని దూటి యమృహీసురవరు నెదుర నిలిచి
తన్ను హింసించి యాగంబునెల్లింపు మనిన నతం డట్లు సేయం బొమ్మనవుడుఁ గొ
న్ని యడుగులు వోయి మగిడి యాకృష్ణమృగంబు నాయుచ్చదివ్యదృష్టిం గనుం
గూను మేను జెప్పినట్లు సేసిన నిన్నభినందించువారై యప్సరకాంతలును గంధ
ర్వులును వీరె విమానంబుల నేతెంచినవా రనుటయు నవ్విప్రుండు విలోకించి

దివ్యత్వసిద్ధికై దాని హింసించువాఁడగుటయు దానందదీయతపంబునకు నుత్పాతంబులు పుట్టె నేణరూపంబున వర్తించునాధర్మదేవత యాభూదేవునకు నన్నిధి సేసి నీయజ్ఞశ్రద్ధకు సంతోషించి ధర్మసూక్ష్మత్వంబు దెలుప వచ్చితి నర్హం బగు హింసావిశేషం బహింసావ్రతహానిం జేయదు క్రతువుగదా యని యనర్హహింస కర్తవ్యంబు గా దని నిర్దేశించి తత్పత్నీసమాధానంబునం దపశ్యక్తిప్రత్యాసత్తి యుం జేసి యాగవిశేషవిధానంబు వరప్రదానంబున నిర్వహించె నన్యుజిహాసం బు నారదప్రవర్తితం బని చెప్పిన నప్పుడమితోడు ప్రీతుండై.

362

—❦— భీష్ముండు ధర్మజానకు ముక్తిహర్షము చెల్పుట. —❦—

క. పురుషుం డేమిటఁ బాపాచరణమునకుఁ జొచ్చు ధర్మచర్యకు మూలం బరయఁగ నెయ్యది రెంటిం, బొరయం డెద్దాన నెట్లు శ్ర వించును ముక్తిన్.

వ. అని యడిగిన నతనికి భీష్ముం డి ట్లనియె.

364

సీ. గంధరసాదులకాంక్ష లోభము మోహమును దెచ్చు నద్దోషమునకు మనసు లోనైన ధర్మవిరోధంబు వాటిల్లు, దానఁ బాపము సేయకతలఁపు లొడవుఁ బ్రజ్ఞ నక్కీడులు శ్రభావించి నద్దోష్ఠి, బరఁగంగ విషయతత్పరత మాను నది ధర్మబుద్ధికి నాలవాలం బగు, ధర్మాచరణములఁ శ్ర దనివి సనక

తే. హృద్గతద్వంద్వముల నెల్ల శ్ర నెడల విడుచు ననఘ యనపాయ మగునుపాయమున ముక్తి వడయుఁ బదపడి యేను నీరయడిగినంత వట్టు దెలిపితి ధర్మనిర్వాహి వగుము.

365

తే. అనుడు ననపాయ మగునుపాయం బనంగఁ జెప్పి లోక్కటి మోక్షంబుఁ శ్ర జెందు తెఱఁగు దానిఁ దెలియంగ నెఱింగింపకే నరేంద్ర ముఖ్య యనియె నక్కురువంశశ్రముఖ్యుఁ డధిప.

366

వ. అనుటయు నమృహీకాంతునకు శాంతనవుం డి ట్లనియె.

367

క. వినుము ఘటము సేయుట సాధనములు లేకున్న నగునె శ్ర ధరణిప పూర్వాం బునిధికిఁ జనుమార్గ మపర,వనరాశికిఁ జనునె శ్రవెరవు శ్ర వలయుం దెలియన్.

వ. అడిగి మేలు సేసి తాకర్జింపుము.

369

సీ. క్షమఁ గ్రోధ మకృతసంకల్పతఁ గామంబు, చిరనిద్ర సత్త్వసంశ్ర సేవనమున గాఢధైర్యమునరాగద్వేషములుభయ,మప్రమాదమునమోహంబుభ్రమము వినివ ర్తనాభ్యాసమున రోగములు నుప,ద్రవములు హితము మిత్రంబుఁ గాల యోజితంబును నగురభోజనంబున జీవ,సందర్శనమున నిశ్శ్వాస మఖల

తే. విషయములు సంతవిరసతార వేక్షణమున,నిత్యసంతోషమునలోభశ్రనిరతి కృపన

ధర్మముచితకృతావేక్షరధర్మమవులఁ, ద్రోవనేర్చుట ముక్తికిఁగఁ ద్రోవ యధిప.
తే. తానుగ్రోధాదు లెడలించుఁగానిముక్తి, దెచ్చియీదొకభంగిముఁక్తికిఁబఱంబు
నగుట ననపాయ మగునుపారయం బనంగ,వలసె నీ నేర్పు పేరింతువంశవర్య.

చ. అనుడు నజాతశత్రుఁ డిటు శ లన్నలుఁ డమ్ములు లోను గాఁగఁ దృ
ష్ట నఖిలబంధుకోటులను శ జంపెడుతెం పొలసెన్ మహాత్మయే
యనువునఁ దృష్ట త్రోపు వడు శ నట్టిసమంచితచిత్తధర్మముం
బనుబలుపంగఁ జాలుకలభాషణపంక్తి ననుగ్రహింపవే. 372

క. అనుటయు దేవవ్రతుఁ డ,మృదుజపతికి నిట్టు లనియె శ మాండవ్యునితో
జనకుఁడు సెప్పినమాటలు, విను మవి తృష్ట నడఁగించువెరపు నొనర్చున్. 373

—❧జనకరాజమాండవ్యమహామునుల సంవాదప్రకారము. ❧—

వ. జనకునికడకు మాండవ్యుండు వచ్చి విత్పష్టత్వశిక్షఁ గోరిన నమ్మేదిసిశ్వరుం డా
దరభరితుం డై. 374

సీ. అర్థముల్ దుగిఖిదోషాకరంబులు విను, మేమిటిపై నాశ శ లేమిఁ జేసి
పొరయపు నను దుగిఖిరములు మునినాయక,మిథిల గాలంగ నేమియును నాకుఁ
గాలనియ ట్లుండె శ గామసుఖంబును, దివ్యసుఖంబును శ దృష్ట విడుచు
సుఖముఁ బోలునె యర్థరసులభతతోడన, గోవుతోఁ బెరిగెడుకొమ్ములట్లు

తే. తృష్టదానునుబెరుగుఁ దరదీయస క్త,మమత గలుగు మాబంధులరమాధనములు
మానివాసంబు లనమి మరమత్వ మెడఁ ది,రంబుగాకున్న నింకుఁద్యుష్టాంబురాశి.

క. దొరకొన్న ననుభవించుచు, దొరకొనమికిఁ జింత నొంది శ దురపిల్లక ని
ర్భరుఁ డై యున్నను దృష్టకుఁ, జొర వచ్చునె యతనిమనసు శ సువ్రతశీలా. 376

తే. విడువరాదు దుర్మతులకు శ నొడలు ముదియఁ
దాను ముదియదు ప్రాణాంత శ మైనరోగ
మనఘ తృష్ట వర్జితకాముఁ శ డైనతండు
దానిఁ బోద్రోచి సౌఖ్యసాంద్రత్వ మొందు. 377

క. శోక ప్రమదాదిద్వం,ద్వాకులుఁడవు గాక శాంతి శ సంతఃకరణ
శ్రీకిఁ బరిరక్ష సేయుము, నీకు విత్పష్టత్వసౌఖ్యశీనిత్యత గలుగున్. 378

క. అని చెప్పిన నమ్మని య,మృదుజపతిం బ్రస్తుతించి శ మనము ప్రశాంతిం
బనుపడఁగఁ బ్రీతి వీడ్కొని, చని వర్తిలైన విత్పష్టసరణిఁ గుమారా. 379

—❧పితాపుత్రసంవాదము. ❧—

వ. అనిన విని ధర్మనందనుండు శంతనునందనుతో సర్వభూతభయావహం బగుచుం
గాలం బతిక్రమించు చుండఁ బురుషుం డెద్ది యాచరించుట మేలు దీని మున్ను
నడిగి విన్నవాడనిది పెద్దయు విన వలయునది గావున నడిగెదం జెప్పవే యను

- టయు నమృహాత్మం డీయర్థంబు దెలియుటకు ముంద రేను జెప్పినపితాపుత్ర సంవాదం బనునితిహాసంబు లెన్న యందుఁ గొన్నివాక్యంబు లప్పడు సెప్పనియవి యునుం గలవు చెప్పెద విను మధ్యయనపరుం డగునొక్క బ్రాహ్మణపుత్రుం డన్వర్థనామధేయుండు మేధావి యనువాఁడు దండ్ర కభిముఖుం డై. 380
- సీ. ఆయువు దఱుఁగునంతంతకు ధీరుఁ డె,య్యది సేయువాఁ డన్న శ సతఁడు బ్రహ్మచర్యంబు వేదాభ్యసనమును సంతాన,సంపాదనంబు యశజ్ఞప్రవర్తనంబును జేసి వాశనప్రస్థధర్మంబు, నడపి యాచరితసశ్శాస్త్రము డగుట కృత్యం బనుడు జరాశమృత్యువుల్ జనన మా,దిగ వెనుతగులంగరదిగులు లేమి తే. మీను వల దన్నుఁ బొదువుటగన కిష్ట, వృత్తి విహరించుచుండెమరవిధమ కాదె యెల్లినేసెద ననక మేరలిపుడచేయు,మనఘ 1వార్చు నె మృత్యువు శ జనులపనుల.
- వ. అని పలికి పుత్రుండు వెండియు. 382
- క. కృత మిది యకృతం బిది యిది, కృతాకృతం బనుచు నరుఁడు శ కింక ర్తవ్య త్వతిరోహితాత్మహితసం, స్మృతి యైనఁ గృతాంతఁ డతనిఁజేర్చుఁ దనపురిన్.
- క. అనఘా మృత్యువు నమృతం,బును దేహమునంద కలవు శ మోహము మృత్యు త్వనిరూఢ మున్నరూపుం, గను టమృతత్వోపహితము శ గాఁగ నెఱుఁగుమీ.
- క. ననుబోఁటికిఁ బశుయజ్ఞం,బున హింసకుఁ డగుట దగునె శ భూసురవర హింసనరహిత మైనశాంతియ,జనమున బ్రహ్మధ్వరంబు శ నలిపెద నియతిన్. 385
- క. యోగంబుఁ దపంబుఁ బరి,త్యాగంబును గాక యెండు శ లగునె హితంబుల్ రాగముసరిదుగిఖంబును, ద్యాగముఁ బోలెడిసుఖంబు శ నరయం గలవే. 386
- క. ప్రజ యేన కాన నన్నుం, బ్రజ సుగతికిఁ బుచ్చు నని భరంపడి కోరం బ్రజ విడిచెద నాయం దది, యజేయమును నవ్యయంబు శ నగుపద మిచ్చున్.
- ఉ. కావున లోకసంక్షయము శ గన్గొని యెల్లెడ నిర్ణయముండ వై సివును శాంతియున్ సమతఃనిష్ఠయుఁ బూని గుహాప్రవేశసంభావన నాత్మదర్శనవిశ్వాసివి గ మ్మనినం దదీయవి ద్యావచనంబులం జనకుఁ శ డట్టిఁడ యై వెలిఁగెం గృతార్థతన్. 388
- క. నరనాథ యమృత మగును,న్నరూపు గను దీవు మరగు శ నాచెప్పినయి ప్పరమేతిహాసవాక్యోత్కరంబునర్థంబు చిత్తగత మగు చుండన్. 389
- వ. అనిన విని యుధిష్ఠిరుం డెవ్విధంబుశీలంబు గలవాఁడు బ్రహ్మపదంబు నొందునని యడిగిన భీష్మం డత్యాదరంబున. 390
- తే. అధిప లఘ్వాశి యై యింద్రియప్రపంచ జయము గలిగి మోక్షార్థోక్తసారధర్మ

నిరతి నుగ్ధాడివానికిఁ బరమ మగుప
దంబు తంగేటిజున్నచందంబు నొందు.

391

ఎ. అని పలికి మఱియు నిట్లను హఠితగీత యనువాక్యసంచయం బాకర్ణింపుము
దాన మోక్షధర్మంబులు దేటపడుం జెప్పెద హఠితుం డనుమునివరుండు విద్వ
జ్జనంబులుదనవలనం బ్రవ్రజనంబుసమీచీనప్రకారంబుగా నెఱుంగనపేక్షించిన.

— హఠితుండు విద్వజ్జనుల కుపదేశించిన తత్త్వ ప్రకారము. —

సీ. 1వారి కిట్లనియె నిర్మాణారంభమతి నిలు, వెడలి కోర్కులకెల్లరవిముఖుఁ డగుచు
జనములకీడు వాక్కుక్షుర్మనోవర్తనములఁ గూర్పక మైత్రి శ సమత కరుణ
గలిగి నిందాప్రశంసల ఖేదమును నుబ్బు, లేక పాడింటను శ నేకతంపు
గుడిమ్రానిపొంతను శ గుహలోన నుండుచు, డంపకములకు వంకటకములకును
తే. భోజనములకుఁ దఱి యెనఁ ప్రొద్దు గడపి, భిక్షగానుఁ బ్రీతి మన్ననఁ పెద్దపెట్టు
నట్టియెడఁ దక్కి క్రొత్తగానరుగుయతిని, రంతరంబు నాత్మారాముఁడై చరించు.

తే. అనిన వారు కృతార్థులై శ యతనిఁ బ్రస్తు
తించి రని చెప్ప విని నరర దేవవరుఁడు
దేవతటిసీతనూజుతో శ భావశుద్ధి
కలిమి యొప్పుగదే యని శ పలికి మఱియు.

394

తే. రాజభావంబు తొడుసునఁ శ గ్రచ్చుకొన్న
మనసుతో నుండ కెన్నఁడో శ మరలి యింద్రి
యముల నిర్జించి సత్త్వాదు శ లవులఁ ద్రోచి
యేను శాంతిసుఖంబున శ కెలయు టనఘ.

395

చ. అనుటయు నాతఁ డిట్లు లను శ నక్కురుభర్తకు వేగ మేటికే
ఘనభుజ యెల్లచందములుఁ శ గాలముతోడివ చుమ్ము వర్ణధ
ర్మనిరతి చిత్తపాకము క్రమంబునఁ దెచ్చుఁ గపాయపక్వతం
బనుపడ కర్హుఁ డేలగు నృపాలకుమారుఁడు సన్న్యసింపఁగన్.

396

వ. ఇవిషయంబున వృత్తగీత యనునితిహాసంబు గలదు వినుము వృత్త్రుండు భండ
నంబునం బడిన నెత్తికొని పోయి పెట్టుకొని యున్నయెడ నయ్యవళ్ల నొందియు
విషాదంబు లేక యున్నయద్దనుజవిభునితో శుక్రుండు వైరిహృతవిభవుండ వైన
సీకు మనోవ్యభలేమికే గతం బేమి యని యడిగిన సతం డతని కిట్లనియె.

397

— వృత్త గీత. —

తే. కలిమియును లేమియును విను శ కాలవశగ, తములు బోధవిహీనులదర్పదైన్య
కలితసుఖదుఃఖములఁ బెట్టుఁగాక యర్థములయనిత్యతయెఱింగినఁ గలదెవికృతి.

వ. అర్థంబులయస్థిరత్వంబ కా దాకర్ణింపుము.

399

1. చ. హఠితుండుని నిరాలంబమతి. 2. జ. నిరారంభ. 3. గ. తొడుసున. 4. గ. గ్రచ్చుకొన్న.

- క. దై వతమానుషతిర్యగ్భావంబులఁ బొందుచును విరకారిణి యై భూ-
తానలి దిరిగినవెంటన, వేవిధములఁ దిరుగుఁ గర్తృవివశత్వమునన్. 400
- క. ఏ నిది యంతయు నెఱుఁగుదుఁ, గాన వగపు నుబ్బు నాకుఁ శ గలుగ వనుడు ని
మ్మానవిహీనపుమాటలు, దానవకులనాధ నీకుఁ శ దగునే యాడన్. 401
- వ. అని యతనిమనస్సుద్ది యెఱుంగుటకు నై భార్గవుండు. 402
- క. అనయము నీను వొనర్చిన, విని యతనికి నిట్లు లనియె శ వృత్తుఁడు విజయం
బునకు నయితవముసేయ నె, మునుతత్పుకృతమునఁగొన నెఱుఁముఁడుజగములున్.
- క. ఆయైశ్వర్యము గ్రమ్మఱ, మాయుటకుం గారణంబు శ మాన్యచరిత లే
దే యొకదుష్కృత మది యిటు, సేయుం గాకేమి యేల శ చింతింపంగన్. 404
- క. విను మనఘ యింక సుకృతం, బునకుం జొర దుష్కృతంబురహితకుఁ బో నే
సనుపము నచ్యుతు నవ్యయు, ననంతఁ జెందెద ననామరయత నవ్విష్ణున్. 405
- చ. అనిమిషనాథుతోడియనిరయప్పడు గంటి ననంత నాద్య వి
ష్ణుని నలవోకఁ దన్తహిమ శ సువ్రత నా కెఱిగింపు కర్తృసం
జనితవిశేషతం గలుగుశ్చాయలలోపల నెద్ది యవ్వభం
గనుటకు సర్వ మయ్యెఱుక శ గల్గఁగఁ జేయుము నాదుబుద్ధికిన్. 406
- ఆ. అనిన నట్ల కాక శ వినుము చెప్పెద నని, యసురగురుఁడు పలుకుశనవసరమున
నచటి కరుగుదెంచె నఖిలమునీంద్రున, మ్మాన్యుఁ డగుననత్కూరమారుఁ డధిప.
- వ. వచ్చి యభిపూజితం దై సమున్నతాననంబున నున్నయమృహత్పునితో శుక్రం
డు విష్ణునిమాహాత్మ్యంబును వర్ణవిశేషంబులు నిద్దానవేంద్రునకు నెఱింగింపవే
యనిన నతండు ప్రసన్నవదనం డగుచు ని ట్లనియె. 408
- ఆ. వినుము దనుజనాథరవిష్ణునియం దఖి, లంబుఁ గలుగు నిలుచు శలయముఁ బొందు
నతనిభక్తి నింద్రియజయంబునను బోలె, దానధర్మవిధులఁ శ గాన రాదు. 409
- వ. అవి ప్రయోజనపడుటయుం గలిగియుండు నదియునుం జెప్పెద మున్ను విష్ణుని
మహిమ యాకర్షింపుము. 410
- తే. ధరణి పాదంబు లతనికి శ శిరము దివము
దిశలు బాహు లతఁడు సర్వర దేవమయుఁడు
భూతవిశేషసంహారములు తదీయ
మానసస్వైరలీలలు శ దానవేంద్ర. 411
- వ. వినుము జీవావస్థలు ఛాయలై యుండుఁ గృష్ణంబును ధూమ్రంబును హరితంబును
హరిద్రంబును రక్తంబును శుక్లంబును నై నవి యాఱుగల వద్దశావిశేషంబులు.
- తే. అనఘ విష్ణువిహారంబు శ లై నవిషమ, వివిధవిశేషసంహారవృత్తులందు
భక్తిమణ మొందెడిజీవుని శ బహుళకర్త, ములవశంబున నాతనిరబొందు చుండు.

తే. తన్ను నుత్తమమధ్యమారథమము లైన
 ఛాయ లొందంగఁ బ్రచురపరశ్శాయవృత్తి
 జీవుఁ డమరత్వముఖ్యనానావిధముల
 నొంది యెక్కుచు డిగ్గుచు శ నుండుఁ జూవె. 414

క. మే లొనరింపఁగ దొరకొను, మేలిమి గలచాయ కీడు శ మెఱుకొని చేయన్
 లోలత్వరహిత చాయకుఁ, జాలం గీడ్పాటు వొరయ్యఁచండము వచ్చున్. 415

వ. కావున. 416

క. రసకర్తృజ్ఞుఁడు దారము, పసిండి సేతకుఁ బ్రయత్నపరుఁ డై శుద్ధ
 త్వసమగ్రము సేయుక్రియ, నివసువక పరిశుద్ధి జీవ్రనికె జేయు టురున్. 417

క. విను కుసుమంబుల వాసిం, చిన నొప్పనికంపు విడిచి శ చెందును సార
 భ్యనిరూఢి దిల లట్టుల, యనఘా సుకృతముల జీవుఁ శ డకలంకుఁ డగున్. 418

క. అంతంతకు సత్కర్తృము, లెంతయుఁ బెను పొంద జీవుఁ శ డెక్కుఁడుచాయం
 జింతాకలుషము వాయఁగ, సంతోషామృతము నాని శ సంశుద్ధుఁ డగున్. 419

వ. ఎక్కుఁడుచాయ శుక్లత్వంబు. 420

క. జీవుఁడు శుక్లచ్ఛాయా, భావితుఁ డైనపుడు విష్ణు శ భావించుటకుం
 దా వెరవరి యగుఁ దద్గత, భావ మొనఁగు గుఱుతు లేనిరేపం డగు నెలవున్. 421

వ. అనిన విని వృత్తుం డవీనంబులు నమృతస్వరూపంబులు నగుభవదీయవచనంబులు
 వినికింజేసి విశుద్ధుండ నైతి నని పలికి ప్రాణంబులు విడిచి విష్ణునిం బొందె నని
 చెప్పటయు నప్పొండవేయా గ్రజుండు వృత్తునివిజ్ఞానంబును విష్ణుభక్తియు నింత
 యొప్పునే యని యగ్గించి యతండును నాఖండలుండును భండనంబు సేసిన తెఱం
 గెఱింగింపవే యనుటయు ననిమిషనదీనందనుం డతని కి ట్లనియె. 422

—❧ ఇంద్రవృత్రాసురులయుద్ధప్రకారము. ❧—

సీ. ఇంద్రుఁ డుజ్జ్వలరథం శ బెక్కి దేవానీక, సహితుఁ డై వృత్తువైఁ శ జన నతండు
 దనుజునైన్యముఁ గొని శ తాఁకె దత్సంగర, మవ్వాసపునకు భరయం బొనర్చె
 బర్వతప్రతిమరూపమున నయ్యసురయు, గ్రతఁ జూచి వడఁకుడైరవతకులేంద్రు
 నద్దానవుండుమారయాబలంబున మోహి, తునిఁ జేయ సొగయుడురమునిసమాజ

తే. సంస్తుతముగ రథంతరసామశక్తిఁ
 జేసి యమ్మూర్ఛ దేర్చి వరసింఘుఁ డతని
 తోడ నజుఁడును హరియు రుద్రుండుఁ బోరు
 గనుఁగొనంగ వచ్చినవారు శ గడఁగు మనుడు. 423

చ. అతఁడు గడంగ దేవగురు శ డప్పు మునీంద్రులుఁ దాను నమ్మరు
 తృప్తివిజయంబు గోరి హరుఁ శ భ్రాతృ సేయఁ దదీయతేజ ము

ధృతచటులజ్వరం బగుచు ర దైత్యపతిం బొదివె నురేశ్వరో
ద్యతకులిశంబుఁ బొందె హరి ర తత్సమయంబునఁ గౌరవేశ్వరా.

424

తే. ఇంద్రునకు రుద్రుఁడ త్తటిరనిట్టు లనియె, ననఘయఱువదివేలు దిశవ్యాబ్జములు మ
హాతపం బొనరించె నీరయసుర వీని, కొనఁగెఁ బద్మజుఁడధికమహాగ్రబలము.

క. అని చెప్పి యబ్బలము నా, ఘనతేజముచేత నడఁగుఁ ర గడఁగు మనుడు న
య్యనిమిషనాథుఁడు వజ్రంబున వై వ నతండు వడియె ర మునిగణ మలరన్.

క. సుర లార్చిరి తూర్వంబులు, మొరసె ననేకంబు లపుడు ర మోదమున మునుల్
హరిహరులం గీర్తించిరి, సురేంద్రు నగ్గించి రధికశుభవాక్యములన్.

427

క. విను విష్ణునిసంస్పర్శంబున నప్పడ చూపె కనలు ర వోయిన నతనిం
గనుటయు శాంతిం బొందుటయును గురువర కలిగె వృత్తునల్లంబునకున్.

వ. అని పలికి భీష్ముండు వెండియు నవ్విభున కిట్లను నట్లు వృత్తుని జయించి.

429

చ. హరునకు మ్రొక్కి మీకరుణ ర నార్తి దొటంగి యనూనసౌఖ్యముం
బొరసితి నంచు ¹వీడుకొని ర పోయె మహేంద్రుఁడు బ్రహ్మహత్య యా
సురపతి కెనపు వెన్నొనియెఁ ర జొచ్చె బీసాంతర మాతఁ డందునుం
బరిగొని యుగ్రవృత్తి నది ర పట్టెఁ జలంబున నమృతహత్తునిన్.

430

ఆ. బ్రహ్మహత్య దన్ను ర బట్టిన నమరేంద్రుఁ, డజునికడకు నేఁగి ర ప్రార్థనంబు
చేసి దీనిఁ బాయఁ ర జేయవే యన నతం, డది దొలంగఁ జేయరననువుడలఁచి.

వ. అగ్నినోషధివృక్షతృణంబులను వనితాజనంబులను జలంబులను దలంపునరావించి
వృత్తునివలన వాసపునకుం బాటిల్లిన బ్రహ్మహత్య చతుర్భాగంబులు సేసితి మీర
లాక్కొక్కపాలు గై కొనుం డని పనిచెఁ బనిచిన వారు దేవా సీపంపు సేసెదము
మాకు నిష్కృతి యెట్టిది దాని నీదివ్యచిత్తంబున నవధరింప వలయునని పలికిన
నగ్నికిని నోషధివృక్షతృణంబులకును వనితాజనంబులకును జలంబులకును వరం
బులుగాఁ గ్రమంబున నీవు ప్రజ్వలింపక హవిఃప్రదానంబు సేయవనియం
దును మీకుఁ బర్యవశంబుల భేదనచ్చేదనంబు లాచరించువానియందును మీరు
రజస్వల లై యుండ మీతో సురతంబు సలుపువానియందును మీతో
మలమూత్రశ్లేష్మంబులు విడుచువానియందును మీమీకడ నున్న బ్రహ్మహత్య
ప్రవేశింపం గలయది యని నిర్దేశించిన దానికిం బ్రియం బంది యగ్నిప్రముఖం
బులు శతమఖు బ్రహ్మహత్యపాళ్లు ధరియించి రిట్లు విరించి ప్రసాదంబునం గల్గ
వంబు దొటంగి యాఖండలుండు తదనుమతి నశ్వమేధంబు సేసి నాకసామ్రాజ్యం
బున సర్వలోకపూజ్యత్వంబు నొంది వెలింగె నని చెప్పి వెండియు నిట్లనియె.

తే. ఒడవువృత్తురక్తమున బురద్బుడము లెసఁగి

⁴పుట్టకొక్కు లై యవి జనభోజ్యభావ

మొంది విప్రాదికద్విజరయోగ్యతాభి

పన్నములు గావు ధర్మసంపన్నచరిత.

438

క. ఆవాసపుచందంబున, నీవును శత్రుజయకీర్తనీయుడ వగుచున్

భూవిబుధుల కెపుడు బ్రహ్మ, దావహుడవు గమ్ము భారతాశ్వయముఖ్యా.

తే. పర్వములయందు విప్రసరభను సభక్తి, కంబుగా నెవ్వ డీశక్రకథఁ బఠించు
వానిఁ బాపము లొందవుమానసియ, ధర్మములయందు రతుఁడగు రథర్థతనయ.

వ. అనిన నతండు ప్రీతుం డై వృత్తుండు జ్వరంబుచేతం బొదువంబడియె సని వింటి
దానిజననంబును దత్ప్రకారంబును నెఱింగింపవే యనుటయు భీష్మం డాభూపతి
కి ట్లనియె.

436

—❦—దత్తమఖిధ్వంసంబునప్పుడు శివునివలన జ్వరం బుట్టవించినప్రకారము. ❦—

సీ. రజతాచలంబున ర రత్నతటంబున, నంబికాసహితం డై రహరుండు పేర్తి
నమరమునీంద్రయశ్శూదులు గొలువంగ, నుండు నట్లుండంగ ర నొక్కనాండు
దేవర్షికోటు లరతిప్రమదంబునం, జనఁ జూచి వీ రేమిరపనికి నెచటి
కరిగెద రని పతి ర నడిగె భవాని యా, తండు దత్తుచేయుచుధర్మమునందుఁ

తే. దమహవిర్భాగములు గొనుదాని కనినఁ, బొలఁతి నీ వేల పో వనురపలుకు వలికె
నాకుమునుభాగపరికల్పనంబులేమి, నతఁడుఁబిలువఁ డేనునుబోవరనియెభవుండు.

క. తనపతికి భాగకల్పన, మొనరింపఁడు దత్తుఁ డని మరహాగ్రవుఁగోపం
బున బామలు ముడివడఁగ న, వ్యనిత పలుకు మాని యుండె ర వసుధాధీశా.

సీ. దేవచిత్త మెఱింగి ర దేవుండు ప్రమథసం, ఘంబును దాను నాశక్రతువు సెఱుప
నరిగె యజ్ఞాంగంబు ర లన్నింటిఁ బ్రమథులు, గాసిసేయుచును రరక్తములు సల్లి
యార్పంగ మృగరూప ర మై గగనంబున, కెగసె నధర్మము ము ర న్నిశునుదుట
నలుకఁ బుట్టినఘర్తజలకణ మిలఁ బడ్డె, బెనుమంట లెగసిన ర జనితుఁ డయ్యె

ఆ. నందుఁ బురుషుఁ డొకరుఁడరుణనేత్రకము నీ, లంబు నూర్ధ్వరోమరకంబు ఘోర
భంగికంబు నై నరయంగంబుతో సప్త, తంతుదాహి యగుచు ర ధరణినాథ. 439

క. సురలు మునులు భయమునఁ బఱచిరి నలుగడ బ్రహ్మవచ్చి శివుఁగని వివయో
త్తరముగ మ్రొక్కుచు నమరులు, పరికల్పించెదరు నీకు ర భాగము భక్తిన్.

వ. స్వామి కోపం బుపసంహరింపుము. 441

క. నావుడు నల్ల నగుచు న, ద్దేవుండు కరుణించి మునుల ర దేవతలను సం
భావింప భాగకల్పన, గావించిరి వార లాజరగత్ప్రభువునకున్. 442

వ. అప్పరమేశ్వరుండు సుప్రసన్నుం డై యనిమిషులకు మునిగణంబులకు నానందం
బొసంగె శతానందం డయ్యిందు శేఖరునితో దేవా నీనుదుటిచెమటం బుట్టిన
యప్పురుషుండు జ్వరం బనునామంబునం బ్రశస్తం డయి ఎందునుం జరియించు
నీజ్వరం బేకముఖత్వంబునం బృథివికి దుర్భరంబగు బహువిధంబుగా సృజియింపవే

యనుడు నగ్గిరీశుండు కరులకు శిరస్తాపనంబును భుజంగంబులకు నిర్తోకంబును గోవులకు ఖురాంతర్బాధనంబును మృగంబులకు నై జన్వరూపదర్శన ప్రత్యవరోధ నంబును దురగంబులకుఁ బార్శ్వశోషణంబును మయూరంబులకుఁ బత్తోద్భేద నంబును గోకిలంబులకు నేత్రరోగంబును శుకంబులకు హిక్కయు నజంబులకుఁ జిత్తభ్రమణంబును శార్దూలంబులకు శ్రమంబును మనుష్యులకు జననమరణాదులయెడ వేదనావేశంబునుంగా విభాగించె నివి జ్వరప్రకారంబు జ్వరంబు మాహేశ్వరం బగుతేజంబు గావున సర్వజనంబులకు నమస్కార్యంబును మానసియంబును నై యుండు. 443

- క. జ్వరకథ వినినఁ బఠించినఁ, బురుషుం డారోగ్యసిద్ధిఁ శ బాదలుం దేజస్సురణముఁ జిత్తసమాధియు, దొరకొనుఁగోర్కులుఫలించుశుచితిము లడఁగున్ .
 క. అని చెప్పి యమరతటిసి, తనూభవుం డాదరమున శ ధర్మసుతునితో ననఘా నీ విం కెయ్యది, వినవల తనవుడు నతండు శ వినయానతుఁ డై . 445

—శాస్త్రతత్త్వం బెఱుంగనివాఁడు సేయవలసినవిధము. —

- తే శాస్త్రతత్త్వ మెఱుంగకశంకయాత్ముఁ, డగుచుఁ బరమార్థ మిట్టిదిరయనఁగలేని యట్టివాఁ డేమిక ర్తంబు శ నాచరించు, వాఁడు సెప్పవె ధర్మప్రవర్తనజ్ఞ. 446
 వ. అని యడిగిన నమ్మహామతి యతని కిట్లను గురుపూజయు వృద్ధోపసేవనంబును విద్యాశ్రవణంబును నవశ్యక ర్తవ్యంబులు మఱియునుం జేయవలయునవి నారద గాలవసంవాదంబు వినినం దెలియు వినుము చెప్పెద నారదు నాశ్రయించి గాలవుండు. 447

- క. నానాశాస్త్రంబుల న, క్థానేకత్వంబు గనుచు శ నప్రాప్తనువి జ్ఞానపరినిష్ఠ మగుమ, న్నానసముం దేర్పవే సరమ గ్రవివేకా. 448
 వ. అని యభ్యర్థించిన నదేవముని యమ్మహాద్విజున కిట్లనియె. 449

- క. చతురాశ్రమములవృత్తి, స్థితులు పరీక్షించి యుండుఁ శ జెందఁ దలఁచి తద్గతినూత్నదృష్టిఁ గనుఁగొని, సతతంబుఁ ద్రివర్గచరిత²సౌమ్యుం డగుచున్ .
 తే. పాపకర్తంబు లెల్లను శ బాయఁబెట్టి, పుణ్యకృత్యంబు లగువానిఁబురుషుఁ డోపి నట్లు శుద్ధమనస్కుఁ డై శ యాచరించు, వాఁడు సజ్జనసంగతి శ వలయు నెపుడు.

- క. విను సర్వభూతములయం, దును మార్దవయుక్తుఁ డై మరధురవాగ్విృత్తిం బనుపడఁగ వలయు నార్జవ, మనూనముగ దేవపితృసమర్చకుఁ డగుచున్ . 452

- క. అనహంకారము నప్రా, ర్థనమును విషయములఁ బెద్ద శ దగులమియును మేలనఘా పరు నిందించుట, దను వర్ణించుకొను టనుచిరతము లెయ్యెడలన్ . 453

- క. విను మలసుండును గర్వియు, నసర్థభాషియును మత్సరాలీఘుఁడుఁ గ్రోధనుఁడును గా వలవదు శ, క్త్యచరూపతఁ జేయ వలయు శ నాతిథ్యంబున్ . 454

- క. వేదాధ్యయనంబుఁ దదం, గాదరణము యజ్ఞవిధిసమాంభము ధా
 త్రీదై వతసమ్మానము, నేదేశమునందుఁ గలుగు శ నిర వది నిలువన్. 455
- క. ఇతైఃఁగునఁ బురుషుం డ, త్యుత్తమచరితముల నడచు శ చుండఁగఁ బాయుం
 జిత్తంబుకలఁక బోధో, త్పత్తికి నది మూల మగు సరస్వతీవిదూరా. 456
- క. అని చెప్పె ననుడుఁ గుంతీ, తనయాగ్రజుఁ డమరతటినిరతనయునితో ని
 ట్లనుఁ గాలపాశసంఘే, దనమును ననుబోటి యెవ్వరధంబునఁ జేయున్. 457
- వ. అని యడిగిన నతం డతని కిట్లనియె. 458

—అరిష్టనేమి యనుముని సగరున కుపదేశించినధర్మప్రకారము.—

- అ. విను మరిష్టనేమి శ యనుముని నడిగె నీ, యడిగినట్ల సగరుఁ శ డమ్మహాత్ముఁ
 డన్నరేంద్రునకుఁ బ్రయంబునఁ జెప్పిన, సౌమ్యవాక్యములు ప్రశాంతిఁజేయు. 459
- వ. వానిం జెప్పెద నవహితుండ 2వై వినుము సగరుం బ్రబోధించుటకు నరిష్టనేమి
 యిట్లను ధనధాన్యపశుకళత్రపుత్రాదుల నందడిం బడి డెందం బాకులం బగు
 నేని ముక్తిమార్గంబు దుర్గమం బై యుండు. 460
- నీ. వృద్ధకళత్రంబు శ బుద్ధిమత్పుత్రుల, విడిచి నిర్భరత విశవిక్తదేశ
 మునకుఁ బోవలయు సరపుత్రుం డపుత్రకుం, డనువిశేషంబు లేర దతులశాంతి
 వైరాగ్యములు గలరవానికి విను నృప, వర్య బంధులఁ బ్రోవ ర వలదె యనుత
 లంపున సంసారశలంపటుం డగువాఁడు, బేల దా మృత్యుపురపాలు వడిన
- అ. 3యపుడవారి నరయ శ నబ్బునే యద్దశఁ, దలఁచి ముక్తి గోరఁ శ దగదె యట్లుఁ
 గాక తనకు వారు శ గలుగుదురే యప్పు, డదియుఁ దలఁప వలయునదియ కాదె.
- తే. భూతములపుట్టుఁ జేప్టయుఁ శ బాలియుటయును
 జూచునేర్పు గలుగువాఁడు శ సూడ నేర్పు
 మోక్షమార్గంబు చిత్తంబు శ మూఢ మైన
 సక్తుఁ డగు లోకగతి నెట్లు శ ముక్తి కలుగు. 462
- క. అనఘ దురన్నము శాలో, దనమును భూమియును మృదులశత్రుము నజిన
 మ్మును సురుచిరచీనాంబర, మును సరి యెవ్వనికి నతఁడు శ ముక్తిం బడయున్.
- తే. నేల యెల్లను నేలినశత్రువుల పుట్టు, నీగి పోకయుఁ జూ పాదిరగాఁగఁ గలుగు
 శక్తు లెడలినఁ జెడుమేనిరచందమును ద, లంపనేర్చునతఁడు మోక్షరత్నజెందు.
- క. ధనయోగము దుర్లభ మని, యను క్లేశము సులభ మనియు శ నూహించుచు నె
 మ్మనమున మర్త్యత్వము గీ, డని యెఱుంగునతండు గను మరహానందంబున్.
- క. కావున గృహస్థవృత్తి, నీ వతిలోలుడవు గాక శ నెఱిఁ జేయుము ర
 త్సావిధి ధరణీప్రజకుం, నైవల్యము దాన నీకుఁ శ గలుగుం జాలుకన్. 466

క. అని బోధించిన సగరుం, డనయముఁ దెలి వొంది నియతుఁ యై ప్రజ రక్షిం
చె నరేంద్ర సింహ దద్య, ర్తనమున నెగడుము జనాభిరంజన మొప్పన్. 467
తే. అనినఁ బ్రియ మంది పాండవేయ్యా గ్రజుఁడు, ధర్మవిద్వేషపరు లగురాదానవులకు
మంత్రియైయుండుశు క్రత్వశ్రమహిమయెట్లు, గలిగెభార్గవునకుఁబుణ్యశ్రగ్గణ్యచరిత.

—శుక్రనామంబు భార్గవునకుం గలిగినవిధము. —

చ. అనవుడు భీష్మఁ డిట్లనియె శ నాతఁడు యోగబలంబుపెంపునన్
ధనమని మోసపుచ్చి తదురదా త్తధనం బవలీలఁ గొన్న నె
మ్మనమున నొచ్చి చెప్పెఁ బురమర్దనుతోడ నతండు దానికిం
గనలున నమ్మహేశ్వరుఁడు శ గన్నుల నిప్పులు రాలు చుండఁగన్. 469

తే. శూలము గ్రతనెత్తియెచ్చితనున్న, వాడుభార్గవుఁడనుచు దుర్రాక్షోప, వివ
శుఁడగుటయునాతఁడుర వెఱచిచాల, దూరముగఁబోయి¹ తుప్పలఁగ దూలియుండె.

క. అమ్మెయి నిలుచుటకును జి, త్త మ్మోర్వమిఁ దల్లడంబు శ దనికినఁ గడు వే
గమ్మునఁ ద్రిపురహరునిహ, స్తమ్మునఁ జొప్పడియెఁ గని యతఁడెడ వెన మ్రింగెన్.

ఆ. కడుపులోన నుండి శ కలగొనఁ బాతెడు, విబుధవై రిగురుఁడు శ వెడల కుండు
నట్లుగాఁగఁ దెరువు శ లన్నియు మూసి శి, శ్మంబు మూయ కంగరజన్మరిపుఁడు.

క. వెడలు మని తెరువు సూపిన, వెడలెను భృగునందనుండు శ వెండియుఁ గోపం
బడరఁగ నాతనిఁ గనుఁగొని, యెదురుద్రునిఁ జూచి దేవి శ యిట్లనియె నృపా.

క. నీకడుపున జన్మించుట, నాకుం గొడు కయ్యె నితఁడు శ నానుతునకు ను
ష్లోకా యలుగం దగునే, నీకు నుఖం జేయు మీతరనిం గృపతోడన్. 474

తే. అనినఁ దేజస్విఁ జేసి చంద్రార్ధమాళి, శిశ్నమున నిర్గమించుటఁగ జేసి యితఁడు
శుక్రుఁడనుపేర వర్తించురసుదతిసీకుఁ, బ్రియ మొనర్చితి ననియెనన్ర ప్రీతితోడ.

తే. అనఘ యిది భార్గవుఁడు శుక్రు శ ఙ్గై నతెఱఁగు
నావుడును ధర్మజుఁడు శాంతరసపునితోడ

నీదువాక్యమృతమున నాశ నెమ్మనంబు
తృప్తి సనదు సద్ధర్మంబు శ దెలుపు మనియె. 476

వ. అనవుడు నమ్మహానుభావుం డమ్మహీనాథుతోఁ బరాశరగీతా శ్రవణ ప్రవణుండ
వగు మది ధర్మప్రబోధకం బగు నని పలికి యిట్లనియె. 477

—జనకునకుఁ బరాశరముని యుపదేశించినధర్మప్రకారము. —

సీ. జనకభూపతి యడిరగినఁ బరాశరముని, ధర్మసంబోధనరతానిరూఢి
నిట్లని యెఱిగించె శ నిహపర సౌఖ్యముల్, ధర్మకార్యము లని శ తలఁచి నరుఁడు
ఫలము బీజంబునగా శ బడయునట్టుల ధర్మమున సౌఖ్యసంసిద్ధిఁ శ బొందవలయు
సుకృతదుష్కృతములు శ సుఖమునుదుఃఖంబుఁ, గుడువఁజేయక నరురవిడువవధిప

1. క. శుకనామంబు భార్గవునకుం గలిగినవిధము.

తే. వాఙ్మనోదృష్టికలితప్రవర్తనములఁ, గాయచేష్టితములను శ్రన్వాయపక్షముఁ
బారయ నీకున్న సత్పథశ్రవణి గలుగు, సత్యశమదమాహింసలు శ్ర సత్పథములు.

క. అనఘం డింద్రియహయభృత, మనోరధరథంబు నాఁగు శ్ర మహాతజ్ఞాన
త్వనిరూఢరశ్మిశక్తిని, జననాయక దుష్పథమునఁ శ్ర జన కుండంగన్. 479

ఆ. పడయ రానియాయుశ్ర వాడలికిఁ గలిగినఁ, బాపకృతుల దానిఁ శ్ర బడటఁ గలుప
నగునె పుణ్యవిధిసమాచరణములఁ గై, సేయ వలయుఁగాక శ్ర చెలువు మిగుల.

క. ¹దురితంబులు దొడగుమహిత, కరణంబున మేలు వడయఁగాఁ గోరుట భూ
వర దుస్సలీలస్నానా, దరము తెఱఁగు సూవె యెవ్వోధంబునఁ దలఁపన్. 481

క. సమదర్శి యై యఖిలభూ, తములను దనయట్ల కాఁగఁ శ్ర దలఁచుచు నెవ్వం
డమలన్వాయపరుం డగు, నమరు లతని వందనియుఁ శ్ర డండ్లు నరేంద్రా. 482

క. ధన మించుకేని ధర్మం, బునఁ బడసినయట్టి దైన శ్ర భూవర పాత్రం
బున నిడిన నది మహాఫల, జనకం బగు నండ్లు వేదశసంవేదిజనుల్. 483

తే. మునులఋణ మధ్యయనమున శ్ర ననిమిషులఋ
ణంబు క్రతువున సతిధిఋణంబు పూజఁ
దీర్చునది శ్రాద్ధమునఁ బితృదేవతలఋ
ణంబు సరులఋణము రంజనవ్రతమున. 484

క. నారదపర్వతదేవల, భారద్వాజాదు లైన శ్రపరమమునులు ధ
ర్మారంభంబునఁ బడసిరి, గారవ మట్లగుట ధర్మశ్రకరణము వలయున్. 485

క. విను మర్హుఁ డగు ననర్హుం, డనఘా విష్ణుస్తుతిక్రియం దపమున ధ
ర్మనిరూఢి నివి మనంబున, ఘనపరిబోధంబుఁ గూర్చు శ్ర గావున సధిపా. 486

ఆ. ఆహితాగ్ని బుణ్యుఁడను శ్రుతి జననియు, జనకుఁడును గురుండుశ్రద్ధతియును
దేజమును బలంబు శ్ర ధృతియును బుద్ధియు, నగ్ని యగుటఁజేసి శ్ర యమలచరిత.

తే. సుజననంగతి కృత్యంబు శ్ర కుజనుఁ డైన, దాన నిర్మలుఁడయ్యెఁగుఁగానవినుము
శూద్రజాతిభూదేవశ్రశూషగాదె, యిహాముఁబరమును బడయుటశ్రమహితవృత్తి.

క. అనఘా మర్త్యులజీవన, మనిత్య మని యెఱిగి సుఖముశ్రవప్పడు దుఃఖం
బునయపుడు ధర్మ మేమట, కునికియ యెఱ్ఱాతి కైన శ్ర నుర పూహింపన్. 489

తే. పాప మించుక దొడరినశ్రపనియు నెట్టి, ఫలము గలిగిన వల దల్పరఫలవిధాయి
యైనపుణ్యమిశ్రితకార్యశ్రమాచరించు, నది శివం బగు దాన నిశామ్యుఁ బరము.

తే. యజ్ఞపరుఁడు రక్షకుఁడు నురపార్జకుండు, విప్రశ్రుశ్రావకుండు, గానిశ్ర విప్రరాజ
వై శ్రశూద్రులు దక్కటిరవాని నెట్టి, ధర్మములఁ జేసిరేని నశ్రధర్మపరుల. 491

ఆ. ధర్మలబ్ధి మైనశ్రధనము పాతికయేని, బహుశ్రఫలము నిచ్చు శ్ర బాపవృత్త్యు
పార్జితంబు కోటి శ్ర యైన నిష్ఫల మండ్లు, దానశాస్త్రవిదులు శ్ర మానవేంద్ర.

1. క. దురితంబునఁ దొడగుమహిత; గ. దురితంబునఁ...నహిత.

- క. ¹సృపధర్మవైశ్యధర్మము, లపాపకర్మములు జీవనాభావముపా
లుపడినవ్రాహ్మణునకు నర,కపాత మగు శూద్రకర్మకర్తృత్వమునన్. 493
- క. రాజునకును ధర్మము శ,స్త్రాజీవిక యొకడ వైశ్యుర డాపద యొసఁ
రాజవర మధువు మాంసము, దా జట్టి యిడంగఁ బొందు శ చార్గత్వంబున్.
- క. జనవర కృషిఁ బశుపాలన,ముననేనియు బ్రదుకు ధర్మముగ నార్యులు శూ
ద్రునకు విధింతురు జీవన,వినాశమున వాన వృత్తి ర వినిహత గామిన్. 495
- సీ. విను తొల్లి ధర్మవర్తనము లసహ్యంబు, లై స దానవులు మరహాగ్రహమున
నరులయం డెలసిన శ సరవర వారలు, దర్పరోషముల సరధర్మవృత్తిఁ
దగిలినఁ గలఁగె వేదములును గ్రతువులు, సురలు విషణ్ణులై శ పురహరునకు
సంతయు నెఱిగింప శ నతఁడు త్రిశూలంబుఁ, బనుప దైత్యావిప్లవ భావ మడఁచె
- తే. నది మహామునుల్ మృదునిఁ బ్రజాభిరక్ష
ణమున కై నిల్చి శ్రుతులు జశన్ములు దొంటి
చందమునఁ జెల్లె నమరులు శ సంతసింప
ననఘ నీవును బాలింపు శ మట్ల ప్రజల. 496
- క. అని చెప్పి తపముపెంపును, వినిపించుట కిట్లు లనియె శ విద్యాధరన
న్దునిదేవతాగణంబులు, వినుతతపంబునన మహితరవిభవముఁ బొందెన్. 497
- చ. కమలభవుండు దాఁ దపమురకల్పినకాదె సృజించె నెల్లలో
కములను నాదిరాజు లధీరకం బగుపెంపు వహించు టెల్ల ను
త్తమతప మాచరించుటన శ తద్దయుసౌఖ్యకరంబు లై నభో
జ్యములును గంధమాల్యములు శ శయ్యలు భవ్యతపఃప్రభూతముల్. 498
- తే. దారధనమిత్తపుత్రకారద్యంబు లగుప, దార్థములనంగమునఁజి త్తమలఁతఁబొంది
విసివినప్పడు నిర్మలవిపులతపము, కారణం బగు నుపశాంతిరకలిమి కనఘ.
- క. విను లోభము సంతోషం,బును దుగ్గిసుఖప్రదములు శ పురుషున కవి సం
జనితము లగుట తపము లే, కునికిని గలుగుటను జూవె శ యుర్వీనాథా. 500
- తే. అనఘ సుఖదుగ్గిములు వచ్చినపుడు మదవి
పాదములు లేక సంప్రాప్తసముపభోగ
రతుండు నప్రాప్యవాంఛానిరరాసకుండు
నగుట సారతపోరూప శ మండ్రు బుధులు. 501
- క. వరధర్మము నర్థంబును, సరసం బగువిషయసుఖము శ నద్గతియుఁ దపః
పరిపాకమునన కలుగున్, నరునకుఁ దత్తద్విధాత్తరనైపుణుఁ డైనన్. 502
- వ. అనిన విని జనకుండు వర్ణంబులయుత్పన్నాపకర్తృత్వంబులకు మూలం బెయ్యడి

దానిని దాన సుత్రుల డై జన్మించు నం ద్రునియు ¹విసంశయం బగుట నెఱింగింపవే యనుటయుం బరాశరం డతని కిట్లనియె. 503

తే. పద్మ భవముఖ బాహూరుపదనంభ, వములు గాన భూసురరాజ్యవై శ్యశూద్ర భావములు తారతమ్యసంప్రాప్తి నొందె, జననదేశగుణంబుల శ్రమనుజనాథ. 504

క. తాన నుత్తుఁ డగుట దెలియం, గా నగు మును లాత్మ వీర్యకలనం బెచ్చ నై నం జేయఁగ మునిభా, వానూనత ఋశ్యశృంగుఁ శ్ర డాదిగఁ గనుటన్. 505

ఆ. అనిన జనకుఁ డిట్లు శ్ర లను వినినవి యైన, వలయుఁ దెలియ వినఁగ శ్ర వర్ణధర్మ సమితిఁ గలవిశేషసాధారణత్వంబు, లేర్పరించి చెప్పవే మునీంద్ర, 506

వ. అనుటయుఁ బరాశరం డిట్లు లనియె. 507

సీ. వినుము ప్రతిగ్రహంబును యాజనంబును, సభ్యాపనమును ధర్మరామరులకుఁ బ్రజరక్ష నృపునకుఁ శ్ర బశుపాలనము కృషి, వాణిజ్య మనునివి శ్ర వశిజులకును శూద్ర జనులకు శుశ్రూషయు శ్రుతులు వి, శేషధర్మములుగఁ శ్ర జెప్ప సత్య శౌచంబులును సహింసయు సనసూయయు, శ్రాద్ధంబు సతిధర్మాజనము నాత్మ 508

తే. దారపరతయు సర్వసాధారణంబు, లనఘ వీనను నిజవృత్తులను సమస్త జాతులును నిహపర సౌఖ్యసంపదలకు, నాస్పదము లగు నింద్యంబులన్యవిధులు. 509

క. భూవర నాకుం జూడం, గా విష్ణుఁడు దైవ మట్లు శ్ర గావున నతనిఁ భావించు తెల్లవారికిఁ, గావించును మోక్షమయసుఖము పెన్నింటన్. 510

క. అనిన విని జనకభూవిభుఁ, డనఘ యహింసనము లై సత్యవి యెయ్యవి య పును లెఱుంగఁ జెప్పవే నా, కనుడు నతని కిట్లు లనియె శ్ర నమ్ముని యధిపా. 511

—❧— జనకునకుఁ బరాశరముని వివరించినహింసాహింసలప్రకారము. —❧—

ఆ. శమము దమములేమి శ్ర జనులకు హింస నొనర్చుఁ గాన ధరణీనాథ విను మ హింసశమదమములూహృదయంబునకు నెప్పు, నలవడంగఁజేతరయం ద్రుబుధులు. 512

వ. అని చెప్పి వెండియుం బరాశరమునీశ్వరుం డిట్లనియె. 512

క. దురమున జయము గొనుటకై, నరపతులకు వలయు హింసననం బెట్లును ద శ్పరిహరణస్థానములును, ధరణీశ్వర కలపు సెప్పెదను విను వానిన్. 513

క. పడినం బాటినఁ గైదువు, వడినను వాహనము వడిన శ్ర బాధివముఖ్యా పొడువఁ దగదు శత్రుని నె, య్యెడల సహింసనముఁ బోల వేనుకృతములున్. 514

క. న్యాయమున సంగరంబుం, జేయఁగ శస్త్రాగ్ని దన్ను శ్ర జెందిన దానం గాయంబు విడుచుపురుషుఁడు, వే యేటికి మోక్షలక్ష్యవిభుఁ డగు నధిపా. 515

క. తనతోఁ దుల్యుం డైనను, మనుజాధిప యధికబలసగ్రత్యము గ ల్గిన నని శత్రుని వధియిం, చిన నరపతి పుణ్యలోకశిద్ధిం బొందున్. 516

వ. అని మఱియును. 517

క. భూతంబులు నిందియసం, భూతము సత్త్వాదిగుణనిశ్చయముఁ గాయం
బై తోచు తెఱిగినను ధ, ర్నేతరకృత్యములు సేయునే సరుఁ డనఘా. 518

క. జాతుఁడు మృతుఁ డగుట ధృవము, భూతోల్లాసము లనిత్యములు విను సద్యః
పాతి యగుశరీరంబున, కై తొఱుగునె ధర్మపథము శ నార్యుం డనఘా. 519

తే. ఉత్తరాయణమును సంగరరోత్సవాది
కారణంబులుఁ గలుగు సత్కర్మపరుని
మరణమునకు దుష్కాలంబు శ గరళరజ్జు
జలముఖములుఁ బాటిలు దుష్టచరితుమృతికి. 520

క. మానవులకుఁ దలఁపఁగ న, జ్ఞానమునట్టిపగ లే దశసంగతకృత్యా
ధీనుం డై రూపు సెడును, దానం గావున నుదాత్తధర్మవిధిజ్ఞా. 521

క. మానుషజన్మము మే లతి, హీనపుజాతిని జనించెనేనియు సస్యం
బైనజననంబుకంటెను, దాన సుగతి వడయ నగుటఁ శ దత్త్వప్రసాదా. 522

క. దానములఁ బుణ్యతీర్థ, స్నానంబుల నతిథిపూజనంబులను ఫలా
దాననిరతుండు గా కీ, మానుష్యము గారవించు శ మతి నిత్యుఁ డగున్. 523

న. అనిన విని జనకజనేశ్వరుండు పరాశరమునీశ్వరునితో మే లెయ్యది పరమగతి
యెయ్యది కృతం బైన నెద్దానికి నాశంబు లే కుండు నెఱింగింపవే యనవుడు
సమ్మహిపతి కమ్మహాత్ముం డి ట్లనియె. 524

ఆ. అరయ మే లసంగ శ మంచితజ్ఞానంబు, పరమగతి మహాతరపంబు చేటు
లేనికృత్య మిట్లుగ నెఱుంగుట సర్వ, వేదవాక్యతత్త్వవిత్త్వ మనఘ. 525

న. అని చెప్పి వెండియు. 526

క. విను సుమతి విషయముల నం, దునికి గలిగెనేనిఁ బొందఁ శ డుదకంబులఁ బొం
దనిబిసరుహపత్రముచా, డ్పున నది విజ్ఞానఫలము శ భూపవరేణ్యా. 527

తే. అనఘ మూఢాత్మచిత్తంబునందు విషయ, జాల మత్యంతగాఢనంతసక్తి నొందు
లక్కరనము దండాదులఁ బ్రశక్కుఁ బట్టు, చందమున దీనిఁగనుట ప్రశాంతికరము. 528

క. ఇనరుచిఁ బాషాణము ర, శ్చినిరూఢం బైనయట్ల శ చిత్తము సద్బా
ననమున సదాత్మకం బగు, ననామయస్థితికి మూల శ మది మనుజేంద్రా. 529

క. ఆరయఁ గదళీగర్భా, సారము సంసార మిట్టిరచంద మెఱిగినం
జేరవు జననమరణములు, గారించును దీనిభంగిఁ శ గానక యున్నన్. 530

క. బరులపనికిఁగా నిజహిత, విరహితుఁ డగునట్లు గాదె శ వివిధేంద్రియకా
ర్యరతుం డై యాత్మనము, ధర్మణంబును జేయ కునికి శ ధరణీనాథా. 531

క. తనగృహమున సభ్యాసం, బున మెలఁగెడునంధుచంద్రమున సంసారం
బునఁ దిరుగుమూఢుఁ డెఱుఁగఁడు, వినుతం బగుమోక్షపదము శ విమలవివేకా. 532

క. వినుము మృణాళంబున నం, తిసరొంపి జలంబులం గరడిగినను బెడఁబా

- సినక్రియ విగులజ్ఞానంబున సంసారంబు వాయుఁ య బురుషు సరేంద్రా. 533
- క. నరనాయక శిశ్నోదర, పరాయణుం డగుచు నొండు శ పరికింపనిదు
ర్నరుఁ డెలుకఁ బిల్లివొదిలిన, పరుసున జరవొదువము క్తిఁ రబడయక పాలియున్.
తే. వ్రేగు పెద్దైన నోడ వారరిధిఁ దరింప, లేనిభంగి మనోభవాల్లిభవృత్తి
యగుచు నుండుజీవుండు భరవాల్లి యుత్తరింప లేఁ డిది నిజము గరవిషచరిత.
క. పడియెడుదుగిఖము లరయం, గడుఁ బె క్కల్పములు గను సుఖంబులు వీచం
బడయఁగ నగుమే తెయ్యది, విడుప యురపు శుభముపొందు శ విద్యాప్రవణా.
క. మిత్రులు భార్యలు భ్రాతలు, బుత్తులు నిజకార్యపరులు శ బోధము ను స్థూ
త్తత్రాణమునకు మూలము, ధాత్రీపతివర్య యెవ్వోధంబుచఁ జూడన్. 537
- ఆ. ధీరుఁ డై యభేదదృష్టియ పాటించు, చుండు నట్టిపురుషు శ నొక్కమాట
విడువ దద్దు సంశుభవిభవంబుచాడ్పున, బోధలక్ష్మి పెంపు శ భూషవర్య. 538
- క. అని యిట్లు పెక్కుభంగుల, మునివరుండు పరాశరుం డరమోఘప్రజ్ఞా
ఘనత యెలయంగఁ జెప్పిన, జనకుండు ముద మందె భరతరసంతతివర్యా. 539

—శాంతిపర్వము—

- సీ. అనిన ధర్మసుతుండు శ హర్షమ్ము దనదుచి, త్రమున నింజార శాంతనవ్రతోడ
దమమును సత్యంబు శ క్షమయును నెల్లెడ, వినుతింపఁబడు నార్యజనులచేత
నవి యంతలెస్సలే శ యనవుడు నతనికి, నతఁ డిట్టు లను విను శ హంసగీత
యది యుత్తరం బగు శ నధిప నీప్రశ్నంబు, నకు దానిఁ జెప్పెద శ నలినభవుండు
తే. పసిఁడిరాయంచ యై కేలిరపరతనొంది, తిరుగ నొక్కెడ సాధ్యు లరదేవుఁ గాంచి
పక్షివరసివువిద్యలఁ బ్రాఢుఁ డగుట, సెప్పఁగా విందుమా శ్రయింఁచెదమునిన్ను.
వ. ఏము సాధ్యుల మని పలికి సవినయంబుగా నిట్లనిరి. 541
- తే. ఉత్తమంబెద్ది నీచి త్రమొలయు నెందుఁ, బురుషుఁ డెయ్యది గల్గినఁ శబొందు నఖిల
కర్తబంధమోక్షము నట్టిరధర్మ మెఱుంగఁ, జెప్పవే కరుణాలత శ చిగురులొత్త.
వ. అని యడిగిన నాదరించి యయ్యంచ వారల కిట్లనియె. 543
- క. క్షమయును దమమును సత్యము, నమేయమహిమాస్పదంబు శ లన విందుము ధ
ర్మములం దెల్లను సభివ, ర్ణ్యము లవి హృద్గ్రంథిభేదరసప్రాధంబుల్. 544
- వ. అని చెప్పి వెండియు. 545
- క. పరమ ర్మభేదులును నయ, విరహితములు ధర్మకార్యరవిముఖంబులు ని
ష్ఠురములు నగుమాటలు స, త్పురుషుం డాడఁ డవి సత్యములు గా కునికిన్.
క. జనములు దను నవమానించి ననిందించినను మాఱు శ సేయక సైరిం
చినశాంతాత్ముండు వారల, మునుచేసినయట్టిసుకృతముల నాచికొనున్. 547

- క. కీ జాడిన మే లాడుచు, దాడన మొనరించిలేని శ దరహాసముతో
 సిడం బోదును గ్రోనో, త్పీడ వారయ చెప్పడును మరదీయహృదయమున్. 548
- తే. వేదసారంబు సత్యంబునవినుడు సత్య సారమూర్తి దమము దమరసార మనఘు
 లార ఘోక్ష మీపరిపాటిరగారవమున, నాదరించుజనంబుల శ కండు ముక్తి.
- క. దమమున గర్భేంద్రియముల, శమియింపగఁ జేత యది నిరసర్గగుణం బై
 రమియించు నెప్పురుషుచి, త్తము దాన నతండు సర్వరథర్థకరుఁ డగున్. 550
- క. ఆ తెఱఁ గఘముల బాచును, బాతకములు వాయ మొగులు శ వాసిన సంప్ర
 ద్యోతితుఁ డగునమృతాంశుని, భాతి వెలుగు నాత్మ మోక్షపద మది నుండి.
- క. మనసును వాక్కును రక్షం, బనుపడు నెవ్వనికి శ్రుతితరపస్త్యాగము లా
 తనిచేతిలోని వగు నని, మునిజనములచేత విందురము నిరంతరమున్. 552
- క. పలుకు వడినతనిఁ బాపంబులు విడుచుం బలికినతనిఁ శ బొంగును బాపం
 బులు నొరుపాపము దనపై, నొలయింపగ నేల నింద శ యుడిగినఁ గాదే. 553
- క. కుపితుఁ డగువాని వ్రతమును, జపమును దేవార్చనంబు శ శ్రాద్ధక్రియయుం
 దపమును దాసము యజనము, నపగతములు గాఁగఁ జేయరసంతకుఁ డలుకన్.
- చ. పలుకక యుండుకంటె దగఁ శ బల్కుట మేలు వినుండు సత్యముం
 బలుకుట ధర్మమార్గమునఁ శ బల్కుట సర్వజనప్రియంబుగాఁ
 బలుకుట యోలి నెక్కు డగురథంగులు వీని నెఱింగి యొందుమై
 బలుకక నాల్గుచందములఁ శ బల్కఁగ మెత్తురు వాని దేవతల్. 555
- క. సత్యక్షమాదమంబులు, నిత్యపదంబునకు నెక్కురనిచ్చెన యవి సం
 గత్యనుగతములు సత్సంగత్యం బు గాన ముఖ్యకార్యము నుండి. 556
- వ. అని సత్యక్షమాదమప్రకారవిషయంబు లై నవాక్యంబులు సెప్పిన విని కృతార్థు
 లై సాధ్యులు సంతోషించి వెండియు హంసంబున కి ట్లనిరి. 557
- క. ఏమిట లోకం బావృత, మేమిటఁ దా వెలుగ కుండు శ నేమిట మిత్త
 స్తోమంబు విడుచుఁ దనుఁ గా, దేమిట మోక్షంబు మాకు శ నెఱిగింపు దయన్.
- వ. అనుటయు. 559
- ఉ. ఆనతవైరి యిట్టు లను శ హంసము వారలతోడ లోక మ
 జ్ఞానముచేత నావృతము శ సంభృతమత్సరుఁ డైన వే అగుం
 దాను బ్రకాశసంపదకుఁ శ దక విడుచుం దెగి మిత్త గోటిలో
 భానుగతి విమోక్షపద శ మందదు సంగముక ల్లి నెమ్మెయిన్. 560
- వ. అనిన వారు మరాళంబున కి ట్లనిరి. 561
- క. ఎవ్వఁడు రమించు నొక్కఁడ, యెవ్వఁడు పెక్కండ్రఁ బ్రీతి శ నెనఁగఁగఁజేయున్
 నివ్వటిలు నెవ్వనికి బల, మెవ్వఁడు కలహంబు¹వెంట శ కెంతయుఁ దొలఁగున్.

వ. అని యడిగిన హంస యిట్లనియె. 563

క. ప్రాజ్ఞుడు రమించు నొక్కడ, ప్రాజ్ఞుడు పెక్కండ్రు బ్రీతిర బరగెగఁజేయు
ప్రాజ్ఞుడు బలవంతుం డగు, బ్రాజ్ఞుడు కలహమున దొట్టరపడక తొలగున్.

స. అని చెప్పినరాయంచతో సాధ్యులి ట్లనిరి. 565

తే. విప్రుఁ డేమిట దేవత్వవిభవ మొందు, నేమికతమున సాధుత్వ మెనక మెనగు
నతని కెద్దియసాధుత్వ మావహించు, మానుషుం డగు నెద్దానమహితమూర్తి.

చ. అనుటయు హంస మిట్లు లను శ సభ్యునంబున దేవభావము
గను వ్రతవృత్తి సాధు వనఁగాఁ జరియించు జనం బసాధు నాఁ
జనుఁ బరివాదశీలమున శ శౌచవిహీనత మృత్యుభీతి హం
దిన మదిలోన నెక్కినినరదీనత విప్రుడు మానుషుం డగున్. 567

క. అని పలికి సాధ్యులకుఁ దన,తనువిభవము సూపి నమృతదంబున వారల్
దనుఁ గొలువ నిజనివాసం,బున కేఁగె నజుండు నగవు శ మొగమున నెఱయన్.

వ. అని చెప్పి భీష్ముండు. 569

ఉ. సాదరవృత్తి సాధ్యులఁ బ్రహర్షసమేతులఁ జేయఁ బూని నం
వాదము సేసె దేవమునిశవంధ్యుఁ డజుం డిది సేయు నాయరు
త్పాదన మిచ్చు సంతతశుభంబులు కీర్తి యొచ్చు బుత్తపా
త్రోదయ మావహించు భరతతోత్తమ తా వినినం బరించినన్. 570

వ. అనిన విని ధర్మనందనుండు శంతనునందనుతో సాంఖ్యయోగంబులతారతమ్యం
బులుం దత్సర్వరూపంబులు నెఱింగింపవే యనుటయు నమృహీపతికి నమృహాత్మ్యం
డి ట్లనియె. 571

—॥ భీష్ముండు ధర్మజనకు యోగతంత్రప్రకారము నెప్పట. ॥—

క. తెలుపుదురు సాంఖ్యులును యో,గులుఁ దమతమ తెఱఁగు మేలగుట కారణనం
కలితముగ నాకుఁ జూడఁగ, నలఘుగుణా యొక్కరూప శ యయ్యిరుడెఱఁగున్.

క. ప్రత్యక్ష హేతువాదులు, సత్యపరా యోగపరులు శ సాంఖ్యులు శాస్త్రా
ర్థాత్యంతవైపుణులు స,ద్గత్యాకలనంబు సరియ శ తదుభయమునకున్. 573

క. ఆతెరువులు రెంటికి వే, తై లోఁచుట దర్శనంబునంద నరేంద్రా
భూతహితము సద్వ్రితచ,ర్యాతిశయము శౌచమును నిరయతకృత్యంబుల్.

వ. అనిన విని యుద్ధిష్ఠిరుండు భూతదయయును సద్వ్రితధారణంబును శౌచంబును
దుల్యంబు లై సాంఖ్యయోగంబులకు దర్శనంబు వే ఱగుట యెట్లు వివరింపవే
యనుటయు నన్నరదేవునకు దేవవ్రతుం డి ట్లనియె. 575

క. యోగులకు యోగబలమున, రాగము మోహంబునం జిరస్నేహముఁ గా
మాగమముఁ గ్రోధమును గుణ,యోగము వరుసఁబెడఁబొపరనున్నతియొలయున్.

- చ. ఘనఝపమున్ నముద్ధతమృగంబును జాలము వచ్చి వాగురా
వినిహతిఁ జేసి యిష్టపదవిం జనుచాడ్పున యోగతంత్రో
ధన మగులోభజాతదురిత ప్రజముం బెడఁబాచి సత్పథం
బునఁ జరియించుఁ యోగి సుఖమూర్తిత సుస్థితగా వహించుచున్. 577
- ఆ. యోగబలము లేనిరయొకభంగియోగి బల్, ద్రోపు లేనిమీను శ నేపు లేని
మృగము వలయు నురియుఁడెగిపోవ నులుకంగ, లేనియట్లభవములోనసడఁగు.
- ఆ. లల్ప మైనయగ్ని శ యడఁగు నింధనములు, మీఁద నైవ బలము శ మిగుల లేని
యోగ మట్ల తనకు శ నురునట్టిదాసన, సాద మొందు సకలజనమనోజ్ఞ. 579
- ఆ. ఇద్ధ మైనయగ్ని శ యింధనసంపద, సతిశయిల్లునట్లు శ లధికబలన
మగ్రనారయోగమహిమయు నంతంత, కగ్ధలించు ప్రతము శ లగ్ధలింప. 580
- క. స్తోత్రోవేగము పటుగతి, వీతబలుం దిగుచునట్ల శ విషయము లీడ్పు
జేతోబలసంభృతయో, గాతిశయుఁడు గానివాని శ సంచితచరితా. 581
- క. నదిరయము వారణేంద్రుఁడు, గుదియించినయట్లపోలె శ గురువర డైన్యా
స్పద మగువిషయోల్లాసముఁ, గుదియించును యోగసిద్ధి శ గురుహృద్బలుఁడున్.
- తే. కుపితఁ డగుసంతకుండును శ గ్రోధఘోర
మృత్యువును నై న నియమసమృద్ధయోగ
బలునిదెస వోవఁ జాల రశప్రతిహతముగ
నెందుఁ జరియించు నతఁడు నశరేంద్రముఖ్య. 583
- క. భోగంబుఁ దపముఁ బారిఁబారి, రాగవిరాగతల హృదయశరంగమునకుఁ గే
లీగతులఁ దెచ్చి యార్చుచు, యోగి యనుభవించుఁ దగిలి శ యుండం డెందున్.
- క. జగతీవర యోగస్థా, లగతులు సెప్పితి వినం గలమ నూత్నవిధం
బగుమార్గప్రచయము త,న్నిగదన మవధానమున విరనిన మతి దేటున్. 585
- క. ఏమిగతి లక్ష్యభేదముఁ, దా మేలుగఁ జేయు ధన్వి శ తత్పరుఁ డై యో
గామలచిత్తుఁడు మోక్షం, బామెయి సాధించువాఁ డరహంకృతిదూరా. 586
- ఆ. నేతికుండ మోచి శ యే తెలివున సోప, నాలు వ్రాకునై పురణంబు గలుగు
పురుషునట్ల యోగశరణాతుండును నాత్మ, నేమటక విముక్తి శ కెక్కవలయు.
- తే. రథికునకుఁ గలమరికి సారథియుఁ గర్ణ, ధారుండునుబోలె నాత్మకుఁ శ దాను సుపథ
వర్తనై కవిధాయి గావలయు యోగ, ధారణానిష్ఠులం డగురథీరు డధిప. 588
- క. శిరమునునాభియు హృదయము, నురమునుగర్ణములుఁబార్శ్వయుగళమునాత్మా
దరణీయస్థానము ల,య్యిరవులఁ గను యోగి యాత్మ శ నిభపురనాథా. 589
- వ. అనిన నజాతశత్రుం డాపగావుత్త్రునితో నిట్లనియె. 590
- తే. యోగి యెట్టియాహంబురలుడుగవలయు, నాతఁడెబ్బంగి భోజ్యంబులనుభవించి

బలము వడయువాఁ డిది నాకుఁ శ దెలియఁ జెప్ప, వే జన స్తవసీయసశమిద్ధబుద్ధి.
 సీ. అనవుడు నతనితోఁ నతఁడు సుస్నిగ్ధంబు, తై నయాహారముతో న మానువాఁడు
 యోగి నీరసముల న నుడకంబులను జాల, నాఁకలి వుచ్చుచు నవియు నుడర
 మధికపూర్ణం బగునట్లుగాఁ గొనక వ, ర్తించుట బలము వర్ధింపఁ జేయు
 ననిచెప్పి వెండియుననుఁగామమునుగ్రోధ, మునునిద్రయునుదృష్ట్యయునుభయంబు
 తే. రతియు సరతియుఁ బవనంబునగతియు నుడిపి, ధారణానిశ్చలుం డయ్యితన్నఁదాన
 కనుచు నుండెడుయోగి దుర్గంపుఁజోటు, వెడల సరిగి సుఖనానవిభవమొందు,

క. జనవర యసిధారావ్రత, మనఁ దగియెడుధారణానియతి పనుపడు నె
 వ్వనిచి త్రంబున నాయో, గనిరూఢున కరిది యైసరకార్యముఁ గలదే. 593

క. యోగనిరూఢుడు సంగ, త్యాగాసందైకరతుఁ డృతనికి జననసం
 యోగము మృతి దైన్యంబును, భోగాభోగసుఖదుఃఖములు లే వధిపా. 594

క. అతనికి సరిత్సముద్ర, తీతిభృద్వీషములు గెలికేం బట్టులు దా
 మతిఁ దలఁచెనేనిఁ బరిశాం, తత నున్నను గుడియు గుహయుఁడగుమందిరముతో.

క. విముఖుం డగుటయుఁ గీళ్లు, దమయంతన చెందు జనులఁ న దా వారలకు
 సుముఖుం డగుటయు శుభములు, సమకూరును శివునియట్ల న చరితము లెల్లన్.

వ. అని చెప్పి వెండియు. 597

తే. యోగతంత్రంబు సకలశాస్త్రోద్ధితంబు, విను విశేషించి లోకై కరవిభుఁడు సెప్పె
 దీని నారాయణుఁడు మునిమానసియ, మిది మనంబునఁ దెలిసికొ న మ్మిద్ధచరిత.

వ. అనిన విని ధర్మతనయుండు యోగతంత్రప్రకారంబు భవత్ప్రసాదంబునం
 బ్రబుద్ధం బయ్యె సాంఖ్యస్వరూపం బెట్టిది యెఱింగింపవే యని యడిగిన నతనికి
 దేవ వ్రతుం డిట్లనుఁ గపిలాదిమహామునిదర్శితం బై నమార్గంబున వివరించెద. 599

—❧— భీష్మఁడు ధర్మజునకు సాంఖ్యస్వరూపనిరూపణంబు సేయుట. ❧—

సీ. వినుము దృఢజ్ఞానమున విషయంబుల, భంగి లెస్సగ నారభయంగ వలయు
 నవియుఁ దిర్వ్యజ్ఞానరూపామరసిత్వసిద్ధ, గరుడగంధర్వకిన్నరులయందు
 వేఱ చందంబు తై న విలసిల్లు శ్రుతివాక్య, దృష్టంబు లగు¹ దానఁ దెలియ సరయు
 పరిచయంబున భేదపరిబోధ మేమిటి, కనరాదు తోఁచినరయప్పు డవియు

తే. దురితకరముల యని వానిఁదొడరకుండ, వలదె² లెస్సగ నెఱిగినరవచ్చుదోలఁగ
 నేమటమి దక్క నొం డొకంకడెల చోర, జనులఁ జిట్లంగ నడుచుటకనఘచరిత.

చ. తలఁపఁగ నాయు వింతియ కరదా యని సౌఖ్యము దుఃఖముం బొరిం
 గలుగవె కాలవృత్తి నని న కర్తము లిట్లని వేదచోదనం
 బుల బహుభంగు లిట్టి వని న బుద్ధికి సత్త్వరజస్తమోగుణం
 బులకుఁ బ్రవర్తనంబు లివి న పొమ్మని కాంచుట చాల మే లగున్. 601

1. గ. దానఁ-చ. దానిఁ-జ. దాను-తెలియ సరయు-క. తెలియ నవియు. 2. చ. మేలుగ.

సీ. ఇంద్రియార్థంబుల శ నేనింటఁ నైదింద్రి, యములును గోష్ఠంబునందు వహ్ని
పవనుండు బయలనుర బావకునందుఁ దో, యములును భూమిఁదోయముల బలము
కౌశికునందునుగ్రాంతి యుపేంద్రుని, యందును సర్థంబునందు లోభ
మును దమస్సునబుద్ధియును రజస్సునఁదమ, స్సునుసత్త్వమునరజస్సునుగరంబు

ఆ. దగులు సత్త్వ మాత్మఁ శ దగులు నాత్మండు నా
రాయణుండు మహేశుఁ శ డనఁగఁ బరఁగు
పరముఁ దగులు సతఁడు శ పరము మోక్షంబునఁ
దగులు మోక్ష మెందుఁ శ దగుల దధిప.

602

క. ప్రకృతిపదాఱువికారము, లకు నాశ్రయ మాత్మ కది నెలలపు విను మాత్మం
డకుటిలతేజోదూపతఁ, బ్రకృతియు వికృతియును గాక శ ప్రస్ఫురితుఁ డగున్.
తే. ఆత్మనకు రెండురూపంబు శ లనఘ కలపు, విషయసంగతి నొక్కటి శ విస్తరిల్లుఁ
దదుపభోగంబు లేకమగ్ధ్యస్థభావ, మొందియొక్కఁడు వెలుఁగుచునందుఁజూపె.

క. పవనం బేకము ప్రాణా,దివిభేదము లైదు విను తరదీయంబులు వా
నివిధంబు లరయ నిశ్చల, మవు నది యాసుకృత మంతరరాత్మనిఁ జూపున్. 605

క. విను గర్భవాసదుగళిం, బును జన్మవృథయు బాల్యము విమూఢత్వం
బును రాగక్లేశజరా, జనితకృపణతలును జూపు శ సంగముఁ బాపున్. 606

ఉ. చెందుచు నుండుఁ బుణ్యములు శ సేసి సురత్వము మధ్యకర్తుఁ డై
యొందు సరత్వమున్ దురితరయోగమునం బశుకీటభావముం
బొందు సుఖంబు దుగళిమును శ బొందఁగ జీవుఁడు దీనిభేదశ
క్తిం దెలియంగ నేర్చినమరతిం గలయాతఁడు గోరు మోక్షమున్. 607

క. ఊయవృద్ధులఁ జంద్రుఁడు న, బ్ధియు లోనుగఁ బొందుచుండఁగ దెలియఁడు బంధు
ఊయమునకు వగచు నజ్ఞుం, డయమహితా దీని నెఱుఁగు శ టమలతఁ దెచ్చున్.

క. తనదేహముదోషములం, గని వేపురలో నొకండు శ గలుగు విముక్తిం
గనుపని కుద్యోగించుట, కనఘా పెక్కండు లే రరహంకృతికతనన్. 609

వ. అనిన విని యుధిష్ఠిరుండు దేహదోషంబు లెవ్వి యెఱింగింపవే యనుటయు నని
మిషనదీనందనుం డతని కిట్లనియె. 610

క. విను కామముఁ గ్రోధము భయ, మును నిద్రయు నిశ్చలము శ భూవర దేహం
బునఁ గలదోషము లీయై, దును బాపెడితెఱుగు సెప్పుదం దెలియంగన్. 611

ఓ. ఊమ క్రోధమునకు సంతకల్పవర్జనము కా, మమునకు సప్రమాదము భయంబు
నకు సత్యసంసేవనము నిద్రకును లఘు, భోజిత నిశ్వాసమునకు వైరు
లని చెప్పి వెండియునను ననేకము లగు, దోషముల్ దొలఁగంగఁగ ద్రోచువెరపు
లుచు బెక్కు లవి గనికొను వివేకము గల, పురుషుండు తన్మార్గపరిచయమున

తే. విష్ణుమాయను దోచునీరవిష్టపములు, భిత్తిచిత్రంబువిధమున శ్రీ ఘోసభంగి
బుద్ధుదాకృతిగాఁగను శ్రీ బుధుఁడు దీని, సరకుసేయక మోక్షంబు తెరువువెదకు.

—అత్మ పరమపదంబుఁ బ్రాప్తింపఁజేడవకారము. —

వ. ఇది సాంఖ్యప్రకారంబు బహిష్కర్మంబులు తపోదండంబునం దొలంగఁ జడిసి
యానపాత్రరూపంబుగా దీని నవలంబించినయార్యుండు ప్రజ్ఞాకర్ణధారసామర్థ్యం
బున దుఃఖోదకంబును వ్యాధిమృత్యుమహాగ్రాహంబును భయోరగంబును
హింసావేగంబును రాగపంకంబును దృష్టా¹వర్తంబును నానాప్రీతిరత్నంబును
సత్యతీరంబును నగుసంనారసాగరంబు నుత్తరించు నానుకృతి నట సూర్యుండు
దనరత్నలవహించి నడవుపద్ధతంతునన్నిభంబైనమార్గంబు ప్రవేశించిచనంజన
సూక్ష్మండును శీతలుండును సుగంధియు సుఖస్వర్ణుండును సప్తచూరుతశ్రేష్ఠుం
డును నగుపవనుం డెదుర్కొని నభగపరమగతిం జేర్చు నభంబు రజగపరమగతిని
రజస్సు సత్త్వపరమగతిని సత్త్వంబు సారాయణుని నారాయణుండు పరమంబునం
జేర్చు నందుం గలసి తత్త్వయుండై యమృతత్వనిత్యుం డగు ననిచెప్పిన విని పాండ
వాగ్రజుం డట్లమృతస్వరూపశాశ్వతుండగునమృతహేతుండు దనపూర్వవృత్తంబు
దలంచునో తలంపకుండునో దానినిశ్చయం బతిగహనంబు మోక్షంబు దలంచి
పరమజ్ఞానమగున్ డగుటం బురుషున కెద్ది దశ యో యనువిత్కరంబున నది ప్ర
వృత్తిధర్మంబుకంటె మేలన రాకున్నది యీరెండుదెలుగులుం దెలుప నీవ
కాక యీలోకంబున నొరులు గలరే యనుటయు నజ్ఞనపతికి జాహ్నువీనందనం
డి ట్లనియె.

613

క. అడిగితి లెస్సగఁ బ్రశ్నము, గడుసంకట మెట్టియెటుక శ్రీ గలవారలు నె
ప్పుడు సంశయించుచో టిది, దడయక యుత్తరము సెప్పెదం దేటపడన్. 614

వ. కపిలదర్శనవిదు లగుమునీంద్రులపరమమతంబిదియవహితుండవై యాకర్ణింపుము.

సీ. పురుషుని నింద్రియంబులెటుంగ వని మన, స్థములుగావున మనశస్సంగమమునఁ
గను వాని నతఁడు ముక్తత్వంబు లేనియ, ప్పడుఁ గల్గినను నదిశ్రీ పురుషునందు
సమమ నిర్విషభుజంశగములట్ల నిశ్చేష్ట, నున్నయింద్రియములఁ శ్రీ గన్నఁ గాన
కున్నను నేమి యరయుడితవిజ్ఞానామృతస్వరూపునకు నారతండు దొఱగఁ

తే. గాఢకుడ్యకుసూలాదిరకములచంద, మొందు నట్లుగాకయు నింద్రియోత్కరంబు
శరధిఘోసభం బయిరవిరియు నవ్వీ, భూతి యీశ్వరు తెఱఁ గాత్మభౌందకున్నె.

క. విను మింద్రియసహితముగా, మనుజాధిప బోధపూరకమగ్నత్వము గ
ల్గిననుం దత్సాక్ష్యగతులఁ, గనుఁ బురుషుండు గనియు నిర్విరకారత నుండున్.

తే. భూతములను గుణంబుల శ్రీ బుద్ధి మనసు
నడఁచికొని జీవుఁ డొందు నారాయణునిఁ ద

దీయమాహా త్యమున మానసనియపరమ

పదము గనుఁ గాన నిష్పుణ్యపాపుఁ డతఁడు.

618

క. పునరావర్తనరహితుం, డనఘా పరమాత్ముఁ జెందిరసట్టిపురుషుఁ డ

వినుతావస్థను మోక్షం, బని చెప్పదు రంతకంటె శ్ర నధికము గలదే.

619

వ. అని చెప్పి వెండియు.

620

క. గురునివచనంబు తెఱఁగునఁ, బరమార్థనిరూపణంబు¹పని నియతిం ద

త్పరుఁ డై నడపం జాలిన, పురుషునిఁ దడయక ప్రశాంతి శ్ర వించు నరేంద్రా.

చ. జనవర సాంఖ్య మిట్టిది ప్రజాపతిపూజ్యము బ్రహ్మభావభా

జనత ఘటింప దీనిసరి శ్ర సమ్యగుపాయము లెందు లేవు నె

మ్మనమున సంశయింపక సరమాహితచిత్తత దీని నూఁడు ని

స్తనుఁ డగు నమ్మహేశునకుఁ శ్ర దాఁ దను విం కిట వేయు నేటికిన్.

622

తే వేదశాస్త్రపురాణసంఘేదేతంబు, లైనబహువిధసంపరిజ్ఞానములకు

నెల్ల నిది సేరుగడనూ వెరయేలులకు న, ముద్రమునుబోలె నుపశాంతిభద్రచిత్త.

వ. యోగులును సాంఖ్యులును జూచువెరవు లాకర్ణించితికాదె యిది యిట్లుగుటంజేసి

దర్శనభేదంబు గల దంటి నదియును నల్పాంతరం బదియునుం గాక.

624

ఆ. యోగిచూచుభంగిర నుర్వీశసాంఖ్యుండుఁ, జూచు సాంఖ్యుఁడరయ్యుచొప్పు యోగి

వరుఁడు సరయుఁగానరవారిద్దఱును నొక్క, తెరువువార యండ్రుపరమమునులు.

క. విను సాంఖ్యమ్మును యోగము, ననుపేళ్లుల కాని దీనిరయం దదియును దా

న నిదియుఁ దోచుచు నుండుం, గనుఁ దత్త్వవిచారి యొకఁడశ్రకా నీరెంటిక్.

క. ఈ తెరువునఁ జరియించుచు, నేతెఱఁగున నై నఁ దప్పెరనేనియుఁ బురుషుం

డాతతనాకనుఖము గనుఁ, దోతెంచును మగుడ సద్బుద్ధులవంశమునన్.

627

ఆ. మఱియు నితైఱంగు శ్ర మనసున నెలసిన, వినుతమోక్షలక్ష్మీరవిభుతఁ గాంచు

నిట్టి తెరువు నూప శ్ర నెవ్వరి కలవి నా, రాయణునక కాక శ్ర యమలచరిత.

628

వ. నారాయణప్రణీతంబైయక్షరప్రదర్శకంబై సయి తైఱంగుఁజిత్తంబుననలవరింపు

మని దేవవ్రతుండు ధర్మనందనునకుం జెప్పె నని యిట్లు వైశంపాయనుండు

జనమేజయునకుం జెప్పిన నటమీఁద వర్తించినవిశిష్టసల్లాపంబును జెప్పవే యని

యడుగుటయు.

629

శా. లీలాస్వీకృతచక్రశూల వినతాశరీరక్షణాలోల ధు

శ్శీలస్వాంతవిదూర వేదజలదశ్రేణీమయూరా సమి

త్కేలీఖండితదైత్య నిర్జరగణాక్షేమక్రియానిత్య ని

స్త్రైలోక్యత్వనిరంజనాగ్రవిహృతీ శ్ర సంస్థాపకవ్యాహృతీ.

630

క. సురమకుటఘటితరత్నస్ఫురితచరణ పింఛదామరభుజగాభరణా
కరుణామయదివ్యాంతః, కరణ జరామరణనోదరకపదస్తరణా.

631

మాలిని. జపయజననిషేవ్యాశ సంగనిర్ముక్తభావ్యా
విపులమరితభేదీ శ విశ్వలోకప్రమోదీ
యపరిమితవిభూతీ శ ¹యప్రమాణస్వరీతీ
యుపనిషదవగమ్యా శ ²యోగభావైకరమ్యా.

632

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి
తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బైనశ్రీమహాభారతంబున శాంతిపర్వంబునందుఁ
బంచమాశ్వాసము.

633

శ్రీ

హ రి హ ర నా థా య న మః.

శ్రీ మ దాంధ్ర మహాభా ర త ము

శాం తి ప ర్వ ము, ష ష్ఠా శ్వా స ము.

సంధాన ప్రౌఢద
 యానంభృతభక్తమోద శ యఖిలజగద్ర
 యో¹సత్తివినోద శమా
 భ్యాస²నిరతనిర్విభేద శ హరిహరనాథా.

1

— శీఘ్రని ధర్మజుండు ప్రశంసించి యక్షరక్షరంబుల నడగుట. —

వ. దేవా వై శంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె నట్లు యోగసాంఖ్యవిద్య
 లక్షరంబు నొంది యానందస్వరూపు లగుదు రని చెప్పిన విని ధర్మతనయుండు
 దేవప్రతునితో నీవు పరమజ్ఞాననిధి వని వేదసంవేదు లగువిప్రులు సెప్ప న
 పులుకులును నిన్ను సాంఖ్యయోగప్రవీణు లయినయగులును మునిపతులును
 వర్ణింప నవ్వచనంబులును నాకర్ణించుచుం బ్రమోదంబునం బొందుచుండుదుము
 దక్షిణాయనశేషదినంబు లింక నల్పంబు లర్కుండు మరలంబడినఁ బరమగతిం
 బ్రాపించెదవు మఱి మే మెవ్వరిచేత వినువారము కురువంశంబునకుం బ్రజ్ఞాఘృత
 ప్రదీపితం బగుదీపంబుగావె భవత్తేజంబు నాశ్రయించెద మని తనవారలం గలపి
 కొని పలికి నీవునిర్దేశించినయక్షరం బనునదియెట్టిది క్షరంబెయ్యదియెఱింగింపవే
 యనుటయు నతండు వసిష్ఠజనకసంవాదం బనం బరఁగువిశిష్టేతిహాసంబు గలదు
 దాన నీయడిగినయవియును మఱియు నెఱుంగ వలయునట్టివి యనేకార్థంబులును
 దెలివిపడు విను మని సుప్రసాదభరితుం డై.

2

సీ. అనఘ సుఖాసీనుఁ శ డై నవసిన్ధుసం,యమిఁ గాంచి భక్తిఁ బాదముల కెఱిగి
 జనకభూనాథుండు శ వినయంబుతోడ ను,పాసించి మునివర శ యక్షరం బ
 నాది శివం బన శ నపునరావృత్తిసి,ద్ధిద మగు చుండు నెరయ్యది యెఱుంగఁ
 జెప్పవే యనుడు నాశ్రీ తవత్సలుం డగు,నమ్మహాత్ముడను దెలియంగఁ జెప్పె

తే. నద్దయాశునిచెప్పినయత్తైఱంగు, ప్రస్ఫుటంబుగఁ జెప్పెదఁగ బాండవాగ్ర
జన్మ నీ కని పలికి యశ్రజ్ఞహ్నవీత, నూజుఁ డిట్లను నాచరాంశభోజ మలర. 3

—❧—వసిష్ఠజనకరాజసువాహుప్రకారము.❧—

వ. జనకజనేశ్వరు బోధించుటకై వసిష్ఠమునీశ్వరుం డిట్లనియె. 4

క. నయనముఖపాణిపాదము, లయమహితా యెందుఁ గలిగి శ యాద్యంతపరి
క్షయవృద్ధిరహిత మై నిర్ద్వయ మగుత త్వంబు నక్షరం బండు బుధుల్. 5

క. క్షర మండు దానివలనను, క్షరియించినత త్వములను శ జనవత్సల య
య్యిరువదినాల్గింటిని దర, తరమ విభాగించి చెప్పెదం డెలియంగన్. 6

తే. అక్షరమువిక్రియాశబరలాత్మకత్వ, మొందు నవ్విక్రియకును బేరల్లెల సెఁబ్రకృతి
యనఁ బ్రధానంబునాఁగనశవ్యక్తమనఁగ, దానఁబుట్టుమహన్నామశత త్వమచఘ్న. 7

తే. విను మహంకార మాత త్వైశమున జనించు, దాన భూతపంచకమునుదద్ధుణంబు
లై నశబ్దాదివిషయంబులైదు నింద్రి, యములుఁ బదియునుమచనునుశనావహిల్లు. 8

క. క్షర మయ్యిరువదినాలుగు, సరనాథా యక్షరంబునకు నెయ్యెడలఁ
క్షరభావము లే దయ్య, క్షరమువిలాసములు సూవె శ క్షరత త్వస్తుల్. 9

వ. ఈచతుర్వింశతిత త్వంబులును విజ్ఞానగోచరంబులు పంచవింశతితమం బై యక్ష
రం బనం బరఁగునిప్పురమత త్వంబు విను మవిజ్ఞేయం బవ్యయం బకలంకం బనా
మయం బమృతంబు. 10

క. జననాథ యక్షరం బెందును గ్రీడఁ జరించుఁ ద్రిగుణబోధోహలపర మై
తనకుఁ బ్రబోధము లేకున్నను నానాయోనిగతజరననములవెంటన్. 11

క. విను స త్వైరజ స్తమముల, యనుసరణమువలన వివిధ శ మగుయోనిగణం
బున నెలసినయాత త్వము, దనుఁ జూడఁగ లేక యవియరతా నని యుండున్. 12

శ్లో. స త్వైరజ స్తమోగుణవశస్థితి నక్షర మర్హ ధర్మసం
గిత్వము మద్యకర్తృతయుఁ శ గిల్పిషకృత్యము నొంది యొంది ది
వ్యత్వనరత్వగోమృగఖరగాదికతిర్యగ నేకహీనజం
తు త్వములఁ సుఖంబులును శ దుఃఖములుఁ నరకంబులుం గనున్. 13

క. జనవర శుక్లము లోహిత, మును గృష్ణము నై నవర్ణముల నక్షర మొం
దును స త్వైరజ స్తమముల, యనుసారంబున నవర్ణ శ మయ్యవికృత మై. 14

క. అగుణం బయ్యును నిష్కైయిఁ, బ్రగుణతఁ బ్రాపించు నక్షర మహంకార
స్థగుణం బూదిన విడిచినఁ, డెగు నన్నియు నిర్వికారశబ్దీప్తంబు నగున్. 15

వ. అని చెప్పి వెండియు. 16

చ. క్రతువులఁ దీర్థయాత్రలను శ రాత్ర్యశనంబుల భూమిశయ్యలఁ
వ్రతపరినిష్ఠలఁ జడలు శ వల్కలముల్ వివిధంపుదండముల్

- సతతముఁ దాల్చుట వపువు ర సంకటపాటునఁ బెట్టు నాద్య మ
చ్యుత మమలంబు దాను దనుఁ ర జూడక యక్షర మప్రబుద్ధ మై. 1'
- క. అమృతము సభవము సజరము, సమలము నగుతన్న మృతమునాహితభవము
సమధికజరమును మలసహి, తముఁగా నక్షరము మమత ర దలఁచు సరేంద్రా.
- ఆ. తనకుఁ దాన బంధ ర మొనరించుకొనియెడు, పొత్తినూలికాయరపురువుభంగి
నగుణమయ్యునగుణతావాప్తిబొందున, త్నరము ప్రకృతిగుణమునంగ క్రమించి
- ఆ. అమలవాయుసేవనము నిర్మలత్వంబు, గలుగఁగాఁ బదాఱుకశలఁ బూర్ణఁ
డగునుధాంశుమాడ్కి ర నక్షర మమలినా, ఖండశాంతిబోధరఘసత వెలుఁగు.
- వ. అనిన విని జనకుం డమ్మనీశ్వరున కిట్లనియె. 21
- క. వనితకుఁ బురుషునకుం దన, తనయంతన రూ పొకగ డొరదవఁ జేయఁగ ని
న్ననువు గలుగ దొండొరువుల, నెనయుటఁ గాని శ్రుతిమతిము రనిట్టి మహాత్మా.
- క. వనితగుణంబులు చర్మంబును మాంసము శోణితంబుఁ ర బురుషగుణతత్త్వ
విను మజ్జాస్థిస్నాయువు, లసఘతపోవిభవ యిట్ల ర యని శ్రుతి సెప్పన్. 23
- వ. ఇది తిర్యజ్మనుష్యాదు లైనసకలయోనులయందును జన్యంబు లావహిత్యై
తెఱంగు. 24
- క. నరనారీసంబంధము, వరుసగదా పురుషునకును ర బ్రకృతికి సన్యో
న్యరమణ మది సర్వజనన, కర మిట్టుల శ్రుతులు సెప్పుఁ ర గారుణ్యనిధి. 25
- క. వినుము ప్రకృతిపురుషులభం, గి నిరూపింపంగ ముక్తిరేకిని మార్గంబుం
గనువెరపు లేక యున్నది, మునినాయక యెఱుఁగఁ జెప్పు ర మోక్షపదంబున్.
- క. అనుపమ మజర మతీంద్రియ, మనామయ ఘనత మమలరమన వెలుఁగునొకం
డని వేదశాస్త్రములచే, విని యుండును దానిఁ దెలుపరవే కృప నాకున్. 27
- వ. అని వేడిన నమ్మునివరుండు సాదరంబుగా నతని కిట్లనియె. 28

—❧— వసిష్ఠుఁడు జనకున కక్షరక్షరతత్త్వంబుల తెఱంగు గఱింగించుట. —❧—

- సీ. గ్రంథంబు ధరియింతు ర గాని నీ కర్థబోధంబు లే దర్థబోధధవ్యపేత
మగు గ్రంథధారణ ర మప్రయోజన మర్థ, నిశ్చయ మెఱిగింతు ర నిపుణబుద్ధి
నవధరింపుము సాంఖ్యరమనుసరించునుయోగ, తంత్రంబు నదియునురదాని తెరువు
నొందుఁ గావునసాంఖ్యయోగంబు లేకంబ, యని కంఠ ప్రాజ్ఞులు ర మనుజనాథ
తే. సాంఖ్యమునకు యోగమునకు ర జనని శ్రుతియ
పురుషవనితాసపుంసకంబు లనఁ బ్రకృతి
లింగములు గల వాత్సం డరలింగుఁ డతనిఁ
జెంద దది యెద్దియును నని ర చెప్పు శ్రుతులు. 29
- క. విను బీంజబున బీజం, బును దేహమునందు దేహమును నింది, యముల్

- దనతనవలనం దానును, మనంబునకు మనసు వుట్టు శ మహితవిచారా. 30
- తే. ఇతఁ డబీజుం డదేహుం డశనింద్రియండు, వీతమానసుఁ డనియాత్మరవిధము సెప్పు
వేదములు భవదుగ్ధిభక్తార్తాదికములు, నాతనికి లేవు నిర్గుణుఁ డ డగుటఁజేసి. 31
- చ. ప్రకృతి యలింగ తజ్జనితభంగులు లింగము లట్టు లయ్యు శం
జకగుణశీల లింగచయశంగతిఁ దాను సలింగ యయ్యె మూ
ర్తికలన లేక యుండియుఁ బరిస్ఫుటపుష్పఫలాదిసూచక
ప్రకరముచేత మూర్త మయి శ రంజిలదే ఋతువేశ సూడఁగన్. 32
- క. కావున గుణములు ప్రకృతివ, యేవిధమునఁ జూచినను మహేశ్వరుని గుణి
త్వావేశము సారయ దన, ద్భావము సద్భావ మగునె శ భరితవివేకా. 33
- వ. ఇది యక్షరక్షరవివేకంబేకంబేకంబు దర్శనం బదర్శనంబుని స్తత్త్వంబుతత్త్వం
బవపర్గంబు పర్గంబుని యక్షరక్షరంబులపర్యాయనిర్దేశంబు లక్షరంబు చప్రబుద్ధు
లు గానరు ప్రబుద్ధు లగుసాంఖ్యులును యోగులును బుద్ధికిం బరంబై పంచవింశతి
తమం బయినయాతత్త్వంబు నాలోకింతు రని చెప్పిన వసిష్ఠుతో నవ్వసుమతీ
వల్లభుండు. 34
- సీ. కలదు నానాత్వ మేకత్వ మాత్మనకు న, విద్యయు విద్య నా శ విందు నదియు
నదియును నెఱిఁగింపు శ మక్షరక్షరభేద, మీపు సెప్పితి బుద్ధి శ యెంతయేని
సస్థిర గాన యశయ్యవబోధమును మాసె, సాంఖ్యయోగంబులఁచందములును
దెలియంగఁ జెప్పఁగార్వలయు నాకనుచు న, మ్ముని యిట్టు లనియె సశమ్మునజపతికి
- తే. యోగ మనఁగను ధ్యానంబు శ రాగరహిత
యదియు వినము ప్రాణాయామ శ మనఁగ నొకటి
మనసునేకాగ్రతావృత్తి శ యనఁగ నొకఁడు
పరఁగు సగుణత్వనిర్గుణభావగతుల. 35
- వ. తదనుష్ఠాన ప్రకారంబు సెప్పెద. 36
- క. మలమూత్రంబులకాలం, బుల భుక్తి కనంతరమున శ భూవర యోగం
1 బలవఱుచురెండుమార్గం, బులును నిషిద్ధంబు లండు శ పూర్వాచార్యుల్. 37
- సీ. కొంచెపుటశనంబు శ గొనుచు సంగంబులఁ, బాసి యింద్రియములఁపజ్జఁ జనమి
శబ్దాది యైనవిశేషయజాత మంతరం, గంబున సందడి శ గాక యుండ
సద్బుద్ధి దృఢ మగుసాధనంబుగఁ గొని, మరలిచి యాత్మన శ మనసు నిలిపి
యపగతసంకల్పుఁ శ డై యుపలస్థాఁబు, భంగికస్థితిఁ బనుసపడి దివంబు
- తే. రాత్రియును యోగసేవానురతి నివాత
దీపమునుబోలె వెలుగునాశ్రీయమూర్తిఁ
గనుచు నెడనెడ నుపరమశకాలములు స

నంగ వర్తించి యోగి యాశనంద మొందు.

38

వ. ఇది యోగ ప్రకారంబు సాంఖ్యంబు తెలుం గెఱింగించెద.

39

తే. ప్రకృతివాదు లవ్యక్తంబు ర ప్రకృతి యందు
ప్రసవధర్మిణి యైనయాశ ప్రకృతి దన్ను
బుద్ధ్యహంకారములుఁ బంచరభూతములును
విషయములు నింద్రియములుఁగా ర విస్తరించు.

40

వ. పురుషునివలన నివి యెల్లనం గలుగుఁ బురుషుం డింతకు నధిష్ఠాత యై యుండు.

క. అనులోమంబున సృష్టియు, జనవర ప్రతిలోమవృత్తి ర సంహారముఁ గ
ల్లును జనన ప్రళయంబులఁ, దనకు బహుత్వంబు నేకరతయు శోభిల్లున్.

42

వ. జ్యేష్ఠం బన నవ్యక్తం బనం బ్రకృతి యనం బ్రధానం బనం బరఁగుత త్వం
బాక్కటియ దానిన సత్త్వంబునందు జీవుండాజ్యేష్ఠంబు నెఱింగెడివాఁడుగావున
జ్యేష్ఠజ్ఞుఁడును నవ్యక్తపురంబున వసియించుటంజేసి పురుషుండు నన వెలుంగు
జ్యేష్ఠజ్యేష్ఠజ్ఞులువేఱగుట ప్రస్ఫుటంబవ్యక్తంబు జ్ఞానంబుపురుషుండుజ్ఞేయుండు
ప్రకృతి నగుణాత్మిక పురుషుండు నిర్గుణుం డిది సాంఖ్య ప్రకారం బిట్లు పరిసంఖ్యా
నరూపంబునఁ జతుర్వింశతితత్త్వంబుల నేర్పరించి పురుషుండు దన్నుఁ దాన
చూడం గైవల్యంబు సిద్ధించు నిట్టిది యపునరావృత్తివదంబు తత్త్వసమూహం
బప్రబుద్ధం బది క్షరంబు పంచవింశతితత్త్వవిశిష్టం డగుపురుషుండు ప్రబుద్ధుం
డక్షరం బనం బరఁగు నితైఱం గెఱింగినవా రెల్లవలనను నిర్భయులు భావర
యోగంబును సాంఖ్యంబును నక్షరంబును క్షరంబును జెప్పితి విద్యావిద్యలు
సెప్పెద నాకర్ణింపుము.

43

ఆ. విద్య యనఁగఁ బంచరవింశతితమతత్త్వ మైనయక్షరంబు ర మానవేంద్ర
విను మవిద్య నాఁగఁ ర జనుఁ బ్రధానము దేట,పఱిచెదను విశేషరభంగులెల్ల.

— విద్యావిద్యలప్రకారనిరూపణము. —

వ. కర్తేంద్రియంబులకు బుద్ధీంద్రియంబు విద్య బుద్ధీంద్రియంబులకు మనస్సును
మనస్సునకు భూతపంచకంబును భూతపంచకంబునకు నహంకారంబును నహం
కారంబునకు బుద్ధియు బుద్ధికి నవ్యక్తంబును నవ్యక్తంబునకుం బంచవింశతితమ
తత్త్వంబును విద్య లని చెప్పి వెండియు నమ్మునివరుం డి ట్లనియె.

45

తే. క్షరము నక్షరమును ననఁ గలుగు రెంటి, నేర్పఱిచి మున్ను సెప్పితిరనింకనొకటి
సెప్పఁగలదు సమగ్రవిశేషకలిత, మవహితుండ వై విను విదేశహాధినాథ.

46

నీ. జీవుండుఁ బ్రకృతియు ర భావర యక్షర,క్షరము లీరెంటిని రక్షరము లనియు
నార్యులు సెప్పుదురక్షరంబులు నందు, రాద్యంతరహితంబు ర లగుట యీశ్వ
ర తత్త్వంబు గల్గుట ర తత్త్వాదికము లనఁ, జనుట రెంటికి నదృశంబు సూచె
ప్రకృతిగుణంబు లై ర పరఁగెడుమహదహం, కారాదికంబులఁ ర గలసినపడు

ఆ. తురమనంగ వచ్చుఁబురుషునిఁ బ్రకృతిదా, ననితలంచుఁగానయదియుఁబురుషుఁ
బొంద గుణవికారములు లేమి నిర్గుణ, మక్షరం బనంగ ర సగును దాని. 47

వ. ఎప్పుడు పురుషుండు ప్రబుద్ధుల డయ్యె నప్పు డతండు. 48

ఆ. ఇంతకాలమేని ర నెఱుంగక సంగాభిభూత యగుచు నప్రబోధకలిత
యైనయట్టి ప్రకృతి ర యే నంటి నిస్సంగ, బోధమహిమ గాన ర బోలడయ్యె. 49

క. ప్రకృతికి నాకును నుదకము, నకు మత్స్యంబునకుఁబోలె ర నై సర్గిక మై
ప్రకటం బై నది వేర్పా, టకట యహంకారవశత ర సది యే నంటి. 50

క. ప్రకృతి గుణంబులఁ గొని బహు, వికృతపురూపముల నట్లు ర వెట్టిగొలిపె నే
నకలంకుండ నరూపుఁ డఁ, బ్రకృతి దొఱఁగి నిలిచెదను నిరంజనమహిమన్. 51

తే. ప్రకృతి సేసెనె యాయపరరాధ మరయ
నాయదియ కాక వేటొకంఁడే యసంగ
కలితుఁ డగునేను దానితోఁ ర గలయ నేల
కలిగె బహురూపములు దాన ర గాదె నాకు. 52

క. మమతం గాదే బహుజ, న్నము లయ్యెడు దీని విడిచి ర నానాయోని
భ్రమణంబుం బాసెద న, త్యమలుఁడ నగునాకుఁ బ్రకృతియాశ్రయ మేలా. 53

తే. ఎన్నిరూపులు గొని వచ్చియెట్లు పొడవు, సూప సేనియు దాని సేరజాడమమత
నా నహంకార మనఁ గల్గురవానిఁ జేర, నీక తోచినఁ బ్రకృతిదా నెట్లుదోచు.

క. నిశ్చేతనయును నెంతయు, దుశ్చేష్టయు నైన ప్రకృతి ర దొఱఁగి సముద్య
న్నిశ్చయవృత్తి నిరామయ, నిశ్చలనిర్మలపదై కరనిరతుఁడ నగుదున్. 55

వ. అని యిట్లు పరమసంబోధనంబునంజేసి తురం బగునవ్యక్తంబు దొఱంగినపంచ
వింశకుం డతురం బనం బరఁగు నక్షరంబునకుం బరం బైనదానిం బెక్కిం
డ్రెఱుంగరు సాంఖ్యసూక్ష్మత్వదర్శకులు గాంతురు తురాక్షరపరంబు లప్రబుద్ధ
బుధ్యమానబుద్ధంబు లనునిర్దేశంబులు గలిగి యుండుఁ బరతత్త్వనిర్దేశంబునం
బొల్పుషడ్వింశకంబు బుద్ధంబును విమలంబును సప్రమేయంబును సనాతనంబు
నునై పంచవింశంబును జతుర్వింశంబునం గనుచు వెలుంగు ననిచెప్పి వెండియు.

క. విను దృశ్యంబు నదృశ్యం, బును నగుజీవపరతత్త్వములు బ్రహ్మసమా
ఖ్యను నెగడుఁ బ్రకృతి కది లే, దనఘా యక్షరము తెఱఁగు ర సభివర్ణింతున్. 57

ఆ. ప్రకృతి దొఱఁగి తన్నుఁ బరికించుజీవుండు, పరము గాంచునపుడుఁ ప్రకృతిసగుణ
తానిరూఢి యడఁగి ర తన్నయత్వము నొంది, జీవకేవలత్వరసిద్ధి యొలయు. 58

క. విను కేవలుఁ డగుజీవుండు, దనుఁ బరముం గాఁగఁ జూపె ర తల్లీనత్వం
బున వెలుంగు నది నిరామయ, మనంత మగుపదము సూపె ర యతులవివేకా.

క. ఈనెటి పురుషునకుం గల, నానాత్వైకత్వములును ర సరనాయక శా
స్త్రానూనదృష్టిఁ గనుఁగొనఁ, గానగు దాత్పర్యశుద్ధికలి తాత్మనకున్. 60

క. అసఖా మోక్షము తెఱఁ గిది, విను మోక్షణ మిట్లు పంచరవింశకునకుఁగాఁ
గనినది యతండు ప్రకృతిం, దనుఁగాఁ గొని తద్గుణములఁ ర దగులుటవలనన్.
తే. తగులువాసి పడ్డింశకశత్వమునఁ గలయఁ, దనకుమును లేని కేవలశత్వమును నిర్
లత్వశుచితాస్వతంత్రత్వసత్త్వపరత, లొందుడధర్మసమవాయశమొలసియధిప.
వ. అని యిట్లు ప్రబోధించి. 63

క. శివమును బరమ బ్రహ్మము, నవికృతియు సనాతనంబు శ సగుపదమును భూ
ధవ యెఱింగించితి నిర్భయుఁ, డవు గ మ్మలవటుపు మిది దృశ్యంబుగ నాత్మన్.
తే. దీని నెఱింగించునపుడు భక్తియును శేమము
దమము సంశ్రయమును వేదశతత్పరతయుఁ
గలుగఁ జూచి యెఱింగింపు శ కానివాని
కీకు మీవిద్య పాత్ర దానైకనిరత. 65

ఆ. అఖిలరత్నపూర్ణ శ యగువనుంధర యెల్ల, నొసఁగి తేని నొసఁగురయోగ్యతాభి
యుక్తి లేనివాని శ కొసఁగకు మీవిద్య, దగినపాత్ర మైనఁ శ దడయ కిమ్ము. 66
క. అని చెప్ప నియతుఁ డై విని, జనకనృపాలుఁడు కృతార్థజన్మం డయ్యెన్
మనుజేంద్రవర్య నీ కే, వినిపించితి దదితిహాసరవిధ మేర్పడఁగన్.
వ. అని పలికి భీష్మండు పాండవాగ్రజున కిట్లనియె. 67

క. ఇది బ్రహ్మ వసిష్ఠునకు, న్నదయుం డై చెప్పె నతఁడు శ నారదునకు నం
విదితంబు సేసె నమ్ముని, మదాత్మకుం దేటపఱిచె శ మహనీయకృపన్. 69

క. ఏను వసిష్ఠువచనముల, కా నెఱింగించితి మనంబురకలఁక విడిచి యీ
జ్ఞానం బలవటపుము పర, మానందప్రదము కౌరవవాన్వయముఖ్యా. 70

క. క్షీరమును నక్షరమును ద, త్పరమును నెఱిగితి విశోకభయమోహుఁడ నై
కురువర యానిశ్చేయస, కరప్రబోధంబు నూఁడు శ గాఢాదరతిన్. 71

వ. అని చెప్పి వెండియు. 72

నీ. వేటవేడుక నడరవికె జని వసుమంతుఁ, డనువాఁడు జనకునిరతనయుఁ డొక్క
చో భృగువంశ తేజోవర్ధనుం డగు, నొకమునీశ్వరుఁ జూచి శ యుచితవృత్తిఁ
జేరి వినయ్యుఁడై శ చిత్తానువృత్తిమై, నిహపరంబుల కెద్ది శ హితము సెప్ప
వే యన్నఁ గృప నతం శ డిట్లను భూతహి, తాహితాచరణంబు శ లధిప సౌఖ్య

ఆ. దుగ్ధిముల నొనర్చు శ దుర్వారతృష్ణ త,న్నిరసనంబు మేలు శ నరులు జంటి
చవియ కాని నెగులుఁజఱి రయంబున నెక్కి, తారు విటుగఁబడుటఁదలఁపలేరు.

క. ధర్మంబుఁ బరిజ్ఞానము, నిర్మలమతి నభ్యసించి శ సృప యనిశంబున్
ధార్మికసంగతి గలిగినఁ, జేర్చి యుభయలోకముల నరభిష్టుత్య మగున్. 74

వ. అని మఱియును. 75

తే. బ్రహ్మణ ప్రార్థితము తై నరపనులు సేయు, మిమ్ముధనము పాత్రములకురనిచ్చివగవ

కుండు మక్రోధకామత్వరమొలయఁజేయు, మతికథృతిసాలఁగల్గుముఃమనుజనాథ.

వ. ధృతిలేమిం గాదె మహాభిషాఖ్యుం డగునృపముఖ్యుండు త్రివిష్టపంబుననుండ్డి విభ్రష్టుం డయ్యె ధృత్యాంబునంబుగంగా యయాతి యాపద నిస్తరించె. 77

క. అనిన విని యానృపతి యమ్మునివచనము లూఁది కామరమునకుం గ్రోధం బునకుం దొలఁగించి తనదు, మనము ధృతికి ధర్మమునకు శ మరగంజేసెన్. 78

వ. అని చెప్పినం బ్రియం బంది మందాకినీనందనుతో ధర్మనందనుండు ధర్మాధర్మ వియు క్తంబును సర్వసంశయవిము క్తంబును జన్మమృత్యురహితంబునునిత్యంబును శుచియును శివంబును సవ్యయంబునుబరంబును సనాయాసంబును సగుసట్టిదాని నెఱింగింపవే యని ప్రార్థించిన నతండు యాజ్ఞవల్క్యజనకసంవాదం బితిహాస రూపంబునం బ్రవర్తిల్లునది వినిన భవదభ్యర్థితం బై నయర్థంబు ప్రతిభాసించు మఱియు వలయునవి యెఱుంగ నగుం జెప్పెద నని పలికి యతని కి ట్లనియె. 79

— యాజ్ఞవల్క్యజనకరాజసంవాదప్రకారము. —

ఆ. వినుము సకలలోకశ్రవిత్రవిజ్ఞాన, ఘనుని యాజ్ఞవల్క్యుఁ శ డనుమునీంద్రు విసయ మొప్పుఁ గాంచిరవినతుఁడై మిథిలేశుఁడై నజనకస్మృతి శ యతనితోడ.

వ. ఇంద్రియంబులు నవ్యక్తంబును బ్రహ్మంబును బరంబును భూతసర్గప్రళయం బులును దత్కాలసంఖ్యలును దేటపఱచి భయదీయదయాశుత్వంబు నెఱపవే యనిన నమ్మునివరుం డమ్మహీవరున కి ట్లనియె. 81

సీ. అధిప సర్గముఁ బ్రళయంబు నవ్యక్తంబు, దా నొనరించుఁ దత్కాలసంఖ్య విను కల్పములు పది శ దినమున కంతియ, రజనికాలంబు సర్గంబు పగలు సేయు రే ప్రళయంబు శ సెల్లించుఁ దొలుత న, శేషభూతములకుఁ జీవనముగ నోషధికల్పన శ మొనరించుదానికై, హైరణ్య మైనమహాహంకరమున వి

తే. ధాతఁ బుట్టించు నతండు భూతముల నెల్ల జనన మొందించు భూమ్యాదిరసారభూత గంధముఖ్యగుణోత్కరశ్రగ్భాకములు శ్రోత్రముఖములు తత్స్వామి శ సూవే మనసు. 82

వ. అది యె ట్లంచేని. 83

క. వినుటకును గనుటకును సాధనము లయినచెవియుఁ గన్నుఁ శ దనతనయంతఁ విసనుం గానను నేర్పునె, మనఃప్రభావమునఁ గాక శ మనుజాధీశా. 84

తే. ఇంద్రియములెల్ల నట్టివరయెలసియొండు, వలన మనసున్ను దమతమశ్రవ ర్తనముల నిగుడ నేరమి దెల్లంబునృపవరేణ్య, యిట్లు లగు టజ్జులకునై నశ నెఱుఁగవచ్చు.

తే. మనసుచేతిన యింద్రియశ్రమహిమ లెల్ల నుపరతం బైన మనసుతో శ నుడిగి మడఁగు

నిందియము లుపరమ మొందెనేని దాన
మనసు మగుడదు విషయతృప్తను జరించు.

86

- క. కావున నిందియచేష్టల, నేవలనికిఁ బోవ నీమి శ్ర యింతకు ముఖ్యం
బై వడిగొనుమనసు దిగువఁ గా వలయును మగుడ దీనిఁ శ్ర గనుఁగొనుమనఘా.
- వ. ప్రశయ ప్రకారంబు వినుము రాత్రి యగుటయునవ్యక్తం బహంకృతిపురుషు
బోధించిన నతండు పండ్రెండు మూర్తులు గైకొని రత్నజాలంబుల జరాయుజ
ప్రభృతినర్వభూతంబులను రూపుమాపినం గూర్చి పృష్ఠంబునుంబోనిపృథివి జల
మయం బగు జలంబు లోకంబు లెల్లం దనమయంబకాఁబేర్చి తన్నుం గాలాగ్ని
మడియింపం గుదియుఁ బ్రజ్వలజ్వాలాభీలం బగునయ్యనలం బనిలంబుచేతంజెడు
నెందునుం దాన యై పరఁగునమృహాబలు నాకనంబు మ్రింగు నతివితతం బగు
నవ్వియ త్తత్త్వంబును మనంబు గ్రసియించు మనంబు నయ్యహంకారాధిపిత
పురుషుండు కబళించు నయ్యహంకృతి నవ్యక్తంబు లోఁగొను నిట్లు రేయి వో
యిన నెప్పటివిధంబు ప్రవర్తిల్లు.

88

- క. ప్రీతిగ నధ్యాత్మము నధిభూతము నధిదైవతంబు శ్ర భూవర సంప్ర
ద్యోతితములుగాఁ జెప్పెద, నా తెఱఁగు ప్రబోధకారి శ్ర యగునూహింపన్. 89

—❧— అధ్యాత్మాధిభూతాధిదైవతప్రకారము. —❧—

- సీ. పాదపాయాపస్థరపాణిపాక్కులు విను, మధ్యాత్మములు తత్కృతమానుయుక్తి
గంతవ్యమును వినరర్గంబు నానందంబుఁ, గర్తవ్యవక్తవ్యకములు నయ్యె
నధిభూతములు వాని శ్ర కధిదైవములు వరుసన విష్ణుమిత్రప్రజాపతులును
శక్రపావకులును శ్ర జక్షువు జిహ్వయు, ఘ్రాణంబుఁ ద్వక్కు శ్రోత్రంబుఁజూపె
తే. యనఘ యధ్యాత్మములు రూపశ్రమును రసంబుఁ
జాలుపడ గంధసంస్పర్శశబ్దములును . .
దదధిభూతంబు లధిదైవతములు సూర్య . .
జల మహీ వాయు దిశ లండు శ్ర శాస్త్రవిదులు.

90

- క. మన మధ్యాత్మము దానికి, ననఘా మంతవ్య మందు శ్ర రధిభూతము చం
ద్రుని నధిదైవతముగ బుధ,జనములు నెప్పదురు శ్రుతివరచగప్రతిపత్తిన్. 91
- తే. బుద్ధి యధ్యాత్మ మనఁ జనుభూపవర్య, దాని కధిభూతమండు బోధవ్య మైన
దానిఁ బొల్పుతదీయాధిదైవతంబు, వినుము తే త్రజ్ఞుడని చెప్పర వేదచయము.
- క. ఆరయ నధ్యాత్మ మహం,కారం బధిభూతనామరకం బభిమానం
బాహుధయశగపరమో, దారా¹రుద్రుఁ డధిదైవతం బన నెగడున్. 93
- తే. ధరణివల్లభ చిత్త మధ్యాత్మ మనఁగఁ, బరఁగుఁ జేతయితవ్యంబు శ్ర భావితాత్మ
లై నమహానీయు లధిభూతశ్రమండు బ్రహ్మ, మంచితాధిదైవతమనునాగమములు.

1. 'బుద్ధి యధిదైవతం' బని మూలము.

- వ. అని చెప్పి ప్రకృతిపురుష ప్రకారంబులు వినుట మనోనిర్వికారత్వకారణం బగు ననుపలుకు వలికి యి ట్లనియె. 95
- క. ప్రకృతి దనయిచ్చు గ్రీడా, ర్థకముగ సత్త్వాదిగుణవిశేషము నానా వికృతులఁ బొందింప నసం, ఖ్యకవిధ మై పరఁగు చుండునది మనుజేంద్రా. 96
- క. దీపమున ననేకము లగు, దీపములు పరంపరానురదీప్తాకృతు లై
1. వ్యాపించుచందమున గుణ, రూపంబులఁ బరపుఁ బ్రకృతి రోషవిదూరా. 97
- సీ. సత్త్వగుణంబులు శ సంతోష మానంద, మారోగ్య మక్రోధ శ మార్జవంబు శుద్ధి ప్రకాశత శ సుస్థిరత్వ మహింస, నిర్మల శ్రద్ధ విశేషి లజ్జ సత్యంబు శౌచంబు శ సమత యాచారం బ, కార్పణ్యపై శున్యకామవృత్తి విను రజోగుణములు శ విగ్రహదర్పాభి, మానకామక్రోధమత్సరములు
- ఆ. కరుణ లేమి భోగశాంతి యహంకార, ముమ్మలిక తమోగుణమ్ము లప్రకాశమోహబహుతరశనవాదప్ర, మాద¹ మార్భ్యమరణభేదనములు. 98
- క. ప్రకృతికిని గుణములం గొని, యకలంకుం డైనయంతరత్తుని వేవే ల్వికృతులఁ బొందించుట వా, యక కలుగుం దత్స్వభావ శ మది యరయంగన్.
- క. పురుషుఁడు చైతన్యాత్ముఁడు, నరనాయక ప్రకృతి చేతనారహిత జగద్ధురఁబురుషుని వెలుంగునఁదా, ధరియించుంబురుషుఁడిగుఁచుఁడనమెయిఁదిరుగన్.
- ఉ. సత్త్వరజ స్తమోగుణవశస్థితిఁ గేవలపుణ్యమిశ్రకారిత్యవిరుద్ధకర్తములఁ శ బ్రేరిత మై కను మార్ధ్వలోకసే విత్త్వము మానుషత్వపదరవీకలనంబును శారవంబు నా తత్త్వము ద న్నెఱుంగమి ప్రధానముచేతల నావహిల్లినన్. 101
- క. తను నెఱింగిన నవ్యక్తము, ²చనవునఁ బోఁ డాత్ముఁ డజరశాశ్వతవిగతాం జనవిమలాచ్యుతపదముం, గని యక్షరుఁ డగు నిజప్రకాశస్థిరతన్. 102
- వ. అనిన విని జనకపతి యమ్మునిపతితో ననాదినిధనంబులు నమూర్తంబులు నచలంబులు సగ్రాహ్యంబులు నగుపురుషప్రకృతితత్త్వంబులయం దొక్కటి సచేతనంబై యుండఁ దక్కినయది చేతనారహితం బగుటకుం గతం బేమి యెఱింగింపవే యనుటయు నతం డతని కి ట్లనియె. 103
- క. సగుణం బగుణం బగునే, యగుణము నగుణ మగు నెట్లు శ లవ్యక్తము నిత్యగుణసమవేత మై జడ, త గలిగి యుండంగఁ బురుషార్థర్థము గలదే. 104
- క. పురుషునికలరూ పెఱిఁగెడు, పరిబోధము లేక యుండుఁ శ బ్రకృతికిఁ బ్రకృతిం బురుషుఁ డెఱుంగును దనకుం, బరంబు లే దనియుఁ గను శుభ్రస్థిరదృష్టిన్. 105
- క. కావునఁ బ్రకృతి యచేతన, భూవల్లభ చేతనుండు శ పురుషుఁడు సమ్యగ్భావన యలవడినమునీం, ద్రావలి యిమ్మైయి సునిశ్చయంబుగఁ బలుకున్. 106

వ. అని వెండియు.

107

ఆ. తాను బ్రకృతిఁ బ్రకృతి శ దనయందు నిల్చుని, ల్చిననుదానవికృతిఁ జెందకుండుఁ
బురుషుఁ డుదకమత్స్యశ్రముల యుదుంబరమశే, కములసంగమందురకరణి గలుగ.

ఆ. జలముఁ గదిసి యుండ శ జలముచే నార్ద్రింబు, గాక యుండునట్టిశ్రమలదశము
భంగి సంతరాత్మశ్రప్రకృతిఁ బొందియును ద, ద్వికృతిఁ బొందకుండు శ వీతదోష.

వ. ఇది సాంఖ్యసంభవంబు యోగంబు తెఱంగు గెఱింగించెద.

110

క. విను సాంఖ్యసమజ్ఞానం, బును యోగసమాసబలము శ భూవర తే వెం
దును నవి రెండును వేఱుగఁ, గను బాలిశుఁ డొక్క పెరువరకా¹ నేఁ గందున్.

క. జననాథ మనోధారణ, యును బ్రాణాయామవిధియు శ నుపయోగ్యము లై
చను నిర్గుణమును సగుణం, బును ననఁగా రెండుతంత్రములు యోగమునన్.

క. ప్రాణాయామము క్రమమునఁ, బ్రాణోత్పీడనము గానిరభంగి సమస్తమున్
ఘోణాగ్రస్థి విషయ, శ్రేణి దొఱంగి యుండి యోగసిద్ధతఁ బడయున్. 113

వ. ఎ ట్లంచేని.

114

తే. కరము నియతుడై కొంతేసిరకాలముల శ, రీరధర్మావిరోధిగా శ రేయుఁ బగలుఁ
బ్రాణసంయమనము నడరపంగవలయు, దానఁ జిత్తంబుఁ దనువుశురద్ధతపహించు.

వ. అది² సిద్ధత్వసంపదకు మూలంబిది సగుణతంత్రంబు తెఱంగు నిర్గుణతంత్రప్రకా
రం బెఱింగించెద.

116

తే. ఇంద్రియంబులు మనమునందెవురఁజేసి, మనసుఁదిగిచి యహంకారముననడంచి
బుద్ధిలోన నహంకృతిఁ శ బుచ్చి బుద్ధి, ప్రకృతిఁ గలఁపఁ దద్ధ్యానతరత్పరత గలుగు.

క. ధ్యానైకతత్పరాత్ముఁడు, గానఁ బడయు నజరు నిర్విరకత్పు విమలు ని
త్యానందసత్యశుద్ధ, జ్ఞానమయుం బరము నచలు శ శాశ్వతోని శివున్. 118

చ. ఉదితసమగ్రబోధుఁ డగురయోగికి నిశ్చలదీపరూపసం

పద సుఖసుప్తభంగి ఘనశపంక్తులు లేనివియత్తలంబున్

ప్పిద మొదవుం దరంగములరెల్లునఁ దాఁ జలితంబు గానివా

ర్ధిదశ నతం డకంపుఁ డగు శ ధీపరివృత్తులు గల్గెనేనియున్.

119

క. భేరిశంఖాదికనా, నారవములు వొడమెనేని శ నాతఁడు దానం

గారింపఁబడఁడు వీతవి, కారస్థితిఁ బాలించి యుండు శ గగనముభంగిన్.

120

క. తేనియకుండఁ గొనుచు సో, పానము లేమఱుట లేక శ ప్రాకినక్రియ నా

త్వానందరసం బొకకణ, మైనఁ జిలుకనీక తుదికి శ నాతం డెక్కున్.

121

క. అనఘ యిది యోగపథ మిం, దనలసుఁ డై చనఁగఁ జాలురసతఁడు కృతార్థుం
డనితరసులభపదప్రా, ప్తినిరూఢుఁ డనామయుం డరభిష్టుతుఁ డెందున్.

122

వ. అని యుపదేశించి వెండియు.

123

సీ. నరనాథ యుక్తమరణప్రదేశంబులు, పాద జంఘా జానుల పాయు గుహ్యములు నూరు పార్శ్వనాథులు బాహువత్తోగ, శానన శ్రోత్రనాసాంబకములు భ్రాఫాలమస్తకంబులు నోలి విష్ణుండు, వసుసాధ్య మిత్రులవసుధయును బ్రజాపతి మరుదిందు శ సంక్రందన స్థాణులును నరుం డనుమహారముచియు విశ్వతే. దేవదిగ్గంధవహులును శ బావకుండు, నశ్వీపితృ శతానందులు శ చందు వెలుగుచుండుచూచున్నయపవనత్రయోత్కమముల, నొందునద్వైవతలంబులయోగవరుడు.

—యాజ్ఞవల్క్యుండు జనకునితో మరణనూచకంబులఁ జెప్పట.—

న. అని చెప్పి మఱియుని ట్లను నరిష్టంబుల తెఱుగ నెఱుంగ వలయుం గావున నెఱింగించెద నాకర్ణింపుము.

125

సీ. శ్రువమండలమున నరరుంధతిఁ గనుశక్తిఁ, గంటికిఁ గలుగంగఁ శ గానకున్న ముక్కునవలపటఁ శ జెక్కవాసినయట్లు, దోచినఁ బూర్ణచంద్రుండు మలినఁ డై కాన వచ్చిన శ నాయువు సంవత్సరంబునఁ గడచను శ రాజముఖ్య కాంతి దొల్లిటియట్లు శ గాక యంతకు నెక్కు, డై నను గడుఁ జెడ్డ శ నట్లు ప్రజ్ఞతే. శ్రోత్రగాఁబెద్ద యైనను శ గొంచెమైన, నాఱు నెలల మరణదశ శ యగుట గలుగు నిందుమండలమున రవిరయందునడుమఁ, దెఱపిగాంచినఁ దెగు సేదూరదివసములకు.

క. విను గుడిలో నున్నసమయమున సురభిద్రవ్యములను శ బాల వల్పుట గల్గిన నాఱుదివసములఁ గల్గును మృత్యుసమాగమంబు శ గుణరత్ననిధి.

127

తే. ముక్కు వ్రాలుట కర్ణముల్ శ మ్రొగ్గఁబడుట రదనవైవర్ణ్య మక్షి విరరాగభావ మంగ మతికృష్ణ మగు టుల్ల శ మడరఁ ¹జెడుట సూచకములు సద్యోమృత్యురగోచరతకు.

128

తే. కారణము లేక దాపలిరకనుద్రవించు, నెత్తిచక్కటి ధూమంబు శ నెగయునపుడ మరణదశ యావహిలైదురమానవునకు, జనకనృప యివి బ్రహ్మ సైపినవిధములు.

క. విను యోగివరుఁ డరిష్టము, గనుఁగొని యనిశమును యోగశాంతియుతసాంఖ్యం బసపాయత నడపుచు నాత్మనిఁ బరముం జేర్చి కాలరముం గబళించున్.

130

వ. ఇవిధమున నతండు.

131

ఆ. కాలకబళనైకరశీలుఁ డై మృత్యువు, గెలిచి శాశ్వతము నశచలము శివము నచ్యుతము ననామరయము నమృతము నవ్యయంబునగుపదంబునందు నిలుచు.

వ. అని పలికి యాజ్ఞవల్క్యుమునీశ్వరుండు జనకజనేశ్వరుతోఁ బరంబు దేటపఱుపు మని నీ వడిగి తాప్రశ్నంబు సూక్ష్మం బుత్తరం బవహితుండ వయి విను మని

యి ట్లనియె.

133

సీ. మహానీయతపమున శ్రీ మార్తాండు నాకుఁ బ్రసన్నుఁగాఁ జేసితి శ్రీ సదయదృష్టి
సనుఁ జూచి యద్దేవుఁ శ్రీ డనఘ వరంబు నీ, కిచ్చెద నీకోర్కి శ్రీ యెద్ది సెప్పు
మనవుడుఁ బ్రణతుండ శ్రీ నై యజస్సంప్రాప్తి, గోరెద ననిన సరవ్వారిజావుఁ
డట్లేని వాగ్దేవి శ్రీ నావహించెద వివృతంబుగాఁ జేయు మారస్యంబు విప్ర

తే. యనియె సవ్యచనము విని శ్రీ యాననమ్ము

సంతసమున విచ్చితి సరశస్వతియు నాదు

తనువుఁ జొచ్చెఁ బదంపడి శ్రీ దాహ మొంది

తన్ను నెఱుంగక వెగ డొందుశనన్ను నినుఁడు.

134

క. కనుఁగొని యించుక సేపునఁ, దనువడు నని పలికెఁ బిదపఁ శ్రీ దనువడుటయును
బనుపడియె నప్పు డద్దేవునివదనాబ్జమున నాచేవుల కింపారన్.

135

క. భూసురవర వేదము ప్రతిభాసిల్లుచు సంతతప్రశస్తి గలుగు ను

ల్లాసంబు బుద్ధి నొందు స, మాసన్నంబు లగు సాంఖ్యోమతయోగంబుల్.

136

ఆ. యోగసాంఖ్యసిద్ధి శ్రీ నొందు నిష్టావాప్తి, సనుము సమృద్ధమున శనను మృదూక్తు
లుద్భవించె మోద శ్రీ ముత్కట మయ్యె నా, కమృతవృష్టి దోఁగిరనట్టు లైతి.

వ. తదనంతరంబ యద్దేవుం డస్తాచలంబువలని కరిగె నేనుం బగమానందకందళిత
మనస్కుండ నగుచు మందిరంబున కేతెంచి సరస్వతిం దలంచు చున్నంత.

138

క. వినుము వినుతస్వరవ్యం, జనభూషిత యగ్రభాగశంస్పరదోంకా

ర నితాంతహృద్యమధుగ, ర్భ నిజాకృతి విశదముగ సరస్వతి దోఁచెన్.

139

— విశ్వావసునకు యజ్ఞవల్క్యుఁ డుపదేశించిన తత్త్వప్రకారము. —

వ. తోచినసత్యంత¹భక్తిం బ్రపత్తిసేసి సూర్యప్రసాదలబ్ధయుఁ బంచదశశాఖాసమ
న్వితయు నిఖిలోత్తరసంహితయు నగునయ్యజార్యచోమూర్తిధరియించి శిష్యులం
బరిగ్రహించి వారల నధ్యయనంబు సేయించుచు నివ్యాజ్యయబ్రహ్మాంబునందు
వేదితవ్యం బెయ్యదియో యని విచారింప విరోచనుమహానుభావంబునంజేసి
యోగసాంఖ్యరూపోపాయ ప్రకారంబు దోచెఁ బదంపడి తదుపేయం బగువేద
వేద్యంబును నద్దేవునికరుణావిశేషంబునం బ్రతిభాసించె గొండాకకాలంబునకు
విశ్వావసుం డనుగంధర్వేశ్వరుండు నాకడకుం జనుడెంచి తన్నెఱిగించి యేను
జేయనతిథిపూజనం బత్యాదరంబునం గైకొని విశ్వావిశ్వంబులు మిత్రావరుణులు
జ్ఞానజ్ఞేయంబులుఁ దపో²తపంబులు సూర్యాతిసూర్యులు విద్యావిద్యలు వేద్యా
వేద్యంబులుం బరాచలంబులు ననునవి వేదోదితంబులు వానిం దేటపఱుపవేయని
యడ్కిగిన నవహితుండవై వినుమనిపల్కివిశ్వంబు³భూతభవ్యభవత్కరంబగువ్య
క్తంబవ్యక్తనామ ప్రకృతియ విశ్వంబు నిర్గుణం డగుపురుషుండు మిత్రావరుణులు

పురుష ప్రకృతులు జ్ఞానజ్ఞేయంబులుఁడపోతపంబులు సూర్యాతిసూర్యులును బ్రకృతిపురుషుల కా నెఱుంగుము విద్యావిద్యావేద్యావేద్యాచలచలంబు లనుశబ్దంబులు వరుసం బురుషునకుం బ్రకృతికిని వాచకంబు లని చెప్పి వెండియు నిట్లంటి.
 ఆ. అజముల వ్రణంబుగలక్షయంబులతీంద్రియములు ప్రకృతిపురుషులనఁగఁబరఁగు రెండుతత్త్వములు సరఖండరూపతఁ బొంది, నపుడు ప్రకృతిపురుషునట్ల ¹కాన.
 వ. అని తెలిపి మఱియును. 142

క. విను వేదవేద్యము నెఱుంగనియాతని వేదపాఠకలనంబు సుధీ
 ధన వేదభారవహనం, బనఁ జను నింతియ నిరర్థకాయానం బై, 143

ఆ. ఊరము నక్షరంబుఁ శ గానంగఁ బోలు వేదార్థచింతనమున శ నమ్మి ధునము నందుఁ బూర్వ మురివి శ యపరంబు సేపట్టి, నిలువ వలయు నధికరనిష్ఠ గలిగి.
 తే. అక్షరం బగుపంచవింశాఖ్యతత్త్వతత్పరత నున్నఁ కేవలత్వము ఘటిల్లు
 వినుము కేవలత్వమున పరద్వితీయత, నంబు పురుషునకొదవి తరన్తయతగలుగు.

క. పురుషుని నవ్యక్తము రెండురూపులుగఁ జూచు టాప్యైడు తెఱఁగ తఁడుం
 బురుషోత్తముండు సరయఁగ, నిరుపురు గారతఁడ యాతఁ శ డిది నిజము సుమీ.

క. పురుషోత్తమషడ్వితీయక, పరమేశ్వరనామకములు శ పరఁగును విను మా
 పరమునకు నదియ నిష్కళ, నిరంజనానందబోధరనిత్యం బనఘా. 147

వ. అని చెప్పిన విశ్వావసుండు పంచవింశకతత్త్వంబునకుం బరంబు గలగుటయు నది రూపింప నేకం బగుటయు నారదజైగీష దేవల కపిల శుక సుమంతం పైల్యాదులై నపరమమునులగోష్ఠీవిశేషంబుల విందు వినినను నిస్సంశయం బగుబోధం బుదితంబు గామి ని న్నాశ్రయించితి నీవు సంయమిలోక సురలోక బ్రహ్మలోక ప్రఖ్యాత ప్రజ్ఞానసంభావనీయుండవు మదీయసం దేహాపనయంబు సేయవేయనుటయు నాదరాయ త్తచిత్తుండ నై. 148

క. మునిగోష్ఠీవలనికొఱఁతయె, విను భవదీయాంతరంగరవృత్తి కలుష యై
 నను సంశయాత్మనింగా, నొనరించుచు నున్నయది సరముజ్జ్వలతేజా. 149

వ. ప్రసన్నైకాగ్రచిత్తుండ వై యాకర్ణింపు మని యిట్లంటి. 150

క. పురుషున కవ్యక్తపరి, స్ఫురణ శబలవృత్తి గలుగఁ శ బోయిన సతని
 బురుషోత్తముఁ డనరు జనన, మరణాదివికారయుక్తి శ మాటయి యజ్ఞల్. 151

వ. అని వెండియు. 152

తే. ప్రకృతి పురుషునిఁ గానదు శ ప్రకృతిఁ గనుచు
 నునికిఁ బురుషుండు పరమునిఁ శ గనుట లేక
 యుండుఁ గనుఁ దద్వ్యయముఁ బరముండు పరమ
 2వీక్షణము పురుషున కగువైపు వినుము. 153

- క. స్నేహసహవాసములు న, మ్రోహము దలకొలుపఁ గాలరమున మునుఁగుచు గా
ధాహంకారమమత్వము, లీహఁ బెనుపఁ బ్రకృతిఁ బురుషుఁడే ననుచుండున్.
- క. అది లెస్సగ విడిచి ప్రకృతి, కుదకనిభాకలనమును ఝరపోపమ దనకుం
బదిలుఁ డయి చూడ నేర్చిన, విదితం బగు దానితోడిర వేర్పాటసఘా. 155
- ఆ. ప్రకృతి దొఱగి తన్నుఁ ర బన్నుగాఁ జూచువి, వేకదృఢతఁ బంచరవింశేకుండు
సంగరహితమైనరషడ్వింశపదము ని, స్సంశయముగఁ గాంచు ర వంశవర్య. 156
- క. జననజరామృత్యుభయం, బున యోగసమేతసాంఖ్యోముం దిరముగ నూఁ
దినయతులు నిర్మమత్వం, బునఁ బడయుదు ¹రప్పదంబురపొం దచలముగన్.
- ప. అవునరావృత్తిపదం బగునప్పదంబునూవె పరం బని చెప్పి వెండియు. 158
- క. నెట్టన చూడమి నయ్యెడు, నట్టిది యొకచూపునం బరరానందంబుక
గట్టిగఁ జేయఁగ వికృతులు, పుట్టక పురుషుండు తత్ప్రగ్రబోధాత్ముఁడగున్. 159
- క. పురుషోత్తముండుఁ బురుషుండు, నిరువు రగుట గలదు గలిగెన నేనియుఁ బురుషుం
బురుషోత్తమునందుఁ గలపు, వెరవున నేకత్వమహిమ ర విజ్ఞాత మగున్. 160
- క. ఇది విజ్ఞానముకృత్యము, తుది విజ్ఞానాత్ముండు నగు ర దుర్లభము ప్రశాం
తిదశాహినాత్ముల క, ప్పద మది మోక్షంబు మమత ర వాసినఁ గల్గున్. 161
- ప. అని యుపదేశించిన విని విశ్వావసుండు ప్రమోదంబు నొంది పథ్యంబును
హితంబును దధ్యంబును నగుతెఱుం గనుగ్రహించితి భవదీయప్రసాదంబునం
గలంక దేటి నిర్మలుండ నయితి నని పలికి నభక్తికంబుగాఁ బ్రదక్షిణంబును బ్ర
ణామంబునుం జేసి నిజస్థానంబున కరిగె నని చెప్పి యాజ్ఞావల్క్యమునినాథుండు
జనకజననాథునితో వెండియు నిట్లనియె. 162
- క. మానవపతిసత్తమ యీ, జ్ఞానము బ్రహ్మాదిదివిజరసంయమిమత మె
వ్వాసికి మోక్షంబునకుం, దాన తెరువు తెరువు లొండ్లు ర దలఁపం గలవే. 163
- ఆ. జ్ఞానమునన కాని ర జన్మజరామృత్యువుల జయించునట్టిరయలఘుమోక్ష
పదము గల్గ నేర దది కారణముగ ను, జ్ఞాన మెల్లభంగి ర సాధ్యతమము. 164
- క. గురుఁ డెవ్వఁ డైన నగు ని, వ్వెర వుపదేశించువాఁడ ర వేల్పుగ శ్రద్ధా
పరమతి గావలయు జనన, మరణంబులు శ్రద్ధ లేనిరమనుజునిఁ బొదువున్. 165
- క. విను మజ్ఞానంబునఁ గ, ర్తనిరూఢత గలుగు దాన ర ²మలఁగవు జననం
బును మరణము సమ్యక్జ్ఞాననిత్యుం డగువాఁడు మోక్షరణముఁ జుల్కఁగనున్.
- క. ఈవెర వూఁదుము నృప నను, నీ వడిగినయంతయును విరనిశ్చయకృతి సం
భావితము గాఁగఁ జెప్పితి, బో విడువుము శోకమోహములు నిలుపు ధృతిన్.
- క. అని చెప్పిన ముదితుండై, జనకుండు శోకాదిభావరసంగవిరహితం

బును బ్రహ్మభూతనపరం, బును నగుచిత్తంబుతోడ శ్రముదితుం డగుచున్. 168
 వ. ఉండెం గాండవాగ్రజా యియాజ్ఞవల్క్యుమునివరువాక్యరూపంబునన యే
 నిమ్మహాసీయజ్ఞానంబు నీ కుపదేశించితి నని చెప్పి భీష్మఁ డతనితో నీ విందుల
 తాత్పర్యంబు గలిగి యార్యగర్హితంబు లగుశోకమోహాది ప్రాకృతభావంబులం
 దొఱంగి సుఖి వగు మనిన విని యక్కాంతేయాగ్రజుండు సంతృప్తాంతరంగుం
 డై యగ్గాంగేయునకుం బ్రణమిల్లి గృహస్థధర్మంబు పరిత్యజింపక మోక్షంబు
 వడయుట గలుగనోపునే మదీయచిత్తంబు సంశయాయత్తం బగుచుండు నిక్కా
 లుష్యంబు వాపవే యని యభ్యర్థించిన నతండు జనకసులభాసంవాదం బనునితి
 హాసంబు గలుగు దాన నేతత్సంశయంబు వాయు దానిం జెప్పెద విను మని
 పలికి యతని కిట్లనియె.

169

—భీష్మఁడు భర్తృరాజునకు జనకసులభాసంవాదంబు చెప్పట.—

- క. సులభాభిధాన యగునొక, లలన విమలయోగధర్మలంపటు జనకుం
 గెలన విని యతనిబోధము, కొలఁది పరీక్షింపఁ దనకుఁ శ్ర గోర్కి వాడమి నన్.
- వ. నియమాచరణకృతం బగుశరీరంబు యోగప్రభావంబుచ డాచి సుందరసుకు
 మారం బగునాకారంబు వహించి జనకుం గాంచి భిక్షావృత్తిత్వసూచకంబు ల
 గువచనంబు లుపన్యసించిన నతం డాసనపాద్యార్చనంబు లాచరించి మహాసీయం
 బగుభోజనం బొనర్చిన సంతృప్తి బొంది యవ్వీదేహపతికి నాసన్నం బగునుచి
 తాసనంబున నాసీన యై యుండి యాతండు ముక్తుం డగుగామి గనికొనుత
 లంపున నిజానుభావంబున నతనిచిత్తంబు ప్రవేశించి మారవికారంబు భావించి.
- క. తనలోచనదీప్తుల న, మృనుజపతి మొగంబునందు శ్ర మల్లడిగొనఁ జే
 సిన నమ్మహాత్ముఁ డప్ప, ద్ధనయనతలఁ పెఱిగి జనితశ్రమంద స్థితుఁ డై. 172
- ఆ. ఎచటనుండి యెచటి శ్ర కేఁగెద నెవ్వరి, దాన వేమివెంటఁ శ్ర దగిలి నడతు
 నుదతి నాకుఁ జెప్ప శ్రమది యట్టు లుండెనా, మాట లీవువిను సరమాదరమున.
- సీ. పంచశిఖుం డనుశ్రవరమమునీశ్వరు, శిష్యుండ నతనిచే శ్ర శిక్షితంబు
 కమలాక్షి సాంఖ్యయోగక్షితిపాలనం, బులఁ ద్రివిధం బగుశ్రమోక్షధర్మ
 మట్లు గావున సంశరయము లేక ముక్తకా, మస్థితి నమ్మాఁడుశ్రమార్థములను
 నడచి పరంబున శ్ర కెడపడ కుండుదు, ముక్తి నై రాగ్యైకరమూల సూత్ర
- తే. విను విరక్తి దృఢజ్ఞానశనిత గాన, దీపితజ్ఞానమును విరక్తియు ధరింపఁ
 బడిన బుద్ధి నిర్ద్వంద్వతఁ శ్ర బరఁగు నింటి, యంద నిల్చి నిస్సగుండ శ్ర నై చరింతు.
- క. వనితా చందనమునఁ బూ, సినఁ గత్తిని వ్రేసినను సురచిత్తత నా క
 జ్ఞను లిరువురయందును సరి, కనకము లోష్ణమును సమమశ్రకాఁగనుఁగొందున్.
- తే. జ్ఞానమును గర్తమును రెంటిరసంగమంబు, నిష్ఠలుగమోక్షవిదులు వశర్ణింతురాత్మ
 శాస్త్రములుగని మధ్యురశాసనంబు, సుగమపథము తృతీయంబునసూచెయబల.

- ఆ. కీడు గని యొకండు శ గృహధర్తముడిగి స,మాశ్రయించు నాశ్రమాంతరంబు
దాన సంగ ముడుగఁగా నేర దదియొల్ల,మియును వలపుగాన శ మీననయన,
క. దండముఁ గాషాయంబును, ముండితయుఁ గమండలువును శ మోక్ష మొసంగవె
ట్లం డేని లింగములకు న,ఖండజ్ఞానప్రదత్వశకలనము గలదే. 178
- క. మగువా దుగిఖము శిధిలం, బగు నని లింగములు దాల్తు శ రమ్యైయి లే దె
1ట్లు గొడుగునందుం గావున, వగవఁగ మోక్షదముగాఁగరవలయుఁగొడుగున్.
ఆ. జ్ఞానముననకాని శ మానిని లింగమా, త్రమున ముక్తి యగునె శ రాజ్యబంధ
రాగబంధనిఖిలభోగబంధములఁ బ్రజ్ఞాసిఁ దునిమినాఁడ శ నది గతముగ. 180
- వ. ఇట్లు ముక్తుండ నై యున్న నాయెడ ముక్తత్వాముక్తత్వంబు లారయ వేఁడి వచ్చి
మచ్చిత్తంబు మెత్తన చొచ్చి తది యప్రయోజనం బట్లుం గాక. 181
- తే. బ్రాహ్మణీవి యోగినివి పరశభార్య వబల,భర్తప్రోషితుఁ డేను సృరపాలనుతుఁడ
వినుము గృహమేధి నాచారశఘనుఁడ నిట్టి, నేను నీవు రమించుట శ నిండఁ దేదె.
వ. స్వతంత్ర నై నీవు చేసినయీయవినయంబున నెయ్యది వాటిల్లిన నది నీయంద
నిలుచుంఁగాక యని పలికి వెండియు. 183
- క. నావలనిరాగముననే, నీ వి ట్లైతి నను గెల్పురనిపుణతకుం గా
కీవెడమాయల నిప్పడుఁ, బోవిడువవు యోగశక్తిరహితుకలిమినే. 184
- క. నిను డాచి కుటిలభావం,బున దుష్టచరిత్ర నైతి శ ముక్తుల తెఱఁగే
వనిత యిది యే బయలుపఱి,చిన నైనను మానవలదె శ చెన్నఁటిచూపుల్. 185
- క. అని తనవైరాగ్యంబును, ఘనబోధముమహిమయుం బ్రకాశింప మనం
బున సరకుగొనక యిట్ల,వ్యనితఁ బలికి యన్న రేంద్రవర్యుఁడు మఱియున్.
క. తను వొప్పెడునది యావన,మును సూతన మిట్టిసికుఁ శ బాలఁతీ యోగం
బున నింతచొరవ యెమ్మెయి, బనుపడియెం జెపుమ దాఁపఁ శ బనిలే దింకన్.
వ. అనుచు. 188
- క. తను సరకుసేయ కిట్ల,జ్ఞననాథుఁడు వలుక సవ్యరచనములు దెలియన్
విని సులభ చతురముగ ని, ట్లను నించుక గొంకు లేక శ యవ్వభుతోడన్. 189
- క. శ్రోతకుఁ దనకుం బ్రియ మగు, నేతెరువున నట్టిమెయి సరమిరిత మైనం
జూతగువాక్యం బది నృప,సూతీ పెఱపలుకు బాలీశులచొప్పరయన్. 190
- వ. భవదీయవాక్యవైదగ్యం బట్లుండె నీవు న న్నెవ్వరిదాన వెచ్చటనుండి వచ్చి
తని తొలుత నడిగి తవహితుండ వై వినుము చెప్పెద. 191

—జనకునిపౌత్రుంబులకు సులభ ప్రత్యుత్తరంబు లిచ్చుట.—

- క. విను పాంసూదకములచా,ద్వున జతుకావ్యములభంగి శ భూతంబులకున్
మునుజేంద్ర కలుగుఁ బాం దా,పని నన్యోన్యసమధీనభావము గలదే. 192

ఆ. ఒక్కమేనియంద శ యుర్వీశ పంచభూతములు దశమితేంద్రియములు మనసు బుద్ధియును బ్రధానమును గలవివియొక్కఁ, దొకటియవియె లోలయొండు సెప్ప.

వ. నిక్కంబునకు నెవ్వరు నెవ్వరివారు గామి దెలియవే యని పలికి వెండియు.

తే. సకలలోకములను సదశశ్వంబుకరణి, ధావనము సేయుచుండు బ్రధాన మింత యెఱిగి జననాథ యెవ్వరి నెచటనుండు, వారలనువార మమ్మాటవలను సెపుము.

తే. నీవు నీయందు నినుఁగను నెఱియయెరుల, యందుఁగానంగవలన దేయధిపతన్ను నొరుల నొక్కటిగాఁజూచుపురుషుఁడెచట, మీరలుండుదురెవ్వరివార లను నె.

తే. అరులు మిత్రులుదాసీను శ లనుచు సంధి, విగ్రహాదిషష్ఠణముల వేరవు లొకరుఁ డలవరించుచువిజయంబునానపడుచు, నుండునటెము క్తి తెఱఁగిటుల న్నెయరయ.

ఉ. కావున నీవు ముక్తుడవు శ గా విటు గాకయు నిన్ను ముక్తుగా భూవర చూచె దిక్కలక శ బుద్ధులు సెప్పి తగం దొలంగఁగాఁ ద్రోవఁగఁ బాడి¹బంధులకు శ దుర్మతి వుట్టినయట్టిమర్త్య వా రేవిధి నైన మందు లిడి శ యెప్పటిబుద్ధి ఘటించుచాడ్పునన్. 198

వ. ఏ నెట్లు ముక్తుడఁ గా నంటేని విను మింకనుం జెప్పెద. 199

సీ. వర్గత్రయంబునరవలనను సప్తాంగ, ములయందుఁ జిత్తంబు శ మెలఁగుచుండ రాజులు మజ్జనభోజననిద్రావ, సరములు లోనుగా శ జనులు సేయు విజ్ఞాపనము విని శ యాజ్ఞాపనం బొన, రించుచు మంత్రులు శ ప్రేమపాత్ర తరుణులు నస్వతంత్రతఁ జేయ నర్హుల, ²కొసరితిండియు ధనగు ప్తిమీఁది

తే. భరముఁ దమలో విరోధు లై శ పట్టి మనసుఁ

జిక్కువఱుపంగఁ బెక్కండ్రు శ సిరికి నడువఁ

బరిహరించుచు బహుదుఃఖభరపరులు నల్పు

సౌఖ్యులును నగు చునికి రాశ్వంబు తెఱఁగు. 200

వ. వారలు ముక్తులు గామి దెల్లం బది యట్లుండె నీకు విశేషించియు. 201

చ. సదయమనీషఁ బంచశిఖరసంయమి మోక్షము దెల్పె నంటి నీ హృదయము నాదుచొచ్చుటకు శ నెంతయు రోసితి ముక్తుచందమే యిది నిరపేక్షుఁ డైన విను శ మెయ్యది యెట్లయినం బ్రశాంతిసం పద నొకయింతయుం గలఁగఁగబాఱక యుండఁడె నిర్వికారుఁ డై. 202

క. విను శూన్యస్థానంబున, నునికి యతికిఁ గృత్య మగుట శ నుర్వీశ్వర ము క్తునిమానసంబు శూన్యం, బని చొచ్చితి ముక్తి లేమి శ నది ద ప్పయ్యెన్. 203

వ. అట్లుం గాక. 204

ఆ. కాలుఁ జేయు మొదలుగఁ గలనాయంగ, కములలోన నిన్నుఁగలయ దొకటి యేని రిత్తయిప్పుడేటికిఁ గటకటం, బడుచు నిట్లు దూరఁ బలికి శ తధిప. 205

- వ. అని యమాత్యులదిక్కు సూచి. 206
- ఆ. వీరు పెద్దవారు ర వీరలు విన నిట్టి,తులువమాట లాడ ర దొరకుఁ దగునె
యెదిరిఁ దూలపుచ్చురతే మంచివెరపు గాం, భీర్యహాని దలఁచురపెంపు లేడె. 207
- క. వనితలపురుషులయెడఁ బు, ట్టినయది వెల్లివిరిసేత ర డిమ్మరితన మె
ట్టినకృష్ణుం డైనను ని,ప్పనికిఁ జొరఁడు దగునె యిది నృపాలనుతునకున్. 208
- చ. బినరుహపత్రలగ్న జలరబిందువుచాడ్పున సంగవర్జితో
ల్లసనమునన్ వసించితి నిరలావర నీమది నిట్టిదానిఁగాఁ
బొసఁగ నెఱుంగవైతి నను ర బొం కగు తేర్పడియెన్ విముక్తిచొ
ప్పు సదయవృత్తి నీకు మునిరపుంగవుచెప్పట మాట లేటికిన్. 209
- క. నీవు గృహధర్మపరతయుఁ, బోవిడిచితి నీకు మోక్షమును విదితము గా
దేవలనికిఁ గా కిట్లు ధ,రావర మిధ్యాప్రబోధరరతుఁ డై తరయన్. 210
- క. ముక్తులు ముక్తులఁ గలయుట,యు క్తమ యది సభము సభమురనొందు తెఱఁగు నీ
ముక్తత బొం కని దీనిని, సక్తతగా నీవు గనుట ర సాలదె తెలుపన్. 211
- వ. మనము ముక్తులము గాకున్నను మనకు సాంగత్యంబు గలుగుట నింద్యంబుగా
దె ట్లం చేని. 212
- సీ. నిఖిలజన శ్రోత్రనుఖకరం బగుచరి,త్రమునఁ బెం పారెడురప్రధనస్మపతి
కులమునఁ బుట్టితి ర సులభ నాపేరు మ,త్పూర్వులు శతశృంగరమునను ద్రోణ
మునను శక్రద్వారమున మహాధ్వరములు, సేసిరి విను పాకరశాసనుండు
దమపాలి కేతేరఁ ర దద్గోష్ఠిఁ బరమార్థ,చింత సేయుదురు భూకాంత యేను
తే. నాకు నెన యైనపురుషుండు ర లేకయునికి,మోక్షధర్మప్రవ ర్తనమునఁ జరింతుఁ
గాన నీచూచువర్ణసాంగకర్య మస్త్వ,దీయసాంగత్యమున లేమి ర డెల్ల మరయ.
క. నను డాప నేల దానం, గనియెడునది గలదె ముక్తి ర గలదో లేదో
జనకున కరసెదఁ గా కని, చనుదెంచితిఁ దప్పె యది విరచారింపంగన్. 214
- క. అని యిట్లు వలుకుపలుకులు, విని పలుకక యున్నజనకరవిభనాసనముం
గనుఁగొని సులభ నగుచు ని, ట్లనియె సతనితోడఁ గారరవాన్వయముఖ్యా. 215
- తే. అగ్ని వెచ్చనొ చల్లనో ర యని మనమునఁ,గరమునందియ మందుటరగాదెనిన్ను
సధిప ముక్తుండవో కావోయని తలంచు,టదిమదీయబాలిశభావరమనితలంపు.
చ. జనవర నీసుభాషల నరసత్య మొకండును లేదు నీవు స
న్మునిగణకీర్తనీయుఁడవు ర మోక్షము నీ కటచేతిలోని డై
యునికి దృఢంబుగాఁ గనియు ర నొండాకచందముమాటలాడితిన్
నిను నగియింపఁగా వలసి ర నీ దగుమన్నన శంక వాసినన్. 217
- క. అవి యెల్ల ససత్యంబుల, యవసీశ్వర యరయ వచ్చు ర టది యొక్కఁడు ని
క్కువ మీయపరాధము భవ,దవిరళసౌజన్యమగ్న ర మగుఁగాక తగన్. 218

- క. సులభానామము సంస్కృతి, పౌల మొల్లక తిరుగుటయును శ భూతకవరా
కలరూప నేటి కిచ్చట, నిలిచెద సీపు మునిసేవనీయుండ వగుటన్. 219
- తే. అనినఁ దానును మంత్రులనవిభుండు, సులభఁగొనియాడెనాఁడెల్ల శలఘుగోష్ఠిఁ
బ్రియముగెట్టింపనయ్యోగినియునుదారు, నెమ్మిక్కొక్కఁడై యుండిరిచృపవరేణ్య.
- వ. మఱునాఁ డజ్జనపతి యనుమతిసేయ నమ్మహానుభావ నిజేచ్ఛం జనియె నని
చెప్పిన నప్పొరవోత్తముండు ప్రమోదాయత్తస్వాంతం డయి శాంతచవునితో
శుకుని కెవ్విధంబున వైరాగ్యంబు సొప్పజియెం జెప్పవే యనుటయు నతం డా
ధర్మసుతున కిట్లనియె. 221

— వేదవ్యాసుఁడు శుకున పుషకేఁచినవైరాగ్యప్రకారము. —

- సీ. ప్రాకృతజనులవర్తనములవెంటఁ జి, త్తమున జరామరణములకలిమి
దలఁపక యేమటి శ మెలఁగెడుశుకుఁ జూచి, విపులధర్మజ్ఞాననిపుణధిషణుఁ
డైనవేదవ్యాసుఁ శ డాతని కిట్లను, మనసు నింద్రియములు శ మర్దితములు
గాఁ జేయు ముత్పథగ్రాములు గానీకు, మక్రోధసత్యశరమార్జవములుఁ
- తే. దపము దమము నహింసయు శ ధర్మమునకు
నాకృతులు వీనిఁ బాలింపు శ మాఁకలియును
నీరువట్టును దగియెడునెఱి నడంచి
దేవతాతిథిశేషోపశజివి వగుము. 222
- క. నురువున నొనరించినపం, జరంబులొ నున్నపులుఁగుశచాక్షున మేనం
బురుషవర జీవ ముండుట, పరికింపక యేమఱంగఁ శ బాజియె నీకున్. 223
- తే. ఎన్నికొనుచుండఁ జనుచుండునేండ్లులివ్వి, ధమున నాయువు వోడ్తోడఁగఱిజీవ
హాని వాటిల్లఁగాఁ బుత్ర రయనవధాన, నిద్రమోహితుఁడై యున్మీరసీకుఁడగునె.
- క. విను మాంసశోణితవివర్ధన మగునైహికమునందుఁ శ దత్తేరులు పరం
బని యొకటికలిమి దలఁపరు, గొనరు బుధులమాట నాస్తిరకులు వినయనిధీ. 225
- తే. బుద్ధిమంతుల తెరువునఁ శ బోక యుత్ప
థ ప్రవర్తులనడచుపరథంబునందుఁ
జనుట విను మప్పటికిఁ జూడఁ శ దనకుఁ జాల
నించి యుండు నాపద యొనరించుఁ బిదప. 226
- చ. తనతనధర్మమున్ నడపి శ దానన సంతన మంది శాంతభా
వనరతి నుండువారిఁ గని శ వారలచెప్పెడుధర్మవృత్తి ని
చ్చైనయుఁగ నూఁధి సత్పదముఁ శ జెందుట కెక్కుము పొత్తినులి¹పు
వ్వనెనయుఁ గాకు బంధకుఁ డరవుం దన కజ్ఞుఁడు దాన²యమైయిన్. 227
- తే. అస్థిరేంద్రియసలిలమాయంబుఁ గామ, రోషదారుణగ్రాహ ప్రదూషితంబు

1. గ. పు, ద్దన కెన గాకు. 2. చ. యెమ్మైయిన్.

- నై ససంసారసాగర శ మతులఘైర్య, పోతపాత్రిక నిస్తరింపుము కుమార. 228
- క. కామాదితృప్తఁ డై నను, డేమటి యుండంగ గొటియ శ నెఁదెడుపులియు
ద్దామత మృత్యువు గొని చను, నామూఢునియట్లు గాకు శ మతులవివేకా. 229
- శే. బ్రాహ్మణత్వంబు గడు దుర్లభంబు దాని, నెట్టకేలకుఁ గనికడ శ యెద్దుఁజేయ
వలదెతపము దమంబు నిశ్చలవివేక, సంపదయునూఁది నరుఁడుదుశస్సంగ ముడిగి.
- క. విను విప్రశరీరము సుఖ, మునకే బహునియమదుగిభరముల నిహమునఁ జెం
దను నిత్యసౌఖ్యముం బర, మునఁ బొందను బుట్టెఁ గాక శ బోధప్రవణా. 231
- క. బలితపుటుచి గ్రామంబున, నిలుచుట యారజ్ఞు డైవ్య శ సీలిగి సుమతుల్
వెలుడి చని సుఖ లగుదు ర, వ్యల నెఱుంగరు పడుదురంద శ వత్స నురాత్తుల్.
- తే. తాను దెగుసేని బాంధవశరదాపుత్ర, మిత్త్రు లనునజ్జనంబు లేరమిటికి విగత
చింతఁడై గుహ సొచ్చి యశ్రాంతబుద్ధి, దడవి కానంగ వలవదెతన్నఁ దాన.
- తే. జరయు మరణంబు మర్త్యనిరజన్మ మాది, గాఁగ వెనువెంటఁదగులునశగ్గంబు వేచి
యెల్లి సేసెద ననక మేరలిపుడ చేయు, తనయ వార్పు నెమృత్యుపురజనులపనులు.
- ఆ. ఆశ్చశానగమను శ లంతియ చుట్టంబు, లగ్నిఁ గలపి మరలు శ నఖల మైన
జ్ఞాతిజనము దీనిఁ శ జర్చింప కందఱ, యందు మమతఁ బెనుచు శ నజ్ఞఁ డనఘ.
- క. లోకము కాలముచే ని, ట్లీకులపడు చునికి గాంచి శ యధికధృతిని ధ
త్వైకాంతతానిరూడిం, గైకొని త్రోవంగ వలదె శ కాలవికృతులన్. 236
- క. మానుషము దుర్లభము సో, పానం బగు నది విముక్తిరపదము గనుటకున్
దానిఁ గని తొంటిచందము, రానీక సముద్యమమునఁ శ బాఁకఁగ వలదే. 237
- క. అనఘా తపోవనమునన, జననంబును మరణదశయు శ సంప్రాప్తము ల
య్యెనయేని వాఁడు ముక్తుఁడై, మనంబు బహుకామవికృతిరమగ్నంబై నన్. 238
- తే. భోగములు సంపరిత్యక్తములుగఁ జేసి, కేవలాంగుడై నిర్మలభావయుక్తిఁ
దపము గృహమున¹ నేనియుఁదత్పరతఁజ, రించి సంసారజలధిఁ దరలించు నరుఁడు.
- క. విను దారపుత్రమిత్త్రులు, సనిరి కొడుక మున్ను చనినరజన్మంబుల నీ
కును వారు వారలకు నీ, వును మఱుపుట్టుపులఁ గొఱ యశ్రవుట గల్గెనాకో.
- అ. ఏన కలను నాకు శ నెవ్వరివానిఁ గా, నాత్మఁ దలఁతు నన్ను శ నట్టివాని
నెందు గానఁ గాన శ యెవ్వరివాఁడను, గా ననంగ వలదె శ మానసీయ. 241
- క. దారాపేక్షం గష్ట, ప్రారంభముఁ బూని యిహమునందుఁ బరమునన్
వారనిసంక్లేశంబులఁ, గూరు నరుఁడు దానిఁ జేయఁ శ గొనకొండై బుధుల్. 242
- చ. ధన మది యేల భోగమును శ దానము లే దగుసేని శత్రుమ
ర్దన మొనరింపఁడేని బలదర్పము లేల సధర్మవృత్తికై
గొనకొనఁడేని విన్ని మునిశకుంజర యేల జితేంద్రియుండు గాఁ

- డనఁ జనునేని నాత్మవిధ శ మారయు¹నాక్రమ మేల చెప్పమా. 243
- క. అని యిట్లుపదేశించిన, విని శుకుఁడు విముక్తిమార్గవిదుఁడై చనియె²
జనకుఁ దొఱఁగి నిశ్చలదీ, పనిభాత్మం డగుచుఁ గురువృత్తపాలవరేణ్య. 244
- క. అనిన విని దేవతటిసి, తనయునితోఁ బాండురాజుతనయాగ్రజుఁ డి
ట్లనుఁ బ్రీతియు వినయము నా, ననమునఁ దళుకొత్త నరతరనయవంశవరా. 245

—శ్రీభీష్మఁడు ధర్మరాజునకు శుకునిజన్మప్రకారంబు చెప్పట. —

- వ. కృష్ణుడై పాయనపుత్రుం డనుమాత్రయ కాని శుకునిజన్మంబు తెఱంగును నతని
తల్లిని నతండు బాల్యంబున మహానుభావుం డగుటకుం గతంబును నతండు సిద్ధి
పొందినభంగియు నెఱుంగ నవి యెల్ల నెఱింగింపుము. 246
- సీ. అనవుడు సతఁ డిట్లు శ లను నాతనికే గర్భి, కారవనం బనఁ శ గలదు మేరు
తటమున నం దద్రోతనయయుఁ దానును, బశుపతి లీలమైఁ శ బ్రమథగణము
గొలువ నుండఁ దనూజుఁ శ గోరి వేదవ్యాస, సంయమి తత్ప్రదేశమున యోగ
బల మూర్జితముగఁ దరపం బొనరించె యో, గమునకు రాజసూయములు సశ్వ
ఆ. మేధములును సవరిమితము లైనను సరి, గావునూవె వినము శ కారవేంద్ర
తత్తపోవిశిష్టతకు మెచ్చి శివుఁడు ప్రత్యక్ష మై యభీష్ట శ మడుగు మనిన. 247
- వ. అమ్మనీశ్వరుండు భక్తిసంభ్రమభరితుం డగుచు దండప్రణామంబు సేసి. 248
- క. జలపవనాంబరవసుధా, నలసమవీర్యుఁ డగుపుత్రు శ నా కొసఁగంగా
వలయు ననుడు నిచ్చితి నని, పలికి చనియె నమృతాకృతపామూర్తి సృపా. 249
- వ. ఇట్లు లభ్యవరుం డగుచు సత్యవతీసుతుం డగ్నికార్యపరుం డై యరణి వుచ్చి కొని
మధింపం దొడంగిన ఘృతాచి యనునప్పరోవనిత లోచనగోచరం బగుటయుఁ
దానునుం గామగోచరత్వంబు నొందిన నయ్యిందువదన యమ్మని తెఱంగెఱింగి
వంచనం జిలుక యయి యుండె నతండును ధైర్యం బవలంబించి యరణికార్య
ప్రవణుం డై యుండం బ్రబలుం డగునంగజునిచెద్ది నప్పరోరూపాతిశయసక్త
చిత్తుం డై నయాసంయమిశుక్లం బయ్యరణియందుఁ బడియె నవ్విప్రుండు నిర్విశం
కం బగునంతఃకరణంబుతో నరణిమధనం బొనరించిన. 250

తే. అయ్యరణిఁ బుట్టి జనకసరమాకృతియును
భూరికాంతియు వెలుంగంగఁ శ బొలిచె శుకుఁడు
యాగ కాలసుసంభృతహవిరవాప్తి
మహితతేజస్కుఁ డగుహుతరవహునిమాడ్కి.

251

- సీ. అపుడు మందాకిని శ సాకార యై వచ్చి, మంగళస్నానసరమన్వితుండుగ
నొనరించె నాకసంబుననుండి పడియెఁ గృష్ణాజనదండంబు శ లతనియెదుర
దివ్యదుందుభులును శ దేవాంగనాగాన, ములును వీతెంచె నరదృతము గాఁగఁ

గునుమవర్షంబులు శ గురిసె నింద్రాదిదేవతలు గారవమున శ వచ్చి రంబి
తే. కాసమేతుఁడై యేఁదెంచిర కామవైరి, యతని నుపసీతుఁ గావించెనమరనాథుఁ
డుజ్వలంపుఁగమండలూహంసఁగె నిచ్చి, రమరులెన్నఁడుమాయనిరయంబరములు.

క. మృగపక్షీసమూహము లా,దిగఁ గల్గుచరాచరముల శ దివ్యప్రభవుం
డగుశుకునిపుట్టినరౌం, బ్రగాఢతమసంప్రమోదభరితంబులు గాన్. 253

క. జనియించినమాత్రన య, మ్మునిపకిశోరమును వేదశములు హించెనుద
జ్జనకుని మును పొందిన తెఱఁ, గున నబ్బాలుఁడు వరించె శురుఁడుగ ధిషణున్.

వ. ఆచారపరిపాటి యవలంబించి యిట్లుపాథ్యాయవరణంబు సేసి. 255

తే. అతఁడు సదివింప వేదవేదాంగధర్మ

శాస్త్రరాజసీత్యాదికరసకలవిద్య

లును గ్రమంబునఁ జదివి యశ్మునికుమారుఁ.

డచ్చటన యుండె వ్రతచర్యలందుఁ దగిలి.

256

వ. దేవతలకు లోనుగా మంత్రణీయుండును మానసీయుండును సగుచు నట్లుండు
సయ్యారణేయుండు నిజాశ్రమంబున నున్నతండ్రిపాలికిం జనుడంచితదనుసరణ
ప్రక్రియం బ్రవర్తించునెడ నచ్చేరువం జరియించుమునికుమారులతోడియాట
లు మరగి లోకంబుతోడిపాటియై యాత్మానుసంధానంబు సేయ లేక మెలంగు
చున్నం జూచి యాసత్యవతీసుతుండు సాంఖ్యయోగశాస్త్రంబు లతనికి నధిగతం
బులు గావించె మఱియు దేహంబునందలియహంకారం బంతయు బంధులవలని
మమతయుం బాయునట్టివాక్యంబు లుపదేశించె దానం బ్రబోధం బుదయించు
టంజేసి యమృహామతికి బ్రహ్మచర్యగార్హస్థ్యవాసప్రస్థధర్మంబు లనునాశ్రమం
బులు మూటను బుద్ధి రమింప దయ్యె నయ్యుపరమపరుగ డప్పాపాశ్రమ్యతో
మోక్షప్రదం బెయ్యది దాని నెఱింగింపవే యనుటయు.

257

ఆ. అతఁడు మోక్షధర్మ శ యగుట నిరూపించి, యమృహాముసీంద్రుఁ శ డతనితోడ
వత్స కాసఁ బొమ్మ శ నై దేహుఁ డగుజన, కక్షితీశు వినయశౌరవమున. 258

క. గగనంబునఁ జను టుడుగుము, తగంగఁ బాదప్రచారితన చను మిథిలా
నగరమునకు నమ్మునిమా, న్యగుణుం గను మోక్షధర్మ శ మతఁ డెఱిగించున్.

క. ఆరాజన్యనెడ నహం, కారిత మమకారితయును శ గర్తవ్యము గా
దేరికి నైనను బూజ్యం, డారయ నాతఁడు వినీతిరయ తగుం జమ్మి. 260

ఆ. అనిన నట్ల కాక శ యని మేరుముఖనగం, బులు ననేకనదులుఁ శ బలుదెఱఁగుల
దేశములును వివిధరీతిర్గంబులును జుల్కఁ, గడచి వచ్చె భరతశఖండమునకు.

వ. వచ్చునప్పు డెయ్యెడ నేపధార్థంబులఁ జూచినం జూడనిపాండవోలె వచ్చె నిట్లు
వచ్చి విదేశజనపదంబు సొచ్చి మిథిలాపురంబునుపవనంబు దఱిసి చని తదీయ

ప్రాకారద్వారదేశంబు సేరినసమయంబున.

262

ఆ. ద్వారపాలురచట శ్రవారింప శాంతిమై, నూర కున్నఁ జూచి శ్రవారు వెఱచి
లోని కెఱుకచేసి శ్రలోఁగుచు వారు ద, న్ననువ సరిగె నృపగృహంబు సేర.

క. అచటఁ బ్రతిహారు లాఁగిన, నచలితశమవృత్తి నుండె శ్ర నవ్వేత్రధరుల్
ప్రచలితమతులై యాతెఱఁ, గుచితంబుగఁ జెప్ప నృపతీరయఁ బురోహితునిన్.

తే. అరయఁ బుత్రైంచె నాతఁడు శ్ర నరసి పోయి

నిజ మెఱింగింప భక్తివిరసితసంభ్ర

మములు ముప్పిరిగొనఁగ నశ్మనుజనాథుఁ

డఖలమంత్రులు బుధులుఁ దో శ్ర నరుగుదేర.

265

చ. శిరమున నర్ఘ్యపాత్ర గొని శ్ర చెచ్చెర వచ్చి ప్రియం బెలర్ప న
గ్గురుసుతుఁ గాంచి యంతిపురితోటకు లోనగునొక్కసౌమ్యమం
దిరమున కమ్మునిం గొనుచు శ్ర దేవసమప్రతిపత్తి నేగి ర
త్నరుచిరకాంచనాసనమునం దగ నుంచి సుసేతపాద్యుఁ డై.

266

క. లలితాక్షతములఁ గుసుమం, బులఁ బూజితుఁ జేసి యర్ఘ్యమును గోవును న
క్కులపతికి నిచ్చె విధిపరి, కలనజ్ఞం డై నయతఁడుఁ శ్ర గైకొనియె దగన్.

267

వ. జనకుండు నవినయంబుగా నిలుచుండి యమ్ముని యనుమతి సేసిన మఱి మహి
యంద సమాసీనుం డై తానును మంత్రులు విద్వజ్జనంబులుఁ గొలిచి యుండె
నట్టియెడ నన్నరపతిపరివారజాతం బెల్లను గౌతుకంబునం జనుడెంచి యంతంత
మ్రొక్కుచుం జూచు చుండ.

268

తే. రూపవిభ్రమముల నప్సరోజనంబుఁ, గ్రేణి సేయువారాంగనాశ్రేణి గీత
నృత్యనిరతి నారాధింప శ్ర నిర్విశేష, యోజితేంద్రియఁ డై యతఁడెందుడె నధిప.

చ. అతనికి నన్నపానముల శ్ర నంచితభక్తి నొనర్పఁగాఁ బురో
హితు నియమించి యవ్వసుమతీశ్వరుఁ డద్దినశేష¹యామినుల్
చతురము భక్తియుక్తమును శ్ర సంప్రమదంబునుఁ గా నయించె న
మృతమృదుసారభాషణసమీరణతం దదుపాంతవర్తి యై.

270

వ. మఱునాఁ డమ్మహీపాలుండుకాలోచితకృత్యంబు లాచరించి కృతకరణీయుండును
సుఖాసీనుండును నైయున్నయమ్మునిపాలికి సూరిజననమేతంబుగాఁ జని పరివేష్టించి
యుండి కేలు మోడ్చి మీ రిట విచ్చేయుటకుం గతం బేమి యని సవినయం
బుగా నడిగిన నమ్మహాత్ముండు మాతండ్రిపంపున మోక్షమార్గబోధార్థి నయి వ
చ్చితి విప్రునకుం గర్తవ్యం బెయ్యది మోక్షం బేమిటం బడయ వచ్చు నెఱింగిం
పవే యనుటయు నతండు సవిశేషసమాదరుం డై.

271

—ॐ॥ నకుండు శుకున కుపదేశించినమోక్షధర్మప్రకారము. ॥—

సీ. విను ముపసీతుఁ డై ర విప్రుండు బ్రహ్మచర్యంబు ¹ వేదాభ్యసనంబు నడపి
దారసంగ్రహము సంరతానసంపాదనంబును నధ్వరక్రియరయును నొనర్చి
దేవపితృతిథిపూజావిధిపరుఁ డగు, చుండి వనమునకు ర హుతవహస్ర
యుతముగఁ జని యందుఁనతిథులఁ గొనియాడి, వ్రతము కషాయపరకృతనొనర్చు
ఆ. నగ్ను లాత్మయంద ర యారోపితములుగఁ, జేసి వీతరాగ, రచిత్తవృత్తిఁ
బరమశాంతిఁ బొంది ర బ్రహ్మశ్రమపదంబుఁ, బొందువాఁడు లోకరపూజ్యచరిత.
వ. అనిన విని యమ్మునివరుండు. 273

క. జ్ఞానోదయ మై యుండఁగ, మానక వెండియును నాశ్రమత్రయవాసుం
డై నిలిచి తత్త్రియాను, స్థానము క్రమవృత్తి నడపుటయు వలయునొకో.
తే. జ్ఞానవిజ్ఞానదృష్టి శాశ్వతికతత్త్వఁ
డయ్యెనేనియు విడువ రా శ్రమములఁ
గ్రమనమారూఢి యనునె వేదములు దీనిఁ
దెలియఁ జెప్పవె మోక్షవిత్త్తిలకజన్త. 275

వ. అనవుడు సతం డతని కి ట్లనియె. 276

తే. జ్ఞానవిజ్ఞానములు మోక్షసాధనములు, గురునియుపదేశమున నవి ర దొరకొనంగ
వాన మోక్షంబు గాంచినవాఁడువిడుచు, నయ్యుపాయద్వయంబునునతులబుద్ధి.

క. లోకోచ్ఛేదముఁ గర్తృవ్యాకులతయుఁ గాక యుండ ర వలయుటకై ను
శ్లోకా చతురాశ్రమములుఁ, గైకొని నడపిరి దృఢంబురగాఁ బూర్వముచుల్.

తే. అందుఁ దుద ముట్ట నడచిన ర నందవచ్చు
ముక్తి బహుజన్తసంసిద్ధమోక్షకార
ణముల శుద్ధుఁ డై ప్రథమాశ్రమమునయంద
కాంచు మోక్ష మెందేని నొక్కరుండు మునిప. 279

క. వానికి మూఁ డాశ్రమముల, లో నిలువఁ బ్రయోజనంబులం గలవు తమో
ధీనతను రజహిపరత, న్నాన వలయుఁ గాక సత్త్వనైష్ఠికమతి యై. 280

తే. సత్త్వమాగ్నాభిరతి యాత్మతత్త్వదర్శ
నంబు గావింపఁ దనుఁ దాన ర నరుండు గాంచు
విశ్వమునఁ దానుఁ దనయందు ర విశ్వమును వ
సింపుటయుఁ జూచుచును ముక్తిఁ ర జెంది యుండు. 281

వ. ఇవిషయంబున యయాతివాక్యంబులు గల వాకర్ణింపుము. 282

ఆ. జ్యోతి యాత్మయందరయున్నది గాన్ప శ, క్యము సమాహితాత్మఁ ర డైనమునికి
నొరులవలనఁదనకుఁనొరులకుఁదనఁజెన, భయము లేక యున్నఁ ర బరముఁగాంచు.

క. కోరికయు నొల్లమియు లే, కేరూపున భూతములకు ర నె గ్గగుతెఱఁగుం
జేరక యకామవృత్తిఁ ద,పోరతి నున్నతఁడు బ్రహ్మముం బ్రాపించున్. 284

క. వినఁ జూడఁబడునందెల్లను సమతం బరముఁ గనుచు ర తాల్మనిరసఁం
బున సుఖదుఃఖాదిద్వంద్వనిరూఢుఁడు గాక యున్నతఁడు ముక్తిఁ గనున్. 285

క. ఇనుమునుగనకమునిండయు, వినుతియుసమములుగఁగొనుచు ర వివిధాంగకముల్
దనలోన నడఁచుకమతము, ననువున నింద్రియము లడఁచునతఁడు గను శివున్.

వ. అని చెప్పి.

287

తే. అవ్వితేషంబు లెల్ల నీరయందుఁ గలుగు, టనఘ భవదీయజనకదరయాసమృద్ధి
సిద్ధివిద్యబోధంబునఁజేసి తోఁచె, నవిధముకంటె సీచంద ర మధికతరము. 288

క. నీ వట్టిఁడ వగు టెఱుఁగవు, భావంబున సంశయమును ర భయమును బాల్మం
బావేశింపఁగఁ జేయ న, భావితనిశ్చయుఁడ వగుటఁ ర బరమముసింద్రా. 289

క. జ్ఞానము విజ్ఞానము నీ, మానితగుణము లగు నవి సరమగ్రము లైనం
గానేరదు మోక్షపదము, గానువు దృఢనిశ్చయుండు ర గా కున్నేనిన్. 290

తే. ఒక్కఁకొఱఁతయు లేదునీరవుదితమోక్ష, బోధుఁడవు సంశయములెల్లఁబోవవిడిచి
నిశ్చయింపుము నీ కన్నర నెలవు శాశ్వ, తంపు నెలవుగ విషయావిరకంపితాత్మ. 291

—శుకుఁడు హిమవంతంబున నున్నవ్యాసునియొద్దకు వచ్చుట.—

క. అని బోధించిన జనకువ, చనములు విని శుకుఁడు విగతరసంశయుఁ డై శాం
తినిరూఢిఁ బరమసౌఖ్యంబు నొంది తనుఁ దాన కనుచుఁ ర బోవుచు నుండెన్.

తే. మారుతముతో సమానధర్మత్వ మొంది
యతఁ డుదఙ్ముఖుఁ డై నిఖిలమరులును
మునులు గరుడగంధర్వాదురలును గుతూహ
లమున వసియించుశిశిరశైలమున కరిగె.

293

సీ. కురువంశముఖ్య యశగిరి పుణ్యవిభవన, మేతంబు విను మమృతహీధరమునఁ
బరమేశ్వరుండు దశపం బేకపాదస్థుఁ డై బహువర్షంబు ర లాచరించె
బుత్రలాభార్థిత్యమునఁ గృష్ణుఁ డుత్కృష్ట, నియమాచరణములుర నిష్ఠ సలిపె
షట్సుఖం డాత్మీయశక్తిప్రభావంబు, దెలిపి దేవాధికరతేజఁ డయ్యె

తే. మఱియుఁ బెక్కండ్ర మునులు సరమర్జులును సు
చరితములఁ బెంపు నొంది రాశైల మావృ
షాంకునకుఁ గూతు నిచ్చె యాగంగయోని
యగుట నజుఁడు తదాత్మత్వ ర మర్థిఁ బొందె.

294

వ. అట్టిమహామహిమ గలుగునాహిమవంతంబునకు మున్న వచ్చి సుమంతువై శంపా
యనజై మినిపైలరామధేయు లగుశిష్యులం గరుణావిధేయుం డగుసాత్యవతేయుం
డధ్యయనంబు సేయించు చుండఁ బుణ్యతమం బగుతదాశ్రమంబు భానుప్రభా

నిభం బగునిజకాంతివిసరంబున వెలుంగ నయ్యారణేయుం డన్మునిపాలికిం జని
తాను యోగబలంబున ననేకంబు లైనగిరిసరిదరణ్యంబులు గడచి యెందునుం
దగులు వడక కార్ముకజ్యా నిర్ముక్తశరంబుచందంబున నేతెంచుటకుం బ్రీతుం
డగునప్పరాశరనందనుపాదంబుల కభివందనంబు సేసిన సతం డభినందింప
నానన్నక్షమాసీనుం డై జనకజననాథసంవాదవిధంబు విన్నవించి విశేషనమ్మ
దం ¹ బావహించె ని ట్లరణిసుతుసమాగమంబు నొంది. 295

క. అమ్మనియును శిష్యులతో, శిష్యుహితాత్ము నునిచొని శ యధ్యాపనశీ
ల మ్మగుచిత్తముతోడ ను, ఖ మ్ముండంగ నొక్కనాడు శ శారవమొప్పన్. 296

వ. కొలిచి యుండి సుమంతు ప్రభృతులు నలువు రతనితో దేవా శుకుండు మొద
లుగాఁ గలయే మేవురమును వేదవిషయ ప్రఖ్యాతి నెల్లవారికంటె నెక్కుడుగా
వలయు మమ్మంబోలె నొడ్ల నాదరాధిక్యంబున భరంపడి సవిశేషంబుగా
నధ్యయనంబు సేయింప కుండుట మాకు వరం బని విన్నవించిన వీతపక్షపాత
చిత్తుం డగునత్తాపసోత్తముండు. 297

తే. భక్తుఁ డగు బ్రహ్మణునకు వాశగ్బ్రహ్మ మఖిల
మును బ్రయంబున నిచ్చునశ్రద్ధనునిచేతి
లోనియది బ్రహ్మలోకంబు శ దీని మీర
లేర్పడఁగ నెన్నడును విని శ యెఱుంగ రెట్లు. 298

క. వినుఁ డెల్లవారు దుర్గం, బును గడచి శుభంబు నొంది శ పురుషార్థములం
' గనువార కాక యనియెడు, ననుగ్రహము వలదె యిట్టులనఁ దగ వగునే. 299

చ. అనుటయు వార లొండొరులశయానసముల్ గనుఁగొంచు నవ్వె యి
ట్లని రటులేనిఁ బోదుమె దశయాపర శైలము డిగ్గి భూమి నెం
దును జరియించి యధ్యయనశోహాలులం జదివించి యాజనం
బు నడపి నీకృపారసమురహంగు నిగుడ్తుమె యెల్లచోటులన్. 300

చ. అనవుడు మున్న యిట్టు లనశరైతిరి వోవఁగ నీను మిమ్ము నెం
దును గడు వెడ్డు వెట్టితిరి శ దోహల మిమ్మెయి నుండ జాణ లై
నను నిటు వే తొకం డడిగి శ నావచనంబులు మీమనోరథం
బున కిటు సాధనంబులుగఁ శ బోకులఁ బోయితి రంచు నవ్వచున్. 301

తే. తమ్ము సంప్రీతిఁ గనుఁగొనునమ్మనీంద్రు
చరణకమలంబులకుఁ శ జక్కఁ జాఁగి మ్రొక్కి
రన్నలువురును వారల శ నతఁడు దివిచి
కరుణ సిగు రొత్త బిగి యారఁ శ గాఁగిలించి. 302

వ. దీవించి యెయ్యది సేసిన నప్రమాదాయచి త్తచిత్తుల రై చేయుండు త్రిలోకంబు

- లందును మీకుం బ్రయం బైనచోటుల వర్తిల్లుం డని వీడుకొలిపినఁ జని వార
లధ్యాపనయాజనవిశేషంబుల నశేష దేశంబులు నలంకరించుచుండి రట్టియెడ.
- క. నారదుఁడు వచ్చి ప్రీతిం, బారాశర్యమునిఁ గాంచి ర బ్రహ్మసినాదం
బీరున్నచోట లేమికి, గారణ మేమియొకొ యనుడు ర గారవ మెనఁగన్. 304
- క. అతఁ డతనితోడ శిష్యప్రతతి యిచట లేమి యనుడు ర బ్రహ్మర్షివరా
సుతుఁడును ¹నీ వైనను ద,ద్వితంబు సెల్లించు చుండవలదే యనినన్. 305
- క. నారదునివచనములుఁ బెం, పారం గొనియాడి భువన ర మంతయు నాదా
పూరితముఁ జేసె నమ్ముని, సారాధ్యయనమునఁ బుత్రసంయుక్తుండై. 306
- వ. ఇట్లయ్యిరువురు సధ్యయనంబు సేయ మహావాయువు బెట్టు వీచిన నవ్వీశేషజ్ఞుండు
పుత్రుతో నసధ్యయనసమయం బగుట సెప్పి తదధ్యయనంబు వారించి తానును
సూర కున్న సయ్యారణేయుండు నియ్యత్యధికమారతం బెక్కడిది యని యడిగిన
సఖిలభూతవేది యగువేదవ్యాసుండు దేవయానంబున విష్ణుండును బీతృయానం
బున భానుండును సూర్యార్ధోగమనపర్యాయరూపంబునం బ్రవర్తిల్లుదు రది పవ
నాలంబనకలితంబై చెల్లుఁ బవనుల వినుము చెప్పెద సమానుండు దైవతసంఘ
సంభవుం డతనికి నుదానుండును నుదానునికి వ్యానుండును వ్యానునికి నపానుం
డును నపానునికిఁ బ్రాణుండును జనియించిరి జగంబులు వీరిచేత సంవ్యాప్తంబు
లై యుండుం బ్రవహుం డావహుం డుద్వహుండు సంవహుండు వివహుం డుప
వహుండు పరావహుం డనం బవనులు సప్తసంఖ్య లదితిపుత్రులఖిలభువనవ్యాప్తు
లై చరియింతురు వారు సమానాదిపవనపంచకమహితాత్ములు వారలవలన వ
ర్షంబులకుం బ్రవర్తననివర్తనంబులు గలుగు చుండు వివిధదైవతవిమానంబుల
కును మహితయానం బావహిల్లు నొక్కొక్కనాడు విష్ణునినిశ్వాసవేగంబు. 307
- క. అప్పవనములను గలఁచిన, నిప్పరు సగువికృతవాయు ర విది దీనిరయం
బిప్పడు మహాసీయం బగు, నిప్పర్వతమును జలింప ర నెనకం బెనఁగెన్. 308
- తే. ఇట్టియప్పడు సదివిన ర నెల్లభంగి, నెడరు వుట్టుఁ గావునఁ జదు ర వుడుగ వలసె
ననియొఁబడపడి ప్రకృతిస్థమయ్యెఁబవన, మఖిలభూతంబులకు సౌఖ్యరమావహిలై.
- వ. స్నానకాలం బయ్యె నని పలికి పుత్రునకు నీవు సదువుచుండు మని చెప్పి యప్ప
రాశర్యం డాకాశగంగా² ప్రపాత ప్రదేశంబునకుం జనియె సయ్యారణేయుండును
నారదుం డాకర్ణింపఁ గొంతసే పధ్యయనంబు సేసిన నద్దేవముని మెచ్చి యత
నితో నీకు మే లొనర్చెద నిష్టంబు సెప్పు మనిన సతం డీలోకంబునం బుట్టిన
వానికి హితం బెయ్యది దానిం జెప్పవే యనుటయు నమ్మహాత్ముండు దొల్లి
సంయములకు ససత్కుమారుండు సెప్పినవాక్యంబు లేతత్ప్రయోజనంబు లయ్య
యుండు వానిం జెప్పెద విను మని యిట్లనియె,

310

1. చ. నీవును వైనను, వృత మది సెల్లించు. 2. గ. ప్రవాహప్రదే.

—నారదుఁడు శుకున కుపదేశించినతత్త్వప్రకారము, —

- తే. తపము సత్యంబ కన్న విరద్యయ సుఖంబు
విడుప దుగిఖంబు రాగంబ ర వినుఁడు నరుఁడు
ముక్తి కుత్సహింపక భవన క్తుఁడైన
నొండువుట్టువునం దది ర యొంద రాదు. 311
- క. ఆరయఁ గామముఁ గ్రోధము, వైరులు ముక్తి కవి రెండు ర వారించిన సం
సార మనాకారం బగు, నేరిమి యొండేల ముక్తి ర నెలపు గనుటకున్. 312
- క. అపరిగ్రహసర్వారం, భవరిత్యాగములు గలుగునపండితునకు దుగి
ఖపుఁడెరువు వాటిలదు మోక్షపదము ¹సాప్పడి తదాత్మ్యకసుఖం బొందున్.
- క. భూతంబుల దర్శింపమి, భూతాస్పర్శనము భూతరముల²యెడ సంభా
షాతరలత నొందమి నూ, రే తెరువు విమోక్షనుఖగరరిష్టత వడయన్. 314
- ఆ. హింస లేక యునికిరియింద్రియజయము నై, రాశ్య మచపలత్వ్రమనుగుణములు
నాల్గుఁ గలుగునట్టిరనరునకుఁ గరతలా, మలక మంతరా త్మమహిమ యెల్ల. 315
- క. అమృనిపతివాక్యములవి, ధ మ్మిది దీనిం బ్రగాఢతత్పరతం బి
త్తమున నిడి తెలిసి నడవు, మిమ్మెయి సమకూరు నీకురనిహపరసుఖముల్. 316
- వ. అని చెప్పి వెండియు. 317
- ఆ. పుత్రదారబంధుమిత్ర సక్తుఁడు రొంపి, బడినగజమునట్ల ర యెడరు నొందు
భోగజాలపరుఁడు ర వాగురాజాలసం, పతితమృగర్ముషములభంగిఁ దలరు. 318
- వ. ధర్మాధర్మంబులును సత్యాసత్యంబులును దొఱంగ వలయుఁ దొఱంగు తెట్లు
సాప్పుడు నంటేని. 319
- సీ. విను మధర్మం బహింసనమున నెడలు ధ, ర్మంబు సంకల్పవర్జనముచేత
నవ్యాష్టి బొందు సత్త్వాసత్యములు బుద్ధి, గొనితో³వ నగు నని ర మునివరుండు
మఱియును జెప్ప నాత్మవిభావనంబున, బుద్ధి విలీనతఁ ర బొందు శోక
భయహేతువులు నిచ్చరబదివేలు వాటిల్లు, బండితుం డందుఁ బొందండు భూత
- తే. ములునునింద్రియములు నొక్కరప్రోవు గట్టి, యున్న వీనికి వగఁబొందురటూరివారి
కొలయునెడరుల కెల్లఁ దా నుమ్మలికము, గట్టికొని కుందునట్టులుగదె వత్స.
- చ. అన విని సంశయం బురివి ర యమ్మునితో నరణితనూజఁ డి
ట్లను భవదీయదివ్యవచనామృత మాని యగోగ³చిత్తతం
గని కృతకృత్యతం బారయఁ ర గాంచితిఁ బొందెద యోగసిద్ధి నూ
ర్యునిమహితప్రసాదమున ర నూని సమస్తము డిగ్గఁ ద్రావెదన్. 321
- క. అని పలికి యమ్మునీశ్వరు, ననుజ్ఞ గొని తండ్రికడకు ర నరిగి వినతుఁడై
తననిశ్చయంబు సెప్పిన, విని యతఁ డలరెం దదీయరవిజ్ఞానితకున్. 322

1. క. సాప్పడఁ దదాత్మ్యసాఖ్యం బొందున్. 2. క. గడ. 3. చ. చింతతం.

ఆ. సంప్రమోద మందురసాత్యవతేయునిఁ, గని ప్రదక్షిణంబురగాఁగ వచ్చి
నరుగ నుత్సహించె నారణేయుఁడు దానిఁ, గాంచి వత్సలత్వకారవమున. 323

వ. ఆ బ్రహ్మరిస త్తముండు. 324

క. ప్రమద మొనర్చెడు నానయ, నములకు సంత కటు నిలుము ర నాఁగా నిఁస్నే
హము నిస్సంశయముం దన, యమలమతిం బల్లవింప ర నాశుకుఁ డరిగెన్. 325

ఆ. జనకు విడిచి యిట్లు ర సని సిద్ధచారణ, సముదయోపసేవితమును యోగ
సేవనార్హవిధము ర నై వెలుఁ గొందుకై, లాసశిఖరితట మరలంకరించె. 326

సీ. విను మందు సమము విరవిక్తంబు నగుచోటఁ, బ్రాజ్ఞుఖాసీనుఁడై పరమయోగ
రతిఁ బదప్రభృతిగారత్రములఁ గ్రమంబుగ, నాత్మధారణము సేయంగ నంత

నినుఁ డుదయించినం ర గని పాణిపాదసం, యమ మొప్ప నద్దేవు ర నాశ్రయించి
నిర్విషయం బగుసర్వాత్మ తత్త్వంబు, గాంచి విశిష్టయోగక్రమంబుఁ

తే. బొంది నారదముని యల్పవోక యచటి, కరుగుదెంచిన వినతుఁడై యాత్మయోగ
సిద్ధి యెఱిగించి నీకృపఁజేసి తెరువు, గంటి నరిగెద విగతసంగత్య మొంది.

క. అని పలికి విమలయోగం, బున నాకసమునకు నెగసి ర పోయె గరుత్మం
తునిభంగి నపుడు సాధ్యులు, మునులుం గని విస్తయమునమునుఁగుచుఁడమలోన్.

తే. అచిరకాలంబునన యమృతహస్త్యుఁ డిట్లు, యోగసిద్ధిఁ బ్రాపించు నెయుల్ల మెంత
నిర్మలమొ పితృభక్తివినిశ్చలత్వ, సంపదన చూవె యీతఁ డీరపెంపు వడసె.

— ❧ వ్యాసుఁడు వెనుకొన శుకుఁడు యోగమార్గంబున నదృశ్యుం డగుట. ❧ —

వ. అని మఱియు ననేకభంగులం బ్రస్తుతించుచుండి రట్టియెడ శుకుండు మృగపక్షి
శైలసరిత్సరసీతరుగుల్కలతలం గలయం గనుంగొని మాతండ్రి నావెనుకం జను
దెంచి నా దగుపేరం బిలిచెనేని మీ రెల్ల నో యన వలయుం జుండీయనిన నవి
యట్ల చేసెద మనియె నా బ్రహ్మర్షి వరుండు తమోరజస్వత్త్వంబులం గ్రమంబున
డిగ్గఁ ద్రావి యుత్తరాభిముఖం డయి పోవ నొక్కమహాపర్వతంబుశృంగంబులు
రెం డత్యంతపీతశ్వేతంబు లై మేరుహిమవంతంబులం దెగడుచుం గదిసి యనేక
యోజనాయామవిస్తారంబులు గలిగి మార్గంబున కడ్డపడి యుండె నతం డప్రతి
హతగమనంబునం జన నవి దుత్తుము రై రాలె నద్భుతభంగి యగునాసిద్ధపుం
గవృషైఁ బుష్పవర్షంబు గురియుచు నమరగణంబు బహువిధంబులం బ్రణుతించె
నప్పారాశర్యపుత్రుం డయ్యెడం బ్రవహించుమందాకినిమీఁదం జదలఁ జేరువం
జనియె నట్లు సనుసమయంబున. 330

తే. నగ్నలై యప్పరస్ స్త్రీ జనములు సలిల, కేలి సలుపుచు నుండి శంకంప కమ్మ
హస్త్యుఁ ¹గనుఁగొను చెప్పటియట్ల నిర్వి, కారవృత్తి వర్తించిరి ర కారవేంద్ర.

వ. అయ్యవసరంబున సత్యవతీసుతుండు నిజసుతు వెనుక మహాయోగగమనంబు గై

1. చ, గనుఁగొని యెప్పటియట్ల.

కొని తగిలె సంతకు న¹య్యారణేయుండు వాయుపథం బతిక్రమించి సర్వభూ
తాత్పర్యం డయ్యె నప్పడు. 332

తే. వెనుక సరుగుచు నున్నయరవ్వేదమూర్తి, తోడ సిద్ధచారణులు తరత్తుతుండుశైల
శృంగవిధ్వంసియై పోకరసెప్ప నెలుంగు, పెంపు మిగుల శుకా యనిరపిలిచె నతఁడు.
వ. విలిచిన నాసర్వగతుండు నిజప్రకారం బంతర్హితం బగుట దేటపడ బయలనో
యనునాదంబు నిగుడునట్లు సేసెం దదనంతరంబ. 334

తే. సకలజంగమస్థావరశసమితు లెల్ల
నో యనిన నద్భుతం బెడ్డె శ నుద్భవింప
సత్యవతికొడ్డు కొడుకువిశాలమహిమ
దెలిసి యపుర్వతముమీఁద ర నిలువఁబడియె. 335

వ. ఇట్లు నిలిచినయవ్వేదవ్యాసమునీశ్వరుం గాంచి జలవిహారంబు నలుపునయ్య
ప్పరోజసంబులు సిగ్గునగ్గలిక గ్రందుకొన నందఱు సంబరంబులు ధరియించి
రద్దివ్యబోధమహానీయుండు నిజతనయుచనునప్పడు వారు శంక లేక యునికి
గని యతనిముక్తతయుఁ దననక్తతయు నిరూపించి ప్రియంబును లజ్జయు నొక్క
టఁ బాడమ నున్నంత. 336

క. సురమునిసిద్ధగణంబులు, పరివేష్టించంగ నతనిరపాలికి గంగా
ధరుఁ డేగుదెంచి నెవ్వగఁ, బొరయునతనితోడఁ గరుణ శ పాంపిరివోవన్. 337

వ. అనునయపూర్వకంబుగా నిట్లనియె. 338

క. జలపవనాంబరవనుధా, నలనమవీర్యఁ డగుపుత్రు ర నా కొసఁగంగా
వలయు నని యడిగి తిచ్చితి, నలఘుతపోవిభవ యేను ర నట్టికుమారున్. 339

వ. వాఁడును మత్స్యభావంబునను భవ త్రపోవిశేషంబునను బ్రహ్మతేజోమయుం డై
దేవతలకుం బొంద రానిపరమగతిం బ్రాపించె దీనంజేసి మోదంబు నందవలదె
విపాదంబునకుం బని యేమి యని పలికి వెండియె. 340

తే. ఇలయుగిరులును శరధులునెంతదాఁకఁ, గలుగు సంతకాలంబునునెలయుచుండు
శుకునికీర్తియు నీదుయశోవిభూతి, యును జనంబులవీనుల ర కుత్సవముగ. 341

వ. అని నిర్దేశించి వలయునేనిఁ బుత్ర సదృశ యైనఛాయ ని న్నేప్పుడు ననుగమింప ద
ర్శించువాఁడవుగాకనియె నిట్లను గ్రహించియా బ్రహ్మర్షి ప్రవరునిసంప్రీతునింజేసి
వీడుకొల్పి విశ్వేశ్వరుండు నిజేచ్ఛం జనియె నింతవట్టు నారదుండు నాకుంజెప్పె.

క. ఇది యితిహాసవరము దనుఁ, జదివినవారలకు వినినరజనముల కాయః

ప్రద మగు లక్ష్మీకీర్త్య, భ్యుదయంబుల నిచ్చు సుగతియును గావించున్. 343

వ. అనియె నద్దేవమునిచేత నావినినచోప్పున నీకుం జెప్పితి నీ వింక నేమి వినవల తను
టయు ధర్మతనయుండు శంతనుతనయుతో బ్రహ్మచర్యాదు లగునాలుగా శ్రమం

బులవారును దమకు ను త్తమపదసిద్ధిం గోరి యారాధించువైవం బెయ్యది దయ
పల్లవింప నా కెఱింగింపుము. 344

క. అనియె నని చెప్పి గురుభ, క్తినిరూఢుండు లోకమాస్యశేజుడు విద్యా
ఘనుఁ డగునావైశంపా,యనమునివరుఁ డిట్టు అనియె నాతనితోడన్. 345

తే. వ్యాసమునినాథు పడ్డునైశ్వర్యధుర్యు, నాగమవ్యాసకర్తృఁ య సమితేజః
గొలిచి తత్ప్రసాదంబునవలనుఁబెంపుఁ, గలిగి యేనునారాయణశకభ ఘటెంతు.

వ. అని భక్తిపూర్వకంబుగాఁ బలికి జనమేజయున కిట్లనియె నట్లజాతశత్రుం డడిగిన
సయ్యాపగాపుత్రుం డతనితో నారాయణనారదసంవాదం బనునితిహాసంబు
మాతండ్రి నాకుం జెప్పె దాన నీయడిగినయర్థంబు దేటపడుం జెప్పెద. 347

క. అని పలికి యాదరంబున, మనంబు మేదురము గాఁగ న మనుజేశ్వర య
జ్ఞపపతివీను లమృతరస,మున నించినయట్టిచంద్రముగ ని ట్లనియెన్. 348

—❦— భీష్మఁడు ధర్మజునకు నారదనారాయణసంవాదంబు సెప్పట. —❦—

సీ. విను మవ్యయుండు సనాతనుఁడువిశ్వాత్ముండు, నై ననారాయణురడనుముసీం ద్రు
బదరికాశ్రమమున న భక్తిమైఁ గొలిచి నా,రదుఁ డెద్ది సిద్ధి కారాధనియ
మానతి యిమ్మన్న న తఁడు ధ్రివం బచ,లం బింద్రియాగోచరంబు సూక్ష్మ
మనుపమ మన సర్వమున కంతరాత్మయై, వెలుఁగుత త్వము దక్కన వేఱ కలదె

తే. యరయ నారాధ్య మై యజుఁ న డాది గాఁగ

సకలభూతంబులకును బూజ్యంబు దాన

యనియె ని ట్లన్న నరసఖుఁ న డతికృపార్ద్ర

భావుఁ డై చెప్ప నప్పద్మభవనుతుండు.

349

వ. సంప్రీతుం డై సవిశేషవినయంబున నమ్మహాత్మున కి ట్లనియె.

350

క. లోకేశ నీవు ధర్మ, శ్రీకావలి గాఁగ నవతరించుట విద్య

ల్లోకంబు సెప్పు నమ్మా,లాకృతి యె ట్లుండునో దయాత్మకమూర్తి.

351

క. శ్రుతిపరతయు గురుభక్తియు, మతిఁ గల వొకకొంతకొంత న మన్నింపఁగఁ బా
త్రత గలిగెనేని నాకొనఁ,గు తదీయాలోకనం బగుతెఱంగు కృపన్.

352

వ. అని వేడిన భక్తపరాధీనుం డై నయమ్మహానుభావుం డద్దేవసంయమితో,బరమై
కాంతి వగుము నీకట్టిపెంపు సంపాదించెదం బొమ్మని యత్యాదరంబున వీడుకొలి
పినం ప్రీతుండువియదీధిం జని యమ్ముని కనకనగంబునందు నియతాత్ముండయి
యుండిదుగ్ధార్ణవంబును త్రరంబుచేరువనున్న శ్వేతదీప్తిపంబునందనాహారులునింద్రి
యవృత్తిరహితులు నస్వేదులు సుగంధిశ్వేతాంగులు నగుపురుషులం గాంచెనన
విని ధర్మపుత్రుం డవ్విశేషంబులుము క్తలక్షణంబు లై యున్నయవి యష్టరుషుల
తెఱం గెఱింగింపవే యని యడిగిన శంతనునందనుం డతని కి ట్లనియె.

353

క. వారలకథ మాతండ్రికి, గారవమున బుధులు సెప్పుటగా నే వింటిం

గౌరవముఖ్య విశిష్టా, చారుడు నృపుఁ డొక్కఁ డుపరిచరవసు వసఁగన్. 354
 ఆ. కలిగెఁ దొల్లి భూమిగలయంతయును నేలు, సత్యమును దమంబుశమము విష్ణు
 భక్తియును నయంబు బలిమియుఁ గ్రతుకుతూ, హలము బ్రాస్తూని ప్రయంబుగలఁడు.
 వ. అమృహాత్ముండు. 356

చ. అలఘుతపంబు గోరి వసురధాధిపతిత్వము డిగ్గఁ ద్రావి కా
 నలఁ జరియించు చుండ సురరనాయకుఁ డాతనిపాలి కేఁగి నె
 చ్చెలి వయి నాకడం దగ వశింపుము వచ్చుచుఁ బోవు చున్న మే
 లిలయును నేలు దివ్యతయు శ నిచ్చితి మెచ్చితి నీదునిష్ఠకున్. 357

తే. దేవభావంబునకుఁ దగ శ దీని నెక్కి, తిరుగు మెల్లెడ సని రత్నరదీప్త మైన
 యొకవిమానంబు సంప్రీతిరనొసఁగె నతఁడు, సతనిమాటకు మిగులక రయట్లచేసి.

వ. ¹దానంజేసి వసునామధేయుం డైనయతం డుపరిచరుం డసం బరఁగె నదియునుం
 గాక వేటొక్కటి యవ్యభునివిశేషంబు వినుము కల్పాదియందు మరీచి యత్రి
 యంగిరసుండు పులహుండు పులస్త్యుండు క్రతువు నసిష్ఠుం డనియెడుమహా
 మునులు చిత్రశిఖండినామధేయులు స్వాయభువుం డనుమనువుం దారు ననేక
 వర్షంబులు విష్ణు నుద్దేశించి తపంబు సేసిన నద్దేవుం డదృశ్యరూపంబున వారల
 కట్టెదుర నిలిచి వారితో మీరు ధర్మశాస్త్రకరణప్రవణులరై న న్నాశ్రయిం
 చితిరి భారతి మీయందు నిలువ నియోగించితి మీచేతం బ్రణీతం బై నకలజ
 గంబులకు హితంబును మర్యాదాప్రవర్తకంబును నై శాస్త్రంబు వెలుంగు సం
 గిరసువలన బృహస్పతి యనునొక్కమహామతి జన్మించు వానియం దానంద
 ర్భంబు ప్రతిష్ఠించునది యని యానతిచ్చి వెండియు. 359

తే. ఉపరిచరవసు వసునొక్కరనృపతి పుట్టు, నాతఁ డర్హుఁ డాశాస్త్రంబునధిగమింప
 నాబృహస్పతి సెప్పంగ శ నధిగమించి, తత్సమాచారనాయకరత్వము వహించు.

వ. అమృహితాత్ముండు మద్భక్తుండు మీకు సంభావనీయుం డని పలికి చనియె నతై
 అంగునన యాపెంపు నొందినయట్టియవ్వసువుహయమేధంబునకుం బ్రవర్తించిన
 నమృరీచ్యాదు లగున ప్తసంఖ్యులును మఱియునుం దత్సము లగుమహానుభావులును
 ఋత్విక్కురణంబు లాచరించిరి బృహస్పతియుపదర్శనంబునడపెఁ బ్రజాపతిపుత్రు
 లగునేకతుండును ద్వితుండును ద్రితుండును ననుమునిస త్తములు నదస్యై
 రిట్లు సెల్లునయ్యధ్వరంబునందు. 361

తే. అన్న రేంద్రం డహింసకుం శ డగుటఁజేసి, పశువిశసనంబు లేకుండఁ శ బరమనిష్ఠ
 నాతఁ డారణ్యకోద్గత శ మైనవాక్య, సంచయము విష్ణుగుఱిచి పూరించె నధిప.

క. కరుణావిధేయుఁ డగునా, హరి యతనికే గాన వచ్చునట్టులుగాఁ జె
 చెప్పెర వచ్చి హవిర్భాగా, హరణం బొనరించి చనుడు శ నతికుపితుం డె. 363

వ. దివ్యధిషణుం డగుధిషణుండు గన్నీ రొలుక నన్నరపతితోఁ దనకై యెత్తినపురో
డాశభాగంబు విష్ణుం డెల్లవేలుపులుంబోలె నాకు దర్శనగోచరుం డై కొనక
యదృశ్యుం డై కొనియె నని యుగ్గడించిన నయ్యుపరిచరుండు భరితవిషయుం
డై యతని ననునయించె నదన్యులు సంభ్రమంబు లేక యన్నా కేశమంత్రితో
ని ట్టనిరి. 364

—❧— ఏకతద్వితత్రితులు బృహస్పతికి విష్ణుదేవుమహిమ సెప్పట. —❧—

సీ. అలుక మానుము హరికై నముద్యత మైన, భాగంబు హరి గొన్నఁ శ బదర నేల
యతని దర్శింప శరక్యమె నీకు మాకును, నజనిమానసపుత్రులై నయేము
హరిదర్శనము గోరి శ యధికతపం బాచ,రించు చుండఁగ నశరీరవాణి
దుగ్ధార్ణవంబునంద్రు విశాలరమణీయ, మగునొక్కదీని దె శ ల్పారి యుండు

ఆ. నచటి కరుగుఁ డచట శ నతిసితవర్ణు ల, స్వేదు లింద్రియప్రవృత్తివిముఖు
లధికసురభిదేహు శ లాహరరహితులు, హరిపరాత్ము లై నశనరులు గలరు. 365

క. వారలకుఁ జూపు నిజతేజోరూపము విష్ణుఁ డపుడు శ నూడఁగ నైనన్
మీరును జూతు రనినఁ బ్రియ, మారినచి త్తములతోడ శ నందజము వెనన్. 366

వ. శ్వేతద్వీపంబునకుం జని యశరీరవాణి సెప్పినచందంబుమానవులం గంటి మట్టి
దీప్తివిశేషంబు లేలోకంబుల నెజ్జాతులకును లేవు వారలు మానసజపపరాయణు
లై యున్నవా రే మయ్యెడ నేకాంతికజనుల కింత నంత నున్నంత భానుసహస్ర
ప్రభాభాసితం బగునొక్కదివ్యతేజోరూపంబు వారియ గ్రభాగంబీనం దోచిన
వారు గూడుకొని భక్తిమయప్రణామంబులు సేయుదుం జేరి జయ పుండరీకాక్ష
జయ హృషీకేశ జయ విశ్వభావన నమస్తే నమస్తే యను నెలుంగులు నింగి
ముట్టం గొల్చి రట్టియెడ. 367

క. మానయనంబులు తత్తేజోనిహతము లగుడుఁ దెలియఁ శ జూడ నశక్యం
బైనం జేడ్పడి యుండఁ,గా నొక భూతంబు వలికె శ గగనతలమునన్. 368

క. ఈదేవుని గన్నట్లుల, కాదే యిప్పురుషవరులఁ శ గాంచుట మీకున్
భేదంబు వలదు నియమత,పోదానము లితనిఁ జూపఁ శ బూటవడియెనే. 369

క. ఏకాంతికభక్తిరతి న, నేకము లగువత్సరముల శ కివిష్ణుని నా
లోకింపంగా దొరకొనుఁ,గా కిటు వేగపడ మీకుఁ శ గానఁగ వశమే. 370

క. అని పలికిన విని క్రవ్వులు, జనుదెంచితి మేము విష్ణుశచందం బిది నీ
కనఘా యలుగం బని లే, దమానములు గాఁగ నడపు శ మధ్వరవిభులన్. 371

వ. అని యిట్లేకతద్వితత్రితులు సెప్పినం బ్రశాంతుం డై పురుషూతపురోహితుం
డయ్యాగంబు సుప్రయోగంబుగాఁ జెల్లించె నాభూవల్లభుం డట్లు పుణ్యపరుం
డగుచుఁ బ్రజాపరిపాలనం బొనరించె నట్టియెడ నాకలోకంబున సురమునిగోష్ఠి
యందు సుర లధ్వరంబుల నజంబుల విశసింప వలయు నని పలికిన మును

లజంబు లన్నంతన యెల్లయుగంబులను ఛాగంబులఁగాఁ గొనరాదు కృతయుగ విషయంబుగా వేదంబు లజంబు లోపధు లని చెప్పెం గాన యని రిట్లు వివాదం బై ననమయంబున సలవోకవోలె నుపరిచరవను వయ్యెడకుం జనిన నారెండుదెఱుంగులవారును జయాపజయంబులకు నతనిమాట పాటిగా నూఁది యడిగిన నాతండు.

372

- క. ఛాగము విశననయోగ్యము, యాగంబుల నెల్లయుగములందును ననియెం దా గీర్వాణులపక్షం, బై గెలు పది యపుడు వారి శ కగుటకు నధిపా. 373
- వ. అనిన విని వేదార్థాపలాపంబునకుం గోపంబు నొందిన మునులశాపంబున నతండు భూవివరపతితుం డయి యుండ నమరు లేజెంచి యతనియంతరంగం బునకుం దెలివును నంగంబునకు డప్పి లే కునికియు నొసంగి విష్ణుప్రసాదంబునఁ బ్రత్యాపన్నుండ వగు దని యూఱుడించి యరిగి రన్నరవరుండును విష్ణుభ్యాన జపపరాయణుం డగుచుండ నచిరకాలంబునకు విష్ణుండు విహగపతిం బుజ్జెంచి యెత్తించికొనిపోయి శరీరంబుతోడన బ్రస్త్రలోకగతుం గావించి సంభావించిన నమృహానుభావుండు పరమానందంబు నొంది వెలింగె.

374

- క. కురునాథ యుపరిచరవను, చరితంబు ప్రసంగకలన శ సంప్రాప్తం బై బెరసెను నీ వడిగినయ, ప్పరుషులదివ్యానుభావముం జెప్పంగన్. 375
- వ. అని పలికి భీష్మం డాభూపతితో నారదువృత్తాంతంబు వివరించెద నాకర్ణింపుము.
- సీ. అని చెప్పి యి ట్లను శ నధిప నారదుఁ డట్టు, లద్దీవియును నద్భుతాంగు లైన యమ్మానవులుఁ దనరయంతరంగంబునఁ, దోచినఁ బ్రీతి నంశులకు నేఁగి యమృహాత్ములు దన్ను శ నాత్మల నాదరిం, పంగఁ దా నత్యంతభక్తిఁ బ్రణతుఁ డై పరమైకాంతు శ లగువారి కింతంత, నిలిచి దుష్కరతపోభోగిన్వఁ బూని
- తే. యూర్ధ్వబాహుతఁ గదలకరయుండివివిధ, గూఢదివ్యనామోక్తిసంప్రప్థియచటి నకలజీవుల నానందశంభృతములఁ, జేయు చుండ విష్ణుస్తుతిశేయు చుండె. 377
- వ. ఇవిధంబున నేకాంతి యై సంస్తుతింప సితాసితపీతారుణవిశంగహరితవర్ణంబు లను బహుశిరోబాహుపాదంబులను వేదికమండలుస్రక్కువాగ్నిధారణంబున నోంకారసావిత్రిచతుర్వేదోచ్చారణంబులను మహాద్భుతం బయిననిజదివ్యరూపంబు నారదునకు దర్శనగోచరంబుగా నిలిచి విష్ణుండు వినయసంభ్రమోపేత భక్తిప్రణతుం డగునప్పరమముని నాదరించి యి ట్లనియె.

378

— శ్వేతద్వీపవాసి యగునారాయణుండు నారదున కుపదేశించినతత్త్వము. —

- క. ననుఁ గానఁ బడయ రెవ్వరు, ననఘా యేకాంతికులక శ యర్హము మద్ద ర్శన మీ వేకాంతికుండవు, ననహంకారుండవుఁ గాన శ యబ్జెం జూడన్. 379
- వ. అని పలికి వరంబు వేడు మనుటయు నతండు దేవా భవద్దర్శనంబుకంటె మిగుల వరంబునుం గలదే యనుటయు నదేవండు సహజేన స సాక్షాదానంబున 380

సీ. ఇంద్రియంబుల కండఁగఁజెల్లభూతంబులు, దెగినను దెగకుండుఁగఁ ద్రిగుణరహితుఁ
డఖిలంబునకు నాత్మ శయన సర్వసాక్షి నా, నజుఁ డన నిష్కలుంఁడన వెలుంగు
జ్ఞేత్రజ్ఞుఁ డాతండు శ జీవుండు వాసుదేవుండును సంకర్షణుండుఁ జూపె
వారు మనం బహుకారంబు వరుసఁ బ్రద్యుమ్నానిరుద్ధనామోపహితము

తే. లింతయును మన్మయంబ యే శ నిరువదియును
నాల్గు సగుతత్వకోటికి శ నాథుఁ డైన
పంచవింశకాభిఖ్యుండఁ శ బరమపురుషుఁ
డనియు నాపేరు మఱి పర శ మరయ లేదు.

381

క. విను మేకాంతికుఁ డెవ్వనిఁ, గని నిత్యానందపదము శ గను నప్పరమా
త్ముని వాసుదేవు నిష్కలు, ననుపముఁగా నను నెఱుంగు శ తూత్తహిత మగున్.

క. భూతాత్మక మైనయఖిల, భాతుచయము వెలిగ లేదు శ తను వామైత్తు
బాతతజీవవ్యాప్తిస, మేతము గా కున్నఁ జేష్ట శ నెసఁగదు వత్సా.

383

క. జీవశరీరములు పృథ, గ్భావాకలితములు గాఁగఁ శ గనుటయు వలయున్
జీవునిఁ గంటి ననుట మా, యావిలసన మస్తదీయ శ మది మునివర్యా.

384

క. జీవుండు మత్సమవేతుఁడు, గావు తెఱుంగ వలయు దృఢముగఁగా భక్తిమయం
బై వఱలునాశ్రయంబున, నేవాఁ డొందు నను వాని శ కిత్తు విముక్తిన్.

385

క. ఆదిత్య మరు ద్వసు రు, ద్రాదిదివిజగణము సంబుజాసనుఁడుఁ జతు
ర్వేదములు మదాత్మకతం, గాదే తత్తద్విశేషగౌరవ మొందున్.

386

తే. కమలగర్భ సృజించి సరకలజగద్ధ, రానియుక్తునిఁ గావించి శ యే నివృత్తి
పరత నేకాకి నై విద్య శ భవ్య మగున, హాయముగ సంచరింతు మరధ్యస్థవృత్తి.

ప. ఒక్కొక్కకాలంబున జగద్ధితంబుగా జన్మకర్తంబులం బూనుదు వినుము
వారాహరూపంబు దాల్చి హిరణ్యాక్షుని నారసింహమూర్తి ధరియించి హిర
ణ్యకశిపుని భృగువంశంబున జామదగ్న్యుం డన జనియించి సర్వక్షత్రంబును
దశరథుం డనురాజునకు రామనామంబునం బుట్టి రావణాసురుం బరిమార్చుం
గలవాఁడ భూభారంబు వాపుటకై యాదవకులంబునం బ్రభవించి పురందర
నందనుం డై యవతరించిననరుండు దోడ్పడ నక్కార్యంబు నిర్వహింతు నేను
దొల్లి సరనారాయణు లనియెడునామంబుల మూర్తిద్వయంబును ఋషిత్వం
బును వెలయ నొలసి లోకరక్షణం బాచరించు చున్నవాఁడ సమ్మూర్తులపదం
పడి కేలీమానుషత్వంబు గైకొని యిట్లు సేయనయ్యవతారంబునఁ గంస
కాలయవన ముర సరక బాణ ప్రముఖు లై నకంటకులం జెఱుతు నందు
బాణాసురుం గాతె నని పూని మహాదేవుండు మహాసేనాదినహితుం డై యడ్డ
పడ నమృహాత్ముని జయించి బాణునిం బరాభవింతు నింతకు మున్ను మత్స్యత్వ
కూర్మత్వంబుల నొంది నిఖలచ్ఛందోబృంధారకహితం బొనర్చితి మచ్ఛరితంబులు

నీకుం గర్జగోచరంబులు గాకుండెడునే మఱియు ధర్మరక్షణార్థంబుగా నే నేమి
సేయవలయు నవి యెల్లనుం జేయువాడఁ గృత్యంబులు కృతింబులైన మదీయ
ప్రకృతిన పొందుదుఁ బరమేష్ఠినందనా నీ వేకాంతికుండ నగుట నీకు నాతెఱం
గెల్ల నెఱింగించితి నని చెప్పి యమ్మునిం గని యనాహులు ననింద్రియులు
నస్వేదులు సుగంధిశ్వేతదేహులు సగునవ్వాసపులం జూపి వీరేకాంతికులు మన్న
యభ్యాసపరులు నై యున్నవారు వీరలకు సమర్థంబుగా మెలంగం దగను నీవింకఁ
బొమ్మని పరమాదరంబునం బలికి వీడ్కొలిపిన సద్దేవమునిన త్తముండు పర
మానందభరితుండై బదరికాశ్రమంబునకుం జనుచు వినిన యుగాలం గాంచి.

తే. భక్తి వీడ్కొని చని మునిరప్రతతి కెందు
నచ్యుతాననోద్ధతము వేరదార్థమయము
యోగసాంఖ్యాత్మకము నై నరవాగమృతము
కర్ణపుటపేయముగఁ జేయు ర గారవమున.

389

వ. నారదుం డట్లు విష్ణునిదివ్యవాక్యవితతి విద్యజ్ఞసంబులకు వినిపించుచు బ్రహ్మ
సభ కరిగి యందునుం బ్రకటించె ననుటయు నప్పద్మభవునకును నని వింతయే
యనినయక్కొంతేయాగ్రజాతో శాంతనవుం డాశతానందునకు నపరిజ్ఞాతం
బునుం గలదే యతనిం గొలువ నచ్చినట్టిసిద్ధసాధ్యాదులకు వినిపించెదం గాక
యని పలికి వెండియు నిట్లనియె.

390

క. క్రమమున వాఙ్మయ మగున, య్యమృతము లోకమునఁ బరఁగె ర నది మజ్జనకుం
డమితదయఁ జెప్ప నాకును, శమయుత యే జెప్పితిని విశేషముగ నీకున్.

391

క. మునులును సురలును దీనిని, విని కొనియాడుదురు విష్ణు ర వినుతింఁగురు భ
క్తినిరూఢు లై జపింతురు, మనమునఁ జర్చింతు రశివసమాహితు లగుచున్.

392

తే. నీవు నిట్టుల చేయు విరసితీపరుడు, విష్ణుభక్తుండు శమదమారన్వితుండు నై న
యట్టివానికిఁ జెప్ప మీరయచ్యుతాననోద్ధతం బైనయిప్పురాశ్రమోత్తమంబు.

క. నీవినినయుపాఖ్యానము, లేవియు సరి గావు దీని ర కిది దీర్ఘాయు

శ్రీవిభవారోగ్యములం, గావించుఁ బఠించినం దరగం దను వినినన్.

394

క. అని శాంతనవుడు సెప్పిన, విని మోదము నొంది పాండరవేయులు దీనిన్

వినుచుఁ బఠించుచు విష్ణుం, గొనియాడుదు రధికభక్తిఁ ర గురువంశవరా.

395

వ. అని చెప్పి నై శంపాయనుండు వెండియు.

396

ఉ. సాత్వ్యవతేయుఁ డీపరమరజవృము భక్తిఁ బఠించుచున్ వియ

ద్గత్యభిరాముఁ డై నియమరతత్పరతం జను దుగ్ధవార్ధికి

నిత్యము విష్ణుఁ గాంచి మహాసీయతరం బగుపూజనంబు నం

స్తుత్యము గాఁగఁ జేతకుఁ గురతూహలసంపద పల్లవింపఁగన్.

397

వ. అనిన విని జనమేజయుండు మోదంబునొంది యమ్మునిన త్తమునితోడ నీవు మో

క్షం బత్వంతసుఖం బని చెప్పదు సకలజనంబులు సభ్యుడయకరంబు లై సకర్మ విశేషంబులం దగిలి యుండుదు రొరుల నస నేల దేవతలును దధర్మంబు వాటిం పక హవ్యభోజనపరత్వం బూని యుండుదు రమృహత్త్వం లట్లగుట యెల్లొ యని యేను విచారించు చుండుదు సత్తైఱంగు దేటపడు నెఱింగింపవే యని యడిగిన నప్పారాశర్యశిష్యుం డాభూవరున కిట్లనియె. 398

క. విమలాత్మండు పారాశర్యమునీండు శిష్యులను మరహాభారతం చమము లగువేదముల మే,రుమహీధరవాసి యై కరణం జదివించెన్. 399

వ. అట్టియెడ నేనును సుమంతు వైల జైమినులును నీ విష్ణుడు న న్నడిగినచందంబున నమృహత్త్వం నడిగితిమి దానికి సుముఖుం డయి సర్వజ్ఞుండును సదయహృదయుం డును నగుసాత్యవతేయుండు మాకు ని ట్లని యానతిచ్చె. 400

తే. ఏ నతీతంబులును వర్తమానములు న,నాగతమ్ములు నగుజగదళులవర్త నంబులును గనుదివ్యభోధంబు గోరి, పాలకడలితరమునఁ దడపంబు సేసి. 401

వ. నారాయణ ప్రసాదంబునంజేసి సిద్ధమనోరథుండ నైతిం గావునం గల్పాదియం దుఁ గమలసంభవప్రముఖిబృందారకు లాచరించినకృత్యంబులు గాన వచ్చు వానిం జెప్పెద దాన మీయడిగినయర్థంబు దేటపడు వినుండు. 402

క. ఆదిత్య మరు ద్వసు రు,ద్రాదిసురులు మునులు సంబుజాననుఁ గని మా కేది కరణీయ మీశ ద,యాదృష్టిని మమ్ముఁ జూచి శ యానతియింపవే. 403

వ. అని విన్నవించిన విని భరితాదరుం డగుచు నప్పరమేష్ఠి వారితో మీ కెయ్యది కర్తవ్యంబో యనుతలంపు మున్ను నాచిత్తంబునం బొడమి యున్నయది మీరు నిష్కాట సెప్పి మేలు సేసితిరి మీకును నాకును బ్రబలత్వం బెద్దానం గలుగు దాని నుపదేశించుటకుం ¹బురుహత్తమ శరణు సొత్తము రం డని పలికి వారు నుం దానును దుగ్ధవారాశితీరంబునకుం బోయి ఘోరం బగుతపంబు బహుస హస్రసంఖ్యంబు లగుదివ్యవర్షంబు లాచరించిన వారలకు గంభీర మధుర ప్రకార యగువాణి యి ట్లని వీతెంచె. 404

— విష్ణుఁ డదృశ్యరూపంబున బ్రహ్మాదిదేవతల కుపదేశించినహితప్రకారము. —

క. మీవచ్చినపని యెఱుంగుదు, నీవనజభవుండు జగము శ లిన్నిటికి గురుం డేవిధిఁ బనిచిన నది శ్రుతి,భావితకర్తంబు దానఁ శ బరఁగుదుఁ దగఁగన్. 405

వ. ఏనునుం జెప్పెద వినుండు వేదహితం బగునొక్కయాగంబు సేయుం డందు భాగంబు నాకుం గల్పింప వలయు ననిన వారు బ్రీతిఁ బొంది. 406

క. కమలజుపంచినక్రియ యా,గము వైష్ణవ మనఁగఁ జేసి శ కల్పించిరి భా గము విష్ణున కం దతఁ డ,య్యమరులమునివరులపై దరయమ గగనమునన్. 408

వ. అదృశ్యుం డై నిలిచి వారలతో ని ట్లనియె. 408

క. నాపంపునను బ్రవృత్తి, వ్యాపక యైనట్టిసత్కిరయం జేసితిరి
ట్టిపుణ్యంబునకును ఫల, రూపం బగుదాని నే నిరూపింతుఁ దగన్. 409

వ. మరీచి యంగిరసుం డత్రి పులస్త్యుండు పులహుండు క్రతువు వసిష్ఠుండునువీరి
లవ్వారిజభవునకు మానసపుత్రు లిమ్మహాత్ములు సట్టివార వేదాచార్యులు యజ్ఞ
కార్యధుర్యులు వీరు విధింప సర్వయజ్ఞంబులును మానవులు మానసియంబులు
గా నడప మీ కెల్లను నయ్యాగంబుల భాగంబులు గలిగి తద్భాగంబుల నాప్య
యితులై యుపబృంహణంబు నొందువారలు నన సనక సనందన సనాతన కపిల
సనత్కుమారులు పరమేష్ఠిమనోనిర్మితులు సహజజ్ఞానవిజ్ఞానులు నివృత్తిపరు
లు నై సాంఖ్యయోగంబులకుం బ్రవర్తకు లగుచుండుదురు వీరలచేత మోక్ష
ధర్మంబులు సువ్యంజితంబు లగు మీకుం దల్లియుం దగ్గియు గురుండును నివ్వి
రించియ మదీయానుశాసనంబున నితండు సర్వానుశాసకుం డై వర్తిల్లువాఁడు
మత్స్యల ప్రభవుం డైనరుద్రుండు సర్వలోకారాధనియుండును సకలవర ప్రదుండు
నుంజుండీ మీరు వొండు వేదోదితకర్తృంబు లిక్క-మలభవుండును మరీచ్యాది
ప్రజాపతులునుం బంచినల్లు నడవం గలయవి యిది కృతయుగం బనుపేరింటి
యుత్తమకాలంబు దీనియందుఁ బశువులు హింస్యంబులు గావు సంశయంబు
వలవ దని నిర్దేశించిన. 410

క. మునులును సురలును విష్ణు, నిర్మనుతించి సమస్కరించి శ్ర నిజపదములకుం
జనిరి పరమేష్ఠి యొకరుండ, చన కచ్చట నిలిచె హరియు శ్ర సన్నిహితుం డై.

తే. హయశిరోభాసితండును శ్ర హస్తకలిత, లలితదండకమండలు శ్రజ్వలుండు సాంగ
వేదముఖరముఖుండు నైశయాదరార్ద్ర, దృష్టి నిగుడంగ నిలిచి యశ్రద్దివిజముఖ్యు.

వ. కాఁగిలించుకొని నీవు సర్వంబునకును విధాతవు గురుండవు ప్రభువవు నయి నడ
పుము నీయందు సర్వభారంబునుం బెట్టి సుఖునైయుండెద నడపుట నీ కెప్పుడేని
గడింది యై తోచె నప్పు డేను దోచి సమస్తంబును సునీతంబు సేయంగల
వాఁడ ననియెఁ దదనంతరం బావిష్ణుం డంతర్హితం డయ్యె నిట్లు యజ్ఞంబులం
దగ్రభాగార్థుండును యజ్ఞధారియు నై నయప్పద్ధనాభుండు ప్రవృత్తిధర్మంబు
బ్రహ్మాదులకుం గృత్యంబు సేసి నివృత్తిధర్మంబునందు నిష్ఠుండును విద్యాసహ
యుండును నై సర్వగతుం డగుచుఁ జరియించు నని చెప్పి యప్పారాశర్యుండు.

క. మొదలఁ గలిగించి జగములఁ, బదిలంబుగ నునిచి వానిఁ శ్ర బదపడి తనయం
దొడిగించి మఱియు నెమ్మెయి, నుదారగతి నడపుచి స్త్రయనిఁగొలుతు హరిన్.

ఆ. అజుని విశ్వరూపు శ్ర సమరుని సర్వామ, రాధినాథు నాద్యు శ్ర సాంగవేద
వేదితవ్య నాత్మరవేద్యు నీశాను స, వ్యయుఁ దపఃఫలాత్ము శ్ర నాశ్రయింతు. 415

వ. అని మఱియు సనేక ప్రకారంబుల నప్పరమముని యప్పుడు భావంబున నెలకొన్న
నారాయణుం బ్రస్తుతించి మమ్ముం గలయ నవలోకించి పూర్వవృత్తాంతంబు

ప్రజ్ఞాదృష్టిని నాకన్నయది మీ కెఱింగించితి విష్ణునిదివ్యవచనంబులచొప్పున నడచునది యప్పరమేశ్వరుం గొలుపుండు వేదవాక్యంబులం దత్ప్రకీర్తనంబు సేయుం డనియె నేము నట్ల కాక యని ఋగ్యజుస్సామంబుల నాత్రిధాముంబ్రస్తు తించి మనంబుల నారాధించితి మని చెప్పి వైశంపాయనుండు పెండ్లియు. 416

- సీ. సర్వజ్ఞుఁ డగుసరశరనందనునిచేత, భాషితం బైనయిరప్పరమపుణ్య
వృత్తంబు సదివిన శ విన్నను విప్రుండు, వేదవేదియు రాజు శ విజయశాలి
యును వణిజుండు లాభభోపేతుఁడును శౌద్రుఁడత్యంతసుఖయునునగు సరేంద్ర
కన్య సద్వరకరశ్ర గ్రహణంబు వడయు గ,ర్భిణి యైనకాంత సరద్గుణునిఁ బుత్రుఁ
ఁ. గాంచుఁ బ్రసవకాలశకలయందు నెఱి దప్పి, యన్న బిడ్డ గలుగుననువిద సుఖక
రప్రసూతినిర్భరత నొందు వంధ్య సం,తానసిద్ధి సమృద్ధంబు నొందు. 417

—భగవన్నామనిర్వచనప్రకారము.—

- వ. మఱియు నెవ్విధంబుమనోరథంబు లైనను సఫలంబు లగు ననిన విని జనమే
జయుండు గూఢంబు లగువిష్ణునామంబులనిర్వచనంబులు వినవలెను వివరిం
పవే యనుటయు వైశంపాయనుం డమృహీనాయకునితో నర్జునుం డడుగం
గృష్ణుండు వివరించిన నిజనామంబులనిరుక్తితెఱం గెఱింగించెద నాకర్ణింపు
మప్పార్థుని బోధించుటకై యద్దేవుం డి ట్లనియె. 418
- తే. నరుండు నారాయణుండు సరనంగఁ బరఁగు,నిత్యపురుషులు సీవునుశేనుఁ జమ్ము
భువనహితమాచరింపఁగాఁగబూని వేడ్క,వచ్చి ¹యిమ్మెయిఁబుట్టినశవారమనఘ.
- వ. గూఢంబు లగుమదీయాభిధానంబులయర్థంబులు దేటపఱచెద నాకర్ణింపుము.
- క. నారము లనఁగా జలముల,పే రయనం బనఁగ నెలపు శ ప్రీతిగ నాకుఁ
నారము లయనం బగుటను, నారాయణుఁ డండ్రు జనులు శ నన్నుఁ గీరీటీ. 421
- క. వసియింతు నే జగముల, స్వసియించుకొ జగము తెల్ల శ నాయం దిమ్మై
పొసఁగి వెలుంగుచు నుండుట, నసదృశగుణ వాసుడేవుఁ శ డనఁగఁబరఁగ దాక.
- క. వ్యాపించి రోదసీకుహ,రాపూర్ణత్వమున నునికి శ సధిక క్రమణ
శ్రీపాలుపున విష్ణుం డను,దీపితనామంబునను బ్రతీతుఁడ నగుదున్. 423
- తే. దమము నాఁగలయు త్తమశర్థ మెడఁద,నలవఱిచినన్నుఁగామించునార్యజనము
దివియు భువియు నానడుమనశ తేజరిల్లు, నట్టు లగుట దామోదరుఁడండ్రునన్ను.
- ఁ. అన్నమును జలంబు శ నమృతంబు వేదంబుఁ, బృశ్నియనఁగనొప్పుశపేరఁ బరఁగు
నది మదీయగర్భ శ మగుట విద్వజును, లనఘ పృశ్నిగర్భుఁడండ్రు నన్ను. 425
- క. ఇనరత్నులుఁ జంద్రాంశులు, ననలశిఖలుఁ గేశసంచరయము నాకుం గా
పునఁ గేశవాభిధానం,బనఁ గొనియాడుదురు ననుఁ బ్రబుద్ధజనంబుల్. 426
- క. క్షుత్రము బ్రహ్మము నై లో,కత్రాణన మాచరింపఁగ వలసి పృథా

- పుత్రా యగ్నిహోములు, చిత్రస్థితి వెలుగుదురు ప్రశస్తిధా¹కృతులన్. 427
- వ. అని చెప్పి బ్రహ్మక్షత్రపదంబులు విప్రరాజనిద్రేశంబు లగుట డేటపడం బలికి
విప్రలరాజులమహానుభావంబులు విలసిల్లినయెడలు నిదర్శనంబులుగా నిరూపిం
చి యుపన్యసించి యవి యెల్ల నగ్నిహోమమాహాత్మ్యంబు గావు తెలింగించి.
- తే. బోధనస్థాపనంబులురబుధవ రేణ్య, యగ్నియును సోముడునుజేసి రయఖలజగము
సఖలహర్షము బొందింతురరవ్యయ ప్ర,నర్తనత్వంబు దమయందురవలలుచుండ.
- క. అనఘా యగ్నిహోముల, ననుగా భావింప జగమునకు నెపుడు హితం
బొనరింతుఁ దత్సక్రతములఁ, బొనరినమద్భవ్యనామరముల వివరింతున్. 430
- ఆ. పరమవరద లోకరభావనేశ్వర హృషీ
కేశ నామకము లరహీనచిత్ర
యనియు మఱియు నిట్లు ర లను యాగములభాగ
మాహరింతుఁ గాన ర హరియు నంధ్రు.
- సీ. గోవస మహి యది రగుహలోనఁ బడకుండఁ, బెది యెట్లుటను గోరవిగుండనియు
వీతంపురోమంబురచేత నొప్పార నా,విష్టుం డగుట శిశివిష్టుం డనియుఁ
గర్వణక్రియ భూమిఁ ర గావించుఁ జాయయుఁ, గృష్ణంబు గావునరగృష్ణుండనియు
నలవడి నదనద్వరయంబును నాయందు, నమనేత మై యున్ని- రసత్వుండనియుఁ
- తే. దాత్త్వికం బైననాకు జాతతత్వవికృతి, లేమి నజుఁ డనియును నదిరలేక పోయి
నపుడు తదనంతరక్షయమందకునికి,బుధు లధోక్షజుండనియుఁ జెప్పదురునన్ను.
- క. సత్త్వముననుండి తొలఁగమి, సత్త్వము నాచేతఁజేసి ర సత్తిఁ బొరయుటన్
సత్త్వమయజన్తుఁ డగుటను, సాత్త్వతుఁ డనునామ మయ్యె ర జనవర నాకున్.
- తే. చ్యుతము లే కున్నిఁజేసి యరచ్యుతుండ వాత
ముఖ్యధాతు త్రయాకారమున శరీర
ధారకుండ నై యున్నిఁ ద్రిధాతువును స
సంగఁ బరఁగుదు మునివచనంబులందు.
- 434
- క. ఘృత మర్చిస్సంపద యయి, ఘృతార్చిరభిధాన మొండఁ ర గ్రీడి వృషము వి
శ్రుతధర్మము ధర్మమయ,స్థితికతమున వృషుం డనం బ్రశస్తిధి వహింతున్. 435
- తే. ఆదిమధ్యాతములు నాకునరయలేమి,నై యనాదియమధ్యుం డనంతంఁడనఁగఁ
జెల్లుపేల్లులు శుచులు నారచెవులకింపు,లగుట మునులు శుచిత్రపుండంధ్రునన్ను.
- ఆ. ఒక్కశృంగమునన ర యర్వి యెత్తితి వరా,హావతారలీల ర యతిశయిల్ల
నట్లు లగుటఁజేసి ర యార్యజనప్రియ, నాకు నేకశృంగరనామ మయ్యె. 437
- క. వినుత మగులోకరేచన,ముననన్ను విరించుఁ డంధ్రు ర బుధనుత రివియం
దనుపాధికవిద్యాస్థితి, నునికిం గపిలాభిదాన ర ముల్లసిత మగున్. 438

క. విను యోగంబు హిరణ్యం, బనఁ బరఁగును యోగగర్భం, ధృఢగుటను విద్య
జ్ఞనములు హిరణ్యగర్భం, డని ననుఁ గొనియాడుదురు మహాగుణశాలి. 439
తే. నరుఁడు నారాయణుండు నరచంగ లోక, రక్షణార్థంబు గాఁగ ధర్మముఁ కేను
బుట్టినాఁడఁగావునఁ బాంశుభూపతనయ, నాకు ధర్మజ్ఞుడనియెఁడునామమయ్యె.

వ. ఇట్లు పుట్టి గంధమాదనంబున నేను దపంబు సేయు చుండ నక్కాలంబునఁ గా
లాంతకుండు దక్షునియజ్ఞంబున కలిగిన చది భీతిం బఱచెంచి నాయురస్థలంబు
నొందిన మదీయ కేశంబులు ముంజనిభంబు లగుటంజేసి ముంజకేశుం డనుపేరు
గలిగె నాదుద్రుండు రాద్రాకారంబున నయ్యజ్ఞంబు వెనుకొని నాపయిం గవి
సిన నొక్కయిషీక పరశురూపంబుగా నభిమంత్రించి యతనిపయిం బ్రయోగిం
చిన నతండు దాని ఖండితధారంబు సేయుటంజేసి ఖండపరశు పనుఁభిధానం
బునుం గలిగె ననుటయు. 441

క. విని పార్థుఁ డిట్లు గలిగిన, యనియం దాదుద్రునకొ జాయము సికో క
లెను దాని తెఱం గేర్పడ, వినఁ గాతుక మొలసెఁ జెప్పరవే విశ్వాత్మా. 442

—❧— శివ కేశవులపరస్పరకోపప్రసాదములవిధము. ❧—

వ. అనిన విష్ణుం డద్దనున కిట్లనియె. 443

సీ. రుద్రనారాయణరూపప్రవర్తిత, మూర్తిద్వయము రణమునకు జొచ్చి
పరమసంరంభంబుఁ వాటింప నుద్వేజితము లయ్యె నఖిలభూతములు శ్రుతులు
మునులకుఁదోషవరయనలంబు లాహుతుల్, గొనవయ్యెఁ బరిలెదిరక్కులునభంబు
ధరణి వడంకె భూధరములు దిద్దిరం, దిరిగె దేవతలకు శ దిగులు సొచ్చె
తే. ¹నాననము పల్లటిల్లంగరసజుడు గలఁగె, నిట్టులెందును సంక్షోభశమనకమెనఁగ
నావిధాత మునీంద్రులు శ దేవతలును, దన్ను వేట్టింప వచ్చె నశత్వరముగాఁగ.

వ. వచ్చి రుద్రునకుం బ్రణమిల్లి సంప్రార్థనంబు దోష నిట్లనియె. 445

క. శివుఁడవు నీవు జగములకు, శివ మొనరింపంగ వలదె శ చేయుము క్రోధ
ప్రవిహతి విష్ణుం డనఁగా, శివుఁ డన నొకఁ డౌట దివ్యరచితమయెఱుఁగున్.

తే. నిగమవేద్యమద్వంద్వంబునిర్గుణం బ, మూర్తమనియెడుతిత్త్వంబుమూర్తిభేద
కలనమున లోకమున ద్విధాకారి యయ్యెఁ, గాకహరియన నీవనఁగలదెవేఱు.

వ. అని బోధించి వెండియు. 448

క. నరనారాయణు లనఁగాఁ, బురహర జగదాదియైనరపురుషులు మనముం
బరికింపఁ దన్మయత్వ, స్ఫురితులము ప్రసన్నదివ్యరబుద్ధిం గనుమా. 449

ఆ. తెలుపు మితని ననుడుఁగఁదేఱికోపంబువో, విడిచి నన్నుఁ దెలిచెఁమృదుఁడుపార్థ
యేను నతనితోడరనిట్లంటి మృదునత్వ, ²పథ్యమునిమనోజ్ఞభంగికముగ. 450

క. నిను నెవ్వఁ డెఱిఁగె నాతఁడు, నను నెఱిఁగినవాఁడ నిన్ను శ నమ్మిగ సేవి

- చిన నదియ నన్నుఁ గొల్పుట, ¹యనువాదితలేదు భేద శ మరయఁగ మనకున్.
- క. శ్రీవత్సము శూలాంకిత, మై వెలయుంగాక యిప్పు శ డాదిగ నాకున్
 నీవును మత్స్యాణ్యంకో, ద్భావన శ్రీకంఠుఁ డనఁగఁ శ బరఁగుము శర్వా. 452
- వ. అని యివ్వధంబున. 453
- క. ఇత రేతరమతిసంభా, వితలక్షణకలన మొంది శ వృషవాహనుతో
 నతినిర్మలసఖ్యము సే, సితి బ్రహ్మాదులును సంతరసిల్లిరి విజయా. 454
- వ. మదీయనామనిర్వచనంబులును దుద్రునితోడిరణగును నై నజయంబు జెఱంగును
 నీ కెఱింగించితి. 455
- క. నానారూపంబుల ని, శ్లేను బ్ర వర్తింతు జగము శ లిన్నింటను నీ
 శానుఁడు నభవుఁడు సమృతుఁడు, నై నశివుని నీవు గొలుపు శ మన్యున యెపుడున్.
 తే. ఏను రక్షింప జయము నీ శ కెనక మెనఁగె, సమరమున శూలపాణియై శ త్రుకోటి
 నీదుమునుమున వధియించుననిరుపమాన, తేజ రుద్రుఁ గా నెఱుఁగుమురధీరచిత్త. 458
- వ. అనియె నని చెప్పిన విని జనమేజయుండు. 458
- క. అరుదే సర్వేశ్వరుఁ డగు, హరి తోడుగ జయము గొనుట శ యర్జునునకు న
 ప్పరుషోత్తముబాంధవు లై, పరఁగిరి పెఱవినుతు లేల శ పాండునుతులకున్.
- వ. అని పలికి యి ట్లనియె. 460
- క. నారదుఁడు పరమపురుషుని, కారుణ్యము వడసి వచ్చి శ క్రమ్మట నరునిన్
 నారాయణుని గాంచుట, సారమతిం జెప్పి తీవు శ సంయమివర్యా. 461

—❦— నరనారాయణ నారదసల్లాపప్రకారము. ❦—

- వ. తదీయసల్లాపవిశేషంబులు విన వలతుం జెప్ప మనిన నప్పడమితేనికి వై శం
 పాయనుం డి ట్లనియె. 462
- క. నారదుఁడు వచ్చి నరునిన్, నారాయణుఁ గాంచి భక్తిరసముం డైనన్
 వా రతనికి నాతిధ్యము, గారవమున నడపి యడుగఁగ వారలతోన్. 463
- వ. అద్దేవముని యి ట్లనియె. 464
- క. శ్వేతద్వీపంబున భవ, దాతతకృపఁ గానఁ బోలె శ నచ్యుతుఁ డద్రూ
 పాతిశయము మీచందమ, యాతనికడఁ గంటి మిమ్ము శ నద్భుత మెనఁగన్. 465
- క. శ్వేతులు నింద్రియవర్జిత, చేతస్కులు నై ననరులఁ శ జెలువుగ ²మానో
 పేతులఁ గంటి నచట వా, రాతేజోమూర్తికిని దరయాపాత్రంబుల్. 466
- వ. అద్దేవుండు వత్సలుం డయి వారలతోడం గూడి విహరించు చుండ నామీఁడం
 గృపసేసి తే త్రజ్ఞప్రకారంబు సకలంబును దేటపడ ననుగ్రహించి యాగామి
 నిజ ప్రాదుర్భావంబుల తెఱం గెల్ల నెఱింగించె శ్వేతద్వీపం బనునది శాంతిస్వరూ
 పం బందు సూర్యసోమాంశువ్యాప్తియు వాయుసంచారంబును లే ధాలోకనాథు

నకు నేకాంతికజనంబులం గడచినప్రియులు లేకునికి యెఱింగి యేకాంతి నై
యుండితి నవ్విభుండు వీడుకొలుప మీకడకు వచ్చితి నిచ్చట మీకుం గారుణ్య
భాజనంబ నై యుండెద ననుటయు వార లతనికి ట్లనిరి. 467

తే. పడసి తద్దేవుఁ గానఁ దరద్భాషణములు, వింటి నీవు ధన్యుడవు న గంటి మేము
నచట నీయున్న తెఱఁగెల్ల నెచటనునికి, మేల కాక యుండుము పరమేష్ఠితనయ.

క. దైవముఁ బితృంబును ద, ద్వేవసమారాధనంబు న డెల్లము శ్రుతిసం
భావిత మది తత్పరతక, నీ వేకాంతి వయి నిలువు న నిర్మలహృదయా. 469

ఆ. అనిన సంతసిల్లి న యద్వైవముని వేయు, దివ్యవత్సరములు న భవ్యతపము
నియతి నాచరించె న బ్రియమునవారు ద, న్నాదరింపఁగాఁ దరదాశ్రమమున.

వ. అ స్లేకాంతి యై తపంబు సేసి యత్యంతశాంతి నొంది నారదుండు చరనారా
యణుల వీడ్కొని హిమవన్నగంబునకుం జని తన¹యాశ్రమంబునందు బృం
దారకాదివిశిష్టపూజితం డై యుండె నని చెప్పిన విని సంప్రీతుం డైనజన
మేజయుతో వెండియు వై శంపాయనుం డి ట్లనియె. 471

ఉ. పాండవవంశవర్య పటురపాపవినాశని యైనయిక్కఁగ
నిండుమనంబుతో వినుట నీవు కృతార్థుడ వైతి శాశ్వతా
ఖండసుఖాత్ము విష్ణు నధికశస్థిరభక్తి సమాశ్రయింపు నీ
కొండొకఁ డేల యిమ్మెయి మరహోన్నతిఁ జేయు జగత్త్రయంబునన్. 472

క. లే వుభయలోకములు హరి, పై విద్వేషంబు గలుగురపాపాత్ములకున్
భూవర యట్టిజనులపితృ, దేవతలకు నరక మగుటఁ న డెలుపును శ్రుతులున్.

క. హరి యాత్మ యెల్లవారికి, నరవర తనయాత్మపై మరనంబున దృఢత
త్పర భావము లేనికుజనుఁ, బారయవె యాపదలు వేఱ న బోధన మేలా. 474

క. మునివరుండు గంధవతినం, దనుండు నాగురుండు కరుణ న దళుకొత్తఁగఁ జె
ప్పినవాక్యంబులయర్థము, లనఘా యివి నీవు వీని న లవఱుపు మదిన్. 475

శా. విద్యన్తోదవిధాయి నిర్మలవచోవిన్ఘ్నార్తివిఖ్యాతుఁ గృ
ష్ణద్వైపాయను నీ వెఱుంగుము విభున్ నారాయణుం గా విప
శ్చిద్వంద్యం బగుభారతాధ్యయనముం న జేయంగ శక్తుండు ధ
ర్మాద్వైతుండు సరోజలోచనుడ కా న కన్యుండు తద్వాచ్యుడే. 476

క. బహువిధధర్మంబులు లో, కహితంబుగ నిట్లు సెప్పఁగ నెర్కలతా
మహానీయధిషణుఁ డగున, మృహాత్మునక తీరుఁ గురుసమాజపరేణ్యా. 477

— హయగ్రీవదేవమాహాత్మ్యాభివర్ణనము. —

వ. అనిన విని సవిశేషసమ్మదం డై జనమేజయుండు వై శంపాయనుతో హయ
గిరోభాసితుం డగువిష్ణుండు వేధకు నన్నిహితుం డయ్యె నని చెప్పితి పవ్వను

పోత్తముం డప్పు డేమిటికై యామూర్తి వహించె నత్తెఱుం గెఱింగింపు మని
యడిగిన నమ్ముని యమ్మనుజపతి కిట్లనియె. 478

సీ. ప్రళయకాలంబున శ జలముల విష్ణుండు, యోగనిద్రారతి శ నొంది మేలు
కాంచి లోకంబులు శ గావింపఁ దలఁప న, హంకార మెసఁగె బ్రహ్మాభిధాన
కలిత మై తన్నాభిరకమలంబునం దిట్లు, జనియించి యాబ్రహ్మ శ సకలసృష్టి
కాదిభూతములుగ శ వేదముల్ నాలుగు, గలిగించె నప్పు డతక్కమలనాభు

ఆ. నందు మునుల యుంచినట్టిగుణంబులు, మూఁటఁ దొలుత నత్తెఱ్ఱమునకుఁ దోపు
కలిమి దాన నుండెఁగ గమలోద్భవుఁడు రజ, స్తమము లసుర లయ్యెఁగ ధర్మనినాథ.

క. విను కైటభుండు నా మధు, వనఁ బేర్చినయద్దురాత్ము శ లవ్వేదములం
గొని వేగ చని రసాతల, మున వైచిరి గాఢబంధములు సేసి స్పృశా. 480

వ. దాన నవ్వేధ విహ్వలించి. 481

క. లావును దృష్టియు గతియును, నావేదచయంబ నాకు శ నవి యడఁగిన నే
నేవిధి సృజింతు లోకము, లేవాఁ డీయెడరు దలుఁగు శ నిం కెట్లొక్కో. 482

వ. అని పలవించి. 483

ఆ. విష్ణు బహువిధముల శ వినుతింప నజ్జల, శాయి హయశిరంబు శ సకలనర్మ
భాసురంబు నై నరపరమాద్భుతంపురూ, పంబు దాల్చి నేదనవరత నొంది. 484

క. పాతాళమునకుఁ జని యం, దాతత మై ప్రణవరూప శ మగునాదం బు
ద్వ్యోతితము సేసె నది యా, దై తేయులు విని పలు ప్రతాపం బెసఁగన్. 485

క. ఆనాదముదెనకుం జన, దానవరిపుఁ డొండువలనఁ శ దా నరిగి తదీ
యానూనబంధపీడిత, లై నశ్రుతులు విడిచి తెచ్చి శ యజునకు నిచ్చెన్. 486

తే. ఇచ్చి యెప్పటియట్ల యశహీంద్రతల్పు, శయనుఁ డై యుండెనటతమశచనినచోట
నెవ్వరినిగానకాదై త్యురలచట శ్రుతులు, దారుమును వెట్టిరందునరత్వరముగాఁగ.

ఆ. అరిగి యచట వాని శ నరసి కానక రభ, నమునఁ గలయఁ దిరిగి శ శార్ఙ్గిగాంచి
యధమునకుఁ బిల్వరనద్ధరణీధరుం, డడరి సమయఁ జూచె శ నసురయుగము. 488

వ. ఇట్లు విప్రర శ్రవుండు సృష్టికార్యంబు నిర్విఘ్నంబుఁ జేసిన విధాత యప్పని సు
సీతంబు సేసె నాటనుండియు హయశిరోమహిత యగునమ్మూర్తి దక్కినమూర్తు
లకంటె నెక్కు డయ్యె నాజగత్కర్తను వేదంబులు నాశ్రయించి యుండు నని
చెప్పి వెండియు. 489

క. హరి సత్త్వాదిగుణంబులఁ, బొరిఁబొరిఁ గలిగింపఁ బెంపఁ శ బొలియింపఁగ భూ
వర యవి యెక్కువఁ దక్కువఁ, బొరయుచుఁ బరివ ర్తనంబులబొందుచునుండున్.

క. గుణవంతుఁడు గుణరహితుఁడు, గుణకల్పనతత్పరుఁడు శ గుణనాశననై
పుణశాలి గుణనిబద్ధుఁడు, గుణమోక్షణకరుఁడు శాశ్రి శ కరుకులముఖ్యా. 491

క. విను నారాయణపరములు, జననాయక వేదములును శ జన్మంబులుఁ ద
క్కినపుణ్యసమారంభము,లును రసముఖిగోచరంబులును భూతములున్ . 492

వ. అనిన విని జనమేజయుండు నైశంపాయనుతో నేకాంతికజనులు లోకోత్తరు
లని చెప్పి తయ్యేకాంతికత్వం బెట్టిది యెఱింగింపవే యనుటయు సతం డతని
కి ట్లనియె. 493

ఆ. సాంఖ్యయోగపరమరసారభూతం బిది, మున్ను వింటి యుద్ధరమునకుఁ జొరక
కరుణ నార్దుఁడై నశగాండీవి బోధింపఁ, గృష్ణుచెప్పినట్టిగీతలందు. 494

—❖—నైశంపాయనుఁడు జనమేజయున నేకాంతికధర్మ మెఱింగించుట.—❖—

క. నిర్మల మగునేకాంతిక,ధర్మము నారాయణోదీతం బై క్రియలం
గర్మతుఁ డగుబ్రహ్మమతిని, ధార్మికవర యెలసె సతఁడు శ దయ సిగు రొత్తన్ .

క. దత్తునకు నెఱింగించిన, దత్తుఁడు బోధించెఁ దనదుఁదాహిత్త్ర జగ
చ్చతుని నాసవితృండు మ,నుక్షీతిపతి కిచ్చె నవ్వోననుతధర్మంబున్ . 496

క. మను విత్వోకున కొసఁగె న,తనివలనఁ దదీయయోగ్యతాకలితులు స
జనములు వడసి రనేకులు, విను నారాయణునిచేత శ విని నారదుఁడున్ . 497

క. తగియెడుశిష్యుల కొసఁగెను, జగతీశ్వర యిట్లు లది ప్రశస్తం బై యి
జగములను గలిగె విను మ,య్యగాధధర్మంబు దుష్కృతాప్రాప్య మగున్ .

క. దాని కహింసయ మూలము, దానన హరి ప్రీతుఁ డగు నశతం డన ధరణీ
జానీ డేత్రజ్ఞుం డనఁ,గా నొక్కఁడ యగుట దెలియఁగా వలయుఁ గడున్ .

క. ఏకద్విత్రిచతుర్వ్యూహాకారతఁ దోచు చుండు శ హరి భక్తజనా
లోకమున వాసుదేవా,ద్యోకగిప్రాప్తముగఁ దత్తరదుచితస్ఫూర్తిన్ . 500

తే. వాసుదేవుండు ప్రథమంబు శ వసుమతీశ
యోలి సంకర్షణుండుఁ బ్రద్యుమ్నుఁడును ద్వి
తీయకంబుఁ దృతీయంబుఁ శ దెల్ల మచ్చ
తుర్థ మనిరుద్ధుఁ డిట్లు చరతుర్విధములు. 501

క. ఈనెలపులఁ దోచును హరి, దా నొక్కఁడ యింద్రియప్రతేతి కందం డే
కానూనభక్తి కగపడు, దానికిఁ దపమును శమంబు శ దమమును వలయున్ .

క. శాంతిపరినిష్ఠునకు నే,కాంతికధర్మంబు కరతలాలమలక మగుం
జంతాతంతుత్రుటనా,త్యంతవిదగ్ధంబు సూవె శ యది మనుజేంద్రా. 503

క. అనిన సతఁ డిట్టిధర్మము, గొనియాడక వ్రతము లొందు శ గోరి నడపఁగాఁ
బని యేమి యెఱింగింపుము, జనములచందంబు నాకు శ సంయమివర్యా. 504

- క. అని యడిగిన వైశంపాయనుఁ డతనికి నిట్లు అనియె శ సది గల దధిపా
విను సాత్త్వికమును రాజస,మును దామసమును వికారములు మాసనముల్.
తే. వికృతులందును సత్త్వస్థవిధము మేలు,దాన హరిఁ బొంద వచ్చునతండునడవుఁ
దత్ప్రకారులకుశలంపుఁడంత్ర మెల్ల, వార లేకాంతికులు పెఱువారి వినుము.
- క. కలగొన రాజసతామస,ము లయినభావములు వికృతిఁ శ బొందింపఁగ మ
ర్తుల కేకాంతికవృత్తిని, నెలకొనఁగా నెల్లు వచ్చు శ నిర్మలధిషణ. 507
- క. వారికిఁ బ్రవృత్తిలక్షణ,తారూఢం బై సధర్మ శ మలవడు హరికిఁ
గారుణ్యపాత్రములు గా, రారయ వా రస్యపథసరమాశ్రితు లగుటన్. 508
- క. ఏకాంతిజనంబులు ను,శ్లోకుం డగుహరిమనంబులలో నుండుదు రా
లోకింప వారి కతనికి, నేకత్వము గలదు డెల్ల శ మిది వేదములన్. 509
- క. ఈతెరువు మధురఁడు సం,ప్రీతిని దయ నన్న నాదరించుచుఁ జెప్పె
జేతశ్శుద్ధికలనమెయి, వీతదురిత మైనభంగి శ విన్నది యధిపా. 510
- క. చాలిన సీవును హరి ని, ట్లాలోకింపుము నిరంతరరానందశ్రీ
శాలి వగు దనిన నాభూ,పాలోత్తముఁ డాతపస్విరపభి కిట్లనియెన్. 511
- తే. వేదములు సాంఖ్యమును యోగరవిధియుఁ బాశు
పతముఁ బాంచరాత్రంబు నా శ బహువిధములఁ
జెల్లు బోధసాధనముల శ కెల్ల నిష్ఠ
యొక్కటియొ యివి భిన్ననిర్ణోదితములొ. 512
- వ. నా కెఱింగింపవే వీనికిం బ్రవర్తకు తెవ్వరు వారలం జెప్ప మని యడిగిన జనమే
జయునకు వైశంపాయనుండు. 513
- ఉ. ద్వీపముసం బ్రబోధపరిదీప్తుని వేదనిధానమున్ జగ
ద్వాప్యకతేజ గంధవతిరయందుఁ బరాశరసంయమిశ్వరుం
డేవురుఁడొత్తముం ¹బడసి శ యీడ్యతమోన్నతి నొండె లోకశి
తొపరు భారతాధ్యయసరకారకుఁ గొల్పెద సమ్మహాత్మునిన్. 514
- వ. అనుచుం గృష్ణద్వైపాయనధ్యానపరాయణుం డగుచుం బలిక యాభూవిభున
కభిముఖుం డై. 515
- క. విను మీతంత్రంబుల కెల్లను నరయఁ బరాయణం బరలఘుతరసంవి
త్తనుఁ డగునారాయణుఁడ య,తనిఁ బొందఁగ ఋజువు లగుపరథము లివి యధిపా.
- వ. వేదంబులకుం బ్రవర్తకుండు నారాయణనందనుం డపాంతరతముం డనుపేరం
బ్రసిద్ధుం డగువేదవ్యాసుండు సాంఖ్యంబునకుం గపిలుండును యోగంబునకు
హిరణ్యగర్భుండును పాశుపతంబునకు శివుండును పాంచరాత్రంబునకు విష్ణుం
డును బ్రవర్తకులు పాంచరాత్రంబు వైష్ణవం బనం బరఁగు ననిన విని యజ్ఞసప

తి యమ్మునిపతితో వేదవ్యాసుండు పరాశరపుత్రుం డని చెప్పి తప్పరమమునికి నారాయణనందనత్వం బెట్లు వచ్చె ననుటయు నతం జేతని కిట్లనియె. 517

సీ. హిమవన్నగంబుపార్శదమున మహాభారతం బొనర్చి పరిశ్రమంబు దోచ భావించి శిష్యులు శ గావించుపరిచర్యఁ, దద్విసోదనపరశత్వమున నొంది వారికి వేదార్థభారతార్థంబులు, సాత్యవతేయుండు శ సదయబుద్ధి నెఱిగించు చున్నట్టియెడ నేను లోనుగాఁ, గొందఱు తత్పాదరవందనంబు తే. భక్తి జేసి నారాయణ ప్రభవుఁ డందు, నిన్నుఁగృహఁజెప్ప వేమాకుఁ నిర్మలాత్మ యత్తైఱం గని యజిగిన శ నమ్మహాను, భావుఁ డత్యంతకరుణార్ద్రభావుఁ డగుచు. ప. మాతోడ నిట్లనియె. 519

—❦— వేదవ్యాసునకు నారాయణనందనత్వంబు గలిగిన ప్రకారము. —❦—

సీ. ఆదికాలమునఁ బ్రజాభిసర్గమునకు, నారాయణుండు నిజరూపిపద్మ మున బ్రహ్మఁ గల్పించు శ భూతసంఘముల, నెల్ల నాతఁడు సృజయించె నతని ముఖమున బహువేదములు ప్రసరింపఁగఁ, జేసి వానికి మేలురసేత బుద్ధిఁ దలఁచి యవ్విష్ణుండు శ నలఘుబోధుని నపాం, తరతముం డనియెడురతనయుఁజిత్త తే. మునన కల్పించి యతిభక్తి శ మ్రొక్కి నిలిచి యున్నయక్కుమారుని శ్రుతు శ లన్నియును దృ ధావధానుండ వై విని శ నీవు వాని సంచితవ్యాస మొందింపు శ మనియెఁ బ్రీతి. 520

ఆ. అనిన నట్ల కాక శ యని యయ్యసాంతర, తముండు వేదభేదరసము నొనర్చె దాని కవ్వభుండు శ దద్దయుఁ బ్రీతుఁ డై, వత్సలత్వగౌరవం బెలర్ప. 521

క. వేదవ్యాసుండు ర మ్మని, యాదరమునఁ బిలిచి నాకు శ నాత్మజుఁ డై సం పాదించువాడ వధికా, హ్లాదము మన్వంతరంబు శ లన్నిటియందున్. 522

క. అని యానతిచ్చి మఱియును, జననంబులు నీకుఁ గల్గు శ సంయమిమాన్యా యనియుఁ బలికి పెండియు ని, ట్లనియెను విష్ణుండు పేర్చునర్చిలితోడన్. 523

క. నాచరితంబులుఁ ద్రైలో, క్యాచరణంబులును ధర్మ శ మఖిలంబు మదిం జూచి త్రికాలజ్ఞత్వస, మించినత వెలయుమునులు శ మేటి యనంగన్. 524

క. ఉత్తరకాలంబున లో, కోత్తరుండు వసిష్ఠపౌత్రుఁ శ డుదితజ్ఞానో దాత్తుండు పరాశరుం డను, నుత్తమసంయమికిఁ బుట్టు శ దుజ్జ్వలతేజా. 525

క. నివలనన కలిగి కురు, త్పావలయం బేలునట్టిరజనపతు లనోన్య న్యావిష్టరోషు లై రణ, సేవనమునఁ గులము తఱుచు శ సెఱుతురు వత్సా. 526

తే. కాలములకీడుకతమునఁ శ గలఁగఁబడిన, వేదముల నీవు నాఁడును శ విమలబుద్ధి సంచితవ్యాస మొందించియఖిలదివిజ, మునిగణముల కొనర్తు పరమోద మనఘ. తే. ధర్మసందేహములు నీవు శ నిర్మలంపు, వాక్యములఁ జాపి జగములవార లెల్ల

- నఖిలసంశయచ్ఛేత్త పురణ్యాత్మకుండు, లోకహితవాణి యనఁగ సురశ్లోకుండగుదు.
- క. రాగిత్యము విడువదు నిను, రాగవిదూరుఁ డగునుతుండు శ్రీ ప్రభవించును నీ కాగమవిభానబుద్ధియు, యోగము సాంఖ్యంబు మది సరముదిలంబు లగున్.
- వ. అని నిర్దేశించి నీవు నిజేచ్ఛం బ్రవర్తింపు మని పలికి యద్వైతం డంతర్హితం డయ్యె నిది మదీయనారాయణసంభవత్వంబు తెఱఱం గేను యమనియమనిరూఢి నిర్మలతపశకలనంబు చిరకాలం బాచరించి యప్పురుషోత్తముకారుణ్యంబు నా మీఁద నంతకంతకు నెక్కుండగునట్లు సేసితి నని మద్గురుండును ద్రికాలవేదియు నగువేదవ్యాసుండు సెప్పె నని చెప్పి వైశంపాయనుండు జనమేజయునితో వెండియు నిట్లనియె.
- 530
- సీ. అట్లు ధర్మజుఁడు నారాయణనారద, సంవాదకథ విన్నరసమయమునను నారదుఁ డచ్యుతురకారుణ్య మమైయిఁ, బడసి క్రమ్మటి వచ్చి శ్రీ బదరికాశ్ర మమున నారాయణురమన్న సతోడనఁ, భాషణంబును గాంచి శ్రీ పరమతపము దాఁ జేత యెఱిగించి శ్రీ తదనంతరంబ య, య్యమరముసింహుఁ డేమడిగినట్లు
- ఆ. యడుగ ధర్మనందనాదులుఁ గృష్ణుండు, వినఁగ మద్గురుం డరతనికిఁ జెప్పె సురలు మోక్షధర్మపరులు గా కధ్వరా, యత్తచిత్తు లై నరయఁ జెఱుంగు.
- 531
- వ. ఇట్లు సెప్పి.
- 532
- క. వేదవ్యాసుండు సుముఖత, నాదై వతమునికిఁ జెప్పె శ్రీ హయశిరుఁ డగుదా మోదరునిదివ్యలీల స, మాదరమున ధర్మనందనాదులు వినఁగన్.
- 533
- వ. అని చెప్పి వెండియు.
- 534
- క. నిజనామనిర్వచనములు, విజయుం డడుగంగ నెల్లరవియు నెఱిగించెం ద్రిజగద్భజనీయపదాం, బుజుఁ డగుకృష్ణుండు భరితరపుణ్యచరిత్రా.
- 535
- వ. ఇట్లగుట ము న్నెఱిగించితి.
- 536
- క. వేదాదు లైనపథముల, భేదప్రాప్యంబు లగుట శ్రీ ప్రియ మెనఁగఁగ న వేదవ్యాసుండు సెప్పె స, మాదరమునఁ బార్థుఁ డడుగ శ్రీ సందఱు వినఁగన్.
- క. ఏకాంతికధర్మము సుశ్లోకుం డగునాతఁ డడుగ శ్రీ లోకోత్తర యా లోకారాధ్యుండు సెప్పె ద, యాకరమతి కృష్ణధర్మజాదులు వినఁగన్.
- 538
- క. బై వవశంబున నేడును, నీ వడుగఁగ నింతవట్టు శ్రీ నిస్సం దేహం బై వఱలఁగ నేఁ జెప్పితిఁ, బావన మిది యసదృశంబు శ్రీ పౌరవముఖ్యా.
- 539
- వ. అని పలికి నారాయణనారదసంవాదాదికం బైన యి వ్యాజ్యయం బంతయుం బేర్కొని.
- 540
- క. నారాయణీయ మగునీ, సారాఖ్యానంబు వినినఁ శ్రీ జదివిన సంప త్రావోగ్యానుసృద్ధతు, లేరికి నైనం గురుక్షేత్రీశ్వర కలుగున్.
- 541
- వ. అనిన విని యత్యంతాహ్లాదభరితాంతకరణం డయినయక్కారపేంద్రుతో న

మ్మునీంద్రుం డిట్లను నిట్లు సకలలోకసంభావనీయసత్కథ లాకర్ణించి సము
దీర్ఘసంప్రీతుం డగునప్పండవాగ్రజుండు. 542

తే. అమరతటిసీనుతున కిట్టురలనియె రాజ,ధర్మముఖ్యుంబు లగుసర్వధర్మముల ను
దాత్తకృప నెఱిగించి తరత్యుత్తమంపు,ధర్మ మెయ్యది సెప్పము రధర్మనిత్య.
వ. అనుటయు నాదేవప్రతుం డన్నరదేవోత్తమున కిట్లనియె, 544

చ. అరయఁగ ధర్మతంత్రములయందు నిరర్థము లే దొకండు నె
వ్వరిమది యెందు వ్రాతఁ దగ ర వారలు దానిన పూని యాచరిం
తు రదియ వారి కిష్టఫలరదోహనకార్య మొనర్చు నెల్లెడఁ
బురుషులఁ జూడమే తమకుఁ ర బోలినధర్మములక నెలుంగఁగన్. 545

—❧— ఇంగునకు నారదుండు సెప్పినభృగునామకవిప్రనిచరిత్రము. —❧—

వ. అది యట్లుండె నప్రతిహతగతి యై చరించుచుండి యొక్కనాఁడు నారదుం
డాఖండలుపాలికిం జనిన నతం డతనికి సముచితసత్కారంబు లాచరించి సుఖా
సీనుం డై యున్న యమ్మునివరునాననంబునం జూడ్కి నిలిపి నీవు మెలంగునెడ
నెద్దియేనియు నాశ్చర్యంబు గన్నయది గలదే యని యడిగిన నమ్మహితాత్ముం
డమ్మహేంద్రునకుం జెప్పినకథ సెప్పెద నది భవత్ప్రశ్నంబున కుత్తరం బై
యుండు దాని వినుము భాగీరథీదక్షిణతీరంబున మహాపద్మం బనియెడుపుర
వరంబునఁ గులశ్రేష్ఠుం డగుభృగుం డనువిప్రుండు గలం డవ్వరుషవరుండు.

సీ. ధర్మనిత్యుండు సరత్యవ్రతపరుఁ డహిం,సాశాలి యింద్రియరజయవిభాసి
నిజకర్తృత్వపుండు ర నిష్కృంఘ్రుఁ డంచిత,న్యాయసంప్రాప్తధర్మముల దేవ
పితృధిజ్ఞాతిమిత్రకార్యములు నిర్వర్తించు సువినయరవంతు లైన
తనయులఁ గన్నాఁడు ర ద న్నెల్లవారును, వినుతింప మన్నాఁడు ర దనమనమున

తే. నెట్టికృత్యంబు మేలొ యే ర నెద్ది సేసి
కృతపరాయణధర్మతాస్థితి వహింతు
నొక్కొ యన చింతఁ బొందుచు ర నుండు నాత్మ
నిష్ఠయలవాటు కాంక్షించి ర నృపవరేణ్య. 547

వ. ఇట్లుండ నొక్కనాఁడు. 548

తే. తనగృహంబున కతిధి యురదాత్తుఁడొక్క,బ్రాహ్మణుండువచ్చెవచ్చినరబరమభక్తి
యుక్తినాతిధ్యమొనరించిరయున్నయప్పు, డమ్మహాద్విజుతోడనిరట్లనియెభృగుండు.

సీ. అనఘ సమధురవారకళ్యంబులఁజేసి మి,త్రత్వంబు వొంది మరద్భాగవతము
నీ కెఱిగించెద ర నీవు నెయ్య మెలర్ప, హిత ముపదేశింపు ర మేను నియతి
నాత్మావలోకన ర మాచరించెద నని, తొడఁగుదు నది యలరవడదు నాకు
లోకసామాన్యగుణాకలనంబున, బద్ధుండ నగుట నెరబ్బంగి నాత్మ

ఆ. నాత్మయంద. కని యశనామయత్వముఁ బొంది

ఖండరహిత మగుసురభమున మునిఁగి

యుండువాఁడ భూసుర్రోత్తమ చెప్పవే

యనిన నతని కిట్లు శ లనియె నతఁడు.

550

క. ఏనును నిట్టుల మోహా,ధీనుఁడ నై యాత్మ గాంచుశేఱుఁ గొలయుటకుం

బూని పడుదు నెయ్యదియో, కానం దెరు వాశుభప్రశంబునకున్.

551

ఉ. కొందఱు బ్రహ్మచర్యమునఁ శ గొందఱు భవ్యగృహస్థధర్మముం

బొందుటఁ గొంద ట్టిధృతపరమున్ వసభూమిఁ దగం జరించుటం

గొందఱు నిష్క్రియత్వమునఁ శ గొందఱు యజ్ఞవిఘ్నానశాలితం

గొంద జనూనదానములఁ శ గోరి యొసర్తుగు నిత్యసౌఖ్యమున్.

552

క. జననీజనకారాధనమున గురుభక్తిని సువృత్తమున శాంతిని దాం

ణిని సత్యమున నహింసను, విను కాంతురు మోక్షపదము శ వేద్యేఱ జనుల్.

వ. ఇట్లు బహువిధంబు లగుధర్మద్వారంబులు గలవు గలిగినవకలుచ నెల్లవారికి

నాత్మానందం బలవడ నేర్పునే యొకటి యుపదేశించెద నాకర్ణింపుము.

554

తే. నై మిశారణ్యమునయందు శ గోమతి యసఁ

బరఁగు నుత్తమనది మహాశపద్మ మనఁగఁ

గలదు పుణ్యప్రాదము దానిరయలఘుతటత

లంబు ¹ నెలవుగా నుండు నాశగం బొకండు.

555

క. ఆతీర్థోత్తమమున మాంధాతృఁడు లోనుగ విశిష్టశ్రవణముల నిపఁగో

కాతిశయముఁ బరలోక,ద్యోతనముం, బడసినారు శ చొల్లి యనేకుల్.

556

వ. అప్పణ్యక్షేత్రంబున.

557

తే. పద్మఁ డనుపేరియన్నాగశపతి యుదాత్తుఁ

డఖిలధర్మజ్ఞుఁ డతులదరయాన్వితుండు

సుజనసంభావ్యమానుఁ డరస్తోకపుణ్య

558

నియతనిత్యుఁ డాగంతుకశ్రమియతముండు.

ఉ. ఆతనిఁ గానఁ బొమ్ము ప్రచురరాదరణంబున నీదుకోర్కి సం

ప్రీతిగఁ దీర్చు నాగుణగరిష్ఠుఁడు నాపలు కూఁడు మన్న మో

దాతిశయంబు నొంది భృగుఁ శ డాధరణీసురవర్యుతో మహా

త్వా తెలి వొందె నామనము శ తావకపావనవాక్యసంపదన్.

559

క. అని పలికి యిట్లనియె ని,ద్దినశేషము రాత్రియును మరదీయనివాసం

బున నిలువు నిలిచి మత్స్యావనుఁడవు గావలయు శారవశ్రీభరితా.

560

క. అనిన నతఁ డట్ల చేయ న,తనిఁ బూజించుటను మధురతరసల్లాపం

1. 'తలమున నాగాహ్వానం బొకండు' అని యచ్చుపతి.

బున ధర్మసత్కథావర్తనమున సత్కాల మతః డురదాత్మభః గజపెన్. 561
క. వేగిన నామంత్రితః డై, యాగుణనిధి వీడుకొలిపి శయతఃకు ప్రయాగో
ద్యోగంబు సమీచీనవిధాగరిమప్రాథవ్యత్తి శ దగ నొనరించెన్. 562

—౧౧౧— భృగుం డనువిప్రుండు పద్మం డనుసర్పరాజుం గన వచ్చుట. —౧౧౧—

వ. ఇవిధంబున నుద్యుక్తుం డై భృగుండు బంధుమిత్రజనసమ్మతం బగుతెఱంగునం
గదలి యెడనెడ బహుతీర్థసేవనంబు సేయుచుం జని పుణ్యం బగునైమిశా
రణ్యంబు సొచ్చి గోమతీతీరంబు సేరి సుప్రసిద్ధం బగుమహాపద్మప్రాదంబుతటం
బునం బాలుచుభుజగేంద్రమందిరంబు గాంచి తగం బ్రవేశించె నట్టియెడ. 563

తే. భక్తితోడ నన్నాగేంద్రురపత్నియెదురు, వచ్చి తోడ్కొనిచనియర్చులించిమీర
లిందు రాకకుఁ గారణ శ మేమి సెప్పుఁ, డెద్ది పనిచినఁ జేసెద శ నిద్దచరిత. 564

వ. అనుటయు నమ్మహీదేవుండు దేవీ భవదీయపతిం గానవచ్చితి నెచ్చో నున్నవాఁ
డవ్విభుం గానిసింపు మనిన నతని కాభుజంగంగన యిట్లనియె. 565

క. తనకు నెలవరుస వచ్చిన, నిసరధవహనమున కాతఁ శ డేగినవాఁ డే
డెనిమిదిదివసములకు నిట, సనుడెంచుం దధ్య మిది ప్రశసాదప్రవణా. 566

క. అతని తెఱం గిట్టిది వాంఛిత మెయ్యది యిత్తు నసఘ శ చెప్పు మనుడు నా
సతి కి ట్లను భృగుండు భవ,త్పతిఁ గనుటయ కాక వాంఛ శ దక్కును గలదే.

వ. అయ్యురగవల్ల భవచ్చునాతకు నుల్ల వనంబున నిలిచెద నవ్విభుండు వచ్చినప్పుడ
మఱవక నా తెఱం గెఱింగింప వలయు నని పలికి పోయి భృగుండు గోమతీ
తటపుణ్యారణ్యంబున జప్యపరుండును నిరాహారండును నై యుండె నట్లుండ
నాభుజంగపతిబాంధవులు తదీయపత్నీపుత్రసహితంబుగా నమ్మహీసురవరు
పాలికిం జనుడెంచి మృదుమధురవాక్యంబుల ననునయించి నీ వాహారంబు గొ
నక నిలువం దొడంగిననాటికి నేఁ జాటవదినం బయ్యె నే మతిధిపు జాపరు
లము మాకు ధర్మవిరోధంబు గాకుండ మాచేయునాతిధ్యంబు నాదరింపు మన్న
త్పార్థనంబున నన్నంబు ఫలంబు మూలంబు మఱియు నెయ్యది యెనను
భుజించి మమ్ము రక్షింపవే యనిన వారలతో నాసువ్రతశీలుం డి ట్లనియె. 568

ఉ. ఇం తన నేల యేను భుజశశేర్వరురాకయ వార్చినాడ నా
కం తవునంతకుం గుడువ శ నాకలి నీళ్లులు ద్రావఁ దృష్ణ యొ
క్కింతయు లేదు గా కలిగి శ యే యటవీస్థలి కేఁగుడెంచి యే
కాంతమ యున్నవాడ నియశమాభిరతుఁ నను నేఁచ నేటికిన్. 569

క. మీకును ధర్మవిరోధము, గా కుండుట కేవల పూట శ గారవమున నా
లోకింపుఁ డింక దివసయు, గాకలనముఁ గల్గ వ్రతసమాప్తియుఁగలుగున్. 570

క. వినుఁ డప్తమ మగుదివసం, బున ముద మారంగ నిందు శ భుజగేంద్రుండు రా
కునికి గలిగె నేనియుఁ బర, దినమునఁ గుడిచెద భవన్మతం బ్రియ మెనఁగన్. 571

వ. మీర లిత్తైఱంగున కనుజ్ఞ సేయ వలయు నని సంప్రార్థనీయస్వరంబునంబు బలికిన
వార లందఱు నొడంబడి నిజనివాసంబులకుం జని రయ్యట్టమదివసంబున. 572

క. వరుసదినంబులు ¹దీక్షిణ, నరవిందాప్తుండు దనకు శ సనుమతి సేయం
గురువంశముఖ్య తగ న,య్యరగాధీశుండు విభవ శ మొప్పంగ వచ్చెన్. 573

ఉ. వచ్చిన²సంభ్రమంబుగరువంపు శైలర్పున ³నుల్లసిల్లి మే
నచ్చుపడంగఁ జేయఁ జెలు శ వాభుజగేశ్వరుపత్ని యాతనిం
జెచ్చెరఁ దా నెదుర్కొని విశిష్టసమాధర యై యుచాయనం
బిచ్చి తనీయచిత్తమున శ కిం పెన లారఁగఁ బాద్య మిచ్చినన్. 574

వ. సంప్రీతుం డై సముచితప్రకారంబున నుండె స స్థిన్నయన్నా గగ్గ్రుండు
సమీపాసీన యైనయద్దేవి నాలోకించి. 575

తే. అతివ సేమమే తగ దేవతాతిధిప్రపూజనంబులు సడచునే శ పూర్వస్మృతి
యెడలి యేను లేకునికి నేరమేని వికల, మయ్యెనో చెప్ప మనపుడూనామ్యుగాఱి.

ఉ. ఆతనితోడ ని ట్లనియె శ సంతయెఱుంగమి రాదు నీమతి
తూతిశయంబుకల్గి భుజరగాధిప నాకుఁ దగ్గఁ సమస్తదే
వాతిధిపూజనంబులు సరమగ్రము లై సడచెన్ సుహృజ్ఞ
ప్రీతియు మున్నపోత నవిశేషదత యొప్పంగ నిర్వహించితిన్. 577

వ. అని వెండియు. 578

సీ. గురుభక్తి శిష్యులకును వేదపరత వి, ప్రులకును జనరక్ష శ భూపతులకు
న్యాయార్జనంబు వైశ్యజనంబులకుఁ ద్రివ,ర్ణారాధనంబు యోగద్రావలికిని
బతివాక్యకరణంబు శ భటులకు సర్వోప,కారక్షమం బై సరసారభూత
మనఁగఁ బెంపొందుగ్రూహస్థా శ్రమంబుపై, వారనిప్రియ మెల్లరవారలకును

తే. లోక మేల యే నేల యి శ శ్లోకతంబ
యింద్రియంబులఁ గుదియించి శ యిచ్చ సడచి
యుండువాడఁ గా కనుమతి శ యోగికిని బ
తిప్రతాత్వంబు భార్యకు శ సువ్రతములు. 579

వ. కావున ధర్మసూక్ష్మసంవేది వగునీదుచిత్తంబున భేదం బొక్కింతయేనియుం దొ
డరునట్టివిధంబున వర్తింతునే యొకండు విన్నపంబు సేయం గల దవధరింపుము ప
రమపావనమూర్తి యొక్కమహీసురోత్తముండిచ్చటికి వచ్చి యభ్యర్చితుండై
భవత్పతి దర్శింప వచ్చితి ననియెఁ గార్యం బేమియని యడిగిన నాకుం జెప్పకుం
డ నేను నీ వట ననుటం జెప్పిన విని యట్లైన నాభుజంగవిభుండు వచ్చునంతకు
నుల్లవనంబున నుండెద నతండువచ్చిన నాతెఱుం గెఱింగింపుమని చని యేడెనిమిది
నాల్గేని జప్యపరుండును నిరాహారుండును నై యున్నవాఁడు నీ వచ్చటి కరిగి

1. గ. దిగిన. 2. జ. సంభ్రమంబు గరువంపు శైలర్పున. 3. క. నుల్లసిల్లి మే. జ. నుల్లసిల్లుమే.

- యతని సంభావింపవలయు నని చెప్పిన నానర్పగ్రామశి కపితచిత్తుఁడై. 580
- క. ఏనటె యొక్కెడ కొక్కరుఁ, గానఁగఁ బోమనటె దేవరగణము ననురులుక
లోనుగ న న్నేచందము, మానుగ నడపుమరు తలఁపురమా చతురమతీ. 581
- తే. అనిన నీరాక వార్చి మరహశతోడ, నున్నవిప్రునియభిలాష మొక్కభంగి
దీర్ప కుండుట ధర్మవేద ధీరశాంత, చిత్త సేయట్టియాచారవిత్తమునకు. 582
- క. ధరణిసురునాస నెఱచినఁ, బొరసినపాపాగ్నిఁ గాల్పఁ ర బూనెదవేసి
పురుషార్థంబును సముచిత, పరత్వమును గృహయు ధర్మపాండిత్యంబున్. 583
- క. విను మాశావిచ్ఛేదన, మునఁ బాటిలు బ్రహ్మహత్య ర భుజగోత్రమ ధ
ర్మనిరూఢుఁడైనపురుషున, కును సద్విజ్ఞానాన దీర్పఁ ర గోరుట నలదే. 584
- క. మానమున దృఢజ్ఞానము, దానంబున నభ్యుదయము ర ధర్మనిరత యా
శానిర్వహణంబున నర, కానీకనిహరణసౌఖ్య ర మగు సంక్రమ భుజుల్. 585
- తే. చాతకము వానఁ గోరెడురచంద మొంద
నెదురుచూచుచు నున్నవాఁ ర డిందు నీదు
రాక కక్కట యడవిలో ర బ్రాహ్మణుండు
రోష ముడుగుము ధర్మనిరూఢహృదయ. 586
- వ. అని పత్ని బోధించిన. 587
- చ. అనయముఁ దేఱి నాగపతి ర యక్కమలాననమోము సూచి యి
ట్లను నొరుఁ గానఁ బొ మ్మనినయంతన రోషము వచ్చి యిట్టి లో
పునిపలుకుల్ సగర్వమునఁ ర బల్కితి దానికి శంక లేక చె
ప్పినజతనంపు ధర్మమునఁ ర బేర్చియు నాకు నొసర్చి తుగ్మలీ. 588
- అ. కార్తవీర్యదశమురఖ ప్రముఖులు జమ, దగ్నితనయరాఘవవాదు లైన
పురుషవరులచేతఁ ర బాలియరే నక్రోధ, వృత్తిఁ గాన యలుకరవిమపు మేలు.
- క. నీయట్టి భార్య గలుగుటఁ, దోయజదశనయన యిట్లు ర దొలఁగితి దురితా
పాయంబునఁ బొరయక యే, బోయెద నవ్విప్రుకోర్కి ర పూర్ణముసేయన్. 590
- క. అని పలికి సత్వరంబుగఁ, జని భృగునిం గాంచె వినయసంధిమములతో
జనపాలోత్తమ యతఁడు న, తనిఁ గని యుల్లమునఁ బ్రియమూర్తదళుకొత్తంగన్.

— పద్మం డనునర్పరాజు భృగుఁ డనువిప్రుం గానవచ్చుట. —

- వ. అంగంబులు వొడల నెదురుకొనియె ని ట్లిరువురు సుసంగతులై సుసంగతపత్ర
ప్రకరతరుచ్ఛాయాశీతలసికతాతలంబున సుఖాసీను లై రయ్యహింద్రుం డామ
హీసురవరునితో మధురస్వరంబున ని ట్లనియె. 592
- తే. అనఘ సారాక వార్చి నీ ర వధికనిష్ఠ, నిట్టు లునికికే గారణ ర మేమి గోర్కి
యెవ్విధంబైన దాని నేర నిపుడనిర్వహించి పుచ్చెద నత్రైలోకగౌరవజెప్రమ.

వ. స్వజనంబులచేత నిచ్చట నీయునికి విని యభిగమ్యుండ వగునీకడకుం జనుడెంచి
తి ననవుడు నధరామరవరుండు ధర్మారణ్యంబుననుండి నిన్నుం గాన వచ్చితి మా
ననీయమహీసురసూనుండ భాను నారాధింప నీచనుట భవదీయవల్లభవలన
నెఱింగి వాడినచేనివాఁడు వాన కెదురుచూచునట్లు భవదాగమనంబు వార్చి ని
యతన్మత్తి నున్న వాడ మదీయమనఃక్లేశంబు నిరసింప నీవ యర్హుండ వనుటయు.

తే. నీవు కల్యాణమూర్తివి శ్రీమనోర,ధంబు సఫలంబు సేసి కరదా మదీయ
జననసఫలతఁగలిగింతురననుభుజంగ, మాధిపతిమోముఁజూచియిల్లనియెనతఁడు.

క. నాకోర్కి పిదపఁ జెప్పెద, లోకనుతా యొకటి యడుగ శ్రీ లోలత్వము చి
త్తాకలిత మయ్యెఁ బ్రార్థన, సేకొని యది నాకు మున్ను శ్రీ చెప్పఁగ వలయున్.

వ. అనుటయు నయ్యురగవల్లభుండది యెయ్యది యడుగు మనిన భృగుండు నీవు
రవిరధంబు వహింపం జనినయెడఁ గనినవినినయట్టియాశ్చర్యంబులు గలవేని వాని
నా కెఱింగింపవే యనిన నతం డతని కి ట్లనియె. 597

సీ. ఆశ్చర్యముల కెల్ల శ్రీ నాస్పదం బాదిత్యుఁ, డాతనివలనన శ్రీ భూతజాల
మఖిలంబుఁ ¹జరియించు శ్రీ నది యచ్చెరువుగాదె, యద్దేవునగుపురలందుఁ బ్రీతి
నమరులు వాలఖిల్యాదిముసీంద్రులు, సిద్ధులు శాఖలఁ శ్రీ జెంది యుండు
విహగకులంబులరవిధమున వసియింతు, రంతకంటెను ²నెక్కుడెప్పుతంబు

ఆ. గలదె యమృహాత్మరవలనన వాయువు, వెడలి యతనినడిమిరవిపులరశ్మిఁ
బొంది వృష్టి గురియు శ్రీ నెందును నట్టిచో,ద్యములు గలవె భూసురరాగ్రగణ్య.

క. రవి సృజియించును వర్షము, రవియ మగుడఁ గిరణతతులరరసమంతయుఁ దాఁ
దివుచును విస్తయతారక, మవనీసురవర్య దాని శ్రీ కధికము గలదే. 599

క. ఇనువేడిమి శోషించిన,జనములయం దాత్మనిష్ఠ శ్రీ శాశ్వతికత్వం
బున వెలుగు చుండు దానికి, ననఘా మిగులంగఁ జిత్త శ్రీ మైనది గలదే. 600

తే. సూర్యువలనన బీజంబు శ్రీ ధార్యమాణ, మగుఁ జరాచరధారిణి శ్రీ యైనధరణి
చేత నంతకు మిగులఁ జరర్చింప నక్క,జంబు లెందును గలవె నిశ్ఠానిరూఢ.

క. పరముండు నిరంజనుఁ డ, తురుఁ డజరుం డద్వయుండు శ్రీ శాశ్వతుఁ డగున
పురుషుఁడు రవియంద వెలుగు, నరు దంతటికంటె గలదె శ్రీ యగ్నిమవర్ణా.

వ. అని వెండియు. 603

—❦— ఉంఠవృత్తిమహిమము. ❦—

క. విను మత్యాశ్చర్య మొకటి, మనుజోత్తమ యొక్కనాఁడు శ్రీ మధ్యాహ్నమునం
దనవెలుఁ గినునివెలుగుతో, నెనగా గగనమున నొక్కఁ శ్రీ డే తెంచెవడిన్. 604

క. ³అంబరపాటనమునఁబో, లెం బెద్దయు మెఱయుతనదురలీలాగతి క
య్యంబరమణి యధిక ప్రమఁదంబున నభిముఖుఁడుగా నురదగ్రస్ఫూర్తిన్. 605

1. గ. జరియించు † నది. 2. గ. నొక్క † యద్భుతంబు. 3. జ. అంబరపాటనమునబో, లెం.

చ. కదియఁగఁ బాటుతెంచిన విశకాసవిభాసిముఖారవిందుఁడై
యెదురుగఁ జేయి సాచె దివరసేశుఁ డతండును లీలఁ గేలు నొ
ప్పదముగఁ బట్టి రూపము లభిన్నతఁ బొందఁగఁ జొచ్చె బింబముఁ
నదనముఁ జొచ్చునట్ల విలరసద్గతి నిం కిట యేమి సెప్పుదున్. 606

వ. అట్టియెడ.

607

చ. అరదముమీఁద ముఁ పొలుచునాతఁడొ యిప్పటిమాతఁడో దివా
కరుఁ డనుసందియంబు భుజగంబులచిత్తములందుఁ బట్టి యొం
డొరువులతోడ వారు గడురనొయ్యన పల్కఁగ నే వినితిను
స్థిరమృదుభాషి నై యడిగిరతిం బ్రభువుఁ ధరణీసురోత్తమా. 608

క. ఇతఁ డెవ్వం డని యమ్యైయి, నతిచకితాత్మండు నగుచు శ నడుగుటయు నహగి
పతి నామీఁదఁ గృపాసం, గత మగుతనచూడ్కి వాలయఁగా వత్సలుఁడై. 609

సీ. సురయక్షగంధర్వగరుడోరగాదుల, లోన నెవ్వఁడు గాఁ డరలోలుపాత్తుఁ
డుంభవృత్తిమహీసురరోత్తముం డస్థల, నియముండు ఫలమూలరసీరమారు
తాహానుఁ డగుముని శ యాకాంక్ష సేయఁడు, ప్రాప్తంబు గానిపరదార్థములకు
సర్వభూతహితత్వరశాలి యిమ్యైయి సిద్ధిఁ, బ్రాపించె నని చెప్పెఁ శ బ్రకటఘణితి

తే. ననఘ యిట్టివిశేషంబు శ గనుఁగొనంగ, వినను గాంచితి ననిన నశ్వప్రవరుఁడు
ప్రమదమెదనిండిపొంగారభావపతేని, యాననముసూచియిట్లనుమానవేంద్ర.

క. ఇవి యన్నియు నాశ్చర్యము, లవుఁ డెరువును నాకుఁ జూపి శ తన్వర్థ నొ
ప్పవివిధశబ్దంబుల బో, ధవరేణ్యా పోయి వచ్చెరదం బ్రియ మొందన్. 611

క. నను మఱవక పనుపం, దగుపను లెల్లను బనుపు శిష్యభావశుభము నా
కనఘా కలిగెను సీదెన, ననూనభద్రములు నీకు శ నయ్యెడు మెపుడున్. 612

చ. అన విని నన్నుఁ గాంచితి ప్రయత్నమునన్ వినిపింపు మీవు వ
చ్చినపని నాకు నీ కొకటి శ సేసితినే యిటు వృక్షమూలవా
సునిక్రియ లేచి పోక తగుచొ ప్పగునే భవదీయవాంఛ సె
ప్పిన నది యేను దీర్తు మతి శ పెం పెనఁగం జను భూమిరోత్తమా. 613

వ. అని చెప్పి వెండియి. 614

తే. అనఘ నాయందు నీవు నీరయందు నేనుఁ, గలము నీకు నీసర్వలోకంబుఁ గలదు
చింత కవకాశమెద్ది నిశ్చింతభావ, మొందు మనియె నాదండశూరరోత్తముండు.

వ. అనిన విని భృగుండు పద్మన కి ట్లనియె. 616

తే. భోగివర యిది యిట్టిద శ భూతములును, నీవు నేనును సర్వగతావిశిష్ట
విధములము వేదితవ్యంబు శ విదిత మయ్యె, నిట్టిసందర్శనము ప్రతరమింక నాకు.

క. ఈవిధమునిశ్చయము నే, భావింపఁగఁ గంటి నీకృతపారతివలనన్
నీవు కృతార్థుడవు సుజన, సేవిత యామంత్రణంబు శ సేసినవాడన్. 618

వ. అని పలికి యివ్వధంబునఁ గృతనిశ్చయుం డై భృగుండు భుజంగవిభు వీడ్కొని
 దీక్షావిశేషకాంక్షంజేసి భార్గవకులపవిత్రుం జ్యవనుం గాంచి నిజవృత్తాంతంబు
 సెప్పి తత్కృతసంస్కారంబునం గృతకృత్యుం డయ్యె నిష్పణ్యకథ యబ్బిగ
 వుండు జనకసదనంబున నారదునకు వివరించె నద్దేవమునివరుండు దేవతావరు
 నకు వినిపించె నమృహత్తుండు వసువులకుం జెప్పె జామదగ్నుశ్లోశిసంగ్రామం
 బున నుద్దామచిత్తుండ నైననన్నుం దేర్చుటకై వసువులు సకలభూతసమదర్శిత్వ
 సంపాదకం బైనయ్యాయితహాసంబు నాకుం జెప్పిరి నీవు పరమధర్మం బెయ్యది
 యని యడిగిన నేను నీకుం జెప్పితి సర్వసమతాసముపహితం బైనయనాకాం
 షీత్వంబు ధర్మోత్తమంబు నిరతిశయానందంబునకు నిదానంబు.

619

క. అని యిట్లు ధర్మసుతునకు, ననిమిషతటిసీతనూజుఁ ర యధిక స్త్రీమం
 బునఁ జెప్పట వై శంపా,యనుఁడును జనమేజయునకు ర సర్గిం జెప్పెను.

620

వ. చెప్పిన విని జనమేజయుండు వై శంపాయనుతో నిత్యైఘంసునఁ బితామహుండు
 హితోపదేశంబు నేసిన నమృషీశుం డెవ్వధంబుదశానిశేషంబు నొందె
 మునీంద్రా చెప్పవే యనుటయు.

621

ఉ. ఆగమపుష్ప సార భశుభాంగ నివాసబుధాంతరంగ వి
 ద్యాగృహమేధితాసుభగరతామహసీయ సురార్చనీయ ని
 శ్చోగసభోగసంపదనిరూప్య సుసంవిదవాప్య భక్తిల
 క్ష్మీగురునిత్యయోగిజనరసేవిత శాంతిసుఖైకభావితా.

622

క. అభిమతఫలసంపాదన, విభవమహీయగ్నిప్రసాద ర విశ్రుతవేదా
 బుభువిభువిలోచనాంబుజ, శుభదరవిత్వా హరిత్వ ర సుభగహరత్వా.

623

మాలిని. వరబహుమతవేదరవ్యాస విశ్వాత్మ భాసా
 నిరుపమతనులీలారనిత్య సత్యాదికృత్యా
 నిరతిశయసమత్వోన్మీద్ర కారుణ్యభద్రా
 భరితభవనవర్గా ర భాస్వదానందమార్గా.

624

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి
 తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభారతంబున శాంతిపర్వంబునందు
 సర్వంబును షష్ఠాశ్వాసము.

625

శ్రీ మ దాంధ్ర మ హా భా ర త ము నం ద లి

శాం తి ప ర్వ ము

స మాప్త ము.

ఆనందాశ్రమగ్రంథరత్నమాల

సోల్ ప్రొప్రయిటర్స్:— రామా అండ్ కో - ఏలూరు-మద్రాసు.

శ్రీ మద్భగవద్గీత
ప్రతిపదటీకా భాష్యవిశేషార్థ
సహితము.

క్యాలికో బైండు గిట్టుపేరు గలది	3	4
ఆంధ్రతాత్పర్య సహితము, క్యాలికో బైండు	1	4
డిటా రేపర్ బైండు	1	0
ఆంధ్రవచనము చిన్నవైజు, క్యాలికో బైండు	0	6
డిటా డిటా రేపర్ బైండు	0	5

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము
పద్యకావ్యము.

పెక్కువారిత ప్రతుల సహాయమున
చిరకాలమునుండి సంపూర్ణ శ్రద్ధతో
వ్రాయించబడి గ్లేజు కాగితములపై
అచ్చొత్తించి మేలు క్యాలికో బైండు
గిట్టుపేరు చేయబడియున్నది.

1. ఆది సభాపర్వములు గల సంపుటము.	2	0
II. ఆరణ్యపర్వము	2	0
III. విరాటోద్యోగపర్వములు	2	0
IV. భీష్మద్రోణపర్వములు	2	0
V. కర్ణ, శల్య, సౌప్తిక, శ్రీపర్వములు	2	0
VI. శాంతిపర్వము	2	0
VII. ఆనుశాసనిక, అశ్వమేధ, ఆశ్రమవాస, హాసల, మహాప్రస్థానిక స్వర్గారోహణ పర్వములుగల సంపుటము	2	0
ఆదిపంచకం	5	8
యుద్ధపట్నం	3	12
శాంతిసప్తకం	3	12

శ్రీమదాంధ్రమహాభాగవతము

పోతనామాత్య ప్రణేతము, ఇది

వఱకు ముద్రితములైన ప్రతులకన్న
బాగుగ ముద్రించియున్నారము.

గ్లేజు కాగితములు క్యాలికో బైండు గిట్టుపేరు గల సంపూర్ణ ప్రతి	5	8
సంపూర్ణ ప్రతి రెండు సంపుటములుగ క్యాలికో బైండు గిట్టుపేరుతో	7	8
సంపూర్ణ ప్రతి 3 సంపుటములుగ ప్రథమ, ద్వితీయ, తృతీయ, చతుర్థ స్కంధములు క్యాలికో బైండు గిట్టుపేరు	2	12
పంచమ, షష్ఠ, సప్తమ, అష్టమ, నవమ స్కంధ ములు గల సంపుటము. క్యాలికో బైండు గిట్టుపేరు	2	12

దశమ, ఏకాదశ, ద్వాదశ స్కంధములు.
క్యాలికో బైండు గిట్టుపేరు

భాస్కరరామాయణము

అత్యుత్తమ ప్రతి క్యాలికో బైండు గిట్టు
పేరుగలది

శ్రీ రామ కర్ణామృతము.

నాలుగవశాసనములు గలది. సంస్కృత శ్లోకము
లకు సరియైన శ్రీ చేహరి సిద్ధకవికృత
పద్యములతోను శ్రీ పండిత పురాణం
సూర్యనారాయణ తీర్థులవారిచే వ్రాయబడిన
“ఆనందచంద్రిక” అను తాత్పర్యా
వళితోను నిమిడి అతిమనోహరముగ మేలి
గ్లేజు కాగితములపై అచ్చొత్తించబడినది.
క్యాలికో బైండు గిట్టుపేరు గలది

శ్రీ కృష్ణకర్ణామృతము

మాడాశాసనములు, ఆంధ్రటీకాతాత్పర్య
విశేషార్థములతోను ఆంధ్ర పద్యములతోను
క్యాలికో బైండు అతి సుందరమైన గిట్టుపేరు
గలది

భక్త్యహంసముభాషితము

కృత్తికా శ్లోకం: ఇట్లు చేయగలది 2 0

నామలలింగాను శాసనము అను

నామాంతరము గల

అమరకోశము

శ్రీకాండము - సటీకము

అంశేయభాషాంతరపదములతో:

సూచించి.

20 కులల దేవ్యైశ్వర్య కౌశితములు కృత్తికా శ్లోకం: 1 4

సామాన్య కౌశితములు అట్లుకాండము 1 0

శ్రీ సహస్రనామ స్తుకము 28 అంశము లిందు గలవు. చిన్నపైజు ఆచార్యత్వముప్రతి చక్కచెక్కుర్పు కృత్తికా శ్లోకం: 0 8

శేషము శ్లోకం: 0 6

అదిత్యహృదయము - సటీకా తాత్పర్యము. 0 2

ముకుందమాల - సటీకా తాత్పర్యము 40 శ్లోకములు గల యీ దేశమునందలి ప్రతులందు లేని క్రొత్త శ్లోకములు 6 అధికముగ చేర్చి చుద్రించియున్నారము. 0 4

నీతికాస్త్రము, సటీకా తాత్పర్యము. సుమారు 100 శ్లోకములు గలది. శ్లోక కౌశితములపై చిన్నపైజున ముద్రించి యున్నారము. 0 2

శ్రీ లక్ష్మీనృసింహస్తోత్రము. (శ్రీమచ్ఛుక్లర భగవత్పాద విరచితము) సటీకా తాత్పర్యము 0 2

లక్ష్మీసహస్రనామము. నామావళి సహితం చిన్నపైజు 0 2

గోపాలసహస్రనామము. నామావళి సహితము చిన్నపైజు 0 2

సప్తమస్కంధము, మూలము తత్త్వత్రయము:-(పిళ్ళలోకాచార్యులచే ద్రావిడ భాషయందురచింపబడినది.) మణిప్రభాశ స్వాఖ్యానముతోను తెనుగు తాత్పర్యముతోను 2 0

భోగిసింహాంశము:—ఇది బమ్మెర పోతనామాత్య ప్రణీతము, తంజనగరం తేవప్పెరుమాళ్లయ్య గారిచే వ్రాయబడిన టీకతోను, పాఠాంతరములతోను కూర్చబడిచక్కగ ముద్రంపబడినది. ఇందు కవి తన కాలమునాటి వేంకటగిరి సంస్థానప్రభువగు సర్వజ్ఞసింగము రాజును, ఆయననువలచిన యొక వేశ్యా రత్నమును చక్కగావర్ణించియున్నాడు. వేశ్యాధర్మములన్నియు నిందు బొందుపఱుపబడినవి. 0 2

హరిశ్చంద్రోపాఖ్యానము, ద్వీపద గౌరనమంత్ర ప్రణీతము. టిప్పణి సహితము 0 6

నలచరిత్రము:—ఇదిచక్రపురిరాఘవాచార్యప్రణీతమయిన ద్వీపదకావ్యము. కతిన పదములకు టిప్పణిముతోముద్రించియున్నాము. 0 6

విజ్ఞప్తి

వేమూరి వేంకట కృష్ణమసెట్టి లిండు సన్స్ వారిచే ప్రకటితములై, ఎ. కణ్ణన్ సెట్టి లిండ్కో., 286 ఎస్టబ్లిషేడు - మద్రాసు వారిచే ప్రచురింపబడుచుండెడి “ఆనందాశ్రమ గ్రంథ రత్నమాల” పుస్తకము లన్నిటికిని మేము సంపూర్ణ హక్కుదార్లమై యున్నాము.

పై తాలూకు గ్రంథములున్నూ మరియును ఏలూరులో రామా కంపెనీ పేరుతో మేము ప్రచురించుచున్న అన్ని గ్రంథములున్నూ యీత్రాించియందు కూడ దొరకును.

మీకు చెన్నపట్టణములో నుండు యేవుస్తకము కావలసియున్నను మేము శ్రమయనక మీకొరకు సప్లయి చేయుదుము. దయచేసి మీకు యేవుస్తకము కావలసినను మాకు వ్రాయ కోరుచున్నాము.

రామా లిండ్కో—, 286. ఎస్టబ్లిషేడ్, మద్రాసు-ఏలూరు.

విషయ సూచిక.

ఆనుశాసనికపర్వము - ప్రథమాశ్వాసము.

తమిఁ లుబ్ధక సర్ప మృత్యు కాలసంవాసము.	పుట, 1
గ్నిదేవుఁడు సువర్చన యనుకన్యకను వివాహంబు నేసికొనుట.	4
సదర్శనునింటికి ధర్మదేవత యతిథి యై వచ్చుట.	6
ంద్రమతంగసంవాదం బనునితిహాసప్రకారము.	9
శ్యామిత్రునకు బ్రాహ్మణ్యంబు గలిగినతెఱంగు.	11
తహవ్యం డనురాజునకు బ్రాహ్మణత్వము గలిగినప్రకారము.	12
ఘ్నండు ధర్మరాజునకు దైవపౌరుషంబుల తెఱంగు గెఱింగించుట.	13
ఘ్నండు ధర్మరాజున కౌశ్రయం బెప్పుడు నపరిత్యాజ్యం బని చెప్పట.	14
భులకుం బాటింప వలయువానిని భీష్మండు ధర్మరాజునకుఁ జెప్పట.	15
భీష్మండు ధర్మరాజునకుఁ బరమ మైనధర్మంబు సెప్పట.	18
భీష్మండు ధర్మరాజునకు గరుత్మంతునిచరిత్రంబు సెప్పట.	20
కర్ణువ దనకొడుకులకు జనమేజయునివలన నాశంబు గల్గునట్లు శపించుట.	23
కశ్యపుఁడు గరుడునకు గజకచ్ఛపంబుల తెఱంగు గెఱింగించుట.	25
గరుడుఁ డింద్రుని జయించి యమృతంబు బెచ్చి కర్ణువకుఁ జూపుట.	26
బ్రాహ్మణుఁడు హీనవర్ణునకు వైదికమంత్రంబు లుపదేశింపఁ గూడ దనుట.	27
లక్ష్మీనివాసస్థానములు.	28
భంగాస్వనుఁ డనురాజు స్త్రీ యై కుమారులం గాంచినప్రకారము.	30
ఇంద్రుఁడు భంగాస్వనునకుఁ గోరినవరంబు లిచ్చి యనుగ్రహించుట.	32
సనత్కుజాతుండు నారదున కుపదేశించినతత్త్వప్రకారము.	35
గరుత్మంతుండు మనులకు విష్ణుదేవునిమహిమాలిశయంబు సెప్పట.	
విష్ణుదేవుఁడు గరుత్మంతున కుపదేశించినయాత్మతత్త్వప్రకారము.	

ఆనుశాసనికపర్వము - ద్వితీయాశ్వాసము.

అష్టావక్రం డనుమనికుమారునిచరిత్రము.	37
ఉత్తరదిశ యష్టావక్రునిచిత్తశుద్ధిఁ బరీక్షించుట.	38
భీష్మండు ధర్మరాజునకు దానపాత్రధూతుల తెఱంగు గెఱింగించుట.	41
దైవపితృంబు లగుదానంబులకుఁ బాత్రధూతుల నిరూపించుట.	43
భీష్మండు ధర్మరాజునకుఁ బుణ్యతీర్థవిశేషంబుల నెఱింగించుట.	44
అత్రిప్రముఖమహర్షులు శరతల్పగతుం డైనభీష్మం జూడవచ్చుట.	47

	పుట.
భీష్మండు ధర్మరాజునకు గంగాప్రభావము చెప్పట.	... 48
వాసుదేవనారదసంవాదప్రకారము.	... 50
వాసుదేవభూదేవీసంవాదప్రకారము.	... 51
నారదపంచమాదానందాదం బనునితిహాసము.	... 53
దేవకర్మ యుచును నివసభార్య రుచి యనువానిచరిత్రము.	... 54
భీష్మండు ధర్మజునకు గాంధర్వాదివివాహముల తెలుగు తెలియించుట.	... 57
భీష్మండు ధర్మజునకు కారసాదిపుత్రభేదము తెలుగు చెప్పట.	... 59
చ్యవనచురుడసంవాదం బనునితిహాసము.	... 60
చ్యవన కుశికసంవాదం బనునితిహాసము.	... 62
చ్యవనండు దక్షయోగబలంబునఁ గుశికునకు నాకలోకంబు నూపుట.	... 66
భీష్మండు ధర్మజునకు దానవిశేషముల తెలియించుట.	... 68
భూదానమహిమాభివర్ణనము	... 69
నక్షత్రదానమహిమాతియనిరూపణము.	... 72
తీలదానవిషయకయమప్రాచ్యుతానందము.	... 74
నృగచరిత్రము.	... 75
నృగుండు క్రీకృష్ణవలనఁ బాపవిముక్తుఁడై పుణ్యలోకమునకుఁ బోవుట.	... 77
గోప్రభావవిషయకం బగునాద్యాలకిపుత్రచరిత్రము.	... 78
ఇంద్రునకు బ్రహ్మ సెప్పినగోదానవిషయకవాక్యములు.	... 79

ఆనుశాసనికపర్వము - తృతీయాశ్వాసము.

ధర్మజునకు భీష్మం డనుష్ఠేయంబులఁ జెప్పట.	... 81
బృహస్పతి మాంధాతకుఁ జెలిపినగోదానవిధిప్రకారము.
గోవులకుఁ గపిలత్వంబు సిద్ధించినప్రకారము.	... 83
వేదవ్యాసముని శుకునకుఁ జెలిపినగోప్రభావప్రకారము.	... 85
సుమిత్రుఁ డనుమునిచేఁ బోషింపఁబడినగోవులప్రభావము.	... 87
గోవులు రంతిదేవుయజ్ఞపశువులై గోలోకంబునకుఁ బోవుట.	... 89
వేదవ్యాసముని శుకునకుఁ జెప్పినకపిలగోమహానుభావము.	... 90
గోశ్రీసంవాదము.	... 92
భీష్మండు ధర్మజునకు సువర్ణదానమహిమాతియంబు చెప్పట.	... 93
వసిష్ఠండు పరశురామునకుఁ జెప్పినసువర్ణమహిమము.	... 94
భీష్మండు ధర్మజునకుఁ చిత్తపూజావిధానం తెలియించుట.	... 96
అత్రిమహాముని నిమి తెలియించినశ్రాద్ధక్రియావిశేషము.	... 99
సప్తర్షి వృషాద్యుపసంవాదం బనునితిహాసంబుప్రకారము.	... 101
వృషాద్యుల పుత్రైంచినకృత్తి శునస్సఖునిచే మృతిఁ బొందుట.	... 102

పుట.

ఉపానద్దానవిషయకసూర్యజనుషస్ని సంవాదము.	...	105
శూద్రున కవశ్యానుష్ఠేయం దైన ధర్మము నిరూపించుట.	...	106
సర్వవర్ణ సామాన్యధర్మనిరూపణప్రకారము.	...	109
పరాశరముని ప్రణీతధర్మవిశేషంబు భీష్ముండు ధర్మజ్ఞానకుం జెప్పట.	...	111
భీష్ముండు ధర్మజ్ఞానకుం దటూకనిర్యాణఫలవిశేషంబు చెప్పట.	...	113

ఆనుశాసనికపర్వము - చతుర్థాశ్వాసము.

ధూపదీపనైవేద్యంబులఫలవిశేషము భీష్ముండు ధర్మజ్ఞానకుం జెప్పట.	...	115
భీష్ముండు ధర్మజ్ఞానకు నమామని ధూపదీపదానవిశేషంబు చెప్పట.	...	118
ఇంద్రమతేంగమహామునిసంవాదము.	...	120
భగీరథునకు బ్రహ్మతో వైన సంవాదప్రకారము.	...	122
ఉపవాసవిధివిశేషము.	...	128
హరసనత్కుమారసంవాదప్రకారము.	...	130
సనత్కుమారుండు శివునకు దేహంతర్గతమైన వత్సములం చెల్పుట.	...	132
,, సాంఖ్యయోగంబు తెఱంగు గెఱింగించుట.	...	134
బృహస్పతి ధర్మజ్ఞానకు ధర్మవిశేషంబులు చెప్పట.	...	136
అహింసాస్వరూపనిరూపణము.	...	139
మాంసభక్షణమందలిరుచివిశేషంబు మానట దుష్కరం బని చెప్పట.	...	140
వేదవ్యాసుండు కీటంబునకు నుత్తమజన్మంబులు గలగ ననుగ్రహించుట.	...	143
వ్యాసమైత్రేయసంవాదము భీష్ముండు ధర్మజ్ఞానకుం జెప్పట.	...	144
నారదపుండరీకసంవాదం బనుపరమేతిహాసప్రకారము.	...	146
భీష్ముండు ధర్మజ్ఞానకు శ్రీకృష్ణునిచిత్రచరిత్రంబు చెప్పట.	...	149
ఉమామహేశ్వరసంవాదం బనునితిహాసము.	...	150
శివుండు పార్వతికి దనశృణానవాసితకుం గారణంబు చెప్పట.	..	153

ఆనుశాసనికపర్వము - పంచమాశ్వాసము.

శివుండు పార్వతికి వర్ణాశ్రమాచారంబుల తెఱంగు గెఱింగించుట.	...	155
శివుండు పార్వతికి దపస్వరూపంబు చెప్పట.	...	157
శివుండు పార్వతికి రాజత్వమహిమాతిశయంబు చెప్పట.	...	159
శివుండు పార్వతికి వర్ణకర్మపరిపాకంబుల తెఱంగు గెఱింగించుట.	...	162
శివుండు పార్వతికి నాయుర్వల్లిడ్లిక్షయంబులకుం గారణంబులు చెప్పట.	...	166
శివుండు పార్వతికి స్వప్నాదుల తెఱంగు గెఱింగించుట.	...	168
శివుండు పార్వతికి మానస వాచిక కాయకములను త్రివిధపాపములం చెల్పుట.	...	170
శివుండు పార్వతికి దానఫలవిశేషంబుల తెఱింగించుట.	...	172
శివుండు పార్వతికి ధర్మవిశేషంబుల తెఱంగు గెఱింగించుట.	...	174

	పుట.
భీష్ముడు ధర్మరాజునకు గంగా ప్రభావంబు చెప్పట.	... 48
వాసుదేవ నారదసంవాద ప్రకారము.	... 50
వాసుదేవ భూదేవీసంవాద ప్రకారము.	... 51
నారదపంచమాడాసంవాదం బనునితిహాసము.	... 53
దేవశర్మ యనుమునివరుభార్య రుచి యనుదానిచరిత్రము.	... 54
భీష్ముడు ధర్మరాజునకు గాంధర్వాదివివాహముల తెలిం గఱింగించుట.	... 57
భీష్ముడు ధర్మరాజునకు నారసాదిపుత్ర భేదంబు తెలింగు చెప్పట.	... 59
చ్యవచనమాషసంవాదం బనునితిహాసము.	... 60
చ్యవన కుశేకసంవాదం బనునితిహాసము.	... 62
చ్యవనుడు వనయోగ బలంబునఁ గుశకునకు నాకలోకంబు నూపుట.	... 66
భీష్ముడు ధర్మరాజునకు దానవిశేషముల నెఱింగించుట.	... 68
భూదానమహిమాభివర్ణనము	... 69
నక్షత్ర దానమహిమా తిశయనిరూపణము.	... 72
తీలదానవిషయకయమబ్రాహ్మణసంవాదము.	... 74
నృగచరిత్రము.	... 75
నృగుడు శ్రీకృష్ణులనఁ బాపవిముక్తుఁడై పుణ్యలోకమునకుఁ బోవుట.	... 77
గోప్రభావవిషయకం బగువౌద్దాలకిపుత్రచరిత్రము.	... 78
ఇంద్రునకు బ్రహ్మ సెప్పినగోదానవిషయకవాక్యములు.	... 79

ఆనుశాసనికపర్వము - తృతీయాశ్వాసము.

ధర్మరాజునకు భీష్మం డనుష్ఠేయంబులఁ జెప్పట.	... 81
బృహస్పతి మాంధాతకుఁ జెలిపినగోదానవిధి ప్రకారము.	... ,,
గోవులకుఁ గపిలత్వంబు సిద్ధించిన ప్రకారము.	... 83
వేదవ్యాసముని శుకునకుఁ జెలిపినగోప్రభావ ప్రకారము.	... 85
సుమిత్రుఁ డనుమునిచేఁ బోషింపఁబడినగోవుల ప్రభావము.	... 87
గోవులు రంతిదేవుయజ్ఞ పశువు లై గోలోకంబునకుఁ బోవుట.	... 89
వేదవ్యాసముని శుకునకుఁ జెప్పినకపిలగోమహానుభావము.	... 90
గోశ్రీసంవాదము.	... 92
భీష్ముడు ధర్మరాజునకు సువర్ణ దానమహిమా తిశయంబు చెప్పట.	... 93
వసిష్ఠుడు పరశురామునకుఁ జెప్పినసువర్ణమహిమము.	... 94
భీష్ముడు ధర్మరాజునకుఁ బితృపూజావిధానం నెఱింగించుట.	... 96
అత్రిమహాముని నిమి కెఱింగించిన శ్రాద్ధక్రియావిశేషము.	... 99
సప్తర్షి వృషాదర్శిసంవాదం బనునితిహాసంబు ప్రకారము.	... 101
వృషాదర్శి పుత్రులైనకృత్తి శునస్సఖునిచే మృతిఁ బొందుట.	... 102

పుట.

ఉపానద్దానవిషయకసూర్యజమదగ్ని సంవాదము.	...	105
శూద్రున కవశ్యానుష్ఠేయం దైనధర్మము నిరూపించుట.	...	106
సర్వవర్ణ సామాన్యధర్మనిరూపణ ప్రకారము.	...	109
పరాశరముని ప్రణీతధర్మవిశేషంబు భీష్ముండు ధర్మజ్ఞానకుం జెప్పట.	...	111
భీష్ముండు ధర్మజ్ఞానకుం దటాకనిర్మాణఫలవిశేషంబు చెప్పట.	...	113

ఆనుశాసనికపర్వము - చతుర్థాశ్వాసము.

ధూపదీపనైవేద్యంబులఫలవిశేషము భీష్ముండు ధర్మజ్ఞానకుం జెప్పట.	...	115
భీష్ముండు ధర్మజ్ఞానకు నహుషునిధూపదీపదానవిశేషంబు చెప్పట.	...	118
ఇంద్రమతంగమహామునిసంవాదము.	...	120
భగీరథునకు బ్రహ్మతో నైనసంవాదప్రకారము.	...	122
ఉపవాసవిధివిశేషము.	...	128
హరసనత్కుమారసంవాదప్రకారము.	...	130
సనత్కుమారుండు శివునకు దేహాంతర్గతదైవతములం చెల్పుట.	...	132
సాంఖ్యయోగంబు తెఱం గెఱింగించుట.	...	134
బృహస్పతి ధర్మజ్ఞానకు ధర్మవిశేషంబులు చెప్పట.	...	136
ఆహింసాస్వరూపనిరూపణము.	...	139
మాంసభక్షణమందలిరుచివిశేషంబు మానుట దుష్కరం బని చెప్పట.	...	140
వేదవ్యాసుండు కీటంబునకు నుత్తమజన్మంబులు గలుగ ననుగ్రహించుట.	...	143
వ్యాసమైత్రేయసంవాదము భీష్ముండు ధర్మజ్ఞానకుం జెప్పట.	...	144
నారదపుండరీకసంవాదం బనుపరమేతిహాసప్రకారము.	...	146
భీష్ముండు ధర్మజ్ఞానకు శ్రీకృష్ణునిచిత్రచరిత్రంబు చెప్పట.	...	149
ఉమామహేశ్వరసంవాదం బనునితిహాసము.	...	150
శివుండు పార్వతికి దనశృశానవానితకుం గారణంబు చెప్పట.	...	153

ఆనుశాసనికపర్వము - పంచమాశ్వాసము.

శివుండు పార్వతికి వర్ణాశ్రమాచారంబుల తెఱం గెఱింగించుట.	...	155
శివుండు పార్వతికి దపస్వరూపంబు చెప్పట.	...	157
శివుండు పార్వతికి రాజత్వమహిమాతిశయంబు చెప్పట.	...	159
శివుండు పార్వతికి వర్ణకర్మపరిపాకంబుల తెఱం గెఱింగించుట.	...	162
శివుండు పార్వతికి నాయుర్వృద్ధిక్షయంబులకుం గారణంబులు చెప్పట.	...	166
శివుండు పార్వతికి స్వప్నాదుల తెఱం గెఱింగించుట.	...	168
శివుండు పార్వతికి మానస వాచిక కాయికము లనుష్ఠి విధిపాపములం చెల్పుట.	...	170
శివుండు పార్వతికి దానఫలవిశేషంబుల తెఱింగించుట.	...	172
శివుండు పార్వతికి ధర్మవిశేషంబుల తెఱం గెఱింగించుట.	...	174

	పుట.
శివుఁడు పార్వతికి సాంఖ్యప్రకారంబు చెలుపుట.	... 177
శివుఁడు పార్వతికి నాత్మసాయుజ్యప్రాప్తిసాధనంబులు చెలుపుట.	... 179
పార్వతి శివునకుఁ బతివ్రతాధర్మంబుల తెఱఱం గెఱింగించుట.	... 180
పార్వతి శివునకుఁ బతివ్రత కనర్పంబు లగుధర్మంబులఁ చెలుపుట.	... 181
భీష్ముఁడు ధర్మజునకుఁ బరప్రాప్తిహేతుభూతం బగుజపవిశేషంబు చెలుపుట.	... 182
విష్ణుమంత్రధ్యానం బవశ్యానుష్ఠేయం బని చెప్పట.	... 184
విష్ణునామప్రభావంబు చెలుపుట.	... ,,
బ్రాహ్మణపూజానమస్కారంబులు పరమోత్కృష్టంబు లని చెప్పట.	... 186
పవనకార్తవీర్యార్జునసంవాదంబు భీష్ముఁడు ధర్మజునకుం చెప్పట.	... ,,
పవనుఁడు కార్తవీర్యార్జునకు నత్రిప్రశ్నతులమహిమ చెప్పట.	... 187
భీష్ముఁడు ధర్మరాజునకుఁ గృష్ణనిప్రభావం బుపన్యసించుట.	... 188
కృష్ణుఁడు ధర్మరాజునకు బ్రాహ్మణప్రభావంబు చెప్పట.	... 189
దుర్వాసుఁడు కృష్ణనిమనశ్శుద్ధి పరీక్షించి యనుగ్రహించినప్రకారము.	... ,,
కృష్ణుఁడు ధర్మజునకు శివునిమహిమ చెప్పట.	... 191
కృష్ణుఁడు ధర్మజునకు శివనామనిర్వచనంబు చెప్పట.	... 192
భీష్ముఁడు ధర్మజునకు ధర్మనూత్మప్రకారంబు చెప్పట.	... 193
భీష్ముఁడు ధర్మజునకు సాధ్వసాధుజనుల నిరూపించి చెప్పట.	... 194
శుభాశుభంబులు పూర్వజన్మకృతపుణ్యపాపంబులచేఁ గల్గు నని చెప్పట.	... 195
భీష్ముఁడు ధర్మజు నూఱడించి కరిపురంబునకుఁ బంపుట.	... 196
ధర్మజుఁడు కృష్ణాదులఁ దోడ్కొని భీష్మునియొద్దకుం బోవుట.	... 197
భీష్ముఁడు శరీరంబు విడుచుటకు శ్రీకృష్ణుననుజ్ఞ గొనుట.	... 198
భీష్ముఁడు శరీరంబు విడిచి నాకలోకగతుం డగుట.	... ,,
పరలోకగతుం డైనభీష్మునకు నగ్నిసంస్కారంబు నేయుట.	... 199
పుత్రశోకాతుర యైనగంగాదేవి కృష్ణాదులం గనుంగొని దుఃఖించుట.	... 200
పుత్రమరణదుఃఖిత యగుగంగను గృష్ణదైవపాయపం దూఱడించుట.	... ,,

అశ్వమేధపర్వము - ప్రథమాశ్వాసము.

శోకమగ్నుం డగుధర్మజునిఁ గృష్ణాదులు ప్రబోధించుట.	... 202
వేదవ్యాసమునీంద్రుఁడు ధర్మజునకు మరుత్తునిచరితంబు చెప్పట.	... 205
మరుత్తుఁడు సంవత్సర దనయజ్ఞంబున కుపద్రష్టగా వరియించుట.	... 207
సంవత్సరంబు మరుత్తునియజ్ఞంబున కుపద్రష్ట యగుట.	... 208
అగ్ని దేవుం డింద్రసందేశము మరుత్తున కెఱింగింప వచ్చుట.	... 210
మరుత్తునియజ్ఞంబున హవిర్భాగంబులు గొన నింద్రాదులు వచ్చుట.	... 213
శ్రీకృష్ణుఁడు ధర్మరాజునకు మనస్తాపోపశమంబు నేయుట.	... 214

వ్యాసనారదాదిమునులు ధర్మజు వీడ్కొని స్వస్థానములకుఁ బోవుట.	పుట.
ధర్మజుఁడు ధరణిఁ బాలించునపుడు కృష్ణార్జునులవర్తింపుచువిధము.	217
శ్రీకృష్ణుం డర్జునునకుఁ దత్త్వజ్ఞానసిరీకరణము నేయుట.	219
శ్రేష్ఠాదిరోగవికారంబుల నిరూపించుట.	220
తత్త్వజ్ఞానవిశేషప్రదర్శనము.	222

అశ్వమేధపర్వము - ద్వితీయాశ్వాసము.

బ్రాహ్మణగీతలు.	227
అంతర్యాగప్రకారంబు నిరూపించి చెప్పట.	228
ఇంద్రియమనఃపరస్పరసంవాదప్రకారము.	230
జీవాత్మస్వరూపనిరూపణప్రకారము.	232
జనకునకు విప్రరూపధరుం డైనయమునితో నైనసంవాదము.	236
గురుశిష్యసంవాదంబు కృష్ణుం డర్జునున కెఱింగించుట.	238
మనోబుద్ధ్యహంకారాదితత్త్వప్రకారము.	241
అవ్యక్తనామతత్త్వనిరూపణప్రకారము.	244
సత్త్వం బవశ్యానుష్ఠేయంబుగా నిరూపించుట.	247

అశ్వమేధపర్వము - తృతీయాశ్వాసము.

తాను ద్వారక కరుగవలయు నని యర్జునునిఁ గృష్ణుఁ డడుగుట.	252
కృష్ణార్జును లింద్రప్రస్థముననుండి హస్తీపురంబునకు వచ్చుట.	253
శ్రీకృష్ణుఁ డుదంకాశ్రమంబునకుఁ బోవుట.	254
శ్రీకృష్ణుఁ డుదంకునకుఁ దనవిశ్వరూపంబుఁ జూపుట.	256
జనమేజయునకు వైశంపాయనుఁ డుదంకునిచరిత్రంబు చెప్పట.	258
ఉదంకుండు మదయంతివలనఁ గుండలంబులు పుచ్చికొనుట.	261
ఉదంకుండు కుండలంబు లిచ్చి యహల్యను సంతోషపఱచుట.	263
వ్యాసుఁడు పాండవుల నశ్వమేధయాగోన్ముఖులఁ జేయుట.	266
వ్యాసుఁడు హిమవత్పర్వతంబున నున్నపాండవులకడకు వచ్చుట.	267
శ్రీకృష్ణుండు సకలబంధుసహితుం డై కరినగరంబునకు వచ్చుట.	269
పరిక్షిత్ప్రాణదానంబునకై కుంతీసుభద్రలు కృష్ణుఁ డ్రార్థించుట.	270
కృష్ణుండు మృతజాతుం డైనపరిక్షితు లబ్ధజీవితం జేయుట.	272
వ్యాసుఁడు కృష్ణసహితులై యున్నపాండవులయొద్దకు వచ్చుట.	273
ధర్మజుం డర్జును యజ్ఞాశ్వరక్షణంబునకు నియోగించుట.	275

అశ్వమేధపర్వము - చతుర్థాశ్వాసము.

ధర్మజుం డశ్వమేధదీక్షం బూని హయంబుం బుడమిఁ దిరుగ విడుచుట.	277
అర్జునుతోఁ ద్రిగర్తదేశాధిపతులు యుద్ధము నేయుట.	278

	పుట.
శివుడు పార్వతికి సాంఖ్యప్రకారము చెలుపుట.	... 177
శివుడు పార్వతికి నాత్యసాయుజ్యప్రాప్తిసాధనములు చెలుపుట.	... 179
పార్వతి శివునకుఁ బతివ్రతాధర్మములతెఱుంగఁగించుట.	... 180
పార్వతి శివునకుఁ బతివ్రత కనర్పణము లగుధర్మములఁ చెలుపుట.	... 181
భీష్ముడు ధర్మజునకుఁ బరప్రాప్తిహేతుభూతం బగుజపవిశేషము చెలుపుట.	... 182
విష్ణుమంత్రధ్యానం బవశ్యానుష్ఠేయం బని చెప్పట.	... 184
విష్ణునామప్రభావము చెలుపుట.	... ,,
బ్రాహ్మణపూజానమస్కారములు పరమోత్కృష్టము లని చెప్పట.	... 186
పవనకౌర్తపిర్యాద్దనసంవాదము భీష్ముడు ధర్మజునకుం చెప్పట.	... ,,
పవనుడు కౌర్తపిర్యాద్దనకు నత్రిప్రశ్నతులమహిమ చెప్పట.	... 187
భీష్ముడు ధర్మరాజునకుఁ గృష్ణనిప్రభావం బుపన్యసించుట.	... 188
కృష్ణుడు ధర్మరాజునకు బ్రాహ్మణప్రభావము చెప్పట.	... 189
దుర్వాసుడు కృష్ణనిమనశ్శుద్ధి పక్షించి యనుగ్రహించినప్రకారము.	... ,,
కృష్ణుడు ధర్మజునకు శివునిమహిమ చెప్పట.	... 191
కృష్ణుడు ధర్మజునకు శివనామనిర్వచనము చెప్పట.	... 192
భీష్ముడు ధర్మజునకు ధర్మనూత్కృష్టప్రకారము చెప్పట.	... 193
భీష్ముడు ధర్మజునకు సాధ్వసాధుజనుల నిరూపించి చెప్పట.	... 194
శుభాశుభములు పూర్వజన్మకృతపుణ్యపాపములచేఁ గల్గు నని చెప్పట.	... 195
భీష్ముడు ధర్మజు నూఱడించి కరిపురంబునకుఁ బంపుట.	... 196
ధర్మజుడు కృష్ణాదులఁ దోడ్కొని భీష్మునియొద్దకుం బోవుట.	... 197
భీష్ముడు శరీరంబు విడుచుటకు శ్రీకృష్ణుననుజ్ఞ గొనుట.	... 198
భీష్ముడు శరీరంబు విడిచి నాకలోకగతుం డగుట.	... ,,
పరలోకగతుం డైనభీష్మునకు నన్నిసంస్కారము నేయుట.	... 199
పుత్రశోకాతుర యైనగంగాదేవి కృష్ణాదులం గనుంగొని దుఃఖించుట.	... 200
పుత్రమరణదుఃఖిత యగుగంగను గృష్ణుడై వాపాయనం దూఱడించుట.	... ,,

అశ్వమేధపర్వము - ప్రథమాశ్వాసము.

శోకమగ్నుం డగుధర్మజునిఁ గృష్ణాదులు ప్రబోధించుట.	... 202
వేదవ్యాసమునిండు ధర్మజునకు మరుత్తునిచరితంబు చెప్పట.	... 205
మరుత్తుడు సంవర్తనిఁ దనయజ్ఞంబున కుపద్రష్టగా వరియించుట.	... 207
సంవర్తండు మరుత్తునియజ్ఞంబున కుపద్రష్ట యగుట.	... 208
అగ్ని దేవుం డింద్రసందేశము మరుత్తున కెఱింగింప వచ్చుట.	... 210
మరుత్తునియజ్ఞంబున హవిర్భాగంబులు గొన నింద్రాదులు వచ్చుట.	... 213
శ్రీకృష్ణుడు ధర్మరాజునకు మనస్తాపోపశమంబు నేయుట.	... 214

వ్యాసనారదాదిమునులు ధర్మజు పీఠాన్ని స్వస్థానములకుఁ బోవుట.	పుట.
...	217
ధర్మజుఁడు ధరణిఁ బాలించునపుడు కృష్ణార్జునులవత్తిం చువిధము.	...
...	219
శ్రీకృష్ణుం డర్జునునకుఁ దత్త్వజ్ఞానసిరీకరణము నేయుట.	...
...	220
శ్రేష్ఠాదిర్గవికారముల నిరూపించుట.	...
...	222
తత్త్వజ్ఞానవిశేషప్రదర్శనము.	...

అశ్వమేధపర్వము - ద్వితీయాశ్వాసము.

బ్రాహ్మణగీతలు.	...
...	227
అంతర్వ్యాగప్రకారంబు నిరూపించి చెప్పట.	...
...	228
ఇంద్రియమనఃపరస్పరసంవాదప్రకారము.	...
...	230
జీవాత్మస్వరూపనిరూపణప్రకారము.	...
...	232
జనకునకు విప్రరూపధరుం డైనయమునితో నైనసంవాదము.	...
...	236
గురుశిష్యసంవాదంబు కృష్ణుం డర్జునున కెఱింగించుట.	...
...	238
మనోబుద్ధ్యహంకారాదితత్త్వప్రకారము.	...
...	241
అవ్యక్తనామతత్త్వనిరూపణప్రకారము.	...
...	244
సత్త్వం బవశ్యానుష్ఠేయంబుగా నిరూపించుట.	...
...	247

అశ్వమేధపర్వము - తృతీయాశ్వాసము.

తాను ద్వారక కరుగవలయు నని యర్జునునిఁ గృష్ణుం డడుగుట.	...
...	252
కృష్ణార్జును లింద్రప్రస్థముననుండి హస్తీపురంబునకు వచ్చుట.	...
...	253
శ్రీకృష్ణుం డుదంకాశ్రమంబునకుఁ బోవుట.	...
...	254
శ్రీకృష్ణుం డుదంకునకుఁ దనవిశ్వరూపంబుఁ జూపుట.	...
...	256
జనమేజయునకు వైశంపాయనుఁ డుదంకునిచరిత్రంబు నెప్పట.	...
...	258
ఉదంకుండు మదయంతివలనఁ గుండలంబులు పుచ్చికొనుట.	...
...	261
ఉదంకుండు కుండలంబు లిచ్చి యహల్యను సంతోషపఱచుట.	...
...	263
వ్యాసుఁడు పాండవుల నశ్వమేధయాగోన్ముఖులఁ జేయుట.	...
...	266
వ్యాసుఁడు హిమవత్పర్వతంబున నున్న పాండవులకడకు వచ్చుట.	...
...	267
శ్రీకృష్ణుండు సకలబంధుసహితుం డై కరినగరంబునకు వచ్చుట.	...
...	269
పరిక్షిత్ ప్రాణదానంబునకై కుంతీసుభద్రలు కృష్ణుం బ్రార్థించుట.	...
...	270
కృష్ణుండు మృతజాతుం డైనపరిక్షితు లబ్ధివితుం జేయుట.	...
...	272
వ్యాసుఁడు కృష్ణసహితులై యున్న పాండవులయొద్దకు వచ్చుట.	...
...	273
ధర్మజుం డర్జును యజ్ఞాశ్వరక్షణంబునకు నియోగించుట.	...
...	275

అశ్వమేధపర్వము - చతుర్థాశ్వాసము.

ధర్మజుం డశ్వమేధదీక్షుం బూని హయంబుం బుడమిఁ దిరుగ విడుచుట.	...
...	277
అర్జునుతోఁ ద్రిగర్తదేశాధిపతులు యుద్ధము నేయుట.	...
...	278

	పుట.
అర్జునుడు సింధుదేశాధీశులతోడ యుద్ధంబు సేయుట.	... 281
బ్రహ్మవాహనుం డర్జునునితో యుద్ధంబు సేయుట.	... 283
అర్జునుడు బ్రహ్మవాహనునిశరంబుచేతఁ బడమిం చెల్లుట.	... 284
ఉలూపి సంజీవనమణిచేత నర్జును బ్రతికించుట.	... 285
ఉలూపి యర్జునునితో వసువులతోపప్రసాదంబుల నెఱింగించుట.	... 286
అర్జునుడు ఒరాసంధశాత్రునితో యుద్ధంబు సేసి యెఱింగించుట.	... 288
అర్జునుడు గాంధారిదేశాధీశుతో యుద్ధంబు సేసి జయించుట.	... 290
కృష్ణుండు ధర్మజునితో నర్జునుసందేశంబు నెప్పట.	... 293
అర్జునుడు యజ్ఞశ్వంబుతోడ హస్తీపురంబునకు వచ్చుట.	... 294
ధర్మరా జశ్వమేధయాగంబు సుప్రయోగంబుగాఁ జేయుట.	... 296
ధర్మరాజు వ్యాసునకు యజ్ఞపక్షిణగాఁ దనరాజ్యం బంతయు నిచ్చుట.	... 297
ధర్మజుండు యజ్ఞంబునకు వచ్చినరాజుల నెల్ల సత్కరించి పంపుట.	... 299
సత్ప్రస్థుచరిత్రంబు నకులంబు బ్రాహ్మణులకుం జెప్పట.	... 300
యముండు సత్ప్రస్థునికడ కతిథి యై వచ్చుట.	... 301
యముండు సత్ప్రస్థుని బ్రహ్మలోకంబునకుఁ బో నియోగించుట.	... 303
సత్ప్రస్థుండు సకుటుంబముగా బ్రహ్మలోకమునకుఁ బోవుట.	... 304
అగస్త్యమహామునిద్వారాశివాక్షి కయజ్ఞప్రభావము.	... 305
జమింగ్గి మహాముని పితృదేవతలకాపంబున నకులం బై పుట్టినకథ.	... 307

ఆశ్రమవాసపర్వము - ప్రథమాశ్వాసము.

యుధిష్ఠిరాదులును గాంధారిధృతరాష్ట్రులును నొండొరులయెడ నడచికొనినప్రవర్తనము.	309
ధృతరాష్ట్రుండు ధర్మజునితోఁ దనమనోరథంబు చెలుపుట.	... 312
వ్యాసుండు ధృతరాష్ట్రుననవాసంబున కనుజ్ఞ యిచ్చుట.	... 314
ధృతరాష్ట్రుండు ధర్మజునకు రాజనీతివిశేషంబులు నెప్పట.	... 316
ధృతరాష్ట్రుండు ధర్మజునకు శత్రురాజుల జయించు తెఱంగు నెప్పట.	... 317
ధృతరాష్ట్రుండు వనవాసంబునకుం బురజనులచే ననుజ్ఞ గొనుట.	... 319
ధృతరాష్ట్రునితో శంబు వసువిపుండు పౌరజనసమ్మతి నెప్పట.	... 320
భీముం డర్జునునితో ధృతరాష్ట్రునద్యోగంబునకుఁ బ్రతిహరించి చెప్పట.	... 322
ధృతరాష్ట్రుండు గాంధారిసహితుం డై వనంబునకుఁ బోవుట.	... 324
ధర్మరాజు కుంతిని వనంబునకుఁ బోవల దని ప్రార్థించుట.	... 326
ధృతరాష్ట్రుండు శతయూపరాజుని యాశ్రమంబున వసించుట.	... 329

ఆశ్రమవాసపర్వము - ద్వితీయాశ్వాసము.

ధృతరాష్ట్రపాలికి నారదుండు మునులతో వచ్చి యత్తపోవనమహిమ నెప్పట.	... 331
నారదుండు శతయూపునితో ధృతరాష్ట్రుదులు సుగతిఁ బొందెడు తెఱంగు నెప్పట.	... 332

	పుట.
పాండవులు బంధుసహితంబుగా ధృతరాష్ట్రం జూడఁ బోవుట.	... 334
పాండవులు కురుక్షేత్రంబున నున్న ధృతరాష్ట్ర గాంధారికుంతుల దర్శించుట.	... 335
విమరుఁడు యోగమార్గంబున ధర్మరాజునందుఁ గలయుట.	... 338
వేదవ్యాసుఁడు పాండవసహితుం డైన ధృతరాష్ట్ర నాశ్రమంబునకు వచ్చుట.	... 340
కుంతి వేదవ్యాసునితోఁ గర్ణుఁడు దనకు జన్మించిన తెఱం గెఱింగించుట.	... 342
వ్యాసుఁడు ధృతరాష్ట్రదులకు భారతరణమృతుల రావించి చూపుట.	... 345
ధృతరాష్ట్రుఁడు భాగీరథీతీరంబుననుండి నిజాశ్రమంబు ప్రవేశించుట.	... 346
నారదుఁడు పాండవులకు ధృతరాష్ట్రదుల నిర్యాణంబు నెప్పట.	... 349
ధర్మరాజు ధృతరాష్ట్ర ప్రభృతులు మృతు లగుటకు శోకించుట.	... 350
యుధిష్ఠిరుఁడు ధృతరాష్ట్రదులకుఁ దిలోక ప్రదానంబు నేయుట.	... 351

మకాసలపర్వము.

ధర్మరాజు జన్మంబున నుత్పాతంబులు దోఁచుట.	... 353
మునిశాపంబున సాంబుని కడుపున ముసలంబు పుట్టుట.	... 354
ద్వారకాపురంబున మహాత్పాతము లనేకములు పుట్టుట.	... 355
యాదవు లందఱుఁ గృష్ణసహితు లై సముద్ర తీరమునకుఁ బోవుట.	... 356
సాత్యకికృతవర్మలకు రోషజనకంబుగాఁ గలిగిన సంచాడము.	... 357
మద్యపానమత్తుఁ డైన సాత్యకి కృతవర్మతల నఱుకుట.	... 358
యాదవు లెల్ల మడిసిన పిదపఁ గృష్ణుఁ డర్జునుం దోడ్తీర దారుకుం బంపుట.	... 360
బలరాముఁడు శరీరంబు విడిచి యనంతునియందుఁ గలయుట.	... 361
శ్రీకృష్ణుఁడు శరీరంబు విడిచి పరమపదంబునకుఁ బోవుట.	... 362
దారుకుఁడు పాండవులకు సకలయాదవక్షయంబు నెప్పట.	... 363
అర్జునుఁడు సకలస్వజనక్షయదుఃఖితం డగువను దేవునిం గాంచుట.	... 365
వసుదేవుఁ డర్జునునకు యాదవ నాశంబు తెఱం గెఱింగించుట.	... 365
వసుదేవుండు శరీరంబు విడిచి పరమగతికిఁ బోవుట.	... 368
అర్జునుండు రామకృష్ణుల వేదకుచు వనంబునకుం బోవుట.	... 370
అర్జునుఁడు రామకృష్ణుల కశేబరంబులు నూచి పలవించుట.	... ,
అర్జునుఁడు రామకృష్ణులకు నగ్ని సంస్కారంబు నేయుట.	... 371
ద్వారకానగరంబు సముద్రమున మునింగిపోవుట.	... 372
బోయ లర్జును నోర్చి యాదవాంగనలసౌమ్మ నపహరించుట.	... 373
అర్జునుండు రామకృష్ణుల నిర్యాణంబును యాదవ శ్రీల కెఱింగించుట.	... 374
రుక్మిణీదేవి మొదలగు కృష్ణభార్య లగ్ని ప్రవేశంబు నేయుట.	... 375
అర్జునుండు వేదవ్యాసునొద్దకుఁ బోయి యాదవక్షయంబు నెప్పట.	.. ,
వేదవ్యాసుం డర్జునునకు హితోషదేశము నేయుట.	... 376

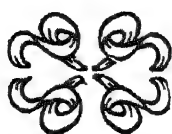
పుట.

మహాప్రస్థానికపర్వము.

అగ్ని దేవుం డర్జునుచేతిగాండివంబు సముద్రంబున వైపించుట.	...	382
ద్రౌపది మొదలగువారు గతప్రాణులై పడుట.	...	,,
ఇంద్రుండు రథంబు గొని ధర్మరాజు నెదురుకొనుట.	...	384
ధర్మరాజసురరాజులకుఁ గుర్కురవిషయముగా జరిగినవివాదము.	...	385
సారమేయరూపంబున వచ్చినధర్మండు ధర్మరాజునకుఁ బ్రత్యక్షం బగుట.	...	386

స్వర్గారోహణపర్వము.

ధర్మజుండు దుర్యోధనుం జూచి యనూయపరుం డైన నారదుం డతనిం దేర్చుట.	...	390
ధర్మజుండు దేవమునులను గర్ణాదిస్వజనులం జూప వేడుకొనుట.	...	,,
ధర్మరాజు నరకమున నున్నయన్నచమ్ముల నెఱింగి పరితపించుట.	...	392
ఇంద్రుండు నరకంబుకడ నున్నధర్మజునొద్దకు వచ్చి యతని సంభావించుట.	...	,,
యముండు ధర్మరాజు నుచితవచనంబుల సంభావించుట.	...	395
ధర్మజుం డాకౌశికం గావగాహంబుఁ జేసి దేవభావంబు నొందుట.	...	,,
ఇంద్రుండు ధర్మజునకు దేవత్వంబు నొందినస్వజనంబులఁ జూపి చెప్పట.	...	396
ఫలశ్రుతి.	...	400

శ్రీ

హరిహరనాథాయ నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

ఆనశాసనకపర్వము, ప్రథమాశ్వాసము.

మత్కటాక్షురీచి

స్నేహనముల్లాసవిహితస్ఫురలక్ష్మీ

భూమానందితభక్త

వ్యామోహవిదూరయక్త శ్రీ హరిహరనాథా.

?

1

ప. దేవా వై శంపాయనుడు జనమేజయున కిట్లనియె నట్లు దివ్యజ్ఞానదేదీప్యమానుం డైన దేవప్రతుండు విచరింప వివిధంబు లగుధర్మంబు లాకర్ణించి యజాతశత్రుం డతనికి సభక్తికప్రణామం బొచరించి విచయవిశేషవిభూషితుం డై.

2

సీ. అనఘ నా దగుచిత్తరసునకు శమంబు గావించుట కై నీవు శ్రీ వివిధవిశద భంగులఁ బరమకృతచానిరతుండ నై, సకలధర్మోపదేశములుఁ జేసి తిష్ఠెయిఁ జెప్పఁగా శ్రీ నించుకయేనియు, శమము లే కున్నది శ్రీ చలముకొని య నేకబంధుల వధిరయించితి నది యొక్కతలయు నీ కలిగినదారుణత్వ

ఆ. మొక్కతలయు నై నరయుగ్రకర్మంబులు, చిత్తవృత్తిఁ దగిలి శ్రీ యుత్తలంబుఁ జేయ శాంతి యెట్లు శ్రీ సిద్ధించు మునిమాన,నీయ యింక నేమి శ్రీ సేయవాడ 3

ప. దుర్యోధనుం డతిలోభంబున నాతోఁ బంచి కుడువ నొడంబడఁడ యేనును నాగ్ర హంబున నతనికి రాజ్యం బిచ్చి తొలంగి నిలుచను మా యిద్దఱకతింబున నింత పుట్టెం బశ్చాత్తాపం బెచ్చాటనుం ద్రోవునడ డయ్యెడు.

4

—◆— గౌతమిబిభక్తచర్మవృక్ష్యకాలసంవాదము. —◆—

చ. అనవుడు భీష్మ డిట్లు లను శ్రీ నాతనితో నటా వధించఁగా మనుజుఁడు కర్త గాఁడు వినుకరూ యితిహాస మొకండు సెప్పెద న్ననుజవరేణ్య గౌతమి యశనంగ శమాన్వితి యొక్కభూనురాం గన యురగంబుచే నుతుండు శ్రీ కాలవశేత్వముఁ బొందియుండఁగన్.

5

- చ. వగచుచు జూడ నయ్యురగరచల్ల భు రజ్జునఁ గట్టి తెచ్చి య
మృగువకుఁ జూపి దీనిఁ దల ర మ్రుదఁగ మోదెదఁ గోల నొండె రెం
డుగ 1 నెఱగ త్తి ప్రే సెదఁ గరడు జెడు గీపొడపాపపుర్వు నే
మిగతి వధింతు నంచు నొకర మేటికిరాతుఁడు రోషదీప్తుఁ డై. 6
- క. ఉన్నఁ గని యప్పడఁతి యో, యన్న విడువు భుజగనాథు ర ననవుడు నతఁ డీ
పిన్నాతనిప్రాణంబులు, గొన్నది యిది దీనియునులు ర గొనియెద ననియెన్. 7
- వ. అనిన నక్కోమలి యక్కిరాతుం జూచి. 8
- ✓క. విధివశమున చచ్చినకీ, డధములు గొనియాడి ప్రేఁగు ర లై విపులభవాం
బుధిమునుఁగుదురు మునుంగరు, సధర్మ లగును త్తములు ప్రశాంతిఁ జలుక నై. 9
- వ. అదియునుం గాక. 10
- క. ఈపాముఁ జంప బ్రదుకునె. నాపుష్ట్రుఁడు విడువు మర్జునక నావుడు వాఁ
డీపేదమాట తెల్లను, గోపనినకుఁ డై ననాకుఁ ర గొలుపవు ముద్దా. 11
- ఉ. కావున నెట్లుఁ జంపుదున ర కాని భుజంగముఁ బోవనీనుసూ
నావుడు నింతి యజ్ఞచక్రనామము ని కవదాతభంగికిం
గా వలదే మహీనులు ర గా దనుచొప్పునఁ దత్సహాయులుం
బోవరు గాదె యేల నినురబోటికిఁ గ్రూరత నాదునన్నిధిన్. 12
- నీ. హింసకు నొడఁబడ ర నే నెట్లు ననవుడు, జనబాధకము లై నరజంతువులను
జంపినఁ బాపంబు ర నమకూర దని పల్కె, బోయ వట్టినరిపుఁ ర బారిగొనంగ
వల దని చెప్పె నరవ్వనిత వాఁ డహిఁ దెగఁ, జూచి జనంబులఁ ర గాచు టుఱదె
వృత్తుఁ జంపఁడె దేవరవిభుఁడు యజ్ఞధ్వంస, నము సేయఁడే ఫాలనయనుఁ డట్ల
తే. కావె ధర్మపు హింసలు ర నీవు దీని, కియ్యకోను మని తఱిమె న ర త్లేంతి దఱిమి
నను దయావతి యైచయరన్నాతి పాప, మునకుఁ జొరదయ్యె బోయకిరట్లనియెఁ బాము.
- ✓క. ఏ నేమితప్పు సేసితిఁ, గానవు నెఱి నీవు లెస్సరగా మృత్యుపరా
ధీనతి బాలునిఁ గఱచితిఁ, గాని వినుము తేవు రోషర కామాదు లెదన్. 14
- వ. అనుటయు నతండు. 15
- క. విను మృత్యువునకుఁ దగుసా, ధనమ వగుటఁజేసి నిన్ను ర దండింపంగాఁ
జను ననవుడుఁ గుమ్మర్కోలను సారెం బోలితిం దరలఁచి చూడు మెడన్. 16
- వ. ఈక్రియ నావశం బగునే యని పల్కినం బామున కర్జునకుం డి ట్లనియె. 17
- తే. ఏయువాఁ డుండ న మ్మేమిర సేయు ననక, యోపి తత్ఫండనము సేత ర పాప మండ్ర
యెవ్వరే బంపఁ గఱతు గా ర కేమి క్రూరు, నిన్ను గీటడఁగించిన ర నింద రాదు.
- తే. అదియుఁ గాక విశేషించి ర యరయ బుద్ధి, గలుగునట్టిసాధనములుర గారె మీరు
మృత్యువున కట్లు గావున ర మెలఁగ మిడుక, నీక పొరిగొన వలయు మిర మ్మెల్లభంగి.

- వ. అనిన విని బోయకు భుజగం బిట్లనియె. 20
- తే. బుద్ధి గల్లుసాధనముల ర్ పో హవిన్సు, లరసి వేల్తురు ఋత్విజ ర్ లాభలంబు
గాంచు నధ్వరకర్తయరకాక వారి, కేమిపని యనఁగా మృత్యు ర్ వేఁగుదెంచె. 21
- క. చనుదెంచి పామునకు నిట్లని నను నేఁ గోరి పనిచిరనట్టుల నన్నుం
బనిచెం గాలుం డీచావున కీవును నేను హేతురవులు గా మనఘా. 22
- క. ఇనశశిపావకభూమిగ, గనజలపవనాదివస్తుగతు లెల్లను గా
లునియఁజేతే ననినఁ దక్కినపని సెప్పంగ నేటికిని భుజగేంద్రా. 23
- క. విను మిట్లగు తేర్పడ నెఱిఁగిన ¹నావై నిడుదు వెట్లు ర్ కిల్బిషముం గా
లునిచెయిది నన్ను దూఱిన, నిను దూఱుట యుటదె నాదురనిర్మాణమునన్. 24
- ఆ. అనిన భుజగ మిట్లు ర్ లను నీవలన నేను, గుణము సెప్ప దోషరగణన నేయ
నన్నుఁ బనిచె నంటి ర్ నామిఁదిదోషంబుఁ, బాపికోనుట నాకుఁ ర్ బాడి గాదె. 25
- క. ²విను మటు కాలునిదెసనై, నను దోషముకలిమి లేమి ర్ నా కాడంగఁ
బని యేమి దోషగతిచిం, తనభాషణములకు నేను ర్ దగుదునె యనఘా. 26
- వ. అని పలికి పాము బోయమొంగంబు సూచి. 27
- క. వింటే మృత్యువుమాటలు, గంటే నామిఁడఁ దప్పు ర్ గలిగించెద వి
ట్లంటం గట్టం దగునే, యంటకు నగి బోయ యిట్టు ర్ లనియె నరేంద్రా. 28
- క. నీవును మృత్యువుఁ బాపస, మావేశితమతుల రొఱగ ర్ నాడినయంతం
బోవునె మీవై దోషము, లే వెఱతునె యిట్టు లనిన ర్ యింతన మీకున్. 29
- వ. అనిన మృత్యువునుం బామును. 30
- క. ఘనుఁ డగుకాలునివశమునఁ, జనియెడుమా కరయ దోషరసంగతి గలదే
యనునెడఁ గాలుం డచటికిఁ, జనుదెంచె బ్రీతి ధర్మరసంశయ ముడుపన్. 31
- వ. చనుదెంచి యజ్ఞునకు నాలోకించి. 32
- క. పామును మృత్యువు నేనును, గా మీదారకునిమృతికి ర్ గారణ మీతం
డేమేఁ గర్మముఁ జేసెం, దా మృతిఁ బొందించె నదియ ర్ తలకొని యితనిన్. 33
- క. విను కర్మం బొనరించును, జననము మరణంబు నదియ ర్ సౌఖ్యము దుఃఖం
బును గావించుం దనచేసినదానిం బడక పోవ ర్ శివునకు వశమే. 34
- వ. అని చెప్పి. 35

1. క. గ. చ. నీవై నిడుదు వెట్లు. 2. అచ్చుప్రతులయందు 25-వ 26-వ పద్యములనడుమ 'అనిన మృత్యువు పామున కిట్లనియె' ననువచన మున్నది. దీనిచే 26-వ పద్యము మృత్యువు చెప్పిన దగుచున్నది గాన 27-వ వచనము 'అని పలికినం బాము బోయ...' యని యాప్రతులందు దిద్దఁబడి యున్నది. వాగైతప్రతులం దాపద్యములనడుమ వచనము కానిపించదు. కాన 26-వ పద్యము పాము చెప్పినదే యగుచున్నది. దీనిచే 27-వ వచనము 'అని పలికి పాము...' అని యున్నది. మూలమున వాగైతప్రతులచొప్పుననే యుండుటంబట్టి యావచనము ప్రక్షిప్త మని పరిహరింపఁబడియె.

- క. కావున నిందలు నుడుగుం, డీవాదం బనుడు బోయ శ కిట్లను ధరణీ
దేవాంగన దనయెటుకయు, దేవాలాపములు నొక్కతెరు వై యున్నన్. 36
- ఆ. ఇట్టివనటఁ బొందుకొట్టికాపము సేసి, వనిత లిట్ల యగుదు శ రసఘ యివ్వి
ధంబుమణి మొందఁ శ దగుశిల్పిమంబున, బాలు రిట్ల 1 పోదు శ రెల కిలఁగ. 37
- వ. అని మెడియు. 23

క. సకలజనంబులుఁ గన్గొము, నకు ననుగుణ మైనతెరువునం బోదురు దీ
నికీ రోషవిపాదము లే,టికి విడువుము పాము సంఘటెంపుము శమమున్. 39

క. అన విని తెలిసి విడిచె న, న్దునకుఁడు భుజగము నపాస్త్రహాసం డగుచుం
జని రెలమిఁ బొంది కాలుం, డును మృత్యువుఁ గావునను శ రుడువు మీ వడలున్. 40

✓ తే. కారు దుర్యోధనుఁడు నీవుఁ గారణములు, బాంధవులరణమరణసంప్రాప్తి కనఘ
వారు దమతమకర్తముల్ శ కారణములు, గాఁగ నిట్లయి రేల శోరకంబు నీకు. 41

వ. గౌతమీబుద్ధకభుజంగమృత్యుకాలసంవాదం బనునియ్యితిహాసంబుతాత్పర్యంబు
మనంబునం బట్టుకొలిపి యీవుట్టినకలంకం దొలంగ జడిసి శమంబున నుభవి
గ మ్మనసం గాంతేయగ్రజుండు సంతసిల్లి శాంతనవునితో నిట్లనియె. 42

—◆◆◆ అగ్ని దేవుఁడు సుదర్శన యనుకన్యకను వివాహంబు సేసికొనుట. ◆◆◆—

చ. అనఘ గృహస్థధర్మమునరయందుఁ జరించి నరుండు మృత్యుసం
జనితభయంబు వాషికోనఁగజాలునొ చాలఁడొ యన్న నాసరి
తనయుఁడు దానికిం దగువీరధంబు దిరం బగునేని జాలు న
య్యను పైడఁ గూడునట్టియితఁహాసము విన్న నరేంద్ర చెప్పెదన్. 43

మ. మనువంశంబునఁ బుట్టి సర్వజనతామందార మై నేల యె
ల్లను బాలించి జగత్త్రయీప్రణుతలీలం బొత్తె దుర్యోధనుం
డనురా జవ్విభునొప్పు నర్హదకుఁ గామావేశముం జేసినన్
వనితారూపము దాల్చి పొందె నతనిన్ శ వై దగ్ధ్యహృద్యంబుగన్. 44

క. ఆరమణికి నతనికిఁ గ, న్యారత్నం బుద్భవించె శ నమరపురంధ్రీ
శ్రీరామణీయకము ని, స్సారం బగునట్లు గాఁగ శ జగతీనాథా. 45

క. విను దానికిఁ బేరు సుదర్శన యన్నరనాయకుండు శ సంప్రీతిమెయిం
బెనిచి తనయగ్నిహోత్రం, బునపరిచర్యలకుఁ బనిచె శ బుజ్జనములతోన్. 46

వ. పనిచిన నప్పొలంతి యప్పనులవెంట మెలంగు చుండె నట్టియెడ. 47

✓ సీ. అర్పించునప్పు డరయ్యంగనకెంకేలి, జగిసాంపు చిత్తంబు శ దిగిచికొనఁగ
నరిసి కన్గొనునప్పు శ డయ్యంతికనుఁగవ, పొలపంబు రాగంబు శ పైదలఁ జేయ
నన్యలఁ బనిఁ బంచరసప్పు డమ్మద్రియ, పలుకులతీపు గోరక్కలఁ 3 గెరల్ప
నల్లన యూఁదెడురసప్పు డకొమ్మవా, తెఱతావి ధైర్యంబుఁ శ ద్రిప్పుకొలుప

తే. మరుఁడు దోడ్తోడఁ దేకువరమాలి కదిసి, తూపుగముల క్రొవ్వాడిమిరసూప నంత
కంత కగల మగువలరవంతఁ దూల, పోయెఁ బావకుఁ డేమి సెరప్పుదు నరేంద్ర.

వ. ఇట్లు మదనాన్ని నుదిలకొని యగ్నిదేవుం డక్కాంతతో నేకాంతంబున నిట్లనియె.

సీ. చిగురుటాకుల గాసిరసేమునీయదుగుల, చెలువంబు సూక్ష్మలఁ ర జేర్చికొనియె
మారేఁడుపండులరగారాము సెఱచునీ, యెలచన్నుఁగవ వేడుకలఁ బొనర్చె
నునుఁదీవఁ జీరికిఁ ర గొననినీమెఁసేవ, చురిపంబు డెందంబు ర మరులుకొలిపె
నెఱసంధురుని సిగ్గురసఱుపంగఁ జాలునీ, నెమ్మోయు దానిమి ర వప్పుసేసె

తే. నాతి నీకు నై పెక్కుబరన్నములు వడితి, నంగజునిచేత ¹వల్లభ ర వగుము నాకు
నావుడును సిగ్గుగదిరి యాశననము వాంచి, యలఁతియెలుఁగున నిట్లనుననాలతాంగి.

క. రులకన్యకలకు వేడుకఁ, ²దలవీడులఁ బరులతోడిరతగుమాటలకుం
దలకొనఁ దగునే గురుజన, ముల కా క తైఱఁగువారు ర పురుషార్థనిధి. 51

వ. అనిన విని హుతవహుం డట్ల కాక యనియె నాసమయంబున. 52

ఉ. ఆనరనాయకుం డొకమరహాధ్వర మెంతయు వేడ్కఁ జేయఁగాఁ
బూని మహీసురావలికిఁ ర బూజ లొనర్పఁగఁ దాను బ్రాహ్మణుం
డై నయ మారఁగా ననలుఁ ర డాతనిపాలికి వచ్చి నాకు నీ
వే నృప నీదుపుత్రిఁ గృప ర యేర్పడ దానము గాఁగ నావుడున్. 53

వ. అవిష్విభుండు. 54

✓ తే. అన్యనర్తుండు దీనుఁ డీరయనకు నెట్లు
గూఁతు నీ వచ్చు నని మదిఁ ర గుత్స పుట్టి
యీఁడ ప్రార్థన మఫల మై ర యేఁగి యజ్ఞ
సమయమున నన్ని దనమూర్తి ర సంహరించె. 55

క. కని యజ్ఞసవతి ఋత్విజులును దానును వెఱఁగుపడి విరలోపము వాటి
లైనాఁకో కర్కగతుల నని, మనమున నూహించి భవ్యమంత్రముఖరుఁ డై. 56

వ. పావకునిం బ్రస్తుతించు చుండ నద్దేవుం డాభూదేవతలకు నల్లన తనతెఱం
గఁజింగించిన. 57

తే. వార లానృపుతోఁ జెప్ప ³గారవంబు, సంతసముఁ దలకొనఁగ నరయ్యింతిఁ జెండ్లి
సేసె విప్రకుమారుఁ డై రచెన్ను మెఱసి, యగ్ని వరియించె నచ్చెరువంద జనులు.

వ. ఇట్లు సుదర్శనావివాహోత్సవం బనుభవించి విభావనుండు విభాప్రభాసమానుం
డగుచు హుతంబులు పరిగ్రహింప దుర్యోధనుయాగంబును ముప్రయోగం బై
చెల్లెఁ బదంపడి. 59

✓ క. అనలునకు సుదర్శనకును, జనియించె నుదాత్తగుణవిరళాలుండు సుద
ర్శననామధేయుఁ డానృపుఁ, డనూనధర్మమునఁ దాల్చె ర నవనీభరమున్. 60

1. గ. పల్లభి. 2. క. గ. దలవీడ్లన వరుల. 3. జ. గారవమున సంతసంబును దలకొల్పి యింతి.

వ. 1(ఆనమయంబున.)

61

ఆ. అతని కోఁగువంతుఁ య డనువాఁడు జనియించె, నుదతయశుఁడు వానికోఁగురఁగుఁడు
నోఁగువతియు ననఁగ న నుదయించి రయ్యోగు,వతికి నావిభుండు న వరుని నరసి. 62

వ. ఒగుల మెచ్చక.

63

క. ఆలేమ నున్ననునకు, నాలింగా నిచ్చె నద్దరహననందనుఁడున్

లోలతఁ గైకొని పరిణయ,కేలి నడపి విమలబుద్ధిఁ న గృతనిశ్చయఁ జ్ఞే. 64

వ. గృహస్థధర్మానుష్ఠానంబునన మృత్యువు జయింతు నని ప్రతిజ్ఞ సేసి యోగువతి
యునుం దానును గురుత్వేత్తంబునకుం జని యందు రమణీయప్రదేశంబున
విశాలపల్ల శాలఁ గావించుకొని యుండె నట్టియెడ నయ్యెలనాగతో నతం డిట్లనియె.

తే. అశిధిఁ బూజించువేడ్క నా న కగ్గలంబు, వెలఁది నీవును ననుకూలనవృత్తిఁ దాల్చి
సాలయ కప్పని నడపఁగారవలయుఁ బూని,యే నిచటనున్నయప్పడు నేనియపుడు.

క. అశిధిజనులు దమతమవాంఛితము లనుభవించునట్లు న సేయం గనినం

గృతకృత్యతఁ బొందరె గృహ,పతియును గృహిణియును ధర్మభారమువలనన్.

✓ క. అతిధి సేనుఁ గోరెనేనిని, మతిఁ గింకిరిపడక యోలరమానగానక నీ

వతనికిఁ బ్రయంబు నల్పును, సతికిం బతిఁనుపు సేయఁ న జను నెల్లదియున్.

—◆— సుదర్శనసింహికి ధర్మదేశర యతిధి నై వచ్చుట. —◆—

క. అని యూఁది చెప్పి యొకనాఁ, డనఁగు యశిం డిధ్ధములకు న నటవీన్ధలికిం

జనినయెడ నతిధి యొక్కఁడు, ననుదెంచిన నాననాదిరసంభావనలన్.

69

క. అతివినయంబున సమ్మానితుఁ జేయఁగ నాలతాంగిరసమ్మోమునఁ జూ

పతఁడు నిలిపి కామాతుర,మతి నైతిం బ్రయ మొనర్పు న మాసిని నాకున్. 70

వ. గృహస్థధర్మప్రకారంబు నీయెఱుంగనియదియే యని పలికిన నప్పరమపతివ్రత
వేటొండుదెఱంగుల నభ్యర్థనీయంబు లయినవస్తువు లుపన్యసించిన నతం డవి
యెవ్వియు నొల్ల ననుటయు.

71

క. సతి దనపతివచనంబులు, మతిఁ జొనుపుం దెంపు మాను న మాన వెఱచు న
య్యతిధిపనుపు సేయక త్రో,చుతలం పలవఱుచుఁ జేయఁ న జూచుం దలరున్.

తే. ఇట్లు లురియాడుచి త్రంబు న నెట్టకేని, నాథుఁడెప్పిఁధర్మంబునకుఁ జొరంగ
నూలుకొల్చి నిర్ణయమునఁ న గీలుకొన్న,లజ్జప్రేగునఁబోలె వ్రారలంగ మోము.

క. తెఱవ యెడఁబాటుమాటం, బఱివ్రాయినకొంకుతోడ న బ్రహ్మణఁ గొని క
న్మఱుఁ గగునెడకు సరిగె న, త్రటి వచ్చె సుదర్శనుండు న ధరణీనాథా.

74

ఆ. వచ్చి పల్ల శాలనవాకిట నిల్చి య, త్రన్విఁ బిల్చె నతిధి న దాని నల్ల

నూర కుండు మనియె న నువిదయు భూనుర,శాపభీతి నెలుఁగు న సూపకుండ. 75

సీ. పేర్కొని పలుమాఱుఁబిలిచి యోయనుట లేకున్న నయ్యింటిలోఁగన్నునఱపి
వల్లభఁ గానక ర వహ్నితనూజుండు, దలఁ కొంది ప్రేముఁడీపలుకు వలుక
నతని నుద్దేశించి ర యతిధి నా కాతిధ్య, మొసరించుచున్నది ర వనిత నీవు
గృహధర్మవిదుఁడవు ర కినియకు మయ్య మ, మృనుడు నష్టకమపురణ్యాత్మకుండు

తే. నీదుకతమున నేను సకమోగమగ్న

మాననుఁడ నైతి 1నతిథులు ర మహితపూజ

నములు గాంచినగృహములు ర విమలతరము

లఁడు బుధు లింతి యెఱుఁగుదు ర నట్ల నడతు.

76

వ. అని పలికి వెండియు.

77

ఉ. నావచనంబునట్టుల మరలంబును దీనికి సాక్షు లుర్వియుఁ

బావకుఁడు జలంబును నరభంబును వాయువుఁ జంద్రసూర్యులు

నావుడు మ్రోసె నాకనమురవక విశవంబుగ దివ్యవాణి సం

భావితఁ డీతఁ డీభువిత్రపల్కు నిజం బని కారవేశ్వరా.

78

ఆ. అప్పు డతిధి ప్రీతి ర నతనినన్నిధి కేఁగు, దెంచి దుర్నిరీత్యర తేజ మడరఁ

దనదుమూర్తి యధికరతరసమున్నతిఁ బాలు, వెనఁగ నిల్చి యతని ర కిట్టు లనియె.

సీ. ధర్మ దేవత నేను ర దగ నీదుచి త్తంబు, నారయ వచ్చితి ర ననఘ నీవు

నిశ్చలవ్రతుఁడవు ర నీప్రతిష్ఠకు హాని, గలిగినఁ దెఁజూడఁ ర దలఁచి తిగు

వెనువెంట మృత్యువు ర విను జయించితి దానిఁ, గామరూపాదివిరకారసహిత

ముగ నంతరంగంబు ర మున్న గెల్చితి భవత్ప్రతియుఁ బవిత్ర యశ్శ్రుతితచరిత

ఆ. యొడలితోడ నీకు ర సూర్యులొకమునకు, నరుగ వచ్చు నెప్పు ర డరుగుతలఁపు

దోచె నప్పు డిదియుఁదోడిద యై ప్రీతి, నరుగుదెంచు ననియెఁగురువ రేణ్య. 80

వ. అని వెండియు.

81

చ. సరవర పొల్పు నోఘవతి ర నా నది యై జనపావనాశ్మతిం

బరమతపంబులోనినగరపాలను నియ్యమ యున్న సామున

న్వేరవునఁ దొంటిమై నిలిచి ర నీకుఁ దగం బరిచర్య సేయు ని

చ్చరితము మీకు నిర్మలయశంబు నొనర్చుట కే నొనర్చితిన్.

82

వ. అని చెప్పి ధర్మండు ధవళహయసహస్రంబు పూనినరూపనీయరధంబునం జరయె

నోఘవతి యద్దేవునిచెప్పినట్ల వర్తిలై నుదస్థుండును బరమసంతోషభరితుం

డయ్యెఁ బాండవాగ్రజా నీమనంబున నెక్కిలుపు మిక్కధ హభిప్రాయంబు. 83

ఆ. అతిధిపూజఁ గడచినట్టిధర్మపు గృహస్థులకు నొండు లేమి ర దెలుపు చున్న

యది సమస్తకిల్బిరూపహ మియితి, హాస మిచ్చు నెల్ల ర యభిమతములు. 84

క. అనినఁ బితామహుతో న్నజ్జనపతి గ్రాహ్య మవులరజాతులు మూఁట

రించి వైశ్యుండు క్షత్రియుండు (నష్పణ్యాచరణంబునకు) బదివేలుమడుంగులు నిర్వర్తించి క్షత్రియుండు దుర్బ్యాప్తాణండు (నానియమంబునకు) లక్షమడుంగులు సల్పి శమదమసత్యాహింసల సమాత్సర్యంబున నార్యబ్రాహ్మణహృదయంబులు సదయంబులు గావించి దుర్బ్యాప్తాణండు సద్బ్యాప్తాణండు గడు నిట్లు బ్రాహ్మణ్యం బలతులం బడయ వచ్చునే పడసియు నది సెడ కుండ నడప శక్యం బగునే యనేకజన్తంబుల నొకప్పుడు బ్రాహ్మణజన్తంబు నొందియుం గొందఱు ధనవాంఛావిషయతొల్కాదులం దదాచారంబు దిగవిడిచి చెడుదు రిట్టిమహాపదంబు గోరి నిన్ను నీవ యేల వినాశంబు నొందించుకొనెద వీతపోనిష్ఠ సాలించి తగునది యొక్కవరంబు వేడు మనియె ననిన వా డూర కున్న నాఖండలుం డరిగె వెండియు.

97

క. అంగుష్ఠ మొకటి మోపి మతంగుండు నూతేండ్లు సేసె ర దపము నియత్తిమై నంగముతో లఘులతో, నంగతముగఁ దోప వెక్కనముగా నరముల్.

98

ఆ. ఇట్లు సేసి శక్తి ర యెల్లను గడచన్న, నతఁడు నేల వ్రాలె ర సతిరయమున వచ్చి యమరఁ బట్టి ర వాసపుఁ డక్కట, నీకుఁ జెప్పనయ్య ర నెమ్మి నేను.

99

వ. క్షత్రియాదులచేతనుం బట్టు వడనిబ్రాహ్మణశార్దూలంబుతోడిమేలంబు దక్కుము నీకు నొక్కవరం బిచ్చెదం గైకొను మని పల్కుటయు నతం డొడఁబడినం బరమాదరంబున.

100

✓ఆ. చండదేవుఁ డనఁ బ్రశస్తి వహించి ను,స్త్రీలు పూజనంబు ర సేయఁ గామ రూపభారి వై నిరయాపింప విహగభా,నంబు గల్గి ప్రచుదరవర్తి వగుమ

101

క. అని వర మిచ్చి మహేంద్రుండు, సనియె ననిన విని యజాతరశత్రుండు గాంగే యునితో బ్రాహ్మణ్యము వెఱ,జనులకుఁ బొందంగ నిట్లరశక్యం జేనిన్.

102

—◆◆◆ విశ్వామిత్రునకు బ్రాహ్మణ్యంబు గలిగినతెఱంగు. ◆◆◆—

వ. విశ్వామిత్రుం డెట్లు వైందె నతైఱం గెఱింగింపవే యని యడిగిన నన్నరదేవు నకు దేవవ్రతుం డిట్లనియె.

103

సీ. జాహ్నువీ దేవికి ర జనకుం డై వెలసిన,జహ్నునికులమున ర సంభవించె గాధి నాఁ బ్రకటభూతకాంతుఁ డాతనిపుత్రి, యగుసత్వవతిఁ దన ర కాలిఁ గాఁగ ని మ్మని యర్థించె ర నమ్మహీశ్వరు ఋచీ,కుం డనుముని భృగుశకులవరేణ్యుఁ డతని కీ నొల్ల కరప్పతి దనకూతున, కుంకువగాఁ జెప్పె ర నొక్కకర్ణ

తే. మనితమై తెలుపారెడురహరులువేయి, మానియై భార్గవుండు దేరఁబూని వరుణుఁ గానఁజని యవ్విధముఘోటరకముల వేఁడె,నాతఁ డిచ్చుట కొడఁబడిరయతనితోడఁ

క. నీవలసినప్పు డట్టిహ,యావలి ప్రభుభించు నెచట ర నైన ననవుడున్ దీవించి యరిగి యమ్ముని, దేవతటినియు త్తరంపుఁరదీరమునఁ దగన్.

105

వ. నియతుం డై తలంచినతత్త్వణంబ గాధి సెప్పినచందం బగుగుఱ్ఱంబులు వేయునుం

బుడమి బాఁమి పాలించి నిలిచె డానం గన్యకుబ్బంబున కనతిదూరం బగు
తత్ప్రదేశం బశ్వశీర్షంబున బరగె నమ్మనికుమారుం డత్తునంగంబుల నిచ్చిన
నచ్చెరువును సంతోషంబును శాపభయంబును ముప్పిరిగొనా దనపుష్టికి నుంకు
వగా నియ్యకొని. 106

తే. గాధి యమ్మనిపుత్తు శీరఃస్రమునఁ జెండ్లి, సేసె నిట్లు నరించి ఋశీచీకుఁ డధిక
సమ్మదమున గృహస్థధర్మమ్ము నడపు, చుండ్లి సంతానకాంక్ష నరయ్యవిదలోడ.

వ. నీకుం బుత్రోత్పత్తి గావించం జూచుచరువు సంపాదించెద సనియె దొల్లి దాని
తల్లి దనయల్లునిచుహనుభావం బెఱుంగుటంజేసి యాసత్యవతితో నాకుం దన
యుండు నలుగ యు సేయునట్లుగాఁ బుణ్యకర్త యగునీభర్తం బ్రాధింపు
మనినయది గావున నమ్మాట యమ్మదియ యతినికిం జెప్పిన నవ్వరచుధర్మ పరుండు.

తే. రెండుచరువు లొక్క యొక్కండు బ్రాహ్మ
ణత్వ మత్యుజ్జ్వలముగ నొనరవ్వు నొకటి
రాజభావంబు నధికతీవ్రముగఁ జేయఁ
జాలునట్లుగ నిజతపశ్రశ్మక్తిఁ జేసె. 109

వ. ఇట్లు గావించి యారెంటిని సత్యవతికిం జూపి తత్ప్రభావంబు వేఱువేఱు యుప
న్యసించి యొత్తం బయినచరువు మీతల్లి కిచ్చి ¹బ్రాహ్మం బయినదాని నీవు
పుచ్చికొనుము ఋతుకాలంబున నీతల్లి యశ్వత్థంబును నీ పుదుంబరంబును
నాలింగనంబు సేసి భక్తితో మీమీచరువు లుపయోగించునది యని నియో
గించె వారియుపయోగంబునమయంబున విధివశంబునంజేసి. 110

క. చరువులు నమ్మని చెప్పిన, తరువులు వీడ్వడియె నుత్తకుఁ ర దల్లికి నట్ల
య్యిరువురు నుపయోగింపఁగఁ గరువులు ద తత్ప్రకారకలితము లయ్యెన్. 111

వ. దివ్యబోధమహానీయుండు గావున. 112

ఆ. చ్యవననందనుండు ర సత్యవతీగర్భభంగి సూచి యకట ర బ్రాహ్మణుండు
గాఁడు తరుణి నీదురకడుపులోపలివిడ్డ, క్రూరుఁ డైనరాచరకొడుకు గాని. 113

వ. అని పల్కి చరుతరువ్యత్యాసంబున నట్లగుట దేటపడం జెప్పిన నబ్బటి య
త్యంతవిషాదవేదనాదూయమానమానస యై. 114

క. నీకుం బుట్టెడికొడుకు వి, వేకనిధి బ్రాహ్మణశ్రవణవిహింసఁ జైన
లోకము మెచ్చునె యట్లులు, గా కుండఁగఁ జేయు తపమురగారవ మొప్పన్.

తే. నాకు నివ్వర మిమ్మని ర నస్తు యగుడు, వీడు బ్రాహ్మణుఁ డగుఁగాక ర వీనికొడుకు
నందు రాజత్వసంపద ర యతిశయిల్లు, ననియె గరుణార్ద్రచిత్తుఁ డై రయ త్తపస్వి.

వ. అట్లమ్మని యావహించుటకతంబున సత్యవతీపుత్రపౌత్రు లై నజమదగ్నిపరశు
రాములు క్రమంబున బ్రహ్మక్షత్ర తేజోవిరాజితు లయిరి గాధిభార్యకు జనియించి

1. క. గ. ట. బ్రాహ్మణం బయినదాని.

విశ్వామిత్రుండు.

క. సరనాథుం డై యుండియు, జరుతరుగుణసంక్రమమున శ సద్బ్రాహ్మణతా
స్ఫురణంబు నడసె దశమును, గర మధికం బతనియందుఁ గలిగె గుమారా.

—♦— వీతహవ్యం డనురాజునకు బ్రాహ్మణత్వంబు గలిగినప్రకారము. —♦—

వ. అనిన విని ధర్మజుండు వీతహవ్యం డనురాజు బ్రాహ్మణత్వంబుఁ బడసె నని విందు
సత్తైఱం గెఱింగింపు మనవుడు నతనికి శంతననందనుం డిట్లనియె మనుసంభవుం
డై నశ్రాత్మాత్మియన్వయంబున హైహయం డనునొక్కజనపతి జనియించి వత్సదే
శాధీశుం డయి పోలిచె నాతనికి వీతహవ్యనామంబుమం గలిగి యుండుఁ దనీయ
భార్యలు పదుండు వారలు వీరులుం బ్రబలుల నగువుత్తుల నూర్వురఁ గాంచి
రమ్యహారభులు విక్రమకతూహలంబున.

119

సీ. హగ్యశ్వుఁ గాఢీశు శ నాజికఁ బిల్వించి, యొక్కయుమ్మడి లావుగసుక్కు మెఱయఁ
బొదివి చంపిరి వానిశ్రుత్తుండు పట్టంబు, గట్టె నుదేవుడు శ గ్రమ్మఱంగ
నురవడి నరిగి యాద్యధరణీశు ననిఁ దెగఁ, జూచి రాహైహయగనుతులు గడిమి
నాతనినందనుఁ శ డగుది పూదానుడు, రాజైన సమృద్ధీరమగుమిఁద

ఆ. నడచి వారు ఘనరక్షణం బొనరించి సై, న్యంబుఁ ద్రుంచి రోడిరయతఁడు వాఱి
ప్రకటనంయమిని భరదద్వాజమునిఁ గని, యధికభక్తి నతనిశాశ్రయించి. 120

క. తనకులము వీతహవ్యుని, తనయులచేఁ ద్రుంపఁబడుట శ దగ నెఱిగింపఁ
విని యతఁ డోడకు నీ కొక, తనయునిఁ గల్పింతు రిపువీరదారణనిపుణున్. 121

వ. అని పుత్రకామేష్టి సేసినం బ్రభవించినపుత్తుం డప్పుడ పదుమూఁ డేండ్లప్రా
యంబువాఁ డియ్యెఁ బ్రతర్దననామధేయుం డగునక్కమారుం డమృహత్మ్యని
యనుగ్రహంబున వేదంబులు ధనుర్వేదంబును వేగంబ యధిగమించి. 122

చ. ముని కృప నావహింపఁగ సరముజ్జ్వలతేజముఁ బొంది శ్రీతిమై
జుకుండు యావరాజ్యపదరసంగతుఁ జేసినఁ బేర్చి యవ్విభుం
డనుమతి సేయ నెత్తి చని శ యాజిముఖంబున వీతహవ్యనం
దనతతి నెల్ల గీటడఁచె శ దర్ప మెల్వఁగ నశ్రమంబునన్. 123

క. తనయులఁ దెగటార్చి వడిం, దనమిఁదం గవిసినం బ్రతర్దనుశౌర్యం
బున కలికి వీతహవ్యం, డనయము వెనఁ బాఱె భృగువురనాశ్రమమునకున్. 124

ఆ. పాఱి భీతి దోఁపఁ శ బల్క నమ్మని దన, దై నశిష్యసమితిలోన నునిచె
నతనిఁ గాళిరాజరనుతుండును వెనువెంటఁ, దగిలి యచటి కరిగితగువిధమున. 125

క. మునిపతికిని వినయము సేసిన నిట రాకకుఁ గతంబు శ సెప్పు మనియె న
జ్జనవంద్యుఁ డక్కుమారుం, డనఘా మధ్యస్థస్త్రీ శ వై విన వలయున్. 126

వ. అని పనికి తమకులంబు వీతహవ్యునికొడుకులచేత నశించినవిధంబు దాను వారల
నందఱ మ్రుందించుటయును వీతహవ్యం డాహవంబునం దనకు నోడి పాఱుట

యును జెప్పి మునీంద్రా యారా జట వచ్చె నాతనిం బాలియి చుట్టకై వచ్చితి
ననిన నత్తపోధనన త్తముండు. 127

క. విను మిచ్చట నృపకులనం, జనితుండు లే డింతయుం బ్రశస్తమహీదే
వనికాయమ కనుగొను మని, తనశిష్యప్రతతిఁ జూపెదయ చిగురొత్తన్. 128

వ. చూపినం జూచి. 129

ఆ. ఆతఁడు నగుచు భృగునిరయడుగుల కెఱిగి మహాత్మ దీన నేఁ గృతార్థవృత్తి
నైతిఁ బగతు నిట్లు ర జాతికిం బెడఁబాపి, గాసిగాఁగఁ జేయఁ ర గంటిఁ గాన. 130

క. కలుగునె యమోఘ మగునీ, పలుకున కనృతత్వ మేను ర బనివినియెద న
స్థలఘక్మంఁ జూడు మని తగఁ, బలికిన ముని ప్రీతి నాన్యరపతి వీడ్కొలిపెన్.

ఆ. వీతహవ్యుడును మరహాతపస్సందీప్తుఁ, డై నయమున్నుండ్రు ర నప్రతర్క్య
భంగిభాషణములరబ్రాహ్మణుఁడై గృత్స, మదనమాఖ్యుఁ గాంచెరమహితనుతుని.

వ. తత్పుత్రపౌత్రక్రమంబున నుతేజసుండును వర్చసుండును విహవ్యుండును విత
త్యుండును సత్యుండును సంతుండును శ్రవసుండును దమసుండును బ్రకాశుండు
ను వాంగిం ద్రుండును బ్రమతియును రురుండును సముదుండును శునకుండును
శౌనకుండును నన మహాద్విజులు జన్మించి రిట్లు విద్యామాక్తిక శ్రేణివంశం బగు
మునివంశంబునకు మూలం బయి యవ్వీతహవ్యుండు భవ్యమూర్తి వడసెఁ బాం
డవాగ్రజా యింక నెయ్యది యడిగెద వడుగు మనుటయు నతండు దైవంబును
బౌరుషంబు ననురెంటియందు నెయ్యది యధికంబు సెప్ప మనిన నప్పరుషవరుం
డు దొల్లి యిట్లు వసిష్ఠుండు బ్రహ్మ నడిగిన నమృహత్తుం డుపదేశించినవాక్యం
బులయర్థంబు లుపన్యసించెద నాకర్ణింపు మని యిట్లనియె. 133

◆◆◆ భిష్ముండు ధర్మరాజునకు దైవపౌరుషంబులతెఱుం గెఱింగించుట. ◆◆◆

✓క. తే. త్రంబు పురుషకారము, ధాత్రీశ్వర బీజ మయ ర దైవము రెండున్
సూత్రపడఁ గూడెనేనిం, బాత్రం బగుఁ గర్మకరుండు ర ఫలమున కెందున్. 134

క. ¹విను పురుషుండు గావింపని, పనులకు దైవ నుది యెట్లు ర ఫల మొనరించున్
జనములు కార్యము నడపఁగ, ననుకూలత నిచ్చుఁగాక ర యయ్యెఫలముల్. 135

తే. పౌరుషమ్ము దైవంబునోర్పాటు లేక, ఫలముఁ బొందంగ నేరదు ర పార్థివేంద్ర
విత్తు సహకారి గాకున్న ర రిత్తనేల, వంధ్య మగుఁగాక తా ఫలరవంత మగునె.

తే. మేలు రెండులోకంబులరమేల తెచ్చుఁ, గీడు సేసిన దప్పుదు ర కీడ యగుట
గాన పురుషవర్తనమునరకానుకూల్య, శీల మగుదై వ మది ఫలరసిద్ధిఁ జేయు. 137

క. అనలం బించుక యైనఁ బ, వనుచే వెలుఁ గొంచుమాడ్కి ర వర్ధనముం బొం
దును సత్కర్మాచరణం, బున దై వమునానుకూల్యము కురు ప్రవరా. 138

క. నేయి పాలు పఱిన దీవియ, మాయుకరణిఁ ²గర్మసిద్ధి ర మలిఁగిన హీన

- త్వాయ త్తం బై తానును, మాయును దై వానుకూల్యమహిమ మహీశా. 139
- తే. పరశురాముడు భృగుుడును శ బలియు లోను
గాఁగ మహనీయపురుషులు శ కర్మసూక్ష్మ
భంగిఁ గలుపితదైవప్రభావితాత్మ
తైరి కర్మంబు దైవంబు శ నలఁతు లెట్లు. 140
- క. విను పౌరుషమును దైవము, నన రెండును గార్యఫలము శ నందింపఁగ నె
ట్టన కారణములు గావున, జననాయక సదృశములు విశేషాచరింపంగన్. 141
- వ. అనిన విని ధర్మతనయుండు సత్కర్మంబుల నయ్యెడుఫలంబులు విన వలతు
ననుటయు నక్కురున త్తమునకు నక్కురుపితామహుం డి ట్లనియె. 142
- సీ. అధ్వపరిశ్రాంతుఁ శ డగువితవానికి, నన్నం బిశినఫల శ మట్టి దిట్టి
దనఁ బెద్ద యగ్ని సరమారాధనమునకుఁ, జౌరుషశ్రేష్ఠత శ భవ్యదాన
ములకుఁ దత్తద్వస్తువులమహామహిమలు, మానంబునకుఁ బరిరక్షానశక్తి
యతులతపంబున శ కధికభోగము లహిం,నకు రూపబలచిదైర్వీర్యసిద్ధి
ఆ. బ్రహ్మచర్యమునకుఁ శ బరమాయు వ్రవవాన,ములకుఁ జిత్తశుద్ధి శ ఫలజలంబు
లాహరించి యునికి శ కాధిరాజ్యము పత్తభక్షతకు దివంబు శ ఫలము లధిప.
క. శ్రుతివతనమునకు సర్గ,ప్రతిబోధంబునకు వరున శ ఫలములు సౌఖ్య
స్థితియును సుగతియు సత్య,వ్రతమునకు ఫలంబు ముక్తి శ వసుధాధీశా. 144
- క. ద్రుమముల దళకునుమఫలో,ద్గమములక్రియఁ గర్తముల నోడవుఁ దత్ఫలముల్
దమతమతఱిఁ గర్తకు భోగ్యము లై నియతిని శుభాశుభాకారములన్. 145
- వ. అని చెప్పి. 146
- చ. వినుము జరానుబంధమున శ వెండుకతండముఁ బండ్లు వీనులుం
గనుఁగవయుఁ జరం బొరయుఁ శ గాని యెకప్పడుఁ దృష్ణ జీర్ణ గా
దనయముఁ బేర్చి ప్రాణముల శ నన్నక పో దది రోగ మల్పబు
ద్ధి నరులు ద్రోవ లే రది మరదిం జొరసీరు సుఖార్థు లై బుధుల్. 147
- ✓క. పాపంబుఁ బుణ్యమును దృష్టాపరులకు దుఃఖసౌఖ్యసంపాదు లగున్
భూపాల విత్పృష్టులు నిర్దేవు లగుట వారిఁ బొంద శ లే వాఫలముల్. ? 148
- వ. అని పల్కినం బాండునందను లందఱుం బ్రహర్షోత్కర్షంబు నొందిరి గంగా
నందనుండు ధర్మనందను నుద్దేశించి యాయర్థజాతంబు మునిప్రణీతం బయి
యధిగతం బై నది నీకు నుపదేశించితి నీ వింక నేమి విన వల తనవుడు నాభూ
వల్ల భుండు నిజాశ్రయంబున కాన్పదం బయినపురుషునెడ భక్తజనంబుచరితం
బెట్టిది గావలయు నని యడిగిన నతం డతని కి ట్లనియె. 149
- ◆— భీష్ముడు ధర్మరాజున కాశ్రయం బెప్పడు నపరిత్యాజ్యం బని చెప్పట. —◆—
- క. విను కాశీశ్వరుదేశంబున నొకలుబ్ధుఁడు వేట శ వ్రాయినచోటన్

- ఘనతరవిషదిగ్ధశరం, బుచ నేశిచ మృగముఁ దప్పి ర భూజముఁ దాఁకెన్. 150
- క. పూవులఁ గాయలఁ బెరిగిచ, యాపృక్షము శుష్క మయ్యె ర నవ్విషమున ధా
శ్రీ సర తదీయకోటక. మావాసము గాఁగ నొకమరహాశుక ముండున్. 151
- క. పి తరువు నిడిచి మోవక, హృదయంబున భక్తిపేర్చి ర నెండను గాలిన్
బెడరక స్మృతియై నయ్యెడఁ, గదలక యుండె ననుజీవితగౌరవ మెనఁగన్. 152
- ఉ. దానియుదాత్తపృత్తము కరతక్రతుఁ డాత్మ నెఱింగి వచ్చి బెం
జ్జైనది యిమ్మహీజము మరహాతరువుల్ ఫలవృద్ధి నొంది యి
క్కాన చనేకముల్ గలుగఁగగా నిటు లేటికి నిందు నిల్వ నో
మానితకీరమా యనియె ర మానుషభంగిరూప మొప్పఁగన్. 153
- వ. అనిన విని యాశుకంబు. 154
- చ. అనయముఁ బండు చుండునెడ ర నాశ్రయ మొప్పిన నిల్చి యెండి పో
యినతిజ్జే బాసి పోక తగ ర వెల్లు కృతఘ్నుత గాదె యివ్వధం
బనిమిషనాథ యచ్చ నశఁ ర పిచ్చెరు వంది పురాకృత్యోపసం
జనితవిశేష మీఖగము ర జానుగ నన్ను నెఱింగె దీనికిన్. 155
- వ. మే లొనరెదం గాక. 156
- క. అని తలఁచి నీదుపలుకులు, విని మెచ్చితి వరము గోరు ర విహగోత్తమ నీ
వనిన శుకంబు మహీజం, బునకుం బేరెలమి వేఁడె ర భూపనరేణ్య. 157
- ఆ. అమరవల్ల భుండు ర నమృతసేచనమున, భూజమునకుఁ దొంటిరహిల్వుకంఁపె
మిగుల నెలమి సేసె ర మేలియాశ్రితు లిట్ల, మనుతు రధిపుఁ గురుకురమారవర్య.
- ◆◆◆ విభలకుం బాటించవలయువారిని భీష్మఁడు ధర్మరాజునకుఁ జెప్పట. ◆◆◆—
- వ. అనిన నతం డెవ్వరిఁ బాటించుట విభలకు వలయు నని యడిగిన నాభూపతికి
భీష్మం డిట్లనియె. 159
- సీ. జననాథ విను తపరస్సాన్వధ్యాయముఖకర్త, కరణత నుభయలోకముల వశగ
తములఁ జేయఁగఁ జాలురధాత్రీసురులు మన్న, నకుఁబాత్రములు పతి ర నాతి కెట్లు
రాజునకును నట్లు ర బ్రాహ్మణుం డొడయుండు, బ్రాహ్మణుం డనుమాట ర పావనంబు
హర్షించి శుభముల ర నలిగి యాపదల నిం, ద్రున కై నఁ జేయు విర్రుండు నృపతి
- ఆ. గొడుకుఁబోలె నరయరగురుఁబోలె గొలువంగ, నగ్నిఁబోలె నిష్ఠ ర నర్చితుఁడుగఁ
జేయ వలయు విప్రుఁ ర జెప్పెద వేదసం, వాద మేకబుద్ధి ర నాదరింపు. 160
- వ. వేదంబులు తమలోనఁ గోషి సేయునమయంబున. 161
- సీ. బ్రాహ్మణజాతికిఁ ర బరిభవం బొనరింప, మున్ను చేసినపుణ్యములు నశించు
జపహోమముఖకర్తరసంచయంబున కధి, కతరంబు విప్రమురఖమున నిడుట
1 భూనురార్చన మొకమానంబు నల్పినఁ, బాపంబు లెల్లను ర బాసి పోవు

నగ్రసర్జలఁ గాంచి ర యాదరింపక యుండు, కంటెను గీ డొండు కలుగ దరయ
తే. నని క్రమంబున ఋగ్వేదమును యజుస్సు, సామము చధగ్వణమును ర సారభూత
భవ్యసంభాషణము సేత ర దివ్యమానుల. నలన విందును కౌరవశకులవనిత్ర.

—◆◆◆ భీష్మఁడు ధర్మరాజునకు బరమ మైనధర్మంబు సెప్పట. ◆◆◆—

- సీ. అని చెప్పి భీష్మఁ డగ్రమునుజేంద్రుతోఁ బరమశ్రేష్ఠ మైనధర్మంబుఁ దెలియ
విను మని పల్కి యి ర ట్లను మద్రనాథుండు, సత్యవతీపుత్రుర బరణములకు
నెఱుగి కేలు మొగిడ్చి ర యెద్దాని నెఱుఁగుట, యెఱుకల కెల్లను ర నెక్కు డని స
భక్తికసమృత్తిఁ ర బ్రార్థించి యడిగిన, నమ్మహాముని డయ ర సతనిఁ జూచి
ఆ. విష్ణు నెఱుఁగు టధికవిమలబోధము యజ్ఞ, మూర్తి యజ్ఞకర్తృమూర్తి యజ్ఞ
కలనమూర్తి యజ్ఞశఫలమూర్తి విష్ణుఁ డ. తండు కృష్ణుఁ డమలతరచరిత్ర. 163
వ. అని సల్కి యమ్మహాత్ముండు వెండియు శల్యున కి ట్లనుఁ గృష్ణుండు వినుచుండఁ
గొందఱు బ్రహ్మణు లతని నుపలక్షించి నాతో విభ్యాలుండు యాదవుం డైన
వసుదేవునకుఁ గంసానుజ యైనదేవకియందు జన్మించినవాఁ డితని నీవు క్రతువురు
మృ డని కొనియాడుటకుఁ గతం బేమి యని యడిగిన నన్నారాయణుండు నగుచు
నన్నుఁ గన్గొని వీరలప్రశ్నంబునకు నుత్తరంబు దగ నిత్తు గాక యనిన నద్దేవునకుం
బ్రణమిల్లి యే ని ట్లంటి 164

- ✓ ఆ. వేదమయుండు వేదగ్రవేద్యుండు వేదార్థ, విత్తమప్రియుండు ర విష్ణుఁ డీతఁ
డిట్టిఁ డగుట యాత్మ ర నెఱు గుట యుత్తమ, బ్రహ్మజాత్వసిద్ధి ర భవ్యలార. 165
వ. అనిన విని వాగలు శిష్యానకు గృతకృత్యు లై రని చెప్పిన మద్రవిభుండు మాన
సంబు మాలిన్యరహితంబును బ్రసాదనహితంబును నయి చరితార్థం డయ్యెఁ
బాండవాగ్రజా నీకు నీయర్థంబు విజ్ఞాతం బగుట యెఱుంగుదు నై ననుం బ్రజ్ఞా
విశుద్ధికరణం బాచరించితి నని చెప్పటయు నతం డత్యంతసంతృప్తాతరంగుం
డయి గరుత్మంతుండు మహానుభావుం డని విందు నవ్విహగవిభునివృత్తాంతంబు
తెఱుం గెఱుంగ విన వలతు వివరింపవే యనుటయు నతం డచ్యుతు నాలోకించి
యానుపర్ణుండు నీన కా విని యుండుదుం జెప్పెద ననవుడు సప్నంఢకీకాక్షుండు విక
చనదనుం డై యట్ల చేయు మిక్కురుపతికోర్కి వీర్పుట కర్తవ్యం బని పల్కిన నా
దేవవ్రతుండు భూవల్లభున కి ట్లనియె. 166

—◆◆◆ భీష్మఁడు ధర్మరాజునకు గరుత్మంతునిచరిత్రంబు సెప్పట. ◆◆◆—

- సీ. కశ్యపుభార్యలు ర కద్రువ వినత నాఁ, గల రాతపస్వి వారరలకు వరము
కరుణ నిచ్చెద నన్నఁ ర గద్రువ వేపుర, వినత యిద్దఱు వేడిరకొనిరి సుతుల
మునియు న ట్లగుఁగాకరయనియెఁ బదంపడి, యండముల్ వేయునురనండయుగము
వరుసన యాకద్రువకు వినతికుఁ బుట్టె, నవి కుండముల నిడి ర యరసి యుండి
తే. రహిసహస్ర మేనూఁజేండ్లురనంత నుదయ, మయ్యె నవ్వేయిగుడ్డుల ర సధిక బలముఁ

- దేజమునుగల్గియానర్పరాజి యొప్పు, చుండెనారెండు విరియకరయుండెమఱియు.
- క. తననవతి యైనకద్రువఁ, గని వగపును మత్సరంబుఁ శ గదిరెడుమదితో
వినత గడుక వేగిరఁజడి, యనీతి నొకయండ మవియ శ నడిచె నరేంద్రా. 168
- వ. అడిచిన నందు. 169
- క. పులుఁ గొక్కఁడు పూర్వాంగము, గలిగి జనించుటయు వానిఁ శ గని యానతి గ
న్నుల చక్రశంఖంబులు పె, ల్లొలుకఁగ శోకమున మునుఁగునల్లముతోడన్. 170
- వ. నివ్వెఱపడి యుండ నయ్యండజంబు. 171
- చ. ఇరువుర మేము వుట్టుదు మరహీనపుమేనులతో మహాబల
స్ఫురణ వెలుంగ నప్పెనువుఁ శ బొందఁగనీ కవియించి తిట్లు మ
త్సరమునఁ జాపలంబునను శ దత్తుల మందుము నీనపత్నికిఁ
వరపుడ వై చరింపు మని శ వారనినెవ్వగ శాప మిచ్చినన్. 172
- క. వెలువెలఁబాటుచు వడఁకుచు, నలుకుచుఁ దనమోముఁ జూచునయ్యంగన న
ప్పులుఁగు కృపఁ జూచి తల్లి, వలవ దడల నిది విధాత్మరవశ మయి వచ్చెన్. 173
- వ. అని వెండియు. 174
- శా. ఏనూతేండకుఁ బుట్టు నాయనుజుఁ డిం శ కీయున్నయండంబు నె
ఘ్నేనఁ ధైర్యము గల్గి కాపుము ప్రయతాన్వీక్షిమై వాడు ద
ర్పానూనుండు బలాభిరాముఁడు ¹మదీరయస్కూర్తిమస్తూర్తి నీ
కానందంబుగ నీగు దాస్యము త్రిలోకకాశ్చర్యసంపాది యై. 175
- వ. అనియె నిట్లు ప్రధనువుత్త్రుండు వికలాంగుం డగుటకును శాపప్రాప్తికిని బరమ
నిర్వేదనంబు నొంది వినతయు నవ్విహంగంబు నిర్దేశించినకాలంబు ప్రతీక్షించి
యయ్యండంబు రక్షించికోని యుండం దత్సమయనమాగమంబున. 176
- చ. ఘనతరకంధరుండు దృఢశకాయుఁడు దీప్తముఖుండు రక్తలో
చనుఁడు మహోత్తమాంగకుఁడు శ చారునుసంగతపక్షసారమం
డనుఁడు పరిస్ఫురద్ద్యుతివిరడంబితబాలదివాకరుండు లో
కనయనపర్వనిర్వహణకారి ముపర్ణుఁడు పుట్టె భూవరా. 177
- క. ఆనమయంబున నరుణో, ద్భాసితగాత్రుండు దోలుతరపట్టి యరుణుఁ డు
ల్లాసి యగుచు రవిపరిచ, ర్యానుఖ మెదఁ గోరి చనియె శ సంబరవీధిన్. 178
- మ. జననిం బాసి జనించునష్ట తన యిరచ్చం బక్షీనాథుండునుం
జని పద్మోద్భవకల్పితంబు లగుభోరజ్యంబుల్ శరీరంబు వ
ర్ధన మొందింపఁగ సిద్ధసాధ్యగణముల్ శ దక్ష ముద్దు సేయంగఁ గ్రీ
డనలోలత్వమునం జరించుఁ బరితురప్తస్వాంతుఁ డై యెల్లెడన్. 179

- వ. అక్కాలంబున వినోదంబునకై యరిగి యొక్కయెడ. 180
- సీ. చంచులఁ జగురాకుఁ శ్రీజుచియాడుచు నలి, నెలుఁగించుగండుఁగోరయిలసాంపు
నలరుఁదేనియ గ్రోలియన్నుసోలంబుల, మురియుతేఱులనునుశ్రమోతయింపుఁ
దనిపండ్లరస మాని శ్రీతమలోనఁ జెలఁగుచుఁ, బలికెడురాచిల్కశ్రపదువురంగుఁ
గొలఁకులకెలఁకులఁ శ్రీగూడి క్రీడించు చుం, డెడునంచతండంబునడబెడంగుఁ
- తే. దరఁగఁదేలుచుఁ బూదీవఁదగులఁబడుచు, వచ్చుచిటుగాలిసోకునుశ్రమెచ్చిమెచ్చి
తగిలికొనియాడుచును వినశ్రతయును గద్రు, వయును మున్నీటిచేరువనమునందు. 182
- వ. మెలఁగు చుండి రట్టియెడ. 182
- చ. కరువునఁ బోసిరో విధునిశకాంతి నుధాబ్ధితరంగఁ దెచ్చి గం
డరు వైనరించిరో హరుజరటాస్థలికిం దొడ వైనయేటివె
న్నురువునఁ జేసిరో యన మనోజ్ఞసితచ్చవి నుల్లసిల్లునుం
దరతురగోత్రమంబు దపురదవ్వలఁ గాంచిరి చారులోచనల్. 183
- వ. నిజేచ్ఛమై వచ్చినయుచ్చైశ్శృవంబు నిట్లాలోకించి. 184
- క. వినత హయ మింత యొప్పునె, యనూనధవశప్రభాధ్యశ్రమై యని పలుకన్
విని కద్రువ యపరాంగం, బున నీలిమ దోచె ననియె శ్రీభూపవరేణ్య. 185
- చ. అనవుడు నమ్ముగాక్షి యిటు శ్రీలాడితి నవ్వల కాడితో నిజం
బునకునొ నీదుచూపునకుఁ శ్రీబోలినభంగియొ చెప్పు మన్న న
వ్వనిత దరస్థితస్ఫురితరవక్త్రముతో నిది యేటిమాట న
ల్లనియెడ గాన రాదె తెమరలం బలుకం బని యేమి నావుడున్. 186
- వ. వినత దెలియం జూచి. 187
- ఉ. కా దని పూని పల్కుటయుఁ శ్రీగద్రువ పన్నిద మేమి దీనికి
న్వా దిది యేల రిత్త యనిరనన్ విని యాసతి నిక్కమేని నీ
వేది పణంబుగాఁ దలఁచి శ్రీయేర్పడఁ జెప్పితి దాని కేను సం
వాదము సేయుదాన గరువంబుగ నొక్కటి నిశ్చయింపుమా. 188
- వ. అనిన విని కద్రువ వినతవదనంబునఁ జూడ్కి నిలిపి. 189
- తే. నీవు గెల్చిన దాన్యంబు శ్రీనీకు నేను, జేయఁగలదాన నేను గెల్చినను నీవు
నాకుఁ జేయంగఁ గలదాన శ్రీవీకడింది, పన్నిదము నఱ మని తెగఁబాటి పలికె.
- క. ఆపొలఁతి యట్లు వల్కిన, శాపము ప్రేరేప నరుణరజననికి మత్సా
హాపేత మయ్యెఁ జిత్తం, బాపన్నిదమునకు నేమి శ్రీయనఁ గల దధిపా. 191
- వ. ఇట్లు వినతయుం దెంపు సేసి యత్తెఱంగున కియ్యకొనియె నయ్యిరువురుఁ బంచ
మహాభూతంబులు సాక్షులుగాఁ బల్కి పన్నిదంబు నఱచిరి కద్రువ పతిపరిచర్య
కుం గాలం బయ్యె మఱి వచ్చి యశ్వంబు నాలోకింత మని నెపం బిడి యప్పటి
కిం జూపు దప్పించి యవిధంబున మగిడి యరుగుదెంచిరి తదనంతరంబ. 192

- సీ. కుటిలంపుడలపునఁ గొడుకుల రావించి, కద్రువ యిట్లనుఁ గన్నునీరు
దొరగంగ వారలతో నభిప్రంతకు, వినతయు నేనును గ వేడ్క నరిగి
యచ్చు తెల్పునఁ గడు గ నభిరామ మగునొక్కయశ్వంబుఁ గాంచితిరమవ్వధూటి
కేవలధవళంబు గ నా విని యొడ్డారమునకు నే నదె నల్లఁగదనము గంటె
తే. వెనుకదెన నన్న వా దయ్యెఁగ నలలి పన్ని,దంబు సఱచితి మోడినదాస్యవృత్తి
వచ్చు సవతికి నే నెట్లు గ వరపుడంబు, నేయఁ దగుఁ దోఁక నల్లగాఁగ జేయరయ్య.
చ. అనవుడు వాసుకిప్రభృతు గ లక్కట ధగ్గువు గాదు నీవు సూ
చినతెరు వట్టిగల్పు శుభశిద్ధి యొనర్చునె యట్లుఁ గాక య
వ్వనితయుఁ దల్లి గాదె ¹గరువంపుఁదనంబునఁ జూడ మాకు ని
ట్లనఁ దగునమ్మ యెట్లయిన గ నయ్యెను బాపము సేయ వచ్చునే. 194
- క. ఈవిధ మెమ్మెయి నై నం, గావింపఁగ వలయు ననుట గ గల్గినఁ బరదే
శావానుల మగుదుము మము, నీ వింకం దగదు తల్లి గ నిర్బంధింపన్. 195
- క. అని రట్టియెడం గొందఱు, జననిఁ దొఱగి యెక్కడేని గ జని రాభంగిం
జనినతనూజుల ²బేర్కొని, నెనరు విడిచి యానెలంత గ నిష్ఠురమతి యై. 196
- ◆—◆—◆ కద్రువ దనకొడుకులకు జనమేజయునివలన నాశంబు గల్గినట్లు శపించుట. —◆—◆—◆
- చ. అమృతక రాన్వయంబున మరహాముని వేడ్క నరుండు పాండుభూ
రమణునిదేవి గొంతియుదరంబునఁ బుట్టి ధనంజయాదినా
మముల వెలుంగుఁ దత్పుతునిరమన్నఁడు సంభృతధర్మ మైనపే
ర్ని మెఱయ నేల యేలు జనరమేజయనాముఁ ³డరాత్యజయ్యుఁ డై. 197
- ఉ. ఆతఁడు సర్పయాగ మనునధర్మరముం గుపితాత్మఁ డై పితృ
ప్రీతిగఁ జేయఁ దద్దహనశ్రీకరభూరిశిఖాప్రవేశనం
జాతదురంతతాపమునఁ గ జావఁగలా రని శాప మిచ్చెఁ ద
త్పాతనవృత్తికి వెఱచి గ తక్కుటినాగము లాభుజంగితోన్. 198
- తే. నల్లగాఁ జేయువార మే గ మెల్లభంగి, నాతురంగమపతివాల గ మని రయమునఁ
బోయి వాలధిరోమముల్ గ పొదివి నీల,రోమసంచయ మైరి కురుక్షిత్తీశ. 199
- క. కద్రువ గన్గొని సంతో,షద్భృతమతి యగుచుఁ బిలిచి గ నవతికిఁ జూపె
భద్రాత్మక యవ్వినతయుఁ, దద్దోహం బెఱుంగ లేమిరదై న్యము నొందెన్. 200
- క. నగుచుం గద్రువ వరపుడ, వగుము విచారంబు విడిచి గ యనుడు వినత య
ట్లగుఁగా కని లజ్జయుఁ బెను,వగయుఁ దొలగఁ ద్రోచి చేసెవరపుడము దగన్.
- వ. ఇట్లు కపటజయంబునఁ గద్రువ సత్యవినయాదిగుణవతి యయినవినతం దనకు

1. అ. 'గరువంపుడలంపున'. 2. 'గ. నెట్ల', విని పేర్కొని. 3. వాగైత ప్రతులందు
'ఆరాత్యజేయుఁ డై' అని యున్నది. 'క్షయ్యజయ్యా శక్యార్థే' అనుసూత్రముబట్టి యజేయశబ్ద
మునక శక్యార్థము లేకండియుఁ బొగిధకవిప్రయోగముల శక్యార్థము గానిపించుచున్నది.

దాసిం జేసికొని పరిహీనంబు లయినపరిచారికాకృత్యంబుల నిత్యంబు నలంచు చుండెం బదంపడి యప్పరమసాధ్వి దనయగ్రతనయుం డాదేశించినతెఱం గూహించి రెండవయండంబున జనియించినతనూజం దలంచుచు నానపాటు గదిరినహృదయంబుతో దాస్యం బనాలస్యంబున నడపు చుండ.

202

ఉ. యావనదర్ప మంది జవ శ్ర మంతకునంతకు నగ్గలింప మై
లా వధికంబు గాఁగ నుపశలాలన సేయఁగఁ బద్మసంభవుం
డావిహగోత్తముండు హృదయంబున గర్వ మెలర్ప నుద్ధతుం
డై విహరింపఁ జూచి యొకశ్రయస్పడు నారదుఁ డల్లఁ జేరినన్.

203

వ. అతఁడు భక్తిం బ్రణమిల్లి నిల్చిన నప్పక్షిపుంగవునకు నమ్మునిపుంగవుం డిట్లనియె.

తే. దాసి యై నవతాలికిఁ శ్ర దల్లి పనులు, సేసి నలఁగంగ నడ్డెనఁ శ్ర జంత వంత
లేకి నీ విట్లు దిరుగుట శ్ర లెస్స యగునె, యద్భుతోజ్జ్వలతేజ కశశ్యపతనూజ.

చ. అనుడు విహంగనాథుండు మశదంబకు దాస్యము రాకకుం గతం
బనఘటిచార యెద్ది డెలిరయన్ వినిపింపవె యన్నఁ జెప్పె న
మ్మునివరుఁ డున్నరూపు హయశ్రముం గను టాదిగఁ గల్గుకశ్యపాం
గనలచరిత్ర మాతని కశఖండపరిస్ఫుటభాషణంబులన్.

206

ఉ. చెప్పినఁ గోపమున్ వగవుఁ శ్ర జిత్తమునం గదురంగ మేలుమే
లప్ప హితంబు సేసెఁ జెలిరయల్ మను చున్నది పెంపుతోడ నం
చప్పడ వాయువేగమున శ్ర నయ్యెడకుం జని మాట యెద్దియుం
జెప్పక తల్లికిం బ్రణతి శ్ర సేసె విషాదభరార్త మూర్తి యై.

207

వ. కద్రువపాలికిం బోయి.

208

చ. పరమవినీతిమై నెఱఁగి శ్ర బాంధవ మారఁగ నల్ల ని ట్లనున్
గరుడుండు ¹దారితారి వగఁ శ్ర గందుచు నీచెలియల్ చరించుని
²వ్వరపుడపుంజరిత్రమున శ్ర వచ్చునె నీ కొకపేర్కి యీనతిం
గరుణ యెలర్పఁగా విడువ శ్ర గౌరవనంపడఁ జేయు నెంతయున్.

209

ఉ. నీకును నేను బుత్తుఁడన శ్ర నెమ్మిఁ దగన్ ననుఁ జూచి యైనఁ ద
ల్లి కృప సేత పెద్దయును శ్ర లెస్స యధర్మము ధర్మ మన్వగల్
నా కవి యేల దాస్యకృతి శ్ర నాజనయిత్రికి నివ్విధంబున
నాకయు డై వకృత్యమ మశనంబునఁ బొంగుదు విడ్డు గల్గినన్.

210

వ. అనిన విని మొగంబు ముఱకటించుకొనుచుఁ గద్రువ గరుత్మంతున కి ట్లనియె.

211

మ. బలవంతుండవు నేర్పుచందములఁ జెరప్పం జాలి యిరిత్తప
ల్కులఁ దేర్పం బని లేదు తల్లికి మదిం శ్ర గూర్తేని వే పోయి లో
కులు నిన్నుం బ్రణుతింపఁ దె మ్మమ్మతమున్ శ్ర ఘోరంపుదాస్యంబు నేఁ

- దొలంగె బెట్టెద మీ కనంత మగుసంతోషంబు సంధిల్లెగన్. 212
- చ. అన విని దాని కియ్యకొని శ్రయప్తు నుపన్మండు మ్రోయు కేశ్యపుం
గని తనభాషణంబులును శ్రగద్్రువపల్కులుఁ జెప్పి తెచ్చువాఁ
డ నమృత మెట్లు నే నని యొడంబడి వచ్చితి నన్న నాతఁ డ
త్తనయునిఁ జూచి యుల్లము మురదంబును నచ్చేరువాటు నొందఁగన్. 213
- క. అమృతంబు దుర్లభం బయ్యమరుల కేనియు నతిప్రయత్నంబున గు
ప్తము సేసి యుండు వాసపుఁ, డమలచరిత నీకు ¹నగునె శ్రయట్టిది దేరన్. 214
- వ. వినుము. 215
- చ. ఉదకము రక్షకం బగుచు శ్రనుండఁగ నుజ్జ్వలవహ్ని యందునుం
బాదువఁ గృపాణశక్తిముఖభూరితరాయధహస్తులై బలో
న్మదులు మహోగ్రకోపులు ఘనస్థిరకాయ లనేక రాక్షసు
ల్వాదిగొని కావ నిష్పవలరలో నమృతంబు సురక్షితస్థితిన్. 216
- క. ఉండు నని విని విహంగవిభుం డల్లన నగుచు నీవు శ్రపుత్రస్నేహ
ఘ్యండు వయి పలికి తే బలియుండ నుపాయజ్ఞుడను మరహోజ్జ్వలతేజా. 217
- మ. అనుమానం బది యేల తెత్తు నమృతం శ్రబన్నం గడుం బొంగి యా
తనిఁ దాఁ గాఁగిటఁ జేర్చి కశ్యపుఁడు పుత్రత్వా నిశ్చయం బట్లయే
ని నిభంబుం గమతంబునుం గలవు వారనిం దిన్న లా వెక్కు నా
ఘనజంతుద్వితయంబు నీకు నెరగాఁ శ్రగల్పించితిం బోవనా. 218
- వ. అనుటయు సంతోషించి గరుత్మంతుం డాగజక చ్చపంబు లెచ్చట నుండు నెబ్బం
గివి యని యడిగిన నమ్మునీంద్రుం డవిహగేంద్రున కిట్లనియె. 219
- ◆◆◆ కశ్యపుఁడు గరుడునకు గజక చ్చపంబులతోఁగెఁగించుట. ◆◆◆—
- సీ. ప్రాకృయోనిధిపాంతః శ్రబర్వతం బాకృటి, ఘనశృంగకబళితాశ్రకాశ మగుచు
సురగనామంబున శ్రనొప్పు నచ్చేరువ, వసియించు నొకమహాశ్రవారణంబు
దానితటంబునఁ శ్రదామరకొల నబ్ధి, ననుకరించుచు మధురరాచ్ఛవారి
సంపద సౌం పారు శ్రసమదలీలల నగ్గజం బానగంబుపై శ్రసంచరింప
తే. మిఱ్ఱుఁ బల్లంబు గట్టుసురమెట్టు నొక్క, మట్టమై యది ²నునుపారుమహితమైన
యక్కొలన నీరు ద్రావఁగారననుదినంబు, నరుగు నయ్యభవల్లభుఁడనఘచరిత.
ఉ. అం దొకకచ్ఛపప్రవరుఁ శ్రడత్యధికం బగుకాయమున్ బలం
బుం దనరక వసించు జలరముం గొనువాంఛ గజంబు మ్రోయినం
జెందఁగ నీక సంగరముఁ శ్రజేయుఁ బెనంగుచు నీరు ద్రావు గౌ
రుం దెగి యుండు నిట్ల పగ శ్రరోష మెల్పంగ నాఁడునాటికిన్. 221
- క. విను మధుకైటభు లనియెడు,దనుజేంద్రులు కచ్ఛపంబు శ్రదంతియు నై పు

- ట్టినవారు ద మైలుంగమి, బెనఁగుదు రొండాలులతోడ శ్రీభీకరభంగిన్. 222
- క. బంటిమెయి నుండఁగా ము,క్కంటికి నాకచ్చపంబు శ్రీగారుం బట్టం
గంట యరిది యొక్కొకటన, రెంటిం బొదువంగ వలయు శ్రీరేవెర వారన్. 223
- వ. అనుడు వై నతేయుండు. 224
- ఆ. ఒకటి గొలినిలోన శ్రీనుండు నొక్కటి గొండ,మీఁద సంచరించు శ్రీమీరు రెంటి
నడఁగ నొక్కమాట శ్రీయడరి పట్టుట కృత్య, మనియెదరు వశంబె శ్రీయట్లు చేయ.
- వ. అనిన నది యట్టిద యుపాయంబు సెప్పెద నాకర్ణింపు మని యమ్మునివరుండు.
- చ. కరిపతి నీరు ద్రావుటకుఁగఱ జనుదెంచి నఁ గూర్క రాజు సం
గర మొనరించుచు చుండి తమకంబున నీళ్లుల బాసి వీడమై
దరి నడరంగఁ బట్టునది శ్రీతత్సమయంబున రెంటిఁ గూడ నీ
వెరవున యూఁది చిత్తమున శ్రీవేగిరచా పెటు లేక పొంచుమీ. 227
- వ. అని యుపదేశించిన వీడ్కొనుటను వినతుం డయినతన్ను నత్యాదరంబునం
గనుంగొని యత్తపోధనన త్తముండునీవు గజకచ్చపంబుల నాహారంబుగాఁ గొనిన
నీకుం ద్రిదశాహారంబు దేర దొరకొనుటకు సందేహంబు లేదనుపట్టు వల్కి
పరమాశీర్వాదంబు లిచ్చిన. 228
- మ. విని యుత్సాహము కందళింపఁగ వియరద్వీధిగతుం డై విమా
ననికాయంబులు దూలఁ బడుతివితానస్సారదీప్తివ్రజం
బినరశ్మిప్రకరంబుఁ గీడ్పటుపఁ బరక్షిం ద్రుండు చంచద్గతిం
జనియెం దా నురగాభిధాన మగునాశ్శైలంబు వెందిప్పకున్. 229
- క. చని యల్పశరీరుం డై, తను నెఱుంగక యుండ మెలగి శ్రీదానోగ్రగజేం
ద్రునిఁ గాచి నీరి కది పూ,యినయప్పడు వెనుకఁ జనియె శ్రీనెలమి దలీర్పన్.
- ఉ. దంతి సనంగ భూరిమదరథారలగాలి యెఱింగి కూర్క మ
త్యంతసముద్ధతిం గొలిని శ్రీకడ్డపడన్ వెన వచ్చె వచ్చినన్
దంతియు నీరువట్టున నురదగ్రపుఁగోపము సందడింప దు
ర్దాంతసముద్యమం బెనఁగ శ్రీదానిపయిం గవిసెన్ మహాగ్ర మై. 231
- చ. కవిసి ఖరంబు లై నమునికాళ్లను వ్రేయఁగ సాము నీరిలో
ను వెడల కుండి కూర్క మతరనుస్థిరతీవ్రనఖంబులం బదా
గ్రవిదళనంబు సేయఁగఁ గరంబున మోడఁగ వారణంబు దం
తవిహతి నొంపఁ గచ్చపము శ్రీదారుణ మయ్యె రణంబు భూవరా. 232
- ఉ. ఇష్టైయిఁ బోరిపోరి మది శ్రీనేవును గోపము నగ్గలింపఁ గూ
ర్కమ్ము గడంగి నీ ర్వాడలి శ్రీమత్తకరిన్ వడి నాక్రమింపఁగా
గ్రమ్మన రెంటిని బొదివి శ్రీకచ్చపమున్ వలకాల వామపా

- దమ్మున వారణంబును మురదమ్మునఁ బట్టి తగిల్చె గోళ్లులన్. 233
- వ. ఇట్లు వినతపట్టి వట్టిన నవి దమయంగంబులు ప్రెరలం బడ నడిచిపడుటయు నతండు. 234
- మ. వెలుచక గోళ్లుల నొత్తి యగ్గజముఁ దాఁరబేలున్ వసం బేది మూర్ఖుల నొందన్ వెన నెత్తి మేఘయుగళీరసక్తోల్లనద్దరికా చలవై హాయన కేలియో యన నభరస్సంచారి యై యుబ్బున గ్గలికన్ దవ్వుగఁ బాఱి యొక్కఁడునవృక్షం బయ్యెడం దోచినన్. 235
- ఆ. దానిమీఁద నుండి ర వాని రెంటిని భుజిం,పంగ మదిఁ దలంచి ర పంచయోజనములు నిడుపు గల్గురరమణీయశాఖవై, గరుడుఁ డెలమి నెఱఁగెఁగురువరేణ్య. 236
- క. ఎఱఁగినయప్పెనువ్రేఁగున, విఱుగుటయును శాఖ చూచి ర విహగేంద్రుఁడు గొందఱు మునుల నందుఁ గన్గొని, వెఱువున నాత్మీయచిత్తరవృత్తి గలంగన్. 237
- తే. అవనిఁ బడనీక శాఖఁ జంఝుచువునఁ బట్టి పట్టి వారలనుస్థితుల్ ర పల్లటిలక యుండ వెరవున ధరియించి ర యొయ్య నెగయఁ జూచి యవ్వాలఖలులు ర చోద్య మంది. 238
- వ. వై నతేయుం డగుట మనంబుల ననుసంధించి కరుణించి. 239
- క. ఈతఁడు దక్కఁగ నొరులను, నీతెఱఁగుబలంబు వెరవు ర నేల కలుగు నం చాతరుశాఖ విడిచి చని, రాతని దీవించి యోగ్య ర మయ్యెడునెడకున్. 240
- వ. చనినన్ గరుత్మంతుండు సంతోషించెఁ దదనంతరంబ. 241
- ఆ. విపులశాఖ నిచట ర విడిచిన నిచ్చటి,జంతుకులము లెల్లఁ ర జచ్చు నింక నేమి నేయువాడ ర నే నను నెవ్వగ, వుట్టె నవ్వహంగరవుంగవునకు. 242
- వ. అట్టియెడ. 243
- తే. నిందితాచారయుతము పురళిందదేశ,మంబుధిప్రాంత మీశాఖ ర యందు విడువు మమరవరులపం పిది విహరగాధినాథ,యను నెలుంగు నభంబునంఝావహితై. 244
- క. విని సత్వరముగ నట గొని, చని యద్దేశమునఁ గల్గురజనములు మృతిఁ బొంద నతం డాచక్కటి నా,ఘనశాఖయు నెమ్మనంబురకలకయు విడిచెన్. 245
- వ. విడిచి భరితలీలంబుగా నొక్కశై లంబువిశాలతటంబునకుం బోయి. 246
- క. కరికచ్చపములవెన్నె,త్తురుఁ గండలుఁ గ్రొవ్వు మెదడుఁ ర దుష్టిగఁ బక్షి శ్వరుఁ డాని యధికబలబం,ధురుఁ డై యమృతమున కేఁగెఁగురుద్దాంతగతిన్. 247
- వ. ఇవ్విధంబున. 248
- క. చని దానిచుట్టు మండెడు,ననలంబును జూచి తన్నరహత్తరజహ్వల్ దనికెన నెఱకలు గమరునొ, యనుతలఁపున బ్రహ్మ గాన ర సరిగె రయమునన్. 249

- వ. అరిగి తచ్చరణంబులకుం బ్రణతుఁ డై కేలు మొగిచి. 250
- చ. వినతకు దాన్య మొందె నొకరవెంటఁ దదీయనిరాసహేతు నై
యనఘవిచార నాకు నమృతాహరణంబు విధేయ మయ్యె న
ప్పనిమెయి నన్నిచేత నగుఁబాటగు నన్వేషితో భవద్దయా
వననిధి నాశ్రయించుటకు ర వచ్చితి నార్తశరణ్య కావవే. 251
- వ. అనుటయు. 252
- చ. అతనికి వత్సలుం డగుట ర నంబుజగర్భుఁడు వెన్న వైపమున్
వితతము గాఁగ జిహ్వలకు ర వ్రే గగునట్లుగఁ జాల వైచినం
బతగవరేణ్య మ్రక్కఁబడుఁ ర బావకుఁ డయ్యెడఁ జొచ్చి నీదువాం
ఛితము ఫలింప సత్వరతఁ ర జేకొను మయ్యమృతంబు నాపుడున్. 253
- ఆ. ఆత్మఁ బొంగి మ్రొక్కి ర యతఁ డాలమందలు, పరపు లైనయెడల ర కరిగి యరిగి
కొండయంతవెన్న ర గూర్చి వేగమ కొని,పోయి యమ్మహాగ్నిఁ ర బాదియ నై చి.
—●—●—గరుడఁ డింద్రుని జయించి యమృతంబు దెచ్చి కర్తవ్యుఁ జూపుట. —●—●—
- శా. నీరుం బాయఁగఁ జల్లి రాక్షసులయురన్దేషంబు మర్దించి హృ
త్సారోదారుఁ డయోమయం బయినయశజ్జాలంబు వే వచ్చి దు
ర్వారస్వైరవిహార మొప్ప నమృతశ్రగ్ధాహం బొడంగూడుడుం
దారావీధిఁ జనం దొడంగె మగుడన్ ర దర్పం బెల్పన్ వడిన్. 255
- న. అంతయు నెఱింగి. 256
- మ. అమరేంద్రుండు సముద్ధతిన్ వెడలి దేరవానీకముల్ దోడ్పడన్
సమరక్రీడకుఁ జొచ్చి పక్షిపతిచే ర సైన్యంబు లెల్లన్ విధూ
తము లైనం గనుఁగ్రేవఁ గెం వెనఁగ రాశ్రద్దం బైనచిత్తంబుతో
డ మహోదగ్రతఁ బొల్పువజ్రము సవరష్టంభోగ్రుఁ డై వైచినన్. 257
- క. అది యొకఁడుఁ జేయఁ జాలక, విదళితశైల మగుతనదురవిలసన మచటం
గుదియుట దనకుం దెలిసిన, మద మఱి గిరిభేదికడకు ర మగుడం జనియెన్. 258
- క. చేయునది లేక నిర్జర,నాయకుఁడును వెఱఁగుపాటునను మ్రాన్పడుచుం
బోయెం గ్రమ్మటి ధరణీ,నాయక నిజపట్టణంబునకు దీనగతిన్. 259
- చ. అజనియనుగ్రహంబున విరహంగమవల్లభుఁ డట్లు సాల న
క్కజ మగుశౌర్యసంపద ప్రకాశతఁ బొందఁగఁ గేలి సల్పి యిం
ద్రజయమహోత్సవంబున నురదాత్తయశఃపరిపూరితంబు లై
త్రిజగములున్ వెలుంగ నలిఁ ర దెచ్చె నుధారసపూర్ణభాండమున్. 260
- తే. తెచ్చి డించి కర్తవ్య ప్రీతిఁ ర దేలఁ జూపి
తల్లిచెఱ వాషికొని పొంగి ర చెల్లునాగ
డమున మగుడ నయ్యమృతభాండంబు దాన

- పుచ్చికొని యెడ గలుగంగఁ శ బోయి నిలిచి. 261
- వ. తన్ను వెఱుగుపడి చూచు చున్నకద్రున నుద్దేశించి. 262
- మ. జననీ నీ వమృతంబు దె మ్మనినయాశనతోన్మోక్షి వాటించి యేఁ
జని నానావిధకర్తకర్తకుడ వై శ సాధించి వే తెచ్చితిన్
విను నానీయొడఁబాటు సెల్లె జనులన్ శ విన్నించితం దెల్లగా
వినతం దోడ్కొని పోయెదన్ మనమునన్ శ విభ్రాంతి లే కుండుమీ. 263
- మ. అని ధర్మస్థితితోన మాటవెర వే శ పారం దగం బల్కి నే
ర్పునకున్ లోకము మెచ్చు గద్రువకుఁ బెంఱపుం గీ ర్తియున్ మాయ సొం
పునఁ దల్లిం దనయింటి కన్ని యమృతంబుం గ్రమ్మఱన్ గ్రక్కునం
గొని పక్షింద్రుఁడు పోయి యింద్రుఁ డెలమిం శ గూరంగ నిచ్చెం దగన్. 264
- వ. ఇవిధంబున నౌచిత్యంబు సంస్తుత్యంబుగా నమృతం బమృతాశనపతికి నొసంగి
యెనకం బెనంగుతేజంబున విరాజితుం డయి యావృత్తవైరిని సూరెల నున్న సుర
లను మునులను గలయం గనుంగొని. 265
- చ. కొడుకులఁ బంచి తె ల్పెనఁగుశగుఱ్ఱమువాలమునందు నల్ల గ
ల్లెడుక్రియఁ దీర్చి పన్నిదము శ గెల్చినకద్రువ నేను మాటమై
నొడిచితిఁ దల్లి దాసి యగు శ టోర్వక తండ్రియనుజ్ఞ మీ కెను
ర్పణినదురుద్ధతిన్ మఱచి శ బాంధవసత్కృతి నాదరింపుఁడీ. 266
- వ. అని వెండియు. 267
- క. వినుఁ డట్లులు పాపము సేసినకద్రువనుతులఁ బొదివి శ చెండుదు మత్తుం
డనితాంతో గ్రవిహారం, బునఁ దండ్రియు మీరు ధర్మమును సాక్షులుగన్.
- వ. అని పలికిన నతని నందఱు నభినందించి రమ్మునులు సురలునుం బురందరునితోడ
నితనికి నొక్కవరం బొసంగ వలదే యనిన నతండు దలంచికొని దరహాసితంబుతో
వారల నాలోకించి మనవరంబునకు నానపడియెడుకొలందివాఁడు గాఁ డితండు
సాక్షుద్విష్ణుండుకృష్ణుం డన శూరుఁ డనుయాదవధాత్రీశునకుఁ బాత్రుం డై లోక
హితార్థంబుగాఁ జరియింపంగలవాఁ డీమూర్తియు విడువండు వివిధవర్తనంబుల
వినోదించుచుండు ననియెఁ దదనంతరంబ నముచితప్రకారంబున నాజంభారిని
వారలను దా నామంత్రితులం జేసి. 269
- సీ. అజుఁ డుపలాలింప శ నద్దేవుకావించు, వరభోజనంబులఁ శ బెరిఁగె నితఁడె
ఘనకాయజవన త్వ్రగజకచ్చపముల నొక్కెత్తున లీలమై శ నెత్తె నితఁడె
విపులభూరుహశాఖ శ విఠిగిన మునిహితార్థంబుగాఁ జంచునఁ శ దాల్చె నితఁడె
సురసేనతోఁ బురందరుని నిర్జించి యుద్ధిచ్చుం డై యమృతంబు శ దెచ్చె నితఁడె
- తే. తల్లిదాస్యంబుఁ దనబాస శ దప్ప కుండఁ, బాపి యానుధ మరల నశ్వాకశాన
నునకు దయ నిచ్చె నీతఁడెయనుచుసిద్ధ, సాధ్యు లగ్నింప గరుడుఁడుశనియె మగిడి.

వ. అని చెప్పి భీష్ముండు.

271

క. మానవలోకకలితబహు,లానందకరంబు నిష్కలవాప్యయశుభసో

పానము నగుసౌపర్ణా,ఖ్యానము విని పుణ్యతముండ శ్రవైతి సరేంద్రా. 272

వ. అనినం బాండవాగ్రజుండు సంతసించి విప్రున కెద్దియేనియు నిచ్చువాఁడుగానొ
డంబడి యీనివాఁ డేమిగతిం బోవం గలవాఁ డని యడుగుటయు సతం డత
నితో నొకనిదర్శనంబున నది యెఱింగించెద విను మని యిట్లనియె. 273

సీ. ఒక్కస్సగులంబు శ్ర నొకవానరంబును, బ్రీతిమైఁ గూడి వశ్ర రించుచుండుఁ
దొలుపుట్టువున మానశవులును నెచ్చెలులునై, యుండుట గూర్చునొండాంటికొక్త
యెడ నొకనాఁ డవ్వరఱుడుతోడ నాక్రోతి, గటకటా నీ కిట్లు శ్ర గడునుహేయ
మైనపీనుఁగునంజు శ డాహార మైనట్టిభవము వాటిల్లు తేరపాపముననొ

తే. యనిన జాతిస్మరణవంత శ్ర మగుటఁజేసి, యది విషాదముఁ బొంది ధరరామరునకు
నీ నొడంబడ్డధన మీన శ్ర కాన యిట్లు, నీచతరజాతీయందు జరన్తింప వలసె 274

వ. అని తెలివె నట్లగుటంజేసి యాన గొల్పి విప్రున కియ్య కున్ని యొప్ప దని
చెప్పిన నప్పాండవాగ్రజుం డహీనగుణవర్ణ నీయుం డయినహీనవర్ణునకు మంత్ర
తంత్రాదు లుపదేశించుట ధర్మవిరుద్ధం బయి యుండునొకో యని యడిగిన
నయ్యనిమిషనదీనందనుం డీప్రశ్నంబున కుత్తరం బగునది యొకయితిహాసంబు
గల దాకర్ణింపు మని యిట్లనియె. 275

—◆◆◆ బ్రాహ్మణుండు హీనవర్ణునకు వైదికమంత్రంబు లుపదేశింపఁ గూడ దనుట. ◆◆◆—

సీ. హిమగిరిమీఁద నశనేకద్విజులు లిప, మాచరింపంగ నరయ్యాశ్రమమున
కొక్కశూద్రుండు ధర్మోపేతుఁ డేతెంచి, యమ్మునులకు గురుఁ శ్ర డగుమునీంద్రుఁ
గని కృప నుపదేశ శ్ర మొనరింపవే తపోవృత్తికై నా కని శ్ర వేడుటయును
జనదు వై దికము శూద్రున కుపదేశింప, నీవు శుశ్రూషమై శ్ర నిలువు మనియె

తే. ననుడు వాఁడు శుశ్రూషకుఁ శ్ర డై వసించె
గుడిసె యొకదెసఁ గావించిరొని ముదమున
నతిథినురపితృపూజ లరత్యధికభక్తి
తోడఁ జేయుచు నొక్కింత శ్ర గీడు లేక. 276

క. నియతియు వినయముఁ జూచిన, దయ పుట్టెడునట్లు గాఁగ శ్ర ధర్మనిరూఢ
క్రియ లొనరింపఁగ మునివతి, ప్రియమునఁ గనుఁగొనుటకై యరరిగె నచ్చటికిన్.

ఆ. అరిగి యతనిచేయురనయ్యనుష్ఠానంబు,లోనఁ గానివాని శ్ర మానఁ జెప్పి
యనఁగు యిట్లు సేయు శ్ర మని యుపదేశించె, గరుణపేర్కె బుణ్యశ్రకర్మగతులు.

క. ఆతఁడు దానికి సతిసం,ప్రీతాత్మం డగుచు నడపి శ్ర పిదపం గాలం
బై తేగి యొకనృపునకు సం,జాతుం డయ్యెను నమస్తనద్గణములతోన్. 279

క. మునివతియుం దఱిగోడన, శనున విడిచి యరిగి యతనిరతంధ్రకడక వి
పునకుం బుట్టెన్ నేనా, ద్యనుపమవిద్యుకు నెల్ల శ నావాసం బై. 280

చ. పదపడి యక్కుమారరుడు శ పట్టను గట్టి పురోహితత్వమున్
విదితవిభూతితో నొకఁగె శ విప్రులిపుత్తున కవ్వభుండు న
పైదవెడుమోముతో నతని శ కోరలు వాఱంగఁ జూచు నాతఁ డె
య్యది గత మొక్కొ నవ్వనకు శ నంచు మదిం దలసోయు భూవరా. 281

చ. ఒక్కనాఁ డవనరంబు గాంచి యుష్పరోహిణుం డాభూపగునితో దేవా నన్నుంగని
నప్పుడు నవ్వదు నావలన నేమికిడు గల దని యెఱిగింపవే యిదియ నాకు నరం
బని వేడిన నజ్జనపతి దనకు జాతిన్మరత్వంబు గలుగుటంజేసి పూర్వజన్మంబు దెలిపి
యక్కాలంబునం దనయనుష్ఠానంబున నేమేని విహితంబు లుపదేశించుట దేవు
పడం బలికి శూద్రవిషయోపదేశంబునం బరమగతి దప్పి యిచ్చాట రాజసేవా
త్వకం బై నపరోహిత్యంబు నడపుటకై నీకుం బుట్టనలసె నేను బుట్టు వెఱిగి
పుట్టినవాడ నగుటం (జేసి యెఱింగి) నవ్వదు నవ్వనకు గతం బింతియ కాని
నీ వ్రెండు కల్మషంబు గలవాడవే మహాధర్మనగుండపు గురుంక వాదుస్కర్మం
బునకుం బ్రాయశ్చిత్తంబు సేసికొ మ్మని యనేక శోపులం గనకరాసులను నొనం
గిన నాభూసురోత్తముండు పురాతనజననకృతం బగునకృతంబునం జిత్తంబు
నిర్మలం బై యుండు కతంబున నారాజు సెప్పినంత వట్టునుం గలవ్రాతఁ
దనకుఁ దోచినం దోషితుం బై దానంబులం నీగ్ధస్నానంబుల మఱియు జప
హోమాదిపుణ్యవిధానంబులం బాపంబులు వాపింకొని యాపుట్టుపు నీఁగింకొని
సంయమిసంతానజాతుం బై యెప్పటియాశ్రమంబునం దపం బాచరించి మహా
పదంబు నొందె గావున బ్రహ్మణత్వప్రియవై శ్మలకుం దక్కఁ దక్కటివారికి
నుపదేశించి బ్రహ్మణుండు కల్మషభాజనం బగు బ్రహ్మణాదులకుం బరీతౌపూర్వ
కంబుగా నుపదేశింప వలయు నని చెప్పిన నప్పడమితేడు లక్ష్మి యెట్టిజనంబుల
యందు వసియించు నని యడిగిన నాదేవవ్రతుం డతని కిట్లనియె. 292

—◆◆◆ లక్ష్మీనివాసస్థానములు. ◆◆◆—

క. నారాయణాంకతలమున, శ్రీ రాజల్లంగఁ జూచి శ చిత్తం బతివి
స్వేరం బై రుక్మిణి విస్తారరుచిరసయన యగుచు శ సంభావనతోన్. 283

చ. నీ వెట్టిపురుషులయందు నెబ్బంగిభామలపాల వసియింతు వనిన నాదేవి మకర
ధ్వజమాతకుం జెప్పినవాక్యంబులయర్థంబు లుపన్యసించెద దాన నీయడిగిన
యది దేటపడు నాకర్ణింపుము. 284

సీ. నిత్యనత్తులు శౌచరనిరతులు గురుభక్తు, లప్రమత్తులు దత్తు శ లనులమతులు
సత్కర్మపరులు విశ్వాసముఁ దపము దానము బ్రహ్మచర్యంబు శ శమముఁ గల్లు
చారలు శ్రీతి నారేవసియించునిక్కలు, క్రూరు నాస్తికుఁ గృతశ్మునిఁ గుబుద్ధి

వర్జింతు నెంగిలి శ వర్జించి ¹యిలువడి, ఘటశుద్ధి గలిగినశాంతలందు
తే. నిల్లు వల్లభ ప్రతికూల శ నిష్ఠురాత్మ, నన్యమందెకగామిని శ నధికనిద్ర
యైనమానిని దోఁఁగుదురసల్లసిత, లోక తిరుమండపుష్పవారబముల నిలుతు. 285
వ. అని చెప్పెదత్ప్రకారంబులు బుద్ధిగతింబులు సేసికొ మ్మనినం గురుపతి పురుషుల
పురంధులనంగతియందు సాన్వర్యనుఖంబునతిశయం బెవ్వరికిం గలుగు నని యడి
గిన వియ త్తటిసీతనూజుం డివ్విషయంబున కోక్కయితిహాసంబు గలదు విను
మని యి ట్లనియె. 286

—◆◆◆ భంగాస్వనుఁ డనురాజు శ్రీ మై కుమారులం గాంచినప్రకారము. ◆◆◆

సీ. అనఘ భంగాస్వనుం శ డనురాజు పుత్రార్థి, మై వజ్ర కప్రియం శ బగుమఖంబు
సేసి పుత్రుల నవిరశేషుల నూర్వర, గసి సంతనంబునఁ శ గ్రాలుచుండు
నాతఁడు వేటకై శ యరిగినచో వజ్ర, దిగ్భ్రాంతి వుట్టించి శ తేరకాడు
ననునట్లు సేయ నశజ్జనపతి యెక్కిన, తురగంబుతో నొంటి శ దూర మైన
ఆ. కాన కేగి తృప్త శ గదిరిన నలుగడి, నరసి యెక్కువద్దనరసి గాంచి
వెన్నుమునుఁగి హయముననన్నీరఁ దిగిచి తాఁదనిపుసాపు మిగులఁమునిఁగి లేచి.
క. భూనాథుఁడు తృప్త సెడం, బానక్రియ యాచరించి శ భామిని మై తక
దాన కనుంగొని విస్తయ, మూనెడుమదితోడ నరసి శ నొయ్యన వెడలెన్. 288
సీ. వెడలి చింతించి యీయెడలితో నేభంగి, దురగంబు నెక్కుదుఁబురజనంబు
లేను బోయినఁ జూచి శ యేమని తలఁతు, పొలఁతు లే మనువారొపుత్రులేమి
గాఁగ నూహింతు శ కానన యుండంగ, వచ్చునే పోవంగ శ వలయు నెట్లు
నని విచారించి పోయిన నెల్ల వారును, నాశ్చర్య మందుచు శ సంతనంతఁ
ఆ. గనుఁగొనంగ మంత్రిగణము రావించి ది, గ్భ్రాంతిఁ దాను బోయి ²పద్మనరసి
యందు మునిఁగి వనితయగుట యెఱింగించి, రాజ్యమునఁ దనూజరరాజి నిలిపి.
ఉ. కానకు నేగి తాపముల శ గాంచి తపం బొనరింప నం దొకం
డానలినాక్షిఁ బొంది ప్రియుఁ శ డై నడచెం గ్రమవృత్తి నందనుల్
దానికిఁ బుట్టి రిద్దబలదర్పలు నూర్వరు వారిఁ గొంచు న
మ్మానిని పూర్వపుత్రకసరమాజముపాలికిఁ బోయి నెమ్మితోన్. 290
వ. తనకు నొక్కతాపనుండు ప్రియుం డగుటయు వానివలన నత్తనయశతంబు జని
యించుటయు నెఱింగించి. 291
క. మగతనమునాఁడు మీరు, న్నగువతనమునపుడు వీరు శ నాయం దుదయం
బగుటను దోడంబుట్టువు, లగుదురు ధర పంచి కుడువు శ డందఱు ననుడున్. 292
క. భాతృన్నేహము గల్గి యు, రాతులు భయ ముండఁగా ధరరాజ్యము సం
శ్రీతి ననుభవించిరి జను, లాతతహర్షమునఁ బొంద శ నందఱు నెమ్మిన్. 293

- తే. దానిఁ గని పాకశాసనుఁ యడను వీని, కహితముగఁ జేయ నిది హితమైఘటించె
 సధికపుత్రసమృద్ధి రాజ్యాభివృద్ధి, నివృత్తిపతిసమృదం య బినుమడించె. 294
- వ. దీని విఘటంపం జేయుదు నని భూసురాకారుం డై వచ్చి పూర్వులం గాంచి. 295
- క. ఆరాజకుమారులమతి, నీరసము జనించునట్లు య లెక్కడిజనకుం
 డేరికినేనియుఁ బుట్టిన, వారిం దోఁబుట్టువులుగ య వలన్ జనునే. 296
- వ. అని మఱియు ననేక ప్రకారంబులం జెప్పి వార లెఱుంగ కుండ సపరకుమారుల
 కడకు నేఁగి యితకరిమాటలమొత్తంబుల వారలచిత్తంబులను గలంచె. 297
- క. అనిమిషవరుఁ డివ్విధమున, జనియింపఁగఁ జేసె బగ యశనంగతు లై వా
 రును దెగి యొండొరువులతో, నని బెట్టుగఁ జేసి చచ్చి యరందలు నధిపా. 298
- ఉ. చచ్చిన నత్తపస్విసతి య సన్నులు మోమును మోఁదికొంచుఁ బై
 వెచ్చనికన్నునీ రడర య వీడినవేనలితోడఁ బెల్చి వా
 పుచ్చి తనూజులం బనుపఁ య బొంచి కనుంగొని పోయె విప్రుఁ డై
 యచ్చటికిఁ నురాధిపతి య తానిఁ జూచి లతాంగి వెక్కుచున్. 299
- ఆ. కరుణ మొగమునందుఁ య గనుఁగొని తాను ము, స్మర్థి వేటపూవురటాదిగాఁగ
 సకలనుతులు నాజి య జచ్చుట తుదియుఁగఁ, గలుగువర్తనంబు దెలియఁబలికె.
- క. విని యతఁ డే నింద్రుఁడ నా, కనిష్ఠ మగుక్రతువుఁ జేసి య తది హేతువు గా
 నినుఁ బఱచితి నితైఱఁగున, ననుటయు సంభ్రమసమేతమైనభయమునన్. 301
- క. ఇలఁ జాఁగి మ్రొక్కి యటు తన, యులకై సమ్మాధబుద్ధి య నొనరించితిఁ ద
 వ్వలఘుదయఁ జూడు నీ కేఁ, జలమునకుం బాత్రమే విశాలయశోభి. 302
- వ. అని. రామ యై యున్న రాజన్యండు డైనన్యంబు దోపం బలికిన బలసూదనుండు
 ప్రసన్నుం డై. 303

◆◆◆ ఇంద్రుఁడు భంగాస్వసునకుఁ గోరినవరంబు లిచ్చి యనుగ్రహించుట. ◆◆◆

- సీ. ఇచ్చెదఁ గొండఱ య నెత్తఱి గాంచిన, తనయుల నొనఁగుదు య ననిన నతఁడు
 కాంత నై యుండి యే య గనినవారల నిమ్ము, దేవ నావుడుఁ దొల్లి య నీవుగన్న
 ప్రజల నే లడుగవు య నిజము సెప్పుము నాకు, ననియెఁ బురందరుండవిభుండు
 వెడసిగ్గుపాటుతోఁ య బడఁతుల కర్కిలి, బిడ్డలదెసఁ గడు య బెద్ద యనిన
- ఆ. సత్యవాది నైతి య సకలతనూజులు, బ్రదికి నెగడువారు య భామినీత్య
 డైనన్య ముడిపి పురుషతయు నిత్తు నీ కని, పాకశాసనుండు య వల్కె నధిప. 304
- క. విని యజ్జగతీనాథుఁడు, తనయుల నందఱను నీదురదయఁ బడసితి నే
 వనిత నయి యిట్లయిందెద, ననఘా యివ్వరము నొనఁగు య మని పల్కుటయున్.
- వ. విస్మితుండై యింద్రుండు దీనికిం గతం బేమి యని యడిగిన నాభంగాస్వసుం
 డిట్లనియె. 305

- క. సురతంబునఁ గడు నెక్కుడు, పురుషులకంటెను నుఖంబు శ్రీ పౌలఁతులకు సురే
శ్వర యట్లగుటను నాకీ, వెరవున రమియించి నిలువ శ్రీ వేడుక గలిగెన్. 307
- ఆ. అనిన నట్టులేని శ్రీ నౌఁ గాక యిమ్మెయి, విపులసౌఖ్య మొంది శ్రీ విహరణంబు
నలిపి నిలుపు మనుచు శ్రీ శక్రుండు సనియె భం, గాస్వనుండుఁ బ్రీతి శ్రీ నట్లయిండె.
- వ. అని చెప్పి భీష్ముండు పాండవాగ్రజా దీన సీయడిగినయర్థంబు దెలిసికొ మ్మనిన
నమ్మనుజపతి బహువిధము లగుధర్మంబులు భవత్ప్రసాదంబున వినుచున్నవాడ
నివి యెల్లను జన్మమరణాదిదుఃఖంబులం బాపం జాలునే యనేకజనసీజనకులకుం
బుట్టుచు సంసారచక్రంబునం దిరుగం జాల గర్భవాసం బన సరకం బన భేదంబు
గలదె సచరాచరం బైనయిజ్జగం బస్థిరం బట్లుం గాక దీని విషాన్నంబుచందంబు
గాఁ గనియెద భవమోక్షణం బగువైష్ణవధర్మం బుపదేశింపవే యిది యీ
యుగంబునం దిహితం బగుట కృష్ణదైవ్పాయనుండు సెప్పె మీ యనుగ్ర
హంబున నెఱింగెద భవదీయచరణంబులు శరణంబుగాఁ బ్రసన్నుండ నైతి నని
ప్రార్థించిన నమ్మహాత్ముండు పగతురం దెగటార్చి పేర్చి పూజ్యం బగు సామ్రా
జ్యంబు గైకొని తదీయంబు లగుసుఖంబు లనుభవించుచుండుట గీడుగాఁ జూడఁ
గురుకులచూడామణి యగునీకుం జనుఁ గాక యశావనస్థు లగురాజ్యపదస్థులతలం
పులచొప్పె యిది మిథిలాపతి యగుజనకుండుంబోలెం బలికెద వని యుపలా
లించి యమ్మహిపాలున కిట్లనియె. 309
- క. పురుషాతిగ యై తోఁచుచు, నిరూపణము సేయ నూఁది శ్రీ నిర్దేశింపఁ
వెరవుపడక శాశ్వతసుఖ,భరితత నిర్వాణ మనఁగఁబడుఁ బ్రకృతి నృపా. 310
- క. ప్రకృతులు పెక్కున్నింటికి, ¹నకృత యనం జనినయదియ శ్రీ యాద్య మహిపా
లక పురుషరూపిణియు నై, వికృతిం బొరయదు వివేకవిజ్ఞాత యగున్. 311
- క. విను సంసారపథమునకు, ననురూపతఁ దోఁచు చుండ శ్రీ నన్యప్రకృతుల్
దనతోఁపు భవనిరాసం,బునకుం గారణము కామరమునఁ బిహిత మగున్. 312
- క. కావునఁ గామక్రోధము, లావిర్భూతములు గానిరయట్లుగఁ దత్స
త్త్వావేశంబున ²నూన్పుము, భావం బివ్విధము విష్ణుశ్రవరత కుమారా. 313
- క. నృప వైష్ణవధర్మము ని, కుపదేశించితిఁ బ్రసాదరయుతుండ వగుచు సా
రపుఁదెరు వగునిది గనికొని, యపగతసంసారభయఁడ శ్రీ నై నడపు తగన్. 314
- వ. అనిన విని సంప్రీతుండై ధర్మజుండు భీష్మునితోఁ దత్త్వంబులు సధ్యాత్మంబులు
సధిభూతంబులు సధిదైవంబులు ననుసర్వంబునకుం గర్తయు భర్తయు
హర్తయు నగుచు సకలభూతంబులుం దన్నుపజీవింపం బెంపారువాని నెఱింగిం
పవే యనుటయు నతనికి నమ్మహితాత్ముం డిట్లనియె. 315

1. గ. నకృతత యనఁ జనిన ; అ. నకృతి యనం జనిన. 2. గ. మాన్పుము ; జ. నును
పుము. అ. దనుపుము 3. క. సనాతనుండును.

క. ససకుడు సనందనుండును, ససత్కు మారుడు ససత్సుజాతుండు నలువుర్
తనయులు బ్రహ్మకు బంచముండును వ్యమండును వసిష్ఠుండును శంకరుండున్. 316

ఆ. అనఘ విను మరీచి శ్రీ యనగ భృగుం డన

నంగిరనుఁ డనగ నశనంశరంబ

యత్రి యనఁ బులస్త్యుఁ శ్రీ డనఁ బులహుం డనఁ

గ్రతు వనంగఁ బుత్రై శ్రీ సుతచయంబు.

317

వ. ఆనసత్సుజాతుం డంగుష్ఠప్రమాణమూర్తియుం బ్రజ్వలదనలస్ఫూర్తియు నయి
లోకంబుల నెందునుం జరియించుచు నొక్కనాఁడు మేరుశిఖరంబున నారదుండు
సన్నిహితుం డగుటయుఁ దదీయసల్లాపసౌఖ్యం బనుభవించు చున్నయెడ నిట్లపోతె
నడిగిన నారదునకు నవ్వుహయోగీశ్వరుండు సెప్పినవాక్యంబు టితిహాసరూపం
బునం జెల్లినవి యుపన్యసించెద భవత్ప్రీత్యంబున కుత్తిరం బగు నాకర్ణింపుము.

—◆◆◆ ససత్సుజాతుండు నారదున కుపదేశించినతత్త్వప్రకారము. ◆◆◆—

క. దశకల్పసహస్రంబులు, నిశ యింతియ దివస మిది సురనిద్రారతికే
విశదప్రబోధమునకు, స్వశగతకాలములు విష్ణుశనకు విమలమతీ.

319

క. అవ్యక్తం బనఁగాఁ దన,దివ్యాత్మన కలిగి యుండు శ్రీ ధీసారనిధి
భవ్యాత్మ లభేదస్థితి, నవ్యాహతదృష్టిఁ గాంతు శ్రీ రయ్యమశమ్మున్.

320

వ. అప్పరమేశ్వరుండు.

321

క. రే నిద్రించుఁ బ్రభాతం, బై నక మేల్కొని సృజించు శ్రీ నంబువులఁ దగం
దా నం దిడుఁ దనవీర్యము, దాన మహాండు మగు హేమశతాస్ఫురితం బై.

322

వ. తదనంతరంబ.

323

తే. బ్రహ్మఁ గల్పించి దానికిఁ శ్రీ బతిఁగఁ జేయ

నవ్వుహాత్ముఁ డహంకార శ్రీ మావహించి

మననుఁ బదియింద్రియములు బురద్ధిని ఘటించి

చదలు మొద లగుభూతపంచకముఁ జేయ.

324

వ. అయ్యాకాశపవనాగ్నిజలభూము లగుభూతంబు లేనింటికి గుణంబులుగా శబ్ద
స్పర్శరూపరసగంధంబు లావహించుం గ్రమంబున దేవమునిదానవగంధర్వ
కిన్నర నరాదిజంతుజాలంబులం గల్పించు నన్నియు నహంకారవ్యాప్తంబు
లయి యవ్యక్తసాగరంబున మగ్నోన్మగ్నంబు లగుచుండు.

325

క. విభుఁ డావిష్టుం డేత,త్ప్రభవస్థితివిలయముల శుభము నశుభంబుం

బ్రభు వై తగఁ గాంచి నడపి, విభప్రాజ్ఞస్వలకేలి నల్పు శ్రీ వినుము మహాత్మా.

326

తే. అంబరాదిభూతములు శరద్బాదిగుణము, లింద్రియంబు లహంకార శ్రీ మిద్ధతేజ
మనము బుద్ధి యవ్యక్తంబునమహితవేద,వేద్యతత్త్వంబు లీచతుర్వింశతీయును.

వ. అధ్యాత్మాదులు సెప్పెద నాకర్ణింపుము.

328

- సీ. శ్రోత్ర మధ్యాత్మంబు ర నూవె శబ్దం బధిభూతంబు ¹దిక్కులు ర పురుషముఖ్య యధిదై నముల్ చర్మ ర మధ్యాత్మ మందలి, ²సంస్పర్శ మధిభూతరసంజ్ఞకంబు దానికి నధిదై వరతంబు ³విద్యుత్తు నే, త్రంబు దా నధ్యాత్మరకంబు రూప మధిభూత మూదిత్యుఁ ర డధిదై వతము జిహ్వ. యధ్యాత్మకము రస ర మారయంగ
- తే. దానియధిభూత ⁴మప్పతిరతదధిదై వ, తంబు మ్రాణ మధ్యాత్మంబు ర దలఁప గంధ మనఘ యధిభూత మగుఁ దదీరయాధిదై వ, తంబు ⁵మారుత మండ్రు విరద్వజ్జనమ్ము. 330
- వ. ఇది బుద్ధింద్రియప్రపంచంబు.
- సీ. పాదపాయూపస్థరసాణివాగ్విగ్ధంబు, కర్తేంద్రియము లివి ర నిర్మలాత్మ యధ్యాత్మములు వాని ర కగు నధిభూతముల్, గంతవ్యమును వినరగ్ధంబు నోలి నానందమును విను ర మనఘ కర్తవ్యస, క్తవ్యంబు లన నధిరదై వతములు వానుమిత్రప్రజారపతిశక్రవహ్నులు, మఱి యహంకారంబు ర మనను బుద్ధి
- తే. పూజితాధ్యాత్మకము లధిరభూతవృత్తి వెలయు నభిమానమంతవ్యరనులును నిశ్చయంబు నధిదై వములు వేధ ర యమృతకరుఁడు బ్రహ్మ మిది వేదవాక్యనిర్ణయవిధంబు. 331
- ✓ క. ఇవి యెల్ల విష్ణునం దు, దృవము లయముఁ బొందుచుండు ర బహువీచిక ల ర్ణవమునఁ బొడమి యడఁగుమా, డ్కి విశేషము గల్గ దతనికీకా విభుఁ డగుటన్.
- క. విను మవ్యక్తం బనఁగాఁ, జను మూలప్రకృతి పురుషరచైతన్యము నె క్కొనినం జేతన యగుచు భు,వనతంత్రం బెల్ల నడపు ర వైభవ మెనఁగన్. 333
- ఆ. "లట్లు లోకకర్త ర యగునంబుజాత్ముండు, పట్టుఁగొమ్ము భావరభవహరుండు హరునియనుమతమున ర నఖిలాబ్జజాండంబు లట్లు వుట్టఁ జేసి ర యడఁచుచుండు.
- వ. ఇట్లు సెప్పి సనత్సుజాతుండు నారదుం జరితార్థం జేసి నని చెప్పి భీష్ముండు భీమాగ్రజతో వెండియు. 335
- ఉ. ఇంతకు మూలమై యిరువరదే నగుతత్త్వ మనంగ వేదవేదాంతపురాణవేద్యుఁ డగురనప్పరుషుండు వెలుంగు వాడ కా లాంతకుఁ డై నయచ్యుతుఁ డరనంతుండు యోగిజనాంతరంగవిశ్రాంతుండు విష్ణుఁ డద్వయుఁ డరసంగుండు కారవవంశదీపకా. 336
- వ. అనిన విని యజాతశత్రుండు సరిత్పుత్రునితో నియతు లయి యగ్నులు దమ యంద సమాహితంబులు సేసికొని మహితాత్ములు నిజాత్మల నప్పరమాత్ము నెట్టి వానింగా భావించు రెఱింగింపవే యనుటయు సతనికి భీష్ముం డిట్లనియె. 337
- క. అమృతోత్పత్తినమయమున, నమరులకును దానవులకు ర నని వాటిలె నం

1. చ. వాయువు; 2. దివియును. 3. క. స్పర్శన మధిభూత. 4. ఆ. మరుత్తు. 5. క. మడుపతి; ఆ. మడకము. 6. ఆ. మేదిని యండ్రు. 7. ఈపద్యము వాగైత ప్రతులలో లేదు.

దమరులు డప్పిం జేడ్పడి, కమలభవుని నాశ్రయింపఁగా నియతిమెయిన్. 338
వ. అతండు నారాయణు నాత్మయందు నిలిపి. 339

తే. భక్తవత్సల పరమాత్మ శ పద్మనేత్ర, సర్వభూతమహేశ ఋరక్సామయజురు
పాస్య సాధుసంరక్షణరపరవిహార, నురలు రిపులచే నలఁగిరి శరణ మగుము. 340

వ. అని సంస్తుతిపూర్వకంబుగాఁ బ్రార్థించె నట్టియెడ. 341

క. జలదస్వనసన్నిభమై, యెలుఁ గొక్కటి నదలఁ జెలఁగె శ నే నిదె మిమ్ముఁ
గెలిపింపఁగ వచ్చితి నను, విలసద్వర్ణములు గాఢరవిశదంబులు గాన్. 342

వ. తదనంతరంబ యకుంతితవిక్రముం డగువై కుంతుండు. 343

క. గరుడారోహణలీలా, సరభనుఁ డై చక్రగదలు శ శార్ఙ్గముఁ జంచ

త్కరముల వెలుంగ నడరి య, నురగణములఁ ద్రుంచె నురలు శ చోద్యం బందన్.

వ. ఇట్లు నిర్జించి తత్త్వ ణంబ యతం డంతర్ధానంబు నొందిన సంతసంబును నచ్చెరు
వును బెనంగొనుండెందంబులతో బృందారకబృందంబు లివ్వుహాత్ముం డెవ్వం డేమి
భంగివాఁ డెఱింగింపవే యని యడిగిన నజం డితండు విష్ణుండు వై కుంతాభిధానం
బగుమూర్తివిశేషంబున విహరించె విష్ణునివిధం బిట్టి దని యెఱుంగను నెఱింగిం
పను శక్యం బగునే యయిన నొక్క తెఱంగునం దెలిపెడునట్టియితిహాసంబు
గలదు వినుం డని పలికి వినిపించె ధర్మనందనా యానిర్మలవాక్యంబు లుపన్య
సించెద దాన నీయడిగినయర్థంబు దేటపడు నాకర్ణింపుము. 345

—◆— గరుత్మంతుండు మనులక విష్ణుదేవునిమహిమతిశయంబు నెప్పుట. —◆—

సీ. హిమగిరిమీఁద నరనేకమునీంద్రులు, సిద్ధులుఁ గూడి గోర్రస్తీనుఖంబు
ననుభవింపఁగ లీల శ నచటికి వచ్చి ను, పద్మండు వారికిఁ శ బ్రణతుఁ డగుడు
వా రభినందించి శ గారవంబున నుఖా, నీనుఁ గావించి యరర్పించి ప్రీతి
నతనితో నల్లాప శ మాచరించుచు నుండి, యొక్కటి యడిగెద శ ముజ్జ్వలాత్మ
తే. యనిన నాతండు ధన్యుండ శ వై తిమీర, లెద్ది యడిగెద రేను నారయెఱిగినంత
యతులమతులార చెప్పెద శ ననుడు వార, లెలమి నవ్విహగేంద్రున శ కిట్టులనిరి.

క. ప్రియభక్తుండవు భక్త, ప్రియుఁడును విష్ణుండు నీవు శ ప్రియుఁ డై భక్తుం
డయి వర్తిం తావిభుకడ, దయఁ దెలియఁగఁ జెప్పవే యతనితెఱఁ గెల్లన్. 347

వ. అని యడిగిన నతండు వారల కి ట్లనియె. 348

క. స్థూలప్రకారమున నీ, త్రైలోక్యము గావఁ బూని శ దయ సిగు రొత్తక
లీలఁ బ్రవర్తింపఁగ మన, మాలోకింతు మది గనుట శ యన వచ్చునొకో. 349

ఉ. ఏనును మీరు నేల మఱి శ యెవ్వరు దత్తులు విష్ణుచందముం
బూని యెఱుంగ నవ్వెభుండు శ భూరిదయారతి నాకు నేర్పడం
దాను మహాద్భుతంపుఁజరితంబులు నూపుచు భాషణామృతం

బాసఁగఁ జేసె నాచెవుల శ నవ్విధముం దెలియంగఁ జెప్పెదన్.

350

సీ. అమరేంద్రు నిర్జించి శ యమృతంబు గొనిపోవు, నప్పడు వీ తెంచె శ నాకసమున
మెచ్చితి విహగేంద్ర, శ యిచ్చెద వరము నీ, కనుచూటయది విని శ మార్గ మెసఁగ
నెవ్వరో యెఱుంగ నిశ్నెఱిగించి మఱి వర, మి మ్మంటి దానికి శ నెలమి నగుచుఁ
గాలంబుతోఁ గూడఁగ నెఱిగెదవు వా, హసమవు గమ్మునా శ కనుచుఁబురుషుఁ

తే. డొక్క డుజ్జ్వల తేజోమయముండు దోచి, జరయు మరణంబు లేక యశసురలసురల
నోర్వఁ జాలినబలముతో శ నుల్లసిల్లు, మని వరం బిచ్చె నిచ్చిన శ నధికథ క్తి. 351

వ. ఏను దండప్రణామం బాచరించి. 352

క. నీవాహన మయ్యెద రథ, మీ వెక్కినఁ గేతు వై వరహింపుఁ బెనుపు నా
కీవరము నిచ్చి మనుపుము, నావుడు నవుఁగాక యని మనగిప్రియ మెసఁగన్.

వ. పనికి యంతర్హితుం డయ్యె నంత సంతసంబు నచ్చెరువును బెరయుమనంబుతో
మదీయజనకునిపాలికిం జని యీవృత్తాంతం బెఱింగించిన సతండు వికసిల్లుచు నా
వదనంబు వీక్షించి ధన్యుండ వైతి నమ్మహాత్ముండు నారాయణుండు నీవలనియను
గ్రహంబున సల్లాపసౌఖ్యంబుఁ బ్రసాదించె దపంబున నేకయోగసమాధివలం
బించి యేను ద న్నెఱుంగుటం గోరి యారాధించిన నాకు నీలశ్వేతపీతారుణపింగ
ళంబును బహూదరపాదపాణిశిరోనేత్రంబును నై నదివ్యగాత్రంబు సూషిసంగంబు
గలయంతరంగంబున న న్నెఱుంగ వచ్చునే నిస్సంగుండ వై యెఱిగెదవుగాక
యనియె నట్టియవ్వీశ్వరూపునకు శాశ్వతపరిచర్య సేయం గలవాఁడ వగుటం
గృతార్థతంబొందితి బదరికాశ్రమంబున కరిగి యచ్చట సకలలోకసేవ్యుండగునా
భవ్యమూర్తి సేవింపు మని యాన తిచ్చిన నయ్యెడకు ముదంబునం బొదలుచుం
బోయి.

354

సీ. అచట నారాయణు శ నచ్యుతు హరిఁ బుండ, రీకాక్షు గోవిందు శ లోకజనకుఁ
గని భక్తిఁ బ్రణమిల్లి శ వినుతి సేయంగఁ బీ, తాంబరకలిత మై శ యష్టభుజము
శంఖచక్రగదాసిశాఖాధరంబును, నై నరూపము దాల్చి శ యవ్వీభండు
సిఱునవ్వుతోడ వరచ్చితి మేలు సేసితి, ర మ్మంచు దా నుత్తరంపుఁదూర్పు

తే. దెనకు నల్లన పోవఁ బెంపెసఁగఁ గడఁగి, పాఱవలయునాకెమ్మెయిరబహుసహస్ర
యోజనంబులు నని వితతోర్జ్వలాగ్ని, యద్భుతముగ ననింధన శ మై వెలుంగ.

వ. కని యప్పావకుం బావకద్యుతి యగునమ్మహాయోగి ప్రవేశించి యందు శివా
సహితుం డై శివుఁడు తపంబుసేయఁ దదీయసంవిత్సౌఖ్యం బనుభవించి య
య్యనలంబు గడచి యరుగుచుండ నేనును బధిశ్రమాభిభూతుండ నగుచు విడువక
వెనుకఁ బోవుచుండితి నిల్లు మఱియునుం బెద్దయు దవ్వ సని యద్దేవుండు భా
స్కరకిరణంబులకుం బ్రవేశంబు లేనిమహాతమంబు సొచ్చె నచ్చటం జూడ్కి సెడి
మూఢత్వంబు నొంది.

356

- క. ఆదేవుఁ జిత్తమున నిడి, యాదిపురుష కరుణ నన్ను శ సరయు, మెచటికో
దేది గతియొ నా కనఁగా, నీదెన ర మ్మనుచుఁ దీపురతులుగఁగు జూపెన్. 357
- క. మది భేదము మై డప్పియుఁ, గదిరిన నే శరణు వేడఁగఁగ దయ మెల్లం
మది వోయి లేక తక్కును, హృదయానందకర మైనయెడ యై యుండెన్. 358
- తే. పట్టపగలింటిసూర్యునిపగిది నతఁడు, దోచె సూర్యేందుతారకద్యుతుల కచటు
గోచరము గాదు దేవతాశోటి యాది, యైనజంతువులకు సగరమృగలంబు. 359
- క. మందుభినిస్వనములు నా, నందనమృదుమధురగీతరనాదములుఁ జెవి
బొందె మకరందబిందు, స్వందికమలసుభగనదులు శ నచ్చటఁ దోచెన్. 360
- క. సురలకు నిమ్మైయిఁ దేజ, న్నస్ఫురణము లే దన్నయట్టిరహితువున వెలుంగఁ
నరులం గొండఱఁ గాంచితిఁ, దరుణులనుం గంటి నస్ఫురతతమాక్ష్మిసలన్. 361
- తే. వారు పూజ లొనర్పంగ శ గారవంపుఁ
ఱాడ్కి నదేవుఁ డందఱఁ శ జూచు చరిగె
మఱియు నట తత్ప్రదేశంబు శ మహితవహ్ని
మయతఁ జేసి భయంకర శ మయి వెలింగె. 362
- వ. అచ్చట నే నతనిం గానక. 363
- క. భ్రమ గొని యదేవునిఁ జిత్తమునం దిడి శరణు శరణు శ దయఁ గాపుము స
న్నమితైశ్వర్య యనుడు శీతమధురలలితాక్షరముగఁ శ దా నిట్లనియెన్. 364
- క. నిను నే మఱతునె నీ దగు, జనకునిచే నన్ను విని సురసంగతమిల్లినై
చనుదెంచు లే నెఱుంగ నె, వినతాసుత యిందు రమ్ము శ విడువుము భయమున్. 365
- వ. నన్నుం గానమికిం గలంక వలవదు. 366
- క. మమకారాహంకారము,ల మతిం జొరసీక నిశ్చలం బగుచూడ్కిన్
సమవేతరాపు నన్నన్, శమభరితాత్మకులు గండ్లు శ సారవిచారా. 367
- తే. నీవు నామీఁదివేడుక శ నెఱయ నిష్ఠ, తోడఁ దలఁచుట మామకశ్రమాలూప
దర్శి నై యుండు దనినన్నుదయ దలిర్ప, గారవించిననసలంబు శ్రద్ధువాసె. 368
- వ. ఇవ్విధంబున సుఖం జేసి ననుం గొల్పించుకొని మఱియు దవ్వు సని యాకాశంబున
కెగసిన నేనుం దోస తగిలి పోవ నంతర్ధానంబు సేసె నిట ర మ్మను నెలుంగ యాధా
రంబుగా నాచక్కటికిం బోయి. 369
- క. కమనీయహంసకులసం, గమశోభిత మైనయొక్కశకమలాకరముం
బ్రమదమున దాన నవగా, హము సేయుచు నున్నతన్ను శ నచటం గంటిన్. 370
- క. నాదిక్కు గనుంగొని తా, నాదరమునఁ బిల్చె నేను శ నచటికిఁ జని యం
దాదేవుని గానమికి వి, పాదం బందుమదితోడఁ శ జంచలదృష్టిన్. 371
- చ. కలయఁగఁ జూడ నద్భుతము శ గాఁగ ననేకశతాగ్నిహోత్రముల్

వెలుగుట గాన వచ్చె బహుశేదరవంబులు వింటి దత్ ప్రస
క్తలఁ బొడగాన నట్టియెడ శ దారుణరూపసుపర్ణసంఘముల్
బలువిడి నాపయిం గవిసె శ భ్రాంతుండ నైతి భయంబుపెంపునన్. 372

ఆ. అట్లు భయముఁ బొంది శ యచ్యుత శివ సహ, స్రాక్ష వేదమయ యశనాదినిధన
త్రిభువనైకనాథ శ త్రినయన గోవింద, పద్మనాథ హర కృరపావిధేయ. 373

క. అని మఱియుఁ బెక్కుపేర్లక, వినుతిందుచు శరణు వేడి శ వినతశిరస్కుం
డును ముకుళీకృతహస్తుం, డును నై యేనుండ దేవుఁడు ప్రసాదమునన్. 374

క. తనుఁ జూపి యోడ కోడకు, వినతాసుత యనియె నపుడు శ వినుఁ డే మొదలం
గనినబదిరకాశ్రమ మ, య్యె నచటు విష్ణుని ప్రభావ శ మే మన వచ్చున్. 375

ఉ. అప్పరమేశ్వరుండు లలితాష్టభుజం బగుహుపు చాల్చి తా
నెప్పటియట్ల నిల్చెఁ గని శ యేను మనంబున నదృశ్యతంబుతో
ముప్పిరి యైసకాతుకము శ మోదము నెక్కిన నాకు సత్కృపం
జెప్పెడుఁగాక యెట్లు నని శ చేరితి నంజలి మాళిఁ జేర్చుచున్. 376

వ. చేరి వినయావనతుండ నయి దేవా యేను భవత్పాదభక్తుండనేని నీదయకు
భాజనంబనేని నాకు వినం దగునేని దురధిగమసారం బైనభవదీయప్రకారం
బిట్టి దని యెఱుంగునట్లుగాఁ జెప్పవే యనిన నాసర్వలోకశరణ్యుండు కారుణ్య
మృతమయం బైనచూడ్కి నామోద నొలయ ని ట్లనియె. 377

—❧— విష్ణుదేవుండు గరుత్మంతున కుపదేశించినయాత్మతత్త్వప్రకారము. —❧—

సీ. అనిమిషగంధర్వరదనుజు లాదిగ నెవ్వరును విను నాయున్నరహా పెఱుంగ
రఖిలభూతములు నారాయం దుద్భవించు వ, ర్తించు లయించు వర ర్తింప నేను
వానివశంబున శ వసియింతు సర్వంబు, నందును నాతత్త్వ శ మధిగమింప
నగు నగ్ని యాత్మ సరమాహితంబుగఁ జేయఁ, గామవర్జిత మహంకారవిముఖ
తే. మజడ మపరిగ్రహం బహింసానుమోది, క్రోధరహితంబు నిర్మలభోధయతము
నిత్యతృప్తంబు శాంతంబునత్యభక్తి, యైనచిత్తంబు గలనియశతాత్మకులకు. 378

వ. సాంఖ్యయోగయుక్తులు బహిర్దర్శను లై నిశ్చయరహితు లై రేని నస్తదీయ
తత్త్వంబు గాన నేర రది మోహపంకమగున్ లగువారికి నుపవాసంబుల
నియమంబుల వ్రతంబుల నెఱుంగ శక్యంబు గా దేకాంతికధ్యానపరుల కెఱుం
గుట గలుగు రజస్తమోదూషితంబు గాక కేవలసత్త్వాధిష్ఠితం బయినజ్ఞానం
బున న న్నవలంబించునది సూక్ష్మసరణి వాసుదేవసంకర్షణప్రద్యుమ్నానిరుద్ధ
నామంబులం జతుర్విధంబుల విభక్తుండ నై ప్రాణులయం దాత్మబుద్ధ్యహం
కారమనోరూపవ్యాపకత్వంబు నొంది యుండుదు నిట్టిది మదీయస్థూలప్రకా
రంబు కశ్యపనందనా నీవు మన్తనస్కుండవు మద్భక్తుండవు మత్పరాయణుం
డవు నై మత్స్వరూపవేది వగు మనియె నని చెప్పి సుపర్ణుండు. 379

- క. పురుషవరులార యమ్ముత,తర మగుహరిదివ్యచేష్టితము నాకుం ద
త్కరుణా నోచినయట్టిది, పరిపాటిని మీకుఁ దేటరపఱచితి భక్తిన్. 380
- వ. అనిన విని యమ్మునిసిద్ధజనంబులు పరమాదరంబున నప్పక్షిదేవు దీవించి యా
మంత్రణంబు సేసి హర్షోత్కర్షంబునం జిత్తంబులు జొత్తిల్లఁ దమలోన. 381
- సీ. అక్కజం బగుచున్నరయిక్కధ యితనిచే,విని కృతాఢుల మైతి శ మనిరి మఱియుఁ
బుణ్య మాయుష్యంబు శ భూతిప్రదము భక్తి, వినినవిప్రుఁడు వేదరవిద్యపెంపు
నృపవైశ్యశూద్రు లరనుపమానజయధన,సౌఖ్యంబులను గండ్లు శ సర్వజనుల
కిహపరిస్థుల శ కిది సాధనం బగు, నని పల్కి యాత్మేచ్ఛఁ శ జనిరి దీని
- తే. బ్రహ్మ సురలకుఁ జెప్పినరభంగి వసువు, లవనిసురు లగు వచ్చి మారయమ్మపాల
నున్ననా కర్ణిఁ జెప్పి రరయ్యున్నరూపు,నీకుఁ జెప్పితిఁ గురుకులనృపవరేణ్య. 382
- వ. అని చెప్పి దేవప్రతుండు వెండియు నిట్లనుఁ బాండవాగ్రజానై కుంతనుపర్ణ
సంవాదం బగునీయాఖ్యానంబునకు నభిప్రాయం బాకర్ణింపుము. 383
- తే. వివిధసంకల్పయజ్ఞముల్ రవిడిచి యాత్మ,యందు నిష్ఠమై నగ్ని సరమాహితముగఁ
జేసి నిన్ స్పృహఁ డై విష్ణుఁ శ జిత్తవృత్తిఁ, జేర్చువాఁ డవ్యయస్థితిఁ జేర నేర్చు.
- వ. అని యిట్లు భీష్మండు విష్ణుస్వరూపజ్ఞానప్రకారం బితిహాసరూపంబున ధర్మజు
నకుం జెప్పె నని చెప్పిన నప్పురుషవరులయడుగుటలును జెప్పటలును లోక
హితంబు లై యింత యొప్పి యుండునే యటమీఁదినంభాషణవిశేషంబులు
సెప్పు మని యడుగుటయు. 385
- చ. మునిహృదయాబ్జశాంతిమధురమోదవినిోదిమరాళ గాఢచ
క్రనిహతశూలనిర్తధితరరాక్షసయాధ నితాంతభక్తిభా
వనరమణీయ ¹వేదపరివారనిర్దళసేవనీయ ని
త్యనిరుపమాననిర్తలనిరంజనఖేలన ధర్మపాలనా. 386
- క. ²సదయాపాంగా పరిణా,మదశాసంగమనిరాస శ మధురతమాంగా
మదశోకరహితచేత,స్సదనా సంజనితసముపరసంహృతమదనా. 387
- మాలిని. గరుడవృషపతాకా శ కల్పితాశేషలోకా
సురపరిషదుపాస్యా శ శుద్ధసంవిద్వికాస్యా
పరమమహిమనీమా శ భవ్యకారుణ్యధామా
నిరతిశయగుణాలీ శ నిష్కలానందశాలీ. 388
- గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి
తిక్కనసోమయాజి ప్రణీతంబైన శ్రీమహాభారతంబునయానుశాసనికపర్వంబు
నందుఁ బ్రథమాశ్వాసము. 389

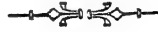
1. గ. వేదపరిపాకనిర్దళ-చ. దేవపరివారనిర్దళ శ. 2. గ. సదయాపాంగపరిణామదశా.

శ్రీ

హరిహరనాథాయ నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

ఆనుశాసనికపర్వము, ద్వితీయాశ్వాసము.

మయవక్షస్తలగౌ

రీమయవామార్థ బంధురీకృతసౌంద

ర్యామృతరస కీర్తనవి

ద్యామయ నిగమాంతవేద్య శ హరిహరనాథా

1

—ॐ॥ అష్టావక్రం డనుమనికుమారునిచరిత్రము. ॥—

స దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె నట్లు నారాయణస్వరూప నిరూపణప్రకారంబు విని యజాతశత్రుండు సంజాత ప్రీతుండై పితామహుతోఁ గన్యాదానంబునకు వరుం డెట్టివాఁడు గావలయు ననుటయు నక్కురువంశవరుం డీవిషయంబున నొక్కయితిహాసంబు గలదు విను మని యమ్మానవపతియాననం బాలోకించి.

2

సీ. అనఘ యష్టావక్ర శ డనుబ్రహ్మచారిస, త్తముఁడు వదాన్యుఁ డశ్నాపసోత్త మునికూతు సుప్రభశయనుకన్యఁ బెండ్లిగాఁ, గోరి యాతని నడురగుటయునతఁడు నీవు యోగ్యుండవు శ నీ కిత్తు నాపుత్రి, నంతకు నుత్తర శ మరిగి రమ్ము నావుడు సంయమిశనందనుం డెందుల, కరుగుమ నేపని శ యాచరింతుఁ

తే. బనువు మనుడు వదాన్యుండు శ ధనదుపురము

గడచి హిమగిరి కరుగుము శ మృడునిగుఱిచి

గిరిజ తప మొనరించె నరగ్గిరితటమునఁ

దత్ప్రదేశంబు పుణ్యంబు శ దానియందు.

3

క. ఆడుచుఁ బాడుచు గణములు, గూడి చరింపంగ గిరిజశకుం బ్రయముగఁ దా వేడుక నమ్మిడుఁ డెప్పుడుఁ, గ్రీడించుచు నుండు మునులు శ కీర్తింపంగన్. 4

ఆ. అది పవిత్రదేశ శ మచ్చటు సూచుచుఁ, గడచి చనఁగ నీపరకాననంబు నాన వచ్చు నందు శ గట్టిప్రాయమునది, పుణ్యమూర్తి యమలశబుద్ధి యోర్తు. 5

క. నసియించు నమ్ముదితఁ బ్రియ, మన లారఁగఁ గాంచి వచ్చునప్పడ ప్రమదం
జెనఁగంగఁ జెండ్లి సేసెద, ననదృశరూపగుణవర్తనాన్వయవిద్యా. 6

సీ. అనిన నష్టావక్ర, శ్ర డట్ల కా కని చని, బాహుదాతీరభూరభాగవర్తి
యై రాత్రి గడపి ధరనాధీశు శ్రోలికి, నరుగంగ నతఁ డమృహాత్మరాక
విని యెదురే తెంచినయంబుతోడఁ దో, డ్కొనిపోయిమహితపూజనమొనర్చి
యూర్వాశి రంభ తిలలోత్తమ మొద లగు, నప్పనోవనితలరయాటపాట

తే. లాదిగాఁ గలవివిధవిశోదకృతుల, ననుదినంబు నారాధింప శ్ర నందు నిల్చె
నమ్ముసింద్రుండు దగులు లేశ కభిమతప్ర, వర్తనంబుల నొక్కనంశవత్సరంబు. 7

వ. పడంపడి ధనదుండు నీ కేమి సేయవలయుం జేసెదం జెప్పమనిన సతండును సర్వం
బును సంపన్నంబ సీవు నిత్యసంపద నున్నతుండ వై యుండు మే నొక్కమునిపతి
సెప్పినపనికై పోయెద సీతోడివేడుక నిల్చితి నింతియ కాని నా కభ్యర్థనీయం
బొందు లే దని పల్కి యట వోయి. 8

సీ. హిమశైలతట మెక్కిరయీశ్వర క్రీడన, స్థలిఁ గాంచి మ్రొక్కి ప్రదక్షిణముగఁ
జని యట యరుగంగ శ్ర మునివరుచెప్పిన, కడిమిలేస్తూఁకులరయడవి దోఁచె
దానిఁ బ్రవేశింపఁగా నందు మణిహేమ, మయచిత్రరమ్యహార్యము లనేక
ములు గాన వచ్చె నుశ్జ్వలనమున్నతరమ్య, హార్యంబు వానిలో శ్ర నధికవిభవ

తే. సార మై యున్నఁ జూచి తరద్వారభూమిఁ, జేరి లోనికెదనమేరు శ్ర సెప్పి పుచ్చుఁ
గన్యకలు పట తెంచిరిర కాంతిరూప, విలసనము లొప్పుఁ గొందఱురవినయమెనఁగ.

వ. పట తెంచి పరమాదరంబునం దోడ్కొని పోవునప్పడప్పొలఁతులయొప్పుసూడ్కుల
కుం జిత్తంబునకు వేడ్కులు సేయం జూలినను లోలత్వరాహిత్యంబున నత్యుదా
త్తుం డగుచుం జని యభ్యంతరమందిరంబున వివిధరత్నరశ్మి విరాజితం బై నపర్యం
కంబుననార్యమూర్తియు ధవళవసనాంగరాగయు రుచిరాభరణభాషితయుఁ బ్రా
థవయస్కయు నగునొక్కవనితం గని మే లయ్యెడు మనుచునిలిచిన సయ్యిందు
వదన యిందు రం డని పలుకుచుం బ్రత్యుత్థానంబు సేసి. 10

క. అమ్మనివరు నాపర్యం, కమ్ముపయిం బ్రీతి నునిచి శ్ర గారవమునఁ బా
ద్యమ్మును సర్వము శ్రుతివిహిత మైనవిధమున నిచ్చి శ్ర తత్పార్శ్వమునన్. 11

వ. వే టొక్క సెజ్జం గూర్చుండె నమ్మని గలయం గనుంగొని యక్కన్నియలవిభ్ర
మవికారంబులు దనలోచనంబులకు గోచరంబు లగుటకు నొల్లక యిమ్మదవతీజనం
బు లిచ్చట నేల యనిన నక్కాంత యక్కన్యల నెల్లం బోవం బనిచి సముచిత
సల్లాపంబులు సేయుచుండ్రి రాత్రి యగుటయు. 12

—→ ఉత్తరదిశ యష్టావక్ర, నిచిత్తశుద్ధిఁ బరీక్షించుట. ←—

క. నీ తయ్యె ననుచు నల్లన, యాతనిశయనమున కరిగి శ్ర యతఁ డెడ యీఁగా
నాతల్పంబున నొకదెనఁ, బ్రీతహృదయ యై శయించె శ్ర బృధ్వినాథా. 13

క. పదపడి నయమున మెయిమెయి, గదియించి లతాంగి చిక్కఁగఁగిటఁ జేర్పం

¹గదలనిచి త్తము గలిగియు, మద మేమియు లేక యతఁడు శ్ర మ్రానైయుండెన్.

ఆ. అట్లు లున్న జూచి శ్ర య త్తన్వి మగవారు, భోగపరులు దాల్చి శ్ర పొలఁతులందుఁ గలుగు నవ్వధంబు శ్ర గాక యేఁ గోరంగ, ననుభవింప కునికి శ్ర యగునెనీకు. 15

క. సంపదయు దివ్యభోగము, నింపారఁ బరిగ్రహింపుఁ శ్ర డే మీధన మై పం పొనరించెద ననుఁ గా,రింపక కైకొని ²వరింపరే యిచ్చోటన్. 16

సీ. అనిన నష్టావక్ర, శ్ర డతిమాప్య మగుపర, దారాభిగమనంబు శ్ర దగదు శూద్ర సతి యైన సధికదోషంబు బ్రాహ్మణపత్ని, యగునేనిఁ బాతక శ్ర మప్రమేయ మదియును గాక నే శ్ర నస్థలితబ్రహ్మ, చర్యంబునం దుండి శ్ర భార్యఁ గోరి యున్నాఁడ ననుడు నీరయొప్పునఁ దగిలితి, వనితలు కామార్తివశతఁ బొంది

తే. వంశహాని దలంపరు శ్ర వరున కలుక, రాత్నజులఁ జూడ రగ్రజ శ్ర ననుజుఁ గొనరు పురుషశతకంబునంగమంబునను దృష్టి, ననరు దీని విచారింపు శ్ర మనియె నువిడ. 18

వ. అనిన నమ్మునివరుండు.

క. ఇది యేటికార్యముగ నా,మది కెక్కఁగఁ జెప్పె డిట్టిరమాటలుఁ గలవే మదవృత్తి మాను మేఁ బో, యెద నాపుడు నామృగాక్షి శ్ర యెలన వ్యాలయన్. 19

తే. కార్య మగుటయు సరిగెదురగాక పిదప, నిల్వ మంతకు ననుటయు శ్ర నీవు నన్నుఁ గదియ కుండెదవేని నిశ్చలైద సధర్మ, వృత్తి వగు మని వారించె శ్ర న త్తపస్వి. 20

వ. ఇట్లు వారించి యిది శాపంబున ³ముదురుఁదనంబు నొందినబృందారకసుందరి గావలయు న ట్లయ్యెం గా కుండె దీని తెఱంగు నా కెఱుంగక జాలిం బడ నేల యని యాత్మ నూహించి యూర కుండె నఁతఁ బ్రభాతం బైనం గాలోచిత కృత్యంబులు దీర్పు మని పలికి యప్పొలంతి యుత్తమస్నానీయద్రవ్యంబులు దెచ్చి యమ్మునియనుజ్ఞ వడసి మృదుకరతలంబుల మేను దొడసి కృతస్నానం జేసి యతండు సంధ్యావందనాగ్ని కార్యంబు లాచరించిన నమ్మతో పమానంబు లగునన్న పానంబుల నతనిం దృష్టనిం గావించి యుచితసంభాషణంబులం బ్రొద్దు పుచ్చి నిశానమయం బగుటయు శయనంబునకుఁ బిలిచిన నాసుశ్లోకుండు రాకున్న సేనుం గన్యక నస్థలితబ్రహ్మచర్యంబునన చూవె పరిణతవయస్కు నయితి స్వతం త్ర వై యుండుదుం బాణిగ్రహణమహోత్సవం బనుభవింపు మని పలికిన నమ్మహాత్ముం డి ట్లనియె. 21

తే. బాల్యమునఁ దండ్రి యశావనశ్ర ప్రాప్తి మగఁడు

వార్ధకంబునఁ దనయుండు శ్ర వామనయన

నరసి నడపన కా కెందు శ్ర నంగనలకు

వలసినట్టులు సేయఁగా శ్ర వచ్చు నెట్లు.

వ. కావున నీవు నిన్నిచ్చినం బరిగ్రహించుట పాడి గా దనునమయంబునం జూడఁ
జూడ నచ్చేడియ నుభగయావననుందరాంగియు మనోహరవిలాసభంగియు నయ్యె
నైనను దానియందుఁ దగులనిచి త్తంబుతో నత్తపోధనకుమారుండు. 23

క. ఈయనృతవర్తనము లే,లా యున్ననిజంబు సీతరంపును నిన్నుం
దోయజలోచన చెప్పము, పోయెదఁ బనులు గల వనిచిరపుచ్చుము నన్నున్. 24

సీ. అనవుడుఁ బ్రీతయై రయనఘ ని న్నారయు,తలఁపునఁ జూచె వరదాన్యుఁ డిందుఁ
బుత్తెంచె నేను నీరయుత్తరదిశఁ జమ్ము, సీనిష్ఠఁ గాంచితీ ర దీన నతఁడు
వినుమెచ్చు నాదెసఁగమనమునఁ బ్రియమొందు,మరుగుమును ప్రభాఁపరిణయమున
కనిన నద్దేవికి ర విసతుఁ డై వీడ్కొని, యరిగి యమ్మునిపతి ర యాత్మఁ గనియుఁ

తే. దన్ను నడుగంగ నకలవృత్తంబుఁ జెప్పి
యశనిపుత్రికఁ బెండ్లి యై ర యతులధర్మ
భోగశారవకీర్తులఁ ర బొంది జగతి
సతిశయిలై నష్టావక్రుఁ ర డధిపముఖ్య. 25

వ. అని యష్టావక్రదిశాసంవాదంబు నెప్పిన విని యప్పొండవాగ్రజుండు మునుల
వలన శూద్రజాతిభామలయందుఁ బ్రభవించినవారికి బ్రహ్మర్షిత్వంబు గల్గుట
యది యెట్లాకో యని వితర్కింతు నత్తెఱంగు నా కెఱింగింపవే యని యనిమిష
నదీనందను నడుగుటయు నక్కురుపతికిఁ గురుపితామహుం డి ట్లనియె. 26

సీ. నాలుగుజాతులనాతులు విప్రున, కాంధ్రుగాఁ గైకొన ర నగు నృపునకుఁ
దనకులంబున నట ర తక్కువకులములు, రెంటును బరిణయశ్రీ వహింపఁ
జను వైశ్యునకు నాత్మజాతిశూద్రాన్వయం,బునఁ బెండ్లి గాఁ దగు ర భూపవర్య
శూద్రున కర్హంబు ర శూద్రకన్యకఁ పెండ్లి, యగుటయు నిది వివారహప్రకార

ఆ. కధితధర్మ మిట్టిర గతిఁ దప్పి ప్రతిలోమ,సరణి యైనఁ గల్గు ర సంకరంబు
తల్లి యెట్టికులము ర దానికులంబ యశా, నన్ను తానులోమ రసంభవునకు. 27

వ. ఇది సకలజనసామాన్యం బయిన తెఱంగు విశేషించి మునిస త్తములయు త్తమతపో
జ్ఞానవిద్యాప్రభావంబులంజేసి తదీయబీజసంజాతులు యోని యెద్ది యైనను
బ్రాహ్మణుల యగుదురు మహాక్షత్రియులు ననులోమవృత్తి నాత్మ ప్రభావంబుల
నిజబీజసంజనితులకుఁ దమకులంబ కలిగింపం జాలుదురు నీవు వియోనిజాతు లని
శంకించి యడిగితివి వారల యేల పశుయోనిజాతులు నయోనిజాతులును లోను
గా నద్విజులును రాజవరులు నగుట గన్నది గాదె కావున మునివరుల నృపవరుల
వలనం గలిగినజన్మంబు లెల్లను బీజప్రధానంబు లై యతిశయిల్లు వినుము
వసిష్ఠుండు ఋశ్యశృంగుం డగస్త్యుండు సత్యవత్యుద్భవుం డగుకృష్ణదైవాయ
నుండు మందపాలనందనులు మఱియు ద్రోణకృపాదులుం బ్రభవించినభంగులు
విందుమ కాదె వార లెట్టెట్టివారయి రెఱుంగవే యివ్విషయంబున మను

వాక్యంబు గల దాకర్ణింపుము.

28

✓క. మునిజనుల నదుల సిద్ధల, జననంబులు బుద్ధివృత్తిఁ శ జర్పింపఁగ నె
వ్వనికి వశంబు గా వని, దనతనయైనట్ల యై యుదాత్తతఁ బొందున్.

29

వ. అనిన విని యుధిష్ఠిరుండు.

30

ఆ. అనఘ దానపాత్ర శ మగుట విప్రుఁడు లింగి, యైననో యలింగుఁ శ డై చరించు
టనో యెఱుంగఁ జెప్ప శ మనవుడు గాంగేయుఁ, డిట్టు లనియె నమృతహీశ్వరునకు.

— శ్రీమృఁడు ధర్మరాజునకు దానపాత్ర భూతుల తెఱఁ గఱింగించుట. —

క. విను సద్విజుండు నిజప, ర్తనమునఁ జరియించు చున్న శ దానార్హత్వం
బున వెలుఁగు లింగి యైనను, మనుజేంద్ర యలింగవృత్తి శ మహితుం డేనిన్.

32

వ. అనుటయుఁ బొండవార్త జుండు.

33

తే. శ్రద్ధ సాలంగఁ గల్గినరజనము లిచ్చు, భూరిదానముల్ దురితంబుఁ శ బొంద నేర
వేయెడల నని తలఁచెద శ నేను బుద్ధి, ననుడు నాతని కతఁ డిట్టు శ లను నృపాల.

క. సరవర దుద్దాంతు లయినఁ, బరిపూతులు శ్రద్ధ గల్గుభవ్యులుఁ దా రా
దర మొప్ప నిచ్చుదానము, దురితహరమ కాక కీడు శ దొడరునె యెందున్.

35

సీ. అనుడు ధర్మాత్మజఁ శ డతనితో డైవకా, ర్యమునట్ల విప్రుని శ నతిపరీక్షి
తునిఁ జేయ వలయునే శ యనఘ పైతృకమువి, ధంబున నన్న నారతండు నీవు
దలచినయట్టిద శ తగవు నావుడు నాన్మ, పాలుం డపూర్వసంబంధిసూరి
యాజితపోనిత్యులందు సత్పాత్రము, లెవ్వార లనుటయు శ నింతవట్టు

తే. వారు సత్పాత్రముల వంశరవర్య ధర్మ
భాషణమ కాని తత్క్రియారపరత లేని
యట్టివానికి సరుండు హేమమాదు లిచ్చి
పొరయుఁ బదియేండ్లు నరకానుభూతి ననియె.

36

వ. అని భీష్ముండు వెండియు.

37

క. ధరణియుఁ గాశ్యపవై శ్వా, నరమార్కండేయు లోలిరన జగద్ధితవా
క్పరు లై టాక్కెడ వా రొక, మరి గోష్ఠీనిరతి నుండి శ మనుజాధీశా.

38

వ. అవ్యాక్యంబు లాకర్ణింపుము.

39

క. ఘనతర మగుప్రీతారవ, మున మునిఁగినఁ బాప మఖిలమును రూపునెడుం
బెనుపునయగ్గలికఁ బొగడు, గనినపయోరాశిఁ బడ్డగడ్డయుఁబోలెన్.

40

✓తే. సత్కులంబునఁ బుట్టుట శ సకలవేద
ములుఁ బురాణంబులును శాస్త్రములును జదువు
టయును సద్గతిఁ జేయఁ జ్ఞానములు గావు
శీలసామగ్రి లేనిదుశ్చేష్టితునకు.

41

ఆ. పలునదువులు సదివి శ పండితమాని యై, తనదువిద్య నొరులభునయశంబుఁ

దూలపుచ్చునట్టిరదుష్టాత్మకుని బ్రహ్మ, హత్య వొందు సందిర్యంబు లేదు. 42
తే. వాజమేధముల్ వేయొక్కరవలనఁ జెట్టి, యలఘునత్యంబు దక్కఁటిరవలనియందు
నిల్పితులఁ¹దూఁపఁగా సత్యరనిష్ఠలోని, యర్థమున కెత్తు వచ్చె నర్యధ్వరములు.

వ. అని యిట్లు వర్తిల్లునాలుగువాక్యంబులుం జెప్పి. 44

తే. బ్రహ్మచర్యంబుకంటెను శ బరము మద్య
మాంసములు రెండు నుడుగుట శ మనుజనాథ
లోకయాత్ర వాటించు² చరణాలుపతయు
శమముఁ గల్గి వర్తించుట శ శౌచవిధము. 45

వ. అనిన విని యజాతశత్రుండుధర్మంబు నర్థంబును గామంబును నాచరించుకాలంబు
లెఱింగింపవే యనుటయు నాపగేయుం డతని కిట్లనియె. 46

తే. రేపకడయును బగలును శ మాపు వరుస, నర్థధర్మకామంబుల శ నాచరింప
వలయు వానియం దాసక్తి శ వలదు సత్తు, డయ్యెనేనియు మేలు ధర్మార్థభరతిని. 47

వ. అని మఱియును. 48

క. విను గురుపూజనవిస్త్రా, ర్చనము లధికపుణ్యములు ధర్మరావల్లభ వి
ప్రసినిందించుటయును న, గ్నిని వేదము విడుచుటయును శ గిల్బిషతమముల్. 49

సీ. అనుటయు ధర్మసంరదనుఁడు దానంబుల, కెవ్వరు పాత్రంబు శ లేర్పరింపు
మనిన నడ్డర్తులు శ సక్రోధనులు సత్యరతులు దాంతులును ధీరతత్వయుతులు
నిజకర్తనిరతులు శ విజితేంద్రియులు సర్వభూతహితులు సలురబ్ధులును శుచులు
దానపాత్రములు వేరదంబు సాంగంబుగాఁ, జదివి పట్కర్తనిరత్థలఁ దొడంగి

తే. తత్త్వవిదు లై నబ్రాహ్మణోత్తముల కీగి, విను సహస్రగుణం బగురవిశ్రుతశ్రు
తంబుఁ బ్రజ్ఞయు శీలవృత్తములుఁ గలుగు, వారి కిచ్చుట వంశవిస్తారకంబు. 50

వ. అని నిర్దేశించి భీష్మండు వెండియు. 51

ఆ. యోగ్యుఁడైనవిప్రుఁ రడొకరుండు సంతృప్తిఁ, బొంద నధికతృప్తిఁబొందు దేవ
వితతి మునిసమూహాపితృసమాజములు న, ట్లగుట వెదకి తెచ్చునది విశిష్ట. 52

వ. అనిన విని కాంతేయగ్రజుం డతనితో దేవపితృమనుష్యపూజలకాలంబు లెఱిం
గింపవే యనుటయు నతండు. 53

క. నృపవర పూర్వాహ్లాంబును, నపరాహ్లాము దేవపితృసమాసాధనవి
ధ్యుపదిష్టకాలములు మ, ధ్యపునమయము మానుపార్శ్వనార్హం బరయన్. 54

వ. అని చెప్పి మఱియు నిట్లనియె. 55

సీ. సరనాథ కాలహీనంబును నశుచిసం, స్పృష్టంబుఁ బరిభుక్తశేషమును న
మం త్రకంబును నీతరతంత్రంబుఁ గీటకే, శప్రదుష్టంబు రాక్షసులు గొండు
మానసియ ద్రవ్యమేనియు సురపితృ, క్రియల దురాత్మకు శ లయనవారు

గుడిచిన నట్ల యశక్కుడువులఁ జొనుపక, మత్తుని జడుని నుశ్నత్తుఁ బతితుఁ
తే. గ్నిబుఁ గుప్తి దేవలకుఁ జిరకిత్సకునిని, వీతనియము నపస్తారి శ శ్వేత్తి రాజ
యత్త్వయుతునిన ర్తకునిగాఁయకునిసోమ, విక్రయుని వేదవిక్రయుశవిడువవలయునర

- అ. నడ్డి కిచ్చి కుడుచురవాఁడు ససగ్నియుఁ, బ్రాణివిక్రయమున శ బ్రదుకునతఁడు
దైవపితృములకుఁ శ దగరు సంధ్యోపాస, నములు లేనివారు శ నరవరేణ్య. 57
వ. అనిన విని ధర్మనందనుండు శంతనునందనునితో దైవపితృంబు లగుదానంబులకు
నుత్తమపాత్రంబు లెవ్వ రెఱింగింపవే యని యడుగుటయు నతం డతని కిట్లనియె.

—॥ దైవపితృంబు లగుదానంబులకుఁ పాత్రభూతుల నిరూపించుట. ॥—

- సీ. భోజనార్థులఁ దుష్టిఁ శ బొందించునతఁడును, దెరువాఁబువలనఁ దరస్కరులచేతఁ
జేటొంది ధనము వాంఛించునతండువ్ర, తంబున కుద్యాహనంబు సేయఁ
దలఁచి యర్థించునతండును గురుఁ దల్లి, దండ్రుల సగ్నిష్ఠరదారపుత్తు
లను బ్రోవఁ బడునతండును మహావ్యాధిని, రాసంబు సేయంగ శ నాససేయు
తే. నతఁడు నిష్పాపుఁ డై నధరరామరుండు, నెపుడు భిక్షయ బ్రదుకగురసేని నట్టి
యతఁడు దైవపితృములకుఁ నతిశయంబు, గల్గుపాత్రంబు లగునురుకొర వేంద్ర.
వ. అని చెప్పి మఱియు నిట్లనియె. 60

- సీ. సత్రంబు సాలయుఁ శ జలిపందిరియు రచ్చ, కొట్టము వ్రచ్చుటగురుజనముల
నిందించు టాగమరనింద తదీయవి, క్రయవిధి తద్విలేఖనము గొండి
యము సంధిభేదన శ మన్యకర్తోపజీ, వన మకృతజ్ఞత శ వాసదార
వృత్తి మంత్రసుశాస్త్ర విధ్వంసనము మద, లోల ననాథను శ బాల వృద్ధఁ
తే. దాపసిని భీత వంచనఁ శ దలరఁ జేయు
టతిథిపుత్ర భృత్యులకు నాశహారకలన
మాచరింపక కుడుచుట శ యార్యకోటి
నిరయహేతువులుగఁ జెప్ప శ నృపవరేణ్య. 61

- సీ. విషశస్త్ర కేశముల్ శ విక్రయించుట శస్త్ర, ములచేత కన్యాజరనులను విప్ర
తతిని గోగణమును శ దఱిసి పోవుట యుపా, ధ్యాయ సభక్తికుం శ దైవభృత్యు
విడుపుమార్గముఁ గ్రంథనడిచికోయ్యలుప్రా, తి, చెఱుచుటనరకంబుఁ సేయునండు
నేరమి లేకయు శ నెప మిడి యర్థంబు, గొనురాజుఁ బ్రజరక్ష శ వినికి గలిగి
తే. యాచరింపనివిభుఁడును శ నప్పనంబు, పలుకుబడి దప్పి కొనియెడుఁపతియు గోవు
ముక్కుఁ గుట్టెడువాఁడుఁ దరన్తుష్కఘాతి, యగునతండు నధోగతి శ కరుగువారు.
సీ. ధర్మంబుభయమున శ దారిద్ర్యసంబాధ, మున రోగమును బాహములుఁదొఱంగఁ
జేతకు నైనఁ జేరసిన దేవకార్యార్థ, పశుహింసనంబును శ బరమతపము
శుశ్రూషయును గల్గి శ శ్రుతము సంపాదించి, యప్రతిగ్రాహకుఁ శ దైన మద్య

మాంసపర స్త్రీ సరమాగమవై ముఖ్యమున నాశ్రమస్థులఁ శ దనకులంబు

తే. వారి భరియించినను హేమశ్రవస్త్రమంది

రాన్న పానంబు లొసఁగిన శ నాశ్రయంబు

దీనులకు నిచ్చినను హింస శ మానినను స

మంచితస్వర్గలక్ష్మీ సిద్ధించు నండు.

63

సీ. రచ్చకొట్టంబు నారామాంబుఁ గూపంబుఁ బ్రపయుఁ గావించుటరభయభరా

కొటి గాచుట కన్య శ గోవు వాహనము దా,సుని దాసి నిచ్చుట శ దనకుఁ గీడు

సేసిన సైఁచుట శ సెలులఁ జుట్టంబులఁ, బ్రోచుట పెక్కం డ్రాసాంఁటఁ గార్య

మునఁ బరాక్రమమునరథనమునఁ దా నల,జడిపాటు దుష్కర్తృనరణి బొరయ

ఆ. కునికి నాకలోకరమునకు నిచ్చెన లగు, నెక్కులమునఁ బుట్టిరేని బహును

తుండు సతికృపాన్వితఁడు వేయు నెలలపై, బ్రదికినతఁడుఁగండు త్రిదశపదము.

వ. అని నిర్దేశించి.

65

ఆ. సరకవాసకారరణము నెఱింగించితి, బుణ్యలోక హేతురభూతములును

దేటపడఁగఁ జెప్పితిని గురుసంతతి, శ్రేష్ఠ యింక నేమి శ సెప్పవలయు.

66

వ. అడుగు మనిసం గాం తేయపూర్వజుండు శాంతనవుతో బ్రహ్మహత్యాసమంబులని

కొండలు గొన్నికర్తంబు లుగ్గడింతురు హింస లేకయు న ట్లయ్యెడునవి యెయ్యవి

వాని నేర్పడ నెఱింగింపవే యనుటయు నతం డతని కి ట్లనియె.

67

సీ. దివ్యబోధాధ్యు వేదవ్యాసమునినాథు, నడిగితి నొక్కనాఁ శ డధికభక్తి

ని ట్లని యాసంయమింద్రుండు కృప నాకు, నెఱిగించెననఘ నాశయెఱిగినట్టి

విధము లెఱింగింతురవినుము విప్రునిఁ గృశు, నామంత్రితునిఁ జేసిరయతఁడుగుడున

వచ్చినఁ జెట్టమి శ వరకులంబును సార,విద్యయుఁ గలవిప్రునృప్తి గొనుట

తే. నీరు ద్రావంగ గోవు లేరేతర విఘ్న, మాచరించుట బధిరపంగవ్యంధధనము

లపహరించుట వేదశాస్త్రాదినిండ, బ్రహ్మహత్య లె ట్టట్టుల శ పారవేంద్ర.

68

తే. అలుకఁ బురి నూర వనమునరనగ్ని యిడుట, పాపశీలతమై బొంకి శ బ్రాహ్మణునకు

సధికతర మగుశోకంబునావహించు, టంచితాచార బ్రహ్మహత్యాసమములు.

69

తే. రూపగుణశీలముల ననురూపుఁ డైన,వరున కీక కన్నియఁ దనరవలసినట్ల

తగనివానికి నిచ్చుట శ ధర్మదేవ,తాతనూభవ బ్రహ్మహత్యాసమంబు.

70

—❧— భీష్మఁడు ధర్మరాజునకుఁ బుణ్యతీర్థ విశేషంబుల నెఱింగించుట. —❧—

వ. అనిన వినియజాతశ త్తుండు గంగాపుత్రుతోఁ బుణ్యతీర్థవిశేషంబులు వినవలతుం

జెప్పవే యనుటయు నమృహీపతికి నమృహీతాత్తుం డి ట్లనియెఁ దొల్లి గౌతముం

డడుగ సంగిరసుండు తీర్థంబులు గొన్నింటి ప్రకారంబుసెప్పె నప్పరిపాటి సెప్పెద

నాకర్ణింపుము.

71

సీ. సప్తదినంబులు శ చంద్రభాగను విత,స్తను సూర్తిమాలినిఁ శ దగ వసించి

యాహోరవిరహితం శ్ర దై యుండ మునిసమా, నుం డగుఁ గాశ్చీరశ్రమండలమున
సమలు గొన్ని మహావ్రసము సొచ్చి పాటు ది, వంబు సిద్ధించుఁ దరదంబుసేవఁ
బుష్కరమ్ముఁ బ్రభాసరమును నైమిశము నింద్ర, మార్గంబు దేవికాశ్వర్ణబిందు
తే. లును సమవగాహనంబున శ్ర జనుల నప్ప, రస్సమేతవిమానవర్ తనులఁ జేయు
నవనినాధ హిరణ్యబింశువుఁ గుశేశ, యంబు నెల్లపాపంబుల శ్ర నపనయించు. 72
వ. గంధమాదనసంగతయైనయింద్ర తోయయుంగురంగ దేశగతయగుకరతోయయుం
ద్రిరా త్రోపవాసోపేతస్నాతకులకు నశ్వమేధఫలంబు గలుగఁజేయు. 73

తే. కనఖలమున గంగాద్వారమునను నీల, భూధరమునఁ గుశావ ర్తమునను బిల్వ
కముననున్నాతుఁడై పాతరకములు దొఱఁగి, నాకలోకవిహారంబుననరుడు వొందు.
క. భాగీరథి యెచట నుడ, గ్భాగమునను శివుని నెలపుర ప్రాంతమునఁ జనుక
ధీగణ్య ¹యచట నెలకు న, మాగతు లగుసురలఁ గం డ్రురనాహారవిధిన్. 75

సీ. ఆహార ముడిగి ²మరహాశ్రమంబున నగ్ని, హో త్రియై యొకమానశ్రముండినరుడు
సకలసిద్ధులు మహాశ్వర్ణంబుగాఁ గను, జననాధ భృగుతుంగ శ్ర మనుమహాస్త్ర
దమ్మున వాసరత్రయ ముపవాసి యై, బ్రహ్మవధంబుపాశపంబుఁ దొఱఁగు
వినుము కన్యాకూపరమున సాగ్ని హో త్రత, నున్నగీ ర్తితుఁడగు శ్ర నుభయలోక
తే. ములను సుందరికాస్త్రదంబునను దగఁగ

నకృదుపస్పర్శనము సేసి శ్ర చారుమూర్తి
యై జనించు వైమానిక శ్ర మనఁగఁ బరఁగు
భవ్యతీర్థంబు సేవించి శ్ర పడయు దివము.

76

తే. కృత్తికాంగారసంసేవ శ్ర కిల్బిషములఁ
బాపి నాకంబుఁ జేర్చు విశ్వాశఁ ద్రిదివ
సములు కాలికాశ్రయ బ్రహ్మచర్యనియతి
తోడ సేవింప జన్తంబు శ్ర దొఱఁగు నరుడు.

77

క. స్నానముఁ బితృతర్పణమును, మానితగుణ కృత్తికాశ్ర శ్రమంబున నియతిక
మానవులు సేసి శివుకొలు, వానందాత్మకతఁ గాంతు శ్ర రండు ముసీంద్రుల్. 78

తే. ద్రోణశర్మపదంబున శ్ర రూఢ మైన, తీర్థమును శర స్తంబంబు శ్ర దేవదారు
వనముఁ దమ్ము సేవించినరమనుజు నెట్టి, వాని నైనను నప్పరోవరునిఁ జేయు. 79

తే. చిత్రకూటజనస్థానసేవనములు
రాజలక్ష్మి నొనఁగు వీతరభోజనత్వ
మహితవృత్తుఁడై శ్యామాశ్రమమున నొక్క
పక్ష మున్న ³సంతర్ధానశ్రఫలము గలుగు.

80

క. విమలమతిం గౌశికీవా, లమున ననాహారమానశ్రలంపటుఁడై యు

- న్న మనుజుఁ డిరువదియొక్కది, నములం బరమగతిసాధనశ్రీ నొందున్. 81
- సీ. పేర్చుమతంగవారాపిక నేకరాత్రంబు, నిలిచి సిద్ధుం డగు నెల వసించి
నైమిశంబునఁ బొందు న సరవర పురుషమే, ధఫలంబు సట్టివిధంబ యుత్ప
లావనంబునఁ జేయుగా విను మశ్వమే, ధంబుఫలంబునర్థంబుఁ బడయుఁ
నరుఁడు గంగాయమునానంగమమ్మునఁ, గాలాంజనం బనుశ్శైలమునను
తే. నియతి నాచరితన్నానుఁ న డయి విముక్తి, తెరువు గాంచు వైవస్వతశ్రీర్థసేవఁ
దీర్ఘభూతత్వ మొందు విధేయచిత్తవృత్తిఁ గౌరవవంశపరవిత్రచరిత. 82
- ఆ. విను ప్రయాగమునకుఁ న జనుడెంచుఁ గోటిత్రయంబు దశసహస్రకంబుఁదీర్ఘ
ములు సరేంద్ర దర్శనమున నందు నెలనాళ్లు, లున్ననరుఁడుము క్తికొడయఁడండు.
- క. విను గంగను బ్రహ్మసరం, బనుతీర్థమునందు నెల నిరరాహారతమై
నునికిని మర్త్యుం డమృతాం, శునిలోకంబున మహాయశశుం డై యుండున్. 84
- సీ. అనఘ యష్టావక్రమును ¹గలవింకము, దేవ ప్రాదము బ్రహ్మభావ మొనఁగు
నాచరితన్నానుఁ న డగుమర్త్యునకు నుర్వశీకృత్తికాయోగశిద్ధికిర్తి
యైనతాపిత్యంబునందు సున్నాతుఁ డై, పుండరీకాధ్వరమునఫలంబుఁ
బొందు రామ ప్రాదంబున నిరాహారుఁ డై, పండ్రిండుదినములు న భరితనియతి
- తే. నున్న సకలకల్మషములు న నుజ్జించి, నరుఁడు నిర్భోజనత నెలనాళ్లు దా మ
హాప్రదావాసి యై జమదగ్ని గన్న, పుణ్యలోకంబుఁ గను మునిగణ్యుఁడగుచు.
- క. విను వింధ్యంబున నొక నెల, తనుతాపము నోర్చి చేయతపమున జనరం
జన సర్వప్రాయశ్చి, త్తనిరూఢిం బొంది నరుఁడు న ధర్మజ్ఞుఁ డగున్. 86
- సీ. సర్పద నాడి భూనాథనందనుఁ డగు, జంబుమార్గంబున న సంయతాత్ముఁ
డై మాసములు మూడు నట యొక్కనాఁడును, నిలిచిన సర్వసిద్ధులను బొందుఁ
గోకాముఖునుసీరఁ న గ్రుంకి తండులికాశ్రమమునకుఁ జని వల్కలము ధరించి
శాకభోజనుఁ డయి న శాంతిమై నున్న న, నైలవున నున్నకరన్నెలు పడుండ్ర
- తే. కధిపుఁ డై యజరామరుం న డయి సుఖించుఁ
గుల్యయందుఁ ద్రిరాత్రమ్ము న గుడుపు దక్కి
శౌచి యై యఘమర్షణజపము సేసి
యశ్వమేధఫలముఁ బొందు న ననఘ నరుఁడు. 87
- వ. ఆర్జిసేనాశ్రమంబున నుజ్జానకస్నాతుం డై మర్త్యుం డఖిలపాపంబులం దొఱంగుఁ
బిండారకంబున ²నేకరాత్రంబు నిలిచి యగ్నిష్టోమఫలంబుం బడయు ధర్తారణ్యం
బున బ్రహ్మసరస్సు సేవించి పౌండరీకఫలప్రాప్తిఁ గాంచు. 88
- చ. జనకుఁడు గౌరికి వినుము న శంకరుమామ హిమాద్రి సర్వర

త్సనికరవిశ్వపుణ్యభవనంబు ప్రశాంతత నందు నిల్చి స
న్మనిగణసేవనంబుఁ దపముకొ నడపంగ నరుండు సిద్ధుఁడై
వినుతికి నెక్కుఁ బొందు సరసవిందభవాంతికవాససంపదన్.

89

క. విను తీర్థసేవ కామం, బును గ్రోధము మడము లోభమును జేరని నె
మ్మనము గలిగి నడప వలయు, ననఘా ఫలసిద్ధి దాన శ నగుఁ బురుషునకున్. 90

క. *దమమును దపము నహింసయు, శమమును దీర్ఘముల వాన శ శౌచాతిశయం
బమలగుణ కల్లు యెత్తజ,లములం దోగిన శుచిత్వోలాభము గలదే. 91

క. *దొరకొననివానిఁ గోరక, దొరకొనినందున మమత్వోత్పన్నాదయతం
బొరయక విగతస్పృహు లగు, పురుషులు శుచు లేల తీర్థములు వారలకున్. 92

ఆ. అరయ దుర్గమములు శ నతివిషమంబులు, నైనతీర్థములు ధరరాధినాధ
యధికభక్తియుక్తి శ నాత్మక డలంచినఁ, జాలు నరులక ల్లభములు వాయు, 93

క. జనవర తీర్థవిధాశం, సన మగునీపుణ్యవాక్యోచయము పవిత్రం
బనుపమము మానసీయం, బనిమిషపదవీప్రదము రరహస్యము సుమ్మి. 94

క. అనుగతుఁ డగుశిష్యునకుం, దససుతునకుఁ జాట్టమునకు శ ధరణీసురము
ఖ్యనియతిపరద్విజాతుల, కును దగ నెఱిఁగించునది యరకుంతితకరుణన్. 95

క. సరవర గౌతమునకు నం, గిరసుండు సెప్పినది యిది యరకిల్చిపబుద్ధిం
బరిపాటిఁ బఠించినఁ ద, త్పరత వినిన నపుడ పాయుఁ శ బాపము లెల్లన్. 96

క. మునులకు జప్యం బిది స, ద్వినుతము నిత్యముఁ బఠించుశిష్యులకు
విను జాతి స్మరణముతో, జననం బతిపుణ్యపురుషసంతతిఁ గలుగున్. 97

— ❧ — అత్రి ప్రముఖమహర్షులు శరతల్పగతుఁ డైనభీష్మఁ జూడ వచ్చుట. ❧ —

వ. అని చెప్పె నయ్యవనరంబునం బుణ్యవిశేషగణ్యం డైనయగ్గాంగేయుం డట్లు
గాండీవిశరంబులు శయ్యగా వీరశయనంబున నునికి నతని నీక్షింప నత్రియు
వసిష్ఠుండును భృగుండును బులహుండును బులస్త్యుండును గ్రతువు సంగిరసుం
డును నగస్త్యుండును గణ్యుండును గౌతముండును విశ్వమిత్రుండును జమద
గ్నియు మొదలయినమహామునులు శిష్యవ్రాతంబుతో నేతెంచి తపఃప్రభావ
స్ఫురితప్రభాపూరంబు భూనభోంతరంబున సంతతంబు లగుచుండ నిలిచి య
ద్దేవ వ్రతునియున్న తెఱంగు గలయం గనుంగొనిరి పాండవు లాశ్చర్యభరిత
చిత్తు లగుచు నత్తపోధనవర్యులం బ్రస్తుతించుచుం బ్రణమిల్లి రప్ప డప్పరమ
సంయము లంతర్ధానంబు సేసి రక్కారవులు నక్కురుపితామహుండును దారును
వారలమాహాత్మ్యంబు లుగ్గడించుచుఁ దద్విషయం బైనసంభాషణం బొనర్చిరి
తదనంతరంబ.

98

తే. తాతపాదపద్మములు మర స్తకము సోఁక, వినతుఁ డై ధర్మతనయుఁ డేజనపదంబు

* ఈరెండుపద్యములును వ్రాతప్రతులం గనుపట్టవు.

లేనగంబు లేనదులు పురణ్యానుభావ, సమధికత్వంబు గలయవి శ జనవరేణ్య. 99
వ. అని యడుగుటయు. 100

— శ్రీ ఘోషుడు ధర్మ రాజునకు గంగా ప్రభావంబు సెప్పట. శ్లో —

- సీ. అతనికి నాతఁ డి శ ట్లను నివ్వెషయమునఁ, గల దితిహాస మొకండు దాని
వివరింతు నీ కుంఠరవృత్తిపరుం డగు, నొకవిప్రునింటికి శ నొక్కసిద్ధుఁ
డతిధి యై వచ్చిన శ నాతిధ్య మొనరించి, యతనితో న్నల్లాప శ మాచరింప
సమ్మహాత్ముండు నీరయడిగినయట్టుల, యాసిద్ధు నడిగిన శ నతఁడు సెప్పె
- తే. ననఘ యెవ్వనినడుముగా శ నరిగె బావ, నాంబుపూర భాగీరథి శ యట్టిదేశ
భూధరాదపదార్థముల్ శ పుణ్యతమము, లట్లు గాకయు గంగమహాత్మ వినము.
- తే. త్రిపథగాసేవనమున సిద్ధించునట్టి, గతి జనములకు నియతకల్పితము లయ్యు
నధ్వరంబును బ్రహ్మచర్యంబుఁ దపము, సంపరిత్యాగమును జేయఁ శ జాల వనఘ.
- క. మును పాపము లెన్ని యొన, ర్చినఁ బిదపను గంగ నాడఁ శ జీకటి రవి దోఁ
చిన విరియుగతివిరియు న, య్యనఘుఁ డిలాతలము దొఱఁగి శ యమరతనొందున్.
- క. మే నించుక సోకిన గం, గానదితోయములు జనులకల్గవకోటిం
బో నడిచి పురందరలో, కానందముఁ బొందఁ జేయు శ నాగమవేదీ. 104
- తే. ఎన్ని యేడులు మనుజునియెమ్ము గంగ, వారియం దుండు నన్ని పేరల్వత్సరములు
నాకలోకమహానుభవశ్రీకి నాతఁ, డుత్తుఁ డై యుండు నిర్మలచిత్తవృత్తి. 105
- సీ. అనఘ సోమము లేనిరయధ్వరంబును శశి, లేనిరాత్రియు రవి శ లేనిసభము
నాత్మధర్మము లేనిరయాశ్రమంబును బుష్ప, సంపద లేనిభూజమునుబోలె
హీనత నొందు గంగగానది లేనిదే, శంబు చాంద్రాయణశతము లైన
గంగాపయగిపానశకరణంబు గావించు, నిర్మలత్వముఁ జేయ శ నేర వగ్ని
- ఆ. యందుఁ బడినదూదిరయ ట్లగు గంగావ, గాహనమునఁ బాతశకంబు లఖిల
భూతములకు దుగళిరములు వాపికోనుటకు, నేవిధములు గంగ శ కీడు గావు. 106
- క. శరణంబు లేనిజనులకుఁ, బరమశరణ మండ్రు మునులు శ భాగీరథి ని
ర్జరులకు నమృతమునట్టుల, నరులకు గంగాజలం బరనఁగ నే విందున్. 107
- క. తలపై జాహ్నువివాలుక, యలికికొనిన ఫాలతటిఁ దరదంత ర్మత్సం
కలితముఁ జేసిన బాపం, బులు దొలఁగునుపట్లఁ గనినభుజగములక్రియన్. 108
- క. గంగాతరంగశీకర, సంగత మగుమారుతముననద్యస్పృశ్యం
బంగీకరించు నెవ్వఁడు, భంగపఱుచు నతఁడు ఘోరపాపచయంబున్. 10
- తే. ఇవుల నేడుదరంబుల శ నవుల నేడు
దరములను బితృవర్గంబు శ నరుడు గంగ
నాడి శుచిఁ జేయుఁ జూచినరయంతమాత్రఁ

బాచు వాఙ్మనగకాయజరపాపతతుల.

110

తే. వినిన వేడుక సేసినఁ ర గనినఁ జేత, నంటినను రెండుకులములయందుఁ గలుగు
పితృగణంబుల నెల్ల సరద్ధతికిఁ బుచ్చు, గంగ యెఱు సేయునో యవగ్రాహనమున.

క. విను గంగ గంగ యనుకీ, ర్తనములతో నొండునీటఁ ర దగ మునిగినయ
జ్జనులు దురితములఁ దొఱఁగుదు, రని యాహ్వులు సెప్ప విందు ర నంచితచరితా. ?

సీ. అనఘ చూడ సమర్థుడగువాడు బాహ్నువి, జూడక యున్నఁ బరశు ప్రతిముండు
సంధనమానుండు ర నగు నిం ద్రుఁ డాదిగా, సురలు గోరెడుగంగ ర నరులు గోర
వలదె చేకుటు నపరవర్గ ముత్క్రమణకా, లంబున గంగఁ దరలంచిరేని
రాజభయంబుఁ జోరరభయంబుఁ బాపభ,యంబును భూతభరయంబు లోను

ఆ. గాఁగఁ గలుగుభయనిరకాయంబు గంగాప్ర, శంసనమునఁ బాయురశంభుఁ డర్థి
సతులపుణ్య యైనయద్దేవి దివినుండి, రా ధరింపఁజే శిరస్తలమున. 113

తే. మూండుపథములఁ జని లోకములకు మూఁటి

కుజ్వలాలంకృతియుఁ బెంపు ర నొసంగినట్టి

యమలతరమూర్తి యగుదేవి ర నాశ్రయించు

వాడు కృతకృత్యుఁ డిది నిక్కురవము కృతాత్మ.

114

క. జనులకు నిం ద్రుండు గ్రహముల, కినుండును¹ బితరులకు నోషరధీశుండుఁబోలె
మనుజోత్తమ కడునెక్కుడు, వినుము నదుల కెల్ల బాహ్నురవి మహాత్వమునన్.

ఆ. సగరనృపతిపుత్రైరచయము ముసీంద్రశా, పమున భస్మ మై యరపారదురిత
కల్మషంబుఁ బొందఁగ గంగ నిజజల, సేక మొసంగి యనిచెర నాకమునకు. 116

తే. దేవతలఁ జిత్రతపమునఁ ర డెలచి గంగఁ

బ్రచురపారుషు. డగుభగీరథుండు దనదు

పూర్వు లై నసగరనృపపుత్రులకు ను

దాతృగతికయి తెచ్చె నిరద్ధరణి కనఘ.

117

ఆ. విష్ణుపదమువలన ర విధునివలన సూర్యు, వలన మేరురూపరకలితుఁ డైన

విష్ణువలనఁ ద్రిపురరవిజయనకాళివలన, నుండి హిమనగమున ర నొలసె గంగ.

క. విను తత్పరభావంబున, మనంబు నిశ్చలత వొంద ర మనుజుండు శరణం

బని యాశ్రయింప బాహ్నువి, సనాతనపదోపలభిరసంపద నొసంగున్.

119

వ. అని చెప్పి సిద్ధుండు వెండియు.

120

క. ఏ నెఱింగినంత సెప్పితి, గాని యనంతమహిమంబు ర గంగాగుణసం

తానంబు శతానందము, ఖానిమిషప్రవరకీర్త్య ర మనఘచరిత్రా.

121

క. మేరుపుమణులును వారిధి, వారికణంబులును నెన్నురవడు వగు గంగా

స్ఫారగుణంబులు దగుసం, ఖ్యారూఢంబులుగఁ జేత ర యతులవివేకా.

122

వ. అని పలికి యిట్లనియె.

123

ఆ. వేడ్క సీకు నేను శ వివరించినట్టిగూ, జాహ్నవీగుణములు శ సంతతంబు
మనసు వాక్కుఁ దనువు శ ననఁ గలసాధన, ముల భజింపు భక్తిరపూర్వకముగ.

తే. అట్లు లైన గంగా ప్రసాదాతిశయము, వలన సిద్ధుండవై త్రిభువనములందు
సర్వసీయసంక్రీడన శ మవిహతముగ, సంచరించునూ హాత్మ్యంబునంభవించు.

క. నిజధర్మనిరతుఁ డై తను, భజించునజ్జనునిచి త్రోవద్దము కృపఁ దా
భజించుచి గంగ యతనిం, బ్రజనితచిరసౌఖ్యః జేయుఁ శ భావనచరితా. 126

వ. అని యిట్లు గంగాగుణంబు లమ్మహాద్విజునకు వివరించి యాసిద్ధుండు గంగనగమనం
బునం జనియె నవ్విప్రోత్తముండు నియతచిత్తుం డై గంగాసంసేవనం గౌచరించి
యనన్యసులభ యగుసిద్ధిం బడసెఁ బాండవాగ్రజా నీవును గంగాభజనంబునం
బరమశుభంబు నొందుము. 127

క. అని చెప్పి శాంతనవుఁ డి, ట్లను గంగాస్తోత్రసహిత శ మై పరఁగినఁగు
వ్వినుతేతిహాసముఁ బరించిన వినినను రుజలు వాయుఁడెంద వఘంబుల్. 128

క. అనిన విని యన్న రేంద్రుం, డనుజసహితముగఁ బ్రభూతరహర్ష సమున్న్వి
లనకలనానంవేశిత, మనస్కుఁ డై యాతనికి నమస్కృతి సేసెన్. 129

వ. ఇట్లు పరమహర్షంబునం బ్రణామంఢై ధర్మజుండు మందాకినీతనయుతో నెవ్వరు
సర్వజనపూజ్యు లెఱింగింపవే భవద్వచనామృతంబునఁదృప్తి సనక యడిగెద ననిన
నమ్మహాత్ముండు వాసుదేవనారదసంవాదం బనునితిహాసంబు వినుము నీయడిగిన
యర్థంబు దేటపడియె శు నని పలికి యతని కి ట్లనియె. 130

—❦— వాసుదేవ నారదసంవాదప్రకారము. —❦—

క. తనకడకు నారదుఁడు వచ్చిన సత్కారము దగంగఁ శ జేసి ముకుందుం
డను సమధికబహుమానం, బున నెవ్వారలకు నీవు శ మ్రొక్కుదు చెపునూ. 131

వ. అనిన నద్దేవముని యద్దేవకీనందనున కి ట్లనియె. 132

సీ. వరుణ సమీరణుఁ శ దరణిఁ బర్జన్యుని, సప్తార్చి సీశాను శ వచ్చుఁబుని మ
హాలక్ష్మి విష్ణుని శ నజ బృహస్పతిఁ జంద్రు, జలముల భూమి నెర్జజనము లెపుడు
నతిభక్తి సేవించు శ రట్టివారలకు నే, మ్రొక్కుదు వేదపఠరుఁ డపోధ
నులు దేవతాపూజకులు భూమిధనధాన్య, గోదానశీలురు శ నాదరంబు

ఆ. గల్గి యతిధిపూజ శ గావించువారలుఁ, బితృసమర్పకులును శ భిక్షితాన్న
పూతశాంతభావములు గలవారు స, త్యవ్రతులును బూజ్యులనఘ నాకు. 133

క. వినుతత్రివర్గనిరతులు, ననహంకారమమకారు శ లగుజనులు సువ

¹ ర్తనయుతులు నలోలురు బో, ధనులు సమస్కార్యు లద్రోధర విను నాకున్.

1. 'ర్తననియుతులు నలోలురు, నననాయులు వందనీయు ❦ లగుదురు నాకున్' అ. ప్ర.

క. నీవును మత్సంపూజ్యజ, నావలీఁ జిత్తమున నెఱింగి, ర యర్చనమును సం
సేవనము నడపు భూరిశు, భావహ మగు నవ్విధంబు ర యాదవసంహా. 135

క. అనియెం గావునఁ గుంతీ, తనయాగ్రుజ నీవు నివ్వైధములజవములం
గొనియాడుము వారలు శో, భనము లొసంగిమ రఘుంబుఁ ర బావునురు కృపన్. 137

వ. అనిన విని యమ్మహీశ్వరుం డమ్మహితాత్మున కి ట్లనియె. 137

క. జనపతులకుఁ గర్తవ్యము, లనేకములు గలవు వానిరయన్నిటిలోఁచక
వినుతప్రధానకృత్యం, బనఘచరిత చెప్పవే దరయఁ డెలియంగన్. 138

క. అనుటయు నతనికి నతఁ డీ, ట్లను నామ్రాజ్యాభిషిక్తుఁ ర డై ననృపతికిక
విను కర్తవ్యతమం బగు, పని బ్రాహ్మణపూజనంబు ర భవ్యవిచారా. 139

క. భూనాథ విప్రులు సమా, ధానంబుచ నున్న చొడలు ర ఛరణం శుభముల్
మానార్హు లగుట వారికి, మానస లే కున్న నలుంగు ర మనుజాధిశా, 140

✓ క. డైవంబు నడైవముగ న, డైవము డైవముగఁ డెయ ర భరణీదివిజుల్
భూవర శక్తులు విను వా, రేవానికిఁ గూర్తు రతఁ డరణిత నొందున్. 141

క. కోపమునఁ బ్రసాదంబున, నాపదయును సంపదయును ర నప్పడ తే వా.
రోపుదు రింద్రున కై నను, శాపానుగ్రహము లాసురచరితులలీలల్. 142

క. ద్రవిడ కళిం శాశీనర, యవన శక పుళింద నృపతు ర లవనిసురపరా
భవమునఁ గాడే ధరణీ, ధవ పొందిరి తొల్లి శూద్రతాడైవ్యంబున్. 143

క. సామాత్మకు లీశ్వరతా, శ్రీమహితులు సర్వసాఖ్యైరసిద్ధిపరులు గో
త్రామరులు వారి నెప్పుడు, భూమిశ్వర పూజనములఁ ర బోపింపు తగన్. 144

క. వినుతాచారుం డగువి, ప్రసక్తు సభక్తికము గాఁగ ర భోజన మిడినక
విను దేవపితృసమూహము, లనూనపరితృప్తిఁ బొందు ర నతులచరిత్రా. 145

—❧— వాసుదేవభూదేవసంవాదప్రకారము. ❧—

వ. అని చెప్పి భీష్మం డాభూపతితో వెండియు ని ట్లను భూసురవిషయం బై వాసు
దేవునకుం బృథివికి సంవాదంబు గలిగె నది యితిహాసరూపంబునఁ జెల్లు దానిఁ
జెప్పెద నాకర్ణింపుము వాసుదేవుం డొక్కనమయంబునంబృథ్వి నాలోకించి. 146

క. లోకజనని వగుటక నిను, నోకాశ్యపి యడుగ వలయు ర నొక్కటి డెలియక
నాకుం జెపుమా పాపము, లేకృత్యము సేసి గెలుతు ర రెల్లజనములున్. 147

ఆ. అనినఁ బృథివి యిట్లు ర లను విప్రసేవను, విప్రపూజనమున ర విప్రహితవి
ధానమునను బాహతతి నోర్పు మానవ, ప్రతతి యెందు నివి స్మరపాలుపనులు. 148

ఆ. అమరవిభుని భగనరహస్రచిహ్నుని గాఁగఁ, జేసినదియు నేత్రభాసురుండు
గా నొనర్చినదియుఁ ర గమలాక్ష విప్రున, ల్కయుఁ బ్రసాదసంపదయునుగావె. 149

క. అనిన విని మెచ్చి పృథివిం, గొనియాడె రథాంగపాణి ర కరునృపవర సి
వనిశంబు మిగులనుతిమ, న్ననలనువిప్రులకుఁ బ్రియమొనర్చుము కృపతోన్. 150

- క. అని మజీయు శాంతనవుఁ డి, ట్లను జననంబునన విప్రు శ సధిప మహాభా
గునిఁ గాఁ జెప్పదు రావ్యలు, జనులకు వంద్యంబు లతనిశచరణంబుజముల్. 151
- వ. బ్రాహ్మణుల సృజించి బ్రహ్మ వారలతోఁ జెప్పినవిధం బాకర్ణింపుము. 152
- ఆ. అరయ మీకుఁ గృత్య శ మన్యంబు లే దాత్మ, కర్మ మూఁది యుక్తధర్మనిరతి
బ్రహ్మగోపనంబుఁ శ బాటింపుఁ డవ్విధ, మధికశోభనంబు శ నావహించు. 153
- వ. బ్రాహ్మణ్యం బెల్లవర్ణంబులకుం దారకంబు బ్రాహ్మ యైసశ్రీఁ దిపస్సాస్వధ్యా
యంబుల వెలుంగం జేయుం డనియె నట్లు గావున రాజులకు 'బ్రహ్మపచనపరి
పాలనంబు ప్రధానకర్తవ్యం బని చెప్పి వెండియు. 154
- ఆ. అగ్ని సంట హిమవర్షదచలంబుఁ గదలుప, గంగఁ గట్ట వచ్చుఁ శ గాని పీఠ
రాజుఁ బరిభవింప శ రాదు విప్రులకొల్వ, కల్పవృక్ష సేవకరణి యధప. 155
- వ. ఏతద్విషయం బైనది శక్ర శంబరసంవాదం బనునితిహాసంబు గలగు వినుము
శక్రండు జటాసురనందనుం డై నశంబరుకడకుం బోయి తదీయగోష్ఠి నుండి
యతనితో నీ వేమిట నున్నతిం బొంది యుండు దనిన సతం డతిని కిట్లనియె. 156
- క. అలుకయు నసూయయును వి, ప్రులయెడ లే నసఖు వారిఁ శ బ్రోహం గాతుఁ
సాలయఁ దదీయారాధన, ముల కట్టులు గావునక విభూతి వహింతున్. 157
- వ. దేవాసురయుద్ధంబున విప్రాను గ్రహంబు దేవతల శెలిపించుటగని మజ్జనకుండుసో
మునితో భూమిసురులు మహానుభావులుగ దే యనుటయు నమ్మహితాత్మ్యం డతని కి
ట్లను వారలు తపస్సాస్వధ్యాయసిద్ధు లై యుండుదురు వారి టెఱిం గాకర్ణింపుము.
- ఆ. అప్రవాసి యైనయవనీసురుని యుద్ధ, శాలి గానిధరణిశపాలు నురగ
ముల బిలాంధకారరమున నడంచినయట్లు, మెఱయనీక భూమి శ మ్రింగు సంశ్రు.
- క. దాని నెఱింగి గృహంబున, మానిత మగుచదువునంచు శ మసను గొలుప కెం
దేనిఁ జని చదువుదురు శ్రుత, లానంత్యమునకుఁ దపస్వీర లగుదురు విప్రుల్.
- వ. కావున వారలు సర్వాధికులు వారలయెడ బహుమానావమానంబు లెట్టివారికి
శుభాశుభంబుల నొందించుటకు నందియంబు లే దనిన సోమునివాక్యంబులు
వాటించి మజ్జనకుండు విప్రుజనంబులం బూజించి తేజిష్ఠుం డయ్యె నేనుం దదా
చారంబునం బెంపు వడసితి నని పలుకుటయు నయ్యసురేంద్రునివచనంబు లూఁది
సురేంద్రుండు భూసురులకుం బరితోషంబు గావించి సవిశేషసమున్నతిం
బొందె నని చెప్పిన విని గాంగేయునితోఁ గాంతేయాగ్రజుం డపూర్వచిర
సమాశ్రితదూరాగతులలోన నధికతమం బగుపాత్రం బెవ్వ రని యడిగిన
నప్పుడమితేనికి నప్పురుషవరుం డి ట్లనియె. 161
- క. చెలులుం జుట్టలు సంబం, ధులు ఋత్విజులును బురోహితలుఁ దగుపాత్రం
బులు హింసాక్రోధేర్వ్యాదులు లేనిజనంబు లైన శ నురితివిదూరా. 162

క. దూరాగతులు నపూర్వులు, శౌరవకులముఖ్య పూజః శ గనుటకు నర్హుల్
సారాచారము విద్యా, శౌరవముం గలుగఁ జూపు శ కరణీయ మగున్. 163

క. ఈమూఁడుదేహంగులజను, ¹లామెయిఁ జూచినను నశుచు శ లై నను బాత్ర
శ్రీమహితుల నిజభృత్య, స్తోమముజీవచము నడిపి శ చుమ్మి యీగున్. 164

క. అనిన విని భర్తసుతుఁ డి, ట్లను శంతనుసుతునితోడ శ సఘకోటిక నె
ల్లను మూలము వనితల య, జ్ఞనముల తెఱఁ గెఱుగఁ జెప్ప శ చాతుర్యవిధి. 165

—❦— నారసింహచూడాసంవాదం బనునతిహాసము. ❦—

వ. అనుటయు సత్తిం డె(తని కి ట్లనియె న)తినులు నిచెప్పినట్టివార దీనికి నారిదపంచ
చూడాసంవాదం బనం బరఁగునితిహాసంబు గలదు వనితాస్వభావవిషయంబయి
యుండు దాని నాకర్ణింపుము దేవమునివరుం డగునారదుండెందునం జరించుచుండి
పంచచూడ యనునచ్చరలేమ నొక్కెడఁ గాంచి. 166

క. ఏ నొక్కటి యడిగెదఁ జెపు, నూ నలిసదళాక్షి యనుడు శ మాకొలఁదులప
త్తైన నదు త్తర మిచ్చెద, నానతి యి మ్మనియె నది ప్రయం బెసఁగంగన్. 167

వ. అనుటయు. 168

క. వనితాస్వభావ మిట్టిది, యని తెలియం జెప్ప మనుడు శ నల్ల నగుచు న
వ్వనిత దగునయ్య వనితకు, వనితలదు శ్చేష్టితములు శ వాక్రవ్యంగన్. 169

క. అనిన విని నిక్క మాడిన, విను త ప్పించుకయు లేదు శ వివరింపు నిజం
బని ముని వల్కిన నయ్యంగన యతనికి నిట్లు లనియెఁ శ శౌరవముఖ్య. 170

వ. శ్రీస్వభావంబులు నీ వెఱుంగనియవి లే వైననుం జెప్పెద నవధరింపుము. 171

క. కులమును సమ్మాన్యతయును, గలిగి యొకనిభార్య యై సశశాఁవలీల
మెలఁగుచు వెలిఁ జరియించు, స్థలన వలసినట్ల యే మరనం గల దనఘా. 172

వ. అని పల్కి వెండియు. 173

నీ. యోషిజ్ఞనంబులు శ దోషంబులకు నెల్ల, మూలంబు వారల శ నేల చెప్ప
నడిగితి గాన కరన్నంత సెప్పెద విను, పురుషులమేలిమి శ పొలఁతు లెఱుగ
రది గాక నిర్లజ్జ శ లై కుత్సితుల భజి, యింతురు కదిసినరయంతఁజేసి
వర్జనీయులు లేరు శ వారల కెవ్వరు, దండభీతిన పాడి శ దప్పకునికి

ఆ. యగ్ని కాష్ఠముల మరహంబుధి యేఱుల, సంతకుండు భూతశసంతతులను
వనజముఖులు పురుషులను దృష్టి బొందుట, గలుగదండ్రుకోవిరదులుముసింద్ర.

క. కల "దొకరహస్యగోపన, మలఘుమతీ వినుము పురుషు శ సన్న్యం గనినం
బొలఁతులకు నేమి సెప్పదుఁ, గలుగుఁ బదనుతోడి³కళలు శ కామగృహమునన్.

వ. అని వెండియు. 176

1. గ. జ. లేమెయిఁ...నశుచులేనియు. 2. గ. చ. దోకరహస్యగోపం, బల. తి. క. కడలు, చ. కదలు.

- క. కుశుచుట కట్టుట పూయుట, తొడుగుటయును వివిధధనతరతులు గూడుట యె
క్కుడువేడ్క సేయఁజాలవు, పడఁతికిఁ బరపురుషుఁగవయఁగ బాటుటవోలెన్. 177
- వ. అని చెప్పిన (విని నారదుండు నిజంబ పల్కి తని పంచమాడ ననిపి నిజేచ్ఛంజని
యె) నని చెప్పిన విని ధర్మజుండు నుందరీజనంబులు గాంచుతెఱుం గెఱింగింపవే
యని యడిగిన నాపగాతనూజుం డతని కిట్లను వారు మయశంబుఁడొత్తునుల
మాయలం గడచినమతకంబులు గలిగి నిరూపింప రాక యుండుదు రదియునుం
గాక వేదాక్కవిశేషం బాకర్ణింపుము. 178

తే. తొల్లి నిర్దోషచిత్తత ర నెల్లజనులు
వలచినప్పుడ దేవత్వరైభవంబు
నొందఁ జాలి యుండుదురు మూఁయోపయుక్తే
వనితలకు లేక సాధ్యులై ర యునికిఁజేసి. 179

వ. దానికి దివిజు లనూయాగ్రస్తులై కమలయోనిం గానం జని నిజచిత్తప్రకారం
బెఱింగించిన నతం డతివల మాచూవతులం గావించి వారికిఁ గామం బగ్గలంబు
గాఁ జేసినం బురుషులు వారిచిక్కులం బడి రోషాదిదుర్గుణదూషితు లగుటంజేసి
విగతానుభావులైరి దేవతలును బ్రియం బంది రట్లు గావున. 180

క. వనితలు మాయావినులై, యనిరూపితచిత్తవృత్తి ర నంచితరక్షం
బనుపడ కుండుదులైనను, వినినది కథ యొకటి నీకు ర వినిపింతుఁ దగన్. 181

—❦— దేవకర్త యనుమునివరుభార్య రుచి యనునానిచరిత్రము. —❦—

వ. దేవశర్త యనుమునిభార్య రుచి యనునంగన సర్వాంగసుందరి యై యుండుఁ దదీ
యరూపాతిశయంబు దేవగంధర్వాదులకును లోభనీయంబు. 182

క. అతఁ డొకనాఁ డొకయెడ కొక, క్రతువున కుపదర్శనంబు ర గావింపఁగఁ గో
వుతలంపు వుట్టి వికస, స్తతి యగుతనశిష్యు విపులనామకునిఁ దగన్. 183

వ. పిలిచి యేకాంతంబున నతని కిట్లనియె. 184

క. రుచి నెపుడు వేచి తిరుగును, శచీవిభుండు దాని నెఱిగి ర సంరక్షణ మే
నుచితంబుగ నొనరింతు వి,కచకమలనిభాస్యఁ జేరఁ ర గానఁ డతండున్. 185

తే. నాకుఁ గ్రతువు సేయింపఁ జరనంగ వలసి, యున్న యది పరదారసరముత్సుకుండు
శక్రుఁ డటు గాన రుచికి రరతావిధాన, మాచరింపుము నీపుద్భూతావధాన. 186

క. అనిన విని యట్లు సేసెద, నని విపులుండు గురునితోడ ర నమరవిభుం డే
యనువునఁ జొచ్చునోకో పర,వనితాహరణమున కనియె ర వసుధాధీశా. 187

క. అనుటయు ననేకమాయలు, పానరుపఁగా నేర్పు రూపములు పెక్కులు గై
కొనుఁ బక్షిమృగాదిత్వము, లొనరఁగ నవి నియతి నరసి ర యుండఁగవలయున్. 188

క. *రుచిమీఁదం గ న్నిడి యా, శచీవిభుండు దిరుగు విను మరసంశయమునుమీ

- యిచటికి నాతఁడు వచ్చుట, యచలితమతి నమ్ముగాక్షీతనరయఁగ వలయున్. 189
- క. అని యప్పగించి యాగంబున కమ్ముని సనియె నవ్వోపుబుఁడును జిత్తం
బున నవధానము దృఢముగ, వనితం గాచికొని యుండె ర వసుధాఢీశా. 190
- వ. అట్లుండి యొక్కయనువు విచారించుకొని. 191
- క. ఆవేశించెద యోగ, ప్రావీణ్యంబున ముసీంద్రుభార్యం దప్పే
యావిశ్రుతాత్ముమనమున, కీవిజ్ఞానంబు దోచున నే నెఱ పేలా. 192
- వ. అని వితర్కించి యమ్మునిచాతుర్యకారుణ్యంబు లూఁది శంక దక్కి యక్కొమ్మ
కింత సంత నాసీనుండై యుచితకథ బొక్కింతసేపు సెల్లించి యోగమాయా
బలంబునంజేసి నడపుటయు. 193
- ఆ. పవనుఁ డాకసమునఁ ర బరఁగువిధంబున, నమ్ముగాక్షీతనువునండుఁ గలయ
విపులునాత్మ దగఁ బ్రవేశించె నవ్వధూ, రత్నమునకు నెఱుఁగరకయుండ. 194
- వ. ఇట్లు ప్రవేశించి యయ్యోగివరునాత్మయన్నాతిచైతన్యంబు జడంబుగాఁజేసికొని
యుండె నట్టియెడం బురందరుండతిసుందరంబగునాకారంబు చాల్చి యచ్చటికి
వచ్చి విపులునిశరీరంబు సూచి నిద్రితునిఁగాఁ దలంచుచు నున్నదుం డగుటంజేసి
యొండు పరికింపక మునిపత్నిం జేర వచ్చి. 195
- క. నీవు కతంబుగ నా దగు, భావంబును భావభవుఁడు ర వఱుచుట యరయం
గా వలదే యని పలికిన, భూవర యప్పొలఁతి మూఢబుద్ధిత్యమునన్. 196
- క. సముచితముగఁ బ్రత్యుత్థా, నము సేయను దగినపలుకునకుఁ జొరఁగను నే
రమి నూర కున్ననుం దమ, కముపెంపున నతఁడు మఱియఁ ర గమలాననతోన్. 197
- క. ఏ నమరేంద్రుఁడ నా దగు, మానముఁ గామశిఖ గ్రాచె ర మానిని దడయం
గా నేల నన్నుఁ దగ న, మ్మానింపుము నీకు సిగ్గురమాటిం కేలా. 198
- న. అనుటయు నత్తన్నితనువున నున్న విపులుండు దనయోగమాయంజేసి యవ్వనిత
వాసవునితో నీకు నిందు రాఁ బని యేమి యని పలికి పరవశ యగునట్లుగాఁ
జేసినం జూచి యతండు ప్రీతాభయభరితచిత్తం డయ్యె నయ్యవనరంబున. 199
- ఉ. అమ్మునిశిష్యుఁ డయ్యవిదరయంగము వాసి నిజాంగవర్తి యై
యమ్మరుదీశుతో మఱచితా మును మూఁడినయబృగాంకిత
త్వ మ్మొకభంగి నీఁగు టిది ర దై వతసంయమిసేవసీయభా
వమ్ము గలట్టిసికుఁ దగరవా యిసిరో యని పల్కి వెండియున్. 200
- తే. అవిజితేంద్రియబల కుత్సిరతాత్మ సీచ, యెట్లు పాపంబు దొడరుట ర కియ్యకొంటి
నాదుగురునికోపాగ్ని చే ర నీదు దేవ, గణవిభుత్వమహోన్నతి ర గ్రాగి పోదె. 201
- వ. అనిన విని దివ్యబోధంబునవిపులునియోగబలంబు తెఱంగెఱింగి వెలువెలం బాటు
నబ్బలవైరి నాలోకించి యత్తపోధనుండు. 202
- క. ఏ నొల్లఁ గాక భస్మము, గా నిన్నుం జూతునే విరకారీ యనుడుం

దా నెదురుపలుక కంత, ధానము వెనఁ జేసె నతఁడు శ్ర ధరణీనాథా. 20:

వ. తదనంతరంబ విపులుండు రుచిం బ్రబుద్ధం జేసెఁ బదంబడి దేవశర్మ వచ్చిన నా శిష్యోత్తముండు వినమాచారంబు నడపి యోకాంతంబున నమ్మునితోడ. 20:

తే. నాకపతి యిచ్చటికి వచ్చినాకతమునఁ జిక్కువడి మది భయమునురసిగ్గు గదురఁ జనియె ననవుడు నాతఁడు సంతసిల్లి, యభిమతం బగువర మిచ్చెనధిపవర్య. 20:

వ. ఇచ్చినం బ్రీతుం డై యవ్విపులుండు విపులతపంబాచరించెదేవశర్మ యుదేవేంద్ర వలనిశంక దక్కి సుఖం బుండె నొక్కనాడయ్యాశ్రమంబుచక్కటిచదల దేవాఁ గన యోర్తు వోవ దానిచేతనుండి ప్రిదిలి భూరిపుష్పదామంబు. 20:

ఆ. దివ్యపరిమళంబు శ్ర నవ్యవికాసంబు, నుల్లసిల్ల వచ్చి శ్ర యుర్విఁ బశినఁ గాంచి రుచి యుదీర్ణశ్రకాతుకచిత్త యై, దానిఁ బుచ్చికొనియె శ్ర సూనపేంద్ర.

వ. తదవసరంబున సంగాధీశ్వరుండగుచిత్రరథుం డయ్యాశ్రమంబున కరుగుడంచె నతని దేవియురుచియుఁ దోడంబుట్టువు లగుటంజేసి నిజగృహంబునగలిగినయుత్సవంబునకతండు రుచినహితంబుగా దేవశర్మం బ్రార్థించి పిలిచినఁ జగపానగరంబున కరుగుచుండి రుచి గై సేసి యద్దివ్యకుసుమదామంబునం గేశకలాపం బలంకరించి కొనినందత్సమాగ మనమాచారంబునడపి తద్భగిని తదీయకుసుచుపరిమళంబునక నచ్చెరు వంది. 208

ఆ. ఇట్టిసౌరభంబు శ్ర నెన్నఁడు నెఱుంగ ని, ప్పవ్వు లెచటఁ గలిగెఁ శ్ర బువ్వఁబోఁడి యనినఁ గలిగె నస్త్రదాశ్రమంబున నని, పలికి దేవశర్మరహలి కరిగి. 209

వ. రుచి యప్పవ్వలకుండన చెలియలఁవేడుకపడుట యెఱింగించినసమ్మహానుభావుండు విపులు రావించి యత్రైఱంగు దేటపడం బలికి యిట్టికసుమంబులు గొని రా వలయు నని పలికిన నతం డప్పవ్వలు గనినచోటు రుచి నడిగి చెప్పించికొని గురు ప్రభావాబును నిజతపశ్శక్తియు నూఁది యప్పని పూని చనియె దై వికం బయి యచ్చట నెఱ్ఱచందంబుపుష్పదామం బున్నం బుచ్చికొని వచ్చునప్పు డొక్క యెడ నారీపురుషు లొండొరులచెట్టలు వట్టికొని చక్రభ్రమణభంగిఁదిగుగుచుండి యొక ల్లోకశ్లగతి యొప్పు దని పలికి కాలుదొడరితి కడువేగ తిరిగి తని వివాదంబు వుట్టి యం దొకండే నట్లు సేసితిసేనిం బరలోకంబున విపులునిచన్నగతికిం జనుదు నని శపథంబు సేసిన నమ్మాట వినుచు విపులుం డట ననం జన మఱియు మార్గం బున నార్దురు జూదంబాడుచుండ వా డైన నొకం డట్ల యొట్టిడిన నప్పలుకు నా కర్ణించి యత్తపోధనుండు చిత్తంబున విషాదంబు గదుర నేమిదోషంబు సేసితి నొకో యని విచారించి రుచిశరీరంబునందుఁ బ్రవేశించుట గురునకు నెఱింగింపమి గా నోపు నని తలంచుచు నరుగుదెంచి యక్కుసుమమాలిక యొప్పించినంగై కొని యమ్మునివరుండు మఱిదలి కొసంగి సంతోషం బొలయించెఁ దదనంతరంబ తమ యంత నున్నయవసరంబున నగ్గురుం డాశిష్యునితో ని ట్లనియె. 210

క. తెరువున నొకమిఘనము జూ,దరులను గనుఁగొంటి నీ వశధర్మము నీయం
దరసి కనినవారై పలికిరి వారల నెఱుంగుడే యశకిల్బిషచరితా. 211

తే. నీవు రుచిఁ గాచునప్పటిరనిపుణవృత్తి, నాకు నెఱింగింప కునికి యశన్యాయముగఁద
లంచిరో కాక దానిఁ గల్గల్గము గాఁగ, నేను దలఁచిన శాపమీ శ నెల్లు నీకు.

వ. అప్పని పాపంబు గా కుండ వరం బిచ్చితి నది మఱపు మమ్మిఘనం బహోరా
త్రంబు లయ్యార్వరు ఋతువు లని పలికిన గురునిబోధంబునకు నాశ్చర్యంబును
బ్ర సాదంబునకుఁ బ్ర మోదంబునుం బొందుశిష్యునితో నతండు వెండియు. 213

✓ తే. దినము రాత్రియు ఋతువులు శ మనుజుచేయు
సుకృతమును దుష్కృతంబును శ జూచు చుండుఁ
గాన యెంతరహస్యంపుఁగార్య మైన
నొరు లెఱుంగరు న న్నని శ యునికి మోస. 214

వ. అని మఱియును. 215

క. స్త్రీరక్ష సూక్ష్మ మీ వ, స్త్రీరూపున నైన వంశరహీనత మమ్ముం
జేరక యుండం దగఁ బరి,హారము సేసి తది యేల శ యవగుణ మయ్యెన్. 216

వ. దాని తెఱంగు నా కెఱింగింప కున్న నేమి యనుపలుకు వలికి దేవశర్మ విపులు
నుల్లం బూఱడిల్లం జేసె నవ్వధూవరులును విపులుండును బుణ్యలోకంబులు వడసిరి
పాండవాగ్రజా తెఱవల తెఱం గెఱింగించితి వారి రక్షించుటయు ని ట్లరిది యై
యుండు నని చెప్పి భీష్మండు. 217

క. పలువురు క్రీడింతురు భూ,వలయాధిప యరయ మంచిరవారును గల ర
క్కులధర్మవతులకతమున, నిల నిరపాయత్వ మొంది శ యెనకం బెనఁగున్. 218

క. పాతివ్రత్యము గలిగిన,నాతి యనఁగ దైవ మన జరసన్నత వేతే
యాతతధర్మార్థసఖ,భ్యాతులు సద్భార్యవలనఁ శ గాడే కలుగున్. 219

—❧— భీష్మండు ధర్మజనకు గాంధర్వాదివివాహంబుల తెఱఁ గెఱింగించుట. ❧—

వ. అనిన విని యజ్ఞసపతి జాహ్నువీనందనుతోఁ గన్యావరణప్ర కారంబు విచారణీయం
బైనకృత్యంబు దాని తెఱం గెఱింగింపవే యనుటయు నతం డతని కి ట్లనియె. 220

క. కులమును శీలము విద్యయు, గలవానిం బిలిచి ప్రీతిఁ శ గన్నియ నీఁగా
వలయు నుదకప్రదానా,కలితంబుగ బ్రాహ్మకర్త శగతి యిది యధిపా. 221

ఆ. తౌత్త్ర మండ్రుబుధులు శ కన్య పురుషుఁ గోర, నతఁడుఁ గన్యమిఁద శ నాససేయ
నచల మగుపరస్పరరానురాగము గని, ప్రమద మెనఁగఁ జేయరపరిణయంబు. 222

క. కన్ను మనంబును దనిసినఁ, గన్నియ యెవ్వనిఁ గోరు శ గాంధర్వం బా
యన్ను నతని కిచ్చుట వెల, వన్నుట యాసురము సూపె శ పౌరవముభ్యా. 223

క. బలిమిమెయి వరుండు గన్నెకుఁ, గలవారిం బొడిచి కరము శ క్రౌర్యంబున న

పొలఁతుక దుగిఖంపఁగ వా,రలు పొగులఁగఁ డెచ్చికొనుట శ రాక్షసము నృపా,
వ. ఇట్లు సెప్పంబడునట్టి. 225

ఆ. అయిదుదెఱఁగులందు శ నారయ మూఁడువి,ధములు ధర్మకృతులు శ ధర్మపుత్ర
యాసురంబు రాక్షసాహ్వయంబును ధర్మ, దూరసంవిధానశ్రదూషితములు. 226

తే. మాతృపితృహీన యైనను శ భ్రాతృరహిత, భావ మొందిన నబ్బాల శపరిణయార్థ
వరణమున కర్హగా దనిశకురుకులగ్ర, గణ్య చెపుదురు పరిణయశకల్పవిదులు. 227

ఆ. ఆత్మజాతియందు శ నవులజాతులు రెంటఁ, గ్రమవివాహ మొప్పు శ బ్రాహ్మణునకు
ననఘ శూద్రవనితరయందు నాతని కప,త్యంబు గలిమి పాప శ మనియుఁ గలదు.

తే. రాజునకు రాజవంశజ శ రమణి యైన
వెనుక వైశ్య పరించుట శ విహితవిధము
వైశ్యునకు శూద్రునకుఁ దమశవంశములన
పరిణయంబు గాఁదగు నరశపాలవర్య. 229

వ. రాజునకు వైశ్యునకును శూద్ర కన్యావరణంబు సేయుటయును గలిగి యుండు నని
చెప్పిన విని యక్కాంతేయగ్రజుండు శాంతనవుతో బ్రాహ్మణునకు శూద్రజాతి
యందు భార్యపరిగ్రహంబు సేయందగు నని విందు నతనికి భార్యలు మువ్వరని
నిర్దేశించితి రది యెట్లొకో యనుటయు నతం డమ్మహీపతి కిట్లనియె. 230

ఆ. అనఘ విషమ మైనరయట్టికార్యంబు వా,టిలినఁ జూచి పెద్ద శ వలచి యైన
లోభమునను శూద్రఁ శ దా భార్యఁగాఁగొను,విప్రుఁడధికపాపశవృత్తిగామి. 231

✓వ. అవ్విధంబు నొక్కొక్కయెడం గల్గి దూష్యంబు గాక చెల్లు నని చెప్పి వెండియు.

✓క. ధరణీసురరాజవణి, క్షరుణులకును విప్రువలనఁ శ గల్గినతనయుల్
కురునాథా ద్విజు లనగాఁ, బరఁగుదు రది లేదు శూద్రభామసుతులకున్. 233

వ. అనవుడు ధర్మపుత్రుండు భూసురునివలన నాలుగుజాతులనాతులకును బ్రసూతు
లైనసుతులకు నతనిధనంబునందు భాగం బెట్లుండు నని యడిగిన. 234

సీ. విను జనమేజయశ్రమనుజేంద్ర యమ్మేది
నీశ్వరుతో భీష్మఁ శ డిట్టు లనియె

బ్రాహ్మణునర్థంబు శ పదిపాళ్లుగాఁ జేయ
నాలుగు బ్రాహ్మణీశనందనుండు

క్షత్రియాత్మజుఁడు భాగములు మూఁడును వైశ్య
తనయుండు రెండు శూరద్రాతనూజుఁ

ఊకపాలు గొనుటకు శ నొడయులు దుదివాఁడు

వలచి పెట్టఁగఁ గొనుశవాఁడు గాని

ఆ. తండ్రితోడఁ ద్రివిధశతనయులతోడను, దనమభాగమునకుఁ శ బెనఁగి కొనఁగఁ
దగదు వారలకును శ దగదు నిద్దయతఁ ద,ర్దశమభాగమీక శ తార కుడువ, 235

వ. అనిన విని పాండవా గ్రజుండు దక్కినవర్ణంబులవారిధనంబు లెట్లు గాంగలయవి
సెప్పు మనుటయు ననిమిషనదీనందనుం డతని కిట్లనియె. 236

సీ. ఊత్రియుధనము భాగము లెనిమిది సేయ, భూపాలవైశ్యులపుత్రికలకు
శూద్రపుత్రికకునుశనుతు లైనయట్టివా, రోలి నాలుగుమూడూనొక్కటియును
గొనువారు పాల్లులు శ కురుముఖ్య వైశ్యుని, సామున వైశ్యకు శ సూనుఁ డైన
యతఁడునాలుగునుశూద్రాత్తజుఁడొకటియుఁ, గాంగ నైదుగనంశశ్రకములుగొండు

ఆ. పెనఁగి కొనఁగఁ దగమి శ విను శూద్రకొడుకున

కెందుఁ గలదు వాని శ కీక కుడువఁ

గామియును సమంబ శ యేమిజాతులవారి

కయిన నిట్లు డెలియు శ మంశకృతులు. 237

తే. ఆలు నిజజాతియందు శూద్రులై కెల్ల
సమములుగఁ బంచికొండు భాగముల శూద్ర
తనయు లెందఱు గల్గినఁ శ దండ్రిధనము
ధర్మసంగ్రహతత్పర శ ధర్మతనయ. 238

వ. అని నిర్దేశించి వెండియు. 239

క. విను హవ్యకవ్యములు మ, జ్ఞనభోజనములును విప్రజాతివనిత దాఁ
బనిసేయ నడపునది య, ప్పనులకుఁ బెఱసతులు గామి శ బ్రాహ్మణుఁడు నృపా.

— శ్రీభిక్షుఁడు ధర్మజున కారసాదిపుత్రభేదంబు తెఱంగు సెప్పట. —

వ. అనిన విని యుధిష్ఠిరుండు. 241

క. కొడుకులు బహువిధు లని యె, ప్పడు విందును వారి తెఱఁగు శ పురుషవరా యే
ర్పడఁ జెప్పవలయు నా కని, యడిగిన గాంగేయుఁ డిట్లు శ లను నాతనితోన్. 242

తే. పరమసంస్కృత యగునాత్మభార్యయందు

ధర్మవిధిఁ గలిగించినతనయుఁ డనఁగఁ

దాన యశారసుఁ డనునభిరథాన మొప్పుఁ

బరఁగు నుత్తముఁ డాతఁడు శ ప్రథముఁ డధిప. 243

తే. తగినవరునకు నిచ్చినతనదుదుహిత, గనినపుత్రు నయ్యిరువురు శ వినఁగ నియ్య
కొనఁగ వీఁడు నాకొడుకనఁ శ గొడుకు వాని, పేరుపుత్రికాపుత్రుండురపారవేంద్ర

తే. ధర్మపథమునఁ బనిచినఁ దనదుపత్ని, యర్హపురుషసంగతిఁ గన్నరయాత్మజుండు
క్షేత్రజుండనఁగా నిజపుత్రభావ, మొందు ధర్మప్రపంచాభిరనందితాత్మ. 245

క. జననీజనకు లుడకదా, ననిరూఢము గాంగ నిచ్చిరనం బడసిననం

దనుపేరు ¹దత్రిముం డని, మునిజనములు సెప్పుదురు విశ్రమోహవిదూరా. 246

ఆ. తల్లిఁ దండ్రిఁ బాసి శ తనయంత నెచ్చట, నేనిఁ దిరుగునట్టిరవానిఁ జూచి

యా త్తనదృశుః డై నతయా త్తజఃజేసికొ, నంగఁ గృత్రిముండరసంగఁబరఁగు. 247
తే. ఎవ్వనికిఁ బుట్టెనేనియు ర నెఱుంగకుండ, నొక్కనికిఁ బర భార్యయందదుదయమైన
సూనుఁ డాభార్యగలవానినెఱుఁడువాని, పేరుగూఢజుడనఁబడుఁగౌర వేంద్ర.

క. విను తల్లిదండ్రు లొల్లక, తనయుని విడిచిన నొరుండు ర దనకుఁ దనయుఁ గాఁ
గొని నెమ్మి నడప నపవి,ద్ధనాముఁ డగు వాఁడు విమలరథ ర్థప్రవణా. 249

ఆ. పెండ్లి గాకమున్నరపితృగృహంబునఁ గన్య, సూనుఁ గనిన వినుము ర దానిఁ జేపి
కొనినయతని కతఁడు రగొడు కగుఁ గ్రాసిన, నామకమునఁ బరఁగునరవ రేణ్య. 250

క. విను గర్భిణి యగు టెఱుంగక, యును నెఱిఁగియుఁ బెండ్లి యైన ర నుదయించిననం
దనుఁ డావరునకుఁ గొడు కగు, జననాథ నహోభుఁ డనఁగఁగజను సంధ్రుబుధుల్.

తే. విభునిఁ దానుఁ దొఱంగినరవెలఁది విభుఁడు

విడిచినట్టినుమధ్యమ ర విధవ యక్ష

తాత్వదశ నెవ్వనికిఁ గనుఁ ర దనయుఁ డాతఁ

డతనికొడుక పౌనర్యపుం ర డనఁగఁ బరఁగు. 252

క. జనసీజనకులు లే కు, న్నను వారలు దన్ను విడిచిననం దాన తనున్
దనయుఁడుగ నొరుల కెచ్చిన, ననఘా యాతండు నను స్వరయందత్తుఁ డనన్. 253

ఆ. తల్లిదండ్రు లమ్మఁ ర దనయుఁ గా నొక్కరుఁ, డా త్తనదృశజన్మఁ ర డై నవాని
విలిచికొనినఁ బాండర వేయమహాత్తర, యక్కుమారుఁ గ్రీతుఁడంద్రు బుధులు.

క. అని భీష్ముఁడు వెండియు ని, ట్లను నాపన్నిరువురును ధరరాధిప యోగ్య
త్వనిరూఢు లెల్లక ర్తం, బున కౌరనుఁ డందులోన ర ముఖ్యుం డరయన్. 255

ఉ. వానిన పోలు సంధ్రు బుధరవర్యులు కౌరవనాథ పుత్రికా
సూనునిఁ దక్కు నీవినిననసూనులు యోగ్యత గాంతు రుత్తమం
బైనకులద్వయంబును సరమాగత మై విధివత్ప్రియోగతా
నూనత గల్గెనేని నిగరమోదితక ర్తకలాపయుక్తికిన్. 256

—❧—చ్యవననహుషసంవాదం బనునితిహాసము.❧—

వ. అనిన విని ధర్మజుండు సంవాసంబునను దర్శనంబునను బుట్టెడిన్నేసాంబు లెట్టివి
వానిని గోవులమాహాత్మ్యంబును నెఱుంగ వలతుం జెప్పవే యని యడిగిన సప్త
డమితేనికి భీష్మం డి ట్లనియె. 257

నీ. చ్యవననినహుషనిరసంవాద మితిహాస, మై చెల్లు జగమున ర ననఘ నీకు
దానిఁ జెప్పెద విను ర దాన నీయడిగిన, యర్థముల్ దెలియు మరహోష్ణుఁ డై న
భార్గవచ్యవనుండు ర భాగీరథీయము, నలు గూడినెడ కేఁగి ర యలఘునిష్ఠఁ
గ్రుంకి సుస్థిరుఁ డయి ర కూర్చుండి యతులన, నూధిపరుం డయిరమత్స్యకులము

ఆ. దనదుచుట్టు మెలఁగఁ ర దనువునఁ జెందంగ.

మూరుకొనఁగఁ గృపయు ర ముదముఁ గదుర

భావవృత్తితోడఁగఁ బండ్రించువర్షము
లుండె నట్లు లుండఁగ నొక్కనాడు.

258

క. జాలరులు వలల నచ్చటి,మీలఁ దిగుచు చుండి యయ్యఁమేయోగ్రతప
శీలునిఁ గూడఁగఁ దిగిచి భ,యాలోలమనస్కు లగుచు గ నమ్మునిపతికిన్. 259

ఆ. చాఁగి మ్రొక్కి తప్పఁగ నైపు మెఱుంగమి,నింత వృత్తె సంయఁగిమింద్రమమ్ముఁ
బరమకరుణఁ జూచి గ ననువుము దీనికి, నేమి సేయువార గ మింక ననుడు. 260

క. జలచరములపై నర్థిలి, గలిగెడుమది దాల్చి చేర్చి గ కారుణ్యము బో
యలమీఁద నించుకేనియు, నలుక వొడమనిక యుండె గ నతఁ డవికృతుడై.

వ. ఏటిదరికిం దిగువంబడినమీలదైన వారికిం జూపి వారితోడ.

262

తే. వీనితోడిసంవాసంబు గ మానసమునఁ, జాల నర్థిలిఁ బెనిచె నిర్మూలతోడఁ
గూడఁబ్రాణంబువిడుచుట¹ గూడదండ్రై,జనులుగావుననటుసేయుఁడనఘులార.

వ. తగినతెఱంగు సెప్పెద వినుండు.

264

క. ఇమ్మీలను నన్నును మీ, రమ్మికొనుఁడు సేయవెలల గ కనుటయుఁ గడుశీ
ఘ్రమ్మున నహుషకడకుఁ జని, యమ్మునితెఱఁ గెల్లఁ జెప్పిరలుకుచు బోయల్.

వ. చెప్పిన భయంబును సంభ్రమంబును బెనంగొన నమ్మునుజపతి మంత్రిపురోహిత
సహితంబుగా నప్పరమమునిపాలికిం జనుడెంచి సాష్టాంగదండప్రణామంబు సేసి
బోయలు సేసినయపరాధంబు నేమిభంగినీగువాడ నని విన్నవించిన నద్దయాళుం
డి ట్లనియె.

266

క. బోయలు నిజకులధర్మము, సేయుట యపరాధ మగునె గ చెప్పెద విను వీ
రాయాసపడిరి వీరికి, నాయొడలికిఁ దగినవెల జగనస్తుత యీవే.

267

క. అనుటయు మునివరుమనమునఁ, గినుక యొకింతయును లేమిరకిం బ్రీతుండై
జనపతి ²కిరాతులకు నిం, డని పనిచెను వేయుమాడ గ లాత్మసచివులన్.

268

వ. పనిచిన నప్పలుకులు విని యమ్ముని యమ్మునుజవిభునితోఁ దగ వెఱిఁగి యిత్తు గా
కనవుడు నప్పడమితేడు పదివేలు సెప్పిన నప్పరమసంయమి యప్పటిమాటయ
యాడిన నారాజు లక్ష యుగ్గడించె దానికిందపస్వి ముందటిపలుకు వలికిన నతండు
కోటి యి మ్మనియె నమ్మాటకు నమ్మహాత్ముండు.

269

క. తల విసరి వెల దగఁగ బో,యల కీ వలదయ్యయనిన గ నన్నరపతి వా
రల కిల నగ మిచ్చెద నని, పలికిన నప్పలుకు ద్రోపు గ వడ ముని వల్కెన్.

270

ఆ. రాజు దనదునకలరరాజ్యంబు బోయల, కిత్తు సనుడు సమ్మునిశివ్యగుండు
నివు మంత్రివరులుగ నెయ్యురుఁ దలపోసి,యుచితమైనమూల్యమొసఁగుమనియె.

వ.అనిన విని విషాదంబుతో నహుషం ³డవులం జని సచివులుం దానును నింక నేమి
సేయువాడ నని చింతిల్లుచున్న సమయంబున నయ్యెడకు గవిజాతుం డనుసంయమి

1. గ. గూడ దండ్రు...నటు సేయ ననఘులార. 2. క.కై వర్తల కిం డని. 3. గ. డవుల సని.

సనుడెంచి వారలతో మీరు చింత విడువుఁ డే నిమ్మనిపతిమూల్యంబు నిశ్చయిం
చెద ననుటయు నయ్యవసీవిభుం డిప్పరివారం బింతటితో నాపత్నియోధిమునుంగ
కుండునట్లుగా నన్నుం గావవే యనుపలుకు వలికిన సతం డతని కిట్లనియె. 272

తే. గోవులకు బ్రాహ్మణులకును శ గుల మొకండు
కమలజుడు రెండుదెఱఁగులుగా నొనర్చె
హవికిఁ బూర్వంబు కారణ శ మఖిలమంత్ర
ముల కధిష్ఠాన మపరంబు శ భూపవర్య.

273

క. వివిధాగమాశ్రయం బగు, నవసీదేవునకు మూల్య శ మని వాక్రువ్వక
శివునకును గాదు ధరణీ, ధవ గోవును నట్టి దగుటఁ శ దగునది యొసఁగన్. 274

తే. అనినఁ బ్రియ మంది నృపతి సంరయమిసమిప
మునకు వచ్చి మహాభాగ శ సనుఁ గృపార్ద్ర
దృష్టిఁ జూడుము భవదీయశ దేహమునకు
నింతవెల యన వచ్చునే శ యేరికై న.

275

క. మునినాథ గోవు నిచ్చెద, ననవుడు వికచముఖుఁ డగుచు శ సనుగుణమూల్యం
బున సంప్రీతిం బొందితి, నని భృగుకులమఃఖ్యుఁ డిట్లు శ లను సహుషునితోన్.

క. గో వగ్నిమయ మమృతమయ, మోవసుధాధీశ వినుము శ హోమవిధాన
శ్రీవాహిని నిచ్చెన త్రిద, శావాసంబునకుఁ బూజ్య శ మమరుల కై నన్. 277

చ. అని యిటు లేర్పడం బలికి శ యాతలఁ పెంతయు మేలు గోవు ని
మ్మనఘచరిత్ర యన్న విభుఁ శ డట్టుల చేసిన బోయ లట్ల నె
మ్మనములు మోద మంద గరిరమంబున భార్గవుఁ జేరి మమ్ముఁ గ
న్గొనినది యాదిగాఁ గరుణ శ గూరెద వొక్కటి విన్నవెంటుమే.

278

క. అని ప్రీతిఁ బలికి యమ్ముని, యనుజ్ఞఁ గొని మమ్ముఁ గావు శ మక్కటికమునం
గొనవయ్య గోవు మాచే, నన విని మొగమోట మనమునార్ద్రతఁ బెనుపన్.

తే. వేడికొనినట్టికృపణుపై శ వాఁడిచూడ్కి
యరయ నాశీవిషముచూపునట్ల కాన
చేయఁ బ్రార్థనాభంగంబు శ మీయభీష్ట
మాచరించెద నని గోవు శ నతఁడు గొనియె.

280

వ. కొని యంత నిలువక.

281

తే. దర్శనప్రీతి వారిపైఁ శ దగుల మీల, వలనియర్కిలి మనమున శ దళముకొనఁగ
మీరు మీలును సమ్మాదరమార దివికి, నేఁగుఁ డని పల్కె భార్గవుండెల్ల వినఁగ.

వ. పలికినం దత్త ణంబ.

283

తే. మీనములుఁ దారుఁ దనువులతోన నెగసి

నాకలోకంబునకుఁ బోవ శ నహుషన్మపతి

సపరివారంబు గాఁగ నాశ్శర్వపూర

మగ్నమానసుఁ డయి యుండె శ మానవేంద్ర.

284

వ. అప్పడు.

285

క. చ్యవనుఁడు గవిజాతుఁడు న,య్యవసీశ్వరుఁ బిల్చి వరము శ లడుగుము రెం డీఁ
దివిరితి మనుడు నతఁడు మీ,¹యవిరళసంప్రీతికంటె శ సర్థము గలదే.

286

తే. అనిన విని యగ్గలం బైనశ్రమాదరమున, వారు ధర్మపరత్వంబు శ వాసవాభ
వైభవము నయ్యెడును నీకు శ వంశపావ,నాత్మ యనుచు నంతర్నిత్యురైరి వత్స.

క. మది సద్భుతంబుఁ బ్రమదముఁ, బొదలఁగనమ్మునులమహిమఁబొగడుచుఁజనియెం
దదనంతరంబ పతి నిజ,నదనమునకు నెల్లజనులు శ సమ్మద మందన్.

283

వ. అని చెప్పి భీష్మండు.

289

క. వినిపించితి సంవాసంబున దర్శనమునను జిత్రమున సధికన్నే
హనిరూఢి గల్గుటయు గో,వునందుఁ గలకౌరవముఁ జెరవుల కిం పెనఁగన్.

290

—❦—చ్యవనకుశికసంవాదం బనునితిహాసము.—❦—

వ. అనిన విని యక్కురువంశవర్యుం డాధర్మధుర్యునితో నాకు నొక్కటి వినుటకుం
గుతూహలం బెప్పుడుం గల్గి యుండు నుదాత్తబ్రాహ్మ్యనిధి యైనభార్గవాన్వయం
బునం² జిత్రతరతాత్మచరిత్రుం డగుపరశురాముండు జనియించుటయును త్తమ
క్షత్రియత్వమహోష్ణలం బైనకుశికకులంబునం బరమబ్రాహ్మణ్యవిశ్రుతుం డైన
విశ్వామిత్రుం డుదయించుటయును నది యెల్లొకో యనుచుండుదుఁ దొల్లియుఁ
గొంత వింటి నిస్సంశయంబు గాదు మహాత్మా మదీయచిత్రై యత్తంబుగానఁజెఱుం
గెఱింగింపవే యనుటయు నయ్యనిమిషనదీనందనుండు కుంతీనందనా గ్రజతోడం
జ్యవనకుశికసంవాదం బనునితిహాసంబు వినుము దాన భవత్సంశయంబు వాయుఁ
జ్యవనుండు నిజవంశంబునకుం గుశికకులంబు కారణంబుగా సంకరంబుగలుగఁ గల
యది యని యెఱింగి యక్కుశికకులంబునకు నుత్పాతం బాపాదింపం గోరి కుశిక
భూపాలుపాలికిం జనిన నతండు.

291

క. భార్యాసహితముగా న,య్యార్యవరుని కనుగుణంపురటర్చన విధివ
చ్చర్యాపూర్వముగ వినయ,ధుర్యత వెలయంగఁ జేసె శ దోహల మమరన్.

292

క. పూజితునిఁ జేసి యతనికి, రాజవరుం డిట్టు లనియె శ రాజ్యవిభుత్వ
భాజిష్ణుఁడ వై భృత్యుని,యోజను నను నడపి యేలు శ ముర్వి ముసింద్రా.

293

క. ఏనును భార్యయు బంధులు, నానాజనసహితముగ సరనాధతఁ గని య
ఘ్నేనం బెంపుం బొరయం,గా నిలకుఁ బ్రమోద మొందఁ శ గైకొను మమ్మున్.

1. క. యవిరళసంప్రీయముకంటె సన్యము. 2. చ. జిత్రతరతాత్మమహిమాచరితుం డగు.

- చ. అన విని యమ్ముని ప్రవరుఁ య జాతని కిట్లను రాజ్యకాంక్ష నా
మనమున లేదు సద్వృత్తము య మానితవృత్తిఁ జరించువాడ నై
జనవర వచ్చినాడఁ బరిశ్రమము నీవును నీదుపత్నియున్
గొనకొని చేయఁగా వలయుఁ య గోరిక యింతియ తీర్పు మోపినన్. 295
- వ. అనిన విని యాదంపతులు ముదమ్మునం బొదలి యట్ల చేయువార మనిర్మితదనం
తరంబ. 296
- క. అమ్ముని నభ్యంతరసద,నమ్మునకుం గొని విభుండు య నాతియుఁ దానున్
సమ్మోదమ్మునఁ జని హృద్య మ్మగునొకచోటు సూపి య తాతనితోడన్. 297
- ఆ. అనఘ యిచట నుండు య మని పల్కి మృదులత
ల్పంబు నంచితాననంబు నచటఁ
బెట్టఁ బినిచి యేము య ప్రీతి నొనర్చెద
మిష్టభంగిఁ బనుపుఁ య డెద్ది యైన. 298
- వ. అనియె నంత నినుం డపరగిరి గడచనినం గాలోచితకృత్యంబు లాచరించి యమ్మ
హాత్మ్యం డాహారం బడిగిన సమ్మహిపతి మహితభోజనంబున సతనిం దృష్టునిం
గావించిన. 299
- ఆ. అతఁడు సెజ్జఁ జేరి యధిపుతో నియ్యెడ, నిద్రవోదు నేను య నృపపరేణ్య
మీరు నిదుర దక్కి య మెలపున నాచర,ణంబు లొత్తు చునికి య నాకుఁ బ్రియము.
- క. ఏ నై మే ల్కనునంతకు, భూనాయకవర్య నన్ను య బోధింపకుఁ డీ
మానినియు నీవు నని ని,ద్రానిరతుం డయ్యె వారుఁ య దద్దయుభక్తిన్. 301
- తే. కుడుపు నిదురయు వర్జించి యడుగు లొత్తు
చుండి రమ్మనివల్లభుఁ య డొక్కప్రక్క
నచలగ్రాతుఁ డై నిద్రింప య నద్భుతముగ
దినము లిరువదియొక్కటి య సనియె నధిప. 302
- వ. ఇరువదిరెండవనాఁ డమ్మునివరుండు దనయంతన మేల్కొని. 303
- క. ఇలు వెడలి పోయె నేమియుఁ, బలుకక యాదంపతులును య బరమశ్రాంతా
త్మ లగుచు వెనుకన చని ర,క్కులపతి యించుకయు సరకుగొనఁ డవ్వధమున్.
- ఆ. అట్లు వారివలన య నాదరరహితుఁ డై, పురవరంబు వెడలి య పోయిపోయి
యతఁడు సూడఁ జూడఁనంత ర్నిత్యం డైనఁ, బతియు సతియు మూర్ఖపాలునడిరి.
- క. కొంతవడికిఁ దెప్పిటి యెడ, లెంతయు వగ నూనఁ బురికి య నేతెంచి గృహ
భ్యంతరము సొచ్చి కని ర,య్యింతియును విభుండు నమ్మునీశ్వరు సెజ్జన్. 306
- వ. మున్ను నిద్రించుప్రక్క దక్కియొండు ప్రక్క నిద్రించు భార్గవునట్లు గాంచి నం
తోపించి పరిశ్రాంతి దిగఁద్రావి యెప్పటిచొప్పున నడుగు లొత్తు చుండ మతి
యు దినంబు లిరువదియొక్కటి సనినం బ్రబుధుం డై. 307

సీ. అతఁడు తైలాభ్యంగ శ మడిగినఁ బతి గమ్మ, నూనియ దెప్పించి శ మేను శిరము
సభ్యక్తములు సేయ శ సమ్ముని సెడ నాజి, యంతర్నితం డయ్యె శ సవరఘటికఁ
దోచి వికారంబు శ దొడరక యున్నరా, జను దేవులను గని శ సుముఖుఁడగుచు
నాచరితన్నానుఁ శ డగుటయు వారు మ, హార్హంబు లగువివిధాచ్చ పాన

ఆ. ములు ఘటించి కుడువఁ శ చిలిచినఁ జని వాని

నెల్లఁ గాంచి యెక్కశఁడేనిఁ బోయె

వార లడలు గదుర శ నూరక యుండి రా

పగలు రేయుఁ గురునృపాలవర్య.

308

వ. ఆభ్యగువంశవరుండు.

309

సీ. వేగినఁ బాడనూపి శ నేగంబ యరదంబు, వన్నింపు నీవు నీరభామినియు వ
హింపఁగా రధికత శ యెసఁగఁ గాంచనరత్న, గోహయముల యాచరకులకు నిచ్చు
చును జనవలయు నా కనుడు భూపతి దేవు, సమకట్టి దాపటఁ శ జామ దాను
వలపటఁ బూని యారవస్తువు లెల్లను, గొని వచ్చి యీ మంత్రిజనులఁ బనుప

తే. నెక్కి వారల నాసంయమిశ్వరుండు

నిశితతర మగుమునికోల శ నెత్తు రొలుక

మోపుచును దీనకోటికి శ నాపదార్థ

చయము నెడనెడ నొసఁగుచుఁ శ జనుచు నుండె.

310

వ. పెక్కుదినంబు లాహారనిద్రలు లేమింజేసి డప్పిఁ దూలు నమ్మహీపాలు నమ్మహిషి
సమ్ముని ములుకోలపోట్ల నట్లు పూచినమోహపులచందంబు నొందింపఁ జూచి
జనంబు లల్లన తమలోన నిట్టితపోమహిమయుం గలదే యిది యవ్యాయ్యం బని
యలుగను దగవు వలుకను దేతీచూడను రాదయ్యెడు సేదంపతులఁగీరత్వంబును
నిశాపరత్వంబును నింత యొప్పునే దుర్వహం బగుభారంబు నిర్వికారులయి వహిం
చుచున్న వారనుచు నుమ్మలించుచుఁ బరివేష్టించి చనంజ్యవనుండు పురంబువెడలి
వారిమనంబుల వికారంబులు గానకయచ్చెరువును మెచ్చును జెనంగొనుచృదయం
బుతో నరదంబు డిగ్గి వారలశిరంబులం గట్టినపగ్గంబులు విడిచి శరీరంబులు కరం
బున సంస్పర్శించి యజ్ఞసపతియాననం బాలోకించి డస్సితి గ దే వరం బిచ్చెద వగవు
దక్కి పురంబునకుం జను మేను గంగాతీరవనంబున వ్రతచర్యాశేషంబు నిర్వహిం
చెద నీవు మహిషీసహితంబుగా నెల్లి నాకడకుం జనుదె మ్మని పలుకుటయు నాకు
వగ పెక్కడి దని పలికి యవ్వభుండు.

311

క. తనతనువు పనితమేనును, గనుఁగొని యచ్చెరువు ముదముఁ శ గడలుకొనఁగ న
మ్మునితో భవత్ప్రభావము, గొనియాడఁగఁ దరమె మాకుఁ గురుతరకరుణా.

312

వ. అని వెండియు.

తే. శ్రమము లేదు ప్రతోదప్రణములు లేవు

నాతియును నేను నెలజన్మనంబుఁ గంటి
మిది మహాద్భుతతర మందురమే భవన్త
హనుభావత్వ మేమి సేరయదు మునీంద్ర.

314

వ. అని సవినయంబుగాఁ దానును దేవియు దండ ప్రణామంబులు సేసి యానందము
వరు వీడ్కొని సాద్భుతచిత్తులై సనకలజనులుం బరి వేష్టింపఁ బురఁబుఁ బ్రవేశించి
ప్రమోదమయమూర్తులగుచు దివసవర్తనంబును రాత్రిచర్యయుంగడపిసూర్యో
దయం బగుటయు.

315

క. వారలు ప్రాతస్సమయా, చారంబులు నడపి భక్తిసంపద లొదవక
గారవమున మునినిర్ది, ప్రారణ్యమునకుఁ బోయి ర రవసినాథా.

316

అ. అచట మణిమయంబు ర సతిసుందరము దివ్య, నదసనిభము సగువిరళాలరమ్య
హర్ష్య మున్నఁ జూచి ర యచ్చెరు వందుచి, త్తములతోడఁ జనఁగ ర దానిచుట్ట.

— చక్రవర్తుడు దనయోగ బలంబునఁ గుశికునకు నాకలోకంబు సూపుట. —

సీ. స్వాధ్యాయసంగీతరసాహిత్యవర్తన, మానసియము లగునమండపములుఁ
గోకిలశుకభృంగరకలనాదముల నభి, రామంబులై నయా రామములును
హంససారసరవారత్యంతమనోజ్ఞంబు, లై సొంపు మిగులుపరద్వాకరములుఁ
జారుమయూర కేరకారుతకలితంబు, లగుచు నొప్పారుక్రీడాచలములు

తే. వీనులకుఁ జూడ్కులకు నింపు ర వెల్లిగొల్ప
నేర్పు గలిగినవిభవంబు ర నెఱయ మెఱయఁ
గరము విలసిల్లు ఛనికి నారకంబు వేడ్క
నయ్యెడకుఁ గాఁపు వచ్చినయట్టు లుండె.

318

క. సురలును గంధర్వులు న, పురోనికాయములు వివిధసరసవిహారా
దరలీలల నం దెడ నెడఁ, జరించుచుండిరి నితాంతరసమోదమునన్.

319

తే. అవిధంబున కారాజు ర సంగనయును
మనము లద్భుతరసమున ర మునుఁగు చుండఁ
గలయొకో యిది నిక్కమ ర కానినాఁడు
మిగుల ననుభవగోచర ర మగునె యిట్లు.

320

వ. అని వెండియు.

321

క. ఉత్తరకురుభూమియొ లో, కోత్తర మగునట్టి నాకర మొకొ తనువులతో
నిత్రాపనవరునికరుణ, నిత్రైఱగున సంభవించె ర నిచ్చోటు సారన్.

322

వ. అనుచు. నమృహసీయహర్ష్యంబు సొచ్చి యందు మణిమయపర్యంకంబునం బవ్వ
ళించియున్నయప్పరమముని గని రపరక్షణంబున నతం డంతర్ధానంబు సేసె నతని
తోడన యామేడయు మున్ను గన్నయశేషవిశేషంబులును సదృశ్యంబు లయ్యె
నయ్యిరువురు నిట్టట్టు మెలంగి యక్కాన నొక్కెడఁ గౌశబృసీసమాసీనుండును

జపపరుండును నై సయాసంయమివరు నాలోకించి రట్లు గాంచి భూవిభుండు భార్య తో ని ట్లనియె 323

తే. ఉవిద మునియోగబల మిట్టు శ లుండునే య
నూనరాజ్యంబు సులభంబు శ మానవులకు
బ్రాహ్మణత్వంబుఁ దపము దుర్లభము తపము
కలిమిఁ జేయుచు నున్నాఁడు శ వలసిఁట్లు. 324

చ. అనునెడ నిందు రం డని సరమాదర మొప్పుగ వారిఁ బిల్చె న
మ్ముని సరనాఘండుఁ సతియు శ మోడ్చినచేతులతోడఁ జేరఁగా
జని ధరఁ జాఁగి మ్రొక్కుటయు శ సంయమి దీవన లిచ్చి రాజునా
ననమున సుప్రసన్ననయనప్రభ పర్వఁగ నెమ్మి ని ట్లనున్. 325

ఆ. మనసు నింద్రియములుఁమనుజేంద్ర యింతవ, శ్యంబు లగునె నీకుఁచరయఁగీ డా
కింత యైన లేదు శ సంతన మందితి, నిత్తు వరము వేడు శ మెద్ది యైన. 326

క. అనిన విని యగ్నికల్పుండ, వనఁ జనునిమది ప్రసన్న శ మగునట్టులుగా
మునిజనవంద్యా కొల్వం, గనుకంటెను మిగుల మేలు శ గలదే కోరన్. 327

వ. అని పలికి కుశికుండు వెండియు. 328

తే. ఒకటి యడిగెదఁ గృప సిగు శ రొత్తఁ జెప్ప
వలయు మీరు మాయంటికి శ వచ్చి యొక్క
ప్రక్క క్రిందుగ నిరువదియొక్కదినము
లనఘ నిద్రించి తది మొద శ లై సనీదు. 329

క. చరితం బద్భుతము మునీ, శ్వర దీవికె గారణము విరచారమున కగో
చర మెఱిఁగింపు మనుడు నా,ధరణీవల్లభునితో సరతం డి ట్లనియెన్. 330

వ. సురలు మునులు సురజ్యేష్ఠుం గొలిచి యుండం బ్రసంగ(వశ)ంబున నప్పరమేషి
వారలతో భృగుకుశికవంశంబులకు బ్రహ్మక్షత్రంబులు దడంబడి సంకరంబు
వాటిల్లు నని చెప్పె నప్పు డే నచట నుండి వినుటంజేసి యాసంకరంబున కోర్వక
మీయన్వయంబు నిర్మూలంబు సేయువాడ నయి వ్రతంబునెవం బిడి భవద్భ
హంబు సొచ్చి యిన్నిపోకలం బోయితి నలసి డస్సి యెప్పుడేని మీర లడ్డ
మాడుదు రప్పుడ శపింతు నిట్టిద నాయె త్తికోలు మీయందు ధైర్యహానియు
శోకంబును గోపంబును లేమికి మెచ్చి వరం బిచ్చియుం దనివి ననక తనువుల
తోడన మీరు నాకలోకం బాలోకించునట్లుగా నీగంగాతీరంబున సంఘటించితి
దానిం గని నరేంద్రత్వంబుదెన నుదాసీనభావంబు నొంది బ్రాహ్మణ్యంబునందు
సస్పృహుండ వై తది యెఱుంగుదు నీకు మూడవవాడు బ్రహ్మతేజోదీప్తుండయి
జనియించు వరంబు వేడుమనుటయు నమ్రానవపతి దీనికంటెను గడచినవరంబును
గలదే మదీయసంతానంబు బ్రహ్మతేజోదీప్తమహాత్మనిహంబును గాఢధర్మ

తత్పరంబునుగా ననుగ్రహింపు మనిన నమ్ముని యట్ల యయ్యెడు మూఱడుము నీమమనుమండు శ్రీలోకపూజనీయుం డని పల్కిన నప్పటి వాఁ డమికతంబున బ్రాహ్మణుం డగు నత్తైఱు గెఱింగింపవే యసపుడు సత్తాపసోత్తముండు విను మస్తద్వంశంబున ఋచీకుం డనువాఁడు జన్మించి నీతనయుం డైన గాధి యనియెడు వానిపుత్రి భార్యగాఁ బరిగ్రహించు సత్తపోధనుండుదనసందనుం డగుజనుదగ్గి యంచు సమస్తధనుఁజేదంబును నావహించు నవ్వీశేషంబు తత్పుత్రునంచు ఫలి యించు చది యంతయు నకలక్ష త్రియక్షయకారి యైనదైవంబుకృత్యంబు దాని వలన ఋచీక గాధివహుజనానుష్ఠానపరివర్తనంబు గలుగునదికారణంబుగా నుగ్ర ఱ్మత్తధర్మం డగుపరశురాముండు జమిదగ్గికిం బరమబ్రాహ్మణ్యగణ్యుం డయిన విశ్వామిత్రుండు గాధికి జనియింతురు బ్రహ్మపలుకు సత్యంబయుష్కదస్వయంబు భార్గవకులసంబంధంబున జనశ్లాఘనీయఁ బయి వెలయంగలయది యోను దీర్ఘంబు నకుం జనియెద నీవు సుఖ వై యుండు మని చెప్పుటయు నప్పడమితేఁడు భార్యా సహితంబుగ సవిశేషవినయం బగువందనం బాచరించి వీడ్కొని చనియెఁ జ్యవ నుండును నిజేచ్ఛం జనియె నిది పరశురామవిశ్వామిత్రజన్మప్రకారంబు. 331

—❦— శీఘ్రండు ధర్మజనకు దానవిశేషుల నెఱింగించుట. —❦—

క. అని కురుపితామహుండు సెప్పిన విని ధర్మాత్మజుండు శ్రీ స్రీయ మగదుచు నా తనితో దానవిశేషము, లనఘా యెఱింగింపు మనుడు నతఁ డి ట్లనియెన్. 332

సీ. కాంస్యోపహారాయఁ శ్రీ గాంచనచారుశృంగయు ధవళాంబరశరీరతయను స దక్షిణయును నయి శ్రీ తగుగోవుఁ బాత్రత్వ,భవ్యవిప్రునకు సరద్భక్తితోడ నిచ్చిన దానికి శ్రీ నెన్నిరోమము లన్ని, దివ్యవత్సరములుఁ శ్రీ ద్విదశలోక మున వసించు కులంబునయేడుదరముల, జనముల సుగతికి శ్రీ ననుతు రధిప

ఆ. కన్య భూమి గృహము శ్రీ గనక మన్నము జల, మంబరంబుశయన శ్రీ మాసనంబు వాహనంబు విప్రశ్రవరునకు నీగి లో, కములు రెంట సౌఖ్యకారి యండ్రు. 333

క. అనిన విని పాండవాగ్రజుఁ, డనఘా యిన్నింటికంటె శ్రీ నధికం బగుదా ని నెఱింగింపు మనుడు స, జ్ఞనపతి కి ట్లను నతఁడు ప్రశసన్నాత్మకుఁ డై. 334

తే. అర్థి గోరినవస్తువు శ్రీ లర్థితోడ, నీగి యెల్లదానములకు శ్రీ నెక్కు డరయ నఖిలభూతమ్ములకు నభరయంబు నిచ్చు, టంతకంటెను మే లందురార్యజనులు.

వ. అని చెప్పి విను మని మఱియు ని ట్లనియె. 335

తే. వీరశయనంబు మే లండ్రురవీరికంటె, మఱియుఁ గొన్నింటికంటెను శ్రీ మనుజనాథ దానముల కావు వెదకినదానిఁ బోల, లేవు పుణ్యకర్మములలో శ్రీ నేవియెన. 336

వ. అనుటయు ధర్మజుండు దమ్ములదెసం గనుంగొనిన వార లతనిచిత్తం బెఱింగి రణమరణస్తుతి సేయ నతండు సమరంబునం జచ్చినబంధుమిత్రజ్ఞాతిభవంబుల

చలనిశోకంబు వదలి సురవాహినీనందనవాక్యంబు లభినందించె నాదేవప్రతుండు వెండియు. 338

క. అరి యైన పీనుఁ డై తను, శరణం బని వేడినం బ్రసన్నాత్మత న
ప్యరుషునికోరిక పీర్చినఁ, బురుషోత్తముఁ డందు రతనిఁ ర బురుషవరేణ్య. 339

క. అడుగక యున్నను నాలిం, గొడుకుల రక్షింప లేక ర కుతిలపడుచు నె
ప్పుడుఁ బేదతఁము గలనరు, నెడ రుడుపఁగ వలయునది మరహితగుణ మనఘా. 340

క. నిజదారపరులు సంతత, యజనరతులుఁ గామరోషహంతలు నగున
ద్విజుల నరసి ధన మిచ్చుట, త్రిజగత్పూజ్య మగు నంద్రు రే ధీరవిచారా. 341

వ. అనినం బాండవా గ్రంథంబు యాచనాచనంబులలో నెయ్యది దానార్హం బగు
నని యడిగిన నతనికిఁ బితామహుం డిట్లనియె. 342

చ. అడిగిన నిచ్చుకంటెను నరయాచకుఁ గాఁగ నెఱింగి యిచ్చు తె
క్కుడుఫల మిచ్చు దానవిధికోవిద వేడుట సావు వేడఁగాఁ
బడు టది పెద్దసావు దగుఁ ప్రార్థన పూర్ణము సేయునాతఁ డా
యడిగినవానఁ దన్నును దరయారతిఁ గావఁగఁ జాలువాఁ డగున్. 343

వ. అనిన విని యధిష్ఠిరుం డతని కి ట్లనియె. 344

క. దానము యజ్ఞక్రియ నాఁగ నతులితధర్మవిధులు ర గల వందు ధరి
త్రీనాథోత్తమ యధికఘ,లానూనం బై వెలుంగునది యెయ్యదియో. 345

వ. విన వలతుం జెప్పవే యని యడిగిన నయ్యనిమిషనదీనందనుం డప్పాండునందనా
గ్రంథంబు కి ట్లనియె. 346

ఉ. భూసురకోటికి విసయశూర్యముగా ధనధాన్యగోమణి
త్వాసలిలాన్న ముఖ్యములు ర సమృద్ధి నీగి సుయజ్ఞ మాసనో
ద్భాసితసత్క్రియఁ నడపురభవ్యుడు యజ్ఞములుం దపంబులుం
జేసినపుణ్యగుం బడయుఁ ర జేయుము దానము లోపి నిత్యమున్. 347

క. అనవుడు నాతనితో ని, ట్లనుఁ గుంతితనయముఖ్యుఁ ర డనఘా పెక్కుల్
వినఁబడు దానము లధికం, బనఁ దగియెడుదాన మెద్ది ర యన్నిటిలోనన్. 348

వ. అని యడిగిన నయ్యాపగాసూనుం డమ్మానవపతి కి ట్లనియె. 349

—❦— భూదానమహిమాభివర్ణనము. —❦—

క. దానము లన్నిటికిని భూదానం బెక్కుడు సమస్తధాన్యములుఁ బ్రభూ
తానేకవస్త్రధనర, త్నానూనత్వమును భూమి ర నపులకతమనన్. 350

క. కనకము రజతము వస్త్రం, బును ధాన్యము వివిధరత్నములు నిచ్చినయ
వ్వినతఫలంబుల నెల్లను, గను నుత్తమభూమిదానశక ర్త నరేంద్రా. 351

సీ. భూమి కెంతాయపు ర భూదానకర్తయు, సంతకాలము సుఖ ర మందు చుండు
నమరలోకంబున ర నల్ప మైనను భూమి, యిచ్చిన బహుభూమి ర యేలు నతఁడు

రాజు వీశేషించి శరణమృతి యొండెను, భూదానకర్తృత్వపుణ్య మొండె
బడయంగవలయుఁ బాపవగ నోపు బ్రహ్మహ, త్యాదిపాతకముల శనైస భూమి
తే. దాస మెంతిపాపాత్ముచే శనైస భూమి

గొనినఁ గల్గఁ మొండిదు శ వినుము మహిత
మైనభూదాసవిధియును శ నశ్వమేధ
యాగమును సదృశంబు లం శ శ్రాదిమునులు.

352

క. దారిద్ర్యముచే గుండుచు, నేరిని నడుగంగఁ బోవ శ కెంతయుఁ గృతం
గూరినవిప్రున కుర్వర, వారనిదయ నీగిఫలము శ వాగ్దోచరమే.

353

తే. యాగకర్తయు శాంతుండునైనయట్టివిప్రుఁ బ్రార్థించి యైన నుత్తేప్రతిగ్ర
హంబు సేయించు టత్యధికంబు భూమి, దానవిధివిశేషంబులలోన నెల్ల.

354

క. విను మర్హుఁ డైనవిప్రున, కసభా గోచర్తమాత్ర శ యగుమేదిని ని
చ్చినఁ బోనియట్టిపాపము, నినుపొడుపునఁ జెడనితమము శ నెందును గలవే.

355

క. ఆజిప్రాప్తమృతులు గురు, పూజకులును మఱియు నెట్టిపుణ్యాత్మకులున్
రాజోత్తమ భూదాన, భ్రాజిష్ఠునిఁ బోల రంఘ్ర శ పరమముసీంద్రుల్.

356

వ. అని చెప్పి భీష్టుండు వెండియు నిట్లను భూదేవి జనులకు హితంబుగా నానతిచ్చిన
వాక్యంబులు భూగీత లనం బరఁగు వాని విని పరశురాముండు భూదాసపరుం
డయ్యె నని విందుము పాండవాగ్రజా యవి నీ వాకర్ణింపుము.

357

క. నను నిండు కెండులోకము, లను జెడనియశస్సుఖంబులం బడయఁగఁ గో
రినయ ట్లయినను దీనికి, నెన లేవునుఁడి తలంప శ నేధర్మములున్.

358

చ. ఇతరులదానమేనిఁ దమరయ్యాగియయేనిని నన్ను మార్తురే
మతి సరకాధివాసగతి శ మాన్వఁ దలంచుట గల్గినన్ సమం
చితముగ భక్తి నిచ్చుట కురశీలత మార్చుట నాకు హర్షభా
సితయుఁ బరాభవవ్యధయుఁ శ జేతనుఁడీ యిదె చాటి చెప్పెదన్.

359

క. వినుఁ డుభయలోకముల మే, లొనరింతుం గీ డొకింతరయును నిలువఁగని
క నిరాసంబు నొనర్తును, నను నిచ్చిన నెట్టిదుర్జరణములకు నైనన్.

360

వ. అనియె నని యవాక్యంబు లుపన్యసించి దేవ ప్రత్యుండన్నరదేవోత్తమునకు ము
ఱియుం జెప్ప నవిష్వషయంబున నింద్రుం డడుగ బృహస్పతి సెప్పినవచనంబులు
వినుము చెప్పెద.

361

ఆ. భూమి రత్నగర్భ శ పురుహూత యటు గాన, కలుగు భూమిదానకర్త యైన
వాని కశ్వచాస్త్రీవనితాదిసర్వరత్నములు నిచ్చునట్టిరయమితఫలము.

362

క. వసుదాయిని యైనవసుధ, నొసఁగినతనిఁ దన్న తన్న శ యొసఁగె ననుచు నం
తసపడు భూతము లన్నియు, నసమానము భూమిదాన శ మమరాధీశా.

363

క. విను రాజులకు నవశ్యంబును జేయఁగ వలయు నధికరభూదానము రా

జనువాఁడఘములకాకర, మనఘాయదిదక్కనొంటిశరదివ్యయమగునే.

ఆ. పూర్వదత్తయైనభూమి నెవ్వఁడువుచ్చి, కొనియెనతఁడుదనమరకులమువారి
నిరువదొక్కతరమునరకవాసులఁజేయు, దాను¹చడుముగాఁగరధర్మనిరత.

క. మునుదావిప్రసకిచ్చెద, ననిభవియీకుండుకంటెరనధికపుణ్యాపం
బునునడుగకిచ్చుటకుమిగి, లినపుణ్యమునెందునరయలేవండుబుధుల్.

వ. అనినవినియజాతశత్రుండు సురనదీపుత్రుతోదానపరులయినమానవులకు
దాతవ్యంబులగువానివిశేషంబులెఱింగింపవేయనుటయునతండ్లన్నకనక
పానీయప్రముఖంబులైనపదార్థంబులవిశేషంబులుగలవవియెఱింగించెద
నొక్కనాఁడన్నంబువిషయంబైనదానంబుప్రకారంబు. 367

క. ఏనడుగఁగనారదముని, మానితముగఁజెప్పినట్టిరమాటలునువ్య
క్తానూనవృత్తిఁజెప్పెద, భూనాయకయేకచిత్తమునవినువానిన్. 368

క. మునులునుదివిజులునన్నము, వినుతింతురులోకతంత్రవిధిక్రతువులుఁద
క్కునుగలనర్వమునన్నంబుననడచుంగానయన్నమువిశిష్టమిలన్. 369

ఆ. అన్నదానసదృశశ్రమగుదానమెందునెన్నఁడునులేదుగాపురననువిధేయ
మన్నదానమధికరయత్నపూతంబుగాఁ, బూనిదానిచేతశ్రపుణ్యతమము. 370

సీ. ప్రాణంబులకువిభారకమన్నమింటిజనంబులకుడిగియైననుసుభక్తి
నతిథికిఁజెప్పటశ్రయధికపుణ్యముశ్రాంతి, వృద్ధుఁదాననుబాలురవికలువనితఁ
గడపఁగాదాఁకలిశ్రగదిరియర్థించిన, గృహమేధికనమతిశ్రగినుకదగదు
కాలంబుతోఁగుక్కశ్రమాలఁడుదుదిగాఁగ, నాకొనివచ్చినశ్రననుగుణముగ

ఆ. నాచరింపవలయుశ్రనాహారకల్పన, మునులదేవపితృసమత్కరముల
నన్నదానవిధులశ్రనాదరంబుగఁబ్రయ, మొందఁజేతఁబోలశ్రపొండువిధులు.

క. కులమునువిద్యయువృత్తము, సలఘుమతీయన్నమిడుటరక్తైయడుగంగా
వలవదువిప్రుని²నాదర, మలరంగానిడుటలెస్సశ్రయశిగినమాత్రన్. 372

వ. అనివెండియు. 373

తే. అజుఁడుకల్పాదియందన్నశ్రమమృతమనియె, నన్నహానిబలాధికుశ్రనైనదుర్బ
లాత్తుగాఁజేయుఁగావునశ్ర³నన్నభక్తి, సకలధాతువృద్ధికిసయిరజనముగోరు.

క. అనియతఁడువల్కెననియును, వినియన్నముసవినయముగశ్రవిప్రాదులకు
మనుజేశయిడుదుసీవును, మనమలరఁగఁజెట్టుమీసశమస్తజనులకున్. 375

ఆ. అన్నమిడినమణిమరయావాసశయ్యాస
నములునమృతభోజనంబుహృద్య
మాల్యలేపనములుశ్రమహానీయమహిళాను
భవముఁజిరతనొందుశ్రదివమునందు. 376

—॥ నక్షత్ర దానమహిమాతిశయనిరూపణము. ॥—

వ. అనిన విని యుధిష్ఠిరుండు నక్షత్రవిషయంబు లై నదానంబుల తెఱగ గెఱింగింపవే
యనుటయు నిట్లు దేవకీదేవి యడుగ నన్నారీరత్నంబునకు నారదంసు సెప్పిన
వాక్యంబులయర్థంబు లుపన్యసించెద నాకర్ణింపుము. 377

సీ. 1కారై బాయన మబ్జరగర్భునితార నూ,షములు మాంసమ్ము సంజంగగలుగు
నన్నంబు శశితారయందు గో వార్ద్ర నిదితితారఁ బులగంబు శ గీపు గలయు
నట్టులు గురుతార శ నధిప సువర్ణ మా,శ్లేష రూప్యము మఖః శ జెల్లు నుప్పు
తీలలు భగం డధిర దేవత యగుతారఁ జెఱకుఁ దేనియ నుపాశిక్త మైన

తే. భక్త ముత్తరఫల్గునిఁ శ బాలతోడ
షాష్ఠికాన్నంబు రవితార శ సకరిరథము
చిత్తనాఁడు శ్రీగంధపురజెక్క స్వాతిఁ
దశకుఁ బ్రియ మైనయది మేలు శ దానమునకు. 378

సీ. అనఘ విశాఖ నె శ ద్దనురాధఁ బైచీర, విను జ్యేష్ఠ దగఁ గఱిరవేము గూర్చి
ముల్లంగి మూల సరస్థూలఫలంబుఁ బూ,ర్వాషాఢఁ బెను పుత్తరశ్రావ్య యైన
యాషాఢ మాషీకారద్దాన్నింబు హరినసు,జలతారకములఁ గంఠబళము గుఱ్ఱ
లమరినబండియు శ 2యవలుఁ బూర్వోత్తరా, 3భాద్రపౌష్ణాశ్వినీభరణిలగమఁ

తే. 4గ్రావ్య గలమేఁకనంజుఁడు శ గొఱియయెఱచి
గంచుకుండతో మొద వశ్వరకళితశకట
మతులతిలధేను లీఁ బాడి శ యఖిలతార
కముల నీగులు నూర్ధ్వలోకములఁ జేయు. 379

వ. అని యెఱింగించి యమ్మానవపతితో నమ్మాననీయుం డి ట్లనియె. 380

క. అలఘుతరసకలకామ్యం,బుల నిచ్చినయట్టిమహితశ్రుణ్యం బై తా
వెలుగుఁ గనక మిచ్చుట యని, పలికెంగ ర్తజ్ఞుఁ డత్రి శ పరహితచరితా. 381

తే. కనక మాయగిప్రదంబు పాశననము భావ,శుద్ధి నొనరించుదాతకుఁ సువ్రతమున
వేడ్కతో దాని నిచ్చుట శ వేఱ పొగడ, నేల యనియె హరిశ్చంద్రుఁడెద్దతేజ.

క. పానీయదాన ముత్తమ, దానం బని యఖిలధర్మతత్త్వదృఢపరి
జ్ఞానానూనుం డగుమను,మా నవపతి సెప్పె నృపసమాజవరేణ్య. 383

క. కావునఁ జెఱుపులు నూతులు, బావులుఁ గొలఁతులును నెపుడుఁ శ జారవవర్యా
కావింప వలయు నవి గడుఁ, బావనములు పుణ్యలోకభాగిత నిచ్చున్. 384

క. అనఘా యవ్వనికావిం,చినసలిలాశయమునందుఁ శ జెలఁగుచు గోవుల్
గొను నీ రాతనివంశం,బున కవి గావించు నూర్ధ్వభువనప్రాప్తిక్. 385

1. గ. కర్త్య. 2. జ. నగలుఁ. 3. అ. భాద్రులఁ పౌష్ణాశ్వినీభరణి. 4. అ. గొఱలురాజమాషంబులు గొఱియ.

తే. ఆక లేక యేవానిజరలాశయమున, మండువేనవియందును శ మనుజకోటి
యవభృథస్నానపానంబురలాచరించు, నతడు వొండడు విషమదుర్గ్రాభిగతులు. 386

క. యాగాదికర్తముల కుప, యోగింపంబడుటఁజేసి శ యుత్తమము ఘృతం
బాగురువస్తువు నిచ్చుట, యాగములకు నగ్నికిం బ్రయంబై యుండున్. 387

తే. గరగ లొసఁగిననరుడు భూశసురు లొనర్చు
నాచమనముఖకర్తంబులందు పృష్ఠ
భాగఫల మొందు నెగడికిఁ శ బాచనమున
కింధనము లిచ్చి ధనముల శ నెసక మెనఁగు. 388

ఆ. ఛత్ర మిచ్చి కాంచుఁ శ బుత్రులఁ బురుషుండు, సకలకామ్యదానసమము శకట
మిచ్చుటనఘ చెప్ప శ లిచ్చినఁ గంటకు, లైనరిపులఁ ద్రొక్కి శ యతఁడుదిరుగు.

క. తిలలు పితృభోజ్యములుగా, జలజభవుఁడు సేసె బితృనిరచయ మలరఁ గడుం
దిల లిచ్చిన శుచు లగుదురు. దొలఁగుం బర్వసురతాదీదోషము లెల్లన్. 390

తే. దివ్యముని యగుకాశ్యపురభవ్యగాత్ర, ముల జనించి భవ్యంబులై శ తిలలువెలయు
నట్లు గావునఁ దత్కృతయజన మఖల, వస్తుయజనంబుతో సరిపచ్చు నంధ్రు. 391

క. తిలదాన మఖలదానం, బులకంఠె విశిష్ట మెల్లశమునులును నియతిం
దిల లర్హము లగుపాత్రం, బుల కిచ్చియ కాదె పెంపు శ వొందిరి వత్సా. 392
వ. అని చెప్పి యాపగాతినయం డొక్కవిశేషంబు వివిపింప వలసి ధర్మజున కిట్లనియె.

ఉ. దానము లాచిగాఁ గలుగురధర్మము లెల్లను జేతకున్ నిజా
ధీనపుఁజోటు గావలయు శ దేవతలున్ మునులుం జతుర్ముఖుం
గానఁగఁ బోయి యజ్ఞముఖకర్త సమాచరణార్థ మై తదీ
యానుమతిం దగం బడసి శ యయ్యయిచోటుల నాచరింపరే. 394

క. కాననము గిరులు నదులును, నానాతీర్థములు భూజరంబుల కెల్లన్
భూనుత సాధారణములు, వానను ధర్మములు సేయ శ వచ్చు నిజేచ్ఛన్. 395

ఆ. అధిప నామగమనరయందుఁ దోచినయది, యాచరింప వలయునర్థ మగుటఁ
జేసి దీని నీకుఁ శ జెప్పితి గోదాన, శస్త్రమహిమ వినుము శ విస్తరింతు. 396

సీ. గోవు లెక్కుడు తపోభావితాత్మలకంఠె
ననినఁ దద్రారవంబునకు మేర
గలదె సత్యాఖ్యలోకంబున నవి సోమ
సంగతత్వంబున శ సంచరించు
వినుతహోమముల కెల్లను బాలుఁ బెరువు నే
యును నిచ్చుఁ గర్షనంబునకు నొదవుఁ
దోలు శృంగంబులు శ వాలంబు రోమచ
యము శకృన్మాత్రము శ లఖిలవర్త

- ఆ. నముల కుపచరించు శ్రమము శీతాతప,వ్యధయు లేమి నెపుడు నతిభరంపుఁ
బనులు సేయు గోవు శ్రావ్యుఁడన నేక,తత్త్వ మగుటఁ బరపదంబుఁ గాంచు.
- క. గోవుల విప్రుల కిచ్చిన, నేవిషమపుగతులఁ బారయ శ కేరికి నరుగం
గా వశము గానిలోకము, లావాసంబులుగ నిలుతు శ రతిసుఖవృత్తిన్. 398
- క. గోవులపా లమృతు బని, దేవేంద్రుఁడు సెప్పె గాన శ ధీరత్వనిధి
గోవు నొసఁగ నమృతము న,ద్భావంబున నిచ్చినట్టిరఫల మొడఁగూడున్. 399
- తే. అనఘ గోవులు ప్రాణంబు శ లని సమ స్త,మునులు సెప్పదు రట్లు గావునఁదలంపఁ
ప్రాణదానవిధానసంప్రాప్త మైన,ఫలము గోదానక ర్తకుఁ గలుగుఁజూవె. 400
- క. క్రూరునకు నా స్తికునకు దు,రారంభున కిచ్చినం బరమ మగిఖమునుం
గూరును గో వది దాతను, నారకి జేయుం బరీక్షణము గడు వలయున్. 401
- ఆ. గొడ్డు బడుగుఁ దెవులుగొంటుఁ గ్రే పెడలిన,దాని నెచ్చుటేని శ నూన మైన
యట్టిదాని నొకట శ నాయాసపడి యున్న,దాని నీరు గోప్రదానవిషలు. 402
- క. విను పుష్కలోకముల కా, వనఘా విప్రులకు గోచరయంబులఁ బెక్కి
చ్చిన నవి దాతకు మోక్షం,బును కేయఁగఁ జాలు సంక్రమ పూర్వాచార్యుల్. 403
- వ. అని చెప్పి గాంగేయుం డన్న పానీయదానఫలాతిశయంబులు వెండియు వినిపింప
వేడ్కసేసి యవ్విభున కిట్లనియె. 404
- సీ. అధిప యింకను విను శ మన్నంబు జలమును, నిచ్చుట యీవుల శ కెల్ల నెక్కు
డగుట నే జెప్పెద శ నమృతసుఖాస్వధా,నామముల్ సురలందు శ నాగకులము
నండును బితృకోటిరయందును వ ర్తిల్లు, నన్నంబునకు నోలి శ నట్లు గాక
యది ప్రాణ మండ్ర మరహత్తులు గావున, దానిఁ బెట్టుట ప్రాణదానసమము
- తే. విను విశేషించి తత్పాకరమునకు జల ము
ప్రాశ్రయము చంద్రునకుఁ బుట్టఁ శ బట్టు నయ్యె
జలము చంద్రుండు గాఁడె యోషధులఁ బ్రోచుఁ
గాన యుత్తమ మన్నంబురకంబె జలము. 405
- వ. అని పలికి మఱియును. 406
- క. తనకుఁ గలయట్టియన్నము,నన సురపితృపూజనములు శ నరునకు నడపం
జను నతిధితర్పణము దా,నన తగ నొనరించువాఁడు శ నరవరముఖ్యా. 407
- వ. అని నిర్దేశించి తిలదానం బత్యాదరణీయం బని ప్రసంగించి యది వినినదియైనను
నేమి తద్విషయంబున కొక్కయితిహాసంబు గలదు చెప్పెద విను మని పలికి యని
మిషనదీనందనుండు కుంతీనందనాగ్రజుతో నిట్లనియె. 408

—తిలదానవిషయకయమప్రాహ్మణసంవాదము.—

సీ. మధ్యదేశమున గ్రామంబు విద్వజ్జన,బహుళ మై యొక్కటి శ పర్ణశాల
యనుపేర నొప్పారు నందుల విప్రుని, శర్మినామునిఁ బ్రీతిర జముఁడు పిలువఁ

బనిచి దానముల కెల్లను దిలదాన మెక్కుడు తిలలకుఁ బితృకోటి వేడ్క
సేయుఁ బాపంబులు శ సెందవు తిలభక్షిఁ, బుణ్యకర్తృత్వంబు శ బుద్ధిఁ గోరు
తే. దేనిఁ దిల లెట్ల విప్రుల శ కమ్ము భక్తి, ననియె వస్త్రదీపము లీగి శ యతులదాన
మనఘ చీరల దివియలనమరశితృన, మర్చనము సేత పరమధర్మ మని చెప్పె.
వ. అని యిట్లు యమబ్రహ్మణానంబాదంబు వినిపించి శాంతసంతం డమ్మహీకాంతు
నాననంబు సవిశేషాదరంబున నాలోకించి. 410

క. విను పృథివియును సరస్వతి, యును గోవును దానవిధికి శ నొక్కంతలు గా
విని యుండుదు వీనిం బో, లినదాతవ్యములు నొండు శ లే వని విందున్. 411

ఆ. రాజముఖ్య తగుసరస్వతి శిష్యున, కొనఁగ భూమిదాన శ మూర్ధ్వితముగఁ
జేసినట్టిఫలము శ సిద్ధించు ధేనువు, నిచ్చుటయును భూమి శ నిచ్చినట్ల. 412

క. అనయముఁ గొంచెపువెలకుం, గొన వచ్చును సారభూత శ గోవును దానం
బున ఫల మధికము దానము, గొనినాతఁడు సుఖము దానఁ గొనుఁ జేసేతన్. 413

ఆ. దేవపితృసమర్చనావాసములు గోశ, కృత్ప్రలేపనమునఁ శ గీర్తనీయ
శుచితఁ బడయు ననిన శ సువ్రత గోవుల, భూరిమహిమ వేఱ శ పొగడ సేల. 414

తే. కుడుపునకు ముంద రొడ్డులగోవునకు స
మంచిత గ్రాసముష్టి నిరత్యంబు సేడు
గాల మిచ్చిన నతఁ డెల్లశకామ్యములును
బ్రాహ్మణుల కర్థి నొనఁగినశఫలము వడయు. 415

క. గోదానవిధము సుపథగ, మై దాతకు నెల్లమేలు శ నాపాదించుక
వేదప్రియ యది దురితో, త్పాదక మగు నాతనికి విరపథగత మైనన్. 416

—శృంగచరిత్రము.శ్లో—

తే. దుష్ట మైనగోదానంబు శ కష్టవృత్తిఁ, దెచ్చె నృగనాముఁ డగుజగత్తీవిభునకు
నత్తైఱం గితిహాస మై శ యవనిఁ బరఁగు, వినుము సెప్పెద దాని విశేషధుర్య.

క. ద్వారవతి నొక్కనూతం, దోరపుడను వక్కజ మగురతొండ నొకటి న
చ్చేరువ మెలఁగుజనులు గని, నీ రిది గలఁగించు నిట్ల శ నిలిచెనయేనిన్. 418

క. అని బలుమోగులు వేగమ, కొని వచ్చి తగిల్చి లావుర గొని తిగువఁగ నా
ఘనజంతు వచలితం బై, యునికికి విస్తయము నొందుశనల్లంబులతోన్. 419

తే. కృష్ణపాలికిఁ బోయి యశక్కిట మున్న, తెఱఁగు సెప్పినఁ జని దానిఁగదిగిచె వెడల
నమ్మహాత్ముఁ డెఱింగియురనధితోడ, నడుగ నది యేనునృగుండఁ జూరమ్మనియె ననఘ.

వ. అనిన విని యద్దేవుండు నీ వనేకగోసహస్రంబుల విప్రజనంబుల కిచ్చి తనివిందు
మిట్టిదుర్జన్మంబు నీ కేల పాటిల్లె ననుటయు నమ్మనుజవల్లభుండు. 421

సీ. ఉత్తమబ్రాహ్మణుం శ ఙ్గోకనికి నొక్కనాఁ, ఙ్గోకగోవు నిచ్చితిర నుల్ల మలర
నతఁడును గొనిపోయె శ నది మేత కర్థిమా, కదుపులలోపలఁ గలసి వచ్చె

గోవుల మఱియును శ్ర గోపాలకులు దాన,విధికి నై తెచ్చుచోరవిధివశమున
వానిలో నదియును శ్ర వచ్చిన నెఱుంగక, దానంబు సేసితి శ్ర దాని మున్ను

ఆ. గొనినయతఁడు దడవి శ్ర కని యిది నాదుగో

వనియె బిదపఁ గొనినయతఁడు పెనఁగి

నాకు నృపతి యొనఁగె శ్ర నా నిద్దఱకును వా

దైన నన్నుఁ గాన శ్ర నరుగుదెంచి.

422

వ. తమముందటి తెఱం గెఱింగించి.

423

క. ఇచ్చినవారల కోనఁగా, వచ్చిన సడ్డంబు గలదె శ్ర వసుధాధిప యం

చిచ్చుఁ గడు నొచ్చి పలికిరి, వెచ్చనినిట్టూర్పు లడర శ్ర వి శ్రు లిరువురున్. 424

వ. మఱియుం బూడముమాటల నమ్మెదవుపోకడ నాకుఁ దెల్లం బగుటయు. 425

ఉ. దానికి సేను జి త్తమునఁ శ్ర దాపము నొందుచు మున్ను గొన్నయ

మ్మానితవి శ్రు వేడికొని శ్ర మంచివి గోవులు నీకు నూలు వే

యైనను నిచ్చెదన్ విడువరవయ్య మహీసురవర్య నెమ్మి న

ధేనువు నన్న నాన్యమున శ్ర దీనత దోఁపఁగ నాతఁ డి ట్లనున్.

426

తే. పాలుగడుఁబెక్కుదాని¹నరభాములెన్న, పెయ్యకర్కలి గలదుమరత్నియసుతుండు
పాల కేడ్చినయపుడ చ శ్ర న్పట్టనిచ్చు, నేది ప్రాదైన నట్టిగో శ్ర వెందుఁ గలదు.

క. శ్రీవోలే నింటిలో నా,గోవుండఁగఁ జూతుఁ గాని శ్ర కోటిమొదవులుం

గావు సరి దాని కని భూ, దేవుఁడు వోవుటయు సేను శ్ర దీనత దోఁపన్.

428

చ. కనకము ధేనువుల్ మణినిశకాయము లిచ్చెద సేమి యొనఁ ద

క్కును మది కిష్ట మైనయది శ్ర గోరుము గోవున కంచుఁ జేరి త

క్కినధరణీసుపర్యునకుఁ శ్ర గీడ్పడి యెమ్మెయి వేడికొన్న సే

గాన భవదీయరాజ్యమును శ్ర గుత్సితవృత్తికి నియ్యకొందు సే.

429

తే. అనియె గాని నామాట గైరకొనఁడ యాతఁ, డట్టియెడఁ గాలవశగతిరయావహిల్లి
యమునికడ కేగ నాతోడ శ్ర నతఁడు వికచ, నలినలోచన యి ట్లనిరపలికెఁ బ్రీతి.

చ. జనవర పుణ్యకర్తము లరసంఖ్యము లీ వొనరించి తొక్కవి

శ్రునిధన మజ్జతం గొనుటఁ శ్ర బొందె సకెల్బిషభావ మల్పు మి

ట్లొనరినరెంట నయ్యెడుమరహోన్నతిదుర్గతులందు మున్ను నీ

చనునెడ యెద్ది నావుడు²నరసౌఖ్యప్రజ్ఞో టని సమ్మతించితిన్.

431

ఆ. అట్టు లియ్యకొనినరయాక్షణమాత్ర మ, స్తకము క్రిందుగాఁగరధరణిఁ బడఁగ
వలసె నపుడు వింటి శ్ర నలఘుకృపార్ద్రావ, ర్ణాలికలిత మైనరయమునిపలుకు. 432

వ. అది యెయ్యది యంటేని.

433

తే. వాసుదేవుఁ డనేకసంఘత్యరముల, కథిప నీయున్నచోటికి శ నరుగుడెంచి
యుద్ధరించు ని స్నట నిత్యోసిద్ధసౌఖ్య, మైనలోకమునకుఁ జను శ దనఘ సీపు. 434
వ. ఇట్లు వినుచు నిలాతలంబునం బడి కృకలాసత్వంబు నొంది చరియించు చుండి
నేడు దై వద త్తం బయినచిత్తవ ర్తనంబునంజేసి యిక్కాపంబునకువచ్చినయపర
క్షణంబునం గృకలాసంబులకు లేచిమేనిపెం పావహిల్లిన నుల్లంబు సవి స్తయంబగు
చునుండ యమ ప్ర సాదంబున నెప్పుడును మాయనిపరిజ్ఞానంబు వ ర్తిల్ల నున్నంతం
బరమయోగీంద్ర బావ్యం బగుసీభవ్యసన్నిధి దొరకొనియె నని పలికె నప్పు డప్పు
డమితేనికీ బూర్వాచరితపుణ్యక ర్మానురూపం బగురూపం బావిర్భవించిన దానికిం
బ్రమోదభరితుం డై యతండు. 435

—శృంగుడు శ్రీకృష్ణవలసఁ బాపవిముక్తుఁ డై పుణ్యలోకమునకుఁ బోవుట.—

తే. దేవ నీ శి గుకారుణ్యోదృష్టి యమృత
పూరమునుబోలె నామీఁదఁ శ బాలయుటయును
దీనదశ వాసె భవదనుశ్ఞానిరూఢి
నేను జనియెద నంచితశ్శానమునకు. 436

క. అని సవినయ ప్రణామం, బున నారాధించి వృష్టిశ్రవుంగవుఁ దగ వీ
ఁగ్గొని యానృగుఁడు విమానం, బున ను త్తమలోకమునకుఁ శ బోయె నరేంద్రా.
వ. ఇవిధంబున. 438

క. భరితానంగుఁ డగుచు నృగుఁ, డరిగిన లోకహితకారి శ యై కృష్ణుఁడు ని
ర్భరమధురతాతిహృద్యా,క్షరంబుగా నిట్టు లనియెఁ శ గౌరవముఖ్యా. 439

క. ధరణీసురధనహరణము, దురితతమము నృపున కధికరదోషము నృగగో
హరణముక్రియ విప్రస్వా,హరణము భూపాలవరున శ కాపదఁ డెచ్చున్. 440

వ. అనియె నివ్యాక్యంబులు నీకుం జెప్ప వలవ దైస్త ¹నితిహాసావసానవ ర్తి యగుటం
జేసి వినిపించితి నని చెప్పి యప్పొండవాగ్రజుతో భీష్ముండు వెండియు. 441

క. సత్సంగతి సజ్జనులకు, నుత్సవ మొనరించు నృగున శ కున్నతిఁ ద్రిజగ
ద్వత్సలుఁ డగుకృష్ణుండు న,ముత్సుకతం జేరఁ జనుటయొసఁగినమాడ్కిన్. 442

వ. అని పలికి మఱియును. 443

క. దానము సమ గ్రహదము, భూనాయక గోవునెడ విశబుద్ధత్వము గీ
డైనది గావున గోస,మ్మానన మేమటక యుండు శ మది నేప్రొద్దున్. 444

వ. అనిన విని ధ ర్మజుండు గోవులయెడ విరుద్ధాచరణంబున నయ్యెడుదురితంబుతెఱుం
గఱింగించితి గోదానఫలవిశేషం బింకను విన వలతుం జెప్పవే యనుటయు నని
మిషనదీనందనుం డివ్విషయంబున నై నది యొక్కయితిహాసంబు గల దాకర్ణింపు
మని యతని కి ట్లనియె. 445

1. గ. నితిహాసావసరై.

—ప్రభావవిషయకం బగుకాద్దాలకిపుత్ర చరిత్రము. శ్లో—

- సీ. ¹ అనఘుఁ డౌద్దాలకి శ యనుమహాముని దన, తనయునిఁ బిలిచి యిర్ ధ్యములు దర్శ
కట్టయు జలపూర్ణకలశంబుఁ బువ్వులు, మఱచి వచ్చితి ² నేటిమడఁ గుమార
కొని రమ్మ వేగంబ శ చని యన్న నాచికే, తాహ్వాయుం డగునతం శ డరుగునంత
వాహిని పొంగిన శ వట్టోడి యవి వోయె, గానక యాతండు శ గ్రమ్మఱంగ
ఆ. సరుగుడెంచి కాన శ సనుటయు నాఁకలి, దనమక ర్తవైకృతంబు సైఁపఁ
జాల కలిగి యోరి శ జముఁ జూడఁ బొమ్మని, శాప మిచ్చెఁ దండ్రి శ భూపవర్య.
వ. ఇట్లు శపియించిన నబ్బాలకుండు గేలు మోడ్చి ఫాలంబున మోపికొనుచుం
బ్రసన్నుండ వగు మని పలుకు వలుకఁగా జేతనారహితుం డై పడుటయు నమ్ముని
వరుండు. 447

- క. కనుఁగొని పశ్చాత్తాపం, బున నుల్లం బెరియ నిట్లు శ పుత్రికు నే నే
పనికై చేసితి విగతా, నునిఁ గా నని మూర్ఖ మునుఁగునఁచుం బడియె ధరన్. 448
వ. పడి యొక్కింతసేపునకుం దేటి ³ తనయుం దేటిచూచి యశ్రు లొలుక నబ్బాలకు
నురంబున మొగంబు మోపి చేప్ప దక్కి యుండ నద్దినశేషంబును నయ్యామిని
యునుం జనియె సూర్యోదయసమయంబున. 449

ఆ. అతనికన్నునీర శ నాల్లతం బై నయా, శవము చేతనించి శ చలన మొంది
యెలమి నత్తపస్వి శ యీక్షించు చుండఁ గ, నైఱచె నిట్లు మగుడఁడెలివినొంది.

క. తనుఁ గనుఁగొనియెడినుతుతో, మునిపతి యి ట్లనియెఁ బుణ్యములప్రోకపు సీ
వనఘ చని పుణ్యలోకముఁ, గని మత్స్వణ్యమున రాక శ గలిగెను మగుడన్. 451

క. నీ దగుతనువునదివ్యా, మోదము సాంద్ర మయి సోడు శ ముట్టెడు నత్యా
హ్లాదమహాశ్చర్యసము, త్పాది యగుచు నీగతాగతములం జెపుమా. 452

వ. అనిన విని యమ్మునిపతికిం బ్రణమిల్లి యక్కుమారుం డి ట్లనియె. 453

సీ. నీయాజ్ఞఁ జని కమరసీయవిశాల మై, మణిమయత్వంబున శ మహిత మగుచు
వెలిఁగెడుసమవర్తికొలుపుకూటముఁ బ్ర వేశించితి నాతండు శ సేరఁ బిలిచి
యంచితాసనము వెఱట్టించి భవన్దార, వాతిశయంబున శ నర్భ్యముఖ్య
పరిపూజనముల సంభావించె నతనితో, నేలోకమున వసిరయించువాడ

తే. ననఘ యానతి యిమ్ము నా శ కంటి ననిన
నీవు సావపు నీతండ్రి శ నిన్ను జముని
జూడఁ బొమ్మని పనిచినఁ శ జూచి తంద
యరుగు మమ్మునివగ పేద శ ననియె నతఁడు. 454

వ. అనుటయు నట్ల కాక మగిడి పోయెడ నీకడకు వచ్చితి ధర్మమయుండ వగునిన్ను
దర్శించితిం బుణ్యలోకంబులు దర్శింప వేడ్క వుట్టెడుఁ జూపవే యని విన్నవించిన.

1. గ. చ. జ. శ్వేతకేతుం డనుచిత్రముని. 2. అ. నేటిమడఁగునోరఁ. 3. చ. తనయుడెసంజూచి.

ఉ. అంచితవాహనాకలితశ్రయాసముఁ దేరఁగఁ బంచి నన్ను నె
క్కించి సహాధిరూఘుఁ డయి శ కేల్ దనకేల నమర్చి సత్కథా
సంచయవ ర్తనుం డగుచుఁ శ జారుముఖాబ్జవికాస మొప్పు వ
ర్తించుచుఁ బుణ్యలోకములు శ ప్రీతి యెల్లర్పఁగ నాకుఁ జూపినన్. 456

తే. నయనములకుఁ జిత్తమున కారనంద మొనఁగు
నట్టిమణిగేహవాసికోశద్యానములును
బరమభక్త్యభోజ్యాత్మకశగిరులు హృద్య
దుగ్ధఘృతమయఘనసరితృతులును గంటి. 457

వ. మఱియు గంధమాల్యదివ్యాంబరాభరణప్రముఖంబు లగుభోగయోగ్యపదార్థం
బులు మహారాను లైయుండ నాలోకించితి నీలోకంబు లేపుణ్యంబులు సేసిజను
ల కనుభావ్యంబు లని యడిగితి నడిగిన ధర్మరా జిట్టిట్టివారివని యెఱింగించి యిం
దధికవిభవంబు లైనయట్టిమాచనీయస్థానంబులు గోదానంబు లాచరించినవారల
యవి భక్త్యభోజ్యగిరులును దుగ్ధఘృతనదులును వారివ యని చెప్పి వెండియు. 458

క. మానితపాత్రము సదను, స్థానంబును శ్రీతిభక్తిసంపన్నతలున్
ధేనువుమేలిమియుం గల, దానముఫల మిట్టి దనఁగఁ శ దరమె యజనకున్. 459

తే. బలము లేఁబ్రాయమును రూపుఁ శ గలుగునట్టి, గనపయెద్దు సద్ధర్మవిశ్రుతకునిచ్చి
నతఁడు సద్విధి గోదాన శ మాచరించి, నతనిపడసినగతిఁ గాంచు శ నచఘచరిత.

క. గోవులు సూర్యవియుజ్జ్వల, గోవుల య ట్లగుటఁజేసి శ గోదానపరుల్
భూమినుతా సూర్యసదృశు, లై వెలుఁగుదు రిట్లు చెప్పు శ నాగమఘాతీ. 460

క. అని పలికి వీడుకొలిపిన, మునివర యజ్ఞమునిచరణముల కెఱఁగి ముదం
బున వచ్చితి ననె జనకుని, మన మానందరసపూరశమయతం బొంగన్. 462

—ఇంద్రునకు బ్రహ్మ సెప్పినగోదానవిషయకవాక్యములు. ఇ—

వ. అని చెప్పిన విని కుంతీతనయా గ్రజుండు గోదానకర్త లెందేని వసించు రాలోకం
బెట్టి డెఱింగింపు మనిన నన్నర దేవునితో దేవప్రతుండు దీనికి బ్రహ్మవాక్యంబులు
గల విట్ల యింద్రుం డడిగిన నతనికి బ్రహ్మ యి ట్లనియె. 463

ఆ. అడిగి మేలు సేసి శ తాలోక మెవ్వరు, నెఱుఁగ కునికి డెల్ల శ మేను సుప్ర
తాత్మ లైనమునులునతులపాతివ్రత్య, నతులు నెఱుఁగుదుమువిశ శాలచిత్త. 464

క. విను మయ్యెడఁ గాలక్రమ, మును డప్పియు రోగములును శ ముదిమియు లే వ
వ్వినుతస్థానం బవ్యయ, మును గేవలసారసంప్ర మోదకరంబున్. 465

వ. దానిపేరు గోలోకంబు. 466

క. గురుశు శ్రావకులును స, త్యరతులు శమదమవినిర్మలతాత్మలు దుర్బ
త్యరహితులు నిల్తు రను, త్తర మగునచ్చోట గోప్రదానపరులతోన్. 467

వ. అని వెండియు. 468

- ఉ. దాయధనంబు సంగరవిరధాసముపార్జితమున్ సధర్మకో
పాయసమాహితంబును శుభప్రతిపాదనలభమున్ మరు
న్నాయక వెండియుం గలుగునాయపుజొప్పలసాములుం దగున్
గోయజనార్థనస్త్రియలకుం బెఱసాముల నైనఁ గీ డగున్. 469
- క. విను గోలోకంబును గడచినలోకము గలుగ దూఁది శ చెప్పదఁ బుణ్యం
బును గోప్రదానవిధి మిగిలినయట్టిది వత్స యొండు శ లే దరయంగన్. 470
- తే. ఆగమాధ్యయనంబు వ్రతాభిరతియు
నై జకర్త శీలము గురుపూజనంబు
మాతృపితృరక్షణముఁ బాత్రమహిమ లప్ర
తర్క్యఫలదాయి యైనగోరదానవిధికి. 471
- క. అని నిర్దేశించిన న,వ్వనరుహసంభవునిదివ్యశ్రవాక్యంబులు నె
వ్వునమున నిడి గోయజ్ఞము, లనూనవిధి నడపె నిందుఁ శ డమలచరిత్రా. 472
- క. నీవును నవధానముతో, గోవుల మన్నింపు పాత్రకోటి కొనఁగు న
తేవితపుణ్యచరిత్రము, లావెరవునఁ బోల వెన్ని శ యైనఁ గుమారా. 473
- క. అని యిట్లు గోవిశేషము, లనేకభంగులను బాండవగ్రజునకు శం
తనుసుతుఁడు సెప్పె చన విని, మునివర యేభంగి వాక్యములు మఱి చెల్లెన్. 474
- వ. అని యడుగుటయు. 475
- శా. ధర్మధర్మ విదూరనీతిపరవిరద్వచ్చిత్తయోగీ జగ
న్నిర్మాణస్థితితంత్రసంహరణధూర్నిర్వాహరాగీ మహా
శర్మపాదనపాదపద్మసుతపరస్సావ్యధ్యాయసద్భా మనోం
తర్మద్రుతికాశలత్వలసితా శ దాంతిస్ఫుటోద్భాసితా. 476
- క. ప్రమదవిషాదాదిద్వం, ద్వమలాపిహితాంతరంగరవాసా విశ్వా
గమ వేద్యసముల్లాసా, శమరమ్యవిభాస నియమశబ్దతవికాసా. 477
- మాలిని. అకలుషహృదయాంతరర్యాగసంసిద్ధిమూర్తి
వికృతిదశకషట్కరస్వీకృతి ప్రాథవర్తి
సకృపలసదపాంగోరత్సార్యమాణాశ్రితార్తి
సకలనిగమచూడాశచారురంగై కవర్తి. 478
- గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి
తిక్కినసోమయాజిప్రణీతం బైనశ్రీమహాభారతంబునయానుశాసనికపర్వంబు
నందు ద్వితీయాశ్వాసము. 479

శ్రీ

హరిహరనాథాయ నమః.

శ్రీ మ దాంధ్ర మహా భా ర త ము

ఆనుశాసనికపర్వము, తృతీయాశ్వాసము.

మహిమ దానకరుణా

భూమోద్భాసి బహునామ శ పుణ్యస్థానా

రామచంద్రదయధామ విత

ర్కామేయవిభూతిసీమ శ హరిహరనాథా.

1

—◆— ధర్మజనకు భీష్ముం డనుష్ఠేయంబులఁ జెప్పట. ◆—

వ. దేవా వై శంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె నట్లు గోవులమహానుభావంబు
విని పాండవాగ్రజుండు భీష్మునితో ధర్మంబులు దేటపడ ననుగ్రహించుచుం
బుయిలొట వాసి నన్నుం గలిపికొని కృపకు భాజనంబుగాఁ జేయుటంజేసి
కొంకక యింకను నడిగెదఁ దాత్సర్వంబున ననుష్ఠింప నలయునవి యెయ్యవి
యెఱింగింపవే యనుటయు నతనితో నతండు.

2

సీ. విను నియమంబును శ వేదపాఠంబుఁ దద్ధరణంబు దమము సర్వభ్యాసంబు
నప్రతిగ్రహమును శ నాస్తీయకర్తృవి,ష్టయు సకలేంద్రియశ్చయము సత్య
నిరతియు శ్రుతదానశరపరతయు బ్రహ్మచర్యముఁ చిత్తశుశ్రూషణమును మాతృ
శుశ్రూషణము గురుశుశ్రూషణము నను,కంపయు గోవ్రతశంపదయును

ఆ. వత్స యాచరింపరవలయునట్టివి యని, పలుకుటయును నాన్మరపాలవరుండు
గోప్రదానవిధి యశకుంతితకృప నాకు, నెఱుంగఁ జెప్పవే సగమిద్ధబుద్ధి.

3

వ. అని యడిగినయక్కురుపతికిం గురుపితామహుం డిట్లనియె.

4

—◆— బృహస్పతి మాంధాతమఁ చెలిపినగోదానవిధిప్రకారము. ◆—

ఆ. తనియ మేసి సీరు శ ద్రావి మందకు వచ్చి

సౌఖ్య మెనఁగఁ బనులు శ శయన మొంది

యుండ నచట నియతి శ నుండి మాంధాత్మండు

పరమభక్తి నమరరగురునిఁ దలఁచి.

5

- వ. ఇట్ల యడుగంగలవాఁడై కరంబులు మొగించి బహువిధంబులం బ్రస్తుతించిన నాపురుహూతపురోహితుండు ప్రత్యక్షం బగుటయు నప్పుడమితేఁ డమ్మహాత్ముని పాదంబులకుం బ్రణమిల్లి యడిగిన నద్దేవగురుం డన్నర దేవోత్తమున కిట్లనియె. 6
- ఆ. పుణ్యదినమునందు శ భూసురానుజ్ఞతో, నుపవసించి గోవు శ లున్నమంద కరిగి పరమనియతి శ నయ్యహోరాత్ర మ, గ్గోష్ఠమున వసించి శ నిష్ఠతోడ. 7
- వ. మఱునాఁడు. 8
- ఆ. సంగవాభిధానశస్త్రాలమునఁ దన, యిచ్చుగోవుఁ బేర శ నెలమిఁ బిలిచి యజుఁడు కరుణఁ జెప్పినట్టియవ్యాకృత, త్నముఁ బఠించునది యురదాత్తచరిత. 9
- ఆ. తల్లి గోవు వృషము శ దండ్రి గర్భప్రదే శంబు దివము ధరణి శ సంప్రతిష్ఠ యని పఠించి యోగ్యుఁ శ డగువిప్రు నర్పించి పలుక వలయు నీగిరకలిమి దెలియ. 10
- వ. తదనంతరంబ. 11
- క. సారము లగుగోవులు మ, ధ్వోరసకలకల్మషములఁ శ ద్రుంచును సౌమ్య త్వారూఢంబుగ శాశ్వత, సారోదారపద మిచ్చి శ సౌఖ్యముఁ జేర్చున్. 12
- క. అని పలికి గోవు నిచ్చితి, ననుచు నుదకధారఁ బ్రీతి శ నవ్విప్రుకరం బునఁ బోయ వలయు నర్ఘ్యం, బని చెప్పదు రజ్జలంబు శ నాదిముసీంద్రుల్. 13
- క. విను శిష్యుఁడు వ్రతశీలుం, డనఘుఁడు శాంతుండు దాంతుఁ శ డక్రోధనుఁ డీ వినుతప్రదానవిధికిని, జననాధవ రేణ్య యెఱుఁగు శ సత్పాత్రంబుల్. 14
- ఆ. ఇవ్విధమున గోవు శ నిచ్చినయాతండు, చంద్రలోకవసనశసౌఖ్య మొందు నని సురేంద్రమంత్రి శ యమ్మహిపాలుతో, నాదరమున నిట్లు శ లనియె మఱియు.
- ఉ. మానవుఁ డోపి యాశ్వయుజరమాసమురెండవనష్టమిం దగం బూని దినత్రయంబు పరిపూజితగోష్ఠతలంబునక వ్రతా ధీనతఁ బెండ యన్నమును శ ధేనువుమూత్రముఁ బాలుఁ బానముం గా నియతిక వసించి బహుశకామ్యఫలంబులఁ బొందు భూవరా. 16
- వ. అని చెప్పె నట్లు బృహస్పతి నిర్దేశించిన తెఱంగున మాంధాత్మండు మహీసురులకు గోవుల నిచ్చి యుభయలోకంబులను వినుతుండయి వెలింగెనవ్విధంబెఱింగి గోప్ర దానపరులైన భరతదిలీపభగీరథదాశరథిప్రభృతిభూపతులుపుణ్యలోకంబులువడ సిరి పాండవాగ్రజానీవును దేవగురూపదిష్టంబు లగునివ్యాకృతంబులు భావగతం బులు సేసికొని గోవిషయవిధిజ్ఞుండ వై విప్రోత్తములకు నుత్తమగోప్రచయంబుల నిమ్మనిన నమ్మనుమండు తాతకుం బ్రీతిం బ్రణామంబు సేసిన నమ్మహాత్ముండు వెండియు నవ్విభున కిట్లనియె. 17
- క. రేపకడ నీరు ద్రావక, మేపు గొనకమున్న గోవు శ మిక్కిలి భక్తి

- భూపాల యిచ్చునది ది, వ్యాపారసుఖంబుఁ బడయ ర నాత్మఁ దలఁచినన్. 18
 క. మొదవులలో నెల్లఁ గపిల, మొదవు వరిష్ఠంబు రాజరముఖ్య నియతిమై
 నది విప్రున కిచ్చు టరయఁ, దుది దానంబులకు నటకు ర మరితాటవులన్. 19
 వ. అనిన విని కౌంతేయాగ్రజుండు కపిలగోవున కీవిశేషం బెల్లు గలిగె నెఱింగింపవే
 యనుటయు గాంగేయుం డతని కి ట్లనియె. 20

—❧— గోవులకుఁ గపిలత్వంబు సిద్ధించినప్రకారము. —❧—

- సీ. దేవత లాఁకొని ర దేవతాజ్యేష్ఠునిఁ, గానంగఁ బోవ నాశకమలజన్మఁ
 డమృత మిచ్చిన ముదర మారఁగాఁ ద్రావఁ ద, తుస్సరభిత్వసంపద ర సురభి వృత్తై
 నది సౌరభేయుల ర నధిప యుత్పాదించె, నొకయష్ట హిమగిరియుపరితల మ
 లంకరించుచు నవి ర శంక యించుక లేక, యున్నెడ వానిలో ర నొకటి లేఁగ
 తే. చన్ను గుడువఁ దదాస్యనిరవ్యందమాన, మైనదుగ్ధఫేనము పవరమాననిహతిఁ
 దూలి తప ముగ్రముగఁ జేయురశూలిమాళిఁ, బడినన ద్దేవుఁ డధికకోరపంబు గదుర.
 క. చిచ్చుటక న్నదరు లెగయ, విచ్చినఁ గపిలత్వ మొందె రివిభప్రకరం
 బచ్చెరు వందుచుఁ గగ్గొన, నచ్చేరువసౌరభేయు ర లమలచరిత్రా. 22
 క. అవి బిట్టు బెదరఁ దక్కిటి, యవియు నదరి బెదరె నిట్టు ర లగ్గోవులు వా
 తె వెనను సోమునిపాలికి, నవసీశ్వర దాని నెఱిగి ర యజుఁ డేతెంచెన్. 23
 సీ. ఏతెంచి నిభృతిమై ర నీశ్వరుచరణాంబు, జములకు నెఱిగి హరస్తములు మొగిచి
 యమృతసిక్తుఁడ వైతి ర వఖలేశ గోవుల, కెంగిలి లే దిందుఁ ర డెట్టు లమృత
 మొనఁగు నట్టుల గోవుర లొనఁగు దుగ్ధంబులఁ, దద్వత్సపీతదుగ్ధంబు శుచియ
 కాన కోపము దక్కిరకరుణింపు మని యొక్క, కమనీయవృషభంబుఁడగప్ప మిచ్చె
 శే. శివుఁడు ప్రియ మంది దానిఁ గేరతువును వాహ
 నంబుఁగాఁ జేసి సకలజరనంబు నెలమి
 వృషభ కేతనుఁ డనియును ర వృషభవాహ
 నుం డనియుఁ బేర్కొనఁగ నొప్పి ర యుండె నధిప. 24
 వ. ఇట్లు ప్రసన్నుం డయి గోసంచారం బెందునుం గలుగునట్లుగా ననుగ్రహించిన
 నాసౌరభేయాసముదయంబు మగుడ నన్నగంబునకు వచ్చి విచ్చలవిడి వర్తింపం
 జూచి తనచూపునం గపిల లయినగోవులకుం దక్కినవర్ణంబులగోవులకంటె నుత్త
 మత్వంబు గలుగ వరం బిచ్చి విరించినీ వీడ్కొలిపె నట్లు గావునం గపిలగోప్ర
 దానంబు గోదాన¹కల్పంబున కంతకు నధికం బని చెప్పి. 25
 క. ఈకపిలాఖ్యానము సుశ్లోకము దీనిపఠనంబు ర శ్రుతముఁ గలిమలో
 ద్రేకంబుఁ బాచి సుతుల న, నేకధనంబులను బెంపు ర నిచ్చు నరేంద్రా. 26
 వ. అనిన విని ధర్మపుత్రుండును దమ్ములును సమ్మాదంబు నొంది భీష్మనకుం బ్రణ

మిల్లి గోప్రదానంబులు విధిసంపన్నంబులుగాఁ జేయువా రై మనంబులం బూని రప్పితామహుం డప్పాండవా గ్రజు నుద్దేశించి వెండియు నిట్లనియె. 27

సీ. సౌదాసుఁ డనఁగ నిరత్నాక్షకులంబున, జనియించె నాతఁడు శ్ర మునివ ర్చేఁబ్బుఁ డై నవసిష్ఠుని శ్ర నాత్మ పురోహితు, వినతుఁ డై యడిగెఁ బరవి త్ర మెద్ది యని దాని కాదరమతిశయిల్లఁగ నమ్మహాత్ముఁ డిట్లనియెఁ బురణాత్మ వినుము గోవు పవిత్రంబు శ్ర గోవు హవిర్జన్మ, భూమి గో వరయఁగా శ్ర భూతములకు

తే. నెల్ల నాథారభూత మారసిడ్యవస్తు, వతులలక్ష్మికి మూల మరత్యంతదురిత జలనిధికి నోడ నిర్జరనద్యమునకు, ననఘ నిచ్చెన సురలకు శ్ర మనికీపట్టు. 28

వ. అని చెప్పి మఱియును. 29

క. పదియును నూఱును వేయును, మొదవులు గలవారు దానశ్రములుగా నొకిటిం బదియింటి నూటి నిచ్చిన, నదియు నదియు నదియు నద్యుశ శ్ర మగు ఫలము నెడన్ .

క. విను గోవులను బ్రభాతం, బునఁ దలఁచుట తద్గుణములు శ్ర నొగడుట భ క్తిం గనుఁగొనుట యధికపుణ్యము, అని యెఱిఁగించు జనములకుఁ శ్ర నాగమఫణితుల్ .

ఆ. కిల్బిషంబు గోశశక్తన్నా త్రమూల కేవ, పడుట సకలమాంసశభషీ కై న ఘోరపాప మండ్రు శ్ర గోమాంసభక్షణ, మజ్జసంభవాదు శ్ర లై నసురలు. 32

క. జనములు దుస్స్వప్నంబులు, గని గోకీర్తనము సేయఁగఁగఁ దద్గురితం బునఁ బొరయరు గోమయయుత, వినుతాంబుస్నాన మతిపరవి త్రం బనఘా. 33

చ. సురభులు సౌరభేయులును శ్ర సుస్థితి నాకడ నుండుఁగాత మేఁ గరము వినీతి గోగణముఁ శ్ర గన్గొను చుండెద నర్థి గోసము త్కరమును నన్ను నెల్లఁ గనుఁగఱవుత మం చెద గోవులం దలం తురు బుధబోధితుల్ భయము శ్ర దోచినచోటులఁ దత్ప్రశాంతికై . 34

వ. అని నిర్దేశించి వెండియు నమ్మునీంద్రుం డానరేంద్రున కిట్లనియె. 35

క. అరుణధవళమేచకఘా, సరవర్ణాకలితగోవిరషయదానంబుల్ ఖరకరసురపాగ్నిపవన, వరలోకసుఖముల నిచ్చు శ్ర వసుధాధీశా. 36

క. విను తక్కినవర్ణంబులు, జనవర గంధర్వసిద్ధశాస్థాదినివా సనితాంతసౌఖ్యదము లగు, ననిమిషయోషిత్ప్రియత్వ శ్ర మన్నియు నిచ్చున్. 37

క. ధేనుప్రమాణ యగుతిల, ధేనువు నిచ్చిననరుండు శ్ర దీప్తం డగుఁ బు ణ్యానూనలోకసంవా, సానందోన్నతిఁ జరించు శ్ర నప్రతిహతుఁ డై . 38

క. బహురూపవిశ్వరూపక, మహితసురూపత్వదివ్యశ్రమహిమ గలుగు గో మహాసీయమూ ర్తి మన్మతి, సహిత యగుంఁగాత మనుట శ్ర సంపద లొనఁగున్. 39

క. అని ముని సెప్పిన సౌదా, సనరేంద్రుఁడు గోప్రదానశక్తాత్ముం డై యనితరసులభావ్యయసుఖ, జనకస్థానంబు నడసె శ్ర జనసంస్తుత్యా. 40

క. అని గంగాపుత్రుఁడు గో, వినుతమహిమఁ బెలియఁ జెప్ప శ్ర విని ధర్మసుతుం

- డనఘచరిత్రా యి ట్లుం, డునె గోవులపెంపు నాపురఁడుం దగ మఱియున్. 41
- వ. అమృహాత్మ్యం డమృహిపతితో గోవిశేషం బింకను విను మని యి ట్లనియె. 42
- ❧ — వేదవ్యాసముని శుకునకుఁ జెలిపినగోప్రభావప్రకారము. ❧ —
- సీ. సర్వజ్ఞుఁ డగుపరాశరనందనునిపాద, పద్మంబులకు దృఢరథక్తి నెఱిగి
 1 యతనినందనుఁడు సరమంచితమతీయును, నవుశుకుం డెల్లవరస్తువులకంటె
 నధికతమంబును శ యజ్ఞమూలంబును, నగునది యెయ్యది శ యతులకరుణ
 నా కెఱింగింపవే శ నాపుడు నమ్మహి, తాత్మ్య డిద్విధముమహానుభావ
 తే. మనఘ యెండు నెక్కాలము శ నన్యవస్తువులకు లే దరయంగ గోవులకుఁ దక్కఁ
 బుణ్యతమతయు యాగవిభూతిమూల, కారణత్వంబు వానిక శ కాక కలవె. 43
- క. అని చెప్పి మఱియు ని ట్లను, విను గోవులు పరమనియతి శ వేధఁ గొలువ నె
 మ్మన మలర నతఁడు గనుఁగొని, మును వానికి లేనిశృంగరములు గల్పించెన్. 44
- వ. అట్లు గొమ్ము లొసంగి సురమునిలోకంబు నాలోకించి. 45
- చ. పరమపవిత్రముల్ యజనశభాజనముల్ దము విన్నఁ జూచినన్
 దురితచయంబులం దొలఁగఁ శ ద్రోవఁగఁ జాలుఁ బ్రదానకర్త శు
 త్తరగతిలాభవై భవము శ తంకెటిజున్నుగఁ జేయు గోవు లె
 వ్వరు దగ వీనిఁ గొల్తు రనిరవారణఁ జొత్తురు వారు నాకమున్. 46
- వ. అనియె గోవులపావనత్వంబు విశేషించి చెప్పెద వినుము. 47
- సీ. అమలాత్మ గోవుమూర్తముఁ బాలు నేయిని, బానార్హమగుపెండ్రతోన వరుస
 2 మూఁడుదినంబులురమునుద్రావి మఱిమూఁడు, దివసంబులందు వార్యువుపుభుజించి
 యవలు నుగ్గుగ ధేనునివహంబుఁ ద్రొక్కించి, వెలవ నత్తైఱఁగునూకలన కాచి
 నెలలు మూఁ డత్యంతరనియతి నాహారంబు, గొన బ్రహ్మహత్యఁ బోరలినవియైనఁ
 తే. బాఁయుఁ బాపముల్ దివిజు లీరపావన క్రి, యావిధానంబునన కాదేయసురగణము
 గెలిచి రావులనేయి విరపులకు నీగి, దాని వ్రేల్చుట ద్రావు 3 టురదాత్తతరము. 48
- క. విమలాంబువుల నుపస్పర్శము నిర్వర్తించి గోప్రచయమధ్యమునన్
 దమయంతముగ గోమతి చి, త్తమున జపించిన శుచిత్వరథన మొడఁగూడున్. 49
- తే. అగ్నిసన్నిధి గోనిచరయంబునడుమ, బ్రాహ్మణులపాల గోమతీరపరన మాచ
 రించిననువిన్నఁ గోర్కి సిరద్దించు గోవుఁ, గడచినట్టిది లేదు జగత్త్రయమున. 50
- క. అని యి ట్లుపన్యసించిన, జనకవచనరచనఁ గల్గురసార మఖిలముం
 గని శుకుఁడు గోసమారా, ధనతత్పరచిత్తుఁ డయ్యె శ ధర్మతనూజా. 51
- వ. అనిన విని పాండవాగ్రజుండు బ్రహ్మ విశ్వంబునకు విభుండు తదీయస్థానంబునకు
 మీఁదు గోలోకం బని విందు నట్లుగాఁ గతంబేమి యని యడుగుటయు నాపగా

1. చ. జ. యతనినందనుఁడు నంఠచితమతియును నగు, శుకుఁ డెల్ల పుణ్యవస్తువులకంటె. 2. గ. మూఁడేనిదినములు; చ. మూఁడేనిదినములు, 3. గ. టుత్తారకములు.

తనయుం డతని నాదరభరితం డగుచు నాలోకించి వినుము వివరించెద విశ్వకర్మ
తపోనియతుండయి యజ్ఞార్థంబును మోక్షార్థంబునుంగానమృతమయమూర్తియుఁ
గామరూపిణియు నగుసురభి యనుకగ్యకం దనమనోవృత్తిం గల్పించి మహా తేజో
మయుం డగునొక్క పురుషుని సృజించిన దేదీప్యమానుం డగునాతండతిమనో
హారాకృతి యగునయ్యతివం గనుంగొని కామమోహితుం డయి యూర్తి నొందు
టయు నఖిలలోకపావనుం డైనచతురాననుండు సన్నిహితుండై మాగ్తోభవ యని
పలికి యతనియూర్తత్వం బుజిపి తనపల్కు కారణంబుగా మార్తాండనామం
బొసంగి యన్నారీరత్నంబునిచ్చియి న్నెలంతకును నీకునుజనియించినయపత్య బులు
యాగాపవర్గార్థక్షీరజనకంబులై మదీయలోకంబునకు నుపరిభాగంబున వర్తింప
వరంబిచ్చితి ననియెన స్థిందినయయ్యిరువురకునుం బ్రభవించిన సౌర భేయీకులం
బాకమలాననుని ద్వేషించినట్టి దై నురాసుర ప్రముఖనిఖిలజనంబులకు నమస్కార్యం
బును సపర్యాభాజనంబును నయి రాజిల్లు నని చెప్పి వెండియు.

52

క. అది కారణముగ గోవులు, దుది ముట్టినపెంపు గలిగి శ దురితహరగుణా
స్పద మయి తమ్ము సభక్తిక, హృదయు లగుచుఁ గొలుచువారిశిష్టములొసఁగున్.

క. అని చెప్పినఁ బాండునృపతి, తనయుఁడు మార్తాండసురభిశ్చ దాంపత్యమునకొ
మును వుట్టిన ప్రజ యెయ్యది, విన వలతు మహాత్మ చెప్పరవే నా కనుడున్.

54

వ. భీష్మం ట్లనియె.

55

తే. తపముపెంపున సురభి మార్తాండువలన

ధరణినాథ యేకాదశాత్మజులఁ బడసె

నిగమనంకీర్తనీయులు శ నిఖిలలోక

పతులు వారు బ్రాహ్మణులకుఁ శ బ్రకృతి సుమ్ము.

56

వ. వారల నేకాదశరుద్రులంగా నెఱుంగుము.

57

తరు. అనఘాత్తయజపాదుఁడన నహిర్బుధ్న్వయఁడనఁ గడువిలసిల్లి శ త్త్వంబకుఁడితఁ
డనఁగ వృషాకపి శ యన నొప్పి శంభుఁ శ డనుపేరిపెంపున శ నమరి కపాలి
యనఁగ రైవతుఁ డన శ నతులానుభావశ్రమతిశయిల్లఁగ హరుఁడన బహురూపుఁ
డనఁ గీర్తి గని యుగ్రుఁడన విశ్వరూపుఁడనఁ బేర్చి యారుద్రులర్చితులైరి.

వ. తదనంతరంబ సౌరభేయీ ప్రచయంబు ప్రభవించె నగ్గోకులంబువిశేషం బాకర్ణిం
పుము.

59

సీ. ఆననంబునను జిహ్వను శృంగముల బల, వైరి రంధ్రంబుల శ మారుతుండు
కకుదంబునందు శ్రీరకంతుండు పదముల, యందు మరుద్గణ శ మనఘ కుఱి
వహ్నిచన్నులసరశస్వతిపెండఁ బంచిత, మున లక్ష్మీయును గీర్తియును గ్రమమున
రుధిరంబునందుఁ జంద్రుఁడు హృదయంబున, భగ్గుఁ డనుదేవత శ పాల వేధ

తే. వెండ్రుకలయం దనుషానరవితతి దోఁక
ధర్మఁ డక్షుల సూర్యుండు శ చ ర్తమునఁ ద
పంబు సిద్ధి తేజము సంధిపట్ల సిద్ధు
ఁబనికి గలదటె గోవు నే శ మనఁగ వచ్చు. 60

వ. మఱియు నొక్కటి యక్కజం బగునది గోమహానుభావప్రకటం బయినయితి
హాసంబు సెప్పెద వినుము. 61

— సుమిత్రఁ డనుమునిచే బోషింపఁబడినగోవుల ప్రభావము. —

తే. త్రిశిఖరం బనుపేరిధాశ్రీధరమును, పాంతమున రుద్రకల్పితం శ బై నకూల
హాభిధానకల్లోలిని శ శోభితోప, కంఠ యై యొప్పుఁ దత్తీరశాననమున. 62

వ. భృగువంశసంభవులగుసంయమిశ్వరులు గొంద తాశ్రమంబులు గావించుకొని
తపశపరు లై యుండుదు రందు సుమిత్రుం డనుపేరం బరఁగి పరమాచార
భవ్యుం డగునొక్క భార్గవునకు నంగిరసుం డనునొక్కమహాద్విజుండు సఖ్యంబు
నను సౌజన్యంబునను గోశర్కర యొసంగిన నమ్ముని తనగోవు నయ్యోషధి
మేపి పోషించిన నది సుపుష్టయు సుస్వరయు సురూపయు నై యొక్కవృషభంబు
పొందు వడసి గర్భిణి యై మిథునంబు నీనిన. 63

క. అమ్మిథునము బహుసంతాన మ్మయ్యెం బెరిఁగి క్రమమునను గోనిచయం
బిమ్మెయిఁ బెక్కుసహస్రము, లమ్మునికిం గల్గె గోవు శ లతఁడును వానిన్. 64

తే. వేడ్కఁ జూచుచు నెప్పుడు శ వెనుకఁ దిరిగి
మేపు నీరును గలచోటి శ కోపి వెలిచి
పాలు గ్రేపులు గుడువ నశ్రమమదుఁ డగుచుఁ
దాను గోస్తనఁఫేనంబు శ ద్రావి యుండు. 65

క. దాననచేసి యతనికిఁ, ఫేనపుఁ డనునామ మొసఁగెఁ శ బ్రియమున మునిన
మ్మాలితుఁ డగుగౌతముఁ డి, ట్లాని ర్తలబుద్ధి గోసరమారాధకుఁ డై. 66

వ. వ ర్తిల్లుచుండ నొక్కనాఁడు కామరూపిణు లగుగోవులు గొన్ని కాంతాకారం
బులు గైకొని కమనీయం బగుకొలన జలక్రీడలు సలుపు చుండఁ దోడిధేనువు
లచ్చట మెలంగి కనుంగొని మీ రెవ్వ రని మానుషభాషణంబుల నడిగిన
నయ్యంగనాజనంబులు. 67

తే. ఏము గోవుల మనవుడు శ నిట్టియద్భుతానుభావంబు మీ కెట్లు శ లావహిలై
ననిన విని వానితోడ నశ్యుతివ లిట్టు, లనిరి మాతెఱఁ గేర్పడ శ వినుఁడుమీరు.

వ. హవ్యకవ్యంబులకు నతిథిపూజనంబులకు నిజాహారంబులకు నద్విజావలి సంతో
షింప నిం పారుపాలు వారికిం గురియుదుము కృషి క్రియాసర్వనిర్వర్తనంబులకు
మాపుత్రులం బనుతు మాసుకృతంబుల నివ్వితేషంబులు గలిగె మాకును గోలో
కంబు సులభంబు మీ రాసుకర్తంబులు సూచి యసూయ సేయుదురు గావున. 69

- క. శ్రేపులు దోరా దుర్గతిఁ, బ్రాపింపఁగలార యిట్టిభావిచరిత ము
ద్వీపితబోధమునం గని, మీపై కృపఁ జెప్పవలసె శ మీకుం దెలియన్. 70
- వ. అనుటయు నగ్గోవులు దీనానస లై. 71
- క. గోవులకును గోవులు గతి, గావున మీ రరసి సుగతి శ గలుగుఁజెరువు మా
కేవిధి నై నను జెప్పం,గా వలదే యనిన నట్ల శ కా కని వారల్. 72
- తే. రంతిదేవుండు వేవత్సరములు సేయు
నధ్వరమునకుఁ బశువు లై శ యరుగుఁ డతఁడు
విశేసము సేయ గోలోకశ్రవిభవ మొందఁ
గాంతు రని నెమ్మిఁ బల్కిన శ సంతసిల్లి. 73
- సీ. అగ్గోవు లవిభుశనధ్వరంబునకుఁ బో, నుత్సహించుటయు నం శ దొక్కగోవు
మనము సుమిత్రునిరధన మాతఁ డనుమతి, సేయక యెట్లు వోఁ శ జెల్లు ననిన
నాతనిఁ జంపుద శ మతఁడును గోలోకమున కేఁగుడెంచుఁగా శ కని కడంగి
చని మునిఁ దేటి చూడను జాల కంతంత, నతిభీతిఁ గ్రస్తుతీ శ యరుగుటయును
- తే. గొన్నికపిలధేనువులతిరక్తారచిత్త, లేము వధియించెదము మాకు శ నేమిమేలు
సేయవారలు దగ మీరుశ సెప్పఁ డనిన, నన్ని మొదవులు నేకవారకృత్వ మొంది.
- అ. సకలవర్ణధేనుశసమితికి నెల్లను, గపిలగోవు శ్రేష్ఠ శ గాఁగఁ గపి
నీగి గోశతంబు శ నిచ్చినయట్లుగా, వరము మీకు నిచ్చువార మనియె. 75
- వ. అనిన విని కరంబుప్రియంబునం గామరూపిణు లై నయగ్గోవులు రూపాంతరం
బులు గైకొని యాభృగువంశవర్యుపాలికిం బోయి యేము గోమాతలము నీ దగు
గోసమారాధనంబునకు మెచ్చి వరం బిచ్చువార మై వచ్చితి మిష్టం బెయ్యది
యడుగు మనుటయు నమ్ముని యిప్పటియట్ల యెల్లప్పుడును గోవులవలన భక్తి
స్నేహంబులు గలుగ నిం డనియె నమ్మాటకు నవి యట్ల యయ్యెడుఁగాక యని
పలికి వెండియు నిట్లనియె. 76
- క. ఈలోకం బేటికి మన,గోలోకంబునకు రమ్మ శ కులవర యనుడుం
జాలుదునే మద్గోర,త్నాలి విడిచి యందు రాక శ కని ముని వల్కెన్. 77
- క. విని యాధేనువు లాతని,తను వాకసమునకు నెత్తి శ తమయోగబలం
బునఁ జైతన్యముఁ బాపి య,వనిమీఁదఁ గళేబరంబు శ వై చి రయమునన్. 78
- క. కొమ్ములఁ గాళ్లం బిండిగఁ, గ్రుమ్మి మగిడి పోయి పూస శ గ్రుచ్చినగతి మున్
తమ్ముం బనిచినగోవుల, కమ్మునితెఱఁ గెల్లఁ జెప్పి శ హర్ష మొనర్చెన్. 79
- వ. గోలోకంబునకు ముఖ్య లగుగోమాత లంతయు నెఱింగి తమకడకుం జనుడెంచిన
సుమిత్రు నాదరించి సుదతు లై విహరించినగోవులు మొనలు గా సకలగోవుల
తెఱంగు నతని కెఱింగించి నీకు నిది మేల కాక యని పలికి యతనిం బ్రీతునిం

జేసి బ్రహ్మహూతిక లయినయన్నిగోవులకును మీవంశం బశుచివదనం బయ్యెడు మని శాపం బిచ్చిన నాధేనువులు రంతిదేవునికడకుం బోయినుగతి వేడి తమ్ముం బశువులుగా విశేసింపు మని మానుష భాషణంబుల బ్రార్థించుటయు. 80

క. మిమ్ముఁ డెగఁ జూచి నదతి, కెమ్మెయిఁ బోవంగ నేర్తుఁ నే నని వినయా ర్ద్రమ్ముగ మొక్కుచుఁ బలికిన, నవ్వునవపతికి నిట్టు లను నగ్గోవులో. 81

క. జ్ఞానుల యీషనికై నినుఁ, గానఁగఁ బుత్తెంచి రట్లు ల గావున సుమనో మానితగతి నీకును నగు, భానునిభా నీయశంబు ల బరఁగఁ జగములన్. 82

క. నావుడు మీలోపల నొక,గో నై నను మోహవశతఁ ల గూరుటయు మఖం బావేశఁ బరిసమా ర్థము, గావలయును వినుఁడు సమయకల్పన డెలియన్. 83

క. అని యవ్విభండు వలికిన, విని గోవులు సమ్మతింప ల విశేసింపుచు వే ట్టై నతఁడు యజ్ఞానలమున, ననేకగోచయములం గ్రహమాకలచమునన్. 84

క. ఒకనాఁడు గో వొకటి లేఁగకుఁ జన్నిచ్చుచును చానిఁ ల గనుఁగొని నీ విం కకటా యెక్కడఁ జేరెద, వక్రపులు వచ్చెదరు సంప ల నని పల్కుటయున్. 85

—❧— గోవులు రంతిదేవుయజ్ఞపశువు లై గోలోకంబునకుఁ బోవుట. ❧—

వ. మహానుభావుండు గావున నప్పలుకులు విని రంతిదేవుం డయ్యాగంబు సుప్రయో గంబుగా సమాప్తంబు గావించెఁ గొన్ని గోవులు గడమవడి పుడమిన నిలిచె నధ్వ రోపయోగంబు వడసినగోగణంబులు గోలోకంబునకుం బ్రమోదంబునం బోయెఁ దదీయచర్తాస్థిశ్రేణులు తటంబు లై తనరం బ్రభూతరక్తమేదగ్లేదంబు లే టై పాటి చర్తణ్యతి యనుపేరం బరఁగె నారంతిదేవభూపతియును యజ్ఞ సమ్మద్ధం డై వృద్ధ శ్రవునితోడిసఖ్యంబునం బాలించి యక్షయనాకంబున సుల్లోకుం డై యుండె ఘనపాఖ్యండును గోలోకంబున శాశ్వతం డై వసించె నని చెప్పి భీష్ముండు వెండియు. 86

సీ. మానవనాథ యీశఁ ఘనపాఖ్యానంబు, బదరికాశ్రమమున ల బాదరాయ ణుఁడు ప్రీతి నారాయణునకుఁ జెప్పిన నమ్మహాత్ముఁడు గోయజగన్దాధి యగుచు నిది గొనియాడంగ ల విదిత మై జగమునఁ, బరఁగెఁ బుణ్యతమంబు ల పావనంబు దీనిఁ బరించిన ల వీనుల నించిన, దురితవర్గంబులఁ ల బారయ వలదు

తే. పూరున్మృతకులభూషణ ల పూతచరిత, నీవు నతిభక్తి గలుగుము ల గోవులందుఁ బరమనియతి నీతంత్రంబు ల పతనవిధియు, నేతదాకర్ణనంబును నెపుడుఁ జలుపు.

క. అనిన విని యట్ల చేసెద, ననఘా గోమహిమ యిట్టు ల లాకర్ణింపం గనియును దనివి సనదు నా,మన మింకను జెప్ప నీవిమలవాక్యములన్. 88

క. అని ధర్మ తనయుఁ డడిగిన, ననయంబుఁ బ్రియంబుఁ బొంది ల యమరనదీనం దనుఁ డిట్లను సత్యనతీ,తనయునివాక్యములు సెప్పెదను వినుము నృపా. 89

ఆ. గోవిశేష మర్థి ల నీవు న న్నడిగిన,యట్ల శుకుఁడు దండ్రీ ల నడిగె చాని

- కాత్మఁ బ్రియముఁ బొంది ర యామహాసంయమి, యాసుబుద్ధి కిట్టులనియె నధిప.
 సీ. స్థావరజంగమార్తక మైనభూతజా, తంబునుస్థితి గోగ్రణంబునాశ్ర
 యమునన తత్సంభవమును గోవులయంద, యవి మూలసంతానశ్రమజున కట్లుఁ
 గాక సిద్ధులసాధ్యశ్రగణములమాత లి, ట్లగుట యెఱింగినరయతఁడు బ్రహ్మ
 లోకగోహాకాది¹లోకాంతరములకుఁ, దనయింటి కరుగుచందమున నరుగుఁ
 తే. బరమగతిఁ గోరువారలు శ పాదముప్పై, యప్పైవాక్సేత్తముల గోవురసభిభవింప
 కుండ వలయు నివ్వెద్యఁ బరదోద్భవుండు, సెప్పె నది యాత్మపావనశిష్టసేవ్య. 91
- క. పావన మని శ్రుతి సెప్పిన, యేవస్తువు నాశ్రయించి ర యెక్కు డయిరి భూ
 తావలులకు సుర లట్టిది, గోవు తదీయ మగుమహిమశక్తు గుఱి గలదే. 92
- క. వీణాకాహళ వేణు, శ్వాణప్రతిమములు ధేనుశవర్గధ్వను ల
 ఊణసుకృతంబు నిర్మల, వాణి తదాకర్ణనంబు శ వర్ణనవిధమున్. 93
- క. ఊరము దధియును ఘృతము ను, ధాహపము లగుట దేవతాప్రీణనయ
 జ్వారంభంబులు విమలా, చారా గోదోహనైక సాధ్యము లయ్యెన్. 94
- ఆ. శ్రుతులు నౌపనివదశసూక్తులు గోస్వరూపంబు లని సరోజభవుండు సెప్పె
 ధర్మపరత పరమతపము మహాధ్వర, మనఁగఁ బరఁగు గోసరమర్చనంబు. 95
- క. ఈవాక్యంబులు భూదే, వావలినన్నిధిఁ బరించునాతఁడు పుణ్యం
 డై వెలయు విన్నవారలు, పావనగుణ తత్త్వణంబ శ పాతు రఘములన్. 96
- తే. గోఘృతంబు ప్రాశించియు శ గోకరీష
 సువిహితస్నానఁ డయ్యు భూదివిజుఁ డధిక
 భక్తి నిత్యంబు గోమతీపతన మాచ
 రించియును గల్గవముల నిరర్జించు ననఘ. 97
- చ. అనిమిషులొక మహామునులు శ నయ్యియిపెంపులు గోమతిం బరిం
 చినసుకృతంబునం గనిరి శ శ్రీయును శత్రుజయంబుఁ బేర్చియుం
 దనయసమృద్ధియుం గలుగుఁ శ దత్పతనంబున బంధుకోటి బం
 ధనమునఁ బాయు మార్గమునఁ శ దప్ప మృగార్తియుఁ జోరబాధయున్. 98
- వ. అనిన విని యమ్మునివతికి శుకుం డి ట్లనియె. 99

—❧— వేదవ్యాసముని శుకునకుఁ జెప్పినకపిలగోమహానుభావము. —❧—

- క. తమజాతికి దగుకర్త, ఊమతలు లే కున్నయట్టిరజనములు కపిలా
 సమధికపూజనతద్దా, నము లొనరింతు రవి వాచు శ నాదురితములన్. 100
- సీ. అనుటయు సందియం శ బది యేల కపిలఁ బూ, జించినఁ బ్రీతి నిరచ్చినను జెడని
 యఘములుఁ గల్గునే శ యనియెఁ బరాశర, తనయుఁ డవ్యాకృతంబు శ విని తదీయ
 తనయుండు కపిల కంఠటిపెంపు రాఁ గతం, బేమి నావుడు నమ్మునీశ్వరుండు

విను మని యిట్లను శ సనిమిషసంఘంబు, నొకకారణమునఁ బాపవంతుడు మొఱంగి
ఆ. యరిగి తనదుగుప్తి శ యర్థించి గోవుల, నాశ్రయించె నవియు శ నగ్నిగోప
నంబు సేసె నవ్విరోధంబున శిఖి యున్ని, సుర లెఱింగి రెల్లర-వోలు నరసి. 101

వ. ఎఱింగి కూడుకొని గోవులకడకు వచ్చి వానితో నగ్ని దాచుట యఖిలజగజ్జ్వలం
బులకు సహితంబు సేయుట గాదె చూపకుండుట దగ దని పలుకుటయుఁ బుయి
లోడి గోవు లప్పావకుం జూపిన నాసుపర్వులు సంతోషించి వానికి వరం బీ వలయు
నని యవ్వాయునఘం బ్రార్థించిన నతండు దా నగ్గోవులయందు డాఁగి యుండ నవి
కపిలచ్చాయా బ్రాపించి యునికిం గనుంగొని గోవుల కెల్లను గపిల యెక్కు డగు
టయుం దదీయారాధనంబునం దద్దానంబునం బుణ్యాతమంబు లై దురితంబుల
దమియించి యుత్తమలోకంబుల నిచ్చుటయు వరంబులుగా నిచ్చె నని చెప్పి
వెండియు. 102

తే. కపిల యిచ్చినవానిన శ కాదు నిజమ, కొన్నవానిని బుణ్యాత్మకండుగఁ జేయు
సీవుఁ గపిలాసమర్చనానిరతమాన, సుండవగు తెంతయును మేలు శ సుప్రతాత్మ.
వ. అని చెప్పటయు నప్పరమమునీశ్వరుతో నమ్మునికుమారవరుండు కపిలాలక్షణం
బెఱింగింపవే యనిన నతం డతని కి ట్లనియె. 104

తే. కర్ణశృంగాక్షిఖురనాసికాపుటములు
కపిలములు గుత్తుకయును ముశ్కములు గవిల
పట్టు లొందు నెం దే నొకశపట్టు కపిల
మైనఁ గపిలాత్వగుణమున శ కదియ చాలు. 105

క. మే నెల్లఁ గపిల మైనను, దానిం జెప్పంగ నేల శ తగదు కపిలలక
మానితగుణ పిడికి కుడువఁ, గా ¹నేబలి కైనఁ గాక శ కట్టఁ బెఱికకున్. 106

ఆ. కాలఁ గేలఁ గోలఁ శ గపిల దండించిన, నరకవాసమునకు శ నరుగవలయుఁ
బూరి నీరు లెస్స శ యారసి యగ్గోవు, సత్కరింప సుగతి శ సంభవించు. 107

క. అనఘ కపిలాప్రదానం, బునకు ఫలం బిట్టి దనఁగఁ శ బోలునె కమలా
సనుండు మహానంద ప్రద, మని వెఱచుచుఁ జెప్పె దాని శ నట యే మందున్.
వ. అని వెండియు. 109

క. వసుధామరగాయ త్రీ, వసంతములు సత్యగోసురవర్ణంబులు సే
కసముద్భవంబు లని తా, పసవర్వులచేత విందుఁ శ బావనచరితా. 110

క. కావున భూమియుఁ గనకము, గోవును దానార్హ వస్తుశోటికి నెల్లక
ధీవినుతా యెక్కు డగుట, నీవిమలోదాత్తబుద్ధి శ నెలపుకోలుపుమీ. 111

క. అని మునిపతి సెప్పినఁ ద, తనయుండు ప్రియ మందె ననుడు శ ధర్మసుతుం డే
విని యుండుదు సిరి గోమయ, మున నుండుట దాని కెద్ది శ మూల మగునొకో. 112

1. చ. పట్టు లెందు లేకయుఁ దోకపట్టు. 2. చ. జ. నేపని కైనఁ గాఁడిగట్టం బెఱికకున్.

—❧— గోశ్రీసంవాదము. ❧—

వ. అనుటయు గాంగేయుండు గోశ్రీసంవాదం బనునితిహాసంబు విను మయ్యర్థంబు
దేటపడు నని పలికి యిట్లనియె. 113

సీ. సిరి ధేనువులలోని శ కరిగిన నెవ్వత, వని యవి యడిగిన శ నమ్మహాత్మ
శ్రీ నేను మీలో వ్రసింపఁగా వచ్చితి, ననవుడుఁ జంచల శ వైసనిన్ను
నొల్లముఁ మాలోన శ నునుపఁగా ననియె న, గోవులు దాని కరదేవి వగచి
యేను బాసిన సర్వరదానవకులముఁ గీ, డ్పడియెఁ బొందిననురల్ శ ప్రభుతనొంది
తే. లేను నచ్చుట గోరి కారదే తపంబు, లాచరింతురు న న్నిట్లు శ లభిభవించు
టుటవె మీకన్న సఘృవర మొల్లమనుట, యభిభవమె నీకుఁబోలినరయ దటి కరుగు.

క. అని గోవులు వలికిన సిరి, విని మీచే నిట్లు పరిభరవింపఁగఁబడి యేఁ
జనిన నను నెవ్వరును గై, కొనరు శరణ మగుఁడు వేఁడిరకొనియెద మిమ్మున్. 115

తే. మీసమీపమునం దున్ని శ మేలు దాని, నిండు నా కని యడిగిన శ నెంతయేని
నాదరంబున నగ్గోవు శ లంతవట్టుఁ, గూడి యిట్లను లక్ష్మీకి శ గురున రేణ్య. 116

క. మామూత్రపురీషంబులు, భామా వేదంబు లెఱుఁగురపావనములు
వీమేలివస్తువులు, ప్రియభామము లై యుండు మింపు శ దలకొన మాకున్. 117

తే. అనుటయును సిరి నాదుపురణ్యమునఁ జేసి
కంటిఁ బడయంగ మీయనుగ్రహము ననుచు
నట్లు వసియించె నిది గోమరయప్రభావ
మూల మిట్టిది గోవునరమోఘమహిమ.

118

వ. మఱియు నొక్కవిశేషంబు సెప్పెద నాకర్ణింపుము.

119

ఆ. సురభి తపము సేయ శ సరసిజాసనుఁడు ప్ర, త్యక్ష మై మనోరథంబు సెప్పు
మిచ్చుకాతుకమున శ వచ్చితి ననవుడు, నిట్లు లనియె నది మరహీశవర్య. 120

క. మీ రిట్లు ప్రసన్నమతిక, గారవమున వచ్చినంతరకంఠెను మే లేఁ
గోరంగ వలయునట్టిది, కారుణిక ప్రధమగణ్య శ కలదే నాకున్. 121

వ. అనిన నత్యంతసంతోషస్వాంతం డై సురజ్యేష్ఠుండు సురభిం జూచి సురలోకాది
దివ్యలోకంబుల కెల్లను గోలోకంబు మీఁదుగా వరం బిత్తుంగాక యని తలంచి
యవ్వోశేషంబు మున్న తనవలన సిద్ధం బగుట సంస్కృతిగోచరం బగుటయు. 122

తే. గోవులకు మేలు సేయంగఁ శ గోరు నాదు, చిత్తమున మద్వరంబున శ సిద్ధ మైన
తెఱుంగ యెలసె దై వికమయిరదీనిపెంప, యావహించెద నని యిచ్చెనవ్వరంబు.

క. వనరుహసంభవుఁ డతైఱుఁ, గునఁ దమలోకంబుకంఠె శ గోలోకము న
జ్జనవినుతచరిత మీఁదై, యనికి వెలుంగఁ జేసె నది మరహాజ్ఞ్వల మయ్యెన్. 124

వ. అని చెప్పి.

125

క. గోవిషయవాక్యపరన, శ్రావణసంశ్రవణములు ధరరావర యాయు
శ్రీవిభవకీర్తిసుగతిస, మావహములు తత్పరుండ ర వగు మిక్కడలన్. 126

వ. అనిన విని కౌంతేయాగ్రజుండు శాంతనపుతో మాహాత్మా గోవులమాహాత్మ్యంబు
దేటపడం బెక్కుభంగులం జెప్పి నన్నుం గృతార్థుం జేసితి సర్వయజ్ఞంబులందును
దాతవ్యం బత్యంతంబు సువర్ణం బని విందు వేదంబులు సువర్ణదక్షి జేతివై యని
చెప్పెడు భూమియు గోవులు గాంచసాగును నీవిషయంబు లై సదానంబులు
నుత్తమంబు లని వేదవ్యాసువచసంబులకలిమి నీవ చెప్పితి సువర్ణవిశేషంబు విన
వలతుం జెప్పవే యనుటయు నతం డతని కి ట్లనియె. 127

— శ్లో॥ భీష్మండు ధర్మరాజునకు సువర్ణ దానమహిమాలికఁడఁబు నెఱ్ఱెను. —

సీ. శంతనుస్మపతి లోశకాంతరగతుఁ డైన, విను తదీయశ్రాద్ధవిధి యొసర్పఁ
బూని గంగాద్వారమున కేగి మాతల్లి, గంగ సాహాయ్యంబు ర గారవమున
నాచరింపంగఁ గ్రీయాకలాపం బెల్ల, నడపఁ బిండప్రదానంబునమయ
మగుటయు దర్శవిన్యాస మొసర్ప నం, దంగుళీయకకంకరశాంగదములఁ

ఆ. గాంత మైనయొక్కరకరము వొడమి యజ, చేయి సాచుటయునుశిత్త మద్భు
తంబుఁ బొంద దానిఁ దప్పక చూచి య, య్యధిపు బాహు వగుటనాత్మ నెఱిగి.

క. జనకుండు వేడుకఁ జే సా, చినయంతన సంతసిల్లి ర చేతం బిండం
బనుమానింపక యే బెట్టిన శాస్త్రవిధానగతి ఘటంపమి వచ్చున్. 129

తే. పితృకరంబునఁ బిండంబు ర వెట్టు మనదు
శాస్త్ర మంచిత మగుకుశాస్త్రరణమునన
పెట్టఁ జెప్పు న ట్లగుట నే ర బెట్టఁ జేత
నని మనంబునఁ దలఁచి వంశచనము సేసి. 130

క. అమలం బగుకుశసంస్తర,ణమునం బిండంబు వెట్టినం దోచినహ
స్త మదృశ్యమయ్యె సుత్పితృ, సమితి ముదముమోములం దెసఁగఁ బొడచూపెన్.

క. పొడసూపి ధర్మమార్గం, బెడపక నీ విట్లు పిండ ర మిడుటకు హర్షం
బడరినఁ జనుదెంచితి మె, క్కుడుత్పత్తి బొందితిమి ప్రగణ్యచరిత్రా. 132

వ. అని పలికి వెండియు. 133

క. భూమికి గోవులకును నై, హేమ మిడుట యస్త్రదీయరహితమును దేవ
స్తోమప్రియముం బావన, తామహానీయంబుఁ జమ్ము ర ధర్మవిధిజ్ఞా. 134

క. పావనము సువర్ణము వం, శావలికిం దనకు నిర్మలత్కత నిచ్చున్
నీ వది యెఱిగి సకలయ, జ్ఞావసరములను సువర్ణయాజివ యగుమి. 135

క. అని చెప్పి చనిన నా దగు, మనఘు సువర్ణప్రదానమహిమ కెలయఁ ద
ద్వినుతానుష్ఠానపర, త్వనిరూఢుడ నైతి నేను ర ధర్మతనూజా. 136

వ. అని పలికి యాభూవల్లభునితో భీష్మండు వెండియు ని ట్లను నిది యేను గనినది

సువర్ణదానంబుమహిమ మఱియును వినినదియునుం గల దాకర్ణింపుము. 137

సీ. పరశురాముడు గిన్నె ర నిరువదియొక్కమా, అడయుఁ డై రాజుల ర వెదకివెదకి
వధియించి కృప వృట్టిర వాజమేధంబు ప్రా,యశ్చిత్తముగఁ జేసి ర యంతఁ దనివి
సనక వసిష్ఠాదిరమునివ రేణ్యులఁ గూర్చి, కల్తపపంకంబు ర గడిగి పురుషు
నత్యంతవిమలుఁ జేరయంగ నెయ్యది యోపు, ననిన నసిఘఁ డి రట్లనియె నతని

ఆ. కనఘ విను సువర్ణ ర మగ్నిమయంబు దే,వతలు నగ్నిమయత ర సతిశయిల్లు
వారు గావునను సురవర్ణదానంబు దే,వతల నీగియట్ల ర శ్రుతులు సెప్పు. 138

క. కావున సువర్ణ మసదృశ,పావనతాస్పదము దాని ర భక్తిమెయిన్ వి
ప్రావలి కిచ్చినయతనికిఁ, బావనతం గొఱత గలదె ర పావనమూర్తి. 139

—❧—వసిఘఁడు పరశురామనకుఁ జెప్పినసువర్ణమహిమము.❧—

వ. ఏను బ్రహ్మముఖంబున వినినది సువర్ణవిషయం బైనవిశేషం బొక్కటి యెఱింగిం
చెద నవహితుండ వై విను మని పలికి యమ్మునిపతి యమ్మహాత్మున కిట్లనియె. 140

క. గిరిజయు గిరీశుఁడును నొం,డొరువులకై తప మొనర్చి ర యొకభు లొకశ్లాఁ
బెరయం బడసి పరమసుఖ,భరితాత్మకు లైరి జగము ర ప్రమదం బందన్. 141

వ. కొండొకకాలంబునకు నయ్యాదిమగృహస్థుని తేజంబాపరమగృహిణినిమిత్తంబుగా
రేతోధాతురూపంబునం బ్రస్కన్నంబై యమ్మహేశ్వరుమానసవృత్తింజేసియగ్ని
యందు నిలిచియుండ నత్తఱిందారకుం డనునొక్కరక్కనుచేతం బెక్కువిధంబుల
బాధలం బడి యనిమిషులును మునులును గమలయోనిం గానం జని యద్దాన
పుండు దమ్ముం బఱచినపా పెల్ల నెఱింగించిన నద్దేవుండు వారితో దీని నెఱింగి
యేను మున్న మీకు శోభనం బయ్యెడు తెఱంగు సమకట్టినవాఁడ మీరగ్నినాశ్ర
యించి మాకు శుభంబు సేయ వలయు నని సంప్రార్థనంబు సేయునది యతండు
కర్తవ్యం బెఱుంగు నరుగుం డని నియోగించిన సంతోషించి యట్ల చేసెద మని
యవ్వీధాత వీడ్కొని వార లగ్నికడకుం బోవ నుత్సహించి. 142

సీ. ఆతనియున్నెడ ర యారసికొని చను,నప్పు డాతండు నిశ్చరాతిశయము
నూని ప్రచ్ఛన్నుఁ డైర యుండుట వారలు,గానక యున్నంతఁ ర గప్పయొకటి
యగ్ని పాతాళంబురసం దున్ని యెఱింగింప, నప్పావకుండు డాగి ర పిప్పలమున
కేఁగెడునెడ శాప ర మిచ్చె జిహ్వస్ఫూర్తి, లేక రసాలివిరవేక మెడలి

తే. యుండెడుమ కప్ప లని బొక్క ర లెండ నెండి

చచ్చియును నీరు వచ్చినఁ ర జావు బొంకు

సేసి యెలుఁగులు సెలఁగఁగఁ ర జెలఁగ వరము

వారు గప్పల కిచ్చి రరవార్యతేజ.

143

వ. ఇవ్విధంబున విబుధులు మునులు నమ్మండుకంబుమఱుకువ యుడిపి మఱియును.

క. అనలుని నన్వేషింపఁగ, వనగజ మొక్కండు రావిరవలను చతురతం

గను గీటి చూప వా ర,వ్వసన్నతిం జేరఁ జనఁగ శ వారనియలుకన్. 145

వ. అయ్యన్నీ దేవుండు గజంబులకు జిహ్వా దిరుగంబడ శపించుచు శమిగర్భనివాసి
యయ్యె నది మొదలుగా నగ్నికి శమిగర్భంబునం దుత్పత్తి గలిగె నద్దివిజులును
దాపనులును గజంబులు ప్రతీపజిహ్వాంబులయ్యును సర్వరసజ్ఞానంబు గలిగి మాన
నీయంబులగువరంబులంజేసిరాజతంబులగునట్లుగాననుగ్రహించి యగ్గజంబువిషా
దంబు మాన్చి రంత నొక్కశుకం బెఱింగింప శమిగర్భంబున నగ్ని యునికి యె
ఱింగి యందఱుం గ్రందుకొనం గడువేగంబునం బొదివికొనిన నిదుర సెడుటకుం
గోపించి. 146

ఆ. జిహ్వా మరలఁబడఁగఁ శ జలుకల నగ్ని శ,పించె సురలు సెవల శ కించునట్టి
పలుకు వాని కోసఁగి శ చిలుక నానందింపఁ,జేసి యాకృశానుఁ శ జేరఁ జనిన. 147

వ. అతండు వారి నాలోకించి మీవచ్చినకార్యం బేమి యని యడిగిన వారుఁ దారక
డైత్యుచేయుబాధ లెఱింగించి వాఁ జేమియుపాయంబునం దెగటాఱు నత్తైఱు
గాపాదింపు మని నిన్నుం బ్రార్థింప వచ్చితి మని పలికి వెండియు. 148

క. మాకుం గుశలము గోరుము, నీకును మే లివ్విధంబు శ నీదుమహిమ యీ
లోకంబు లెల్ల మనములఁ, జేకొని కీర్తించునట్లు శ సేయుము కరుణన్. 149

సీ. అనినఁ బ్రసన్నత శ నట్టులు సేసెద, నూఱడుం డని వారి శ నూఱఁజించి
తనయందు వెలుఁగుశంభునివీర్య మిడియె గం,గాగర్భరూపంబుశగాఁగఁ నాతఁ
డది యతిపరివృద్ధ శ మగుటయు ధరియింప, నోర్వక నిర్జరపర్వతంబు
తటమున శరవణశంఖంబుగా గంగ యు,త్సృష్ట మొనర్ప నాశిఖరి సతరు

తే. వల్లరీగుల్మముగ సుశవర్ణమయత, వెలుఁగ బాలుఁ డై వెలిఁగె నశవీరగర్భ
మచ్చటికి వచ్చిక్రత్తికశలార్పురును మ,దీయపుత్రకుఁ డనుచు నైత్తికొనిరనఘ.

వ. ఇత్తైఱుంగున నొక్కట నెత్తికొనుటయు నక్కుమారుండు షణ్ముఖుం డై యొక్క
పెట్ట నకలక్రత్తికాస్తన్యహనం బాచరించె నట్లగ్నిసంభవగాం గేయ కార్తికేయ
త్వంబు లొందినయయ్యిందుమాళితేజంబు పదంపడి బ్రహ్మాదిదేవతలు పూజింప
దేవసేనాధిపతిత్వంబునం బేర్చి యర్చిర్తహిత యయినమహాశక్తిం దారకుం బరి
మార్చి బృందారకమునిబృందంబుల కానందం బొనర్చె నని యిట్లప్రరమముని
పరశురామునకుం జెప్పి పురహరుం డగునప్పురుషుండు హిరణ్మయం డగుటయు
నద్దేవదేవుండు దాన తనూభవుం డై తోఁచుటయుం దథావిధరేతోధారణంబున
వహ్ని హిరణ్యాత్మకరేతోమూర్తి యై హిరణ్యరేతుం జనం జనుటయు నతండు
తద్రేతఃకలనంబునం దన్నయుం డగుటంజేసి పురహరునకు వహ్నిరేతుం డనునభి
ధానంబు గలుగుటయుం దేటపఱచి యవిధంబున రూపవంతం బైనది గావున
సువర్ణంబు జాతరూపనామకం బై పరఁగుటయు నెఱింగించి. 151

క. మహితాత్మక యేతాదృశ,మహిమంబు సువర్ణ మది సకలమంచితజేజో

మహానీయము తద్దానము, మహాత్వ మాశివుఁడ యెఱుఁగు శ్రీ మాకుం జూడన్.

వ. అవ్వితేపంబున సశేషకల్పపంబులం బాసి నరుండు విఘ్నామత్వంబున వెలుంగు
శుచియునుంబోలె శుచిత్వసంపద సాం పారం బెం పారు నని యుపదేశించె సవ్య
స్థిమునివరువచనంబు లూఁది యమంబాదరవర్ణనీయుం డై సువర్ణదానపరంపర
లాచరించి. 153

క. ఆరాముండు శుచిత్వ, శ్రీరాజితఁ డయ్యె నట్లు శ్రీ సేయుము నీవుం
గౌరవముఖ్య యది భవ, పారావారఘనయానరపాత్రమునుమ్మి. 154

క. అని యనిమిషతఱిసి ప్రియ, తనయుఁడు సెప్పటయు ధర్మతనయుఁడు హృదయం
బునఁ బ్రమదము నింజార న, తనితో సతిభక్తివిసయభావం బగుచున్. 155

వ. పితృయజ్ఞప్రకారం బెఱింగింపవే యనుటయు నక్కురువరుఁ డన్నరనాథున కి
ట్లనియె. 156

క. పితృపూజ సమగ్ర్యము డై, వతపూజనమునకు మనుజువల్లభ పితృదే
వతలఁ గొనియాడుదురు దే, వత లాదిగఁ గల్గునెల్లరవాగును భక్తిన్. 157

వ. విశేషించి మనుష్యులకుఁ బితృసమారాధనంబు సర్వశుభసాధనంబు. 158

— శ్రీమంతుఁడు ధర్మజునకుఁ బితృపూజావిధానం బెఱింగించుట. —

క. అమవసనమవసర బిత్తయ, జ్ఞముఁ దగఁ బిండప్రదానశసహితముగా భ
క్తిమెయిం జేయునతఁడు ని, త్యముఁ జేసినవాఁడ యగు సకలమంచితచరితా. 159

వ. పితృయజ్ఞంబునకుఁ దిధివిశేషంబు సెప్పెద. 160

సీ. పాడ్యమిఁ బితృయజ్ఞశ్రవరుఁ డై నఁ జారుకాం, తాపతి విదియఁ గాంతలకుఁడండ్రి
దదియను జపితిని శ్రీ దా ¹వాజిధనకుండు, పశుభాగి పంచమి శ్రీ బహునుతుండు
షష్ఠి ²భానాత్తుండు శ్రీ సప్తమిఁ గృషిభాగి, యష్టమి వాణిజ్యశ్రుష్టుఁడు వసు
గజధర్మవిష్టుచిత్తజతిధులం దేక, శశజంతువులును గోరచయముఁ గుప్య

తే. ములును దగ బ్రహ్మవర్చస్వీశ్రుత్రకులును
ధనము గలవాఁడు విను చతుర్దశి రక్షైక
భాగి పున్నమ సమవస శ్రీ భవ్యసర్వ
కామ్యఫలభాగి యగుఁజువ్వె శ్రీ కౌరవేంద్ర. 161

క. అపరం బగుపక్షంబును, సవరాష్టాము మేలు పితృసకమర్చనమున కా
ద్యపుఁదిధి దశమి చతుర్దశి, నృపవర యప్పక్షమునను శ్రీ నింద్యతఁ బౌరయన్. 162

క. అనిన విని ధర్మసూనుం, డనఘా యెద్దానఁ బితృసకమర్చన మొనరిం
చిన సధికఫలం బగు న, వినుతద్రవ్యములఁ జెప్పరవే తెలియంగన్. 163

వ. అనుటయు దేవప్రతుం డతని కి ట్లనియె. 164

1. క. వందిజనకుండు, 2. చ. పీనాత్తుండు, 3. చ. జ. డురక, ధర్మశివార్క-చిత్తజతిఁగు.

క. తిలపాయనఘృతములు పితృ, కలనములకు నుత్తమములు ర గవ్యంబు మహా
ఫల మెద్ది యైన మత్స్యంబులు మాంసము విహితవిధిఁ బ్రభూతఫలంబుల్.

తే. గొఱియనంజుడు ఖడ్గంబు నెఱచి గండ, మృగమునందలిపలంబు మేఁకమాంస
మొక్కఁ డొకటికి ఫలమున నెక్క డండ్రు, పితృసమర్పణవిమలై నర పెద్ద లధిప.

వ. నక్ష త్రవిశేషం బాకర్ణింపుము. 167

సీ. ¹కార్తై బైతృక మగురకర్త మొనర్ప ని, శ్మత్రుత రోహిణిఁ ర బుత్రలభి
శశితారకమున నోరజగిప్రాప్తి యార్చిఁ గూర్చునర్తనము పునర్యసువునందుఁ
గృహిణలోదయ మనిరమిషగురుతార ను, పుష్టి యాశ్లేష నురత్నప్రవీర
తనుజలాభము మఖఁ ర దనకులమున పెంపు, పుబ్బ సౌభాగ్యవిరస్నా ర్హిసిద్ధి

తే. యర్యమునితారఁ బెక్కపరత్వములపుట్టు, హస్తమునఁ గర్త సకలతర్యువులతార
సుందరాకారయుతు లగునసుతులకనుట, యనిలతార వాణిజ్యవర్ధనము గలుగు.

సీ. వినుము విశాఖ సరత్తనయబహుత్వ మ
నూరాధ రాజాధికార మైంద్ర
మునఁ బ్రభుత్వముపెంపు ర మూలఁ బూర్వాషాఢ
నారోగ్యమును నుత్తరమాతీయశము
నుత్తరాషాఢ శోరకోదయరహితత్వ
మభిజిత్తునందు విరద్యాభియుక్తి
శ్రవణకాలమునఁ బరమగతిసిద్ధి ధ
నిష రాజ్యము జలననిధిపతార

తే. మొదలుగాఁ దారకంబులు ర మూట నగద
కార్యఫలములు సదజావిరకములు గోవు
లవులమూటను గుప్యవృ²ద్ధ్యశ్వకాయు
వులు శుచిశ్రాద్ధకర్తకుఁ ర గలుగు నధిప. 169

వ. అనిన నప్పడమితేఁ డప్పురుషవరునిం బితృపూజనంబులకుఁ బాత్రంబు తెట్టివి గా
వలయు నని యడిగిన నయ్యమరనదీనందనుం డిట్లనియె. 170

క. దైవికకృత్యంబులకును, భూవర భూసురుల సూక్ష్మముగ శోధింపం
గా వలదు గాని పితృపూజావిధికిఁ బరీక్ష వలయు ర నమ్యగ్భంగిన్. 171

వ. కావున నీ వడిగి మేలు సేసి తాకర్ణింపుము. 172

తే. ³(కులవయోరూపశీలవిరద్యల నుదాత్తులనఁగఁ దగువారు పంక్తిపారవనులు తద్దు
ణమ్ము లారయ లేనిజనములు పంక్తి, దూషకులు పైతృకమునకు ర దోషదూర.

వ. మఱియును బంక్తిదూషకులం బెప్పెద నాకర్ణింపుము). 174

సీ. జూదరి గరమండు ర వేదంబు సదువని, వాఁడు వడ్డికి నిచ్చువాఁడు గాయ

1. క.చ. కర్త్య. 2. గ. ధృతిశయాయ. 3. ఈకుండలీకరణములోనిది కొన్ని ప్రతులఁ గానిపింపదు,

కుండు గ్రామముపనిగగుడుచునాతడు గృహ, నాహి కుష్ఠము గలతనువునాతఁ
జెఱుఁజెప్పుచో గొన్నాతఁ ర డఖిలవస్తువులును, నమ్మెడునతఁడు సోనము విక్ర
యించినయతఁ డభిరసంచారలాభోప,జీవకుం డవ్వీశరసేవకుండు

తే. భార్యయును దాను బుత్తులఁ ర బంచికొన్న
వాఁడు పసులఁ బెక్కిటి నేలురవాఁడు కపట
కృత్యముల మూచ్చిమిని శిల్పకృతుల బ్రదుకు
వారు పంక్తిదూషకు లండు ర పౌరవేంద్ర.

175

వ. అని చెప్పి వెండియు.

176

క. తలఁ జీర సుట్టియును తెప్పలు దొడిగియుఁ జేసినట్టిభోజనముఁగల
బలఘుచరిత పద్మజఁ డను, రలభాగం బని విధించె ర బ్రకటాశిఖులన్.

177

తే. పలుదెఱంగులవంటకంబులఁ బ్రమాద
జాత మై యశుచిత్వంబు ర సంభవించి
నప్ప డసురలు గొండు క్రియాఫలంబుఁ
దిలలు పైఁ జల్ల నశుచిత ర దొలఁగు నండు.

178

క. శాంతుఁడు సువ్రతశీలుఁడు, దాంతుం డధ్యాపకుండు ర దయ గలవాఁ డ
త్యంత ప్రబోధసంప,ద్వంతుఁడు పావనులు భూపరవర పంక్తులకున్.

179

క. వ్యాకరణధర్మశాస్త్రవి, వేకములుఁ బురాణజాతర వేదిత్వము బ్ర
హ్మైకత్వబోధనము నధి,పా కలిగినవారు పంక్తిపావనులు గడున్.

180

తే. మేలిగుణములు గనియు నగమిత్త్రజనము
శ్రాద్ధపాత్రంబుఁ జేయంగఁ ర జన దమిత్త్ర
దత్త మైనది భస్మహారతంబుఁ జౌట
నిడినవిత్తునుబోలె నై ర చెడు నృపాల.

181

క. మునుముట్ట నెఱిగి శ్రాద్ధం, బునకుం గైకొనుట మేలు ర భూసురునిం గై
కొని యరసి కాఁ డనిన నా,తనియుమ్మలికంబు సెఱచు ర ధార్మికు నై నన్.

182

క. ఈతెఱంగు లెల్ల నెఱిగి సు,నీతంబుగ శ్రాద్ధ మధికరనియతి నడపుని
ర్ధూతదురితుండు నడచుఁ బ్రి,యాతిశయం బెసఁగ దేవరయానమున నృపా.

183

వ. అని చెప్పి శాంతనవుండు కాంతేయాగ్రజుతో మఱియు నిట్లను బ్రహ్మమానస
పుత్రుం డగున,త్రిమునీంద్రువంశంబునకుం దొడ వగుదత్తాత్రేయనందనుండు
నిమినామధేయుం డగుసంయమిగొడుకు శ్రీమంతుం డనుపేరివాఁడు మృతుం
డగుటయు.

184

క. నిమి యక్కుమారునకు శ్రాద్ధము సేయుచు నుండి భక్తిఁ ర దలఁచినఁ గృప న
త్రిమునీంద్రుండు వచ్చి క్రియా,సమీక్షణము సేసె మది నెరసఁగునర్హితితోన్.

వ. అట్లు పావకక్రియాకలాపం బనుసంధించి యాసంయమివరుండు.

186

—అత్రిమహాముని నిమి క్షేపించిన శ్రాద్ధక్రియ విశేషము, —

- ఆ. పరిగృహీతు తై నశబ్రాహ్మణుల్ పం క్తిపా, వనవర్తిష్ఠు లగుట శ వారి కిడిన
దర్భవిష్టరములు శ దక్షిణావ ర్తంబు, లగుటఁ గ్రియలు తెలనశమగ్ర లగుట. 187
- క. అమలినతరదర్భన్యా, నము లెందును దక్షిణంబు శ సాఁగ నిడినయ
గ్రములు గలిగి యుండుట మం. త్రము లఘ్యైవిధుల కంచితముగ నడచుటన్.
- ఆ. ¹మునగ యుల్లి యడవిరమునగ దుర్భాసము, లానుగమ్ము మలిన శ మైనయుష్షు
కజియజీలకఱ్ఱ శ కజివేము ²కురుజ ³యిం, గువ ప్రవర్ధనీయశోకాటి యగుట. 189
- క. శునకంబు రజస్వల యగు, వనిత పతితుఁ డంత్యజాతీరవాఁ జా క్రియప
ట్టున కే డిరువులఁ జేరక, చనఁ జేయుట నుగ్గడించి శ సంభావించెన్. 190
- క. కావున శ్రాద్ధక్రియలకు, భూవల్లభ యట్టిభంగి శ పూజ్యత నిచ్చుం
దా వినిపించెం బితృదే, వావలి నత్రి నిజవంశుఁ శ డగునిమిక్షఁ దగన్. 191
- వ. అత్రైఱం గెఱింగించెద నత్రి నిమితో నిట్లను శ్రాద్ధంబున సర్వవరుణసోమాగ్ను
లకు భాగంబులు బ్రహ్మ గల్పించె విశ్వ లగు దేవతలు పితృ దేవతలతోఁ గూడం
దత్త్రియోపయోగ్యతం దోఁతురు వారలకును భాగకల్పనం బాసరించె దేవతల
యందుఁ గొంద టుష్టుపు లయినమహాభాగులం బితృశ్వనిర్దేశంబున నేర్పరించెనవ్వి
రించి వివరించినామంబులు సెప్పెద వినుము బలుండు ధృతి విపాత్తుండు పుణ్య
కృత్తు పావనుండు పార్శ్వజ్ఞేమూండు సమూహుండు దివ్యసానువు వివస్వతుండు
వీర్యనంతుండు ప్రీమంతుండు కీ ర్తిమంతుండు కృతుండు విద్యుద్వర్చసుండు సోమ
వర్చసుండు సూర్యశ్రీ సోమపుండు సూర్యనావిత్తుండు దత్తాత్తుండు పుండరీయ
కుం డుష్ణినాభుండు నభోదుండు విశ్వాయువు దీ ప్తి చమూహరుండు ను శేనుండు
వ్యోమారి శంకరుండు భవుం డీశుండు క ర్త కృతి దక్షుండు భవనుండు దివ్యకర్త
కృత్తు గణితుండు పంచవీర్యుం డాదిత్యుండు రశ్మిమంతుండు స ప్రకృత్తు సోమపూ
ర్వుండు విశ్వకృత్తు కవి యనుగో ప్త సుగో ప్త నప్త యీశ్వరుండు జితాత్తుండు
మునివీర్యుండు దీ ప్తరోముండు భయంకరుం డనుకర్ణుండు ప్ర తీతుండు ప్రదాత
యంశుమంతుండు శైలాభుండు పరమక్రోధి ధీరోష్ణిభూపతి స్రజుండు వజ్రవరి
వీరలు భాగార్థు లని చెప్పి వెండియు. 192
- క. గిరివనదుర్గములందును, సరిదు త్తరణంబునపుడు శ శ్రాద్ధవిధినమా
చరణసమయమున వీరిం, బరికీ ర్తించినయతండు శ వడయు శుభంబుల్. 193
- ఆ. పూరిపంటప్రాలు శ ⁴నారుగవియ్యంబు, జంబువునశలంబు శ శ్రాద్ధకృతికే
గావుతుమ్మనేడ్వఁగాదుశ్రాద్ధక్రియా, చరణసమయములఁ బ్ర శాంతివలయు. 194
- వ. అనియునుం జెప్పె నని చెప్పి సరిత్సానుండు ధర్మజుతో మఱియు నిట్లనియె. 195

సీ. ఒకతటి మునివర్యులొక్కటఁ బెక్కండ్రు, శ్రాద్ధముల్ సేయభోజ్యములు పెక్కు-
లనుభవించుటఁ దమ శ కలుగమి వుట్టుట,యును బిత్తదేవతల్ శ సనిరి సోమ,
కడ కట్లు సని తమరకాటియ సెప్పిన, నతఁడు పద్మజుపాలి శ కరుగుఁ డనియె
వారల్ల కా కని శ బోరన నరిగి ప,ద్మజునిఁ గాంచి యజ్ఞిర్నిదన యెలుంగ

తే. విన్నవించినఁ దనయొద్ద శ వెలుఁగు చున్న
యగ్నిఁ జూపి యిక్కి డితఁ శ డపహరించు
సనిన నగ్ని మత్సహితు తై శ కొనిన నలుగఁ
జేయువాడ నాహారముల్ శ సిద్ధ మిదియు. 196

క. అని పలికినఁ బిత్తదేవత, లనలుఁడు ముఖ్యుఁడుగ నెపుడు శ నాహారంబుల్
గొని సుఖజీర్ణానందం,బు నొందుదురు సూనె భరతశ్రభూపవరేణ్య. 197

క. కావున సాగ్నికుఁ డయి తగ, నేవాఁ డొనరించు శ్రాద్ధ శ మీఁడ్యం బది సం
భావించురు పెద్దయుఁ బిత్త,దేవత లనురులకు రాదు శ తేఱియుఁ జూడన్. 198

ఆ. అనఘ పితృపితామరహప్ర పితామహ,పూజనమఃలు శిష్టశ్రూర్వాకముగఁ
జేయవలయునియతి శ దాయ దొడ్డినజన్ని,దంబుతోడ భ క్తిరథామ మగుచు. 199

తే. పిండసంబంధమునఁ బాయుఁ శ బ్రేతభావ
మది సుగతి నిచ్చు గయఁ బిండ శ మట్లు గాన
యరుగునో గయ కొకఁ డైన శ నని కదా య
నేకపుత్రులఁ గోరుదు శ రిద్ధచరిత. 200

క. గౌరి యగుకన్య వరదా,నాచూఢం జేత నీల శ మైనవృషభమున్
గారవమున విడుపు ముదం, బారంగాఁ జేయుఁ బిత్తచరయముచిత్తములన్. 201

క. శ్రాద్ధంబుప్రకారంబును, వృద్ధాచార్యోక్తభంగి శ వివరించితి నీ
బుద్ధిం దోచినదాని న,మిద్ధగుణోదార యడుగు శ మెయ్యది యైనన్. 202

క. అని నిర్జరాపగానం,దనఁడు వలుకుటయుఁ బ్రియము శ దళుకొత్తఁగఁ బాం
డునృపాలున గ్రనందనుఁ, డనూనవినయమున సమృహమతితోడన్. 203

క. తప మని యార్యులు సెప్పును, రుపవాసవ్రతము నదియొ శ యొందు గలగొ సా
రపుఁడపము తెఱఁగు నాకుం, గృప నెఱిగింపుము విధూతరకిల్బిష యనుడున్. 204

ఆ. అమృహాత్ముఁ డిట్టు శ లనుఁ బెక్కుదివసంబు
లుపవసించి యునికి శ తపముచొప్పె
దాన విను తపస్వి శ గా నేరఁ డది యాత్మ
ఘాత మగుట నరుఁడు శ కౌరవేంద్ర. 205

క. సత్త్యంబు బ్రహ్మచర్యము, నిత్యశుచిత మౌన మతులగనియమము దయ శు
ద్ధత్యాగంబుఁ దపస్సం,పత్యాకృతు లండ్రు బుధులు శ పౌరవముఖ్య. 206

న. అనిన విని కరుపతి కరుపితామహునితో మహాత్మా దానశీలుని యప్రతిగ్రహ

కునివిశేషం బెట్టిది యెఱింగింపు మనవుకునాదేవప్రతుం డీవిషయంబునకు సప్తర్షి
వృషాదర్శిసంవాదం బనునితిహాసంబు గల దని చెప్పి యస్తునుజపతి కిట్లునియె. 207

—ॐ సప్తర్షి వృషాదర్శిసంవాదం బనునితిహాసంబు ప్రకారము. ॐ—

తే. కశ్యపాత్రి విశ్వామిత్ర శ్శాతములును
విను భరద్వాజ జమదగ్నుశ్శలును వసిష్ఠః
డును జగంబుల నెల్లఁ ¹ బేర్కొనినములు
వారి సప్తర్షిగణ మండ్రు శ్శ కౌరవేంద్ర. 208

వ. వసిష్ఠునిదేవి యగునరుంధతి యెందును నతనితోడన తిరుగు నయ్యండఱకుం బరి
చారిక యై ² గండ యనుచేడియవర్తించుఁ దద్వల్లభుం డగుపశుసఖుండును వార
లకుం బరిచారకత్వం బాచరించు నప్పదుండ్రును దపశ్చరణపరులై ధరణిం
జరించు చుండ నత్యంతఘోర యగుననావృష్టి దోచి జీవనసాధనంబులగుపదా
ర్థంబులు దుర్లభంబులై జనంబులకుఁ బ్రాణంబులు రక్షించికొనుట దుష్కరం
బై చెల్లెం గశ్యపాదులు నతిక్షుధార్తులై యాహారం బన్వేషించునెడ శివినూనం
డై సమాజ్యనామధేయుండు దొల్లి యజ్ఞదక్షిణార్థంబుగాఁ దనకొడుకు నీలుం డను
వాని ఋత్విగ్దసంబుల కిచ్చినం దద్వశగతి నుండి కాలంబగుటయు మృతినొందినం
దదీయశవంబు. 209

క. సాదపై నుండఁగ వారలు, పనుండ్రునుం జూచి దాని శ్శ భక్షింపఁగా
మదిఁ గోరి చేరి చుట్టెం, బొదివినసమయమునఁ గాతీరసంతతెరువునన్. 210

ఆ. వేఁట వోయి మరలిరవిభుఁడొక్కరుఁడు వృషాదర్శినాముఁడతుల్యదానపరుఁడు
పోయి పోయి కాంచీరపోవక నిలిచి యమ్ముచులతోడ నధికరవినయ మెసఁగ. 211

క. మీ రాఁకలిపెల్లున నా, హారంబుగ శవముఁ గొనుట శ్శ కడలితి రి ళ్లే
లా రం డిచ్చెద మీ కా, హారంబులు వలసినట్టి శ్శ వని తా మఱియున్. 212

క. బహువిధములధాన్యములును, బహురసవర్గములు మీకు శ్శ భక్తి నొసఁగెదన్
బహుతురగశకటగోగణ, బహుశబహుగ్రామములును శ్శ బహుమతి నిత్తున్. 213

వ. అనిన వారల లతని కి ట్లనిరి. 214

తే. రాజవర రాజుడనఁ బ్రతిగ్రహము విషముఁ
గల్లుఁ గాఁ జూతు మిట్టులు శ్శ గాంచి యున్న
యట్టిమాకు నీ విచ్చెద శ్శ ననుట నూవి
ధం బెఱుంగమి యింతియ శ్శ తప్ప గాదు. 215

క. అనుడు విషాదముతోడం, జని కృత్రిమవనఘలములు శ్శ సమకట్టి తగన్
జనపతి మంత్రుల ఋషులకుఁ, గొని పోం డని పంప వా రరకుంతితభక్తిన్. 216

వ. వానిం దెచ్చి యమ్మహాత్ములకు సమర్పించిన.

217

ఆ. వారు పట్టి చూచి శ్ర వాని ప్రేమగున హేమ, గర్భకంబు లగుట శ్ర గాంచి ¹నవ్వి
పుచ్చుకొనకయున్న భోయి భూపతికి న, తైఱు గమాత్యకోటిరయెఱుంగఁజెప్పె.

క. విని యతఁడు రాజసంబునఁ, గనలు వొడమి కృత్తి వేల్వఁగఁ దగువారిం
బనిచిన నప్పుడ హోమంబున రాక్షసి యోర్తు పుట్టె శ్ర భూపవరేణ్య. 219

వ. పుట్టి యప్పుడమితేనిముందట నిలిచి పనియేమి వనువుమనిస నతండు ప్రీతుండై
కశ్యపాదులం గనువుగొట్టు మని పనిచిన నది వార లున్నెడ రోసి పోయె నంతకు
మున్న వారు వనంబున మూలంబులు ఫలంబులు వెదకి తిరుగు చుండ శున
స్సఖుం డనుపరివ్రాజకుండు వచ్చి వారిం గని వందనంబు సేసిన వార లభినం
దించి రతండు నమ్మునులం గలసి యేకార్థం దై సంచరించె నట్లు చరించునమ్మ
హాత్ము లతిక్షుధాన్వితు లై తామరతూండ్లు పుచ్చుకొని సమలుటకై యొక్క
నలినాకరంబునకు సత్వరగతి సరుగుచు నున్న నారక్కసి యక్కొలని కడ్డంబుగాఁ
బోయి పొడసూపి నిలిచిన. 220

క. ఈకమలవనముచేరువ, నేకార్యము సేయఁ జూచె శ్ర దీ వెవ్వత వం
చాకొలను సారఁగనమ్ముని, లోకముసేరుటయు నమ్మెరలుత యెలుఁగెనఁగన్. 221

— వృషాదిర్భి పుత్తెంచినకృత్తి సునస్సఖునిచే మృతిఁ బొందుట. —

వ. ఏ నెవ్వత నైతి నేమి యిక్కొలనికావలియున్న దాన ననుటయు నమ్మునులు వెల్ల
నై యాఁకట నలందురి యుపజీవింప నొండేమియు లేమింజేసి యీసరోవరంబున
బిసంబులు వెఱికికొని భక్షించువార మై వచ్చితి మనిన నవ్వనిత మీమీపేళ్లు
సెప్పి మఱి పద్మవనంబుఁ బ్రవేశించువారని పలికిన నప్పురమమును లన్నాతి
యాతుధాని యగుటయుం గృత్తి యగుటయు వధింప వచ్చినది యగుటయు
నెఱింగి కశ్యపాదు లగుపదుండ్రును దానికి దుర్భోధత్వంబు దోచునట్లుగా నిర్వ
చనసహితంబుగాఁ దమ నామంబులు సెప్పి రిప్పాపవర్తన వెఱుగుపడి యుండ
శునస్సఖుండు దనయభిధానం బభివ్యక్తంబుగా నుగ్గడించినం గృత్తి నీపేరు
దెలియం జెప్ప విది యేమి యనవుడు నతండు దేటపడం జెప్పియుండం జెప్ప
వనియెడ వి ట్లంట దప్ప గాదె యిట్టియద్దండపు మత్రిదండంబుపాలు వడుమని
బ్రహ్మాదండనిభం బగునిజహస్తగతదండంబున దానిశిరంబు బెట్టి వ్రేయుచుఁ
బాపకర్మరాలా పడుము భస్మంబ వగు మని నిష్ఠరాక్షరంబుగా నిర్దేశించిన
దుర్దశ యగుచుం బడి యారక్కసి భస్మీభూత యయ్యె నప్పు డప్పదునొకండునుం
బ్రమోదంబునం బయోజమండంబు సొచ్చి. 222

తే. బిసము లాదట నందఱు శ్ర బెఱికి రొంపి

వోవ నీటఁ ²దెమల్చి మోశపుగ నమర్చి

తీరమునఁ బెట్టి నియమముల్ శ్రీ దీర్ఘ జొచ్చి

తీర్చి యాకలి ¹దముఁ గొని శ్రీ తివఁగఁ గూడి.

222

క. కొలను వెడలి బిసము లిడిన, నెలవునకుం బోయి యచట శ్రీ విగ్రహించినచూ
డ్కుల కవి దోపక యున్నను, గలయం బరికించి యెట్లు శ్రీ గానక తమలోన్.

వ. ఒంహారుల శంకించి శపథంబులు వలుకుదము గాక యని విశ్వయించి శున
స్సఖుని వినువానింగాఁ జేసికొని రప్ప డత్తి యిట్లవిధె.

225

తే. మొదవుఁ దన్నుట రవియభిరముఖత దనకుఁ

గలుగ మూత్రపురీషమోక్షణము శేత

యధ్యయన మనధ్యయనమునఁ దు నడవు

టగు చిసంబులు ముచ్చిలిశనట్ట లైచ.

226

ప. అనుటయు వసిష్ఠుండు.

227

క. శ్రుతి సమవమి సన్నాభస, స్థితిఁ గాముకుఁ డగుటఁ గుక్కఁ శ్రీ జేకొని తిరుగన్

మతి రోయమి చయ్యెడును. గృతి దూఁగులు ముచ్చిలింతుకష్టపశు నగున్.

228

వ. అని వెండియు.

229

క. సుత నమ్మికొనుట శరణా, గతుఁ జేకొన కునికి నిచ్చుకారుశికుదరి

ద్రుతఁ జూచియు వేఁడుటనగు, గతి బిసములు జూచికొనుట శ్రీ గల్గినఁ గల్గున్.

230

వ. అనియెఁ దదనంతరంబ.

231

చ. పలలవృధోపభుక్తి ²సభఁ శ్రీ బక్షముఁ బల్కుట మప్తదాన ము

గృలి దివసంబునం గవయుకష్టత విప్రదనంబు లుబ్ధతా

కులితముఁ జేత యెల్లనరకం గొని యమ్ముట కాడె తూఁడుతీఁ

గలపొడి ముచ్చిలింతు టని శ్రీ కశ్యపసంయమి వత్క భూవరా.

232

వ. పదంపడి.

233

క. జ్ఞాతులయెడ గోవులయెడ, ³గోతులయెడ ధర్మ మెడలి శ్రీ కూరుఁ డగుట కా

ర్యాతురవిప్రో పేక్షా, నీతి బిసము లపహరించునిపుణత యరయన్.

234

క. అని పలికి భరద్వాజం, డను మఱియు హవిస్సు గ్రంథయగ్ని నిడుట యె

జ్జ నధగకరించి చదువుట, యనునివి సరి యా బిసాపహరణంబునకున్.

235

వ. అని పలుకుటయు.

236

తే. ముట్టునను భార్యఁ గవయుట శ్రీ మూత్రమును బు

రీషమును నీర విడుపు విశ్లేషయక్తి

యోషిదుపజీవనము మృణాళోత్కరంబు

ముచ్చిలుటఁ బోలుక ల్పమములె తలంప.

237

క. అని జమదగ్ని మఱియు ని, ట్లను నన్యోన్యతిథిత్వ శ్రీ మనహాయపువై

- రనియాశ్చి పాడిమొదవుం, గనలి యడుచు టీడె బిసనిశకరచోరతికున్. 238
- న అనవుడు గౌతముండు. 239
- క. ధృతవేదత్యజనానల, వితతివృధాత్యాగసోమరవిక్రయవృషలీ
పతితా¹దుర్గామాజీ, వితలు బిస స్తేయకప్తరవృత్తికి నెనయే. 240
- వ. అని నిర్దేశించిన విశ్వామిత్రుం డిట్లనియె. 241
- క. తగుభృత్యులఁ బ్రోవ కునికి, దగనిభటులఁ బ్రోవు కపటరథార్థికవృత్తికొ
జగతీపతిఁ గొల్పుట లె, స్వగఁ బోలఁగ నేర్చునే బిరసపైన్యమున్. 242
- వ. నావుడు నరుంధతి యల్ల నవ్వచు. 243
- క. సతతంబు నత్త మాటుటఁ, బతియెడ దుశ్చిత్త యగుటఁ శ బరసూన్నము నొ
క్కత సేవించుట నగును, గృతి బిసములు జ్ఞాచికోన్నరకప్తకుఁ గలుగున్. 244
- సీ. అనుఁడు వంటకము సేరసెవయింతిదా మున్ను, గుడుచుట పనియెడఁగఁగిలయగుట
బొంకులు నలుకుట శ పుత్రిక వెల గొని, యిచ్చుట సుజనుల శ కెగ్గు సేత
యెట్టిదుర్గతిఁ దెచ్చు శ నట్టిద కల్లు బి, సావలి ముచ్చిలిరసట్టు లైన
నిట్లు గాకయుఁ బుట్టు శ వెల్ల దాన్యంబు నీఁగక పోవు నక్కీడు శ గలనికృష్ట
తే. యనియె ²గండ యసంతానుఁ శ డగుట గర్భ
దానుఁ డగుట దరిద్రత్వరతస్తఁ డగుట
చెందుఁ దూఁడులకట్ట మురచ్చిలినకష్ట
నరుని కని పల్కెఁ బశుసఖరనాముఁ డధిప. 245
- వ. అని యిట్లందఱుం దన కభిముఖు లై పలికిన వారితో శునస్సఖుం డిట్లనియె.
- క. ఛందోజ్ఞున కై నను దన, నందన నధ్వరధురీణునకు నై నను నా
నందముగ నిచ్చుటం బో, లుం దూఁడులకట్ట ముచ్చిరలుట దలపోయన్. 247
- తే. అనిన నయ్యందఱును బుణ్యమైనకర్మ, మనఘ శపథంబునకు విషయముగ నీవు
వలికి తటు గాన బిసలతాశ్రుతతి నపహరించినాఁడవు మమ్ముఁ గారరింప కిమ్ము.
- సీ. అనిన నిక్కం బిది శ యందఱు నొండారు, నే మనియెదరొ పీ శ రీబిసముల
పోది యేను దాచి చూచెద నని దాచితి, నిదె కొనుఁ డని దానిరనిచ్చి మీకు
నలిగి వధించుట శ కై హోమవహ్నిఁ బుట్టించి వృషాదర్శి శ పంచె గృత్తి
నది మున్న కాంచి రరక్షార్థి నై వచ్చి యా, రక్కసిఁ జంపితి శ నిక్కమునకు
- ఆ. వాసవుండ లోభరవర్జనముఃఖభవ, తృద్ధణములఁజేసి శ శాశ్వతంపు
నెలవు గలిగె రండు శ నెగయుండు పుణ్యలోకముల కని సమాదరమునఁ బలికె.
- వ. అట్లు నలుకుటయు. 250
- చ. అనయముఁ బ్రీతిఁ బొంది మును శ ³లట్టుల చేసెద మంచు నిందుప
జ్జన తగ నేఁగి దేవపరిషత్పరిపూజ్యపదస్థు లై వెలిం

1. క. జ. దుష్కాపా... బిసపైన్య కప్త. 2. గ. c జండ. 3. క. గ. లట్లన చేసెద.

గి నిఖిలలోకనిత్యపరిశీర్తితమూర్తుల నొప్పి రింతయు

న్విను మపరిగ్రహంబుమహానీయత నైనదిచూపె భూవరా.

251

క. కావున లోభము విడుచుట, కేవలము సరి గావు గుణము లీ గుణము మహి
దేవునకు వలయుఁ బెద్దయు, నీవిధమున కమరసంఘు ల మెంతయు మెచ్చున్.

252

వ. అని చెప్పి భీష్ముండు వెండియు.

253

ఉ. ఈయితిహాస మార్యసభ ల నెవ్వడు సమ్మతిఁ జెప్ప వాఁడు దీ
ష్టాయువు శ్రీయు ధర్మము సకలమంచితకీర్తియు వృద్ధిఁ బొంద సౌ
ఖ్యాయతనాత్మఁ డై మను సురరావలియుం బితృకోటియుం బ్రయ
శ్రీయలరారఁ గీ డతనిఁ ల జెందక యుండఁగఁ జేయు నెయ్యెడన్.

254

———

వ. అనిన విని యజాతశత్రుండు శంతనుప్రత్యుత్తోఁ బితృకార్యమలయందు గొడు
గులుఁ జెప్పలు నిడుట యుత్తమప్రకారం బని చెప్పుదురు వానివిశేషంబుతెఱం
గెఱింగింపవే యనుటయు నమృతాత్మం డమృతహింస కిట్లను సూర్యజమదగ్ని
సంపాదం బనునితిహాసంబు వినుము దాన నీయడిగినయది దేటపడు జమ
దగ్నిమహాముని క్రీడార్థి యై శరాసంబు ధరించి రేణుకాదేవి బాణంబులకట్టఁ
గొని తనతోడం జనుచేర వివాగంబు వెడలి యొక్కబయల నయ్యంపపొది నిలువ
వై పించికొని దూరాపాతనం బాచరింప నక్కనుమకోమలి సని యమ్ము లేటికొని
వచ్చి యిచ్చుచుండు.

255

తే. ఇవ్విధమున వినోదింప ల నునుడు గగన
మధ్యగతుఁ డయ్యె నప్పు డశమ్మగువ యమ్ము
లేటి తేరంగఁ బోయి యొరక్కింత దడసి
యరుగుదెంచిన నాతఁ డరయ్యబలతోడ.

256

క. లోలాక్షి యచట నిమ్మరి, యేల తడసి తనుడుఁ బేర్చుననినుతేజమునన్
నేలకు వేడిమి దనికినఁ, జాలన వెనఁ ద్రొక్కఁ దలయుఁ ల జాలఁ దపించెన్.

257

క. ఇమ్మైయి నలంగి యొకవృక్షమ్మునక్రీడింప నిలిచి ల చనుదెంచుట నా
కిమ్మరి దడయ వలసె నని, యమ్ముద్దియ సెప్పెఁ జెమట ల యడరఁగ మేనన్.

258

క. విని యేమేమీ నొంచెనె, యినుడు నినుం దత్ఫలంబు ల నిప్పుడ కుడువం
గనియెడుఁ గా కస్త్రానల, మునఁ బొదివెద నతని ననియె ల ముని కోపమునన్.

259

ఉ. దాని నెఱింగి భూసురతఁ ల దాల్చి వెసం జనుదెంచి యర్కుఁ డ
వృక్షనితనంయమిం గని యశమత్సరభావము దోఁప రోషమున్
మానుము నావుడుం బలుకు ల మానుము నీ వటు వాయు మేసెదన్
భానుని నేలఁ గూల నని ల పత్నై మునీంద్రుండు శోణితాత్ముఁ డై.

260

చ. పలికిన బ్రాహ్మణుం డొదుంగఁ ల బాఱక నిల్చి మునీంద్ర యట్టు లి

- ట్టల మగుక్రూరవృత్తికి గరడంగుదురే నవిత్పండు రశ్మలక్
జల మొసంగంగ నోషఘలనంపద ¹హవ్యమహాత్వ మొంది వే
ల్పులకు బలంబు నిచ్చు నది ర లుప్తము గాదె యతండు నొచ్చినన్. 261
- చ. అనినను శాంతి లేమికి భరణం బెడఁ గూరఁగ మ్రొక్కి యాతఁ డే
నినుండ సహింపు నావలన ర నెగ్గులు గల్గెనయేని నీకు నె
వ్వనము దయామయం బని సరమ స్తజగంబులు సంస్తుతింపఁగా
విని ముద మందుడుక్ శరణు ర వేడెడఁ ²గావుము న స్మనీశ్వరా. 262
- చ. అనినఁ బ్రశాంతుడై తపను ర నాభృగుముఖ్యుడు ప్రీతి గారవిం
చినఁ బ్రమదంబునక్ గొడుగుఁ ర జెప్పలు మానసవృత్తిఁ దెచ్చి య
మ్మునికడఁ బెట్టి యత్తరణి ర మున్నివి లే వని పల్కి దీన మైఁ
దనుకదు వీనఁ బాదములఁ ర దాఁకదు నా దగువేడి యేమియున్. 263
- మ. నయ మిట్లారఁగ నాతపత్రము నుపానద్వంద్వముం జూపి చె
ప్పి యపూర్వం బగుస్మప్తిభేలనమునం ర ³బెంపారునవ్వస్తువుల్
దయ సద్విప్రున కీగి యైహికసుఖారదాత్వంబు నాముష్మిక
ప్రియముక్ దాతకు సుస్థిరంబులుగఁ గల్గించుక్ మునీంద్రోత్తమా. 264
- మ. అనినక్ మో మలరక్ దినేశ్వరునిఁ దా ర నామంత్రితం జేసి య
మ్మునిశార్దూలుఁడు వల్లభాసహితం డై ర మోదంబునం దేలుచుం
జనియెక్ నాఁడు జనంబు లెల్లను బ్రహరణం బందుచుక్ వానిఁ గై
కొని రవ్వస్తువు లిట్టి వేర్పడఁగ నీరకుం జెప్పితిక్ భూవరా. 265
- చ. దినకరచిత్తసృష్టములు ర దివ్యమునీశ్వరలాలితంబు లీ
వినుతపదార్థముల్ కరుణ ర విప్రులకుక్ యతిసాధువృద్ధన
జ్ఞులకు నిమ్ము నీ వది సురసారపుధర్మము సూపె దానఁ గ
ల్గును విను గోకులాకలితశ్లోకము లో నగుపుణ్యలోకముల్. 266
- క. దానప్రవణ యుపాస,ద్రానంబును నాతపత్రదానము సురస
మ్మాననభాజనము లగుట, నానాబుధజనులచే విరనంబడు నెపుడున్. 267
- క. అనిన విని పాండుభూవర,తనయోత్తముఁ డిట్టు లనియెఁ ర దాతకు శూద్రుం
డనఘా యెమ్మొచ్చరితం,బున నిహపరపరమసౌఖ్యములఁ జెందఁ గనున్. 268
- వ. అనుటయు నతం డతని కిట్లనియె. 269

— శూద్రున కవశ్యానుష్ఠేయం బైనధర్మంబు నిరూపించుట. —

- క. లోకహితార్థంబుగ ముని,లోకోత్తముఁ డాత్మశిష్యులలోకమునకు సు
శ్లోకుఁడు పరాశరుఁడు ధ,ర్మాకారము లెఱుగఁ జెప్పె ర నంచితచరితా. 270
- వ. అవ్యాకల్యంబులు సెప్పెద నందు భవత్ప్రీతివిషయం బయినయర్థంబు నవగతం

1. గ. హవ్యమయత్వ. 2. క. గావున సస్మనీశ్వరా. 3. క. బెంపారి యవ్వస్తువుల్.

బగు నాకర్ణింపుము.

271

సీ, కరుణాఘ్నః డగుపరాశరమునివరుఁడు శి, మ్యులకు నిట్లను నింద్రియోత్కరంబు
గెలిచి యంతశ్శత్రుకుల మైనకామాది, వర్గంబు నోర్చి గర్వంబు వదలి
త్రైవర్ణికులయెడ ర ఛావంబు భక్తిమ, యంబుగా శుశ్రూష ర చూచరించి
శూన్రుఁ డై హికనుఖశనుగతులఁ బడయు వే, దాధీతితపముల ర నాచరించె

ఆ. నేని నుభయలోకరహిత్యఁ డగు భూమి, నురన్యపాలనైశ్యశూద్రులకును
సద్యయనము బలసరమగ్రత వాణిజ్య, మనుచరత్వ మధికరధనము లరయ. 272

క. ఇవి శాస్త్రదృష్టమార్గము, లవనిసురప్రభృతు లీసరదాచారంబుల్
సువిహితములుగా నడపిన, భువనద్వయమునను బడయఁబోలుం బెంపుల్. 273

తే. ఇట్లు గా కాత్తధర్మంబు ర లెడల విడిచి
వర్ణములు నాలుగింట నెవ్వార లైనఁ
దొలఁగఁ ద్రొక్కినఁ బాటిల్లు ర దుష్టగతులు
మన్నకాలంబు పదపడి ర చన్నయపుడు. 274

వ. అని పలికి శౌచవిధి యెఱింగింపం దలంచి యిట్లనియె. 275

క. మూత్రపురీషోత్సృష్టికి, రాత్రి పగలు దక్షిణోత్తరదిశాముఖతా
సూత్రణము వలయునది సం, ధ్యాత్రయమును నుత్తరంబ ర యగు నప్పనికిన్.

క. పలుక వలదు శౌచక్రియ, సలుపక మును సలుపునపుడు ర జలములు చొడలం
జలుకుట యొప్పుదు మృత్తిక, వలయు నపానంబునం ద్రోవారంబు లిడన్. 277

క. గుదతలము నొవ్వఁ దోమినఁ, గదురును రోగంబు లేపరగంధాపగమ
ప్రద మగుకొలఁదిన శౌచము, సదురుగ నాచెప్పినట్లరచలుపఁగ వలయున్. 278

తే. అంబరంబున శౌచజలంబు వడుట, చెట్ట శౌచ మల్లలైన ర చేత మేలు
వామకరశుద్ధి దొల్తఁ ద్రోవారమృత్తి, కాకలనమునఁ దద్ద చేయంగ వలయు.

క. కుడిచేతఁ బిదప డాచే, గడిగి పొరిల్ సప్తమృత్తికాకలనమునం
గడుగునది కరయుగము మఱి, కడుగ వలయు గుహ్య మల్పరకమృదాకలనన్.

క. ఇమ్మెయి గుహ్యతలము శుద్ధమ్ముగ నొనరించి కేల్ పరదంపడి జలధౌ
తమ్ముగఁ జేసి సముత్థా, నమ్ముపిదపఁ బాదశోధనము సేయఁ దగున్. 281

క. జనములు సూచుచు నుండఁగఁ, జనదు మలము మూత్రమును విరసర్జింపఁగ న
ప్పనులకు శౌచాచరణం, బునకు నవశ్యంబు నోల్లములు గావలయున్. 282

క. ఆపత్సమయంబున శౌచాపాదన మిట్టిభంగి ర నబ్బమి మలసం
లేపనగంధము వోవఁ గ్రి, యాపరుఁ డై చేయనదిమృదాకలనంబున్. 283

సీ. బుద్ధుడవిరహితంబుగ వారిఁ గరమున
1 గొనకొని పొరి డెందరమునకుఁ జేరు

1. చ. గొని కొన్ని పోసి డెందమునఁ జేరు; జ. మినుపగిం జొగి మున్దనమపు దోచు.

నట్లుగ నిశ్శబ్ద ర మై యుండ ముమ్మాలు
 ద్రావి యిన్మాలు తిరర్వగ్విధమున
 నాస్యంబు దొడసి నీ ర రంఘుల శిరమునఁ
 బ్రోక్షించి యోష్ఠసంఘటము ముట్టి
 నాసికాపుటములు ర నయనముల్ సెవులు మూఁ
 పులు హృదయము నాభిరతలము మూఁ

- ఆ. ముట్ట వలయు హ స్తములు పాదయుగమధ్య, గతములుగ నుదయ్యుభిత్వ మొండెఁ
 బ్రాజ్ఞుభిత్వ మొండె ర బ్రాపించి యిమ్మెయి, నాచమనముసేయురటార్ద్రమతము.
- సీ. ముమ్మాటిజలపానమున నోలి ఋగ్యజు,స్నామ వేదంబులు ర సంఠసిల్లుఁ
 దొలితొలి వ క్రంబు ర దొడయ నధర్వహ,ర్షంబును రెండవరసారి ధర్మ
 శాస్త్రుతోపేతిహారన ప్రమోదపురాణ,సంప్రీతులును గల్గెఁగ జరణయుగముఁ
 బ్రోక్షింపఁ బుండరీకాక్షుండు ప్రియమంహ,నయనంబు లంటినరసలినహితుఁడు
- తే. నమ్మదంబునఁ దేలు నారచమనసంప్ర,యోగ మ్మిట్టిది వస్త్రయశోపవీత
 ధరణముల నన్న పానతంత్రముల మున్ను,సేసి పిదపను నిది యనురక్తింపవలయు.
- తే. ఆస్యశుద్ధి యొనర్చినర¹యపుడు వోక, భక్ష్యభోజ్యలవంబులు ర పండ్లనడుమ
 నిలిచి పడపడి పోవుటగలిగెనేని, నాచమన మాక్షణంబ చేరయంగ వలయు.286
- వ. శౌచవిధి సమస్తవర్ణ నామాన్యధర్మంబు శూద్రునకు నాచమనం బోష్ఠపుటం
 బొకమరి ప్రోక్షించుకొనుటయు దానిం గరంబున నడ్డం బొకమరి దొడయుటయు
 నింతియ. 287
- క. తాను శుచిత్వం బేమిట, నై నను నేమటక నియతి ర నతులితశుశ్రూ
 షానిరతుం డై శూద్రుఁడు, మానితవిప్రులకు నోడి ర మనఁగా వలయున్.288
- సీ. అవసీనురుఁడు జపరయజ్ఞుఁ డధ్యయనోప,జీవి తపశ్శోభి ర భూవరుండు
 ప్రారంభయజ్ఞుండు ర పరమదంఁపజీ,వకుఁడు పాలనశోభి ర నై శ్యుఁ డమల
 సాన్యయజ్ఞుఁడు విక్రయాజీవి యాతిధ్య,పరిశోభి శూద్రుండు ర పరిచరత్వ
 యజ్ఞుండు శుశ్రూషణాజీవి దక్షత్వ,శోభి యట్టులు గానిరచొప్పు లఖల
- ఆ. వర్ణజాతులకు నరవశ్యంబు నాలవ,వాని కెమ్మె యిం ద్రివర్ణభక్తి
 వలయు నడప యతులగవలన విశేషించి, నిత్యభజనపరత ర కృత్యమరయ.289
- క. యతి సర్వాశ్రమచరణ,స్థితులకు నుత్కృష్టఁ డతనిరతెరు వూఁదిన శ
 క్తత గలిగినవారు శ్రుతి,స్మృతివిహితాచారు లగుట ర మే లరయంగన్. 290
- సీ. ప్రియవాదితయును శాంతియును దాంతియు ననా,లస్యంబునతులశీరలంబుఁగలిగి,
 నా కిది వలయు దీరన నుదు స్తరంబును, ఘోరంబు నై నసంసారజలధిఁ
 గడతు నే నని భిక్షురకజనంబులకు నెవ్వి, హితము లప్పునులు సంఠతతముఁ జేయు

చడుగు లొత్తుచు ¹నిష్ఠ శమడుగుచు నీచత, ననుచుంచుచు ధర్మమున నుపార్జి
ఆ. తంబు లైనయట్టిరద్రవ్యసంచయములఁ, దృష్టి సేసి దేహశగుప్తి నడపి
పగలు శేయు నాకరపరిచర్యలొనరించి, శూద్రుఁ డిహపరములనుఘము వడయు.

క. దానోపవాసముల స, న్నానితగతి లేదు శూద్రునకు యతిదెస స
మ్యూననమునఁ దత్పూజా, ధీనరతిం గాని యెన్నితెరువులఁ జూడన్. 292

తే. తెరువుఁ దప్పి తూఁగాడుచు శ సరుగుడెంచు
యతిఁ గనుంగొని మనమున శ ²నడలు వొడమ
నెనురుకొని డప్పి దీర్చి సరమ్మదము సేత
శూద్రునకు ధర్మవిధి యని శ శ్రుతులు సెప్పఁ. 293

చ. యతి రుజఁ బొందినం దొఱఁగ ర నౌపధకృత్యముఁ బధ్య మై సమం
చిత మగుసట్టిభోజనము శ సేర్పుటయొక మలమూత్రముల్ జుగు
ప్పితములు గానిభంగి గలరచిత్తముతో జలకార్య మోపి వ
ర్ణితముగఁ జేతయుం గలచరరిత్రము శూద్రున కిచ్చు సద్గతిన్. 294

క. ఏవిధమున నోపిన యతి, భావముదుగిఖంబు వాపురపని సాదరచే
తోవృత్తిఁ బూని చేయఁ, గా వలయును శూద్రుఁ డది సురగతి నొందించున్. 295

—శ్రీసర్వవర్ణసామాన్యధర్మనిరూపణప్రకారము. శ్లో—

వ. అని చెప్పి సర్వజాతిసామాన్యంబు లగుధర్మంబు లెఱింగించునాదరంబున నమ్ముని
వరుం డి ట్లనియె. 296

సీ. పరధనంబుల కానశరపడక యొడ్లను దన, యట్ల కాఁ జూచుచు శ నఖిలవస్తు
వులుఁ దోచునడఁగువీరచులచందమునమెఱుం, గులభంగి నని కనికొనుచు నెందు
నాసక్తి లేక భూతాలిపై దయ గల్గి, నడచుట హితము నో శ నడచుఁ జేసి
నది మేల చేయుట శ చదురు గీ డవశతఁ, దొడరఁ బ్రాయశ్చిత్తదోహలమున

తే. వేగ తొలఁగించు లొప్పెడుశవెరవ యెమ్ము, లేనిజంతువుఁ జంపి త్రిశ్నానములను
ద్వాదశ ప్రాణసంయమశనాదరమున, నొక్కయపవాసమునఁ బాపరయుక్తివాయు.

ఆ. అస్థి గలిగి హీనశమగుజంతు వైనఁ ద, ద్విగుణవృత్తి వలయుఁ శ బ్రగుణజంతు
వునకు నలుమడించుకొనునది నరమాత్ర, హింస యష్టగుణకృతీహఁ బాయు.

క. హీననరునట్ల గుఱ్ఱము, నేనుఁగును మనుష్యవధ మరనేకాబ్ధికభి
క్షానిరతి ప్రభృతిసుక, ర్తానుష్ఠానములఁ గాని శ యఱుగ దలఁతులన్. 299

తే. కల్లు ద్రావుట గురుతల్పరగమన మధిక, పాతకము లివి ప్రాణముల్ శ వాయఁ బెట్టి
చేయు ప్రతికారములఁగానిర చెడవు గోధ, రాద్యధికదానములనై నరనఱుగవండు.

క. ఇవి యెఱిఁగి యెపుడుఁ బరలో, కవిభీతి మనంబునందు శ గల్గి సకలభూ
తవిషయదయ నూనినయ, ట్టివాఁడు గీ డెల్లఁ బో నరడిచి మే లొందున్. 301

- క. ఈనెటిఁ గనికొని శూద్రుం, డైనను గ్రమవృత్తి నవ్యశయం బగుపదముం
గానం బడయుట గల్గును, వానికి నియమములత్రోవ శ వలవక యునికిన్. 304
- వ. అని నిర్దేశించి యరిష్టంబు లెఱిగింప ననుకంప పుట్టుటయు. 305
- సీ. పురుషు హిరణ్మయ శ నరుఁ డెవ్వఁ డుత్తర, మునఁ గాంచు దక్షిణశముఖత నుండ
నతనికి వర్షత్రయమున మృత్యువు వచ్చు, రవిమండలంబు నిశ్చిభముగాఁగఁ
గనిన రెండేడులఁ శ గౌముదిఁ దననీడఁ, దూఱు సూచిన నొక్కరయేట సది వి
మాళి యై యున్న పరశ్వాసమాత్రంబునఁ, గర్ణముల్ కరములఁ శ గదియమూసి
- ఆ. కొనినయపుడు ప్రాతః శ విన కున్న నెలనాళ్లఁ, గర్ణములును నాసికయును బట్టు
గదల వికృతవర్ణకత పండ్లఁగన్నులఁ, గలుగ నాడ మరణ శ మొలయు నంద్రు.
- వ. అట్లు వ ర్తిల్లునరిష్టంబులం దెయ్యవి దోచినం గలంకం బారయనియంతరంగంబు
తోడఁ దృష్టాకలితం బై నసంసారంబునందలియాసంగంబు వదలి హృదయం బేకా
గ్రంబుగావించిమనీంద్రనిర్దిష్టనిర్మలధ్యానక ర్తంబులం దగిలియుండేనేనిగాలాం
తక ప్రసాదంబు వడయుం దెలివికొఱంతం గాలగోచరత్వంబు నొంది పై శ్వరాజన్య
విప్రకులంబులం దత్తద్విధసంపత్సమృద్ధంబులుఁ బ్రబుద్ధంబులు నగువంశంబులం
గ్రమంబున జన్మించి. 305
- క. అయ్యొక ర్తంబులదెన, నెయ్యం బెనలారఁ గలిగి శ నియమనిరూఢం
ఁడియ్యన యన సుకృతంబుల, నయ్యెడు సౌఖ్యంబునిహమునందుఁబరమునన్. 306
- తే. అనుభవించుచు గమనంబు శ నాగమనము
నాచరించుచు బ్రహ్మసభాంత మైన
పుణ్యలోకనికాయంబుఁ శ బొంది యెల్ల
నెఱిఁగి యూహించి యిట్లని శ యెడఁ దలంచు. 307
- క. ఇవి యెల్ల నశాశ్వతములు, భవమరణాకలితములును శ బటుసంసారో
ద్భవదుఃఖియుక్తములు సుఖ,లవయుతములు వీనియందు శ తౌల్యం బేలా. 308
- వ. అని తలఁచి యపునర్భవకారియు ననధికంబును నచలంబు నగుధర్మంబునుగోరు
చుండు నకృతక ర్తఫలంబు నొందను గృతక ర్తఫలంబు దొఱంగను నెవ్వరికివశంబు
గామి ధృవం బగుటంజేసి కృతక ర్తవిశేషంబున నతండు వాసవాదివరిష్టసహవా
సంబున వర్తించి. 309
- తే. పుణ్యఫలకాలమునయంతరమున నితాంత
సంప్రబుద్ధజనంబువంశమునఁ బుట్టి
బ్రహ్మసంస్కారముల నెల్లఁ శ బడసి యతిధి
దేవపితృకోటులకుఁ బరితృప్తి పేసి. 310
- తే. భార్య పుత్రు లాదిగఁ గలశాశనంచ
యంబు నిరసించి యతిధర్మ శ మాచరించి

యిలు వెడలి గురుశుశ్రూష శ సలఘుసాంఖ్య

యోగశాస్త్రరహస్యైకశయోగ ముంది.

311

సీ. పుణ్యంబు లైనయశరణ్యంబులను శూన్యగృహముల దేవతాగృహములందు
గురాలను నిలుచుచుచుగడుపు భిక్ష నొనర్చి, యొకచోటమరగకరయెల్లమియును
వలపును నెడలి నిరర్థ్యంబువృత్త వాటించి, మమత యశాంకృతి శ మాని నిత్య
తృప్తాత్ముడను జనార్ధనత్వరహితుండు, నై గమ్యదేశ యొక్క శ ఉపగ లేక
ఆ. మెలగుచుండి ఐక్యరథము దొడిమఁ బాయు, పగిది గుణచయంబు శ బాసి యక్ష
యంబు సచలమును నిరరామయంబును నగు, పదముఁ జెందు శుద్ధభావ మెనఁగ.

వ. అని చెప్పి.

313

క. భిక్షుకుఁ డిమ్మెయి నీడముఁ, బక్షి విడుచునట్లు మాయఁ శ బాసి యభేద్యం
బక్షర మనుతత్త్వంబును, సాతాత్మ్యతః గూర్చి నిలుచు శ శాశ్వతపదవిన్.

314

వ. అమృతానుభావుండు సంసారసాగరంబు గడచుటయ కా దాశ్రితులనుం గడపం
జాలి యుండు.

315

ఉ. కావున బిక్షుఁ జెంది ప్రియశాసిత శూద్రుడు గొల్పునేని సం
భావితఁ డై సయాతనికృతపారస మాని తదీయసంగవి
ద్రావితకల్మషం డయి చిరరక్రమవృత్తిత నూయి గ్రొచ్చి నీ
ర్వావిరి గన్నయట్టులు శివం బగుతత్త్వము గాంచు నెమ్మెయిన్.

316

తే. అఖలజనులకుఁ బరమపరదాభిలాష

నృత్తి సామాన్య యది యొండుశవెంట శూద్ర

జనములకు నెట్లు వొరలిన శ సఫల గాదు

దాని భిక్షుకసేవ సరత్ఫలతఁ గూర్పు.

317

—పరాశరమునిప్రశీతధర్మవిశేషంబు భీష్మండు ధర్మజనకుం జెప్పట.—

తే. వర్ణముల కెల్ల నింద్రియశ్వాప్తినిగ్ర
హంబు వలయు నియ్యది గన్నరయంతఁ దృప్తిఁ
బొంది యొం డాసపడ కున్న శ నొందు సాధు
జనులు వెడకుననామయశసత్పదంబు.

318

తే. పరమ మైనయీధర్మంబు శ వట్టి పాప
యోను లగుకామినులును వైశ్యులును శూద్రు
లును సుగతి గాంతు రనిన సరజ్జనతఁ బరఁగు
బ్రాహ్మణులకు రాజులకును శ బ్రతే సుగతి.

319

వ. అని చెప్పి వెండియు.

320

సీ. బోధ మక్షీణపాశపునకుఁ గల్గదు సద్గురుండు సెప్పుంగ సంశ్రుతము లైన
పనులఁ బాపంబులు శ వాసిన నిర్మల, జ్ఞానోదయం బగు శ దాన గర్వ

ముదయింప వచ్చిన శ్రీ నుమపంగ వలయు గ,ర్వంబున గురుసమారాధనంబు
వదలిన నాబోధరవైభవ మెడలిన,యంతటఁ బోక కీ శ్రీ డావహిల్లుఁ

ఆ. బరమబోధమునకు శ్రీ ఫల ముపశాంతిగా, నెఱిగి యెంతబోధ శ్రీ మెక్కు డయ్యె
నంతశాంతుఁడగుచు శ్రీ ననవరతంబును, గురునిఁ గొలిచిమేలు శ్రీ పురుషుఁడొందు.

సీ. రక్షించునది యుదరంబు శిశ్నము ధృతిఁ, బాణిపాదములు దృశ్యాటవములు
వినుఁ డింద్రియంబుల శ్రీ మనమును మనమున, బుద్ధి నిశ్చైవం బ్రబోధవికచ
హృదయస్థుఁడై ధూమ శ్రీ మెడలినశిఖివోలె, వెలుఁగు దేవునిఁజూచు వెరవుగలుగు
యుక్తుండు గా కేలరయొదవు మహేశ్వరుఁ, గనుట యుక్తాత్ముండు శ్రీ గను సుభ క్తి

తే. నట్టిభంగికిఁ జాలినరయట్టిఁడైన
వికృతిపోడశకంబును శ్రీ బ్రకృతినస్త
కంబు మూల ప్రకృతిఁ జిత్తశకలన నరయ
వికృతియును బ్రకృతియుఁ గానిరవిభునిఁ గాంచు.

322

క. ఇది సాంఖ్యానము దీనిని, మది కలవడఁ జేసికొనుచు శ్రీ మఱవక గురు ని
ర్మదుఁడై కోలువఁగఁగేవల,పదము నతనికరుణపెంపుర ప్రకటముసేయున్.

తే. భిక్షుభావంబుఁ బొంది యీశిక్ష యూఁది
మెలఁగునర్హత త్రైవర్ణిరకులకుఁ గలదు
శూద్రునకు భిక్షుసంసర్గరసులభ మమల
పదము వానికి భిక్షుతఁ శ్రీ బరఁగఁ జనదు.

224

క. పరమజ్ఞానులయొద్దను, బరఁగిన సజ్జుఁడును బోధరభరితుఁ డగు నిరం
తరమేగునమీపసితి, హిరణ్యరుచి గాక మెసక శ్రీ మెసఁగినపగిదిన్.

325

క. గురుశుక్రా సామహిమం, గరుణఁ జతుర్వర్ణహితముగ నిమ్నాడ్కిం
బరివర్ణి తంబు సేసెం, బరాశరమునీశ్వరుండు శ్రీ పారవముఖ్యా.

326

వ. అని సకలధర్మోపదేశధుర్యుం డైనభీష్ముండు పరాశరమునివర్యవాక్యసంచయంబు
సెప్పినం బరితుష్టుండయి పరమవినయంబునం బొండవాగ్రజుం డక్కురుకులాగ్ర
గణ్యుతో నరులు సురలకు వంద్యు లగువారును గల రని విందు వారలవర్తనం
బెట్టి దెఱింగింపు మనిన సతం డతనికి ట్లనియె.

327

సీ. ఇట్లు మాతలి యమరేంద్రుని నడిగిన, ధర్మార్థకామముల్ శ్రీ ధర్మచరిత
వర్తనఁ జెల్లించువారు వామాత్ములు, గోరఁగాఁ దగురూపగుణసమ్పత్తి
గలిగియు వర్జితకాము లయ్యెడువారు, విద్యాధనై శ్వర్యవిషయగర్వ
విరహితు లగువారు శ్రీ విజితేంద్రియులు నిజ,దారతృప్తులుఁ దపోధనము గాధ

తే. తత్పరతఁ గూర్చునులు సత్యవ్రతులును
బరమశౌచులు బహుకార్యపరత లేని

గూఢధర్మలు సన్నాహశోవిదులును

దనకు సభివంద్యులగుట యతండు సెప్పె.

328

వ. అనిన విని ధర్మతనయుండు తటాకవిర్మాణహంపం బగుధర్మంబువిశేషంబు విన వల
తుం జెప్పవే యనుటయును సనిమిషుచదివందనుం జాడరభరితుండై.

329

—❧— భీష్ముడు ధర్మజనకుఁ డటాకనిర్మాణఫలవిశేషంబు సెప్పెట. —❧—

సీ. దేవతిర్యజ్ఞరస్థావరాశ్రయము తటాకంబు విన మట్లుఁ గ గాక యందు
గోకులంబులు సీరు గ గొవి దానికర్తకులము నెల్లఁ బుణ్యచోకముచ కనుచు
సిలోకమున శ్రీయు గ నెక్కుడు కీర్తియు, సతనికిఁ జేయు వర్షాగమమున
సీతున వేసవి గ జెఱువులో సీ రున్న, స్నిహాత్రాదిమరయజ్ఞవాచి

ఆ. పేయఫలము లోలి గ నాయన కనుఁ గట్టఁ, దగినతరువు లిడిన గ సుగతి గలుగు
నిరాసుఖంబుఁ బొందు గ విరాగాదిబహుధికాత, వాగుసౌఖ్య మతిఁడు గ సేసె గాన.

క. సలిలాశయములు సేసిన, సలఘుప్రియ మందుఁ బితృచరయము లూర్ధ్వగతుల్
గలుగును దానం దను కను, తలఁపుచ నది గోరుచుండు గ ధర్మతనూజా.

331

తే. ఛాయ సతిధివర్గంబుఁ బుష్పముల సురగ
ణంబుఁ బండులఁ బితృవివరహంబుఁ బ్రమద
మందఁ జేయు వృక్షంబు ల గ ట్లగుట వృక్ష
రోపణక్రియ మేటిధర్మపు కుమార.

332

క. అనిన విని ప్రితుండై యజ్ఞసవిభుండు గృహస్థధర్మసాకల్యజ్ఞా
సనిహాధి నాదుచిత్తంబున నోలయింపు భవదీయప్రణాళినిలన్.

333

క. అనవుడుఁ దాత యలరి యమ్మనుమనితో నిట్లు అనియె గ మహియును విష్ణుం
డును జేసినసంవాదము, విను మది నీకోర్కిఁ దీర్చు గ విశ్రుతకీర్తి.

334

తే. నన్ను నీ వడిగినయట్లు గ వెన్నుఁ డర్థి
బుజ్జవంబులు మున్నుగ గ భూమిదేవి
నడిగె దానికిఁ బ్రయ మంది గ యమ్మహను
భావ యి ట్లని చెప్పె దోద్భావ మలర.

335

క. దేవా హుతవహపరిచ, ర్యావిధి యొనరించి బలిసమాచరణము భ
క్త్యావేశంబునఁ జేయఁగ, దైవతసంఘంబు సమ్మదంబునఁ దేలున్.

336

తే. అన్నమున దుగ్ధమునఁ బండ్ల గ నైన మూల
కోటి నైనను దను పారునీట నైన
నిత్యమును జేయునది పితృకృత్య మౌపి
వైశ్వదేవ మవశ్యనిర్వాహ్య మనఘ.

337

క. ఆచేతసిదప దానం, బాచరణీయంబు శక్తి గ కనుగుణముగ భి
క్షాచర్య సేయువిప్రుల, వేచి యిడఁగ వలయు నెపుడు గ వేగమ భిక్షల్.

338

- తే. అప్పటికి వారు లే కున్న ర ¹న గ్ర మన్ని
ముఖమునం దైన నిడునది ర సఖుల బంధు
జనుల నతిథుల గురుల భోజనవిధాన
తృప్తులుగఁ జేసి బలివిధిఁ ర దీర్పవలయు. 339
- వ. బలు లుభయ ప్రకారంబులు వానియందు ²ధర్మాధర్మాపధివసరతో జనాదివిషయం
బైన శ్రౌతబలి యేను మున్ను నిర్దేశించినయది యిప్పుడు సెప్పినయది పశుపక్షి
చంజాల ప్రభృతిగోచరం బగుస్తా ర్తబలి యని నిర్దేశించి వెండియు. 340
- ఆ. విను గృహస్థధర్మవిధ మిది యీభంగి, నడపి పిదప భోజనంబు సేయ
వలయు విప్రుఁ డిట్టిరవాఁ డొందు నిహపర, సౌఖ్యసంపదలఁ బ్రశస్త చరిత. 341
- క. అని చెప్పినఁ గృష్ణుండు నె, మ్మన మలర గృహస్థవిధిసమాచరణము ని
ష్ఠ నడపెఁ గ ర్తృశ్రద్ధా, ఘన సీవును నట్ల నడపు ర గార్హస్థ్యాబున్. 342
- క. అది దురితనిరాసము న, భృదయానందంబుఁ జేయుఁ ర బుణ్యయశస్సం
పద నిచ్చు సూర్యలోక, ప్రద మగు దానిఁ గొనియాడు ర భరతవ రేణ్య. 343
- వ. అని యిట్లు భీష్ముండు భీమా గ్రజునకుఁ గృహస్థధర్మ ప్రకారం బెఱింగించె నని
చెప్పుటయు నప్పొరవకులో త్తములసంప్రశ్నోత్తరంబులు మఱి యెఱ్ఱెఱంగునం
జెల్లెం జెప్పవే యనుటయు. 344
- చ. అపగతకామరోషహృదయంతర ఫేలనకల్య నిర్జపా
జపమహిత వ్రతైకపరశసంగధురాధికతాల్య చంద్రమ
స్తపనమయాక్ష కౌస్తుభనితాంతరుచిస్సురితాస్థిదామదీ
ప్తిపటలచారువక్ష మునిరధీస్సుటభావిత దేవసేవితా. 345
- క. సత్త్వాధిష్ఠాన కృతశుభ త్వప్రకటాభిధాన ర భక్తాధీనా
తత్త్వంపదార్థరూపా, తత్త్వసదనదీప ధూతరదైత్యాటోపా. 346
- మాలిని. జగదవనవినోదా ర సత్యజాత ప్రమోదా
సగుణవిగుణభంగీ ర సంయమారామసంగీ
విగతవికృతమూర్తీ ర విశ్వభూత ప్రవ ర్తీ
సుగమగహనభూమా ర సోమఘింశాభిరామా. 347
- ద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కోమనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి
తిక్తనసోమయాజిప్రణీతం బైన శ్రీమహాభారతంబునయానుశాసనికపర్వంబు
నందుఁ దృతీయాశ్వాసము. 348

శ్రీ

హరిహరనాథాయ నమః.

శ్రీ మ దాంధ్రమహాభారతము

ఆనుశాసనికపర్వము, చతుర్థాశ్వాసము.

పరమమహిమనిశ్చల
తాపాదన కేళికాతురకాతిశయమనో
వ్యాపారనిరూఢ స్తు
త్యాపాంగవిలాసలలిత శ్ హరిహరనాథా.

1

—◆— ధూపదీపనైవేద్యంబులఫలవిశేషము భీష్ముడు ధర్మజ్ఞానకుఁ జెప్పెట. —◆—

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కి ట్లనియె.

2

తే. అట్లు గృహమేధిధర్మతత్త్వావగమము
దనకుఁ గలుగంగఁ జేసినతాత కెఱంగి
మనుమఁ డూర్జితభక్తియు శ్ వినయగౌర
వంబు సమధికతావైభవంబుఁ బొంద.

3

వ. మహాత్మా సుమనోధూపదీపనైవేద్యంబు లుత్తమంబు లగుపూజాసాధనంబు లని
వానిం గొని దేవతలం బూజింతురు తద్విశేషం బెఱింగింపవే యని యడుగుటయు
నతం డాదరభరితుం డయి దీని శుక్రుండు బలిదానవేంద్రునకు బలి మనువునకు
మనువు సువర్ణం డనుతపోధనునకు సువర్ణండు నారదునకుం జెప్పి రప్పరమ
ముని నాకుం జెప్పె నత్తెఱంగు సెప్పెద నాకర్ణింపు మని పలికి యప్పుడమి
తేని కి ట్లనియె.

4

నీ. ఓషధు లమృత మర్యయ్యుత్తమవస్తునం, తతిలోనఁ బుష్పవంతములు మేలు
పుష్పముల్ గొని సురశ్రపూజ లొనర్చిన, మానవులకు మంచితమనసు గలుగు
నట్లు గావున సుమరనోభిధానము పుష్ప, ముల కయ్యెఁ దద్ద్రవ్యశ్రపూజ లిచ్చు
నరులకోర్కులు సుమరనస్కృతఁ దీర్చుట, నమరులు సుమనస్కు శ్ లనంగఁ జనిరి

ఆ. కంపు రూపుఁ దెలుపుఁ శ్ గలిగి యకంటక, భూరుహోదులందుఁ శ్ బుట్టినట్టి
పుష్పములఁ బ్రియంబుఁ బొందికైకొండు నిర్జరులు పూజనములఁ గురువ రేణ్య.

- క. నలినంబులు జాజులునుం, దులసీదళములుఁ బ్రభూతరతోషము గీర్వా
ణులకుం జేయును యతా,దులకు జలోద్భవము లెల్లఁ శ దుష్టి యొనర్చున్. 6
- క. అరుణంబులును సకంటక,తరుభవములుఁ గటుకగంధశ్రధామములు నొన
ర్తురు శాస్త్రవాభిచారిక,కరణమున సధర్వమాంత్రికతఁ గునుమంబుల్. 7
- తే. భూతరక్షోగణములకు శ భూపవర్య
తీక్షణ్యగంధపుష్పంబులు శ తృప్తి జేయు
నలఁప దీపు ¹వలచి పరిమళసుకాంతి
భరితములు నగుపువ్వులు శ నరులమెచ్చు. 8
- క. విను దేవాలయమునఁ చిత్త,వనమునఁ బుట్టుకునుమములు శ వలగు వివాహం
బునకును శాంతికపౌష్టిక,ననితాజనరంజనాదిరవ ర్తనములకున్. 9
- తే. కునమములగంధమున దేవరకోటి వాని
దర్శనంబున యత్నులు శ తదుపభోగ
మున భుజంగప్రతాన మీశమూఁడుదేహిఁగు
లను మనుష్యులు ప్రియ మందు శ టనఘ కలుగు. 10
- క. దేవత లర్చకునుమపూ,జావిధిఁ బ్రియ మంది యపుడ శ జనులయెడల నం
భావించి వారికోర్కులు, గావించురు సఫలములుగఁ శ శౌరవనాథా. 11
- తే. సల్లకీజాతనిర్యాస శ మెల్ల దేవ
తలకు మే లంతకంటె ²గుర్గిలము లెన్న
యగలు గంధర్వయక్షోరశగాదులకుఁ బ్రి
యంబు భూపదానము నెడ శ నధిపవర్య. 12
- వ. భూపదానంబులయందు నధికతరంబు కర్పూరధూపం బని చెప్పి మఱియును, 13
- క. సమధురమును గటావును దీ,క్ష్యము నగుగంధములధూపశకలస వరుస హృ
ద్యములు సురయక్షరక్ష,స్సమితులకును దత్ప్రకారశజాతులకు స్పృశా. 14
- తే. తగినయట్టిధూపము దేవరతలకు నిచ్చి
పరమపుష్టియు నాయువుఁ శ బడయుఁ గర్త
యక్షగంధర్వపన్నగరరాక్షసులును
ధూపమున మెచ్చి కోర్కు లిరత్తురు కుమార. 15
- క. మలయజము నగలు మఱియుం, గలుగుసురభివస్తువులు నిశామప్రియదం
బులు వైహారికధూపం,బులయెడ మానవులచిత్తములకు సరేంద్రా. 16
- ఆ. ³దైవతార్చనపుడు శ తామసభూతర,క్షోమఃఖంబు లై నశకుత్స్మితపు
జాతు లెల్ల దీపశన్నిధి నడఁగు న, ట్లగుట దీపదాన శ మధికఫలము. 17
- క. ఆలోకదాన మన భూ,పాల పరఁగు దీప మీగి శ భావము సద్ధ

- ర్థాలోకనశీలం బగు, నాలెస్స యొనర్చినట్టిరయతనికి నధిపా. 18
- తే. ఘృతము సాలమి వర్తి నిరకృష్ట యగుట
దగ నమర్పించి పెంచుట శ ధరణినాథ
కానియవి దీపదానవిరధానమునఁ బ్ర
కాశవస్తువు దృఢదీప్తికముగ వలదె, 19
- వ. అని వెండియు, 20
- క. ఒరు లిచ్చినదీపం బప,హరించి తత్పాతకమున శ సంధుం డగు భూ
వర రధ్యాసభ గుడిపై, గిరి దీపం బిడి విభూతిరకిం బాత్ర మగున్. 21
- తే. ఆలనేయి ముఖ్యము మహిషాదిమేష
జనితఘృతములుఁ దైలంబు శ మనుజనాథ
మధ్యమము లగు మేదోస్థిరమాంసరసము
లరయ నింద్యముల్ దీపసరమర్పణమున. 22
- క. జ్యోతిస్సాలోక్యకులో, ద్యోతనమహిత ప్రకాశయోగంబులు పు
త్రా తెచ్చు దీపదానము, దాత కొనఁగు నమరపూజితనుభిత్వంబున్. 23
- క. దేవతలకు నగ్రపుసం, భావన నుపహార మిచ్చి శ పదపడి కుడువం
గా వలయు నట్లు సేయని,ధీవిరహితుఁ డనుర యగుట శ దెల్లం బధిపా. 24
- వ. కావున, 25
- క. తనయింటఁ గలుగునన్నము, మును దేవతలకు నివేద్యముగఁ జేసి ప్రజా
మనియమసహితసమర్పణ,మునఁ గృతకృత్యుఁడుగ వలయుఁ శ బురుషుం డనఘా. 26
- వ. పూజకుండు శక్తిసంపన్నుం డయి యొనర్చిన. 27
- క. తిలపిష్టము దధిదుగ్ధంబులు మఱియును ధూపములును శ బుణ్యాపరిమళం
బులు నగుపదార్థములు విబు,ధులకుంబ్రయ మొనఁగు బలివిరోధులఁ గురుముఖ్యా.
- క. ఉపహారసమర్చకుఁ డగు,సుపురుషు గృహదైవతములు శ శుభములఁ గూర్చుకొ
న్పవర తత్కర్మరహితుఁ, గృహ లేక నితాంతవిఘ్నకృత్యుం జేయున్. 29
- ఆ. రక్తమాంససహితరథ క్తపిండముల ను
ల్లసితలోహితా క్తరలాజములను
సురను బలి యొనర్ప శ నురగయతౌసుర
ప్రముఖభూతములు శుభంబు లొనఁగు. 30
- క. సామ్యాసామ్యబలులు విను, సామ్యాసామ్యప్రకారజరనకృత్యంబుల్
సామ్యసృపోత్తమ యయ్యై,కామ్యముఁ దత్తత ప్రపూజ్యరకరణిం జేయున్. 31
- క. అగ్రప్రదాయి వర్ణన,మగ్గుడు బలయుతుండు బుద్ధిమంతుండు లోకా
నుగ్రహపాత్రము శాత్రవ,నిగ్రహశక్తుండుఁ దత్త్వనిష్ఠుండు నగున్. 32
- వ. అనిన విని యజాతశత్రుండు గంగాపుత్రుతో సుమనోధూపదీపబలిప్రదానం

బులఫలవిశేషంబు లింకను విన వలతుం జెప్పవే యనుటయు నప్పురుషవరుం
డాకురువంశవరున కి ట్లను నహుషువృత్తాంతంబున నది విస్పష్టం బగు వినుము
చెప్పెద.

33

— శ్రీమృదు ధర్మజునకు నహుషునిధూపదీపదానవిశేషంబు నెప్పట. —

సీ. నహుషుడు భూపాలశనము సేయు చుండి రా, జన మించుకయు లేక శ సత్త్వనిష్ఠుఁ
బుష్పంబులను భూపశముల దీపముల నివే, ద్యంబుల సమరుల శ కర్ష లిచ్చుఁ
బితృసంతతికి వీనఁ శ బ్రీతి యొనర్చు రా, శునయశుభుతభుశజంగమాది
తర్కణంబులు నర్హతానిరూఢములుగా, నివి గొని యొనరించు శ నిట్లు నిత్య

తే. నిరతిఁ జెల్లించి తత్ఫలపరిణతిప్ర

దీప్తతేజోవిశేషసంప్రాప్తదేవ

రాజ్యుఁడై సురమునిగణాపూజ్యభావ

మహిమఁ బొందియు దీనిఁ దా శ మఱవఁ డధిప.

34

క. సురలఁ బితృదేవతలఁ ద, త్పరతను ము న్నెట్టు లట్ల శ పన్నుగ నమ్య

కృరితృప్తులఁగాఁ జేయుం, బరమకుసుమధూపదీపశబలిదానములన్.

35

తే. దానఁజేసి తదీయమరహానుభావ, మంతకంతకు నగ్గల శ మగుటకతనఁ

దగియె మునివరవాహనశ్రత్వంబు నమృ, హాద్యుతికి వేయు నేల యశవద్యరహిత.

36

క. విను మనుజేంద్రుల కెవ్వరి, కిని లేనివిశేష మతనిరకిం గలుగుట గ

ర్వనిరూఢి నొంది దుర్వ, ర్తనపరుఁడై యాతఁ డజగశ్రతత్వముఁ బొందెన్.

37

ప. అట్టియెడనుబూర్వంబుననుం జేసినపుష్పాదిదానపుణ్యవిశేషంబులమహానుభావంబు
వలన నవ్వసుమతీశ్వరు శపించినమునీశ్వరుండు సదయుం డయి శాపమోక్షంబు
నిర్దేశించెఁ దత్ఫలవిశేషంబునన య శేషదోషనిరసననిపుణుండ వగునీ వప్సణ్యాను
ష్ఠానంబున కొదవి తని చెప్పి వెండియు.

38

తే. పాండవాగ్రజ నహుషుండు శ బ్రహ్మసభకు

నాత్మ గృహమున కరిగినయట్ల యరిగె

నట్టిపెంపును జనవిభుం శ డవ్విశిష్ట

దానఫలమునఁజూవె పొందంగఁ బడసె.

39

క. అని పలికి భీష్ముఁ డి ట్లను, విను మెందును దీపదానశిధి మే లనిశం

బును జేయ నూర్ధ్వలోకం, బును గ ర్తకుఁ బరమదివ్యశోధము నిచ్చున్.

40

క. ఎన్నివిమిషములు దైవత, సన్నిధి వెలుంగంగఁ జేయు శ జనుఁడు ప్రదీపం

బన్నిసురవత్సరములు ను, ఖోన్నతి సన్నుతుల నాతఁ శ డొప్పు దివమునన్.

41

క. అనిన విని ధర్మజుడు శం, తనుతనయునితోడ విప్రశ్రధనము నపహరిం

చినయాతఁ డేగతిం జను, ననుటయు నతఁ డిట్లు లనియె శ నన్నరపతికిన్.

42

క. దురితము లనేకములు గల, వరయంగ లోకమున వానిరయన్నిటికంటె

- ధరణిసురధనము పాపపుఁ, డెరువునఁ గొను టధిక ముండు శ్ర ధీరవిచారా. 43
- క. భూసురధనాపహరణము, సేసినఁ గులనాశ మగుట శ్ర సిద్ధము దానం
జేసి యగును జండాలు,¹ త్యాసంగము చమరభవమునందు నశేంద్రా. 44
- వ. ఒక్కయితిహాసంబు సెప్పెద నాకర్ణింపుము. 45
- ఆ. ఊత్త్రబంధుఁ డనఁగఁ శ్ర గలఁ డొక్కచరపతి, యతఁడు మాలవానిశ్రనధికదుగిఖ
భాగిఁ గాంచె గాలిఁ శ్ర బజచువిప్రజ్ఞేత్త్ర, తలము రేణువునకుఁదలఁగి చనఁగ. 46
- క. కని యీధూళికే గడు రో, సినకారణ మేమి యనుడుఁ శ్ర జెప్పె నతని కి
ట్లని యవ్తూలఁడు దొలుబా, మున నే నొకవిప్రుకొడుక శ్ర మునులు నుతింపన్. 47
- ఆ. పరమనిష్ఠతోడ శ్ర బ్రహ్మచర్యవ్రత, మాచరింతు భిక్షితాన్న మొక్క
నాఁడు వేడ్కఁ బుణ్యనదితీరమున భుజిం, పంగఁ దలఁచి చనఁగఁ శ్ర బాప ²మడరి. 48
- క. ధరణీదేవజ్ఞేత్త్రము, పరాగపటలంబు బహుశరవచంబుగతి
బరఁగి నరనాథ నా దగు, కరంబుచన్నమునఁ బట్టెఁ శ్ర గడు సాంద్రముగన్. 49
- క. ఆదూళితోడఁ గుడిచిన, నీమర్దన్తంబు వచ్చె శ్ర నిది యెఱిఁగెడునం
వేదనము పూర్వపుణ్యఫలదయమునఁ గలిగె నిన్న శ్ర యొకకల గంటిన్. 50
- వ. దానిం జెప్పెద సవధరింపుము. 51
- క. ఒకవిప్రవరుఁడు ననుఁ గని, యకటకటా యనుచు నిలిచి శ్ర యడలకు మీదుగి
ఖకలాప మెల్లి వాయును, సకలంబును ఊత్త్రబంధుశ్రసంవాదమునన్. 52
- క. అనియె నని చెప్పి వీడ్కొని, చని మృతుఁ డై తొంటిబహుశ్రసత్కర్మంబుల్
దను నుత్తమపదమునకుం, గొనిపోయిన నిత్యసౌఖ్యశ్రకుం డై యుండెన్. 53
- వ. అనిన విని యజాతశత్రుండు గంగాపుత్రుతో నాకలోకం బేకప్రకారమనోహరి
యైయుండునో బహుప్రకారప్రమోదియై వెలుంగునో యెఱింగింపవేయనుటయు
నతండు పుణ్యకర్తంబు లనేకవిధంబులు గావే కావునం దత్తదనురూపానేకస్థానం
బై నాకంబు నిశ్శోకంబును నస్తోకసుఖకరంబును నై కరం బొప్పు చుండు గౌతమ
శతక్రతుసంవాదం బనునితిహాసంబు విను మది భవదీయప్రశ్నంబునకుఁ బ్రాదేశ
విశదీకరణం బగును త్తరం బై యుండెడు గౌతముం డనుమహాద్విజుండు వనంబు
నం దపంబు సేయు చుండి శుండాలశిశువుం దల్లి లేనిదాని నొక్కడం గని
కారుణ్యంబు వొడమి పుత్తునింబోలె బెనిచె నయ్యెనికొదమ కాలక్రమంబున
మేటియేనుం గయి మెలంగుచుండె నక్కాలంబున భూపాలనంబు సేయుధృత
రాష్ట్రుం డనురాజునాకారంబు దాల్చి నాకపతి యయ్యెడకు వచ్చి యవ్వారణ
పతిం బట్టి తనకుం గొనిపోవువాఁ డై దీని నా కి మ్మని యమ్మనిపతి నడుగుటయు
నతండు. 54

తే. ఇ ధములు దెచ్చియిచ్చు నేరనిచట లేని, సమయమునఁ గాచు నీపర్ణశాల మర్త్య

బుద్ధియుత మిది యీదంతిఁగ ర బుద్ధుఁబోలెఁ, బెనిచినాఁడ నీకీజాలర మనుజనాథ.

—❦ ఇంద్రునకు మతంగమహామునితో నైననంబాదము. ❦—

వ. అనుటయు నాకృత్రిమజనవిభుండు.

56

చ. మునులకు నేనుఁ గేటికి నగ్రమూల్యపుగోవులఁ బుచ్చికొమ్ము వే
యనఘ పసిండి నీవలసినంతయు నిచ్చెద నన్న తై శవం
బున నిది దల్లి లే కునికిఁ గ బుట్టినయక్కటికంబుపెంపునం
బెనుచుటఁజేసి దీనిపయఁ గ బ్రేమము నామదిఁ గల్గు భూవరా.

57

క. కావున నొల్లను బదివే, ల్లోవుల నిచ్చినను నిమ్మరకోటి యొనఁగినం
బోవయ్య యేను మొఱ యిడఁ,గా వావిరిఁ గొనఁగఁ దగునె ర కరిపతి నీకున్.

58

క. అని మునిపతి వలికిన నజ్జనపతి వాహనము గాఁగ ర సామజముం గై
కొనఁ దగదె రాజులకు ని, ట్లనఁ దగునే నీకు విడువు ర హ స్తిఁ బ్రియమునన్.

59

వ. అని రాజనంబు దోఁపం బలుకుటయు నప్పరమద్విజుండు పుయిలోట దక్కి యి
ట్లనియె.

60

తే. పుణ్యకర్తులు హర్షంబుఁ గ బొందఁ గనుట, పాపకర్తులు శోకా ర్తిరపాలుపడుట
యెచటఁ గల్గు నజ్జమునభ ర కేఁగుదెమ్ము, దంతి నచ్చట నిచ్చెద ర ధరణినాథ.

61

వ. అనుటయు నతండు.

62

సీ. వినుము నా స్తికు లగురజనులుఁ బాపా త్తకు,లును గాక యేను వగత్తునె ముసింద్ర
యచటికి నన్న నరయ్యముఁగు పుణ్యుండు తదీ,యాదరం బాప్ప దేయనియె విప్రుఁ
డమ్మాట కవ్వభం ర డప్పఁ బ్రోచునతండుఁ, దల్లికిఁ దండ్రి కరత్యంతభ క్తి
గలవాఁడు నమ్మేలు ర గను నందు రా నొల్ల, నని పల్కెఁ బల్కిన ర న త్తపస్వి
తే. రమ్ము మందాకినికిఁ ద త్తరటమ్మపొంత, హ స్తి విడిచెద ననుమాట ర యాడ నాతఁ
డతిథిశిష్టాన్నభోజులరన ప్ర తిగ్ర,హులును గండ్లదినరకు సేరయుదు నెయచటు.

క. అనినను ముని మేరువనం,బున నీ కొప్పింతు గజముఁ గ బోద మనుడు న
జ్జననాథవరేణ్యుం డా,తనిమోమునఁ జూడ్కి నిగుడ ర దరహాసముతోన్.

64

క. మృదువులు సత్యోపేతులు, సదయులు భూతహితు ¹లందుఁ గ జనుజనములు నా
కది యేల వేడ్క నిదె వ,చ్చెద నొండొకమంచిచోటు ర సెప్పు మనవుడున్.

65

క. నారదమునినాయకునివి,హారస్థల మైనవనమురనం దిచ్చెద నీ
వారణము నచటు కిన్నర,ధీరమ్యం బప్పరోమరతిప్రియ మనఘా.

66

సీ. అనిన గౌతమువల్కు ర విని గీతనృత్యాది,చతురు లై దేవతాసన్తుసింద్ర
హర్షంబు గావించురనట్టివా రచ్చటి, కరుగుదు రే నొల్ల ర నచ్చ టనియె
నరపతి యు త్తరరకురుభూము లనిమిష,కమనీయములు సర్వరకామ్యవర్షి
యగు నందు వాసపుండట వచ్చి కరి నొప్పఁ,గొను మని పలికె నగ్రమునివరుండు

తే. కామహింసారహితులకుఁ గాక నాకుఁ

దరమె తత్ప్రదేశం బని న దర్పఘటితి

నాడెఁ బతి దాని కాభూసురరాగ్రగణ్యుఁ

డిందుగృహమున నిత్తు ర న మ్మిథము ననుడు.

67

క. దానరతులు సక్షము లా, దానవిముఖు లందుఁ బోవునతరముజనులు నా

కా నెలవు ¹సెలవు లే దని, మానవపతి వలుక ముని సరమధురవచనుఁ డై.

68

వ. అన్నరనాథుతోడ.

69

సీ. రవిపాల నిచ్చెద న రమ్మ కుంజరముఁ జే

కొనుటకు ననిన నరజ్జనవిభుండు

నుతతపస్వధ్యాయశరతులకు గంతవ్య

మచ్చోటు నా కేల న యనుడు వరుణ

పురిఁ గుంభిఁ గైకొను న పాద మన్న మునిఁ జూచి

యగ్ని హోత్రము నిష్ఠిరయజనములును

గలవా రరుగుదురు న గాక యన్నెల వొల్ల

నని యాడె భూపతి న యతని కాతఁ

తే. డిందుకడ మర్త్యకోటికి న నిష్ట మచట, గారు నీ కిత్తు నని చెప్పె న శూరయాజి

వేదిశతవర్ష పురుషులు న వోదు రందు, దాని నేఁ గోర నని పత్కైధరణివిభుఁడు.

వ. పలికిన నప్పరమతపోధనుండు.

71

క. రదిఁ గొను మచ్చోటను వే, పాద ప్రాజాపత్యలోకమున కనవుడు నా

కది యేల యశ్వమేధుల, పద మనియెం బతి తపస్విరపతి యాతనితోన్.

72

చ. అపగతమోహశోక మగునట్టిది గోగణలోక మిత్తు మ

ద్విపవరు నందు నీ కనినఁ న దీర్ఘనిషేవులు గోప్రదానపు

ణ్యపరులు బ్రహ్మచర్యనియమాధ్యులు నచ్చటి కేఁగువారు దా

నిపయిఁ బ్రియంబు నాదుమది న నెక్కొన దక్కడ కేల వచ్చెదన్.

73

సీ. అని ధృతరాష్ట్రుఁ డాడెన ముని శీతోష్ణ, సుఖదుఃఖమిత్రాదిరముఖము లైన

బహువిధద్వంద్వముల శపరఁగవు బ్రహ్మలోకమున నయ్యెడ సామరజము హరింతు

గాని ర మ్మనుడు నరమ్మా నవపతి యసం, గులుఁగృతాత్ములు ప్రతాపచలితమతులు

నధ్యాత్మనిరతులు న నందుఁ బోదురు గాక, యచ్చటు గాన శరక్యంబె నాకు

తే. నవనిసురవర్య యన రాజు నతఁడు సూచి

మునిమహత్తరుఁ డే నిన్ను న ననిమిషేంద్రుఁ

గా నెఱింగితి నెల్లలోకములఁ దిరుగు

దెచట నైన బొందదు గదా న యెగ్గు నిన్ను.

74

- చ. అనవుడు మ్రొక్కి యింద్రుడు మరహాత్మ మతంగజహేతువాడవ
ర్తను ననుఁ బంపు నీపనువు శ దక్కొని చేసెద నన్నఁ బుత్రుఁ డీ
వనకరి నాకు సాధుజనశ్రవత్సల యిమ్ము కరంబునెమ్మి దీ
ని ననియె సాంత్యనంబుగ మునిప్రవరుండు కులప్రదీపకా. 75
- వ. అనిన విని యింద్రుం డిట్లనియె. 76
- తే. కరి సెలంగి నీమీఁదఁ బురస్కరము సాచి
మూరుకొనియెడు నడుగులశ్రమాల నిల్చి
ముద్దు ¹గురియుచుఁ బలుమఱు శ మ్రొక్కు నిట్టి
దాని ని న్నేల పాపుదు శ మాననీయ. 77
- మ. నను నే డాచెద నన్న నేబుధులుఁ గానం జాల రక్షణబో
ధనసంపత్తి నెఱింగి తేర్పడ మునీంద్రా రండు నీవు భవ
త్తనయుం డీకరియున్ నితాంతసుఖనిత్యం బైననాకంబునం
దనపాయస్థితి మత్సఖత్వమునఁ బెంపారం బ్రవర్తింపఁగన్. 78
- ఆ. అనుడు సంతసిల్లి శ యట్ల కా కనిన న, మ్మునివరుండుఁ గరియు శ మున్ను గాఁగ
నేగ దివమునకు మర హేంద్రుండు నమ్మెద, భరితుఁడగుచుఁగురునృపాలవర్య. 79
- క. అనిన విని భీష్ముతో న, జ్ఞనపతి యిట్లనియెఁ దపము శ సారపుధర్మం
బని యూఁది మీరు సెప్పుదు, రనఘా లేకుండునే తరదధికం బొక్కఁడున్. 80
- వ. అనుటయు నాదేవప్రతుం డానర దేవోత్తము నర్చిలి నాలోకించి. 81
- ❦— భగీరథునకు బ్రహ్మతో వైససంవాదప్రకారము. ❦ —
- శ్రీ. వినుము ధర్మము లెల్ల శ వినుతకృత్యంబుల, తప మెన్ని యెన్నఁగాఁధర్మమెందుఁ
గలదు తపం బనఁగగా నియతాశన, త్వము భగీరథుఁడు పర ద్దజునిసభకు
నరిగిన నతనితో శ నద్దేవుఁ డిందుల, కతులని ర్మలతప శ మాచరింప
కరుగుదేరంగ నెవ్వరికిని రా దెల్లు, వచ్చితో యనిన నశ్వసుమతీశుఁ
తే. డేను గోదానములును భూరదానములును
గన్యకాదానములుఁ దీర్థరకలనములును
రాజసూయాశ్వమేధాధ్వరములుఁ బెక్కు
సేసినాడ వచ్చుట దానఁజేసి కాదు. 82
- మ. అవనీదేవత లొక్కఁడం గ్రతువిధిశ్రవ్యానక్తు లై యుండఁ ద
త్ప్రవిఘాతంబులు దోచె నేను రణసంఘంభంబునకా వారి కు
త్సవ మొందించితి వానిఁ బాపి ముద మందకా వారు నకా బ్రహ్మపా
ల పరిష్టావ్యయసౌఖ్య మొందు మని లీరలం జెప్పినకా వచ్చితిన్. 83
- తే. ఆకలియు నీరువట్టును శ నాదరింప

కేను విప్రులపని సేసి శ్రయిట్టిమహిమఁ
గంటి నియతాశనత్వమ శ్ర కాక తప మ
సంగ వే ఁడె ధర్మాభిరనంద్యహృదయ.

84

చ. అనుటయు బ్రహ్మ యవ్విభున శ్ర కర్చన లిచ్చి తగంగ గారవి
చె నధిప సీప్ర విప్రుల భరజంపుము సంయమితాశనుండ వై
యని దివిజాపగానుతుఁడు శ్ర సాదర భాషణవృత్తిఁ జెప్పిన
న్వని ముద మంది ధర్మజుఁడు శ్ర నెమ్మి దలిర్పఁగ నమ్మహాత్ముతోన్.

85

క. పురుషుఁడు శతాయువను శ్రుతి, పురుషవరా బాలురైన శ్ర బొందుదురు మృతం
జర మగు నేమిట నాయువ, చిర మగు నెద్దానఁ జెలియఁ శ్ర జెప్పము కరుణన్.

87

వ. అనుటయు నయ్యఖిలధర్మవేది యవ్విభున కి ట్లనియె.

తే. అనఘ యాచార మాయువుఁ శ్ర జెనుచు సదియ

కాదు శ్రీయును గీర్తియుం శ్ర గలుగఁజేయు
విను దురాచారుఁ జాయువుఁ పెనువుఁ బొందఁ
డతని సర్వభూతంబులు శ్ర నభిభవించు.

88

క. కావున నాచారపరత, భూవర మేల్ సాధుజనులు శ్ర వోవుతెరువు సం
భావించుట యాచారము, దా వర్ణాశ్రమసమ్మర్థతం బరఁగు నృపా.

89

ఆ. గురునిమాట సరకు శ్ర గొనమి దుశ్శీలత

పిట్ట పుడుక గోరు శ్ర పిసుకఁ ద్రుంపఁ
గఱవ మరగు టుదయశ్రకాలాస్తమయసమ
యముల భానుఁ జూచు శ్ర టాయు వడఁచు.

90

క. విను క్రోధంబును హింసయు, నన్యతంబును లేమి సంధ్య శ్ర తైనం దదుపా
సనము సురపూజనము చే, పొనరించుట చిరతరాయు శ్ర పొనరించు నృపా.

91

క. పరదారగమన మొప్పుదు, పురుషున కది యెల్ల పాపములకంటె నరే

¹శ్వరవర యాయుస్సంక్షయ, కరంబు తద్వర్జనంబు శ్ర గడు మే లరయన్.

92

క. ²పరదారలయందును సఖి, గురువృద్ధనృపాలబాలశకులబాంధవభూ

సురవైద్యభృత్యబుధనా, గరకులసతు లాయువునకుఁ శ్ర గడుఁ జే టవఘా.

93

వ. అని చెప్పి.

94

క. మే లివి గీ డివి యని భూ, పాలక యేఁ జెప్పినట్టిరపను లెఱుఁగుము నీ

వోలిన యాయువుఁ జెనుపం, జాలు ననియు నపహరింప శ్ర శక్తము లనియున్.

95

తే. తగనియది యెద్ది యైన వ్రతంబు వూని

నూన నోపిన నాయువు శ్ర మాల్పకుండు

నంతటన పోవ దాయు వ్రత్యంతవృద్ధిఁ

- జేయుఁ దగినది సేసినఁ శ జెప్ప నేల. 96
- న. అని పరిభాషించి. 97
- క. దేవగృహముకడ వీధిని, గోవాటమునందు రచ్చకొట్టముపొంతన్
భూవర సస్యములను వి,ష్టావిస్యజన మొప్ప దండ్రు శ చారి త్రవిదుల్. 98
- ఆ. ప్రాజ్ఞులుండు నార్ద్రశరపాదుండు నై భోజ
నంబు సేత మే లశనంగ విందు
నిలిచియుండి కుడుపు శ నింద్య మమైయి మూత్ర
సర్జనంబుఁ బాపశరణి యండ్రు. 99
- క. అనలము గోవును బ్రాహ్మణుఁ, జన దెంగిలితోడ ముట్టఁ శ జంద్రార్కులఁ జూ
డను నమైయిఁ దగ దాసన,మును గాంస్యము ననఘ భిన్నశములు వర్జ్యంబుల్.
- ఆ. వృద్ధ వచ్చునపుడు శ విను బాలుప్రాణంబు
లెగయఁ జూచు నతని శ కెదురు లేచి
ప్రణతిఁ జేసెనేనిఁ శ ¹బాదునఁ బడి యవి
దొంటియట్లు నిలుచు శ దురితదూర. 101
- తే. అధ్యయనమున మస్తకం శ బంటుటయును
నిద్రయును నశుచితతోడ శ నింద్యకోటి
శిరము గ్రోకంగఁ దగ దిరుశసేత మస్త
కంబుతైలంబుఁ బూయఁగాఁ శ గాదు మేన. 102
- సీ. వైరనిర్బంధంబు శ వలవదు గురునితో, నతఁడు కోపించిన శ ననుసరించి
తేర్చుట మేలు నిరదించుట గురునెడ, నసృత మాడుట యాయు శ వపహరించు
విప్రగోక్షత్రియశ్రవృద్ధదుర్బలభార,వహగర్భిణులకు నీ శ వలయుఁ డెరువు
మాన్యభూదేవుని శ మంగళంబుల వన,స్పృతులను వలగొని శ చనఁగ వలయుఁ
- తే. బంచదశిని జతుర్దశిఁ శ బద్ధమిత్ర
వసుతిథుల జన్మతిథులందు శ వలయు బ్రహ్మ
చర్య మడుగు లొండొంటితోఁ శ జనదు తోమ
దోషములు గొండియముఁ గ్రూరశభాషణంబు. 103
- తే. అంగహీను దరిద్రు విశద్యావిహీను, రూపహీనునిఁ దెగడుట శ పాప మండ్రు
వేదదేవతానిందలుశవేతనార్థ,కముగ జోస్యంబు నడపుట శ కల్మషములు. 104
- సీ. దంతభావనము మూత్ర త్రపురీషసర్జనం,బులు మాని యై చేయశవలయు నుభయ
సంధ్యల నిద్రింపఁ శ జనదు తండ్రికి రేపు, మ్రొక్కి యాచార్యవిశ్రపులకు వరుస
మఱి మ్రొక్కునది వీరి శ కెఱుగుట దక్క దే,వార్చనంబునకు ము శ న్నన్యకడకుఁ
జనఁ గాదు గర్భిణీశసంయోగ మొప్పుదు, పరిణయంబునకు ము శ సురతసుఖము

తే. సనుభవించిన సవకీర్ణి శ్ర యండు రట్టి, యథుము వోవుఁ బ్రాయశ్చిత్త శ్ర మాచరింప
ను త్తరము పడమర దలరయుఁగ శయింపఁ, దగదు శీర్ణతల్పంబునిర ద్ర, యును గీడు.

క. సితపీతంబులు ధార్యము, లతులమతీ కుసుమకోటిరయందుఁ గృతస్నా
నత రే పాపము శుచితా, చ్యుతుఁడగు సుస్నాతుఁడేని శ నొడలు దొడసినన్. 106

తే. నిల్ల నాడక మును పూఁత శ నిందితంబు, సీర తడితో విదిర్చుట శ సెట్ట యొరులు
గట్టి విడిచినవత్త్రంబు శ గట్టఁ గాదు, మడత మార్పు టొప్పుదు ¹కడుశమాపుడైన.

క. వలవదు వటపిప్పలములు, ఫలములు సమలంగ మేడిరపండ్లును దగ దా
వుల మేఁకల నెమిళులయెఱ, చులుఁ గానివి యవిహితంపుఁజోటుల నధిపా. 108

క. విను ²మొరుచూచిన మూచూ, చినభోజ్యము నింద్య మస్యశ్చి త్తముతోడం
గొనఁదగ దాహారము పొ, త్తునఁ గుడుచుట యథుము గూడురదూపిం-చుటయున్.

క. చేతఁ గొని యుప్పు ³నమలుట, రాతిపయిని నుప్పు గొనుట శ రాత్రి దధిమథూ
పేతంబుగఁ గుడుచుట ధ, ర్భేతరములు రేయి సక్తు శ వెగ్గు నరేంద్రా. 110

క. ఒకళులు సూచినయది వా, రికిఁ బెట్టక నమలుటయును శ బ్రీతిం దనపం
క్తికిఁ దెచ్చినచుట్టలు వే, తొకభంగిం గుడువఁ గుడుపుర నులు విషభుక్తిన్. 111

క. నేయి మధువు సక్తువు దధి, పాయసము జలంబు భుక్తరపరిశిష్టము భూ
నాయక యేరికి నిడఁ దగ, దాయువు పెం పారఁ గోరు శ టాత్మఁ గలిగినన్. 112

తే. అంగుళాగ్రముల్ సితీకెనలందు మొదలు

లనఘ దేవర్నితీర్థము శ లనఁగఁ బరఁగు

వరుస వల కేలియుప్పలరవాయి పైత్య

కంపుఁదీర్థంబు తర్పణశ్రాద్యమునకు.

113

క. ఆచమనపూర్వకంబుగ, నాచరణీయంబు సర్వ శ మగుతర్పణము
వాచగపరుషత కోధం, బాచారవిధిజ్ఞు లఘుము శ లంఘ్ర కుమారా. 114

క. దినమునసురతం బెయ్యెడఁ, జనదు చెడిపఁ గన్యఁ గవయశ్రజనదు పతిత సం
టనిదాని నగ్నఁ జూడం, జన దుమిసిన వార్ప కునికి శ సత్తుతుఁ డైనన్. 115

ఆ. అట్టియెడలఁ దనకు శ నాచమనము దొర

కొనక యున్న సూర్యుఁ శ గనుచుఁ బ్రణవ

కలనతోడఁ గూడ శ వలచెవి ముట్టుట

శుచిత నిచ్చు నంఘ్ర శ సూరిజనులు.

116

ఆ. భగిని గురుని మిత్రుఁ శ బండితు ⁴వంశజుఁ, బేదవడినఁ దెచ్చి శ ప్రియముతోడఁ
దనగృహమునకల్మి శ కనురూపముగఁ బ్రోవు, పెనుపు సేయు నాయురవునకు సిరికి.

క. పారావతములు శుకములు, శారికలును బుష్పలతలు శ జనవర పసిఁడిం
దారమున నైనముట్టులు, నారయ గృహమంగళంబు శ లాదర్శములున్. 118

తే. స్రువ్య గ్రద్ద దివ్యారుపుఁబ్రువ్య గూబ

యిల్లు సొచ్చిన శాంతి సేరయింప వలయుఁ

జదువుఁ గుడుపును సంఢెలఁ ర జనదు రాత్రి

యైనఁ బితృకార్యములు సేయు ర టఘముఁ జేయు.

119

క. కులమును రూపము శీలముఁ, గలకన్య వరించి యందుఁ ర గనినయపత్యం

బులకుఁ దగ నడపునది మం, గళములు కృతదైవపైతృక క్రియుఁ డగుచున్. 120

తే. వలయుఁ బ్రాజ్ఞుఁడొకఁజ్ఞుఁడత్యముల నొకటి

తారకంబులుఁ దిఘలును ర వారములును

జోన్యు తెఱిగించినవి మేలు ర సువ్రతైక

లోల మంగలిపనికిని ర దైలమునకు.

121

క. వినుము సపిండికరణ, మ్మున నేకోద్దిష్టమునను ర భోజనవిధి వ

ర్జన మొప్పు నామతింపక, చన దామెతఁ గుడువఁ బోవ ర నజ్జనవినుతా. 122

క. తల్లికిఁ దండ్రికి సుతులకు, నెల్లవిధంబులను వలయు ర హితములు సెప్పన్

మల్లకుఁడు గాక కర్జము, ¹సల్లభ్యము గాఁగఁ జూచి ర సోజన్యనిధి. 123

సీ. క్షుత్రియుం డశ్వంబు ర గజమును రథమును, నెక్కు నేర్పులు గడుఁబెక్కు గఱచి

నానాయుధాభ్యసనైపుణంబునఁ బొల్చి, యుద్ధతంత్రములకు ర నోహటింప

కుంఢెడుమదిఁ బేర్చి ర దండనీతికి బోధ, కం బగునట్టిశాస్త్రంబు మొదలు

గాఁగ గాంధర్వంబుఁ ర గామతంత్రంబు లో, నుగ శాస్త్రముల నెల్లఁ ర దగినభంగి

ఆ. నలవరించి మున్న ర యధ్యయనంబునఁ, ²జొరపు గలిగి ధర్మచరణవేది

యై ప్రజాభిరక్ష యధ్వరకరణంబు, వలను మెఱసి నడవ ర వలయు నధిప. 124

క. విను వర్ణాచారంబుల, ననఘ యిచటఁ దెలుపఁ దొడఁగ ర నై నను మును లీ

పను లాయర్వృద్ధికరము, లనుటకతన వలసె నీకు ర నై చెప్పంగన్. 125

సీ. లధిప రజన్వల ర నంటుట కల్పష, మాచరితెన్నాన ర యైనసతిఁ జ

తుర్గదినంబున ర దోషాసమయమునఁ, జెందంగఁ దగు నంధ్రు ర గొంద తార్యు

లేనవనాఁ డొంద ర నింతియు వస్తాహ, మునఁ బొంద మగవాఁడుఁబుట్టు వినుము

మఱియును సమవిషయము లగుదివసంబు, లం దోలిఁ బురుషుండు ర నంగనయును

తే. సంభవితం రిట్టులు పోడరశంబుదాఁక, నెల్లనాఁడును ఋతుశక్తి ర యెడలకుండ

నెట్టికార్యము గల్గిన ర ఋతుమతీన, మాగమము దప్ప సీ కున్ననాయు వెక్కు.

క. విను మాచార మవశ్యం, బును నడవఁగ వలయు ధర్మమున కది మూలం

బనఘా ధర్మం బాయువుఁ, బెనుచును లక్ష్మిని యశంబుఁ ర బెం పొందించున్. 127

తే. ఇన్నియాచారములలోన ర నెక్కు డంధ్రు

సకలభూతంబులందును ర సదయుఁ డగుట

యాది మును లట్లు గావున ర్ సఖిలవర్ణ

ములకు దయకల్పి పెద్దయు ర్ వలయు గుణము.

128

క. ఈయాచారాధ్యాయం, బాయుశ్శ్రీక్రికారి ర్ యగుఁ బాపంబుల్

వాయం జేయును బృథివీ, నాయక సదృశ్చిఁ జదివినను దగ వినినన్.

129

తే. అనినఁ బ్రీతుఁ డై పాండునృపాగ్రతనయుఁ

డమరతటిసితనూజతో ర్ సన్నదమ్ము

లేమివిధమునఁ దమలోన ర్ నెనసి నడచు

వార లెఱిగింపు మనుటయు ర్ గారవమున.

130

వ. అతం డతని కి ట్లనియె.

131

క. విను భక్తియు వెఱపుఁ గలిగి, యనుజన్తులు పెద్దవాని ర్ నారాధింపఁ

జనవర యతండుఁ దమ్ములఁ, గొనియాడఁ సిరికిఁ బట్టగుదురుజ్వలు లై.

132

క. అనుజుఁ డొకఁడు వెంగలి యై, నను దప్పెడుఁ గాని పెద్దరకుఁ గార్యజ్ఞా

ననిరూఢి లేక తక్కిన, సనుజన్తులు సిక్కువడుదు ర్ రవసినాథా.

133

చ. జనవర యన్నదమ్ములు ప్రసన్నమతిం గలకల్పి పంచి కు

డ్చిన వినుతించు లోకమును ర్ శ్రీయుఁ బొరింబారిఁ బెంపు నొందు లో

భనిరతిఁ బెద్ద కాసపడి ర్ పాడి దొఱంగినఁ బ్రాణగొడ్డపుం

బను లగు నవ్విధంబు మనఃపడ్డది గాదె జగం బెఱుంగఁగన్.

134

తే. తండ్రిపిమ్మట నన్నయ ర్ తండ్రి పిన్న, వారలకు నెల్ల నాతనిరవనిత దల్లి

దల్లి గడచన్న నని చెప్పిరతాత మఱియు, మనుమనికి నిట్టులనునభిరమన్యుపాత్ర.

క. మానవనాయక యగ్రజుఁ, డైనను సనుజన్తుడేని ర్ నన్యాయంబుం

బూని సహోదరులకుఁ గీ, డైన నతఁడు దండ్యు డండు ర్ రవసీపతికిన్.

136

వ. అని సహోదరప్రకారంబు సెప్పి వెండియు.

137

క. విను మప్పఁ దల్లియట్లుగఁ, గొని నడపఁగ వలయుఁ జన్ను ర్ గుడిపి పెనిచె నె

వ్వనిత యదియు నాతనికిని, జనసీసమ యండ్రు బుధులు ర్ సౌజన్యనిధి.

138

క. జనకుం డధికుఁ డుపాధ్యాయనకుం బదిమడుగు లెక్కు ర్ డుర్వినాథా

జనకునకు దశగుణంబులు, జనని గురుత్వమున నిది ప్రశస్తము శ్రుతులన్.

139

క. జనసీజనకులచే నగు, జననం బాగమము తనువీరపయ మని చెప్పఁ

విను మాచార్యువలన నొం, దినపు ట్టజరామరంబు ర్ దివ్యంబు నగున్.

140

వ. కావున గౌరవంబున నాచార్యుండు సర్వాధికుండు.

141

క. అని యిట్లు సుప్రసంగం, బున గురుజనతారతమ్యోములు సెప్పినఁ దా

విని శంతనుతనయున కి, ట్లనుఁ బాండునృపాగ్రతనయుఁ ర్ డతులీతభక్తిన్.

142

క. భూసురులకు నృపులకు, నుపవాసము దగుఁ గాని యన్యోవర్ణులకుఁ దదీ

యాసక్తి గలిమి పెద్దయు, దోసం బని విందు ధర్మభుర్యస్వాంతా.

143

—ॐ భీష్మఁడు ధర్మరాజున కుపవాసవిధివిశేషంబు చెప్పట. ॐ—

వ. ఉపవాసవిధియోగ్యతయును దత్తలవిశేషంబును విన వలతుం జెప్పవే యనుట
యు నప్పురుషవరుం డప్పుడమితేనితో దీని నీవు న న్నడిగినట్ల యే సంగిరసు
నడిగిన నమ్మనిపతి నాకుం జెప్పె నతైఱంగు సెప్పెద నాకర్ణింపు మని పలికి
యి ట్లనియె. 144

క. రాత్రిత్రయంబు బ్రహ్మ, ¹క్షత్రియులకు నుపవసింపఁ శ జనుఁ దదధికము
గాత్రిస్థితిఁ దప్పింపని, మాత్ర ²నయిన మేలు కురుసరమాజవరేణ్య. 145

క. విను వైశ్యులకును శూద్రులకును నాలుగుగుడుపు లుడుగురకొలఁదికి మిగులం
జన దుపవసింప నుపవా, సనిరూఢత పెంపు కల్గవము వారలకున్. 146

ఆ. పార్థమాసిఁ బూర్వపత్మాష్టమీచతుర్దశుల నుభయపక్షవశత వచ్చు
షష్ఠిఁ బంచమిని సురనిష్ఠమై నుపవాస, మున్న వివిధశుభము శ లొలయునండు.

సీ. ఏకభుక్తవ్రత శ మెంతయు నిష్ఠ మా, సం బెల్ల నడపిన శ సద్విజుండు
సుభగాకృతియు రూపశోభితాంగనయు స, త్పుత్రులును ధనధాన్యతతులుభోగ
ములు సద్గుణంబులు శ భూరియశంబును, మొదలైన బహుశుభంబులకుఁ బాత్ర
మగు నేడుగాలమరయ్యతుల వ్రతమునల్పి, యఖిలభూలోక సౌఖ్యములుఁ ద్రివి

తే. మోదమును గండ్లు రెండును శ మూఁడు నాల్గు

నీక్రమంబున నోపిన శ క్లెక్కినట్టి

దినము లెడపెట్టి కుడుచుచు శ ధృతి నొకేడు

నడపువారల తెఱంగు లేరర్పడఁగ వినుము. 148

క. ఎక్కుడుదినముల శుభములు, నెక్కు నఖిలవై భవములు శ నెక్కు దినమునం
దక్కక యుండెడుకాలము, నెక్కు మహాత్మతయు నెక్కు శ నిభపురనాథా. 149

తే. వత్సరం బెల్లఁ బఠోపవాసనియతిఁ, గడపినతనికిఁ బుణ్యలోకంబు లెల్ల
వాసభూములు మాసోపవాసవృత్తి, యైన బ్రహ్మలోకంబు సౌఖ్యంబుగలుగు. 150

ఆ. ఎంతనిష్ఠ గలిగెనేనియు మాసంబు, లోనియెంద యెక్కు శ డైనదినము
లధిప యుపవసింప శ నగుఁ గాని మాసాధి, కోపవాసవృత్తి శ పాప మండు. 151

వ. యుగసామర్థ్యంబుననుం బురుషుమహానుభావవిశేషంబుననుం జేసి యుపవాస వ్ర
తంబు మహాధికకాలకృతం బయినను గీడుం జేయక యత్యంతఫలప్రదం బై
యుండు. 152

తే. మాతకును వేదమునకు ధర్మర్థంబులకును

బరము లగుగురుశాస్త్రలారాభములు లేవు

తపము లే దుపవాస వ్రతంబుకంటె

సధిక మైనది యండ్లు మరహాత్ము లనఘ. 153

తే. పావనంబులలో నెల్ల ర బ్రాహ్మణుండు, పరమపావన మను శ్రుతి ర పౌర వేంద్ర
యట్లు గావున భూదేవరతార్చనంబు, భక్తిసంభృతముగ నడరపంగ వలయు. 154

వ. అప్రసక్తం బైనను నీయర్థంబు విన వలయునట్టిది గావునం జెప్పితి నని పనికి
వెండియు. 155

చ. అనశననిష్ఠఁ జేసి సుర ర లాదిమునుల్ మహితానుభావు లై
రసఘ సహస్రవర్ష సమరనంతరకల్పిత మైనయేకభు
క్తనియమతంత్రమున్ నడపి ర గాధితనూజుండు బ్రాహ్మణత్వముం
గనియె మహాపవాసములఁ ర గానిఘలంబులు లేవు భావరా. 156

క. కావున నుపవాస వ్రత, సేవనము శరీరమునకుఁ ర జి త్తంబునకుం
బావన మైహికమహిమయు, దేవనిలయసుఖము నివ్వొరధిక్ సమకూరున్. 157

క. పర మగునీవ్రతమున కం, గిరసుండు దర్శకుండు తత్సూరీతవిధమునఁ
నరు లెవ్వరు దర్శకు లగు, దురు వారిం బారయ వేమిరదుఃఖములు నృపా. 158

క. ఈతంత్రంబు పఠించినఁ, బ్రీతి వినినఁ బాయు బహుదురీతములు తిర్య
గ్జాతులభాష లెఱింగెడు, నా తెలి వగు నపరభవమునందు నరులకున్. 159

వ. అనిన విని ధర్మజుండు సర్వధర్మజ్ఞానమానసియునితో యజ్ఞకర్త యగుట మేలని
మీరు పెక్కెడలం జెప్పితిరి యజ్ఞంబు ధనధాన్యవిభవసహాయసంపన్నులకుం
దక్కం దక్కటివారలకుం జేయ శక్యంబు గామి డెల్లం బెల్లవారికి ననుష్ఠింప
నయ్యెడునట్టిపుణ్యకర్తం బెయ్యది యుపదేశింపవే యనుటయు నమ్మహిపతికి
నమ్మహితాత్ముం డి ట్లనియె. 160

క. నరఘర యర్థంబులునుం, బరివారము లేకయును శురభస్థితిఁ జేయఁ
1 దొరకొని యుండుట గని యం, గిరసుం డుపవాసముం బ్రకీర్తిం చెద దగన్. 161

క. ఉపవాసాయానంబును, నృపముఖ్యా దుస్సహముగ ర నీవు దలఁచి య
జ్ఞపరత్వము దుర్ఘట మను, నెప మిడి యి ట్లడిగి తని మరసిపం గంటిన్. 162

వ. అనశనవ్రతంబులందును జులుకని తెఱం గెఱింగించెద. 163

చ. పగలును రేయుఁ గుడ్చి జలరపానము లోనుగఁ గుడ్చునట్ల తు
ప్తిగ నొనరించి మర్త్యుఁ డొకరటిక్ నడుమన్ మఱి యెత్తు నంట కే
మిగతిని బాపముం బారయఁమిం దలకొల్పుచు హోమకార్యముం
దగుమెయిఁ జేయుచున్న విను ర తంగెటిజు న్నగు మార్ధ్వలోకముల్. 164

వ. ఇది మేలితెఱంగు గొండలు దుష్కరంబుగాఁ దలంతు రట్టివారలు దమ
యోషినభంగుల నంగిరసుం డుపదేశించినయుపవాస వ్రతవిశేషంబు లనుష్ఠించు
వా రని చెప్పిన నప్పొరవోత్తముం డయ్యుత్తమబోధనిధికి నమస్కరించి
యధ్యాత్మకవిద్యాబోధక ప్రకారంబు లగువాక్యసంచయంబులు పెక్కెడలం

గృష్ణదైవపాయనాదిముసీంద్రులును గృష్ణుండును నాకర్ణింప నుపన్యసించితిరి
 1 కృష్ణశ్రోతృత్వంబు మహార్హతమంబు కృష్ణనియున్నరూ పెఱుంగుటయు
 నత్యంతసంభావనీయంబు. 165

ఆ. ఎవ్వఁ డెఱుంగఁబడిన శ నెఱుంగఁగఁ బాలివి, యైనయెల్లయవియు శ నవగతంబు
 లగుట యీపరాశరరాత్మజుఁ డాశ్రిత, కోటి కర్ణి గృష్ణుశగుటిచి చెప్పె. 166

క. కావున సధ్యాత్మకవా, క్యావలికిం జేరుగడ మశహామహిమపదం
 బై విలసిల్లెడుఁ గన్లుఁడ, శ యే వినఁగా వలతు నమృతహితవాక్యంబుల్. 167

వ. అని పలికి యింకను సధ్యాత్మ విద్యావివరణంబు లగువాక్యంబు లనుగ్రహింప
 వలయు నని సంప్రార్థనంబు సేసిన నప్పార్థివా గ్రగణ్యుతో నక్కురువరేణ్యుండు
 హరసనత్కుమారసంవాదంబు సెప్పెద నది యధ్యాత్మ విద్యోపకార ప్రకారంబు
 లై నయుపన్యాసంబుల నొప్పి యుండు విను మని యి ట్లనియె. 168

— హరసనత్కుమారసంవాదప్రకారము. —

చ. హరుండు సనత్కుమారుకడ శ కర్ణిమెయిం జనుదేర సమ్మునీ
 శ్వరుఁ డుచితాసనాదు లుపశరచారివిధిజ్ఞతఁ దా నొనర్చి యా
 దరభరితాత్ముఁ డై యభిమతం బగుకార్య మనుగ్రహింపు త
 త్వరమతి నిర్వహింతుఁ దగ శ దానిఁ ద్రిలోచన మృత్యుమోచనా. 169

తే. అనిన నీతోడిగోష్ఠికి శ నర్థి పుట్టి
 యరుగుదెంచితిఁ దమ్ముఁడ శ యని ప్రమోద
 మెనఁగఁ బల్కి యప్పరమేశుఁ శ డిట్లు లనియె
 నఖిలలోకార్చితం డగునతనితోడ. 170

క. ధ్యానమున దర్శనీయం, బైనది యేవస్తు వెన్ని శ యనఘచరితన
 మ్మానితతత్త్వంబులు సంఖ్యానము యోగంబు నెట్టిగతులం జెల్లున్. 171

వ. చెప్పుము మఱియు సధ్యాత్మ విషయంబు లగువిశేషంబులును వివరింపు మనుట
 యు నయ్యంభోజసంభవసంభవుం డయ్యభవున కి ట్లనియె. 172

క. అరయఁగఁ దత్త్వము లనునవి, యిరువదినా ల్లంద్ర గొండ శ ట్టిభదనుజహరా
 యిరువదిమూఁ డనుటయుఁ గల. దిరువదియే నంద్ర వానిశే యె ట్లనినన్. 173

క. ఇరువదిమూఁ డనువార, ల్లిరిజేశ్వర ప్రాకృతుల్ మరలీమసవిధ మ
 తెరువు మనోబుద్ధులు వా. రరయఁగ నొక్కండ యండు శ రది యట్లుండెన్. 174

క. ఇరువదినా ల్లనువారలు, నరసి మనశ్శుద్ధి బుద్ధిరయనుకాన్పున న
 ప్పరునునఁ బలికెద రే గను, తెరువున విను తత్త్వవిధము శ దేవస్తుత్యా. 175

తే. పంచవింశ మధిష్ఠానశభావ మొంది, విలసనము నిచ్చుఁ దగఁ జతుర్యంశతికిని
 దన్న కని తనయంద డిందంగఁ జేయు, 2 దాన నప్పిండు గలయది శ లేనియదియు.

వ. చతుర్వింశ త త్వంబులు వివరించెద.

177

తే. అవధరింపుము భూతంబు ర లయిదుఁ దద్గు

ణములుఁ బదియింద్రియములు మనంబు బుద్ధి
యును మహేశ యహంకారమును బ్రకృతియు
నాఁగఁ ద త్వంబు లిరువదిరనాల్గు వొలుచు.

178

వ. ఆచతుర్వింశతిత త్వంబుల నధిష్ఠించి యుండుత త్వంబు నిర్దేశించెద.

179

క. ¹దేహం బని యెడ నెరవున, నూహించును బుధుండు దాన ర నుండుం గాఢ
స్వాహా ప్రియుక్తియఁ బురుషుండు, సోఽహమనినకాన్పు రుద్రయతనిఁగనుటగున్.

క. ఈ నెటి నిలుచుట గలుగదు, మానేర్వ్యావంతు లైననమానవులకు ని

ష్ఠానూనతపోవ ర్తకు, లైనను గార్హస్థ్యబహుముఖాత్మ కు లగుటన్.

181

వ. శ్రుతి పురుషు నమృతార్థత త్వం బనియు బ్రహ్మం బనియు నిర్దేశించి.

182

తే. అన్నిత త్వంబులకు నమృతార్థత త్వ

మెక్కు డది యీశ్వరంబు నశనిశ్వరంబు

సత్యపాకంబు సతిరహాస్యంబు దానిఁ

గనిన మృత్యుజాలముచిక్కు ర గడవ వచ్చు.

183

క. అనఘ యనుభోమమునఁ దోఁపును బ్రతిభోమమునలయమురవొందుటయునుగ
ల్లును సర్వత త్వముల కవి, యెనయిక బ్రహ్మమును గలయుర టేకత్వ మగున్.

184

తే. ఉత్తమ శ్రద్ధ లేకున్నఁ ర జిత్ర మేక, ముఖముగా కున్న నింద్రియములజయింప
కున్న వేదంబు సదుపక ర యున్న నతని, కీపరిజ్ఞాన మీఁ దగ ర దిద్ధచరిత.

185

వ. అని చెప్పి తదనంతరంబ యధ్యాత్మంబుల నధిభూతంబుల నధిదైవతంబుల
నుపన్యసించె నాస్ససత్కుమారుండు తత్ప్రపంచంబునారదునకుం జెప్పట యేను నీ
కెఱింగించి యప్పరిపాటి నిన్ను మున్న వినిపించితి ధర్మనందనా యష్టునిపతి
మఱియు నప్పశుపతితో ని ట్లనియె.

186

అ. సకలజంతువులకు ర సామాన్య మధ్యాత్మ, మాది గాఁగఁ గల్గునంతవట్టు
నిట్లుగాఁగ నెఱుంగుర టెఱుంగుట యొండుమైఁ, గనుట యెఱుక గాదురకామదమన.

క. విను మధ్యాత్మప్రభృతులు, గనిరే ము న్నమరదనుజరగంధర్వులునుం

గనుటయుఁ గల్గునె బ్రహ్మం, బునయున్ననిజంబు తత్ప్రరబోధం ²బసదే.

188

క. ఓంకారవాచ్య మది యన, హంకారనిరూఢ భావరనారాధ్యము ని

ష్పంక మశీత మనుష్టము, శంకర మఖిలంబునకుఁ దృప్తాహారము శివా.

189

తే. అప్రమేయ మవిజ్ఞేయ ర మచలమాది, విరహితంబు నితాంతంబు ర విమల మవ్య
యంబు పుండరీకాక్ష మరనక్షవిషయ, మచ్యుతము సదసత్పర మైక్యభాసి.

190

క. అది నారాయణుఁ డొకనికి, విదిత మతనివలన సురలు ర వివిధమునులు ని

- ర్కదసిద్ధసాధ్యగణములు, మొదలగునర్హులనుబోధకములపొల మయ్యెన్. 191
- వ. అట్లయిన నాతత్త్వంబుదృశ్యత్వంబు నిరూఢంబు గా దెట్లనిన వినుము బంధ విముక్తుండు గదా కనువాడు. 192
- చ. స్మరహర పొందు నింద్రియసరమాజయుగంబు మనంబు బుద్ధియుం బరువడిమై నహంకరణబంధము వాసినజీవుఁ దత్సము త్కరసహితంబుగా నతఁడు శ దాఁ బరతత్త్వమునందు లీనతం బొరయును దాని నెవ్వరు ప్రబోధముగాఁ గనువారు సెప్పమా. 193
- క. భూతము లన్నియు నడఁగిన,యాతఱిఁ దనుఁ దాన కనుచు శ నంజనరహిత త్వాతిశయ మెనఁగ వెలిఁగెడు,నాఁతెలి వాతత్త్వమునకుర సమరు మహేశా. 194
- ఆ. అని సనత్కుమారుఁ శ డభవుతో మఱియు ని, ట్లనియె దేహవర్తు శ లై నదైవ తముల నెల్ల నాదరమున నాకర్ణింపు, మేర్పరింతు యోగరహితము గోరి. 195
- శ్రీ సనత్కుమారుఁడు శివునకు దేహంతర్గతదైవతములం జెలుపుట. శ్రీ—
- సీ. జిహ్వా సోముఁడు వాణి శ శిఖ ప్రాణమున గా డ్పు,దానంబునందు శరతప్రదాలి వ్యానస్తనాంతరగవర్తు లై పర్జన్య,గగనముల్ బలమునఁ శ గౌశేకుండు మతి నపానమున సరమానంబునందు నీ,శానమిత్రాప్సరశస్సమితు లక్షు లందు సూర్యుఁడు మేన శ నంఘ్రిలఁ జెవి భూమి, ధరణీధరుండు దిర క్తతి యుపస్థ
- తే. మునఁ బ్రజాపతి బుద్ధియం శ దనఘ బ్రహ్మ యుండు నింతకు బుధ్యమాననుం డనంగ వెలుఁగునాత్మ యధిపాత శ విను ప్రబుద్ధుఁ డన నబుద్ధుండు నా నొప్పు శ నతఁడు మఱియు. 196
- క. ఈదైవతముల నన్నిటి, నాదరమునఁ గనుచు యోగి శ యచలితనిష్ఠ¹ ¹వేదమయా మూర్ధగతుం, డై దక్షతపేర్కి నిలుపుఁ శ బ్రాణము లచటన్. 197
- తే. అపుడు బుధ్యమానునిఁ గనురనవ్వరిష్ట తత్త్వ మవ్యక్త మండు తరద్దర్శి యగుఁ బ్ర బుద్ధుఁ డాతని నతని నరబుద్ధుఁ డెఱుఁగు చుండు నివి యాత్మదశ లతఁ శ డొకఁడ యనఘ. 198
- క. ఇవిధము గాంచుయోగికి, నెవ్వరు సరి గారు యతు లరనేకు లచలు లై యవ్యస్తువు గోరుదు రది, ద వొవ్వులకు యోగితతికిఁ శ దక్క మహేశా. 199
- ఆ. త్తురుండు నక్షరుండుఁ శ బరుండును నందు ర,వ్వినుతదశలఁ బంచరవింశకుండు ప్ర బుద్ధనాముఁ డతఁడరబుద్ధుని ²గనుఁబురు,పవిధము గను ప్రకృతిరసంగమెఱుఁగు. 200
- క. విను షడ్వింశుఁ డబుద్ధుం, డనఁ జను వాఙ్మనసములకు శ నందక యునికిం దనుఁ గా నాతత్త్వంబుం, గనినప్రబుద్ధుండ యతఁడు శ కామధ్వంసీ. 201

1. క. వేదమయోర్ధ్వగతుం డై, ప్రాదక్షత. 2. క. గనియె బూర్ష విధము.

కి. వేటుగఁ గనినం బ్రకృతికిఁ, జూట విడిచినట్లు తనదుఃసుజ్ఞానము న
క్కాటువిడిచి తనకంటెను, మీఱ నొకటి లేమి గాన్పు శ మెఱుకొనవలయున్.
వ. అని చెప్పి. 203

తే. తత్త్వమునఁ గల్గుమూఁడవశస్థలను దెల్ల
ముగ భవద్భవ్యసన్నిధి శ నిగదనమునఁ
గూర్చు టఖిలేశ నీ వెఱుంగుటయు నాకు
నెల్లయోగిజనంబులు శ నెఱుంగు టయ్యె. 204

వ. అని పలికి మునిజనకృత్యంబులు వివరించెద నవధరింపు మనుమాటయు సు
వ్యక్తంబుగా నాడి యాత్మీ డాతపస్వికి నప్పరమయశస్వి యి ట్లనియె. 205

క. ముని వనమున శూన్యాలయ, మున నై న గుహానికేతరముననేనిని నా
సనబంధధీరుఁ డై మన, మునఁ గొని యింద్రియమువిషయశ్రమనఁ బెడఁబాపున్.

క. గురునుపదేశము నడపుం, బురహర విఞ్ఞాత్ర వేగశ్రముల నాఁకలితోఁ
బొరయం డయ్యభ్యసనము, గురువుగ నాహార మెపుడుఁ శ గొనఁ జేచవులన్.

క. కుడిచినయప్పుడ యోగము, దొడఁగుటయును వలదు మనసు శ దూలకయుండఁ
మృడ వినుము బుద్ధిఁ గొని యెక్కు డున్మిథును వలయు దానిఁ శ గుదియింపంగన్.

క. అది గుదిసిన విజ్ఞానము, గదలక నిర్వాతదీపకాంతియుఁబోలెం
బొదలును జిత్తంబును నుప,లదశాసంప్రాప్తి నిశ్చలం బగు దానన్. 209

తే. అనఘ నిర్జననిశ్శబ్ద శ మైనయట్టి
చోటు హృదయస్థుఁ డగుదేవుఁ శ జూచుపనికి
వలయు లే కున్న శబ్దసంగతితమేని
సజ్జనాన్వితస్థల మార్యశసమ్మతంబు. 210

క. విను తమము నిస్తమముఁ జే, తనారహితచేతనానుశ్రావయతాస్థా
ననిరూఢము నగుతత్త్వము, గను నిన్నియుఁ గలుగుయోగి శ కరుణామూర్తి. 211

క. మదనహరా యోగనిరతు, లది గని దుగ్గిఘములఁ దొఱఁగి శ యజరామరతా
స్పద మగు నెలవున నిలుతురు, పొదలుదు¹రణిమాదిచయవిభూతిపదమునన్. 212

వ. మఱియును. 213

తే. యక్షగంధర్వసిద్ధసాశ్రధ్యాదిభూత
కోటికంటెను మిగిలి యోగగులు నిజేచ్ఛఁ
బరఁగుదురు భవ్యయోగతత్త్వరుల మేము
నిట్లు లగుట యోగీశ నీశయెఱుంగుపనియ. 214

వ. అని నిజసహజన్తు లయినననక ననందన సనత్కుజాతులం దలఁపించినవాఁ డయి
వెండియు. 215

తే. యోగధర్మంబుకంటెను శ నుత్తమంబు

గలుగ నేరదు ధర్మ మొక్కటియు నపున

రాగమం బగుపదమున శ కరయ నిదియ

మేటినిచ్చెన సంయమికోటి కెల్ల.

216

క. యోగంబు తెఱఁగు సెప్పితి, భోగివరాభరణ సాంఖ్యమును జెప్పెదఁ ద

ద్భాగు లగునైష్ఠికులు భవ, సాగరముం గడతు రై క్య్రసంబోధమునన్.

217

— సత్కుమారుడు రుద్రునకు సాంఖ్యయోగంబు తెఱం గఱింగించుట. —

వ. కావున నత్యాదరంబున నాకర్ణింపు మని పలికి యి ట్లనియె.

218

ఆ. ఇంద్రియములకంటె శ నీశాన మన మహం, కారతత్త్వ మంతరకంటె దాని

కంటె బుద్ధి బుద్ధిరకంటెఁ బ్రకృతి యెక్కు, డన్నిటికిని బురుషుఁ శ డెక్కు డరయ.

తే. అంబరాదిభూతములు శరద్దాదిగుణము

లింద్రియము లిరుదెఱఁగు బాశ లేందుమాళి

మన సహంకారబుద్ధు లి శ ట్లొనరి ప్రకృతిఁ

గలయఁ దత్త్వచతుర్వింశత్య మొందు.

220

క. చేతనుఁ డగుపురుషుని ని, శ్చేతన యగు ప్రకృతి వొంది శ చేతనతాప్ర

స్థిత యగుం బెఱతత్త్వము, లాతత్త్వం బనుమహాభిరయందలితరఁగల్.

221

క. గుణములఁ బొందఁడు పురుషుఁడు, గుణమహితా ప్రకృతి యిచ్చుగుణముల¹ కేమే

గుణములు దానను గుణు లై, గుణిత్య మానిర్గుణా త్తరకున కొలయించున్.

222

తే. వీని నెల్ల నసత్కోటిఁ శ గా నెఱింగి

కొనుచుఁ బ్రకృతి నుపేక్షించి శ తనకుఁ దాన

కాని యొం డెద్దియును లేమి శ గాంచినపుడు

పురుషుఁ డపగతధూమాగ్నిఁ శ బోలి వెలుఁగు.

223

తే. అట్లు గాక యహంకార శ మావహిల్లి

ప్రకృతి దా ననిసృష్టికిఁ శ బ్రళయమునకుఁ

గర్త యొన వికారాత్తరకత్వ మొందుఁ

ప్రకృతివికృతులు గానియార ప్రభువు² నపుడు.

224

క. ధృతి పూనమిఁ బ్రకృతికి వశ, గతుఁ డగుచుఁ దమోమయత్వరకలితం బగున

వ్వితతానుఖత్వమును సుఖ, మతి పురుషుం డనుభవించు శ మదనధ్వంసీ.

225

క. నేరిమి దాని నుపేక్షం, జేరువ వడ్వింశభావరస్థిఁ బొరయు గౌ

రీరమణ పంచవింశుఁడు, ³సారామలనిపుణమతిఁ బ్రసన్నాత్మకుఁ డై.

226

క. ⁴సత్త్వాశ్రయమునఁ బురుషుఁడు, తత్త్వాశ్రయమునను సత్త్వతత్త్వముల వివే

1. చ. కలమి. 2. జ. నడపు. 3. జ. సారామలనిపుణతా ప్రసన్నా. 4. క. సత్త్వాశ్రయ పురుషుఁడు, సత్త్వాశ్రయమునను సత్త్వసత్త్వము లై శ. ర్భత్వాశ్రయత్య.

- కిత్వా లేపత్వములన, విత్త్వము జిత్త్వంబు నొందు శ విశ్వాధారా. 227
- క. నానాత్వైకత్వము ల, జ్ఞానజ్ఞానజము లనపరజయ కంఠ్రు బుధుల్
వాని నవిద్యయు విద్యయుఁ గా నివి విను పంచవింశతకస్థావళుల్. 228
- క. విద్యామయ షడ్వింశుఁడు, విద్యావిద్యావిభేదరవిరహితుఁ డజరుం
డాద్యుఁ డనంతం డచ్యుతుఁ, డద్యతనుఁ డనాది కేవలత్తకుఁ డరయన్. 229
- ఆ. అని యుపన్యసించి శ యమ్మునిపతి యను, శంభుతోడ మఱియు శ సాంఖ్యయోగ
శిష్టమానసుల కరరిష్టపరిజ్ఞాన, నై భవాతిశయము శ వలసి యుండు. 230
- వ. ఎ ట్లనిన దృష్టారిష్టవికృతు లయి యాసుకృతు లవిచ్ఛిన్నాత్మానుసంధానంబునం
దదీయదురవస్థం ద్రోవం జాలుదు రరిష్టంబు లవధరింపు మనుపలుకు వలికి వాని
నెల్లను వివరించెద నవి పరాశరసంయమిశ్వరుండు శిష్యుల కుపదేశించినవిధంబు
లై యుండు నంతవట్టును మును నీ వాకర్ణించి తని యమ్మునివరుండు మఱియు న
మ్మహాదేవుతో నరిష్టంబులంగాంచి యోగిజనంబులు సర్వాంగధారణసహితంబును
బరమహితంబునునగున నేకత్వాకలనకృత్యంబునమృత్యువుజయింతురనిని ద్రేశించి.
- క. జలమున మీను నుదుంబర, ఫలమున మశకములుఁబోలె శ బ్రకృతిం దా ని
మ్ముల నునికి దెలిసి వేర్పా, టలవఱిచినపురుషుఁ డవ్యయత్వముఁ బొందున్. 232
- తే. కమలదళమున నున్నజలమువిధమునఁ
బ్రకృతి నుండి తదీయసంబంధవికృతి
లేనితనుఁ గని వెలుఁగు నిశ్లేషనిశ్చ
లాజరామరపదవి జీరవాహ్యయుండు. 233
- ఆ. ప్రకృతి నిట్లు వాసి శ పంచవింశుండు ష, డ్వింశభావ మొంది శ విమలశివని
రంజనస్వరూపుఁ శ డై వెలుఁ గొందు న, తైఱఁగుముక్తి యండు శ దేవదేవ.
- క. ఈపరిబోధం బభవా, కాపిల మ స్తద్గురుండు శ కపిలుఁ డతనిశి
క్షాపరిణతి బహుశిష్యులు, దీపితవిజ్ఞాను లైరి శ దృఢనిశ్చయతన్. 235
- క. ఏనును శిష్యుల కీవి, జ్ఞానము పెక్కండ్రకుం బ్రసన్నమతిని గా
ధానూనంబుగఁ దెలిపితి, మానిత మిది దివ్యమునిసమాజముచేతన్. 236
- వ. గార్గ్యగౌతమకాత్యాయనాదులు దీననచేసి దీప్తబోధు లయి వీతాంతకులును
విజ్వరులును నిర్దేవులును నిర్భరానందులు నై రని చెప్పి వెండియు నిట్లనియె. 237
- క. సంగము బంధ మఖిలని, స్సంగత మోక్షంబు బహువిశ్చారము లేలా
పింగజటాజూటకలిత, గంగాబాలేందుమహిత శ గౌరీసహితా. 238
- క. అని యిట్లు శివునకును న, మ్ముని విజ్ఞాపించి గగనమున కెగసి వెనం
జనియె శివుండును నిజది, వ్యనిరర్థశచి త్తపథవిహారుం డయ్యెన్. 239
- క. అని చెప్పిన భీష్మున కి, ట్లను ధర్మతనూజుఁ డెక్కు శ డై నశుచిత్వం
బానరింపఁ జాలుతీర్థం, బనఘా యెఱింగింపవే దరయం దెల్లముగన్. 240

- సీ. అనవుడు నాతఁ డరమ్మనుజవల్లభుతోడ, వినుము తీర్థము లెల్లరవియును మేల
సత్యాభిధాన మై ర శౌచాతిశయముఁ జేయఁగఁ జాలు మానసం ర బై నతీర్థ
మది ధృతి యనుమహాప్రదమున శోభిల్లు, దమము రజస్సును ర దటియఁ ద్రోచి
కొనుచునత్యమునూఁతరగొనిచొచ్చియాచరి, తన్నానుఁడై శుచిరత్వమున వెలుఁగు
ఆ. పరుఁడు వీతరాగరపరిహృతేంద్రియద్వధ, ¹ వ్రతలనద్వివేకు ర లతిశయిల్లు
విమలతీర్థములు సరవినయత వారలఁ, జెందుటయును దీర్థసిద్ధి యధిప. 241
- క. దమమును దపము నహింసయు, శమమును దీర్థముల వాస ర శౌచాతిశయం
బమలగుణ కలుగు రి త్తజ, లములం దోగిన శుచిత్వరలాభము గలదే. 242
- వ. అని వెంఁడియు. 243
- క. దొరకొననిదానిఁ గోరక, దొరకొనినందును మమత్వరతుష్ట హృదయతం
బారయక విగతస్పృహులగు, పురుషులు శుచు లేల తీర్థములు వారలకున్. 244
- క. అనినఁ బ్రియ మంది తాతకు, మనుమఁడు ప్రణమిల్లి బోధరమహితా యేవ
ర్తనమున నుత్తమపదముం, గను నం ద్రుది యెఱుఁగఁ జెప్పరకరుణదలిర్పన్. 245
- వ. మృతుండు మేను విడిచి యెయ్యది సహాయంబుగాఁ జను సదియును విన వలతు
నని యడిగిన నమ్మహానుభావుం డాభూవల్లభున కి ట్లనియె. 246
- క. ²నీయడిగినగూఢము లగు, నీయర్థము లెఱుఁగఁ జెప్ప ర నింద్రగురుఁడు గా
కేయెడల నొరుఁడు గలఁడే, యాయన యిట వచ్చు నిపుడ ర యడుగుము ప్రీతిన్. 247
- క. అనుసమయంబున నయ్యెడ, కనిమిషగురుఁ డరుగుదెంచె ర సతనికిఁ గుంతీ
తనయాగ్రజుండుఁ దమ్ములు, జనపతులును గేశవుండు ర సద్భక్తిమెయిన్. 248
- వ. ఎదుర్కొని ప్రణామపూర్వకంబుగా సముచితోపచారంబులం బ్రీతాత్ముం జేసి
యాసీనుం డై యున్నెడం గురుపతి యగ్గురునిం గురుపితామహు నడిగినయట్ల
యడిగిన నతం డతని కి ట్లనియె. 249

—❦— బృహస్పతి ధర్మజనకు ధర్మవిశేషంబులు సెప్పట. —❦—

- ఆ. తనకుఁ దాన కలఁడు ర జననంబునప్పుడు, మరణమునను సుగతి ర నరకమునను
దల్లి దండ్రి దక్కుర నెల్లబంధులు శరీరంబు ననుగమించి ర క్రమ్ముదురు 250
- క. ఉత్తమపథంబు ధర్మాయత్తము ధర్మంబు మృతుల ర కధిప సహాయం
బెత్తెఱుఁగున ధర్మక్రియఁ, జిత్తంబునఁ జేర్పవలయు ర జీవించుతఱిన్. 251
- క. అది లేనివాఁడు నరకాస్పదుఁ డగు నటు గాన ధర్మరపరుఁ డగుటయ యొ
ప్పిదము మనుజునకు నేఁ జె, ప్పెద మఱియును వలయువానిఁ ర బ్రీతి నడుగుమి.
- వ. అనిన నజ్ఞనపతి శరీరంబు విడిచి చనియెడుజీవుని ధర్మం బె ట్లనుగమించు ననుట
యు నయ్యాంగిరసుండు. 253

తే. భూతపంచకశక్తులు ర బుద్ధియును స

ధర్మకంబుగ జీవుతోఁగ దగలియరుగు
ననుచు రేతగప్రకార మే రట్లనియె వృషభ
యతని కట్లని చెప్పె నరయ్యమరమంత్ర.

254

తే. దేహగతభూప్రభృతిపంచరదేవతలును, మనసు చక్షుసంత్యై బాంధదిశస్పృశాల
కల్లు రేతస్సు పురుషుండుఁ గాఁమినియును, బొందఁగా నది గర్భత్వమొందుఁజువ్వె.
న. అని చెప్పి నుజ్జీయును.

256

తే. పుణ్యపాపానుగుణభంగిఁ రబుట్టి నాఖ్య, దుగ్ధిమయసంసరణముఁ నరదోషిరురుఁడు
వినుము కేవలధర్మవర్తన నుభైక, భజనత నొందు ధర్మైకరపరత మేలు. 257
క. జనవర కృమిగర్భభముఖ, జనచంబులఁ బొంది నరకరసంవాసముఁ జెం
దు నధికపాపాత్ముం డగు, మనుజుఁడు కర్మసవిశేషమహిమఁ జెల్లెదన్. 258

క. జనసేజనకగురులయెడ, నొసరించినమేలుఁ గీడు ర నొకవించునుఖం
బుచకును దుగ్ధిమముచకుని. తని కొలఁది యిడక వశంబె ర యజునకు నై నన్. 259

క. మాతృపితృగురులు దక్కఁగ, నేతెరువునఁ బాప మొలసెరజేనియు దానిం
బాతురు ప్రాయశ్చిత్త, స్థితులు తద్విషయ మైనఁ ర జెడ దల్పములన్. 260

క. కొలు చపహరించునన్నరు, డెలుకయుఁ బందియును నై నరయీదుర్జననం
బులఁ బొందు నంతఁ బాపము, వాలియక యాతనికిఁ గుక్కరపుట్టువుఁ గల్గున్.

క. పరదారగమచోషము, వరుసన వృక కంక గృధ్ర ర వలిముఖ శవభు
క్తిరతంబు లై నభవములఁ, బొరయించుం గృమియుఁ గాగరబుట్టించుఁ దుదిన్.

సీ. తనయ నొక్కని కిచ్చి ర మనసు మరలఁబడి, యన్యన కిచ్చినరయట్టివాఁడు
కృమి యగు దేవకార్యము సేసి మఱి పైతృ, కంబు సేయక భోజనంబు సేయు
నతఁడు కాకం బగు ర నన్నఁ దిట్టినఁ గ్రొంచ, మై పుట్టు బ్రహ్మకరలాభిజాతఁ
గవసి శూద్రుఁడు నరశకపుగుంటపు ర్వగు, నంతకుకింకరు ర లంటఁ బట్టి

తే. కట్టి కొనిపోయి కోసియుఁ ర గాల్చియును గృ
తఘ్ను నుగ్రకంటకసముదయముఁబొందఁ
గ్రంద నదిమియు మఱియు దుగ్ధిమములఁ బెట్టు.
తెఱఁగు లెన్ని యన్నింటను ర బలుతు రధిప.

263

క. ధనవాంఛ నిరాయుధుఁ జం, పిన గాడిద మొదలు గాఁగఁ ర బెక్కులు తిర్వ
గ్జననంబులఁ బొందును శ, స్త్రునిహతిఁ దోడ్తోడ మరణదశ వాటిల్లున్. 264

అ. ఆఁడుదానిఁ జంపినతఁ డేకవింశతి, దూష్యనరకవాసరదుగ్ధి మొందు
నన్నదధిపయోఘ్నరతాపూపహరణముల్, మక్షికాదికీటకమయత సేర్పు. 265

అ. ఫలము నినుము వెండిఁ ర బసిఁడి ముచ్చిలికొన్నఁ
గ్రోతి వాయసంబు ర గ్రువ్వ సీచ
కృమియు నగు సదంబరరము హరించిన శశ

జనన మొందు సరుఁడు శ్ర మనుజనాథ.

266

తే. నమ్మి యిల్లడ వెట్టినశామ్ము గొనిన
మీను లో నగునీచపురయోనులందుఁ
బుట్టు గంధవస్తువులు గొరన్నట్టివాఁడు
వినుము మఱుపుట్టువునఁ జంచురతనము నొందు.

267

తే. వనిత లీపాపములు సేసి శ్ర వానివాని, పత్నులై జనియింతురు శ్ర పాపభీతిఁ
దెరువు దప్పక నడచిననరులు సౌఖ్య, మందుదురు రెండులోకంబులందు నధిప,
వ. అని చెప్పి యిట్లనియె నేనుం గొన్ని దెఱంగు లెఱింగించితి మఱియు ననేకపదా
ర్థాపహరణంబులకు బహువిధంబు లగుఫలంబులు వాటిల్లు వాని నెల్లను శాస్త్రాం
తరశ్రవణంబున నెఱింగెదు గాక యనిన విని యక్కురుపతి బృహస్పతితోఁ
బాపంబులం బాపిగొనుతెఱం గెఱింగింపవే యనుటయు నతం డతని కిట్లనియె.

క. విను దానంబులఁ బాపము, లనఘా చెడు దానములకు శ్ర నన్నిటికిని న
జ్జనసేవ్య యన్నదానము, మును లధికం బండ్రు పాపములఁ బాపు నెడన్. 270
క. న్యాయార్జిత మగునన్నము, వేయింటికిఁ బెట్ట వలయు శ్ర విప్రజనము హ
ర్షాయ త్తంబుగ దానం, బాయనిపాపములుఁ గలవె శ్ర పారవముఖ్యా.

271

తే. తిరిసియేనియు నన్నంబు శ్ర దెచ్చి శిథిల
లైనవిప్రులయాకలి శ్ర యపహరించు
పురుషుఁ డూర్ధ్వలోకంబులపురుషవరుల
కర్చనీయుఁడై వెలుఁగుచు శ్ర నంద యుండు.

272

క. వేదాధ్యయనార్థప్రతి, పాదనమున విప్రవరుఁడు శ్ర బ్రహ్మవిషయన
ద్యూదానంబుల నరపతి, యేదురితము లైనఁ గౌరవవేశ్వర పాచున్. 273

తే. నేర్చి యలజడిఁ బడినవారణిజ్యవిధులఁ, బడిసి వైశ్యుఁ డన్నం బిడిరపడయు నుగతి
నచ్చునంతలు వడి సిరి శ్ర దెచ్చిగొని చ, తుడ్డు లన్నంబు వెట్టి కాంతరు దివంబు.

తే. దివము వంధ్యంబు గా కుండఁ శ్ర దివిరి యన్న
పానదానంబు లొడవినరభంగిఁ జేసి
మఱి భుజించుటఁ బోలెడుశ్రమహితధర్మ
కార్య మొం డొకఁ డెందును శ్ర గలదె యరయ.

275

తే. అన్నదానంబు ధర్మంబురలన్నిటికిని, ముఖ్యమింత యెఱుఁగు కురుశ్రముఖ్య యనుడు
ననిమిషాధిపమంత్రికి శ్ర నమ్మహీశుఁ, డిట్లనియె భక్తివిషయంబు శ్ర లెనక మెనఁగ.

క. ధ్యానం బింద్రియవృత్తుల, మానించు టహింస గురుశ్రమర్చనవిధి ని
త్యానుష్ఠానము తప మను, వీనఁ బరమసేవ్య మెద్ది శ్ర వినఁగా వలతున్. 277

వ. వినిపింపు మనిన నమ్మహాత్ముండు.

278

క. ఈయాటును మంచి తెరువు, లై యుండు నహింస యున్నయైదిటికిఁ బవి
త్రాయతన మట్లు గాకయు, నేయు త్తమధర్మములను శ నిది వెల్లించున్. 279
న. అని పలికి యామంత్రణంబు సేసి వాసవమంత్రి యమరనగరంబునకుం జనియెఁ
దదనంతరంబ. 280

ఆ. ధర్మనందనుఁడు పితౄతామహుతో సర్వ, దేవతలును భూమిర దేవతలును
మునివరులు నహింస శ గొనియాడుదురు దాని, తెఱఁగు సెప్ప నాకుఁ దేటపడఁగ,
న. అనుటయు నమృహసీయుం డమ్మనుజపతిం బరమాదరంబున నాలోకించి. 282

—శ్రీభీష్మఁడు ధర్మజునకు నహింసాస్వరూపనిరూపణంబు కేయుట. —

ఆ. దంతియడుగులోనఁ శ దక్కినజంతుచ,యంబునడుగు తెల్ల శ నడఁగియుండు
నట్ల ధర్మకోటు శ లన్నియు లో నగు, నిద్ధగుణ యహింస శ కింత నిజము. 283
న. అదియును 284

క. అరయఁగ నాలుగువిధములఁ, బరఁగుఁ జతుష్పాదవృత్తిఁ శ బరఁగినగోవుఁ
దొరయుచు నం దొకఁ డెడలిన, నరవర సద్ధర్మవర్తనము గుంటువడున్. 285
తే. మనసునను వాక్కునను గాయశమునను హింస
నడపు మాంసంబు దినుటతో శ నాలు గయ్యెఁ
దెఱఁగు లవినువ్వె హింస వశ్ర్తింపఁ జేయుఁ
గాన కడుఁ గీడు మాంసభక్షణము దలఁప. 286

క. ఈనాలుగుదెఱఁగులఁ దగ, మానుట యే జెప్పినట్టిశ్రమహితాహింసా
నూనచతుర్విధములు మాం,సానేకరుచి ప్రమగ్నుఁ శ డది యె ట్లుడుగున్. 287

క. కావున మాంసముపైఁ దగు, లేవిధమున నుడుగుటయ యశహింసారూపం
బై వఱుఁజుమీ భూవర, నావుడు నక్కురువిభుఁడు విశనయమయుఁ డగుచున్.
న. మాంసంబు పితౄదేవతలకుం బ్రియంబు శ్రాద్ధంబు మాంసముఖ్యంబుగా నడప
వలయు నని చెప్పదురు వధింపక మాంసలాభం బెట్లు గలుగు ననుటయు ననిమిష
నదీనందనుం డానరనాథున కి ట్లనియె. 289

తే. వాజిమేధంబుకంటెను శ బూజనీయ
కర్మ మందురు మాంసభక్షణమువిడుపు
వినుము సంపుటయును జంపఁ శ బనుచుటయును
గల్గవంబుల కెల్ల నశగ్గలము లధిప. 290

క. పితౄకార్యయజ్ఞముఖముల, శ్రుతిచోదితహింసఁ గీడు శ సార నేరదు వి
శ్రుతగుణ మాంసముచవిగో,రి తినం బ్రాణిఁ డెగటార్చుశక్తియఁ బాప మగున్.

క. తను నమలినవాని నమలు, నని మాంసము తెఱఁగు సెప్ప శ నాగమములు గా
వునఁ దద్భక్షణ ముడిగిన, ననఘ తపంబునకుఁ జాలు శ నది యొక్కండున్. 292

క. జనవర మాంసముచవిఁ గడఁచినచపు లరయంగ లేమిఁజేసి చవి యెఱిం

- గిసవాఁ డది యుడిగిన నా,తని దేవసమానుఁ డండ్రు శ ధర్మ విధిజ్ఞుల్. 293
- ఉ. మ్రాసను శాతనుం గలదె శ మాంసము ప్రాణులమేనఁ గాక య
మ్రేనుల నొంచునట్ల దమశ్రమేనులు సోకినమాత్ర నె ట్లగున్
దానిఁ దలంపఁగా వలదె శ తా నది మానిన హింస లన్నియున్
మానవె యంచు ను త్తముఁడు శ మాంసము మాను దయూర్ద్రచిత్తుఁ డై. 294
- ఆ. మాంస మా న కునికి శ మనుజేశ శ ప్రాణివ,భాభిరతి దొఱంగు శ టగుటఁజేసి
యట్టివాని కభయ శ మఖిలభూతంబుల,వలన నెపుడు నెందుఁ శ గలిమి నిజము.
- క. స్వాయంభువుఁ డనుమనువును, నీయర్థము సెప్పె లోకశహితముగ మార్కం
డేయాదులు మాంస ముడుగు, టాయుశ్శీరూపకారి శ యగు సని రధిసా. 296
- క. విను మాంసము గోరునరుఁడు, దనుజుఁడచూవె మును దేవతలు మాంసంబుం
దిన టుడిగి కాదె దానవ,జనితభయముఁ బోవఁ గ్రోవఁ శ జాలిరి వత్సా. 297
- క. దానము ధర్మము తప మి,జ్యానిష్ఠ యనంగఁ గల్గునస్త్రియ తెల్ల
మానవనాథ యహింసా,నూనాకృతు లండ్రు శ్రుతుల శ మానిన పెద్దల్. 298
- క. శతవర్ష దుష్కరతపగి,కృతి సంజుడు దినమి నగు సుశక్రత మివి రెండున్
మతిఁ దలఁచ నొక్కరూ పని, శ్రుతివేదులు సెప్పుదురు కుశరుషీతినాథా. 299
- క. తపముల దానంబుల బ్ర,హ్మపురినివాసంబు దప్ప శ దన రాను జనా
ధిప మాంసము నమలనిపు,ణ్యపురుషునకు సులభ మందు శ ఠానెల వార్యుల్.
- తే. అధిప యాపాథముఖ్యంబు శ లైననెలలు
నాలుగింటను మాంసంబు శ నమల కుడుగు
టాయురాఱోగ్యబలకీర్తు శ లనుఫలములు
నాలుగింటిని నిచ్చు నశన్నరున కండు. 301
- ఆ. సగరనలదిలీపశ్రవ్యగభగీరథముఖ్య,నృపులు వార్షికంపుర నెలలు నాల్గు
మాంసభక్షణంబు శ మానుట నుభయలో,కంబులందుఁ బెంపు శ గాంచి రండ్రు.
- వ. అనిన విని యజాతశత్రుండు శంతనుపుత్రుతో నిమ్రైయి మహాసీయం బయిన
మాంసవర్జనంబు వాటించి తక్కినయపూపాదులు ఫలప్రభృతులు నగుభక్ష్యంబు
లొచరించి యేల వర్తింప రెల్లజనంబులు ననుటయు. 303
- ❧— మాంసభక్షణమందలిరుచివిశేషంబు మానుట దుష్కరం బని చెప్పట. ❧—
- సీ. అతనికి సతఁ డిట్లు శ లను మాంసములచవి, మరగినవారికి శ మాన వశమె
యట్లు గాకయు సురశతానక్తునకు బల, మొలయు నధ్వశ్రాంతుఁ శ డుల్లసిల్లు
క్షతము శీఘ్రమున 1లోకపిత మగుఁ గృశునకుఁ, బుష్టి వేగమ వచ్చుభూపవర్య
విను మాంసభక్షణంబున నపూపఫలాదు,లం దవ్వీశేషంబు శ లరయఁ గలవె
తే. మాంస మానినదోషంబు శ మహితదాన

విధులఁ బాయు దివిజపితృవిధివిశిష్ట
మైనయెఱచి గీ డొలయదు శ యజ్ఞములకుఁ
బశువిధానంబు వేదంబుననుపు గాన.

304

వ. ఇట్లు గాన నంజుడు నమలుటయు నధికదోషంబులు గానియెడలునుం గలిగి
యుండు నగన్త్యుండు రాజులకు వేట విధించెం గావునం గుత్తుహలంబుఁ
గోపంబు ననియెడుభావంబులం బొరయక లోకరక్షణార్థంబుగాఁ గ్రూరమృగ
వధంబును స్వహస్తవిక్రమార్జితమాంసంబున దేవపితృప్రీతినం బొనర్చుటకుం
గాఁ బక్షిమృగమారణంబును జేయుభూనాయకుండు దురితంబులం బొరయకుండు
విశేషంబు వినుము.

305

ఆ. అన్యమాంసమున నిరజాంగమాంసంబుఁ బో
పింతు ననుటకంటెఁ శ జెట్ట లేదు
మాంసభక్షణంబు శ మానుటకంటెను
మేలు లేదు కర్మజాలకమున.

306

తే. మాంసభక్షణదోషంబు శ మాను దాన
మహిమ ననుటయు మాంసంబు శ మఱి భుజింప
కున్నఁ జూవె ధర్మము లెవ్వోయును దలంప
డయకు సదృశంబులే కురుధరణినాథ.

307

తే. ఆత్మ సదృశత ప్రాణభర్యయంబునందుఁ
బ్రాణులకు నెల్లఁ గని మాంసభక్షణంబు
మాను దయ నార్ద్రమానసుం శ ధైర్యపురుషుఁ
జాతనికి బ్రహ్మలోకాదు శ లాటపట్టు.

308

క. భూతముల కలుగునతనికి, భూతము లఖిలములు నలుగు శ భూతహితార్థి
భూతముల కభయ మిచ్చిన, పూతాత్మన కభయ మిచ్చు శ భూతావలియన్.

309

ఆ. దానమును దపంబు శ ధర్మంబు యజ్ఞంబు, శౌచమంత్రతంత్రసత్యములును
బుధు లహింసరూపములు గాఁగఁ జెప్పట, నెల్లకల్తి ను మృహింసకలిమి.

310

క. నరనాథ యహింసాగుణ, పరిగణనము గొంతమాత్రం శ బలికితి ధర్మ
త్తర యగునహింసమేలిమి, యరయం గడుఁబెద్ద దాని శ నలవఱపు మదిన్.

311

ఆ. అనిన సంతసిల్లి శ యమృహింస దాత, కధికభక్తి మ్రొక్కి శ యస్తదీయ
సంగరంబునందుఁ శ జచ్చినవారల, కేది గతియె నాకు శ నెఱుంగఁ జెప్ప.

312

క. బ్రతుకును జావును సుఖదుఃఖదుములుగా జంతుకోటి శ కరుణామూర్తి
మదిఁ దలచుఁ బ్రాణలాభము, వదలు టరిది గాన యట్టిరవారి నడిగితిన్.

313

క. అనుటయు లెస్సగఁ దలఁచితి, విను మొకకీటంబునకును శ వేదవ్యాసం
బున లోకహిత మొనర్చిన, మునికి నయినసత్కథనము శ మునిసుతచరితా.

314

వ. దాన నీయడిగినయర్థంబు దెల్లం బగు నని పలికి భీష్ముం డిట్లనియె. 315

క. శకటపథంబునఁ గీటం, బొకటి వెనం బాటఁ గాంచె శ యోగీంద్రుఁడు జం
తుకలాపమానసదశా, ప్ర కారగం వేది బాదరాయణుఁ డధిపా. 316

వ. కాంచి నిరూపించి యాకృష్ణుడై పాయనుం డక్కిటకంబుతో నీవు భయంబున
రయం బెనఁగం బాతెదవు కారణం బేమి యని యడిగిన నది యమ్మునీంద్రున
కిట్లనియె. 317

తే. తెప్పదెరలంగ బండు లేరతెంచు చున్న
యవి మహాత్మ తన్నేమిజారతారవములుఁ
గడఁక నెడ్లను దఱిమి రొరప్పెడునరాలి
యులివు విని యుల్లమునఁ గడురనులుకు వుట్టి. 318

వ. బ్రతుకును జావును బరమసుఖంబును నత్యంతదుఃఖంబునుం గాదె కావున. 319

క. క్రందున మేను సిదియు నను, కొందలపా టొంది ప్రాణగొడ్డ మగుటఁ ద
ప్పం దొలఁగఁ బాతెదను ముని, బృందారక¹యనదె ప్రాణభీతి దలంపన్. 320

చ. అన విని దాని కిట్టు లను శ నమ్మహితాత్మకుఁ డెంతలెన్న నీ
మనికి దలంప నింద్రియసరమాజసుఖంబులఁ బొందఁ గీటము
ల్లను టది లేదు దుఃఖబహుశశం బిది యీయెడ లేల చావు నీ
కనయము సౌఖ్యకారి యగు శ నత్తెఱఁ గీవు దలంచి చూడుమా. 321

వ. అనుటయు నక్కిటంబు. 322

తే. అనఘ కీటంబులకు విమరయజము లైన
సౌఖ్యములఁ బొంద లే దనురచదువు గలదె
వినుము దమతమ తెరువుల శ ననుభవింపఁ
గలదు చావును భీతికిఁ శ గారణంబు. 323

వ. నీవు నామనం బరసి తింతియ కాక యింత యెఱుంగవే యది యట్లుండె నా
తెఱం గవధరింపు మేను దొలుమేన నొక్కశూద్రుండ ధనవంతుండ. 324

సీ. ఆచారహీనత శ యతిలోభ మన్యధ, నాపేక్ష. కూరత శ యవినయంబు
మొదలైనదుర్గుణంబులకు నెల్లను నెల, వై యుండి మాతకు శ నధికభక్తిఁ
బ్రీతి యెప్పుడునొనరెంటు బ్రాహ్మణమాత్రుఁ డతిధియొక్కరుఁడొకరయప్పుడరుగు
దెంచిన నతనిఁ బూజించితి నది కార,ణముగ జాతిస్మరణంబు గలిగె

తే. మంచికర్తము సుఖము నొందెదంచు టిపుడు, గాన వచ్చె మునీశ్వరశరణ నాకు
నత్తెఱం గెఱిఁగింపవే శ యతివిశదము, గాఁగ ననవుడు నాతండుర గారవమున. 325

వ. ఆజంతువుం గనుంగొని నీవు సెప్ప నేల దుష్కర్మకోటివలనం గీటంబ వగు
తెఱింగితి భవదాచరితంబు లైనసత్కర్మంబులుం గాంచితి నమ్మేలునకు సంతో

పించి కాదే సీతో సంభాపించితి మదీయతపోవిశేషంబున నీదయినకీటత్వం బపస
యించెద విషాదం బపసయింపుము తపోబలంబును గడచినబలంబులు గలవే
మనుష్యజన్మంబు నొంది మే లొనర్చెడ ననుకోర్కె నీకం బుట్టుట మేలు మాన
వులకుం గ ర్థభూమికృతంబు లైననదనత్కర్మంబులు జూపె దేవతలును గీటుంబు
లు నగుట వాటిల్లెడు నని పలికి వెండియు. 326

క. సుకృతము లమ్రైయుఁ గల్గుట, నకట జని స్మృతియుఁ గల్గె శ స స్మృతింద
ర్మకతయు నీకు నొదవె నో, డకు మున్న తపదము చిచ్చుటకు మెయి కొంటిన్. 327

వ. అత్తైఱం గాకర్ణింపుము. 328

—❦— వేదవ్యాసుఁడు కీటంబునకు సుత్రముజన్మములు గలుగ ననుగ్రహించుట. ❦—

ఆ. నీచశూద్రునై శ్వశ్రవజన్మములఁ గ్రమ, వృత్తి నొందు మెపుడుఁజెత్తమునకుఁ
బు ట్టెఱుంగునట్టిరపోడిమి నొనఁగితి, ధర్మపరుడ వగుదు శ దానఁజేసి. 329

క. అని నాత్యవతేయుఁడు కృప, నెనసి సుధాధారఁ బోలునీక్షణముం ద
త్తనువున నిగిడించిన న, మ్మునిపతిఁ గీర్తించె భూతములు ప్రీతము లై. 330

క. అక్కిటంబును భక్తి, మ్రొక్కి శిరం బతనిపాదముల మోపి మనం
బెక్కుడుప్రమోదమునఁగడు, జొక్కఁగఁ దదనంతరమ యశసువులందొఱఁగెన్. 331

వ. కారుణికత్వధుర్యుం డగునప్పరాశర్యుం డట్లవలీల మే లొనర్చి కీటంబుఁ గృతా
ర్థంబుం జేసి నిజేచ్ఛం జనియె నదియు నమృహానుభావునిద్దేశించిన తెఱంగున జని
యించుచు ననేక పుణ్యంబు లాచరించుచు సృపజన్మంబునం బూజ్యం బైనరా
జ్యంబు నొంది. 332

నీ. ఏనుంగు నెక్కి పెరక్కేనుంగు లిరుగడ, రాఁ దురంగంబుల¹రమణ యొప్పు
గొడుగులుం ²బడగలు శ ముడివడ గాయక, వందిపాతకులరవంబు లెనఁగ
భూషణంబులరత్నరపుంజంబుదీపులు, దిక్కుల నెల్లను శ దీటుకొనఁగ
సామంతకవిజనశీమంతినీముఖ, పరివారవై భవశస్మరణ మలర

తే. దేవపతివోలె సాత్యవ్రతేయునాశ్ర, మమున కేతెంచి తత్పాదరకమల మాత్త
ముకుటసంగతముగఁజాఁగిరమ్రొక్కఁగరుణ, నాతఁడెత్తి తన్నస్తకమక్కుసేచ్చె. 333

వ. ఇట్లత్యాదరంబున సంభావించి శిష్యజనంబు నియోగించి. 334

క. రాజస్యసముచితం బగు, పూజావిధి యాచరించి శ పురుషోత్తమ నీ
వీజన్మంబున సన్తుని, రాజకి వెఱు గగుతపశ్చరణ మొందవనా. 335

క. గోవులకై యొండెను వి, ప్రావలికై యొండె నిర్భరరాహవకేలీ
ప్రావీణ్యము మెఱసి విడువు, నీ వసువులు దాన నధికరనిర్మలత యగున్. 336

వ. ఇట్లు నిష్కల్మషత్వంబు సిద్ధించిన. 337

క. ధరణీసురజననమహిమ, దొరకొను నీ కని విధించి శ దుర్దాంతరిపు

స్ఫురణహరణపరిణతు స,న్నరపత్తి వీడ్కోలై మునిజరసంబులు మాగడన్. 338
 తే. అతఁడు నానందసంభరితాంతరంగుఁ, డగుచు దండప్రణామంబు ర లాచరించి
 యరిగి యమ్మునిచెప్పినరయట్లు చేసి, భూమిసురజ స్తలాభంబుఁబొంద నధిప. 339
 వ. ఇవ్విధంబున సద్విజుం డై. 340

క. పుణ్యస్థలముల నెల్ల న,గణ్యము లగుయాపములు ప్రకాశములుగఁ గ
 ర్ణణ్యతయు వివిధరత్నహి,రణ్యాదికదానములను ర బ్రస్తుతి కెక్కన్. 341

తే. అధ్వరంబు లనేకంబు ర లాచరించి
 యతఁడు మఱియును బాదరాయణునిఁ గాంచె
 సదయచిత్తత సప్పరారశరసుతుండు
 వీడుకొలుపంగఁ జని యశోరవిభవ మెసఁగ. 342

క. వ్రతశీలతఁ బరఁగి తుదిన్, శతమఖుసకు పగ్గలంపురసఖుం డై యమరా
 ర్చితసంస్తుతభవ్యపద,స్థితి నవ్యయపరమసౌఖ్యరసిద్ధిం దనఁకెన్. 343

వ. అని చెప్పి భీష్టుండు. 344

క. మనుజేంద్ర కురుక్షేత్రం,బున నద్భుతఘోరసమరమున సమ్మాడ్కిం
 దనువులు దొఱఁగినవృపులకు, ననంతసుఖగతులు గల్గు ర టనుమానుంబే. 345

వ. భవదీయబంధు లందఱు సూర్యలోకప్రాప్తుల నీ వేమియు ననుమానింపకు మని
 పలికినం బాండవాగ్రజుండు పరమసంతోషభరితాంతకరణుం డై సురసరిత్సా
 నుతో విద్యాతపోదానంబులలో నెయ్యది విశేషం బెఱింగింపవే యనుటయు సమ్మ
 హిపతి నమ్మహామతి గౌరవంబునం గనుంగొని. 346

తే. వ్యాసమైత్రేయపుణ్యసంవాద మనఘ, వినిన నీ ప్రశ్నమును కది ర విశద మైన
 యుత్తరం బగు నేకాగ్రచిత్తవృత్తి, వగుమ నీ వని పల్కి యి ర ట్లనియె నధిప.

— వ్యాసమైత్రేయసంవాదము భీష్ముండు ధర్మజునకుఁ జెప్పట. —

సీ. వ్యాసమునీంద్రుండు ర వారణాసీపురి, కరిగి మున్ మైత్రేయుఁ ర డచట నునికి
 నాతనియున్నెడ ర కప్రకాశతఁ జన్న, నెఱిఁగి యమ్మహితాత్ముఁ ర డెఱిఁగి భక్తిఁ
 బూజించి యుత్కృష్టభోజనంబునఁ దృప్తి, నేసిన నధికవిరకానరుచిర
 ముఖుఁడై సయమ్మహామనిఁజూచిమోదమ,గ్గలమయిమియందుఁగానఁబడియె
 తే. గౌరణం బేమొకో యని ర గౌరవమున, నాతఁ డడిగిన నతఁ డధికాదరమునఁ
 దపము శ్రుత మాదిగాఁ గలధర్మకోటి,లోన నెల్లను నధికంబు ర దాన మనియె.
 వ. అని మఱియును. 349

క. దానార్హవస్తువులలో, మానిత మన్నంబ యన్నరమయము లనువులున్
 మేనుఁ దదీయబలంబును, గాన బుధులు దానిఁ దద్ద ర గైకొండు మదిన్. 350

క. తప ముల్లముకల్పమముల, నపగతములఁ జేయు విద్య ర కాస్పద మగు నా
 తపసి మహితదానంబున, నుపచిత మగువిద్య తపము ర నుత్కర్షించున్. 351

- క. కాన తపంబును విద్యయు, దానాదాత్త్యప్రవర్ధితంబులు విద్యా
నూనత్వం బచ్యుతుఁ గను,దానికి దీపంబు నద్వ్యైతప్రవచులకున్. 352
- ఉ. కావున నన్నదానమునఁ ర గా కెటు లుండు మహాప్రమోద మ
త్యావలచిత్తుఁ డైనను మరచాత్తరదానమునక విశుద్ధన
ద్భావత నొందు నిక్క మని ర పల్కె నరేంద్ర తపంబు విద్యయుక
దైవతపూజనీయములు ర దానము వానికిఁ బోషకం బగున్. 353
- క. అని శాంతనవుఁడు సెప్పిన, విని కాంతేయాగ్రజుండు ర విమలమతీ యం
గనలసమాచారంబులు, వినంగ నే వలతుఁ జెప్పురవే తెలియంగన్. 354
- వ. అనిన నతండు కై కేయీశాంజీలీసంవాదంబున నిది డెల్లం బగుం జెప్పెద విను
మని యి ట్లనియె. 355
- తే. సుమన యనియెడు కై కేయీరయమరపురము,నందు శాంజీలిఁగని భవ్యమైనదివ్య
పదవి యేవ ర్తనమునఁ జోరపుడియె నీకు, నతివ చెప్పుము నా కనిరయశిగె నధిప.
వ. అని యడిగిన యాయమ కయ్యంగన యి ట్లనియె. 357
- సీ. మామకు నత్తుక ర మార్పల్క దేవపి,త్రతిధిపూజనములరయందు సొలయ
1నిలువాడిఁ దలవాకి ర లెప్పుడు నెఱుంగక, పెలుచ నవ్వక శుద్ధిర వెలయ విప్ర
భిక్ష 2యోపిక గల్గి ర పెట్టుచు వ ర్తింతు, వలయుకార్యములకు ర వెలఁది మగుడఁ
బతి వచ్చునప్పుడు ర భక్తియు వేడ్కయుఁ, బొదల నాననపాద్యరములను సుముఖ
ఆ. భావమునను సేవ ర వాటింతు బిడ్డల,శిక్ష వదలఁ దిట్టఁ ర జెట్టఁ గనియు
నాకు వేఱ ప్రియ మరనఁగ లేదు పతిమెచ్చు,వంటకముల చవిగరవండి యిడుదు,
చ. వరుఁ డొకవెంట నెన్నెడు ప్రవ్రవాసగతుం డగు నాఁటఁగోలె న
ప్పరుషుండు వచ్చునంతకును ర బూవులు పూతలు మేలిచీర లా
భరణము లెక్కుడుంజవులరపాకవిశేషము లాదరింప నె
ప్పరుసునఁ 3గొల్పుఁ గూ డురువరబంధులకుం దగ నెన్ని సల్పుదున్. 359
- క. గోవులు మొద లగుతిర్యగ్జీవులనుఖవృత్తు లరసి ర చెల్లింతు గృహ
శ్రీవర్తనంబునకుఁ బతి,భావము సంకటపడంగఁర బలుక నొకటియున్. 360
- తే. అగ్ని యోపి రక్షింతు రరహస్య మైన
దాని వెలిపుచ్చ గర్భంబు ర దాల్చి యున్న
యపుడు వాచపు లెల్లను ర నవులఁ బెట్టి
దాని కెయ్యవి పథ్యముల్ ర వానిఁ గొందు. 361
- క. అని చెప్పి యట్టిచందం,బున నడచిన సతికి లోకరములు రెండును సా
ఖ్యనిరూఢి యొనఁగుఁ బొగ డొందు నరుంధతివోలె నవ్వరధూటి నరేంద్రా. 362
- క. నృప యీయాఖ్యానము ప,ర్వపుదినమున భక్తిఁ జదువురవారలు విను పు

1. ఆ. 'ఇలువడి'. 2. క. లెక్కటి యేన పెట్టుచు. 3. జ. గొల్చి కూడుగురుబంధు.

ణ్యపురుషులును నాయుశ్యే, లపరిమితము లొంది యమరు శ లగుదురు పిదపన్ .
 వ. అనిన విని ధర్మనందనుండు సర్వశాస్త్రసారం బై శ్రేష్ఠం బగుననుష్ఠేయం
 బెయ్యది పితామహా యనుగ్రహింపు మని యభ్యర్థించిన నాపగేయుండు కృపా
 విధేయుం డై నారదపుండరీకసంవాదం బాకర్ణింపుము దాన నీయడిగినయర్థంబు
 దెలియును దీర్ఘపరుండును జపతత్పరుండును బుండరీకాభిధానుండును నై నమహా
 ద్విజుం డొక్కయెడ నారదమహామునిం గని భక్తిం బ్రణతుం డై యి తైఱంగునన
 యడుగ నతం డతని కి ట్లనియె. 364

— నారదపుండరీకసంవాదం బనుపరమేతిహాసప్రకారము. —

సీ. పరమేష్ఠి సెప్పినరపరమధర్మం బల్ప, ఫణిత మహార్థంబు శ భవ్యమతికి
 శ్రోతవ్యమును బరశ్రావ్యమును దాని, విను ప్రకృతికి బర శ మనఁగఁబడిన
 యిరువదే నగుతత్త్వ శ మరయంగ జీవాత్మ, జాతండ్ సర్వభూతాత్మకుండు
 నరుఁ డన వెలుఁగు నశ్శురుషునివలనన, కలిగి నారము లన శ వెలసినట్టి

తే. యస్యతత్త్వంబు లతనికి శ నయన మగుట

నతఁడు నారాయణుం డన శ నతిశయిల్లు

విశ్వమును దనయంద యావర్భవింప

విలయ మొంద నద్దేవుండు శ విభుతఁ బొల్పు. 365

క. పరమబ్రహ్మం బనఁగాఁ, బరతత్త్వం బనఁగఁ బరమశుభద మనఁగా నీ
 శ్వరుఁ డన విష్ణుఁ డన జగ, ద్భరితత నారాయణుండు శ దా వెలుఁ గొందున్. 366

ఆ. అతఁడు వానుదేవుఁ శ డన నాత్మ యనఁగ వే, దాంతవాక్యబోధ్యుఁ శ డై వెలుంగు
 నరుల కప్పదములు శ నామాంతరంబు ల, ధాంతరంబు లేనిశయట్టి వనఘ. 367

ఆ. సర్వశాస్త్రవాక్యశ్రవణి నాలోకించి, మఱియు దృఢవిచారమహిమఁ దెలిసి
 నిశ్చయింపఁబడియె శ నిష్ఠ నారాయణు, నెపుడుఁ దలఁపవలయు శ నిది యొకండ్.

వ. కావున.

369

క. పరమానుష్ఠేయం బిది, నరోత్తమా నీవు నెపుడు శ నారాయణుఁ ద
 త్పరతఁ దలఁపు సారకు సవి, స్తరశాస్త్రార్థములక్రందుఁడలపోతలకున్. 370

క. విను మొకయించుకసే పై, నను నారాయణునిఁ దలఁచినను సుగతిఁ గనున్
 మనుజుఁ డనిన మది నెప్పుడు, నునిచినయాతనికి బ్రాతే శ యుత్తమధిషణా. 371

క. ప్రణత యగునమోనారా, యణాయ యనునక్షరాలి శ సంతప్రాప్తి
 ఊణమున జిహ్వకుఁ దెచ్చినఁ, బ్రణవార్థం బై నపదముఁ శ బడయుదురు నరుల్.

క. నారాయణపదవాచ్యం, బారయ బ్రహ్మంబు దాని శ ననిశము వినియున్
 సారమతిం దలఁచియు నిం, పారఁగఁ బొగడియు రమించు శ టతులహిత మగున్.

తే. విండు నారాయణపరాయణుండు పాత, కముల గెలిచి వెలుంగుట శ కాదుదన్ను
 నాశ్రయించినవారికి శ నతుల మైన, వెలుంగు నొసఁగంగఁ జాలుట శ వేధచేత. 374

క. చతురాశ్రమములలోపల, సతులమతీ యెంచు నిలిచిరసతనికి భక్తి
మతిఁ గేశవుఁ గూర్పక స,ద్గతి పెఱక ర్తముల నేల ర కల్లఁగ నేర్పున్. 375

క. కను టరిది యొండుమెయి వి,ష్ణుని భక్తిం గనుము నీవు ర సువ్రత యద్దే
వుని వినుము భక్తవత్సలుఁ, జనునామముగలిమిదృశ్యుఁర జగు భక్తులకున్. 376

క. అని నారదుఁ డుపదేశిం,చిన నానైష్ఠికుఁడు నియతరచిత్తం డై వి
ష్ణుని నర్చించు సభక్తిక,మనసవిశేషమున నెవుడు ర మనుజాశ్శిశా. 377

తే. శంఖచక్రగదాధరు ర 1 శార్ఙ్గఁ బుండ,రీకదళసన్నిభాక్షుఁ గిరీటకుండ
లాభిరాము శ్రీవత్ససంరశోభివత్సుఁ, గాస్త్రభోజ్యులుఁ గలలోసఁర గను నతండు.

క. చిరకాలంబున సాక్షా,త్కరణంబును గల్లు దానఁ ర గాననిపదముం
బారయనిశుభముం గలవే, కురువర నీవు సతిభక్తి ర గొలువుము విష్ణున్. 379

క. అనిన విని హర్షపూరం,బునఁ జిత్తము దేల ధర్మపుత్రుం షాశం
తనునుతునకుఁ బ్రణమిల్లెం, దనువునఁ బులకాంకుర ప్రతతి జూచుకొనన్. 380

ప. ప్రణమిల్లి యతనితో దానప్రియవచనంబుల రెంటియందును సధికరంజనం
బెయ్యది సెప్పవే యనుటయు నద్దేవవ్రతుం డన్నరదేవోత్తమున కిట్లను
రెండును మంచితెఱంగుల యెదిరిచందం బెఱింగి నడపునది దానంబు రంజకం
బగుట దెలుప వలవదు సామవాదంబుగుణంబు దెల్లం బగునట్టియితిహాసంబు
వినుము సెప్పెద బుద్ధిసంపన్నుం డగునొక్కబ్రాహ్మణుండు విజనం బగువనంబు
నం గార్యవశంబున మెలంగఁ దన్తాంసం బాహారంబు గొనుటకయి దారుణుం
డగుదానవుం డతనిం బట్టికొనిన సాంత్యనభాషణంబులు ప్రయోగించువాఁ
డయి యవ్వొప్పుండు గలంకయుఁ గొందలంబును లేనిజెందంబుతో నద్దానవు
నాననంబు గనుంగొనిన నాధైర్యధుర్యుం గనుంగొని తిదీయం బగునుదాత్త
త్వంబుగం జిత్తంబు రంజిల్లి యద్దనుజుం డద్ధరాదివిజునితో మదీయం బగు
ప్రశ్నంబునకు సదుత్తరం బిచ్చి తేని నిన్ను విడిచెద ననుపలుకు వలికి తనశరీరంబు
డయ్యుటకు వెలుకంబాటుటకుం గారణం బేమి యని యడిగిన నమృహీసుర
వరుండు వేగిరపడక కొండాకసేపు విచారించి మహాపురుషా నీయట్టికృపాపరుం
డడుగం దోచిన తెఱంగునం జెప్పట మేలు గాదె యాకర్ణింపుమని సౌముఖ్యంబు
నొంది. 381

సీ. చుట్టల నీ దగురచెట్టతనంబునఁ, బాసి పశ్చాత్తాపరూపరూడ వగుట
లేమి గల్గిన దుర్లభామేయధనములు, గోరుట మొగమోట ర గూరి యెరుని
చేఁ బడ్డనిన్ను గెల్పితి నని యాతఁ డు,బ్బుట కృప నుపకారరమునకుఁ బాత్ర
ముగ నీవు సేసివఁ ర బురుషుఁ డామేల్ దన,యలఘుపౌరుషమునఁ ర గలిగె ననుట

ఆ. కుమతిజనులు నీదురగుణములు గొనియాడ, సిగ్గువడుచు బుధులరచేతఁ బొగడు
గాన మరగు చునికి ర వీనిలో నొక్కటఁ, గార్యపాండురతలు ర గలుగు ననఘ.

వ. అని వెండియు.

388

సీ. ఉచితంబుగా నెఱి ర నుగ్గడించినమాట, సభ యియ్యకొనమి వరల్లభకు నీదు
తప్పు తెల్లం బయి ర తాపంబుఁ బొందంగఁ, దేర్పంగ నేరక ర త్రిప్పికొనుట
నీసామ్మనకు నొరుఁ ర డాసించు చుండంగ, దానికిఁ దగ రక్ష ర దలఁచు చునికి
దులువ పిమ్మట నిన్ను ర దూషించుపలుకులు, కులజులు నిజముగాఁ ర గొనుట నీవు

తే. మానుషంబుల నడపంగఁమాయకానిఁ, గాఁగఁ జెలులు గాంచుట వగరకలిమిపేర్తి
దాని వెలిపుచ్చునోపమిరవీన నొకటఁ, గార్యపాండురత్వంబులు ర గలుగు ననఘ.

వ. అని మఱియును.

385

సీ. భార్య పుత్రకుఁ డల్లుఁ ర డార్యవృత్తము లేమిఁ, గ్రుమ్మరించుట జనరకుండు దల్లి
సోదరుల్ నవయుట ర యుద్వీసురుని గోవుఁ, దొలుమేనఁ జంపుట ర దుష్టబుద్ధి
భూసుర దేవార్థములు పుచ్చికొనుట య, ర్థము గోలుపోక బాంధవులచావు
బాలిశు మొగమోటఁ ర బనిగొనఁగాఁదన, యశమున కంతరాయంబు గలిమి

తే. పెద్దకాలంబు యత్నసంఘటిడ నొంది, చెల్లఁ జేసినపని యొక్కరపొల్ల పగతు
చే నసిద్ధతఁ బొందుట ర వీన నొకటఁ, గార్యపాండురత్వంబులు ర గలుగు ననఘ.

క. అని యి ట్లేర్పడఁ జెప్పిన, విని యద్దనుజపతి మెచ్చి ర విడిచెం గుంతీ
తనయాగ్రజ భూసురు సాం, త్వన మిట్టిది యడుగు మింక ర వలసినదానిన్. 387

వ. అనిన నజాతశత్రుండు గంగాపుత్రువదనంబునం జూడ్కి నిలిపి మోడ్చినకరంబులు
శిరంబునం గదియించి.

388

తే. మమ్ము సంసారవార్ధిపాశరమ్ముఁ జేర్చు, యానపాత్రంబు నీకరుణాతిశయమ
యఖిలకల్మషములఁ బాపురనట్టిదాని, వివఁగఁగోరెద నొకపురావృత్తమనఘ. 389

క. మునిమనుజపతులసన్నిధి, నిను నీకృష్ణుండు మానసీయచరిత వే
డ్కు నుపాసించుచు నున్నాఁ, డను త్తమప్రీతి దాని ర నాకర్ణింపన్. 390

క. నమ్మోదమ్మన నేనుం, దమ్ములునుం దేల సత్కథాకథనపర
త్వ మ్మాదరింపు మునివ, ర్గమ్ము నృపచయమ్ముఁ బులకరరాజి వహింపన్. 391

వ. అనుటయు భీష్ముండు. 392

క. పుణ్యం బగునితిహాస మ, గణ్యగుణా నీకుఁ జెప్పఁ ర గనుసుకృతముఁ గా
రుణ్యానిధి సర్వలోకశ, రణ్యుండు కృష్ణుండు వినువరరంబుఁ బడసితిన్. 393

క. సారాశర్యాదిమునులు, నీరాజన్యులును వినికి ర యెంతకు లే దీ
గారాము నాకుఁ బరమో, దారపదావాప్తి గాదె ర ధర్మతనూజా. 394

వ. నీయడ్గినయట్టిదానికి నొకయితిహాసంబు గల దది యుమామహేశ్వరసంవాదం

బనం బరఁగుఁ జౌరవోత్తమా యష్పరావృత్తంబు ప్రవర్తించుటకుం గతంబైన
కథ మున్ను సెప్పి మఱి దానిం జెప్పిన నొప్పి యుండుం గావున నప్పరిపాటిం జె
ప్పెద నవధానపరుండ వయి యాకర్ణింపు మని పలికి హరికిం బరమభక్తిం బ్రణ
మిల్లి యప్పాండవముఖ్యముఖచంద్రికం దనవిలోచనచకోరంబు లాన నమ్మానవ
పతికి నమ్మానసీయమతి యిట్లనియె. 395

— శ్రీకృష్ణుడు ధర్మజునకు శ్రీకృష్ణునిచిత్రచరిత్రంబు చెప్పట. —

- క. తనయునిఁ బడయుటకై తప, మొనరింపఁగ రుక్మిణియు సరముత్సుకవృత్తిం
దనతో రాఁ దుహినాద్రికిఁ, జనియెం గృష్ణుండు మునులరసంతస మందన్. 396
- వ. ఇట్లు సని ద్వాదశవార్షికవ్రతక్లిష్టం డై యున్నకృష్ణుం గాన ముసీంద్రులు నా
రదపర్వతవ్యాసవాల్మీకిదేవలకాశ్యపప్రభృతులు శిష్యవర్గంబుతోవచ్చినవారలం
బాద్యాసనాదినముచితార్చనంబుల సంభావించిన వార లద్దేవునిం బరివేష్టించి పు
ణ్యగోష్ఠి నడపు చున్నసమయంబున, 397
- తే. అతనిముఖమున వెడలి మఠహాగ్ని యమ్మ, హీధరమువిపినంబుల శ నేర్చెఁ బక్షి
మృగయుతంబుగ సిద్ధసారధ్యగణములు స, మాకులత్వంబుఁబొందఁబెల్లడరియధిప.
- క. ఆకృష్ణుఁడు నిజసౌమ్యా,లోకనమున నాశిఖిని మఠలుగఁ జేసెం బూ
ర్వాకారత నవ్వనము ని, రాకులతం బొల్చె నది మఠహాద్భుత మయ్యెన్. 399
- తే. దానికమ్మునులెల్లఁ జిర త్తమున భయము, విస్తయంబును బెనఁగొనఁ వెఱఁగుపాటు
గదిరి చిత్రరూపంబులరకరణి నుండ, వారిఁ గన్గొని రుక్మిణీవల్లభుండు. 400
- వ. మీ రీయనలంబు తెఱం గేమిగా నెఱింగితి రున్నరూ పెఱింగింప వలయు ననుట
యు వారలు సభక్తికంబు లగుచిత్రంబులతోడ. 401
- క. దేవా విశ్వము గలుగుట, నీవలనన యడఁగుటయును శ నీయంద భవ
ద్భావాధీనమ సకల, స్థావరజంగమసమాహితత్వం బెల్లన్. 402
- తే. నీవు మమ్ము బోధింపఁగా శ నేర్తు గాక, యిమ్మహానలస్ఫురణంబు శ నిట్టి దనఁగ
నేము నేర్తు మె యేమియో శ యెఱుంగ కునికె, గాదె నివ్వెఱపడితిమిరకమలనాభ.
- వ. అనుటయు భవదీయచేతఁగి ప్రసన్నత గాదె జగంబులవ ర్తనంబులకు నాధారంబు.
- క. కావున మీకుం బ్రియముగ, నీవహ్ని తెఱంగు దెలియ శ నెఱింగించెదఁ జి
త్రావిలత విడువుఁ డని కమ, లావరుఁ డిట్లనియె వారలకుఁ గురువర్యా. 405
- క. ఒకదానవుఁడు జగన్నా, శకుఁ డిత్తఱిఁ గలఁడు వానిఁ శ జంపుట కేఁ బూ
నక యునికి గలిగె వాఁ డ, స్త్రుకళావిదుఁ డగుట నాకరతంబున నగుటన్. 406
- క. కడుఁ గ్రొవ్వి వాఁడు లోకము, నుడుకులఁ బెట్టంగ విసివి శ యుగ్రతపమునం
గొడుకుఁ బడసి యద్దనుజుని, బొడవడఁగింపం దలంచి శ భూరివ్రతమున్. 407
- చ. నడప మదాత్మ యగ్ని యయి శ నావదనంబున నిర్గమించి యె
క్కుడుపడి పద్మగర్భకడరకుం జనె నమ్మహితండు మస్త్యధుం

గొడుగుగఁ బంచి వే తను ¹మఱగుడ్డుగ వచ్చెఁ గడంగి పోవున
 ప్పడు వన మేర్చె నేను గృపఁ శ బూర్వవిధం బాడఁగూడఁ జూచితిన్. 408
 వ. ఇది యద్దహసంబుతెఱం గని చెప్పి యప్పురమపురుషుం డమ్మునివరులతో మఱి
 యును. 409

సీ. లోక త్రయంబున శ మీకు నవిదితంబు, లేదు త్రికాలసంశేషమలార
 యుత్తమం బగుపురావృత్తంబు సెప్పి కృతార్థుఁ జేయుండు సశన్ననిన వారు
 నవినయంబుగఁ గృతాంజలు లయి మ మ్మింత, పెద్దసేయుదే నీవు శ పెద్దలకును
 బెద్ద వయత్నసంభృతజగత్త్రయుఁడవు, విశ్వప్రకారసంభవిదుఁడ వేము
 తే. సీయెఱుంగనియతిహాస శ మేయుగమున, నెఱిగి చెప్పదు మనపుడుఁజఱితునగవు
 మోమునకుఁ జెన్ను సేయ నశ్చురహరుండు, వారలకు నిట్టలనుఁగురువంశవర్య.

క. మానుషయోని జనించితిఁ, గాన మదీయ మగుబుద్ధిశౌరవము తదీ
 యానుగుణతోపహితము,గా నెఱుఁగుండు మీరు సెప్పుకత విను టనజే. 411

చ. అనుటయు వార లందఱుఁ బ్రియంబున దానికి నియ్యకొన్న నె
 మ్మనములతోడ నీపనికి శ మాన్యచరిత్రుఁడు నారదుండ త
 క్కినపెఱవారు సాలరు ప్రశీర్త్యవివేకుఁడు కృష్ణుఁ డధితో
 వినఁగఁ బురాతనం బయినవృత్తము నిమ్ముని సెప్పు టొప్పుగున్. 412

చ. అని తగ నేకవాక్యతఁ బ్రియంబున నాతనితోడ నీవు ముక్
 గనినది విన్నయట్టిది ప్రకామకుతూహలచిత్తుఁ డైనకృ
 ణ్ణుని వినిపింపు నాపుడు మఱనోజ్ఞకథాకథనంబునందు వే
 డ్క నిగుడ నమ్ముసింద్రుఁడు విశ్వాసమునకొ మొగ ముల్లసిల్లఁగన్. 413

— ❦ — ఉమామహేశ్వరసంవాదం బసనితిహాసము. ❦ —

క. నారాయణసౌహార్దో, దారత్వవిభూతి మున్న శ తనకుఁ గలిమి న
 న్నారాయణునిమనోరథ, మారం బూరించె శంకశరాంబికలకథన్. 414

వ. అత్రైఱంగు వివరించెదనట్లు సమస్తసంయమిసంఘంబును బ్రస్తుతిపూర్వకంబుగా
 నియోగింపం బ్రియంబునం బురాతనకథాకథనంబునకుంబూని యద్వేషముని య
 ద్వేషకీనందనునకు వందనం బాచరించి తదభివందనంబు వడసి యవ్విభున కి
 ట్లనియె. 415

తే. తీర్థభజనంబునకు నెందుఁ శ దిగుచుండి, యిత్తుమారనగంబున శ కేను వచ్చి
 కంటి రమణీయ మగుకేశికావనంబు, సకలతరువల్ల రీగుల్లరచారుతలము. 416

క. కోకిలకులగంధర్వానీకధ్వను లెనసి బెరసి శ నిగుడఁగ నమరీ
 లోకభ్రమరీమండలి, కాకలకలనాదములును శ గలసి చెలంగన్. 417

వ. ఒప్పునవ్వనంబునంగనకస్థలంబున శార్దూలచర్మ వనసభుజగాభరణభసితాంగరాగ

విరచితాలంకారచారుదివ్యదేహుండగుమహాదేవుడుసురసిద్ధసాధ్యవిద్యాధరముని
పుంగవభూతగణపతివృతుండయియున్నచప్పేలగంబుచనేనునుసముచితప్రకా
రంబున నయ్యవిరూపణీయప్రకారుం గొల్చి యుండితి నట్టిసమయంబున. 418

సీ. పుణ్యాంగనాకారములు దాల్చి పుణ్యనదీవహంబులు శరదలు గొల్చి
చనుదేర శంకరసదృశపరిష్కార, కల్యాణతను వైశ్రావణి వచ్చి
వెనుకదిక్కున మెలరపున జేరి మోమున, కలఁతిన వ్వినుమజ్జితచెలుపు నొసంగఁ
దమ్మజేకల నుల్లస న్నూడుతనమృదు, కరయుగ్గముచను శంకరునినేత్ర

ఆ. యుగ్మ¹మల్ల మూసి శ యున్నంత లోక ము
సర్కచంద్రతారకాగ్ని యై ము
హంధకారమగ్న శ మగుటయు సంతోభ
మందె భూతసముదాయంబు తెల్ల.

419

ఉ. అప్పుడు ఫలలోచనము శ నప్పరమేశుడు విచ్చె విచ్చినం
గప్పె దదగ్నిజిహ్వలు నశగం బఖలంబును గారిదేవి యు
ట్లాప్పమి దండ్రీ కై నఁ గని శ యుల్లము బెగ్గిల నీశునంఘ్రిలం
గప్పంగ మాళిభూషణముశాంతి ప్రణామము సేసె జేసినన్.

420

ఆ. హరుడు కరుణ జూడ శ నాహిమవన్నగ, దాహ ముజిగి శోభితత్వ మెలసె
నార్య పరమవిస్తరయముఁబొంది యానర్వ, భువనక ర్తతోజ్జనవినయముగ. 421

సీ. నిటలంబుకను దెఱుచుటకుఁ గారణ మేమి, సర్వేశ యిది రహస్యంబు గాక
యున్నేనిఁ జెప్పవే శ యన్న నద్దేవుండు, కాంత నీ కెఱిగింపఁ శ గానియట్టి
పని యెందుఁ గల్గునే శ వినుము లోకాత్మక, త్వము నాకుఁ గల్గుటవలనఁజేసి
న న్నేది వొందిన శ నన్నిలోకంబుల, నది వొందుఁ గాన నార్యంబకములు

తే. నీవు మూయంగఁ దిమిరంబు శ నిఖిలలోక
చయముఁ గప్పిన భూతముల్ శ భయముఁ బొందె
నీకరంబులు ద్రోవక శ చీకటియును
దెఱుచుటకు ఫలనేత్రంబు శ దెఱవ వలసె.

422

వ. అనిన విని యంబిక దనకు నడుగవలయునట్టివి యడుగుటకు నది యవసరంబుగాఁ
గనికొని యక్కపర్ది కి ట్లనియె. 423

క. నాలుగుముఖములు నీకు, న్నాలనయన కలుగఁ గారణం బేమి²మధు
శ్రీలాలిత్యాస్పదవా, క్యాలీకలనమున నాకు శ నానతి యీవే. 424

వ. అనిన విని యమృహదేవికి నద్దేవుం డి ట్లను దైత్యులు సుందోపసుండు లన
నిరురు గలరు వార లవార్యభుజవీర్యశౌర్యసంపన్నులు నస్త్రుశస్త్రావధులు

నై యుండుదురు వారలవినాశంబునకై మయుండు లోకంబులం గలయొప్పులం
దెల్ల నుత్తమసారంబులు తిల ప్రమాణంబు లాహరించి యొక్క కామినిం గావించి
తిలోత్తమ యనుపే రిడి నాకడకుం దెచ్చిన నచ్చెలువ నాకుం బ్రదక్షిణంబుగా
వచ్చునెడ నే నిది దేవకార్యంబు సేయ నోపుఁ బొమ్మనుతలంపుతోడ నత్తరుణి
దిరిగినదిక్కుదిక్కున కోక్కొక్క మొగంబు దాల్చి దానిం బరీక్షించితి నాఁటం
గోలెఁ జతుర్ముఖుండ నై యుండుదు.

425

చ. అన విని గౌరి నీకు భువనాధిప కంఠమునందుఁ గప్పు గ
ల్గినకత మేమి నాకు నెఱిగింపుము నావుడు దేవదైత్యు లం
బునిధి సుధార్థ మై తరువఁ ర బుట్టి విషంబు త్రొలోకభీకరం
బనితరసాధ్య మై యొదవిన త్తటిఁ దాల్చితి దానిఁ గుత్తుకన్.

426

తే. అట్లు కంఠంబునందు మరహావిషంబుఁ, దాల్చి నీలత గల్గిన ర దానఁజేసి
కమలజాదిసురులు నీలకంఠుఁడనుచు, నన్నుఁగొనియాడిరప్పుడుఁనలిననదన.

427

వ. అని చెప్పి శంకరుం డింక నేమి యడుగ వల తడుగు మనుటయుఁ బినాకం బెల్ల
యాయుధంబులకంటె మెచ్చి పట్టుదు దీనికిం గతం బెయ్యది యని యడిగిన నా
మృదుం డామృడాని కి ట్లనియె.

428

నీ. ఆదియుగంబున ర నబల కణ్వుం డను, సంయమి తపము నిశ్ఠానిరూఢి
మెయిఁ జేయఁ బెరిగె వర ల్మీకంబు తనువు ము, నుంగ నప్పట్ట వేణువును బుట్టె
విను లోకసామాన్యశునత గా కుండ మ, హాద్భుతాయామంబు ర నధిక మైన
పరిణాహమును గల్గెర బ్రహ్మ యమ్మునికిఁ బ్రత్యక్ష మై వర మిచ్చె ర నతనిమీఁదఁ

ఆ. పెరిగియున్న వెదురు ర గర మర్థి దాఁ బుచ్చి, కొని జగద్ధితంబు ర గోరి చేసె
నాకు విష్ణునకుఁ బిరనాక శార్ఙ్గము లగ్ర, ఖండమున నొనర్చె ర గాండివంబు.

429

వ. ఇవిధంబున విండ్లు మూఁడు గావించి లోకహితం బాచరించి యవ్వరించి య
మ్మాడవవిల్లు దాఁ గై కొని తనలోకంబునకుం జనియె నిది పినాకంబుసంభావ
నీయం బైనతెఱం గని చెప్పిన.

430

క. విని గిరితనూజ పెఱవా, హనముల నొల్లక వృషంబు ర నఖిలేశ్వర నె
మ్మనమునఁ గై కొని యెక్కుదు, వినఁగా నే వలతుఁ జెప్పువే కారణమున్.

431

వ. అనిన నద్దేవుం డమ్మహాదేవి కి ట్లనియె.

432

నీ. హిమవన్నగంబునం ర దేను లోకహితార్థ, మైనమహాతప ర మాచరింప
గోవులు నుట్టుఁ దేఱకువ సెడి తిరిగి నన్, సంకటపెట్టినఁ ర బంకజాక్షి
కోపించి చూడ సంఠాపాకులత్వంబుఁ, బొందె గోకుల మరశవిందభవుండు
నమరులుఁ జనుదెంచి ర ప్రార్థించి వృషముఁ గా,నిక యిచ్చి కరుణ జరనింపఁ బలికి

తే. నాకు గోపతి యనియెడునామ మిచ్చి
రపుడు గోబాధ మాన్చి రర్యనులవృషము
వాహనముఁ గేతువును గా శిరవప్రచార
మాచరింతు నెల్లడ నది శ్రయాది గాఁగ. 433

వ. అనుటయు నంబిక యప్పురమేశుతో నీవు పరమశుచులును రమణీయంబులు నగు
నివాసంబుల వసింపక యశుచియుఁ గేశాస్థికపాలదుర్గంధదుర్దర్శంబు నై నశ్శా
నంబున నునికికె గతం బేమి యనిన నతం డిట్లనియె. 434

— శివుఁడు పార్వతికిఁ దనశ్శశానవాసితుఁ గారణంబు నెప్పట. —

ఉ. కూరపుభూతముల్ జనుల శ్రువోరవిధంబుల ముట్టి యెప్పుడు
మారణ మాచరింపఁగ నశమ స్తజనంబులు నాశ మొందఁగా
వారిజసంభవుం డెఱిగి శ్రవచ్చి ననుం దగఁ గాంచి తత్ప్రీతి
కారము సేతకై వినయశ్రగౌరవ మొప్పుఁగ వేడె వేడినన్. 435

వ. నిశ్చితంబుగా నొక్కెడ నుండి లోకంబులు రక్షింప వలయు నని తలంచితి నట్టి
యెడ. 436

తే. మోక్షపదులు శుచిస్థానముగఁ బ్రశంస, సేయుదురు విజనత్వవిశేష మెఱిగి
కాన యిం పై శ్శశానంబు శ్రమానమున, నొలసెఁగావున నయ్యెడరనునికి గలిగె.

చ. అచటన యుండి లోకముల శ్ర నన్నిటి నాత్మఁ దలంచి రక్ష సే
యుచు విహరింతు భూతచయ శ్ర మొక్కటఁ గూడి చరించు చున్నికిం
బ్రచురకుతూహలుండ నయి శ్ర రాగముఁ బొందుదు నట్లు గాన నా
కచటు నివాస మయ్యె విను శ్ర మన్యతలంబులు దానిఁ బోలునే. 438

తే. అనిన భసితాంగరాగంబునస్థిఫణధ, రాభరణములుఁ బరశుశూలాయుధములు
నై మహాగ్రత భీకర శ్ర మైనరూప, మభవ యేల కైకొంటి వీ శ్ర వనియె గిరిజ.

వ. అనుటయు నమృహేశ్వరుం డాపరమేశ్వరితోడ. 440

సీ. లోకస్వరూపంబు శ్ర లోలాక్షి రెండువిధములు శీత ముశష్ణము నాఁగఁ
జనునివి రెంటునూనకలంబు గ్రథిత మై, యుండు సౌమ్యాగ్నేయశయోగకలిత
మఖిలజగంబు సౌశ్రమ్యము విష్ణుఁ డాగ్నేయ, మేను వహింతు మరయ్యిరుదెఱంగు
నెనయుటఁ గొని భరియింతు నే విశ్వంబుఁ, గావున నాగ్నేయశభావహాథ

తే. యైనయాకృతి లోకహితార్థముగ వహించినాడ నిం కెయ్యది శ్ర యీవు నన్ను
నడిగెదడుగుము నావుడునార్య సోముఁ, దలఁ బ్రియంబున నేటికిదాల్చితనియె.

చ. అనవుడు దక్షుయజ్ఞమున శ్ర కల్గిననాడు సురాలి కేను బీ
డన మొనరించుచోట వికరటంబుగ సోమునిమేను ద్రొక్కఁగా
నను శరణంబు వేడిన మరనంబున నక్కటికంబు వుట్టి చే
సినదురితంబు సోము నిటు శ్ర సేయక పో దని మాళిఁ దాల్చితిన్. 442

- చ. అన విని కొల్చి యున్నమును శ లండఱు సీశుదయావిశేషము
 న్ననముల మెచ్చి పొంగి యభిరనందనపూర్వము గాఁగ భక్తియున్
 వినయము నుల్లసిల్లఁ బదిర వేలవిధంబులఁ బ్రస్తుతించి ర
 య్యనుపమధాము శౌరి సమరయం బిది నా కని మోడ్చుఁ గేలితోన్. 443
- తే. లోలలోచనదీప్తులు శ బాలచంద్ర, భూషణునివదనంబునఁ శ బాలయ మునుల
 మానసంబులు సంప్రీతి శ నూన సాంత్య, నన్వరంబున నిట్లను శ నలిననాభ. 444
- క. వర్ణాశ్రమధర్మము లభి, వర్ణింపుము వేదనిరతరవత్సల యవి నా
 కర్ణములతో నఖిలజన, కర్ణంబులఁ బొంది పుణ్యకర్తృత యొసఁగున్. 445
- ప. అనియె నని యిట్లు శౌరి లోకహితార్థంబుగా వర్ణాశ్రమధర్మంబులు పరమేశ్వరు
 నడుగుటయు నారదముని కృష్ణునకుం జెప్పిన తెఱంగు భీష్ముండు ధర్మజునకుం జెప్ప
 ట యుపన్యసించిన నాకర్ణించి. 446
- క. మునివర నా దగుచి త్తం, బునఁ గౌతూహలము సాల శ మొలఁతెంచి తలి
 ర్పున ¹ నలరారెడు నేర్పడ, వినిపింపుము మీఁదికథ సరవిస్తారముగన్. 447
- ప. అని యడుగుటయు. 448
- మ. ²స్ఫుటతత్త్వోద్దయసంభృతైకమధురా శ భూతైకరత్నాధురా
 తటిసీపింఛమనోజ్ఞ మకాళిలలితా శ దాంతాత్మసంకీలితా
 త్రుటితాతత్త్వసమున్నతా శ్రితజనా శ దూరాంజనా సువ్రతో
 త్కటశీలావనలోలదివ్యహృదయా శ ³ధర్మప్రసన్నోదయా. 449
- క. దేహాభిమానసంభృత, మోహతమోనిరసనాభిరముఖభూరివివే
 కాహీనమహాతత్త్వస, మాహితచిన్మాత్రరూపరమధురిమసుభగా. 450
- మాలిని. త్వరితవిహితగాఢశ్ఛాయీసమ్మేదవాదా
 స్ఫురదరిదృఢశూలశ్శూర్తిసంశస్తహస్తా
 తరణిశశిమయతోర్వరదారతాచిత్రనేత్రా
 పరమనియతినిష్ఠాభవ్యహృత్పద్మనద్వా. 451
- గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి
 తిక్కనసోమయాజి ప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభారతంబునయానుశాసనికపర్వంబు
 నందుఁ జతుర్థాశ్వాసము. 452

1. చ. నలరారెడు. 2. క. స్ఫుటతత్త్వములసంభృతైకమధురా. 3. గ. ధర్మప్రసంపద్ధయా
 చ. ధర్మప్రతీపాలయా.

హరిహరనాథాయ నమః.

శ్రీ మ దాంధ్ర మ హా భా ర త ము

ఆనుశాసనికపర్వము, పంచమాశ్వాము.

కాళీత్వాదరసు

శ్లోకాలోకసవిలాస¹సుస్థిరభవనా

శోకముదాద్యవధూతి

వ్యాకోశవివేకభవన శ హరిహరనాథా.

1

శివుడు పార్వతికి వర్ణాశ్రమాచారముల తెలుగు గాత్రమును.

ప. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కి ట్లనియె. 2

తే. అట్లు గంగాత్తజుండు ధర్మాత్తజునకుఁ జెప్పి యి ట్లనుఁ గౌరవశ్రేష్ఠ పద్మ
నాభతో నవ్విధంబున శ నారదుండు, పార్వతీదేవిప్రశ్న మురపన్యసించి. 3

వ. ఇ ట్లనియె నప్పర్వతరాజపుత్రి ప్రార్థించిన నప్పరమేశ్వరుండు పరమాదరభరి
తుండై. 4

సీ. అజుండు ముక్ లోకహితార్థంబుగా బ్రాహ్మణులను సృజించి రాక్షసులను వైశ్యు
లను శూద్రులను గ్రమ్మం బొనరంగఁగల్పించె, నాజాతులకు నోలిశతనిముఖము
బాహులు నూరులుఁ శ బదములు సంభవ, స్థానంబు లగుటయుఁ శ దారతమ్య
భాగిను లగు నని శ పార్వతి కాతండు, తత్తదాచరణీయధర్మములును

ఆ. వినుము విస్తరించె శ విప్రులు లోకధారకులు వారియెడఁ బరారాధవంబు
సేత యెల్లచేటుఁ శ జేయు నమ్మానదా, నములు సకలశోభనము నొనర్చు. 5

చ. ప్రియ మతి యజ్ఞసేనియు దరరిద్రునిసేనియు విప్రుఁ గండఁ జేఁ
త యుభయలోకసౌఖ్యములు శ దవ్వగఁ జేయుఁ దదీయ మైననిం
దయు నను బెట్టు దిట్టుట యధర్మత నాతనిసామ్మ వుచ్చి కొం
టయును మదర్థముం గొనుట శ డాపక చెప్పితి ²నిక్క మింతయున్. 6

వ. అని పలికి యి ట్లనియె. 7

- సీ. అధ్యయనంబును శ యజనంబు దానంబు, నధ్యాపనంబును శ యాజనముఁ బ్ర
తిగ్రహంబును బ్ర శాంతియుఁ దపస్సత్యశౌఁచంబులు విప్రధర్మంబు లాప
దలఁ దక్క నతనికి శ వలవదు వాణిజ్య, మగ్నికార్యంబు శూద్రాన్నవర్జ
నము నిజదారసంగమనియమంబును, నిరుప్రొద్దు గుడువును శ హింస లేమి
- ఆ. యును నివాసశుద్ధియును నతిధిప్రియ, త్వంబు బ్రాహ్మణులకు శ వలయుఁ దపము
పేర్చిసాధనముగ శ ధర్మమూలముగ వా, రల సృజించెఁ గాదే నలినభవుఁడు. 8
- ఆ. త్కత్రియులకు విప్రసంరక్ష ముఖ్యధర్మంబు ధరణి వారిరక్షణమునఁ
గాని బ్రదుక దమ్యహానుభావులపాల, నంబు సేయ శోభనంబు నొందు. 9
- క. రమణీ యధ్యయనము యజ, నము దానము సాధుపోషణము దుర్జనులఁ
దమియించుటయు నముత్సాహముకల్పియు ధృతియు సృపుల శ కగుధర్మంబుల్.
- తే. శస్త్రజీవికయును సరిశష్టభాగ, మాహరించుటయును భృత్యు శ సరయుటయును
బ్రజవివాదంబు వినుచోటఁబడఁపాతి, గామియును రాజులకుఁ కృత్యశక్త్యోటి.
- సీ. వణిజులు లోక ప్రవర్తనంబుల కెల్ల, నుపకారకులు కృషియును ననేక
భంగి బేహారంబుఁ శ బసులఁ బెంచుటయుఁ గృ, త్వంబులు వారల శ కధ్యయనము
యజనంబు దానంబు శ సర్వకర్మంబులు, త్రైవర్ణి కద్విజశత్రుత్వముకతన
నాతిధ్యములు విధేయములు వారికిఁ దిల, గంధరసములవిశ్రయము దగదు
- తే. మూఁడుజాతులశుశ్రూషమూలకార్య, గతి తదుపయుక్తిశూద్రులశక్తిమి నడచు
వారు శుశ్రూషకులు విప్రవందనంబు, వినయమక్రూరులగుట తరద్విహితకృతులు.
- క. తనతనవర్ణంబునకుఁ ద, గినయాచారంబు నడపి శ కిల్బిషరహితుం
డనఁ బరఁగు నెల్లవారికి, విను మున్ననుజన్త సౌఖ్యశ్రవణము గల్గున్. 13
- వ. ఇవి వర్ణధర్మప్రకారంబు లింక నాశ్రమధర్మంబులు వివరించెద నాకర్ణింపుమని
పలికి పార్వతికిఁ బరమేశ్వరుం డిట్లనియె. 14
- సీ. బ్రహ్మచర్యవ్రతపరమనిష్ఠయు గురు, నాశ్రయించుటయు సరధ్యయనకృతియు
నగ్ని కార్యంబు గుర్రర్వరసంచారంబు, భైక్షచర్యయుఁ గమలాక్షి బ్రహ్మ
చారిధర్మంబు లాశ్రమముల కెల్ల నా, శ్రయణీయ మై గృహస్థత్వ మొప్పు
శౌచంబు నిజదారసంతుష్టియును బంచ, యజ్ఞంబులును నిగ్రహాభిరతియు
- తే. దానహోమదయాతిథిమాననములు, వలయు గృహమేధికిని వనశవాసవస్య
భోజనబ్రహ్మచర్యజటాజినప్ర, ధారణములు వానప్రస్థధర్మకోటి. 15
- చ. కినియమి సంగవర్జన మరకించనభావము చాల్చి విప్రవా
సనము ప్రశాంతి యార్జవము శ శౌచము సద్వృత్తినిష్ఠ భైక్షభా
జన మిల నిద్ర సేత కృప శ సంతతతత్త్వవిచింతనంబు మా
నిని యతిధర్మముల్ శ్రుతి గణించినభంగిన యేను జెప్పితిన్. 16
- వ. అని యిట్లాశ్రమధర్మంబులు సెప్పిన విని యప్పరమేశ్వరుతో, బార్వతి తపంబు

తపం బనుచు మునిజనంబు లాచరింతురు దానిజేతఁ గెఱింగింపవే యనిన
సద్దేవుం డి ట్లనియె.

17

—శివుఁడు పార్వతికిఁ దపస్వరూపంబు నెఱవ్వుట. శ్లో—

సీ. భోగార్థు లై తపంబునకుఁ జొత్తురు తపం, బనఁగ వాసప్రస్థు ల్ లాచరించు
ధర్మంబు లింద్రియశక్తనిగ్రహముతో, నుభయకాలమునను ల్ యోగసేవ
ఫలకాంక్షఁ జేత తపస్వరూపంబుగా, నడపి కాలం బైన ల్ నాకమునకు
నరిగి తద్బోగంబులనుభవింతురు పుణ్య, మవసిత మగుడు మల్త్రత్యక్త మొంద
తే. వత్తు రధికనియతి నుపరవాసములను, జపముఁ బంచాగ్నిమధ్యవారసంబుఁ గలుగు
తపముఁగలదప్పరగిప్రియతత్వంబొనర్చుఁగ ర్తకదివాఁడుఁడుదివచ్చుఁగగానిమరలి.
వ. అని చెప్పి మఱియు

19

ఉ. దారయుతంబుగా నడచునతాపసముఖ్యు లహింసపేర్చికై
కారుణికత్వ మగ్గలము ల్ గల్గి తలంతురు సర్వజీవులుం
దారును నొక్కరూపుగఁ బడదంపడి పుత్రకళత్రయుక్తిఁ బెం
పారుదు రూర్ధ్వలోకమున ల్ నజ్జనముకొ మఱి వచ్చుఁ గ్రమ్ముటన్.

20

వ. అనిన భవాని వనవాస వ్రతవిశేషంబులుం దదీయఫల ప్రకారంబులు నేర్పడ నాన
తీయవే యనుటయు నభవుండు భరితాదరుం డై.

21

సీ. ఉపవాసములు మాన ల్ ముద్వీశయత్వ మానన మూర్ధ్వబాహుకరస్థాపనంబు
నియమితాహారత్వనిష్ఠ క్రమంబున, శశిమరుద్యక్షవారసముల నిలుపు
గంధర్వదేవనాగస్థానముల నున్నియును బహుసౌఖ్యసంయుతము గాఁగ
నానాసహస్రాబ్రహ్మాననీయంబుగఁ, గావించు సంక్షేపగణనఁ గొన్ని

తే. మహితనియతులు సెప్పితీరమఱియునేమి, వ్రతమునలిపినఁ బాపనిర్హరణమగుటఁ
బుణ్యగతికల్గి దప్ప దరణ్యవాసి, కడుగు మింకను వలసినయట్టి వనుడు.

22

క. యాయావరుల నమరవం, ద్యా యేర్పడఁ జెప్పు మనియె ల్ నంబిక దేవుం
డాయమ కి ట్లనుఁ దీర్థప, రాయణు లుపవాసవిధిసరమధికులు వారల్.

23

వ. అది యె ట్లంతుని.

24

క. నానాతీర్థసతతను, స్నానంబులఁ బల్ల లైననశడలును భిక్షా
నూనోపవాసకృత మగు, మేనులు నై వారితపము ల్ మిక్కిలి మెఱయున్.

25

క. మాసోపవాసవిధులం, జేసి తృణజఘాన్యభుక్తి ల్ సెల్లెంతురు వా

రేసురలకు లేనిసుఖా, వాసమ్ములఁ జరితములను ల్ వఱుదురు దుదిన్.

26

వ. అనిన విని యవ్వనితారత్నంబు వైఖానసులవిధంబు వివరింపు మనుటయు న
వ్యిరూపాక్షుండు.

27

సీ. వైఖానసులు ఖరత్ర వ్రతు లెట్లు లంతుని, శిలఁ దృణజఘాన్యముల్ ల్ సిదుక నడిచి

కొందఱు పండులఁ శ గొటికి కొందఱు 1గన్న, గుఱుముల గువ్వలఁ తెఱఁగు దోఁపఁ
నప్పటికప్పటి శ కాననంబున వైచి, కొని కొందఱ తాకు లెండెనవి యేటి
కొని కొందఱంబువుల్ శ గొని కొందఱునిలంబు, గొందఱ తాహారంబుగొందు రట్లుఁ

తే. గాక యాహారపదులును శ గలరు వార

లింద్రునకుఁ బూజనీయు లై శ యెక్కు డైన

పదవిఁ జిరకాలబహుసౌఖ్యభాగు లగుదు

రని మహేశ్వరుఁ డుమకు ని శ ట్లనియె మఱియు.

28

వ. ఇవి యెల్లను వానప్రస్థనియమనిష్ఠాభేదంబులు తపంబు తపం బని మును లాచ
రింతురు దాని తెఱం గెఱింగింపు మని నీవు దొల్త నడిగి(నవిధంబు)నం దొడంగి
నాచెప్పినవిధంబు లన్నియుం దపం బనుశబ్దంబున కర్థంబు లై యుండు నని చెప్పి
యంగుష్ఠప్రమాణదేహులు మృగాజనవసనులు నిర్ద్వంద్వములై వాలఖిల్య
లనుపేరం బ్రసిద్ధు లగుమునులు దినకరదీప్తులతోడం గూడి వర్తించుచుండుదురు
వారలతపోవైభవంబునం గాదె జగంబులు సుస్థిరంబు లై యున్నయవి యెండు
మెయి దుర్లభంబు లై నట్టివి తపంబున సులభంబు లగుం దపంబు గడచిన
ధర్మంబుఁ గలదే యని పలికి యాదరాతిశయంబున శివుండు శైలేంద్రతనయ
తో ధర్మంబులు మఱియు నెఱింగించెద నవహిత వై యాకర్షింపు మని యి
ట్లనియె.

29

ఉ. అంబుజసూతి యేర్పడ గృహస్థసమర్థముగాఁ బ్రవృత్తిధ
ర్మంబు నొనర్చె నార్యజనమాన్యము దాని తెఱంగు సాల సూ
క్ష్మం బతికాంక్ష లేక తగుశకాలమునన్ సమచిత్తవృత్తి ని
త్యంబును ధర్మముఖ్యముగ శ నర్థముఁ గామముఁ జల్పు టొ ప్పగున్.

30

చ. అతఁడు నివృత్తిధర్మము ప్రయత్నమునన్ వివరించె మోక్షణో
ద్యత మది తత్ప్రకారములు శ దాంతియు భూతచయంబుపై దయా
రతియును సత్యదృష్టియు విరరాగత యింద్రియకోటికిన్ దృఢ
స్థితముగఁ జేసి యోగనిరంతరిం బరిశాంతి యొనర్చికొంటయున్.

31

వ. అని మఱియును.

32

తే. యుత్తిపాసలచేఁ గడుఁ శ గుందినట్టి, యతిధి వచ్చినఁ బ్రియమున శ నతనిడప్పి
షోవునట్లుగ సమచిత్తభోజనంబు, వెట్టు తెల్లపుణ్యములకుఁ శ బెద్ద దలఁప.

33

క. దీనికి సఖలాశ్రమనువిధానంబులకును గృహస్థతయ నెల వగుటన్
దానిపదాఱవపాలిన, మానము గా దరయ నాశ్రమం బెయ్యదియున్.

34

క. అన విని గృహస్థునకు నే, పని ముఖ్యం బనియె గిరిజ శ పశుపతి జననీ
జనకారాధన మతనికి, ననుత్తమం బైనధర్మ శ మని రూపించెన్.

35

- వ. అద్దేవుండు వెండియు, 36
- క. పతిభక్తి ముఖ్యధర్మము, సతి కనవుకు దేవి నరుడు శ జనసిజనకుల్
మృతు లైనను నాతి విగత,పతిత్వ మొందినను జేయరపను లెయ్యవియో. 37
- వ. అనుటయు నభవుండు వారివర్తనంబు లెఱింగించెద విను మని యిట్లనియె. 38
- క. దేవాతిధిసిత్యపూజలు, గావించుట భావశుద్ధిరకలిమి నరునకున్
దేవీ వలయును నారికి, నేవిధమున బ్రహ్మచర్య శ మేమజమి దగున్. 39
- వ. అని నిర్దేశించి మఱియును. 40
- ఆ. పంచపర్వసురతరపరిహృతితో విజ,దారత్వ పుం డగుచు శ ధాన్యకోటి
పక్షి యెలుక దినినర బ్రదుకుఁ గా కనుగృహ,పతికి శశ్వమేధరఫలము గలుగు. 41
- వ. అని చెప్పి. 42
- ఆ. ఎచట మెలఁగె నేమి శ యె ట్లుండె నేమి దా, నేమి సేసె నేమి శ ¹యెల్లసంగ
ములును విశించు కుడుపురవలన నియతి గల్గు,యతికి మోక్షవిధిరమాటపట్టు. 43
- వ. అనిన విని సంప్రీతయై శైలరాజపుత్రి పురహరునితో రా జనువానికి భూజనం
బులయట్ల శరీరంబును భోజనాదులును నట్ల యుండియు నతం డెల్లవారలచే
మ్రొక్కు గొనుటకు నిగ్రహానుగ్రహంబులకుం జాలి సర్వాధికత్వంబున శోభిల్లు
దానికిం గారణం బేమి యెఱింగింపవే యనుటయు సీశానుం డి ట్లనియె. 44

—❧— శివుండు పార్వతికి రాజత్వమహిమాతిశయంబు నెప్పట. ❧—

- సీ. అధికపుండ్రమున శ నై నది రాజత్వ, మట్లు గావునఁ బేర్చి శ నతిశయిల్లు
జనములచే మ్రొక్కు శ గొనుటకు నిగ్రహం,బునకు ననుగ్రహంబునకు శక్తుఁ
డై యుండు నతఁడు తరదీయసునీతియ, విను ముదమున రాజు శ వినయపరునిఁ
జేసి యెల్లజనంబు శ శిక్షించు నింద్రియ,జయమును నరినర్గరజయముఁ బడయు
తే. నెఱిగి యుపధావిశుద్ధుల శ నిడు నమాత్య
పదవి కనుర క్తసారవశద్బలముఁ బోచు
హితపరుల మిత్రులుగఁ గొను శ నిలకు మే లొ
నర్చు దుర్గంబు రక్షించుఁ శ గూర్చు ధనము. 45
- వ. ఇవిధంబున సప్తాంగసంపన్నత్వంబు నొంది. 46
- క. చేయఁ డపాత్రవ్యయములు, సేయుం బాత్రవ్యయంబు శ సేయన్ నిజర
క్షాయత్న మెల్ల తెఱఁగులఁ, బాయక ధర్మంబు సేయుఁ బాపము దొఱఁగున్. 47
- ఆ. ఆచరించు దండ శ మశ్రోధకాముఁ డై, చారదృష్టిఁ జూచు శ శత్రుకృత్య
ములను నా త్తదేశరపురపరివారవి,ధముల సత్యభాషణముల నెగడు. 48
- క. ఉద్యోగము ప్రియవాదిత, విద్యాపరినిష్ఠ సంధివిగ్రహవిహతా
వద్యత దీనానాథవి,పద్యాపన మాజ్ఞ వెరపు శ వాఠించుఁ దగన్. 49

ఆ. కయ్యమునకు నెపుడుఁ శ గాలుద్రవ్వఁడు దగ, వై నరణము శూరుఁడై యొనర్చు
యజ్ఞ దానవిధిపరాయణుఁ డై యుండు, నితైఱంగువృత్త శ ము త్తమంబు. 50

క. ఈనీతులకు విరుద్ధము, లై నపనుల నరకములకు శ నరుగు నృపతి పా
పానీతదుగ్ధి మొకతఱి, మాను నొరుల కతని కెపుడు శ మానక యుండున్. 51

ఆ. భావశుద్ధి గలిగి శ యీవినీతులఁ బూని, ప్రజల కెవ్వఁ డతులరక్షణంబు
సేయు నట్టివిభుఁడు శ సిరియును గీ ర్తియుఁ, గాంచుఁ బుణ్యలోకగతియుఁబడయు.

క. అనుటయు ధర్మరహస్యము, వినఁ గోరెద ననిన శాంభరవికి శంభం డి
ట్లనియె నహింస రహస్యం, బనఁ బరఁగును ధర్మజాత శ మఖలమునందున్. 53

వ. అనిన విని యాజగన్తాత యవ్వేశ్వధాతతో హింసావర్జనం బేజనులకుం జెల్ల
దని చూచెద నహింస తెఱం గెఱింగింపవే యనిన నద్దేవుం డది నీతలంచినట్ల
నేలం బిటీలికాప్రముఖంబుల నాకసంబున మశకాదుల మఱియుం బేను నల్లి
సీరపేను లో నై నజంతువులం జంపక యెవ్వరికి మాన రా దట్లు గావున. 54

చ. ఫలము దళంబునుం దొడిమఁ శ బాయుట రాలినవానిఁ గొంచు నాఁ
కలి కెరసేసి గోరసమురకార్యము నట్టుల నిర్వహించి బు
ద్ధులు వెలి లేక నిశ్చలతఁ శ దోయజపత్రనిభాక్షి చిత్రరూ
పులొకొ యనంగ నుండుశమరపుణ్యులు సూపె యహింసనా త్మకుల్. 55

తే. అదియశ్రుతిచేత ధర్మరహస్యమనఁగఁ, బడియెనని చెప్పి మఱియునుభవుఁడు దేవి
కిట్టు లను నట్లుగాక యశహింస తెఱఁగు, గలదు వినుము విశేషించిరకమలనయన.

తే. విధివశంబున మృతిఁ బొందురవివిధజంతు,నిచయ మం దనహంకారరనిష్ఠుఁ డైనఁ
బురుషుఁ గ ల్గుష మేమియుఁబొంద నేర, దెట్టు లం లేని విను మది శ యేర్పరింతు.

సీ. దివియలోఁబడుఁ బ్రువ్వరదివియయె త్తినవారిఁ, బాపంబు వొందునేరయోపి దున్న
నాఁగేటిమొనఁ జచ్చు శ నానావిధప్రాణు, లన్నరుఁ బొందునే శ యఘమువారు
దమపనుల్ సేయ విరధాత్మవశమున నా,యుపు దెగినట్టిజంతువులు నచ్చు
నేము సంపితి మని శ యించుకేనియు నహం,కారంబు వారికిఁ శ గలుగ దట్లు

ఆ. గాన చూపె వారిఁ శ గల్గుష మొందదు, పుణ్యపాపములకు శ బుద్ధి మూల
మని శివుండు మఱియురనను హింసవోలె నై, యధికధర్మ మైనవిధము వినుము.

క. దైవగతిఁజేసి తమకుం, జావ వలసి గోవు లొండురసా వొల్లక న
ద్భావమున రంతిదేవుని, కావించుమఖమునఁ బశుతఁ శ గైకొని నెమ్మిన్. 59

వ. అనేకసహస్రంబు లరుదెంచి. 60

క. తము విశసించుట కాభూ,రమణుని వేడంగ నతఁడు శ రాజీవాక్షి
క్రమమున విశసంపఁగఁ జ, ర్తములుదరులు గాఁగఁబాతెర క్తము నది యై. 61

క. ఆచ ర్తణ్యతి యనునది, గోచరమే వర్ణనమునకుం బ్రియ మగుకం
పై చవి చేయం బాలించి య,నీచమహితసలిల మయ్యె శ నెత్తురు సుదతీ. 62

- క. స్నానమునఁ బానమున నా, కానందము నేయు నమృతహాసది గోసం
తానము దివికి నరిగె న, మృతవపతిఁ జెప్ప నేల ర మధురాబాపా. 63
- క. పరబలము పై నడరి నెత్తురు వజ్రులు వాఱఁ జంపురదురు దురమున న
పురుసఁడనంబును బుశ్యో, త్తర మని వేదములు సెప్పఁ ర దనుతరమభ్యా. 64
- క. పోరులయందలిమరణము, మారణముం బుణ్యలోకరమహితమహిమకుం
గారణ మెఱుంగు మహింనా, కారం బిట్టి దని నీవ ర కమలదళాఁ. 65
- సీ. అని చెప్పి వెండియు ర హరుఁడు పార్వతితోడ, నిట్లను వేటకు ర నెలయు టఘము
గాదు సస్యములు మృగములచేత నశించు, జగ మెల్ల నిర్మమకృష్యంబు గాఁగఁ
గోరు మృగము లది ర కారణంబుగ మృగ, హతి రాజులకు ధర్మ ర మయ్యె నట్లుఁ
గాక మృగములకుఁ ర గలుగు నద్గతి రాజు, చే మృతిఁ బొందినఁ ర జెలువ వినుము
- తే. దండు దండింప కుండు టరదండు దండ, నంబు గూర్చుట విప్రు మరనంబు నొచ్చు
నట్టిపని సేత నపరాధి ర యైనయతని, తనువు కొంచుట నూహింస ర ధరణిపతికి.
- వ. అని బోధించి. 67
- క. భూసురుల కలుక వుట్టం, జేసి నహుషముఖ్యనృపులు ర సెడుట ప్రసిద్ధం
బాసురపతి విప్రు నలుక, గాసిఁ బడఁడె తెలచి పడసెఁ ర గాడె నయనముల్. 68
- క. కావున విప్రా రాధకుఁ, డె వెలయు విభుండు రాష్ట్ర ర మతనిధనము సై
న్యావలి బంధుత విప్రుల, దీవనలం బాదలు నింత ర డెల్లము జేసి. 69
- వ. అని నిర్దేశించి కపర్ది గారితో వెండియు. 70
- ఆ. పరమమంత్రవిధులఁ ర బశువులు యూపంబు, లందుఁ గట్టఁబడి మరహాశుచిత్వ
విభవమొందు విహితరవిశననక్రియ మేను, విడిచి దివ్యసుఖమురవడయుఁ బాలఁతి.
- క. హోమవిధులఁ దన్మాంసము, లామిషములు గాఁగ నొసఁగి ర యమరుల నగ్ని
ష్టోమాదులఁ బ్రోవఁగఁ బర, మామితసౌఖ్యములు గల్గు ర యజమానులకున్. 72
- క. శ్రుతివిహితహింస హింసగ, మతిఁ దలఁపఁగ రాదు మునిసమాజం బిది దు
ష్కృతతతిఁ బాపెడుపరమను, కృత మని కొనియాడుఁ గాన ర గీర్వాణనుతా. 73
- ఆ. అని యహింస తెఱఁగు ర లన్నియు నెఱిగించి, యింక నేమి వినఁగ ర నిచ్చసేసె
దనిన రుద్రు నడిగె ర నద్రిజ జనులజీ, వనము తెఱఁగు లెల్ల ర వనజనాభ. 74
- సీ. అడిగిన నద్దేవి ర కద్దేవుఁ డిట్లనుఁ, గాంత మానుష్యంబు ర కర్మభూమి
సుఖదుఃఖిమూలముల్ ర సురతిర్మృగాత్మక, త్వంబు లట్లగుట విరత్తంబు వలయు
మనుజుల కెట్లన్న ర విను ధర్మ కామముల్, విత్తసాధ్యంబులు ర విద్య వార్త
సేవ కారుత యర్థరసిద్ధికి మూలముల్, విద్యవానికి ననరవద్యతయును
- ఆ. గర్వకునకు నేల ర కాల మెఱుంగుట, జట్టికాని కేది ర సంభవించె
నందువిలువ మొదలనగు లాభమును నెడ, వ్యయము గల్గుటయుశిరవ ప్రదములు.
- క. పసులం బాలించునతఁడు, విసువక యేమఱక వానిరవిధము లెఱిగి ప్రో

చి సమర్థుండుగు వెరవునఁ, బసిఁ గనుసేవకుండు ధనముఁబడయుఁ బొగడుతోన్.
 క. వంచనయును జాడ్యంబును, నించుకయును లేక ప్రభువునిష్ఠ మెఱిగి తాఁ
 బంచినపని వెరవునఁ గా,వించినకర్తకరుఁ డొందు శ విపులధనంబుల్. 71
 వ. అని వెండియు.

క. 1 పరధనపరదారల నప,హరింపమియు దేవపితృసరమారాధనముం
 గరుణయు నతిధిసపర్యయు, గిరితనయా యెల్ల వారిరకిం గృత్యంబుల్. 72

— శివుఁడు పార్వతికి వర్ణ కర్త పరిపాకంబుల తెఱం గెఱింగించుట. —

వ. అనిన విని యపస్తాదేవి వర్ణంబులకర్తంబులు పాకంబుఁ బొందు ప్రకారంబు సెప్పు
 మని యప్పరమేశ్వరు నడిగిన నతం డిట్లనియె. 80

చ. తమతమకర్తముల్ దెరువు శ దప్పక చేసినవారు దేవలో
 కమున సుఖంబు నొందుదురు శ క్రష్టాటి వచ్చియుఁ బూర్వజాతిజ
 న్తమున మహాధ్విఁ బొందుదురు శ మానిని యిమ్మైయిఁ దప్పి యెట్టికృ
 త్యములఁ జరించి రజ్జనుల శ కట్టికులంబునఁ బుట్టు వాటిలున్. 81

క. ఎంతెంతమేలు సేసిన, 2 నంతంతయ కలము నెక్కు శ డై సమకూరుం
 గాంతా విప్రుఁ డయిన న,త్యంతానంద మగులోక శ మతనికిఁ గలుగున్. 82

వ. అని చెప్పి మఱియును. 83

ఉ. ఆపదఁ దూలపోక సిరి శ నంది మదింపక శౌర్యవృత్తిమైఁ
 బాపుల గెల్చి యార్జవము శ బంధుజనాలికి నార్యకోటికిం
 జూపుచు దీనులం గరుణఁ శ జూచి తగం గలమాత్రఁ బ్రోచుచుం
 గోపము లేక మన్ని గలుగఁగూ దివిజాంశమునన్ జనించినన్. 84

క. అనిన విని శౌరి గొందఱు, మనుజులు సంపద సుఖించి శ మనఁ గొందఱు లే
 మి నలంగి దుగ్గిఖపడుదురె, విన వలతుం గారణంబు శ వినిపింపు శివా. 85

చ. అనుటయు శంభుఁ డిట్లను దశయన్ బలి భిక్షము వెట్టి లేమిఁ గుం
 దినచెలిఁ జుట్టముం బిలిచి శ దీనత వాపి యపాపవృత్తిఁ జె
 ల్లినతొలుబాము గల్గునరు శ లెస్సగ 3 మంచు విధాత నిష్కృపా
 త్తుని నతిలోభదూషితుని శ దుర్గతి దుగ్గితుఁ జేయుఁ బార్వతీ. 86

క. విను మలుకయుఁ గూర్చియు లే, వనవద్యా యెజ్జనంబురలందును విధికిన్
 మును సేసినకర్తముఫల, మనుభవగోచరము సేయు శ నంతియ తఱితోన్. 87

వ. అని యెఱింగించి వెండియు. 88

ఆ. ధనము గలిగి యుండి శ ధవళాక్షి కుడువక, కట్ట కుండుపరమశ్రద్ధజనము
 లొరువు లొత్తి చెప్ప శ నుపకారు లై తొలు,పుట్టునందు మనినశయట్టివారు. 89

ఆ. తమకు ధనము లేక శ తగుభోగముల కెవ్వ, రైన నడప మనుసుఖాధ్యజనులు

1. క. గ. చ. 'పరధనపరదారము లపహరింప, 2. గ. నంతంతయు. 3. గ. మన్న విధాత.

దొల్లి పేదవార శ లుల్ల మధుల కెప్పు, బెట్టె గోరుచుండినట్టివారు. 90

సీ. ఆయాసపడ కుండ శ నర్థంబు సేరెడు, వారు పాత్ర జనంబు శ దార పిలిచి
తొలుమేనఁ బెట్టినయలఘుదయాఘ్యలు, ధనసిద్ధి బహులయత్నమునఁ గలుగు
మనుజులు పూర్వజన్మమున నర్థులు దమ్ము, ¹నడుగ దాడక యిచ్చినట్టివార
లాయాసమునను విరత్తాగమం బెడలెడు, జనులు ముందజీపుట్టినపునఁ గృపావి
తే. హీనులై యాచకుల నలరొంచి పిదప, నిడనిలోభులు ముదిసి ధరనేకుఁ డగున
రుండు ప్రాయంబునాఁ డీక శ గం డడంగి, తొంటిభవమున నీగి కి శ దొడఁగినతఁడు.
తే. కలిగి యుండియుఁ దెవులొకతన భోగ, ములు భుజింపఁగ లేనిమర్త్యులు గిరింద్ర
తనయ తొలుమేన రోగములొకదనికి చచ్చు, నపుడు దానంబు సేసి నయట్టివారు. 92

తే. అధిక సౌందర్యములు గలయట్టిజనులు

దొల్లి మాంసభోజనములు శ దొడఁగి యున్న

వారు రూపవిహీనులు శ దారు రూపు

గలిగి తొలుమేనఁ గొనటులఁ శ బలికినారు.

93

క. విను సౌభాగ్యసమేతుఁడు, మును నిజదారై కపరుఁడు శ ముండటిజన్మం
బున భార్యకుఁ బ్రీతి యొన, ర్పనిమనుజుఁడు సుభగతావిరహితతఁ బొందున్. 94

క. అమితజ్ఞానము విజ్ఞానముఁ గలిగియుఁ బేద యైననరుఁడు సనినజ
న్మమున వినికి గలిగియు దా, సము తెరువునఁ బోనివాఁడు శ నలినదళాక్షి. 95

క. తగుబుద్ధి లేక సంపద, మిగులఁ గలుగువాఁడు దొంటిమేనఁ గరుణమై
విగతప్రజ్ఞం డయ్యును, దగ దీనులఁ బోచినతఁడు శ దళితాబ్జముఖి. 96

సీ. మేధావి యై విన్ని శ మిగిలి విద్యలఁ బొల్పు, నరుఁడు దొల్బామునగురున కధిక
భక్తుఁ డై తన దైనరపాండిత్య మొరులకుఁ, గావించువేడుక శ గలుగునుజనుఁ
డభ్యసింపంగ విరద్యాయుక్తి లే కుండు, నాతఁడు దొల్లి విరద్యాధికత్వ
మున గర్వి యై శిష్టజనులకు సభ భంగ, మొనరించి కుండఁ జేసినయతండు

తే. భార్యయును బిడ్డలును దాను శ బహుధనముల

భోగు లై రోగములు లేక శ పొల్పువార

లమలినాచారపాత్ర దానములు సత్య

కరుణలును దొంటిభవమునఁ శ గలిగినారు.

97

ఆ. ఆలు బిడ్డ లొకటు శ లై లేమిఁ గుందుచు, దెవులుచేతఁ బడుచు శ నవయుజనులు
మున్ను శ్రోధలోభశముల నాస్తికతఁ బర, పీడనంబు సేసి శ పేర్చినారు. 98

సీ. కాంతజాత్యంధుడు² గన్నులు సెడువాఁడు, దనయొప్పు మెఱయుచుఁడగిలియొరుని
వనితఁ దొల్లేనఁ జూరచినవాఁడు కర్ణరో, గార్తుండు కటుకవారకృములఁ దొల్లి
శిష్టు నొప్పించినరకష్టుండు గడుపునఁ, దెవు లైనతఁడు పూర్వభవమునందు

1. గ. నడిగి తాఁకఁగ నిచ్చి. జ. నడిగి తాఁకఁగ నిచ్చి. 2. గ. గడు సుందరుం డయి తన.

- గరదుండు కోశ మరళ్ళని శర్కరను బా,ధితుఁ డగునరుఁ డన్యశనతిని గన్య
 ఆ. మహిషి గోవుఁ దురగిరమదనాతురత మున్ను,గవిసినాఁడు శోషి శ దివిరి యెరువు
 లనుభవింపఁ దెచ్చుకోనినమాంసము దొంటి,పుట్టువున హరించినట్టిసిను. 99
- ఆ. డలుము గొన్నవాఁడుఁదొలుమేన నాఘాత,బంధనముల నొరులరప్రన్నదనము
 సెఱచినాఁడు పంగు శ ¹వొఱవఁగఁ గాలుసే, విఱచి సాధుజనులఁబఱచినాఁడు.
- క. తిలకాదుల ²గంతులచే, నలమటఁ బడువారు బడియ శ నడిచియు ముష్టిం
 జలమునఁ బొడిచియు సాధులఁ, దొలుబామున నొంచినట్టిరదుష్టచరిత్రుల్.101
- ఆ. పాదరోగు లశుచిరపదముల దేవాల,యములు మెట్టుటయును శ ననదువారిఁ
 దప్పు లేక క్రొవ్వి శ తన్నుటయును దొలు,పుట్టునందుఁ గలిగినట్టివారు. 102
- చ. జ్వరమున గుల్మపీడ నతిరసారమునఁ బలుపుండులఁ మహా
 దరమున వాతపిత్తకఫదారుణరోగములఁ నిరంతరా
 తురు లగువారు నిర్దయతఁ శ దొల్లి వినోదము గాఁగ జీవులం
 దర మిడి ³చంపినారు గురుఁ శ దల్లడపెట్టినవారుఁ బార్వతీ. 103
- తే. గూనివాఁడునుచిచ్చుకశకుంటు⁴గుజ్జఁ, గొలుచు లమ్ముఁగో⁵గ్రచ్చులుగలివినరకు
 దూఁచిపెట్టెడుచోటులఁదూన్నిదరసి,పూర్వభవమునలాభంబుఁబొందినారు.104
- సీ. వెట్టులు దొలుమేన శ వెడ్డున సాధుజ,నము మోసపుచ్చి ధశనంబు గొన్న
 జను లనపత్యులు శ విన తొల్లి పితృకార్య,దూరులు బాలఘాతములును జువ్వె
 పొలఁతి నపునకుల్ శ పూర్వభవంబున, నెద్దుఁ బట్టినవారు శ నేమితప్పుఁ
 బొరయ కుండఁగఁ గోపరమునఁ ద్రికచ్ఛేదంబు, గావించినారును శ గామసుఖము
- ఆ. విఘ్నపఱచినతులువలు శ విధవ దొంటి
 జన్మమునయందు భర్తృవంశచన మొనర్చి
 ధనము గూర్చినయదియు మరదంబుపేర్చి
 నోర్తుమగని హరించినశయ్య గ్గలియును. 105
- తే. ప్రయతు లై పుట్టి యేవంపుఁబనులఁ గడుపు
 బ్రోచికొనువా రహంకారరమునను గర్వ
 మానమదదంభములఁ దొల్లి శ మాన్యజనులఁ
 బరిభవించినతుచ్చులు శ పద్మనయన. 106.
- సీ. దానత్వ మొంది యరదల్పులఁ దిట్టల, నాటులఁ బడుచుండురనట్టిసిను
 లప్పాలఁ దొలుమేన శ నతిగర్వ లై ప్రల్లదమ్మునఁ బెక్కండ్రఁ శ దప్పు లేక
 తిట్టియు నడిచియుఁ శ దిరిగినవార లా,పొలువలపైఁ గృప శ గలిమి మేలు
 ధనికగృహద్వారమునఁ బ్రతిహారి ద, మ్మాఁగంగ నుండి దైరన్యమున దుఃఖ

1. గ. వఱవఁగఁ-జ. వొఱవైన-గాల్నేయి... బఱచినాఁడు. 2. క. గ. జ. గంతులచే. 3. గ
 వొంచినారు. 4. క. చ. జ. 'గునుకు'. 5. గ. జ. గ్రంచులు.

- తే. పడుజనంబులు భోగైకరపరతఁ దొల్లి, మానసియుల కవసర శ్రమినివారు
రాజదండితుఁ డకృతాపరరాధుఁ గ్రూర,దండదూషితుఁ జేసినతండు సూవె. 107
- క. విను నప్తనకలధను లగు,జనములు నిజేప మిడినశ్రసరకులు దొలుబా
మున మగుడ నీక నెప మిడి, కొనినట్టియనత్యలోభశక్తితు లతివా. 108
- క. తమబంధులుఁ దారును నొక్కమరియ తెగటాటువారు శ్రకరుణారహిత
త్వమునఁ దొలుమేన వెడవగ, నమేయనరవధము సేసినట్టిదురాత్ముల్. 109
- వ. అని యెఱింగించి యీశ్వరుం డీశ్వరితో నిట్లనియె. 110
- సీ. ఇంతి నాచెప్పినశయిప్పాపకర్తు లం,దఱకును నరకంబు శ్రదప్ప దండుఁ
బడుపాటు లెల్లను శ్రబడి వచ్చి నరు లైన,యప్పుడు వాటిల్లునట్టి తెఱఁగు
లివి యట్లు గాకయు శ్రనేక్కుడు గానిపా,పంబుల మానుషభవము గలుగు
1ని టైన నమైన శ్రనేకర్తమునఘల, మైనను మాచవు శ్రలనుభవింప
- ఆ. రోపి మునులు దేవశయోనులు నత్తను,వునన తపముఫలము శ్రలనుభవించు
రనిన దేవి యెఱుఁగరనయ్యమిదయఁ బెక్కు, లర్థములు కృతార్థశ్రవైతి ననియె.
- వ. అని వెండియు నద్దేవునితో మనుజు లపరజన్మంబునఁ గాని కర్మఫలంబు లను
భవింప రంటిరి తప్పు సేసిననరుల నరపతు లిట్టితప్పున కిట్టిదండం బనునిరూపణం
బున దండించెదరది యక్కర్మంబుఫలంబప్పుట్టువునన యనుభవించుటగాదె యనిన
శారికి గంగాధరుం డిట్లనియె. 112
- సీ. జనపతుల్ దమరాజశనంబున దండించి,నారు గా నొల్లక శ్రనరులతప్పు
లకుఁ దగుదండంబులన వారిఁ బఱతురు, తక్కురు తెవ్వరుఁ శ్రదప్పు సేయ
వెఱచుటకై యట్టిరవిధి మూఁడు టది పూర్వ,కర్మంబువలనన శ్రకాని యపుడు
గల్గినతప్పునఁ శ్రగా దన్న నాదేవి, యవనీశదండితుఁ శ్రడైననరున
- తే. కఘము వాయునొ పాయదో శ్రయనిన నీశ్వ
రుండు నృపదండితుఁడు యమశ్రదండమునను
బడఁడు లేనితప్పున నరుఁ శ్రబఱచినతనిఁ
బఱుప కున్నాతనిని యమశ్రబాధ వొందు. 113
- వ. అన్నినిద్దేశించి వెండియు. 114
- క. విను తమచేసినకర్మంబునఫల మెవ్వరికిఁ ద్రోచిశ్రపుచ్చుఁగ రా దె
ట్లును గుడువక పోదది యన,విని పార్వతి యిట్లు లనియె శ్రవిభునకుఁ గృష్ణా. 115
- తే. కర్మఫలములు గుడిచినఁ శ్రగాని పోవ, వంటి వానిఁ బ్రాయశ్చిత్తశ్రమపహరించు
నందు రశ్వమేధంబున శ్రనఖిలపాప,ములును జెడు ననఁగా విందు శ్రభూతనాథ. 116
- వ. అని పలికి యిది యెట్లాగో యనుటయు భవుండు. 117

- ఆ. అతివ కామకృతము శ్రీ లై నకర్తృంబుల, ఫలము లనుభవింప శ్రీ వలయు విను ము
కామకృతము సెడట శ్రీ గలుగుఁ బ్రాయశ్చిత్త, మాచరింప సంశయంబు వలదు.
- క. కావునఁ గుడువక పొలియదు, దేవాసురమునుల కైన శ్రీ దేవీ కర్తృ
ద్భావితఫల మీయర్థము, నీ వలవఱపుము భవన్త్రసీమఁ దిరముగన్. 119
- వ. అని చెప్పి యప్పుర మేర్వరుండు వెండియు. 120
- క. సుకృతముల నరుడు నాశము, నకుఁ జను నవి గొంచె మైన శ్రీ సరుడ యగును వా
నికి దివి కేఁగి డిగినయత,నికి మానుషవై భవములు నెఱయం శ్రీ గల్గున్. 121
- వ. అని నిర్దేశించి యుద్దేశరూపంబునం గర్తృంబుల తెఱం గెఱింగించి యింక నేమి
యడుగ వల తడుగు మనిన నంబిక కర్తృ కరణంబు జంతువశంబు గ్రహవశంబు
నా రెండుదెఱంగులం జెప్పుదు రం దెయ్యది దృఢం బని యడుగుటయు మృడుం
డి ట్లనియె. 122
- తే. నాతి విను గ్రహచారంబు శ్రీ హేతువులుగ
నశుభములు శుభములు నరుఁ శ్రీ డాచరించు
గ్రహము సేయించునే తాన శ్రీ కాక చేత
కొడయుఁ డటె గాన ఫలములు శ్రీ గుడువ వలయు. 123
- వ. అనినఁ జా వనునది యేమి యని యుమ యడుగ నీశానుం డి ట్లనియె. 124
- తే. నిత్యుఁ డాత్ముండు దేహ మశ్నిత్య మతఁడు
ముదిమిఁ దెవులున వికృత మై శ్రీ యది వికలతఁ
బొందుటయు దానిఁ దొఱఁగి తాఁ శ్రీ బోవునట్టి
దశకు మరణ మన్నే రయ్యె శ్రీ దనులతాంగి. 125
- క. జీవుఁడు జీర్ణశరీరముఁ, బో విడిచి నవంబుఁ బొందఁ శ్రీ బు ట్టనుపేరం
దా వెలయుం దద్దశ జీ,వావలి వర్తించు నిటు గరతాగతపర యై. 126
- వ. అనిన విని పార్వతి శర్వునితో బాలురు సచ్చుటకును వృద్ధులు పెద్దకాలంబు
బ్రదుకుటకును గారణం బేమి యనుడు సతండు. 127
- తే. మేను జీర్ణముగాఁ జేయుఁ శ్రీ గాని మరణ
మొందఁ జేయదు విను కాల శ్రీ మెందు నరుని
పూర్వకర్తృంబు లాయువుఁ శ్రీ బాదలఁ జేయ
సన్నముగఁ జేయ బ్రదుకును శ్రీ జావుఁ గలుగు. 128
- వ. అని చెప్పిన నాయు వేమిటం బెరుఁగు నెద్దానం దఱుఁగు ననిన విని యుమకు
నుమాపతి యి ట్లనియె. 129

—❧— శివుఁడు పార్వతికి నాయుర్వృద్ధిక్షయంబులకుఁ గారణంబులు సెప్పట. —❧—

తే. తుమయు సత్యంబుఁ గృపయు శౌరచమును గురుల
వలనిభక్తియు నాయువురబాలువు నిచ్చు

నలుక బొంకు కూరత శుచితాపగమము
గురువిరోధ మాయువుఁ గడుఁ ర గుండఁ జేయు.

130

తే. తపమునను బ్రహ్మచర్యవ్రతమున హితమి
తాశనమున రసాయనాభ్యాసమునను
బెరుఁగు నాయు వాక్రియలపై ర నరుఁడు ప్రీతి
గలుగుటయుఁ బూర్వభవకృతకర్మఫలము.

131

క. తనలావున కధిక మయిన, పని సేయు ¹టయు క్తమును సరపథ్యము నగుభో
జనములు హరించు నాయువు, వనిత యవియుఁ బూర్వకర్మవశతన కలుగున్.

132

వ. మఱియు నొక్కవిశేషంబు సెప్పెద.

133

ఆ. సుకృతు లమరలోకశసుచిరవాసులు నిట
దిగి చిరాయువులును ర నగుదు రితరు
లతిచిరముగ నరకశత్రు లయి తుది నాయు
వల్పు మగుమనుష్యు ర లగుట గలుగు.

134

క. నా విని భవాని పురుష, స్త్రీవిధములు రెండు గలవు ర త్రిసయన వానఁ
జీవుఁడు వ ర్తించు తెఱఁగు, నీ వేర్పడఁ జెప్పవే యశనియెఁ గంసారీ.

135

వ. అనిన విని మహాదేవుండు మహీధరతనయ కి ట్లనియె.

136

క. తాత్త్వికము లైనపురుష, స్త్రీత్వంబులు లేవు పార్వతీ జీవున కా
తత్త్వమున కహంకృతిగ, ర్నిత్వ మొలసి భావ్యవిధమర మొకొనుచుండున్.

137

వ. అని మఱియును.

138

ఆ. కర్మములకుఁ గర్త ర గాఁ జాత్తుఁ డతని న, త్వము రజస్సుఁ దమము ర వాతపి త్త
కఫము లెట్లు మ ర్త్యర కాయగతము లగు, నట్ల పొందుఁ గ ర్తలవియ చూవె.

139

తే. సత్యశౌచదయాదులు ర సాత్త్వికములు
రమణి లోభసంగాదులు ర రాజసంబు

లన్మతహింసాపరత్వభరయాలసత్వ
ద్ధైర్యహానిని ద్రాదులు ర తామసములు.

140

క. ఇవి నానాముఖములఁ బురుషు వికారముఁ బొందఁ జేయురచుం బరఁగును హై
మవతీ కావున సర్వంబు వినుము గుణకృత్య మిట్టిరబోధం బొప్పన్.

141

తే. తన్ని సాత్త్విక రాజస ర తామసాత్మ
లైనవారలఁ బుణ్యోశకానుభవము
మనుజభావంబు నిరయపీఠడనముఁ బొందు
మోక్షలక్ష్మీ నిర్గుణునకు ర మునుఁగ మునరు.

142

వ. అని వెండియు.

143

- సీ. ఎట్టివి కర్తంబు శ లట్టివ నరులశు, భాశుభసంప్రాప్తు శ లట్లు గాక
పరవిప్రియమున మేల్ వడయుటయునుగల్గు, బతిభృత్యతతిఁబహుభ ర్తనముల
నొజ్జ శిష్యులఁ దర్జనోక్తుల వెజ్జ రో, గార్తుల నానావిరఘాపధముల
నలమటఁ బొందింతు శ రవిధంబులచేత, లన్నియు సుకృతంబు శ లై ఫలించు
- ఆ. నని మఱియును జెప్పు శ సఖలేంద్రియోపేత, మగు జరాయజంబు శ నండజంబు
నువిద చోతు నెఱుఁగునద్భిజ్జములు స్వేద, జముల కదియుఁ జూపు శ సంభవించు,
- క. నరుఁడు జరాయజములలోఁ, దరుణీ విను ముత్తముఁడు శ్రుతము లేకున్న
సరి నతఁడు బశువుఁ గావున, పరిష్ఠ మగునట్టినినికి శ వలయు నరునకున్. 145
- క. ఇరుడెఱుఁగు విను తమము శార్యరమును దేహజము శార్యరము తేజస్సం
స్ఫురణమునఁ బాయు శ్రుతమునఁ, బరిశ్రుత మగు దేహజంబురపర్వతపుత్రీ. 146
- ఆ. బ్రహ్మయాతమంబుఁ శ బాపుటకై తపో, వ్యాప్తిఁ బడసె శ్రుతులురనంగములును
గాన కార్యములు నరకార్యంబులును వానఁ, దెలిసికొనఁగ బుద్ధిరకలఁక దేఱు. 147
- తే. క్రోధకామాదు లై నదురర్థణము లెల్ల, వాయుహతిమేఘపటలంబు శ వాయుపగిది
శ్రుతముచే బాయనరులలో సురలకరణి, శ్రుతయుతులు దేజరిల్లుదురతిశయిల్లి.
- తే. శ్రుతమునరునిఁబరిజ్ఞానరయుతునిఁజేయు, ¹వానిసుకృతమల్పమునననూనఫలము
నిచ్చు నజ్ఞానిసత్కర్త మెంతయైన, నఫలమగుఁగాన శ్రుతవంతుఁడగుటవలయు.
- వ. అని నిర్దేశించి సర్వేశ్వరితో సర్వజ్ఞుం డి ట్లనియె. 150
- సీ. వృత్తిఁ బొంది వేగ జరన్గించినఁ బూర్వదై, హికములన్నియు బుద్ధిర నెలయువాఁడు
జాతిస్తరుం డనఁగ జను నయ్యెఱుక ²పెద్ద, వాఁడు గాఁగాఁ జెడు శ వనిత వినుము
పుట్టెఱుంగుట కల్మీరబోధించు టగు నాస్తి, కులమును జన్మంబురగలుగు తెఱుఁగుఁ
జచ్చిపోయినవారురవచ్చి యత్తనువొంది, మెలఁగుటాకొకచోటఁగలిగియుండు
- తే. నట్టి తెఱుఁగు వెంగలు లై నరయమునిదూత
లొరులఁ జని కొనిపోయినఁ శ గరుణతోడ
నమృహాత్ముండు మగిడి పొ శ మృన్న నరుగు
దెంచు టని నీ వెఱుంగు సంరదియము లేదు. 151

—శివుఁడు పార్వతికి స్వప్నాదులతెఱుం గఱింగించుట.—

- వ. అని తెలిపిన గౌరి కల యనునది యేమి యెఱింగింపవేయనుటయు నతండు. 152
- ఆ. స్వప్న మనఁగ సుప్తజనముమనశ్చేష్ట, ³యనియుఁగాంచు మన మరనాగతములఁ
గాన కలలు సూచరకము లగు భావిశు, భాశుభోదయముల శ కనియుఁ జెప్పె. 153
- వ. చెప్పిన విని భవాని భవునితోడ. 154
- సీ. దైవంబొ కర్తవర్తనము జనంబును, త్సహంబొ యనిన నరతండు దైవ
మోంబు సేయుట లేదు దైవనం, కలన ఫలం బిచ్చు శ గాని వినుము

1. గ. దాన సుకృత మనల్ప మనూనఫలము. 2. గ. పెద్ద, వాఁడు. 3. ఆ. యదియు...నొగి
వనా...కనుచుఁ జెప్పె.

- దేవి పూర్వకృతంబు శ్లఃవనామకమునఁ, బరంగు సప్తతిశేత శ్లఃపాదుంబు
కృషివోలె నుండుఁ బోరుషగతి వర్తన, ద్వాయువులట్లు దైవప్రకార
తే. మెఱుంగు ఖననమధనములఁ నెట్లు జలముఁ, జిమ్ము బుట్టు నమ్మెయి సరుశ్చేష్ట దైవ
యోగమున సిద్ధిబొందు నుర్యోగరహితుఁ, డెఱ్ఱెఱుంగునదైవసమృద్ధి బడయు.
- క. కావున నుద్యోగంబును, దైవంబును గారణములు శ్లఃతామరసాక్షి.
- యేవిధమునఁ గర్తృములఁ,లావాప్తికి దీన సంశయము వలదు నుమీ .156
- తే. అనిన నంబిక గర్భంబు శ్లఃనాత్ము డెట్లు, సొచ్చు నచచ్చుడు సభవుడు శ్లఃమరతతిజ
రక్తదైవముల్ సూవె కారణము లాత్మ, గర్భసంపేదముచకుఁగమలనయన.
- క. మాయారహితుఁ డహంకారాయత్తతఁ జూవె పుట్టు శ్లఃవనచెఱఁ బడి నా
నాయానంబులఁ బడు నా, జ్ఞాయుతుఁ డై యాత్మఁ జింత శ్లఃచచ్చింపు మదిన్.158
- సీ. అని చెప్పి దైవరహస్యంబు వినిపింతు, విను మని పలికి యి శ్లఃట్లనియె శివుడు
దొల్లి మనుష్యులు శ్లఃదొలుమేనికర్తంబు, లెఱుంగఁగాఁ జాలుట శ్లఃనెల్లవారు
మేలు సేయఁగ ననిమిషలోకమున నధికం బగునుండశి శ్లఃగాఁగ మనుజు
లమరు లై పేర్చిన శ్లఃజుడు వేల్పులసంక,టము వాయుటకు నుపాయము దలంచి
- తే. మానవుల కయ్యెఱుకకల్మీమాన్చి కామ, రోషముల నొలయించినరదోషకృతుల
వారు నరకాదినమృర్దరకారులగుడు, నదియుఁ గాదని చింతించి శ్లఃయనువు గాంచి.
- క. సరిగా నా రెండెడలకు, నరులు సనుట గోరి మనమునం గావమియుం
బరలోకవిధము శాస్త్రము, వెరవునఁ గనుటయు నొనర్చెవిధి వారలకున్.160
- వ. అనినం బార్వతి పునర్జన్మంబు గలదు లే దనుసంశయంబుతోన పొట్టుపార లగు
దురు నరులు దాని టెఱుంగు నిశ్చయింపవే యనుటయు సంధకారాతి యి ట్లనియె.
- క. కలదో లేదో యనియెడు, తలపోతయ కాని నిశ్చితము గాదు సురా
దులకుఁ బునర్జన్మంబున, కలిమియు లేమియును నరులు శ్లఃగానమి దప్పే. 162
- క. కల దది యూరక కానఁగ, నలవియె శ్రుతివాక్యసమితియర్థంబులపై
నిలిచినశ్రద్ధం గ్రమమునఁ, దెలి వొందినఁ గాక యెట్టిరథీమంతులకున్. 163
- వ. అనిన విని శౌరి గంగాధరున కి ట్లనియె. 164
- క. మృతు లైనవారలు నిరా, కృతు లై యుండుదురు వారిఁ శ్లఃగీనాశభట
ప్రతతి గొని చనుట యాపితృ, పతి శాసించు టవి యెట్టిరథంబులు దేవా.165
- వ. అని యడిగిన నద్దేవుం డి ట్లనియె. 166
- సీ. తఱి యైన మనుజులఁ దదనువులు విడిపించి, మాయాశరీరసమన్వితులుగ
నొనరించి దూతలు శ్లఃగొని పోదు రందును, ధర్మవర్తుల సుగంధంబు మృదువు
నైనమార్గమున మరధ్యపువారి నిర్బాధ, సరణి బాపాత్ముల శ్లఃబరుసఁదనము
ముఱికియుఁ గలపథంబున నడపింతు రి, ప్పరునునఁ జని పితృపతికిఁ జూప
- ఆ. నతఁడు పుణ్యలోకగతియును మానవ, త్వంబు ఘోరనరకశవాసమును వి

ధించి పుచ్చు వారిఁ ర దెలిచి మన్నించి భ,ర్జించి వరుసలోడఁ ర జిగురుఁబోడి.
వ. అని చెప్పిన నగేంద్రతనయ చంద్ర శేఖరునితోడ. 168

క. నరకం బెట్టిది కల్తష, కరులక జముఁ డెట్టిభంగిఁ ర గాఢీయఁ బెట్టుక
వరదా చెప్ప మనుడు న, ప్పరహరుఁ డి ట్లనియె వృష్టిశ్రవుంగవ శ్రీతిన్. 169

సీ. రారవం బనఁగ ధరరాస్థలిక్రింద మ, హారారవం బన శ నవుల దాని
కావల విను కంటశ కావనం బన నుండుఁ, గ్రమవృత్తిఁ బేర్చు దుగ్గిఖములు గలిగి
యగ్నికుండంబు నా శ నట పంచకష్టంబు, నాఁ గల వి ట్లున్ననరకతలము
లై దందుఁ గాపక్రియారతమ్యంబు, లూహించి యంతకుంఁడునుపఁ బనుచుఁ
తే. దగినయెడలఁ బాపాత్ములఁ ర దద్భటాలి
దహనక ర్తనబంధనశతాడనములఁ

బలుప వారలఁ గుక్కలు శ గఱచుఁ గ్రిములు

దొలుచు గ్రద్దలు నొప్పించుఁ ర దుండనిహతి. 170

వ. మఱియును యమదూతవ్రాతంబు నానావిధవేదనలం బెట్టి దండించుచుండు. 171

ఉ. అమైయిఁ బాపముల్ వొలియునంతకు దుగ్గిఖము లంది కీటజ

న్దమ్ములఁ బక్షియోనులఁ గ్రమంబునఁ బొంది మృగత్వమానుష

త్వమ్ముల నోలిఁ బొందుదురు శ వా రిను మెంతయుఁ గ్రాఁగి కల్తష

త్వమ్ము దొఱంగుమాడ్కి నవశతామరసప్రతిమానలోచనా. 172

వ. అనిన విని పార్వతి పాపంబు లనునవి యెట్టివి యెఱింగింపవేయనుటయు నీశానుం
డి ట్లనియె. 173

— శివుఁడు పార్వతికి మానసవాచికకాయకము లనుశ్రీవిధపాపములఁ చెల్పుట. —

సీ. మానిని శ్రీవిధముల్ శ మానసవాచిక, కాయకంబులఁ బాతశకంబు లందుఁ

బరధనాపేక్షణశపాపానుమోదధ, ర్త ద్వేషముఖములు శ మానసంబు

లనృతపారుణభాషణాదులు వాచిక, ములు వధంబును బంధశమును నభక్ష్య

భక్షణంబును నన్యభామారతము మద్య, పానంబు మొదలైన శపాపకృతులు

తే. కాయకంబులు విను మధిరకం బపేయ

పాన మది దుష్కృతంబులలోన నెల్లఁ

బానమున నిందతో వచ్చుఁ ర బ్రాణగొడ్డ

ములును జేటులు నరకాభిర మునుఁగుటలును. 174

క. లోకము నిర్మర్యాద, త్యాకుల మై చెడదె సజ్జనావలి మధుపా

నాకాంక్ష దొఱఁగ కున్న గుణకల్పా యేమి సేయ శ దక్కిడు నరున్. 175

క. కావున నేవిధమున సుర, సేవింపక యుడుగు టొప్పుఁ ర జెలువ సకలవ

ర్ణావలికి దానఁ గీర్తి, శ్రీ వై భవపుణ్యగతులు శ సేర్పికొన నగున్. 176

క. అన-విని యంబిక సుకృతము, లనునవి యెట్టి వని యడుగ శ నద్దేవికి ని

ట్లనియెం జంద్రార్ధధరుం, డనుమోదోల్లాసి యగుచు శ సంబుజనాభా. 177

తే. జౌపరమికాభిధానంబు శ నంబుజాక్షి

నిరుపకరణాఖ్యమును సోపకరణనామ

కంబు నయి లోకమున సుకృతంబు పరఁగుఁ

ద్రివిధముల వానిఁ దగ వివరింతు వినుము.

178

సీ. జౌపరమిక మనునది పాపవర్జన, మకట కానఁగ నేర శ రజ్జజనులు

యత్నంబువలదు ¹వ్యాయంబేమియును లేదు, పరలోకభీతి బాధములఁ దొఱఁగి

నంతన నుగతిసౌఖ్యం బొడఁగూడెడు, నదియు నాత్మాధీన శ మట్టిదాని

సుకరత్య మెఱుంగక శ చొత్తురు నరకంబు, వెరవరుల్ శ్రుతమునవృద్ధయోగ

తే. మునను ధృతికల్పి నింద్రియవినియమమున

నది దమకుఁ గలిగింతురు శ యమ మనఁగఁ

బరఁగు నది దాన నాకంబుఁ శ బడయ వచ్చు

ననినఁ జెప్పంగ నేల ధర్మార్థాభియుక్తి.

179

ఆ. నిరుపకరణ మనఁగఁ శ బరఁగు శౌచంబు సత్యంబు శాంతి దాంతి శ యార్జవంబు

వ్రతనిరూఢి సముపశవానంబు బ్రహ్మచర్యంబుకల్పి నియమమండు దాని. 180

సీ. ఆభ్యంతరంబుబాహ్యముననఁగా శౌచ, మిరుదెఱుఁగై యుండుహృదయసుకృత

మాభ్యంతరము విను శ మాహారశుద్ధియు, నంగశోధనము బాహ్యంబు సత్య

మన్నది గన్నది శ విన్నది యున్నదూ, పున నుక్త మగుట యంతభోజవదన

శాంతి బుద్ధింద్రియశనివారణ దాంతి, కర్తేంద్రియముల యోగ్యప్రవృత్తి

తే. యార్జవము కుటిలుఁడు గామి శ యగు వ్రతంబు

మంచిపని పూని నడపుట శ యంచితోప

వాస మశననిగ్రహ మనశవద్య మైన

బ్రహ్మచర్యంబు కామునిరబారిఁ బడమి.

181

ఆ. నాతి తీర్థసేవనంబును నియమవి, శేష మగుట దానిఁ శ జెప్ప వలయు

సకలనదులఁ దీర్థసంజ్ఞలు గల వల్లి, కరుగునట్టి విచ్చు శ నధికఫలము. 182

తే. వానియందును మునిపడదమానసియ, దేశములు నభిసంయోగదేశములును

దెలియు మన్యోన్యసంగమర దేశములును, బరమతీర్థంబు లగుఁ బద్ధతప్రత్యయన.

క. వనధి మహాతీర్థం బం,దును సంయమివరులచేతఁ శ దొల్లి ప్రియమునం

గొనియాడఁబడినచోటులు, విను ముత్తమతీర్థములు విశవేకాధరణా. 184

క. వెలి శుచి యై మఱి తీర్థంబులు సొచ్చుట మేలు నియమములు దీర్చి తగఁ

వెలవినయెడ దేవార్చనములు విప్రార్చన లవశ్యమును గృత్యంబుల్. 185

క. చేరువతీర్థముకంటెను, దూరపుదీర్థంబు మేలు శ తోయజవదనా

- శారీరాయాసము త, త్కారణ మై వేదవాక్యగతి యి ట్లుండున్. 186
- క. విను సోపకరణ మనునది, ధనధాన్యాదికసమగ్రతను గృహమేధుల్
గొనియాడు తెఱఁగు దానం, బున వైదికపైతృకాదిరపుణ్యక్రియలన్. 187
- సీ. న్యాయార్జితం బైన నయర్థంబు వేదవి, త్వము శాంతి మొదలగు వరగుణములు
గలవి ప్రసక్తుఁ బుణ్యకాలపావనదేశ, కలితంబుగా భక్తి ర గలిగి యిగి
మేలిదానము శక్తి ర మిగులుట శక్తికి, దగుట దానికిఁ గడుఁ ర దగమియుత్త
మము మధ్యమము సధరమము నగు దానివి, ధానంబు విను మిట్లు ర దైవికంబుఁ
తే. బైతృకంబునులో నైన నపనులఁ దాను, వేడ్క సేయువస్తువుఁ గొనుకొని ప్రయోగి
కనుగుణం బగునదియును నర్థి నిచ్చు, టధికతర మైన ఫల మిచ్చునంబుజాక్షి. 188
- తే. చేయు తెంతయుమే లైన ర జేసి పిదప, వగచినట్టిదానము దనుఁ ర బొగడికొన్న
దానవిధి నిష్ఫలంబులు ర గాన రెండు, నుడుగుదాత మహాఫల ర మొండఁగాంచు.
వ. అనుటయు దాతొయణి దాతవ్యంబు లెయ్యవి సెప్పు మనిన భవుం డి ట్లునియె.

—❦— శివుఁడు పార్వతికి దానఫలవిశేషంబుల నెఱింగించుట. ❦—

- సీ. అన్నంబుఁ దోయంబు ర నఖిలజంతువులకుఁ, బ్రాణముల్ గాన యశుష్పరమవస్తు
వుల మేలు దాతవ్యరములలోన నెల్లను, నతిధుల కవి యిచ్చు ర టమరలోక
చిరమహాసౌఖ్యంబుఁ ర జేయుఁ గాంచన మగ్ని, యగుటఁ దద్దాన మరత్యంతపావ
నము సర్వకామప్రదము గోవు నద్విప్ర, నకు నీగి తద్రోమరనికరసంఖ్య
ఆ. పరుస నాకలోకరవాసంబు గావించు, నందుఁ గపిల నిచ్చునాతఁ డిరువ
దొక్కతరమువారి ర సూర్ధ్వలోకమునకు, ననుపఁ జాలు వికచరవనజవదన. 191
- క. విను భూమిదానక ర్తకు, ననిమిషలోకమున నిలువ ర నగు సౌఖ్యంబుల్
దనరుచు నుండఁగ నెఱపెం, పున భూమి గలంతకాలమును గిరితనయా. 192
- ఆ. భూమి నఖిల మగువిభూతివిశేషజా, తంబు గలుగుఁ గాన ర తత్ప్రదాన
మెల్లవస్తువులును ర నిచ్చినయ ట్లగు, దానఁ బోనిపాపరతమము లేదు. 193
- క. అతివా కన్నియ నిచ్చినఁ, బితృపతి ముద మందు సురలుఁ ర బ్రీతు లగుదు రం
చితగతి కర్తకు దొరకును, నతితేజశ్శ్రీయశస్క ర మగు నబ్భవమున్. 194
- తే. విద్య యిచ్చుట సత్పాత్రవిషయ మైన, నవ్యయానందపదముఁ జేరయంగఁజాలుఁ
దగఁగ దక్షిణయిచ్చి పేదలకు విద్య, యీనియోగించుటయుఁ దత్సమానకృతియ.
- సీ. తిలరాశి యిచ్చినఁ ర గలుగు నగ్నిప్రోమ, ఫలము వాసోదానరఫలము చిరత
రాయువు గొడు గీగి ర యఖిలపీడలఁ బాపు, దానదాసీజనరదానమహిమ
కర్తవిమోక్షంబుఁ ర గలిగించు దీపదా, నముఫల మాత్మాతిరవిమలభావ
మంబుప్రవాహంబు ర నధిగమింపఁగఁ జేత, నిఖిలవ్యసనముల ర నిస్తరింపఁ
ఆ. జేయుఁ దెరువు లెన్న ర సేయుట సంతాన, మిచ్చు సౌమధంబు ర నిచ్చు తెల్ల
తెన్నలుఁ బాపుసాదుఁడెరువరి కునికప, ట్లానఁగుటానఁగుఁడనుసుఖోదయములు.

వ. అనిన విని యజ్ఞంబు తెఱం గెఱింగింపవే యని పార్వతి ప్రార్థించినం బరమేశ్వం డి ట్లనియె. 197

సీ. విను మింతి వైదికంబును తాకికంబును, నన రెండుదెలుగులు యజ్ఞవిధులు వర్ణయోగ్యార్థనశ్చరణాంచితధన, భాగ్యముల్ గొని దేవతలకుఁ దృప్తి యగునట్లుగా ఋత్విగర్చన మొప్పఁగాఁ, గావించుచది వైదికంబు దేవతలకు మహోత్సవంబులు సేయుటయు గీత, వాద్యవృత్తము లననద్యములుగ
ఆ. సంఘటించుటయును శ సద్గంధమాల్యధూపప్రదీపభోజ్యభక్ష్యములు సమాదరంబుతో నిరవేదించుటయు తాకి, కంబు రెండు సమరగణహితములు. 198

తే. ధర్మములు దానములును సరద్వితచయంబు
సదృశములు గావు వినుము యజ్ఞమున కరయ
యజ్ఞకర్త లోకోత్తరుం శ డతని కిచ్చు
టతనిచేఁ గొను టధికపురణ్యములు చెలువ. 199

ఉ. మాసనకృత్యముల్ సురసమాజ మెఱుంగఁగఁ జాలుఁ గావునక
మాసన మెక్కడేనిఁ జన శ మంచిగఁ జేసిరయేని యజ్ఞముక
దానము నాది యైనసుకృతంబులు లగ్గ ఫలింప నీదు త
ధ్యానపరత్వపూతసుకృతంబులకుఁ ఫల మిచ్చు మెచ్చుచున్. 200

క. అని చెప్పిన హిమవద్గిరి, తనయ త్రిపురవైఠోడ శ దైవికవిధు లే
వినఁ గని సంతోషించితి, వినిపింపుము వైత్యకంబురవిధము వృషాంకా. 201

సీ. అనిన నాసర్వజ్ఞుఁ శ డద్దేవి కి ట్లను, గయ కురుక్షేత్రంబు శ గంగ యాది
యగుపుణ్యదేశంబు శ లలిఫలదంబులు, మాఘభాద్ర పదాఖ్యమాసములు బ
హుళపక్ష మపరాష్ణా శ ముగ్ధలి యమవన, ¹తేరసి నవమాద్యోతిథులుఁ దుష్టిఁ
బిత్తదేవతల కిచ్చుఁ శ గుతపదాహిత్రతి, లలు నితాంతపవిత్రములు పితృక్రి

తే. యలకు శౌచ మక్రోధ మశ్వగ్రభావ, మర్హములు శుక్లపక్షపూర్వాష్టమ్యుగ,
దివసజన్త దినములు నిరదితము లాజ్య, ముద్గపాయసాపూపముల్ శ ముఖ్యకోటి.

క. శ్రోత్రియు లరోగు లవికల, గాత్రులు పాత్రములు వైత్యకములకు సచ్చా
రిత్రత్వము ముఖ్యంబు స, గోత్ర మృతకళత్రునవ్యసకులుఁ గొన రతివా. 203

ఆ. గంధపుష్పమాలికాధూపదీపవ, స్త్రముల నర్చ లిచ్చి శ తగఁగ భోజ
నములు నిర్వహించి శ క్రమవృత్తిఁ బిండప్ర, దానవిధి యొనర్చురేను మెత్తు.

వ. అని యెఱింగించిన మేనకాత్మజ మృదునితో ని ట్లనియె. 205

క. మృతిఁ బొంది పునర్జన్మము, సతర్కగృణ జంతుకోటి శ యప్పుడ పొందుం
బిత్తపూజన మని యెవ్వరి, కితవుగఁ జేయుదురు దీని శ నెఱింగింపు శివా. 206

ఆ. అనుడు నచట నున్నరమునిజను లెల్లను, నగతనూజ నాత్మఁ శ బొగడి యభవుఁ

1. ఆ .చారసి నవమియుఁ బరగఁగ దుష్టి-చ. డెరశన నవమాద్యోతిథులఁ దుష్టి.

డిచ్చును త్తరంబు శ నేర్పడ వినువేడ్క, గదుర నుండి రవుడు శ కంసదమన.207
 సీ. అంబిక కి ట్లను శ హరుడు సం దేహింపఁ, దగునది యిది గుహ్యతమము వినుము
 దివిజులట్టుల పితృ దేవతలును దేవ, బృంద ము త్తరదిశఁ శ బిత్తచయంబు
 దక్షిణదిశ నుండుఁ శ దత్పూజనంబులు, వరుసన హవ్యకరవ్యంబు లండు
 సచ్చినవారికి శ శ్రాద్ధంబు సేయఁగా, నాపితృసంఘంబు శ హర్ష మొంది
 శే. యాయువును శ్రీయ్యుగీ ర్తియునాదియైన, యైహికంబులును గతియునాదరమునఁ
 గర్త కొనఁగు సురాసురగరుడయక్ష, తతులకును బూజనియంబు శ పితృగణంబు.
 వ. అని నిద్రేశించి వెండియు. 209

క. తమతమసారములకుఁ దగఁ, గమలాక్షి చేయుదాసశకల్పనలవిశే
 షము నొక్కరూప యగుఁ ద, త్ప్రమాణరూపణము సేసి శ పలికెదఁ డెలియన్.
 క. విను మొకకుంచెడుధాన్యము, దన కాయతి గల్గునతఁడు శ దాని నొనఁగినన్
 ధనకోటి గల్గువాఁ డ, ధన మొనఁగిన నొక్కరూప శ తత్తత్ఫలముల్. 211
 క. పరుషత్వము లే కంతగి, కరణంబున శుద్ధి సాలఁ శ గలిగి ప్రియము పొ
 పిరివోవఁ జేత దానము, పరమోత్కృష్టంబు పద్మపత్రనిభాక్షి. 212

క. అని చెప్పి కొన్ని ధర్మము, లనఘా యెఱిగింతు నీకు శ నవధానముతో
 విను మని పలికి శివుం డి, ట్లను విశదము గాఁగఁ గూర్చి శ యంబుజనాభా.213
 చ. తెవులు గొన్నవారి కవి శ దీటుట కాపథ మీగి దుర్గతుల్
 దవులుజనాలిఁ బ్రోవు సుపథంబుగఁ దైర్ధికకోటి నన్ను బాం
 ధవరహితత్వదీనశవరదాహము దుగ్గితులై నవారిఁ దే
 ర్ప వెరవు నోర్పుఁ గల్గియును శ బ్రస్తుతి కెక్కినమేటిధర్మముల్. 214

వ. అని పలికినఁ బార్వతీదేవి పరమప్రియంబు నొంది. 215

—❦— శివుఁడు పార్వతికి ధర్మవిశేషంబుల తెఱం గఱింగించుట. —❦—

సీ. ధర్మంబు నానావిధంబులఁ బరఁగు నం, ద్రవి యెఱిగింపవేర యనుడు హరుఁడు
 వితతంబు లగుశ్రుతిశస్త్రులచే జెప్పఁగాఁ, బడిన తెఱంగులు శ పడఁతి వినుము
 జాతిధర్మములు దేశజధర్మములుఁ గుల, ధర్మంబులును గణధర్మములును
 గాయంబువికృతులఁ శ గాలపర్యయముల, వచ్చునాపద్ధర్మవ ర్తనములు
 ఆ. గాఁగ నిట్లు ధర్మగతు లైదు గల వని, చెప్పటయును గారి శ శివునితోడఁ
 బుణ్యలోకకలితభోగంబు లెట్లుండు, ననిన నిట్లు లనియె శ హరుఁడు కృష్ణ.216
 సీ. ఎల్లపుష్పంబులు శ నెక్కాలమును దద్ద, విలసిల్లుఁ గల్పకరవృక్షజనిత
 మనులేప మాహార శ మమృత మంబరములు, నిత్యామలినములు శ నిరుపమాన
 భంగి దీప్తంబు లాభరణముల్ వాన ర, మించుచు నన్యోన్యమి త్ర భావ
 మొప్పంగ మేనులయొప్పును మనముల, మార్దవంబును గుణమాన్యతలును
 తే. గలిగి పురుషులుఁగాంతలుఁ శ గామహర్, లీల లెనఁగఁ గోధాదులులేక రుజయు

జరయు నెఱుంగక నలిఁ జరింగుతురు దివంబు, నంచు సంతతనిర్భరానంద మొంద.
వ. అనిన విని మైమవతి సుగతిదుర్గతులకుం జనం గలవారిం జూచి వీరిట్టివా రని
నిశ్చయింప వచ్చుట రామి యెఱింగింపు మనవుడు మృశుండు విను మని
యిట్లనియె. 218

చ. జనులకుఁ గీడు రోయక యశస్రము ధర్మరతిం జరించి స
జ్జనగురుపూజనంబులును శ సత్యహితోక్తులు దీనపోషణం
బును నతిధిప్రియత్వమును శ భూరిదయార్ద్రతయుం గలట్టివా
రనిమిషలోకగాము లని శ యాత్మ నెఱుంగుము మేనకాత్తజా. 219

చ. పరుసనిపల్కు బొంకు లగుశపల్కులు నన్యధనాభిలాషముం
బరవనితావిలోలతయు శ బాంధవసజ్జనవిప్రియంబు దు
శ్చరితులతోడిమైత్రియును శ సంతతధర్మరతాభ్యసాయయుం
గరినిభయాన ఘోరనరరకంబున కేగెడివారిచిహ్నముల్. 220

క. అని చెప్పిన విని హిమగిరి, తనయ వృషధ్వజనితోడ శ ధర్మంబులు పె
క్కునుపమమూర్తీ పరమం, బనఁ జాలెడుధర్మ మెద్ది శ యన్నిటిలోనన్. 221

వ. చెప్ప మనిన నప్పరమేశ్వరుం డిట్లనియె. 222

క. రమణీ వర్గత్రయధ, ర్మము లిచ్చు సుఖములు దుఃఖశమయము లచిరముల్
గమనాగమకరములు ని, త్యమహాసౌఖ్యంబు మోక్షధర్మం బిచ్చున్. 223

సీ. కావున విను త్రివర్గంబుకంటెను మేలు, దలపోయ మోక్షంబు శ దానిఁ బడయు
తెఱుఁ గెఱింగించెద శ దెఱవ గృహస్థధ, ర్మంబున నిల్చి ఋణంబు లెల్లఁ
బాచి వనమునకుఁ శ బరమశాంతత నేఁగి, సద్గురుముఖమున శ సాంఖ్యయోగ
విదుఁ డగునది పంచరవింశతి జ్ఞానంబు, సాంఖ్యంబు ధర్మనిశ్చలత యోగ
తే. మానమాచారయుగళ మేకాధికరణ, మస్థలితముగ మది నది శ యలవరించి
ధ్యానపరుఁ డయి శీతోష్ణహర్షశోక, ముఖము లగువివిధద్వంద్వములఁ దొఱంగి.

ఉ. శౌచము బ్రహ్మచర్యమును శ శాంతియు లఘుశనంబు నై యిశం
జూచుచు సంతరాత్మనెడ శ సాచ్చినవిఘ్నవిశేషమున్ ధృతిం
ద్రోచుచు భక్తియుక్తికి గురుండు ప్రమోదమయుండు గాఁగఁ ద
ద్గోచరతం జరింపఁగ నశకుంతలమోక్షసుఖంబు సొప్పడున్. 225

తే. అది సదాభ్యాసకలన నశత్యంతనిర్మలంబు నవ్యయమును నచరలంబు ఘనము
నై జరావ్యాధిమరణజరన్తాదిదుఃఖి, బహుళసంసారచక్రంబుల బాప నేర్పు. 226

వ. అని యుపదేశించి వెండియు. 227

క. విను సంసారమునకు విను, వనిమర్త్యుండు శోకమోహావశగతుఁ డై మో
క్షనిరూఢిఁ బడయ నేరఁడు, మనము విరక్తముగ విసివిరమతి ముక్తి గనున్. 228

వ. అట్టిదశ చింతావివర్జనంబునను భూతాస్థితత్వపరిజ్ఞానంబునను దృష్టారాహిత్యం

- బునను గాని కలుగదు గావున వానిభంగులు ప్రకటించెద.
- 229
- సీ. ధనములు సెడిన బాంధవులు నచ్చినఁ దదీ, యములగుగుణములరయందు మనసు
వెట్టకయున్నది రయెట్టన్న వగచినఁ, దాపంబు వొందుట ర దక్క నొండు
గలుగునే సుఖము దుగ్గిఖంబును దోడివ, యవి మార్చి వచ్చును ర నరుగుచుండుఁ
గేవలసుఖము లే ర దావాసవున కైనఁ, జేటు దృశ్యములకు ర సిద్ధ మగుట
- తే. మున్న కనియున్న వగచి త్రమమున జనింప, దరయఁ గీడు పరిగ్రహమది సమగ్ర
మైనతఁడు పొత్తి నూలి పురవ్వట్ల తాన, తనకు బంధంబు గావించిరకొను లతాంగి.
- ఆ. విను ధనార్జనంబు ర ధనరక్షణంబు ధనవ్యయంబు ధనవిరనాశనముఁ బ్ర
గాఢమగిఖదములు ర గావున దుగిఖభా, జనము ధనము గాల్పు ర మనఁగవలయు.
- క. రమణీ తృప్తానమదుగి, ఖమును బరిత్యాగసమసుఖముఁ గలవే కా
యము ముదిసిన ముదియదు ప్రాణము గొని పోజాలు తెవులనం జనుఁదృష్టన్.
- క. కామములు భోగములఁ దెగు, నే మెలఁతుక నేత నాటారనే చిచ్చు ధృతిం
గామములఁ దొఱఁగు సౌఖ్యము, నేమెయి సౌఖ్యములుఁ బోలురనే యరయంగన్.
- క. విచ్చలవిడి నింద్రియముల, నెచ్చటి కైనను జనంగ ర నిచ్చిన నరకం
బచ్చుపఱుచుఁ గుదియించినఁ, దెచ్చు సుగతి నరున కది సరతీహాళిమణి. 234
- తే. కామరసమున నతితృప్తుఁ ర డై మనుష్యుఁ, డర్థతృప్తాపరీతాంతరంగుఁ డైన
గొఱియ నడవిలో నెత్తెడుకోలుపులియుఁ, బోలె మృత్యువాతనిఁ గొనిరపోవు దేవి.
- వ. అని పలికి జరామృత్యువులఁ ద్రోవం జాలుమే తెయ్యది యంచేనిఁ జెప్పెద
నాకర్ణింపు మనుపలుకు వలికి యిట్లనియె. 236
- తే. ధనములును దానములుఁదపోరధనము వాజి, పేయరాజసూయంబులుర వేయు నోపి
చేయుటలుగావుమోక్షదర్శితృమొకఁడ, మందుజరకుమృత్యువునకురనిందువదన.
- తే. జాములును దివసములు మారసములు నేండ్లు
నైనకాల మాయువుఁ గొని ర యరుగు చుండు
నెల్లి సేయపనులు నేడ ర యింతి మా పొ
నర్జుపని రేప చేయుట ర నామతంబు. 238
- తే. మేలు గడు వేగ చేయరురకాలపాశ, బద్ధు లై యేమఱుటఁజేసి ర పడఁతి మనుజు
లింత యెఱుఁగుట సంసారమెడలఁద్రోచు, నట్టివినువుటఁ బుట్టించునది హితంబు.
- వ. ఇవ్విధంబున. 240
- క. ఈ తెరువు లాదరింపఁగఁ, జేతోగతికిని విమర్శరసిద్ధి యొదవుఁ ద
జ్జాతవిరక్తియు ముక్తికి, నా తెరువ సమీపవర్తి ర యచలేంద్రసుతా. 241
- క. వైరాగ్యంబు ప్రశాంతికి, గారణము ప్రశాంతి ముక్తి ర గను మోక్షానం
దారాము జరామృత్యువు, లేరూపునఁ జేర నేర ర విధచరిత్రా. 242
- క. అని చెప్పి మఱియు శివుఁ డి, ట్లను హిమగిరిసుతకు సాంఖ్య ర మమలినహృదయా

విను వివరించెద సంస్కృతి, యనురోగంబునకు వైద్యశమది యరయంగన్. 243

—శ్లోకములు పాఠ్యముకి సాంఖ్యప్రకారము జెలుపుట.—

ఆ. జ్ఞానమున విముక్తిర సాంఖ్యులు వడయుదు, రరసి చూడఁగా నిరరర్థకంబు
ఘోరతరము నండు శారీర మైనత, పంబుఁ బంచవింశతభజన మూఁది. 244

సీ. ప్రకృతి కవ్యక్తనామకమును గల దందు, మహదహంకారతర్జనాత్మలును మ
నమునింద్రియములు భూతములు జన్యములుగా, నోలిన యిరువదిరనాలు గయ్యె
బంచవింశకత త్వరభావితక్షేత్ర మా, తత్త్వసంతానంబు ర సత్త్వమును ర
జస్సుఁ దమస్సు నాఁడనునిజగుణములఁ, బ్రకృతి దాఁ గరణహాపములు గాఁగఁ

ఆ. గొని స్మజించు లోకకోటి నయ్యవ్యక్త, మనువు నిత్య మేక శమక్రియం బ
హైతుకంబు చతుర్రాదుల కగ్రహ్య, మది ప్రధాన మచగతనతిశయిల్లు. 245

తే. సాంఖ్యతుప్తిప్రకాశముల్ శ సాత్త్వికములు

మోదభేదాదికద్వంద్వములు లతాంగి

రాజసము లప్రకాశసంత్రాసమోహ

ములును దంద్రయుఁ దామసములుగ నెఱుఁగు.

246

క. ధృతివిజ్ఞానశ్రద్ధలు, నతివ యసమైహమును దరయయు హర్షము సం
చితసత్త్వవృద్ధిఁ బరివర్ధితంబు లగు సత్త్వ మరుగఁ శ దెరలుం దారున్. 247

తే. శ్రోధలోభకామానృతరవోహచింత, తాపములకు రజోభివర్ధనము వృద్ధిఁ
జేయు వానికి నెల్ల సంక్షీణభావ, మావహిల్లు రజగ్నియ శ మావహిల్లు. 248

తే. సంశయంబు విషాదంబుఁజడత నిద్ర, విను తమస్సు వర్ధింపఁగాఁబెనువు నొందు
నది విహీనతఁ బొందిన శ నవియు హీన, భావ మొందు వికస్వరభద్రనయన. 249

సీ. ఒక్కఁ డొక్కని చేతర నెక్కఁచుఁ దఱుఁగుచు, ద్రిగుణంబులును బ్రవర్తించువీన
జనితంబు లగు ప్రీతిరసంతాపమోహాదు, లొదవినఁ దత్తద్ధరోదయములఁ
గని యుపేక్షించుచు శ మనము నూనఁగనీమి, కార్యంబు ధర్మార్థకామములకు
నమరమనుష్యతిర్యగ్జననములకు, మూలముల్ సత్త్వాదు శ లోలి నెఱుఁగు

తే. బుద్ధి యనఁగ మహత్తత్త్వమునకు నామ

మది వివేకవిజ్ఞానచిహ్నంబు భూత

జని యహంకారమునకు లక్షణ మహంక

రణము దొఱుగుట మోక్షకారణము దేవి.

250

ఆ. అన్నియింద్రియములనడరింప మగుడఁ జే, యంగ మనసు సాల్పరనవియు నదియు
భూతతద్వికారములును దేహము తదన్యండు దానఁ బరఁగియుండు దేహి. 251

క. విను దేహియు దేహము వే, అనునిశ్చయదృష్టి గల్గినాతఁడు సాల్ప
మనసు మగిడింప నది నిర్మనస్కతఁ బొనర్చి మోక్షమార్గముఁ జూపున్. 252

వ. అప్పుడు ప్రకృతిదొఱంగి పంచవింశకుండు వెలుంగు నాతత్త్వంబు పరమహంసుం

- డనం బరఁగుఁ దద్విజ్ఞానంబుశాంతిసాధ్యంబునుబరమశాంతి ప్రదంబు నైయుండు.
 మ. రసగంధాదిగుణాలితేమి నవికారత్వంబునకా సర్వసం
 వసనవ్యాప్తి నణుత్వభంగిని మహాత్వస్సూర్తిఁ జతుఃప్రభృ
 త్యసమాలంబితఁ దేజరిల్లుపరమార్తాఖ్యంబు పఙ్క్తిశకం
 బు సమత్వంబునఁ జూచుశాంతుఁ డతివా శ పొందుకొ విమోక్షస్థితిన్. 254
- వ. ఇది కపిలాదిపరమర్షి సేవితంబైనసాంఖ్యధర్మంబు యోగ ప్రకారంబు వివరించెడ.
 సీ. విను మింద్రియంబులురమననును బుద్ధియు, నాత్మండు నొక్కటియగుటఁ గాన్పు
 యోగపరిజ్ఞాన శ ముగ్ధులి యగ్నిస, మారాధనంబును శ సధికవాగ్వి
 వర్జనంబును సత్త్వోపత్త్వంబు దానాధ్య, యనములు శౌచసత్వములుఁ బాప
 ములఁ బాపుఁ బాపనిర్ముక్తుఁడై మఱియోగ, మాచరింపఁగ యోగ్యుఁడగునరుండు
 తే. మనసు వట్టుట ముఖ్యపురటనువు దాని
 కామిషము గాలగాని కె శ ట్లట్ల శుచియు
 నజనమును నగుచోట మృతద్వాసనమునఁ
 గాయమున కార్జవముభంగిఁ శ గలుగ నుండి. 256
- క. మనమున నైదింద్రియములు, నునిచి మనం బాత్మ నల్ల శ నొదిగింపఁగ నె
 క్కొని ప్రాణంబు నపానం, బును వశ్యత నిలుచు యోగమునసిద్ధికి నై. 257
- తే. అపహితుం డయి తద్దశ శ యనుభవింపఁ, గా నపానమిశ్రప్రాణగతికి మూర్ధ
 మతివ యమ్మెయి నెలవగునతఁడచూపె, జీవుఁడనఁ బరమాత్మండునావెలుంగు.
 వ. అని వెండియు. 259
- ఉ. ప్రాణు నపానునందును సరపానునిఁ బ్రాణునియందు నిల్పి ని
 ర్వాణము గోరి చిత్తము దిశరంబుగఁ బట్టఁగఁ బ్రాణసంయమా
 షీణత దేహమధ్యశీః శ జిహ్వఁగఁ దత్త్రయ మొంది మూర్ధపా
 రీణతఁ గోర్కి నల్పు నపరరిచ్యుతిఁ దద్గతుఁ డైనయోగికిన్. 260
- వ. అని చెప్పి వెండియు. 261
- చ. అలసతయొక విచిత్రతయు శ సత్యశనాదరణంబు రోగముం
 గలయును లోభముకా భయముఁ శ గామముఁ గ్రోధము లాల్యముకా విరో
 ధులు విను యోగసేవకు నశదుష్టతఁ బేర్చిన యోగ మిచ్చుసి
 ధ్ధు లెనిమిదింట నప్రతిహతతుం డయి యోగి చరించు నెల్లడన్. 262
- ఆ. నిద్రవెంపు నిద్రనిగ్రహించుటయును, గొలఁది మీఱుకుడుపుఁగగుడువమియును
 యోగి కొప్పు వతఁడురయుక్తవర్తనుఁడైన, నువిడ దుగిఖహారీరయోగ మొందు.
 వ. ఇట్టిది యోగధర్మం బనిన సంచిక సాంఖ్యయోగ శ్రవణంబునఁ బరిజ్ఞాతపర
 మార్థ నైతి భవదీయసాయుజ్యంబుభక్తు లెట్టిపరిచర్యం బడయుదు రెఱింగింపవే
 యని యడిగిన మృదుండు మృడాని కి ట్లనియె, 264

—శివుఁడు పార్వతికి నాత్మసాయుజ్యప్రాప్తిసాధనములు చెబుచును. —

- క. విను మవిచింత్యుఁడ సురలకు, మునులకునేనియును యోగమునుసాంఖ్యమునా
యొనరించినయవి యీశుఁడ, సనాతనుఁడ నవ్యయుండ శ సత్యాత్ముఁడన్. 265
- క. ఏను బ్రసన్నుఁడ నైనం, గానిది లే దర్చకులకుఁ శ గావున మత్స్య
ధ్యానస్తుతివందనముఖ, నానాభజనముల వలయు శ నైష్ఠికత శివా. 266
- ఆ నాలుగాశ్రమముల శ నలువురు విప్రుల, కతివ పాశుపతమహావ్రతంబు
తెఱఁగు లేను దొల్లి శ డెలిపితి శిష్యప్ర, శిష్యసరణి నది ప్రశస్తి మయ్యె. 267
- క. మంగళరత్నాశుచితా, లింగార్చనయోగ్యతలు ఘరించుటకై భూ
తిం గావించితిఁ దల్లి, ప్తాంగులును గపాలధరులు శ నై శాంతిమెయిన్. 268
- తే. బ్రహ్మచర్యభిక్షాశనసపరత గలిగి, జటితయొండె ముండితయొండె శ సంభరించి
మనసు నాయంద తిరముగా శ నునిచి యొండు, వస్తువులదెస నొల్లమిరవ ర్తిలంగ. 269
- క. చరియించుభక్తజనులకుఁ, బరమానందైకతానుభవ మొసఁగుదు న
వ్వెరవున మత్సాయుజ్యము, దొరకొను వారలకు వికచరతోయజవదనా. 270
- వ. ఇది సాయుజ్యవాప్తిప్రకారం బని చెప్పి వెండియు. 271
- క. శివలింగస్థాపనముఁ ద్రి, భువనములం బరమహితమూహంబెం గరుణా
ధవళాక్షి చేసితిం ద, త్ప్రేమిమలలింగమున నన్ను శ భావించు టులున్. 272
- చ. కలమెయిఁ బాల నేత నుదరకంబులనేని వరాభిషేకమం
గళము నొనర్చి భక్తిరతి శ గంధము మాల్యము ఘాపదీపనం
కలనములున్ నివేద్యమును శ గాఢసమర్పణ మొందఁ జేసి లిం
గలసితమూర్తియందు ననుఁ శ గాంచి భజించిన ముక్తి సేకులున్. 273
- క. అని పలికి నీవు దేవాం, గన లాదిగఁ గలత్రిలోకరకాంతలకును మ్రొ
క్కునకుం బాత్రం బగుపద, వనజంబులు గల్గి యొప్పువరసతివి శివా. 274
- క. చతురవు వివేకవిభవో, న్నతచిత్తపు వ్రతవిధాననైష్ఠికతానం
యుతమతివి తాకికజ్ఞా, నితామహిమసహజమతి వరనిందత వరయన్. 275
- క. కావునఁ గాంతాధర్మము, నీవలనందెలియువేడ్క శ నెమ్మనమున నా
కావిర్భవించెఁ జెప్పం, గా వలయును దాని వికచరకమలదళాక్షి. 276
- ఆ. అనిన సిగ్గుతోడిరయలఁతిన వ్యాలసిన, చెన్ను మొగము వింతరచెలుపు దాల్చ
పాంచి యెత్తి గారి శ వరునితో నిట్లను, నేను మీకుఁ డెల్పె నెంతదాన. 277
- క. ఐనను మీ రడిగిన మ, న్నానసబోధంబుకొలఁది శ మగువల తెఱఁగుల్
పూని వినిపింప కుండుట, దాన తగదు గాన చెప్పెదను సర్వజ్ఞా. 278
- క. అని పలికి మఱియు నిట్లను, నను నెప్పుడుఁ బాయ కుండు శ నదు తెల్లను న
వ్వనితలతోడ సమాలో, చన మొనరించి మఱి చెప్పఁ శ జను నితైఱఁగున్. 279
- వ. అని విన్నవించి గంగ యమున గోదావరి కౌశికి కావేరి కృష్ణవేణి పెన్న (సర్పద

బాహుద రేవ తమన) మొదలైననదులు మున్న తనతోడన వచ్చియున్న నన్నా
తులగుఱించి యీశానుం డిట్లడిగెడు నెట్లు సెప్పద మనిన గంగాదేవి నీ కంటెనే
మెఱుంగుదుమె నీ వెఱింగిన తెఱంగున సంగనాధర్మం బెఱింగించి పతిం బ్రీతునిం
జేయు మేము భవదీయవాగమృతంబు వీనుల నినిచెద మనుటయుఁ బార్వతి ప్ర
సన్నచిత్త యై వల్లభువదనంబునం జూడ్కి నిలిపి. 280

క. దేవా నీదు ప్రసాద, శ్రీ వచ్చినయెఱుక సుందరీవిధము భవ
ద్భావంబునకుఁ బ్రయంబు గ, సేవాధర్మంబుఁ దెలియఁ ర జెప్పెద ననియెన్. 281
తే. అనినవిని సురల్ మునులు ప్రయంబుఁ బొంది, రమర గంధర్వసిద్ధసాధ్యాంగనాజ
నంబు విను వేడ్క వచ్చి యగన్న లినవదన, వెనుక దెసనుండె దేవకీతనయ యపుడు.
వ. అని చెప్పి యప్పురుపో త్తమువీనులు వికసిల్లు చుండ నారదుం డిట్లనియె. 283

— పార్వతి శివునకుఁ బతివ్రతాధర్మంబుల తెఱఁ గఱిగించుట. —

క. వనితలుఁ బురుషులుఁ బ్రయమునఁ, దను వినుతింపంగ శైలతనయ సమాక
ర్ణనకౌతుకి యగునీశా, నునితో మృదురీతి ని ట్లననుం గమలేశా. 284

సీ. ఋతుమతి గాక శుభ్రధృతయుఁ గల్గినయింతి

కన్య తత్పరిణయకరణమునకు

నొడయులు విను తల్లియును దండ్రియును దండ్రి

తోఁబుట్టినతఁడు మూతులుఁడు సోద

రుండును యోగ్యవశరునిఁ జూచి వారిలో

నెవ్వ రైనను బ్రీతి ర నిచ్చువారు

పతి యంతనుండియుఁ ర బ్రభువు దానికి నట్లు

గావున నాతండ ర దైవ మనుచు

తే. నతనిమత మూఁది దేవతాశిత్వసమర్ప, నములు నతిధిపూజనముసరన్వ తినమాచ
రించుచును బతిహితము వారటించి నడపు, నతి పతివ్రత యిహపర సౌక్యమహిత.

వ. ఏతద్విషయం బయినయొక్కనిదర్శనం బవధరింపుము. 286

సీ. బ్రాహ్మణుఁ డొకనికి ర భార్య లిద్దఱు గల, రం దొక భామిని ర యతనిహితము
నడపెడునవధాన ర మెడలి యాతఁడు వంప, కయుఁ దాన సురపితృకార్యపరత
నడచుఁ దక్కఁటియింతి ర నాథుఁ బాటించుచు, దన్న తంబునఁజేయురధర్మ విధులు
వారు మువ్వరు విధివశమున నొక్కట, మృతిఁ బొంది రాపతివ్రత వరుండు

తే. సనిసనుగతికిఁ జనెఁ బెఱవనిత జముండు

నీకుఁ బో లేదు మరలుము ర నీశరీర

మునక యని యాఁగె నది శోకరమున సబాష్ప

యైవఁ గన్గొని యతఁడు దరయాద్ధుఁ డగుచు. 287

క. పతిఘతము గొనక ధర్మము, నతివ నడపు టొప్ప దింక ర నైనను బతికి

హితము లగువానిఁ జేసిన, నతనిఁ గలయు దనినఁ జనియె శ్రవణియును మరలన్.
 వ. కావునం బతికి ననువ్రత యగుట గృహిణికి ధర్మం బని పలికి వెండియు. 289
 క. లలన యిలు వాడి నాధుఁడు, వలచినచవివంటకములు శ్రవణి యిడి తనుం
 గలయఁ దలంచిన మెయి కొని, యెలమిం గై సేసి హృదయ శ్రమి వలయు శివా.
 తే. పనులయెడ మాటు వలుకక శ్రయనవధానుఁ, డైనపతిఁ దలఁపించి ధర్మార్థకలిత
 కృతులు నడపుచు నవతి గ్రల్లినను బోరి, తంబు లేకొక్కటై యున్నిదగవు సతికి.
 క. సవతాతికిఁ బతి వలచిన, నవుఁ గా కని యతనియిచ్చు శ్రకనుహపముగాఁ
 దివిరి నడచునతి డైనము, శివ యది దగు నెల్లజనముచే మ్రొక్కు గొనన్.
 క. తనచేతికి నిచ్చినవ, స్తుతికాయము నిల్లురువునఁచొప్పన మగుడం
 గొన వచ్చి భార్య పతి డె, మ్మనినప్పడ యిచ్చు టొప్పు శ్రనకపటవృత్తిన్. 293
 క. పతి దనకు నేమి యిచ్చిన, నతిముదమునఁ బొంద వలయు శ్రనాత్మజుఁ డైన
 మతిఁ గొంకక యేకాంత, స్థితి నేకానవత నున్ని శ్రనెట్ట ప్రమదకున్. 294
 క. ధని యధనుఁడు రూపసి యొప్పనివాఁడు వివేకి మూఢభావుఁ డరోగుం
 డనుగతిరోగుఁ డనక యుగన పతిఁ బాటింప వలయు శ్రగామధ్వంసీ. 295
 క. బలి భిక్షము గడప కిడ, న్వలయును దేవపితృపూజనంబులకాలం
 బులఁ బతి శుభ నుందుటఁ ద, త్ఫలంబుగాఁ గోరు టొప్పిదము సతికి శివా.
 క. గతి పతియచువ్వె భార్యకు, నతనిఁ గడచినట్టిసత్వరాయణము కృపా
 యుత కలదే కావునఁ దా, నతనికి భక్త యగు టిచ్చు శ్రనఖలశుభంబుల్. 297
 వ. అని చెప్పి యప్పరమేశ్వరునకుం బార్వతి భార్యలయధర్మంబుల వివరించు
 నది యై యిట్లనియె. 298

—❦— పార్వతికి శివునకుఁ బతివ్రత కనర్హంబు లగుధర్మంబులఁ చెలుపుట. —❦—

నీ. పరమేశ యాసురి శ్రపై శాచి రాక్షసి
 యనుపేళ్లు గల వధర్మాంగనలకు
 వ్యభిచారతత్పరత్వంబు వారికి నెల్లఁ
 గల దనురాంశజ శ్రకౌర్యనిరత
 దనయిచ్చు బొలియించు శ్రధనధాన్యములు చల
 హృదయ భోగపరాత్మ శ్రయార్ష్యగలదు
 పై శాచి శ్రోధన శ్రభర్తృపుత్రులయందు
 నిగిన్నేహ గృహకార్యనిపుణ గాదు
 తే. కలహశీల రాక్షసి సయికంబులేదు, బొంకు వల్కు నెప్పుడు నిద్రవోవు వీత
 లజ్జ యిందఱు నాభుకుశలంబువారి, దురిత మొందించి పోదురునరకమునకు. 299
 ఆ. ఎఱుక గలిగి పిదపరనేనియఁ బతిభక్తి, గలిగి ధర్మ మోపి శ్రచలిపి శాంతి
 గలిగి యన్న మున్ను శ్రగలపాపములు వాసి, పురుషుతోడ దివికిఁ బోవఁగండు.

- ఆ. అట్లుఁ గాక పతులరయంతిమసమయంబు, నందుఁ జింత దక్కిర యనుమరణము
సేసిరేని సుగతి ర సిద్ధించుఁ బతిసమే, తంబు గాఁగ నన్నిరతంబినులకు. 301
- క. ద్విజభామినికి సధర్మము, ప్రజఁ గాంచినపిదప నయ్యోపతప్తము శోకో
ద్విజితయుఁ బతిభక్తయు నై, త్యజించి యనుమరణనియత ర యగుట మహేశా.
- క. అని చెప్పి గారి పతి కి, ట్లను నా దగుచాపలమున ర నఖిలేశ్వర నిఁ
వినిపించితి నేఁ గొన్నివ, చనముల నీతప్పు నాకు ర సైఁపుము కరుణన్. 303
- క. అని సిగ్గునఁ జెన్నగునా, నన మించుక వాంచి యెత్తురనగతనయ శివుం
డును మునులును మునిపత్నులు, వినుతించిరి మధురవాక్యరవిభవం బెసఁగన్. 304
- క. సురగంధర్వఖచరకి, న్నరకింపురుషార గాదిరనారీజనములే
పరమ ప్రీతిని బాగడిరి, పరమేశ్వరి నెలుఁగు లడరఁ ర బంకజనాభా. 305
- క. అని చెప్పి నారదుం డి, ట్లను నగ్గోవిందుతోడ ర సప్సడు ప్రియ మా
ననమునఁ బొదలఁగఁ భార్యతిఁ, గనుఁగొని సర్వేశ్వరుండు ర గారవ మొప్పన్.
- క. నాసీసంవాదము శుచి, యై నైష్ఠికజనుల కెవ్వఁ ర జూదర మెసఁగం
గా నలినాక్షి చెప్పును, వానికి నిత్యామరత్వరనై భవ మొదవున్. 307
- క. మనసంవాదం బెవ్వరు, వినిరి నియతి నజ్జనులకు ర విభవముఁ దేజం
బును గీర్తియు నాయువు శ్రీ, యను నారోగ్యంబుఁ గల్గు ర నుత్పలనయనా. 308
- క. అని నిర్దేశించి శివుఁడు, ననియె శివయుఁ గొలుపుతోన ర చనె నిద్దెనకుం
జని రన వశమే యద్భుత, మనిరూప్యం బప్రతర్క్య ర మది శ్రీరమణా. 309
- క. అని పలికి నారదుఁడు నా, వినినకనినయద్భుతంబు ర వినిపించితి నీ
కనియెం గృష్ణుని సభ్యుల, మనంబు లానందపూరమగ్నము లయ్యెన్. 310
- వ. అని యిట్లు భీష్మం డుమామహేశ్వరసంవాదం బనుపుణ్యకథ సెప్పిన ధర్మ
తనయుండు సోదరసహితంబుగాఁ బ్రమోదరసభరితుం డై. 311

—❦భీష్మండు ధర్మజనకుఁ బరపాప్తిహేతుభూతం బగుజపవికేషంబు చెలుపుట.❦—

- సీ. అతనికిఁ బ్రణమిల్లి ర యనఘ పరప్రాప్తి, యెద్దాన సమకూరుర నెలుఁగఁ జెప్పు
మనిన నతండు నారాయణధ్యానపూ, జాస్తుతితత్కథార శ్రవణనిరతి
యమ్మేలు గావించు ర నధిప విద్వజ్జన, సంరక్షణము కల్మషములఁ బాపు
వేశ్య యొక్కత దొల్లిరవిద్వాంసు నొకరుని, మ్రుచ్చని తలవరుల్ మోఁడఁ జూచి
తే. యితఁడు మావాడు మీ రిదియేటి కాగ, డంబుసేసెద రని మోక్షరణంబు సేసి
యానుకృతమున బ్రాహ్మణియైజనించె, దగఁగ నర్చింపు మీవు విద్వజ్జనముల.
వ. అనిన విని యుధిష్ఠిరుండు దారిద్ర్యవ్యాధిశోకంబులకు శాంతి సంపాదంపం
జాలుజపం బెయ్యది సెప్పవే యనుటయు ననిమిషనదీనందనుండు బ్రహ్మవిష్ణు
మహేశ్వరులను వినాయకవిశాఖసహ్నివాయుచందాదిత్యులను శక్రవరుణ
యమకుబేరులను సురభిని సముద్రంబులను గంగాదిమహానదులను మరుదశ్వి

వసురుద్రాదిదేవతలను బిత్తదేవతలను వాలఖిల్యాదిసిద్ధులను వేదవ్యాసవాల్మీకి
నారదాగస్త్యగౌతమకశ్యపాత్రికశ్వాదిమహామునులను రంభాద్యప్సరగస్త్రీలను
ధర్మతపస్సత్యములను చహోరాత్రంబులను దాదాగ్రహంబులను సశ్విన్యాది
తారకంబులను మాసర్తువత్సరంబులను వై నతేయకాద్రవేయలను గాశీక్షేత్ర
కురుక్షేత్రాదిపుణ్యక్షేత్రంబులను నైమిశారణ్యదండకారణ్యాదిపుణ్యారణ్యంబు
లను మేరుహిమవక్షేత్రలాసాదిప్రభూతశైలంబులను దిబ్బభోభూములను బుణ్య
భూరుహంబులను భూసురులను జక్రవర్తులను రాజులను బరమభక్తిం దలంచి
కీర్తించి నమస్కరించి యీసమూహం బంతయు నన్ను రక్షించి నాకు నాయు
రారోగ్యైశ్వర్యాభివృద్ధిపరమానందంబు లభినందనపూర్వకంబుగా నిచ్చుఁగావుత
మని యిచ్చుఁ గోరి యో స్నమో భగవతే వాసుదేవాయ నమః పురుషోత్తమా
య నమ స్సర్వలోకగురువే నమ స్సర్వలోకపితౄ నమ స్సర్వలోకపితామహాయ
నమ స్సర్వలోక ప్రపితామహాయ నమ స్సర్వలోక ప్రధానాయ నమ స్సర్వ
లోకేశ్వరాయ నమ స్సర్వలోకవిశిష్టాయ నమ స్సర్వలోకసుఖప్రదాయ నమ
స్సర్వలోకకర్త్రే నమ స్సర్వలోకభక్త్రే నమ స్సర్వలోకహర్త్రే నమ స్సర్వ
లోకనిధయే నమ స్సర్వలోకనిధానాయ నమ స్సర్వలోకహితాయ నమ స్సర్వ
లోకహితకరాయ నమ స్సర్వలోకోద్భవాయ నమ స్సర్వలోకోద్భవకరాయ
నమో విష్ణవే ప్రభవిష్ణవే యని పఠించుట మహాజపంబు.

313

క. పాపంబులును భయంబులు, నాపదలుం బాయు నిష్కరహాజపమున ధా

త్రీపాలోత్తమ శుభములు, ప్రాపించును ధర్మతత్పరత సిద్ధించున్. 314

వ. అని యిట్లు గంగాపుత్రుం డజాతశత్రునకు సర్వసిద్ధికరం బయినయిష్టహాజపం
బుపదేశించె నని చెప్పి తదనంతరసత్కథ లాకర్ణింపు మని పలికి జనమేజయునకు
వై శంపాయనుం డి ట్లనియె.

315

తే. మనుజనాథ యశేషధర్మములు సర్వ
పాపనములు శాంతనవుఁడు శ బహువిధములఁ
జెప్ప నిమ్మై యి విని యుధిరస్థిరుఁడు భక్తి
నమ్మహాత్ముని ని ట్లని శ యడిగె మఱియు.

316

చ. అతఁ డొకరుండు లోకముల శ కన్నిటికిఁ మహనీయ మైనదై
వతముఁ బరాయణంబు ననుశ్రవై భవ మెవ్వని కొప్పు నర్చన
స్తుతిరతి నెవ్వనిం గొలిచి శ శోభన మెందు జనంబు మేలు నా
నతిశయ మొంది నీకు మత శ మై చను నెయ్యది ధర్మకోటిహాన్.

317

తే. జపములం దెల్ల నుత్తమజపము నాఁగ, నంచితం బయి తన్ను జరపించుజంతు
వునకు జన్మసంసారబంధనము లోపి, పాపు నెయ్యది యెఱిగింపు శ పరమజోధ,

వ. అని యడిగిన నాభూపతికి భీష్మం డిట్లనియె.

319

—శ్రీభీష్మఁడు ధర్మజనకు విష్ణుమంత్రధ్యానం బవశ్యానుష్ఠేయం బని చెప్పట.—

సీ. అఖిలజగత్ప్రభు శ వగుదేవదేవు న,నంతనిఁ బురుషోత్తరమాభిధాను
నంచితనామసరహ స్రకంబున సంస్తు,తించుచు సంతతోరత్థితమనస్కుఁ
డై యజమానుఁ డరవ్యయుఁ డైనమాతని, నర్పించుచును దృఢరథ్యాననిరతుఁ

తే. లోకములకు బ్రహ్మణ్యఁ ద్రిలోకకీర్తి,వర్ధనుని సర్వధర్మజ్ఞు శ పరదు లోక
నాధు భూతభవోద్భవురనమ్మి భక్తిఁ, గొలిచి సర్వదుఃఖిలంబులఁదొలఁగఁద్రోదు.

తే. ప్రస్తుతులఁబండరికాక్షుఁడబరమభక్తిఁ,దలఁచియర్పించుటయనామరతంబుసర్వ
ధర్మములకును సమధికరతమము నైన,ధర్మ మింత యెఱుంగుమురథర్మతనయ.

సీ. పరమ తేజంబును శ బరమపదంబును, బర మైన బ్రహ్మంబుఁ శ బరపరాయ
ణముఁ బవిత్రంబులు శ నాఁ దగువానికి, నెల్లఁ బవిత్రంబు శ నెల్లమంగ
ళంబులకును మంగరళంబును నెల్లదే,వతలకుఁ బరమదైరవతము భూత
సమితికి నవ్యయరజనకుండు నగునట్టి,వాఁ డెవ్వఁ డెవ్వనిరవలనఁ గోఁచు

తే. నాదియుగమునాగమమునర సంత్యవేశ, నడఁగు నెవ్వనియందుఁ జరచరములు
విశ్వలోక ప్రధానుఁ డరవిష్ణువేయు,భవ్యనామంబులును శాపరభయహరములు.

తే. భూరిగుణయోగవిఖ్యాతరములును ఋషిస
మాజపరిగీతములును నై శ మహిమఁ దనరు

నమృహాత్మునినామంబు శ లభితరవి

భూతికై చెప్పెదను విను శ భూపవర్య.

323

వ. అని పలికి విశ్వంబు విష్ణుండుపవట్కారుండు భూతభవ్యభవత్ప్రభు వనునివి మొద
లై రథాంగపాణి యతోభ్యుండు సర్వప్రహరణాయుధుం డనియెడునివి తుదగాఁ
గలసహస్రనామంబు లుపన్వసించి.

324

అ. కీర్తనీయుఁ డైనర కేశపుదివ్యనా,మంబు లివి భవద్ధిరతంబు గోరి
తరతరంబ కీర్తిరతంబు లయ్యె నశేష,భంగి వేయుఁ గురుస్మరచాలవర్య.

325

—శ్రీభీష్మఁడు ధర్మజనకు విష్ణు నామప్రభావంబు చెబుట.—

సీ. విష్ణునామంబులు శ వేయును నిత్యంబు, వినినఁ బరించినరమనుజుఁ డిహము
నందుఁ బరమ్మన శ నశుభంబు నొందక, యత్యంతశుభముల శ ననుభవించు
విప్రుండు వేదాంతరవిదుఁ డగు రాజువి,జయ మొందు వైశ్యుఁ డరక్షయధనంబు
వడయు శూద్రుఁడు సుఖభాగిత వెలయు ధర్మార్థకామప్రజారథ్యర్థిజనులు

తే. గాంతు రయ్యె తెఱంగు లేరకాంతభక్తి,శౌచియై విని కీర్తించి శ సారయశము
నచలలక్ష్మీయు వంశవర్యతయు మేలి, పెంపుసాంపునుగలిగి శోరభిల్లు నరుఁడు.

326

సీ. పురుషోత్తమునినామరములు వేయుఁగీర్తించు,నాతఁడొక్కఁడనుభయంబుఁబొందఁ

డమితవీర్యమునఁ దేరజమునఁ గాంతిని బల,రూపగుణంబుల ర హాథి కెక్కు
రోగబంధాపదార్థులకుఁ బతనమాత్ర, నయ్యయిమరితము ర లక్షఁగు వాసు
దేవాశ్రయుఁడు వాసుర దేవపరాయణుం,డును నగుమర్త్యుఁ డరెవ్వనుతనాము

ఆ. కము లుపన్యసించి ర కల్పమంబుల నెల్లఁ, దొఱఁగి మర్గతులకుఁ ర దొలఁగి జన్మ
మరణములకు రోగరజరలకు నందని,పరమ మైన బ్రహ్మపదము నొందు. 327

క. స్మృతిసౌఖ్యతొంతిశ్రీ,ధృతికీర్తులు గలుగు దుర్మతియుఁ గ్రోధము లు
బ్ధతయును మాత్సర్యము లే, వతిపుణ్యత విష్ణుభక్తు ర లై నజనులకున్. 328

సీ. చంద్రార్కనక్షత్రసహిత మైనచభంబు
సచరాచరోర్వియు ర జలనిధులును
సురదైత్యగంధర్వగరుడయక్షోరగ
వ్రజములు హరివశవర్తనములు
బుద్ధియు నింద్రియశ్రములును మనంబు న
త్వంబును బలముఁ దేరజంబు ధృతియు
క్షేత్రంబుఁ దదతరక్షేత్రజవస్తువు
లరయఁగా వాసుదేవత్వకంబు

తే. లాగమోదితాచారమరయంబు ధర్మ
మచ్యుతుండు తత్ప్రభువు సాగ్రఖ్యమును యోగ
తంత్రమును శిల్పవేదశాస్త్రములుఁ గర్మ
ములు జనార్దనువలన సరముద్భవించె. 329

ఆ. విష్ణుఁ డొక్కరుండ ర విను మహాభూతంబు, దక్కుభూతతతులు ర పెక్కు గలవు
సరిఁ ద్రిలోకములను ర బరఁగి విశ్వంబు భూ,తాత్మ్యఁ డమృహాత్మ్యఁడనుభవించు.

ఆ. వ్యాససంప్రణీత ర మైనయీవిష్ణుస్తవంబు సకలశోభనంబులును ను
ఖములుఁ గోరుపురుషుఁ ర డమలినబుద్ధిఁ బ,రింపవలయు భక్తిర పెంపుతోడ. 331

క. అజ విశ్వాధీశ్వరు స,ర్వజగత్ప్రభవాప్యయప్రవర్తనకరు నం
బుజలోచను నెవ్వారలు, భజింతురు పరాభవమునఁ ర బడ రహ్మణ్యుల్. 332

క. కావున విష్ణునిపేళ్లగు, సీవేయుఁ బరింపు నీకు ర నెప్పుడు నాయు
శ్రీవిభవారోగ్యంబులు, భూవర సిద్ధించుఁ బరమరబోధముఁ గలుగున్. 333

క. అని యి ట్లుపదేశించిన, విని మోడము నెవ్వనమున ర వెల్లిగొనఁగఁ బాం
డునియగ్రసుతుఁడు గాంగే,యుని కభివందన మొనర్చి ర యుచితవినయుండై. 334

వ. పూజానమస్కారంబులకు నెవ్వరు భాజనంబు లెవ్వరికిఁ జెట్ట సేసినం జేటు
వాటిల్లు నెవ్వారలు సంతోషించిన శుభంబులు సొప్పడుం జెప్పవే యనిన
నతం డతని కి ట్లనియె. 335

—❧— బ్రాహ్మణపూజానమస్కారంబులు పరమోత్కృష్టంబు లని చెప్పెట్ట. ❧—

సీ. పూజానమస్కారములకుఁ బాత్రములు బ్రా

హ్మణులు వారలకుఁ గీ ర్థ జూచరించి

వాసపుండును జెడు ర్థ వారిసంతసమున

నఖిలశుభంబులు ర్థ నావహిల్లు

ధర్మ సేతువు లోకార్థారకం బఖిలశా

స్త్రుప్రవర్తకము విశ్రప్రజంబు

తపమును వాక్కును ర్థ ధనము విప్రుల కొక్క

కుడుపుమాత్రన పాపశోటిఁ బాతు

తే. రమ్మహాత్ములు సొప్పరు ర్థ లఖిలమార్గములకు విను దేవతలు దేవరత్నలకు బాలుఁ

డజ్జఁ డన లేదు పూజకు ర్థ నర్హు లనిన, నధిప వృద్ధులఁ బ్రాజ్ఞుల ర్థ నడుగ నేల.

వ. అనిన నిని యజాతశత్రుండు బ్రాహ్మణులఁ బూజించుటవలన విశిష్టం బయిన

శుభం బెయ్యది దృష్టం బయ్యు వారలయందు వర్ణనీయం బగువర్తనం బేమి

గానంబడియు నీ విల్లు వారలం గొనియాడె దెఱింగింపవే యనుటయు నాపగాపు

త్రుండు పవనార్జునసంవాదం బనునితిహాసంబు విను మది భవత్ప్రీత్యంబునకు

నదుత్తరం బై యుండు నని పల్కి యజ్ఞనపతి కి ట్లనియె.

337

—❧— పవనకౌర్తపిర్యార్జునసంవాదంబు భీష్ముండు ధర్మజనకుం జెప్పెట్ట. ❧—

సీ. అధిప సహస్రబాహుజ్ఞునుఁ జేడుదీపులు నేలి యద్భుతరబలపరాక్ర

మములఁ దనర్చి మత్సరము లెవ్వరును నెందు, లే రని యత్యవరలేపయుక్తి

నాడిన నొకభూత ర్థ మాకాశమున నుండి, యెఱుంగక పలికెద ర్థ వెల్లవారి

కధికులు గారె ధర్మరామరు లనవుడు, నతఁడు వారలు రాజు ర్థ నాశ్రయించి

తే. నడపికొందురు మనుగడ ర్థ పుడమితేని,కంటె నెట్లెక్కు డై రట్లుం ర్థ గాక యేను

మనుతుఁగూర్చినఁజెఱుతునర్థనినసమస్త,భూతములనన్న వెఱచియారభూతమరిగె.

వ. అట్టియెడం బవనుండు గగనంబున నుండి త న్నెఱింగించికొని యన్నరపతితోడ,

సీ. భూదేవశక్తి న ర్థ కాదె రాజులు ప్రజా,రక్ష యొనర్చుట ర్థ బ్రాహ్మణులకు

నధికులు గలరె యరహస్యకై యింద్రుండు, గౌతముఁ డలిగిన ర్థ గాసిఁ బడఁడె

కుంభసంభవుచేత ర్థ సంభోధి యడఁగదె, యనలుండు భృగుశాపరహతుండు గాఁడె

యన విని మఱునూటరయాడక యున్నయ,ర్జునునకుఁ బవనుఁ డిరట్లనియె మఱియు

తే. నాంగిరసవంశసంభవుం ర్థ డగునుచభ్యుఁ

గోరి నిజపుత్రి సోముండు ర్థ గారవమున

నిచ్చె నాదంపతులు దమరయిచ్చ వనము

నందు వసియించి మునిహృదయంబు లలర.

340

వ. వర్తించు నెడ నొక్కనాఁడమ్ముని యమునానదీస్నానంబునకుం జనుటయు మున్న

యవ్యనితం గామించి వేచి తిరుగువరుణుండు.

341

క. ఎత్తికొని పోయి తనపురి, సత్తామరసాక్షి నునిచె శ సమ్మునికడకున్

మెత్తన చని నారదముని, యత్తైఱఁ గెటేఁగింప నాతఁ శ జాతనితోడన్. 342

తే. తాన దిక్పతి దన కిట్లు శ దగు నెయ్యెరుల, భార్యఁగొని పోవ నీ వేఁగి శ పలుకు మిట్లు
యనినఁజని నారదుండు సెఱప్పిననువిడువఁ, డయ్యెఁగామాంధుడై సతి సద్భివిభుండు.

వ. విడువ కున్న సమ్ముని యుచఘ్యకడకు మగిడి వచ్చి. 344

సీ. ఇంతిఁ దా విడువనియంతియ కాదు నన్, బెడతల వట్టి త్రోవించె వరుణుఁ
డని చెప్పుటయు నల్లి శ యతఁడు సర్వజలంబుఁ, ద్రావిన వరుణపురంబు ధూళి
మయ మైన భయ మందోమానినిఁ గొనివచ్చి, యొప్పించి ప్రణమిల్లితప్పు వాపి
కొని మునికృప గాంచి శ చనియె నాదిక్పతి, ధరణీశ రాజులొ శ ధరణీసురులొ

ఆ. యెక్కు డనిన వినియు శ నక్కిల్లు వడి యున్న, యతనితోడ ననిలుఁడమరు లనుర
సమితి కోడి వచ్చి శ శరణు సొచ్చిన నగ, స్తుండు విజయలక్ష్మీనొసఁగుటయును.

వ. గంగాతీరంబునం గ్రతువు లొనరించుగీర్వాణులం బూర్వగీర్వాణులు గాసి చేసిన
వసిష్ఠునికడకు వారలు వలియం బాటుదేరం గోపించినయత్తాపసోత్తముని
రోషానలజ్వాలలు ¹సాకారంబు లయి యాదైత్యలోకంబు నేర్చుటయుం
డెప్పి యక్కుంభసంభవుండును వసిష్ఠుండును శ్రేష్ఠు లగుట రాజుల కోడఁ
బాటు గాదో కదే యనిననుం బలుక కున్న యన్నరపతితోడం బవమానుండు
మఱియు నిట్లనియె. 346

—❦— పవనుడు కార్తవీర్యార్జునునకు నిత్రిప్రసృతులమహిమ పెప్పట. ❦—

సీ. ఒకతటి దేవతరలకు దైత్యులకు మహా, రణ మయ్యె నప్పొర శ రాహునస్త్రు
సమితిచే నర్కుండుఁడంద్రుండు సొలసిన, వెలుఁ గడంగుడుఁ డమర మొలసి వెగడు
పడినయద్దివిజుల శ వడి నంటఁ దాకి య, య్యసురలు నొప్పింప శ సత్రికడకుఁ
బాటి మమ్ముం గావు శ పరమదయాత్మక, యనుడు నతండు చంద్రాగ్రతనువు

ఆ. లక్షతములు సేసి శ యసుర సైన్యము రూపు, మాపె నిజకటాక్షశమాత్రమునన
యతని నృపులకంఠైరనధికుఁడందమొ హీనుఁ, డందమో నిజంబరయధిప చెవుమ.

సీ. అనిన నూరక యున్నరయర్జునుతోడ న, దాగతి యిట్లను శ ధరణీనాథ
సురపతి యాశ్వినుల్ శ సోమపానంబున, కర్ణులు గా రన్న శ నాశ్రయంబు
వాటించి వారికై శ భర్గవచ్యవనుండు, దనమంత్రములబల్కి శ ననిమిషులకు
నెగ్గు సేయంగ నరయ్యుండ్రుండు వోటున, వ్రేటున నాతని శ గీటుడంచు

తే. బుద్ధి నొకశైలమును వజ్రమును రయమునఁ
గొని మహాగ్రతఁ గవియ నేమ్మునివరుండు
జలము సల్లిన శైలవర జ్రములుఁ దాను

1 ముడుగఁబడి యబ్బలారాతి ర మూర్ఖవోయి.

348

వ. ఒక్కంతసేపునకుం దెలిసె నంతకు నమ్మనివరుగుడు మదుం డనువాని శతయోజన దీర్ఘసహస్రదంతుని సృజించి పంచిన.

349

ఆ. వాడ సురగణంబు ర వాసపుఁ గబళింప, వారు శరణుశరణు ర వరముసింద్ర, యనిన వారిఁ గాచె ర నమ్మని వా రిచ్చి, రపుడు సోమపాన ర మాశ్వినులకు. 350

క. నీ వాచ్యవనుండును ధా, త్రీవరుసరి గామి యెట్లుఁ ర దెలుప కుడుగుదే నా వినియు నొక్కమాటయు, నావిభుఁ డాడండ దాని ర కలయక మఱియున్. 351

వ. వాయుదేవుం డన్నర దేవువలనికరుణంజేసి యతనిచే టోర్వనివాఁ డై.

352

సీ. అకట దత్తాత్రేయరసకు భక్తి శుశ్రూష, సేసి కాదే యివ్వెరశిష్టబలప రాక్రమంబుల నొంది ర రాజుల కెల్లను, నెక్కు డై తాకృత ర మేల మఱవ విను మీ వొకండవేర యనిమిషాదినమ స్త, భూతంబులును వృద్ధిఁబొందు టవని దివిజులకృపన యీర తెఱఁ గెల్లజనములు, నెఱిఁగినపని శాంతిఁ ర గొఱలి విప్ర

తే. కలము వై వస్వరూపం బరగుట మనంబు, నందు దృఢముగ నిల్చి తరదాశ్రయమున నెలయువాడవై ననుమేలురవినుమునాచు, బుద్ధియనపుడునతఁడు ప్రభోధమొలసి.

క. నీపనుపు సేసి బ్రదికెద, నేపు నహ్మంకృతియు విడిచి ర యెల్ల వలన మే లాపాదించుచు విప్రుల, శ్రీపాదము లాశ్రియించి ర చెందెద శాంతిన్.

354

ఆ. అనిన సంతసిల్లి ర యనిలుఁ డానృపు బుద్ధి, గలిగి బ్రదుకు మనుచురగారవించి వీడుకొల్పి చనియె ర విప్రులపెం పిట్టి, దని యెఱుంగు కురుకురలాగ్రగణ్య. 355

— శ్రీభీష్ముండు ధర్మజనకుఁ గృష్ణనిప్రభావం బుపన్యసించుట. —

వ. అనుటయు నవ్విభుండు బ్రాహ్మణమహానుభావం బింకను విన వలతుం జెప్పవే యనుటయు నప్పడమితేనికి భీష్ముండు దనకు నింద్రియంబులును వాఙ్మనసం బులును నపుడు దుర్బలంబు లగుట యెఱింగించి యినుండు దక్షిణాయనంబు తుది సేరుచు వచ్చె దేహన్యాసంబు తడవు లేమి దోచు చున్నది కృష్ణుండు నీకు విప్ర జనవిశేషంబు వివరించువాఁ డని పలికి యిట్లనియె.

356

తే. ఏను గృష్ణు నెఱుంగుదు ర మా నవేంద్ర, యెఱ్ఱై గ్రీడావరాహ మైరిద్ధరిత్రి నిది యొకండును జెప్పఁగారేల కృష్ణు, లీలఁ గాదె భూమ్యాదిభూతాలి గలిగె.

వ. కృష్ణుండు.

358

తే. బొడ్డుతామరయం దొక్కరపురుషుఁ డుద్భవించునట్లుగఁ జేసి తరద్విరచనాని భమున నఖిలచరాచరరప్రభవ మయ్యె, సరయ సామాన్యమేకృష్ణురపరమలీల.

క. విను మెత్తటి ధర్మంబులు, దనుజులచే బాధఁ బొందుఁ ర దత్సమయమునన్ జనియించి యద్దురాత్ములఁ, దునుముం గృష్ణుండు ధర్మరథుర్యులఁ గాచున్. 360

క. శూలియునుం దాన దిశా, పాలురునుం దాన విశ్వరపతియును గురుభూ

- పాలవర తాన కృష్ణుడు, కాలము దిక్కులును దాన శ కలఁ డభిలములన్. 361
- ఆ. అరయఁ గృష్ణుఁ డధ్వరరా త్తకుఁ డభిలాగ, 'మోక్షమంత్రతంత్రయైక్తి సతనిఁ
బ్రస్తుతించి మేలు శ వడయును రథ్వర, కర్త లైచజనులు శ కారవేంద్ర. 362
- క. చయనంబుల ఋగ్వేదం, బయమహితనువర్ణనాముఁ శ డగుకృష్ణగుణో
దయము వినుతించు యజ్ఞ, క్రియానిరతు లైననురలు శ ప్రియ బొందన్. 363
- క. విను ఋగ్వేదము కృష్ణని, వినుతించుట యుటదె యభిల వేదంబులుఁ ద
జ్జనితివిలాసంబులు వేదనిరూపితవస్తువు ననఁ శ దాన కుమారా. 364
- తే. అగ్నులును యజమానుఁడు శ నాహుతులును
యాగఫలరూపమును గృష్ణుఁ శ డని యెఱుంగు
మినశశాంకతారకముల శ నెనఁగుతేజ
ములును గృష్ణమయంబుల శ భూషవర్య. 365
- క. పరమజ్యోతి యనఁగ నిర్జరామరషదం బనంగ శ సత్యం బన భూ
వర యమృత మనఁగ దేవకి, వరసుతుఁడు నెలుంగు వేదవర్గముతుడలన్. 366
- క. అని యి ట్లుపదేశించిన, విని మోదము నొంది పాఁడురవిభున గ్రనుతుం
డనిమిషతటినినుతునకు, వినతుం డై నెమ్మనమున శ వేడ్క డలిర్పన్. 367

—❦—కృష్ణుఁడు ధర్మరాజునకు బ్రాహ్మణ ప్రభావము చెప్పట. ❦—

- వ. కృష్ణునకుఁ బ్రణమిల్లి దేవా భూదేవమాహాత్మ్యంబు విన వలతు నాన తీయవే
యని వినయసంభృతుం డగుచుఁ బ్రార్థించిన సప్సార్థివ్రునిమీఁదఁ గరుణామృతమ
యం బగునాలోకనం బాలయ నద్దేవుం డదరభరితుం డై యి ట్లనియె. 368
- క. ననుఁ బ్రద్యుమ్నం డివ్వీధ, మున నడిగిన వాని కేను శ ముద మందుచు నా
తనిహితము గోరి కుంతీ, తనయాగ్రజ యున్నరూప శ తగ ని ట్లంటిన్. 369
- సీ. వర్గత్రయము నపరవర్గంబు సాధింప, నమరపితృప్రీతు శ లాచరింప
నైహికసుఖము లురపార్జింప వలసిన, వారికి విప్రుల శ చేరుగడలు
దివిజుల కైన నార్యువు శ్రీయుఁ గీర్తియుఁ, దనరుట తత్ ప్రసాదమునఁ జూపె
యలిగి భక్త్యము సేయ శ వలచి పెం పొనఁగంగ, నవసేనురులు శ క్తులట్టు లగుట
తే. వారిఁ గోపింపఁ జేయక శ వారలకుఁ బ్రి
యంబు సేయుచు వారు ప్రహర్ష మొందఁ
దనకుఁ గలభంగి నిచ్చునశతండు రెండు
భువనములయందుఁ బెంపును శ బాగడుఁ బడయు. 370

—❦—దుర్వాసుఁడు కృష్ణునిమనస్కుధి పరీక్షించి యనుగ్రహించిన ప్రకారము. ❦—

- వ. నాకనినయాశ్చర్యంబు సెప్పెద నాకర్ణింపుము స్వతంత్రప్రవర్తనం డగుదుర్వా
సుండు మనమందిరంబునకు వచ్చి మందహాసంబు సేయుచుఁ గోపించుచు సుము

ఖండగుచు విముఖత్వంబు నొందుచుఁ గుడువనొల్ల ననుచుఁ బెక్కండ్రకుంఁగావించినకూడుగూర దా నొక్కరుండ భుజించుచు సెజ్జ నిద్రించుచు భూమి శయించుచు నెందేని బోవుచు మరలి వచ్చుచుఁ బ్రవర్తించు చుండి యొక్కనాఁడు కృష్ణా నాకుం బాయసంబుమీఁద వేడుక వుట్టెడుఁ బెట్టింపవే యనఁ దత్తణంబ కావించినం గొంత గుడిచి కొంత దనయొడలం బూయు మనినం బూసితి నచ్చేరువ నున్నరు క్షిణిం జూచి కొంత యక్కాంతమేనం దాన పూసి రథ్యరూపంబుగా రథంబున నప్పొలఁతిం బూన్చి రథారోహణంబు నేసి వీధికి వెడలి యమ్ముద్ది యను ములుకోలం బొడుచుచు రథంబు నడపింప నాకుం గోపంబు నీర్వ్యయు నించుకయు జనియింప కుండే నేనుం జూచుచుం దోడన నడచితి నప్పడు యాదవు లాశ్చర్యకోపభయాయ త్తచిత్తులై యనేక ప్రకారంబులందమలోఁ బలు కుచుం జేయనది లేక కెలంకుల వచ్చు చుండ.

371

ఆ. రథము దివిచి డస్సి రమణి మేదినిమీఁద, మొగ్గతిలఁగఁ బడిన ర డిగ్గ నుటికి దానిమీఁద ధూళి ర దాఁ జల్లి వెనఁ బాతె, నమ్మనీశ్వరుండు ర యామృదిశకు.

క. పాతిన నాతనివెనుకన, పాటితి సంప్రార్థనా ప్రభావణములతోఁ దేటి మరలి యమ్ముని మిముఁ, గాటియ వెట్టితిఁ గదే యరకట యనుచు దయన్.

వ. నన్నుం గనుంగొని నీవు కోపంబు జయించితివి నీకు వరం బిచ్చెడఁ గైకొనుము.

ఆ. ఎల్లవారుఁ దమకు ర నెంత గూర్తురు నీకు, నంత గూర్చి నిన్ను ర ననుసరించు వారుగాత లోకరవంద్యుండవై యెందు, మాటు లేక యతులశ్రమహిమ మనుము.

వ. అని నిర్దేశించి మఱియు ని ట్లనియె.

376

క. నాయంగంబుల నెల్లం, బాయస మతిభక్తిఁ బూసి ర పాదతలమునం బూయవు గావునఁ గలుగు న, పాయం బఱకాల నీకు ర నవిలంఘ్యం బై.

377

క. విను పరమపదప్రాప్తికి, ననుగుణ మై యుండుఁ గాన ర యదియును నశుభం బన రాదు నీవు బ్రాహ్మణ, జనములయెడ నడపు మిట్టిరచందమ యెప్పుడున్.

378

వ. అని పలికి రథవహనపరిశ్రాంత యగుమితల్లిం జూచి నీవు సౌందర్యసౌభాగ్యం బుల నప్రతిమాన వై మానసీయత్వంబునం గృష్ణనిషోడశసహస్రాంతగిపుర కాంతలకంటె నెక్కు డగు మని దీవన యిచ్చి యమ్ముని యంతర్హితం డయ్యె.

ఆ. రుక్మిణియును నేను ర రుచిరసంపద నప్పు, డతిశయిల్లునస్త్రదంగకములఁ జూచికొనుచు మిగులశోభ్యమందుచుఁ బ్రియ, మెడఁద నెలకొనంగరనింటికిరిగి.

ఆ. అందు వస్తుచయము ర ముందటికంటెను, బహుళమును మనోజ్ఞరభంగికంబు నగుటఁ జూచి యద్భుతతాయ త్తచిత్తుల, మైతి మిట్టివార ర లవనినురులు.

381

క. కావున వారికి భక్తుండ, వై వెలయు కుమార యనిన ర నతఁ డట్టిఁడ యై తా వెలసె నీవు నట్టిఁడ, వై వెలయఁగ వలయుఁ గౌరవవాన్వయముఖ్య.

382

వ. అని చెప్పినం బ్రముదితమానసుం డగుచు నమ్మానవనాథుండు మాధవుతో
దుర్వాసుండు శర్వాంశసంభవుం డని విందు శర్వునిమహిమ వినవలతుం జెప్పవే
యనిన నప్పురుషోత్తముండు భరితాదరుం డై.

383

—శ్లోకృష్ణుండు ధర్మజునకు శివునిమహిమ చెప్పట.—

ఆ. అడుగవలయుదాని శ నడిగితి నీవు న, స్పృధిప నామనము ప్రియంబుఁ బొందె
శివునిఁ దలఁచిమొక్కిరిశివుదివ్యమహిమసె, ప్పెదనితాంతవిమలశృంగయకమల.

వ. ఏకాగ్రచిత్తుండ వై యాకర్ణింపు మని ధర్మజున కిట్లనియె.

385

క. శతరుద్రీయము నేనరుఁ, డతిభక్తిని శివుని మనమురసందు నిలిపి యం
చితమునఁ బఠించు సులభం, బతనికి సర్వంబు నించు శ నంచు నలెంద్రా.

386

వ. అని వెండియు,

387

సీ. అమరు మహాదేవుఁ శ డనుపేరు శివునకు, నప్పురమునకు మీఁ శ దరయ లేదు
తత్కృపదృక్కిల శ ధర్మవిరుద్ధపు, జాతుల నెల్లను శ సమయఁ జేయు

దేవతల్ మునులు నశతిప్రయత్నంబునఁ, గావించుడక్షయార్గమున శివుని
మఱచిన నయ్యజ్ఞ శ మఱవఱు లై పోడె, భగనేత్రనాశ మార్దిగ ననేక

తే. భంగములు రావె వారి కారప్రభువుచేత, శరణు వేడినఁ గావఁజేరకరుణ నట్టి
వారి నీశుపెం పే మన శ వచ్చు మఱియు, వినుము తద్దివ్యలీలలు శ మనుజనాథ.

సీ. ప్రబలదైత్యులు పురశత్రయనాయకులు జగ, త్రయము నప్రతిమ ప్రతాపలీల
బాధింప దివిజులు శ ఫలలోచనుఁ గాంచి, కావము కృప దేవదేవ నుమ్ముఁ

బశువుల మగువారిఁ శ బశుపతి వైననీ, వనుచు మహాక్రోశ శ మాచరింప
నప్పురంబులు మూఁటిరనత్రుమొక్కటన భ, స్తముగాఁగఁ జేసి యర్హ్యార్గణంబు

తే. నంకమున నిడ నది బాలుఁ శ డైన నీతఁ

డెవ్వఁ డని సూప వెఱఁ గంది శ యెల్లసురలు

వినుతి సేయ బ్రాహ్మణమూర్తి శ వెలుఁగునతని

కిడియె ¹దుర్వాసుఁ డనునామ శ మీశ్వరుండు.

389

తే. అతఁడు సూపె మాయంటికి శ నరుగుదెంచి, యంత సేసినాఁ డనవుడునచ్చెరువును
భక్తియునుమదిఁబిరిగొనఁబాండున గ్ర, సుతుఁడు నిభృతిమై దేవకిరసుతునితోడ.

క. శివముఖ్యనామములు ప్ర, స్తవనకృతి భోగమోక్షరదము లగు నని విం
దు విమలబోధ యెఱింగిం, పవె వానినిరుక్తి ననినఁ శ బరమప్రీతిన్.

391

వ. అతం డిట్లనియె.

392

క. శివదేవు ముట్టఁ గొల్వఁగ, నవనీశ్వర యతనిపేళ్లరయర్థ మెఱిగి సం

స్తవనకృతిఁ గూర్చ నా కై, న విధాతకు నైన నరిది శ నామదిఁ జూడన్.

393

వ. అయినను.

394

తే. వితతచతురాత్మకత్వవిశ్రుతి వహించి, కరుణః దత్తత్వదస్థిరారకలనకల్యు
లగుసపర్యారతులకు నశయ్యైవిధంబు, సిద్ధ్యపదవుల నొసంగు మహేశ్వరుండు. 404

తే. ఈయుపస్థాన మచలితశ్రహృదయవృత్తి
నరుండు శివలింగ సన్నిధానమున వాణ్ణి
రూఢముగఁ జేసి యాయురారోగ్యసకల
కామ్యవైభవైశ్వర్యములఁ గలిగి నెగడు. 405

—ॐ భీష్ముండు ధర్మజనకు ధర్మసూక్ష్మప్రకారంబు చెప్పెట. ॐ—

వ. అనిన విని యత్యంతసంతోషంబు నొంది కుంతీతనయాగ్రజుండు శాంతనవుతో
ధర్మంబులు బహుప్రకారంబులు గలవు పరమానుష్ఠేయం బగుప్రకారం
బెయ్యది దాని నెఱింగింపవే యనుటయు నజ్ఞసపతికి జాహ్నువీచందనం డి
ట్లనియె. 406

ఆ. ధర్మములకు సంజ్ఞఁ గ తద్వేదు లగుమహాత్ములు దగంగఁ జెప్పునదురు నరేంద్ర
వినుము కాలపాకమున నది యన్యథాత్వంబు గలిగి యవిశేషదత్వ మొందు. 407

వ. ఎ ట్లంచేని. 408

క. అనఘ యధర్మము ధర్మం, బనుమతిఁ బుట్టించుఁ దృణసరమావృత మై ప్ర
న్ననితలముచందమునఁ దోఁచిననూయంబోలె సూక్ష్మచిత్తత లేమిన్. 409

క. తప్పక కాన్పఁగ లేమిం, జెప్పెడువారలును దద్విశేషము దప్పం
జెప్పఁగ ధర్మంబుతెరువు, దప్ప నది క్రియాపరులకు శదైన్యము చెచ్చున్. 410

వ. కావున ధర్మంబుసూక్ష్మప్రకారంబు. 411

క. శ్రుతముఁ బరిత్యాగముఁ గల,మతిమంతల నడుగు లోభశమదమోహసమా
వృతబుద్ధులు గానిసమం,చితచరితులవలనఁ జెలియు శ శీలనిరూఢా. 412

క. కామార్థంబులు మోహోద్దామతకృత్యంబు లని యేదం గని ధర్మ
స్తోమమునఁ దగులుజనముల,చే మేలుగ నెఱిగి కొనుము శ సిద్ధవివేకా. 413

తే. అనఘ యంచితస్వాధ్యాయమునను యజ్ఞ
మునసమాచారమున నిష్ఠ శ పొనుఁగుపడక
యుండు నెవ్వారలకు వార శ లోపి నడవు
నదియ కనుము ధర్మముసూక్ష్మశ్రవదవి గాఁగ. 414

క. అన విని యుధిష్ఠిరుండు నా,మన మిప్పుడు మీరు సెప్పునమాటల సందే
హనిరూఢ మయ్యె ధర్మము, గనికొన వలయుటకు బహుముఖత్వముకల్పిన్. 415

క. పారంబు లేనిధర్మా,చారంబున మునుఁగుమాదృశశ్శుద్రులకుం
దీరం బిట్టిది యని తెలి, వార భవాదృశుల తగుదు శ రర్థిలిఁ జెప్పన్. 416

తే. ఆగమోక్తవిధంబుఁ బ్రత్యక్షమునున,మాచరణముఁ బృథగ్విధశ్రవ్యాకలములు
ధర్మసూక్ష్మత యిమ్మాటఁ గ దధ్య మిట్టి, దనఁగ రానియ ట్లున్నది శ యనఘధరిత,

- వ. అనిన నాపగేయుండు కాంతేయాగ్రజుతో నిట్లనియె. 418
- క. ఇవి మూడుదెఱంగులు ధర్మపుసూక్ష్మత నిశ్చయింప శ్రీ ముఖ్యపదంబుల్
దివిరి కొని యివియ చూచుట, యవనీశ్వర పూర్వమునులరయందుఁ గలుగుటన్.
- క. అనుమానింపకు మంధుండును నిశ్చంకాత్ముండును జరడుండునుబోలెన్
జననాథ యేను బల్కెద, విని దృఢముగ నూడు మింక శ్రీ వేయును నేలా, 420
- క. విమలాత్మ యహింసయు దానము సత్యముఁ గ్రోధవర్జితంబును విను ము
త్తమధర్మరాశి యిది ధర్మమునపరమసీమ దీని శ్రీ మరపుము మదికిన్. 421
- తే. బ్రాహ్మణారాధనమునఁద్రోత్పరుఁడవగుము, తక్కుమొండువిచారముల్ శ్రీధర్మపుత్ర
యనిన మానస మానంద శ్రీ మంద నాత, డతని కతిభక్తి వందనం శ్రీ గాచరించి.
- వ. ఎవ్వరు ధర్మంబు నెడ నసూయ సేయుదు రెవ్వరు దాని నుపాసితు రెఱింగింపు
వారివారిపొందుగతులను విన వలతుం జెప్ప మనిన నప్పారవోత్తమునకు న
ప్పరుషసత్తముఁ డిట్లనియె. 423
- సీ. వినుము రజస్తమోరవికృతులఁ దగిలిన, మానసంబులు గలరమానవులకుఁ
గలుగు ధర్మ ద్వేషకలనంబు వారలు, నరకవాసార్థులు శ్రీ ధరణినాథ
సత్త్వపరాత్ములు శ్రీ సతతంబు ధర్మ ము, పాసితు రూర్ధ్వలోకాధివాస
మునకు వా రుక్తులు శ్రీ మునుమును పుట్టిన, సుతఁడు ధర్మము పద్మజునకు దాని
- తే. పాకసంపద సుమతు లురపార్జితగ ను, పానము సేయుదురు తియ్యరపంటిపరుష
మాదరించి తదుపచార శ్రీ మాచరించు, వెరపు గలయట్టిజనములరవిధము దోష.
- వ. అనినం గాంతేయాగ్రజుండు శాంతనవుతోడ సాధులు నసాధులు నన నెట్టివారు
సెప్ప మనుటయు నమృహత్ముం డిట్లనియె. 425

—❦— భీష్ముండు ధర్మజునకు సాధ్వసాధుజనుల నిరూపించి చెప్పట. —❦—

- సీ. తమయంత నెఱుంగరు శ్రీ ధర్మంబు నదుపదే, శ్రీమమనను గాన రశసాధుజనులు
ధర్మబోధం బివ్వెదంబులు రెంటును, గలిగెడువారు సాధులు తదీయ
చరితంబు విను విడువరు మలమూత్రంబు, లర్హంబు గానిచో శ్రీ నధిప యతిధి
భోజనశిష్టాన్నభోజులు దెరు విచ్చి, తగినవారలకుఁ బ్రదక్షిణముగ
- తే. నరుగుదురు నడపుదురు సరత్కర్ణవములు
శరణు సొచ్చినఁ గాతురు శ్రీ సురతగుప్తి
పరులు నిజదారతృపులు శ్రీ గురువీసిత
లమలహృదయులు సంతోష శ్రీ మారఁ గలరు. 426
- వ. అని వెండియు. 427
- తే. సాధు లింద్రియవిభ్రాంతి శ్రీ సంహరింతు
రఘుము దెలిసి ప్రాయశ్చిత్త శ్రీ మాచరింతు
రప్రకాశంబుగా ధర్మ శ్రీ మాచరింతు

రఖిలభూతదయాభుత్వ శ మారఁ గలరు.

428

వ. అనిన విని యజాతశత్రుండు శంతనుపుత్రుతో చప్రయత్నులకు నర్థంబు సిద్ధిం
చుట గలుగు ధర్మపరులును సేతివినులునై నబలవంతులుబహుమార్గంబు లగునదు
పాయంబుల నర్థంబు లాకాంక్షింప సిద్ధింప కుండెడుఁ గొండఱకు సిద్ధించియు నవి
భోగంబుల కుపయోగ్యంబులు గా కుండు శిక్షలు పెద్ద లేకయుం గొన్నిచి త్తంబు
లందు విద్య లలవడు శిక్షిత లయ్యును నిర్విద్యు లగుటయునుం గలుగుఁ డెవ్వళ్ల
నోసియుం బోట్లం బడియును గొండఱు సావరు పూరిపుకుక దాకి బలాధికులు
సచ్చుట చూచెద మిట్లు గాఁ గతం బేమి యెఱిగింపవే యనుటయు నమృహీపతి
కమ్మహాత్ముం డి ట్లనియె.

429

—శుభాశభంబులు పూర్వజన్మకృతపుణ్యపాపంబులచే గల్గు నని చెప్పట.—

క. మొలవం బెట్టనియట్టిది, మొలచునె తొలుమేనిదానముల నానారం
బులు సిద్ధించుఁ బ్రయత్నంబులు లేకయు నింత నిజము శ భూపవశ్యా. 430

తే. అలఘుతపములు దొలుమేనఁ శ గలిగెనేని
వెదకికొని వచ్చు నన్నరు శ విపులభోగ
ములు పురాకృతవృద్ధసేవల ఫలించు
బుద్ధికలిమియు విద్యులఁ శ బొలుచుటయును.

431

క. తొలుమేన నహింసారుచి, గలిగిన దీర్ఘాయు వొందుఁ శ గారణభూతం
బులు భూవర యివి యీగుణములు లేమియ కీడులకును శ మూలం బరయన్.

వ. కావున. 433

తే. వినుము దానంబుఁ దపమును శ వృద్ధసేవ
నము నహింసయు నియతకృత్యములు సర్వ
జనుల కిమ్మహాగుణములు శ మనమునందు
దృఢముగా నిల్పి నడపుము శ ధీరవర్య.

434

వ. అని యుపదేశించి యాపగానందనుండు వెండియుఁ బొండవాగ్రజున కి ట్లనియె.

సీ. ఎప్పుడు ధర్మంబునెడ నాదరము గల,వానికిఁ గాలంబు శ దాన యిచ్చు
ధర్మతత్త్వప్రబోధముఁ బరిస్ఫుటముగాఁ, గావున సుస్థిరభావశుద్ధి
సహితతపశ్శ్రుతశస్నానదానజపంబు,లను డేవతాపూజలను నమోఘ
కాలుఁ డై వర్తింపఁగ నా ధర్మయోగంబు, సమకూరు ధర్మంబు శ సాధనత్వ

తే. మొంది చేయించికొని చెప్పఁ శ బొందు నిర్త
లాత్మకుండు సంసారవారాత్మకంబు
సత్య మజరామరము బోధనిత్య మచ్యు
తము పరానంద మగునప్పుడంబు ననఘ.

436

వ. అని నిర్దేశించి మఱియును.

437

తే. కనువెలుంగు వేదవ్యాసశ్రమునివరుండు

సధిప కృష్ణుండు నీకుఁ బరారాయణంబు

చింత దిగఁద్రావి పాలింపు శ శాంతవృత్తిఁ

బ్రజల సర్వంబునందును శ విజయి వగుము.

438

క. అని యిట్లుపదేశించిన, యనిమిషతటిసితనూజశనతులవచనముల్

విని మోమలరఁగఁ బులకలు, తనువున జాదుకొన నొప్పై ధర్మజుఁ డధిపా. 439

సీ. అపుడు వీక్షించి సరత్యవతీసుతుండు శం, తనునందనునితోడ శ ధర్మజుండు

దెలి వొందె భవదుపశ దేశామృతంబున, ననుజులుఁ గృష్ణుండు శ నాప్తసకల

రాజన్యలును ధృతరాష్ట్రండుఁ దానును, దగ నిన్ను పాసించి ర దయకుఁ బాత్ర

మయ్యె వీడ్కొలుపు మిరయ్యవనీశుఁ దఱితోడఁ, గ్రమ్మట నితఁడు నీరకడకు వచ్చు

ఆ. వాఁడు గాక యనిన శ వాత్సల్యమున నార్ద్ర, మైనచూడ్కి సమ్రహాత్ముఁ డతనిఁ

జూచి పురికిఁ జనుము శ శుభపరంపరలకు, భాజనంబ వగుము శ రాజముఖ్య. 440

—→ భీష్ముండు ధర్మజు నూఱడించి కఠిపురంబునకుఁ బంపుట. ←—

వ. అని యనుజ్ఞ సేసి వెండియు.

441

సీ. నీబుద్ధి ధర్మైకశనిష్ఠ గావుతమ స, మగ్రదక్షిణబహుశయజ్ఞములు య

యాతించదమున శ్రేష్ఠాన్వితంబుగఁ జేయు, రాజధర్మంబుగఁ శ బ్రకృతిరంజ

నము నాచరింపు చురట్టములును జెలులును, బండినవృక్షంబుఁ శ బక్షికులము

లెట్లట్ల నిన్నాశ్రయించి సుఖించువా, రర్కునియు త్తరాయణము వచ్చు

తే. టరసికొని యుండి నాకడ శ కరుగుదెమ్ము

పొమ్ము తల్లియుఁ దమ్ములు శ భూవరుండు

నీవు సుఖుల రై యుండుండు శ నృపవరేణ్య

యనుడు నానంద మొంది ధర్మరాత్మజుండు.

442

వ. అట్ల చేయవాఁడ నని సవినయంబుగాఁ బలికి దేవవ్రతునకు దండ ప్రణామం

బాచరించి యిట్లు వీడుకొని.

443

క. మును లనుపఁగఁ గృష్ణాదులుఁ, జను దేరఁగఁ దోడఁ బురికిఁ శ జనియె ముదితు లై

జను లెదురుకొనఁగఁ బుణ్యాం, గనలును విప్రులును వచ్చి శ కని దీవనతోన్. 444

క. సేనలు సల్లఁగ మహిమో, ద్భాసితుఁ డై యిట్లు వోయి శ ధర్మజుండు నిజా

వాసంబు సొచ్చి గాంధారిసంభావన మొనర్చి శ ప్రియము దలిర్పన్. 445

ఆ. తల్లి కెఱిగి ముదము శ ద్రాపది కొనరించి, సకలపౌరజనుల శ జానపదుల

నెలమి యెలయ వీడుకొలిపి భూసురులకు, దానవిధుల సమ్రదం బొనర్చి. 446

వ. విపతు లైనసతులకు సమగ్రధనంబు లొసంగి ధృతరాష్ట్రుని బ్రభూతపూజా

కరణంబునం బరితుష్టుని జేసి.

447

తే. తమ్ములును గృష్ణుండును బ్రమోదమునఁ దేల

నమ్మహీశ్వరుఁ డవుడు రాజ్యాభిషేక
మంగళము నొందినట్లు నెఱ్ఱుదిఁ దలంచి
గట్టి యైనయాటటపెంపుఁ ర గాంచి పాలించె.

448

వ. అట్లు శోభిల్లి వారల నుచిత ప్రకారసమాచరణంబులకుం జర నియోగించి య
భ్యంతరమందిరంబున కరిగె నట్లజాతశత్రుండు¹ సమ్యగంగీకృతసామ్రాజ్యండు
జనసంపూజ్యం బగుచరితంబున సంప్రవర్తిల్లు చుండఁబంచాశద్వాసరాసంతరంబ
వాసరపతి యుత్తరాయణగతుం డగుటయు.

449

—❧— ధర్మజుడు కృష్ణావలఁ దోడ్కొని భీష్మునియొద్దకుం బోవుట. —❧—

సీ. అక్కారవేశ్వరుం య డప్పుడు గదలి గాంధారిని ధృతరాష్ట్రధరణివిభుని
గొంతిని మున్నిడుకొని కృష్ణుఁ దమ్మునిఁ, దనతమ్ములను విమర్శింప
సంజయులను గృహచార్యధౌమ్యుల మంత్ర, కోవిదు లగుయాజ్ఞకులను దోడఁ
గొని వస్త్రుచందనాగరుపుష్పఫలఘృత, కుండముల్ వట్టించుకొని యనేక

తే. రత్నములుఁ గాంచనంబుఁ దోర రాఁగ నగ్ని
యంచితంబుగఁ దా సంఘటించి యోగ్య
జనసమాసీతముగఁ జేసి య సకలపరిజ
నంబుఁ గొల్వ మహావిభవంబు మెఱయ.

450

వ. చని భీష్మునివీరశయసంస్థానంబున కనశిదూరంబునం దేరు డిగ్గిచు గృష్ణామలును
రథావతరణంబులు సేసిరితానును వారును బారాశర్యనారదదేవలప్రభృతిపరమ
సంయమిసముపాస్యమానుం డగునమ్మాననీయుం జేర నరిగి మునిజనంబులకు విన
తుం డయి తదభినందితుం డగుచు నాధర్మనందనుం డయ్యమరసదీనందనునకు నభి
వందనం జాచరించి సమీచీనధ్యానతత్పరుం డైనయద్దేవవ్రత నుద్దేశించి.

తే. అనఘ వచ్చితి ధర్మనందనుండఁ బ్రణతి, యాచరించెద నాపలు య కవధరింప
నవసరం బేనివిను సమయంబు వార్చి, యగ్ని మొదలుగఁ దే దగునట్టివాని.

సీ. తెచ్చితి బుద్ధిజుల్ య వచ్చిరి హరియు నీ, తనయుండు ధృతరాష్ట్రుడును సమస్త
బంధులుఁ గలమహీశతులు విప్రులుఁ బౌర, జనులు నేతెంచిరి య సదయహృదయ
వీరిఁ జూడుము కను య విచ్చి నావుడు నమ్మహాత్ముఁ డందఱఁ జూచి యానృపాలు
కేలు దెమల్చుచు య మేలు సేసితి డైవ, యోగంబు గాదె నీ య వాదపు టరయ

ఆ. మనుజనాథ² మాఘసమాసంబుశుక్లపక్షంబు నామనమున య సంప్రమోద
మావహిల్లఁ జేసి య నని యభినందించి, యతని కధికహర్ష య మావహించె.

వ. తదనంతరంబ ధృతరాష్ట్రునితో నిట్లనియె.

454

తే. వేదశాస్త్రపరిజ్ఞానవృద్ధసేవ, నములు గలిగి యశేషధర్మములు నెఱిగి

1. గ. సమ్యగంగీకృత. 2. జ. పుణ్యమాసంబు.

- వ్యాసమునిపతి దేవరహస్య మర్థిఁ, జెప్ప విని నిష్కళంకత ర నొప్పి తనఘ. 455
- క. కావున భవితవ్యములకు, నీ వడలఁగ వలదు పాండుశస్త్రపుత్రులు న
ద్భావమునఁ జూడ నేర్చిన, భూవర తగ నీవు గన్నరపుత్రులు గారే. 456
- క. వీరిం బరిపాలింపుము, వీరలశుశ్రూషఁ జిత్తరవృత్తి ముదమునం
గూరఁగ ధర్మసుతునిపైఁ, గారుణ్యము గలిగి పనులు ర గజపుము నెమ్మిన్. 457
- తే. ఏ నెఱుంగుదు నితఁడు నీరయెడఁ బ్రియంబు
భక్తియును గల్గి యశ్రూరభావుఁ డగుట
నీవు వత్సలత్వమున నీరసృపతిఁ బంచి
పనులు గొనుము కౌరవకులభారధుర్య. 458
- క. విను నీతనయులు దుర్యోధనాదు లవిసీతిపరు లభర్తృజ్ఞులు క్రో
ధను లతిలుబ్ధులు వారల, మనమున నిడి వగవ వలదు ర మనుజాధీశా. 459
- వ. అని పలికి కృష్ణు నాలోకించి. 460

—శ్రీకృష్ణుఁడు శరీరంబు విడుచుటకు శ్రీకృష్ణుననుజ్ఞ గొనుట.—

- తే. దేవదేవ జీవాత్మక ర దేవవంద్య, శంఖచక్రగదాపద్మశచారుహస్త
వాసుదేవ త్రివిక్రమ ర వరద పరమ, పురుష ప్రణతి యొనర్చెదఁగరుణఁజూడు.
వ. అనుచు నమస్కరించి. 462
- ఆ. బలము నీవ నాకు ర భక్తుండ నీయెడ, నాలు బిడ్డ లేనిరయట్టివాఁడఁ
గావు నన్ను నధికర కారుణ్యమున ని వ్వు, నుజ్జఁ గమలదళమనోజ్ఞనయన. 463
- వ. అని వెండియు. 464
- సీ. మాధవ పాండుకురమారవర్గమునకు, గతి నీవ రక్షింపు ర కరుణ మెఱయ
దుర్బుధి యైనయోధుర్యోధనునితోడఁ, గృష్ణుఁ డెక్కడ నుండుర గెలుపు గలుగు
నక్కడ కంటి నేఁ ర జెక్కుమాటులు నట్లు, సెప్పఁగా నాపంపు ర సేయ కతఁడు
దమవారి నెల్లను ర సమయించి తానును, సమసె ని న్నెఱుఁగుదు ర నమితమహిమ
తే. నరుఁడు నారాయణుఁడు ననుభవరమమునులు
జగము రక్షించుటకుఁ గేలీరజన్మ మొంది
సంచరించెద రని పరాశరసుతుండు
నారదుండును జెప్పిరి ర నాకుఁ దొల్లి. 465
- వ. అనిన విని వాసుదేవుండు దేవ ప్రతువదనం బత్యాదరంబున నాలోకించి. 466
- ఆ. కీ డొకప్పు లేదు ర కృతపుణ్యుడవు తండ్రి, వలనిభక్తిపెంపు ర గలవు దానఁ
గాదె బంటుఁబోలెగాంగేయ మృత్యువు, నీవశమున నిలిచెనిర్భరముగ. 467

—శ్రీకృష్ణుఁడు శరీరంబు విడిచి నాకలోకగతుం డగుట.—

- వ. నీకు నే ననుజ్ఞ యిచ్చితి వసువులం బొందు మనినం బరమానందంబునం బొంది
పాండునందనులను ధృతరాష్ట్రునిం దక్కటివారలనుం గనుంగొని ఖాచేత

ననుజ్ఞాతుండన కదా యని పలికి యందఱు గౌఁగించుకొని యాస్పశంస్యంబును సత్యంబును నిత్యంబులుగాఁ బాటించి బ్రదుకుఁ డని చెప్పి తాను వొల్లి రాజుల గెల్చి తెచ్చినధనంబులు విప్రజనంబుల కిచ్చి ధర్మతనయుఁ జూచి యెల్లబ్రాహ్మణులును బూజనీయులు ఋత్విజులు గాచార్యులు వృద్ధులు విశేషించి పూజింప వలయువా రని నిర్దేశించి యూర కుండి ధారతాను క్రమంబున సమాహితాత్మం డయి వాయువుల సన్నిరుద్ధంబు సేసిన నవి యూర్ధ్వగతిం గైకొనియె నమృతాత్మం డవయవంబులం బ్రాణంబులు వాపికొనుచు వచ్చుచున్నచోట్లు శల్యరహితంబు లగు చుండె నట్లగుటం గాంచి కృష్ణాదు లగునఖిలజనంబులు చాశ్చర్యభరితాంతక కరము లగుచుఁ గీర్తించి రాసంయమచతురునిచే నర్వాయతనసన్నిరుద్ధం బై యాత్మ మూర్ధంబు భేదించి మహాల్కాకారంబున నాకసంబున కెగసి కొంతద వ్వరిగి యంత సంతర్హితం బయ్యె నష్టకు పుష్పవృష్టి గురిసె దేవకుండుభులు మొరసె నంబరంబున సిద్ధులు సాధ్యులు బాగడుచుం బ్రమోదంబు నొంది రిట్లు దేవప్రతుండు దివంబునకుం జనుటయు.

468

—❦— పరలోకగతుం డైనభీష్మసకు నన్నిసంస్కారంబు సేయుట. —❦—

- సీ. ధర్మపుత్రుండును శ దమ్ములు విదురయు, యుత్సులు నగురు కార్యోత్కరంబుఁ జందనదారుసంఛయమును గొని సమ, స్థలి సమంచితచితి శ యలఘుభంగి విరచించి రయ్యుధిరశ్శిరుఁడును ధృతరాష్ట్రుఁడును నమ్మరున్న దీరతనయుపుణ్య గాత్రంబు సున్నానకలితంబు శ విహితాను, లేపంబుఁ బుష్పదాశమోఽశోభి
- తే. తంబు నుత్తమక్షోమావృతంబు నుజ్జ్వల, భారణభూషితంబుఁ గా శ నధికభక్తిఁ జేసి రప్పడు సామంబు శ సెలఁగ హోమ, మాచరించిరి యాజకు శ లగ్ని యలర.
- క. కనకములు మణులు భూసుర, జనసంఘంబున కజాతశత్రుఁడు శ్రద్ధా వినయ ప్రీతియతంబుగ, ననేకములు వేడ్క నొనఁగె శ నవహితమతి యై. 470
- వ. తదనంతరంబ.

471

- క. తలదిక్కు గవలుఁ బాదం, బులదెన ధృతరాష్ట్రపాండురభూపాగ్రతనూ జాలుఁ బట్టి యధికవిభవో, జ్జ్వల మగుపాడెపయి నిడిరి శ శవరత్నంబున్. 472
- వ. అమ్మెయి నన్నలుపురును వహించిరి భీమసేనార్జునులు ధవళచామరంబు విడిచి యుయుత్సం డుత్తమచ్ఛత్రంబు వట్టె వృద్ధ లగుకొరవస్త్రీ లాలవట్టంబులు వట్టిరి ధౌమ్యుండు క్రియాకలాపంబు నడపె నట్లు సాద సేర్చి దేవప్రతుని దేహంబు శ్రౌతాగ్ని కాహుతి సేసి బహుకుండంబు లెత్తి ఘృతంబు ప్రయోగించి ప్రజ్వలింపఁ జేసి రిద్విధంబునం బితృమేధంబు విభవమహితంబును విధి విహితంబునుం గా ననుషించి యక్కొరపు లపసవ్యంబుగాఁ దిరిగి కృష్ణ ద్వైపాయన నారద దేవలప్రభృతు లనుగమింప భాగీరథికిం జని సర్వభరత

భార్యాసమేతంబుగా నగ్గాంజేయునకుఁ దిలోదకప్రదానంబు లాచరించి రట్టి సమయంబున.

473

—❧— పుత్ర శోకాతుర యైనగంగాదేవి కృష్ణాదులం గనుంగొని గుఱించుట. —❧—

సీ. ఉదకంబులందుండి ర యుత్థిత యై శోక,విహ్వలత్వంబున ర వికలగమన
యగుచు నెమ్మోముపై ర నశ్రులు గ్రమ్మఁగాఁ, జనుదెంచి కౌరవశసమితియెదుర
నిలిచి భాగీరథి ర యలఘుండు దనకొడు, కిలఁ బరికింపఁగా ర నెట్టిభంగి
వాఁ డయ్యెఁ జరితంబురపోడిమి మీ రెల్ల, నెఱుఁగుదు రై నను ర నేను గొంత
తే. సెప్ప వినుఁడు దృఢ వ్రతశీలుఁ డమల,బుద్ధి రాజవృత్తాఘ్నాదురభూరికృపుఁడు
కార్యసంవేదిపితృభక్తిరఘుర్వృఙ్ఘాద్యునమ్మతుండువిద్యాపరిశ్రమఘనుండు. 474
తే. కాశిరాజకన్యకలకుఁ ర గాఁ బెనంగి, వానిచే గాసి యైరి భూవరులు పలుపు
రంబకై పూని వానిమరహాబలంబు, జామదగ్న్యుండుఁ డెరలుపరజాల కరిగె. 475
వ. అని విలాపంబు సేసి వెండియు.

476

తే. అంతవాఁడు శిఖండిచే ర నట్టు లగుట
గనియుఁ బెక్కులు పటియలు ర గాక యునికి
కతనఁజేసి వజ్రమయంబు ర గాఁగ నోపు
నని తలంచెద నాడెంద ర మన్నలార.

477

వ. అని వగచిన గంగాదేవికి దేవకీనందనుం డి ట్లనియె.

478

—❧— పుత్ర మరణగుఱిత యగుగంగను గృష్ణద్వైపాయనం దూఱిండుట. —❧—

తే. నీవు శోకంబు దక్కుము ర నీనుతుండు, పరమగతి నొందె శాపసంరప్తాప్తిజేసి
వసువు మర్త్యుఁ డై వ ర్తించెర నసదృశప్ర, భావుఁ డాతఁడు వగ పేల ర దేవి నీకు.
చ. అతని శిఖండి యేల యమరరాధిపుఁడున్ సమయింపఁ జాలునే
యతఁడు నిజేచ్ఛఁజేసి నరునంచితదివ్యశరంబు లంగసం
గతములు సేసి పాన్పుగ సురఖిస్థితి మత్స్యపు మాన్చి యుండి కీ
ర్త్యతిశయ మొంది తా వలచిరనప్పడు వోయె విషాద మేటికిన్.

480

వ. అని యూఱడిల్లం బలికెఁ గృష్ణద్వైపాయనమునివరుండును బరమాదరణీయతత్పర
వచనంబుల నజ్ఞాహ్నావీదేవికి నానందం బాపాదించెదదనంతరంబ యా త్మీయసలిల
నాంగత్యంబు నొందునమ్మందాకినిచేతం గృష్ణాదులు నందఱు జనపతులును నను
జ్ఞాతులు నాశీర్వాదప్రీతులు నై మునులును దోడ నడవ నది వెడలి రని యిట్లు
భీష్మునివృత్తాంతంబు వై శంపాయనుండు జనమేజయునకుం జెప్పిన నప్పడమితేఁ
డిత్రైఱంగున నత్తాతకు వలయువిధానం బాచరించి చరితార్థం డైనయస్పార్థివ
ముఖ్యుండు మఱి యెట్టిచందంబునం బ్రవర్తించె మునీంద్ర యెఱింగింపవే యని
యడుగుటయు.

481

చ. సకరుణదివ్యచిత్త పరిశాంతమహాత్మ్యవిధానచిత్త ని

ర్వికృతవిలాసహృద్య శ్రుతేవిస్తరవిస్మరణైకపేద్య పా
వకబహుభవ్యగామ పరివర్ధనసంక్షయమారథామ వి
శ్వకలితతోషణా సుభగరూప్యవతేయవచోవిభూషణా. 482

క. సత్సేవ్యాచరణ శమవ, ద్వాత్సల్యాభరణ భర్తృతత్త్వోద్భవతా
హృత్సంగతభక్తికదుర్విత్తాత్సరణధుర్యద్యుత్తయూఢవిచరణా. 483

మాలిని. స్తయవిరహితపూజ్యా ర మంత్రగ్రేతాఢిరాజ్యా
శయనహిమగుహార్యా ర వైష్ణికక్షేమధుర్యా
దయితభువనరహౌ ర దాంతి-సంపత్సమతా
నియమనికటవత్తీ ర నిష్కళానందనూత్తీ. 484

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్రి కొమ్మరామాత్మపుత్ర బుధారాధనవిరాజి
తిక్కనసోమయాచ ప్రసీతం బయిన శ్రీమహాభారతంబున మానుశాసనికపర్వంబు
నందు సర్వంబును పంచమాశ్వాసము. 485

(శ్రీ) మ దాంత్ర మ హ భా ర త ము చందలి

మానుశాసనికపర్వము సమాప్తము.

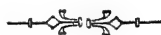
1. క. సత్సేవ్యాచరణ శమద్వాత్సల్యా. 2. గ. దాంతి-సంపత్సమతా - జ. దాంతి సంపత్సమతా - ట. దాంతి సిద్ధత్ప్రమేతా.

శ్రీ

హరిహరనాథాయ నమః.

శ్రీ మ దాంధ్ర మ హా భా ర త ము

అశ్వమేధపర్వము, ప్రథమాశ్వాసము.

నామకపార్వత్యభి
ధానకమాధుర్యధుర్యతత్త్వాశ్లేషో
పానీనిరంతరసాం
ద్రానందస్థావితాత్త శ హరిహరనాథా.

1

శోకమగ్నం డగుధర్మజునిఁ గృష్ణాదులు ప్రబోధించుట.

ప. దేవా వై శింపాయనుండు జనమేజయున కి ట్లనియె న ట్లమరనదీసందనున కుడక
కర్తం బాచరించి ధర్మనందనుండుధృతరాష్ట్రపురస్సరంబుగ భాగీరథి యు త్తరించి
త త్తీరదేశంబున.

2

ఉ. ఉమ్మలికంబునం బొగులుశనుల్లముతోఁ బొరి లోచనంబులగ
గ్రమ్మఁగ నశ్రువారి ధృతిశృంగారవ మేడ మహోగ్రబాణపా
తమ్మున మ్రొగ్గునేనుఁగువిధమ్మున నేలకు వ్రాలఁ బట్టె వే
గమ్మ వృకోదరుండు మురళిఘస్కరుపంపున నమ్మహీశ్వరున్.

3

ఆ. పట్టి యతఁడు దనదురైచీర యాస్తర,ణంబు సేసి భూస్థలంబునందుఁ
బెట్టె మానసములు శ పెద్దయు నలఁదురి, యర్జునాదిసోదరరాలి వొదివె.

4

ప. కృష్ణుం డుచితవచనంబుల నాభూపాలుం బ్రబోధించె నప్పుడు ధృతరాష్ట్రుండు
గదిసి కూర్చుండి యక్కురుపతితోడ.

5

సీ. ఊత్రధర్మంబునఁ శ గైకొంటి మేదిని, యమ్మలికింపక శ లెమ్మ వత్స
యనుజవర్గము నీవు శ ననుభవింపుము శోక,కాలంబు గా దిది శ యేల వగవ
నని పల్కి విదురహితాలాపములు దన,వినకుండుటయు సుయోధనునికీడు
నద్దుప్తబుద్ధిఁ దా శ ననుసరింపఁగ ధర్మ, మెడలినకతమున శ నింత వుట్టె

- అ. ననియుఁ డెలియ నాశితనకు గాంధారికి, వగలు మిగులఁ బొగులఁపలయులయును
నుగ్గడించి మమ్ము ర నొంటివగ్గులఁ గనుఁ, గొనుము వంత పీర్పు ర మనియె నధిప. 6
- వ. అనిన విని యూరకున్న గని శౌరి యక్కారవపతితో బంధువులు శోకింబు నొం
దిన మృతకోటికిం బరితాపంబు వాఱ్ఱు చ్చెల్లుఁ గాక భవదీయజ్ఞాతులు సమరం
బున ననివర్తులై యూర్ధ్వలోకవస్తు లైరి వారికి శోకింపం బని యేమి శోకిం
చిన వారలు మగిడి వత్తురే యని పలికి నెండియు. 7
- క. విన పలయువాని నెల్లను, జననాయక వింటి నీవు ర శాంతనప్రనిదే
వనట యుడుగు మిఁక దుర్లభి, యనుబోలెను వగచు చుండు ర బుచితమె సేకున్.
వ. వ్యాసనారదాదులును నిన్ను బోధించిరి వారివాక్యంబు బాహింపుము. 9
- చ. అతులితదక్షిణాన్వితమహాధ్వరక ర్తవ్య గమ్ము దేవతా
పితృనివహంబులం గరముర ప్రీతియు భక్తియు నుల్లసిల్లు న
ర్చితములు సేయు ముద్విఁ బ్రజఁ ర జేకొని రక్ష ఘటింపు బంధును
స్థిత లొనరింపు మెట్లు సతిరథి ప్రజపూజ లొనర్పు భూవరా. 10
- వ. అనిన విని ధర్తనందనుండు సాత్యవతేయుమొగుంబు గనుంగొని దేవా భవదీయ
దయాప్రేమంబులు నాపై నెప్పుడు సత్యంతగాఢంబు లై యుండు నన్నుఁ బెక్కు
భంగుల రక్షించితి రిటమిఁద వనంబున కరుగ ననుజ్ఞ యిచ్చుట నాకుం బ్రియం
బరుగనియ ట్లయినం బితామహకర్ణులం జంపించినక్రూరకర్తునకు శాంతి యెట్లు
గలుగు నమృహకల్తపం బేమిటం బాయు నయ్యనుష్ఠానంబు విధియింపుం డని
పలుకుటయు నాధర్మ ధుర్యునకుఁ బారాశర్యుం డి ట్లనియె. 11
- సీ. నిష్ఠించి యిబ్బంగి ర సీ కేము సెప్పిన, వాక్యంబు లెల్లను ర వజరఁ గలసి
పోయెనే నీ దగుబుద్ధి యిం తొప్పదో, కాక మర్త్యుఁడు గాఁడు ర కర్త యీశ్వ
రునినియోగమున మేరలును గీడు నొనరించుఁ, గాన సిమడిఁ బాపకర్తృశంక
గలిగెనేనియును యాగముల దానంబుల, నది వాపికోస రాదె రయశ్వమేధ
- తే. మధికదక్షిణాన్వితముగ ర ననఘ చేయు
మంతతో భవదీయచిరత్తానుతాప
మంతయును బాయు రఘురామూనట్లుఁ బూరు
భరతులునుబోలె దానతరత్పరుఁడ వగుము. 12
- చ. అన విని యమ్మునీశ్వరున ర కాశ్రవుఁ డి ట్లను సశ్వమేధయా
గనిరతి భూమిపాలు గతరకల్తః షుఁ జేయఁగఁ జాలు నాఁగ ము
న్నును వెడ వింటి సజ్జనమరనోజ్ఞవచోమహాసీయ నీవు సె
ప్పినపలు కూఁది యాక్రతువు ర ప్రీతి నొనర్చెద నెల్లభంగులన్. 13
- వ. అని పలికి ముసీంద్రా యొక్కవిన్నపం బవధానంబుతో నవధరింపు మశ్వమేధం
బధికదక్షిణాన్వితంబు గావలయు ననుట డెల్లంబుగా మీరు నాన తిచ్చితిరి నా

కర్ణంబు లేదు కయ్యంబున మృతు లయిననరపతులనుతులు శిశువులును శోకాక్రాంతులునుం గావున వారలవలన ధనాహారణం బత్యంతాకరణీయంబును దుర్లభంబును నైనది దొల్లి దుర్యోధనుండు మాతోడియీసునంజేసి పెక్కండు రాజులను ముక్కడిమూఁకలనుం గూడఁ బెట్టి ధనంబు వ్యయపెట్టి భూమియు బండారంబునుం బాడుచేసె నివ్విధంబున నిర్ధనత్వంబు వాటిల్లె ధనార్జనంబునకు నొండొకవెరవు దొరకొన దిట్టిది కర్తవ్యం బని యెఱుంగ కన్నవాఁడ మంత్రులరై నాకుఁ గార్యం బెఱింగింప వలయు నని ప్రార్థించిన సమ్మహాత్ముం డమ్మహీపతిం బరమాదరంబున నాలోకించి కొండొక విచారించి.

14

సీ. అనఘ మరుత్తుండు శ్ర యజ్ఞంబు సేసి మహాధనరాసుల శ్ర సవనిసురుల
కిచ్చె వారవి గడు శ్ర నెక్కుడై యుండుటఁ, ద్రవ్యితండంబులు శ్ర దమగృహముల
నిడికొని పెఱుగన శ్ర మెల్లను నిధియుఁ గా, ని మ్రొననెలవున శ్ర నిమిచు నుండి
యందఱు నేకవారకృత దీని నెవ్వరు, గనినను నిది వారితనము యనిరి

ఆ. మానవేంద్ర యమృతహానిధానము చెచ్చి, వలసినట్లు సీపు శ్ర వ్యయము సేయు
మనిన ధర్మతనయుఁ శ్ర డత్తఁ డెట్లుపార్జించె, సంతకాంచనము మరహాణ చెపుమ.

క. అనుటయు నాసత్యవతీ,తనయుండు మరుత్తుప్రణ్యతరచగితంబు
వినఁ గోరుట మే లెంతయు, వినిపించెద వీను లలర శ్ర వినము సరేంద్రా. 16

వ. అని పలికి యిట్లనియెఁ గృతయుగంబున దండనీతి ప్రవర్తకుం డగునునువునకుఁ బ్ర
జాని యనుతనయుం డుదయించె నతనికి డూకుం డుద్భవించె నాతనికి నిత్యై
కుండు ప్రభవించె నాభూపతికి నూర్వురు సుతు లుదయించి రం దగ్రజుం డగు
వింశసకు వివింశుం డుదయించె నప్పడమితేనికిం బదిగోవురు గోడుకులు వృట్టిగి
వారిలోనం బెద్దవాఁ డగుఖనీనేత్రుం డధికబలశౌర్యుండును సకార్యపరుండును
నై సోదరులం గలిపికొని నడవక పదునలుపురం జెఱచి సామ్రాజ్యంబుఁ గైకొని
యుండి.

17

సీ. మంత్రవిద్యేషంబు శ్ర మాస్యపరాభవంబును బ్రజాపీడనగ్రంథులును గలిగి
మొక్కలీ డగుటయు శ్ర ముచ్చిలి మంత్రుల,తనిఁ బాసి యతనినగ్రదనుని రాజ్య
మునకుఁ బట్టము గట్టికొని రక్కుమారుండు,దమయయ్యచేఁబుచిత్తమునఁ దలఁచి
సచివప్రభృతు లగునర్యజనంబుల,యాత్మల ననురాగ శ్ర మావహిల్ల

తే. సత్యమును బాడియును నొప్పు శ్ర నిత్యధర్మ,పరత వర్తిల్లె నమ్మహీశ్వరుండు సతత
దానతత్పరుఁడై కలరధనము లెల్ల, విప్రులకునిచ్చి దారిద్ర్యవికలుఁ డయ్యె. 18

క. దానఁ గడు డస్సి నాతని,సేన యరాతు లది యెఱిగి శ్ర చెచ్చెర బలసం
తానముతోడం బైకొని, యానరపతిఁ జెఱిచి రాతఁ శ్ర డావులుఁ దానున్. 19

క. ¹వనమునకు నేఁగె సంయమి,జనములు నచ్చెరువు నొందురచందంబున న

1. చ. వనమునకు నేఁగి...చందంబున ను, గ్రనియతి శోభిల్లం దప.

- జ్ఞనవిభుఁడు నియతి చట తప, మొనరించి మహాప్రభావ క మొంది కడంగన్. 20
- క. అమలమతిఁ గరముఁ గ్రోలుగ, నమరిచి మానితతపోహామాధికశక్తి
ధమనక్రియ యొనరించిన, సమితగుణా చెప్పఁ జిట్ట క లయ్యెను దానన్. 21
- న. ఆకర్ణింపుము. 22
- క. భటతురగ సామజరథో, ద్భట సేనాసముదయములు క బహుశరుచినము
త్కటతాంచనరాసులు న, చ్చటఁ బొడమెం జూడ కక్కరదం బగుభంగిన్. 23
- వ. ఇట్లు బలంబును ధనంబునుం గల్గుటయును. 24
- క. ఆనరపతి రయమున రిపు, భూనాథులమీఁద కడచి క పోరుల నాదిక్
సేనాయుతముగఁ జంకియుఁ, గానలకుం దొలియును ప్రకాశత చొండెన్. 25
- క. కరధమంబున నాతఁడు, కరంధముఁ జనంగఁ బరంగి క గౌరవమునవి
స్ఫురణము విధనము శౌర్యముఁ, గరుణయు ధైర్యంబు నెలయఁగా నిల యేతెన్.
తే. శమము దమమును సత్యశోచములుఁ గలిగి, యజనశీలత నశ్వమేధాధ్వరంబు
లంగిరసుఁ డుపదర్శకులై నయింపఁ, బెక్కించె లోకములు సంరప్తైఁబడగ.

— శ్లోకేదవ్యాసముసింహండు ధర్మజుఁడు చుదత్తునిచరియి చెప్పెను. శ్లో —

- క. అతనిమనుమఁడు మరుత్తుం, డతులయగుఁడు విష్ణునద్యునుం క డనఁ దగు నాగా
యతబలుఁడు ధర్మతత్త్వశిశివిమఁడు సమిద్ధబహుశరతేజుం డధిపా. 28
- క. అప్పునుజేశ్వరుండు విధరవాతినయంబు నెలుంగ కశ్వమే
ధ మొనరించు చుండి వివిధస్ఫురితాలయముల్ ప్రదీప్తభాం
డమ్ములు సత్పదార్థము లీడఁ దగుతక్కును గల్గుసిద్ధపా
త్రమ్ము లసంఖ్యముల్ పసిఁడిఁ క బ్రస్తుతి కెక్క ఘటించె భూవరా. 29
- వ. అట్లు సమకట్టి యతండు. 30
- చ. హిమగిరిసానుదేశమున క నెక్కుడువై భవ ముల్లసిల్ల య
జ్ఞము దగఁ జేసి భూమిసురశసంఘము లెల్లను దృక్తి బొంద హే
మ మొనఁగెఁ గుప్పఁగూరలు సకమగ్రకుతూహలుఁ డై కచత్సవ
ర్ణమయగృహక్రియోపకరణప్రకరంబులు నిచ్చె భక్తితోన్. 31
- వ. అని చెప్పి యిది మరుత్తునియాభిజాత్యంబును దదీయవిత్తవిశేషంబును నెఱిం
గించుట యవ్విత్తం బతనికి దొరకొనిన తెఱంగును నెఱింగించెదఁ దదంచితక్రతు
క్రియాప్రకారంబును జెప్పెద విను మట్లు కరంధముఁ డనఁ బరంగి మనువంశ
దీపకుం డై పేర్చినయాభూపతి నిజతపగిప్రభావంబునను మహానుభావుం డగు
నంగిరసుండు దన కుపద్రష్ట యయి యనేకాశ్వమేధంబులు సేయించుటంజేసి
యావహిల్లినమాహాత్మ్యంబునను మహిమతు లెల్లఁ గొలువం బూజ్యసామ్రా
జ్యం బనుభవించి తనవలచినయప్పుడ తనువుతోడనయూర్ధ్వలోకంబునకుంజనియె
నమ్మనుజపతితనయుం డవిక్షిన్నామధేయుండు ధరాభారథారేయుం డై యతనిన

పోలి ప్రజలం బాలించె.

32

చ. అతనినుతుండుసూరే మనురజాధిపన త్తమ యమ్మరుత్తుఁ డా

పతి దశతండ్రిసిమ్మటఁ గృతపారతుఁ డార్యుఁడు దండనీతివి

శ్రుతమతి దానశీలుఁ డస ర రూఢికి నెక్కి తదీయరాజ్యసు

స్థితి నెలుఁ గొంచె వాసపునిఁ ర జీరికిఁ జేకొనఁ డీనుపెంపునన్.

33

క. వాసపుఁడును నవ్విభునెడ, నీను గలిగి తన్ను మిగులరసీ నని తచ్చిం

తానక్తుం డై మంత్రిని, వాసమునకుఁ జనియెఁ బూరుతవంశ ప్రవరా.

34

వ. చని యతనితోడ.

35

సీ. అనఘ మరుత్తుండు ర నిను వరింపఁ దలంచుఁ, దనయజ్ఞమున కుపరద్రష్ట గాఁగ

నమరాధిపతి యగునట్టినాకును జేసి, యుపదర్శనం బింక ర నొక్కమర్త్య

నకుఁ జేత నీపెంపురనకు హాని కాదె నన్, విడిచి యాతనియజ్ఞరవిధులు నడపుఁ

జాతనిఁ దొఱిగి మరదాప్తత మెఱయు పె, క్కాడంగ నేటికి ర ననుడు నతని

తే. పలుకులకునవ్వి యాబృహత్సత్తి మహాత్మ, యెఱుంగ నేనిన్ను నన్ను నీర వింత సెప్ప

నేల సర్వలోకముల కరధీశుఁ డైన, నీగురుం డొరు నాశించుర నే మహేంద్ర.

36

వ. అని వెండియు.

ఆ. అగ్ని సల్లనై నర నబ్జమిత్రుఁడు మైల, పడ్డ నుర్వి వరలఁ ర బడిన మేరు

నగము సంచలించినను బొంకు వారయునే, నాదుపలుకు నెమ్మరనమున నమ్ము.

37

క. అన విని ప్రమదంబునఁ దే, లినచి త్తముతోడ నమదరలీలం జనియెం

దనమందిరంబునకు సుర, లనురాగముఁ బొంద నింద్రుఁ ర డమలచరిత్రా.

38

సీ. అది యంతయును విని ర యమ్మరుత్తుఁడు త్రిద, శాచార్యుకడ కేఁగి ర యతనితోడ

నీకు నెఱింగించి ర నీపంపునన యేను, సంభారముల నెల్ల ర సంఘటించి

యజ్ఞాచరణమున ర కమరి యున్నాడ నీ, పుపదర్శనంబు సేయుటకు రమ్ము

నాపుడు నింద్రుండు ర ననుఁ దనయాగము, నకు మున్ను వరియించినాఁడు నాకు

తే. నెట్లు రా వచ్చు సనియె నారయింద్రమంత్రి, యట్లు వలికిన మాతాతరకనఘనీదు

తండ్రి సంప్రీతితో నుపరద్రష్టయయ్యె, నట్ల కృపసేయు మని పల్కె రనవ్విభండు.

చ. విని ధిషణుం డమర్త్యులకు ర విన్నను వొప్పుఁ గ్రతుప్రయోగముల్

మనము దలిర్పఁగా నడపి ర మర్త్యనియాగమునొజ్జఁ గాఁగఁ జా

ల నిది నిజంబ యింక ననురూప మొనర్పక పొమ్ము వేఱ యొ

క్కని నుపదర్శనంబునకుఁ ర నైకొను మారసి సీవు నాపుడున్.

41

వ. అజ్ఞనపతి లజ్జితం డై మిడి వచ్చి యెదుర నారదుం గని వినయం బెసంగ

వినతుం డై నిలిచిన నమ్మని యతనిం గనుంగొని యెట వోయి వచ్చె నేల

విన్న నై యన్నవాఁడవు నీతెఱం గెఱింగింపు మెవ్విధంబున నైన నీవిషాదంబు

మానెద ననుటయు నమ్మనుజవరుండు మదీయాధ్వరంబునకు నాంగిరసు నుపా

ధ్యాయంగా వరియింపం బోయితి నదైవగురుండు నన్ను మాపించి పరిత్యజించె
నింక నేటి బ్రదుకని పలికిన శంకరమనయమి యప్పుడమితేలితో బృహస్పతిని
నొల్ల కున్న నేమి యంగిరసునిపిచ్చకొడుకు సంవర్తు శాశిమణిచేత ధిక్కరింపం
బడి సకలంబును విడిచి వెడలి నైరాగ్యంబుపెంపున దిగింబరం జియి తిరుగు
చున్నవాఁ డతనిపాలికి చరుగు ముక్తుహస్తంబు భవన్మఖిలంబునకు నుపదర్శనం నా
చరించు ననవుడు సంతసిల్లి యాభూవరం జీ ట్లనియె. 42

క. మునివర బ్రదికితి సంవర్తుని నెచ్చటఁ గాంతం నెప్పుడునునా దగ నా
దీన నతఁడు ద్రోపు నేయక, చనుఁగై కొను నెఱుంగఁ జెప్పునాకుం గరుణార్. 43
వ. అని ప్రార్థించియప్పార్థివోత్తమునకు చత్రపాదనన త్తముం జీ ట్లనియె. 44

సీ. భూపాల యతఁడు కారశీపురిఁ బాయక, వర్తించు నుచ్ఛత్తవర్తనమున
సతని నెఱింగెడురచట్టియుపాయంబు, వినుము పురద్వారమున కవంబు
నిడికొని నీ పుండు ర మేతెంచి చూచి ని,వర్తించువాని సంవర్తుఁ గాఁగ
నెఱుంగుము మరలి య ర స్లేఁగఁగ వెనుకన.పొమ్ము విచ్ఛలభక్తీపూర్వకముగ

ఆ. నెచట నైచ నీకు ర నేకాంత మొదవిచ, కరణు సూరుము వినయభరితవృత్తి
నాదుగుఱుతు సెప్పినా రెవ్వ రనినను, జెంద నారదుండు ర సెప్పె చనుము. 45

—❦— మరుత్తుడు సంవర్తుని చనువజ్ఞమున కుపద్రష్టగా వరించుట. —❦—

సీ. ఇప్పుడు నారదుం ర డె దున్నవాఁడని, యడిగినయ ట్లేచ ర సతఁడు నాకు
ని న్నెఱింగించి యర్హిప్రవేశము సేసె, చనుము శంకింపక ర యనుడు చన్తు
హీపతి వారాణసీపురంబున కేఁగి, దిక్కుమాలినఁజీనుఁ ర గొక్క-వోట
బడి యున్నఁ గని దానిఁ ర బట్టించికొని పుర,ద్వారప్రదేశంబు ర సేర చరిగి

తే. యచట నక్కఱపము నిశీయంతనంత, వేచికొని యుండఁగా రొక్కరవెట్టివాఁడు
వచ్చి శవముఁ గనుంగొనిరవాటువడ్డ,పసరమునుబోలెఁ గ్రన్తుజీరపాటుటయును.

వ. వాని సంవర్తుం గా నెఱింగి యజ్ఞనపతి యతనిపజ్ఞన చను జన సతండు మరలి
చూచి పై భూళి సల్లియు నుమిసియు వేఁదుఱుచందంబు భావింప నాభూ
వల్లభుండు. 47

క. వినయముతోఁ గేల్ మొగుచుచు, ననుగమనం బుడుగ కరుగ ర నాతండును ని
ర్జన మగుప్రదేశమునకుం, జని యొకవటవిటపిసిడఁ ర జదికిలఁబడియెన్. 48

వ. డప్పి భావించుకొని యమ్మహస్తం డల్లు గూర్చుండుటయు. 49

సీ. ఆరాజు సేరి సాశ్రమాంగప్రణామంబు, సేసి నిల్చిన చనుఁ ర డెప్పి నిన్ను
ననఘ పుత్రైంచినయతనిపే రెఱింగింపు, నిజ మైన సిద్ధించు ర నీమనోర
ధంబు బొం కగునేనిఁ ర దల యేడు వ్రయ్యలై,పడు దని యమ్మునిరపలుకటయును
నారదుఁ డెఱింగించె ర నాకు మి వ్వుని నిజ, నూడిన సంవర్తుఁ ర డాతఁ డెచట

తే. నేమి తెఱఁగున నున్నవార డెఱుంగ వలయుఁ

జెప్ప మనుడు మీ తెఱఁగెల్లఁగ జెప్పి నన్ను

నిందుఁ బుట్టెంచునపుడ యశ్శయ్యాడ్యధర్మ

పరుఁడు సొదఁ జొచ్చె నని చెప్పె నరవరుండు.

50

ప. చెప్పిన పుష్పరమముని యప్పడమితేనియాసనం బొసంగెను.

51

క. ననుఁ గానఁగ నీవచ్చిన, పని యెయ్యది యనిన నాస్పృహతి నాయజ్ఞు

బుసకుఁ గృప మీర లుపద, ర్మనముం జేయంగ వలయు న సంయమినాథా. 52

ప. ఏను మరుత్తుం డనువాఁడ భవదీయజనకుం డుసాధ్యాముండు గాఁ గ్రతుకర్త

యై నకరంధమునిపొత్తుండ ననుటయు సంవర్తంఁప సుప్రీతి నాశనితో నీవు

నీకార్యుబు నాకుం జెప్పితి నాతెఱంగు వినుము మాయన్న యగుబృహస్పతి

దనతపోబలంబున నన్ను నవమానించిన మదీయగృహధనాదివ స్తువు తెల్లను

విడిచి యిట్లు దిరిగెద ననుబోఁటిపీనులగు నీ కుపద్రష్ట యైన అయ్యెడు పెంపును

గలదె యమ్మహాత్ము నీవు వరియింపు మట్లు గాక గోస కావలయు ననుశలంపు

గలదేని.

53

ఆ. అన్న నాకు మాన్యుఁ న్డాతండు వనుపంగ, నాచరింతు సీహరయాగమునకు

నొజ్జతనము వేగ న్ ముర్వీశ యగ్గురు, గని యనుజ్ఞ వడయు న్ మనిన విభుఁడు. 54

సీ. ఆతనికడకు ము న్ స్మరిగితిఁ గృప వుట్టఁ, బలికితి నతండు నాశపలుకు నరకు

గొనక యమ ర్తయారజనము ననుష్ఠించు, నేను మర్త్యునియొజ్జ నేల యగుదు

ననియె నాతోడియీరసున వాసవుఁడు గురు, నుడిపినకలమునఁ న్ గడఁగి గురుఁడు

నను ధిక్కరించె నిం న్ కనఘ యందే మని, పోదు మీమాహాత్మ్యమునను వాస

ఆ. వుని నతిక్రమింతు న్ నని నమ్మి యున్నాఁడఁ, గైకొనంగ వలయుఁ న్ గురుణ వెలయ

ననిన మునియు నట్ల న్ యయ్యెడుఁ గా కని, పలికె మఱియు నాస్పృహలుతోడ.

ప. ఏను నీయధ్వరంబున కుపదర్శనంబు నేయు చుండ నద్దివస్పతియు బృహస్పతియుఁ

బ్రద్వేషించి రోషంబు వాటింతురు దానికి నులికి నీవు సంచలించిన మదీయశా

పంబునం గీడు వచ్చు నింత దలంచి సుస్థిరనిశ్చయుండవు గావలయు విచారించుకో

మ్మనిన నమ్మహానీయుతో నమ్మహీనాథుండు.

56

— సంవర్తండు మరుత్తునియజ్ఞమున కుపద్రష్ట యగుట. —

సీ. నీకృప గాంచితి న్ నాకు నిం కొండువి, చారంబు లేటికి న్ సంయమిం ద్ర

యాదివస్పతియు బృహస్పతియును నేల, పశుపతి విద్వేషరవరతఁ గలఁచె

“తే. అయ్యెడుం గాక యిపుడు నీ † కనుచు నీవు, సంచలించినయప్పడ † శాప మిత్తు

నీకుఁ గీడును బాటిల్లు † నింత దలఁచి, సుస్థిరుండవు గావలె † సుజనవర్య.”

ఈపద్యము 55-వ పద్యమునకుఁ దర్వాత ముద్రితగ్రంథములో నున్నది. వ్రాతప్రతులందుఁ జూపట్టదు. ప్రక్షిప్తం బని తోఁచెడిని.

నేనియుఁ గలఁగుమఱనే యని పలికి మీఁసంగతి వాసిన ర సరసిజాప్త
చంద్రతారకకులార్చలములు గలయంత, కాలంబుఁ బుణ్యలోకములు ప్రేక
తే. పోవు నని శపథము శుద్ధభావవృత్తిఁ

బలుకుటయు మెచ్చి యమ్మునిరపతి మహేంద్రు

కంటె నిను ధనవంతునిఁ ర గా నొనర్చి

క్రతువు నడపుదు చని చెప్పి ర ప్రమద మెసఁగ.

57

వ. మఱియు నిట్లను నెఱ్ఱెఱంగున నేను ధనవంతుండ చనుదు చంటెని వినుము
హిమవంతంబును త్తరభాగంబున ముంజవంతం బనుపర్వతంబు గల దందు శివుఁ
డు శివాసహాయుఁడై సురసిద్ధగరుడగంధర్వాదిసమస్తభూతజాలంబు నేవింప
విహరించు చుండు.

58

క. మరణజరారోగము ల, ¹గ్గిరియేడిరువులను లే వరభలగుల్లలతా

తరువులఁ గుసుమఫలంబులు, గర మొప్పుచు నుండు నెల్లరకాలములందు 59

తే. ఆనగంబుపార్శ్వంబులరచరుణకిరణు, రుచివితానంబు సనుకరించుచు వెలుంగు
శుద్ధకాంచవమయశిలార్థులవాలు, కాప్రభాజాల మాశ్చర్యకాని యగుచు. 60

వ. మన మయ్యెడకుం బోయి.

61

సీ. శ్రీకంఠ రుద్రుని ర శివుఁ బూషదంతమ్ము, హరునిఁ గపర్ది శంకరుని నంత
కాంతకు వరదుని ర నాదిదేవునిఁ ద్రిలో, చను సహస్ర్రాక్షుని ర శాంతమూర్తిఁ
జీరవాసుని ధన్వి ర సిద్ధ దండధరు మృ, గవ్యాధు నుష్ణిపిఁ ర గనకబాహుఁ
బశుపతి వృష భూతరపతి మాతృభక్తుని, నజు నగ్నివక్త్రుని ర చభవు భవుని

ఆ. భక్తిఁ బ్రస్తుతించి ర ప్రణతులఁ దేల్చి తత్కరుణ వడసి పసిఁడి ర త్రవ్వితండ
ములు నృపాల పెక్కుమోపులు దెత్తము, రమ్ము భారవహులఁ ర దెమ్ము చాల. 62

క. అని పలికి యమ్మహాత్ముఁడు, గొనిపోవఁగఁ బోయి శివునరకుంతితకరుణం
గనక మసంఖ్యముమోపులు, గొని వచ్చె నతండు మంచురకొండయివులకున్. 63

వ. ఇట్లు మహాధనవంతుం డై మరుత్తుండు సువర్ణమయంబులుగా యజ్ఞవాటంబును
భాండప్రముఖసకలక్రియాసాధనంబులును శయ్యాసనాదులుం గావించుకొని
తత్ప్రదేశంబున నతిమానుషం బగువిభవం బెసంగ యజనంబున కుపక్రమించు
టయు బృహస్పతి యంతయు నెఱింగి యంగంబు కృశం బై వెలరువాఱునట్టి
వగం బొందిన సంక్రండనుండు సూచి యవ్వారస్పతి కిట్లనియె. 64

ఆ. తెలివు వొంది యున్నదియె నీదుచి త్తంబు, సురల బ్రదుకు తెరువు ర లరసి నడపు
చున్నవాఁడవే స్రముత్సాహమున వారు, నీకుఁ బ్రియ మొనర్చినేర్చి మండ్రె.

వ. అనుటయు నాచార్యుండు సర్వంబు సంపన్నంబ యనిన సనిమిషపతి యతనితోడ.

క. నీయొడలు డస్సి వెలువెల్, నై యున్నది నీకు నిట్టిరయధికపువగపుం

1. క. గ. చ. జ. గ్గిరియం చెయ్యెడల. 2. క. గ. జ. ట. 'జీరవాసుని ధన్వి' బీదంతు సిద్ధ మృగ.

జేయగ వెఱవనిసీచులఁ, జేయుదు దండెతులఁ గాఁగఁ శ యెప్పుము వారిన్. 67
 వ. అనవుడు నాచార్యుం డట్టిది లేదు మరుత్తుండు మహనీయుం బగుమఘుం బోననింప
 నుద్యోగించినవాఁ డతనికి మద్విరోధి యగుసంవర్తుండు యాజకుం డు యది
 నడపువాఁ డయ్యె నని వింటి మగ్నిపాదంబునకు మూలం బిది యట్లు గా కుండఁ
 జేయ వలయు నజ్ఞననాయకు నియమించి సంవర్తునిచూడకత్వంబు సవశ్యంబును
 మాన్పునది యని పలికినం బాకశాసనండు పార్శ్వంబున నున్నయగ్ని యేవు
 నాలోకించి నీవు మరుత్తుపాలికిం బొ మ్మతండు క్రతుకరణంబున నుత్సహించిన
 వాఁడు తదీయం బగునుపదర్శనంబు బృహస్పతి యాచరించువాఁడని గా నగ
 ఘటించి ర మ్మని నియోగించిన. 68

ఆ. అట్లు సేయువాఁడ శ నని యగ్ని నిజతను,స్ఫురణ మతిశయిల్ల శ సరుగుటయును
 నుల్ల మచ్చెరువున శ నూన మరుత్తుండు, ప్రణతి యాచరించి శ భక్తితోడ. 69

—❦— అగ్ని దేవుం డింద్రసంజేశము మరుత్తున కింటింగెన వచ్చెట. ❦—

2. సంవర్తుఁ బిలిచి యాశనసపాద్యముభ్యోప, చరణముల్ నడపించి శ పరిగరమున
 నున్న నయ్యనలుఁ డశయ్యుర్వీశ్వరునితోడ, బలవైరి వనుప సీరపాలి కసఘ
 యరుగుజెంచితి దూతరనై యన్న నవ్విభుం, డవ్వాసవుండు సౌభ్యమున వెలుగు
 చున్నాఁడె యమరసశముత్కరం బతనికిఁ, బ్రియ మాచరించి వశ ర్పించుచున్నె

3. యాదరంబు గలదె శ నాదెన నాసహ, స్రాక్షు నెమ్మసంబుగనగు సావ్య
 వాహ యనుడు నతఁడు శ వసుమతీపతికి ని,ట్లనియెఁ గౌరవాస్వరయా గ్రగణ్య.

4. సురనాథుండు దద్దయు నుఖ, సుర లాతనికిం బ్రియంబు శ సౌలయక రయిసరిగ
 తురు సిదెన నాదర మ,వ్యరుషవరున కగ్గలంబు శ భూపవరేణ్య. 71

5. నావచ్చినపని సెప్పెద నాకర్ణింపుము. 72

6. నీజన్నమునకు ధిషణుండు, యాజకుఁ డై మర్త్య నిన్ను శ సమరత్వదశా
 భ్రాజిష్ఠుఁ జేయు నమ్రేయి, రాశితముగ నాచరింపు శ క్రతుకార్యంబున్. 73

7. ఇది యింద్రుండు సీతోడం జెప్ప మన్నకార్యం బనుటయు నమ్మనుజనాథుం
 డమ్మహాత్ముతోడ. 74

8. అనఘ యెడు మ్రొక్కులబృహస్పతికి మ్రొ,క్కెద నతండు నన్నునదయవృత్తి
 నపహసించి తాను శ యాజకత్వమునకు, నెట్లుఁ జొరక యున్ననను బోయి. 75

9. అనుజుం డతనికి ననుపెను, పౌనరినసంవర్తు భక్తి శ నొడఁబఱచి తగ్గం
 గొని వచ్చితి మత్క్రితుయా,జన మీయోగీశ్వరుండ శ చాలుం జేయన్. 76

10. అనిన నగ్నిదేవుఁ శ డమరగురుం డుప,ద్రష్ట యైన వజ్రధరుండు నీకు
 నలఘుపుణ్యలోకరములు సులభ్యములుగ, లీలఁ జేయు నట్లు శ మేలు గావ. 77

11. అనవుడు సంవర్తుండు గడుఁ, గనలి యనలుతోడ నిట్టిరగతి నీ విం కా

1. క. గ. సాలవక.

స మద్దూరుణదృష్టిని, నినుఁ గాల్తు మగుడు మిప్పురనికిఁ దిరుగకుమీ. 78

నుటయు భీతి నగ్ని యమరరాధిపుపాలికిఁ బోయి యే మరు
త్తనిఁ గని నెమ్మి నీ దగు క్రతు క్రియకుఁ గురు యాజకుండు గాఁ

నను మని చెప్పితిఁ విని యరకుంతనిశ్చయుఁ డైనయవ్విభుం

నిమిషమంత్రీకిఁ వెఱతు ర నాతనితమ్మునిఁ గోరి తెచ్చితిన్. 79

శయోగీశ్వరుండు మదీయాధ్వరంబునకు యాజకుం డనుపలుకు వలికి సంవర్తుం
నాపె నే సంత నిలువక పురుషూతునకుం బ్రియం బొనరించిన నీకుం బుణ్య

కోకంబులు సిద్ధించు నట్లు సేసిన మే లని తఱిమి చెప్పినను నప్పుడమితోఁ డొడం
డండ. 80

నిని విని యింద్రుఁ డిట్లనియె ర నగ్నికి నిమ్మరి వోయి చెప్పు మ

సపతితోడ నాపలుకు ర నమ్మతిఁ జేయక తక్కెనేని నేఁ

నిచెద వజ్రముఁ జమునిరపాలికి నన్నరనాథు వేగమే

చునుచుట కింతయెల్లిదమె ర యాతనికిఁ మనయాజ్ఞ యారయన్. 81

ని పలుకుటయుఁ బావకుండు పాకశాసను నాలోకించి. 82

గంక వచ్చిన దారురణేక్షణదగ్ధుఁ గా, వింతఁ జుమ్మి యని ర విపులకోప

మూర్తి యై పలికె సంరవర్తుండు గావున, వెఱతు నే నట వోవ ర వేటాకండు

కోపుఁ గాకనవుడు ర దేవేంద్రుఁ డన్యుల, నీవు దహింతు గా ర కేవిధమున

కొరులు నిన్ను దహింతురతో పేదమాట యిట్లాడుదే యనుటయు ర నగ్ని వలుకు

మూఁడులోకములును ర వాఁడిమగంటిమి, నేలు చున్నవాని ర నెట్లు వృత్తుఁ

కొక్రమించె నిన్నునదియును గాక పర్వత్య మతియు వినుముర బ్రహ్మబలము. 83

య్యాతి క్రతువున ర నయ్యాశ్వీనుల సోమ, పానంబు నీ కొడఁబాటు గాక

పాయంగఁ బెట్టిన ర భార్గవచ్యవనుండు, వారికిఁ గా సురవర్గసహిత

ముగ నిన్ను బాధితుండగుఁ జేసె నిజమంత్ర, బలమున దాని కీ ర వలిగి వజ్ర

మీఁడైఱఁ గొని యమ్మరశిశ్వరు ¹సాధింపఁ, గడఁగిన నగుచు బె ర ట్టడఁచెఁగాదె

మతఁడు పుడిసెఁడునీరనరయప్పు డతనిఁ, దెలచి సోమ మాశ్వీనులకుఁగలుగఁజేసి

కరయ నెందును బ్రహ్మబరలాతిశయముఁ, గడచినట్టిబలంబులుఁగలవె యనఘ.

నినవుడు బ్రహ్మబలము గడు, ఘన మగు తెఱుఁగుదు మరుత్తుఁ ర గాతీయఁ బెట్టం

చనదే నా కని శక్రుఁడు, పనిచెను గంధర్వలోకరపతి ధృతరాష్ట్రున్. 85

పనుచునప్పు డతని కిట్లనియె. 86

నివు వోయి మరుత్తునిర నెమ్మిఁ గాంచి, గురుని నీకు యాజకుండుగఁ ర గొనఁగవలయు

నట్ల చేయక యున్న వృత్రారి శ్రోధ, దీప్తుఁ డై కులిశంబుఁ బుర తైంచు ననుము.

ఈమాట సంవర్తునిసన్నిధిన యాడు మని పలికిన నాధృతరాష్ట్రున్ డియ్యకొని

చని సంవర్తనహితుం డై యున్నమరుత్తునిం గని తాను గంధర్వుం డనియును
ననిమిషపతిపంపున వచ్చితి ననియునుం జెప్పి యప్పుడమితేనితో నుడియు ని
ట్లనియె. 88

చ. వినుము మదీయబుద్ధి పృథ్వీవర యాజకుఁ గాఁగ నీమఖం
బుసకు బృహస్పతిం గొనుము శ పూర్వదిశాపతి కవ్విధంబు శ్రీ
తి నొనఁగు నట్లు సేయ కవశధీరణ చేసితయేని వజ్రముం
బనుచు నతండు నీపయి సభాసదులున్ వినఁ జాటి చెప్పితిన్. 89

సీ. అనిన మరుత్తుఁ డరయ్యమరగురుండు నా, యాగంబు నడపుట శ కాత్మ గోసి
రా కున్న సంవర్తుఁ శ బ్రార్థించి తెచ్చితి, నింక నట్టులు సేయ శ క్లు నచ్చు
ననఘ మిత్త్ర శ్రోహశమధికపాపముగాఁడ, యిది నీవెఱుంగుడరయ్యుండ్రి డాఁబుఁగు
సిద్ధసాధ్యాది ప్రశస్తిధులు నెఱుంగుదు, రిమ్మాట గురుసకు శ నియ్యకోల

తే. యనుడు గంధర్వుఁ డదె వినశనయ్యె వజ్ర
ఘోరనాదంబు నీ కోర్వఁ శ గొలఁది యగున్
కాదా నివ యెఱుంగుదు శ మేదినిశ
యనుటయును స్మృపుఁ డాలించి శ విని భయమున. 90

న. సంవర్తన కెఱింగించి. 91

క. కులిశము వచ్చుచు నున్నది, యలుకొంటెడు నామనంబు శ సనఘచరిత స
భ్యులు సంత్రాసము నొందిరి, తలకొని రక్షింప వలయు శ దయ మ మ్మెల్లన్. 92

వ. అనిన విని యమ్మహాయోగీశ్వరుండు. 93

సీ. ఇంద్రునిదెన భయంబించు కేనియు వల, దతఁడు న న్నెఱుంగఁడరయధిప వినుము
సంస్తంభవిద్యా ప్రశస్తవైభవమున, వజ్రంబు సతఁడు సభావ్యాసవాది
డై వతంబులయాయుధంబులు నాచేతఁ, బ్రతిహతిం బొందు దురష్టవసచంఢ
వృష్టి ప్రముఖమహావికృతలబాధిగతు, ననుడు మోయించుని ధరయరుగుబంజె

ఆ. భిదుర మెవ్విధమున శ భీతి దొఱుంగుదు, ననియె సృపతి యూతిఁ శ డల్ల సగుచు
దాని సరకుగొనకు శ తగువర మడుగు నా, తపముపేర్చి నిత్తు శ ధరణినాథ. 94

చ. అనిన మరుత్తుఁ డి ట్లనియె శ నాతనితో భయ మెల్లఁ బాసె నే
నిను వర మర్థి వేఁడెడ మరసిష విరోధము దక్కి యధ్వరం
బున కిట వచ్చి డై వతవిభుండు నిజోచితహవ్యభాగముం
గొనియెడునట్లు గాఁగ మునిరకుంజర చిత్తమునం దలంపవే. 95

క. తమభాగంబులు దక్కిన, యమరులునుం బ్రీతిఁ గొనఁగ శ యాగంబు ప్రయో
గము సుప్రణీత మయి లో, కమనోజ్ఞము గాఁగ వలయుఁ శ గారుణ్యనిధి. 96

క. అనుటయును మదాహ్వనం, బున నిండుండు సోమపానమున కేతెంచుం
జనుడెంత రతనితోఁ ద, క్కినయమరులుఁ దొడఁగు యజ్ఞశక్తికి నరేంద్ర. 97

—మహాశ్వనియజ్ఞంబున హవిర్వాగంబులు గొన నింగ్రాగులు వచ్చుట.—

అని పలికి నవ్వలన యవ్వజ్రంబు వారిచి గంధర్వనకు వీడుకోలు సేయించి యయ్యోగిండ్రుడు చేవేంద్రుని దేవతలనుంబిలిచె నమృహాత్మునినుహసీయమంత్ర ఛ క్తి నాహూతులై నయవ్వరుహూతప్రభృతిబృందారకులు స్రియంబున నరు గుడేర సమ్మునిపతి యజ్ఞసపతి వారల నెదుగొను తేటంగు నడపి తానును గూడ నుడచి వానికి సర్వపాద్యాదిపూజనంబులు విధివిహితప్రకారంబున జెల్లించె నన్నుగొండును మరుత్తులికిం బ్రణమిల్లి దేవా నీవు విజయంచేసి నాజన్నంబు సఫ లంబు నేసితి కృతాంశుడ నైతిం గృపాధామ నామీడియలుక మాని నన్నుం జల్లనినాండ్కిం జూడు మని ప్రార్థించి సంవర్తం జూపి యితాపనపతి బృహస్పతి స్వహూంబు కాన్తునగ్రామంబుకుండుగాఁ బ్రతిగ్రహించితినివిన్నవించుటయు ననిమిషనాంధ్రులం నీవలనం ప్రీతిగ బొందితి సీతిం డయ్యమరగురుననుజుం డతని యట్లగుటకు నగడయం బేమి యనుచు వికచనదనుం డై కనుగొనిన సమ్ముని వరుం డాదివిజవరున కెట్లనియె. 98

౩. అశ్వలూకోకభర్త శ్రవమశేంద్ర నీ విట్ట, లాదరమున వచ్చు ర టరచు నాతి పంబుధలము గాడర సాననమూర్తింగా, రాజుక్రతువుఁ బుణ్యశ్రరాశి యయ్యె.
- ద. సకలవిధానదక్షుడవు శ్ర సర్వము నారసి చేయఁ బంపు నీ సకృపనిలోకసంబులను ర సార్థము లై క్రతుమంత్రతంత్రము ల్ వికలక లేక చెల్లు జనరవిశ్రుతం డీన్పువుడుక భవద్దయక సుకృమలూగోనఁ జెంపు గని ర చూడఁ గనుం దగఁ బుణ్యలోకముల్. 100
- ప. అని యుట్లు నిభృతుం డై యభినర్ణనపూర్వకంబుగా సంభాషణం నాచరించిన.
- సీ. భాగిహార్షంబునఁ ర బొంది పురందరుం, డమృతాశనులఁ గలరయంగఁ జూచి యజ్ఞవాటం బుదాత్తాభిరామంబుగఁ, జేయింపుఁ డప్పరశేస్త్రీజనంబు నాట గంధర్వులపాటఁ జెల్లింపుఁడు, నావుడు వా రట్ల శ్ర సడపి మఱియు సకలకర్తములకు శ్ర సాహాయ్య మాచరిం,పంగ వేతాకయగ్నిరభంగి నెలిఁగి
- తే. లసితసముచితతీత మరలంకరించి, వేడ్క సంవర్తముని హవిర్విధి యొనర్ప యాగముజ్వలమును సుప్రయోగకంబు, నగుచు నొప్పారె భరతకులగ్రాగణ్య.
- తే. ²ప్రీతిఁ బేర్వేరఁ బిలిచి చేరసేత సోమ, మమృహామోగి యంది యీశ నెమ్మిఁబాన మాచరించి సహస్రశేత్రాదులైన, యమరు లానందమునఁ దేలి ర రధిపముఖ్య.
- వ. ఇట్లు మరుత్తుండు మరుత్పతికిం బరమత్పత్తి గావించి యామంత్రణంబు సేయ నయ్యందలు నభినందించి నిజనివాసంబులకుం జని రజ్జననాథుండు. 104
- చ. యజనము సెల్లుకాలము సరమాప్తతఁ బొందిన నాఁడు దద్దయ క్కజ మగుభంగిఁ బ్రస్ఫురితరకాంచనరాసు లనేకముల్ బహు

ద్విజలకు భక్తియుక్తియును శ్రవేడుకయున్ వినయంబు నొప్పు సం

భజనపరాత్ముడై యొసఁగేఁ శ బారవవంశపయోధిచంద్రమా.

105

తే. అంతః బోవక హేమమరయత్వమహిత, యజ్ఞవాటభాండాదిపరదార్థములును

బ్రాహ్మణావళి కిచ్చె నశప్పాట నతఁడు, హిమగిరిప్రాంతమునఁ గ్రతుశ్వేలమిఁజేసి.

వ. సంవర్తునిచేత ననుజ్ఞాతుం డై నిజపురంబునకు నరుగుదెంచి వాధివేష్టితవసుంధ
రావలయంబుం బుణ్యపరత వెలయం బాలించె బ్రాహ్మణులుఁ దమయోసిగత
యుం బసిండి ద్రవ్యి తండంబులు దెచ్చుకొని తక్కినదాని నచ్చట నొక్కెడ నిధిగా
నిక్షేపించి దీనిం గాలాంతరంబున నెవ్వరేనిం గని రిది యక్కనినవారిధనగబయని
రమ్మహాకాంచనసంచయంబు గొని వచ్చి విచ్చలవిడి నశ్వమేధయాగంబున నకల
దేవతలం దృప్తులం జేయు మనియె నట్లు వేదవ్యాసమునీశ్వరుండు సెప్పినవచసం
బులు వినియును బంధువిషయశోకంబునం గ్రమ్మఱి దెలివి నొంగియు నొందక
ధూమంబు వొదవినయనలంబునుంబోలె నున్న పాండవాగ్రజుం గనుంగొని కమల
నాభుండు.

107

తే. వంక యైనతలం పెల్ల శ్రవనుమతీశ, యరయ మృత్యుపదం బగు శ్ర నార్జునాన్వి
తంబు బ్రహ్మపదం బింత శ్ర తధ్య మేల, యీటతాటతలంపుల శ్ర బీటు వాట.

108

క. కర్తానుష్ఠానంబును, నిర్మలముగ నడపఁబడదు శ్ర నీచే విను మో

ధర్మతనూభవ వగయును, నిర్మలము సేయ విది మరసిష కలిమియో.

109

వ. వగ¹ నిర్మలము సేయమి యెట్లంటేని నీ వంతశ్శత్రుల నెఱుంగవు గాదె కావున
నేతద్విషయం బైనయొక్కయితిహాసంబు గల దాకర్ణింపుము.

110

—శ్రీకృష్ణుండు ధర్మరాజునకు మనస్తాపాపశమంబు సేయుట శ్లో—

౩. అవని యెల్లను వృత్తుఁగఁడాక్రమించి తదీయ, గుణ మగుగంధంబు శ్ర గొనిన వజ్ర
వానిపై వజ్రంబు శ్ర వైవఁ గ్రమంబున, నంబుతేజగిపవనాంబరముల
యందుఁ బ్రవేశించి శ్ర యందులరసరూప, సంస్పర్శశబ్దముల్ శ్ర చండవిక్ర
ముం డై నయతఁడు సరముద్ధతిఁ గొనఁ గొనఁ, దోడ్తోడ నమ్మహేంద్రుండు కులిశ

౪. నిహతి వెలువరింప శ్ర నిర్భరవేగుఁ డై, యతనిలోను సొచ్చె శ్ర నసుర దాన
మూర్ఖులొయె దివిజరముఖ్యుండు బోధితుఁ, జేసె మంత్రవిధి వశస్థిఁ డతని.

111

౫. ఇట్లు వసిష్ఠప్రయుక్తమంత్రశక్తిం బ్రబుద్ధుం డైనవృద్ధశ్రవుండు శరీరాంతర్గతుం
డైనవృత్తు నదృశ్యం బైనవజ్రంబున వధియించె నవ్వాసపుం డీధర్మరహస్యంబు
తెఱంగు మునుల కెఱింగించె మునులు నాకుం జెప్పిరి మానవేశ్వర దీని నీవు
దెలిసికొను మని పలికి యప్పాండవాగ్రజునితో నవ్వండరీకాక్షుండు వెండియు
నిట్లనియె.

112

. శారీరమును మానసంబును నా రెండు, దెఱఁగు లై వ్యాధి వర్తింతు నందు

1. గ. నిర్మలము సేయ మది యెట్లంటేని.

వినువాతమును బి త్తమును శ్లేష్మమును సమ, త్వంబుఁ బొందినయల్లరస్వస్థుఁడగున
రుం డవి మూఁడు నొక్కం డైన వికృతి నొందినశరీరవ్యాధి రయనఁగఁబరఁగు
న శ్వా రజ స్తమరస్సమత సుస్థితి విష, మత మనోవ్యాధి యీ ద్వియమునకు
నొంటి దోచు తువుడు ర నొదవ దన్యోన్యసం, జనకజన్యభావరస త్తజేసి
వికృతికాల మొకటరనొకటి దోచు నది వా, తాదులందు గుణములందు సధిప.

ఇది సూక్ష్మకర్మానుష్ఠానప్రకారంబు దీని నీ వలవరింపవు గావునం గర్మానుష్ఠానం
బును నిర్మలంబుగా సడపంబడ దంటి నని పలికి మఱియును. 114

వాతాదులందు గుణములు, నీతైరువునఁ దక్కు వగుట ర యెక్కు డగుట నీ
చేతఃప్రశక్తి దోచి నృ, పా తెలియఁగ వలయు సమతరపరశాంతికి నై. 115

అమైయి గాక వాతాదులు సత్త్వము, ఖ్యములును దివిచినఁ ర గలఁగుదేని
నది నీస్వభావ మే ర మనఁ గల దింకను, జెప్పెద నవధాన ర మొప్ప వినుము
సభా కీకవత్తు రరజస్వలఁ బాంచాలిఁ, గొని రాక మఱివు కాశసములొన
నిడునును గుడుచుట ర నెడఁ బెట్టకు జటా, సురసైంధవాదులరదురితకృతులు

దలఁపకుము మాత్స్యపురమున ర దైన్యపడుట, బుద్ధిసేయకు భీష్మాదిరయ్యుద్ధతంత్ర
మారయంగ యుద్ధంబు గార దందుఁ బుట్టు, కీడుమే లేమియును జిత్రగింపకుండు.

దాని నెల్లు యుద్ధంబు గా దనియె దంటిని నది మిథ్యాయుద్ధంబు సత్యయుద్ధం
బొకర్ణిపుము. 117

అమైయి బంధుమిత్రులసహాయతకల్గి ప్రయోజనంబు లే
దమ్మహానీయయుద్ధమున ర కాత్మయ తోడు మనంబు శత్రుఁ డీ
వెమ్మెయి నై స శాంతి ఘటియింపుము లోపగఁ దీర్పు మందు శాం
తమ్మచుమీ మనోవిజయితక వెలుఁ గొందుము శాంతబుద్ధి నై. 118

అంతరం బగునిక్కయ్యర మధిప గలువ, కిట్ల యేగతిఁ బోయెదోయెఱుఁగ దీని
నీవ కనికొని నద్బుద్ధినిశ్చయప్ర, వీణుఁడవు గమ్ము మాటలు ర వేయు నేల. 119

అని చెప్పి కాంతేయాగ్రజునితోఁ గృష్ణుండు వెండియు నిట్లను రెం డక్షరంబులు
మృత్యువు మూఁ డక్షరంబులు బ్రహ్మం బవి యెయ్యవి యంటేని వినుము మమ
యనునవియును సమమ యనునవియును నై యుండు భూతంబులచేతం గానంబడక
యాబ్రహ్మమృత్యువులు వారు చుండు. 120

తత్త్వ మనశ్వర మశరీ, రత్త్వంబునఁ బరఁగు భూతరరాశి నియతనా
శిత్త్వంబు హింసకత్వము, తాత్త్విక మై లేదు దేహాదళనమున నృపా. 121

శరధిపరివేష్టితక్షితిఁ, బరిపాలించినను దానిరపై దృఢమమతం
బారయక వర్తించిన న, ప్పరుషుని దురితంబు లెల్లు ర పొందఁగ నేర్చున్. 122

వనమున వన్యాహారం, బున వర్తించినఁ బదార్థములపై మమతక

1. గ. చేతఃప్రశక్తి దోచి నృ, పా తెఱుఁ గలుఁగ వగు సమత.

- మనమున విడ కుండిన న, మ్మనుజుడు మృత్యుముఖవర్తి శ మనుజాగ్నిశా. 123
- క. వెలిపగఱగెలుపు గెలుపే, యలఘుమతిగ్ గెలువవలయు శ సభ్యులరణే
 త్రులఁ దద్విజయము మోక్షము, నలవఱుపం జాలు నొంట శ సమ్మే లగు నే. 124
- క. విను మంతశ్శత్రులలో, ఘనుఁ డగుఁ గాముఁడు నిర స్తరకామం బగున
 ర్తనము విరళ మధ్యయనయ, జనదాసంబులును గామశసహితములు గదా. 125
- వ. ఇవ్విషయంబునం గామగీత లనువాక్యంబులు గలవు వాని నాకర్ణింపుము
 కాముండు లోకంబు నుద్దేశించి యిట్లనియె. 126
- క. అనపాయం డగు నెవ్వం, డును నను బాధింపఁ జాలరఁడు ప్రయత్నము నా
 ధన మగునె వేదవేద్యుం, డ నయి పరఁగుచున్న నా యెడను విహితాక్షి నై. 127
- క. ¹ధృతి నెవ్వఁడు నన్నుం బ్రవి, హతుఁ జేయఁగఁ జూచు ²భావ శ మగునునతినికే
 నతఁ డది యెఱుఁగఁడు గాన వి, హతి బొంకై పోవఁగా జరయము లేకుండున .
- క. ననుఁ దపమునఁ బ్రహరించెద, నని యెవ్వఁడు దొడఁగు నతని శ కాతపమునలం
 బునడనఁ గోరిక నై యే, జనియింతుం జెఱపఁగా వరశమె యెవ్వనికిన్. 129
- క. నను మోక్ష మూఁది చెఱచెద, నని యెవ్వఁడు దలఁచు వానిరయం దే మోక్షా
 ర్థనమై యునికి నవధ్యుడ, ననాతనుడఁ ద్రోవ నొకఁడుఁ శ జాలఁడు నన్నున్. 130
- క. అని యివ్విధమునఁ గాముఁడు, దనుఁ జెఱపఁగ రామిఁ జెప్పరతలఁపొందినఁ బె
 ప్పినభంగి నెదను దోచెను, విను మవధానమునఁ బొండరవేయ ప్రవరా. 131
- చ. పనివడి పూఁచి పట్టమి సురబంధురఁడై ర్యము నిర్వహింతు నే
 ననుమతి సొన్న కుండుట సరమ గ్రతపంబునతత్ఫలేచ్చ లే
 కునికి విమోక్షతృప్తభర శ మొందమి కాము నడంచుఁ గాన యి
 య్యనువులు లేమి నువ్వె యనరపాయత గా నతఁ డఁడ భూవరా. 132
- క. విను పెక్కు లేల కోరిక, మనమునఁ జొరనీక యున్న శ మడియుం గాముం
 డనవద్య యశ్వమేధం, బొనరింపుము గోర కుండు శ మొక్కటియు మదిన్. 133
- ఆ. అశ్వమేధమఖముశనం దట్ల యనఘ య, లోలుపత్వగుణవిశాలబుద్ధి
 శాలి వై ఫలాభీరసంధి లే కక్కాము, ధర్మఁగాఁ బొనర్పు శ ధర్మతనయ. 134
- క. చచ్చినబంధులఁ గొని రా, వచ్చునె తలఁపకుము నీవు శ వారిం గ్రతువుల్
 విచ్చలవిడిఁ జేయుము నిను, మెచ్చు జగంబు సమకూరు శ మీఁద సుగతియున్.
౪. అని యిట్లు కృష్ణుండు సెప్పెఁ బారాశర్యుండు బోధించె దేవస్థానుండు నారదుం
 డును హితవచనంబు లుపదేశించిరి భీమాదులు నలువరును ద్రాపదియును దగిన
 మాటలు సెప్పిరి శాస్త్రచక్షుర్మహితు లైనమహీసురులు యోగ్యవచనంబు
 లుపన్యసించి రివ్విధంబున నందఱవాక్యంబులు నాకర్ణించి శోకంబు విడిచి
 యాభాకాంతుండు ధరణీపాలనాధ్వరకరణంబుల కియ్యకొని యశుచిత్వనివృత్తి

కై గంగాతీరంబునఁ గొన్నిదినంబులు నిలుచువాఁడయి మునివర్గంబునకుఁ బ్రదక్షిణంబును బ్రణామంబునుం జేసి. 136

మీకారూఢ్యంబున నా, శోకం బంతయును బాసె ర సుమనస్కృత ను
స్వోకాశ్చలార కలిగెఁ, నాకుఁ విచ్చేయుఁ డింక ర నను మఱవకుఁడీ. 137

—ధర్మజా వారణసిమునులు ధర్మజా వీడ్కొని స్వస్థానములకుఁ బోవుట. —

అని పలికి వి శేషించి వేదవ్యాసమునివరుపాదంబుల కెఱంగి భవత్ప్రసాదంబునం
గండువ గనినకనకమ్ము మిమ్ముం బురస్కరించుకొని పోయి చేకొనం గలవాఁడ
సప్తదశి సన్నిధి సేచువలయు నప్పన్నిధికి నాశ్రయం బై నహిమిగిరి మహీధరం
బులలోని నెల్లను బరమాశ్చర్యనిధి యని నవినయంబుగాఁ బ్రార్థించి నాపైఁ
బెక్కులు కల్యాణకరణకల్యంబు లగుమాట లూడితిరి మహాభాగ్యవంతులకుఁ
గాక యిట్టివారితారూఢ్యంబు దొరకొనునె మీకరుణయ నన్ను భాగ్యవంతుం
డని యిట్లు పడు నని బహు ప్రకారంబులం బ్రస్తుతి సేసె స ట్లామంత్రి తులై
యన్యునొక్క లందఱుం గృష్ణార్జునామంత్రణంబు నైకొని యంతర్ధానంబు సేసిరి
పదంపడి భీష్మనకుం బరలోక క్రియలు ధృతరాష్ట్ర సహితం డై యాచరించి
నర్ల ప్రభృతికురు ప్రకరంబునకు నూర్ధ్వలోక సాంద్ర పౌఖ్యసిద్ధ్యర్థంబుగా నానా
విధదానవిధులు నిర్వర్తించి కృతకృత్యం డై కతిపయదినంబుల కచ్చేటు గడలి
సాండ్లవా గ్రజుగడు సాండునృపాగ్రజు నక్రేసరుం గావించుకొని కరినగరం
బున కరిగి యశనిం బూజించి తదనుజ్ఞాశోభితం డగుచుఁ గృష్ణుండును భీమా
ద్యుమజులును మోదంబు నొంద జనులు నభినందింపఁ బెం పారి ²వసుంధరాపరి
సాలనధురంధరుం డయ్యె నని చెప్పిన విని జనమేజయుండు నైశంపాయనున
కి ట్లనియె. 138

—ధర్మజుండు ధరణిం బాలించునపుడు కృష్ణార్జునులవర్తిం మవిధము. —

తే. ఇవిధంబున ధర్మజుం ర డెలమి ధరణి, పాలనము సేయఁగాఁ గృష్ణార్జును లెట్టి
తేటఁగువారలై యెచట వర్తించి రెఱుంగఁ, జెప్పవే నాకు నజ్ఞనరసేవనియ. 139

వ. అని యడిగిన వై శంపాయనుం డి ట్లనియె. 140

పీ. ధర్మజుం డిమ్రెయి ర ధరణిఁ బాలింపంగ, ననఘ యింద్ర ప్రస్థమున వసించి
కృష్ణుండుఁ గ్రీడియుఁ ర గ్రీడాపరత సరి, త్కాననపర్వతరసానుదేశ
ములఁ జరించుచు విప్రపూజలఁ బుణ్యక, భాశ్రవణముల సరత్కావ్యగోష్ఠిఁ
బ్రొద్దు వుచ్చుచుఁడమరపూర్వవృత్తము లైన, సమరతంత్ర ప్రముఖములఁజెప్పి
తే. కొనుచునుండును రాత్రి యరతనయు నరుండు, దలఁచి వగచినశోకంబు ర దలఁగునట్టి
వాక్యసంతతి నావృష్టిరవరుండు దేర్చు, సముచితోక్తుల ధర్మజాశాంతి వొగడు.
క. ³విను మయకృతసభఁ గ్రొత్తగఁ, గని యచ్చో నొక్కయెడ సరకౌతుకనానా

1. క. నూనృతప్రస్తుతి సేసె. 2. ట. పృథివిం బాలించె నని చెప్పిన 3. జ. విను మామయునభ.

- జనపరివృత్తులై యుండుదు, రనూనవిభవమునఁ బ్రమదశ్రవణగవారన్. 142
- వ. ఒక్కనాఁ డప్పండరీకాక్షుండు గాండీవితో నిట్లనియె. 143
- సీ. సమరంబు ధర్మవిజయపరికీర్త్యంబు, గాఁ జేసి భూమి నిశ్శుంభకముగఁ
బాలించుచున్నాఁడు శ్రీ ప్రజప్రీతి నొందంగ, విద్యజ్ఞసంబులు శ్రీ వివిధసంఘము
లనుభవించుచుఁ దన్ను శ్రీ వినుతింప నెగడెడు, శాంతియు సమతయునకలజనముఁ
గొనియాడు సిద్ధులు శ్రీ మునులు సేవించురు, ధర్మనందనుఁ డిట్లునాల్గుఁ డగు నె
తే. యతని కున్నతి గావించి శ్రీ రవిలజుండు, గవలు నెంతయు నీచేతిగఁగొట్టెనంట
లీల గల్గి మహాధర్మశాలి సత్యనిత్యుఁ డమ్మహిపతి కృతరక్తశ్శయఁ డయ్యె. 144
- వ. అని యగ్గించి యతనియాననం బాలోకించి. 145
- ఉ. సేవలనక మహాత్మ విను శ నిర్భరచిత్తుఁడ నైతిఁ బూజఁగఁ
బోవుతలంపు వుట్టెడుఁ బ్రభూతగుణుఁ బలదేవు వత్సలక
దేవకి నార్ద్రచిత్తు వసుదేవుని మద్గతరాగసాంద్రున
ద్భావుల సర్వయాదవులఁ శ్రీ భార్గ సనుం దగ నన్ని పుచ్చవే. 146
- క. ద్వారకకుఁ బోయి వచ్చెదఁ, శౌరవపతి కిట్టెఱిగు శ్రీ కార్యజ్ఞానో
దారు డ వగునీ వొచి, త్యాగూఢము గాఁగఁ జెప్పు శ్రీ మగుసమయమునన్. 147
- తే. అవిభుఁడు వోయి వచ్చు గా శ కనక పోను
మేనుఁ బ్రాణంబుఁ దనయులు శ్రీ మిత్రగణము
బంధులును సర్థచయము సహస్పాఠివేంద్రు
సామ్మ తదనువర్తనము వ్రతమ్ము నాకు. 148
- వ. కావున. 149
- క. మనము కరినగరమునకుం, జని పుణ్యాత్ముని సజాతశత్రుని నెలమి
గని తిగునవసరమున నిప్పుని విజ్ఞాపించి యతనిరేపనిచినభంగిన్. 150
- క. సడతము పోద మనుడుఁ గ, వృడి గొండాకవడి విచారశవన్మాసనుఁడై
కడు మే లటు సేయుద మని, యొడఁబొటుంబలుకు వలికి శ్రీ యెయ్యస పిదపన్. 151
- వ. అమృహాత్ముతో నిట్లనియె. 152
- చ. అనికేఁ దొడంగునప్పడు మరదాత్మ గలంగినఁ గొన్ని తత్త్వబో
ధసమహానీయవాక్యము లురదాత్మకృపం దగ నీవు నెప్పి తే
మనమున వానియర్థములు శ్రీ మాధవ నిల్వఁగఁ జాలనైతి న
వ్వినుతవచస్సుధారసము శ్రీ వీనుల నిం కొకమాటు నింపవే. 153
- క. అనిన నగుచు నొకకేల స,తనిఁ గాఁగిటఁ జేర్చి బుద్ధితత్త్వవిహీనుం
డును శ్రద్ధారహితుఁడు నై, తని దూటి ముకుందుఁ డిట్లురలను నాతనితోడన్.
తే. ² బ్రహ్మపదవేదనమునకుఁ శ్రీ బరమహేతు

1. గ. కార్యవిధిజ్ఞోదారుడ. 2. చ. బ్రహ్మపదవిత్వమునకును.

భూతములు నాటివాక్యముల ర బుద్ధి దస్య
న శ్వాములు నిల్పినైతి శరక్యంబె యింక
నవ్వచనములు సెప్పంగ ర సలఘుశౌర్య.

155

— శ్రీకృష్ణం ఉద్బుధునకు దత్త వజ్రానశ్చరీకరణము సేయుట. —

వ. తిద్విషయం బగునది యొక్కయితిహాసంబు గల దాకర్ణింపుము నాకడకు నొక్క
విప్రోత్తములను వచ్చిన నేనును దత్త వజ్రానంబు తెఱం గుపదేశింపవే యనుటయు
నతండు కాశ్యపనామధేయుం డగునొక్కధరామరుం డొక్కెడ విజితేంద్రియుం
డును జ్ఞానవిజ్ఞానశాలియుం ద్యక్షనంపారపరి గ్రహుండును బ్రబుద్ధసేపితుండును
నగునొక్కసిద్ధసిం గాంచి సంభృతవిషయుండై శిష్యత్వంబున భక్తి నాశ్రయిం
చిన పట్టుహాద్యులునకు నన్నెహసీయుండు సెప్పినవాక్యంబులు సెప్పెద నవధానం
బుతో నీను నుని పల్కి మదీయవదనంబునం జూడ్కి నిలిపి యిట్లనియె. 156

ఆ. అట్లు భక్తి దన్ను ర నాశ్రయించిన శుచి, త్యాధికుండు నిర్మలత్వకుండు
నతండు విషయపరుండు ర నగువిప్రవరుని వీక్షించి యిట్లు లనియె ర సిద్ధపరుండు. 157

సీ. పుణ్యంబు లగుకర్మముల నెప్పుడును జేసి, యింపారు చుండునై సహకసుఖంబు
ప్రదివగుం బడసితి ర ధీయుత యత్యంత, యత్నలబ్ధం బై సరయట్టిపదము
పదపడి యుంకనామ్ర ర భృంశంబు నొంది కా, మక్రోధముఖచి త్తమలవిశేష
ములం బూరింబూరి జన్మమును మరణంబును, గలుగంగ నేను దరల్లులను దండ్రు
తే, లను సహోదరులను సుత్రులను ననేక, జాతికలితులం గాంచితి ర జన్మంబాలు
వివిధభంగులదానిఁ ద్రావతి సుహృద్వి, యోగధననాశదుర్దశ ర లొండె బెక్కు.

క. మానసశాగీరము లగు, నానావేదనల వివిధనరకగతుల దుగి
భానేకత్వ మొనర్చుని, మానసవధబంధన ప్రమర్దనకృతులన్. 159

న. అనుభవించుచు నుండి విసివి లోకతంత్రంబు పరిత్యజించితిం బదంపడి యాత్మ
ప్రసాదంబున నిట్టిసిద్ధి వడసితి నిగక లోకంబుల నాలోకింప నాకుం బ్రజానర్గంబు
గలయంతకాలంబును శుభంబ నిరంతరం బై కలుగుచుండు నే సంతకంతకు
నెక్కుడులెస్స యగుదశలన పొందుదు బ్రహ్మనందంబు సులభంబ యని పలికి
మఱియును. 160

ఉ. ప్రీతుండ నైతి నీదేనఁ బరెన్నుటభంగిని జెప్పు మెద్ది నా
చేత నుపాస్తిమైఁ బడయఁ ర జేరితి నీ కది గల్గునట్లుగాఁ
జూతు నవశ్యమున్ వినయనందర నన్ను నెఱింగి వచ్చి తీ
వీతెలి వన్నదీయమతి ర కించిన నిన్నుఁ బరిగ్రహించితిన్. 161

క. అనుడు నతండు హర్షించుచు, ననుఁ బరతత్త్వప్రబోధనమునఁ గృతార్థా
త్తునిఁ జేసి జన్మమృతిదుగి, ఖనిరాస మొనర్చు పరమరకారుణ్యానిధీ. 162

వ. అనుచుం దచ్చరణంబులు గరంబుల నవలంబించి ప్రణతి యూహించి కేలు
మొగించి యున్న నయ్యుర్వీసురోత్తముతో నాసిద్ధస త్తముగఁడు సీతుం బరిపాటిం
జెప్పెద సావధానమానసుండ వై యాకర్ణింపు మని యిట్లనియె. 163

ఆ. ధర్మసాధనంబు శ దనువు ధర్మము పరి, జ్ఞానదాయి యట్లు శ గాన తనువు
నోమ వలయు మర్త్యుల డేమిట నేమట, కాత్మహితము గోరిరయనఘ దరిత. 164

వ. ఏమటుటల తెఱంగు వివరించెద. 165

సీ. తనన త్త్వమును బలంబును దన కయ్యెడు, కాలంబు నారయఁగఁగఁ దలంపఁ
డాహారములు గొను శ నవియును సగునవి, గానివి యనువివేకంబు బుద్ధి
జోనుపఁడు బహుశభోజన మొకమరి సేయు, నొకమరి దుర్నిష్ఠ శ నుపనయించు
గతకాలమును నపకర్తవ్యంబును గురుదుష్ట, ¹విషమవిరుద్ధము శ విపులరసము

తే. నై నయన్నము దా నరరయక భుజించు
గుడువుపైఁ గుడ్చు దిననిద్ర శ గూరు సురత
పరత నొందుఁ బెల్లాయానరపడు నిమూఢుఁ
డతని బాధించు దోష త్రయంబుఁ గరలి. 166

వ. అని చెప్పి. 167

—❦— శ్లోకాదిరోగవికారంబుల నిరూపించుట. ❦—

ఆ. అర్హకర్తలోప శ మవచయ మొనరించు, ననఘ దేహమున కనర్హవేగ
ధారణములు రోగరతతి జనింపంగఁ జేయుఁ, గామరోషములను శ గాయమెడలు.

క. అత్యంత ప్రబలంబులు, పైత్యవికారములు రేఁగి శ ప్రాణములకు శీ
ఘ్రాత్యయముం జేయు మహా, ద్ధత్యంబున నెలవు వెడలఁగఁడతిమిను దగిత. 169

తే. అవ్వికారంబు లెక్కు డై శ యడరి యెచ్చ
తెచటు భిన్నంబు సేయు నయ్యెడలు మర్క
నామకంబులు మర్కభిన్నత్వ మెట్లు
సేయ కుండుఁ బరిచ్యుతి శ జీవమునకు. 170

క. వినుము తెలియంగ శ్లేష్మం, బనుదోషం బారఁ బరఁగి శ యవయవములు జా
డ్యనిరూఢంబులుగాఁ జేయును లోపలిబయలు నెల్ల శ నాయన కప్పన్. 171

వ. పదంపడి. 172

క. కుత్తుకకు నడ్డపడు నూ, ర్పొత్తిలి పోనిక యాగు శ నూర్ధ్వశ్వాసం
బెత్తఁగఁ జేయును జీవుం, డత్తనువున నుండ నేర శ కంతట వెడలున్. 173

క. స్తోతోమార్గంబులఁ జూ, వే తమ కర్వంబు లైనరవిషయంబులఁ బ్ర
స్థితమతిం జాతుర్యో, పేతము లై యింద్రియంబు శ లేనును బుట్టున్. 174

క. స్తోతోమార్గములు కఫము, చేత నిరుద్ధంబు లైనఁ శ జెడు నింద్రియజా

1. గ. విషమవిరోధుల † విపులరసము.

- తాతినశక్తులు నానను, వీతము లగుఁ జేష్టితములు శ విను మనుజులకున్. 175
- తే. వాయు వంగంబులందు నుత్తరావృత్తిఁ గదిరి
నొప్పుఁ బువులును బుట్టించుఁ శ గ్రోవ్వ సెఱచు
నందు తెడఁగించుఁ గ్రనుమున శ నెందుఁ బరఁగి
తనువు ¹మ్రానుగఁ జేసి జీతవుని వెలార్చు. 176
- క. నాలుక చూడుట కేలుం, గాలు ముడుపుఁ జూప నగుట శ కాయంబునయం
దీలీలలు వాయుగతుల్, ²మే లే నివి గలుగుఁ దక్కుమే లమలాత్తా. 177
- క. ఎక్కడఁ బుట్టివి గోషము, లొక్కొకమరి రెండుమూడు శ నొదవి బెరయుఁ దా
నక్కే య సన్నిపాతం, బక్కజముగఁ దనువుఁ బాపు శ నది జీవాత్మన్. 178
- క. ఈవిధమున పడఁగి ననిన, జీవుఁడు నిజకర్మజాలశిద్ధగతులకుం
జోవుం దధ్యవసానుడు, ఖావేశముఁ బొందు చుండు శ నయ్యెడలన్. 179
- క. కృతకర్మఫలము పగఁ గుడిచి తనకుఁ దగినట్టిపుట్టు శ నెందు మగుడ ని
ట్టి పొంగున జీవాత్మఁడు, గతాగతము లనుభవించుఁ శ గల్గుమరహితా. 180
- క. పాపాన్నియు సరకముఁ బుణ్యపేతులు దినము విధినిర్యుక్తి నవశతం
బ్రొసంగుదు గావున ని, ర్లేపం బగుమోక్ష మొంద శ లే రట్టిజనుల్. 181
- తే. ఊర్ధ్వగతి కేఁగుమానవుఁ రుండునట్టి, నెలవు లార్యులు శాస్త్రసురనిశ్చయమునఁ
గని యెఱింగింతు రవి నీవు శ వినుము నీకుఁ, దెలియునట్లుగఁజెప్పెద శ ధీనమగ్. 182
- తే. సోముడనఁ దారకములనసూర్యుడనఁగఁ, గలుగుఁజేజస్విమూర్తుల నెలవులందు
ధర్మపరులుండుదురు తారతమ్యములకు, మనసులెరియునట్టివి గడుమంచి వగునె. 183
- క. అదియును గాక ఫలంబులు, దుది ముట్టఁగఁ గుడిచి వెడలఁ శ ద్రోవఁ బడుదు ర
ట్టిది సౌఖ్యమగునె శాశ్వత, పదంబు మోక్షంబ కాక శ భవ్యవిచారా. 184
- వ. అని చెప్పి గర్భావాప్తి ప్రకారం బెఱింగించెద విను మనిపలికి సిద్ధం డాభాసురున
కి ట్లనియె. 185
- తే. అశుభములును శుభములు శ నైనకర్మ, ములఫలంబులు గుడువక శ పోవఁ గాదు
మన్యువశగతమైనయాశత్తుకు నుదాత్త, చరిత యదికారణమునువ్వైజన్యమునకు. 186
- క. ఎనయఁగ శుక్లము శోణిత, మును బెరసి వెలందిగర్భమున నెలకొను న
పుని బ్రహ్మశక్తి బీజ, త్వనిరూఢిం బొనరు నవి వౌరదలుఁ బిండం బై. 187
- క. విను మాబీజము పిండము, తనువునఁ జైతన్యరూపతం బరఁగి శిరం
బును, కేలుఁ గాలు నుదరం, బు నురము వెన్ను ననునంగరముల నేర్పఱుచున్. 188
- వ. అని చెప్పి. 189
- క. జననార్హవేశ వెలువడి, తనతొల్లిటికర్మములకుఁ శ దగినవివిధవ
ర్తనములఁ బొందు నవి దెగినఁ, జని మఱియుం బుట్టుఁ గర్మసంతతికిఁ దగన్. 190

క. నరుఁ డెంతకాలమేనిం, బరమం బగుము క్తిపదముఁ శ బడయక యుండుం
బురుషవర యంతకాలముఁ, బొరిఁబొరి నిబ్బంగిఁ జావుఁ శ బుట్టువు నొందున్. 191

సీ. కావున ముక్తికిఁ శ గారణం బగుదాని, నేర్పడఁ జెప్పెద శ నెఱిగికొనుము
దానంబు శమమును శ దపమును బ్రహ్మచ, ర్యగమును వ్రతపరిరక్షణములు
దయయును బరధనశదారవర్జనమును, ¹నియమయమేంద్రియశనిగ్రహములు
జననీ జనక గురుజనపూజలును దేవ, తాత్తిధి వితృ దేవతార్చనములు

తే. సత్యమును శౌచమును శుభశసంవిధాన
నిరతియును ధైర్యమును గౌర్యశిరసనమ్మఁ
గలిమి పుణ్యవృత్తం బిది శ గలుగునరుఁడు
మొనయు దీని నూతగఁ గొని శ మోక్షమునకు. 192

క. పదపడి ధర్మాచరణము, పాదలుం దత్సూక్ష్మనిధము శ బుధజనులకడఁ
గదలక నిలిచి యెఱిగి కొన, విదితం బగు వారిశీలశృత్యములఁ గడున్. 193

క. వారలు సెప్పెడిశాంతో, దారవచనసమితి విసంగఁ శ దగ్ధతబహుగం
భీరాధ్రము లంతగీకర, జాహ్నుషము లైనఁ బొరయ శ వాపద తెంచున్. 194

సీ. వ్రతపరినిష్ఠమై శ వర్తించు చుండియుగ, ద్రియవిజయమును శాంతియును గలిగి
బ్రహ్మైకభజనతత్పరుఁ డగు చుండెడు, నతనికి బ్రహ్మగు శ హుతవహుండు
సంస్తరంబును యోగ్యశసమిధలు జలమును, మంత్రగ్రంథ గురుఁడు బ్రహ్మగుఁడు
సచ్చరణంబు సూర్యు బ్రహ్మచర్యగ్రంథు, దీనియం దుత్తమశ్శిరత గలుగు

తే. వాఁడు హర్షశోకోద్దామశ్చాయుహతుఁడు
గాఁడు మేదురమోహాంధ్రకారమున వె
డంగుపడఁడు సంసారనిశస్సంగసిద్ధిఁ
బొందుఁ గాలక్రమమున సర్వవృక్షచవరుఁడు. 195

వ. అని చెప్పి మఱియును. 196

—తత్త్వజ్ఞానవిశేషప్రదర్శనము.—

సీ. ఆదిసృష్టిఁ బ్రధాన శ మనుతత్త్వ మంబుజా, ననుఁడు గల్పించి చేతన మొనర్చె
క్షర మండ్రు దానిఁ దృతీయ మగుతత్త్వంబు, నక్షర మనియును శ సమృత మనియు
నార్యులు సెప్పుదు శ రమ్యభునంబున, యందు సంపన్నంబు శ లఖలభూత
జాలంబులకును సంజనకంబు లైనబీ, జము లిది శ్రుతివాక్యశసంభృతార్థ

తే. మతఁడు గల్గించె గమనము శ నాగమనము
జీవరాశికిఁ గావున శ నావిధమున
నది భ్రమించుచు నుండుఁ బుణ్యాతిశయము
కతన జీవాత్ముఁ డొకఁడు దత్ శ గాంచినపుడు. 197

1. క. నియమంబు నింద్రియనిగ్రహంబు.

1. విను సుఖదుఃఖము లచిరము, లనియుగ దను వశుచి యనియు శ సఖలపదార్థం
లును సత్త్వర మనియుగ గర్భనిరూఢత జాడ్య మనియు శ మది నూహించున్. 198
2. ఊహించి తిన్ను గప్పెడు, మోహనేశంబు గ్రోచి శ మోక్షపదప్రా
ప్తీను సగసారాభ్యవ, గాహసముం జేయ కుండు శ గతకల్మషుఁ డై. 199
3. అని పలికి నెఱిగియు. 200
4. జనిగుగ్రామరణములు, గని ప్రకృతివిధంబు లెస్సగా నెఱుంగుటఁ ద
జ్జనిశ్చయమునకు విని, విసమర్త్యులు పరమపదము శ వెదకుదు రనఘా. 201
5. అట్టివా గట్టివా శ రగుట మేల్ గనికొని, యజనంబుఁ బూతగులు శ నై నచోట
నానీనుఁ డై స్పృహదయంబున నొకచిగిత, యును లేక యూరితియుండి యడరి
యోచునోపుల నెల్ల శ దోష్టో నడంచి ని, రాలంబునుగ డై సరయతఁ డొకగడు
సర్వవిశ్రుండును శ సర్వసహుండును, నిర్జితేంద్రియుండును శ నిర్భయుండును
శ. గామగోపనీనుండు శ ముఖునుండు నై స
యతఁ డొకగడు మానాభినానాపగమము
సర్వభూతాత్మకత్వదశర్యసము గలుగు
సతఁ డొకగడు వీరలు గందు శ రసఘ ముక్తి. 202
6. బలయులాభాలాభశములుఁ బ్రియ ద్వేషంబు, లును సుఖదుఃఖములును సమంబు
లై యుండు నెవ్వని శ కాసపాటును నవ, జ్ఞతయు నెందును లేక శ సర్వధర్మ
తగత్రలోలుండును శ ధర్మశీలుండుఁ గాఁ, డెవ్వఁడు గూర్చువా శ రొవ్వ కుండు
వా రని తనకు నెవ్వరును గల్గక త్రివ, గ్నేచ్ఛ యెవ్వనిచేత శ నీడ విడువఁ
శ. బడు సకర్మభావంబుఁ దాపత్రయాప
గమము వై రాగ్యసుస్థిరత్వమును గల్గు
సరయ నెవ్వనియందేని శ సతఁడు సతఁడు
సతఁడు సతఁడును గందు రశవ్యయపదంబు. 203
7. అసమాలంబ మశబ్దము, రసగంధస్పర్శరూపరహిత మగుణ ము
ల్లసితగుణ మగువెలుగు న, భృసననియతిపరుఁ డొకండు శ వడయుం బుత్రా. 204
8. సర్వసంకల్పవర్జనశాలి యగుచుఁ, బరమశాంతి చిత్తంబునఁ శ బట్టుకొల్పు
సతఁ డనింధనానలమునరట్లల్లఁ బొందు, వికృతవర్జితయైననిరర్వృతి కృతాత్మ. 205
9. అని నిర్దేశించి యోగిజనానుభావ్యం బైన నెల వెఱింగించెద నని పలికి యోగులు
దాన నాత్మదర్శనానందంబు నొందుదు రవధానంబున నాకర్ణింపు మని యి
ట్లనియె. 206
10. అసఘ ముంజగర్భ శ మగునిషీక నిదర్శనంబు గాఁగఁ గనుఁగొనంగ వలయుఁ
దనువు ముంజ మాత్మ శ తదిషీకనిష్కర్ష, విధము సుమ్ము యోగరవిదునివెరవు.
11. తనువువలన నిష్కర్షం, బొనర్చి జీవాత్మఁ గాంచు శ యోగివరుం డ

- య్యను వొడవి యట్లు దన్నుం, గనినప్పడు జననమరణగతులం గొల్లంగున్. 208
- క. ముక్తుండు జరామరణవి, యుక్తుం డై హర్ష శోకశయోగ మెడలి న
దృక్తులకును నప్పద మీ, శక్తుం డగుజువ్వె బ్రహ్మచర్యము పెర్చిన్. 209
- ఆ. ఒడలియస్థిరత్వ శ్ర మూహించి యాత్మయం, దధికనిష్ఠ గలుగునతడు సకల
భూతకోటివలనఁ శ బొందడు భయము రా, గాదిదుఃఖములకు శ నగపడంగు. 210
- క. విను యోగయుక్తునకు శ, త్రునిహతి జలబాధ యగ్నిరదాహము మొదలై
చనునవ్యికారములు లే, వనఘ యతడు గోరఁ డై ద్రుమగుపద న్నునన్. 211
- క. తనయంద తన్ను తెన్నగఁ, గనుటం గడచిననుఖంబు శ గలుగఁగు లోకం
బున నెందు దాని కయ్యెడు, వినుతానుస్థానమునకు శ వినునని వలయున్. 212
- వ. అయ్యనుష్ఠానం బెట్టి దనిన. 213
- క. తనయెఱిగిన తెరువున నె, మ్మన మంతర్వర్తిఁ జేసి శ మహా బాహ్యగతిం
జనసి కుండఁగ నది యెం, దనువునఁ బడు నిలుప వలయు శ నచ్చట దానిన్. 214
- వ. అది యెట్లనిన. 215
- తే. దంతములు జిహ్వ గుత్తుక శ తాలుతలము
కంఠనాళంబు హృదయం బరగణ్యచరిత
మఱియు 1. లోపల నెచటికి శ మనసు మెలఁగె
దాఁ గడల్పక యచటన శ యాఁగవలయు. 216
- వ. అని చెప్పె నని చెప్పినాలో శిష్యుం డని మఱివునఁ బలికి నలంచుకొని గొండ్లాక
నవ్వుచు నవ్విప్రుండు నామొగంబు సూచి యచ్యుతా యాసిన్ధు, డనువాఁడనేన
కదా నీయెఱుంగనియదియునుం గలదె మఱియు నక్కాశ్యపనానుభేద్యుడడిగిన
తెఱుంగు దానికి నుత్తరంబు నాగుచ్చినవిధంబును విను మని యుట్లనియె. 217
- ఆ. కేలు మొగిచి వినయశాలి యమ్మేధావి, విశదకరుణఁ బెప్పరవే మహాత్మ
పరమమోక్షకరణపరిణతం బైనయు, దాత్మసూక్ష్మసుకరరథర్థ మనియె. 218
- వ. అనిన నవహితుండ వై యాకర్ణింపు మని పలికి యిట్లంటి. 219
- ఆ. పాలకడవ పెక్కురపసులలో డించిన, యాతఁ డెట్లు దాని శ నరసికొనుచు
నుండు నట్లు లోన శ నునిచినమనసు నే, మఱక యాత్మ నెదకుర తెఱఁగు మేలు.
- క. ఈ తెఱఁగున నుద్యక్తుం, డై తెలి వొందినమనంబు శ నతులవివేక
ఖ్యాతి మరగించి శశ్వద్వ్యోతిత మగు బ్రహ్మముం జరకురయోగి గనున్. 221
- తే. అయ్యనాదిత త్వముచక్షురరాదికంబు, లైనయింద్రియములకు గ్రాహ్యంబుగాను
సకలమలనిరాసాజ్యప్రశస్నతరమ, నగిప్రదీపంబు తద్దర్శనం బొనర్చు. 222
- క. కలయంగ నెల్లయెడలం, దలలును లోచనములును బరదంబులు హస్తం
బులు నై యాతత్త్వం బు, జ్జ్వలభంగి వెలుంగ యోగవంతుడు గాంచున్. 223

క. తను నేర్పరించి కేవలమును శాంతము నైనతత్త్వమును సంతతముం
గనుచున్న దన్న నెఱుంగం, గనుఁ జీకటిఁ బాపువెలుగు శ గలుగుం బుత్త్ర.

వ. బ్రహ్మనిద్యారహస్యంబు సర్వంబు నీకుం జెప్పితి నీ వింక సుఖవి గమ్ము పొమ్ము
నేనుగ బోయెద నని యూమంత్రణంబు సేసిన నపాస్తసంశయం డయి యా
శిష్యుని డరిగె నిట నిన్ను దర్శింప వచ్చితి నని పలికి యమ్మహాద్విజం డంత
ర్హితుఁ డయ్యెఁ బరమహితం జైనయీవాక్యసంతానంబు సమవధానంబున వినం
బడియె నే పాండవమధ్యమా నాడు రథస్తుండ వయిన నిన్ను నేతదీయం బయిన
యర్థజ్ఞులంబు వినిపించితి నని యప్పురుషనరుతోడం బురుషోత్తముండు వెండియు
ని ట్లనియె. 225

శ్రీ. వ్యాసుశ్రమితి యగురసతనికి నక్కతాత్మ్యం, జ్ఞానవానికి నవరథానరహిత
చోటుంబు సమ నిది శ సుప్త గా జేఁ దొల్లి, బలియంగఁ బెట్టితి శ దేవతలకు
గాఁడివి నీవు దత్తక.గ నిది సుర్వ్య లా,కర్ణింపఁ దగువారు శ గలరె యెరులు
పరమగహస్య మీరపరిపాటి నీన న,య్యమృతవస్తువు గని శ యఖిలదుగిఖ

ఆ. ములుఁ దొఱంగి నిత్యము క్తత వెలుఁ గొందు, నరుఁడు వైశ్యులైన శ నాతు లైన
శూద్రులైన గంధ్రులనువ్వెయి మ్మెయిముక్తి, బ్రాఁశైబ్రాహ్మణులకుర రాజులకును.

క. వినిపించితి నిను బోధం, బునకు నుపాయంబు ఫలసరముదయము మోక్షం
బును సౌఖ్యనిర్ణయము ని, క్కనుట గడవ సుఖము లొందురగలవే యరయన్.

ఆ. శ్రద్ధ గలిగి లోకసంగ్రహసంగంబు, నీడ విడిచి యెవ్వఁ శ డీయుపాయ
ముల భజించు వాఁడుర మోక్షలక్ష్మీకిఁ బతి, యగు నొకింతసందిరయంబు వలదు.

క. చెప్పం గలయది యెల్లను, జెప్పితి నీ కింత గడవఁ శ జెప్ప నొకఁడు లే
దిప్పట నెలల నాటిటఁ, జొప్పడు యోగంబు నియతిశుద్ధాత్మనకున్. 229

వ. అని యిట్లు కృష్ణుండు జిష్ణునకు నధ్యాత్మవిద్యావిషయంబు లగువాక్యంబులు
సెప్పి నని చెప్పిన వినియన్నరనారాయణులు మఱియు నెవ్విధంబున వర్తించి రని
యడుగుటయు. 230

చ. గుణసమతానుభూతిహృతికోవిదసారవివేకభవ్య చా
రణసురసిద్ధసాధ్యఖచరప్రముఖాఖిలభూతసేవ్య వీ
క్షణకలనాకృతార్థమునిరసార్థబహుస్తుతివాక్యరత్నభూ
షణమహానీయఖేలన నిరసర్గకృపాకృతలోకపాలనా. 231

క. నవ్యత్వపురాణత్వద, శావ్యప్రనయదుర్నిరూపర సౌందర్యా వే
దవ్యాసవాక్ప్రకాశిత, దివ్యధురాధుర్య యోగిరధీనత్కార్యా. 232

మాలిని. భువనభవనదీపరస్ఫూర్తి తేజోవిలాసా
సవితృశశిమయత్వరస్ఫారచక్షుర్వికాసా

వివిధనిగమవిద్యార్థేద్యసూక్ష్మప్రభాసా
పవనవిజయశీలార్ప్రేథచేతోనివాసా.

233

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి
తిక్కనసోమయాజి ప్రణీతంబయిన శ్రీమహాభారతగుణనయశ్చమేధపర్వంబునందుఁ
బ్రథమాశ్వాసము.

234

హరిహరనాథాయ నమః.

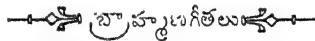
శ్రీ మ దాంధ్ర మ హా భా ర త ము

అశ్వమేధపర్వము, ద్వితీయాశ్వాసము.

సుఖనిష్పాదనకే
లీన క్తపదారవిందరలీలా సతతా
భ్యాసవికాసినమాధన
మాసాదితశాంతిలోల శ హరిహరనాథా.

1

౧. దేవా వై శంపాయనుండు జనమేజయున కి ట్లనియె. 2
౨. అట్లు శౌరి పార్థ శ సంచిత బ్రహ్మవి, ద్యాప్రబోధకంబు శ లై సయట్టి
వినుతవాక్యములు సరవిస్తరముగ విని, పించి యతనివలనిర ప్రీతిజేసి. 3
౩. వెండియు ని ట్లని బోధించు. 4
౪. భర్తృభార్యాకృతభవ్యసంవాదంబు, సభయనామకము నై శ యతిశయిల్లు
నట్టిది యొకయితీహాసంబు విను పార్థ, జననుతసమధికరజ్ఞానవర్ణి
తాత్పర్యం దై నమరహాద్విజుఁ డొకఁడు వి, విక్రప్రదేశసేవిత్యనిరతి
నున్నెడ నల్ల నానసన్న యై వినయంబు, భక్తియు నెసంగఁ దగ్గర్నొచ్చి ప్రణతి
తే. యాచరించి మహాత్మ యరథ్యాత్మబోధ, భరితఁగాఁ జేయవే నన్నుఁగరుణ పల్ల
వింప నని దయ వుట్టంగ శ వేఁడుటయును, మందహాసవిభాసి యైరమగువఁ జూచి.
౫. ఈమాటకుఁ జారుముఖి, నామది ముద మందఁ గాన శ నాతికి నిది యే
లా మేటితలం పనుత్రో, పేమియు లే దోపి వినుము శ హితవచనంబుల్. 6
౬. నాయెఱింగినభంగిఁ జెప్పెద ననిపలికి యయ్యతులవ్రతుండా పతివ్రత కి ట్లనియె.
౭. వినను గానను జేయ శ వెర వై నయవి కర్మ, ములు వానిఁ గర్మకర్తలు సమస్త
సిద్ధిప్రదము లని శ చెప్పదు రజ్ఞాన, తిమిరాంధు లై విను శ ధీరచి త్ర
జగమున లేదు నిరమృత్వ మెందేనిఁ, గలిగె నేనియును మా శ ర్థముగ దాని
నిందింతు రెక్కుడుర నెల వది యాత్మ సేఁ, గందు బ్రహ్మంబు నిరమృతత నందు

తే. వెలుగు నగ్నితో సోముండు ర గలసి మిథున

ధర్మ మం దెట్లు నడపి భూతములఁ దాల్చు
నజుఁడు మొదలుగ నక్షరోపాస్తి యందుఁ
జేయుదురు శాంతి నిందియరజత్వ మొంది.

8

వ. అక్షరంబు తెఱంగు గెఱింగించెద.

9

సీ. స్వర్ణంబు రసము రూపంబును శబ్దంబు, గంధంబు గా మన్ని - ర కారణముగఁ
ద్వక్తున జిహ్వ నేత్రమున శ్రోత్రంబున, ఘ్రాణంబునను బరిత గ్రహ విభాస
మాచరించుటకులో ర నై యుండ దాత్రిత్వ, ¹మమలినబుద్ధ్యపరగమము నానిఁ
బ్రాపించుఁ బ్రాణాదిరపంచవాయువులును, విను బానిసలను సత్ సత్తముఁ బొందను

తే. సంద డిందుఁ బ్రాణంబు సరసమును స
మాననామకవ్యాసమరధ్యమున నడచు
మెలఁగుచుండుఁ బ్రాణాపాసరములకు నడిమి
దెస నుదానంబు స్తుతి యిట్లు ర దేటపఱిచె.

10

క. నెలకొని ప్రాణాపానం, బులఁ బురుషుండు సుప్తం డైనఁ ర బొలఁచి విలీనం
బు లగు సమానవ్యాసం, బులు యోగులు సంశయంబుఁ ర బొందరు దీనన్.

11

క. విను తెలియంగ నుదానం, బున సుప్తం డైనఁ బ్రాణము సమానంబు
వనజనిభలోచనా పురు, ఘని విడువవు యోగిజనులరచూ పిట్లండున్.

12

—అంతర్యాగ ప్రకారంబు నిరూపించి చెప్పట.—

వ. ఇవ్వాయువు లేనును మనంబును బుద్ధియుం గూడ నీయోడును నైశ్వానరునకు
జిహ్వలు నైశ్వానరుం డనఁ బ్రాణుల దేహంబులం దగ్నిరూపంబున వెలుగుచున్న
యాత్మండు ఘ్రియంబును భక్త్యంబును దృశ్యంబును స్పృశ్యంబును శ్రోత్యం
బును మంతవ్యంబును బోద్ధవ్యంబును నగుసేనత్తనగఖ్య సమిధలు ఘ్రాణయు భ
క్షయితయు ద్రష్టయు స్పృష్టయు శ్రోతయు మంతయు బోద్ధయు సంగునయూ
యేడ్వరును వరుసన ఘ్రియాదు లయినహవిస్సు లేడింటిని వేల్చుబుద్ధిజు లిది
సప్తహోతృవిధాన ప్రకారంబు నైశ్వానరువదనంబులు పదియు ²దిగ్వాయు
సూర్యచంద్రపృథివీవావకశక్ర విష్ణుప్రజాపతిమిత్రాత్మకంబులు శబ్దస్వర్గరూపరస
గంధవక్తవ్యకర్తవ్యగంతవ్యవిసర్గానందంబులు హవిస్సు లీవడింటిని గ్రమంబున
నాహుతులు సేయహోతలు శ్రోతత్వకృత్తుర్జిహ్వఘ్రాణవాక్పాణిపాదపాయూ
పస్థంబు లయినదశేంద్రియంబు లితైఱంగు దశహోతృవిధి యారెంటిని నెఱింగి
యిం దేవిధంబున నేనియు జీవాత్మం డుపద్రష్టగా సంతర్యాగంబు నడపుయోగిజ
నంబులు జననమరణవిముక్తు లగుదురు బహిర్యజ్ఞపరులు గమనాగమనభ్రమణం
బులం బొందు చుండుదు రని చెప్పి వెండియు.

13

1. గ. మమలినబుద్ధ్యపరమము. 2. చ. దిగాకాశసూర్య.

1. విను ప్రణవాదికరూపత్వనిరూఢిం బుట్టు వాక్కు శ దాని వెనుచనున్
మనము పురుషార్థబుద్ధిం, ¹బనుపడి యని చెప్పె సతికి శ బ్రాహ్మణుఁ డనఘా. 14
2. విని యూవిప్రనితో ని, ట్లను సయ్యెలనాగ మన మరనఘ ప్రేరేపం
గ నెగయు వాక్కు తడనువ, ర్తనము మనంబునకు నెవ్వరధంబునఁ గలుగున్. 15
3. అసప్రడు సతండు. 16
4. మనసు నుదాసవాయువును శ మానిని గూడి వెలార్చు వాక్కు నా
త్సేనివలనన్ భవద్వచనమున్ జనతానుభవంబుచొప్పు యై
నను విను కార్యమున్ గుఱిచిరనం దగ వాగనువ ర్తనంబు సే
యను వలసన్ మనంబునకు శ సమ్మెయి గల్గుట నెల్లు సెప్పితిన్. 17
5. అని పలికి మఱియు సమ్మసీనురోత్తముం డి ట్లనియె. 18
6. మనసును ²వాక్కును మూలగా, నసఘచరిత యెక్కు డెవ్వరని యంభోజా
నను సడిగిన సతం డెక్కుడు, మన మసప్రడు వాణి యక్కశమలభవుతోడన్. 19
7. ఏను నీకుం గామనోహిని నయి యుండ న న్నెట్లు దక్కువగాఁ బలికి తనిన
సతండు స్థావరంబును జంగమంబును సన నాకు రెండుమనస్సులు గల వందు
స్థావరంబు నాయొద్దను జంగమంబు నీకడను నిలుచు భవద్గోచరత్వంబునం
బరఁగువర్ణంబు మంత్రంబు స్వరంబు జంగమమనస్సుగా నెగడు దానికంటె
నీ వెక్కుడు నీకంటె నెక్కుడు స్థావరమనస్సు గావున నిష్కాట యాడం గల
దాసప్ర గా వని నిర్దేశించె. 20
8. విను మమ్మెయినిర్దేశం, బున సవ్యాద్దేవి మూర్ఖ శ వోయినయ క్లే
మిని బలుక కుండి పదపడి, వినయంబున నజుని శరణు శ వేడె లతాంగీ. 21
9. అనిన బ్రాహ్మణి పతితో బ్రహ్మనూటకుం గొఱవోయినవాణి యేమిటం దేతె
నని యడిగిన బ్రాహ్మణు డి ట్లనియె. 22
10. ప్రాణాపాసంబులయెడ, వాణి నిలుచుఁ గాన ప్రాణవాయు నొదిలి త
త్తీణత్వ ముడిపె నది గీ, ర్వాణజ్ఞప్త ప్రభావరవాసిత యగుటన్. 23
11. ఇట్టి వని వాఙ్మనస ప్రకారంబు తెఱుంగుట మోక్షంబునకు మూలం బింకను
వాణిమనస్సుల తెఱుంగు సెప్పెద వినుము. 24
12. ప్రాణు బొదువుట వాణి యరపానుఁ జెంది
తా నుదాసభూతాత్మయై శ తనువు విడిచి
వ్యానచేష్టితసర్వసంవ్యాప్తి నొంద
మనసు సుస్థితి నొందు సమానునందు. 25
13. మనసు సుస్థితిం బొందుట ముక్తికిం గారణం బని చెప్పి వెండియు. 26
14. ఘోషిణి నాఁగ నరఘోషిణి యన రెండు, దెఱుగులు గలిగి వాశ్మేది వరంగు

నం దభూషిణి గరీరయసి యు త్తమరసంబు, గోవుచందంబునఁ ర గురియుచుండు
 నవ్యయరూపదిరవ్యప్ర భానోజ్జ్వల, బ్రహ్మవాదిని యిట్లు ర బ్రాహ్మివిధము
 గనుట మహానందరకర మని చెప్పి య,విష్ణుస్రండు మఱియు సరస్వేలఁదిఁబోడ
 తే. వినుము ఘ్రాణాదికము లైదు ర మనసు బుద్ధి
 యొకయధిష్ఠానమున నుండీరయును నెఱుంగ
 వబల యొం డొంటివిషయంబు ర సలమికోసఁగ
 ననిన వివరింపు మా తెఱం ర గనియె నింటి. 27

వ. అనుటయు నయ్యవసీదేవుం డయ్యవిద కి ట్లనియె. 28

సీ. గంధంబు ఘ్రాణంబ ర కాని తక్కినయాఱు, సథగిమింపఁగ నోప ర వధగిమింప
 రసము జిహ్వయ యితరము లాపనికె గావు, రూపంబుఁ జక్షుస్సరయోవు నెఱుంగఁ
 బెఱుంవి యెఱుంగవు ర తెఱవ సంస్కర్షంబుఁ, గాంచుఁ జర్త్యంబ తిరక్క పోని గానఁ
 జాలవు శబ్దంబుఁ ర జాలుఁ బట్టంగ శ్రో, త్రంబ యన్యమును దరత్కరణమునకు
 తే. వెరవు లేవు సంశయితసంర వేదసంబు
 మనసుకృత్యంబ యిక్కార్యమునకు నొంగు
 సారపు నిష్ఠ బుద్ధిన యగుఁ ర జొరఁగ నేర
 విత్తెఱంగున కపరంబు ర లెఱిఁగికొనుము. 29

— ఇంద్రియమనఃపరస్పరసంవాసప్రకారము. —

వ. అని చెప్పి మనస్సునకు నింద్రియంబులకుం దొల్లి గలిగినసంవాదంబు సెప్పడ
 నాకర్ణింపు మింద్రియంబులు మనస్సుతో నేము సీపు నొక్కరూప యనుటయు
 మనస్సు వాని కి ట్లనియె. 30

చ. చన దిటు లంట గం పెఱుంగఁ ర జాలదు నాసిక జిహ్వయుఁ జవుల్
 గొన వెర వేదు రూపు గనుఁగొంటకుఁ గన్న వలంతి గాదు సోః
 కు నెఱుంగుశక్తి చర్మమునరకుఁ బ్రభవింపదు శబ్దజాతము
 నివనఁ జెవి కల్ప మేనియును ర నే గొప్పడఁగూడదు నే దొఱంగిసన్. 31

వ. నిజంబుగా నేను దొఱంగితినేని. 32

ఆ. అప్రయోజనంబు ర లై యుండు నాఱిన, నిష్పలట్లు శూన్యనిలయములును
 బోలె మీన్వరూపములు గాన మనలోన, నెక్కు డేన చూవె ర యింత నిజము.

వ. అనిన విని యింద్రియంబులు మనంబున కి ట్లనియె. 34

సీ. ఇంతవ ట్టిట్టిద ర యి ట్టైనయంతన, కలుగ నేర్చునె యధికత్వ మేము
 వెలి గాఁగ నీ వొకరవిషయంబునేనియు, ననుభవించితయేని ర నధిక మగుట
 గానంగ వచ్చు మారలో నొకం డడఁగిన, ననుభవింపుమ తదీరయార్థ మట్లుఁ

1. గ. జిహ్వకుం జవుల్ గొన వెర లేదు.

- గాక ఘ్రాణంబున శ గంధంబ జిహ్వ ర,సంబ చక్షువున రూపంబ వినుము
౩. చర్మ శక్తిఁజేసి శ సంస్పర్శవిషయంబ, శ్రోత్రయుక్తి శబ్దరమాత్రకంబ
కాని యెంటు నొంటిఁ శ గబళింపఁ జాల వె, ట్లధికతానిరూఢి శ కానపడితి. 35
౪. మును మే మాలంబించిన, వెనుకఁ గదా నీకు ననుభవవింప వశం బో
మనసా ¹నీ వెంగిలి కా, దనుమా యవ్విషయ మెక్కు శ డయ్యెడు మనలోన్. 36
౫. నీ నడఁగిననుం బ్రాణముఁ, గానఁగ మాయంద బోధకం బగుద్రవ్యం
బావ ర్థింపఁగఁ జినుట, గావించును నీకుఁ డెలివుఁ శ గనికొను మిదియున్. 37
౬. అట్లు గా ది ట్లని శ యనుశాసనము సేయఁ, గడునేర్చుశిష్యులకడకుఁ బోయి
వినిపింపఁ గొడఁగి యశ్వవినుతార్థములు వార, లుగ్గడింపఁగఁ గనునొజ్జవోతె
మముఁ గొని నిషయోత్కరము నీవు భోగ్యంబు,గాఁజేసికొందు నీకలలు గన్న
యప్పడు మోతేమి శ నవ్విషయంబు బొం, కై న వాకిలి తేనిరయాలయంబుఁ
౭. తిగిది మరలిపట్లు శ సేడ్పొను వొరయుదు,గాక సత్యభుక్తి శ గలదె నీకు
నింతవట్టుఁ గాన్పు శ మేమును నీవును, గలసి పరఁగ భోగకలస గలుగు. 38
౮. అని యవ్విధంబున మనంబును నిగద్రియంబులును సంవాదంబు సేసె నని యప్పు
రుషవరుం డావరవర్ణినితో వే టొక్కండు విను మని యి ట్లనియె. 39
౯. ప్రాణప్రభృతు లగుశవనను లంభోరుహ,గర్భుని నొక్కటఁ శ గానఁ బోయి
యెక్కుడు మాలోస శ నెవ్వఁడు నావుడు, నవ్విభుం డెవ్వార శ లడఁగ నడఁగు
దురు పెఱవార తేవ్వరికిఁ బ్రవర్తన, మొందిన నెల్లవారను జరింతు
రధికు లందఱకును శ సట్టివారలు మీరు, ననుఁ డని పలికినఁ శ జనక నిలిచి
౧౦. ప్రాణుఁ డాది గాఁగ శ ²నందఱుఁ దమతమ,వలస నవ్విధంబు శ గలుగఁ డెలుప
నాతఁ డే నెఱుంగరనా యది యట్టిద, వినుఁడు మీవిశేషవృత్తిభంగి. 40
- తే. ఎప్పు డెవ్వరివలన నేరచొప్పు గలుగు
నపుడ వా రెక్కు డగుదు రశన్యోన్యమిత్త్ర
భావమునఁ దాల్చుఁ డొండొరుఁ శ బవనులార
పారిఁ బరస్పర భావనాశపరుల రగుఁడు. 41
౧౧. ఇత్తైఱుంగున మీకు భద్రం బగుం బొం డని పుచ్చె నట్లుపదేశించిన బ్రహ్మ
వాక్యంబుల వాయువులు సమత నొందె నని చెప్పి వాయువిషయం బైనయది
నారదదేవమతసంవాదంబు సెప్పెద నాకర్ణింపు మని బ్రాహ్మణుండు బ్రాహ్మణి
కి ట్లనియె. 42
- తే. దేవమతుఁ డనువిప్రుండు దేవమునివ, రేణ్యుఁ డగునారదుని నొక్కరపుణ్యభూమిఁ
గాంచివినతుఁడై యాతనికరుణవడసి,భక్తిరసమువొంగారఁదరత్నాంతమునకు.
నీ, అల్లన చన నాతఁ శ డాదరంబున నిందు, రమ్మండు మనుచుఁ గరరమునఁ జూపు

నిడ సమాసీనుఁడై ర కడు వినయంబున, హస్తముల్ మొగిచి దరయాసమ గ్ర
యెఱిగింపు పవనంబు ర లేనింటియందును, జాయమానగ బగురజగిల్పునకుఁ
దొలితొలి యెద్ది దాఁ ర దొడఁగు వ ర్తింపంగ, ననవుడు నారదుం ర డతనితోడ
తే. వాయు వెయ్యది గర్భసంవాసమునకుఁ, జొనుపు జీవునిఁ దజ్జంతరజననవేళఁ
దొలుత దాని కనంతరకలితమైన, మారుతంబు ప్రవర్తించు ర మణియు వినుము.
తే. పురుషునందు సమానంబుఁ ర బొలఁతియంగు

వ్యాసమునుజువ్వె పొడమించు ర వరుస ససఘు

శుక్లమును శోణితంబును ర జూలు గల్లు

నయ్యగంబును విధిచెచ్చు ర సమరఁ బొంద.

45

క. విను సృష్టశోణితంబునఁ, బనుగొనుశుక్లంబువలనఁ ర బ్రాణుండ దగి వ
ర్తన మొందుఁ బ్రాణశుక్లము, అనునపేతపులుగు సుపానుండు పడచున . 46

క. చనుఁ బ్రాణు డధోగతి నూర్ధ్వనినిగి సపానుఁ డివ్వినధము గలుగుచు
టను నగ్నిమయోదానంబును వ్యాసంబును సమానమును వర్తించును . 47

ఆ. పావకుండు సర్వదేవాత్మకుండు ప్రాణంబునకు సపాననామమునకు
నంతరమున వెలుఁగునాభవ్యమూర్తి యు, దానరూప మంద్రు ర తజ్జనములు, 48

సీ. విను మహారాత్రంబులును శుభాశుభములు

సత్యావృతంబులు ర సదసదాహ్వా

యములును నై నద్వంద్వములు ప్రాణాపాన

ములకు నామాంతరంబులు తదీయ

మధ్యవర్తిత నొప్పుమహనీయవహ్ని యు

దానంబు దాని నిర్ద్వంద్వభవ

మాంతరయాగవిరద్యాప్రవీణులు గండు

పరమశాంతి యనంగ ర బ్రహ్మ మనఁగ

తే. సరయ భేదంబు లే దన్నరయట్టు లుండు, నమ్మహావస్తువును నుదారనాకృతియ య
నంగఁ జెవి యార విందుమునలినగర్భు, చేతననిదివ్యముని యిట్లు ర సెప్పెఁగరుణ.

వ. అనిచెప్పియింద్రియమనగిపవనంబులభంగులు గనుంగొనుటయీత త్వంబులకుఁ
బరమం బయినతత్త్వంబు గనుటకుఁ గతం బై యుండు నని పలికి యద్ధరామకుం
డారామారత్నంబును సదయంబుగా నవలోకించి యుత్తమరహస్యంబు సెప్పెద
నాకర్ణింపు మని యి ట్లనియె.

50

—శ్రీవాత్స స్యరూపనిరూపణప్రకారము—

సీ. కరణంబు కర్తంబు ర కర్త యన్నేతద్వి, రాజితకారకరత్రయముచేత
నఖిలంబుసంవ్యాప్తమైయుండుఘాత్రాదు, లునుమనంబునుబుద్ధియును బ్రవరులు
కరణహేతువు లంద్రు, ర గంధాదివిషయసం, తతియు మంతవ్వబోరదవ్యములును

గర్హస్థాశ్శుభ్రు లగుఁ య గంపు గొనఁగ నానఁ, గాన ముట్టఁగ విసఁగఁగఁ దలంప
తే. సిశ్చయము దగఁ జేయంగ య నేర్పు ¹లేడు

గలపు బీనాత్మసుకు సవి య క ర్తృ హేతు
భూతములు ²వాస విషయానుభూతి నతఁడు

దొఱిగునిషలు మోక్ష హేతువులు సుము.

51

వ. కరణకర్తృక ర్తృకారకాత్మకుం డగుజీవాత్మండు భోక్త యగుట దక్కి వివిధ
విషయమూర్తు లగుహవిస్సుల నుదాసీనత్వస్మగ్ధతంబులు సేసి వేల్చునివ్వ
నాత్మస్వరూపం బగుననలంబు ప్రజ్వలితం బయి యవిద్యాధూమరహితం
బగుదుం బోలుదు నది మోక్ష ప్రకారం బట్లు గాక భోక్త యగునేని నట్టిద
బంధ ప్రకారం బని నిర్దేశించి ముక్తభావంబునకు మూలం బయినయోగ
యజ్ఞంబునం దేను బ్రవృత్తుండ నై యున్నవాడ దానికి సర్వపరిత్యాగంబు
దక్షిణ దాన సకలాత్మం డగునారాయణుండు ప్రీతుం డై స్వీకరించు నద్దశ పేరు
మునులు ముక్తి యని చెప్పదు రని చెప్పి యవ్వొప్పుండు వెండియు. 52

సీ. శాస్త్ర యొక్కండ తరచ్ఛాసనంబుననయోఁజరియింతు నొక్కండ గురుఁ డతండు
సంపదనయర్థంబు య చిత్తంబులో నుంతు, శ్రోత యొక్కండ తరజ్ఞాతబుద్ధి

నెగడును నొక్కండ య వగవంగ విద్వేష్ట, వాని వ్రాల్చినదిక్రవ్రాలి యెడరుఁ
గడపును గడవంగఁ య గారణ మయ్యెడు, తెఱఁగు పెద్దలచేత య నెఱిగినాడ

ఆ. వినుము దేవతలును య మునులును బరమేష్ఠి, యొద్ద కరిగి మాకుఁ నెద్దిహితమొ
యనిన నావిధాత య యక్షరోపాసన, మనియెఁ గాన దుర్గ య మబల కడతు. 53

వ. ఇంక నెక్కడ గడచెద మున్న కడచితిఁ గ్రోధతిమిరంబును లోభవ్యాళంబును
గామదమ్యదూషితంబును నగుదుర్గంబు గడచి యొకవనంబు ప్రవేశించితి
ననిన విని యవ్వనిత యవ్వనం బెట్టి దని యడిగిన నమ్మహాద్విజుం డిట్లనియె. 54

ఉ. అంతకుఁ బిన్నలున్ నెదక య నంతకుఁ బెద్దలు లేవు దుగ్ధ మ
త్యంతముఁ జేయ సౌఖ్య మెస య లార నొనర్పఁగ నొండొకంటియుం
దంతటినేర్పు లేదు వెఱ య పన్నది యేమియు నవ్వనంబు ని

శ్చింతతఁ జొచ్చి యున్ననరుఁ య జెందదు నిర్వృత్తి సెందు నుగ్ధతీ. 55

తే. కొన్నిటికిఁ బంచవర్ణముల్ య కుసుమఫలము, లందుఁ గొన్నిటి కేకవర్ణాంచితంబు
లవనిజములుగొన్నిటికినవ్యక్తవర్ణ, కములు సౌరభ్యమాధుర్యసమధికములు. 56

వ. అవ్వొసినంబున.

57

క. వృక్షంబులకుం గలుగును, దీక్షాగుణములును నతిథిరత్న ప్రికృతియుఁ బ

ద్మాక్షి యతిథులు బ్రహ్మస, దృక్షులు సౌఖ్యంపునిట్టఁ య దేలుదురు మునుల్. 58

1. గ. లేదు కలదు జీవా. 2. గ. వానివిషయానుభూతి.

- ఆ. కెలకులకును మింటికిని మేర లివి యన, రాదు గాస యయ్యరణ్యభూమి వెలుగు లొండ్లు సారపురవినుము జేత్రజ్ఞుండు, రవి తదీయ సేవరథవముఁ గాఁచు.
- క. మృగనయన బ్రహ్మసంభవ, మగుజలము నహించుచుండు శ సంగులసహులన్ నగములు విను దానఁ దప, స్విగణం బవ్యయపదంబుఁ శ జెందం గాంచున్. 60
- వ. ఇట్టి దవ్యపినంబు. 61
- ఆ. మాననీయనియతిమహితపోధన, వంతు లై నయట్టిరవారు శాంగి దాంతినిన్ స్పృహతలురదలకొన నుసమాహి, తాత్పు లై వసింతు శ రండు సాధ్య. 62
- వ. అని చెప్పి మఱియును. 63
- సీ. వినుము మూర్ఖునఁ జవిగొన దర్శనస్వర్క, సము లాచరింప నిరసంగ నలయ నేమిసంకల్పంబు శ నెడఁ జేర్చ నిష్టార్థ ములను¹ ననిష్టార్థములను గోరు టయును నొల్లక త్రోచురటయును స్వభావకృ, త్యము లవిగనుఁగొంచురటబలవాసఁ బారయ నెట్లన్న మేల్ రదారకొనుఁ గోరక, యును బోదు కీడు గ్రోచినను దీని తే. నెఱిగి యేను స్వభావంబుర నెడఁ బయోజ, పత్ర గతజలబిందుపురథంగిఁ దాల్చు నని యెఱింగించి బ్రాహ్మణుడతివతోడ, మఱియు నిట్లను శాస్త్రవ్రతమధిపకల్య.
- వ. ఒక్కయెడ నధ్వర్యునకు యతికిం గలిగినసంవాదంబు సెప్పెద నాకర్ణింపు నుధ్వ ర్యుండు పశువుం బ్రోక్షించు చుండ యతి నిరీక్షించి యిది హింస గాదే యనిన సతండు. 65
- తే. ఛాగ మిది యరయంగ నాశంబుఁ బొంద, మార్ధ్వలోకనుఖంబులర నొందఁగాన శ్రుతులవాక్యముల్ నీ కెక్కరసూప్యతంబు, లగునయేనినీవిట్లంటయనుచితంబు.
- వ. అని వెండియు సప్పశువు నుద్దేశించి. 67
- క. భూతములు నింద్రియంబులు, నాతతగుణ యాత్మ యోనురలందుఁ గలయఁ బిం డేతరుఁ డగుజీవుఁడు సౌ, ఖ్యాతిశయం బొందు నధ్వరరాతిశయమునన్. 68
- క. అని పలుకుటయును యతి యి, ట్లను ఛాగము పుణ్యగతికి శ సరిగెడుఁబో యి ప్పని నీ కెవ్విధము ప్రయో, జనంబు సిద్ధించుఁ జెపుమ శ సమ్యక్ఫణిశిన్. 69
- వ. అనుటయు నధ్వర్యుం డతని కిట్లనియె. 70
- క. ఆగమము పశువిధిం దగ, యాగ మొనర్చినఁ ద్రివిష్టరపానేకమహా భోగానుభూతిభవ్యస, మాగమ మది యనుట బొంకె శ యాగమవేదీ. 71
- చ. అనవుడు హింస పాప మని శ యాగమవాక్యములంద కాడె యేఁ గని యిటు లంటి నన్న యతిఁ శ గన్దొని నీవు సమాధిఁ బ్రాణో ధనము మనోలయంబు సుకృతంబులుగా నొనరించి వెండి యో గనిరతిఁ బొందె దత్తెఱుగు శ గాదొకొ హింస దలంచి చూడఁగన్. 72
- వ. అని పలికిన నయ్యధ్వర్యునకు నయ్యతిముఖ్యం డిట్లనియె. 73

1. గ. మలమ గోరుచు నున్ని. ♦ మొదలఁ గోరు.

చ. పరమతపంబు గాఢపరిపాకము ¹నొందినఁ జిత్సుఖాత్మకా
 "క్షరము నచిత్తభూతగుణజాలతనుక్" క్షరముక్ వివేకితా
 పరిణామిఁ బాపి చూచి యనశ్పాయసుఖస్థితి నూఁది పొల్లలం
 బొరయక త్రోపు హింస యనుభుద్ధి విమూఢత గాక బోధమే. 74

చ. అనవుడు నాతఁ డార్థవచనామృత మానినవాఁడు గీడు మేల్
 గనుఁగొనఁ జాలు నేను బశుకార్యమునప్పుడు మీ రనుగ్రహిం
 చినక్రియఁ జూడ నేర్తుఁ జిద్రచిద్ద్యయముక్ విభజించి దాన హిం
 సనము నొకింతయుం బొరయ శ జన్మము సేయుదు మేలు నొందుదున్. 75

క. అనుటయు సతనికి యతి యి, ట్లనుఁ బశుయజ్ఞమునకంటె శ సనఘ తపోయ
 జ్ఞనిరూఢి మేలు గావున, వినిపింపఁ దలంచి యంటి శ వేయును నేలా. 76

వ. అనవుడు సమ్మాటకు సయ్యధ్వర్యుం డొడఁబడియె నని చెప్పి యాభూసురవర్యుం
 డాభామినితో నీయర్థంబున కోక్కయితిహాసంబు గల దాకర్ణింపుము సహస్ర
 బాపలం డగుసద్గునుండు దుర్జయప్రతాపంబున నఖిలద్వీపంబులు నేలి వ్రాలి
 తనకు నెదురు లే కున్న విజృంభించి పరశురాముం దొడరి యతనికి నత్యంతం
 బప్రియం బొచరించిన నతండు బహుశాఖోపశాఖాశోభితం బయినపాదపంబు
 నులుముగా సఱకి పడవై చినచందంబునం బరశుఖండితసర్వాంగునిం జేసి సంత
 నిలువక తత్పక్షంబురాజులుం గూడికొని తదీయతనయులుం దారు నారాముని
 యనన్నిధి నతనిజనకుం డగుజమదగ్నిం జంపినం బెంపారుకోపంబున నాటోపం
 బెనంగ నాజామదగ్న్యుండు రాజుల నెల్లం దర మిడి యిరువదియొక్కమాటు
 పరశుధారపాలు సేసిన నతనికిఁ బితృదేవతలు సన్నిధి సేసి. 77

ఆ. పరశురాను నీవు శ బ్రాహ్మణుండవు నరే
 శ్వరులఁ జంప నేల శ వలవ దుడుగు
 మయ్య యనుడు నాతఁ శ డ ట్లన కుండుఁ డీ
 గేను రాజపశువిరధాసమునను. 78

క. సారనియతిఁ బాటించి మహారోషాగ్ని పరితృప్త శ మగునట్టులుగా
 వీరాధ్వరంబు సేసెద, వారింపక యరుగుఁ డనిన శ వా రాతనితోన్. 79

క. యజ్ఞంబులలోనఁ దపో,యజ్ఞం బుత్తమము దాని శ నాదరణమునం
 బ్రాజ్ఞోత్తమ చేయుము స,ర్వజ్ఞుఁడు ప్రీతుఁ డగు శాంతరస మొప్పుఁ జూమి. 80

వ. అని చెప్పి మఱియు ని ట్లనిరి తొల్లి యలర్కుం డనురాజు మనన్సృష్టంబు
 లగునింద్రియంబుల కలిగి దివ్యాత్మంబులు ప్రయోగింపం జూచిన నవి
 యయ్యవనిపతితో నయ్యత్మంబులుం దారు సెడ మనియును గోపావేశంబునం
 బ్రయోగించిన నతండ చెడు ననియునుం బలికి యోపుదేని నీతపోమయంబు

తై నయస్త్రింబులు¹సంధింపు మనిన నతండు క్రోధంబు దక్కి యోగంబున శాంతి నొంది వానిం దదూపితపగిఫలాస్త్రసాధితంబులం జేసి సీనునుం దపంబున నంతశ్చ త్రుజయసౌఖ్యం బనుభవింపుము బాహ్యశత్రుజయంబు జయంబు గాఁ గొనకుము. 81

క. అని నిష్ఠించి పలుక న,వ్వినుతచరిత్రండు శాంతిరవిభవంబున నూ నినమనసుతోడ మునిమా,ననపాత్రం బై నతపమునన మే లొంగెన్. 82

సీ. అని చెప్పి బ్రాహ్మణుం శ డయ్యింతి కి ట్లను, దొమ్మిదిగుణములు శ గొమ్మ కలవు స్తంభాతిమానమార్గంబులు సాత్త్విక,ములు క్రోధసంగరంభములును శోక మునురాజసంబులమోహతంద్రాస్వప్న,ములు తామసము లిట్లు శ గలుగుగివులఁ దునుమ నేయస్త్రంబు శ లను వగు వాన న,య్యూతిరశత్రు చరయలు నెల్లఁ

తే. దునిమి యేనింద్రియంబుల శ మనము నోర్చి శాంతి నొంది శ్రేయస్సిద్ధిరసాధనం బా నర్చునది ముఖ్యవై రినిర్ణయముఁ జేయు నంబరీషగీతలు విను శ మంబుజాక్షి. 83

వ. అంబరీషుం డనురాజ రాజసీతివరత్వంబునం బరమ ప్రభుత్వంబు నొంది యరా తుల నెల్ల విగతాసులం జేసి పూజ్యం బగురాజ్యంబు పరిసాలించు చుండి గొంక్క నాఁడు విద్యజ్ఞనంబులతో ని ట్లనియె. 84

తే. అరుల నెల్ల జయించియు శ నది జయంబు,గాఁ గొనక యున్నవాడె సరగ్గలపుఁబగ జ యింప కున్కిఁ దద్విజయవిరహీనుఁ దృష్ణ,జనిజరామృత్యువశగవర ర్తనునిఁ జేయు.

క. అంతటిలోభము గెలువక, శాంతి గలదె యని తదియశశక్తి నడఁచి ని శ్చింతత్య మొంది యాభూ,కాంతండు సామ్రాజ్యమున సుశిఖితి నడసెన్. 86

—❧— జనకునకు విప్రరూపధరుం డైనయమునితో వైనసంవాదము. ❧—

వ. అని వెండియు నవ్విపుం డి ట్లను,జనకచక్రవర్తికి నొక్క బ్రాహ్మణునకుం గలిగిన సంవాదంబు సెప్పెద నాకర్ణింపుము జనకుండు దనకట్టెదుర బ్రాహ్మణుండు గొఱగామి సేసిన నతనితో సీపు నావిషయంబున వసియింప నలడు పో మ్మనిన నతండు. 87

క. సీవిషయ మెంతవ ట్లది, యే విని పరవిషయమునకు శ నేఁగెడఁ దెలియం గా వినిపింపు మనుడు నా,భూవల్లభుఁ డూర కుండఁ శ బుణ్యచరిత్ర. 88

ఆ. ఊర కుండి మూర్ఖు శ నూని యొక్కింతసే,పునకుఁ దేటి యిట్లు శ లనియె నాడు తాతతండ్రితరముధరణి మద్వశ్యత, నుండ నాకు మమత శ యొలయ దండు.

వ. మిథిల నెప్పుడు వసియించెద నిప్పురంబును మదీయం బని యంగీకరింపంబడదు కావున నిది నావిషయం బన లేమింజేసి మున్ను సీతో నాడినమాటం బుట్టినవగ

పెంపున మూర్ఖ వచ్చె ననిన విని యవ్వొప్పుం జాభూవిభునాననం బాలోకించి. 90

౧. సరనాయక నీయేతెను, పురమున భూమిని మమత్వబుద్ధి గలుగ కి

శ్లెర వై యుండుటకుఁ గతం, బరయఁగ నెద్ది వినిపింపు ర మది విశదముగన్. 91

౨. అనుటయు సజ్జనపతి యతని కి ట్లనియె.

92

తే. అరయ నివి ¹యెల్లఁ జెడియెడురనవియ కాన

వినుము మధన మిది యని ర వీనిలోన

నొకటియందు సంగీతార ర మొలయ డెల్ల

విషయమును నాయదియ యనురవిధము గలఁబ.

93

౩. ఎ ట్లఁటని పూర్ణిణాదులకు గోచరంబు లయినను గంధాదులు సెడం గలయవి గా

పున నాయవి యన కుండుటంజేసి భూమ్యాదిభూతంబులు నాచేత నిర్జితంబు లై

²మద్యశగత్వంబు నొంది యుండు.

94

౪. అసపుడు బ్రాహ్మణ ప్రనరుఁ ర డల్లన నవ్వచు నిన్ను నారయ

స్థనమున వేడ్క పుట్టి సరనాయక వచ్చితి నేను ధర్మఁడం

బనుపడునివ్వి వేకపరిరపాకము గాఢనిరూఢభావ మొం

ది నిలుచుఁగాత నీ దగుమరదిక్ నతతంబును శాంతికారి యై.

95

౫. అని ధర్మ దేవత జనకునకు వరం బిచ్చి యంతర్ధానంబు సేసె నని చెప్పి యాధరణీ

సుగోత్తముం డయ్యుత్తమాంగనతో హితోపదేశంబు సేసెడ నవహిత వయి

యాకర్ణింపు మని పలికి యి ట్లను సంసారవర్తనంబు వదల విడిచి యే నేక

తంబ యున్నయెడ నీవు మ్రుచ్చిలి వచ్చి మదీయవైరాగ్యంబు మాన్పఁ దలంచి

నాకు సధ్యాత్మబోధంబు గలుగం జేయు మని యభ్యర్థించిన నీతలం పెఱింగి

యు నెఱుంగనివాఁడపోతె సధ్యాత్మవిద్యాబోధక ప్రకారంబు లై సవాక్యంబులు

సెప్పితి నే నింక లోకంబులం గలసి చరించువాఁడం గాను నిక్కపు బ్రాహ్మణుండ

నఱుతి బ్రహ్మచారి నయితి జీవన్ముక్తుండ నయితి మిముబోంట్లకొలఁదిగా నన్నుం

జూచెడ వది నా తెఱుం గెఱుంగమి యేను జగంబు సమస్తంబును వ్యాపించి

యున్నవాఁడ నాయున్న భంగికి నాబుద్ధి సకలపృథ్వీరాజ్యంబును నాకలోకాధి

రాజ్యంబును సరిగా వని తలంచునాబుద్ధియ నాకు ధనంబు ³దారువుల నగ్ని

యున్నచందంబున సర్వజంతువులయందును సంతర్గత యై సిద్ధి యున్నది గురు

వాసగృహవాసవనవాసపరు లగు బ్రాహ్మణుల కెల్లను శ్రేయశ్చిప్రాప్తికిం దెరు

వొక్కండ యందఱును సరిత్తులు సాగరంబుఁ బ్రాపించిన తెఱుంగునఁ బరతత్త్వంబు

నొందుదురు బుద్ధి నిష్కార్గంబు నధిగమింప నగుఁ గాని శరీరంబున వశంబు

గాదు కర్మంబు లాద్యంతవంతంబులు శరీరంబు కర్మబంధనకరం బింత యెఱుం

గుదుం గాన నాహృదయంబునం బరలోకభయంబు లేదు నాచెప్పినయధ్యా

త్సవిద్యావిషయవాక్యంబులతాత్పర్యంబు చిత్తంబున నెలకొలిపి భావనానిరత
వయి యుండుము నన్న పోలెడు వెఱవకు మనినఁ బట్టి సాస్తాంగదండప్రణామం
బాచరించి కేలు మొగిచి. 96

సీ. నీవు సెప్పినమహానీయవాక్యనికాయ, మతిగహనం బకృతతాత్పర్యంబును
నర్థగ్రహణశక్తిరయనఘ కల్లునె కృతాత్మల కై నఁ¹ గ్రస్తునఁ దలయి వచ్చి
యుండ దయ్యెఱుకకు ర నుదయంపఁ బట్టెన, యట్టియుపాయంబు ర నాదరమున
నాకుఁ బ్రసాదింపరవే కరుణాకర, నావుడు నాతఁ డరన్నాత్తిలోడ

ఆ. నరణి బ్రాహ్మణుండు ర గురుఁ డుత్తరారణి, తపము శ్రుతము నిర్వరణి న ముసర్ప
జ్ఞానవహ్ని వుట్టు ర మానిని యని చెప్ప, వనిత యిట్లు లనియె ర వల్లభునకు. 97

క. జనవినుతచరిత బ్రాహ్మణుఁ, డనఁగా తే త్రజ్ఞుఁ డగుట ర యల్పము నోచుచే
మనమున నతని నరణి గాఁ, గొను టన్వస్తువు నెఱిగిరకొని పదిపఁ గనా. 98

వ. అనిన నతం డిట్లనియె. 99

ఆ. అతనిఁ దోడఁ జేయునట్టిసాధనము లే, దింద్రియముల కందఁ ర² యేమి లక్ష
ణములు లేవు నిర్గుణత్వనిరూఢం డ, హంత లేమిఁ దోచుఁ ర గాంత కనము.

వ. అని నిర్దేశించుటయు తే త్రజ్ఞవిషయసంశయంబు వాసి మయ్యుంట్టి శాంతి
వాందె నని గోవిందుండు సెప్పిన గాండీవి యా బ్రాహ్మణుండును బ్రహ్మశిష్యు
నిట్టివా రగుదురె వా రెచ్చటివారు వారల నా కెఱింగింపవే యని యడిగిన
నదేవుం డతనియాననం బాలోకించి. 101

క. నామనమును బుద్ధియును గృ, పామహితా బ్రాహ్మణుండు ర బ్రాహ్మణియు హ్మి
కామేయ మై నతే త్ర, జ్ఞామలనస్తు వన నేన ర యనియె సరగద్రా. 102

— ❧ — గురుశిష్యసంవాదంబు కృష్ణం డర్జునున కెఱింగించుట. ❧ —

వ. అనిన విని యర్జునుం డచ్యుతునితో భవత్ప్రసాదంబున మదీయమని యతి
విశదయును సూక్ష్మగ్రాహిణియు నయి యున్నయది పరమం బై సవేద్యం బగు
బ్రహ్మంబు నెఱింగింపవే యనుటయు నాకృష్ణుండు గురుశిష్యసంవాదం బను
నితిహాసంబు విను మది నీప్రశ్నంబునకు నుత్తరం బయి యుండెడు నష్ట
ఱంగున మేధావి యగునొక్కశిష్యుండు సంశితవ్రతుం డయినగురు నడిగిన
నగ్గురుండు³ ప్రజాపతిభరద్వాజ భార్గవ గౌతమ కాశ్యప వసిష్ఠాత్రివిశ్వామిత్ర
సముఖు లగుమునిజనంబు లాంగిరసుం బురస్కరించికొని విరించికడకుం జని
తచ్చరణంబులకుం బ్రణమిల్లి హితం బెయ్యది తత్ప్రాప్తికి సుపథం బెట్టిది
వివరింపవే యని విన్నవించిన నన్నలినాసనుండు కృపాధురీణం బైనచిత్తంబుతో
నత్తపస్విసత్తముల కెఱింగించిన తెఱంగు నీకుం జెప్పెద నవహితుండ వయి

- యాకర్ణింపు మని పలికి యిట్లనియె. 103
3. ఆదరాద్ధృః డగుచు శ నలరినమోముల, కాంతి వింత గాఁగఁ శ గమలగర్భః
జాతపస్విజనులఁగూననగులు గల, యంగఁ జూచి యిట్లు శ లనియె వత్స. 104
- శీ. సత్యమునన భూతంబులు శ సంభవించు, నంద వ ర్తించు దాననయడఁగు నిది గు
ణాత్మయాత్మకసత్యచరిత్ర మమల, బుద్ధులార సత్యంబు ప్రసేది వినుడు. 105
- శ్రుతి యనఁ దప మసంగఁ బ్రజా, పతి యన సత్యంబునకు నశపరనామంబుల్
నైపులాగ సత్య మన న, వ్యితతమహిమ ¹మైనపరమశ వేద్యము సుండి. 106
- కావునఁ గానుక్రోధన, మావేశము లెడల విడిచి శ యనవగతంబు
నేవిధిగఁగ నత్యము దృఢ, భావాకలనమున యోగరపరినిష్ఠాత్ముల్. 107
- అది హితంబు తత్త్వాప్తికి సుపథంబు సెప్పెద వినుండు. 108
- చక్షురాశ్రమములును జరణ, చతుష్టయము గాఁగ వర్ణనముదయసంసే
న్యత నొప్పుడుధర్మము నుం, డతులంబు శివ ప్రదంబు శ నగుపథ మరయన్. 109
- నాణుగాశ్రమంబులకు సామాన్యంబ యధ్యాత్మవిత్త్వంబు లేక పరతత్త్వంబు
నొంద రామి మారుతాదిత్యేంద్రప్రజాపతులకును లోనుగా నిట్టిద యధ్యాత్మ
దర్శనం బనగ జతుర్వింశతితత్త్వాలోకనంబు గావునఁ దత్త్వంబులు వివరించెద.
- శీ. అంబరాదిభూతములు శరద్దాదిగుణము
లింగ్రియము లిరుదఱఁగు మురసింద్రులార
మన మహంకారబుద్ధు లి శ క్లీనరి ప్రకృతి
గలయఁ దత్త్వచతుర్వింశతకత్వ మొందు. 111
- వినుడు ప్రభవవిలయజ్ఞా, ననిరూఢము గాఁగ వీనిరైనై జ మఖలముం
గనిన భవమోహ మొందఁడు, గనుఁ బరతత్త్వంబు నతఁడు శ గతకల్మషఁ డై.
- అని నిర్దేశించి యద్దేవుండు వెండియు. 113
- వ్యక్త మనిర్వాచ్యం బ, వ్యక్తము సుస్థిరము ధృవము శ వ్యాపిత్యధురా
యుక్తము కలితగుణాత్మయ, శక్తి నవద్వారపుర మరసాధ్యము సుండి. 114
- తత్సాధనంబు తద్గత, చిత్సులభత్వప్రసిద్ధిఁ శ జేయుఁ ద్రిగుణసం
పత్సారవంత మది ²గుణ, జత్సువ్రతు లైనవారిచే సాధ్య మగున్. 115
- సంయమివరులార శ సత్త్వరజస్తమో, నామరూఢములు గుణంబు లవియు
నన్యోన్యమిధునత్వ శ మన్యోన్యసంశ్రయ, మన్యోన్యసంకలితానువృత్త
భావ మన్యోన్యోపరజేనాచరణంబు, గలిగి దుర్బోధత్వరగాఢభంగు
లై యుండుఁ దమము నిరయమిత మైనరజస్సుఁ, దన్నియమమున సత్త్వంబునడచు
- శీ. సత్త్వ మడఁగినచోఁ దమశ్శరీర మెసంగు
లోభశోకసమ్మోహనిరద్రాభయములు

- వికృతినుర్తానమాఢ్యపాశపకృతికోప
శాత్రుమాత్సర్యములు తమశస్సంభవములు. 116
- ఉ. పాములుఁ దేల్లెనుం బనులుఁ శ బందులుఁ గుక్కలు మీలుఁ గోట్లెలుఁ
జీమలుఁ గాకులుం గ్రిములు శ జింకలు సక్కలుఁ గొంకసక్కలు
స్తోమలు మ్రాకులుం బొదలు శ నోవులఁ బీడలఁ బొనువారు ముక్
తామసభాగు లట్ల మఱి శ తద్విధజంతువు లెన్ని యన్నియున్. 117
- క. ఇవి తామసంబు లని గుణనివహములోఁ గీడు వాప శ నేర్పునొందు త
ద్వివిధవికృతినిరసనహేతువివేకము గలుగఁగా నరఘోగతి దలఁచున్. 118
- చ. బలమును శౌర్యమున్ మదముఁ శ బ్రాభవమున్ సుఖహస్తిభాగతా
కలనముఁ జెల్పి సేతయును శ గాంక్షయు నొల్లమియుం బ్రసాపముం
గలహము సిర్వ్యయున్ బహువికల్పపుభావలుఁ గామినిజనం
బులయెడ గాఢరాగతయు శ బొంకును నుబ్బు రజగిప్రభూతమున్. 119
- చ. అవి దోలుబామునం గలుగునట్టిజనంబులు నీతు లిట్టి వి
ట్టివి యవినీతు లన్మతిపరటిష్ఠత గల్గి త్రినర్గనర్తనం
బువెరవు నొంది యర్థములఁ శ బొంపిరినోవుచుఁ గామసౌఖ్యవై
భవములఁ గ్రాలుచున్ మనుజుభావనిరూఢతఁ బొల్తు రెంతయున్. 120
- క. రాజసగుణములకుం గల, నైజ మెఱుంగువారు తజ్జరసకవైకృతముల్
ధీజితములు గావింపఁగ, నోజ గలిగి శుభదవృత్తి శ నొందును రెందున్. 121
- సీ. సంతోషమును బ్రకాశతత్వంబుఁ బ్రియమును, నానందమును గరురణాభిరతియు
క్షమయును సత్యంబు శౌచంబు ధృతియు న, కార్పణ్యమును దీక్షితక్షయ సహింస
యును నార్జవంబునరసనూయయును గ్రోధ, రాహిత్యమును నసంగతభతయును
సమత దాక్షిణ్యంబు శ శ్రద్ధధానతయు న, శ్రుంగభావంబు స్మితశారవంబు
- తే. సత్త్వజాతంబు లివి పూర్వరజస్తనంక, లితము లై నట్టివారహంగకృతి నుమత్వ
మర్థతృష్ణ¹ కామార్తి లేకరతులబోధ, భరితులై యార్ధ్యలోకవైరభవముగఁడు.
- క. వినుఁ డాగుణంబు లన్నిటిఁ, గనికొని తత్తదనుషక్తి శ గలుగనివాఁ డ
ప్పనిచే భుజింపఁగాఁబడఁ, డనఘాత్తకులార మ్రింగు శ నతఁ డారాశిన్. 123
- వ. అని చెప్పి యప్పరమేష్ఠి మఱియును. 124
- సీ. వేర్వేఱ యుండవు శ వినుఁడు గుణంబు ల, నోన్యన్యసంకలితంబు శ లగుచుఁ బరఁగు
సంగతత్వమునన శ సంసారయాత్రాప్ర, వర్తనం బొనరించు శ వానిలోన
నెయ్యదిమిగులఁదోతపిచ్చెడజన్యంబు, లొలయుఁ బాయుటయునొరక్కొక్కమాట
గలుగు² దమం బెఱుఁగలి యధికం బైన, స్తోత సుఖోముఖశ్రుతి రజస్సు
అ. పెరిగినపుడు మధ్యసరణి సత్త్వము వృద్ధి, బొంద నూర్ధ్వవృత్తి శ బొందు వీని

1. క. కామార్తి. 2. అ. చతుంబు శీర్కని యధి.

- మును ¹ప్రకారభేదమున నెరింగించితి, నవి ²సదుత్తరంబు ర లనఘులార. 125
- క. స్తోత స్సస ³జీవగమన, హేతు వగుదశావిశేష ర మీగుణమునఁ దా
నీశెనువు నొందు నని కనుఁ, జాతతమతులార కరణ ర మగు నది త్రోవన్. 126
- వ. గుణత్రయగుణగ్రోచుట మే లది గ్రోపువడునట్టివిత్పత్త్యంబు లేకుండునేని.
- క. సాత్త్వికులకు దివము రజో, నుత్త్వకలితవర్తనులకు ర మధ్యభువనవా
సత్త్వముఁ దామసులకు నీ, చత్త్వకరాధోజగంబు ర సంప్రాప్త మగున్. 128
- క. ధర్మార్థకామగోచర, కర్మములకు సాత్త్వికాదిరక ప్రకరవికా
గోర్తులు హేతువు లగు ని, మ్మర్కత కేతద్విహూతి ర కారణము నుఁడి. 129
- క. క్రమమునఁ బ్రాణులు సపా, నము సత్త్వంబును ⁴రజస్సు ర నాకుం జూడఁ
యమినరులార యుదాసము, తమ మిట్టల శ్రుతియు నువిదిరతంబుగఁ జెప్పన్. 130
- క. జపమును దాసము యజ్ఞముఁ, దపమును గర్తృజనచిత్తరదశలను సత్త్వా
ద్యుపహితములగుటనడచుగ, ద్రిపథంబుల సాత్త్వికపుగ్రతియ మే లెందున్. 131
- క. వినుఁ డెక్కు వ దక్కు వ లే, కనయము నెనసినగుణత్రయంబునుజూరే
వినుతావ్యక్తగ బనఁగాఁ, జనుతత్త్వము శివ మచలము ర శాశ్వత మరయన్. 132
- క. సదసత్ప్రకారనిత్యం, బది దానితెఱం గెలుంగునాతఁడు విజ్ఞా
నదశావధూతగుణుఁ డై, యదీనగతిఁ బొందఁ గను నిరరామయపదమున్. 133
- వ. అని యుపదేశించి విరించి వెండియు. 134

—❦— మనోబుద్ధ్యహంకారాదితత్త్వప్రకారము. —❦—

- సీ. అవ్యక్తమునను మరహాత్తత్త్వ ముదయించు, నది బుద్ధి మతి ధృతిరఖ్యాతి సంవి
దుపలబ్ధినామంబు ర లొంది యెందును గని, విని చని కావించి ర విభుత నొప్పు
దాన నహంకారరతత్త్వంబునకుఁ గల్గుఁ, బ్రభవంబు వినుఁడు తరద్భావితాత్మ
కం బై ప్రవర్తించుఁ ర గార్యనీతుల లోక, మఖిలంబు వర్ణత్రయప్రజనితు
- తే. లధ్యయనమును వ్రతమును ర నధ్వరంబుఁ
దపము మొదలైనక్రియ లందుఁ ర దగిలి నడచు
తెల్లఁ దద్వాప్తిఁ జేసియ ర తెల్ల మింత
జగము రంజిల్లు దానితేజంబువలన. 135
- క. వినుఁ జాతత్త్వంబుల సం, జనితము లగు మేదినియును ర జలమును దేజం
బును వాయువు నాకాశము, ననఁగ మహాభూతములు నిరరతిశయమహిమన్. 136
- తే. తద్గుణంబులుసూరె గంధంబు రసము
రూపసంస్పర్శశబ్దముల్ ర రూఢభంగిఁ
బరఁగునవ్యవయములఁ బూర్వృద్ధమనను
గలుగుజంతువు మోహంధరకార మొందు. 137

1:గ. ప్రకారభేదముల నెఱింగి. 2:గ. సదుత్తరంబు. 3:చ. ద్రివివగమన. 4:గ. రజస్సునకుఁజూడఁగ సంయమి.

- క. దీన సకలజంతువులును, లీనము లగు చుండుఁ దమమరలిసన్నానై
ర్యానూనం బగునిర్మల, మానసమునఁ బొరయనీరు శ మహితాన్వితముల్. 138
- క. విషయంబులు సత్వరములు, విషనన్నిభములు సమగ్రవికృతముల
ధిషణాగుణముల నెల్లఁ గ,లుషములుగాఁ జేయు మోహశోభకరము లై. 139
- ఆ. మాంసశోణితాస్థిమయశరీరంబులఁ, దాగు గాఁగ 'లగ్నతలఁచునట్టి
కృపణజనులు వీనిరక్షిండు గానఁగ లేక, చిక్కి... చెడుచు గింత శ నిన్కృ.వంబు. 140
- వ. పండితులు వీనిచేతం జెడ రని పలికి పద్మసంభవుండు వెండియు. 141
- తే. అంతరాత్మ యనంగఁ బ్రాణాదిపంచ,కమును వాఙ్మనోబుద్ధులులఁగొ నిరూఢి
గలుగు నీయప్తకంబు లోశకమున కెల్లఁ, దా నుపాహవకారణత్వము వహించు. 142
- వ. ఇవిధంబునం గనుంగొనుట బోధంబునకు నిధానంబు. 143
- సీ. వినుఁ డహంకారసంరజనితంబు లగుచక్షు,రాదికబుద్ధిగ ద్రిశయములుఁ జూయు
ముఖ్యకర్తేంద్రియములును మనంబును, నేకాదశేంద్రియరూపినక మింక
డిందినందడిఁ బడి శ కుండక యుగ పది, యింపేనిఁ దనవంక శ కీడ్వం జాలు
బుద్ధితత్త్వము గల్గుశుద్ధాత్మకుండు పర,తత్త్వంబు గనుటకుఁ శ దా వలంబి
తే. యనియెఱింగించి మఱియునిర్మలను సజాగడు, స్వేద ముజ్జేదనుండ మరస్వీనంబుట్టు
సధమమధ్యమో త్తమదశరలై సభూత,రాసు లత్యుత్తమములు జరరాయుజములు. 144
- వ. భూతతారతమ్యజ్ఞానంబు మానసియగుటనిట్లు సెప్పితి సభ్యాత్మాదులంజప్పడఁ
దద్వేదిత్వంబు విద్యామూలం బై యుండు నవధానంబుతో వినుండు. 145
- క. అంబర మాది యనిలతే,జోంబుధరలు వరుసతోడ శ సగుంబూరె ద్విత్తీ
యంబుఁ దృతీయంబుఁ జతు,ర్థంబును బంచమము భూతతత్తి య స్లుండున్. 146
- వ. అధ్యాత్మాదులు భూతాధిష్ఠానంబులు గావున భూతంబులము న్నుపవ్యసించితి. 147
- సీ. శ్రోత్ర మధ్యాత్మంబునూరె శబ్దం బధి,భూతంబు దిశలు ప్రబుద్ధులార
యధిదైవతము చర్మ శ మధ్యాత్మ మందలి,సంస్పర్శ మధిభూతసంజ్ఞకంబు
దానికి నధిదైవతంబు విద్యుత్తు నే,త్రంబు దా నధ్యాత్మకంబు రూప
మధిభూత మాదిత్యుఁ శ డధిదైవతము జిహ్వ,యధ్యాత్మకము రస శ మారయంగ
తే. దానియధిభూత ముడుపతితదధిదైవ,తంబు ఘ్రాణ మధ్యాత్మంబు శ దలంప గంధ
మంచితాధిభూతము తదీయాధిదైవ,తంబు మారుతపండువీరద్వజ్జనములు. 148
- వ. ఇది బుద్ధీంద్రియప్రపంచంబు. 149
- సీ. పాదపాయూపస్థరపాణివాగ్వర్గంబు, కర్తేంద్రియములు సరత్కర్ణులార
యధ్యాత్మములు వాని శ కగునధిభూతముల్, గంతవ్యమును విసర్గమును శుక్ర
మును గ్రమవృత్తిమై శ వినుండు కర్తవ్యవ,క్తవ్యంబులును సధిరదైవతములు
బభ్రుమిత్తప్రజానపతిశక్రవహ్నులు, మఱి యహంకారంబు శ మనసు బుద్ధి

తే. పూజితాధ్యాత్మకము లభిరభూతవృత్తి
నెలయు నభిమాన ¹మంతవ్యరములును నిశ్చ
యంబు నధిదైవతము ²రుద్రుఁ డమృతకరుఁడు
బ్రహ్మ మిది వేదవాక్యనిర్ణయము తెఱఁగు. 150

ఆ. ఇట్లు బలియ నెఱిగిరి యింద్రియంబులనింద్రియార్థము లనుభూతరసార్థమును దె
మల్చి చిట్ల కుండ ర మనసున నొదిగించు, టనఘలార భవనిరరాసకంబు. 151

వ. అని నిర్దేశించి నీరజాసనుం డాసంయమివరులతో సూక్ష్మభావత్వసంపాదినియు
శివయు నగునివృత్తి తెఱం గెఱింగించెద ననుమాట మున్నాడి యిట్లనియె. 152

నీ. కమతంబు దనయంగరకముల నెట్లట్లు కా, మముల విద్వాంసుండురమరలఁ దివుచుఁ
గామంబుల మరల్యుఁగ నోపుగీరుండు, విరజస్కుఁ డై ముక్తి తెరువు గాంచు
నింద్రియంబులు పదిరియింటిని గుదియించు, తెక్కుడువెర వదిర ల్లాంధనముగ
నాత్మాన్ని వెలుంగుభూతావలి నాత్మ గాం, చిన సూక్ష్మతత్త్వదర్శనము గలుగు

తే. భూతపంచకజలధి గోరగాతిశోక, సహితభోగలవాంశకాశ్రయము దీని
విభులు కాముండుఁ గ్రోధుండురవీరి గెల్వ, వచ్చినప్పడ యది గడరవంగవచ్చు.

ఆ. మనసు మనసునంద ర మడఁచి యాత్మని నాత్మ, యంద కాంచునట్టిరయతఁడు సర్వ
విదుఁడు సకలభూతరవితతియందును దనుఁ, గనుచు నుండు నిర్విరకల్పకముగ. 154

తే. ఆత్మతత్త్వ మేకంబ దీరపాంతరములఁ
³గలుగఁ జేయుప్రదీపంబురకరణి నావ
హించు రూపాంతరముల నరయ్యెలమియును బు
ధుండు గనుఁగొని బ్రమయక ర యుండు నొకట. 155

తే. ఆపరంజ్యోతిపేళ్లు లరర్థముండు వరుణుఁ
డనిలుఁ డగ్ని సోముండు విష్ణుఁ ర డజుఁడు శివుఁ డ
నంగఁ బరఁగుశబ్దములు సరస్వతులు దానిఁ
బ్రయతు లయి భజియింతురు ర నియతులార. 156

వ. అని చెప్పి యచ్చతురాసనుం డమృతసనీయులతో మఱియు నిట్లను ధర్మంబునకు
నహింస లక్షణం బధర్మంబునకు హింసయు దేవతలకుఁ బ్రకాశత్వంబును
మనుష్యులకుఁ గర్మంబును నాకాశంబునకు శబ్దంబును వాయువునకు స్పర్శం
బును జ్యోతిస్సునకు రూపంబును జలంబునకు రసంబును బృథివికి గంధంబును
భారతికి శబ్దంబును మనంబునకుఁ జింతయు బుద్ధికి వ్యవసాయంబును దదీయ
మహాత్మ త్వస్వరూపంబునకు ధ్యానంబును నవ్యక్తంబునకు ⁴సాధుత్వంబును
యోగంబునకు ⁵బ్రవృత్తియును జ్ఞానంబునకు సన్న్యాసంబును లక్షణంబులు
లక్షణజ్ఞానంబు పరతత్త్వపరిజ్ఞానంబునకు హేతుభూతంబు. 157

1. గ. సకల్పమును 2. గ. వేదయమృతరి. చ. గ నఁగఁ జేయు 3. చ. సమత్వంబును. 4. క. చ. ట. వృత్తంబును

ఆ. జ్ఞానపూర్వ మైశ్వరసన్నానకలసంబు, పరమగణి నొసర్చు ర భవ్యులార
ద్వంద్వరహితం డైశ్వరని జరామృత్యుని, స్తరిణకరణ మైశ్వరసర్గ మొందు. 158

—❧— అవ్యక్తనామతత్త్వనిరూపణసంకారము. —❧—

సీ. అవ్యక్తనామకంబగుతత్త్వ మరయ స, లింగంబు పురుషుం డతలింగుం డతడు
క్షేత్రంబు నెఱుంగుటకేత్రజ్ఞుడనఁ జను, క్షేత్రంబు నాంగఁ బ్రశక్యనియసంగ
నవ్యక్తమునకునామాంతరంబులుగుణ, ప్రభవమాతత్త్వనూత ప్రభువుగుణము
లెఱుంగవు చేతనాహీనముల్ గాన య, య్యంతరాత్మ్యంబు తన్ని శ్రీమృప్రపంచ

ఆ. మెఱుంగు నిట్లు లగుట ర యెఱిఁగి గుణముల, విడిచి నిలిచి తత్త్వరేణి యంత
రాత్మ వేశనమున ర నచలనిరామయా, వ్యయపదంబు నంగు ర నసంఖ్యులార. 159

వ. అని వెండియు.

160

సీ. జ్యోతిస్సులందు వరద్యుండు రవి భూతంబు, లంగ దగ్గి నరుండు నిరద్యులఁ బ్రభావ
సావిత్రి దేవతానమితిఁ బ్రజాపతి, ఘనుండు నేదముల ముఖ్యులగు ప్రణవ
మనిలచయమ్మునఁ బ్రాణ¹మగ్ర్యముఁగద, ములకు గాయత్రి యరగ్గలముపనువు
లకు మేటి యజ మఖిలచతుష్పదములకు, ధీనువు మిక్కిలి ర నానందపులకు

తే. బ్రాహ్మణుండు వరిష్టుండు ర పక్షులందు, శ్యేస మధికంబు యజ్ఞవిరభాసముల హు
తంబు పెద్దయుగములఁ గ్రృతంబు మేలు, భాగనగ్గముగోన నురత్తనుము పసిడి.

సీ. యవ లోషధులలోన ర నన్నంబు భక్ష్యభోజ్యములందు జలము పీతయములగోన
నమరాచలము పర్వతములలో బ్లక్షంబు, తరువులలోన నూర్ధ్వంబు దిశల
జాహ్నవి నదులందు ర సాగరంబు సరస్సు, లందు గృహస్థత్వ ర మాశ్రమముల
నెక్కు డారయ నెక్కు ర డేను బ్రజాపతు, లం దచింతాత్మకుం ర డైవయట్టి

తే. విష్ణుం డెక్కుడు నాకంఠైవనిండు తెలియ, నీశ్వరుండు దేవతావలి ర కెల్ల నెక్కు
డతడు నానేననఁగ విష్ణుండనఁగ వస్తు, వొకడ మూర్తిత్రయంబుననల్లసిల్లు.

క. నెఱయఁ బ్రధానపదార్థము, లెఱుంగుట పరిబోధమూల ర మెఱుకల కెల్ల
మెఱుం గిడుట మమ్ము మువ్వర, గుఱుకొని యొకఁడుగ నెఱింగిరకొనుట దలంపన్.

క. దివసము రాత్రియునుం బొరి, బ్రవర్తనముఁ బొందుచుండురపగిదిని సుఖసం
భవదుగిఖజననములు జం, తువులకుఁ గలుగు వల దుబ్బ ర ²దురపిల్లంగన్. 164

తే. పొదలుఁ దఱుంగుటకై పొడ ర ³పొదవుఁ బడుట

కై ⁴కడను జేరు బాయుట ర కై జనించు

బాలియుటకు నై సుఖంబును ర బొందు దుగిఖ

మందుటకు నై పదార్థము ర లఖిలములును.

165

క. జ్ఞానము సవిశేషస్థితి, దానికి నాశంబు లేదు ర దానిఁ దెలియుట

మానాహంకృతిమమతలు, మానిననిర్మలుండు మోక్షమార్గముఁగాంచున్. 166

1. చ. మాదాను. 2. జ. దురపిల్లంగన్. 3. జ. పెదుగు. 4. కడుం జేరు.

వ. అని వివరించి యునమంచితాచారులతోడ నాశ్రమప్రకారంబు లెఱింగించెద
నని పలికి యిట్లని యుపన్యసించె. 167

సీ. గురునకుఁ బ్రియహితకరుఁ డఁగు వేదాధ్యయన మొనరించుచు ర¹ నశన మమల
భిక్షు ² నొనర్చుచు ర బిల్వపలాశదం, డములలో నొకటి ధార్యముగఁ జేసి
స్నానశీలుఁడు బ్రహ్మచర్యపరుఁడును, నియమి తేగదియుఁడును ర నిత్యశుచియు
యజ్ఞోపవీతియు ర సబహుభాషియు మేఘ, లాఘ్యండు నై శయనాననప్ర

తే. చారవిధములు సముచితార³ చరితములుగ, సత్యధర్మనిరూఢుఁ డై శాంతి గలిగి
వేల్కి యిరు స్రాస్త్య నడపుచుఁగల్గవంపుఁ, బనుల. కెలయక వ ర్తించు ర బ్రహ్మచారి.

సీ. అర్హప్రకారనరనూన ర్తనుఁ డఁగు, నిజదారనిరతండు ర నిర్మలప్ర
చారుండుఁ బగవయశ్శిష్యుండు సతిభిశి, స్టాశియు శుక్లవస్త్రాన్నివృతుండు
శక్త్యనుగుణదానశశాలియు నచపలేగ, ద్రియుఁడును శుచియు మైత్రీపరుండు
స్వాధ్యాయశీలుండు ర నద్యశనిష్ఠుండు, నై యాజనంబు నరధ్యాపనంబు

ఆ. శక్యమైనఁ జల్పి ర తను గల్గి నత్పత్ని, గ్రహ మొనర్చి మిత్తు ర లహితు లనక
మాట కార్యమునను ర మధ్యస్థుఁ డై గృహ, స్థుండు నడచు దురితరదూరుఁ డగుచు.

సీ. గ్రామంబు దొటఁగి యరరణ్యస్థలంబునఁ

బర్ణశాలావాసరపరత నొంది

స్నానతంత్రము రెండుశసంధ్యల నడపుచు

బహ్మచర్యవ్రతభాసి యగుచుఁ

బూరిపంటలు ఫలంబులు మూలములు శాక

సముదయంబును నశనముగఁ గొనుచు

నజనంబు వల్కల ర మంబరంబుగఁ గొని

శయనకృత్యంబు భూశస్థలి నొనర్చి

తే. యతిభులకు నెడ మిచ్చి యారహారములను

ధక్తి నాత్మీయములలోనఁ ర బంచి పెట్టి

యధ్యయనహోమశీలుఁ డై ర యన్నియింద్రి

యముల గెలిచి వానప్రస్థుఁ ర డతిశయిల్లు. 170

క. ఈమాఁ డాశ్రమములలో, నేమిట వ ర్తించువారరలేనియు ముక్తిం

గామించినఁ జొరఁ దగు వి, ద్యామూలాచార మైనరయత్యాశ్రమమున్ . 171

సీ. సర్వభూతదయానురంపంబు గలిగి య, తీతవస్తువులఁ జింతింప కెడ న

నాగతంబులమీఁద ర నాన సేయక వర్తమానలబ్ధము లుపేక్షానిరూఢిఁ

గూర్చు చంగంబులఁ ర గూర్చ మెట్లట్ల యిం, ద్రియముల లోనికిఁ రదిగి చికొనుచు

సముచితకాలభిరతౌచర్య దొరకొన్న, యంతన నిజదేహాయాత్ర నడపి

1. చ. నన్న మమల. 2. చ. జరించుచు. 3. గ. చారములుగ, నాచరించుచు స్త్రీజనశత్యాగ మొంది, వ్రేల్చి.

తే. గ్రాస మాచ్ఛాదనంబు దరక్కంగ నెవ్వఁ, డర్థి నెయ్యది యిచ్చిప ర నంద కేక
వారభోజి యగుచు సమరస్కారసఖ్య, నుతినిరాకృతిరహితై డైర యతి నెలుంగు.

క. అనసూయయు నక్రోధం, బును దమమును బ్రహ్మచర్యమును ఋషాభావం
బును సత్యంబు నపై శున, ము నహింసయుఁజూరె యతికి ర ముఖ్యవ్రతముల్. 173

తే. వృక్షమూలనదీతీరవిజననిలయ, వినిసగిరిగుహనిత్యవిని క్షదేవ
సదనవాసి యై కాటిల్యో¹ సాధ్యవస్తు, సంపదసము లుడిగి యతి ర సంపరించు.

క. తనమేలు ప్రకాశింపక, తనుఁ గనుఁగొనునట్టిజను లురదాసీసతమై
నునికికిఁ దగియెడుచందం, బున వ ర్తించుయతి సర్వరము క్తత నొందున్. 175

వ. అని యెఱింగించి మఱియును. 176

సీ. సన్న్యాస మనఁ దపశ్చరణంబు పేరు తి, పోజ్ఞానము క్షేపరబుద్ధులై స
జనము లచింత్యం బభజర మమృతంబు నా, వెలుగుతల్ ద్విము గండు ర పీతి తామ
సము నవధూతరారజనము నై శుద్ధస, త్వాశ్రయం బగుచ్ఛాదనయంబు గలుగు
వారు తపోవృత్తిరవలన నుజ్జేమమా, ర్గంబున నడచు రేరకత్వభోభి

తే. మహితనానాత్వ మనఁగ సరమ స్తభూత
సముదయస్థ మై యున్నతర త్వము ప్రకాశ
మగుట నఖిలగతులఁ దోచునవిధంబు
గలుగుబుధుఁడు నిర్వృంద్యుఁ డై ర కాంచు ముక్తి. 177

వ. అవ్యక్తప్రభవంబును బుద్ధిస్కంధంబును సహంకారవిటపంబును మహాభూతో
పశాఖంబును నింద్రియకోటరంబును సంతతాశాపల్లవంబును శుభశుభఫలం
బును నై సంసారవృక్షం బొప్పు చుండు. 178

క. జ్ఞానాసి నది నజకి యభి, మానాహంకారదూరమతి యగుపురుషం
డానంత్యము ప్రస్ఫుటముగఁ, గానంగా నేర్చు విగతరకల్మషులారా. 179

ఆ. నిమిష మైనఁ బరమనియతి నాత్మని వాత్స
యంద కనినఁ దెలివు ర నారఁ బడసి
బోధమహితమునులరపొందునవ్యయగతిఁ
బొందఁ గండ్లు ప్రకృతిరపొందు దొఱగి. 180

ఆ. పరమనియతి యనఁగఁ ర బ్రాణసంయమనంబ, యది క్రమాభివృద్ధి ర సలవరింప
గాఁ బ్రసాదసిద్ధి ర గలిమి ధ్నువం బవ్వి, శేషకలన మిష్టరసిద్ధిఁ జేర్చు. 181

క. అవ్యక్తతత్వజాతము, భవ్యము సత్త్వంబు దురితరంకహారం బై
యవ్యయ మమృత మనింద్రియ, భావ్యం బగుత త్వ మొందఁర బ్రా కగుఁ జుండీ.

వ. కావున. 183

తే. సత్త్వభావనకంటె, బ్రహ్మ స్త మైన, కృత్య మరయంగ లే దగ్గు, ర నిత్యవస్తు

సమ్యగధిగమసిద్ధికి శ సంయమప్రసిద్ధు లాగమతంత్రప్రసిద్ధులార. 184
క. వినుండి సత్త్వస్థుఁ బురుషుఁ, గనుఁగొను టనుమానకలనఁ శ గాని మనము ద
క్కినఁజేఱఁ గేమిట నై నం, గనుఁగొనియెడ మనుట వెరవు శ గా కుండుఁ జూడీ.

సీ. ఇ ట్లగు శు ట్లనియెడరేని సత్యంబు, సంతోషమును నహింసయును ధృతియు
క్షమయు నార్జవమును శ సన్నాహమును బరి, త్యాగంబు విజ్ఞానశయోగదశయు
సాత్త్వికంబులు గానతత్త్వవిజ్ఞానము లీ, యనుమానమునఁ బురుషాధిగమముఁ
బడయుట యొప్పెఱుపదమండ్రు సత్త్వంబుఁ, బురుషుండు నొకఁ డనుబుద్ధి గొంద

తే. తార్య లూఁదుదు ర శ్లేల శ యగు నుదుంబ

రమున మశకమ్ము వారి మీఠనము వసించు

నట్లు సత్త్వంబునం దంతరాత్మఁ డుండుఁ

గాక యనియెడివారు పెరక్కండ్రు గలరు.

186

వ. అనిన విని యమ్మును లమ్మహితాత్మునితో ధర్మంబు లనేకవిధంబులు వీనిలో నెవ్వం
డెయ్యది యవలంబించె నదియ వాఁడు మే లను నే మన్నింటిమీఁదనుం బరఁగిన
బుద్ధులు గలిగి యనిశ్చయదర్శనల మఱు యుండుదు మిది ప్రధానానుష్ఠేయం
బని యుపదేశింపవలయు సత్త్వపురుషసంబంధప్రకారంబును బ్రస్ఫుటంబుగా
నెఱింగింపు మనుటయు వారికి వారిజాననం డి ట్లనియె.

187

—❦— సత్త్వం బవశ్యానుష్ఠేయంబుగా నిరూపించుట. ❦—

సీ. సకలధర్మములలో శ సర్వభూతాహింస, మేటి యహింసానశమేతుఁ డైన
వానికి నుత్తమశ్చానోదయం బగు, నది మోక్ష మొనరించు శ ననఘులార
కోరికమెఱుఁ గర్తృకారి యయ్యెడువాఁడు, పొందు గతాగతంబుల ఫలాభి
లాషంబు లేక నిర్దోషత మే లాచ,రించిన ముక్తి సిరద్ధించు వినుఁడు

తే. విషయి పురుషుండు సత్త్వంబు శ విషయ మిట్లు

భోక్తృభోజ్యత్వసంబంధమునఁ బాసంగి

యుండియును బద్ధపత్రపయోలవంబు

కరణి నతఁడు తత్సంగంబుఁ శ బారయ కుండు.

188

క. సత్త్వము ప్రదీప మాపర, తత్త్వముఁ గాంచుటకుఁ గాన శ తత్సాధనతా

¹తత్త్వము వదలక చిత్తసుఖత్వాకలిత మగునెలపురగండ్రు కృతాత్మత్. 189

చ. అది సదుపాయ మెందును నురపాయసమగ్రత లేమి సేర్ప ద

భృతయము దూరమార్గమునఁ శ బొందెడుభద్రము వాహనాభ్యుదయ

నది నెఱి నుత్తరించి కనునందము నొసహితుండుఁ గాంచునొ

ప్రిదము విసాధనం డయినరబే లెటు లొందఁగ నేర్పుఁ జెప్పెఁడా.

190

౩. ఇట్లు లగుట యెఱిగిరయెఱిగియేనియును నెఱుంగ కేని బలిమితొచ్చు గడిగి

చేయుపని ఫలంబు శిద్ధింప కుండుట, కొలఁది బోక నుపిభరములును గలుగు. 191
 క. స్థలపథమున బోతమ్ము, స్థలమార్గమునందా వాహనము వినియోజ్యం
 బులు గా విమ్రేయి సాధన, కలనవిభాగజ్ఞుఁ డై పఁత గడచు నుతిముల్. 192
 వ. అని చెప్పి. 193

తే. తటినఁ దగ నుత్తరించునంతకును బోత
 మాదరించి త కొల్లనియట్టు పురుషు
 దర్శనము సంభవించునంతకును సత్త్వ
 మూఁది పిదపఁ దత్సంబంధ శ్ర ముడుగుఁ డనియె. 194

వ. ఇట్లుపదేశించి మఱియు నిట్లను నవ్యక్తంబుగూఁగంబు నుపాత్తిత్త్వంబు మహా
 త్త్త్వగూఁగం బహంకారం బహంకారగూఁగంబులు నుహోభూతంబులు నుహో
 భూతగూఁగంబులు శబ్దాదు లం దాకాశగంబునకు శబ్దగంబు గూఁగంబు వాయువునకు
 శబ్దస్పర్శంబులు గూఁగంబులు తేజస్సునకు శబ్దస్పర్శసూపంబులు గూఁగంబులు జలంబు
 నకు శబ్దస్పర్శరూపరసంబులు గూఁగంబులు పృథువికి శబ్దస్పర్శసూపరసగంధం
 బులు గూఁగంబులు శబ్దంబు మృదుఖరాదిబహువిధభేదంబులు గలిగి యుండు
 స్పర్శంబు శీతోష్ణముఖ్యవివిధప్రకారంబులం బరఁగు రూపంబు శుక్లకృష్ణ
 ప్రభృతినానావిధంబులం జను రసంబు మధురతిక్తాదిప్రచురభంగుల నడచు
 గంధంబు సురభిత్తిష్ణప్రముఖానేకవిశేషంబుల వర్తించు నిట్లు పఁక్తుచందంబులం
 జెల్లువిషయంబులతెఱం గెఱుంగుట వానిఁ దొఱంగుటకుం దోడ్పడఁ జాలు
 నని చెప్పి వెండియు. 195

ఆ. భూమిముఖచతుష్కరమునకంటె దివి యహం, కారతత్త్వ మంతరకంటె దాని
 కంటె బుద్ధి బుద్ధికంటె బ్రకృతి యెక్కు, డన్నిటికిని బురుషుఁ శ్ర డధికుఁ డరయ.

క. భూతములతారతమ్యము, చేతోగత మైనయట్టిశిష్టజనము ప్ర
 ద్యోతితుఁ డగుపురుషుఁ గని ని, రాతంకావ్యయపదంబు శ్ర ప్రాప్తింపఁ గనున్.

సీ. పంచభూతంబులఁ శ్ర బరఁగింపఁ గుదియింపఁ, జాలుదక్షత వాని శ్ర నేలుప్రభుతఁ
 దనరు మనంబు రశధ్యముల సారథి యెట్టు, లట్టింద్రియంబుల శ్ర నాఁగ నడప
 నదియ వలంతి భూతాత్మకంబును బుద్ధి, సన్నాహమును మనశ్సారథికము
 నింద్రియాశ్వము నై నరయ్యాడ్యరథంబున, నభిమతగతి సంతరరాత్తుఁ డెందు

తే. నెలమివర్తించునిట్లుగూఁటెఱుంగుబుధుఁడు, ఘోరసంసారమోహవారగురకులోను
 గాక నిర్గుణపథమునఁ గ్రాలి కను ని, రామయము నవ్యయంబును శ్ర నగుపదంబు.

వ. అని పలికి మఱియును. 199

క. శరనిధితరంగలభంగిం, బొరిఁబొరి నవ్యక్తమునన శ్ర పుట్టు నడంగు
 సురనరధరణీరుహముఖ, చరాచరానేకభూతజాలము లెల్లన్. 200

క. అవ్యక్తాదికసకలము, నవ్యయుఁ డగుపురుషుఁ డాశ్రయంబుగఁ బరఁగు

- సువ్యక్తంబుగ నిది గను, భవ్యులు వడయుదురు మోహరబంధవిముక్తిన్. 201
- క. వినుఁ డక్కనుటకు మూలం, బనఘం బగుతపమ యగుట శ నతినిష్ఠఁ దపో
ధనసమ్యగ్విధసముపా, ర్జనం బవశ్యంబు వలయు శ సన్నతులారా. 202
- సీ. భూరితపంబునఁజూరె ప్రజాపతుల్, బహువిధసృష్టినిరవ్యహానిపుణు
లైరి వన్యంబు శ లాహరంబులుగఁ దప, మాదరంబునఁ జేసి శ కాదె మునులు
కాలత్రయంబు లోక త్రితయంబును, గాంతురు విద్యల శ శౌరవంబు
లోదవుఁ దపంబున శ నొండువిధంబులఁ, బడయంగ రానియెక్కుడుపదంబు
- తే. లచ్చ మైనతపంబున శ వచ్చుఁ బడయ, బ్రహ్మవధమద్యపానాదిరపాతకంబు
తెల్లఁ గాయుఁ దపశక్యతి శ నిధతపము, పేర్చి సర్వభూతంబులుఁ శ బ్రీతిఁ బొందు.
- క. మమతాహంకృతినహితత, పమునఁ బ్రజాపతినమిపభవ్యపదము సం
యమి వొందు నిందు సందేహ మొకింతయు లేదు నిర్మలతాత్మకులారా. 204
- క. మమతాహంకారవిము, క్తము శుద్ధము నై నయచలితధ్యానముతో
సమవేతం బగుతపమున, యమి గను సకలోత్తరావ్యయపదప్రాప్తిన్. 205
- ప. అని చెప్పి వెండియు. 206
- క. తమము రజస్సుఁ దొఱఁగి స, త్వమునన రమియించి యగుణతత్త్వము గనిన
త్త్వమును దిగవిడుచు వైరా, గ్యమహితుఁ డగు మునివరుం డరకల్మషులారా. 207
- క. పరమం బనంగ వేదాం, తరహస్యాత్మత వెలుంగుతత్త్వము నిక్కం
బరయఁగ తే త్రజ్ఞుఁడ యను, పరిణతి గలయతఁడు సర్వపదవిడుఁడునుఁడీ. 208
- క. వృత్తివిశేషమునఁ జనిన, చిత్తమువెనుకఁ జని యందుఁ శ జేర్చి మనసు దా
నెత్తెఱఁగునకుం దివియమి, యుత్తమపురహస్య మండ్రు శ యోగమున మునుల్.
- క. వినుఁ డవ్యక్తాంతం బగు, పని యెల్ల నవిద్య నొలయు శ బంధము మమతం
బనుపడిన మృత్యు వమృతం, బనఁ జనునది నిర్మమత్వ శ మారఁ గలిగినన్. 210
- సీ. కర్మముల్ మేలండ్రు శ కర్మతత్పరులు బు, ధ్ధాత్తులు విద్య వశ్యత నుతింతు
రవి షోడశవికార శ యగుమూర్తిఁగల్పించు, నది నిత్యుఁడగ్రహ్యుఁడనవెలుంగు
పురుషునిఁ ¹దోషించు శ నరయంగఁ గర్మమ, యత్వంబు లేమి విద్యామయత్వ
మతనికి నైజ మై శ యతిశయిల్లుట శ్రుతి, సాటు నిత్యైఱఁగునుశ్శాన మేమ
- తే. హత్తునకుఁ గల్గి యుండు నరయ్యార్యవర్యుఁ
డఖిలసంకల్పములఁ బాచి శ యాత్మ నాత్మ
యంద కాంచి యనామయ శ మజర మమృత
మనుపదమ్మఁ బ్రాపించు గృతాత్మలార. 211
- ప. ²(అని యిట్లు కమలగర్భండు.) 212
- శ. జ్ఞానపరినిష్ఠితాత్మకు, లైనవిముక్తిపదనిర్ణయజ్ఞులచే న

1. క. దోషించు. 2. ఈవచనము పెక్కిటఁ గానరాదు.

- మూనిత యగుగతి యిది ¹క, రానుగతివిరక్తజనసమంచితసుండీ. 213
- వ. అని నిశ్చేషించి వెండియు. 214
- క. కోరికలకుఁ జొరక యసం, గారూఢత గలిగి యెల్లరయంగును సమతం
గూరినచిత్తంబులు గల, సారాత్మకు లీపథమునఁ ర జనుటకు శక్తుల్. 215
- క. చెప్పితి సర్వంబును నీ, ²చొప్పన నడవుఁ డెడ నొండు ర సారసీకుఁడు మీ
రొప్పెడు తెరు విధి దీనం, దప్పదు పరమపదసిద్ధి ర ధార్మికులారా. 216
- క. అని యిట్లు కమలగర్భుఁడు, మునులకుఁ దల్లిోపదేశశమును జేసిన వా
రనవద్యసమాధికు లై, యనితరనులభ మగుసౌఖ్య ర మంగిరి వత్సా. 217
- వ. అని పలికి గురుం డాశిష్యునితోడ. 218
- క. నీవును నివ్యాక్యంబులు, భావంబున నెలవుకొలిపి ర ³పరమసమాధి
(శ్రీ) వాటింపుము నిత్యప, దావాప్తి ఫలించు నీ కరనాయాసమునన్. 219
- క. అని గురుఁడు ప్రబోధించిన, మనమునఁ జెలి వొంది తత్సరమంచితమార్గం
బున నడచి పొందె శిష్యుం, డనామయం బజర మమృత ర మనియెడిపదమున్. 220
- చ. అని వసుదేవసూనుఁడు సరమాదరమేదరచి త్రవృత్తిఁ జె
ప్పిన విని వారియుల్లములరపెం పిటు లుండున వార లెవ్వరో
వినుటకు నాడుడెందమున ర వేడ్క జనించె నెఱుంగఁ జెప్పవే
యనుటయుఁ బాథుమోముఁ గృప ర నమ్మహితాత్ముఁడు సూచి నవ్వచున్. 221
- క. అనఘ విను మే గురుఁడ నా, మనంబు శిష్యుండు విమలమానస నీపైఁ
బనుపడుప్రీతిం జెప్పితి, ననితరనులభాతిగుహ్య ర మగునిష్పదమున్. 222
- క. విమలము నచలము నగుచి, త్తము నాడెన నేకభక్తితత్పరముగఁ జే
యుము నిత్యము నీయధ్యాత్మము ననుసంధింపు పాసెదవు దురితములన్. 223
- క. సమరమునప్పుడు నీ కీ, యమృతపదప్రాప్తిహేతు ర వగుసమ్యగ్బో
ధము వివరించితి నచలత, రమింపు మిం దెవుడు శమధురరాధుర్యుడవై. 224
- వ. అని యిట్లు కృష్ణుండు జిష్ణున కధ్యాత్మవిద్య వివరించె నని చెప్పినఁ బరమగురుం
డును విశిష్టశిష్యుండును నగునప్పురుషవరులు మఱియు నెవ్విధంబునం బ్రవర్తించి
రాకర్ణించుకొతుకంబు నామనంబున నెనకం బెసంగెడు మునీంద్ర యెఱింగిం
పవే యని యడుగుటయు. 225
- చ. పరమదయావిధేయ పరిపాలితవేదకలాప ⁴పక్ష్యని
ర్భరశమసూక్ష్మతాతనువిభాసిత పన్నగతల్పభూషణా
దరభరితా పవిత్రపదరతామరసన్నరణా పరాపర
త్వరహిత పద్మజాదిసురరవందిత పశ్చిమనాశనందితా. 226

క. వినుతచతుర్వర్ణ కసం, జనకముఖభుజోరుపాద శ సంవిదభేదా
మునిహృత్కమలమరాళా, జననమరణహరణచరణశసరసిజలీలా.

227

మాలిని. పదనమదమరాలీ శ భక్తసంపోషశాలీ
విదళితసురవైరీ శ విశ్వలోకై కధారీ
మదరహితహితైషీ శ మాన్యయోగప్రతోషీ
సదవనపరచిత్తా శ సర్వనిర్మాణవేత్తా.

228

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి
తిక్కనసోమయాజి ప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభారతంబునయశ్వమేధపర్వంబు
నందు ద్వితీయాశ్వాసము.

229

హరిహరనాథాయ నమః.

శ్రీ మ దాంధ్ర మ హా భా ర త ము

అశ్వమేధపర్వము, తృతీయాశ్వాసము.

నగసుతాత్వమహితవి
ధానుతశశ్వల్లసల్లతావేష్టనహే
లానిత్యశాడ్వలతరు
త్వానుగుణఫలప్రదత్వ ర హరిహరనాథా.

1

— తాను ద్వారక కరుగవలయు నని యర్జునునిఁ గృష్ణుఁ డడుగుట. —

వ. దేవా వై శంపాయనుండు జనమేజయున కి ట్లనియె నట్లు ఘల్లును నఘల్లువిద్యా
విశారదుం జేసి శౌరి యతనితోడ. 2

క. నాచి త్తము వసుదేవునిఁ, జూచుట గోరియును నీవు ర సునునోప్పస్త్రీ
జూచి యనుమతి యొనర్చుట, వేచినయది నన్నుఁ బుచ్చునో ద్వారకకున్. 3

చ. అనవుడు నక్కిరీటి దగ ర నయ్యదువంశవరేణ్యుతోడ ని
ట్లను నటులేనిఁ బో వలయు ర హస్తీపురంబున కిఁజైలంగు సె
ప్పిన నిను ధర్మనందనుండు ర ప్రీతిగ సందుల కన్ని పుచ్చు న
య్యనుమతి గల్లునట్లు దగ ర నాడెద నవ్విభుపాల నచ్యుతా. 4

వ. అనిన విని దామోదరుండు దారుకు రావించి రథంబు పూన్పు మని నియోగించెఁ
దదనంతరంబ ధనంజయుండు దమతోడం జనుదేరం దగుపరివారంబు సమకట్టం
బడవాళ్లం బనిచె నొక్కింతసేపునకు దారుకుండునుం దే రాయితంబు సేసి తేరం
బడవాళ్ళునుం బరిజనంబుల సన్నద్ధులం గావించి సన్నిహితుంజేయ నాకృష్ణార్జు
నులు ప్రయాణోచితాలంకారాలంకృతు లై రథం బెక్కి. కరినగరంబుపథంబు
గైకొని చనునమయంబున. 5

5

సీ. వినయ మారంగ గోరవిందున కి ట్లను, గాండీవి దేవ నీరకరుణఁ జేసి
కారవసైన్యసాగర ముత్తరింపంగఁ, గంటిమి గురుభీష్మకర్ణముఖ్య

దుర్జయవీరుల ర నిర్జించితిమి నీవు, శాత్రవయోధుల ర సమయఁ జేయ
వెనుక నేము జయంబుగొనుచు వచ్చితిమి తే, జంబును బేరు సౌఖ్యంబు నతుల
తే. మైనభవదీయసుప్రసాదాతిశయము, కతనఁ బడసితి మప్రతిహతమహాధి
రాజ్యసంపూజ్యఁ డయ్యె ధర్మజుఁడుసంశ్రి, తాభిరక్షణ ప్రతినిరరతాంతరంగ. 6

క. నీమహిమ మాగడఁ గొలఁదియె, దామోదర విశ్వసంవిరధాతపు భవదీ
యామలతేజమ యగ్ని, ఘోమము కాలాత్మకత్వశోభివి కృష్ణా. 7

క. భవదీయశ్వసము వా, యువు సీక్రోధముఁ బ్రసాదరయోగంబును మృ
త్యువు లక్ష్మీయు నీవలసన, యవుఁ బ్రీతియు మరణమును మరహానందంబున్. 8

క. స్థావరజంగమమయజగ, దావిర్యావస్థితిక్రియావిలయంబుల్
నీవలసన యగు చుండును, భావాతీతుఁడవు సర్వరపతివి ముకుందా. 9

వ. అని వెండియు. 10

—❦— కృష్ణార్జును లింద్రప్రస్థముననుండి హస్తినాపురంబునకు వచ్చుట. —❦—

క. నారద దేవలకౌశిక, పారాశర్యాదిమునులరపలుకుల భీష్మ
దారవచనముల నిను నఘ, దూరా యే నెఱిఁగి యుండురదును సకలముగన్. 11

వ. కావున. 12

క. నావలనికరుణపెంపున, నీవు ప్రసాదించినట్టిరనిరవద్యకవి
ద్యావిస్తారంబున దృఢ, తావిశదమతిఁ రమించెదం గ్రతువురుషా. 13

వ. అని యిట్లు సభక్తికంబుగా సంభాషణంబు సేసిన వాసుదేవుండును వితతా
దరవాక్యంబుల సభినందించె నప్పరుషవరు లట్లు సల్లాపంబులు సేయుచుం
బోయి తమరాకకు సమలంకృతం బైనసామజపురంబు ప్రవేశించి ధృతరాష్ట్ర
మందిరంబున కరిగి యక్కురువృద్ధుని గాంధారినిం బ్రణామవినయవిశే
షంబులం బ్రీతులంజేసి కుంతీసమారాధనం బొచరించి విదురధౌమ్యయుయుత్సు
సంజయులదర్శనంబులు సముచితప్రకారంబుల నడపి కౌంతేయాగ్రజు నత్యంత
భక్తిపూర్వకంబుగా సమంచితవిధంబునం గాంచి తదాలింగనాద్యాదరణం
బులు వడసి రప్పద్మనాభుండు నాడు సవ్యసాచినదనంబున నతనిచేయు
పూజావిధానంబుల మానసం బలర వసియించి మఱునాడు మహానీయాస్థాన
మండపంబున నున్నయన్న రేంద్రుకడకు నయ్యింద్రునుతుండు దోడన చనం జని
సుఖగోష్ఠి నుండె నట్టియెడ నగ్గాండివి యప్పండవపూర్వజునాననంబునం జూడ్కి
నిలిపి నిభృతుం డై. 14

తే. కమలనాభుండు పెద్దయుఁగల మిచట

నున్నవాడు దండ్రీయును సరహాదరాది.

సకలబంధులు నితనిదర్శనము గోర

కుండురే వారిఁ జూడ నీరతండుఁ గోరె. 15

- క. ద్వారకకు నిమ్మహాత్మ్యండు, మీ రనుమతి సేయఁ జని యశఃమేయగుణుల నా
సీరిని వసుదేవునిఁ గని, శారవ మెనఁగంగఁ దల్లిఁ ర గాంచి మునముసన్. 16
- క. తక్కటిసోదరుల సుతుల, నక్కనఁ బ్రియ మారఁ జేర్చి ర యప్పరజనులకా
మిక్కిలిమన్నన మక్కువ, నెక్కినఁగా నాదరించి ర నిలువక మగుడున్. 17
- సీ. దేవర యిప్పని ర దివ్యచిత్తంబునఁ, జూచి మీ కెట్టులు ర సూడఁ బోతె
నట్టుల యుత్తరం ర బాసతి యిత్తురు, గాక నాపుడు సభిరకప్రియమున
మాతులుఁ గాంచి యిరవ్వాధవదేవుండు, మనమాలు గాఁగ నరమస్కృతులును
నాలింగనంబులు ర నాచరించి హలాయుధుని దేవకీదేవిఁ ర గనివయపుడు
తే. భక్తి మనకు నై పూజించి ర బంధుజనుల, సందటను ద త్తగాచిత్వరమభినుతముగ
నాదరించి వారలకుశరలానుయోగ, విధము నస్మృతిమ్ముగ ర విస్తరించి. 18
- క. పరిజనయోగజ్ఞేమము, లరసి పురజనమ్ములకుఁ బ్రియం బెనఁగఁగ వా
క్యరచనలుం గార్యసమా, చరణములు నొనర్చి నడపి ర సభానక్మృతమున్. 19
- తే. మఱియు వలయుకృత్యంబులుఁ ర చటఁగుపటుప
వలసినన్నిదిసంబులు ర నిలిచి యశ్వ
మేధమునకు బాంధవజసరమిత్తభృత్య
వర్గసహితుఁ డై చనుదెంచువాడు గాక. 20
- క. అని ధర్మజుండు వలికిన, విని కృష్ణుండు సంతసిల్లి ర విసతుం డై గొం
తిని ద్రాపదిఁ దగుమెయి వీడ్కొని తాను సుభద్రఁ దోడుకొని పోవుటకున్.
- వ. గొంతి యెంతయుం బ్రియంబున ననుజ్ఞ సేయుటయు సద్గుణసమమతియుఁగొని. 22
- తే. వివిధవాహనారూఢులై రవిభవ మెనఁగఁ, బాండవేయులుఁ దక్కినరబంధుజనులు
ననుపరాఁగ సాత్యకిదోడరనరుగుదేరఁ, బురముపెడలి యొక్కెడనిల్చిరకరమునెట్టి.
- క. సముచితభంగుల సందఱఁ, గ్రమమున వీడ్కొని పథంబు ర గైకొని తనచి
త్తము దృష్టియుఁ బాండవమ, ధ్యముపై నొలయుంగ నల్లరనరుగుచు నుండెన్. 24
- ఆ. అట్లు మరలిమరలిర యద్దునుం జూచుచుఁ, జనఁగ సతఁడు చూడ్కిరసనిసయంత
దవ్వుఁ జూచు చుండెనవిధంబున సితాం, బురుహలోచనుండు ర వోవునపుడు. 25
- క. సరసన సాత్యకి రుచిరపు, టరదంబునఁ జనియె వెనుక ర నలఁతిరథముపై
నరిగె సుభద్రయు నిమ్మెయి, నరుగఁగ హరిమీఁద నిండ్రుఁ ర డలరులు గురిసెన్.
- క. పవనుం డనుకూలతమెయిఁ, బ్రవర్తితుం డయ్యె నతిశుభప్రదభంగుల్
వివిధములు మఱియు ధరణీ, ధవ తోచె నిమిత్తములు నిరతాంతస్ఫుటతన్. 27

—శ్రీకృష్ణఁ డుడంకాశ్రమంబునకుఁ బోవుట.—

- వ. అట్లు వోయి పోయి మార్గంబుకెలనం జేరువ నున్నయుడంకాశ్రమంబు గని
యందుఁ జని వినయం బొప్ప నమ్మునిం గని యతనిచేయునధినత్కారంబులం
బియ్యం బంది యతనిపాల నాసీనుం డయి యుండ నడగు నడగుచుండెను.

కి ట్లనియె.

28

చ. భరతులపాలి కేఁగి తగఁ శ బాండవకౌరవబంధుభావనం
గరము దృఢంబు సేసియు సుఖస్థితి రాజుల వారివారివి
స్ఫురితమహాధిరాజ్యములఁచొప్పల నిల్పితె పక్షపాతితా
దురితము లేనినీవు జనతొఁపవిధానవిశారదుండ వై.

29

వ. అని యి ట్లెఱుంగనివాఁ డయి యడిగెడునట్లపోతె నిందాగర్భంబుగాఁ బలికినం
బద్ధనాభండు దానును దాని నెఱుంగమి భావించి యాభార్గవనాననం బాలో
కించి.

30

చ. కర ముచితంబుగాఁ బలికి శ గర్వపుమాట నదల్చి భీతికిం
దెరు వగునట్ల చెప్పి కడు శ దీనత దోఁపఁగ నాడి సంధి క
క్కురుపతిఁ దమ్ముఁల్లొన మొనఁకొల్పఁగఁ జాలన నాకు భీష్ముఁడు
న్గురుఁడును దోడుచెప్పిరి ముఁగుల్ బహుభంగుల నొత్తి ర త్తఱిన్.

31

వ. అతిలోభంబునంజేసి వంశధర్మంబు విడిచి యెవ్విధంబులను సంధికిం జొరక కురు
కుమారులు పాండవులతో భండనం బొనర్చి సబంధుపరిజనంబుగా మరణంబు
నొంది యుత్తమలోకంబుల కరిగి రిక్కడఁ బాండునందనపంచకంబు దక్కం
దక్కటివా రెల్ల నట్ల పోయిరి కాలనియతి గడవ నెవ్వరికిని శక్యం బగునే
యనిన విని గోపకపాయితంబు లగుతారకంబు లుద్వృత్తంబులు సేయుచు
నత్తపోధనసత్తముండు.

32

క. కౌరవకులమున మిథ్యాచారుఁడ వై త్రుంచి తకట శ శక్తుఁడ వయ్యుక్
నేరిమిమైఁ జేయవ పొం, దారఁగ నిక్కిల్బిషమున శ కంతటికిఁ దగన్.

33

వ. ఘోరప్రకారం బగుశాపంబు నీ కిచ్చెద ననిన నచ్యుతం డామునితో నా
మాటలు దేటపడ విని తగినయట్లు సేయుదుగాక యని పలికి యి ట్లనియె.

34

చ. కినియుట మాను మేలె మునిరేకిం గుపితత్వము శాంతవృత్తి నా
యనునయ మాదరింపు విను శ మల్పతపంబులచేతఁ గోలుపో
దునె మఱి యట్లుఁగాక యతిరదుష్కర మైనతపంబు సంచితం
బనఁ దగుబ్రహ్మచర్యమును శ నాఱడిఁ బోవె కటా శపించినన్.

35

వ. అనిన విని యుదంకుండు శ్రీవత్సాంకు నవలోకించి.

36

క. అగుఁగాక నీవు సెప్పెడు,తగ వెయ్యది సెపుమ వినియోదం బోలిన నే
మగిడించెద శాపోన్ముఖ, మగుమన్తానసము ననుడు శ నల్లన నగుచున్.

37

చ. తమము రజస్సు సత్త్వము నుడంక మదీయవశప్రవర్తమా
నములు మరుద్వసుప్రభృతినాకిచయంబు మదుద్భవంబు స
ర్వమునను నేను నిల్తు సుఖశవాసత నక దగఁ జెంది నిల్చు స

- ర్వము విను మేన చూవె యపరంగుల పరం బనఁ గల్గుతత్త్వముల్. 38
- తే. ప్రణవముఖవేదములుఁ జతురర్వర్ణములుఁ జ
తుర్విధాశ్రమములును దశత్సర్వకర్మ
జాతములును సమంచితస్వర్గమోక్ష
ములును మన్తయముల కాఁగఁ ర బెలిసికొనుము. 39
- క. క్రతుపరులు నన్న తగ సంస్తుతించి ఫల మందఁ గంఠ్రు ర్ గోషణుగులు స
మృతిఁ బ్రాయశ్చిత్తంబులఁ, గృతాత్ము లగుచును మదీయశీర్తనపగు లై. 40
- క. మానసు మదగ్రపుత్తుఁగి, గా నెఱుంగుము ధన్యునిని జగద్రక్షకు న్న
యే నభిమతకాలములను, మానితజన్మముల నొంది ర మనులొన దపస్వీ. 41
- క. భవవర్ధనవిలయంబుల, నవలీలన వరుస బ్రహ్మ ర్ యన విష్ణుఁ డనఁ
శివుఁ డన నిర్వర్తింతును, భువనంబుల నేన చూవె ర భూరిమహిమలన్. 42
- క. ధర్మంబుకలఁకఁ గాంచి య,ధార్మికులగ బొలియఁ జీసి ర ధార్మికులను బే
రర్చిలి రక్షింతు నుచిత,కర్తాచరణముల నే జగదధితమునకై. 43
- వ. అట్టివాఁడ నయి యుండియు నధర్మపరు లగుధార్మరాష్ట్రుల సత్యంతథార్మికు లగు
ధర్మనందనాదులతోఁ గలుపుటకుం బలుడెఱంగులగ బడితి నది దివ్యజ్ఞానదేదీప్య
మాను లగుపారాశర్యప్రభృతిమునివరులచిత్తంబుల కెక్కి నక్కొరపులు దమ
దారాత్మ్యంబున మాహాత్మ్యనంతు లగునాకొంతేయులగ దొడరి ధర్మసమరం
బున సమసిరి నాచేసినపని యిట్టిది నన్ను నుదంక నీ వింక నే మనియెడ వను
మని పలికిన నతండు వినతుం డగుచు ని ట్లనియె. 44
- ఉ. ఇప్పుడు నీమహామహిమ ర్ యేర్పడ నమ్యగనుగ్రహంబునం
జెప్పినయీసమంచితవిశేషము లెల్ల నెఱుంగుచుకొ మదిగ
గప్పినయీదురాగ్రహపురగర్వము నీ వొనఁగంగ నాకు ముక్
చొప్పడియెక సుధాసదృశసూక్తులఁ దేర్చితి వీవ యచ్యుతా. 45
- వ. అని వెండియు. 46
- ఆ. అతుల మైననీదరయామహిమకు నేను, బాత్ర మగుదునేనిఁ ర బద్మనాభ
యనుపమానతావరకాకృతిఁ జూపవే, నాకుఁ జూడ్పియును. మరనంబు నలర. 47
- శ్లోకార్థం దుదంతునకుఁ దనవిశ్వరూపంబుఁ జూపుట.—
- చ. అనుడు దయాళుఁ డైనహరి ర్ యర్జునుచూచినదివ్యమూర్తిఁ జూ
పినఁ గని సంప్రమోదమును ర భీతియు విస్మయముం బెనంగొనక
మునిపతి పాణిపద్మములు ర మోడ్చి నమగి పురుషోత్తమాయ తే
యనుచు విసీతి నమ్ర మగురనంగము నివ్వెఱ నీశ్చలంబుగన్. 48
- ప. ఒక్కొంత నిలిచి నిభృతస్వరంబునః 49

సీ. పుండరీకాక్ష యూరపుడమి యంతయును భ,వత్పాదపంక్తిసంభాషాప్త మయ్యె
సంబరం బెల్లను శ నావృత మయ్యె నీ,మహితసముజ్జ్వలమస్తకముల
సంతరితుము దావరకాద్భుతకుక్షి దే,శంబులచేత సంభన్న మయ్యె
భవదీయమహనీయరబాహార్గళానిచ,యాపిహితము లయ్యె శ నన్నిదిశలు

తే. బహుచరణముల బహుశిరోరభాగములను
బహుజరణముల బహుభుజాశ్ర ప్రకరములను
దేవ యిల్లు సర్వంబును శ నీవ యై త
సర్పి తిది నాదుకన్న మనంబుఁ దనిపె.

50

వ. విశ్వరూపా యూరూపం బుపసంహరించి నీ దగు నెప్పటియాకారంబు గైకొనవే
యనిన నప్పరమేశ్వరుండు వరంబు గోరు మని యానతిచ్చిన నమ్మహితాత్ముండు
సంశ్రేతార్తిహర నీమూర్తిఁ గంటి నింతకంటె మిక్కిలివరంబులును గలవే
యనుటయు.

51

క. ఆదేవుఁ డతనితో నటు, గాదు ననుం గనుట శుభము శ గావింపక పో
దేది ప్రియ మడుగు మిత్తుఁ బ్ర,మోదంబుగ నీకు ననిన శ ముని యిట్లనియెన్.

వ. అవశ్యంబును నా కట్లు గావలయు నని యవధరించితేని దేవా యిది మరుదేశం
బిచ్చట జలంబు దుర్లభంబు నాకు జలసన్నిధి యెప్పుడుం గలుగఁ బ్రసా
దింపుము.

53

క. అనుటయు నంబుజనాభుండు, దనయెప్పటిలలితమూర్తి శ ధరియించి మునీం
ద్రునితోడ నన్నుఁ దలఁపఁగ, ననఘాదొరకొను జలంబు శ లని పలికి తగన్.

54

వ. వీడ్కొని చనియెం బదంపడి యాభృగువంశవరుం డొక్కెడ మెలంగు చుండి
తృప్తితుం డయి హృషీకేశుం దలంచిన.

55

సీ. కుక్కలు సుట్టి రా శ నొక్కమాతంగుండు, బాణబాణాసనరపాణియును ది
గంబరుండును మలినాంగుండు నగువాఁడు,దోచె నచ్చజలంబురదొరఁగుచుండు
మేనితో నమ్ముని శ వానిఁ దప్పక చూడ, వాఁ డోయుదంక యిశ్వారి డప్పి
వోఁ ద్రాపు మనుడు నాభూసురాగ్రణి యొల్ల,నని పల్కెఁ బల్కినశనిమునీవు

ఆ. సీరువట్టు శ్రమముఁ శ గూరిన నీమీఁది,కరుణ వచ్చినాడఁ శ గాదు నాక
యర్థిఁ ద్రాపు టాప్పు శ ననియె నాచండాలు, నలుకమెయి నదలైన తపస్వి.

56

వ. అదచ్చిన నతండు సారమేయంబులుం దాను సంతర్ధానంబు సేసె నాసంయమి వెఱుఁ
గుపడియొక్కింతవిచారించియిక్కపట ప్రచారంబు కృష్ణసంపాదితంబుగావలయు
నని యూహించుసమయంబున నయ్యెడకుం కృష్ణుం డరుగుదెంచుటయుం గనుం
గొని యమ్మహాత్మునితోడ నమ్మునవరుండు.

57

క. జలము నినుఁ దలఁపఁగా నిటు, గలుగునె చండాలునొడలఁ శ గాతెడునీ రే
నలఘుగుణ త్రావుదునె యే,కొలఁదిశ్రమం బైన వరము శ గుచ్చిత మయ్యెన్.

- చ. అనవుడుఁ గృష్ణుఁ డిట్లు లనుక నాఁజిఁబోయెఁ బ్రయత్న మెల్ల నీ
వనఘ యెఱుంగవైతి నమరయం బొకఁ డిమ్మె నుఁ గల్గె నేర్పడ
న్వినుము నిలిపవల్ల భుని క సీకయి వేడితి నే సుధారసం
బనితరసాధ్య మైనశుభ క మయ్యెడుభూతి దొలంగె నక్కటా. 59
- వ. అది యెట్లంటేని. 60
- క. ఏను సుధ యడుగుటయు హరి, మానవులకు నేల యగు సరము ర్వ్యవస్థము మే
లైనతెఱుఁ గొండు గోరుము, దానిం దగ నిచ్చెదన్ మురదం బొంగనన్. 61
- వ. అనిన నయ్యనిమిషపతియాననం బాలోకించి. 62
- క. నిను వేడుట మోఘముగాఁ, జనునే యెత్తున నాదురచనపు సెఱవ క
మ్మనిపతికి నమృతరస మి, మ్మని ప్రార్థించిన మహాత్మక యాతఁడు నాలోకిన్. 63
- వ. సమయంబు సేసికొని వచ్చె నతైఱుం గాకర్ణింపు మస్సహితసౌజన్యగన్యంబు. 64
- శా. మాతంగత్వము దాల్చి నే నరిగి సరస్వతానించి యాభిర్గవుం
బ్రీతుం జేసెద నట్టు లిచ్చిన సుధకన్ శ్రీదూషితస్వాగతుఁ డై
యాతం డొల్లక యున్న నేమి విను నా కన్యాయ్యవృత్తంబు గా
దీతం త్రంబున కీవ సాక్షి యని తా క నేతెంచె నిన్ గానఁగనన్. 65
- వ. నీవు ప్రత్యాఖ్యానంబు చేసిన నతం డంతర్ధానంబు సేసెం గొనిమ్ము దాని కీమి
సేయ వచ్చు నాయుచ్చినవరంబు బొంకు గా కుండ నీకు జలం బెప్పుడుం గలుగం
జేసెద. 66
- చ. అనఘ జలంబు నీవలసినపప్పుడ మేఘము లీమరుస్థలం
బున నొసఁగున్ భవద్యశము క పొంపిరివోవ నుదంకమేఘనా
మనుతవిహారముల్ గలిగి క మాన్యత నెప్పుడు నియ్యెడం జరిం
చును జలదంబు లింక నను క సువ్రత దూఱకు పోయినచ్చెదన్. 67
- క. అనినం బ్రీతుం డయ్యెను, ముని యంతర్ధానకలనరమునఁ గృష్ణుండుం
జనియె నని చెప్పి మఱియును, జనమేజయనృపతితోడ క సంప్రీతిమెయిన్. 68
- వ. వైశంపాయనుం డిట్లనియె. 69
- ఆ. మనుజనాథ యెప్పుడును మరుదేశంబు, నందు నియతవృత్తి క నద్భుతంబు
దలకొనంగ నయ్యురదంకమేఘంబు లొక్కొక్కపుణ్యతిథులకనొలసి కురియు. 70
- వ. అనిన విని జనమేజయుండు మునీంద్రా యుపేంద్రుని శపించుటకు నుత్సహించిన
యుదకుం డేమివిధంబుతపంబున నమృహానుభావంబు నొందె నెఱింగింపవేయనుడు
నావిభునకు వైశంపాయనుం డిట్లనియె. 71

—❦— జనమేజయునకు వైశంపాయనుఁ డుదంకునిశరీతంబు నెప్పట. ❦—

సీ. అతనికి గురుభక్తికతనఁజొప్పడియె న, తైఱుఁగునెం పది విను క తెలియ నతఁడు

దనగునుం డైనగౌతమునకు శుశ్రూష, నియతిమైఁ జేయ నరన్నేహభక్తి
కంబుగఁ బెద్దయుఁ గాలంబు ననిన నా, నయమిపతి శిష్యునమితి కెల్ల
వివిధవరము లిచ్చి ర వీడ్కొల్పి పుచ్చి యు,దంకునిదిక్కును ర దలఁపకుండె

ఆ. నత్తవగిపరాత్ముఁ ర డతినిష్ఠఁ బరిచర్య, నడపు చొక్కనాఁడు ర గడునువ్రేఁగు
గలుగునట్టివంటరకట్టియమో పట్టు, గుదియ మోచి తెచ్చెఁ ర గురువరేణ్య. 72

క. అటు మోచి తెచ్చి యం దొక, జట పెద్దయుఁ దగిలి యుండ ర సరభసముగ వై
చుటయుఁ దగి మోపుతో ముం,దట నది పడియెనుజరాసిరతచ్చవి మెఱయన్ .73

సీ. దాన నన్నియతుండు ర దనవయగిపాకంబు, నెఱిగి శోకంబున ర నేడ్వ నమ్మ
హాముని యశ్రువు ర లంజలిఁ బట్టంగ, నిజపుత్రిఁ బనిచె నరన్నీరజాక్షి
రయమునఁ బట్టి కరంబులు వేడిమి, నెరిసిన విడిచిన ర ధరయుఁ దలరె
సమ్ముని యాశిష్యు ర రమ్మని చేరంగఁ, బిలిచి నీ వేటికి ర నలఁతఁ బొందె

ఆ. దనిన సతఁడు శిష్యు ర లండఱపైఁ గల, కరుణ మీకుఁ బెద్దరకాలమేని
మునివరేణ్య నావరలన లేద దానికి, నుమ్మలింప కెట్లు ర లుండవచ్చు. 74

వ. అనుటయుఁ గృప చిగు రొత్తుచిత్తంబుతోడ. 75

క. ఎలప్రాయ మీచ్చితిని నీ, కలఘుమతీ యిచ్చెదను మరదాత్మజ నుల్లం
బరఁగఁ బెండిలి గ మ్మని, పలికి మఱియు నాతపస్విరపతి యి ట్లనియెన్. 76

క. నీతేజంబు సహింపఁగ, సీతామరసాక్షి దక్క ర నెవ్వరికిఁ దప
స్సీతా శక్యము గా దిది, చేతోగతిఁ జూచి తగవు ర సిద్ధించుటకై. 77

వ. ఇమ్ముద్దియకును. 78

క. తను వొండుగఁ జేసెద నది, జననాంతర మెట్లు లట్ల ర సజ్జననుత నీ
వనుమానము దక్కుము యశా, వనమును గైకొనుము కన్య ర పరియింపు తగన్.

వ. అధర్మంబు గా కుండునట్లుగా వరం బిచ్చితి నని యనుగ్రహించి యక్కన్యకా
రత్నంబునకును. 80

చ. తనులత యొండు సేసిన నురదంకుఁడు యశావనలక్ష్మిఁ దాల్చి య
వ్వనిత వివాహ మయ్యె నృపరవర్య పదంపడి యమ్మునీం ద్రుతో
ననుఁ బని గొండు మీరలు మరనంబున నెద్ది దలంచి వేడ్క సే
సిన నది దెత్తు మీకరుణఁ జేసియ కల్గెడు నాకు శక్తియున్. 81

క. అని విన్నవంబు సేసిన, విని దక్షిణఁ బ్రీతి యగుట ర వేటొరులకుఁ గా
కనఘ భవదీయచరితం, బునఁజూవే నాకు ననియె ర ముని మనుజేంద్రా. 82

తే. అంత నిలువక మునిపత్ని ర కతఁడు భక్తి, నెఱిగి తల్లిమీ రానతిరయిండు మీకు
వలయునట్టిపదార్థ మరవశ్యమును స, మాహరింతు నే ననుటయు ర నయ్యహల్య.

చ. వలవదు లాఁతివాడవె భరవద్ధణతోపితగౌతమాంచితో
క్తులు మది నూఁడు మన్నను నరకుంతితచిత్తత నొత్తి పల్కెన

య్యలఘుతపస్వి యాసతి ప్రియంబున మిత్రసహాయుడేవినుం
డలములు దెమ్ము నాకుఁ బ్రకరటంబుగఁ బెంపు నహింపు లెమ్ముఁడ". 84

వ. అని యిట్లు వనిచిన నాతండు ప్రితుం డలు యప్పనికిఁ జనియెఁ బదంపడి
గౌతముం డుదంకునిం బొడగాన మెచట నున్నవాఁ డని యహల్య సడిగిన
నాభృగువంశవరుం డరిగినతెఱుం గెఱింగించిన సద్వయాభుం డింద్రేవిరూపనం
బాలోకించి. 85

క. ఆసౌదాసనరేంద్రుం, జాసురచరితుండు శాప ర నూతిని పలు గాఁ
జేసినయది మానుషమాం, సానక్తుం డగు బుజుంగఁ ర డెమ్ముని యతనిన". 86

సీ.¹ అకటయెట్లగునొక్కోరయనుపల్కు-కృపదోపఁ, బలికినసమ్ముద్ధిభయముగొనుచు
నెఱుంగ నిట్లగుట మురసీశ్వర నామిఁది, దయ చిగు రొత్తి నారతనికఁ గీడు
రా కుండునట్లుగాఁ ర జేకొని కావవే, యనిన నానయమి ర యల నెఱుగ
నేల యే నతనికి ర నెడరు రానీ నని, తగ నూతిఁజిగించ నురదంకు డెఱిగి

ఆ. మనుజర క్తసిక్తరతనువును గోరమి, సములు వృత్తలోనరసములు ననస
యుగ్రమూర్తితోడఁ ర నొక్కఁజూన్యాటవి, నెలమి నున్నయన్నరేంద్రుఁ గాంచె.

క. ముని యట్లు నెమ్మిఁ గాంచినఁ, గని యతఁ డాకొనుటఁ జీసి ర గానిలి యెచ్చోఁ
గనువాడనొ తగుభక్యం, బనుచుండఁగ వచ్చితివి ప్రియంబుగ ననుడున్. 88

వ. ఉదంకుం డతని కిట్లనియె. 89

క. గురుకార్యంబునకై భూ,వర నిన్నుం గాన నేను ర వచ్చితి గుర్వ
ర్ధరతులు హింస్రులు గా రి, ట్లరయక యాడుద యధర్మ ర మగుమాట స్పృహ.
వ. అనుటయు. 91

క. దినమున మూడవయామం, బుసయపరార్థంబు యోగ్యరముగ నాహారం
బునకుం గల్పించిరి నా, కనిమిషు లటు గాన మాన ర నాకలి వుత్తున్. 92

సీ. అని పల్కె సౌదాసుఁ ర డెమ్ముని యట్లేని, సధిప మద్గురుకార్య ర మాచరించి
వచ్చెద మగుడ నరవశ్యంబు నామాట, ననృతంబు సొరదు సీ ర వర్ధికోటి
కిష్టపదార్థంబు ర లిత్తు పాత్రమ యేను, గురులకుఁ గాఁగ నారకోరుకోర్కి
నీవ తీ ర్తని కృతరసిశ్చయత్వంబున, సరుగుదంచినవాడఁ ర ననుడు స్పృహతి

ఆ. యట్ల కాక యేమి ర యర్థించి వచ్చితి, చెప్ప మనిన నతఁడు ర చిత్త మలర
ననఘ నీమపత్ని ర యర్థిమై ధరియించు, కుండలంబు లని యరతండు సెప్పె. 93

1. 'వ. అక్కట యెట్లయ్యెడునే యనుచుం బలికిన సమ్ముద్దియ భయంబు గొనుచు.
సీ. ఎఱుంగ నిట్లగుట...మనుజాశిరక్షంపుఁడనువును గోరమి, సములును వృత్తలోచనము లైన
ఆ. యుగ్రమూర్తితోడఁ నొక్కఁజూన్యాటవి, నెలమి నున్నయన్నరేంద్రుఁ గాంచె
భూరవికృతభయదఃఘాకవిరావ మై, ప్రచుర మైనకోపరాశి యనగఁ."''
యని పాతాంతరముఁ జొన్నిటఁ జూపఁటెడి.

తే. మని యభిజ్ఞానముగ మదరయంతి కపుడు, సెప్పి నుచ్చితి నిట్లు విశిష్టురన్న
మయమహాకుండలము లిచ్చి ర మాన్తు గీడు, నీకతన సనుతలఁపున భోగవంధ్య. 99

వ. అనియె నాభ్యగువంశవ గేణ్యనిపుణ్యనన్నిధి జేసి యానాదానన దీప్తసకు
సంప్రాప్తసమాధాననూతనస త్వంబు గలుగుటకతంబునం గార్యదర్శనంబును
గుండలదాన శ్రద్ధయు శాంతవచనంబును గలిగె దదీయవచన శ్రవణానంత
రంబ యుదంకుం డతనితో మిత్రత్వంబు సంభాషణమూ త్రసద్ధిం బగుట భోధ
వృద్ధులు సెప్పుదు రేను నీవలనం గృతాదుండ న్నన్ది భోధుమన్న నాడె నుగిడి
వచ్చెద నని పలికితి బొంకు వడ కుండ వత్తు ననివఁ జిత్తంబు కృపాయత్తం బగు
చుండ నాభూపతి యత్రాపసోత్తమునాననం బాలోకించి. 100

ఉ. చంపెడునట్టినాకడకు ర సంయమివల్లభ నత్తురయ్య నీ
పెంపును నిక్కముం బలిసె ర ప్రీతుండ న్నన్ది మదా ద్ధ సీతాం
స్సంపదఁజేసి పాపు మని ర సంస్తుతి బల్కి న నీనులంగడఁ బ
రిం పొలయం బ్రసన్నత వరహింపఁగఁ జిత్త ముదంకుం డెట్లనునె. 101

ఉ. ఏమిట నైన నొప్పుమి సరరేంద్ర సుచిత్తుల బొందనేనియు
వే మరలుక భవద్గుణమ ర వీతకశంకునిఁ జేసి నిన్ను సాం
ద్రామలకీర్తి గౌతమమహాముని సల్లనిచి త్తన్మత్తి నీ
పై మలఁగించె గావలయు ర బార్ధివసత్తమ పొందు మున్నతిన్. 102

క. అని పలికి మఱియు బలుదీ, వన లిచ్చి యతండు గారరనమున నతనిమే
దనకరముల నివిరి ప్రియం, బొనర్చె నిర్దురితుఁ డై నరయ్యవీరపతియునె. 103

వ. భక్తివినయసంభరితుం డయి యప్పరమమునిం బ్రస్తుంగిచి సమస్కరించి
యామంత్రణంబు సేసిన నమృతహాత్తుండు కుండలంబులు కృష్ణాజినంబునం బది
లంబుగా ముడిచికొని గౌతమా శ్రమంబునకు రయంబునం బోయిపోయి పక్వ
ఫలంబులం బెరిగినబిల్వంబుం గని యాకటిపల్లునం దదీయవిటపగబున
నకుండలం బగునయ్యజినంబు దగిల్చి యమృతహారుని బెక్కి పలంబులు గోసి
కొను చుండె. 104

సీ. గాలి నవ్విటప మారలోల మగుడు దగు, లెడలి యయ్యజినంబురపుడమి బడినఁ
గని యొక్కనాగంబు ర గ్రక్కునఁ జనుదెంచి, వెనఁ బుచ్చికొని కడుర వేగ పటవఁ
గాంచి యుదంకుండు ర గ్రమ్మన దిగదాటి, వెనుకొనునంతకుం ర గనపపుట్టఁ
బొచ్చెనయ్యరంగమారసు వ్రతపరుడుతీ, వ్రముఖకావ్యముగొనిర త్రవ్వఁబోడఁగె

తే. దాని సైరింపఁ జాలక ర ధరణి దలరె, విప్రుడై వచ్చి గీర్వాణరవిభుండు గొయ్య
కోలఁ ద్రవ్వినమాత్ర బారతాశయాన, మేల సిద్ధింప నేర్చు మురసింద్ర వినుము.

వ. పాతాళభవనం బిచ్చటికి సహస్ర యోజనంబుల నున్నది కుండలంబులు గొని

1. క. సంప్రాప్తసమాధానసత్వంబు. 2. గ. చ. జ. యమా సయోజనంబులు బునుది.

తే. ఆయమయ్య గౌతముండు నశత్యాదరమునఁ, గౌగిలిండుచు దీనించి ర గారవింప
నతఁడు నమ్మునిపతికినిర నయ్యమకును, బెక్కునూలు భక్తిమై మొక్కి నిలిచి.
క. మీకరుణఁ గాక తగుమెయి, నీకుండలములు పరిగ్రహించుట సడసమన్.
వై కృత మొలసినఁ దలఁగుట, నాకొలఁదియె యనియె విసయశస్త్రుం డగుచున్.
వ. అనిన విని వార లత్యంతసంతృప్తాంతరంగులై ర గౌతముం డతని కి ట్లనియె. 116

ఉ. సీచరితంబు చిత్రమహాసీయము మిత్రసహజీవీశ్వరున్
సీచతఁ బాప నాగ మహాసీతము సేసినకుండలద్యయం
బాచతురత్వ మాబలిమి ర యాదృఢనిశ్చయ మట్టు లొప్పు ధ
ర్మచితలీలఁ డేర నొరు ర డోపునె యేను నిజంబ పల్కినన్. 117

వ. అనియె నయ్యుడంకుం డట్లు దనమహాతపంబుబలిమిం బర్రాక్షమించి యనన్య
సులభంబు లగుకుండలంబు లాహరించి గురుజనమనోరథసిద్ధి గావించి నా
భృగువంశమహాత్మరుమహానుభావం బిట్టి దనిన విని జనమేజయుం డప్రహేళ్యునకు
వరం బొసంగి చనినవానుడేవుననంతరవృత్తాంతంబు మునిన శ్తనూ యుగిరింపవే
యని యడిగిన నవ్విభునకు వై శంపాయనుం డి ట్లనియె. 118

సీ. ఆభార్గవోత్తము ర నట్లు వీడ్కొని కృష్ణుఁ, డరిగి యలంకృత ర మైసనిజపు
రము సొచ్చునప్పుడు ర రై వతకాచల, యాత్రా మహోత్సవ ర మఖిలజనులుఁ
గొనియాడు చుండి యగ్రోవిందునందర్శ, నంబున నుత్సవోత్సవ త్తభావ
మిమ్మడి యై ప్రమోదమ్మునం దేలి ర, దేవదేవుండు వసుదేవుఁ గాంచి
తే. దేవకీదేవి బలభద్రదేవుఁ దక్కుఁ, గలుగువృద్ధబాంధవులను ర గని విసేరి
దత్తదుచితమనోజ్ఞ విరధాసమంచి, తాచరణములు నడపఁ బ్రయం బెలర్ప. 119

వ. వార లందఱకు ధర్మనందనుచెప్పినచొప్పునఁ బ్రణామాదియోగ్యోపచారంబు
లాచరించె ననుజతనుజామాత్యభృత్యులు దన్నుం గనినం బ్రీతివాత్సల్యసంభా
వనాబహుమానంబులు మెఱయ నాదరించె సాత్యకిసుభద్రులం దగు శ్రీఘం గులం
దగినవారలం గానిపించె నట్లు సకలజన ప్రమోదాపాది యైనదామోదరు సత్యంత
సమీపాసీనుం జేసికొని పనుడేవుండు భారతరణ ప్రకారంబు యాతాయాతజనం
బులచేత వింటిం బ్రస్ఫుటంబుగా విన వలతుం జెప్పవే యని యడిగిన నచ్యుతుం
డతని కి ట్లనియె. 120

క. అది యతివిస్తారము పెక్కుదినంబులు సెప్పఁ బట్టుఁ ర గొంత దగం జె
ప్పెద నేఁ బ్రధానపురుషున, ముదయసమరవిధము లఘుతరోక్తులఁ దెలియన్.

సీ. కారవసైన్య మేరకాదశాక్షాహిణీ, కలితంబు దానికిఁ ర గట్టె వీర
పట్టంబు భీష్మఁ డాశ్రమభువున కెదు రొడ్డి, రెలమిమైఁ బొండుపురత్తులు శిఖండి
నక్కడ సప్తసంఖ్యాక్షాహిణీక మ, నీక మిమ్మాడ్కిఁ బరన్నినబలద్వ
యంబును భేదరు ర లచ్చెరువడఁ బోరె, గాండీవి దోడ్పడఁగా శిఖండి

తే. యన్నదీనందనుని బనిరయప్రదినంబు, నందుఁ గూలిచె ను త్తరారయణము వచ్చు నంతకును మృతించొందకఁగూతఁ డుండె, నధిప శరతల్పములఁ గడుశనద్భుతముగ.

క. గురుఁ డైదుదివసములు ని, ర్భరసమర మొనర్చె నతనిఁ శ బరిమార్పఁగ నా వెరవున నడ్డునుప్రాపున, దొరకొనియె హుతాగ్నిభవుఁడు శ ద్రుపదసుతునకున్.

క. గండున రాధాతనయుఁడు, రెండుదినంబులు పెనంగి శ గ్రీష్మసమయసూ ర్యుండుంబోలె వెలింగెడు, గాంఢివధరుశరకఠోష్ఠఁ శ గ్రాఁగె నరేంద్రా. 124

చ. విను మఱునాఁడు శల్యుఁ డతిరవిక్రమతఁ సమరం బొనర్చి య ద్దినము సగంబు సెల్లఁగ యురధిష్ఠిరుచేఁ దెగుడున్ బలంబు గై కొని యని సేయఁగా శకునిఁ శ గూల్చె వడిన్ సహదేవుఁ డంతతో మనమునఁ జేవ దక్కి తనశమానము డిగ్గఁగఁ ద్రావి హీనుఁ డై. 125

వ. దుగ్యోధనుండు దనతమ్ముల భీమసేనుండు సంగ్రామంబునం దెగటార్చి యుండ భంగంబున కోర్చి పలపలనిమూఁక విడిచి గద చేతం గొని పాదచారి యయి యొక్కడునుం బాటి యొక్కమడువు సొచ్చి సీఘ్ర (పాపాణమయము గా) మంత్రించికొని డాఁగియుండె బాండవు లెఱింగిపోయి పొదివికొని మర్త భేదంబు లగుదూషణభాషణంబుల నొప్పించిన. 126

ఆ. అతఁడు మడువు వెడలి శ యనిలనందనుతోడఁ, దగఁ జెనంగి తద్గదావినిహతిఁ దొడలు విఱిగి కూలిరవిడిచెఁ బ్రాణంబు లి, బ్బంగి జయముగొనిరి శ పాండుసుతులు.

క. గురుసుతుఁడు పాండుతనయశ్రీ, బిర మారే యడరి పొదివి శ భీషణవృత్తిం బొరిగొనియెం గరిఘోటక, నరనిచయము నెల్ల నే మరనం గల దధిపా. 128

వ. ఆరాత్రి యేనును బాండుసుతులు నచ్చట లేమి నంత వుట్టె నిట్లు పదు నెనిమిది దివసంబులు సెల్లినసంగ్రామంబున నే మార్వరము సాత్యకియునుం దక్క మా దిక్కున సమ స్తజనంబులు న స్తమించిరి కౌరవులదెన నశ్వత్థామకృపకృతవర్తులు మువ్వరు బ్రదికిరి యుయుత్సుండు మున్న పాండవుల నాశ్రయించుటంజేసి చావునకుం దప్పె నిది భారతరణప్రకారంబు. 129

క. అని చెప్పెఁ గాని యభిమ, న్యునిచా వేర్పడఁగఁ జెప్ప శ నొల్లఁడ వసుదే వునకు వగ మిగులుటకు నె, మ్మనమునఁ దా నోర్వకునికి శ మాధవుఁ డధిపా. 130

వ. దాని నెఱింగి సుభద్ర గద్గదస్వరంబున గోవిందునితోడ నీయల్లుం డభిమన్యుండు దెగుట హితం ద్రీకిం జెవు లారం జెప్ప మన్నా యని వసుదేవుండు వినం బలుకు చుం బుడమిం బడిన వసుదేవాదియాదవజనంబులు మనంబులం గదిరినక్రొత్త నెవ్వగలం బలవించినం బద్ధనాభుండు వారల నెల్ల సూరార్చి వారణపురంబున సుభద్రయు నుత్తరయు నభిమన్యునిదెన నెత్తినశోకంబున నాకులత్వంబు నొంధినచందంబును గొంతి దగుమాటల వారిఁ దేర్చిన తెఱంగును నెఱింగించి పాండవు లేవురును వేర్వేఱ యభిమన్యునకై మఱి కాంచనగవాదవస్తువులు

విప్రప్రకరంబులకొసంగుటయు మఱియుం దటాకకరణాదిధర్మములు గావరించుట
యునుం జెప్పి మఱియు దురంబునగ పరలక మగలకీ యానీభక్త్యుండు తాద్ర
మూర్తి యై దుర్యోధన ద్రోణ కృప ద్రాణి కృతవర్మ కృష్ణాదివీర వ్రాతంబు
గలంచి యనేకనృపలోకంబు జముగోకంబున కనిచి యనిమిషులు హాగడ నుత్త
మలోకంబున కరిగి సుఖ యై యున్నవాండు వానికి వగన నేల యనియుం బలికి
యి ట్లుపశాంతి గావించి.

131

- ఆ. బంధులోకమునకుం ర బరమప్రియం బైన, యుచితవర్తనమున ర నుండే గృష్ణు
డని సవిస్తరంబు రలగువాక్యములఁ బ్రీతి, సిగుడు లోత్త నిట్లు రప్ప ముఖ్యు.
వ. కరిపురంబునం బుట్టినవిశేషంబులు విను మని పలికి నైశంపాయనుండు జనమేజ
యున కి ట్లనియె.

133

— శ్రీ వ్యాసుండు పాండవుల సత్వమేధయాగోష్ఠ్యములఁ జేయుట. —

- సీ. చుటచుటఁ దనచెవుల్ ర సూడినయట్లుగ, సభిమన్యునఁ న్నుతి ర యైసవాక్ష్
యము ప్రసంగాధీనమై బంధుజనులందు, బొడముటయును ధృతియెడలి తలరి
యు త్తర విలపింప ర నత్తన్వియలమట, గనుఁగొని పాండుసంరదనులు వనటఁ
గూరిన నచటికిఁ ర గారుణ్యమూర్తి వేదవ్యాసుఁ డే శించి ర తగినమాట
తే. లాడి వారలవగ మాన్పిరయశ్వమేధ, విషయవిధులు ప్రసంగించిరనేగఁజొడఁగు
డని నియోగించి వా రెల్లరసట్ల కాక, యనిన నాతఁ డంతర్విత్తుర డయ్యె సభిప,
క. అన విని జనమేజయుఁ డ, మ్ముని యిట్లు హితోపదేశముం జేసింఁ బొం
డున్మపాగ్రతనయుఁ డెమ్మై, సనఘ తొడఁగె సత్వమేధరయాగంబునకున్. 135
క. అని యడిగిన వైశంపా, యనుఁ డాతని కిట్లు లనియె ర సప్పడు కుంఠీ
తనయాగ్రజండు డమ్ములఁ, గనుఁగొని యుత్సాహలక్ష్మీగనుఁగవ నొప్పన్. 136
సీ. వ్యాసమహాముని ర వత్సలత్వంబున, నానతి యిచ్చినరమాసనీయ
వాక్యంబు వింటిరె ర వసుధ యిత్తటి వసు, హీన యై యున్నది ర దానఁజేసి
భూదేవనిహితధరనాదాన మావశ్య, కం బయ్యె దానిశరకృత్యమును హి
మాచలయాత్రాసరమాచరణ ప్రకా, రమును విచారణీయములు గావె
ఆ. యనుడుఁ బవనతనయుఁడతనితో నీశ్వరుఁ, బరమనియతిఁ గొలిచిరకరుణ వడసి
ప్రమథగణము నెల్ల ర భక్తిఁ బూజించి య, తలమునందు భూతరబలు లొనర్చి,
క. తెత్తము గాక న గేంద్ర మ, నుత్తకలిత మైనదానరూపము సుమహా
దాత్తస్థితి నున్నకనక, మిత్తటి నిలదెసఁ దలంప ర నేటికి మనకున్. 138
వ. అప్పనికి సముచితసైన్యసమేతంబుగా దేవర విజయంచేయ వలయు ననిన,
నర్జునుండును గవలును నట్ల పలికిరి దానికి ధర్మనందనుండు ప్రియం బంది
కృతనిశ్చయుం డయి ధృతరాష్ట్రకడకుం జని యశ్వమేధయాగోపక్రమోత్సవ
శ్రవణంబునం బుత్తులం దలంచి శోకసంతాపసమాక్రాంతం డయి యున్న

యన్నరపతిచరణంబుల కెఱంగి వేదవ్యాసువచనంబులు గాంధారియు వినుచుండ నతనికిం జెప్పి యతని సోయజ్ఞాచరణంబునకు ననుజ్ఞ వడసి యయ్యిరువురను దండ ప్రణామపూర్వకంబుగా వీడ్కొని గొంతిపాలికిం బోయి సంతోషవికచ వదన యయి యున్నయద్దేవి యధ్వరవిధానంబునకు ననుమతిసేయం దదీయ పాదంబులకుం బ్రణమిల్లి తదామంత్రితం డై యాస్థానమండపంబునకు నరు గుడెంచి యుయుత్సు రావించి కార్యంబుతెఱం గెఱింగించి నీవు నగరరక్షకై నిలువు మని నెయ్యం బలర విదురసమేతంబుగా నిలిపి బలంబుల సంఘటింపం బడవాళ్లం బనిచి నియతం డయి సురపితృపూజనంబులు దీర్చి మహేంద్రార్చనం బొనర్చి మహితావధానుం డై.

139

క. నానావిధబహుళాంచిత, దానము లొనరించి యర్చితం బగునగ్నిఁ
దానియధికారి ధౌమ్యం, దాను బ్రదక్షిణవిధాయితం గొలిచి తగన్.

140

క. సితలేపనసితభూషణ, సితమాల్యసితాంబరములఁ గ జెన్నుగ నమలం
కృతుం డై సితాతపత్ర, ప్రతతి మెఱయఁబూర్ణచంద్రపగిది వెలుఁగుచున్.

141

వ. షోడశశ్వేతశ్వపూర్ణధరధారూఢుం డై.

142

క. భూదైవతదత్తాశీ, ర్వాదంబులుఁ బుణ్యగానరరవములు రోదో
మేదురమంగళతూర్యని, నాదంబులుఁ జెలఁగ బుధజనస్తుతు లెనఁగన్.

143

చ. వెడలుడు నమ్మహివిభునిర వేడ్క యెఱింగి వృకోదరుండుఁ గ
వ్వడియును బిన్నతమ్ములును గ నై భవ మొప్ప నలంకరించి యె
క్కుడు మెఱయం బ్రధానభటభూటకదంతిరథప్రతానముల్
దడిగలుఁ గుంచెలుక గొడుగుతండములుక విలసిల్లి వచ్చినన్.

144

క. కని యానృపుఁ డలఁతినగవు, నిను పారెడిచూడ్కి వారి నెఱ్ఱెగములపైఁ
దను పారుచుఁ బోలయం జనఁ, జన రాజులు గూడుకొనిరి గ సైన్యంబులతోన్.

145

వ. ఇవ్విధంబున నరిగి యక్కుగువంశవరుండు సముచితప్రయాణంబుల గిరిసరిదరణ్యం
బులు గడచి హిమశైలంబు సేరి ధౌమ్యాదిపురోహితులఁ బురస్కరించికొని తదీ
యతలం బధిష్ఠించి యొక్కయుచితప్రదేశంబున విడిసె నట్టియెడ.

146

—❦—వ్యాసుఁడు హిమవత్సర్వతంబున నున్న పాండవులకడకు వచ్చుట. —❦—

శా. బాలార్కద్యుతిపుంజపింజరజటాభారంబుఁ బ్రావృష్టన
శ్రీలీలం బ్రహసించునంగమును రోశచిన్ స్ఫారదండంబు ను
న్దీలన్దీలమృగాజినాంబరము నై గ నిర్వాణదానక్రియా
శీలుం డై నపరాశరాత్మజుఁడు విశ్చేసెం గృపాలోలుఁ డై.

147

వ. ఇట్లు సన్నిహితుం డయిన వేదవ్యాసమునీశ్వరునకుం బాండవులు పరమభక్తిం బ్ర
ణామపూర్వకంబుగాఁ బూజించి కర్తవ్యం బెయ్యది యాన తిం డనిన నమ్మాన

సియుం డెల్లి మీ రెల్లవారును ద్రవ్యంబకపూజలు సెల్లింపవలయు నేటిరాత్రి నియతు లై దర్శనం స్తరణంబుల శయనించునది యని నియోగించిన. 148

ఆ. రమ్య మైనచప్పురంబుల దర్శనం, స్తరణములను యోగిశనదపమునంబు భాసమానము లగుపంచాగ్నులునుబోలె, సమృద్ధి లుండె ర్విధపముఖ్యు. 149

వ. అట్లుండి యవసీనురాశీర్వాదంబుల నాదరించుచు నారేణు గడచి కల్యణం బగు టయుం గాలోచితకరణీయంబులునిర్వర్తించినర్వక్రమముకలూపనిర్వహణసర్వం డగుపారాశర్యుండు వనుప ధామ్యప్రముఖపునోహితసనయమహాసీయసమాచారు లగుపాండవేయులు పరమస్థండిలంబునం భార్యతీపతి నానమించి యుత్సాహ వ్యంబులును బహుళంబులు సగుగంధపుష్పఫూపదీపంబులం బూరించి నమించిత మనోహరిభూరిపాయసాది ¹భవ్యద్రవ్యభారమహోదానం బగున్దేవ్యంబునమ ర్పించి వేటువేటు ప్రధానప్రమథులకుఁ దద్దణంబులను సర్వ లిచ్చి నుభేరమూణి భద్రప్రభృతిభూతియక్షజనంబులను సభ క్తికావాహనకలితాలం గావించి పూజ నంబు లాచరించి. 150

క. రతౌకరమం త్రకలన,దతౌత్తకు తై నయట్టిశౌభాగ్యముగూడోదా త్తక్షోణీసురులు బెరయ, నక్షయపుణ్యం డగుకౌరవపాధిపుఁ డలమున. 151

క. అనుజులుఁ దానుఁ బరాశర,తనయపురస్కరముగా నిరభాసస్థలికం జని యరుణగంధకుసుమము,లను మాంసాపూపములను శలూజములఁ దెగిన. 152

ఆ. భూతత్వప్రి జేసిర భూరిబలాధ్యులఁ, బరిజనములఁ ద్రవ్యం ర బనుచుంటయును నతికుతూహలమున శ నార్పి వారలు ద్రవ్యి, రన్నిధానదేశ శ మిధపముఖ్యు. 153

క. త్రవ్యినఁ బ్రభ తెల్లదెసల, నివ్వటిలఁగ వెలుగుచుండె ర నిధి యనిలజుండంగ వ్వడియుఁ గవలు సలరఁగ, సవ్వసుధాధిపుఁడు దాని శ కర్పన లిచ్చెన. 154

వ. అట్లు వివిధవిద్యానిధి యగువేదవ్యాసుండు సన్నిధిసేసి యప్పన్నిధి సాధించిననా ధర్మనందనుఁ డాపరాశరనందనుపాదంబులకు దండప్రణామంబు సేసి నిలిచి కేలు మొగిడ్చి ఫాలతలంబునం గదియించి విసయావనయం దై యున్న సన్నగీర్తన సమ్మసేంద్రం డాలింగనాశీర్వాదంబుల నాదరించి యామంత్రణంబు సేసి యంత ర్హితుం డయ్యె నమ్మా సవనాథుండు. 155

సీ. శకటఖరోష్ట్రిఘోరటకకుంజరంబు ల, నేకసహస్రంబు శ తెలమి సంగు టించి భారంబు లెత్తించి భారవహత్వ,దక్షజనుల్ పెక్కు శ లక్ష లర్థిఁ గదిసి యే నే ననికడఁగి మోవఁగ యాగ,నిలయంబుఁగలపయఁగలశములును నలఁకులుఁ గాఁగులునాదిగాఁ గలభండ,ములును బీఠములు శరయ్యలును గోళ్లు తే.రోఁకళులుఁజట్టువంబులురస్తుక్కువాజ్య,పాత్రదండకమండలు²దాత్రములును లోనుగాఁ గల్గువస్తువుల్పృథ్విహేమ,మయము లొక్కట సుడసిం చెరమనుజనాథ.

1. ట. భక్తద్రవ్యభారమహోదాతలంబగు. 2. క. శేత్రములును,నివియులోను గాఁగలిగినశియిద్దహేమ

- చ. మఱియును నన్నిధిం గలనశమంచితకాంచనరాశి బండులం
బెఱికల మోపులం గొలఁది శ వెట్టఁగఁ బెక్కగుబారువుల్ జనుల్
వెఱఁగుపడంగ ఘోచరులు శ వెక్కన మందఁగ శత్రుకోటికిఁ
నెఱి పొసరించువార్త పృథివిం బరఁగఁ నడపించె భూవరా. 157
- ఆ. ఏరునేలకొలఁది శ నెడనెడ విడియుచు, బోవ వలసి యుండె శ భూరిభార
వహులడప్పి యెఱుంగురవాఁ డగునాధర్మ, నందనునకు ధరణిశాధవర్య. 158
- వ. అంత సక్కఁడఁ గృష్ణుండు, 159
- తే. ద్వారకానగరమునకుఁ శ దన్నుఁ బుచ్చు, నపుడు ధర్మజుఁ డశ్వమేధాధ్వరంబు
సమయమగుట ప్రతీషించిరకలబంధు, యుక్తముగరమ్మనిసమధురోక్తియూఁది.
- కృష్ణుండు సకలబంధుసహితం డై కరినగరంబునకు వచ్చుట—
- వ. అరసికొని యుండి యప్పొండవాగ్రజుండు యాగంబున కుద్యోగంబు సేయుట
చారులు సెప్ప నాకర్ణించి కతూహలోన్నిద్రుం డై బలభద్రసాత్యకికృతవర్మ
ప్రద్యుమ్నచారుదేష్టసాంబాదియాదవసమేతంబుగావసు దేవ దేవకీసమనుజ్ఞాతుండు
సుభద్రం దోడ్కొని కరినగరంబున కరుగుడెంచిన ధృతరాష్ట్రుండును గాంధారి
రియు గొంఱియుం బనుప నుత్సుకుం డై యుయుత్సుకుండు విదురుం బురస్కరించి
కొని యప్పొంచజన్యధరు నెదుర్కొని పరమభక్తిం దోడ్కొని వచ్చిన. 161
- తే. మున్ను ధృతరాష్ట్రకడకు నారవెన్నుఁ డేఁగి
యతని గాంధారిఁ బ్రణతిపూర్వాతిమధుర
వాక్యములఁ బ్రీతి నొందించి శ వచ్చి గొంతిఁ
గాంచి ప్రణమిల్ల నడ్డేవి శ క్కాఁగిలించి. 162
౪. పెక్కుభంగుల దీవించె బలదేవాదులుం దగిన తెఱంగున నప్పొండురాజమహిషిం
గని రక్కులవాళికాతిలకంబు పులకంబులం బెరిగినమేనితో మానసీయచరిత్రుం
డగునడ్డేవకీపుత్రు సంభావించి. 163
౬. ప్రమద మెసఁగ విదురుఁ బనిచి, సముచిత మగునర్చనంబు శ సంకర్షణపూ
ర్వము గాఁగ నడపి యదునిక, రమునర్చలు సంభృతాదరంబున నడపెన్. 164
౫. సుభద్ర దన్నుం గనినం బరమప్రియంబున గారవించి యభ్యంతరమందిరం
బునకుం బుచ్చెఁ బద్మనాభప్రభృతు లగునాబంధుజనంబు నెల్లను నగరిచేరువ
శోభిల్లుమందిరంబుల విడియింప యుయుత్సు నియోగించె నట్లయ్యఁడఱు
నభినందితు లై యున్నసమయంబున. 165
౭. ఉత్తరపుణ్యగర్భమున ననుండి భవజ్జనకుండు పూరువం
శోత్తరుఁ డాదిరాజగుణయోగి పరిక్షితుఁ డుద్భవించినం
జిత్త మెలర్పఁ బుత్తుఁ డని శ చెప్పిరి నెల్పలివారి కింటిలో
నత్తటి నున్నవృద్ధనతు శ లార్చె జనం బఖిలంబు నుబ్బునన్. 166

- క. బాలుడు మృతజాతుం డని, యాలోనన యేడ్పు బెరయ శ సలమట నచ్చో
నాలలన లుగ్గడించినఁ, దేలిరి శోకమున జనులు శ ధీరవిచారా. 167
- వ. అత్తటి రోదనధ్వనులు గలయం జెలంగిన విషాదవేదనాయత్తింబు లయిన
చిత్తాంగంబులతో శౌరి సాత్యకి యనుగమనంబు సేయ సత్వరంబుగా గొంతి
యున్నెడకుం జనుదెంచె నప్పు డాకుంఠిభోజనందనయు శ్రౌ పనియు సుభద్ర
యు నార్తనాదంబు లెసంగం దనకడకు రయంబున రా నెనిది సయ్యకు
వీరుండు గాంచి శోకసమాకులమానసుం డయ్యె నప్పొడుగురాజుపన్ని పురుషో
త్తముతో డగ్గుత్తిక నెలుంగు దగుల ని ట్లనియె. 168

—❦—పరిశీ త్వాప్రిణదానంబునకై కుంతీసుభద్రలు గృష్ణుఁ డ్రొక్కిరియెట.❦—

- క. గతి నీవె నాకు మత్సం,తతికిని నీయల్లుఁగుట్టరతనయుండు సు భ్రృ
మృతుఁడై కూరుం డగుగురు,సుతునియిషీ కాస్త్రనమ్మి శ్రావ్యుడనకతపసి . 169
- నీ. దేవకీపుత్ర సంరజీవితఁ జేయవే, యబ్బిలు సద్దాగుణాస్త్రసంగ్ర
యోగంబునపుడు కృతపాగరిష్ఠుండ వై, చేసితి ప్రతిప గాఢచద నమశ్శ
మును నుత్తరాగర్భజనితు నే నని బాలు, బ్రదుకుతోడిద నాదుర బ్రదుకున్రుపద
తనయాసుభద్రలు శ ధర్మజుం డనుజు లా,శిశువు సంబీవితఁ శ చేయ కున్న
- అ. బ్రదుక రన్వయమునశ కుదకపిండప్రదా,నంబు లెడలు మత్స్యశరపదనయును
నూటడింపఁబడియె శ నొకనాఁడు నీచేత, దానియూ ర్థి కణ్ణులదలఁగవయ్య. 170
- వ. దేవా నీ విక్కులంబు గలిగించినవాఁడ వింకను నీవ నీని బ్రహ్మింపవే యని
పల్కుచుం బుడమిం బడిన గొంతి నగ్గోవిందుం డనునయవచనంబుల సూరాల్ని
యెత్తె నట్టియెడ సుభద్ర యమ్మహాత్మునితో ని ట్లనియె. 171
- క. గురుసుతుండు భీమునకునై, పరమాస్త్రం బెల్ల దానిశరఫల ముండంగ
నరుండును దత్పత్నియుఁ గాంచిరి తుది నే నీకు నేమి శ సప్సంగ బ్రభువా. 172
- క. నీమఱిది యాకొడుకుపైఁ, బ్రేమం ¹బెప్పుడును బెంపఁ శ బ్రేతడి మనుమం
డీమెయి వ మ్మయి పోయిన, నేమి యగునో యెఱుంగ నీవ శ యెఱుంగును దీనిన్.
- నీ. ధర్మజుం డెమ్మెయి శ ²ధరియించు నెవ్వగ, పవనసందనుండును శ గనలు నేమి
వెరవున నుపశమింతురు దీని విను దేవ, యస్త్రప్రయోగంబునపుడు నీవు
గురుసుతు నదలించి శ కుచ్చిత నిన్ను మో,ఘాస్త్రునిఁ జేసెద శ నంటి దాన
నూటడి యుండుదు శ ముజ్జ్వల తేజ నీ,మహితానుభావత శ మాకు నెల్లఁ
- అ. దెలిసి యుండుఁ గాన శ ³యులుకము సత్యద,యాశ్రితాభిరక్ష శ లనఘ నీకు
నై జములు శిరగిప్రణతి నేను వేఁడెదఁ, గరుణ నిక్కులంబుఁగదాచికోనుము, 174
- తే. ఏవిధంబునఁ గోలుపోనీవు నీవు, పాండవుల నీదుసన్నిధిఁ శ బాపకర్త
శీలుఁ డైనయశ్వత్థామ శ గోలుపుచ్చె, వాని నే మనఁ గలదు దుశర్వార తేజ. 175

వ. అని వెండియు.

176

చ. భువనము లొక్కపెట్ట మృతిఁ ర బొందిన జీవము లావహింప నే

ర్తు వలచినట్లు లైన గుణరూఢుడు మేనమఱిందిపాత్తుఁ జా

వ విడుపె వంతపెంపున నరవారణ నీయెదురం బ్రలాపముల్

వివిధము లే మొనర్చితిమి ర నెఱ్ఱుల మై యిటు భ క్తవత్సలా.

177

తే. అనినఁ గృపయును శోకంబు రసగ్గలింప, వనజనాభుండు జను లర్థిర విసఁగఁ బిన్న

వాని బ్రదికింతు వగవంగరవలవదనియె, నెలుఁగుజలదన్వసమ్మున ర్జ్ఞైసకమెసఁగ.

వ. ఎల్లవారును బ్రమోదంబు నొంద నట్లు వలికి సూతికాగృహంబునకుం గుంతీ

ప్రభృతులు దోడ రా నతండు వోవునప్పు డది ధవళకుసుమసితనర్వ పలాజపూర్ణ

కుంభ ప్రముఖమంగళవస్తువులను బ్రజ్వలితపావక ప్రదీప్తశత్రుపిచుమందపల్లవాది

భూతపరిహారకపదార్థంబులను జతురవృద్ధాంగనాచికిత్సకడకుపరిచారికాముఖ్యహిత

కారిపరివారజనప్రవర్తనంబులను బరిశోభితంబయి యుండెనమ్మందిరంబాగోవిం

దుండు ప్రవేశించె నట్టియెడ సంతకమున్న.

179

నీ. కడచి గ్రాపది సని ర యడలునఁ బడి యున్న, మాత్స్యసందనతోడరమాధవుండు

సనుదెంచె వీడె సరవినయంబుగాఁ గను, మనవుడు నుత్థిత ర యై విక్రీర్ణ

వేణీభరంబుతో ర వినతి యొనర్చి భ, క్తార్తి వాపుట నీకు ర నతిదృఢప్ర

తంబు కదే దేవ ర దయ వెలయంగ నీ, శిశువు సంజీవితుఁ ర జేయవయ్య

తే. నీవు గూర్చేని మేనల్లరనికె దదీయ, పుత్రు ద్రోణునిపుత్రుండు ర బాలియఁజేయు

వాడె పతిహీన యగుపాపరవతికిఁబుత్ర, హీనతయును బాటిల్లి నర నెల్లు బ్రదుకు.

ఉ. నందనుచావు నిక్క మయిననం జను టప్పుడ కల్లు దేవకీ

నందన యెల్లభంగి నరసనందనుపాలికి ¹నాజి కేచి పో

వం²దనతోడి తెంపునకు ర వారక యిచ్చినబాస దప్పె నిం

కం దనుఁ గన్న దెప్పు నొడిరకాఁ డని కొంకెడఁ గాని యచ్యుతా.

181

తే. పద్మనాభుండు వచ్చినరబాలుఁజంకఁ, బెట్టికొనిపోయిమ్రొక్కింతుఁ ర బ్రీతియెసఁగ

నని తలంచుచు నుండితిరనమ్మనోర, ధంబు విఫలంబుగాఁ జేసె ర ద్రాణి పేర్చి.

182

వ. అని యంత నిలువనివలవంతపెంపున బాలశవంబు నెత్తికొని యంకతలంబున నిడి

కొని తదాననం బాలోకించి.

183

అ. తాత లోకగురుఁడురదామోదరుండు వచ్చి, యుండ లేచి మ్రొక్క ర వుజ్జ్వలాంగ

ధర్మ వేది యైనతండ్రికిఁ బుట్టి య, ధర్మ పరుండ వగుట ర తగునె నీకు.

184

క. కను విచ్చి గొంతిఁ జూడుము, ననుఁ జూడుము ద్రుపదన్యపతరనయఁ జూడుము నీ

జనకునితల్లి సుభద్రం, దనయా చూడు తల యెత్తి ర దరహాసముతోన్.

185

చ. అని పలవించి యాసరసిరజానన మూర్ఛ మునింగి నేల వ్రా

లినఁ గరుణంబుపెంపున విరలీనతఁ బొందుమనంగులున్ సభి
ష్టనయనయుగ్మకంబులును ర బొడలుమోములు నై సకౌరవాం
గనలయలంతఁ గాంచిన వరగల్ మిగులుం బగవాని కీనిఁచున్.

186

వ. ఒక్కింతసేపునకుం దెలి వొంది విరాటనందను ధరాళిలంబునం బడి యున్నభంగిన
ఫాలతలంబునం గేలు మొగిచి గోపాలదేవునకు మ్రొక్కుచు నెక్కు చు శరణు శర
ణని పలికిన నప్పరమకృపాపరుడోడ కోడకు మనుచుఁ బిద్రుతొనోపస్పర్శ
నంబు లాచరించి యశ్వత్థామప్రయుక్తంబును బ్రహ్మశివీనామకంబును సగున
మృహాస్త్రం బుపసగహరించి యశ్వాలశవంబు శయ్యాశిలంబునం బెట్టె బనిచి
దరోల్లసితు లైనయెల్లవారలం గలయం గనుంగొని.

187

—కృష్ణుడు మృతజాతుం డైనవరికిఁ గు లభ్యమగు సేవలు.—

తే. మీఁదబొంకగుమాటయోరమీరువిసఁగ, నాడని బెప్పలు బ్రదికింతుఁడనామం డుల
జనులు నిప్పుడ తేలుండుర సంతసమున, దీని విని పొండవులు ప్రీతి నూనువారు.

వ. అని ప్రతిజ్ఞ సేసి యిట్లనియె.

189

తే. పగఱయెడనైన నే బొంకురవలుక నేని, సమరముఖమున నెన్నఁడుఁ బలితవృత్తి
బిటేది కడు గిడ నేని నిరప్పిన్నవాని, యంగమున లేవ మీస్త్రోన్మరణావహిల్లు.

190

క. ధరణీసురకులమునెడం, గర మెక్కుడు స్త్రీయము నాకుఁ ర గలదేని సద
ర్శరతుఁడనయేని నియ్య, త్రరాసుతుఁడు లబ్ధివిర తత్వము నొందున్.

191

క. నరునియెడ నామనంబున, విరోధ మెన్నఁడును నేమిరవిధమున నై పం
బారయమి నిజమేనియు ను, స్థిరముగ నిశ్చలుమేన ర జీవము నొందున్.

192

క. నిక్కపుధర్మపునన యే, సక్కుంసాదుల వధించు ర టారసి చూడన్

నిక్కువ మై యార్యజనుల, కెక్కెనంగీని ననువర్గ ర మీశిశువు గనున్.

193

తే. మహితసత్యంబుఁ బరమధర్మంబు గాఢ, నిర్మల బ్రహ్మచర్యంబు ర నిత్యమప్ర
తిష్ఠితంబు లై నాయందుఁ ర దేజరిల్లు, నేని నిశ్చాలునకు లేవ ర మీపుడ వచ్చు.

195

వ. అని యిట్లప్పురుపో త్తముండు పలికిన.

195

సీ. బాలునిమేనికి ర బ్రాణముల్ వచ్చిన, నల్లన కదలఁ దరదంగకములు

మఱి కను విచ్చె నర తైఱఁగు దెల్లంబుగాఁ, గని గొంతి మొదలైన సకౌరవాంగ

నలు మనంబులు నిండి ర యలుపులఁబాఱెడు, నానందపూరంబు రలనఁగఁబొల్పు

హర్ష బాష్పములు రోరమాంచకంచుకితదే, హంబులు నై యలరార సఖల

తే. జనసమూహమ్ములునుసంతరసమునఁ దేల, గగనమున దివ్యవాణియరక్కమలనాభుఁ

బొగడెమీతండ్రియున్నయరప్పణ్యగృహము, గరముశోభిల్లనప్పుడురకౌరవేంద్ర.

196

ఉ. ఉత్తర బిడ్డ నెత్తికొని ర యొయ్యన మో మలరంగ వచ్చి య

త్యుత్తమతేజఁ డైనపురుషోత్తమనంఘ్రిలపొంత భూస్థలిం

1. క. యలుపుల దిగఁబాటునానంద. 2. 'యయ్యుత్తమతేజఁ డైనపురుషోత్తమ' నని పెక్కుప్రతులు.

జిత్త మెలర్పఁగాఁ దనదురచెన్నగుఫాలము సేర్చినకా ముదా
యత్తమనస్కుఁ డై యతఁడు శ సాదరభాషల గారవించుచున్. 197

క. వినుతబహురత్నవిస్ఫుర,దనేకభూషణనికాయ శ మబ్బాలున కి
చ్చినఁ దక్కటియదువీరులు, జననాయక యొసఁగి రక్కశజం బగుతోడవుల్. 198

వ. అప్పడు. 199

తే. ఆత్మకులము పరిశీల శ మైన జనన, మొందఁ గాన యియ్యభిమన్యురనందనునకు
నర్హ మగుఁ బరిశీన్నా మరమనియెఁ గృష్ణుఁ,డఖిలజనములువినఁ జొరరవాధినాథ.

వ. అట్లు పుండరీకాక్షుండు పాండవసంతానంబు గలిగించె నట్లప్పురమపురుషుచేతం
బ్రత్యుజ్జీవితుం డై నభవజ్ఞనకుం డేకమానవయన్ముం డగుకొలంది నొక్కపుణ్య
దివసంబున. 201

సీ. ధర్మనుగుండును శ దమ్ములు నమ్మహా,కనక మ ట్లైత్తించిరొని యుదాత్త
వైభవ మెసఁగంగ శ వచ్చినఁ గృష్ణని,యుక్తు లై విదురయుశయుత్సు లర్థిఁ
గస్తూరిసీఘ్రలకలయంపులను గప్ప,రంపు మ్రుగ్గుల బహురత్నతోర
ణములఁ దోరపుము త్రియముల నొనర్చిన, ప్రాలంబమాలికాశపంక్తులను బ

తే. సిగిడిపూర్ణకుంభముల విశిష్టమరక,తప్రకరమయకదళికాశస్తంభములను
గ్రరము దోరంబుఁ జిత్తరేఖంబుఁగా న,లంకరించిరి పురముఁ గురలప్రదీప. 202

వ. సకలజనంబులుం గయిసేసి కలయం బొలయ నప్పు డప్పురంబు చంద్రోదయ
ఘూర్ణమానం బయినయర్ణవంబు ననుకరించె నయ్యచ్యుతుండును బలదేవ
సాత్యకిప్రద్యున్నప్రముఖులు ప్రమోదంబునం బొంపిరివోవుచుం బెంపారు
సలంకారంబుల సభినవోదారచారుత్వంబు వహించి యెదురుచని పాండవు
లం గని రయ్యిరుడెఱంగులవారలును సౌహార్దంబును సౌముఖ్యంబును సౌజన్యం
బును సత్యంలేంబును మెఱయ నర్హంబు లగునాచారంబులు నడపి రట్లు కృష్ణ
సమేతు లై మీ తాతలు హర్షోల్లాసభాసమాను లగుచు నానమగ్ర కాంచన
సంచయంబుఁ బురస్కరించుకొని పురప్రవేశం బాచరించి. 203

క. లొలుత ధృతరాష్ట్రగిగాంధా,రులఁ గని మఱి గొంతిఁ గాంచి శ ప్రోస్థిలచ్చ
క్షులుఁ బ్రమదసంభరితచి,త్తులు నయినయుయుత్సునికావిరదురుని బ్రీతిన్. 204

వ. కానిపించికొని సంభావించి సంభృతాహ్లాదు లగుచుం గృష్ణాదియాదవలోకంబు
నుం దారు నొకరమ్యమండపంబున నుండి రట్టియెడ. 205

—శ్వాసుండు కృష్ణసహితు లై యున్న పాండవులయొద్దకు వచ్చుట.—

సీ. తగువారిఁ గాంచి యశత్యద్భుతం బగుభవ,జ్ఞనకు తెఱంగు విస్తార మొప్పుఁ
జెప్పిన వార లశ్చెరువాఁగు సంతసం,బును నెమ్మనంబులఁ శ బెనగొనంగఁ
బద్ధనాథు ననేకరథంగుల వినుతించి, యిట్టివి వింతలే శ యెల్లనాడు
నిట్టుల కాక మూఁయెడ నీదుకరుణపెం, పని యభినందించి శ రట్లు గలసి

తే. నెమ్మిఁ దారును గృష్ణుండు శ సన్నదమున, నుచితవర్తనకలిగెను లై శ యుండఁగొన్ని
దివసములకు సంప్రీతి నేర జెంచె బోధ, భాసితుండై సనత్యువరతీసులగునెను. 206

క. ఏ తెంచిన గోవిందన, మేతంబుగ నెనురుకొని నారహితపు నానంద
ప్రీతునిఁ గావించి యతని, మితాతలు గొలిచి యుండిరమ్మనను దివసములన. 207

వ. సముచితగోష్ఠి నడపి రప్పొండవా గ్రజుండు మునిజన్ గ్రాహిణి భవత్ప్రసాదం
బునం బడసినయన్తుహాధసంబు మహానీయంబుగా నశ్వమేధయంగలంబునం నుప
యోగంబు నొందింపఁ గోరెద ననుజ్ఞ యీవే యనిన సంతసెల్లి యూపయమి
వరుం డి ట్లనియె. 208

ఆ. తురగమేధ మఖిలదుష్కృతహరము నీ, వది నునుగ్రహిణి భవత్ప్రసాదం
జేసి నిర్మలత్వభాసమానుండై నై, నెలయు సుమ్మెరికెరెణులయెచ దీప్తి. 209

చ. అనవుడుఁ బ్రీతి నొంది యతఁ శ డచ్యుతుఁ గన్గొని భవత్ప్రసాదం
పుని దగ నిట్లు సేయు మని శ పన్నుము తిల్లియుఁ దండ్రెఁ యుగంబు
డును సచివుండు నిష్ఠసఖులడుం గరుణాకర నీవ మాకు నీ
యనుపమముఖ్యవృత్తి జగ శ మంతటికిఁ గతి వేయు నేటికిన్. 210

వ. అనిన విని యంబుజనాభుం డతని కి ట్లనియె. 211

ఉ. వ్యాసులు పంచినట్ల నియమాధ్యతఁ జేయుద నుశ్వమేధముగ
జేసి కృతార్థతం బొరసి శ చిత్తమునెవ్వగ యెల్లఁ బొచికో
మ్మాసుకృతంబు ధర్మనిచయప్రవరం బని గోప చెప్పి కా
దే నుగుణాభిరామ నిను శ దీనికి జొన్నితి ముక్ దృఢంబుగద. 212

చ. అనుమతి యింక వేఱ పడరయం దలఁ సేటికిఁ గౌరవేంద్ర స
న్ననువుము వాజిమేధకరణంబున కేపని సేయువాడె నీ
యనుజులు నల్వు రే నొకఁడ శ సద్వరకార్యము తెల్ల నీచు న
మ్మనమున కెక్కఁ జేయుదుము శ మాస్యచరిత్ర పోడంగు ముగ్ధుడోన్. 213

నీ. అన విని సమ్మోద శ మారినచిత్తంబు, లో సభిసందించి శ యూపగోద్ర
వరుండు పారాశర్యువలను గనుంగొని, దీక్షకు సయ్యెడరదిసము మీరు
సూచి యాసంస్కార శ మాచరింపుండు దయ, ససవుడు సమ్మనిర్యూజ్ఞవల్క్యఁ
జేర్కొని పైలునిఁ శ ప్రీతి నెఱింగించి, వారును నేనును శ వసుమతినే

ఆ. నడపవలయుపనులు శ నడపువారము చైత్ర, మాసకలితపార్వరమాసి నిష్ఠ
డరయఁ బనుపు మేధ్య మగుతురంగముఁ దజ్ఞ, లై నయట్టిజనుల శ సంచితాత్మ.

క. వేదోక్తవిధిసహితభ, వ్యాదరమున విడువఁ బడినయయ్యత్వం బీ
మేదినిఁ గలయం దిరుగును, నీ దగునిర్మలయశంబు శ నెలయ మెలయఁగన్. 215

వ. సర్వసంభారంబులును సమకట్టింపుము స్రుక్కువాది క్రతుసాధనంబులు గొత్త

లుగాఁ గనకంబునం గావింపం బనువు మని చెప్పిన నప్పుడమితేఁడు. 216

క. తురగపరీక్షావిదు లగు, పురుషులఁ బిలిపించి యశ్వశ్రవుంగవుఁ గని తెం
డరయుఁడు మనకొడమలలో, నిరుపమలక్షణముఁ గీ ర్తనసియంబును గాన్. 217

వ. అని పలికి కర్తాధికారులం గలయం గనుంగొని యజ్ఞంబునకు వలయునట్టిభాండ
ప్రముఖంబు లయినసాధనంబులును స్తుక్కువాద్యపకరణంబులును సువర్ణ
మయంబులుగా వేగంబ చేయింప వలయు నని నియోగించిన నట్ల కాక యని
చని వారును బడంపడి. 218

క. తురగంబును సంభారో, త్కరమును గొని వచ్చి చూప శ ధర్మజుఁడు పరా
శరసుతునకు వాని వినయ, పరత సమర్పించె గురునృపాలవరేశ్వర్య. 219

క. ముని యశ్వముఁ జూచి కరం, బనురాగముఁ బొంది మేధ్య శ మగు నిది దీనిఁ
వినుతవిధానమున విడుత, మనవుడు నతఁ డతనితోడ శ నాదర మలరన్. 220

తే. దీని రక్షింప నర్హుండు శ మానసియ, బోధ యెవ్వండు నీదుసగద్బుద్ధి నరసి
యిట్టివాఁ డని యూసతి శ యిమ్ము నాకు, ననిన నమ్మునినాథుఁ డర్యుధివుతోడ. 221

క. దివ్యాస్త్రవిదుఁడు ధిషణా, భవ్యుఁడు శౌర్యోత్తముండు శ పార్థుఁడు దగు న
శ్వవ్యాపనక్రియకు నితఁ, డవ్యాహతి నాచరించు శ నక్కార్యంబున్. 222

వ. భీమసేనుండును నకులుండును మనరాష్ట్రంబు రక్షించువారు భవదీయకుటుంబ
కార్యంబులు సహదేవుండు నడపువాఁ డని నిర్దేశించిన. 223

—❦— ధర్మజుం డర్జును యజ్ఞాశ్వరక్షణంబునకు నియోగించుట. —❦—

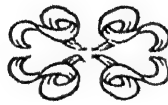
సీ. అమ్మహీవల్లభుఁ శ డర్జునుఁ బిలిచి య, ధర్మరయ్యుక్త మైనయిత్రురగరత్న
మనఘ సంరక్షణీయంబు నీ కొరులకు, నిప్పని శక్యంబె శ యెల్లభంగి
నిక్కార్యమునకు నీ శ వేగంగవలయు నీ, యంచితాశ్వము చరియించుచుండ
నెడనెడ రాజుల శ కే నశ్వమేధదీ, క్షితుఁడ నై యుండుట శ సెప్పు ముచిత

తే. కరణనియతి నిరోధంబు శ గాకయుండ, నడపు మని చెప్పి భీముని శ నకులు రాష్ట్ర
గోపనమునకు సహదేవుఁ శ గులకుఁబంబ, సమితరక్షకుఁబనిచి యుత్సాహమెసఁగ.

వ. మతియునుం గలయలంతిపనుల కర్హజనంబుల నియోగించి గాంధారీధృతరాష్ట్రుల
యనుమతి వడసి కుంతీసమనుజ్ఞాతుం డయి యశ్వమేధమఖంబున కున్ముఖుం
డయ్యె నని యిట్లు ధర్మ పుత్రుపుణ్యచరిత్రంబు సెప్పిన నప్పరమధార్మికుండునకల
లోకమనోజ్ఞం బగుయజ్ఞం బెవ్విధంబున నిర్వహించె విను వేడ్క నాచిత్తంబునం
జిగు రొత్తెడుఁ జెప్పవే యనుటయు. 225

ఉ. మానమదాదిదోషపరిమార్జననిర్మలచిత్తభక్త స
న్మానసలోల వీతపరిమాణవిభూతివిశాల శాంతతా
హీనవిదూర విశ్వహితశహేలవిచార నిరామయావ్యయ

- స్థానకసిద్ధిమంగళవిరూపాయక ¹వేదసభైకనాయకా. 226
- క. అనపేక్షితఫలతాశో, భనమహానీయక్రి, చుంవిరపాకాత్త కనూ
ప నితాంతధూతసంశ్రిత, జనపాపా పరమమిత్త్రసత్వలాపా. 227
- మాలిని. తరుణజరతభావశ్రద్ధావణోదారమూర్తి
హరణకరణనిర్మూలానతాభ్యంతరాత్రి
మరణజననదుగళోశ్నాదహృత్పూర్ణ్యాకీర్తి
చరణకమలపూజాశాలిచిత్తానువర్తి. 228
- గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యసృష్ట బుధాగ్రాధపవిరాజి
తిక్కనసోమయాజి ప్రణీతం బైన శ్రీమహాభారతంబునయన్వేషేధపర్వంబునందుఁ
దృతీయాశాస్వము. 229

శ్రీ

హరిహరనాథాయ నమః.

శ్రీ మ దాంధ్ర మ హా భా ర త ము

అశ్వమేధపర్వము, చతుర్థాశ్వాసము.

విద్యాశాంతకృతి

ప్రావీణ్య ¹నిరూఢిగణ్య శ పాదసతతసం

సేవనతత్పరహృత్కమ

లావాసకృతప్రమోద శ హరిహరనాథా.

1

— ధర్మజుం డశ్వమేధదీక్షం బూని హయంబుం బుడమిఁ దిరుగ విడుచుట. —

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె నట్లశ్వమేధయాగోద్యోగ ప్రద్యోతితుం డయినపాండవాగ్రజుదీక్షకు నర్హం బయినదినంబు సంప్రాప్తం బగుటయు మహాహూర్తికద త్తశుభముహూర్తంబునం గృష్ణద్వైపాయనాదు లైన ఋత్విజులు వేదవిహితవిధానమహితంబుగ నక్కురుక్షీతిపతి దీక్షితుం జేసి రవ్వసుంధరావల్లభుండు సంవీతక్షౌమకృష్ణాజనుండును దండపాణియు నయి ఋత్విగ్గనంబులు బలయం బరమసంయమిపరివృత ప్రజాపతి ప్రఖ్యుండును గన త్కొంచనాభరణభూషితుండు నయి బహుశ ప్రభలు నిగుడ సందీప్తపావకనన్ని భుండును నగుచు వెలింగెఁ దత్తుల్యైకల్పకల్పనంబున ఋత్విగ్గనసమాజంబునుం దేజరిల్లె నావేదవ్యాసమహామునిచేత శాస్త్రోక్తప్రకారంబున ముక్తం బయి హయోత్తమంబు వెడలె నప్పుడు.

2

నీ. వివ్వచ్చుఁ శాగమ శవిధివంతముగ ధర్మ, నందను నామం త్రైణంబు వడసి గాండివపాణి యై శ కవదాసల్ ధరియించి, తేజోవిశేషంబు శ రాజితముగ నయ్యశ్వరత్నంబు శ ననుసరింపఁగఁ బ్రజ, బాలురు వృద్ధులు శ భామినులును లోనుగాఁ బఱ తెంచి శ లోలత ²నతని నా, హయమును గనుఁగొనునప్పు డగ్గ తే. లంపుసందడి నూన్ జరనింప నాజ, నంబు లవ్వీరునకు దీవనలఁ బొగడ్డ లను బ్రమోద మొనర్చిరివనధిరవము, ననుకరించె నయ్యలివు నృశపాగ్రగణ్య.

1. క. నిరూఢగణ్యపాతసతత. 2. గ. నతని వా, హయము గనుంగొను.

వ. ఇవిధంబునం జనునాకవ్వడితోడ యజ్ఞకర్తకుశలుం డై నుమాజ్ఞ వల్క్యశిష్యుం
డర్హ విధానంబులకయి మాననీయవిప్రజనసహితంబుగాఁ జనియె సప్తరమ
తురంగంబు ధరణిం బ్రదక్షిణహూపంబునం దిరిగి యుత్తరభిముఖంబై యల్ల
నల్లన యరుగుచుండ నర్జునుం డనుసరించి పాలసపరుం డగుచుం బ్రవర్తింపం
ద్రుగర్తదేశంబునందు. 4

— ❦ అర్జునుతోఁ ద్రుగర్తదేశాధిపతులు గురుధము నేయుట. ❦ —

నీ. ఉద్ధతు లై త్రిగర్తర్వరాపతిపుత్రు, పౌత్రు లయ్యుశ్వంబుం శ బట్టువారు
గాఁ బూని తేరులు శ గడురయంబునఁ నోలి, కోని యడ్డముగ వచ్చుశక్తింబులకు
నలుగక నరుం డన్న శయానతి దలంచి యా, రాజకుమారవర్తగంబుతోడ
ధర్మజనశ్వమేరధంబున కపకార, మాచరించుట సాప శ మదియుం గాక
తే. యేము మీరును బాంధవర మెనక మెనఁగ, నడచు నొప్పుద పగఁగో లభింపంగ వారు
సూర్యవర్తనామకుం డగుశరారతమకు, మారుం డగ్రహి గాఁగ నురదానలీల. 5
చ. కవిసిన వారితో మతియుం శ గవ్వడి యిట్టు లనుక దగూఢురా
ప్రవణుం డజాతశత్రుఁడు తురంగమరక్షకు సంపునస్థు భూ
పవితతి యెల్లనుం దెగియె శ భారతయుద్ధమునగును బాలుగం
దివిరి వధింపఁ గాదు కృపఁ శ దిన్నదనం బెనఁగం జరింపుమి. 6

చ. అవినయవృత్తి నశ్వమున శ కడ్డము వచ్చిర యేని నీవు బాం
ధవము దలిర్పఁ బల్కి యనిఁ శ దప్పఁగఁ గ్రోవుము కెన్న నూను మ
న్నవచనవృత్తి నా దగుమ శనంబున నెక్కిని యున్నిఁజేసి నూ
హవమున కొల్లనయ్యెదఁ బ్రేయంబులు గావొకొ మీకుం బ్రాణముల్. 7

చ. వలవదు పొం డనంగ నిలురవం బడ కేపున సూర్యవర్త య
బృలియునిమీఁదఁ సూరశరరపం క్తి నిగిడ్చినఁ ద్రుంపఁ బిప్పయ
మ్ముల నది యెఱునవ్వ తనశమో మనుతమ్మికి లేతయెండ గైయ
చెలువముచెన్న వింతలుగఁ శ జేయఁగ నావిజయుండు భూనరా. 8

వ. అట్టియెడ. 9

తే. సూర్యవర్తనితమ్ముండు శ శూరవరుండు, కేతువర్త గాండీవిపై శ శాతబాణ
వృష్టిఁ గురియుచు నుద్ధరరవేగ మొప్ప, నన్నఁ గడచిబెట్టడరిన శ నన్నరుండు. 10

చ. అతని నొదుంగ నేయుటయు శ నాతనితమ్ముండు చండవిక్ర మో
ద్ధతి ధృతవర్తనాముం డతిరదారుణసాయకపం క్తి సత్వరా
తతగతిఁ బర్వ జేయుచుం బ్రాథాసుతుం దాకిన మెచ్చు వచ్చి య
య్యతిరథవర్తం డప్పుడు తరదంగము లేయఁగ నొల్ల కుండుటన్. 11

చ. శరములు ద్రుంప నాతఁడు వెనక బలునారసముల్ నిగిడ్చె న

న్నరుపయి నాబలిష్ఠుఁడు మరనంబునఁ గొండ్లోక యల్క వుట్టి య

న్నరవరసూతిపేరురమునం బదితూపులు గ్రుచ్చె దానికిం

దెరలక యక్కుమారుఁడును శ దీప్ర శరంబులఁ జేయి నొంచినన్. 12

ఆ. ముష్టి సడలి చోద్యరముగను గాండివ మిలఁ, బడిన నాత్రిగ ర్రరబలము దెసలు
సెలఁగనార్యై ¹నందుఁగ జేయంగఁగలయోధు,లక్కుమారవర్యురసవులఁద్రోచి. 13

తే. ఇంద్రధనువుచందంబున శ నెనక మెనఁగు

గాండివముపాటు గంటి రే శ చండవిక్ర

మాభిరాముండు గాండివి శ యన్నపలుకు

లకు మహోగ్రత సూప నొల్లండు గాక. 14

ఉ. నిక్కపుఁగిన్న వచ్చిన నరనిక నొసలం గను సూపు ²వింటిపా

టక్కట రి త్త వోవునె న్మరపాత్తజలం దెగటార్చు సీతఁ డిం

దొక్కఁడుఁ ద్రిక్క కుండ మన శ మొప్పమి సూడఁగ నేల మున్న పే

రుక్కునఁ దాకు టొప్పు నని శ యొక్కట నర్జును నాక్రమించినన్. 15

క. అట మున్న గాండివం బు,త్కటరయమున నెత్తి కోపరదహనుం డత్స్య

ద్భటమూర్తిఁ దాల్చె నన మి,క్కుట మై కడగంటికెంపు శ గొమరారంగన్. 16

వ. ఆబీభత్సుండు. 17

క. పిడుగులు వడిఁ బెక్కిక్కటఁ, బడియెడు ననఁ దొరఁగఁ జేసెఁగటలువిశిఖముల

ప్పుడు మేదిని దోపద చె,ప్పెడుకోలఁదియె రథికవరులరసీనుఁగుఁబెంటల్. 18

శా. ఆయుగ్రోద్ధతి సూచి పెల్కుటి త్రిగర్రాసీకముల్ నల్లడం

శాయం బాతె దదా వ్తు లేము దగ నీరపం పోపి సద్భక్తిమైఁ

జేయంగాఁ బనిగొమ్ము పేర్కిగ మముం శ జేకొమ్ము సమ్యగ్దయా

శ్రీయుక్తా యనినక ధనంజయుఁడు గారచెక్ వారి నెల్లం గృపన్. 19

వ. అట్లు వెనుకొనక నిలిచి యెలుం గెత్తి వారలతో మీ రిట్లు ప్రాణంబులు గాచి

కొనుండు నాపంచినపని సేయం బూని బుద్ధి గలిగి సుఖుల రై యుండుం డని

పలికి యయ్యశ్వంబు ననుసరించె నది క్రమగతిం బ్రాజ్ఞోతిషపురపరిసరంబునకుం

బోయిన దాని తెఱం గాకర్ణించి. 20

సీ. భగదత్తతనయుండు శ బాహుగర్వంబున, బాల్యసిద్ధం బగురతాల్యమునను

బురి నిర్గమించి యుత్తురగంబు వెలిపించి,కొనిపోవఁ గాంచి యుత్తునుఁడు గాండి

వము సజ్యముగఁ జేసి శ వాలమ్ము లొక్కట, నక్కుమారునిమీఁదఁగ బెక్కుగురియ

నవ్వజ్రదత్తుండురనొవ్వు దన్నిన దాని, నచ్చట దిగఁ ద్రావీచొచ్చెఁ బరము

తే. సత్వరంబుగనటసాచ్చిరసామజంబుఁ,బన్నఁగాఁ బంచి వెన నెక్కిరబలముఁజలము

వీఁకయును నొప్పు నన్నరుఁగదాఁకి శాత,ఘనశరంబులు వరఁగించెఁగారవేంద్ర.

- క. నడుమన వానిం బాధుఁడు, పొడిగా నేయంగఁ గనలి ర భూపకుమారుం
డడరించె దోమరంబులు, గడుఁ బె క్కవి మిడుతకనుపురగతిఁ గనియంగన్. 22
- ఆ. అనలశిఖలువోనిరయములగమి వాని, యాపు మాసి యన్నరరుండు వాఁడి
లేనిదొడ్డతూపురలేనింటిఁ దొడి రాచ, కోడుకు నే సెఁ దూలి ర పుడమిఁ గూల. 23
- క. కూలియు నీడంబోవక, బాలుఁడు రయ మార దంతిర్పైకిం జని గో
ర్గిల మెఱయ నరుఁ బటుశర, జాలంబులఁ బొదివె గగనర చను లగ్నింపన్. 24
- చ. అతఁడును దీప్త బాణముల ర నాభగద త్తతనూజుదగి నా
వృతముగఁ జేసె నట్లు పృథివీవరిసందన గోమి సప్సంగన్
శతమఖపుత్రుతోడ ¹దివరసత్రయ ముగ్రరణం బొసఁగె ను
ద్భుత మెనఁగం జతుర్థదివరముం బగుసంతకుఁ బోర ధీరతన్. 25
- వ. ²(తెగియెడుసమయంబున.) 26
- ఆ. అక్కుమారుఁ డేచి ర యద్జన యద్జన, గోను గలుగ నీకు ర నెఱుంగ బోవ
వచ్చు వృద్ధుఁ డైనరవాఁడు గావునఁ దండ్రి, నమ సె నట్లు నన్నుర నమ ల బేల.
- వ. అని యదల్చి. 28
- క. పెనుసెలయేఱులు వాఱంగఁ, దనరుగిరియుఁబోలె బహుమరదంబులు దొరంగం
గనుపట్టుకుంజరము సిం, హనిభుం డగుపార్థమిఁడ ర నడరం జేసెన్. 29
- క. అది ³పూత్కారము సేసిన, నొదవినకరశీకరముల ర నున్వీనర యం
బుదము క్తసలిలధారలు, వొదివినగిరివోలె నింద్రపుత్రుం డొప్పున్. 30
- చ. కరి యిటు లేపునం గవియఁగా భగద త్తసుతుండు దీప్తని
వ్మరశరపంక్తి నాహవపరటుత్వము సూపిన నల్పకోపమం
దరుఁ డగుచున్ సరుండు శతరథారనిభం బగునారసంబు భీ
కరగతి నేయఁ గూలె నది ర కౌరవనాయక పర్వతాకృతిన్. 31
- క. కూలిన నేలకు వచ్చిన, బాలుం గని నాకలోకరపతిసుతుఁడు దయా
లోలుం డై మార్దవహృ, ద్యాలాపము లొప్పు నిట్లు ర లను నాతనితోన్. 32
- వ. ధర్మతనయుం డశ్వమేధదీక్షితుం డయి యిత్తురంగంబుపజ్జ నన్నుం బుత్తెంచు
నప్పుడు. 33
- క. చంపకుమీ రాజుల నను, కంపాతిశయంబు మెఱయఁగా నడపుము నీ
పెం పనుకునుమమునకు నా, పం పొనరించుటయ సౌరరభముగ నెఱుంగుమీ. 34
- క. అనియెం గావున నీపైఁ, గినుక వొడమ దలుక విడుపు ర గీతయశుం డ
జనపతియాగంబునకుం, జనుదేరఁగ వలయు బంధుజనములు నీవున్. 35
- ఆ. అధిపతనయ నిన్ను ర నామంత్రితునిఁ జేసి, పోవుచున్నవాఁడ ర నీవు హస్తి
పురికిభావిచై త్రమునఁ బున్నమకు ముద, మొదవ నరుగుదెంచురటొప్పుఁజేయు.

1.క.చ.ట. దివసత్రయ...దృతీయదినముం. 2. ఇది పెక్కిటలేదు. 3.గ. నవి. 4.చ. ఘంకారము.

క. అనిన సతఁ డట్లు కా కని, విసతుం డగుటయును బ్రీతి ర విజయుం డభినం
దన మాచరించి యశ్వము, వెనుకఁ జనియెఁ బూరుకులపరవిత్ర చరిత్ర. 37

—అర్జునుఁడు సింధుదేశాధీశులతోడ యుద్ధంబు సేయుట.—

ప. అది సింధుదేశవ ర్తి యగుటయు భారతరణహతు లయినసైంధవయోధులపుత్ర
పౌత్రులు పూర్వవైరంబు వాటించి యాటోపంబున ననేకసహస్రసంఖ్యలరథి
కులు రాజనందనులుం గూడుకొని క్రీ డిపై నడచి రట్టియెడ. 38

సీ. అరుణాంబుదంబులు ర వరఁగి పెన్నెత్తురు, గండలుఁ గురిసె మార్తాండబింబ
మసితారుణచ్ఛాయ ర మయ్యె నుల్కాతను, లెల్లదిక్కులఁ బెల్లు ర డుల్లె నశ్వ
సహితంబుగా సన్వరసాచి జుట్టును ముట్టి, యతనిపై నయ్యోధరవిలతి యొక్క
పెట్ట శస్త్రాస్త్రముల్ ర బెట్టుగాఁ గురిసిన, నప్పొండవుఁడు పెనురడప్పి సోలె

తే. నేమి సెప్పదు నీకు నురద్దామవిక్ర
మాభిరాముండు నాఁ జనురనక్కిరీటి

కరము గరము బెం డగుటయు ర గాండివంబు

వడియెఁ బుడమిపైఁ గురునరరపతివరేణ్య.

39

చ. అనిమిషులుకొ మునీశ్వరులు ర నప్పడు శోకమునకొ మునింగి య
ర్జునజయకాంక్షు లై నియతి ర శుద్ధి ¹వహించి నవీర్యమంత్ర సా
ధనపరు లైరి తెప్పిటి యతండు ధనుర్ధరుఁడుకొ సముల్లస
త్తనువిభవోజ్జ్వలుండు సమురదగ్రమనస్కుఁడు నయ్యె భూవరా.

40

వ. ఇట్లు దెలి వొంది విజృంభించి.

41

శా. నారాచ ప్రముఖాస్త్రజాలపటువిరన్యాసంబు తీవ్ర త్వరా
ఘోరం బై విలసిల్లఁ జేయ సమరరక్షోణీతలం బంతయుకొ
వైరివ్రాతశవావృతం బగుడు గీరర్వాణుల్ మునుల్ సిద్ధు ల
వీరుం బ్రస్తుతి సేయుచుం బొదలి రురద్వేల ప్రమోదంబునన్.

42

ప. హతశేషం బైనయాసింధురాజకుమారసైన్యంబు దైన్యంబు నొంది నలుదిక్కుల
విచ్చియు నొచ్చియు వివ్వచ్చుండు రణధరణిం బొలిచి నిలుచుటఁ జూచి మాత్స్య
ర్యధుర్యం బై మగుడం బోరికిం బూని యడరిన నప్పురందరనందనుం డందలి
రథి కముఖ్యులతోడం దమయన్న సెప్పినవాక్యంబు లుపన్యసించి మీ రేల జాలిం
బడియెదరు ప్రాణంబులు మీ కింతసేఁ దయ్యనేయని పలికినను నిలువక పైపయి
వా రురవణించిన.

43

క. నవ్వుచు నానాశరముల, నవ్వీరులఁ బొలియఁ జేయ ర నంతయు విని తా
నెవ్వగతో దుశ్యుల యా, కవ్వడిఁ జౌత్రాన్వితముగఁ ర గానఁగ వచ్చెన్.

44

సీ. వచ్చి కన్నీళ్లులు ర వదనంబుపై వెల్లి, గొన రోదనంబు సేరసిన నతండు

1. గ. వహించినవీర్యమంత్ర.

దయ నిల నిడియెఁ గోరదండ మప్పడఁతుక, సౌత్తునిఁ బూని యురభ్యాసుఁ గావు
మితఁడు మియల్లునిరసుతుఁ డన్న సస్పాఘం, డిష్టాను నొయ్యున ర వచట నున్న
వాఁ డని యడిగిన ర వనిత వెక్కుచు సతం, జాతీయజనుకుఁ డుర్ర గ్రహునమున

తే. ననఘ నీచేతఁ దెగుట దా ర విని నితాంత, శోకమగ్నుఁడై యుండి సీరగాక బిట్టు
వినుట బెగ్గిలిప్రాణముల్ రవిడిచె ననుచు, నెలుంగు గడలుకొనంగఁ 1 భ్రష్టైష్ఠ్యసథిప.
వ. అప్పుడు శోకాక్రాంతం డయి గాంఢీవి వదనంబు వాచి యుండ సమ్యక్కలి
యతని నుద్దేశించి. 46

సీ. భార్తరాష్ట్రులకీడు ర దలంపక సైనిధన్యులొగము తల్లను ర మణిచి తండ్రి
లేనియీశశువుపై ర నూనితం బైననీ, యక్కరికంపుజూ ర పడంగఁ జేయు
మాశ్రితవత్సల ర యనుచు సభ్యాలునిఁ, జరణానలనునిఁ నీసి ర భరిండు భరిండు
కృప నన్న రక్షింపు ర కీర్తియు ధర్మంబుఁ, జీకొను పాపపుడు ర బ్రష్టైష్ఠ్యమడల

తే. రాచకొల మిది గాల్పనేరకౌర్యమూల, ముని తలంచుచు సాత్రు డెత్తయ్యచివతోడ
సధమవృత్తినుయోధనుం ర డంతకంటె, నేముఁ గొలఁగము నుంచేత ర నింతపుట్టె.
క. అనుపలుకు వలికి బహుసాం, త్వనముల నూరాగ్ని, చూసురదలిమి స్తకముం
దనయక్కునఁ జేర్చి యబల, చనుము వగపు దక్క- యని ప్రశ్నాదభిధిక్తుఁడై. 48

వ. వీడ్కొలిపిన దుశ్వల దనమనుమనిం దమబలంబులం గొని ప్రియంబునం బనియె
నయ్యనిమిషపతిసుతుండును గ్రతువిషయంబు లన్ని వలయుననుష్ఠానంబులు విధి
వంతంబులుగాఁ జలుపుచుఁ దురంగంబువెనుకం దా రొ మృగానుసారి యయిన
పినాక పాణియుంబోలె బోవు చుండ నదియును నిజేచ్ఛ సఖుల దేశంబుల నుఖ
సంచారంబునం బ్రవ ర్తిల్లుచుఁ గ్రమంబున సుఖిపూరపురంబును సాంతంబునకరి
గిన నన్నగరంబుపతి యైనబభ్రువాహనుగడు నిజజనకుం డునయద్దునురాక చూ
కర్ణించి. 49

ఆ. వినయ మెనఁగ నార్యజనసమేతంబుగా, సరుగుజెంచి యతనిరచరణములకుఁ
బ్రీతి నెఱఁగ నక్కిరీటి యన్నరపతి, నాదరింప కుండ ర మేదినిశ. 50

వ. అ ట్లుండి తనయనాదరంబునకుం గారణం బెఱుంగక సవిచారుం డై యూరకున్న
యక్కుమారునితో ధనంజయుం డి ట్లనియె. 51

ఉ. యాగవిముక్తమై చనుహాయంబున కడ్డము వచ్చి పట్టి కా
కీగతి మెత్తఁబాటు దగురనే నృపధర్మవిహీనతకా రణో
ద్యోగము లేక తక్కి భయ ర ముల్లముఁ జేరఁగ నిచ్చురాజు రా
జే గుణహీన పొ మ్మనిన ర నేమియుఁ బల్క కతండు గ్రమ్మఱన్. 52

సీ. అరిగి పట్టనవీధి ర నల్లన చనుచుండ, నద్దునుం డతనితో ర నాడినట్టి

1. గ. క. చ. బెట్టెట్టె. 2. ట. మురిలి; మురియ. 3. మూలమునను దెనుగునను 'మణిలూర
పుర' మనియు 'మణిపూరపుర' మనియు రెండుపాఠము లున్నవి.

తేఱఁ గెల్లఁ దన దగురదివ్యబోధంబునఁగని భుజంగోత్తమశతనయ సదయ
వృత్తిఁ బాతాళంబు శ వెలువడి యన్నరా,ధిపునిపాలికిఁ జనురదెంచి యేను
మీతల్లి నాగేంద్రునూతి నుఱిపి నా,పేరు హితంబు సెరప్పెడుమనీష

తే. నరుగుదెంచితి వినుము మీరయ్యుపనుపు
దలకొనుము రాజులకు సర్వరథర మైన
యని యొనర్చుము దనతోడఁ శ బెనఁగు టధిక
సమృదము సేయు సక్కురుశస త్తమునకు.

53

క. అనిన సభక్తికముగ న,వ్యనితకుఁ బ్రణమిల్లి యాహారవము జనకునితోఁ
జనునె యొనర్పఁగ నని య,ప్పనికిఁ జొరక వచ్చితిని శుభప్రదమూర్తి.

54

క. నీ వింత డెలిపి పలికెద, వావిభుఁడును మున్న నన్ను శ ననుమతుఁ జేసెం
గావునఁ దల్లి మీకుం, గావించెద నిద్దఱకు సఖిండప్రియమున్.

55

—❧— బభ్రువాహనుం డర్జునునితో యుద్ధంబు సేయుట. ❧—

చ. అని నిజమందిరంబునకు శ నయ్యెలనాగఁ దగంగఁ బుచ్చి య
న్మనుజవరుండు సాధనసరమంచిత మైనరథంబుదాత్తరే
ఖ నెఱయ నెక్కి యర్హపరికల్పితభూషణలేపనాంబరం
బును సమరోత్సవోద్ధతవిరభూతియు వై తనమే నెలర్పఁగన్.

56

ఆ. ఎక్కి సూనకేతు శ వేడ్డెఱఁ గ్రాలంగ, నరిగి యశ్వమునకు శ నడ్డపడఁగఁ
జూచి మెచ్చి సవ్యసాచి మార్కొనుటయు, గురిసెనతఁడునిశితశరచయంబు.

శా.వానిం దా నవలీలమైఁ దునిమి దుర్రావోద్యముం డద్రిభి
త్సానుం డొక్కట నాత్మసూనునొడలం శ దూపుల్ నిగిడ్చెం బదా
ఱానిశ్యంకుఁడు బాహుసారమద మే శ పారంగ నవీరుమే
వే నారాచము లై దునాలుగులు పూర్ణీనాథ నాటించినన్.

58

చ. మదిఁ గొనియాడి యూరిపువీరమర్దనుఁ డంచసిడంబు ద్రుంచి యే
పొదవఁగ మేను నొంప నచరబోధతి నాతనిజత్రు వేసె బె
ట్టిద మగునారసంబునఁ గరడిందిమగం డగుబభ్రువాహనుం
డది వడిపేర్చి శోణితజరలార్ద్రిత నొందక యుచ్చి పోయినన్.

59

క. అమ్మేటిమగఁడు దనచా,ప మ్మాతగ నిల్చి సోలి శ పదపడి తెలి పు
ల్లమ్మున నొలసిన నౌరా,యిమ్ముడి యని పొగడఁ గొడుకు శ నెంతయుఁ బ్రీతిన్.

60

తే. పొగడి యే దీవ్రశరములు శ నిగుడఁ జేయు
నుద్ధతికి మంచిబంట వై శ యోర్వ వలయుఁ
జమ్ము రా యని పలికి వారలమ్ము లధిక
రయము మెఱయంగఁ బరఁగించె శ రాజముఖ్య.

61

ఆ. మొనసి వాని నతఁడు శ ముత్తునియలు గాఁగఁ, జేయ మత్సరంబు శ చిత్తవృత్తిఁ

దనికి సత్వరముగఁదద్రాత్రమున నిగచె, సదుడను పట్టు నులులనురనారసములు.
 డి. దానికి నీడఁబోవక యురదగ్రపరాక్రమ మొప్పు నచ్చికి
 లానిభతఁ మెఱుంగులవిరలాసము నింగి వెలుంగ నుద్బుధులు
 డై నిగిడించె బాధుహృదయస్థలి నారస మస్త్రసస్త్రవి
 ద్యానిపుణత్వశాలి యగునన్నరచాలసుతుండు భూవరా.

63

—అర్జునుడు భర్తృవాహనునికగుంచేత బుడవిని ప్రశ్నిండు. —

క. వడి నది వీవున వెడలివఁ, బడియెఁ బుడవి సద్గునుండు శ పదపడి శ్రేష్ఠం
 గొడుకును మున్నతఁ జేసివ, బెడిదపు పీఠులయలఁగఁ శ బృహ్మనాథా.

64

వ. అట్లు దనపతియును సుతుండును భండవంబునం బడుట విని పోకొక్కొకఁడె యగు
 చుఁ జిత్రాంగద యులూపియుం దోడన చనుదేర సన్నకకి వచ్చి పట్లు వచ్చి
 యచ్చెలువయ్యిగురువురంగనుంగొనియుల్లంబుజల్లునఁ దల్లడిల్లి సూర్య మునింగి
 మేదినిం బడి కొంతవడికిం దెలిసి యులూపి నాగోకించి.

65

నీ. నీకతంబునఁ బతి శ నాకుమారునిచేత, ననిఁ బడి యున్నవార శ డలిన కంఠు
 నీవు పతివ్రత శ గావె ధర్మజ్ఞువు, గానిదానవె గోమీరకారణమున

నిది కార్యముగఁ జెప్పి శ తీవిన్నవానికిఁ, గొడుకుదిక్కున నాను శ నడలు లేను
 వరుఁ జూచి పొక్కెద శ వామాక్షి నీదనఁ, దప్పు సేసివను సీతనిఁ గృపార్ద్ర

తే. చిత్తవై యెల్లభంగి సంరజీవితుఁడుగఁ, జీయవన్న యక్కట నాధుర నేయఁ బనిచి
 చావు సూచియు వగవపురసాహసమున, కొలఁది లేను నిన్నేమందుఁగలవ రేణ్య.

వ. అని పలికి పార్థుం జేరం బోయి.

67

ఆ. మహితకీర్తిలోల శ మత్ప్రాణవల్లభ, యస్యజనులన్యాః శ మరసి కావఁ
 జాలునట్టిసికు శ నేల ప్రాణంబుల, నిట్లు వదలి పోవ శ విచ్చి యుండు.

68

నీ. నాథ నీ వెప్పుడు శ నన్ను మన్నింతువు, కను విచ్చి చూడక శ యునిక దగునె
 సాయమున కెవ్వరు శ నడ్డంబు రా కుండ, ¹నాఁగితి వగ్రజానధ్వరంబు

వ మ్మయి పో కుండ శ లె మ్మిత్తురంగంబు, వెనుకొన నలనదే శ యసఘ సీకు
 నని యార్చి బలవించియహిపుత్రిదనఁ జూచి, సుతుఁడట్టుంబడినఁ బతికనిమ్ము

తే. జీవ మాండ్రురఁ బెక్కండ్రు శ జేసికొనుట

పురుషులకుఁ దప్పె భార్య లిశ్చైరువునందు

²నడవరే యొర్చి నీదుమనమున నింత

యెఱిగి కలిగింపు వరు వేయు శ నేల తల్లి.

69

వ. అని యంత నిలువక.

70

ఆ. కొడుకుచేతఁ జచ్చి శ పడి యున్నయిక్కురు, కులవరేణ్యుఁ గరుణ శ గూరి సీవు
 బ్రదుకఁ జేయ కున్నఁ బ్రాయోపవేశన, మాచరింతు సహికురలా గ్రగణ్య.

71

1. క. నాఁగి నీయగ్రజానధ్వరంబు. 2. గ. నడకురే.

వ. అని పలికి పతిచరణంబులు శిరంబు సోకం బ్రణమిల్లి యాసీన యై యూరకుండె
నట్టియెడ బభ్రువానానుండు దెప్పితి లేచి యప్పొలంతిం జూచి. 72

చ. ఇంచుకదోనియున్ వనట ర నెన్నఁడు బొందనితల్లి నేడు నా
మంచితనంబునం నిలుకురమాలిననాథుని నుగ్రశత్రులన్
మగచు నినుండువోలె బరిరమార్పుమహాబలుఁ జూచి యిట్లు దుగి
ఇంచుచు నుండఁ జూచితి సరకిల్బిషచిత్తున కింత పెద్దయే. 73

క. గాదిలితనముండ నగునే, గా దన కిక్కురుకులాగ్రగణ్యుని నిమ్మై
మేదినిఁ గూల్చితి మణికిర,చోదా త్తం బైనమకుట ర ముర్విం బొందన్. 74

వ. అని నిలాపంబు సేసి వివ్వచ్చుతోడం గూడ యజ్ఞతురంగానుసారులై వచ్చిన
యాజ్ఞనల్కృత్యిప్రభృతి బ్రాహ్మణజనంబులు నయనపథ ప్రాప్తు లగుటయు. 75

సీ. అధ్వరహాయవిమరయంబుగా వీ రేమి, పని సేయువారొక్కొక పార్థుఁ డిట్లు
వడి యున్నవాఁ డని ర పలవించి జనకుని, నిట్లు సేసినపాపుఁ ర డెవ్విధమున
నాచరించునొకొ ప్రాయశ్చిత్తమని పల్కి, పండ్రెండువర్షముల్ ర ధైత్యవృత్తి
నిన్దుహాత్మునికపారలమ్మున నడపంగ, వలయుఁ గా కొం డెద్ది ర గలుగ నేర్పు

ఆ. నని యులూపిదిక్కు ర గనుఁగొని నీవు ప,న్నంగఁ దండ్రి నిట్లు ర భండనమున
విగతజీవితుఁడుగఁ ర దెగఁ జేసితిని నింక, నెలమిఁ బొందు భరతరకులపవిత్ర. 76

వ. అని వెండియు. 77

క. జనకునిఁ దెగటార్చినపా,పునకుం బ్రాణంబుతోడిర¹పాత్తు మనంగా
మనమునఁ దాలిమి గలుగునె, చనుఁగాక యతండు సనినరసద్గతిక తగన్. 78

వ. అని యుగ్గడించిస్థావరంబులుజంగమంబులు నగుభూతంబులువిన భుజంగవృత్తియు
నాకర్ణింపఁ జెప్పి² వ్రతంబు నిష్ఠం బూ నెద మాతండ్రి లే కునికి నిజం బగునేనిఁ
బ్రాయోపవేశంబ యుత్తమకృత్యంబు వీరవధంబు పాపం బంతకంటెను రాజవ
ధం బెక్కు డంతకంటెఁ గడునగ్గలంబు ధార్మికవధంబు జనకవధపాతకం బింతయని
కొలంది యిడ రా ది ట్లుండ వీరుండును రాజును ధార్మికుండును జనకుండును నైన
యిమ్మహితాత్ముని నిధియించినమహాపాతకుని కేతద్వ్రతానుష్ఠానంబు దక్క నొం
డుమెయి నిష్క్రమి గల్గునే దీని నడవెద నని పలికి యప్పరమనియతుం డుపస్పర్శ
నం బాచరించి పలుకు లుడిగి కూర్చుండె నప్పుడు. 79

—॥ డలూపి సంజీవనమణిచేత నర్జును బ్రదికిం దుట. ॥—

ఆ. అట్లు దెంపు సేసి ర యాసీనులై నయా,తల్లిఁ గొడుకు నవని ర ద్రెల్లి యున్న
విజయుఁ జూచి పాపరవెలది సంజీవన,మణి దలంచె గురునరమా జముఖ్య. 80

వ. తలంచిన భుజంగమంబులకుం బరాయణం బైనయమ్మణి యమ్మహాభాగహస్త

1. 'పాత్తున మనఁగా' అని కొన్ని ప్రతులు. 2. గ. వ్రతం బనిష్ఠింపం.

- తలంబునకు వచ్చిన నాభామిని భభ్రవాహనునాసనం బాలోకించి. 81
- సీ. విజయుండు సచ్చునేర వేడుటలార యిం, ద్రునిచేత నైన సీరసానికి నొక్క-
ప్రియము సేయంగఁ గోరెయినునీకొలఁది యా, రయుబుద్ధినితండురణ మొసర్పఁ
దలఁచిన నివ్వీరుతలఁపు సిద్ధింపంగఁ, జేయుటకును నింత ర సేయ వలస
నాకుఁ గావున మోహనం బగుమాయాప్ర, యోగంబు పడిపతి ర నుజ్జ్వలాత్మ
తే. సరుండు నారాయణుండు మహా త్తరము సువ్వె, యితని తేజ మెవ్వరికినిర నల్లుదాని
నార్పవచ్చు మీవగ పెల్లఁ ర దీర్ప నిపుడ, యుత్థితుం డగు సీకారతో త్తిముగడు. 82
- వ. మాయాప్రయోగంబ వే యొండు గాదు నీకుమితండ్రితోడ భంజనంబు సేయ
బుద్ధి పుట్టించితి నింతమాత్ర యని తత్ప్రదేశంబున నున్న యెల్ల శనంబులు నుల్లం
బుల నానందంబు నొందఁ బలికి యన్మణిపూరపురపతికరతలంబున నున్నది యిడి
దీని నిమ్మహాత్మనిస్సాదయ దేశంబున మోపు నునపుడు సతిం డెట్టి చేయుటయుం
బాధుండు ప్రత్యుజ్జీవితం డై. 83

తే. లేచి కూర్చుండి కలయంగఁ ర యాచి యెల్ల
సెరలకాంతియు దంతగురచియును బెరియ
నతిమనోహరముగఁ దనరసుతునితోడ
మనుజనాయక కుశలమే ర యనుడు. సతఁడు. 84

సీ. వినయ మారంగ నారతనిచరణంబుల, కెఱిగి భవన్మన్యోరసీర్షణమున
నఖలంబుఁ గుశలంబ ర యనిన నిజ్జనముల, మొగములయం బల్ల ర నగపు గోచి
యచ్చెరువాటును ర హర్షంబుఁ గదిరెడు, నిది నేమి సెప్ప వే ర యెఱుంగు దేని
నాచెప్పినట్ల రణంబున కే తెంచి, తీపు చిత్రాంగద ర నేల వచ్చె

ఆ. నిచ్చటికి నులూపి ర యేమిటి కిపుడు స
దైంచె ననుడు భక్తిరనిర్భరముగ
సతఁడు సాగి మొక్కి ర హస్తముల్ మొగిచి య
య్యహితనూజఁ జూపి ర యతనితోడ. 85

వ. అంతయు నిమ్మహానుభావ సడుగుల డనిన గాండ్డివి యాఱుగతివదనం బాలో
కించి కురువంశనిస్తార కా నీరాకకుం గారణం బేమి యిమ్మణిపూరపురనాథుని
దెస నావలన భవదీయచిత్తంబు ప్రసన్నం బయి యున్నయదియె యిన్నరహి
యును నేనును జిత్రాంగదయును నీ కేమియు సపరాధంబు సేయము గదా
యనుటయును. 86

— ❧ — ఉలూపి యర్జునునితో వసువులకోపప్రసాదంబుల నెఱింగించుట. ❧ —

సీ. అల్లన నవ్వచు ర నయ్యింతి యతనితో, నాథ నీయం దొకరనాఁడు నెగ్గు
గలదె నాపుత్రునిరవలనఁ గీ జెక్కడి, యది విసితాత్మ చిత్రాంగదయును

1. గ. యేటికిఁ జనుదెంచె, ననుడు నచలభక్తివినయగతుల.

గినియక విను మేను శ విసతోత్తమాంగ నై, చెప్పెద సీనుతురచేత నీకు
నానపిల్లై సశుభ శ మాచావంబున నీవు, గంగాతనూజు శిశిండి నెపము

తే. గాంగఁ డెగటార్చి తది పాతరకంబు దాని, కనఘ నిష్కృతి సేయకరతనువు విడిచి
తేని సరకవాసమునకుఁబోన వలయుఁ, గాన నిష్కృతి సేసితిఁగడఁగి వచ్చి. 87

వ. అది యెట్లంటేని నాకర్ణింపు మే నొక్కనాఁడు సఖిసమేతంబుగా సురనదీ
స్నానంబునకు వచ్చి యుండ వసువు లక్కడ కేతెంచి యింత నంత నొక్క
రేవునం దోచి కృతస్నాన లై నిజరూపంబున సన్నిహిత యైనగంగాదేవితోడ
గాండివధరుండు శిశిండిఁ బురస్కరించికొని గాంగేయుం జేయ కుండం బరమ
సాయకంబుల సతనిం గూల్చె నట్లు కుత్సితజయార్జనం బొనర్చినయయ్యర్జును
సేము శాపసంతాపితుం జేయుదు మని చెప్పిన నప్పరమానుభావయు దాని
కొడంబడినపలుకు వలికె నంతయు విని తత్తుణంబ. 88

సీ. అరిగి యోదగ్ధికి ర నత్రైఱం గంతయు, నెఱిగించుటయు నతం శ డెసక మెసఁగ
భయమున రయమునఁ బఱఁజెంచి వసువులఁ, బెక్కువిధంబులఁ ర బ్రియము వుట్టఁ
పెలిచి ప్రార్థించిన శ నలుక వో విడిచి వా, రతనితో విను సమరయం బొకండు
సేసెద మనిలోన శ వాసవిఁ దత్సూనుఁ, డగుబభ్రువాహనుం శ డస్త్రవితతిఁ

ఆ. బఱపి కూల్చెనేనిఁ శ బాయు నక్కిల్బిష, మనిన మగిడి వచ్చి శ యాభుజంగ
నాథుఁ డెల్లఁ జెప్పె శ నాకు నిప్పని దగ, నిల్లు దీర్చితిని సరమిద్ధతేజ. 89

వ. తీర్చినఁజెఱంగు నెఱింగించెద నని పలికి బభ్రువాహను నుపలక్షించి యి
క్కుమారుండు సీతో సమరంబు సేయ నొల్లక నీకు నమస్కరించి మరలి
మందిరంబునకుం బోవు చున్ని బుద్ధిం గని సమయకార్యంబునకు నిది యవ
సరం బని యూహించి రయంబున నితనికడకు వచ్చి రణంబు మీతండ్రికిఁ
బ్రియంబును ధర్మంబు నని చెప్పి యితనిం బోరికిం బురికొల్పి యివ్వీరునియందు
వసువులు సెప్పినవిధంబు గలుగునట్లుగా విక్రమవిశేషం బావహించితి. 90

క. అనినఁ బ్రియ మంది దేవీ, యనఘం బగుసీచరిత్ర శ మస్తత్కులవ
ర్ధనకారి యగుట యెప్పుడుఁ, గనినది గాదె యని పలికె శ గాండివి నృపా. 91

ఆ. పలికి సాదరముగ శ బభ్రువాహనుఁ జూచి, మానితాగమిష్యమాణచైత్ర
మాసపౌర్ణమాసి శ మహితాశ్వమేధకా,లంబు దానిదెసఁ దరలంపు గలిగి. 92

క. సీవును దల్లులు బంధుజ, నావళియుం బరిజనములు శ హస్తినగరికిఁ
రా వలయు ధర్మజునిసం, భావనముం బడయు టొసఁగుఁ బరమశుభంబున్. 93

చ. అనవుడు నట్ల చేసెద నురదాత్తచరిత్ర పురంబు సొచ్చి యి
వ్వనితలు సీవు నావలనిరవత్సలతం గొనియాడు చియ్యడఁ
మన మలరంగ నిల్చి జనమాన్యునిఁ గా ననుఁ జేసి ప్రీతి నే
ననుపఁగ వచ్చి చేయు మనురయానము యజ్ఞతురంగరక్షై. 94

వ. అనుచుం బ్రణతుం డై బభ్రువాహనుండు ప్రార్థించినది బాహుం డెన్నొర్చిపుతో
నేను దీక్షితుండ నగుట యెఱుంగవే నాకుం బురప్రవేశంబు సేయం జనదు
పోయి వచ్చెద మీరును సుఖుల రఱు యుండుం డనిన సట్టి కాక యని యతం
డుచిత ప్రకారంబునం బూజించి యామగత్రణంబు సేయ సన్నామలచేత సను
జ్ఞాతుం డై యమృహత్తుండు యజ్ఞాశ్వంబు సనుసరించ సదియు నిజీచ్ఛి సఖుల
దేశంబులం బ్రవర్తిల్లె నట్టియెడ. 95

క. రాజగృహపురముకడ న, వ్యాజి యరుగు తెఱిగి యాహారమునకుం బిలిచెన్
రాజత్కిర్తిధనుం డగు, నాజిష్ఠుని మేఘసంగి శ యనుచు జగిపా. 96

వ. అట్లు లవ్వరంబుపతి యగుజరాసంధపాత్రుండు బాల్యంబునం దన్ను నెదిరి నెఱుం
గమిం గవ్వడిం గయ్యంబునకుం బిలిచి పుచ్చి తోడన కల్పితరథాహూఘం డై
వెడలి యవ్వసవికి నడ్డపడి. 97

సీ. పనితలలోపలఁ శ జనియెడుచాడ్పున, నివ్వఁజి గొని యుంచుత కీని శంక
లేక పోయెదవు పోశిక యే బట్టెద, దీనిఁ గయ్యము సే సర దేనిఁ జేయు
మనుడు నవ్వచు నతం శ డప్పగ ధేశుతో, విఘ్నకర్తల నేను శ వెరపుతోడ
మాన్పింతు వినుము నారమసమునఁ గిన్న లే, దది యెట్లు లనిన మరద గ్రజుండు
తే. ¹సామమునన కర్జము నీవు శ సక్కఁబెట్టి, కొందుగాని యెవ్వరియెడఁ శ గ్రూరవృత్తి
వలవ దని నాకుఁ బెప్పిన శ వాడు గాన, యట్లు సేయుదు నీ యుష్ట శ మాచరింపు.

—❖— అర్జునుండు జరాసంధపాత్రునితో యుద్ధంబు సేసి యోడించుట. —❖—

చ. అనవుడు నేమియుం బలుక శ కాన్యపపుత్రుండు నిర్దేగేంద్రపు
త్రునిపయి నుజ్జ్వలంబు లగుశూపుగముల్ వరఁగింప వాని నె
ల్ల నతఁడు శాతభల్లతతులం దునుమాడియు నొల్లఁడయ్యెద
త్రను వొకబాణ మేనియును శ దాఁకఁగ నేయ సరేశ్వరోత్తమా. 99

వ. అగ్గాండివికృప యే మని చెప్పదు. 100

క. తనమీఁద మగధుఁ డేయఁగ, జననాయక రథ్యములను శ సారథి నై సన్
గొనకొని నొప్పింపక యల్లన శరనికరంబు పైఁ గలయ నిగిడించెన్. 101

క. అది బలహీనతగాఁ గొని, మద మేపారంగ నక్కు శమారుండు లీలం
గదిసి బలునారసంబులు, తదంగమున గ్రుచ్చె నతఁడు శ దాన సలిగియున్. 102

వ. ఆసహదేవుత్రుగాత్రంబు దాఁక కుండునట్లుగా శరంబులు నిగిడించి. 103

ఉ. సారథిఁ గూల్చి యశ్వములఁ శ జంపి రథంబుఁ బగిల్చి కేతువుం
జీరి శరాసంబుఁ బొడి శ చేసిన నమ్మగధుండు ధీరతో
దారగతిన్ సముజ్జ్వలగదాభ్రమణంబున బాహు వొప్ప న
వీరవరేణ్యుపైఁ గవిసె శ విక్రమ మాకృతి దాల్చి పొల్చె నాన్. 104

1. క. చ. జ. 'సామమున కర్జమున నీవు'.

వ. అట్లు గవియుటయు.

105

తే. అప్పుడును మత్సరంబున శ కతఁడు భాజ
నంబు గా కుండఁ గాన యశన్నరుఁడు వెడఁద
వాతియమ్ముల గద పలుక వ్రయ్య లై మ
హీతలంబునఁ దొరఁగంగ శ నేసె నధిప.

106

వ. అ ట్లేసిన.

107

సీ. నివ్వెటపడినయారన్యపనందనునితోడ, నయ్యతిబలుఁడు మారయన్న యొకని
ప్రాణంబునకును దశపుకు మయ్య యని ¹యాన,తిచ్చినకతన నే శ నేయ కున్న
నీ విగతవడి పోర శ నిలువఁ జాలితి విను, మది యట్లు లుండె రారజ్ఞార్థ మైన
ధర్మంబు వాటిలిచి శ త్కీతి నన్ను నిం,తియ చాలు నింక శాంతియ నరేంద్ర
తే. తగినయది యని పల్కె సరతండు నిజము, నట్ల కా కని యూహించి ర యమ్మ హాత్తు
పాదపరిసరమున భక్తిర బ్రణతుఁ డైన, గుచ్చిక్కొంటఁ జేర్చియక్కరువిభుండు.

వ. వచ్చుచే త్రమానంబునం బున్నమనాఁడు పాండవా గ్రజునశ్వమేధం బనుసంధిం
చుటకై బంధులు నీవును రావలయు ననిన నవ్వసుమతీపతి యట్ల చేసెద నని
యత్యంతవిషయంబున నవ్వజయుం బ్రియపూర్వకంబుగాఁ బూజించి యామంత్రి
తుం జేసిన నాతండు ప్రీతుం డయి యభినందించి యమ్మగధపతిం బురంబునకుం
బోవం బనిచి యశ్వరత్నంబు ననుసరించె నదియును వంగ పుండ్ర మ్లేచ్చ దేశం
బులం జరియింప నయ్యెరాజులు సెనకినం దేజోధనుం డగునాధనంజయుండు
జయించుచుఁ జన నత్తురంగంబు.

109

సీ. చేది దేశంబు సారచ్చిన శిశుపాలుని,తనయుండు శరభుండు శ దనదుశుక్తి
పురము వెల్వడి యుద్ధరపూర్వకంబుగఁ జేరి, యమ్మహావీరున శ కర్ప లిచ్చె
నతని వీడ్కొల్పియశ్వయుల తేజఁడుఘోట,కమువెన్నఁ జనుచుఁడేంకణకిరాత
ముఖ దేశన్యపతులు శ ముట్టినఁ దగ గెల్పు, గొనుచుఁ గ్రమంబునఁ శ గోసలులను

ఆ. గాశులను జయించెఁ శ గ్రమ్మటి యత్తురం,గము దశార్ణ దేశరగామి యయ్యె
జిఘ్రఁ డనుసరింపఁ శ జిత్రాంగదుం డని, నేసి యోడి పూజ శ నేసె నధిప.110

వ. ఇట్లు దశార్ణ పతి పార్థునిం బూజించి యాతనియాదరణంబు వడసి పోయెఁ బదంపడి
తురంగంబు నివాదాధీశ దేశంబునకుం జనిన నేకలవ్యనందనుండు పాక శాసననందను
మీఁద నై పాదసేనాసమేతుం డై తోఁ తెంచిన.

111

చ. అతనిబలంబుఁ గ్రూరవిశిఖార్పుల నేర్చిన బాహుసారగ
ర్వితుఁ డగునన్ని పాదపతి శ వీఁక నెదుర్కొనినం గిరీటి యా
తతపటుబాణదీధితులఁ శ దన్నదనంతమనం బడంచె వాఁ
డతివినయంబునన్ వినతుఁ శ డై తగ నర్చితుఁ జేసె నాతనిన్.

112

1. గ. యప్ప, గించినకతన నేఁ † గినియమన్న.

వ. అ ఘ్నేకలవ్యనందనుం దనవశంబు సేసికొని ధనంజయుండు సాయంబు ననుగమించె
నది మరలి మఱియును దక్షిణాభిముఖం బగు చని తిరుగఁ జొంగ్రొంగ్రొద్రవిశ
కేరళకర్ణాట దేశాధీశులననాయాసంబునవశగఁజేయుగానించుకొనియెఁగ్రమంబున
సౌరాష్ట్రంబు సొచ్చి గోకర్ణ సమీపంబునం బ్రవర్తించి పరంపడి. 113

సీ. ద్వారకానగరంబురచేరువ ఘోటక, మరుగంగఁ శ్రీమం తై శ యదుకుమారు
లాలపుటాలంబురననువున నయ్యుండ్ర,నందనుఁ గని పూజనం బొసంగి
నభినందనము సేసె శ నవ్వీరుఁ డపరాధి,తీగదేశంబులఁ శ నిరిగి పంచ
నదముపైఁ జని మాపుర నరనాథ గాంధార,దేశంబు నిచ్చి నరత్రింప శకుని

తే. నందనుఁడు శాల్యకలితదుర్జయము పేర్కొ

దనదుసేనలఁ గూర్చి యురద్రామగఁగి

రీటిఁ దాకిన సతఁడు వారించి సాండ

వాగ్రజునియాజ్ఞ బెలుపంగ శ సంతఁ బోక. 114

క. పొదివినఁ గనుఁగవ వెడతెగ, పొదనఁగఁ జతురంగముల శరణిత్కరములఁ దా
బొదివె విజయుఁ డవి వడియుం, జెదరియు నన్నంబు లై సఁ శ శైలముఁగోసన. 115

ఉ. మత్సర మెక్కఁగా సుబలురమస్కండు దుర్జయలీలఁ గిట్టి బీ

భత్సునిపై నిశాతశరపం క్తి నిగుడ్చుఁ దదీయభాషునం

పత్సముదీర్ణతం దనదురభావమునం గొనినూడి యంతయుఁ

వత్సలుఁ డై నయన్నరుఁడు శ వానికి ని ట్లనుఁ గారవోత్తమా. 116

క. రాజులఁ జంపకు మని మా,రా జాసతి యిచ్చె నుద్ధరత సే సని న

యోజ విడిచిన తైసఁ బ,రాజితుఁగా నన్ను సద్ధరరాపణి దలఁచున. 117

—అర్జునుఁడు గాంధారదేశాధీశుఁ యుద్ధంబు సేసి జయించుట. —

ఉ. కావున నేఁ గడంగ విను శ కయ్యము నీ కిది యేల తమ్ముఁడ

నా వినియ౯ వడిక శకునినందనుఁ డయ్యమరేంద్రనందనుం

దా విశిఖంబులం బొదివె శ దానికి శివవ్యచు వానిశీర్షకం

శావిజయుండు బత్వడఁదయమ్మున నేలఁ బడంగ నేసినన్. 118

వ. అచ్చిత్రము సూచి యచ్చటం గలయట్టి. 119

క. ఎల్లజనులు నివ్వీరుం, డొల్లఁడు గా కు త్తమాంగ శ ముర్వి నిలుల వే

డొల్లఁగ నేయఁడె వలసినఁ, జెల్లంబో యితనికరుణఁచెలు వి ట్లున్నే. 120

వ. అనుచు నక్కుమారుం జేరి యతనితేరు మరల్చికొని పోవంబోవ. 121

తే. దురభిమానముపేర్చి నశ్శరవరుండు

మరలి నరుమీఁద నడవ ముక శ తెరలి చనిన

బలము గ్రమ్మటి యయ్యింద్రురపట్టి జట్టు
బలసి శస్త్రాస్త్రచయములు శ పరంగ జేయ.

122

చ. అని నిశితాస్త్రపంక్తి దునురమాడి రయం బెసంగంగ గప్పె నా
హవతల మంతయుం దలర శ నప్పటువిక్రమశాలి యమ్మహా
గ్ర విహరణంబునం గలంగి శ కన్మని బాతె బలంబు లక్కుమా
రవరుని గాచికొంటకు ధరరావర మంత్రులు వానితల్లియున్.

123

వ. అర్ఘ్యంబు గొని రయంబున శరణు శర ణనుచు వచ్చిన నవ్వివ్వచ్చుండును నవ్వె
లంది నభినందించి మంత్రులకు మాననీయవచనంబులం బ్రియం బొనర్చి¹య
శ్వాలునితో సాంత్యనస్వరంబున నిట్లనియె.

124

ఉ. నీ విట నన్ని నాపయి నశనింద్యపరాక్రమ రాక సూచి మ
ద్భావము భేద మొందుటయు శ ధర్మజుపం పిది రాజకోటి నే
నేవిధి నైన జంప నని శ యెల్లజనంబు వినంగ జెప్పనే
కావున నీబలంబులన శ కాని నినుం దెగటార్ప కుండితిన్.

125

వ. విశేషించి గాంధారీధృతరాష్ట్రులం దలంచి నాకు నీదెన నిట్లు గా వలసి యుండె.

ఆ. అట్లు లగుటజేసి శ యవనీశనందన, యింత ప్రాద్దుఁ బోర శ తింక శాంతిఁ
బొందు టొప్పు ధర్మశుభ్రునితోడిపొం, దొప్పు దయ్య నీకు శ నుదితశౌర్య.

127

వ. అని చెప్పి యాగామి యయినచైత్రంబుపున్నమనాఁ డన్న రేంద్రచంద్రునశ్వమే
ధయాగంబున కనురాగం బెసంగ రమ్మి యనియునుం బలికి యప్పాండవమధ్య
ముండు మేధ్యాశ్వంబు ననుసరింప నది కరిపురంబుదిక్కు మొగం బయి యరుగం
జొచ్చె నట్టియెడ నతండు వివిధదేశంబులం దిరిగిన తెఱం గెల్లనుం జారులచేత విని
యజాతశత్రుం డప్పురుహూతపుత్రుం డశ్వరక్షణం బట్లు ధర్మప్రకారంబున
నిర్వహించుటకుం బ్రీతి వహించె నద్దివసంబు.

128

ఆ. మాఘమాసపౌర్ణమాసి యై యుండె నా,ధర్మనందనుండు శ పేర్కి వెలయు
నెలమి మిగుల బెద్దరకొలువున నుండితమ్ముల సగౌరవముగఁబిలువఁ బనిచి.

129

వ. అనిలనందనునాననం బాలోకించి.

130

క. నీతమ్ముండు తురగముఁ గొని, యేతెంచుట వింటిఁ జైత్ర శ మింకఁ దడవు లే
దీతటి మునులను నృపనం,ఘాతంబును బిలువఁ బంపఁగా వలయుఁ దగన్.

131

వ. యాగశాలయు శిల్పిజనులం గొని కల్పింపుము తగువారలకు విడియం దగియెడు
వివిధగృహంబుల నొనరింపు మని పనిచిన నతండు.

132

ఆ. యజ్ఞ వాటమును జరనాధిపులకు ముని, వ్రాతములకు విడియ శ వలయునట్టి
మందిరములుఁ గనకరమణిమయంబులు గా నొ,నర్చెఁ దజమగుజరనంబు పొగడ.

- క. ధరణీసురులను బనిచెను, ధర నెందును దిరిగి మునుల శ ధాత్రీశుల న
ధ్వరమునకుఁ బిలువుఁ డని య, మృదుత్సుతుఁడు వారుఁ జని సరసుంచితిభక్తిన్. 135
- చ. పిలిచిన రాజులున్ మునులుఁ శ్రీ త్రి యెలర్ప బోగోత్పరంబు శి
మ్యులుఁ దమతోడ రా మనము శ్ర లువ్విభు లూరఁగ యజ్ఞనర్తనం
బులు గనుఁగొంటకై సకలభూవలయంబునఁ గల్లునట్టివా
రలు సనుదెంచినం గురుధర్మాపతి చిత్తము వేడ్క నూనఁగన్. 136
- క. ఎదురుకొని వీడుఁబట్లకు, ముద మారఁగఁ దాన యనిచి శ్ర మొక్కలములు నిం
పొదవించునట్టివియుఁ గాఁ, బదార్థములు ప్రజదలమునఁ శ్ర బోధించితిగన్. 137
- క. భోజనశయనాసనములు, రాజ్యలైడునట్లు గాఁగ శ్ర రాజుల కెల్లు
దేజోధనుఁ డధర్మత, నూజుం డిడఁ బనుచు జననిరనుసరింపన్. 138
- చ. మునులకు నెల్లఁ గందములు శ్ర మూలములున్ ఫలకోష్ఠమునఁ బ్రియం
బొనరఁగఁ దాన పోయి మధురగోక్తులతోడ సమర్పణంబు నీ
యు నిటుల సంవిధానము లరనూసము లై విలసిల్లఁ జేయు న
య్యనిమిషనాధవై భవుఁ డేహంశృతివర్ణననం స్థాపించితిన్. 139
- తే. యజ్ఞవాటంబుఁ దక్కటిరయాలయములు
లలితభంగి రమ్యములు సరలక్షణములుఁ
గా నొనర్చినశిల్పినిరకాయమునకుఁ
బసదనం బిచ్చె సంతసం శ్ర బెనక మెనఁగన్. 140
- సీ. పాడవాగ్రజుఁ డట్లు శ్ర పవనసందనుఁ బరిచి, యజ్ఞశాలాశరణాను లైస
కృత్యముల్ నడపుటఁగృష్ణుండు గనుఁగొని, కడుఁ ప్రీతిఁ బొంద నారగతస్పృహలు
రచ్చెరు వొంది రశయ్యవృత్తాంశువంశని, స్తారకుం డరిమై శ్ర దేరఁ బనుప
ననవద్యపశువుల శ్ర నఖిలజాతులవానిఁ, గొని వచ్చి రత్నగతశకులపరిజ
ఆ. సంబు లన్నపర్వతంబులు నాజ్యవా, హినులుఁ గల్గి విప్రజనపరంప
రలు భుజించుపేర్చియెలసి యాగారంభ, సమయమద్భుత ప్రజనక మయ్యె. 141
- క. విను లక్షభూసురులు గుడి, చిన నొకమరి మ్రోయుభేరి శ్ర సలఁగుచు నుండున్
జననాయక యెప్పుడు నే, మని చెప్పుదు నశ్వమేధరయజ్ఞవిభూతిన్. 142
- చ. శరధిపరీతభూమిఁ గలశరర్వజనంబును దోచె నమృహ
ధ్వరమున భూపతుల్ మకుటరపంక్తులు భూషణరాజిఁ జక్కఁగాఁ
బారిఁబారిఁ ద్రోచికొందు మదిఁ శ్ర బొంపిరి వోయెడువేడుకం బనుల్
వెరవులు లావులున్ మెఱయ శ్ర వేయువిధంబులఁ జేయు నొప్పఁగన్. 143
- సీ. కలయంగ రాజులఁ శ్ర గనుఁగొని ధర్మసం, దనుఁడు భీమునిఁ బిల్చి శ్ర మనుజుపతుల
కెల్లను వే పూజ శ్ర లి మ్మన్న నమ్మరు, త్తినయగడు దగఁ దనరతిమ్ముగోయి

నెలమిఁ గూర్చికొని మరహీశుల సబహుమా,నంబుగఁ బూజించె శ సలిసనాభుఁ
డప్పడ నీరిసారత్యకిముఖయాదవ,సహితంబు గాఁగఁ బ్రసన్నవదన
తే. కమల మొప్పంగఁ బాండవార్ గ్రజునికడకు
వచ్చుడును బ్రియ మలర సశవ్వసుమతీశుఁ
జాబలుండును నతఁడును శ నాదిగా న
మస్తయాదవులకు నధిశకార్ప లిచ్చె. 143

వ. నారాయణుండు నరునిం బ్రసంగించి పాండవార్ గ్రజుమొగంబు గనుంగొని
ద్వారవతినుండి యాప్తుండును విచక్షణుండును నగువాఁ డొక్కరుండు వచ్చె
వివ్వచ్చుం డప్పరంబుపరిసరంబునఁ బోవం జూచితి ననియె వివిధసంగరంబులం
దదంగంబు కృశం బై యున్నయది యనియుం జెప్పె నప్పార్థుండు సేరువకు
నరుగుఁడంచెం గాఁగోచితక్రియాకలాపంబునకుం దొడంగు మనవుడు నప్పడమి
తేఁ డప్పరుఁడొత్తమునితోడ. 144

క. సీపంపునఁ బోవుట ను,ద్వీపితబలశౌర్యరధైర్యతేజోయుతుఁ డై
యాపార్థుండు యోగశ్శ్రీ,మోపేతుం డయ్యె నడవు శ ముచింతపుఁబనుల్ . 145

—౧౧౧— కృష్ణుండు ధర్మజునితో నర్జునుసంఘటంబు నెప్పట. —౧౧౧—

వ. అనిన నవ్వారిజనాభుండు ద్వారకనుండి వచ్చినవాఁ డగ్గాండీవి దనతోడం
జెప్పె నని చెప్పినమాటలతెఱుం గాకర్ణింపుము. 146

ఆ. నాదువిన్నపముగ శ సరనాభునకు విన్నవింపు రాజు లెల్ల శ వేడ్కతోడ
జన్నమునకు వచ్చుచున్నారు ము న్నెట్టి,వార లైనఁబూజర వలయు ననుము. 147

వ. విశేషించి మదీయపుత్రుండు. 148

క. మణిపూరపురాధీశుండు, గుణగణవిభ్రాజితుండు శ గురుహితుండు విచ
క్షణపరుండు బభ్రువాహనుఁ, డణుమాత్రముఁ గీడు లేనిశయట్టిం డెందున్. 149

క. మీచరణసరసిజంబులు, సూచుటకై రాక దనకు శ సువ్రతముగ ముక్
వేచి యునికి వచ్చుఁ గృపా,గోచర మగుచేతకుం దరగును మీ కనుమీ. 150

వ. అని చెప్పె ననిన విని యవ్వాక్యంబు లభినందించి ధర్మనందనుండు గోవిందుని
తోడ. 151

సీ. ఏ వింటి విజయుఁ డశనేక యుద్ధంబుల, నలజడి వడుట య శ ట్లతఁడు నాఁడు
నక్కట ద్రోణభీష్మాదులతోడియె,క్కుడుఁబోర నిడుమలఁ శ బడియె నేఁడు
నిత్రైఱుంగునఁ బడియెడు నాకుఁగా నిన్ని,పాటులు వడునె యశ్వురమసౌఖ్య
యోగ్యదేహుండు ని శ న్నొక్కటి నడిగెద, నతనిమేను సులక్షణాన్వితంబు

తే. నామదికి నెక్క సీవు గ శ స్వఱపి కన్న,యట్టికిడు తదీయంబు శ లైనయవయ
వముల నెండేనిఁ గలిగినే శ యమితదుఃఖి,భాగి యగుటకు మూలమైపద్మనాభ.

క. త్తెలుపఁ దగునేనిఁ గరుణం, దెలుపుము నా కనుకు పానుశదేవుఁడు నీకుం

దెలుపుటయుఁ గృత్యమే విను, అలిపదఁ గలనూత్రి వసుమతీసరిముఖ్యా. 153

తే. సర్వగాత్రంబులందును శ సవ్యసాచి
కథికశుభలక్షణంబుల శ యతిశయిల్లు
దనువుమాత్రకు నించుక శ ధరణినాథ
యెక్కు డై యుండుఁ జిలుదొడ శ లిదియ కొలఁది.

154

క. అలజల్లు దీనివలసం, గలిగడునో కాని తక్కు శ లలుగ నెట్లు
బలఘుశుభలక్షణాన్విత, విలసితనంద డై సగంజీవిక నయ్యెడలన్ . 155

వ. అట్లున్నరూపు సెప్పినవెన్ననివ వసంబులు నిని యవ్వసుంధరావల్లభు డతని
యాసనం బాలోకించి యది యట్లు కాక యని పలిక బప్పుడు పొంచాలి వడ్డ
నాభుం బ్రీతిస్థితం బగుచూడ్కు నాలోకించిని నాలోకనాథుం డిది యన్లుస
విషయం¹ బై నప్రణయంబు తెలియ గగుట యెరింగికొనియె నట్టియెడ భీమానులును
యాదవకుమారులును నక్కిరీటిగుణంబు లగ్గించుచు నాత్రిన్తువ కదియ
గోష్ఠిగ నల్లాపంబునెయు చుండ సగంజీవిపాలనుండి కాలర ననుచుచి. 156

సీ. పాండ్రవాగ్రజునకుఁ శ బ్రణతి యొసర్చి వి, వ్యచ్చుఁ డిప్పుటి సర శ వచ్చ నెల్లి
వచ్చు మీశ్రీపాదరవసంబులకు మ్రొక్క, నసంబు సన్న శ లడిగఁ బులికి
తాంగుం డై వానికి శ సన్న రేండ్రుండు వస, దస నూభరణవస్త్రైకసకములు స
మగ్రంబుగా నిచ్చె శ నందలు నానంద, రసమునఁ దేలి యూరరాత్రి పార్థుఁ

ఆ. జూచువేడ్కు నూనుశుచును వేగు తెప్పవో
యనుచు నుండ నుదయ శ మయ్యె నినుండు
క్రీడి సమయవిహితకృత్యముల్ సలిపి నా
యంబు మున్ను గాఁగ శ నరుగుబంచె.

157

వ. అప్పుడు. 158

—అర్జునుండు యజ్ఞశ్వంయుగోడ హస్తీపురంబునను వచ్చుట.—

క. విను మింద్రతురగసమఖే, లసమున నవ్యాజి జసములకు నెల్లను లో
చనపర్వ మయ్యె వారివ, దసముల సంతోషమధురతర భాషణముల్. 159

సీ. కలయంగ నిట్లని శ చెలఁగ నిగ్గాండివి, దక్క నివ్వాడ్కి నొంకడొక్కరునకు
నశ్వంబు దనయిచ్చు శ నఖిలదేశములకు, నరుగంగ ధరణీశు శ లచటనచట
బలములతో వచ్చి శ బలసి తదీయరో, ధం బాచరింపఁ దృణంబు గాఁగఁ
గొని లీలమై గెల్పు శ గొనుచోట్ల నుగ్రత, వాటింప కగ్రజాతముక యెట్టి
తే. దశల నై నను బాటించి తా నొకండ, ననుతిలం పెట్టు నుల్లంబురసందు లేక
తనువు గవుసెనఁబెట్టి పురచ్చినవిధమున, నరుగుదేవచ్చునే యిది శ యక్కజంబు.

క. సగరాదులఁ జెప్ప వినమె, మగఁటిమియును బలము నిట్లరమానుషభంగిన్

1. గ. బై నప్రణయంబు తెలిం. 2. చ. నరుగుబెంచునె యిది గడు ♦ నక్క.

- నెగడునె యింకను బుట్టరు, జగతిని ¹గాండివితోడ ర సరి వచ్చునుగల్. 161
- క. మానుషము దైవమును సరి, నే నే నని కార్యసిద్ధి ర నెలయింపంగ ని
త్యానందుఁ డయ్యె ధర్మజుఁ, డీవిర్కలభాగ్యమహిమ ర యేరికిఁ గలదే. 162
- క. విను మట్లు సెలుంగఁగ ఘూర్ణన మొందినయర్ణవం బరనఁగఁ బొం గారెక
జననికురుంబం గాపెం, పసఘా చూడ వినఁ బడయ ర మఖలజగములన్. 163
- వ. మణియును. 164
- సీ. నృపు లోహటింప జంర త్రపుమీనునేసి చే, కోనియెఁ బాంచాలునిరకూతునితఁడె
సుర సీసతోఁ బురందరు గెల్చి భుజగర్వ, మే పార ఖాండవం ర బేర్చె నితఁడె
యెక్కటిబవరాస ర నీశాను మెప్పించి, పాశుపతాస్త్రంబుఁ ర బడసె నితఁడె
యొంటిమై భీష్మాదియోధుల కురుపతి, ధృతిఁ బాపి గోవులఁ ర ²దెచ్చె నితఁడె
- తే. ప్రతిసనేసి విషమసమరమునఁ బ్రొద్దు
గ్రుంక నీ కాఁగి సైంధవుఁ ర గూల్చె నితఁడె
యనుచు నందడిగాఁ గ్రమ్మి ర యట్టు లెత్తి
చూచె జనలోక మాసవ్యసాచిఁ బ్రీతి. 165
- క. ఆవాక్యము తెల్ల వినుచు, భావ మలర నర్జునుండు ర భాసుర మగున
వ్తూ వశ్రేసరముగ యజ్ఞవాసంబునకు వచ్చె ర నంచితలీలన్. 166
- వ. అట్టియెడ ధర్మనందనుండును భీమానులును గృష్ణుండును బలదేవ ప్రభృతులును
ధృతరాష్ట్రం బురస్కరించికొనుచు నప్పార్థ నెదుర్కొని రతండు వారల నెల్ల
సముచితాచారసంప్రీతులం గావించి గాంధారిని గుంతినిం గాంచియీతకాఁడు
తీరంబు గనినచందంబు నొంది యందఱు నభినందించుచుం బొదివికొని యుండ
నొక్కరమ్యప్రదేశంబున నుండె నానమయంబున. 167
- సీ. బభ్రువాహనుఁడు వైరభవ మొప్పుఁ జిత్రాంగ
దయు నుఱూపియుఁ బ్రమరదంబుతోడఁ
దోడ రా ధర్మపురత్త్ర నిమందిరమునకు
నరుగుదెంచుటయు నరక్కురువరేఁబు
డును దమ్ములును గృష్ణుఁడును బలభద్రాది
యాదవులును బ్రీతు ర లై తదీయ
సందర్శనము నర్హసత్కారచరితార్థ
ముగఁ జేసి రతఁడును ర దగినవిధుల
- తే. నందఱకుఁ బ్రియ మొనరించి ర యాంబికేయు
నతనిభార్యను గని నమరస్కృతు లొనర్చి
గాంతిఁ గాంచి యాయమయదుగులకు నెఱంగి

1 పలుదెఱుంగుదీవనలును గౌరగిలియుఁ బడసి.

168

వ. ధర్మపుత్రుం గొలిచి కూర్చుండ నతని కతండును సనుఁబును వే ద్యోని సర్వరత్న రాజీవిరాజితంబు లగుభూషణంబులను బరమాంబునింబులను న'సంగిరి నీరపాణి శౌరిప్రభృతులు ప్రభుతాభరణంబులను భి'సురవాని'వి శీషంబులను నతని నర్పించి రయ్యవసరంబున.

169

సీ. చిత్రాంగదయు నాగరపుత్రియుఁ దొలితొలి, గాంధారినిగొంతిరగాంచి తెలమి దీవించి గాఢసంభావనఁ గౌఁగిటఁ, తేర్చి యట్టివి రతల్పిర్లు లనఁగఁ తొడవుల నర్పించె శ్రీ శ్రీవదియును సుభ, ద్రులు వాగుఁ ది ఘోచితప్రకార మునఁ గన్న సమ్మెయి శ్రీ వినుతిపుంజనముల, మునులసమ్మోదము శ్రీ నావహించి ఆ. యోగ్యపీఠములను శ్రీ నునిచి తిత్సల్లాప, సౌఖ్య మొంది రిట్లు శ్రీ నకలవర్త నముల నశ్వమేధశసముపక్రముం బుదా, త్తిభింగాను నుద్యుత శ్రీ సుధిపముఖ్య.

170

వ. పడంపడి యర్హదివసంబు సంప్రాప్తం బగుటయు సామ్యవత్తయమునివలె నీగుపతి పాలికిం జనుటించి నేడు యజనంబునకుం దొంగుగుము చూడ్కునలు సుభము హూర్తం బాసన్నం బయ్యె సను చున్నవాగు నీమంథంబు మునుఁజియంబు నీవు మహాధనవంతుండ వైతి దక్షిణలు మున్నుడుంగులుగా నిడి మూండుమంథంబుల ఫలంబు నొందు మశ్వమేధావభృగంబు పరమపావసంబు నను స్తనూతిపరిహారణ నిపుణంబు నీకు భారతరణకృతజ్ఞాతివధంబు పాతికం బనుమెర మర మనంబునం గలిగి యుండు నట్టివి యెల్లను దీన నిస్తుషంబు లగు నను స్తసభంబులు నొనహిల్లు నని యాజ్ఞాపనంబు నేయుటయుఁ బ్రజ్ఞప్రవగుఁ డై సారూభూవగుండు.

171

—❦— ధర్మరా జశ్వమేధయాగంబు మున్నహంబుగాఁ జేయుట. —❦—

క. ప్రయతుం డై హయమేధ, క్రియాకలాపంబునకుఁ బ్రశీర్త్యముగాఁ జూ చ్చి యుదాత్తభంగి జపమే, జయభూవర నడప గాఢరసంప్రీతిమొలున.

172

క. క్రమయుక్తము యుక్తముఁగా, నమరగురుప్రణిము లై హయాజ్ఞానులు క్రియా సముదయము నడపఁగా స్థలి, తము లే కపహూతము సారక శతతక్రమహొప్పన్.

చ. అవహితు లై ప్రవర్ధ్యము బురధాభినుతంబుగఁ జేసి ఋత్విజుల్ సవనము లుక్తమార్గము ప్రశంసకు నెక్క సయించి వేదవా క్యవిహితవృత్తిమై నభినరవాభ్యుదయం బానరించి రర్థి మా ధవుఁ గొనియాటలం దమకృతంబులకుఁ మెఱుఁ గిడ్డయట్లుగన్.

174

వ. అట్టియెడ.

175

సీ. వివిధభోజ్యపదార్థరవిభవంబువలనను, సంతృప్తిఁ బొందక శ్రీ చనునరుండు ధనధాన్యవస్త్రసంతతిలభి దారిద్ర్య, మపనయింపక యేగురనట్టివాఁడు గోరి యెయ్యది యైన శ్రీ గారవ మెనఁగంగఁ, బడయక రిత్తవోయెడుమనుష్యుఁ

1. గ, పలుదెఱుంగుదీవనయును. 2. గ, సారాన్నముల మనోహరిపానములను.

డెద్దియోనియు దుగ్ధి శ మెలసినఁ జనుదెంచి, యది ని స్తరింపక శ యరుగునతఁడు
తే. మందునకు ¹వెడకినను లేఁ శ డంద మొంద, నరసి కుడువుఁడు కట్టుఁ డిరచ్చానురూప
వస్తువులు గైకొనుఁడు దురరవస్థ దెలిపి, పాపికొనుఁ డని భీముండు శ పలుకు చునికి,

ఉ. ఆయతులాధ్వరంబున వ్రతాభిరతత్వము లేనివాఁ డుపా

ధ్యాయుఁడు గానివాఁడు నిగ్రమాంగకమట్కము లేనివాఁడు లే

డేయెడఁ జూచినకా సభ నశరేశ్వర యట్టిసదస్య లమ్మరు

న్నాయకుకొల్వదివ్యమునిశనాథులు దక్కఁగఁ గల్గ రెచ్చటన్.

177

వ. అట్లుం గాక.

178

సీ. కనుఁగొనుకౌతుకంబునఁ గూడి చనుదెంచి, దివ్యమున్పొందు లగ్నిప్రియమున
సభినందనము సేయ శ సఖిగంధర్వులు, నానందనము లగుశాసములను
సప్సరః స్త్రీలు హృద్యము లైననృత్యవి, శేషంబులను నుల్లరసిల్లు చుండ
సిద్ధవిప్రజనంబు శ సేసలు సల్లుచు, బహువిధాశీర్వాదరపరతఁ బరఁగ

తే. నాద్యులై పేరు గలుగుపరదార్వు రవని

వరులయాగంబులకు సరిరవచ్చు మిగులుఁ

గాని యిది వప్రపడ దనఁగగా వెలుంగు

ధర్మతనయునియశ్వమేధము సరేంద్ర.

179

వ. పసిఁడియిట్టికలం జతుశ్చేత్యంబు నప్తాదశకరాత్మకంబును గరుడాకృతియును గా
యజనం బొనర్చి మహానీయం బై యొప్పు చుండుయాపక్రియాసమయంబున
ఖాదిరంబు లాఱును బైల్వంబు లాఱును బాలాశంబు లాఱును దేవదారు
మయంబులు రెండును శ్లేష్మాతకతరుకల్పితం బొకండును గా నిరుపదియొక్క
యాపంబులును దక్కును శోభనార్థంబుగా ననేకకాంచనయాపసంచయంబును
శాస్త్రోక్తప్రకారంబున యాజకులు నిలిపి వానియందు.

180

క. నలుగాలివానిఁ బక్షుల, జలచరముల విధియుతముగ శ సంయోజింపం

బొలిచెం బశువులు మున్నూ, అలఘుయశోమహిత యమృతహాసమునన్.

181

క. వరయాపసుయోజిత మగు, తురంగమముచుట్టుఁ బశుతరతుల నిల్పిననుం

దరభావము దక్షమఖి, స్ఫురణం బిట్టి దని చూపురపోలిక మెఱసెన్.

182

తే. ఆగమోక్తంబు దర్శనీయంబు నైన, యాసుతంత్రంబు నొనరించురయాజకోత్త
మావలికిఁ దా నలంకారర మై పరాశ, రాత్మజునిశిష్యుకోటి యొరప్పారె నధిప.

183

—ధర్మరాజు వ్యాసునకు యజ్ఞదక్షిణగాఁ దనరాజ్యం బంతయు నిచ్చుట.

వ. సర్వపశు శ్రవణంబు లాచరించి ఋత్విగ్జనంబు లశ్వాలంభనమయంబున
యాజ్ఞసేవి సన్నిహితం జేసి యశ్వంబునవయవంబులమాంసంబు లయ్యై దేవత
లకు నాహుతు లిడునప్పు డమృతహాదేవి నిజహస్తంబునం జేయం దగియెడు

1. క. వెడకిన లేఁడు † నంద. 2. గ. విశననంబు లాచరించి.

హుతంబులు సేయించిరి తదనంతరంబు యశ్వినసాహోమంబునం బరంగు
గంధం బాఘాఢించి ధర్మనందనుండు దమ్ములుం దానును బరహాసందంబునం
బాండె శేషించినయశ్వవయవంబు లర్హప్రకారంబున బూజితంబు నేల్చి రట్లు
సాత్యవతేయుండు యుధిష్ఠిరునశ్వమేధం బజులతోకహితంబుగా నిర్వహించి
యాతనిగుఱించి యుదాత్తనాదం బెసంగ నాశీర్వాదంబు నీసి సమస్తదేవ
మునులును దీవన లిచ్చి రప్పుడు కౌరవవంశసావనుం డగుభూవరుండు. 184

తే. అలఘుభక్తిసదస్యులకలమి యెనక, మెనంగఁ గోటివేల్ నిమ్మ మురలిచ్చి తనదు
వసుధ యంతయు నొనఁగె దివ్యప్రబోధఁ, ఘనతి నొప్ప నేదవ్యాపరమునివరునకు. 185

క. విను ఋత్విగాఘ్యుఁ డగున, మ్మునిపతి యట్లు గురువంశశ్రమ్మఘ్యుఁ డొనఁగ మే
దిని సంప్రమోదమునఁ గై, కొని యుట్లను నానందేంద్రశరణులనుతోడన్. 186

ఆ. జగతి ఋత్విగర్థముగ నిచ్చి తేము వి, ప్రస్వభావకలనఁ ర బురిడిఁ గొనఁగఁ
గోరెదము కరంబురగారవంబున బ్రొప్పు, శాఖిలపితదాయి ర వగుట మేలు. 187

వ. అని నెండియు. 188

క. ఇలకు వెలగా హిరణ్యం, బలఘుమతీ మాకు నొనఁగు ర మనుటయు ధరణీ
శులు వినఁగా నప్పొరవ, కులపతి యానేదరక్షకున కిట్లనియెన్. 189

ఆ. అశ్వమేధమునకు ర నార్యులు దక్షిణ, ధగణి యగ్రు గాన ర నగునిచేత
విజిత యైసధరణి ర ప్రజనితప్రీతిమై, ఋత్విగర్చనముగ ర నిచ్చినాడ. 190

వ. అని మఱియును. 191

చ. వనమున కేగి యందు సుఖరవాసత నుండఁగఁగాఁడఁ గాక యీ
ననఘువిచార బ్రహ్మధన ర మక్కట కొంతునె యన్నఁ బ్రీతిమై
ననుజులు యాజ్ఞ సేనియును ర నట్టిద యాపని యెందు సెప్ప గుల
డనుటయు హర్షబాష్పపులకాంకురముల్ ధరియించి రందఱున్. 192

వ. అప్పుడు. 193

తే. దివ్యవాణి కీర్తించె గౌరవ్యవరుని
నఖిలజనములుఁ బ్రస్తుతిముఖులు లైరి
తానుఁ బొగడి వేదవ్యాసుఁ ర డానరేంద్ర
చంద్రునకు నిట్లు లను విప్రచయము వినఁగ. 194

క. ఏ మయైద మనినఁ బృథివి, యోమనుజాధీశ కొనుట ర యొప్పెడుతెరు విం
దేమియును నెగు లే దీ, భూమిసురులకోర్కి దీర్చి ర పుచ్చుము ప్రీతిన్. 195

క. అని పలికినఁ గృష్ణుం డి, మ్మునిగాయకుపనుపు సేయఁము నరేశ్వర నీ
వని చెప్పిన నొడఁబడి తన, యనుజులతో నట్ల కాక ర యని యతఁ డర్థిన్. 196

తే. కోటికోటులు మాడలు ర గుప్పవోసి, ధరణివెల యని చెప్పి యరప్పరమనంయ
మాధిపతికి సమర్పించె ర నతఁడు ఋత్వి, గావలికిఁ బంచిపెట్టె నాయ్యత్తులధనము.

వ. మఱియును.

198

తే. అతులకసకమయము లై సరయజ్ఞ వాట, వేదికాయూపతోరణవివిధభాండ
దండశయ్యాసనాదుల ర ధరణినాథుఁ, ఊసఁగె విప్రచయంబుల ర కుల్ల మలర.

తే. అట్లు విప్రుల కిచ్చి యశనంతరంబ

రాజులకు వైశ్యులకు శూద్రరాజి కన్య
జాతులకు స్నేచ్ఛులకును బ్రభూతధనము
ద్రవ్యితండంబు లిచ్చె నారధరణివిభుఁడు.

200

క. ఇమ్మెయి సకలజనులు సే,మమ్మునఁ బరితృప్తు లై యశమంద మ్మగుమో
దమ్మునఁ దేలుచు నిజవా,సమ్ములకుం బని రజాతశత్రుఁ బొగడుచున్.

201

క. రెండవమరుత్తుఁడై య,ప్పాండవముఖ్యుండు సేయుపరమవితరణం
బొం ఊకయెడఁ గల్గునె యె,న్నండును బూడ విన సజ్జనస్తుతచరితా.

202

క. తనయంశ మైనకసకము, విను కుంతీదేవి కిచ్చె ర వేదవ్యాసుం
డనఘా యది యంతయు న,వ్వినుతచరిత ధర్మకృతుల ర వినియోగించెన్.

203

తే. సకలబాంధవభూపతిరసంయుతముగ, నానరేశ్వరుఁ డవభృథశ్శాసనపూత
గాత్రుఁడై చిత్తగతసర్వరకల్తషములఁ,బాచి నిర్జితస్వర్గ త్వరభాసి యయ్యె.

204

వ. అట్లొప్పి యప్పుడమితేఁడు పరాశరనందనుఁడరణారవిందంబులు దనవెడంద
నొసలు సోకఁ జాగి మ్రొక్కి యక్కులపతిం బెక్కుభంగులం బ్రస్తుతించి
యామంత్రితం జేసిన నామునిశ్రేష్ఠుండు శిష్యసంఘసహితంబుగా నంత
థానంబు సేసె నట్టియెడ.

205

— ధర్మజుండు యజ్ఞంబునకు వచ్చినరాజుల నెల్ల సత్కరించి పంపుట. —

క. అనుజులు నఖిలసృపాలురుఁ, దనుఁ బరివేష్టింప నొప్పెఁ ర దారలలోనం
బెను పొందుచంద్రుగతి న,మ్మనుజాధీశ్వరుండు కురుకురమార ప్రవరా.

206

తే. క్రతువుఁ బూడ నేతెంచినరరాజవరుల, కందఱకు మణిభూషణహస్తీవాజి
వారకాంతాచయముల సరవ్వసుమతీశుఁ,ఊసఁగె ధనదునికై వడిర నెసక మెసఁగ.

ఆ. బభ్రువాహనునకుఁ ర బరమవిశేషంబు, మెఱయ గారవించి ర మేలివస్తు
కోటు లొసఁగి ప్రీతిర గూరినమనముతో, నతనిఁ దత్పురమున ర కరుగఁ బనిచె.

క. చిత్రాంగదయు నులూపియు, వృత్రారితనూజుపాల ర విభవమహిత లై
గోత్రావర నిలువఁగ న,ధాత్రీశుండు సనియె సమ్మరదం బెలరారన్.

209

తే. మున్న చనుదెంచి ప్రీతిమై ర నున్నయట్టి
దుశ్యులకుఁ బెంపు గలుగఁ దత్పుత్రపుత్రు
సింధుదేశంబునకు నభిరషిక్తుఁ జేసె
దోహలమున నజాతశత్రుఁడు నరేంద్ర.

210

- క. తమతమ దేశింబుల భూగమింబుల నల్లను విభ క్తరంగులుగా న
య్యము నెఱయ నిలిపె బాండు, సీమారనామ పద్ధతిగా ర్థ వాచముఁబ్బ. 211
- ప. ఇత్తైఱంగున నెల్ల రాజులయల్లంబులు ప్రమదంబునం బొందు కీని పీఠకొల్పి
కృష్ణునకు నశ్యుత్తమవస్తువిస్తారమహోదారిం బగునుపహారం బిచ్చి దేవోప
చారంబుల నారాధించి కృతార్థత్వంబు నొంది యచ్చార్థివోత్తముండు బల
భద్రునకు భక్తియు క్తంబును వివిధరత్న విరాజితంబును నగుపూజానిశేషంబునం
బరమసంతోషం బావహించి సాత్యకి ప్రభృతీయాదనలోకంబున కర్పిలోకంబు
లగునానావిధపదార్థంబు లొసంగి యయ్యుండఱుం దనచేత నుదిత ప్రకారంబుల
నామంత్రితై ద్వారకానగరంబున కరుగం దాను ముఱియు ననేకదేశాగతు
లైనజనంబుల నన్నపానంబులం గనకనస్త్రాదిదానంబులు పనుగిమ్మల గావించి
మహారావంబున దిశలు పిక్కటిల్లం నెలంగుమంగళతూర్వంబులు మురయం
బుభ్యాపాతకరవంబులు నానందసగానంబులు వినుచు మంగిరంబునఁ జనుదొంగ
నని చెప్పిన వైశంపాయనునకు జనమేజయుం డిట్లనియె. 212
- ఆ. అనఘ నుత్పితామరహునియశ్వమేధయా, గంబునమయమునఁ గర్రంబు విస్త
యంబుఁ జేయఁజాలునట్టిది యే మేనిఁ, గలిగె నేని విసంగ ర వలఁకుం బ్రపుమ. 213
- ప. అని యడిగినయవ్వుహీనాయకునకు వైశంపాయనుం డిట్లనియె. 214
- క. అమైయిఁ బ్రభూతధనలాభమున భూమిఁ గలయట్టిర బ్రహ్మణు లెల్లఁ
సమృద మొందఁగ హయమేధ మ్ముజ్జ్వలభంగి నొప్పఁ ర దత్సమయమునన్. 215
- తే. అఖిలజనములు సచ్చెరువంద ధర్మ, సందనునిమాసనమున నానంద మొలయ
నతనిపై మకరందభారరాభిశోభి, కుసుమవర్షంబు పెల్లుగఁ ర గుఱిస నభిష. 216
- ప. అట్టియెడ. 217

— సక్తప్రసంగిత్రింబు నకులంబు బ్రాహ్మణాలకుం జప్పట. —

- సీ. ఒక్కబిలంబునననుండి వెల్వడి యొక్క, సకులంబు విప్రజరణంబునడుమ
నిలిచి సక్తప్రస్థునలఘుధర్మంబు నేమియుఁ బోల దీయశ్వమేధ మనిన
నవ్విప్రు లతివిస్తరయం బంది యమ్ముంగిఁ, గనుఁగొని మంత్రవర్తనముఁ దంత్ర
గమనికయును వివిధములై నదాసవి,ధులు బహుశత్యాగరములును లోక
తే. సంస్తుతము లయ్యె భక్తియు ర శ్రద్ధయును బ్ర
యంబు వినయంబు సురమునిరహర్ష మావ
హిల్లఁ జేసె నీ వేమిట ర నివృహాధ్వ
రంబుఁ గీ డంటి చెప్పమ ర ప్రస్ఫుటముగ. 218
- ప. అనుటయు నన్నకులంబు వారల కిట్లనియె. 219
- సీ. వినుఁడు ధర్మక్షేత్ర ర మన రూఢ మైనకు

1. క. సైయ్యమున నిలిపె బాండుత్ప, రమణుని పెద్దకొడుకు కురురాజప్రభరా.

రుశేత్రమునయంగు శ రోషకామ
విరహితాం డోకమహోద్విజాఁ డుంభవృత్తిమై
నుండు భార్యయుఁ దనయందు నతని
పత్నియు సహచరభావంబు నొంది వ
ర్తింతు రట్టులు తపశ్శ్రీ వెలుంగ
నున్నెడఁ బులుపంట శ లన్నియు నత్యంత
వికలంబు గా ననాశవృష్టిదోష

తే. మావహిల్లిన నతని కాశహార మొనరఁ
జేసికొనుట దుర్గుట మయి శ చెల్లు చుండఁ
దారు నలుపురుఁ జని తృణాధాన్య మల్పు
మేటి కొని వత్తు రాకలి శ దీట కుండు.

220

వ. అట్టియెడ నొక్కనాఁ డయ్యందఱును రేపు దొడంగి పడమటిజామునకు వెదకి
తెచ్చినపూరికొలుచు ప్రస్థమాత్రంబు నత్తు వయ్యెం గర్తవ్యానుష్ఠానంబులు
నడపి యనంతరంబ యాకుంచెడుపేలపిండియుఁ జెటి మానేండు (నలుపురును
సమంబుగాఁ) బంచికొని యపయోగించువా రై యున్నసమయంబున.

221

—యముఁడు సత్ప్రస్థునికడ కతిథి యై వచ్చుట.—

తే. అతిథి యొక్కధరామరుం శ డరుగుదెంచె
గని ప్రియంబున వా రెమరొక్కని సభ క్తి
కముగఁ బర్ణ శాలాభ్యంతరమున కతనిఁ
దోడికొనిపోయి యాసనస్థుఁడుగఁ జేసి.

222

చ. అడుగులు గడ్డి ప్రితి యెసశలారగఁ దద్దయునెమ్మిఁ బల్కి ర
ప్పడు మది పల్లవింప మునిశ్రవుంగవుఁ జాతని కాత్మభాగ మె
క్కు డగువినీతిఁ జూపి బుధశకుంజర నిద్దురితార్జనంబునం
బడసినయట్టిసక్తువు కృతపారతి నాకలి దీనఁ దీర్పవే.

223

వ. అని సమర్పణంబుసేసిన నమ్మహీసురోత్తముం జానక్తువుపయోగించె దాన నతండు
తృప్తి బొంద కునికి యమ్ముని గనుంగొని యేమిట నితండు తృప్తుం డగు నెట్లు
సేయుదునొకో యనువిచారంబు వొడమి షోలాయమానమానసుం డయ్యెం
దదీయభార్య తదింగితం బూహించి యతనితోడ.

224

క. నాపాలినక్తు విచ్చెద, నీపురుషునిఁ దృప్తుఁ జేయు శ మీ వనిన నతం
జాపాలఁడిడప్పియును సగ,దీపితజట రాగ్ని యైన శ తెఱఁగును గనుచున్.

225

వ. ఇ ట్లనియె.

226

క. మృగములుఁ బక్షులు లోనుగఁ, దగునాహారములు దెచ్చి శ తమప్రియలకు నిం

- పుగ నిచ్చు నాకుఁ గొనఁగాఁ, దగునె భవశృంగి జ్యోతిసరద్ర, న్యము సాధ్య. 227
- క. శ్రీ సంతోషించు తెఱంగు, గానపడనిమనసు గలుగునట్టియధము. 228
- చో నడిగను జని యచో, గాసింబడు జమునిభిలముల గానయ నట్టివ. 228
- వ. అనిన విని యవ్వనిత యతినివదనంబునఁ జూడ్కి నిలిపి. 229
- తే. పతియ చుట్టంబుఁ బక్కంబుఁ ర బతియ చలియుఁ
బతియ తల్లియుఁ దండ్రియుఁ ర బతియ గుండు
బతియ దైవంబుఁ గావున ర సతినిపసి యె
నర్చుటయ చూనె ధర్మంబు ర నాతి కనియ. 230
- వ. అట్లుం గాక. 231
- క. మానితగుణ నీ వాఁకలి, తో నూడఁగ నేటిపాలు ర గోమఁ నిలి
స్తే నాహారము గొందునె, యూనిర్మలమతికి నీది ర నిమ్మనితనిధి. 232
- చ. అని తనసత్తు విచ్చినఁ ద్రియమున సమ్మని యమ్మ పట్టెను
గనుఁగొని డప్పి నో దిదియుఁ ర న్గకొను మమ్మ సతియ ప్రతి న
కొన భజియించి నెండియును ర గూరఁడ తృప్తి దనఁగిరింగము
గనుఁగొని యత్తపస్విపతి ర గ్రన్మల నెన్నది జింత గొందినన. 233
- వ. తదీయతనయుండు తద్దశావిశేషం జెరింగి. 234
- నీ. తనపాలినక్తువుఁ ర దండ్రికిఁ జూపి యీ, యతిఁడ దృష్టనిఁ కేయకమోసఁగు దీనఁ
దనయుండు దండ్రిచిర త్తమున నెక్కొనినకృత్యం బానఁగించుట ర యన్తధర్మ
మన విని యమ్మహారముని యెంత ప్రాయంబు, ననినను విను జనశకునకు సుతుండు
బాటుండ యాఁకలి ర బాలుర కగ్గల, మట్లు గావున నిది ర యనుచితంబు
- తే. నావుడును దాన పుత్రుఁ డరనంగ విందు
నన్నుఁ గాచుట యరయంగ ర నిన్నుఁ గాచి
కొనుట యిప్పిండి యిమ్మహారత్తునకు నిచ్చి
కావవే నన్నుఁ గాఁజ్యోభావితాత్మ. 235
- వ. అనినఁ గొడుకుమాటలకు నమ్మహితాత్మండు శ్రీతాత్మండు చూసక్తు వాయతిధి
కిచ్చినం బుచ్చికొని యతం డుపయోగించ దానను నాఁకలి వోనితెఱంగు నో
చిన నయ్యంచిత ప్రతునిడెందంబు గుందు నొందినఁ గోడలు తదాకార ప్రకారంబు
గని తనయంశం బై నసిండి మామముందటికిం దచ్చి. 236
- నీ. ఇదియును నతిధికి ర నిం డన్న నక్కట, యాఁకట దలరి సేరయంగకములు
శిథిలంబు లైనవి ర సేడ్పడి యున్నది, చిత్తంబు దీనిఁ బుచ్చికొని నిన్ను
డప్పితో నుండంగ ర నెప్పటఁ జూడఁగ, లాడ నే ననుడు నారలలస మీరు
మధుగురులరు ర మహితశుక్రావకుఁ, గాద ప్రాణములు సంరక్షములుఁ గలిమి
- తే. విహిత మిటు సేత నా కనురవృత్తిల

గాఁగఁ జేయుండు నన్ను మీరకరుణ యలర

ననిన సంయమినరుఁ డియ్యకొని యతనికి

నచ్చెలువపాలిన క్తువు శ నర్థి నిచ్చె.

237

ఉ. ఇచ్చినఁ బ్రీతిఁ బుచ్చికొని శ యిం పెనలార భుజించి తృప్తిమై

సచ్చుపడంగ మెచ్చున ముఖాంబురుచాం బలరంగ ని ట్లనుం

¹బొచ్చెము లేక యయ్యతిధి శ భూరిగుఱోత్తర నిన్నుఁ జూడఁగా

వచ్చితి నేను ధర్మఁడ భరవద్వితశీలతఁ జూచి మెచ్చితిన్.

238

క. భక్తియు వినయము శ్రద్ధా, యుక్తియునుం దాల్చి తోడిరయొప్పును గరుణా

సక్తియు నతిభులయెడ నను, రక్తియు నీయంద సుస్థిరత్వముఁ బొందెన్.

239

క. నీదానంబున విస్మిత, లై దైవతయక్షసిద్ధు శ లభివర్ణన మ

త్యాదరమునఁ జేసెద రిడ, రోదసి నమ్మర్థముగ నరగుదెంచి తగన్.

240

క. అని చూపి పల్కునవసర, మునఁ బర్జన్యుండు గురిసెఁ శ బుష్పాసారం

బనవద్యహృద్యనాదం, బున మ్రోసెను దేవదుందుభులు గగనమునన్.

241

వ. అప్పు డయ్యతిధి వెండియు.

242

— యముండు సత్ప్రస్థుని బ్రహ్మలోకంబునకుఁ బో నియోగించుట. —

క. నినుఁ జూచు వేడ్క నేడ్వరు, మునులమనంబుల సమ గ్రమునఁ గదిరెడు స

జ్జనకీర్తనీయ దివికిం, జనుదెమ్ము ప్రియాసుతన్నుఁ పాసహితముగన్.

243

తే. తుంధ హరించుఁ బ్రజ్ఞాపరిశోభనతలఁ, దృష్ట గుందించుఁ గృప నీవుర దెలిసి వాని

ననఘ నిర్జించి తాలు బిరడైనక యతిధి, పూజనం బిట్లు నడవినరపుణ్యమునకు.

244

క. తగుప్రియమున సకుటుంబం, బుగఁ దనసభ కీవు రాక శ బుద్ధిం గని బ్ర

హ్మ గడుక్ వేడ్క విమానం, బు గురువ్రతశీల శీఘ్రమునఁ బుత్తెంచున్.

245

చ. వినుము ప్రభూతదానములు శ విశ్రుతయజ్ఞములున్ సధర్మతా

వినుతికి నెక్కఁ జాలవు విశవేకనిధీ పరిశుద్ధిశోభితా

ర్జనమునఁ దెచ్చికొన్నది వరరం బగుఁ బాత్రము నర్హకాలముం

గని లఘువస్తువేని నొసఁగెగం గను టుజ్జ్వలధర్మ మారయన్.

246

క. అని పలుకుచు దివ్యం బగు, తనయాకారంబు సూపె శ ధర్ముండు కన

త్కనకమణిమయవిమానము, వినువీధిం దోచె మునులు శ విస్తయ మందన్.

వ. అప్పుడు సక్తుప్రస్థుండు పరమప్రీతిం దానును దనవారును ధర్మదేవతకు దండ

ప్రణామంబు సేసి నిలిచిన.

248

తే. ధర్మదేవత యతనితో శ ధర్మనిరత

కంటె బ్రహ్మ పుత్తెంచినశీఘ్రవిమాన

మనఁగ నది భూమి కవతరించినఁ బ్రమోద

మెనఁగ నాధర్మఁ డాతని శ క్తిఁ బు లనియె.

249

క. వేడుక నాలుం గొడుకును, గోడలు నీవును బ్రభుఁడగునా యెన్నఁదును సంగ
క్రీడమెయి నివ్వమానము, నీడితిగతి బ్రహ్మసభకు శ నేగఁగ వలయును . 250

క. అనవుడు సత్తుప్రస్థుఁడు, దనవారును దాను నెక్కి శ భస్మం డెనఁపఁ
జనియె నది యంతయును నేఁ, గనుఁగొనుచు నిలుయు వెడలఁగ నా నా మేనన . 251

— సత్తుప్రస్థుఁడు సతులుంబును గా బ్రహ్మలోకంబునందు బోధకుఁడై —

వ. ఆసత్తువు గంధంబును నతిభిషాద్యజల క్షీనంబునందు జూచిని సత్తుప్రస్థస్వరూప బైస
పరమధర్మంబుమహిమంజీసి మనీయను స్థకంబును నొక్క పార్శ్వంబునందు గవక
మయంబు లయ్యె నాఁడు దొడంగి నోను దానవిధిస్థలంబులనను బ్రాప్త్యశ్రమ
భూములకును వివిధాధ్వర ప్ర దేశంబులనగు జనుచుండునాఁడు నక్క టిప్రక్క పసిండి
యగు ననుతలంపున నెన్నిచోట్లనఁ జూచునను గా కలఁడు బాకీ టిదగఁగెను
డజాతశత్రుం డశ్వమేధంబు సేయుచున్నవాఁ డయ్యెడ నొక్కొక్క సిద్ధించు నని
పెద్దయునాసతో నరుగుటం దితి నించుకవి జేపంబును గాన మిను డటి కారణం
బుగా నయ్యుంఁచవృత్తివిప్రనిధర్మంబు నీయజ్ఞంబు నోల దంగి నని పలికె యన్న
కులంబు దా నెక్కడఁ జూపుటయు నలుంగనంగం జూచెను బాంపగులపవిత్ర
యమ్మఖంబునం గలిగినయాశ్చర్యంబులలోని గలిగించితి ననుచు విని జనమేజ
యుండు.

252

నీ. జన్మంబునందు రాజన్యంబుఁ దపమున, మునిజనంబులు జూచిని సమఘ విప్రు
లాసత్తు లగును ర శ ట్లగుటఁ గాదే పలువు, దనసీన్వయంబు దొర్లికొనుంగవృత్తుల
నతులకీర్తులను సుధృతులను బడసిరి, ధర్మసంపదనుఁ డాశ్చర్యవాత్సల్యంగి
దొంటిభూనాథులకంటె సత్యమునను, శోచిమానను భక్తి శ త్తద్ధ మిది

తే. నతిశయిలై వేదవ్యాసుఁ శ డాది గాఁగఁ, గలుగునార్యజనులది త్తైరములన నెక్క
నమరవల్లభుచంద మంశదముగఁ జేసి, సశ్వమేధంబు మెచ్చుల శ కాకరముగ. 253

వ. అట్టిపరమధర్మం బానకులంబుచేత గర్హితం బగుటకుం గారణం జేయి యని
యడిగిన వైశంపాయనుండు ధర్మపుత్రుసభ్యురంబు నీ చెప్పునయట్టిద మైనను
నొక్కటి నెప్పెద నవహితుండ ఎగు మన్నకులంబు హంసాశక్తి కం బైనపశు
యజ్ఞంబుకంటె ²నహింసామహితం బైనతపోమయయజ్ఞం బధికం బని చెప్పిన
యది యయ్యె రిత్త చెప్పుట గాక తనశిరంబును శరీరాఢ్యంబును సువర్ణమయంబు
లైనకతంబునం బలికెం గాన దానివచనంబులు ప్రోవుపడ నేతద్విషయం
బైనది యొక్కయితిహాసంబు గల దది యాకర్షింపు మని యమ్మనుజనాథున
కి ట్లనియె.

254

నీ. అమరాధిపతి వొల్లి శ యాగంబు సేయంగఁ

1. క. గలిగి యతి. 2. గ. నహింస నభివృత్తం బైన.

దొడఁగ మహామునిస్తోమములును
 సురసంఘములుఁ గూడి శ కురుముఖ్య ఋత్విగ్
 ణముల నేర్పఱచి సొం శ పమర వేదిఁ
 గల్పించి తగ నగ్నిశక్తార్యంబు నడపంగ
 సర్వులు పశునిచరయంబుఁ జేర
 నమ్మనుల్ గనుఁగొని శ యధికదయార్ద్రంబు
 లగుచి త్రములతోడ శ నమ్మహేంద్రు

ఆ. నాననంబు సూచి శ యక్కట హింస ధర్మంబు గాదు కృతయుగంబు సాచ్చె
 ననఘ వత్సర త్రయము ప్రాతగిలినబీ, జంబు లిపుడు యజనశాధనములు. 255

క. వేదోదిత ప్రకారం, బాదర మెసఁగంగ నడపు శ మది యు త్రమధ
 గ్నోదయము సేయు నీకు ద,యాదృష్టిం జూడు పశుగర్భా ర్తి మహాత్మా. 256

ఆ. అనిన వారిమాట శ లాదరింపక యుండె, వాసవుండు దాన శ వాదు వుట్టె
 నమ్మనీశ్వరులకు శ నతనికి సురసంఘ, మతనిఁ గూడ వాద శ మతిశయిల్లె. 257

వ. అట్టియెడం గర్మకాండవిదుం డగునుపరిచరవసువు సన్నిహితుం డగుటయు
 నయ్యిరుదెఱంగులవారును నారాజన్యుని సాక్షిగాఁ గోరిన నతండు దేవతా
 పక్షపాతంబునఁ బశువిశననంబు కర్తవ్యం బని పలికి యధగిపాతంబు ప్రాపించెం
 గావున హింసారహితం బయినయజనంబు పూజనీయం బగుటకు సంశయింప
 వలవ దట్లుం గాక. 258

ఆ. ఉంఛవృత్తి యైనశయ్యీసురోత్తముం, డట్లు ప్రాణరక్ష శ కై ఘటించి
 స్వజనములును దానుభజియింప నుండి యా,సక్తు వతిధి కిచ్చెఁ శ జనదే పొగడ.

వ. అనిన విని జనమేజయుం డది యట్టిద మునీంద్రా నీవచనంబుల కొడంబడితి ధర్మ
 మార్గగతం బైన ద్రవ్యంబింతభవ్యంబు గదే యవ్వస్తువు దానంబునకుం బ్రధా
 నం బగుట యింకనుం బ్రస్ఫుటంబుగాఁ బ్రకీర్తింపు మనవుడు నానందయమి య
 వ్యాసవపౌత్ర పౌత్రు నాలోకించి యి ట్లనియె. 260

—❧ అగస్త్యమహామునిద్వాదశవార్షికయజ్ఞప్రభావము. ❧—

సీ. ఇవ్విషయంబున శ నెందుఁ బ్రసిద్ధతం, బరఁగెడునట్టిది శ ధరణినాథ
 వినుతేలిహాసంబు శ వినుము చెప్పెద నగ, స్తుండు పండ్రెండేండ్లు శ సువ్రతాభి
 రతిఁ జేయుమహితాధ్వరమునకు దివ్యాను, భావంబు గలయట్టిపరమమునులు
 వేడ్క ఋత్విజ లయి శ వెలయ నిజప్రాధి, నఖిలతంత్రంబులు శ నాచరింప

తే. నానమయమున వర్షింపఁడయ్యె నింద్రుఁ
 డోషధులు వికలత్వంబు శ నొందె దానిఁ
 జూచి య త్రపోధను లగ్రస్త్యునకు నన్న
 దానవిధు లెట్లు సెల్లునో శ తగువిధమున,

వ. ఇతండు ద్వాదశవార్షికం బై నదీతావిశేషంబు నొందినవానిని ధర్మసూక్తాగతం
బయిన ద్రవ్యంబు దక్క నొండు వినియోగింపండు వానియుం గురియ దని ము
చ్చిరి తమలోఁ ¹బలుకుపలుకులు ప్రతాపగీతలెం డెగునన్గుంభనంభపుం జాలిం
చి వారలతో నిట్లనియె. 262

ఉ. న్యాయము గల్గి యధ్వరమునందు విఘాతము పుట్టి కుండఁ గాఁ
దోయదకోటిఁ బన్ని హరి శ తుష్టిగ వృష్టి యొసర్ప కున్న నే
²నాయమరేంద్రతం గొని మరహాద్భుతవృష్టి జగంబు బ్రోచెదన్
మియెడఁ జింత దక్కుండు సరమిద్ధతపసిపదలార నాచనన్. 263

క. కాదేనిఁ ద్రిజగముల బహుభోచార ద్రవ్యకోటి శ లున్నయనిగి మి
పాదములపరిసరమునకుఁ, దే దొరకోను సశ్రమమునఁ శ చచ్చెన వానిన్. 264

తే. అంత సేయంగ వలయునే శ యన్న ససఘం
లార యు త్తరకురుభూము శ లారఁ బండి
యున్నయవి యాగకాలోచితాన్నమునకు
వలయుధాన్యముల్ దలపున శ వచ్చు నిందా. 265

వ. అని పలికి వెండియు. 266

క. ఆజాలి యేల నిర్మల, బీజహవిస్తంత్ర మేను శ చ్ఛీరి నొసర్ప
గా జగతి వలపునం జెను, నే జన్నము విఘ్నపడునె శ యేటికి వగవన్. 267

సీ. అన విని నీవు ధర్మగతిసంసిద్ధ, వస్తుదాయిని నిరవద్యతపము
వ్యయముగా నీ కేల శ వాసపుపైకిన్క, సఖిలజగద్ధన శ మాహరించి
కొన నేల యు త్తరకురుభూములందలి, ధాన్యంబు లేల సరస్వత్యవీడ
హుతములందు సలేచ్చరయోజింప నేల మా, కై యిన్ని పడఁగులారయగుఁజాతి
తే. నీదుచిత్తంబు దీని విశేషశ్చయముగఁ
జేసి సుఖ వగు మేము మారచేసినట్టి
సుకృతములఁ దెచ్చికొందుము శ సులభములుగ
వలయునాహారములు లోకశవందనీయ. 268

మ. అని సల్లాపము సేయుచుండఁగ ననేరకాంభోదజ్జాలంబులం
బనిచెం బెల్లుగ వర్షముల్ గురియఁగాఁ శ బర్జన్యఁ జాస్త్రాద్ద తా
నును నాచార్యుఁ బురస్కరించికొని నరన్నం గావవే యంచు న
మ్మనిశాద్దులునిఁ గాన వచ్చె వినయంబున్ భ క్తియుం బోవఁగన్. 269

ఉ. వచ్చిన గారవించి యనవద్యపుటర్చన లిచ్చి సంయము
త్తైచ్చఁగ శాంతసద్యచనరలీలఁ బ్రమోద మొనర్చి యాతనిం
బుచ్చె సురేజ్యయక్తముగఁ శ ³బోడిగఁ గ్రమ్మట వేల్పువీటి కా

1. క. బలుకుపలుకులు. బ్రతా... సంభవుండు రోపించి. 2. గ. నాయమరేంద్రరీతిని. 3. గ. బ్రోడిగ.

సచ్చరతుడు లోకమును శ సంతస మందె వెలింగె జన్మమున్.

270

తే. క్రతుసమాప్తినమయమున శ సతఁడు వినయ
భరతుఁ డై యోగ్యభంగి నశపురమమునుల
కర్ప లిచ్చి యామంత్రణ శ మాచరింప
వారు బ్రీతి నేగిరి నిజాశవాసములకు.

271

—జమదగ్నిమహామని పితృదేవతలశాపంబున నకులం బై పుట్టినకథ.—

వ. ఇవిధంబున హింసారహితంబుగా మహితయాగంబు నుప్రయోగంబు నేసి యగ
స్త్వండు పరమ ప్రశస్తి నుజ్జ్వలుఁ డయి వెలింగెం గావున ధర్మమార్గాగతద్రవ్య
కృతం బై తపోమయం బగుయజ్ఞంబు ప్రాజ్ఞజనమనోజ్ఞం బై వెలయు నని
చెప్పిన విని జనమేజయుం డిట్లనియె.

272

తే. అనఘ నకులహంపంబున శ నట్లు దోచి
బ్రాహ్మణులతోడ మానవభాషణముల
నెవ్వఁడనియు నొక్కయశహీనబోధ
ఘనుఁడు నల్లాప మొనరించె శ నని తలంచి.

273

తే. ఆతఁ డెవ్వఁడో యని నిన్ను శ నడుగఁ జూచి
వెండియును బ్రస్తుతోక్తుల శ విందు ననుమ
సంబుతో నూర కుండితి శ నాకు నతనిఁ
జెప్పఁ దగునేని బోధనశీల చెప్తమ.

274

క. అనుటయు వైశంపాయనుఁ, డనూనపుణ్యప్రదీప్తుఁ శ డగునీ కెందున్
వినఁ దగనియదియుఁ గలదే, వినిపించెద ముంగివిధము శ విను తెలియంగన్.

275

నీ. జమదగ్ని పితృకార్యశంకల్ప మత్యంత, నియతాత్ముఁ డై చేసె శ నిష్ఠ యొప్పుఁ
జారునూతనకలశంబున హోమధే, నువుఁ దాన పిడికి గారరవముతోడ
ని మ్రొనయెడఁ బదిలమ్ముగా డించిన, నతనిచిత్తము తెఱం శ గరయుబుద్ధి
సాకారవృత్తిఁ గ్రోధాధిదైవము వచ్చి, ప్రామాదికం బనుభంగి దోషఁ

ఆ. గుండతోడిపాలు శ గూల్చినఁ గినియక, యూర కుండె నాసశముజ్జ్వలాత్ముఁ
డప్పు డాత్మ మెచ్చి శ యద్దైవ మతనికి, నిట్టు లనియెఁ గురుమశీశవర్య.

276

క. భృగువులు క్రోధను లనఁగా, జగతిఁ బరఁగు వాద మది మృశాపరికలితం
బగుట దెలిసె నోడితి నీ, కగణిత మగునీతపమున శ కలికెద ననఘ.

277

వ. అని వెండియు.

278

క. నాదెసఁ బ్రసన్నుడవు గ, మ్నాదరమునఁ జూడు సైఁపు శ మపరాధము వి
ద్యాదయిత యనిన నమ్ముని, యాదై వముఁ జూచి శాంతి యలనడ నెమ్మిన్.

279

వ. నాయెడ నిప్పుడు.

280

క. నీ వేమితప్పు సేసితి, త్రోవుము శంకాభయంబు శంకలంగఁగ నంగ
ల్పావితకు నలుగుట పితృ, దేవతలకుఁ గలుగుఁ బొమ్మ శ దిగ్గన ననుచున్ . 281

వ. భీతి నాభూతం బంతర్ధానంబు సేసెం దదనంతరింబి యాజనుదగ్గిం బిత్తదేవ
తలు కోపించి పొడనూపి యతనితో నీవు శ్రాద్ధంబునకు నంగల్పించి యుండి
తద్వైకల్యంబు వుట్టిన నూర కుండి తని పలికి ముంగి వయి పుట్టు మని శంపించిన
నతండు వారలకు దండప్రణామంబు సేసి తపస్విక నలుగం దిగి దని యపరా
ధంబు గనియునుం గ్రోధాధిదైవంబునకు నలుగ నైతి. 282

ఆ. తప్పు నైచి నన్ను శ దయఁ జూచి శాపమోక్షము ననుగ్రహింపుఁ శ డుమిత శేజ
లార యని విసేతిశలంపటుం డగుచుఁ బ్రార్థించుటయును వాగు శ దలిపు నొంది.

వ. విదగ్ధవిప్రసమూహం బొడంబునుపట్టియుచితవాక్యంబులు నీ నెన్నుచుని నుహ
ధర్మంబు గీ డని యాడితి నాడు నీకు శాపమోక్షం బగు నని నిర్దేశించి
రన్నకులంబును సక్తుప్రస్థునికలంబును దగినమాటలు నొప్పుంబున నదన్యులతో
ధర్మనందనుశ్వమేధంబు నధిక్షేపించి విగతశాపత్వానందంబునొంది యున్నట్లు
బయ్యె నని యిట్లు జనమేజయునకు వైశంపాయనుడు సాంబవాగ్రలాసశ్వమే
ధంబువిధంబు విస్తారప్రస్తవనీయంబుగా వివరించుటయు. 284

శా. భక్తిస్తోత్రముసింద్రచిత్తకమలప్రస్ఫుతసౌరభ్యసం
యుక్తా రూఢతరప్రకాశతమరూపోల్లాస రాగాదిని
ర్ముక్తైకాంతిజనైకతారసిక చిరన్మద్రాసదోన్నిద్ర గీ
శక్తిస్వైరవిహారదూర లలితా శ సద్భావనోన్మలితా. 285

క. అజరామరపదకరపద, భజనా సంసారజలధిశపారీణస్తో
తృజనా స్వమూర్తివైదిక, యజనా పాశ్చాత్యనాడిరకార్ద్రవ్యజనా. 286

మాలిని. త్రియుగకమలవీధీరదీప్తసంచారలీలా
నియమితపవనాత్కరగ్నిప్రభాస్నిగ్ధసంగా
స్త్రియవికచమహాబ్రహ్మైరమాధ్యక్షకధారో
దయమయ మధురాత్మా శ దర్శితానందవర్మా. 287

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర యుధారాధనవిరాజి
తిక్కనసోమయాజి ప్రణీతం బైన శ్రీమహాభారతంబునయశ్వమేధపర్వంబునందు
సర్వంబును జతుర్థాశ్వాసము. 288

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతమునందలి
యశ్వమేధపర్వము సమాప్తము.

1. క. దనియు నపరాధం బల్పంబనియుఁ గ్రోధా. 2. గ. రూఢతరప్రకాశతమరూపోల్లాస-చ. రూఢ
తరప్రకాశతమహాప్రోల్లాస-జ. రూఢతరప్రకాశతమహాసోల్లాస. 3. క. గ. -చ. మధురత్వాదర్శిత.

శ్రీ

హరిహరనాథాయ నమః.

శ్రీ మ దాంధ్ర మ హా భా ర త ము

ఆశ్రమవాసపర్వము, ప్రథమాశ్వాసము.

సాధనపదపన్నో
పాససవిద్యా శమైశ్వరపరతానిత్యా
భ్యాసజనహృద్య వేద
వ్యాసవచోవిభవవేద్య ర హరిహరనాథా.

1

— { యుధిష్ఠిరాదులును గాంధారిభృతరాష్ట్రులును } —
నొండొరులయెడల నడచికొనినప్రవర్తనము.

వ. దేవా జనమేజయుండు వైశంపాయనున కిట్లనియె నట్లు పితృపితామహాక్రమ
ప్రాప్తం బయినసామ్రాజ్యంబు జగత్సృజ్యప్రకారంబునం గైకొని మహాధ్వర
ప్రముఖధర్మకార్యధుర్యులును సముపాసితార్యులును దయావిధేయులు నగుపాండ
వేయులు ధృతరాష్ట్రవలన నెవ్విధంబువారై నడచిరి హతపుత్రమిత్రామాత్యుం
డును గజైశ్వర్యుండు నగురాజును యశోమహిత యగుగాంధారియు నెట్టిభంగి
వర్తించి రక్షింపఁగ నా కెఱింగింపుము.

2

సీ. అనవుడు నమ్ముని ర యమ్మహిపతికి ని, ట్లనుఁ బొందునందను ర లాంబికేయు
నెడ భక్తివినయంబులెసఁగంగ వర్తింతు, రతనియోగక్షేమ ర మరసి యెపుడుఁ
దత్సమీపంబునఁ ర దగ నిల్చి తమకు నె,య్యది యైన నెఱింగించునట్లు గాఁగ
నుందురు విదురయుశయుత్సంజయులు దా,రును నిత్యమును వచ్చి ర వినతిఁ జేసి

తే. కొలిచి కూర్చుండి యానృపు ర నలఘుకార్య
విధము లేర్పడ నడిగి యశ్వభునిచెప్పి
నట్ల చేయుదు రతఁడును ర నాదరంబు
గాఢవత్సలత్వంబును ర గలిగి యుండు.

3

ఉ. కౌరవనాథ కుంతియును ర గౌరవ మొప్పఁగ వచ్చి కొల్చు గాం
ధారి నతిప్రయత్నమున ర ద్రాపది తాను సుభద్రయుక ముదం

బారంగ నిత్యముం ¹గొలుచు శ సక్కురువలనెనును త్తినిఁగ మునునా
దారము లై నవస్తువు లుదాత్తత నిత్తురు వార లుదలున .

4

క. చిత్రాంగదయు నులూపియు, ధాత్రీశ్వర వస్త్రులెప్పుడు శ సక్కురువలనెనును
గాత్రములు భూరివినయా, మత్రములుగ సుబలసంతతి బ్రహ్మదమున గొలువన్ .

క. ఆతల్లికిఁ దండ్రికి సం, ప్రీతి యలరఁ గుడువఁ గట్టెఁ శ బెట్టి నుదాత్త
స్థితంబు లై నవస్తు, వ్రాతంబుల నిచ్చు ధర్మశరం జనుచినమున .

6

తే. గుట్లఁ జెఱువులుఁ గట్టించుఁ శ గోరి యూల్లు
లగ్రహారముల్ గావించు శ నాంబికేయుఁ
డధిప ధర్మతనూజుఁ డశత్యంతహర్ష
చిత్తవృత్తి మై యనుమతి శ సేయు చుండ.

7

క. జనవర ధర్మజుఁ గొలువం, జనుబంధినయట్టినిదిధర్మజనవరంబు
మును ధృతరాష్ట్రునిఁ గొలుతురు, విను నూటాడెనుమది పల్లకనించును దానన్ .8

క. నూనులు లేమిం గలిగెడు, దీపత్యము గోప నుండఁ శ దీపనీస్సృష్ట
నూనులుగఁ జేయు ధర్మజుఁ, డానరపతి సతనిదేవి శ సత్సలితభ క్తన్ .

9

సీ. వంశవృద్ధులు పుత్రతవర్గవియక్తులై, యున్నవా గీమిట శ ముక్కులింగు
రో యనువుయిలోట శ నాయుధిశ్శిరుఁడు ద, చ్ఛులకును దగిలెమాతల్యలకు నిష్ట
భృత్యులకును మీరు శ ప్రీతియు భక్తియు, నాంబికేయునిదన శ సత్సలిత
నారాజు పంచినయట్ల చేసి చరింపుఁ, డతని నారాధించు శ టున్కదీయ

ఆ. చిత్తమునకుఁ బ్రియము శ సేయుట యతనికి, మనసు గానియట్టికేవని గెలువన్
టగ్గలంపుదుగిళి శ మావహించుట యని, యనుదినంబుఁ జెప్ప శ మనుజనాధి.10

క. విను మెల్లవారు సతనివ, చనములు మది నూఁది యట్ల శ చరియింప మగు
త్తనయుండును నమ్మెయివ, ర్తనము నడపు చుండు మనసు శ దద్దయు నెరియన్ .11

క. ద్యూతంబున దుర్యోధను, చేతం దమపడినపాటు శ చిత్తింబున క
త్యాతురతఁ జేయుచుండుట, నాతఁడు ధృతరాష్ట్రుఁ బూచియలుగు మనమునన్ .

తే. శ్రాద్ధదివసంబులందుఁ బుత్రప్రజమున
కాంబికేయుండు గోకనశకాదిదాన
కీర్త్యముగఁ బారతాకికక్రియలు సేయు
నట్లుగా సంఘటించు ధర్మాత్మజుండు.

13

సీ. అతులభోగంబును శ నంచితత్యాగంబు, దొల్లింటియట్లుల శ చెల్లఁ జేయు
ధృతరాష్ట్రునకు ధర్మసమతుఁడు గాంధారికిఁ, బూర్వప్రకారసంగ్రహాజ్ఞనాన
²నిరతిఁ జెల్లించు నరక్కురువృద్ధుఁ డిమ్మెంబు, బాండుపుత్రులుదన్నులబరమభక్తి
శిష్యవర్తనమున శ సేవింపఁ దానును, గురునట్ల వాత్సల్యరపరత నెపుడు

1. గ. గొలుతు రక్కురువంశమహాత్మరఁ. 2. చ. నిరతిఁ జెల్లించును నిష్ట నక్కురువృద్ధు, పాండు.

14

15

16

17

18

19

1. గ. దీయమర్కమర్కములు భేదిల్.

వత్సరంబులు సనియె నంత నొక్కనాఁ డయ్యంగఁగొప్పటి బంధుజనంబులం
గూర్చి ధర్మనందను రావించి యతండు విను నుండ గడ్డనకంఠంబు డగిసెను వారల
తోడ.

20

— శ్రీ భృతరాష్ట్రుండు గర్భజానితోఁ బనమనోగఁగంబు జూపుట. —

సీ. నాకతంబునఁజేసి ర యాకౌరవులకు నా, గంబు వాటిలుట యల్లంబు మొగు
జడుఁ గూరు నతిలోభి ర జ్ఞాతిజనగ్రోహ, కను రాజుఁ జేసితిఁ ర గురుగతి
కచ్చుట చెప్పినయమలవాక్యంబులు, విన నేర నైతి నాశనమునలని
ఘనతరన్నహంబురసను మొగమోటను, దగియెడునూటలఁ ర నొసెను కెటుల్లి

తే. యాడ కుండితి భీష్ముండు ర నస్త్రగురుండు
విదురుండును సంజయుండును ర నేవిధముల
నాకుఁ జెప్పిరి గాంధారి ర నన్ను దూశి
చెప్పె నమ్మాట లేఁ బెడరచెవుల నిడిలి.

21

వ. ఇతైఱం గంతరంగంబున శల్యుఁడై యున్నయని యని చెప్పి వెలసియు. 22

క. సుతులు సమరమునఁ దిరుగక, మృతులై నద్దతికిఁ జనినరమేలిను యన్న
న్నతిఁ దలంచి వరక్షత్రచ, రిత మని యప్పనికి నగవఁ ర న్నీయ కలుగున. 23

వ. అని పలికి పాండవాగ్రుజుఁ జేరగ నిలిచి యతనితోడ. 24

సీ. నీ వరయంగ సుఖావాప్తిఁ గొఱుత లే, కుండితిఁ జనవును ర నుజ్జ్వలంపుఁ
దేజంబుఁ గలిగి వర రించితి దానంబు, లంగితములుగఁ జే ర క్కాచరింపఁ
గంటి శ్రాద్ధంబులు ర గాంధారిసుతులకుఁ, బలునూటలఁ జేసితిఁ ర బనమధర్మ
శీల పాంచాలికిఁ ర జెట్ట సేసి రగణ్య, పుణ్యుండు వగునీహరభూమిలన్న

తే. నపహరించి రద్దుర్యోధనాదు లట్టి
కష్టచరితులఁ బాడిమైఁ ర గయ్యమునన
నిహతులుగఁ జేసి తక్కురునికర మూర్ధ్వ
భవనగతిఁ గాంచి సుఖ మందె ర భూపవర్య.

25

క. కావున నేమియుఁ జేయఁ, గా వలవదు వారికయు యరకాగణకగుణా
శ్రీవిలసితుఁ డగునీతో, నావిధముం జెప్ప వలసె ర నరవరముఖ్య. 26

సీ. ఏకార్య మైనను ర నెవ్వఁడనియుఁ జేయఁ, దొడఁగునప్పడు విను ర పుడమిజేని
చే ననుజ్ఞాతుఁడై ర కాని తొడంగఁ గా, దట్లు గావున వార్ధరకాభిలీఢ
మైనమదీయకార్యమునకు సంస్కార, మాచరింపఁగఁ ర దప మాచరించు
పనికి భూపాల నీరయనుమతి వడయంగ, వలసి చెప్పెద రాజరవంశజునకు

ఆ. సమరమరణమొండె ర విమలతపమునకుఁ, జొచ్చి యందు నిలిచి ర చచ్చుకొండె
వలయు నస్త్రదీయకలముఖ్యు లిట్టుల, నడపి రనువు నన్ను ర నడవి కనఁకు. 27

క. రాజు గురుఁ డెల్లవారికి, రాజోత్తమ గురునియాజ్ఞ ర రంజిల్లఁగఁ బే

- గోఽం జేసినకృత్యము, సూ జగములు రెంటియందు ర శోభన మిచ్చున్. 28
- తే. ఏను గాంధారియును దపోరమానసీయ, మునులచేరువ వల్కలరములు ధరించి
కందమూలఫలముల నాఁగితి హరించి, నిన్ను దీవించు చుండెద ర మన్న నతఁడు.
- క. ధరణీరాజ్యము నాకును, నరవర సౌఖ్యంబుఁ జేయునా నీ విమ్రై
దురపిల్లి నుష్కరం బగు, సరణ్యవాసమున కేగిరనట్టిద యైనన్. 30
- తే. గూఢబుద్ధి వై సర్పించి ర కురువరేణ్య, యే నెఱుంగక యుండంగ ర నిల్లు శోక
ననధిఁ దేలుచునుండి విరవ్వనట గంటి, నింక రాజ్యంబు నా కెట్టు ర లించుఁ జెపుమ.
- ఉ. తల్లియుఁ దండ్రియుఁ గురుఁడు ర దైవము నా కరయంగ నీవ భూ
వల్లభ నీవు కాసునిరవాసము గోరి చనంగ నెట్టు లే
నుల్లము వట్టి సూక్ష్మిపురి ర నుండంగ నేర్తు యుయుత్సుఁ బెంపు శో
భిల్లంగ రాజుఁ జేయు నినుఁ ర బ్రీతి యెల్వంగఁ గొల్చి వచ్చెదన్. 32
- క. అతఁ డౌరసుండు నీ క్షితి కొడయుఁడు దుర్యశంబురచేఁ గుందుట భూ
పతివర ¹కని కని దూ టి, ట్లతిసూత్రము సేయఁదగునె ర యక్కట నాకున్. 33
- సీ. నీవు రాజపు గాక ర నీ కేను రాజనే, గురుని మహారాజుఁ ర గురువరేణ్య
నిగు సేయు మని పంపర నే నొడయుండనే, దుర్యోధనాదులరదుష్కృతములు
నామదిలో నిల్ప ర నేమును వారును, ²విధిమోహమున నై నరవిరసభావ
మావహిల్లినఁ బుట్టె ర సంతలు పనులు గాం, ధారియు గొంతియు ర గారవమున
- ఆ. నాకు నొక్కరూప ర మీకుఁ గాననవాస, మెల్లభంగిఁ గలుగురనేని నేనుఁ
దగిలి తోన వత్తుఁ రదగుమాటగా నాట, గాదు నాదుహృదయరగతియు నిట్ల. 34
- క. పలికెద నే సత్యము నా, కిల ప్రీతిం జేయ దధిప ర యీ వి ట్లయినం
గులముకలఁక దైవకృతం, బలఘమతీ విడుపు శోక ర మరయుము నన్నున్. 35
- తే. నీకు శుశ్రూష యొనరించిరన్యపవరేణ్య, చిత్తతాపంబు మానంగఁ ర జేసికొందు
ననితలంచునక విడువంగరసగునెయవన, తుండనై నిన్ను వేఁడెదఁదొఱఁగువగలు.
- క. అనుచు నతనిచరణంబులు, దనఫాలతలంబు సేర్చె ర ధర్మతనయుఁ డా
తని గుచ్చి యెత్తి కౌగిట, నెనయంగాఁ జేర్చి యాతఁ ర డి ట్లను నధిపా. 37
- తే. నీవు శుశ్రూష చిరకాలరనియతిఁ జేసి, తేను వృద్ధుండ నైతి నాశకింకఁ దపము
వలవ దయ్య రాజును బాలిరవాఁడ యెవ్వ, రేమి సేసినఫలములరయెడ నృపాల. 38
- వ. అని పలికి విదురకృపసంజయుల నుద్దేశించి తనకు ముఖశోషయుం దనుగ్లానియుం
గలిమి నుగ్గడించి నాలుక దొట్టువడ వారలతో మీర లనునయవచనంబుల నజా
తశత్రుం డెలి వొందం జేయుం డని చెప్పి డప్పి యెక్కుడు గదిరిన గాంధారి తను
వున మేను సేర్చి మూర్ఖిల్లుటయు నార్తి నొంది యక్కుంతీనందనాగ్రజుం డి
ట్లని పలవించె. 39

1. క. కనికని - మీ రి ట్లతి; ఆ. కనుకనిఁ దది ని ట్లతి. 2. గ. విధిమోహితుల మయి విరస.

క. కరిదశసహస్రబలవి,స్ఫురితుఁ డగువిచిత్రనీర్యతపుష్త్రుఁ డొకఁడనొక
దరి నూతగొనియె విధి యె,వ్వరి హీనులఁ జేయఁ డకటతనపుం డైవన్. 40

చ. అనిలజుమేనిచంద మగునాయనరూపము చూర్ణితగుని నీ
సినబలమానసియుఁ డొకఁడచేడియ నక్కట చూత్రముంచ నీ
మనఁ గల దవ్విధాత్మ నని ర యాతనికీడును మూసనంబును
జొనుపమి లావ పేరుకొని ర శోకము ధర్మజుఁ డొంటి భూనగా. 41

సీ. అప్పుడు గాంధారి ర యల్లన ధర్మజుఁడొకఁడు మిత్రుఁడై యరకులసంబులు
తోడిసంతతచింతఁ ర గూడు దొరిగి తా, నుండునట్ల గుఱుగ్గుడు ర నోప నునికి
ని ట్లయ్యె ననవుడు ర నెవ్వనికతమున, నిమ్మహళిష్టన క్షేపితమడలన పుట్టె
నట్టి నామనువు నేర మనఁగల దంచు నా, నుండు తీతజలము పాత న్నమునఁ బుచ్చి

తే. కొని యతనిమోమునందు నరక్కున విదిగ్గు
నమయమున విదురుండును ర సంజఁయుండు
నఖిలభరతభార్యలు నేడ్చి ర రవ్విభుండు
నివిరెఁ జలికేల నానృపురసవయవములు. 42

క. నిపురంగఁ డెలిసి యతనిం, గవుఁగిటిలోఁ జేన్చి మస్తతకము మూసకొనుకొ
రవవృద్ధు నతఁడు నాన్లే,వవిశేషంబున నొసఁగె ర సంగ్రహినిఁగన. 43

వ. అట్లు డెలి వొంది ధృతరాష్ట్రుండు ధర్మరాజుతో నా క్షేపిండు నపంబునకయు
కాననంబునకుం బోవ వలయు ననిన సజ్జనపతి సీ వారగింపు మప్పని మతి సప్ప
ద నని త్రోవుమాటగాఁ బలికిన నయ్యాంబికేయుండు పుష్కలమంట లాడ శక్తి
లేదు న న్నింక నలజడిఁ బెట్టకుము తపశ్చరణంబునకు నీచుంజ్ఞ నడసి కాని
కుడువ ననియె నయ్యవసరంబున సాత్యవతేయుండు కృపావిధేయుం డై యచ్చ
టికి వచ్చి నకలజనంబులవినతులు గైకొని దీవన లిచ్చి యాధర్మతనయునా
ననం బాలోకించి. 44

— వ్యాసుండు ధృతరాష్ట్రువనవాసంబున కనుజ్ఞ యిచ్చుట. —

సీ. అంబికేయుండు సెప్పినట్టుల చేయుము, వృద్ధుండు నాత్మజరవిరహితుండు
నైనయీతఁడు తప ర మాచరింపఁగఁ గోర, కున్నె గాంధారి శోరశోషశమము
దాలిమి నొదవి యిందాఁకఁ బ్రవర్తించె, నింక నియ్యమకును ర నిదియ తలఁపు
గావున నీకు నీరకార్యంబు సెప్పంగ, వచ్చితి వీరిఁ బోరనిచ్చు కొప్పు

తే. ననఘ పూర్వరాజన్యలు ర సనినయట్టి, సౌఖ్యపథమున నీరాజు ర ననుట మేలు
గాన యీతనికాననగమనమునకు, ని మ్మనుజ్ఞ విచారంబు ర లెల్లఁ దక్కి. 45

క. నీవినయము భక్తియు సంభావనమును వీరివగలఁ ర బాపఁగ శుత్రా
పావశవర్తిత నడచితి, భూవర చిరకాల మింకఁ ర బోనిమ్ము తగన్. 46

- చ. అన విని యాకురు ప్రవరుఁ య డమ్మునివల్లభుమోముఁ జూచి యి
ట్లను మహితాత్మ మాకు గురుఁ య డన్నను ధర్మవిధోపదేశ్య య
న్నను బరదైవ మన్నను మరనగిప్రియకార్యకలాపకర్త య
న్నను విను నీవ సిదువచరనంబున కడ్డము పల్కువాడనే. 47
- ఆ. అనిన నమ్మహాత్ముఁ య డను రాజులకు రణమరణ మొండె దృఢసశమాధిఁ దనువు
విడుచు టొండె గాక య వృద్ధు లై రోగత,ల్పమునఁ జావు మేలెర భరతముఖ్య. 48
- వ. అనిన విని ధర్మతనయుం డొండు వలుక వెఱచి యి ట్లనియె. 49
- క. అనఘా యిక్కురుముఖ్యున, కనుజ్ఞ యే నిచ్చితిని మరహత్తర మగుమీ
యనుమతియుఁ బడసెఁ జనుఁ గా, క నిజేచ్ఛను నాకు విఘ్నకరణము దగునే. 50
- నీ. అనుటయుఁ బ్రియమందీర్యమ్మహాముని యన్యు, హీశ్వరుతోఁ బాండుఁడీప్రపాలు
గడ్డియ నిడికొని య క్రతువులు సేయించి, యవిరళభోగానుభవము నడపి
యీతినివారలఁ య బ్రీతి సీక్షించి తా, శిష్యుండపోలె సంసేవనంబు
భక్తిమై నొనరించెఁ య బడపడి నీవును, దిగ్విజయాదులఁ య దేజ మితని
- తే. నొందునట్లుగఁ జేసితి యొకటఁ బడపఁ, దాన పదుమూడువర్షముల్ ధరణియేలె
నీవు శుశ్రూష ¹యి త్తఱి రనియతి నడపి, తితనిమది లేదు కలఁక యొక్కీంతయేని.
- క. కేవలతపగిక్రియాసం, సేవనతాత్పర్య మిపుడు య చిత్తంబునయం
దావేశించినయది యీ, భూవరునకు నితని ననిచిరపుచ్చు మడవికిన్. 52
- ఆ. అనిన ధర్మతనయుఁ య డట్టుల కా కని, పలికెఁ దత్త్వ ణంబ య పరమయోగి
వంద్యుఁ డయిననత్య్రవతికొడు కాత్మత, పోవనమున కరిగె య భూపవర్య. 53
- నీ. తదనంతరమ ధర్మతనయుండు ధృతరాష్ట్రుతోడ నీ కెట్టులు య సూడఁ బోలె
విదురుండుఁ గృపుఁడు నెరయ్యదికృత్యమనివిని, శ్చయ మొనరించిరిరసంజయునియు
యుత్సునిమనముల య నొలసినకర్తవ్య, మెద్ది దానిన చేయు య టెంతయేని
నాకుఁ బ్రియంబు భూనాథ యానతుఁడ నై, వేడెద నొకటి నీరవిశదబుద్ధి
- ఆ. నేమి సేయఁ దలఁచిరతేని నీ వక్కట, యారగించి చేయు య మయ్య యనుడు
నరిగె నాన్మపాలుఁ య డభ్యంతరావాస, మునకుఁ దోన సుబలతనయ సనఁగ. 54
- వ. ఇట్లు కురువృద్ధుండు వృద్ధసామజంబుచందంబునం జనునప్పుడు విదురుండును
యుయుత్సుండును గృపాచార్యుండును సంజయుండును వెనుకన చని రజ్జనపతి
దివసకృత్యంబు లాచరించి భూమిసురులం బూజించి యాహారతంత్రంబు
నిర్వర్తించె గాంధారియుం గుంతీప్రముఖభరతభార్య లనునయింప భోజనవిధి
యొనర్చె దదనంతరంబ విదురాదులుం బాండవేయులును వనితాజనంబులుం
గృతాహారు లయి యావై చిత్రవీర్యం బరివేష్టించి యుండఁ బాండవాగ్రజ
నప్పొందునృపాగ్రజుం డేకాంతస్థానంబునకుం దోడ్కొని పోయి యతనితోడ

- క. పనులయెడ మేలు గాంచిన, మనుగడ యగ్గలము సేసి శ్ర మన్నింపుము రా
జనయజ్ఞ భృత్యకోటిం, గొనియాడుము సేత పేరు శ్ర గుచ్చి కొలువునన్. 64
- క. నీవలనను భక్తిస్నేహవేశము గలిగి శూరుఁ డై యలజడికిం
దా వినువనినత్కులజం, గావింపుము పై న్యవిభునిఁగఁ గురుముఖ్యా. 65
- సీ. ఆత్మరంధ్రము లించు శక్తైనను నొరులకు, నెఱుంగ రాకుండఁగ శ్ర మఱువుసేయు
మన్యరంధ్రంబుల శ్ర నారసి కనుము శ్ర, త్రులకడ బుద్ధియు శ్ర బలుపుఁ గలుగు
వారల నెఱిగి భూతవర యొక్కమై నీగి, మన్నన నెఱపి తత్సాసనములు
నియెడ నార్ద్రంబు శ్ర లై యుండఁ జేయుము, చేరువనృపులకు శ్ర నైరబంధ
- ఆ. మోట్లు గలుగు దాని శ్ర నేమఱ కుండుము, వారియపుల నున్న శ్రవారు మిత్తు
లగుచు రెల్లభంగి శ్ర సధిప యుదాసీను, లట సమీపవర్తు శ్ర లై నవిభులు. 66
- క. వీరలసప్తాంగంబులు, నారసికొని యునికి కార్య శ్ర మవసిత సదృ
క్సారబలుఁ డైననృపుతో, గారవమున సంధి సేయఁగ వలయుఁ దగన్. 67
- తే. ప్దవనూనుపబలములు శ్ర దఱిగి యుండు
నెవ్వరికి నెప్పు డప్పుడ శ్ర యెసక మెసఁగ
వైర మతనితోఁ బాటింప శ్ర వలయుఁ జెఱచు
టప్పునము గొను టర్హత్వ శ్ర మరసి నడపు. 68
- క. నడపునఁ గోల్పుచ్చఁగ నగు, నెడయు విడిసి యుండి చెఱచుననిక్కయు నీ వే
ర్పడఁ గనుఁగొని యందర్హము, నడపుము నిజపై న్యరక్షణము వలయుఁజుమీ. 69
- క. ప్రెగడలమనసులు విరసము, లగుగతి నడపురిపురాజ్య శ్ర మరసి విభిన్నం
బుగఁ జేసి కలఁచి పైకొని, జగతీవర కొనఁగ వలయు శ్ర సౌకర్యమునన్. 70
- ఆ. బలము లెసఁగ దై నశబలమును గలిగి లో, గుట్టుచేసి లేనిరయట్టిన్యపతి
వలన మత్సరంబు శ్ర వలదాశ్రయంబుచం, దంబు పొందు వడయఁదగునృపాల. 71
- ధృతరాష్ట్రుడు ధర్మజానకు శత్రురాజుల జయించు తెఱంగు సెప్పట.—
- ఆ. కుడువ నిచ్చుతఱియుఁ శ్ర గురువర ¹ క్రక్కించు, నవనరంబు నెఱిగి శ్ర యరిన్యపాలు
నీవు ధీరవృత్తి శ్ర నిడుఁద్రాటఁ బోనిమ్ము, క్రమ్ముకపిలయనఁగ శ్ర గ్రమ్మి ² చెఱపు.
- సీ. ఉత్సాహశక్తియు శ్ర నుర్వీశ మంత్రశ్ర, క్తియుఁ బ్రభుశక్తియుఁ శ్ర గెలనివాని
కిని నీకు నిట్టివి శ్ర యని తారతమ్యముల్, వెరవునఁ బరికించి శ్ర వేర మెత్త
వలయుట నెఱిగల్గి శ్ర పలుకక యుండంగఁ, దగుట యూహించు టు శ్ర త్తమవిధంబు
మూలబలంబును శ్ర మొత్తాలవారును, మిత్త బలంబును శ్ర శత్రుబలముఁ
- ఆ. గాననంబుబలముఁ శ్ర గైజీతగాండ్రును, నై నయట్టిబలము శ్ర లాఱు నరసి
యుచితకాలదేశియు క్తంబులుగఁబన్ని, కొనఁగ వలయువానికొలఁదులెఱిగి. 73
- తే. సంపదల నాపదల నొక్కశ్రచంద మగుట.

- వికృతి నొందుట యాబల్యవితతులందుఁ
గాంచి యెల్ల స్పృడును హితశకారి యైన
బలము నెక్కుడుగాఁ బ్రోవు శ భరతముఖ్య. 74
- క. ¹పరుల గెలిచి నిర్భయముగ, ధరణిఁ బ్రజం గాచునెరవు శ ధర్మసంధిముసం
బరిపాలించిన వెలయుం, గురువర కృపపంపు నదలరసము ప్రజలయెడన్ . 75
- క. వినికి గలిగి రక్షించుచు, సనువున దయతోడిపాడి శ నాయకుని లెల్ల
గొనుచుఁ దగ నేలి పొగ డొం, దినరాజున కుర్వి కామర ధనువ కా డే. 76
- సీ. ధర్మమార్గంబున శ ధరణిఁ జాలించిన, నైహికసృఖములు శ సగ్గలంపుఁ
బొగడును బరలోకభారిసౌఖ్యములును, సిద్ధించు నిపులదక్షిణలు నట్టి
యశ్వమేధప్రముఖాధ్వరంబులు పుట్కు, లావణింతుకుండు శ సుధిక మండ్రి
మేదిసిప్రజల సత్త్వావరంబును గరు, గాత్రితెయంబు మరధ్వస్థులయను
తే. గలిగి బిడ్డల సరసిసరకరణి గాథ, రక్షణం బొనరించుట శ బావనర్వ
వినుము తమ్ముల నీగిమరన్నసల ననుటి, నంబుఁ గొనియొడు నూనందరసంబు గాఁగ. 77
- చ. సరవర రాజసీతులు జరనస్తుతుఁ డై సనదీతినూజుడు
హరియుఁ బరాశరాత్మజుడు శ నాదిగఁగల్గినపద్ద లెల్ల సీ
కరయంగఁ జెక్కు సెప్పిరి మరచాత్మయు నీడనఁ బ్రీతి పుష్పయుగ
బారయుట నేనుఁ గొన్ని యిటు శ వోలినభంగి నటుంగఁ జెప్పితిన్. 78
- క. ³నిత్యవిధిసద్వివేకము, సత్యవ్రతశీల ధర్మసారజ్ఞ భవ
స్తత్వాకలితమ యైనను, నిత్యంబును వృద్ధసేవ శ నిష్ఠఁ జలుపుమీ. 79
- సీ. అన విని ధర్మజుం శ డంబికాపుత్రుతో, నాపగానుతుండు లేఁ శ డిట్టనాభుఁ
జాత్మపురంబున శ కరిగ ⁴వాత్సల్యత, నీవు దక్కఁగ నాకు శ హితము సెప్ప
నొడయుఁ డెవ్వఁడు భవరదుపదిప్తపథమున, నిష్ఠమై నడచెద శ సెన్గునమున
నీవు ప్రీతిని బొందు శ నృపముఖ్య నావుడు, నాతఁడు సంతస శ మంగటి యతని
అ. సధిప విశ్రమింపు శ మధిక శ్రమంబు నా, తనువుసగడుఁ జెంద శ సని తగంగఁ
బోవఁ జెప్పి బాంధవవావళి కభిముఖుఁ, డయి నిజాలయముల శ కరుగఁ బనిచి. 80
- వ. తాను సభ్యంతరగృహంబున కరిగి ముఖాసీనుం డై యున్న సన్మానవనాథుతో
గాంధారి దేవా వనంబున కెపుడు విచ్చేయువాడ వని యడిగిన నాభూవల్లభుం
డదేవి కి ట్లనియె. 81
- క. మాతండ్రి పరాశరసుతు, చేతం బడసితి సనుజ్ఞ శ శీలపరతోష్ఠ
పేతుఁ డగుధర్మతనయుఁడు, ప్రీతి నొండంబడియెబంధురబృందయుతముగన్ . 82
- అ. ఇంకఁ దడయ నేల శ యింతి వే వెడలుద, మల్లు గల్లజూద శ మాడి పావ

1. గ. అరుల. 2. క. బద్ధముం-ట. బంధముం. 3. గ. నిత్యము వినికి వివేకము-బ. నిత్యవిసీతి వివేకము. 4. ట. వత్సల సీవు, దక్కంగ నాకు హితంబు సెప్ప

భాగులై ననీనుర¹పట్టుల సుగతికి, ననుచువాడఁ దపమునతిశయమున. 83

— ధృతరాష్ట్రుండు వనవాసంబునకుం బురజనులచే ననుష్ఠ గొనుట. —

వ. అని పలికి యస్తుగువదిక్కు— మొగం బయి వారికి సుగతి గల్గునట్లుగా నిప్పుడును గొన్నిపుణ్యక్రియ లజాతశత్రుననుమతితో నాచరించి పోదము గాక యని నిశ్చయించి తనకుం దపోవనగమనంబున కై పౌరులయనుష్ఠ గొన వలయు నని పాండవాగ్రజునకుం జెప్పం బనిచిన నతండు దగుపురజనుల నెల్లను²బడి సేసి వెలార్చికొనుచు నఖిలబంధుమిత్రులునుం దానును వచ్చి ధృతరాష్ట్రమందిర ద్వారపుగోభాగంబున నిలిచె నయ్యాంబి³కేయుండు గాంధారియును దోడ రావెడలి వారిసన్నిధికింజని బ్రాహ్మణక్షత్రియవై శ్యశూద్రసంకులంబై నయన్నగరజనప్రక రంబు నుద్దేశించి.

84

సీ. కౌరవకోటియు శ మిరుఁ బెద్దయుఁ గాల, మనఁగి పెనంగి యరనోన్యసంభృతాధిక స్నేహుల శ రై ప్రవర్తించితి, రసఘవర్తనులార శ వినుఁడు నాదు పలుకు వృద్ధునకుఁ దరపశ్చరణంబున, కై వనంబున కేఁగు శ ట్పర్వకర్త ముచితకృత్యంబులయోజ మీ రెఱిగిన, యదియ కా మది ముద్రమార మీర

ఆ. లెల్ల నా కనుజ్ఞ శ యిచ్చి కానకుఁ బుచ్చుఁ, డనుడు సర్వజనులు శ నశ్రుపిహిత దృష్టు లగుచు గద్గదక నెలుం గెడలఁగ, నార్తి దోఁప నేడ్చి శ రధిపముఖ్య. 85

వ. విని ధృతరాష్ట్రుండు వారి కి ట్లనియె. 86

సీ. ప్రజ ముద మొందంగఁ శ బాలించెఁ బుడమి శం

తనుఁ డనంతరమ శాంతసపుచేత

రక్షితుఁ డగుచు మీరరలు ప్రీతిఁ బొడల వి

చిత్రవీర్యుండు నిరద్భాత్రి యేలఁ

బదపడి పాండునృపాలుండు మీరు హ

ర్షింపంగ భూమి రరక్షించెఁ బిదప

ధర్మనందనునిచందము మీయెఱింగిన

యది సత్యధర్మాత్మఁ శ డై నయితని

తే. ననుసరింపక యన్యాయమాచరించి, దుర్ణయంబున నిల యేలిత్రుంచె గులము నుర్విఁ గలభూపతులను దుర్యోధనుండు, వానిదుశ్చేష్టలకు మూలఁ మేన కాడె.

వ. అది మీమనంబులం బెట్టక. 88

క. మహి లెస్సగ రక్షించిన, మహితగుణులయన్న కొడుకురమనుమం డని నా

కు హితంబు గోరి కరుణా, సహితుల రై యిం డనుజ్ఞ శ సద్వ్రతమునకున్. 89

వ. అని యప్పు డజ్జనంబులమనంబుల లే కున్నను దన కీర్లుగ్గడించి యరణ్యగమనాను జ్ఞాకరణంబునకుం బ్రార్థించి యవ్వభుండు వెండియు. 90

ఆ. వృద్ధ కృపణ శుత్రవీరహిత గాంధారి, యీ నెలగించి బొదిత స్థైర్యమీర
లకట కాననమున ర కరుగుట మేలని, మా కన్యకలుండెన నుంన్యలార. 91

వ. అని పలికి పాండవాగ్రజుం జూసి. 92

సీ. తమ్ములనడుమ నీరతండు దిక్పాలక, 'మధ్యభాసి'నైన ప్రజనమునును బోలి
మహాసీయవిభవనగ్రుతి వెలిగెడు, నేమిట నేమిట ర కిప్పుడు మీర
లీతని బొదివి సంత్రీగ నర్చిపుడ, డయ్య బుల్లడు బుల్లడు సోమభి'పు
నిడితి మీకడ మిమ్ము ర నెల్ల భంగుల దస, పరిసాలములున ర బరమములు

ఆ. గా నొనర్చువాడూరగా నప్పగించిన, వాడ నేను మీరు ర వేడి దాను
నట్లుగా జరింప ర నన్ను స్మరించుట, కథికినుగి కతి ర నైతి గాని. 93

క. ఆరయ నెన్నం డైనను, మీరలు నా శ్మశ్శ గాగ ర మలగుట బోధ
పొరవరులార నన్ను, గారనమున ననుప రియ్య ర కాననముననున. 94

వ. అనినం బారజనంబు లేడ్పులు మ్రొగికోసి యెంచురులు బొందు మూరకున్న
నమ్మహీశ్వరుండు మఱియును. 95

సీ. సాధుచరిత్రయు ర శాంతయు నై నయి, గాంధారియును నేను ర గాంధారియు
మార మీ తెలి విట్లు ర గోరుచు నున్నార, మూలధర్మాభిల్ల ర డగుపరాశ
రాత్తజుండును ధార్మికాగ్రణి పాండవా, గ్రాండును నాను సరణ్యగమన
మునకు నిచ్చి రనుజ్ఞరమోడ్పుగేత దల, గదియించి మిమ్ము వేరడన గృహభ్య

తే. లార యనుమతి నేయుండు ర మీరు ననుచు, వార లు త్తేయంబులు ర నదనవినిహి
తములుగా జేసికొని రోదరము రవంబు, తెనగ జేసిరి విను ధరతనీశవర్య. 96

వ. అ ళ్లేడ్పి యుడిగి తమయంతవట్టును గూడికొని కార్యనచనంబు లార్యచరిత్రం
డును జతురాలాపకల్యండును నగుశంబు వనువిప్రీతమునకుం బెట్టి యుత్తరం
గున ధృతరాష్ట్రునితో నాడు మని నియోగించిన నాతం డొంజున గ్రభాగంబున
జేరి సవినయంబుగా ని ట్లనియె. 97

— ధృతరాష్ట్రునితో శంబు వనువిప్రుండు పారజనమ్మతి పెట్టెను. —

సీ. భరతవంశోత్తమ ర పారజనంబులు, దమనూటలుగ భవత్సన్నిధాన
మున న న్నుపన్యాస ర మొనరింప బంచిన, యట్టిభాషణము లేరకా గ్రబుద్ధి
నవధరింపుము మీమరహాన్వయంబునమహీ, విభులయగ దొప్పమి ర వేదకియైన
గానము మము మీరు ర గన్నట్టి ప్రజల నె, ట్లట్ల రక్షించితి ర రాదరమున

తే. వినుము దుర్యోధనుండు సేరసినయన్వర్త
మొక్కటియు లేదు నిను ద్రిలోకోత్తరుండు
సత్యవతికొడు కే మని ర నమ్మతించి
పంచ దానిన చేయుము ర పరమనియతి. 98

క. అడ తెడఁబడఁగా మమ్మును, విడిచితి గును వైనశోకరవేదన యే మిం
కుడిపికొనునప్పటికిఁ గో, డ్పడు నీ దగునద్గుణములు ర బంధులువోలెన్. 99

ఆ. ధాత్రి శంతనుఁడు విరచిత్రనీర్ముఁడుఁ బాండు, రాజు నెట్లు లట్ల ర రాజరాజు
ప్రజకు సంతసముగఁగ బాలించె నీయందు, నతనియందుఁ గలదె ర యధిప యెగ్గు.

వ. భీష్మద్రోణకృపద్రాణికర్ణకృతవర్మశల్యు లొక్కదిక్కును భీమాజ్ఞననకులసహదేవ
ద్రుపదవిరాటసాత్యకు లొక్కదెసయు నై విధిప్రేరణంబునం బోరిరి వారివలన
సఖిలక్షత్రియసంక్షయం బావహిలై నది యొక్కదుర్యోధనుచేతన యయ్యెనె
యట్లుం గాక రణంబు రాజుల కుత్తమధర్మంబ కాదె యందులమరణంబును
సుగతికరణకల్యంబు నీసుతుండు సహాయులుం దానునుం బుణ్యలోకసౌఖ్యం
బునం బొంది యున్నవాఁడు ధర్మాచరణశాలి వగునీకును సుగతిప్రాప్తి సులభంబ
యగు నిట మీఁదటికి మా భాగ్యంబునంజేసి పరమకృపాభరితు లైనపాండవులు
నూకు రక్షకులుగాఁ బడసితి మాకర్ణింపుము. 101

తే. స్వర్గ మైనను బాలింపఁ ర జాలువారు, వీరలకు భూమిపాలనశిధి యనంగ
నెంతపని వీరిచేతికి ర నిచ్చి తిపుడు, మమ్ము నెల్లవిధంబుల ర మనిచి తధిప. 102

నీ. ధర్మపుత్రుఁడు దీర్ఘరదర్శి మహాదాత్త, సచివుండు బంధురక్షణపరుండు
రిపునెడ నైనను ర గృప పెద్ద భావసం, శుద్ధియుఁ బ్రతిభయు ర సువ్రతంబు
నితనికి వెన్నతో ర నిడినవి యొరులను, దనయట్ల కాఁ జూచుఁ ర దమ్ము లెల్ల
సన్నుతి కెక్కినరసకలగుణముల ని, మ్మహితాత్ముచందాన ర మమ్ముఁ బోచు

తే. మాత్రయే దేవవిషయసరమంచితాగ్రహారసజ్జనమాన్యంబు ర లైనగ్రామ
ములు దగంగ రక్షింతురు ర వెలయఁ దారు, నిత్తు రూళ్లులు దేవమరహీనురులకు.

క. మృదువులకుఁ జాలమృదువులు, విదితయశా వినుము పాండరవేయలు గడుబె
ట్టిదులు బెడిదంపువారికి, మదలోభిత్వములు లేవు ర మందున కైనన్. 104

క. శూరులు శాంతస్వాంతులు, పౌరజనప్రకరజానరపదచయనిత్యా
పారప్రమదాపాదన, పారగు లతులగురుభక్తిరపరతంత్రాత్మల్. 105

తే. గొంతిదేవికిఁ గోడండ్రకును మనములఁ, గరుణ యగ్గల మై యుండు ర ధరణినాథ
పౌరులందును జనపదరప్రజలయెడను, నాడుదురు మేలు దమ కగ్గరమైనయపుడు.

తే. వీర లెప్పుడు మము నీవు ర గారవించు
ఔటిఁగి మన్నింతు రమలినోహృదయ కలఁక
దక్కి ధర్మజుపై రాజ్యతంత్రభార
మిడి మనంబున నూఱడి ర యిచ్చ సలుపు. 107

వ. అని చెప్పె ని ట్లవ్వప్రముఖంబునం బౌరులభాషణంబులు విని ధృతరాష్ట్రుండు
ప్రీతుం డయి సముచితప్రకారంబుల నజ్ఞనంబులం గ్రమంబున వీడుకొలిపి
కొంతేయాదిబంధువులను మిత్రులను నిజనివాసంబులకుం బోవం బనిచి

గాంధారీసమేతుం డై యభ్యంతరమందిరంబున కరిగి యన్వేషణేషంబును రాత్రి
యుం దగువ ర్తనంబుల గడసి మఱునాడు విహరణి రావించి మృత్యు లయిన
శాంధ్రుల కెల్లను సవిశేష శ్రాద్ధంబులు సేయుతలంపు సృష్టి కొన్నిదినసంబులు
పయనంబు మానితి మానితమాసనీయ చరిత్రం డిగుధర్మపుస్త్రు సాలికిం బోయి
నీ విక్కార్యంబు సంఘటింపు మని పనిచిన సతం డెట్లు చేసెద నని చెప్పి యనుజ
సహితం డై యున్నయన్నరేంద్రునిం గాంచి.

108

సీ. మీతండ్రి సురనదీరసూతి బాహ్లికులకు, సోమదస్త్యనకుఁ దరస్సానుసకును
దుర్యోధనాదిసురతులకును దక్కను, గలుగుబంధులకు మరక్కల్ల మెసంగ
శ్రాద్ధముల్ సేయువీరచారంబు దోచిన, మనలఁ గార్తిక విశ్వరూపిణిఁగ
వనమున కరుగఁ దరప్పని నీకుఁ బోలిన, యట్లులు గావించు ర మనల నాతి.

తే. డెంతయును వేడ్క నమ్మాట ర కియ్యకొనియె

నర్జునుండును బ్రీతుఁ డై ర యర్హ మనియె

భీముఁ డవుడు ¹గమర్చినమోముతోడ

విదురువదనంబు సూచుచు ర బెనవు లదర.

109

వ. ఏమేనిం బలుకం జూచిన బీభత్సండు మెలుపున సతని వారించి చుల్లన యి
ట్లనియె.

110

సీ. రాజు వృద్ధుఁడు ధృతరాష్ట్రుండు భీష్మము, భిష్మజ్ఞాతులకు శ్రాద్ధరక్క మాద
రింపఁ దలంచి యర్థించె భవజ్జిత, ధనధాన్యములు సీపు ర గాని కిచ్చు
కొనమి యశంబునరకును ధర్మమునకు విధ్వంసంబు సేయఁడే ర ధర్మతనయు
తలఁచినపని విఘ్నీతము సేయఁ దగునయ్య, మనకు నయ్యంబిఁకాతనినయ్యఁ దొల్లి

ఆ. వేడికొందు మతఁడు ర వేడెడుఁ గానకు, నేఁగు చుండి మనల ర నిప్పు డింత
సూడ వలదె యొండు ర లాడక యప్పని, నలుపు ²కొప్పు బొహు ర శాలి నీకు.

111

క. అని చెప్పఁగఁ జెవి ³దారిచి, విని ధర్మతనూజఁ డంత ర విజయునిఁ బొగడక
మనమున నమ్మాటల క, య్యనిలతనయ్యఁ డిట్లు లనియె ర నన్నరుతోడన్.

112

—⁴ భీముఁ డర్జునుతో ధృతరాష్ట్రునిద్యోగంబునకుఁ బ్రతిహరించి చెప్పెట. —

క. మును చేసినయవి సాలవె, విను గాంగేయాదిబంధురవితతికిఁ దగ నిం
కను శ్రాద్ధంబులు వలసిన, మనము దగమె చేయ దుష్టరమతి యతఁ డేలా.

113

క. మఱచితె యాతఁడు మనలం, బఱచినబన్నములు భీష్మ ర బాహ్లికములు ల
త్రతీ నెట వోయిరి వారల, నెఱుంగమె మన మట్టిబంధు ర లేటికి మనకున్.

114

వ. వారివిషయం బైనమేలునకు మాతాడుట యెద్దు గా దాకర్ణింపుము.

115

తే. కర్ణునకుఁ జేయవలసినగారవమున, గొంతి యింకను శ్రాద్ధ మరత్యంతవిభవ
ముల్లసిల్లంగఁ జేయుఁ గా ర కుచితనిరతి, యావిధమునకు మాతాటరసూవె యెద్దు.

వ. అని పలికి వెండియు.

117

సీ. పాంచాలి ననమాసరపటచిన తెఱఁగును, నయ్యింతి వెనుక రా శ నడవిఁ గలయ
ధర్మజుచన్నచందంబును మది గీటి, ¹యుండక మఱ పెట్టు శ లాలసె నీకు
నాంబికేయుఁడుదండ్రీయగుట నాఁ డెట వోయె, భీష్ముండు మొదలగురపెద్దవారి
శాంధవం బే మయ్యె శ బార్థ యీవిదురుఁ డెఱుంగఁడే వారలభంగి యనిన

ఆ. ధర్మజుండు భీముఁ శ దగువచనముల న,దల్చె నరుండు మఱియుఁ శ దగఁడె పూజ
కాంబికేయుఁ డిట్లు శ లనకుము మనకు న, గ్రజునిపనుపుసేత శ వ్రతము గాదె.

క. అని భీము సదిమి విదురునిఁ, గనుఁగొని మాతండ్రి పుణ్యరక ర్తము లెమ్మై
దనబంధులకై చేయఁగ, మనంబునం దలఁచె నాసరమంచితభంగిన్. 119

క. నాయుగిధనము గైకొని, చేయఁగలాఁ డమ్మహీశురచి త్రము సంతో
షాయ త్తంబుగ వేగమ, పోయి యనఘ చెప్పమవ్వీర్భుఁడు ప్రియ మందన్. 120

చ. అన విని మెచ్చి ధర్మసుతుఁ శ డర్జునునిం గొనియాడి యాదరం
బున విసురుం గనుంగొని ప్రభుభూతవిధానములన్ నిజేచ్చ నా
ధనమును నర్జునార్థమును శ దాఁ గొని శ్రాద్ధము లాచరించువాఁ
డనఘ కురూద్యహుం డిది మరదాత్మకు నిం పని విన్నవింపుమి. 121

వ. అని చెప్పి మఱియు ని ట్లనియె. 122

క. ననవాసాయాసంబుల, ననయంబును నలఁగి దాని శ నాత్మ నిడి మరు
త్తనయుండు పెక్కు లాడె ద, గనిమాటల దీన రాజుఁ శ గనలకు మనుమి. 123

క. ఇతఁ డేమి యన్న నే మగు, ధృతరాష్ట్రుండు మాకుఁ బరమర దేవత విను న
మ్మతిఁ దత్ప్రసాదముం బడ, సితి మేమును దత్కృతాభిరషిక్తుల మనఘ. 124

వ. అని పలికి యప్పుడమితేఁడు వికచవదనుం డగుచు. 125

క. మాతండ్రి నిష్టవిధములఁ, బైత్తకవిధు లాచరింపఁ శ బంపుము ²రధ్య
వ్రాతకనకగోగజములఁ, జేతి కొదవ నర్జునుండుఁ శ జేర్చుచు వచ్చున్. 126

క. గ్రామములు దేవతలకును, భూమిసురులకును గురుప్రభువు ని మ్మనుమి
పో మనలితి చెపు మాతని, కీమాటలు వలయుపనుల శ కీవు మెలఁగుమి. 127

క. అనినఁ బ్రియ మంది విదురుండు, సని యాన్యపుతో నజాతశత్రుకడకు నీ
పనిచినపనికిం బోయితి, వినిపించితిఁ దెఱఁ గతండు శ విని మోదమునన్. 128

క. నరువలను సూచె నతఁడుం, బరమప్రియభరితుఁ డయ్యె శ బార్థివవర య
య్యిరువురుఁ బ్రాణంబులు డాఁపరు నీకును ధనము దాఁచురపని గలిగెడినే. 129

క. చేయుము విచ్చలవిడి గాం, గేయప్రముఖులు నిరస్తరకిల్బిషు లై మో
దాయ త్తచిత్తులుగ భూ, నాయక శ్రాద్ధములు జగమునం బొగ డెనఁగన్. 130

చ. కనకము మేలిరత్నములు శ గ్రామములున్ హయగోవ్రజంబులుం

1. జ. యుండఁగ. 2. ట. రత్నవ్రాతకనకగోహయములఁ, జేతోరతి నర్జునుండు.

దనియంగ నిమ్మ సర్వపసురధాసురకోటులకున్ నిజన్మ సి
తనయులు పుణ్యలోకనుఖరధామము తై విలసిల్లుపట్టుగా
ననుటయు నాంబికేయుహృదయంబున మోడ మోలన్చు భోగవరం. 131

చ. పదపడి భీముమాట లొకరథంగి నెలుంగంగెఁ జచ్చి వాడును
ర్షదుఁ డవి పాటి గావు కురురాజమహాత్తర పట్టి నుండు సి
హృదయమునందు వాని నని శ యోర్పడ ధర్మసాధువాక్యముల్
విదురుడు సెప్పె సంతనము శ వెల్లిగొనంగ ననేకభంగులను. 132

ఆ. అట్లు సంతసిల్లి శ యధిప కార్తికవీర్యనూసి సువిభవంబు శ నాపిసాధుని
దేవకోటి నెల్ల శ రావించి యంచితశ్రద్ధ జేయఁ దోడఁ గ శ శ్రాద్ధవిధులు. 133

సీ. కనకాదివస్తువుల్ శ గడువేడ్కు ధర్మసంగదనుడును ముత్తర నురంబుల్లభంగి
బాహ్నికునకు గంగరపట్టికి సోమద, త్తపకుఁ దనీయపురస్కృతకుఁ దోలు
1 సంచితశ్రద్ధంబు శ లాచరించె నుయోధ, నాపకునాంబుల శ కంఠంబును
బేర్వేరఁ గ్రియలు నీరస్థితివిధంబులఁ దగ, నొనరిం చ నింపురారామకుఁ దక్కుఁ

ఆ. గలుగుబంధులకును శ వలయురాజులకును, గ్రీవాసును బుద్ధి శ సోచివట్టి
యిష్టజనములకు నోహినభవ్యప్రకారములఁ బారంభింకరకము లొనర్చి. 134

చ. అతులితరత్న కాంచనగరవాశ్వవిభూషణనస్త్రకన్యకా
క్షీతిముఖవస్తుదానములు శ క్షీర్తన కక్కఁగ సువిభవంబును
వ్రతుఁ డయి చేసెఁ బంచదశరవాసరముల్ నిజదానతాల్య ము
ప్రతిహతవృత్తిఁ జెల్ల విని శ పాండునుతంగ్రణి ప్రీతిఁ జొందఁగనె. 135

ఆ. భూమిదానవిధులు శ భూవర యొకనూత్ర, సంగికాతిసూలం శ డాచరింప
సంతఁ బోక యూకు శ లగ్రజన్తులకు సీ, సతనిఁబనిచెఁ బిండోర్వాగ్రణంబు. 136

—౧౩౬— ధృతరాష్ట్రుఁడు గాంధారీసహితం డై వనంబునకుఁ బోవుట. —౨౬—

మ. పనిచినం బ్రయంబుపెంపున హృదయంబు పల్లవింప నాభూవల్లభుఁ డనేక
గ్రామంబు లగ్రహారంబులు గావించె గాంధారరాజు మోడ లగుసనిజబంధు
వులకు బహుశేదక్షిణలుఁ గాఁ బారతాకిక క్రియలు సేసె నిట్లు ధృతరాష్ట్రుఁడు
భారతరణంబున మరణంబు నొందినబంధులోకంబునకుం బుణ్యలోక పౌశ్యాతి
శయపడంబు లగుపరమశ్రద్ధంబులు నిర్వర్తించి కృతకృత్యం డై సర్వకృత్యం
బులుం జలిపి పాడ్యమినాడు రేపకడ ఋత్విక్సమేతుం డై యిష్టి నడపి పాం
డవులను దక్కటిబంధువులను మిత్రులను రావించి వనవాసంబునకు సంక
ల్పంబు సేసి సకలభృత్యజనంబులకు వర్తధనంబు లిచ్చి గాంధారీసమన్వితం
డై వల్కలాజనంబులు ధరియించి యక్షతగంధపుష్పంబుల గృహంబుఁ బూ
జించి సర్వపదార్థంబులుం బరిత్యజించి యద్దేవియుఁ గదిసి నడవ యాజకు

1. క. సగ్ధిపై శ్రద్ధంబు. 2. జ. అతిస్థితివిధంబుల నొనరించ.

లగ్నులు నుపకరణంబులును ధరియించి ముందటం జేరువ సరుగ నగరు వెడలె నట్టియెడ నేతెంచి. 137

క. గొంతి మొదలై నకొరవ, కాంతాజను లెల్ల నెవ్వగలఁ బాగులుచుఁ బ య్యెంతంబుల బాష్పసలిల, సంతానము లురలఁ దోన శ చనుదేరంగన్. 138

వ. అజ్ఞనపతి సనుచుండె 139

తే. పాండవాగ్రజుఁ డక్కురుభర్తవలను, శోకదీనుఁ డై తప్పక శ చూచి యెడ్చి హామహారాజముఖ్య యెంతరిగెదనుచు, నొడలు కంపింపఁ జదికిలఁబడియెనధిప.

క. సరుఁ డనునగుంచె వెన న, న్నరపతి నెత్తుచును దా నశనయముక వనటం బురపురఁ బొక్కెం గురుభూ, వర యద్వైతతెఱఁగు రాదు శ వాక్రువ్వంగన్. 141

వ. భీమసేనసకులసహజేవులును గృపయుయుక్కుసంజయులును ధౌమ్యాదిధరణీ సురులును శోకవ్యాకులత్వంబు నొందిరి గొంతి యడలుచు గాంధారికరంబు నిజస్కంధంబున నిడికొని నడవ నయ్యంధన్యపతి గాంధారీస్కంధభాగకలిత బాహుగ డై పోవు చుండె నప్పుడు పాంచాలియు సుభద్రయుఁ జిత్రాంగదయు నుగ్రాసియు సపుత్ర యగుసుత్తరయు మఱియుం గలయట్టిమగువలుం గురదీచి యనాదంబులచందంబు దోప నాక్రందనంబు సేసి రయ్యవస్థ జూదంబునాఁడు పాండవులు పురంబు వెలువడినప్పటిదశం బోలి యుండె నట్లు ధృతరాష్ట్ర కాసనగమనంబు నిశ్చితం బగుటయు నాబాలవృద్ధంబుగాఁ బురజనంబు గనుం గొనం జనుదెంచిన. 142

ఆ. వచ్చి రెండకన్ను శ వానకన్నును నెఱుం, గనిపురంధ్రు లెల్లఁ శ గరమువంతఁ డలరుసంతరంగరములతోడ నక్కురు, వృద్ధుఁ జూడ నార్తిరవికలగతుల. 143

క. నేలను హర్ష్యంబులపై, నోలి నిలిచి చూచుమానశ్చోత్కరములతో కాలాపవిలాపంబులు, నేలకు మింటికిని నడుమ శ నిండి చెలంగెన్. 144

వ. ధృతరాష్ట్రండును బురద్వారంబు నిర్గమించు చుండి నకలపౌరజనంబుల నిలువం బనిచె విదురుం డక్కురువృద్ధునితోడ వనంబున కరుగుట దృఢనిశ్చయుం డై పలికె సంజయుండు నవ్వధంబువాఁ డయ్యెఁ గృపాచార్యుండును యుయుత్సుఁడు నత్రైఱంగుమాటలాడిన నాంబికేయుండు వారిని వారించి ధర్మనందనున కప్పగించి నిలిపి కోడండ్ల నెల్లను సముచితవచనంబుల మరల నియమించిన వార లావైచి త్రవీర్యునకు గాంధారికిం బ్రణమిల్లి బాష్పంబులు వదనంబున వెల్లి గొనుచుండ వీడ్కొనియును బాండురాజమహిషిం జూచికొని వెనుకం జను చుండి రాసమ యంబున నజాతశత్రుం డాగొంతి కిట్లనియె. 145

క. మాయయ్య కాసనమునకుఁ, బోయెడు నే నితనితోడఁ శ బోయెద శుక్రా పాయత్తుఁడ నై యుండెద, నీయువిదలఁ గొనుచు మగిడి శ యేగుము తల్లీ. 146

చ. అనుటయు గొంతి యక్కురుకురలాగ్రణి కిట్లను నీవు దోడఁ గా

- ననమున కేగుచెంచుట జరన స్తవనీయచరిత్రం డివ్యభంగం
డనుమతి సేయునే యుడుగు శ మాపని యుయ్యను యత్తి నాకం నీ
మనుజవిభండు మామ గరిరమంబుగ వీరల గొల్పి పోయెదన. 147
- తే. ఇతని కియ్యమకును విను శ మేన చున్వె, నలఁతి శుక్ర్రాస నీయంగ శ నన్న మిర
లాపనికి సేర్పురే వీర శ లడవి కరుగ, నింట నుండంగ నొనున శ మియ్యకొనునె,
వ. అనిన నాధర్మపుత్రుండు దమ్ములు నుచితవచనంబుల నేడికొనిన పద్దేవి యగ్ర
తనయుం గనుంగొని. 149
- క. వీరలయెడఁ గొడుకా 'యప,చారంబులు నలుకును న విరదానము పిమ్మ మే
నేరూపంబున నిలువన, గారవమున నిది వ్రతంబు శ గొల్గొంటివ. 150
- వ. అని పలికి నిజస్కంధంబున నున్న గాంధారికరంబు గరంబు నయంబునం బాపి
యతనిదిక్కు మొగం బై. 151
- క. నీ వేమియు ననకుము నహ, దేవుని నేనులక యనియు శ దివనరముగొనిన
భావమునఁ దలఁపు మే నా, దేవనమునిపుట్టి పడఁచిరని గపకమునన. 152
- క. అది పాపము దానికి నా,మది నెప్పుడు నగల విమలరసూపన యట్టి.
డు దొలంగునట్లుగా న,త్పదార్థదానములు సేయు శ త్రాత్యగ్యమునన. 153
- ఆ. అవిధమునఁ గట్టఁ శ డాటడిఁ బోయిన, నానుమా ననంబు శ వోదు నూలు
పఱియ లై తలంప శ బలుతాతఁ జేసిన, వారు గాఁగ వలుఁగు శ వంశవర్య. 154
- క. నీవును దమ్ములు భక్తిభ,రావేశముతోడఁ దలఁపుఁ శ డిష్టహితాత్మక
ద్రోవది నెప్పుడు దృఢసం,భావన మన్నింపు మయ్య శ పరపముఖ్య. 155
- క. భీమార్జునసకలమనగి, కామంబులు సఖలతాప్రకాశంబులు గా
భూమిశ యరసి యొసరువు, మేమిట నేమటకు ధర్మ శ మిల యరఁచు నడన. 156
- వ. అని పలికి నానిశ్చయంబు శిథిలంబు గాదు మీరు మరలుం డని పలికినం బాండ
వాగ్రజుండు విషాదం బంది యూర కుండె భీమాదులు డెందంబులు గొందలం
బంద నశ్రు లొలుకం దలలు వాంచి రిట్లమ్మై తంబుగమనంబు గుదినడుచు
మందం బై చెల్ల ధృతరాష్ట్రుండు గొంకొకయెడ గలుగం జనియె నాధర్మతన
యుండు దల్లియాసనం బాలోకించి. 157

—ధర్మ రాజు కుంతిని వనంబునకుఁ బోవల పని ప్రార్థించుట. —

సీ. ఇది యేమి సేయంగ నెత్తికొంటిమ్మాట, యాడకు మేను ని శ న్నడవి కేఁగఁ
బనుతునే మముఁ దొల్లి శ పనిచి పనుల్ గొను, భంగిన సామ్రాజ్యభారనిర్వ
హణము తెఱంగును శ నప్పటికప్పటి, కిట్లని యానతి శ యిచ్చినడపఁ
బంపక యున్న నొకప్పుమి రాడె మాకు ము, న్నీవును గృష్ణుండు శ నేవిధమున
తే. నడపితిరి కార్య మెఱుంగవే శ యడలువెల్లి

మమ్ముఁ బాంచాలి నిటు ముంచి ర యమ్మ యడవి

నెట్టు లుండెద వనఁగ సరయ్యింతి బామ్మ

పూర్ణ నయన యై యూరక ర పోవుచుండె.

158

ఉ. అయ్యనులాత్త తోడఁ బవరనాత్తజుఁ డి ట్లను ధర్మపుత్రు నీ
వెయ్యది యుక్త హేతువుగ ర నిమ్మెయిఁ బాసెదు నీదుపన్నునం
గయ్యము సేసి భూపతినిర కాయములం బరిమార్చెఁ దల్లి నీ
కియ్యన లక్ష్మీ నూఁది ¹చరియింపక యిప్పుడు వాయఁ బాడియే.

159

క. మనమునఁ దోచినదానము, లనుదినమును జేయుచును సరమా శ్రితజనులం
బెనుచుచు బంధులఁ బ్రోచుచు, జననుతచరితమునఁ బరఁగు ర సౌజన్యనిధి.

160

క. వసమున నూర్చిపుత్రులు, ²వెనుఁబడుటకుఁ దలరి తట్లు ర విక్రమమునకుఁ
గొనకొల్పి తిట్లు వీరల, సనూనదుగిఖముల ముంచి ర యరుగం దగునే.

161

చ. అనియె సట్టియెడ.

162

క. గ్రోవదియు సుభద్రయు శో, కావేశం బడర మోము ర లశ్మలఁ దోఁగం
గా వెక్కివెక్కి యెడ్చిరి, భూవర పాండుక్షితీశరపుత్రులు నేడ్వన్.

163

క. పరిజనములు గన్నీళ్లులు, దొరఁగఁగ నడ లాంచి వారితోడం జని రి
ప్పరునునఁ దనదుతనూజులు, మరలమికిం బాండురాజరమహిషి మఱుఁగుచున్.

164

చ. తెగ నాడ కున్నఁ బోవ రని కన్నీరు దుడిచికొని వారలం గలయం గనుంగొని వా
రలు విను చుండం దత్పరిజనంబులతోడ.

165

సీ. దుద్యోతమునఁ దారు ర దూలపోవుటయును, నాసభ నవకీర్తి ర యగుతెఱంగు
వాటిల్లుటయుఁ బెక్కురథంగుల నడవుల, నిడుమలఁ బడుటయు ర నే సహింపఁ
జాలక కార్యంబు ర చచ్చించి సంధిమై, నొవ్వనివా రెల్ల ర నవ్వఁ దలలు
వంచి కౌరవులలో ర వర్తింప నే లని, హరితోడ నాడితి ర నవ్వధమున

ఆ. మానసియు ధర్మరసూను నాగాయుత, బలుని భీము శత్రురథంజనై క
శీలుఁ బార్థ శౌర్యలోలురఁ గవల దై, న్యంబు నొండఁ జూచు ర ట్ల మగునె.

చ. అని ధర్మతనయువదనంబు వీక్షించి పాంచాలిం జూపి.

167

సీ. గౌరవంబున సుకురమారత్వమున నొప్పు, నిప్పొల్లిఁ దల వట్టి ర యీడ్చి తెచ్చి
సభలోన నట్లు దురశ్వాసనుం డవమాన, పెట్టంగ నచ్చటిరపెద్ద తెల్లఁ
బలుకక యుండ సరబ్బన్నంబునకు నోర్వ, వలసె మీ కప్పటి ర కలఘుతేజ
నీతేజ మట్టులు ర నీ అయి పోయినఁ, బాండునికులము సెరప్పంగఁ జూప

తే. లేక ³పోదె యబ్బంగిఁబరల్కితి ముకుందు, తోడ నేను మీ రెమ్మెయి ర రూడికెక్కి
వెలుంగఁ గోరుటకతమునఁదలఁచిదాని, ననిలసుతుఁడె త్తిపెట్టె నేమనఁగఁగలదు.

1. గ. చరియింపక నిప్పుడు. 2. క. చ. ట. 'వెనుఁబడుటకు...విక్రమముమెయిం గొనివచ్చి తిప్పుడు వీరల'. 3. గ. నడ లాడ వారి. 4. గ. పోక కబ్బంగి.

వ. అనిన విని ధర్మసుతుండును భీముండును సిగ్గువడి రిట్లు వలికి గొంతి యిచ్చుటకు
భీముచిత్తం బెట్లగునో యనుతలంపున ధర్మసుతుండు కత్తినిం బూచి. 169

ఉ. నామది నొండు లేదు విను శ సన్నితి నీతనితోడ నీమల
శ్రీమహిమౌ మనం బలరం శ తేసితి నుత్తిమహాసముల్ జన
స్తోమనుతంబుగా నడవం శ జూచితి జన్నము గన్నులార నిం
కేమికోటంత నా కుడుగ శ న్గెల్లును బోదు పరణ్యవృత్తికిన్. 170

తే. రాజ్యఫలము గామింపఁ బుత్రత్రాసమగ్ర, తపమునకు ఫల మైసయ్యుత్తమగతిప్ర
సిద్ధి గోరుదు నది గల్గెఁజేత కిట్టి, తోడు మలత నాకుం గలుగునే శ దురితహర.

క. కురురాజునకును దేవికి, బరిచర్య లొసర్చుచుం దశపంబునఁ గృత్యం
బారయతనువుతోఁ గడపదఁ, గరమునియచి నింకఁ గలుగుతకాలము నత్కా. 172

వ. మీరు మరలుం డనియె సట్టియెడ నప్పొడురాజమహిషి దనుతోడ ననువాసం
బున కై వచ్చుటకుం గడంగుటయు దాని కొడంబడక పొడంపులు దగుపలు
కులం బ్రార్థించుటయు నెఱుంగుం గావున ధృతరాష్ట్రుండు ధర్మతపముం డెల్లు
సెప్పె నట్లు సేయు మని విదురసంజయులచేత నద్దేనికిఁ జెప్పి ప్రార్థించిన వార తే
తెంచి యబ్బంగి సెప్పినను వదలక వారిపలుకు లాయమ విచారించి దృఢనిశ్చ
యంబునఁ గొడుకులఁ గోడగడ్తను దక్కటిబంధుజనులను సర్వభరతభార్యలను
బరిజనంబులను గలయం గనుంగొని యిట్లైల వచ్చెదగు నిలుపుండు ముఖుల కై
యండుం డనుటయు. 173

క. హృదయములు దలర నందఱు, బ్రదక్షిణము గాఁగ నేప్పుత గ్రండు తులుగు లె
ల్ల దెనలఁ జెలంగఁ దిరిగి త, తృదంబులకు నెఱంగి వంతం శ దనువులు మూలన్. 174

వ. నిలిచి రండుఁ బాండవు లేవురుం బాండరాజమహిషి సనుప మణియుం జని
యాయమను ధృతరాష్ట్ర గాంధారులను గలపి వారల నిగువుర నుద్దేశించి మీరు
వనంబునకుం బోయి తానును లే కున్న నూ కెల్లు కాలంబు గడప వచ్చు సను
తలంపునం దన్ను నెంత ప్రార్థించినను గొంతి నిలుచుట కొడంబడ దయ్యె నీసా
ధ్వకి బుద్ధి సెప్పికొనుచుం బరిచర్య సేయించుకొండని యప్పగించి యారాజునకు
నద్దేవికిం గుంతికిం బ్రదక్షిణంబు సేసి దండప్రణామంబు లాచరించిన దీవించి వా
రామంత్రణంబు సేయ నాధర్మపుత్రాదు లశ్రుష్టావితంబు లగువదనంబులతోడ
మరలి వనితాజనంబులం దోడ్కొని. 175

తే. పొగులుచును నల్లనల్లన శ పురికి నరిగి
రదియు నుమ్మలికంబు ప్రో శ వై నయట్లు
నూడఁ గూడక యుండంగఁ శ జొచ్చి రాత్త
మందిరము లందఱును బుధశమాన్యచరిత.

1. గ. వ్యథయు నుమ్మలికంబు.

వ. అట్లు పుర ప్రవేశంబు సేసి ధర్మనందనుండును దమ్ములుం దగినవ ర్తనంబుల నుండి రట యక్కురువృద్ధుండు నిశ్చింతం డై గాంధారియుం గుంతియు విదురసంజ యుం సన్నిహోక్రిబుసకు వలయుముత్విగ్దసంబులతోడ సరుగుదేర నలయక భాగీరథీతీరంబునకుం బోయి యొక్కయోగ్యప్రదేశంబున విడిసెదదనంతరంబ యతగడు. 177

క. స్నానాదికవిహితాను, ప్థానంబులు నడపి శ్రుతివిశ్వాసభూదే వాసీక ప్రణయసమున, మానితరుచి వెలుగు చున్నరమహితాగ్నులకున్. 178

శే. అర్చించి హోమంబు సరమగితముగఁ, జలిపి యెల్లవారలకు భోజనము సంఘ టించి యూహారవిధి యూచరించి విదుర, సంజయులయొనర్చినదర్భశయ్యనుండె.

— ధృతరాష్ట్రుండు శతయూపరాజు యాశ్రమంబున వసియించుట. —

వ. ఆశయ్యను సుసతిదూరంబునగ గల్పితం బైసతల్పంబున గాంధారియుం దదనంతర సన్నిహితశయనంబున గొంతియు నిగతసగత విదురసంజయులును జుట్లం దమకుఁ జూడఁ బోలిసవోలుల చూడకజనంబును విశ్రమించి రట్లద్దినశేషంబు సనిన సా యగతసకృత్యంబులు సలిపి రయ్యామిని యచ్చటఁ గడపి సూర్యోదయసమయం బునగ గాఢోచితకరణీయంబులు నిర్వర్తించి యాంబికేయుండు దనవారును దా నును గంగాసది యుత్తరించి చని కురుక్షేత్రంబుఁ బ్రవేశించి యొక్కపుణ్యా శ్రమంబునుపాంతంబునం దరుచ్చాయాశీతలం బై నసికతాతలంబున నాసీనుం డయ్యె నట్లక్కురురాజు నిజాశ్రమప్రదేశంబునకు వచ్చుట శతయూపనామ ధేయుండును గేకయవంశవర్యుండును దపోధుర్యుండును నై నరాజుని సత్తముండు విని యయ్యెడకు వచ్చి. 180

క. కని గారవంబునం దోడ్కొని చని యర్హ్యాదివిధు లరకుంతితవినయం బున నడపిన నయ్యాశ్రమమున నతఁడు వసింపఁ గోరె శ భూపవరేశ్వర. 181

క. కోరిన విదురాదులు నా, కౌరవపతితలఁపు మేలుగఁ గొని తగ న చ్చేరువను బర్ణశాలలు, వే రచియించి రుచితంపురవిధమున నధిపా. 182

వ. అం దక్కురువిభుండు దానును గాంధారియుఁ జీరాజనవసనులును సుప్రతపరులు నగుచుఁ గుంతీవిదురసంజయులతో వసియించి తపం బాచరింప యాజకులు నిజ కృత్యంబులు నడపు చుండి రిట్లు నియమనిష్ఠ లతిశయిల్ల నాభూవల్లభుం డచ్చటి మును ల(చ్చేరు వంద న)చ్చేరువ సతితీవ్రతపశ్చరణంబున నిజాంగంబు నిర్తాన త్వంబునం జర్తాన్తులు గదియనట్టికార్యంబు దనకు నొప్పుగా వర్తిల్లె నని యిట్లు ధృతరాష్ట్ర వృత్తాంతంబు సెప్పిన విని యవ్వచిత్రవీర్యనందనుండు పదంపడి యెట్టి వాఁ డయ్యె ముసీంద్రా యెఱిగింపు మనుటయు. 183

శా. ఆశాపాశవిమోచనోపకరణవ్యాకోచహృద్ధామ సం క్లేశోత్సారకదివ్యనామ వరదృశగ్గీలాప్తనిస్సీమ ల

క్షీణంభత్సరలోక చక్రపరశుర్చిన్నాసురానీక సి
ద్యాశోభాన్సురశాకృతీ నమదమాశ్రమతర్కభాస్వినీ. 184

క. మునిహృదయనిలయశాదా, విసత్రజనాననవిదోద శ విద్యావిద్యా
ఘనచింతాంతికదూర ల, సపవిత్రస్థితానానశ, ఆహ్వాహనా. 185

మాలిని. అపరిమితవిభూతీ శ యప్రమత్తానుయాసీ
1 అపనవిభృతవేదా శ లక్షణస్వైరనాదా
జపపరవరదాయా శ సర్వవిద్యానిధాయా
విసృలకృపకళాతా శ విద్యసంస్కరితా. 186

గద్యము. ఇది శ్రీమమభయకవిన్యాస్త్ర కింబైనా గాత్యున్యాస్త్ర ముగానా భవమిహా
తిక్య ననీమమహాప్రసీదా శ్రీమమభయకవిన్యాస్త్ర ముగానా భవమిహా
నామం ప్రధమశ్వాసము. 187

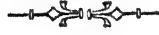

శ్రీ

హరిహరనాథాయ నమః.

శ్రీ మ దాంధ్ర మ హా భా ర త ము

ఆశ్రమవాస పర్వము, ద్వితీయాశ్వాసము.

సంబంధానుగ్రురు

తాసిద్ధిదచరణపద్మ శ్రీ దాంత్యున్నీల

ధీసద్ద శాంతిసేవ్యా

వ్యాసాదిముసింద్ర భావ్య శ్రీ హరిహరనాథా.

1

—❖— ధృతరాష్ట్రసాలికి నారగుండు మునులతో వచ్చి యత్తపోవసమహిమ సెప్పట. —❖—

౪. 'దేవా నై శంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె నట్లు వైచిత్రవీర్యుండు పరమ తపోధుర్యుం డయి యుండె నంత నొక్కనాడు నారద పర్వత దేవల వశాంజా యను లమ్మహీనాయకుం జూచువేడ్క నయ్యాశ్రమంబునకుం జనుదెంచిన. 2
౫. శతయాపుండు నయ్యెడకుం, గుతుకంబున వచ్చె వారిఁ శ్రీ గుంతి వినయసం భృత యై యందఱను సమర్పితులుగఁ జేసినఁ బ్రహృష్టరచేతను లగుచున్. 3
౬. ధృతరాష్ట్రకడకుం బోయిన నతంపు వినయసంభ్రమంబులతో వినతుం డైన దీవన లిచ్చి యతనిపెట్టించినదర్శానసంబుల నాసీను లై యుచితసల్లాపంబులు సేయుసమయంబున నారదుం డన్నరనాథుతో 'శతయాపనామధేయుం డయిన ధరాధిపుషతామహుం డగుసహస్రచిత్తుం డనుమహారాజు' దసపెద్దకోడు కైన శతచిత్తునందు రాజ్యభారం బిడి యియ్యాశ్రమంబునకు వచ్చి తపశ్చరణంబున దుశ్శ్యవనసఖత్వంబు నడసె మఱియును బృషధుండును శైలాలయుండును బురుకుత్సుండు నిందుఁ దపంబు సేసి యింద్రలోకంబు నడసి రారాజుని సత్తముల నెల్లను నే నీలోకంబున మెలంగు చుండి యియ్యెడం గంటి నయ్యెడం జూచితి నిది యితరదుష్పాప్ర్యం బయినపుణ్యప్రదేశంబు నీకుం గృష్ణద్వైపాయను ప్రసాదం బున నిచ్చట వసియింప సంభవించె నని పలికె వెండియు. 4
7. ధరాణీశ యిచ్చటిరతపమున నీవు నా, నృపులయట్టుల విశిష్టపుఁబడంబుఁ

1. జ. శతజిన్నాను...ధరాధిపునప్త యగుసహస్ర.

- గంధు నీతోడన శ గాంధారియును వచ్చు, మీకు గుహ్యము యశ సేయభక్తి
జేసి కుంతియుఁ బతిం శ జేరంగ సరుగు న, ప్సాండుభూమి నుగిరేపినమీకు
మున నుండి యెప్పుడు ర నినుఁ దలంచు సతిండు, పోడియ నేయఁ గరలాండు సేతు
అ. ధర్మమూర్తి యైనధర్మసూనుడు దను, యొత్తి గాన వినియఁగ శ పన్ను లేదు
వినుతతనువుఁ దగఁ బ్రవేశించు సంజయుఁ, జేరిననాకాశి శగిల నెలంగు. 5
- వ. అనిన విని యాంబికేయుండు గాంధారీకుంతీనమేతంబుగా నుండు నొంద
నచ్చటియందఱును బ్రీతాత్మ లై రప్పుడు. 6
- క. శతయూపుండు నారదుతో, సతలల్లనాభిరాము శ యడ గద విన్ను
గుతుకంబున నొక్కటి నీ, వితతకృపం బలియఁ బప్పురవే నొ ననుచును. 7
- వ. ఆదేవముని నీయడుగఁ దలంచినది యెయ్యది యడుగు మనిన నొకరి పిమ్మి నవపతి
సుగతి గను నని నిర్దేశించితి తద్విశేషంబు విని నలలగు విమలపు మనుటయు. 8
- నారదుండు శతయూపునితో ధృతరాష్ట్రాదులు మగిలించి విన్నట్లు. —
- సీ. ఆసంయమిశ్వరుం శ జాతని కిట్లను, నిచ్చలు నేను మర పోయ్యెనెను
నరిగి సంభాషణ శ మాచరించుచు నుండ, నానభ నికొక రేవభానాభి
వలనివార్తలు వ్రట్టి శ యలఘుతిపోవ్వట్టి, నిష్కాశియము మరట్లించి రప్పు
డవ్యాసవుండు సెప్పె శ ససఖ నాతో ముని, బాండుండు ధృతి రష్ట్ర శ్రవణవిధిండు
తే. తపము మూడేడులొనరించితానుననియు, దేహముల్లిచ్చి పరిధాన శక్తిను చలిమి
సతిశయిల్లు దివ్యాభరణాభిరాముఁ, డై విమానవిహారంబుల్లిచ్చి పోగుచు. 9
- క. అని పాండునిమది ప్రమదంబునఁ దేలఁగఁ బిమ్మ ననుచు శ మాదము ధృతరా
ష్ట్రుని నెమ్మనమున నిండా, రె శాలజనచిత్తములను శ క్రియము దలిచ్చును. 10
- వ. ఇట్లు సద్గోష్ఠి నడపి యత్రాపసోత్తము లక్క గుహితనత్తము సభింబుదొదిలూమం
త్రణంబు సేసి నిజనివాసంబులకుగ జని రక్కా లంబున. 11
- సీ. పాండువుత్త్రులు దల్లిం శ బలుమఱుం దలంచుచు, వగిరేగు ధృతరాష్ట్రునలసనుబల
నందనదేనను మరసం నిడి చింతింతు, రట్ల పొగులు నంత శ నారె గూగు
వృద్ధుండు ధృతరాష్ట్ర శవిభుండు సుఖార్దుండు, విగతజనం డై మరవినిభూమి
నెత్తెఱంగున వసరయించు గాంధారియుఁ, గుంఠియు సత్వ్రుతకోమలాంగు
తే. లడవి నుండంగ నెట్లోర్తు శ రకట యిట్టి
కొడుకులను రాజ్యసౌఖ్యంబు శ విడిచి యల్లు
సనునె యక్కుంతిభోజనిరతసయ జనని
దొఱగి పోవుట కెంత గుండదుదూర వీరు. 12
- క. ఆయాసంబున విదురుని, కాయము సంజయునిమేనుఁ శ గండక యున్న
పోయిరి ధృతరాష్ట్ర మహీ, నాయకుపై భక్తి గానరసమున వసంపక్. 13
- క. అని యొండొరువులతోడ, స్వనట యెసఁగఁ బలుకుదురు మరసంబుల గుంతీ

- తనయులు మాతృవియుక్తత, కనయము నడలుదురు కౌరవస్వయముఖ్యా. 14
- సీ. ధర్మపుత్రాదు లంగదలు నొక్కచో నుండి, ధృతరాష్ట్ర నాతనిరజేవిఁ బేరు
కొని వారికొడుకు లెల్లను ద్రుంగి రని వార, లతివృద్ధు లెమ్మెయి ర నడవిఁ గలసి
యున్నా రనియు నింక ర నెన్నాళ్లు లుండెడి, గొంతి వసంబునఁ గూర దినుచు
సనియును బంధుల ర నదయతఁ దునిమితి, మలుక ధైర్యంబున ర నడఁపమైతి
- తే. మనియు సభిమన్యు వీరుని ర సతనితమ్ముఁ
గుట్టిలను గర్హ నాటడిఁ ర గోలుపోయి
గెయింటి వడితి మనియుఁ గడు ర నుష్టులంపు
చూట లాడుదు ర్పరిజనుల్ ర మఱుఁగుచుండ. 15
- వ. ఇట్లనుదినంబును ఘనచింతాక్రాంతు లై యలంత నొందుదురు. 16
- చ. విదురుని సంజయుగ దలఁచి ర వేదసఁ బొందుదు రట్లు నెవ్వగల్
స్వాదయముఁ గుండఁ జేయఁ జెలు ర వేది మనోజ్ఞము లై సభోగము
ల్వదలి విసోదముల్ నలుపురలాలసితం బెడఁబొసి రాజ్యసం
పద సరయం దలం పెడలి ర పా డటి యుండుదు రేమి సెప్పదున్. 17
- క. శ్రౌపదియు సుభద్రయు సం,తాపం బందుదురు పాండుతనయులు దలరక్
భూపాల భవజ్ఞసకుని, చూ పందటమాససముల ర శోకము నదుమున్. 18
- ఆ. పరమధీరు లై సరపాండుతనూభవు, లిట్లు ధైర్యసార ర మెడలి వికల
బుద్ధు లగుచు నుండి ర పోవం గడంగి ర, య్యంధసృపతిఁ జూడ ర సధిపముఖ్య. 19
- వ. అట్టియెడ సహదేవుండు పాండవాగ్రజునకుం బ్రణమిల్లి భరితవినయుం డై. 20
- క. ఏను మును చెప్ప వెఱచితిఁ, గాని యధిప గొంతిఁ జూడఁగఁ జను టర్హం
బైనపని యింత కేదెస, దా నొందునొ విషివవాసరదాస్థిత్యమునన్. 21
- తే. గొంతి ప్రాణంబుతో నుండఁ ర గురువరేణ్య
యచ్చటికిఁ జని యొకమరి ర యమ్మహాను
భావ దర్శింప వలవదె ర బావ నప్ప
సనుసరించుచు నె ట్లున్న రయదియొ సాధ్య. 22
- క. ధృతరాష్ట్రుడు గాంధారియు, సతిమృదులాంగకులు వల్కరలాజనధరు లై
ప్రతచర్యల వన్యాహారత నలఁగుచు నున్నవారు ర రాజవరేణ్య. 23
- ఉ. వారలఁ జూడఁ బోఁ దగు సరవశ్యము దుర్దశ వుట్టి కుండ ముక్
మీ రని చెప్ప నప్పుడు సరమీపమునం జెవి దార్చి నెవ్వగం
గూరుచు నున్నద్రౌపది యరగుం గరణీయము బంధుదుఃఖిసం
తారక మీకు నీతఁ డుచితంబుగఁ జెప్పినకార్య మెమ్మెయిన్. 24
- తే. గొంతికోడండ్లు రెల్లను ర గురువరేణ్య, యెత్తినడుగుల నున్నవా ర రత్నపస్వి

ఆ. సనునరించి రజ్జరనాధిపుఁ డయ్యుంబి, కేయునా శ్రమంబు ర డాయఁ జనుచు
సచటిజనుల సడిగె నయ్య వేడి యని, గడ్గదిక నెలుంగు ర గడలుకొనఁగ. 31
వ. అడిగిన వార లప్పుడమితేనితోడ. 32

క. యమునాస్నానంబునకును, సుమతో యాహరణమునకు ర సున్రతుఁ డానం
యమి సనియె ననుచుఁ దల్లార్థము సెప్పిరి నెమ్మిఁ దెలియఁ ర శౌరవముఖ్యా. 33
—ఁగ్గో సాండువులు కునుశ్చేత్రంబున నున్నధృతరాష్ట్ర గాంధారికుంతుల దర్శించుట. ఁగ్గో—

సీ. చెప్పినఁ బాండవు ర లప్పగింబున భక్తి, నరుగుచు నెరుగు ర నరుగుదెంచు
సంబిఁకానిదనుఁ ర డానిగాఁ గలవారిఁ, గని రప్ప డన్నలఁ ర గడచి శీఘ్ర
గామి యై పని తిల్లిరకాల్గవై బడి గోడ్చె, సూదేవుఁ డధిక బాహుష్టతాస్య
యగుచు సబ్బామిని ర వగనుచు నాతని, నెత్తి తాఁ గొనిట ర నితీయఁ జేర్చి

తే. పేనుకొని చచ్చి సతని గాంధారి కంఠం
గుండె యలఁచెను చారు సుశక్తురుకునంగు
లన్ము సూద్యహు నిన్నియతాత్మ దేవిఁ
గాంచి రనుజీవు లెఱిగింపఁ ర శౌరవేంద్ర. 34

చ. కని ఎఱి తల్లిపాదములఁ ర గ్రంధుగఁ జేర్చిరి మస్తకంబు ల
న్వనితఁలు సందఱు బొదివి ర వత్సలతా మన మార్ద్రభావ మొం
ద నురలునశ్రుగిందువులదండడిఁ జక్కగఁ గొనిలించి వా
రిసయసవారి చేఁ దుడిచి ర ప్రీతిగ దీవస లిచ్చె భూవరా. 35

తే. అట్టియెడఁ బాండవా గ్రజరసధికవినయ, భరితుడై కాంచిభీమునిఁ బాధుఁగవలఁ
గనియె సగజయుఁ డంతయుఁ గారవమున, నాదరింఁగోచ్యవురు ర నతనిఁ బ్రీతి. 36

సీ. ద్రోవదిఁ దొట్టి వరధూజనంబులుఁదక్కుఁ, గలయట్టిభరతభార్యలుఁ గ్రమమునఁ
గాంచిరి కురువృద్ధు ర గాంధారి గొంతిని, వారలు గొని వచ్చురవారికలశ
ములు పాండురాజపురత్తులు పుచ్చుకొని భరి, యించిరి పురజను ర లెల్ల నధిక
వినయత సమ్మవ్యురను గని రవ్వేళ, నందఱు ముద మంది ర రట్లు దగిన

ఆ. వారు బలసి యునికి ర వారణపురమున, నున్నయట్ల కాఁగఁ ర దన్నుఁ దలఁచె
మదిఁ గురూద్యహుండు ర తదనంతరంబ ని, జాత్రమమున కెలమి ర నరుగుదెంచి.

ఉ. తారకశోభితాంబరవిరధంబునఁ బా ల్పెనఁగంగ నాశ్రమో
దారతలంబు బంధుజనతాకలనంబునఁ దాను జంధ్రునొ
ప్పార వహించి విస్ఫురితుఁ ర డై తనరెం గురుభర్త వచ్చి ర
చ్చేరువఁ గల్లుతాపనులు ర సెచ్చెరఁ బాధులఁ జూచువేడుకన్. 38

వ. వచ్చినం గని వారల నెల్లను సవినయ ప్రణామంబులం బ్రీతులం జేసి పాండవు
లలరుమొగంబులతో ధృతరాష్ట్రం బరివేష్టించి యుండిరి వనితాజనంబులు

1. గ. నడిగె † నయ్య యేడి యని; నయ్య † యెచట నున్నాఁడని.

నొక్కవలన నిలిచి రుచితాననంబుల నున్నయమ్మునులు సగజయు నాగోకించి
ధృతరాష్ట్రబంధుజనంబుల సగదఱుం బేరువేర నేర్పడె మం కెల్లెనిగింపవే యని
యడిగిన సతండు వారల కి ట్లనియె.

39

సీ. జాంబూనదచ్ఛాయర చందంబువర్ణంబు, గలిగినపలుచనిరగసటమేను
నుచితదీర్ఘ త్వసరమున్నతశ్రాణంబు, నిడుదలై ననిశాలర నేత్రములును
గంధీరవంబురేఖయు నొప్పెఁ జూడ్కికి, నెంఱయు న్నీర్మలమృతము ధర్మ
తనయుఁ డెట్టుడనంబుఁ ర దసరినమూఁపులు, నొయనస్సీతంబులు ర న్నై నబోసులు

తే. పులును వెడఁదయుగంబు నై ర పొలుచునినొడను

భీముఁ డుజ్జ్వలసుందరర శ్యామలనును

వారణేంద్రుకై వడియును ర వారిజములు

యట్టికనుదోయఁ గలయితగ ర డెట్టునుండు.

40

తే. సుందరాకారమునఁ దమ ర కెండు సదృశు

లొరులు లేమి డెల్లెం బగు ర చుగడ గొంఱి

యుభయపార్శ్వంబులందుఁ గూరన్పున్నవిష్ణు

శతమహోపముల్ వినయభూషణులు గవలు.

41

సీ. నీలోత్పలచ్ఛాయఁ ర బోలుమైచాయయు, నవపద్మదళములఁ ర నవమయలుఁగుఁ

గనుదోయి మధ్యత్వరమునకుఁ బ్రవేశించు, ప్రాయంబు సత్యభిర రామమూర్తి

యలవడఁ గైకొన్నయతులితసంపద, చందంబు దోఁపించుఁచాచగం

వంబును గలుగునిరవ్వనిత సాంచాలి యి, య్యింతిపార్శ్వమునఁ గరఁజ్జ్వలమేను

తే. వనజసన్నిభముఖమునై న్నినునిమహిమ, యుజ్జ్వలాకృతి దాల్చిసరట్లున్నయిల

తాంగి నారాయణునిచెలియలు సుభద్ర, నరునివల్లభ సంయమినాథులార. 42

అ. వీరికెలనఁ గనకరకారమధూకాభ

తనువు లొప్పు చున్నరవనిత లురగ

పాండ్యసుతలు సరునిరభార్య లుఁగూపి చి

త్రాంగద యనఁ బరఁగు ర నాహ్వయములు.

43

సీ. ఇందీవరచ్ఛాయ ర కెన యైనచాయ నొప్పినమేను గలుగునిరభీతపారిణ

నయన భీమునిభార్య ర నవ్యచంపకదామ, గౌరాంగి యైనయిరక్కమలవదన

సహదేవుగృహిణి మేరచకనవకువలయ, వర్ణంబునకు సరిరవచ్చుకాంతిఁ

జెలు నై నతనువునఁ ర బొలుచునిన్నలినాయ, తాక్షి మాద్రీ దేవీయగ్రతసయు

తే. పత్ని వీరలకెలనఁ బాఠపటలు లేక, ధాతసితవస్త్రపరిధాన ర తై తనువుల

నిభృతి దోఁడఁగనున్నయిరన్నెలఁత లాంచి, కేయుకోడండ్లు కరుణావిరభేయులార.

తే. వీరిచందంబ యై కడురగారవమునఁ, దను సుభద్ర వొడువ నున్నరతరుణి ద్రోణ

1. జ. కడిసి వీరికెలనఁ † గనకమధూకాభ.

కర్ణముఖయోధవీరులగలఁచి తెగిన, యట్టియభిమన్యుప్రియ యుత్తరభిధాన.

వ. అని చూపి చెప్పె నప్పు డాంబికేయుండు కౌంతేయగ్రజున కి ట్లనియె. 46

సీ. కుశలి నై యుండుచే శ కురువంశసత్తమ, పౌరజనులు జానకపదులుఁ దెఱఁగు
తో నిన్ను ననుసరింతురె తమ్ము లందఱు, సుఖ ముందురే నీమనఃఖలు సుఖులె
బంధులు సంతోషభరితులే యిష్టభృత్యులు దమ కై నకోరగ్గులు ఖలింపఁ
గ్రాలుదురే హర్షరలీలలఁ బూర్వరా, జన్మనినడవడి శ సలుపఁబడునె

ఆ. సయమునోడియప్పురముల భండారంబు, బెనుకె యగ్రహారజనులమీఁద
గాలి యైన సుడియఁగొనిక యరయుచే, యనఘ పుణ్యకీర్తు శ లతిశయిల్లి. 47

క. మిత్రసరపగుల శాత్రవ, ధాత్రీశుల నెమ్మిఁ బరుసఁగదనమున వశతా
సాత్రములుగఁ జేయుదె సుచ, రిత్ర యుదాసీనవృషపరీక్ష నడచునే. 48

క. దేవతల కళిఘటకుఁ బితృ, దేవతలకుఁ బూజనములఁ శ దృష్టి యొనర్తే
యీననుధఁ జతుర్వర్ణజ, నావలులు నిజోచిత క్రియలఁ దగ మనునే. 49

తే. బాలురకును దుర్బలులకు శ భామినులకు, వృద్ధులకును మనంబుల శ వెఱపు లేని
యట్టి మెలఁకువ గలిగెడురనల్లుగాఁగ, నడచునే యాజ్ఞ పురమునఁబుడమియందు.

క. అనిన విని యానృపతి య, జ్ఞసపతితో నిట్లు లనియె శ జగతీశ్వర నీ
వినుతోపదేశమున భవ, దనుయుక్తము లెల్ల నడచు శ నవికలభంగిన్. 51

వ. అని పలికి యి ట్లనియె. 52

క. ఆయాసము సైరింపని, మీయొడలు తపగక్రియలకు శ మెయి కొనియెనె భూ
నాయక శుశ్రూష దగం, జేయునొకో గొంతి డప్పి శ జెందక మీకున్. 53

క. మాపెద్దతల్లి యలజడి, కోపి తపోవృత్తి గడపు శ చున్నదియె సుత
వ్యాపాదనకారుల మముఁ, బాపాత్ములఁ దలఁచి యెట్లు శ వలుకునొ మీతోన్.

ఆ. సంజయుండు తపముఁజాలికిఁ జాలి వ, ర్తిల్లు చున్నవాఁడె శ ధీరచిత్తుఁ
డిచట లేఁడు విదురుఁడెచటి కేఁగినవాఁడొ, యతనిఁ జూడవలయురనధిప నాకు.

వ. అనుటయు ధృతరాష్ట్రుండు ధర్మతనయుతోడ. 56

సీ. ఏఁ దపంబున కోర్తు శ నెంతయు శుశ్రూష, యలయక గొంతి మా శ కాచరించు
వినుము గాంధారియు శ ననఘచరిత్ర తపోనిష్ఠ కోర్పు నిరమ్మాననీయ
మిముఁ దలంచినయప్పురమెచ్చి దీవించు సం, జయుండు ప్రాజ్ఞుండు తపశ్శ్రవణమునకు
విసువఁడు మముఁ బాసిర విదురుఁ డెచ్చట నేనిఁ, జరియించు మునిజనాశ్చర్యకారి

ఆ. యగుచు జలము లనిల శ మాహారముగఁ గొను
నవియు నదియుఁ గొనక శ యయిన నుండు
శూన్యవివినమున విరదైన్యస్వతంత్రసం
చారి యై వసించు శ గౌరవేంద్ర.

57

క. ఒక్కొకమరి డబ్బా టి, చక్కటిఁ గాన నగు ననియె శ జనవర తోఁచెన్

గ్రక్కున నప్పుడ విదురుం, డక్కొం తేయాగ్రాస కరణమారమునకొ. 58
 వ. కాంతారధూళిమలినాంగుండును జలీభూత కేశపాశుండును దిగంబగుండును పగు
 విదురుం డట్లు దోచి యయ్యాశ్రమగుండును నున్నదగుండులు గిది మగిడి
 పోవం జూచి ధర్మతనయుండు దనయనుచగుల నిలువుం డెనుమం య నొక్క
 రుండును సత్వరంబుగా నవ్వినుత ప్రభావునినెనుకం జనియె పతంబు గుల్కొంత
 రితుం డగుచుం దోచుచు బోవం బోవ నప్పొండవాగ్రాస డెలుగ గ్రాతి
 యోవిదుర యోవిదుర నిలు నిలు మేను యుగ్ధసింహుడ నిన్ను గాని నవ్వితి
 నని పలుకుచుం బాకిన నమ్మిహోత్సేహంబు సుగలి కనుగొని విని పుత్రు రింబును
 నొక్కపాదపంబు సేరి నిలిచిన. 59

— విదురుడు హాగహర్షంబున ధర్మబాణసంకుల గలయుట. —

సీ. ధర్మతనూజుండు శ తత్సమిపంగున, కీడి యద్యోగి కరణమారమునకొని
 యాతండు నయనంబు శ లగ్ధమిలితము లై, యుండుంగ నూరికరణమున్న గాంచి
 నిర్మలాత్మక దోనురధర్మసూనుండ నన్ను, గను విచ్చి చూడ వేరయనును పుత్రుడు
 తెప్పల నెగయించి శ యప్పొండవోత్తముం, దప్పక చూచి యురదా త్తయోగ
 తే. బలము గైకొని యింద్రియములను బ్రాణ
 ములను నింద్రియములుం బ్రాణములును గలవి
 నిజశరీరంబు విడిచి యాశస్యపతితనువు
 సొచ్చె దేజోమయత్వవిహస్కారి మోహయ. 60

అ. వినుము ధర్మపుత్రురతనువున గాంతియు, లావు నప్పు డెంతయులు లయ్యె
 నొలసె బుద్ధి యధికరబల మట్టు లగు తత, డెంతగి చోనన్యసంగి శ యుండునొంద.
 క. తదనంతరంబ యప్పతి, విదురశవము మ్రాను నెంది శ వికృతరహిత స్థు
 నిదురమెను నొకగి యున్నప, గిది నుండం జూచి యగ్నిశక్యత్యము నడపనొ. 62

చ. తలచిన మింట నొక్కెలుగు శ ధర్మతనూజ యతిత్వగారవో
 జ్వలునిక బేరంబునకు శ వహ్నివిధాన మొనర్చు టర్హ మే
 వల దని మ్రొసె నమ్మనుజురవల్లభుం డప్పని దక్కి- పోయి భా
 తలకును దండ్రికి నువిదిరతంబుగ సంతయునుం గ్రమగుననొ. 63

వ. ఎల్లవారును విను చుండం జెప్పిన నందఱు నద్భుతరసంబున మునిగిరి పదం
 పడి ధృతరాష్ట్రం డామంత్రణంబు సేయ మునిజనులు నిజనివాసంబులకుం
 జనిరి తదనంతరంబ యాంబికేయుండు ధర్మసందనునితోడ. 64

సీ. భరతకులోత్తమ శ ఫలమూలముల నుప, యోగింపు మొనగెడ శ మొదవి తమకు
 నెయ్యది యాహార శ మయ్యె నాతిధ్యంబు, దానన నడవుల శ ధర్మసరణి
 యనవుడు నట్ల కాకని ఫలంబులు మూల,ములు నుపయోగించె శ మోదభరితుం
 డగుచు నప్పొందుసుతాగ్రాణి యబ్బంగి, నఖిలజనములు నారహారకలన

తే. మాచరించి రయ్యందలు శ నవనిశయన

మొంది యారాత్రి నిద్రించి శ రుదితసూర్య

కాల మగుటయు సముచితకర్మకరణ

మనుజులును దాను నడపె నశ్మనుజవిభుడు.

65

వ. అట్లు కాలోచితకృత్యంబులు నడపి సహోదరసహితుండును దారోపేతుండును
సర్వపరివారానుగతుండును నై యాశ్రమపథంబు గలయ మెలంగి పావన
స్నానపావకార్చనజపధ్యానాదితాపసధర్మచర్యావిధంబులునానామృగనిర్భయసం
చారప్రకారంబులువివిధపక్షికులనిశ్చంక¹ కేళీవిభవంబులు నాలోకించి కృతప్రాత
స్ననసకరణీయుగ డై యున్నకురువృద్ధకడకు వచ్చి వందనాభినందనవచనంబుల
సతనియుల్లంబు పల్లవింపం జేసి యతండు వనుపఁ బవిత్రాసనోపవిష్టం డై. 66

చ. అనుజులుఁ దాను భక్తిమెయి శ సమృహసియునిఁ గొల్చి యుండ న
య్యునికిఁ గనుంగొనంగఁ గర శ ముత్సుకతక శతయాపుఁ జాదిగా
మునివరు లేఁగుదెంచినఁ బ్రహ్మోదమునం గుశపీతరాజ్యపై
నునుపఁగఁ బంచె గాఢవిసయోక్తుల నాధృతరాష్ట్రంఁ డందఱన్.

67

వ. అట్లున్నయమ్మునిజనంబులును బాండుపుత్రులును బరమధర్మమయసంభాషణం
బులు సేయు చుండ నినుండు నభోమధ్యగతుం డయ్యె నప్పు డాంచికేయుండు
నవినయంబుగా నత్తాపసోత్తములతో మీకు మధ్యందినకృత్యంబు లాచరింప
వలయు విజయంచేయుం డనిన వారలు నిజస్థానంబులకుం జనిరి తదనంత
రంబ కౌంతేయుల మాధ్యాహ్నికకరణీయంబులు నిర్వర్తించుట కరుగుం
డని పనిచె నని చెప్పిన విని జనమేజయుం డప్పాండవేయు లవ్యధంబున
వనంబున నెన్నిదినంబులు వసియించి రని యడిగిన వైశంపాయనుం డతని
కి ట్లనియె.

68

నీ. ధరణీశ పాండునందను లట్లు సాంతశివురంబును సపరివారంబుఁ గాఁగ
నడవికి నేఁగి యశ్రయ్యంబికానందనుఁ గాంచినదినమునఁ శ గరమునియతి
ఫలమూలసమితి నాఁకలి వుచ్చి భూమిశయనమున నిద్రించి శ రాగరిష్ఠుఁ
డమ్మహితాత్ముల శ కర్ణితో మఱునాఁ డనుజ్ఞ యిచ్చిన సుమనోజ్ఞములును

ఆ. సన్నతములు నై నరయన్నపానాదుల, ననుభవించి మృదులహారితల్ప
ముల శయించి రట్లు శ నెలనాళు లయ్యెడ, సతనిఁ గొల్చి యుండి శ రధిపముఖ్య.

వ. పదంపడి యొక్కనాఁ డెప్పటియట్ల పాండుపుత్రులు. గాంధారికుంతీసముపాసితం
డయి యున్నవిచిత్రవీర్యపుత్రుఁ బరివేష్టించి యుండ నవ్యిశిష్టగోష్ఠికై శతయాప
ప్రభృతిమునివరులు సనుదెంచిన సక్కురువృద్ధుం డర్హంబు లగునాసనంబులు

వెట్టించి సంభావించిన.

70

— పాపవ్యాసుడు పాండవసహితం డై నభ్యతరాష్ట్రా నాశ్రమంబునకు వచ్చుట. —

సీ. సముచితంబులు సధర్మములును నైనస,ల్లాపముల్ సెల్ల నురల్లులు లలర
వార లున్నెడ సత్యవతికొడు కంచుల, కేటేరీ సుదీర్ఘ శ ననార్యులు
వినతు లై భక్తి దోడ్కొని వచ్చి 'యనులన్సెన్, స్థాపనదగ్గి స్థిర గానసమున
నునిచి యమ్మనివరుననుమతిఁ దమతమ, యూససంబులు నుండి శ రివ్యసోత్స

ఆ. సర్పితునిఁగఁ జేసె శ నాంబికేయుఁడు తడ, సంతరింబ సమధర్మబాధరమున
సతఁడు మధురమృదువీరధాతురంబుగ సమ్మ, సీతమున్ముఖోడత నిట్లు లభింపు. 71

సీ. వసవాసమున సీకు శ మన మలవడియనే, నియన్మీనఁ గూపనశక్తియల కోర్పు
సడపెడవే పుత్రనాశజ మైనశో, కము భవదంతరింగఁగలుగుండు
లేదు గదా ధర్మదేవి గాంధారి, యుమ్మలికంబు తే శ సున్నయదియ
సీకుఁ బరిజ్ఞానశిష్ట గల్గెన గొండ్రి, సుసూష మి కోసరన్న న తిగింగ

తే. రాజ్య మొల్లక వచ్చె సురణ్యవాస, ముసలు నీయమ మోగు రింద దివస నిల
నిలువఁదగ దని నిష్ఠేలు శ సదాబుద్ధి, నలసి యుండు న కొరవగ్రహింపెన్. 72

చ. అనఘ యజాతశత్రు నెడి శ నాదరణాతిశయాన్వితఁడె సీ
మనము వృకోదరుఁ సరుని శ మాన్రితనూజుల నన్నియూభిషం
దనముల గారవింతె పినురతిస్థితిఁ దద్దయు నిర్మలత్వ ముం
దెనె భవదీయచిత్తమున శ ధీమహితా దృఢశాంతిమూల మై. 73

వ. అని యంత నిలువక. 74

ఆ. వినుము దీర్ఘనైరవృత్తియుఁ గ్రోధచింతనము లేక వాన్ము. శ మనము నొక్క
చంద మగుట సకలశిష్యముల కనుబద్ధ, సంపదాష్టపరమతసాధనంబు 75

వ. అని చెప్పి వెండియు. 76

సీ. వినురుండు దేహంబు శ విడిచిన శిలఁ గల్ల, నెకిఁగి త మూండుప్రకర డచ్చిపట్టి
పటుశాపమున శూద్రభావంబు నొందిన, ధర్మదేవత బోధనసర్వకార్య
డై సయమ్మహాసీయుఁ శ డట్లగు టంబుజా, సనునియాజ్ఞాపనమున విచిత్ర
వీర్యనృపాధీనవిశ్రుతజ్ఞేత్రంబు, సం దే బ్రవర్తింప శ సభవ కలిగ

తే. ధర్మదేవతమాటలరతనుపు సూనె
యీయుధిష్ఠిరునుజ్జ్వలకాయ మింత
యెఱిఁగి కాదె యమ్మహితయోగశిష్యుఁడు స
మీడ్యయోగబలంబున శ నితనిఁ గలసె. 77

ఆ. అట్లు దేవతామరయాత్మకుఁ డై సయు, వివిధుండు నిన్నుఁ బ్రేమ్యవృత్తి నిట్లు
గొలిచి యునికి బుద్ధిఁ దలపోసి సంతస, మంది యుండుదే కురలాగ్రగణ్య. 78

వ. అనిస విని నైచిత్రవీర్యం డప్పారాశర్యనకుఁ బరమవినయంబున నిట్లనియె. 79
 సీ. వసవాస మించుకరయును నాకు దుగళింబు, సేయదు దేహంబుఁ ర జిత్తమును ద
 పక్రియలకుఁ బనురపడియున్నయవి నన్ను, గాంధారిఁ బుత్రశోకం బొకింత
 యేనియుఁ బొందంగరసెడు సభ క్తిక, మైనవృత్తమున ధర్మాత్మజుండు
 మునివర యితనిపై ననుజులఁబడ వ, తృలము నాహృదయ మిరద్ధరణివిభుండు

ఆ. దేవతాత్మక డగుట ర పెల్ల మై యునికి మ
 ద్వచసవ ర్థసములరవలన నితఁడ
 యోగి యుండు గొంతిర తెఱఁగు శుశ్రూషయు
 నద్భుతంబు ముదము ర నావహించు. 80

వ. నాకుఁ బరిజ్ఞానంబును మానసనిర్మలత్వంబును భవత్ప్రసాదంబునం గలిగెడుఁ
 గాక యనియె నానమయంబున ద్రాపదీనుభద్రులును దక్కునం గల్గునంగనా
 జనంబులును బారాశర్యసందర్శనప్రవణత్వంబునం జనుదెంచి సభ క్తిక ప్రణా
 మంబు లాచరించి యంతంత నిలిచి రయ్యలఘుజ్ఞానమానసియుండు ధృత
 రాఘవోడ. 81

ఉ. మీయెడచింత వాయఁగ సరమిహితబుద్ధి యొసర్పఁ గోరి యే
 సియొడ కిస్తు వచ్చితి సరభీష్టము వేడుము శంక దక్కి భూ
 నాయక యెల్ల భంగిని మరనగిప్రియముం దగ నిత్తు నన్నఁ గౌం
 తేయు తెలర్చి రవ్వనమరతీపతి మోదము నొందె నెంతయున్. 82

వ. వ్యాసుండు వెండియు. 83

చ. అనఘ యమానుషం బయినరయట్టిద యైనను నాతపంబుపెం
 పునకు మునీంద్రు లద్భుతముఁ ర బొందఁగ మీ కవలీల నిత్తు నే
 ననుటయు నాకురుక్షితిపుఁ ర డాదటఁ గోరఁగ మీర లిందు వ
 చ్చినకరుణామయాదరవిర శేషముకంటెను మేలుఁ గల్గునే. 84

క. మానుష మైన నమానుష, మైనను బ్రార్థనకు విషయ ర మైనది భవదీ
 యానూనకృపకు నెక్కుడు, గా నొక్కఁడుఁ గాన నేను ర గారుణ్యనిధి. 85

ఆ. సంయమింద్ర నాదురజన్తంబు సఫలతఁ, బొందె మీరు విమలరబుద్ధి నింత
 యాదరించినపుడ ర లే దింకఁ బరలోక, భీతి ధన్యతముండ ర నైతి నేను. 86

వ. అట్లయినను మీ రొక్కటి గోరు మనిన నామనంబున నెప్పుడుం గలయది
 యెఱింగింపు వలసె విన్నవించెద. 87

సీ. దుష్టచిత్తుం డగురదుర్యోధనుండు ని, ప్పాపస్వభావులఁ ర బాండునుతులఁ
 బరిభవించి సమ స్తరసరనాథు లనిఁ గరి, తురగయుతంబుగాఁ ర ద్రుంగఁ జేసి
 ధరణిరాజ్యము గోరి ర గురుభీష్మకణ్ణాది, సత్పురుషుల నెల్లఁ ర జంపికొనియె
 నన్నీచునకుఁగా మరహారాజు లాండ్రను, బిడ్డల విడిచి యరభేద్యధైర్య

తే. వత్తిరణమృతిఁ బొంది రరవిభుల కేది

గతియొ యిమ్మెయి మూఁగు లై శ కలసఁ బడిన

1 కురుకుమారకు లె ట్టెరొ శ పరమబోధ

మహిత యెఱుఁగనివగ పెద్ద శ మాన్యు మనియె.

88

వ. అనుటయు నప్రేముజిపలుకులు విని గాంధారికిం నుంతికిం బొందానికి సుభద్రకు మఱియును గలయంగనలకుం బిత్తంబుల నన్వగిలు గోల్లెలయ్యె సప్తశాసుబలు నందన పట్టావృత్తిలో చనత్వంబునన చూచి దయాభావంబున యిట్లు మూసూను నుద్దేశించి మోడ్చినచేతు లద్దెనకు నిగిడ్చి యుట్టనియె.

89

సీ. మునినాథ యారాజుతనయు లందఱును గ,య్యంబునఁ బెరిసిన శ యూదిగాఁ బ దాతేండ్లు వగలపా శ లగుచుఁ దత్సన్నిధి, గల్లుట గోర బోరకలులు లెన్ని యన్నియుఁ జూపంగ శ వైసను జాలుదు, నిర్మలతపమున శ వత్తి సీపు పుత్రసాన్నిధ్య మీరభూపతి కొనరించు, తుంతికిపని సీకు శ గొంపి న్రుపద

తే. రాజపుత్రి సుభద్ర కౌశరవకుసుమం, శతముభార్యలు సూర్యుడు శ సోమదన్తి పత్నియ త్తన్వియ త్తయరప్పడఁతియ త్త, గోరుమగు యుద్ధన్యుతిబంధురకోటిబాడ.

వ. అంతయును భవదీయదివ్యబోధంబు గనుచుండు.

91

క. పరమముసింద్ర సమరమృత, కురువీరుల మానుసములరగో ముండు భవ

త్కరుణ వెలయ లోకం బ, చెరు నందఁగఁ బూపవే విరచిత్రపుమహిమన . 92

చ. అనునెడ గొంతి వాడువదరనాబ్జముతోడఁ నుదిం దలంచె గ

న్లుని నది యత్తపోధనవరం డెడఁ గొంచి దయానురక్తి న

వ్వనితగుఱించి యిట్లను భరవస్త్రి నొందినకోర్కి సెప్ప మే

ననఘచరిత్ర దానిఫల శ మందఁగఁ జేసి యలంతఁ బాపదన . 93

వ. అనిన విని యయ్యింతి సంతసిల్లి యాసంయమిపల్లభనకు దండప్రణామంబుసేసి చేతులు మోడ్చి లజ్జాసహితం బగునంతరంగంబుతో విసయసన్త్రయగుచు నిట్లనియె.

94

— ❧ కుంతి వేదవ్యాసునితోఁ గన్బిండు పనకు బన్నించిన తెలుఁ దిలకించుట. ❧ —

సీ. దేవతలకు సీవ శ దేవత విట్టిని, న్నామగాఁ బడసితిఁ శ మహితకరుణ

ననుఁ జూచి నాదువిరన్నప మాదరింపు మే, గన్యాత్వదశ నుండఁగా మదీయ

జనకునికడకుఁ గోరపనుఁ డైనదుర్వాసుఁ, డన్తహాముని వచ్చె శ నతని సవిన

యార్చనకలనాసరమారాధితుండుగాఁ, జేసితిఁ బ్రేతుఁ డై శ చూచు సీకు

ఆ. నిత్తు వరము వేడు శ మెయ్యది కోరికి, యనియె, నతఁడు మీప్రయంబుకంటె ననఘ మిగులుకోర్కియను గలదే నాకు, నంటిఁ గాని యొకఁడు శ నడుగవై తి. 95

౪. అన్తూట ననమనంబునకు రానిచందంబు మొగంబునం దోప నత్తాపనవరుండు
వరం బెల్లభంగి నొనంగక పోవ నడుగు మనుటయు వెఱచియు నాదు వేడ్క తె
ఱు గట్ల యగుటను బుత్తం గోరితిఁ గోరిన నమ్మనిపతి యొకమంత్రం బను
గ్రహించి దీని నీ వావహించిన దేవతలు భవద్వశగతు లై సుతజన్మంబులు
గలిగింతురు విశేషించి ధర్మపునకుఁ దల్లివి గాఁ గలదాన వని పలికి యంత
ధానంబు సేసిను. 96

ఆ. అన్భూతమునఁ బొంది శ్ర యమ్మంత్రరూప ము, ల్లమున నెప్పుడును దరలంతు నొక్క
నాఁడు మేడమిఁదఁగఁజోడిమి నేనుండి, కంటిఁ బొడుచుచున్నరకమలమిత్త. 97

క. కని యిది కన్యక గోమం, బని తలఁపక బాల్యసంభృతాజ్ఞానము వే
డ్క నొసర్ప నొనహించితి, మునిమంత్రబలమున సూర్యు శ్ర మునినాధవరా. 98

తే. ఆవహించిన నద్యేవుఁ శ్ర డాకనమున, నాత్తమూర్తి నర్తింప మూర్త్యంతరంబు
దాల్చి నాకడ కే జొంచెఁ శ్ర దత్త ణంబ, నాదుచిత్త మాశ్చర్యమగ్నంబు గాఁగ. 99

ప. ఇట్లు సనుచించి. 100

సీ. అడుగు మిచ్చెద వరం శ్ర బనిన వడంగుచుఁ, గేలు మొగిడ్చి పొం శ్ర జేల యిచట
ననిన వృథాహ్వన శ్ర మాచరించుట దప్ప, నిన్నును నెవ్వఁడు శ్ర నీకు మంత్ర
మిచ్చె నాతని శపిరియింతుఁ జువ్వి యని, పలికె నయ్యర్కుఁ జే శ్ర నలికి గురుని
నిరపరాధుని శాపరనిహతుఁగాఁ జేయుట, కోర్వక పుత్రకు శ్ర నొసఁగు దేవ

తే. కృప భవత్సము ననిన నశయ్యపరిమేయ
తేజఁ డాత్మతేజమున నాదృబ్జుభేంద్రి
యములు మనసును సమ్మోహితములు సేసి
యపుడు తనయుండు పుట్టెడు శ్ర మనియెఁ బిదప. 101

వ. అని నిర్దేశించి. 102

తే. నీకుఁ గన్యాత్వవికలత శ్ర గాక యుండ, వరము నిచ్చితి ననుచు దివమున కరిగె
జనకముఖబంధుచి త్తవంఁచనమునడపి, గూఢమందిరాంతరమునఁగొడుకుఁగంటి.

క. కని యేటిలో నిడితిఁ గలఁ, గనిన ట్లయి యుండెఁ దత్ప్రకారం బిది మీ
కనినయది దివ్యబోధంబున నత్తైఱఁ గంతరంగమునఁ గొని కాలున్. 104

తే. పాప మయ్యెఁ గా కుండె నశప్పనిఁ దలంచి
యళుకు చుండుదు మద్భయ శ్ర మపనయింపుఁ
డతులకరుణ నిక్కురువృద్ధునభిమతమును
సఫలముగఁ జేయుఁ డివి నాకు శ్ర సద్వరములు. 105

వ. అనిన విని యమ్మనీంద్రుం డన్తూనిని కి ట్లనియె. 106

సీ. నీచెప్పినది యెల్ల శ్ర నిక్కంబు కోడల, యెగు నీయందు లే శ్ర దేల వెఱవ

- 1 సుర లద్భుతాపాదశచరితులు కన్లున, కల్లు గా నున్నది శ యగుటఁజేసి
యేటిలో నాతని శ నిడి తీవు కన్యాన్వయమున నేనున్ది యులగాగ్రగణ్య
వైతి భవద్వృత్త శ మమలిన మగుటకు, వనునూప ములకు శ యెవ నలవ
ఆ. దనుచు నాదరాద్వై శ డచు పల్కి - గాంధారి, తోడి నీవు ముగించు శ నోడఁబుట్టు
పులను గాంతు నీదాశచలియలు గొంతియు, గడ్డు నాడఁ గొంచు శ గణ్యవరిత.
- ఉ. క్రాపదియై సుభద్రయును శ నక్క టికొంటలు భక్తిప్రసాదప్రపా
త్రోపవిలోకనోత్సవము శ నొంపగు నిచ్చటి కిచ్చి వచ్చు
నీపని యాచరించుటకు శ నిష్ఠును జీవప్రసాదము నీవు గొంతి చింత
తాపరితాపనోదవవిధంగల గోరితి రిల్లు సేసెదను. 108
- క. నీకొడుకులకు మనుమలకు, శోకింపఁగ వలెను వాగు శ ముగించు పలుచు
జేకొనిరి రణమరణమున, నొకభివసనుభుము నన్యరణ స్తవసము. 109
- ఆ. భామ విను మవశ్యతభవితన్య మైసభా, గతిరణంబునొక శ ముగించుపాపము
మాననీయ దేవయోనులు జననంబు, నొంది రించు మనుజుర యోనులగు. 110
- నీ. ధృతరాష్ట్రుఁ డనఁగ వర్తిల్లెనుమేటిగం, గర్వంఁ జిగ్గతంబు శ భవవిభిండు
తన్వి పాండుఁడు మరుద్దణమయజని ధర్మ, జేసెన నూన యుద్ధస్థిరుండు
పవనుండు భీముఁ డై శ ప్రభువించె నగుఁ డను, ముని యన్యుని డలై, జననమొంద
నారాయణుండుకృష్ణరనాముఁ డై జనియించె, గనుఁగొను కవలని శశ్వతులుగాఁగ
- తే. ద్వాపరంబుగ నెలుఁగుగాంధారణాఁ, గలిసుయోధనుఁడయ్యెగా శమనులుపుట్టి
రతనియనుజులై కన్లునిరవధాకిరణాఁ, గాఁగ నభిమన్యుఁడగుచువిగ్రహాఁగఁగనుము.
- క. అనలుండు ధృష్టమ్యముం, డన క్రాపణిలోడఁ బుట్టె శ ననిలునియంగు
బున జనియించె శిఖిండియు, ననిమిషగురుఁ డుద్భవింపె శ సత్ప్రగుగుం డై. 112
- తే. వినుము వసుశక్తి గాంగేయుఁ శ డనఁగ జనన
మొందె రుద్రాంశమున క్రాణి శ యుదయ మయ్యె
దెలియఁ జెప్పితిఁ గొందలు శ గలరు మణియు
నిర్జరాసురాంశమున జన్మ న్నించినారు. 113
- క. అని పలికి మీమనంబుల, వనట సమస్తంబుఁ బుచ్చిరవై చెద నాలో
జనుదెండు మీరు గంగకుఁ, గనియెద రనిఁ దెగినబంధుగణముల నచటన్. 114
- తే. అనుచు నుత్థితుఁ డగుటయు శ నార్పుటెలుఁగు
లాకసం బంద ధృతరాష్ట్రుఁ శ డాది గాఁగఁ
గలుగునాసర్వజనులు నొక్కటఁ గడంగి
యరిగి రమ్మనినాథుతోఁ శ గురువరేణ్య. 115
- క. అరుగఁగ మునిజనములు న, చెరు వందుచు నమ్మునీండు శ సేవించి మరు

త్సరినుపకంఠలముసకు, సరిగిరి కౌతుకము మనములందు నెలకొనన్. 116
 వ. అట్లు పౌరజానపదసహితై సకలజనంబులుం జని సాత్యవతేయుండు
 వసుప భాగీరథీతీరంబున విడిసి రవ్విత్రచరిత్రుండు దనచేయంబూనినపని
 మలునాడు గేవకడ సేయవాడుగాఁ బలికిన నయ్యందలు నద్దినశేషంబు
 నాయామినియును శతసంవత్సరంబులుంబోలె నుండ సూర్యోదయసమయం
 బగుటఁముఁ గాఁగోచితకృత్యంబు లాచరించి ధృతరాష్ట్రుండు బాండుతనయు
 లుం దిబోధనులు సప్పారాశర్యపాలికి సరిగి యమ్మునివరుం బరివేష్టించిరి
 గాంధారి ప్రముఖభామినులు నేతెంచి యొక్కవలన నతనిం గొలిచి యుండిరి
 సర్వజనులు సత్తు లెత్తికొని యంతంత నిలిచిరి తదనంతరంబ. 117

—❦— వ్యాసుడు ధృతరాష్ట్రాదులకు భారతరణమృతంబు రావించి చాపుట. —❦—

సీ. సాత్యవతేయుండు శ జాహ్నువీసలిలావ, గాహన మొనరించి శ గారవమున
 నింపాగునెలుంగున శ నిందు రం డనవుడు, నీ కేమి సెప్పదు శ నీటియందు
 రవ మగ్గలముగ రారాజుఁ డమ్ములుఁ డత్కు, మారవర్గము నభిశమన్యుఁ డాది
 యగుపాండుపౌత్రులు శ సర్కజుండును బాహ్ని, క ప్రముఖాఖిలకౌరవులును
 తే. ద్రుపదమాత్స్యలు వారిబంధులును శకుని
 యును దదీయానుజులును నాశతనితనూజ
 రాజయును భీష్మగురులఁ బురస్కరించి
 కొనుచుఁ దమదివ్యదేహముల్ శ గొమరు మిగుల. 118

ఆ. దివ్యమాల్యములును శ దివ్యాంబరంబులు
 దివ్యభూషణములు శ దివ్యలేప
 సములుఁ జెన్నుఁ జేయఁ శ దమమిత్రసుభటసం
 దోహములును దారుఁ శ దోచి రధిప. 119

వ. అట్టియెడ. 120

క. తగ నాకురువృద్ధునకు నొ, నఁగె నాఁటికి దివ్యదృష్టి శ సాత్యవతేయుం
 డగణితతపగ్నిప్రభావంబు గని యధికవిస్తయంబుఁ శ బొందఁగ జనముల్. 121

వ. అవ్వశేషంబు విని యద్భుతప్రమదభరిత యై నిజనయనంబుల బంధించినపట్టం
 బపనయించి గాంధారియును గనుంగొనుచుండ. 122

క. అవ్వధమునఁ దోచిన మఱి, నవ్వచుఁ డెగడుచును బెరసి శ సరవర పగ లే
 కవ్వీరవరులు నెయ్యము, నివ్వటిలఁగ విలసనములు శ నెఱయ మెఱయఁగన్. 123

తే. చతురగంధర్వు లప్సరోజనులు గాన
 ములఁ బ్రమోద మొనర్పంగఁ శ బొగడ వంది
 సమితి నిరహంకృతులు హృదయములకౌర
 వములు దెల్లంబు సేయంగ శ వచ్చి రొప్పి. 124

వ. ఇట్లు వచ్చి సకలబంధుజనంబులకుం బరమప్రమోదం బొసపిల్లు గలసి
సముచితాచారంబులు నడపి రాతెండవలెంబులవారలు సర్వప్రకారంబులం
బితామ హాచార్య శిష్య మాత్మ మహానునా ప్రాప్తి మహానునా భూత్య
జామాత్యపుత్ర పుత్రీ భగినీ పౌత్ర సహిత శ్వశుర శ్వశ్రు మునాహుల
స్యాలక ప్రియ ప్రియా మిత్ర సమాగమసఖియు లనుభవించుచు. 125

తే. అనగి పెనగి నాఁ జెల్ల నిరచ్చానురూప
వృత్తి నర్తిల్లు చుండి గర్వవిధము సకల
జనులు సద్భుతరసముస శ మునుంగఁ జేసి
నే మనగ వచ్చు నానందరమింగు నుపమం. 126

వ. మఱునాఁడు రేపకడ యప్పారాశర్యుండ ననుప ముగ్ధుల వలెంబులవారలుం బర
స్పరామంత్రణంబు నేసి రాసూరజనంబులు దమతమహాగంగాలకుం జనువా
రై జాహ్నువీజలంబులం బ్రవేశింప నన్నిలింపనదసేయులను నానును బొచ్చి
యచ్చటనుండి పతుల సనుగమింప వలసివయంగనలు గంగారోయంబులం
గ్రుంకుటకు రం దనిన విని విధవ లగునీర భార్య జెల్లను ధృతరాష్ట్ర గాంధారి
కుంతీధర్మ సందనులయనుజ్ఞలు గొని రయంబునం జని భగీరథసలీలమగ్నై
మానుష దేహంబులు విడిచి దేవతనువులు చాల్చి దివ్యాలుంకాగనమలుంక్యత
మూర్తు లై మగలం గలసి రవ్వీశేషంబు నూచి సర్వజనులు సర్వలల శ్చర్య
సంతోషాధీనసూసను లై రని చెప్పి వై శంపాయనుండు జనమేజయున కెట్లనియె.

సీ. జననాథ యీ ప్రియరసంగమోత్సవకథ, వినినఁ బఠించిన శ నేవిధములఁ
1 బరమప్రియము లిందుఁ శ బరలోకమున సభ, విందు మనమ్మున శ కించుభంగి
బాంధవయోగశోభనము వర్తిల్లు న, నాయూసమున నామరూపగమము
గలుగు భూదేవనిరకాయంబునకు నీనిఁ, దగ పినిపించునధారి క్షులకు

తే. సవ్యయానందసంప్రాప్తిర యావహిల్లుఁ, దత్పరతఁ గొనియూడిన శ్చతనతములు
నీచదశఁ బొంద కుండంగఁ శ గాచి తిరిగి, మే లొనన్తురు భరతభూతపాలనర్య. 128

వ. అనిన విని జనమేజయుండు వై శంపాయనుతో ధృతరాష్ట్రం డట్లు కృష్ణద్రౌపా
యసప్రసాదలబ్ధం బై సతత్కాలకలితదృష్టివిశేషంబున బంధులోకంబు నాలో
కించి మఱి యేమివర్తనంబున నుండఁ బొండవు లెల్ల వర్తించి రెడిరిగింపవే
యనుటయు సతనికి సతం డిట్లనియె. 129

—ధృతరాష్ట్రుండు భగీరథీరంబుననుండి నిజాశ్రమంబు ప్రవేశించుట.—

సీ. అయ్యద్భుతపువృత్త ర మమైయిఁ జెల్లిన, ధృతరాష్ట్ర మేదినీరపతి తపస్వి
గణము సవినయంబుగ నిజస్థానయా, నమునకు నామంత్రితముగఁ జేసి
యాశ్రమభూమికి శ సరిగెఁ దోడన పొండు, రాజనందనులును శ రా నుదాత్త

1. గ. బరమప్రియము లొందుఁ బరలోకమును సభవించు మనమ్మున.

తేజా సత్యసతీతరనూజా మున్నిడికొని, యప్పు డమ్మునిపతి ర యతనితోడ
తే. సీవు నేదళాస్త్రార్థముల్ ర భావితాత్మ, లగుముసీంద్రులచే జెవులార వింటి
కంటితాసయుల సీకన్నరకంబె నొప్పి, యుండుదురు వారు దివిసౌఖ్యయోగమెనంగ.

ఉ. తావున నింక వారికయి ర కౌరవసత్తమ యుస్సులింప కా
త్కావిలభావముం దపమూనగ్గలికం బెడఁబావు నిన్ను సం
భావనఁ గొల్పి యొక్క నెల ర పాండవముఖ్యుఁడు నిల్పె నిష్ఠమై
సీవనభూమి సీవనుమరతీశ్వరుఁ బొమ్మనఁ గాదె వీటికిన్. 131

ప. అని చెప్పిన నప్పరవోత్తముం డట్ల చేసెద నని పలికి యమ్మునిసత్తమునకుం బ్రణా
మిల్లి భవదీయకృపావిశేషంబునకుంగృతార్థుండ నైతి నని యతనినామంత్రితం
జీసినం బాండవులుం దగ నప్పరమముని వీడ్కొని రయ్యందఱను దీవించి యమ్మ
హార్ష్యం డంతర్హితుం డయ్యె దదనంతరంబ. 132

సీ. ఆంబికేయుండు ధర్మార్థజ్ఞుఁ జిత్తసం, ప్రీతి మోమునఁ దోఁపఁ ర బేరఁ బిలిచి
వసుమతీకార్యనిరర్వహణంబు పెద్దకొల్లున నుండి నీ వనునదినము నడవ
కునికి కర్తవ్యమే ర వినుకులు భీష్మాది, మహితులచేత నరమగ్రభావ
మొందినయవి యింక ర నుపదేశ మేమియు, వలవదు రంధ్ర మొవ్వనిజనంబు
తే. నేచు ననుజానుగతుండ వైరవేగ పొమ్ము, దారయుతముగఁ బురికి నురదారచరిత
సీకతంబున మున్న నారశోకమెల్లఁ, బాసఁదేజంబుసౌఖ్యానుభవముగంటి. 133

చ. తపమునెడ మదీయమతి ర తత్పర గావున దాని కోర్తు నీ
వపగతభేదమానసుండ ర వై నను నిం దతినిష్ఠ నొందఁ బం
చి పురజసంబు సమ్మదముఁ ర జెందఁగ సైనికు లుల్లసిల్లఁగా
నృపవర యేగి రాజ్యభరణిర్వహణం బొనరింపు నావుడున్. 134

సీ. ధర్మతనూజుఁ డాతనితోడ నిట్లను, నధిప భీమాదుల ర నరుగఁ బనుపు
పుడమి రక్షింప ర నీయడుగులకడ నేను, నిలిచి మాతల్లుల శ్రీనిన్నుఁ గొలిచి
యంచితతపమున ర కనుగుణం బైనట్టి, శుశ్రూషణము సేయుచును దపోని
యతితోడ నుండెద ర ననవుడు గాంధారి, యిట్లనఁ దగునన్న ర యీవ కాదె

తే. కురుకులమునకు సంరక్షితుండవు నీవు
దండ్రులకుఁ బిండ మొనఁగఁ గర్తవు భవజ్ఞ
నకునిపంపు సేయుము భూజనము దలంక
కుండఁ బొమ్మది ప్రయము మారయల్లములకు. 135

ప. అని పలికిన నప్పండవాగ్రజుండు పాండురాజాగ్రజమహిషితో నిట్లనియె. 136

ఆ. ఇట్లు మీరు నన్ను ర నెంతయుఁ దఱిమిన
విసినభూమి మిమ్ము ర విడిచి పోవ
నియ్యకొనదు నాదురహృదయంబు మునువోలె

- గలుగ దివుడు రాజ్యకాంక్ష నాకు. 137
- క. విను పాంచాలురు మాత్స్యలు, వనితాజనశేషు ల్లేరి శ సారలు సేమి-
జనసి శూన్యం బై తోడిచినయది రాజ్యంబు నాదురచి త్తంబుననన్. 138
- వ. అట్లుం గాక. 139
- క. సమరము దీక్షిసగోలెను, శమనిరతా నామనంబు శ సాగరిపమునన్-
రమియింపఁ గోరు యుక్త, త్సమధికతపమునకు నేను శ సందడి నీచునన్. 140
- సీ. అన విని సహదేవుఁ శ డతనితో నేఁ దప, నూచరించెద వీర శ లండలమును
శుశ్రూషసేయు చిరయ్యాశ్రమంబున నున్న, నన్ను ముంపుని గుఱియమ్మ చేర్చి
వలవదు మీరు రా శ వలయు లై మునియొది, భక్తి నింపనంగ నీరహితుల ల్లి
వలుక మీయునికి తరపమునకు విఘ్నంబు, తానఁ గోరె గ్రత శ గిలుగు నట్లు
- ఆ. మాకు నియమవిధిసరమాచరణములపై, నిగ్రహ యెఱిగి మోచ శ లెల్లభంగి
నరుగుటొప్పఁగానిరకురుకులోద్వహుమాట, గొనక యుదికి ననుచితపయములార.
- వ. మీకు సర్వకార్యంబులయెడను శుభంబు లయ్యెడను బోయి రెం డెనిన సజాత
శత్రుండు మఱి యెండు వలుకం బులులోడి ధృతాంశునితోడఁ దపోమహ
నీయు లైనమిమ్ముం గొలిచి గతకల్మషుండ నైతి మీచాక్షాపకంబు దల నిడి
కొని పురంబునకుం బోయి వచ్చెద ననుటయు నన్ను గున్పఱ్ఱుం జెతని దీవిం
చుచు నాలింగనంబు సేసి భీమసేను సాంత్యపచనంబులు ద్రితంబు గావించి
కాఁగిలింపుకొని గాండీవిం గొనియాడి సగ్లేషుం బోచరించి కవల నలభివించి
పరిరంభణంబు నిర్వర్తించిన పయ్యెపురు పతనిపాదంబులకుఁ బ్రామిల్లి, యాశీ
ర్వాదంబులు వడసి. 142
- సీ. అతిభక్తి గాంధారియడుగుల కెఱిగిన, నద్దేవి వారల శ నన్ను చేర్చి
దీవించె వారుఁ గుంతీచరణంబులు, ఫాలముల్ సందంగఁ శ బ్రణతు లైనఁ
దప్పక క్రుచ్చి యందఱ నొక్కకాఁగిటఁబొదివి యాశీర్వాదములుక్రమమున
సర్పిలిపెంపున శ నలరుమనంబుతో, వేర్వేట యుచ్చ నాశీరజసని
- తే. ద్రుపదపుత్రికాప్రభృతివధూజనములు, దగుఁబరింగుల మామ సత్తలను వీడు
కొనిరి వారును వారు నశగ్గురుజనముల, నల్ల వలగొని చనిరి స్మరపాగ్రగణ్య. 143
- క. చని పరిజనములుఁ బొరులు, ననుమోదముతోడఁ గొలువ శ సరిగిరి సగరం
బునకుం గన్నులపండువు, జనపదముజనం బొనర్ప శ జనసంస్తుత్యా. 144
- వ. అరిగి సముచితవర్తనంబుల నుండిరి కొంతకాలంబు ననిన నొక్కనాఁడు
నారదముసింద్రుం డనుజనహితం జై యున్నధర్మతనయుకడకుఁ జనుదెంచిన
సజ్జననాథుండు దమ్ములుం దానును నమ్మహాత్మునకు భక్తిం బ్రణమిల్లి యాస
నార్థ్యపాద్యాదినత్కారంబు లొనర్చి తదీయసమీపంబున నాసీను లై
రతనివదనంబు విలోకించి వినయం బెసంగ నమ్మహిపతి మహాభాగ యెందుండి

రాక యేదేశంబులఁ జరించితి రేను మీకు నేమిపని సేయుదుఁ జెప్పం డనిన నప్పు
రమనంయమి యప్పడమితేనితోడ. 145

—నారగుఁడు పాండవులకు ధృతరాష్ట్రదులనిర్యాణంబు సెప్పట. —

సీ. భూపవరేణ్య తరపోవనంబుననుండి, వచ్చితిఁ దీర్థసేవాపరత్వ
మునఁ నేను బహుదేశములఁ జరించితి నినుఁ, గని పెద్దకాలంబు శ్ర గాన చూడఁ
దివిగి యందులకు నేర తెంచితి ధృతరాష్ట్ర, చరితంబు జాహ్నువీరపరిసరంబు
జనములచే వింటి శ ననిన నజ్ఞనపతి, యారాజవరుఁడు గాంధారి గొంతి

తే. సంజయుండు సమాధానశసహితు లై శ, రీరములవంత వుట్ట కురన్నారె యనియె
సనుడు నద్దేవముని వారియఖిలవ ర్త, నంబువినుముసుస్థిరహృదయంబుతోడ. 146

వ. అని పలికి యిట్లను మీరు వోయి కాంతారంబున నక్కురువృద్ధుం గొలిచి యుం
డి యతం డనుమతి సేయ నిట వచ్చితిరి మఱికోన్నిదినంబులకు. 147

సీ. ఆరాజు నియతి గాంధారియు గొంతియు, సంజయుండును దోన శ చనఁగ నగ్ని
హోత్రంబు గొని యాజరతోత్కరం బగ్రేస, రం బయి పోనిజాత శ్రమము విడిచి
యరిగి గంగాద్వారపరిసరారణ్యభా, గమునకు నందు దుశ్కరతపంబు
వాయుభక్షతఁ బూని శ చేయఁ దొడంగె గాం, ధారియు నీళ్ల నాహారకలన

తే. మోపియెనరించెగొంతిమారసోపవాస, నియమమూఁదిప ర్తించెసంజయుఁడున ప్ర
భోజనాంతరితం బగుభోజనంబు, వ్రతము గాఁగఁ జరించె శారవ్యముఖ్య. 148

తే. యాజకులు దారయక్కురురాజభ క్తి, యుక్తి నొద్దనుండఁగనగ్నిహోత్ర హోమ
మాచరింతు రొక్కొకమరి శ యతఁడు పర్ణ, శాల వెడలి శూన్యాటవిశంచరించు.

వ. విషమ ప్రదేశంబుల నవ్వీభునకు సంజయుండును గాంధారికిఁ గుంతియుం గనై
మెలంగుదు రొక్కనాఁడు వార లందఱు గంగాద్వారంబునఁ గృతస్నానులై యా
శ్రమంబునకు వచ్చు చుండ మహావాతోద్ధాతం బై. 150

సీ. పటుతరం బగుఫటశ్చటరవ మెనఁగంగ, మ్రాకులుఁబొదలును, గ్రాచికోనుచు
గమరును నార్తనాదములును బెల్లుగ, నఖిలమృగంబుల శ నాఁగికోనుచు
లాఁగలఁ బుట్టల శ లోఁగినశిఖిల భు, జంగమకులముల శ మ్రింగికోనుచు
వెగఁదొదియఱచుచు నెగయుబల్పులుఁగులఁ, బొగనూర్ధ్వకీలలఁబొదివికోనుచు

తే. దెసల నన్నిటఁ దనసముదీర్ఘగతులు, దారుణస్ఫురణమున విస్తార మొంద
భేదరులకును భయముగ శ సేచి పరఁగె, నద్భుతోద్భవం బై నమరహానలంబు. 151

వ. ఇట్లెగలిచిచ్చు గవిసి చుట్టు ముట్టిన నమ్మనుజనాథుండును నన్నాతులు నిరాహా
రులై యునికింజేసి యొక్కచోటఁ దఱియ నుఱికి తొలంగి పోవ లావు లే రై
రట్టియెడ నారాజుని నత్తముండు సంజయుతోడ. 152

సీ. ఒక్కింతదఱిపి నీర వెక్కడ నైనను, గనుఁగొని పొమ్మగ్ని శ దనుక కుండ
నని చెప్పి తలఁగి పో శ దనకు గాంధారికిఁ, గుంతిభోజాత్మజశకును నశక్య

మగుటయుఁ జెప్పిననడ లొంది యాసూత, సులొందు మీగును నొకరగుట నెడలి పోవుట గలిగినఁ ద బోదుఁ గా కే దవా, గ్నికి మిమ్ము నెర సెనె ర యగుట పోను

అ. నే మహాత్మ యనుడు ర నిలు వాసి యిట్లున్న, జనుల కివ్వినమున ర సమయం తుగ్గు గాదు నీకుఁ బోవఁ ర గా వచ్చి యుండంగఁ, బోవ నీకుకి పాపరమునకుఁ బట్టు. 153

వ. అని పలికి యతనిం బోవ నొడంబటిచి యప్పొరనస త్తముంబు నెఱుఁపితచిత్తుం డై ప్రాజ్ఞుఖాసీనుం డయ్యె గాంధారియుం గుంతియు సర్వవిధమునం గూర్చుండి రప్పడు సంజయుండు ధృతరాష్ట్రులొ యోగయు క్తుండవు గ వ్యసనియ సతతం సత్తు సేసెఁ దదనంతరంబ. 154

అ. ఒక్క తెఱపి సంజరయుండు నని హిమ్మతల, మొక్కె. సంతి మోత నల్ల మగ్గు వొదివికొనియె నిట్లు ర వోయి రమ్మవ్వరు, బుద్ధ్యులొనమునకు ర భూపవన్య. 155

సి. పడపడి నృప యేను ర భాగీరథీతీర, మున వచ్చు చుండి యరవ్వసముటవ్వ మునులచే మీ రట ర సని క్రన్ధులంగ వ, చ్చిసది యొడిగ సయ్యక తేమన్న త్త మును నేర్పడఁగ వింటి ర మూడుక తీబర, మూలు గంటి సక్కు నురపు గి పుంప భార్యయుఁ బాండునిరపత్నియు నద్దతి, నొంగితి నీ వింక ర నుచ్చులింప

అ. కుండు మనిన శోకరమొదవి యాతఁడు బాసలు, తెత్తియెలుగు సలఁగెన నీవ్వలనమ్మ లడలు గదిరి యేడ్చి ర రవ్వార్త సంతరిపు, రమున గోదనా ర్తరచము తెనఁగ. 156

వ. అవ్వితేమంబు. 157

క. విని పొరజనసమూహము, లసయంబును ననట మునిగి ర హాపరిదమూర్త వినువీధి ముట్ట రోదన, మొనరిచె నవ్వేళఁ గరుణ ర ముత్కట మయ్యెను. 158

క. నారదుఁ డుపశమఫణితలఁ, గౌరవన త్తమునిఁ దేర్పఁ ర గ్రమమున నొక్క దారవము లుడిగి బంధుజ, నారభము లై సయనునరయూహపములన . 159

—ధర్మరాజు ధృతరాష్ట్రప్రభృతులు మృతు లగుటకు శోకించుట.—

వ. అట్లు సమ స్తజనంబులును విగతరోదను లై రప్ప డక్కొరవనాధుండు నారదముని యాననం బాలోకించి యిట్లునియె. 160

సీ. ఎఱుంగంగ వచ్చునే ర యెవ్వరి కెత్తఱి, నేదన యగునొ మురనింద్ర గోము గలుగంగ దెన లేనిరపులుమానిసికీబోలె, సక్కురువృద్ధున ర కట్టిచాపు వాటిలై సముదీర్ణరబాహుదరోష్టిజ్వలు, లై సపుత్రులు నూర్వుర రట్లు గలిగి బలము నాగాయతర ప్రాణసమం బగు, సమ్మహారా జత్వై ర యడవిచిచ్చు

తే. వలనఁ దెగటాతె నేమనరగలదు కమల, ముఖులతాలవృంతానిలరముల సుఖించు ప్రభువె కంకగృధ్రావలీరపక్షవాయు, వడర నిలఁ బడి యున్న వాఁ ర డక్కటకట.

క. కలమృదుమాగధగానం, బుల మేల్కనురాజు గృధ్రరములునుం గాకం బులు నఱవఁగ నిడుదనిదుర, నొలసి తెలుప దిక్కు మాలి రయున్నాడు గదే. 162

సీ. వల్లభుం డొక్కసరద్వితముఁ బూనినఁ దాను, దద్విత మూని గాంధారియతని

పోయెనుగతిఁ బోయె ర నాయమకై యంత, వగవఁ బుత్రులరాజ్యవైభవంబు
విడిచి 'మే యోమక ర యడవికిఁ బోయిన,తల్లికి వగచెద ర ధర్మసుతుఁడు
భీమ సేనుఁడును ర బీభత్సుఁడును దన,కడుపునఁ బుట్టినకొడుకులట్టె
శ్లో. 'యెగ్గతంబునఁ దానుఁ గారరగ్గిఁ గాలె,నటె యరాధ యై దీనికి ర సంతరంగ
మలఁదగకతల్లఁజిల్లకరయారటమున,నుడుక కలమటఁబడక యెట్లుండుఁ జెపుమ.
క. విను ఖాండవదహానంబునఁ, దనకుఁ బ్రమోదంబు శక్రతనయుఁ డొనఁగె నా
తినితల్లిఁ గాల్పఁ దగునే, యనలునకుం గడుఁ గృతఘ్నుఁడయ్యె మునింద్రా.164
సీ. ముఖియొక్క నెవ్వగ ర మనమున జనియించె, నాంబికేయుండు గారరగ్గి నెరిసె
ఁచానికి నెయ్యది ర యేను జేయుదునొక్కొ, యనవుడు నారదుం ర డానృపాలు
ఁగోడ నబ్ధిరతవృత్తుఁడు శాంతి యెక్కు డై, సవిశేష మైనపూజావిధాన
మును సుపాసించి తరగినయిష్టి సేసి య,గ్నులఁ దొలునాఁడ వీరఁడొనియె ననియు

శ్లో. సపుడు యూజకజనము లరయ్యగ్నిచయము
నడవిలోన నుద్వాసించి ర 'యరిగె ననియుఁ
బేర్చి యది యవ్వసం బెల్ల ర సేర్చె ననియు
వింటి నాత్మాగ్నిఁ గాలె నారవిభుఁడు వత్స. 165

ఉ. కావున నెవ్వగం బారయఁగఁ బని లేదు నరేంద్ర గొంతియు
బావకు నప్పకుం గరము ర భక్తిఁ దగం బరిచర్య సేసి దే
వావలి ప్రస్తుతింపఁగ నిరరామయలోకము నొందె వారికి
నీ పుదకంబు లీ వలయు ర నిష్ఠమెయిం దిలసంయుతంబుగన్. 166.

—యథిష్ఠిరుఁడు భృతరాష్ట్రదులకుఁ దిలోదకప్రదానంబు సేయుట.—

క. అనుజన్ములు సంతకపుర,వనితాజనములును నీవు ర వసుధేశ్వర వే
చని నడపుఁ డుదకవిధి నీ,జనకునకును జననులకును ర జాహ్నువిలోనన్. 167

ఆ. అనిన లెస్స గాక ర యని ధర్మసుతుఁ డేక,వస్త్రధరణనియతి ర వజ్ర నెల్ల
వారు నట్ల యేఁగురదేరఁగఁ జారులు, బలసి చనఁగఁ జనియెఁ ర శారవేంద్ర.168

వ. ఇట్లు సని గంగాస్నానం బాచరించి యమ్మహీపతి మొదలగు నర్హజనంబులు
ధృతరాష్ట్రునకు గాంధారికిం గుంతికిం దిలోదకప్రదానంబులు నిర్వర్తించి
నివృత్తులై యశుచిత్వం బపనయించుటకుం బురబహిరంగణంబునఁ బటకుటీర
ప్రకరంబుల వసించి రట్టియెడ. 169

సీ. ఆంబికేయాదులరయస్థిపుంజముల గం,గాద్వారసలిలసంగమవిశిష్ట
సంస్కారమునఁ గూర్పు ర జాలెడుసంశుద్ధ,జనముల రావించి ర సబహుమాన
సృణితుల వారి కరప్పని యేర్పడఁగఁ జెప్పి, పనిచె నక్కొరవరజనవిభుండు
శ్రాద్ధార్హ దినమున ర వృద్ధానుమతి నతం, డక్కురువృద్ధున ర కతనినతికి

1. చ. మెయాడక * యడవికి. 2. గ. యనదతనమునఁ దాను. 3. గ. యరిగె రనియు.

తే. గొంతికిని రత్న కాంచనగోతురంగ, హస్తీకన్యాగర్భ శ్రీ గృహహాదినాస
విధుల సర్వజనంబులుగవిస్మృతులుగ, నియతిమయి బానిసాకిత క్రియతోపర్వ.

ఆ. మునిజనములు వచ్చి శ్రయనుమోద మందంగ, సకలబంధుజనులు శ్ర సంతసెల్ల
నన్నపర్వతముల శ్ర నాజ్యనదులఁ బితృ, మేధ ముల్లసిల్లె శ్ర మేడిసిశ.

క. ద్వాదశదినములు నారదుఁ, జాదరమున నోద్ద నుండి శ్ర యంతయుఁ గని స
మ్మోదంబుతోడ నాశీ, 1 ర్వాదం బాసరించె బిండితన ప్రసవనమున.

ప. అమ్మనీంద్రుని దక్కునం గలుగుతపస్విసత్తముల సమర్థులగు గావించి
యుధిష్ఠిరుం జామంత్రులుగ జేసిన నానందమునగులు నిజనివాసంబులగు
జని రానృపకుంజరుండు బంధుమిత్ర సహి౯సృష్ట సుంజరపురంబు ప్రవేశించ
నితైఱంగున నాంబికేయునకు భారతరణంబుపడప దానాదపుత్ర క్రియాకలాప
కరణంబులం బురంబునం బదియోనును దహనియమంబున నవంబున మూడు
నుంగాఁ బదు నెనిమిదిసంవత్సరంబులు సనియెనివ్వధంబున స్త్రీచిత్రవీర్యుని సుసే
వన సమస్త ప్రకారంబుల సంఘటించి కృతార్థతాపంబు నొంది ధర్మసంధ
నుండు జనంబు లభినందించుచందగున సామ్రాజ్యంబు బొలిచె పని
యిట్లు ధృతరాష్ట్రునియాశ్రమవాసంబువిషయం బై సవ ర్తవంబు నై శంసాయనుం
డు సెప్పిన విని జనమేజయుండు మహాత్మా యిట్లు కృతకృత్యతం బొందినపాండ
వాగ్రజుండు భూభారంబు నిర్వహించు చుండఁ బదంపడి పుట్టినవిశేషంబు
లెఱింగింపవే యనుటయు.

173

శా. కారుణ్యాత్మకదృక్పాచార గతసంకల్పాంతరంగస్థితి
స్తేరాకార పతంగమధ్యమమరీచివ్యాప్తిమూర్ఖత్వస్పృహ
ధారాయాపవిహార నిర్మితజగత్సంసార నానాగమ
క్షీరోద్యన్నవసీతలాలసిత నిశ్చిత్తత్వ సంభాసితా.

174

క. నిర్మలసంవిదుపాస్యా, ధర్మకరణదుర్వికాస్య శ్ర డైత్యశ్రేణీ
నిర్మథనకేళినిర్జర, శర్మకృతివిహారశీల శ్ర సంయమిలోలా.

175

మాలిని. సమదవిమదదూరాశసన్నరతౌప్రసన్నా
శమశుభమయమూర్తిసార్ దుర్లక్షసారా
దమవిభవసముద్యోధ్ధామ నిస్సీమభూమా
సమహృదయలసత్సంగ సానందవర్గా.

176

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుభారాధనవిరాజి
తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బైనశ్రీమహాభారతంబునయాశ్రమవాసపర్వంబు
నందు సర్వంబును ద్వితీయాశ్వాసము.

177

1. క. ర్వాదంబుల నొసఁగె. 2. గ. సమస్తప్రకారంబుల నారాధించి కృతా. 3. గ. త్సం
హారనానా. 4. క. సంభావితా. 5. గ. ధర్మాన్వితదుర్వికారదైత్య. 6. చ. సమ్యక్త్రివర్గా.

శ్రీ

హరిహరనాథాయ నమః.

శ్రీ మ దాంధ్ర మ హా భా ర త ము

మో స ల ప ర్వ ము, ఏ కా శ్వా స ము.

ధర్మ కామహృదయస
 నూథానాథానకారశతాంఘ్రినగోజా
 జోధఘనవ్యాసపరస
 మాధినమాలీధతేజ శ హరిహరనాథా.

1

— ధర్మజురాజ్యంబున నుత్పాతంబులు దోచుట. —

- క. దేవా జనమేజయథా, శ్రీవల్లభునకు నుదాత్తరతేజోదీప్తుం
 డవైశంపాయనుఁడు శ్రీ, యావేశస్తేరచిత్తుఁ శ డై యి ట్లనియెన్. 2
- సీ. భారతసంగ్రామపారీణుఁ డై జయ, రమ యుల్లసిల్ల సామ్రాజ్యమునకుఁ
 శాండవముఖ్యునిఁ శ బట్టంబు గట్టిన, యది యాది గాఁగ ముగ్ధునియు నైదు
 సంవత్సరంబులు శ సన ననంతరవత్స, రంబునఁ బ్రజకు భరయం బొనర్చు
 నుత్పాతములు పుట్టె శ నుర్వీశ విను మహా, వాయువు శర్మరావర్షి యగుచు
- ఆ. వీచు సర్కునుదయరవేశల బింబంబు, బలసి తోచు ఘనకర బంధసమితి
 సీరదములు లేక శ నిర్హితపాతముల్, గలుగు నుల్కు లెల్లరకడల డుల్లు. 3
- క. పరివేషము లినరజసి, కరులకు నతిరూక్షరుచులు శ గలిగి కలుగు నం
 బర మెల్లఁ గప్పి వేసవిఁ, బరఁగుం బెనుమూడమంచు శ పౌరవముఖ్యా. 4
- సీ. ఇ ట్లనుదిసమును శ నెన్నియేనియును మ, హోత్పాతములు పుట్టురచుండఁ గొంత
 కాలంబువోపంగఁగఁకొంతేయముఖ్యుండు, వినియె నొండొరులతోఁగఁబెనఁగి సర్వ
 యాదవులును దెగి శ రంబుజనాభండు, హలధరుండును దక్క శ నని నరేంద్ర
 విని భీమసేనుని శ వివ్వచ్చు నకులుని, సహదేవు రావించి శ సంభృతార్తి
- తే. యగుచు నవ్వార్త యెఱిగించెనందఱకును, వారలేవురు నెవ్వగల్గగూరుమాన
 సములు గలఁగ నత్యంతవిరవ్ణు లైరి, నకలజనకోటులును శోకశబలధి మునుఁగ, 5

తే. అనిన విని యమ్మసీపతి శ యూదపులకుం, బోరు నమనోపం గెలిగిసెకానణంబు
వారిన్మత్తొంతమును విసరవలతుం చెప్ప, మనునె నమ్మని యి ధ్మనరసమహోడ.6

క. ద్వారవతికి గణ్వండును, నారదమునివసించు నాధిపతిందనంబునం బె
పారంగం దొల్లి వచ్చిరి, నారాయణు డొంచవేడ్చు శ పరవరముఖ్య. 7

సీ. చనుదెంచి పురవీధిం శ జనునననరమున, స్వస్థికునూగులు శ విధివశమున
మనముల నవిసీతి శ జనియింప సొంబున, కంగనాలంబున శ ముననం జేసి
కొని వచ్చి యమ్మహోమునివర్గమునకు మి,భ్యావిసయమన ముననం మొనర్చి
నిభృతు లై కారుణ్యనియతాంబులం బూ,భావిని బభునిరభిభిక్ష్వ ప్రకటం

తే. గనునె యిది యని యడిగినతగరవేంద్ర,య బ్రహ్మధనువర్గ్య లభ్యుగ్గణమున
కాత్మలందు గ్రోధానల మగ్ధలముగ, నలచు నమ్మ ముననలహోడత బిట్లు అనిరి.

క. అంబుజనాభునికొడు కీ, సొంబుండం గను యూదవత్సర,బూచిదనం
ల్యం బగుముసలము మావచ,నెంబున కస్పరింబు తీసె శ పమ్మ మ మునం. 9

సీ. దామోదరుండు సాలభరుండును దక్కంగ, యూదపు లెల్లను శ పమ్మనలము
నద్భుతశక్తి గీతటడగుడు రబ్బల,దేవుండ దన స్థి సర దేహ నాధిక
నిష్ఠమై విడిచి వార్పిధిం బ్రవేశించు భూ,నయ్య నుండంగ నారవక్రధరుని
జర యనురాక్షసి శ వెరవునం బిట్టి క్ర,మిందు బొం డని చెప్పి శ మద్భుగాదు

ఆ. మనము కృష్ణు నింకం శ గను టనియెడబుద్ధి, సమ్మహోమునీప్రతలపుడు మరలి
యాత్మ వాసములకు శ సరిగిరి తదసంత,రంబ కృష్ణం డెవ్వరభయ మిదియె. 10

క. విని కాలవేది యగున,వ్వనజాక్షుండు నియతి పగునరవనకుం దలంపం
జన దవ్యభాత్యకరణం, బని యూహించుచు ను పీతరహాత్మ గొలుచుగన్.11

క. తనచుట్ల నున్నబంధులం, గనుగొని యట్టిది విభాస్మతకరంబయి
ప్పని మనవారలయొప్పుని,తనమున మూండా పని వంతు శ దలపోయగన్డి. 12

— మునిశాపంబున సాంబునికడుపున ముంలంబు నుట్టుట. —

సీ. అని పల్కి యభ్యంతరరావాసమున కేగె, మఱునాండు సొంబురనూరుకడుపు
లోనుండి జముదూత శ వోనిభయంకర,నిష్ఠురమునలంబు శ నిర్దమించ
దానికి నత్యద్భుతంబును భయమును, గదురంగ ననుదేవురకడకుం బాకి
బంధు లయ్యాదవరపతి కెఱిగించిన, నలందురి వెలువెల్ల శ సగుచుం గొంత

తే. ప్రొద్దు నివ్వెఱం గంది యారభూనరుండు,కడురయంబున గోకలి శ పొడిగం జేసి
వనధిలోపలం జల్లంగ శ వారిం బనిచె, వారలును నట్ల చేసిరి శ కారవేంద్ర.13

క. మునిశాపశక్తి మానుష,మునం ద్రోవంగ రామి యుల్లరములం దలంపక య
జ్ఞసపతియు బాంధవులు న, ట్లనర్చి యూఱడిలి యుండి శ రుర్వీనాథా. 14

క. పదపడి ధృతరాష్ట్రమహిషి, యదయహృదయ యై సమస్తయాదవులకు బె

1. గ. బి ట్టాక్రమించు.

ఖ్యాతిగ నప్త సాక్షుటకు శ నర్హుని బంచును ఘోరితాన్వనో

పేతము గాఁగ వాఁడెలమిం శ బెద్దయలుగునఁ జాతు నెల్లెడను.

24

సీ. ఆరేయి గల నెల్లరవారును గోరచొడలున నెల్లనిమేనల శ గలనలలు
యొక్కత యిలు సొచ్చి శ యువిదల నీడిచి, కొని పోవ నెల్లెడను
చయమును భూషణశనమితియు రాక్షసు, లబునాచుపఁగఁ గని శ రుపరతిము

ఆ. నెగసి యఖలజనులు శ నీక్షింప దివమున, కరిగె నన్నునెల్లరగనిన
సంబుం దోస చనియె శ సరసర గోహిణీ, తనయు లొకరిపిఁదము శ నెనఁగలచు.

25

తే. వినుము సుగ్రీవమునునై బ్రహ్మమునునెల్లఁగ, కంబుమేఘపుష్పంబున
వాహసంబులతోఁ గూడ శ వాసుదేవు, పేరు పొదపనఁగలము శ దివికి నెల్లఁగ.

26

క. వెడలుండు తీరయ్యొత్తర, గడువేగం బనిది మిరలు శ గగనంబున
వృషు సువృక్షముగా నెక్కు డెలుంగులు పలుగఁ గాజరెలచుకొనిమున.

27

క. అవి గనియు వినియు నులుకక, సనరణ లొప్పురె పు డెనంభ్రము
దవులు మనోజ్ఞము లగుశీ, భువ్రులును మౌనములు నేడ్చి శోకి నింజింతున.

28

— శ్లోకాదవృ లంపఁగు గృష్ణసహితం తై నమృతీరయనమఁ బోవుట. —

సీ. సమకట్టికొనుచు భోరజ్వములు భక్ష్యంబులు, నొనావిధముల నొరపెచ్చి
క్షీరశర్కరలును శ ఘృతబహుభంగిన్, వ్యంజనంబులు వివిధాన్న
ములును సత్తగంధరములును బుష్పంబులు, గొవిందుకొని బలనగొనఁబొలును
దలమోపులును బండ్లునదమోడ నొప్పరి, దనుదేరఁ గరలును పరశ్వములు సంద

తే. ములు నలంకారవిరచనములు నుదాత్తి
లలితరేఖంబు లగునూల్యరములును భూష
ణములు నాలేపనములు వశత్రుములు వింత
చెన్ను సేయఁ జేష్టలు విలరసిల్లు చుండ.

29

క. తనరథము లేమి నొండొక, ఘనరథమును దారుకుండు శ గ్గకొని యెలమి
గొని రా వెడవెడ నైసే, సిసకృష్ణుండు నిర్వికారరచి త్తత వెడలెన.

30

ఆ. తొడవుచీర పూత శ తొంటియట్లులు గాఁగ, నేమివాహనంబు శ నెక్కు గిండు
కేని వికృతి లేనిరహృదయంబు మి త్రసం, భూషణంబు గలిగి శ బలుండు వెడలె.

31

క. ఆందోళికాదివాహన, సందోహంబున నితాంతరచారుత్వము చె
న్నొండఁగ సమలంకృత లగు, నుండరు లేతేర విభవశోభితభంగిన్.

32

చ. వెలువడి లీల నేగి మును శ వేడ్క నొనర్చినమేటిచప్పరం
బుల నెలమి మహార్ణవమురపొంత వసించిన నుద్ధవుండు దా
నలఘుతపం బొనర్చుటకు శ నై వివినంబున కేగువాఁడు గాఁ
బలికిన దాని కొండొకఁడు శ బల్కుండ కృష్ణుండు కాలవేదితన్.

33

- వ. *అంత బలుండునుం బోవ నిశ్చయించి చెప్పిన. 34
- చ. పలుకక మ్రొక్కి వీడుకొలుతపంగ వసంబున కప్పురోహితం
డలఘువినిశ్చయంబు వగ శ పంతయు మాన్పంగఁ బోయె నాతనికే
హలధరుఁ డన్పఁ బోయి వినయంబును భక్తియుఁ దోష నయ్యనా
కులు సట పుచ్చి యొక్కెడ నశకుంతిలనిర్ణయశాంతచిత్తుఁ డై. 35
- క. విను మొక్కఁడు నొకభూరుహ, మునమూలంబున నిరస్తమోహాంధత్వం
బున నెలుఁగుబుద్ధివిజ్ఞే, యనిరూఢతఁజేసి యుండె శ నాసీనుం డై. 36
- ఉ. భూమిసురావళిమహితభోజనతంత్రముఁ దీర్పఁ బూని హృ
ద్యానులరాజులంబు లగున న్న్యసరించినకూడుగూర లా
కోనులు లాఁగఁగాఁ గడఁగి శ క్రోతుల కన్నియుఁ బంచి పెట్టి రు
ద్దామవిహారలీల వసుధావర యాదపు లేమి సెప్పుదున్. 37
- చ. పదపడి గీతవాద్యగణిబంధురసృత్యము లుల్లసిల్లఁగా
నుదధకి సంచితాక్షతమరహోత్తరగంధవిశిష్టపుష్పసం
పదలు బహుప్రకారములఁ శ బ్రస్తుతి కెక్కఁగఁ బూజనేసి పెం
పొదవ నివేద్య మిచ్చిరి సరముజ్జ్వలహృద్యపదార్థకోటులన్. 38
- చ. విను తదనంతరంబ మదరవిహ్వలభావము సేయఁ జాలి యిం
పొనరినయాసవంబులు సరముత్సుకతం గనకంపుఁగోరలం
గొని హరిసన్నిధానమునఁ శ గ్రోలిరి యాదపు లంతరంగమో
దసకరణంబు లై సయంపరదంశములం గొనుచున్ మహిశ్వరా. 39
- తే. సాత్యకియుఁ గృతవర్తయుఁ శ జారుధేష్ఠు
డును గడుండును బ్రద్యుమ్నుఁడును మొదలుగఁ
గలుగుయాదపు లెల్లను శ గాంక్షఁ బాన
విధి యొనర్చిరి పెల్లుగ శ విధివశమున. 40
- తే. వృష్టిభోజాంధకులు కురుగవీర యిట్లు, రేఁగి మద్యపానం బొనరించి మదముఁ
బొంది కేకినలాడుచుఁ శ బొందు వడని, పలుకు లెనఁగంగఁదిరిగి నశ్వలు సెలంగ.

— సాత్యకికృతవర్తకు రోషజనకంబుగాఁ గలిగినసంవాదము. —

- సీ. ఉన్మార్గవర్తు లై శ యుండిరి విను మట్టి, యవసరంబున ఘూర్ణితారుణంబు
లయిననేత్రముల సాత్యకి కృతవర్తుని, వదనంబు గనుఁగొని శ మద మెలర్ప
నొద్ద నిల్చున్నప్రద్యుమ్నుచే సఱచుచు, నవమాన మేర్పడునట్టిభంగిఁ
బెలుచ నవ్వి యరాతిరబృందంబు నిద్రావ, శత్ర్వంబుఁ బొందుటఁ శ జాపువోని
- తే. దుష్టదశ నొంది యుండంగఁ శ దుచ్చుఁడేని
నడరి వధియింపఁగాఁ జొరఁ శ డనిన రాజ

తనయుఁ డంతపాపంబు సేరయునె యుతిండు

పొడిచెనట యిస్సిరో యిట్టిరహోలుఁ బోలు.

42

తే. అనినఁ బ్రదుకమ్ముఁడిది నీమ శల యుసవారి, అనిపు ప్పెన్మనఁగో త్తిను శ సేని నిట్లు
నీకు వాక్రువ్వ నేటికఁగ బోన విడుపు, బను లిసెని యిస్సెఁ దట్టుటరసాల యట్లు.

చ. అన విని రోషచిహ్న వికృతతాననుఁ డై కృతవర్త నాత్మకఁ

గనుఁగొని సిగ్గు లేక యెరుకయ్యము నీ కలు లుగ్గఁజిలఁగొ

జనునె కఠిటి చే నటక ర శాంతత నొంగెనుసోమంద త్తినె

దనుతల ద్రుంపవే మలచిత్రతా యిసిరో యిది పోలిపొడఁగె.

44

సీ. అనియె దానికి హరి శ యూగోజపతిమీఁదఁ, గనునల్లు నైపక్వ శ్రగంకినఁగొట్టి-

నిగిడించి సక్రోధ ర మగునూపనంబుతో, పులకాంబుల గలరయంగఁ బూద

సప్పడు సాత్యకి శ హరితోడఁ గృతవర్తన, సనులంబు శెలెగన్మృత శ డెనుదితోద్భవ

మమున సత్రాజిత్తు ర మహితోత్క మానసి, యుని శెనూతినిమోదరేని పట్టాడె

తే. గాఢ యని వారింపనఁ గీడు శ గానిపంప

బలికె నవ్వాడు విని సత్యభామ ఖోప

మడరి వనితాస్వభావోద్ధరతా శ్రువుర

యగుచు హరియగ్రతలమున శ కనిగొండఁ ద.

45

క. కనుఁగొని హరి కతిగోపము, జనియింపను దానిఁ బూచి శ నాత్మక యజ్ఞీ

పునకును దేవికినిం బ్రియ, మొసరించెద నని తలఁచి శ యువ్వెన్మొ డై.

46

మ. కృతవర్తం బుదృష్టఁ జూచి కినుకఁగ శ గంపారునక్రంబుతో

నితఁ డాచార్యసతుండు దోష్పడఁగ రీ శ యెల్లఁ పడిం గట్టి క

ష్టతరోత్సాహత గ్రావదేయులను భస్మస్థమృతముఁ దతోద్దగ

ప్రతతిం జంపినసీచు వారలగతిం శ బ్రోపించు టర్వం బగునో.

47

—❦— మధ్యసామంతైఁ దైససాత్యక కృతవర్తతల నటకుట. —❦—

మ. అనుచు నంయమిశాపజాతమునలారత్యంతాద్భుతస్ఫోతన

క్షినిరూఢంబుగ నూనినట్టినిజనిశ్చిత్రిశంబు శీఘ్రంబునం

గొని తద్దీధితిరాజిచే నతనిచూడఁముల్ విహ్వలత్వంబు నొం

ద నుదగ్రోధతిఁ ద్రుంచె దద్దళము రరక్తాంబుప్ర సారంబుగనో.

48

తే. అట్లు కృతవర్తఁ డెగటార్చి శ యూతఁ డంత

నిలువ కుద్దతుఁ డయి భోజరకులముమీఁదఁ

గవిసె బాహువిలాసంబు శ ఖడ్గదీప్తి

చయము మెలయంగ సంరంభరసత్వరముగ.

49

చ. కవినినఁ జూచి యాఁగుటకుఁగ నలిసాక్షుండు వోవునంత నా

1. గ. రక్తంబులో ప్రసారంబుగనో. 2. గ. ఖచరదృష్టిచయము నొడిఁగింప.

నానభురై నభోజులును శ సంధకవీరులు నొక్కడై దెనల్
సెవుడు వడంగ నాగ్ని యతిశీఘ్రత సాత్యకి జట్టుముట్టి ర
స్థ విమలబోధుఁ డాహారి కశమంగన లొందియుఁ గాలవేదితన్.

50

ఉ. తమ్మునిఁ గాచునట్టిసముదగ్రత గైకొన నొల్లఁ డయ్యె వే
గమ్మున గు క్షిణీసుతుఁ డశఖండపరాక్రమ మొప్పుఁ గిట్టి శౌ
ర్యమ్ము భూజాబలమ్ము మెఱయం గని సాత్యకి సంతసిల్లి ద
ర్శమ్మునఁ బేర్చె మె చొలసి శ ప్రస్తుతి సేసిరి చూచుభేదరుల్.

51

చ. కనుఁగొని వృష్ణివీరులు నిశకామసముజ్జ్వలరోషవహ్ని నె
స్కసమున నుత్థితంబుగ సశమత్సరశౌర్యము విక్రమోద్ధతిం
జెనుపఁగ వార లిద్దఱకుఁ శ బ్రీతి యెలర్పఁగ సింహనాదము
ల్లునపథ మెల్ల నిండఁగ బరలంబుఁ జలంబును నుల్లసిల్లఁగన్.

52

క. భోజాంధకసంగమసవి, రాజిత మగునబ్బలంబు శ రాద్రోద్రేక
భ్రాజితు లంబు తాఁకి పెనఁగి, రేజాలియు లేక కృష్ణుఁ శ డీక్షింపంగన్.

53

క. అయ్యిరుదెఱంగున కప్పడు, కయ్యమునకుఁ బరమసాధరకంబుగఁ గలిగెన్
ముయ్యంగుఁబంగ యచ్చట, దయ్యమునేర్పు విను సెప్పెరదం గురునాథా.

54

చ. మునివరశాపసంధవదరమోఘగతిన్ ముసలంబు సాద్భుతం
బును నతిదారుణంబు సగురభూరిసముద్భటశక్తిఫేలనం
బున ముసలత్వవిన్మరణరముం గలిగించెఁ బ్రవేశలీలఁ గై
గొని సమరప్రవర్తనము శ ఘోరతరంబుగ నెల్లతుంగలన్.

55

క. సాడి గాఁగఁ జేసి యమ్మెయి, జడనిధిలో వృష్ణివరుఁడు శ సల్లించిననుం
జెడ దయ్యె మునివరులయె, క్కుడుశక్తిని ముసలశక్తి శ కురువంశవరా.

56

నీ. యాదవవీరుల శ కాసమయంబున, మద్యపానోద్భూతమదముపేర్చి
మునివరామోఘవరచనదివ్యశక్తిని, జేసి కల్గద తుంగ శ ప్రేసినంత
టన ప్రతిభటునకుఁ శ దనుభీడ గలుగునే, యనువివేకము దానిఁ శ గొని విరోధి
నడిచినయప్పడు శ మిడుక లే కిలఁ బడఁ, గని యిది యెట్లాకో శ యని తలంచు

తే. టయునుగావున సమర మిరట్టలపుధంగి, జెల్లెఁ గృత్రిమముసలచంఢోల్లసనము
లతిశయిల్లంగ వారి కశన్యోన్యవధవి, హారదుర్వారసంచారశఘోర మగుచు.

57

అ. తండ్రి పుత్రుఁ డన్న శ దమ్ముడు నాక య, య్యిరుదెఱంగువారు శ నేపు రేఁగి
మఱియ మోఁద గాలిఁబడుమ్రాఁకుగములతె, అంగు దోఁచె నే మరసంగఁగలదు.

క. మునిశాపము వారలమది, ననయము నన మెక్కఁ జేయ శ నం దొకఁ డైనన్
విను మరలుట దెరలుట లే, కని బెట్టుగఁ జేసి రధిప శ యార్పులు సెలఁగన్.

59

తే. అట్టియెడ విను భోజులు శ సంధకులును
జాలఁ గలుగుటఁ బ్రబలుండు శ సాత్యకియు స

మ గ్ర శక్తి ప్రస్థమును శ నాది గాంగ

మడిసి వారిచే నృస్థి నరమాజ యల్లి.

60

సీ. అనిరుద్ధుఁ బ్రస్థము శ సాంబుని సాత్యకి, గంగునిని మోచియును శ గలుగునృప్తి
వరుల సందకభోజరవర్ణప్రసాదము, శ్రీ డిల నమసి ముంతేనెలలమును
బడియుండఁ గనుఁగొని శ పరమమనోద్ర శౌ, పంజుమనోద్ర శ్రీ శ బద్ధనాభుఁ
డును దీనశ్రోపాన్ని శ తననచి త్తమున నున్నద మై జనియెదగ శ నిరములోన
తే. బడక శేషించి మెరిసిపర ప్రతిభానా, మోదఁగి నివి తొలగిలఁ గొనిత మాదివిరవ
శేషముగఁ జేసి నిట్లు లర శేషయాద, పులును మోసలచిన్పట్టె శ బాలిసి రథప.

క. నారాయణుఁ డప్పడు గాం, భారీవాక్యములు శోదించి శ దిలఁచి మనమును
బారంబుఁ బొందెనే యిది, మోసాపున ననుచు నుగిరఁదని శ కడవన.

62

క. నిలుచున్నఁ జూచి రణసంగ, కులతఁ బడకఁడున్న బాగునఁడు బాగునఁడు స
జ్జలహనాభునమిప్ప, స్థలికిం జని యట్లు లని రతనినిశోపి ప్పటి.

63

తే. అఖిలజనమును సంస్కృతమయ్యె నిచట, నేల బలభద్ర, దీప్తులంత న్నడ ముగింద
యరసికొనిపోయి యాతనిర చరితమునకు, ననుగుణం దేక్షివ ర్థమై మోచెలంపు.

64

చ. అనుటయు నట్ల కాక యని శ యంబుజనాభుఁడు బాధాహరణకు
త్తనములు దల్లిడిల్లఁగఁ గరలంకుల రా బలభద్ర దేవుని
యినదెన నాదరం దెనఁగ శ నేగి కురుక్షేత్రపా గ్రగణ్య యా
ఘనతరమూర్తి నవ్వలనఁ శ గొంచె మహిజములొగి నుండఁగను.

65

— యాదవు తెల్ల మడిసినదివపఁ గృష్ణుఁ డర్జునుం డోడేర దానకుం బంపుట. —

సీ. కాంచి దారుకుడనఁ శ గనుఁగొని నీపు వే, పాండులనాజాలరహిత కరిగి
వారికి యాదవరవర్ణసంక్షయవిధ, మోచిగించి యర్జును శ నిగనుఁ డెమ్ము
నావుడు నతఁడు మరహావేగవంతంబు, లగురథ్యములఁ బట్టి శ యలఁచియరద
మునఁ బూన్చికొని రయంగున నేఁగి నప్ప డెమ్ముర్వసిరి బభ్రునిర మాముఁజూచి

అ. యతివపిండుఁ గుంజరరాదులఁ బురిఁ జీర్చి, యదుగుఁడెమ్ము వేగ శ మనిన నాతఁ
డట్ల చేయుపనికి శ నయు చన సోకబోయ, మ్రొగఁ జేసి నతనిఁ శ దుంగ వ్రేసి.

ఆ. హరికిఁ గానవచ్చురనంతదవ్వల నట్లు, వడియె బభ్రుఁ డతనిరహాంబుఁ జూచి
సంయమింద్ర శౌపరశక్తికి నయ్యుత, మంది యమ్ముకుండు శ డన్నశోడ.

67

క. సామజరథతురగములను, రామలఁ బురి సేర్చి యే మరలలి వచ్చెద నీ
భూమిజముకడన నిలువు ద, యామయ నారాక వార్చి శ యనియె నరేంద్ర.

68

సీ. అని గజాదుల నింతురలను గొని పురి కేఁగి, వసుదేవుఁ గాంచి యరవ్వసుమతీశు
తోఁదగ ని ట్లనుఁ శ దొల్లి కౌరవకుల, క్షయము నూచితి నేడు శ నకలయాద
పులనాశమును గంటి శ నలఘుతేజోధన, యఖిలశాంధవహీన శ మయినయిచటి
మనువున వర్తింప శ మనసు గొల్పడు మున్న, యన్న కాననమున శ కరిగినాడు

తే. భవ్యతాపమున నాబలభద్రుఁ గూడి, యేను దప మాచరించెద శ నింక మీర
లరసికొనుఁడు సర్వంబును శ సరుఁడు వచ్చు, నిందు మీపంపు సేతకై రయెల్లి నేఁడు.
క. అనుచు సతనిపాదంబులు, దనఫాలతలంబు సోకక శ దాత్పర్యమునక
వినతి నడప నంతకమును, వనియె జనులచేత సమరవిధ మతఁ డధిపా. 70

చ. విని బలుజీవి వోయి మది శ విహ్వల మై మెయి మ్రానుపాటు నొం
ద నునికి మీఁదఁ గేశవుఁడు శ దానును రాముఁడు నిల్లు వాసి కా
ససమున నుండువార మని శ నైష్ఠికతం బలుకంగ నున్నచే
తనయు నడంగఁ జెప్పితము శ దక్కి శవాక్యతి నుండె నత్తఱిన్. 71

క. తనిపూటలు సజ్జననా, భునవస్థయు వనియుఁ గనియు శ దురప్పిల్లి సతీ
జను లొక్కటఁ బెల్లొక్కఁ, దన మొనరించిన మురారి శ దయ మది నొలయన్. 72

సీ. అందఱ నూరార్చి శ యర్జునుం డిప్పుడ, వచ్చు నిచ్చటికి మీరవంత లెల్లఁ
దీర్చు సక్కురుకులరదీపకుం డని యుప, శమవాక్యములఁ దేర్చి శ జనకుపాల
నాసీనుఁ డు తదీరయాంఘ్రిపద్మంబులు, దనచారుపాణిపద్మముల మెత్త
మెత్తన యుత్తుచు శ మెలుపొందఁ గర్ణంపుఁ, బలుకులఁ జిత్తవిరభ్రమము మాన్చి

తే. మఱియుఁ బార్థనిరాక పల్కెఱును జెప్పి
యన్నయాభ్యుఁడు పని సేయ శ నున్నవారిఁ
గరిమరంగాదికముల మీ శ రరసికొనుఁడు
వినుఁడు కర్తవ్య మిట్టిది శ వేయు నేల. 73

క. అని తగఁ బలికి యతని వీడ్కొని రామునికడకుఁ జని యశకుంతితభక్తి
వినతుం డయి మనజనకుని, యనుమతి వచ్చితి మహాత్మ శ యనియె నరేంద్ర. 74

— బలరాముఁడు శరీరంబు విడిచి యనంతునియందుఁ గలయుట. —

సీ. తదనంతరంబ యరద్దామోదరుఁడు రాము, వదనసరోజంబునవలన వెడలఁ
గనియె మహాభుజంశము నరుణచ్ఛాయ, మై పొల్పువక్త్రసరహస్రకంబు
మణుల వెలింగెడురఫణములుఁ దెలుపారి, పర్వతాభోగనిశభంబు నైన
మేనిపెంపును గలరదాని నట్లాబల, భద్రుండు నిజయోగరబలముపేర్చిఁ

ఆ. దనదుతనువు విడిచి శ చనియె వియద్యధి, నంబునిధికి నమృతహాత్మ నెదురు
కొనియె వరుణుఁ డధికరవినయంబుతో నాగ, కులము లెల్ల వచ్చి శ కొలిచె భక్తి.

ఆ. అహికులార్గగణ్యుఁ శ డైనవాసుకియుఁ గ, ర్కొటకుండుఁ దక్షరకుండు వారు
ణుండుఁ గుంజరుండునం గుముదుండును, దుర్ముఖుండునుం బృథు శ్రవుండు. 76

తే. హృదుఁడును వక్రదంతండుఁ శ గ్రోధనామ
కుండు శంఖుండుఁ బుండరీకుండు మిశ్ర
యును నజేయుండు ధృతరాష్ట్రుడును మొదలుగ
నరుగుదెంచిరి యద్దేవు శ నర్థి గొలువ.

ఆ. పరమకౌతుకంబు ర భవ్యభక్తియు నొల,యంగ నచ్చి కోలి న క నాభుశేలన్
గంగ యాది గాంగ ర గలమహానదులు న, ముద్వల్లభిం పురమాన్యు లొంది. 78

క. అంతయును దివ్యదృష్టి, క్రాంతి యగుమురారిని గొని పంపిం
ర్వంతరము గలపికోనియె న, సంతోషం దనపగనుమాం భ్రమయను న నీవు. 79

సీ. అట్లగ్రజుడు నన్న ర నచ్చట వాసి యు

తంత్ర గున్మరుచు మురారి నకల

లోక పాలనకు భూలోకంబునందఱు నె

బుట్టంగ వలసిసరయట్టిమేటి

పను లెల్ల దీటుట ర మనమున దలపోసి

తెనువిముక్తికి నిమిర త్తంబు దలంచి

మునులవాక్యము తెఱంగును నొల్లి దుర్వాసు

నవయనసమిళి శాయనము పూయు

తే. నప్పు డఱకాలం బూయమి ర న త్తివస్వి

యచట ¹నవిలంఘ్య మై యపారయంబు గలుగు

ననినమాటయుఁ జర్చించి ర మనసు నిండ్రి

యములు నడగించి గాఢసరమాధ నొంది. 80

క. జలనిధిశయనుండు మహి, స్థలశయనుం డయ్యె సట్టిరసమయమునం దె
నలుకుచుఁ దత్కాంతార, స్థలి కల్లన నగుగుఱించ ర జగ న్నదుముఖ్య. 81

ఆ. అరుగుదెంచి యచట ర దిరి గడునొక వేట, కాని గొంచి వాడం ర కమలనాథు
నొడలు సూచి తెంకి ర నన్న ²యేణం బను, నట్లు సేసి మాయ ర యూవహించె.

మ. ధరణీనాథ యతండు శాతశర మురద్యద్వృత్తి సంగించి యు
ధురభంగిం దెగ నిండెగాఁ దిగిచి ³యత్యుగ్రంబుగా నేసె నా
పారిశ్రీ పాదతలంబుఁ దూరం గొని యత్యుక్తంబు మీఁగాల ని
ఘరవేగంబున నుచ్చిపోయె వెన వాడం జేరె గైకొంటకున్. 82

క. చేరి తెలియఁ గనుగొని పెం, పారుపునుఁ డగు తెరిగి ర యత్యంతార్థిం
గూరి వడకి తచ్చరణం, భోరుహములఁ దసశిరంబు ర మందం బడియెన్. 84

క. పడి యేడ్చిన గృష్ణుండు దగు, నొడువుల నూరార్చి తనమరనోరథ మ్మిమ్మె
నొడఁగూడిన మానుష మగు, నొడలు విడిచి నిజపదంబు ర నొందుట కరిగెన్. 85

— శ్రీకృష్ణుండు శరీరంబు విడిచి పరమపదంబునకుఁ బోవుట. —

సీ. ఊర్ధ్వలోకమునకు ర నూర్జిత తేజస్కుఁ, డగుకృష్ణుఁ డరిగిన ర నచటిదివ్య
మునివరులును సిద్ధురలును రుద్ర, వసుమరు, దాదిత్యవిశ్వమురఖామరులును
సంక్రందనుండును ర సంభృతసంభ్రము, లగుచు భక్తియు వినయంబు నెఱయఁ

1. క. నవిలంఘ్యమగునపాయంబు 2. గ. యేణము సవియట్ల - జ. యేణము నవునట్ల. 3. క. యత్యుగ్రంభు తేతేసె.

- గా నెనుగొని చరణానకు తై పర, మస్తుతివాక్యముల్ శ విస్తరిల్ల.
- ఆ. బలసి రంగు దేవతపతి యల్ల శేరి క, రములు మొగించి ధర్మరక్షణమున
కై నయానిధేయ శ మగుఫలసంగున, నవని నవతరించి శ తాదిపురుష. 86
- ఆ. అవతరించి కంఠు శ జాదిగాఁ గలదేవ, శత్రుకోటి నెల్ల శ సమయజేసి
భరతకులముకనకు శ వాపి సంశుద్ధప్ర, తిష్ఠఁ గూర్చి యరుగురదెంచి తీశ. 87
- క. అన్యుతం బజరిం బవ్యయ, నుమలం బవితర్య మచల శ మాగమగమ్యం
ము మహాత్మ భవత్పద మ, య్యమేయత త్త్వంబుఁ బొందు శ మనిరూప్యగతిన్. 88
- క. కృప నిట్ల యనతరింపుము, ప్రపన్ను లగువారియార్తి శ బాపుట కై య
జ్ఞపుగుష యుగయుగమున న, త్యపరిమితగుణాభ్యర్థూప శ మభినుతి నొందన్. 89
- క. అని సంభృతిఁ బలుకగ నువ, చనముల నత్యాదరం బెనఁగ వినినముకుం
దున్మిఁ బెల్లు గుగిసె న, య్యనిమిషపతి పుష్పవర్ష శ మతులితభ క్తిన్. 90
- ఉ. అప్పుడు బ్రహ్మ వచ్చి హరియంఘ్రిలకుం బ్రణమిల్లి భ క్తిమైఁ
దప్పక చూచుచు మది మురదంబునఁ దేల సలక్షణస్వరం
బొప్పి చలంగ నాగమికసూక్తులఁ బ్రస్తుతి సేసె బ్రీతుఁ డై
యప్పరుపో త్తముండు కరుణార్ద్రనిరీక్షణమున్ నిగుడ్పంగన్. 91
- నీ. అప్పరమేశ్వరుం శ డయ్యందఱను జూచి, యనిరుద్ధనామకం శ బై నయదియుఁ
బ్రన్యమున తా ప్రతిభాసమానమును సం, కర్షణభావ¹వికాసితంబు
వాసుదేవాత్మ కర్²వరరూపమున నేక, తావిభవత్సమాధానసిద్ధి
నొందించుకొంటి నాశనందబోధనిరంజ, నామేయమత్పదర ప్రాప్తి పరమ
- ఆ. మంగళానుభూతి శ నంగీకరించెద. సుఖుల రగుఁడు మీరు శ సుకృతులార
యనినవచనసమితి శ యతిమృదుమధురత, నింపు నొనఁగ నలరి శ రెల్ల వారు. 92
- క. ఆదేవదేవుఁ డత్యం, తాదరసంభాషణంబు శ లక్ష్మియి బ్రహ్మేం
ద్రాదులతోడ నొనర్చి య, నాదినిరవసాననిజపరదాస్థితుఁ డయ్యెన్. 93
- తే. ఇంద్రియాగోచరం డై నయీశు నపుడు
బుద్ధిఁ జూచుచు నిర్భరాదృశ్యతకరంబు
లగుతదీయగుణమ్ముల శ నభినుతించు
చరిగి రాత్మ వాసముల కశజాదు లెల్ల. 94

—❧— దారుకుడు పాండవులకు సకలయాదవక్షయంబు నెప్పట. —❧—

- నీ. అవనిశ విను మంత శ నద్దారుకుడు నని, పాండవేయులఁ గని శ పరమమునులు
యాదవకులముఁ బేరలుకమైఁ దొల్లి శ, పించుట మును దలఁపించి పిదప.
జలధితీరమున నాశనవసానమత్తు లై, వృష్టిభోజాంధకరవీరు లెల్ల
మునివరనిర్దిష్టమునబాత్మ కము లై న, ముయ్యంచుతుంగల శ మోఁదులాటఁ

1. గ. వికాసతయును. 2. గ. వరరూపమును నేకతావిభవత్సమాధానసిద్ధి.

తే. బేర్చి యొండొరువులఁ బరిరమార్చుటయును

రామకృష్ణులయునికియు శ నామురారి

దన్నుఁ బుత్రైంచుటయు సవిస్తారభంగి

జెప్పె వారలు పెనువగఁ శ జేడ్చడంగ.

95

తే. సర్వయాదవసంఘంబురచావు విన్న

ద్రాపదీప్రముఖాఖిలాంతరీపురాంగ

నలును శోకించి యాక్రందిరసములు సేసి

రతికరుణముగఁ బురజను శ లార్పిం బొంద.

96

సీ. దారుకుం డత్యంతరధర్మవిసేతి పై, నద్దునుతో నన్ను శ నయ్యునుండు

నినుఁ నోడితె మ్మని శ పనిచిన వచ్చితే, నది చెప్పి నచ్చిన శ సాధించి

యాదవకులవిషయం బైనయెప్పుని, పలుకు నాపీనులు శ బలుకును

యచటికి వేగంబ శ యరుగక యుచటఁ గాల్పిన్ని యుండెనునట్టి శ ధర్మ మంగుఁ

ఆ. గలదు నాకు నీవు శ పిలువ నేలని పల్కి, యన్నతో దగంగి శ నాడి యూరి

డక్కులా గ్రగఘ్నరసనుమతితో ద్వార, నతికి సరిగ శీఘ్రగతి న గోద్ర.

97

చ. అరిగి మగండు సచ్చినకురలాంగనయున్ శశి గ్రుంకినట్టి

ర్వరియును బోల్చు బట్టగుడు శ వారిజనాభుండు లేనిదీపం

బొరసి కృపైకభాజనతఁ శ బొందినయప్పరిఁ జూచి మానసం

బెరియఁగఁ జొచ్చె నేటి కెదు శ రీదినచాప్పున నేమి సెప్పనున.

98

క. దారుకుండు నోడఁ జనుదే, పొరజనము లంతఁ దన్ను శ బరమాశ్వాసం

బారెడుమనములతోడను, గారవమునఁ జూడఁగా సరగరికిం బనియెన.

99

చ. చనుటయుఁ గ్రొత్తపేరడలు శ సై పఁగ లేక మురాంతక ప్రచూం

గనలు పదాఱు వేలును మొరగంబులఁ గప్పఁగ బాష్పవారి రో

దనరవముల్ సెలంగఁగఁ బరదంబులు దొడ్డువడంగ ప్తస్యముల్

తనువులు దాల్చినట్టు దెరరలం జనుదొందిరి పార్థపాలికిన్.

100

ఉ. వారలఁ గాంచి శోక మనిరవారణఁ జిత్తము పెల్లగింప న

క్కొరవసత్తముం డెలుగు శ గద్గదికం దగులంగ నేడ్పుచుం

దే రొకభంగి డిగి యిలఁ శ ద్రెల్లినయద్దురవస్థఁ జూచినన్

వైరుల కైన డెందములు శ వ్రయ్యలుగా వగ దాడు భావరా.

101

తే. రోదనధ్వను లెనఁగంగ శ రుక్మిణియును, సత్యభామయు నప్పు బాసవ్యసాచి

కడకు నేతెంచి పుడమిపై నబడిరి వనట, వెల్లి మునిగి యుల్లంబులుర వెగడునొంద.

క. తక్కును గలమహిషీజను, లక్కుంతీతనయుచుట్టు శ నవని నొఱిగి లో

నెక్కినినవగలఁ బొగిలిరి, ది క్కెవ్వరు మాకు ననుచు శ దీనత దోపన్.

103

క. వినుము ధనంజయుఁ డప్పుడు, దనుఁ దాఁ దేర్చికొని యెల్లతరుణుల మారా

- నై సత్తాని చోడ్కొని హరిజన, కునికడకుం జనియె దారుకుం డట్టియెడన్. 104
- యొదవుల్ ననుసిన శ నయ్యెడునడలుచుం, దమ కాక యివ్వనితాజనంబు
నందు వైస్వముతోడిరయత్యంతశోకన, మాకులత్వముఁ దోచె శ నన్నదీయ
మగుచి త్తమున వీరియాయురత్వము గన్న, యంతన కొందల శ మతిశయిల్లెఁ
గాని విశేషంబు శ గల్గదు కృష్ణుని, దశ యెట్టిదో యనురత్నంబు
9. నెవ్వ చోడ్కొ- దీని శ నెఱిగించువా రను, నెవ్వగయును గదిరె శ గవ్వడికిని
నధిప దారుకునకు శ నట్లయ్య నానవు, కడ నెఱుంగువారు గాఁగఁ దారు. 105

— ❧ — యెవ్వఁడు సకలస్వజనక్షయదుఃఖితుం డగువనుదేవుని గాంచుట. — ❧ —

6. తలఁకుచుం జని యతనిం గనఁ, బలువగలం బొగిలి సెజ్జరపై మే నిడి య
శ్రులు గ్రన్మ నున్నయవిభృ, డలమట గ్రొత్తయయి మనసు శ నమిమోనంగన్.
7. తోచి యడలి నవ్యసాచి గొంగిటఁ జేర్చి, గద్దదిక నెఱుంగు శ గడలుకొనఁగ
నడరి పలుచ నేచ్చె శ నాఱిఁ బోయిన, ప్రజలఁ జేరు గ్రుచ్చిరపనవి పనవి. 107
8. మనుబాధిపుఁ డయ్యెయి రో, దన మటు సేయంగ నరుఁ డరతని సూరార్చె
నిను మవ్వసుదేవుం డి, ట్లను నాలుక దొట్టువడఁగ శ నాతనితోడన్. 108
9. మనుజులమా త్ర గాక సురరమాన్యపరాక్రమ ముల్లసిల్లఁగా
దనుజులఁ దాకి గీటడఁచురదర్పమునం బెను పొంది మాటు లే
క నెగడి రట్టివిడ్డల కశకారణరోషమునం బరస్పరా
హాసము గల్గి చా వలసె శ నందట కక్కట దైవ మల్లినన్. 109
10. విను నీశిష్యులు సాత్యకి, యను బ్రద్యుమ్నండు నిమ్మరహా గ్రపునమరం
బునఁ దొలుపీనుఁగు లై రని, వినియు బ్రదికినాఁడ నేన శ వీరుఁడ జగతిన్. 110
11. తొలితొలి సాత్యకికృతవ, ర్మలు రేఁపఁగఁ బుట్టె సంగరము దానను వా
రల దూఱ నేల మునిము, ఖ్యులశాపం బిట్టిచేతరకుం దిగి యుండన్. 111
12. వలసిన నెట్టికార్యమును శ వావిరి నెట్టుగ నైనఁ జేయఁగా
నలఁతి మృతుం బరిక్షితుని శ వత్సలతఁ బ్రతికించె శౌరి మొ
క్కలమున యాదవుల్ పెనఁగఁగఁ గని మాన్పఁ డుపేక్ష సేసె నీ
పొలియు టవశ్యభావ్య మని శ బుద్ధిఁ దలంచుట గాన నయ్యెడున్. 112
13. ఇది విధివశత్వమున నై, నది యని శోకంబు దొఱఁగునట్టివివేకం
బాదవదు ఘల్లన యాటడి, యదువంశం బెల్ల సమసె శ ననువగపేర్కిన్. 113

— ❧ — వసుదేవుఁ డర్జునునకు యాదవనాశంబు తెఱఁగఁ గెఱిగించుట. — ❧ —

14. అనునెడఁ గ్రీడి యితఁడు కృష్ణునుపేక్షయ చెప్పెఁ గాని శ శోక మడరియుం
బనవఁడు కృష్ణుని గావున, ననుమానము వలవ దిమ్మరహాత్మునిగికిన్. 114
15. అని మదిఁ జర్చించె శ నప్పు డవ్వసుదేవుఁ, డతనితో ననియె సరమ స్తయాద

1. క. చా వొలసె నందట కొక్కట. 2. ట. దిగి యుండన్. 3. గ. దమ్మహాత్మునిగికిన్.

- పులును మహామునీంశ్రులఘోరశాపంబు, ఘనశక్తి నుద్బుధింశ్రచిసమహోగ్ర
ముసలంబువిలసనశ్రమున ముగలాయమా, నము శ్లోనతెంగిల శ్ర సమదవృష్టి
సన్యోన్యవినిహతి శ్ర యాచరించి గతాను, లగుటయు సోక్మలంబు శ్ర సమవపించు
ఆ. గరులఁ దురగములను శ్ర సరదంబులను గొని, యగుగులచల గ్నిస్థితశ్రహనిన నాధ
సంజయుండు దనమశ్రసంబు దల్లడవడ, సమ్ముగలంబు శ్రహని శ్ర కలగ సాధప. 115
- క. అని యడిగిన వసుదేవుఁ డ, తని కిట్లను నట్లు నచ్చి శ్ర యామోదనంబు
వనటంబొందుచు నుండఁగ, నను మాతాన్పుటగుఁ గాఁగ శ్రసరవర నాహోనీ. 116
- సీ. విధివశంబునఁజేసి శ్ర వృష్టిభోజాంధక, నాశంబు వాటిల్లి శ్ర సమంబు 'కేను'
జెప్పిపుచ్చినవాడ శ్ర నిష్కడ యక్కొ గ, వాగ్రత యుద్ధాది శ్ర సమంబులను
సీయెడ భక్తుండు శ్ర నినుఁ గొల్చి యుండెను, అనిచినపని యునశ్రచ్చిని వెలుఁది
యమ్మహాభుజుఁడు కార్యజ్ఞుండు శ్రోర్యన, మస్త్రిండు విక్ర, ముతహాహుతి, యెఱుఁడు
ఆ. నాఁగ నే ననంగ శ్ర సరనాథ భేద మిం, చుకయు 'కేను' విచుపు శ్ర 'కేను' ముద్దాది
జేతఁ బట్టి నీవు శ్ర మాతంగయెర గాది, కముల బంధుజనులఁ శ్ర గాదికోనుము. 117
- క. అతఁడు వనితలను బాలుర, నప్రిప్రయత్నమున సరసి శ్ర యామనఁ బాపుఁ
ధృతిసారమహిత యంబుధి, కలిపయదినములను ముంపఁ శ్ర గల టిప్పరమున. 118
- సీ. యాదవుల్ దమలోన శ్ర నాహానం బొనరింప, కటమున్న బలదేవుఁ శ్ర డడవి కదిగి
యత్యంతనియతిమై శ్ర సధికతపోవర్త, సంబునఁ దగిలి యునన్నాఁడు సాగు
నదియ యొప్పెడుతెరు శ్ర వై యుండుఁ గర్తవ్య, మిట్టిది వేయునున నేల యుంక
నొండువిచారంబు శ్ర లుడిగి ద. మాలోల, యనుమతి నేయు మరప్పనిక సన్ను
- తే. నాధసంజయుఁజెప్పినశ్రయట్ల సకల
కార్యజాతంబు సడపి నెరగడు మతండ
సమరమృతయాదవుల కెల్ల శ్ర సముచితప్ర
కారమునఁ జేయు నగ్నిసంశస్కార మనియె. 119
- క. ఆతఁడు కాలాంతరమున, బ్రాతిగ భవదీయభవ్యరపరలోకవిధుల
చేతోగతి భక్తిపరి, స్థితములుగఁ జేయు ననియుఁ శ్ర శిష్ట గుచాహ. 120
- క. చెప్పిన నేను నొడంబడి, యప్పురుషోత్తముని నెన్ని శ్ర సనిచితి నిట నీ
చెప్పినయట్లులు నేయుట, యొప్పైనను గలదు నీకు శ్ర నొక్కఁడు సెప్పన్. 121
- ఉ. పీనుగుపెంటగాఁ బడినశ్రబిడ్డల నెల్లఁ దలంచు శిష్టుడు
మానంగ రామి తెల్ల మిది శ్ర మానసముం గలఁగింప నన్నముం
బాసము నెమ్మెయి రుచికి శ్ర బట్టగు నట్లును గాక యిద్దెసం
దాను సహించి యేమిగతి శ్ర దాపుకొను మెయిఁ బ్రాణ మర్జునా. 122
- క. ఈవనితలఁ బ్రజలను దం, తావశముఖవస్తువులను శ్ర దగుచందమునన్

- సీ. వరసికొనుము బాహు, స్త్రీవిశ్రుతి కృష్ణుపనుపు శ సెల్లింపవనా. 123
- సీ. లున విని ఘల్లునుం శ డావృష్టిపశిహృద,యము దేహనిరపేక్ష శ మగు తెటింగి
జెందంగు నెవ్వగఁ శ బొంద నిమ్మేది సీ,రమణుతోఁ గృష్ణవిరహిత మైన
యైదేవమున వసియింపంగ నాకుఁ జి,త్తము గొల్పునే ధ ర్మతనయభీము
లును నేను మా ద్రిసగదనులును శాంచాలి,యును నేకచిత్తుల శ మనఘ వినుము
- తే. ధ ర్మతనయుఁ డిక్కార్యులు శ దలఁచి యున్న
నిశ్చయించి బాలకులను శ నెలఁతపిండుఁ
దగుధనమును నింద్రప్రస్థనగరమునకుఁ
క్షీర్నవలయుట మా కెల్లఁ శ జెప్పినాఁడు. 124
- ఉ. కావున సప్సరంగున నుశ్శిశితి నుండెడునల్లు గాఁగఁ బృ
థ్వీవర సగప్రయత్నమున శ వీరల సందఱ నంద పెట్టెడన్
సిన్ధు పురస్సరుండె వఱు శ నెమ్మి జనం గొనిపోయెడన్ భవ
భ్యావమునున్దులంబుఁ బెడఁగ బాపుము తప్పునె దై వకృత్యముల్. 125
- క. అని పలికి దారుకునిఁ గనుఁ,గొని యాతనిచి త్తవృత్తి శ గుండుట బుద్ధిం
గని యి ట్లనుఁ గృష్ణునిపో,యినవంక నెటింగి పోద శ మేనును సీవున్. 126
- ఉ. ఇచ్చటికార్యముల్ నడపుఁ శ డి ట్లని నెమ్మి నమాత్యకోటికిం
బాచ్చెము లేక చెప్పి మఱి శ వోవుట యుక్తము నిల్చి వారలం
బుచ్చుట కీవ సౌ మ్యునిన శ దిగన నాతఁడు వోయి యందఱం
బెచ్చె సుధర్మ యస్సభకు శ దేవపతిప్రియసూనుఁ డుండఁగన్. 127
- సీ. అన్తుండపమ్మున శ కరిగినయమ్మంత్రి,వర్యు లక్కారవశవంశవర్యు
వినయ మారఁగఁ బరిశేషేష్టించి రమ్మహి,తాత్తుండుఁ గరమును శ నార్దుండగుచు
గారవంబున వారిఁ శ గలయఁ గనుంగొని, యంతరంగంబు శోరకాగ్ని నెరియ
వారలతో నిట్లు శ పారజనంబుల, నెల్లను బిలిపింపుఁ శ డేను మీకు
- తే. వారికిని నెఱిఁగింపంగ శ వలయునట్టి,పనులు గల వని చెప్పిన శ విని రయమున
వారు బ్రాహ్మణక్షత్రియశైశ్యశూద్రు,లాదిగాఁ బ్రజ రావించిర రధిపముఖ్య.
- తే. అరుగుదెంచి యాప్రజ లుచిరతాసనమున
నున్నయయ్యింద్రనందనుఁ శ గన్న నతఁడు
గరము నెమ్మి నయ్యందఱఁ శ గలయఁ జూచి
యి ట్లనియె మోమునను దైన్య శ మెనక మెనఁగ. 129
- క. వననిధి నేటికి నేడవు,దినమున నిష్పరము ముంచు శ దివిజలు గగనం
బుననుండి చెప్పఁగా నే, వినినది యిది వెడలవలయు శ వేగమ మనకున్. 130
- క. వినుఁ డింద్రప్రస్థపురం,బునకు నధీశుండుగ వజ్రఁ శ బోడిమితో నే
నునిచెడ మీ రెల్ల నతఁడు, మనుపంగాఁ ధొంటియట్ల శ మనుఁ డచోటన్. 131

- క. సరకులు భారవహులకును, భరియింపఁగఁ గొలఁది యునుభవించిని నూపుల్
వెరపుపడఁగఁ గట్టుఁడు సె, చెప్పెర శకటము లొలుతెంబుల నేయునెన మీరల్. 132
- ఆ. వాహనములు వాని¹వానిముట్టులు నొక్క, నంకగా నొనఁబట్టి నలసెనుపుడ
కట్టి వెడలి పోవునట్టి తెఱంగున, కనుపు గాఁగఁ జేసికొనుఁడు వేగ. 133
- క. ఈదేశము ప్రజ ధర్మజు, నాదరసంభవనముల న నాజ్ఞానిరెఱి
యాదవవీరుల కలనాఁ, జేది తెఱంగ గట్టినునిక న యునకల బొందు. 134
- క. అని చెప్పి పురజనులఁ బోఁ, బనిచి నచినకోటితో² నిరభము లొకఁగ నా
హనముల నవరణ బెరయం, గొని రాఁ దగినపతిచారతముల నునుముట్టున. 135
- క. నియమింపుఁడు నగరిసరకు, లునునవి యుట్టిటిభంగి న నొకఁగము
యెయిదం గలవారలఁ గని, పయనము జేయఁగ ననుకట్టునొప్పి నొలుపున. 136
- క. నుందరులకు బాలురకును, నందలములు వేసడములు న నొలుపుములుగాఁ
గందక కుందక చనువిధ, మొందఁగ నమకట్టు²డడలననుములు నొకట్టు. 137
- తే. గతము లయినకార్యంబులు న గ్రమ్మితింప, రాచగొని మునుప ధర్మత లొకఁగలఁడు
శేషజనరక్ష కొడయనిక న జేయవచ్చు, వాసుదేవునిమనుముని న నొకఁగిపు. 138
- క. అని వారి నిండ్లకును బోఁ, బనిచి మదిని వగలు మిగులఁ న బొమ్మి వాదీ
యనవద్యచరిత కృష్ణున, దనమున వనియుంచ నముచితపున్న శ్తమునను. 139
- చ. తెలతెల వేగునపు వసుధ దేవుఁడు నిర్మలయోగనిష్ఠ మే
నిల నిడి వర్ణనీయగతి న కేగినఁ దత్పదనాంతరంబునఁ
జెలఁగె ననేకరోదనవిశేషము లవ్వసుదేవనల్లభల్
నలుపురు నెమ్మి గూడి మరణంబునకై కలుసేసి రత్తజిహ. 140

— వసుదేవుఁడు శరీరంబు విడిచి పరమగతిఁ జూపుట. —

- సీ. ఆనమయంబున న నర్జునుఁ డచటకికి, నే శించి నైభవ న మెనక మెనఁగఁ
బ్రాలంబమాలికాశంక్తులఁ గదళికా, స్తంభంబులను శాతరకుంధకలన
శిఖరంబులను బెంపుఁ న జెలువును విలసిల్ల, యానంబు గల్పించి న చూడవేంపు
శవము సున్నాతంబుఁ న జందనచర్చాన, మేతంబుఁ జీనాంబరరావిశోభి
తే. తంబు నాభరణస్ఫురితంబు మాల్య, యోజితంబును గాఁజేసి న యాజక ప్ర
యుక్తమంత్రతంత్రస్ఫుటరయోగమింపొ, నర్పణే శించె సామ గాతరంబు సెలఁగ.
క. విను దేవకియును రోహిణి, యను భద్రయు మదిరయును సకముచితవిధానం
బున నొనరించినయానము, లనూనపరికర్తరుచిర న లయి యెక్కి తగన్. 142
- క. చెలులుం జుట్టలు దాపట, వలపట నేతేరఁ దెలిపు న వదనసగోజం
బుల నొప్పం దగియెడుమా,టల వారలవగలు మాన్పుటలు నుతికె క్కెన్. 143
- క. ఆనృపునివల్లభలు శవ, యానంబుపిఱుండ నిట్ల న యరిగిరి విధిస

1. గ. వానిముట్టులు నొక్క. 2. జ. చోడకుండుడు.

- వ్యానినాగిని ముదిరి ని, ప్రాసకము సనియె నుజ్జ్వలగాన్నిలు గొంచున్, 144
- తే. వ్యాసరచనాను బిల్లును ర దిల్లుడంబు, లుల్లములఁ గప్ప మోముల ర నురుల బాప్పు
గూని లుగిరినమును వరహారవంబు, లెసఁగ నేగిరి ¹ వెనుకను ర నిరుడనలను. 145
- సీ. ఇన్నముఁ గొని చని ర యన్నసీనుడు వేడ్క, మెలఁగెడుతోటలోరపల సమగ్ర
చందనాగురుతాన్వరచయముల మున్న కా, వించినసాదకు సరద్విధియుతముగ
సన్నాప నీర్పించి ర యన్నును డయ్యాడ, వేంద్రనిపితృమేధ ర మెల్లజనులు
సభినుని నీయంగ ర సచ్చిత్రయం దాశే, వంబు నారోపింపఁ ర బనిచి యగ్ని
- తే. నీర్ప మునునల్లు నీయంప ర దేవకీప్ర, ముఖులు సలువురు నప్పు డాశిఖిఁ బ్రవేశ
నీల ముగిసిరించి రారబాలవృద్ధ, మైసనకలడసంబులు ర నార్తి నొంద. 146
- క. ఘృతములు పుండ జల్లఁగ స, చ్చిత్ర బేర్చిసన ప్రజహ్వరశిఖిలరవము నూ
ర్చిని నాగాసనాగో, ద్ధతియును హాహారవంబు ర గలసి చెలంగెన్. 147
- క. తదనుతరంబ వల్లఁడు, మొదలగుపురుషులు సతీసరమాహముఁ దగుమై
నుడక ప్రదాసవిధి య, యన్యసముఖ్యున కాచరించి ర రన్వయముఖ్యా. 148
- తే. అప్పు డిందఱు బంధుల ర నాదరమునఁ, దనదుసముచితాలాపసంతానకలన
సనుసంగించి పురంబునరకరిగెఁ దాను, వారు వగ మదిఁ గదుర విశవ్వచ్చుడధిప.
- తే. ఇంతటంగున సత్క్రియాశీయత్తుఁ డైన, యర్జునుడుపితృమేధమునభినుతముగఁ
జలిపి వృష్టిభోజాంధకరసమరధరణి, తలమునకు బుధజనసహితంబు గాఁగ. 150
- సీ. అపరదినంబున ర సరిగె నప్పుడు వృద్ధ, బాలకాంతాజనర ప్రకరములకు
సని నిర్లత ప్రాణులై పడి యున్నభో, జులను సంధకుల వృశ్ణులను గలయఁ
జూడంగ నుత్కీర్తనశోకంబు గదిరిన, సతీముతీ మేదిని ర నొటగువారు
విప్రలాపంబు నానాప్రకారంబులఁ, జీయువారును నిరుచేయు నెత్తి
- తే. యలఁత నాక్రందసములు హాహారవముల
తో నొనర్చువారును నైన ర నానరుండు
దద్ద యడలి దారుకు భాషితములఁ దేటి
యఖిలజనులకు నుపశమ ర మావహించె. 151
- క. తదనంతరంబ రణమృత, యదుసంఘములకు సమంచితానలసంస్కా
రదశాపూతత్వము నా, విదితయశుఁ డొనర్చె విప్రవితతిఘటకుఁ డై. 152
- ఆ. నిఖిలబంధుజనుల ర కఖిలమృతులకును, దగఁ దిలోదక ప్రదాన మాచ
రించునట్లు గాఁగఁ ర బంచి యలు ప్తక్రి, యత్వ మొనర నడపె ర నక్కరీటి. 153
- క. ఇవిధమున విశ్రుతముగఁ, గవ్వడి నియతుఁ డయి బంధుకార్యము లెల్ల
నెవ్వగలు దనమనంబున, నివ్వటిలఁగ నాచరించె ర నృపసంసేవ్యా. 154

1. క. వెనుక నిర్దేశల సధిప. 2. క. వృత్తుఁ డైన.

—అర్జునుడు రామకృష్ణుల వెనుకను వెనుకను పోవుట. ౧౬౦—

సీ. పదపడి యాదవభామినీశాలక, వృద్ధజనము నొత్తున్దొడ్డు
గలయంగఁ గనుగొని శ పలుకుల నూర్దవ, మారఁ దునగునా శ కిరుగిం దప్పి
రామకృష్ణులు తపోరసె లై ప్రివర్తింతు, నవభూము మారసరకొని తోగిం
సందర్శనమునకు శ జనియెద నని వారి, నొమం ద్రొక్కలఁ జేసి శ కిమి యనుచు

ఆ. టకును శోకమార్పులకును దాగుకుఁ జొరి, యెటుని తగిలవారి నెట్టి నవన
రచన మెఱయఁ బనిచియుచితా ప్తకతిపయ, జనులు గోని రుగిం ద జనియెదపద.

క. చనిచని మనమున నిట్లను, ననుఁ బలునఁగఁ బనిచి జనునరసెను గావలి గా
నునిచినవాఁ డగు నెన్నఁది, జనినచరికిఁ జూపు సప్తం శ జనియెద ననినా. 156

సీ. ఆరాజు సచ్చట శ నారాయణుని కీల, సప్తం దిబోనిచ్చు శ నామ యున్న
యమ్మ హాత్మనిచ్చు దరయమునకు మెర మెర, పుట్టిం బిడిం ద శ నామ యున్న
పంచినపని యాచరించెదఁ గాకి న, విషయభి క్షిం ముగి శ నామ యున్న
వివిధచింతాపరవిధులు చిత్తిమ్మున, బోలు గొంధులతో శ నామ యున్న

తే. దలచి యయ్యవ్వ యతఁ 1 డగ్గరతింపుజోట

సరయ ది క్కె-వర్షరును లేనిరయట్టి లగింపు

నొందఁ గలవాఁడుగాఁ బల్క శ నొద్ద నుండ

వింటి నకట నిప్పును జెడ శ లగింపు నొక్కోట.

157

క. అనుచుఁ బెనుఁగలక నొంగిన, మనముతో వలయుదిన్క శ నామ సరయన వే
చను చుండె నొండున కే, మనఁ గలకు విభాతాచేత శ కష్టము గలదే. 158

క. విను మనుచరు లాతనిమా, మనఁ గోఁచునిషాగిభి వరముల గని పని పా
దిసకతన నట్లు గా ది, ట్లని చనియెదవంక నాల శ క్త యెగిరిపెనె. 159

ఆ. అట్లు దిక్కు దప్పి శ యడవిలోపలఁ గొన్న, ననము తీర్చి నట్లు శ కిరుగ నొక్క-
బోయ నూచి యెగుంఁ శ బోయెద రసపుడ, మారి తిపెలు సేయుననచటి కనిరి.

క. అన విని యొకనాఁ డొక్క యె, గనుఁగొనిగి గృష్ణుల పాపరగ నెచ్చెద నా
వనభూమి నాతఁ డింతకు, జనునో నిలుచునో యెగుంఁద జనుఁ బంఁడుచునో. 161

తే. అక్కిరాఁగుడు సన వారి శ సనుగమించి

వెన్నురుచిరదేశము పడి శ యున్నచోలు

సేరి తెలియంగఁ జూచి మూర్ఖుల్లి పుడమి

బడియెఁ గవ్వడి యనుచరు శ లడలు నొంద.

162

—అర్జునుడు రామకృష్ణుల శీబరంబులు పూచి వలనఁగింపుట. ౧౬౩—

క. మఱి కొంతసేపునకుఁ జెప్పితి లేచి ముకుందుమేను శ పెద్దయును
ద్దిత్యం గొగిటఁ జేర్చెం, బటివోయినతాల్లి నూర్మరబాష్పము లురులన్. 163

1. 'డగ్గతంపుజోట' అని పెక్కు ప్రతులు.

గ. అను నచులొనిభూసుదు, అనునయవచనములఁ దేర్పఱ నతఁ డంకిలి దే
 లినిననుమోహి సుశ్రులు నులకీ, యను గ్రమ్మగ గరతలమున శనోత్తుచుఁ జూచున్.

ఉ. ఏమిట నిట్లు లయ్యెకొకొ శ యున్నహితాత్మకుఁ డంచు నున్నిష
 ధామము శ్లేషయగములఁ శ దాఁ గలయం బరికించి యోగిహృ
 య్యమలపాదపద్మగత శ ¹మైనవిశేషము సూచి రుద్రతే
 జోనుయుఁ డ్దేసనగయమినశచోగతి గాంచి సువిస్మితాత్మఁ డై. 165

క. లావికృతమును చుచిరము నై, యవయవములు నిదురవోయినప్పటిక్రియ నుం
 డ నలలుకృష్ణుని దేహుఁ, బవిరతచతురభిముఖుల శ నాలోకించెన్. 166

ఉ. అశ్లేషు సూరకుంఠ సనుశయూఁజనమ్ములు పెక్కు లాడి చి
 త్తముకలగ దేచ్చి యుచితక్రియకుఁ మొగకొల్పి బంధుసం
 ఘములు నిగనుఁ దత్తమొ విశకారవిదూర యుపేంద్రభవ్యదే
 హుచ్చుట గొంచుఁ బోదమొ సరమర్థవిధం బొకఁ డేర్పరింపుమా. 167

చ. అని యడుగంగ డైవగతి శ సంబుధి పట్టణ మాక్రమించు తె
 ద్విసముసనొక్కొ యన్వగ మరదిం జొనిపెం గురునాథ యప్పు డ
 వివరుతగుణాభిరాముఁ డడరవిం దమత్రిమృటఁ జన్నసౌంద్ర ల
 య్యనుచర్యకోటికోడఁ జలిరయం దలపోయఁగ లెక్క దోచినన్. 168

క. మఱునాడ యగుట లెస్సగ, నెఱిగె నినుం డపుడు వేడి శ యెడలినదీప్తుల్
 దుఱిగలిగానఁ బశ్చిమగిరి, చఱికి సనతిదూరమున విశదఁ డై తోచెన్. 169

సీ. దాని కజ్జనములుఁ శ దాను నుత్తల మంది, చర్చించి కార్యంబురచాయఁ గాంచి
 మనము కృష్ణునిఁ గని శ చనుడెంచినార మై, పురమున నివ్వార్త శ పుట్టకుండ
 నడఁచి యచ్చటిమాటలవికొన్ని ఘటియించి, చెప్పియారేయి సెరచ్చెరఁ బ్రయాణ
 మునకుఁ గృత్యము లగురపనులెల్ల సమకట్టి, వేగంగ గ్రక్కున శ వెడలవలయుఁ

ఆ. గాని వెడల కున్న శ భానూదయంబున, వనధి పురము ముంచినకొనిన గణన
 సేయరానియట్టిరసేగియు వ్రయుభా, వంబు వగయు నెల్లరభంగిఁ గలుగు. 170

—❦— అర్జునుడు రామకృష్ణులకు నన్నిసంస్కారము కేయుట. ❦—

ఉ. కావున వేగ మగ్నియును శ గాఢములున్ సమకూర్చి సద్విధి
 శ్రీ విలసిల్లఁ గృష్ణనిశితరీరము సంగస్కృతిఁ గూర్చి క్రమ్మటం
 బోపుట బుద్ధి యంచు మఱి శ భూసురకోటియుఁ దాను గాఢసం
 భావనతోడఁ జేసె దృఢరథక్తికుఁ డై పితృమేధధ ద్రమున్. 171

చ. హలధరునిం దలంచి మును శ లాడినమాట తెఱంగు దప్ప దం
 చలయక తత్ప్రదేశమున శ సారసి కాంచి తదీయ దేహమున్
 వలయు తెఱంగునం బరమశవహ్నికి నాహుతి సేసె నయ్యనా

1. గ. మైనవిశేషము సూచి. 2. గ. యప్పటిమాట గణించి.

కులహృదయుండు భూమిసురరకోటియుఁ దానును సత్వరంబుగన్. 172

సీ. అబ్బంగిఁ గృతకృత్యుఁ శ డై నయపాద్ధండు, యాదవపురమున శ కరుగుచున్న
యెడ ననుచరులతో శ నిట్టికార్యంబును, నడవక తక్కిన శ నాగుచున్న
గతికి బోవుటకునై శ కడఁగెడురుక్మిణీ, ప్రభృతుల మనకు నిల్పుంగ వశమె
శే యెల్ల నిప్పని శ సేయవిధములక, వ్యయ మగు నంతకు శ వచ్చు నభి

౬. మేలు సేయఁ బోయి శ యీలోక మంతయుఁ, దిట్టునట్టికేడు శ దెచ్చికొనఁగ
వచ్చునే స్వదేశరవర్తుల మై చూచి, కొండ మెల్ల పనియు శ రండు వేగ. 173

తే. అనుచు నరిగి తాఁ దలఁచినయట్ల యెల్ల
తెఱఁగుపనులు నారాత్రిలోఁ శ దీర్చి ప్రొద్దు
పొడుపునకు మున్న వెడలించె శ బురమునకల
జనములను జీవధనముల శ సరకు నతఁడు. 174

సీ. అప్పుడు కృష్ణనిరయంతరిపురాంగనా, జనము పోడశసహస్రము సతని
మహిషీజనుల రామరమహిళల నుచితవా, హనముల నిడికొని శ యగ్గపురుషు
లేతేరఁ దేరుల శ నేనుంగులను గుఱ్ఱములను దత్పరిచారశకులు ప్రయత్ని
మున సవరణతోడఁ శ గొనిరా నగరిసర, కులుఁ దదీయాధికారరులు బహుప్ర

౮. కారశకటములను శ గావళ్ల నెత్తించి, యరసికొని కడంక శ నరుగుదేర
విగతనాథ తై నశమగువల గారాము, నెడక యుండునట్లు శ నడపికొనుచు. 175

క. విను వజ్రముఖ్యయాదవ, జనము నుచితవృత్తి నడపి శ సర్వంబున క
య్యగఘండు దాన దిక్కులు, చనియె నరదమునను మది విరషాదము గడురన్.

క. ఇమ్మెయి నరుండు సకలజ, నమ్ము వెడల నినుఁడు పూర్వరేనగ మెక్కిను వే
గమ్మున ముంచుకొనియె నగ, రమ్ము పయోరాశి భరతరరాజవశేష్య. 177

—❦— ద్వారకానగరంబు సముద్రమున మునిగిపోవుట. ❦—

క. వననిధి పురంబు ముంపఁగ, మనుజేశ్వర యెల్లజనులు శ మరలఁబడి కనుగ
గొని రద్భృతరసపూరం, బునపెన్నిట్టఁ దమచి త్త్రములు మునుఁగంగన్. 178

తే. అపుడు రెండవజలనిధి శ యనఁగఁ జాలి
యద్భుతోద్భూతవాక్యచరయంబుపేర్చి
మ్రోయునాజనసంఘంబు శ మురవిరోధి
మఱఁది నడపించె దర్శితమార్గఁ డగుచు. 179

క. నడపించి పంచవటమున, విడియించెను వీడు చోరరవీరులు గని యె
క్కుడుధనములు గల వీమ్ము, క్కడిప్రజ్ఞో లేరు దీని శ గావఁగ యోధుల్.

క. కవ్వడి యొక్కడ కంటిరె, చివ్వనఁ జేరుద మితండు శ సేడ్పడఁగా నిం
దెవ్వరుఁ గడంగ లే రివి, ద్రెవ్వపడినధనము లెఱిగిగతిమి లోఁ తెల్లన్. 181

క. అని వారొండొరువులతో, మనముల నుత్సాహ మెసఁగ శ మానితధనముల్.

- గొనునగ్గలికం బలుకుచు, ననేకబలకోటు లగుట శ నలు కేది వడిన్. 182
- క. గాలురు నృద్ధులుఁజూచీ, యాలమునకుఁ గడఁగ నొక్కఁ శ డయినను లేఁ డీ
 స్త్రీలం గొడువుద మనుచును, నేల యవిసి మూఁగినట్లు శ నిర్భరభంగిన్. 183
- క. ఏ పెనఁగ లేఁగి య ట్ల, ప్పాపాత్మక మగుకిరాతరబలము సమగ్ర
 ణోపమునఁ గవిసి వివిధధ, నాపహరణ మాచరింప శ నారంభించెన్. 184

—❧— బోయ లడ్డను నోర్చి యాదవాంగవలసామ్ముల నపహరించుట. —❧—

సీ. కనుఁగొని జంభారితనయుఁ డోరోరి యీ
 ప్రజ కేనచుండు సంరక్షకుండఁ
 దొలఁగి పొం డడియాస శ దొద్దకుఁ జొచ్చినఁ
 దల లేటి యుర్వికి శ బలి యొనర్తు
 సని యదల్చినను వా శ రజవాయి గొనక య
 ప్పులుకు లన్నియును రశజ్జులుగఁ గొనుచుఁ
 జామల సచటనశచ్చట నొల్చికొనఁగ నా
 లోకించి యవ్వీరలోకవరుండు

తే. గాండివం బెక్కు వెట్టి ప్రశంసఁబాణ
 నికర మక్కిరాతులమీఁద శ నిగుడఁజేయ
 నలఘుచర్తసంవృతగాత్రు శ లగుచుఁ దుచ్చ
 బాణపాషాణగుడముల్ శ పరఁగఁ జేసి.

185

క. ఆబోయలు నిర్భయమతు, లై బీభత్సపయిఁ గవియ శ నతఁడు మహాస్త్రు
 ప్రాబల్యంబును మోఱయుటఁ, దా బుద్ధిఁ దలంచి మంత్రతత్తి దోషమికిన్. 186

క. ఇది ధైవవిరోధం బని, మదిఁ దా నూహించి ప్రకృతిమార్గణములు బె
 ట్టిదముగ నేయఁగ నవియుం, దుదిముట్టఁగ రిత్తలయ్యెదొనలు నశేంద్రా. 187

సీ. అప్పుడు కాలపర్యయమున కాశ్చర్యమును విషాదముఁ దనరమనములోనఁ
 బిరిగొన బాహువిస్ఫురణకోదండదం, డమున నాబోయల శ సమదవృత్తి
 నెట్టకేలకు నొకరయెడ మాన్చి రుక్మిణి, యాదిగాఁ గలకృష్ణానగ్రమహిమ
 లెనమండ్ర బలదేవురవనితల మఱియును, గతిపయయాదవాంగనలఁ గాచె

తే. దక్కుఁగలయింతిగముల నాదన్యు లడరి, పట్టికొని యేచి వీ డెల్ల శ బన్నపడఁగ
 దొద్దగొని రథకుంజరశత్రురగతతులు, దమకు వలవకునికి దిగఁ శ ద్రావి చనిరి. 188

క. ఇమ్మాడ్కిం బఱివోయిన, యమ్మైత్తము నడపికొనుచు శ నతిదైన్యము చి
 త్త మ్మలపంగఁ గురుతే, త్రమ్మనకుం జనియె నరుండు శ ధరణీనాథా. 189

క. చని యచటనచటఁ దన్నుం. గనునా ప్తజనంబుతోడఁ శ గాలవశత్వం
 బున బొందినయద్దశఁ దగ, వొనర నతఁడు సెప్పె బొచ్చెర మురివినమదితోన్.

సీ. కోపించి గాంధారి శ శాప మిచ్చినయది, యాదవసంక్షయ శ మగుట యెట్లు
దప్పదు మనము తరద్బాలవృద్ధస్త్రీజ,నంబుల నెల్ల నశర్వంబు లైన
తావుల నసత్ప్రతిష్ఠావిశోకంబులఁ,గాఁ జేయవలయు నశక్యమునకు

నొదవి యతైఱఁగున శ కుత్సహించుట కృత్య, మద్దన నీ కనిశయాడుచుండుఁ
ఆ. బలుమఱును దలంచి శ పాండవాగ్రజుఁ డది, కారణముగ నతని శ కరుణపెంపు
నొప్పు నెఱుఁగుఁ గాన శ యస్పార్థుఁ డయ్యదు,నికరశేషజనులశ నెమ్మి నిలిపె. 191

సీ. నిలిపినతెఱఁగెల్ల శ నృపవర చెప్పెద, విను కృతవర్తనందనునిఁ జూచి
సితల్లియును నీవు శ సీతోడఁబుట్టిన,వారును మృత్తికాశవతపురమున
నిలుఁ డని బహుసంపదలఁ బొల్పునప్పట్ట,ణంబుఁ దదీయ దేశగంబు నిచ్చి
యభిషిక్తుఁ జేసిన శ నాతండు నిజపరి,జనములుఁ దాను హర్షం బెలర్చ

తే. నందుఁ బోయె సరస్వతి శ యనఁగఁ బరఁగు
ఘననగరమున సాత్యకిరతనయు నట్ల
నెయ్యమును గారవంబును శ నెఱయ నిలిపి
యనుప ముదమున నందుల శ కతఁడు సనియె.

192

సీ. తక్కిటివారి నింశ్రుప్రస్థనగరంబు,నకుఁ గొని చని వజ్ర శ నాథుఁ గాఁగ
నందుఁ బట్టము గట్టి శ హస్తీతురంగర,ధంబుల విభజించి శ తగినభంగి
నమ్మువ్వరకును సరమర్పితంబులు సేసి, యయ్యయిబంధుల శ సందు నందు
నందును నిలుచున శ ట్లాండంగ నియమించి, యక్రూరుభార్యల శ నాత్మజులను
తే. వజ్రనకు నప్పగించె నశ్వ్యాసుదేవు,పాత్రుఁ డతివినయంబునఁ శ బట్టువఱుప
వారు నిలువక పోయిరివలచునెడకు, దాని విని యూరకుండె భీరమానుజుండు.

—❦— అర్జునుఁడు రామకృష్ణులనిర్యాణంబును యాదవస్త్రీల కెఱిఁగించుట. —❦—

. యాదవకుటుంబముల న,త్యాదరమున నట్లు నిలిపి శ హాలధరుఁడనుదా
మోదరుఁడుఁ దెగుట వారల,గాదిలిపొలఁతులకుఁ జెప్పఁగఁగ దలఁచె మదిన్. 194

1. తలఁచి యతండు మందగతిఁ శ దానును నర్హజనోత్కరంబు వా
రలకడ కేఁగి శోకవిధురరం బగుచిత్తముతోడఁ దారు గా
నల కలు వోయి పంకరుహానాభుని రాముని రోసి పల్దినం
బులు భ్రమ సంఛరించుటయు శ బోయ దముం గని యార్ద్రచిత్తుఁ డై. 195

కందువచోటికిఁ గొనిపో,వం దా రరుగుటయుఁ జెప్పి శ వనట గదిరిన్
డెందము గలంగఁ గన్నీ, రందంద మొగంబుమీఁద శ నగ్గల మురులన్. 196

తల వాంచి యేమియుఁబలుకకయస్పార్థుఁ,డున్న నయ్యవిదలుశవెన్నుఁ డూర్ధ్వ
గతి కేఁగు తెఱిగి శోశకము మూర్తు లొందిన,తెఱఁగునఁబొగిలియు శ ధీరభావ
మాత్మల నెలకొన్న శ నన్న నీ విం తేల, యడలెదు కాలపర్యయము నుడుప

1. క. సంప్రతిష్ఠావిశేషంబులఁ. 2. జ. నొదవిన తెఱఁగున నుత్స.

- వశమె యెవ్వరికిని ర వార్తలకొఱతఁ జెప్పము మాకు ననుడు సరస్వణ్యచరితుఁ
ఆ. డడవిలోన నేము ర దడసినదినము లన్నియు గణించి యంబురనిధి పురంబు
రేపకడయ ముంచు ర నేపాట నిమ్మెయి, వచ్చు నెడరుదలఁగురవార మొక్కొ. 197
- చ. అనుతలఁ పాత్త నొందుటయు ర నప్పటి కడ్డెన మీకు నెల్లఁ జె
ప్పిన నుచితంపుభంగులకుఁ ర బెద్దయుఁ బ్రొద్దు ససంగ నప్పరం
బునఁ గలవిప్రముఖ్యజనశ్రముల్ పయనంబున కర్హ మైచవ
ర్తన మొనరింప లేమి జలరరాశి మునుంగుదు రట్లు గావునన్. 198
- చ. హరికిని రామదేవునకు ర సర్వవిధానము లాచరించి యె
వ్వరికిని జెప్ప కెల్లపరిశ్రవారముఁ బొరులు సామజాదులున్
సరకులు నాయితంబు లగుసంఘటనం బొనరించి నాఁటికిం
గర మవధానయుక్తి సమరకట్టితి నెవ్వగతోఁ బ్రయాణమున్. 199
- తే. వినుఁడు యాదవభామినీరవృద్ధబాల, జనుల నందఱు నుచితవర్తనముతోడఁ
బ్రొద్దుపొడువకముందరశ్రపురజనప్ర, యుతముగాఁబురివెలువరింశచిత్తిగడంగి. 200
- ఆ. దానఁజేసి మీరు ర నేనును బ్రుయ్యఁ బా, పంబు లేక వెడలఁబడితి మిదియ
తల్లులార కరమురత ప్పయి తోఁచుట, నుల్ల మలఁతపేర్చి ర నురియుచుండు. 201
- శ. వినుఁ డీతప్పన దోషము, దనుకక యుండంగ నన్ను ర దయతోఁ జూడుం
డనుచు నిలఁ జాఁగి మ్రొక్కినఁ, గని యందఱు నెత్తి యతని ర గారవ మెనఁగన్. 202
- క. ఊరార్చి యింక నుచితా, చారంబులు నడపుటయ యిశచటఁ గృత్యము దు
ర్వారం బగువిధిచేతకు, నేరికి నడ్డపడ వశమె ర యేల యలఁదురన్. 203

—❦— రుక్మిణీదేవి మొదలగుకృష్ణభార్య లగ్నిప్రవేశము సేయుట. —❦—

- సీ. అగి పల్కి రప్పిండురనందు రుక్మిణీయు జాం, బవతియు లోనగురపద్మములు
గొందఱు గోరిరి ర కురునాథ యనుమర,ణమునకు బంధుజరనంబు లెల్ల
శోకార్తు లై రోదరనాకులత్వము నొంది, రనుమృతికలనకు ర నమరి యున్న
యాబలదేవమురరాంతకమహిషుల, కతివిభవం బై సరయానకల్ప
- తే. నంబు నాకల్పరచనంబు ర నడపి నరుఁడు, చందనాగురుమయచితారసంవిధాన
మాచరించియర్హ ప్రకారాగ్నివిధియొ, నర్చెమహనీయవిప్రజరనంబుఁబనిచి. 204
- క. విను సత్యభామ లో నగు, వనితాజను లధికనియతి ర వసములకుఁ దపం
బొనరింపఁ బూని కొందఱు, సని రవ్విధమున నలు ప్రసత్కర్తుం డై. 205
- తే. అఖిలబంధుజనంబుల ర నాప్తజనుల, నర్హవాక్యప్రయుక్తి మారార్చి యుచిత
మార నామంత్రితులఁజేసియశ్రులురులఁ, బోయెనాక్రీడి సాత్యవర తేయుగుఱిచి.

—❦— అర్జునుఁడు వేదవ్యాసునొద్దకుఁ బోయి యాదవక్షయంబు సెప్పట. —❦—

- సీ. పోయి మరున్నదిరపొంతయాశ్రమమున, నర్హాసనమున నేరకాంతనిరతి
నాసీనుఁ డై యున్నరయమృహత్తునిఁ గని, యత్యంతభక్తి సోష్టాంగవిసతి

- యాచరించినఁ జూచి శ్రీ యమ్మహాసీయవి, ద్యానిధి సేరంగ శ్రీ సతనిఁ బిలిచి
తనసమీపంబున శ్రీ నునిచి తద్వదనమ్ము, గనుఁగొని ని న్నెఱుఁగంగ రాదు
తే. వెడమొంగంబై నదిదియేనురవిజయ యెట్ట, కేలకెఱిగితి నిదియేమిరగినుకవాడమి
వధమునకు నయోగ్యుండగురవానిఁ జంపి, తే పరాజితుఁడై తెనీర తెఱఁగుసెపుమ.
- చ. అనవుడు నాతఁ డిట్లు లను శ్రీ సమ్మహితాత్మనితోడఁ బద్మలో
చనుఁడు నవాంబుద ప్రతిమరచారుతనూలసితుండు దేవకీ
తనయుఁడు రామదేవుఁడును శ్రీ దానును మేను దొఱంగి పోయె నే
మనఁ గల దెల్లయాదవులు శ్రీ నాటడిఁ బోయిరి సంయమిశ్వరా. 208
- క. మహితాయుధసంప్రహతులు, సహించుదృఢ దేహధృతుల శ్రీ సడిసన్నమహా
త్పహనులు యాదవవీరులు, నిహతు లయిరి దుంగలను మరసిపి. ప్రవరా. 209
- తే. అట్లు రామకృష్ణులు సర్వరయాదవులును, దెగినఁజి త్తంబు పొగులంగరమగునపిండు
బాలవృద్ధులఁ గొనిరాఁగఁ శ్రీ బధమునందు, నన్ను బోయలుదాఁగెన సగుచు నేను.
- చ. ఘనతర బాహుశక్తియును శ్రీ గాండివశక్తియు సత్ప్రశక్తియు
న్ననమున నచ్చి యట్ల మునిరనాధ కడంగితి నెట్టకేల క
ద్ధనువు గుణంబుఁ గూర్చితి నురదగ్రత బాహుల లేక యుండె స
త్ప్రనికరమంత్రతంత్రములు శ్రీ సంస్కృతిఁ బొందన యేమి సెప్పదున్. 211
- క. బోయలసంహృతికిఁ బ్రకృతి, సాయకసంపాతనములు శ్రీ సాలవె యని యే
నేయఁ దొడఁగ దొనలు సెనటు, లై యుండె నొకండుఁ జేయురనది లేదయ్యెన్.
- క. నెవ్వగయు నచ్చెరువు మది, నివ్వటిలఁగ నప్పు డేను శ్రీ నివ్వెలపడితి
జి వ్వన ముసరి కెఱాతులు, గ్రొ వ్వెనకం బెనఁగఁ జూటగొని రజ్జునలన్. 213
- ఆ. చాపదండనిహతి శ్రీ నోవినభంగిఁ గి, రాతకోటి నాఁగి శ్రీ రామకృష్ణ
వల్లభాదు లై నరవనితలఁ గొందఱ, వృద్ధబాలకులను శ్రీ వెరపుతోడ. 214
- క. తాచికోని వచ్చి తగ నా, నేచినయ ట్లచటనచట శ్రీ నిలిపితి మునినా
థా చేటును భంగంబును, నై చిత్తము శోకమునకు శ్రీ నగం బయ్యెన్. 215
- తే. పడనిపాటు వాటిల్లినరవెడమొగంబు, వడక యె ట్లుండ నచ్చుఁ దరపగి ప్రకీర్త
నీయ యింకిట యే నేమి శ్రీ సేయువాడ, నెనఁగుదయతోడ నానతిరయిన్ము నాకు.

— పేదవ్యాసుఁ డర్జునునకు హితోపదేశము సేయుట. —

- సీ. అన విని యమ్మహాముని క్రీడి కి ట్లను, సంయమిదత్తోగ్ర శాపనిహతి
సఖిలయాదవులును శ్రీ న ట్టైరి దానిక, నడలంగఁ బని లేదు శ్రీ హరి యెఱుంగు
మున్న యానంతుయ శ్రీ మన్న చెప్పెద విను, ప్రాప్తకాలం బగురపనికి నడ్డ
పడనేల యని యాత్మభావించి యతఁ డుపే, తాపథుఁడై యుండెఁగాక మూఁడు
తే. భువనములు నన్యభాత్వంబుఁ శ్రీ బొందఁ జేయఁ

జాలువాఁడు కణ్వాదులశాప ముడుప

శక్తి లే కుండేనే యవశ్యంబు భావి

యైనయది గాన యదునాశ శ్రమయ్యెఁజువ్వె.

217

ఉ. నీ వని సేయ నీవలనిర నెయ్యమునం గృప నన్యసైన్యముం

దా వధియించు శూలధరతాన్సురణం బెసఁగంగ ముంద ర

ద్వేషుఁడు దానిఁ గాంచు భవదీయసమంచితదృష్టియున్ నినుం

గావఁడ యామురాంతకుఁడు శ్రీకాలవిపర్యయ మావహిల్లుటన్.

218

చ. ధరణిభరంబు వాప నవశతారము నొందినవిష్ణుఁ డత్రైతం

గరుదుగ నిర్వహించి యజరరామరనిష్కలనిర్వికారభా

స్వరనిజసత్పదంబు నుపశాంతిపరుం డయి పొందె దానికిం

గురుకులవర్య శోకమునఁ శ్రీగుండుదురే మిముబోటిబోధనుల్.

219

మ. అవనీభారము వాపి తా హరికిఁ దో శ్రద్ధ భీమసాహాయ్యశా

రవదుర్దంతపరాక్రమంబునఁ గృతార్థత్వంబునంజేసి య

త్రువితానంబును నిన్నుఁ బాసి చనియెన్ శ్రీదైవప్రకారజ్ఞ నీ

దువరిష్టాచరణంబునన్ సురలు సంతోషించి రప్పరులన్.

220

క. బలమును బుద్ధియుఁ జేవయు, నలఘుమతీ యుల్లసిల్లు శ్రీనగుకాలమునం

బాలియుం గాలవిపర్యయ, కలనంబున బుధుల కుబ్బుఁ శ్రీగలఁకయుఁ గలవే. 221

తే. కాలమూలంబు సర్వంబుఁ శ్రీగాన దీని, కొండుతలఁపులు దక్కి మీ శ్రీరుత్తిమంపు

గతికిఁజనుఁడు¹నిశ్చింతవికారతనులు, విడిచి యార్యజనంబులు శ్రీవినుతిసేయ² 222

సీ. అన విని శోకమోహంబులు వాసిన, డెందంబు నిర్భరారనంద మొంద

నధికభక్తియు వినశయంబును దలకొన, నర్జునుఁ డమ్మహితాత్ము వీడు

కొని వారణపురికిఁ శ్రీజనుడెంచి ధర్మజుఁ, గని తనపోయివశచ్చిన తెఱంగు

వినిపించె సర్వంబు శ్రీనని యిట్లు సంయమి, నుత్తుఁడు వైశంపాయననుండు రామ

తే. కృష్ణు లాదిగఁ³ గల్గినశ్రవ్యష్టిచయము, భోజనంతతి యంధకరరాజి నూత్న

వృత్తములు జనమేజయశ్రవిభునకిం, పుకృతపులఁదళుకొత్తనేర్పడఁజెప్పటయును.

శా. కాలస్వైరవిహారభంజనకళాశకృతూహలస్తవ్య దు

శ్రీలాంతకరణావిభావ్య కరుణాశ్రీమందిరాపాంగ మం

త్రాళీవాచ్యసుధామయాంగ పవనవ్యాపారరోధక్రియా

శాలిస్వాంతసముల్లసద్విహారణా శ్రీసంసారనిస్తారణా.

224

క. హృదయకమలమధురూపా, విదారితదురంతతాప శ్రీవేదస్తోమా

స్పదపారాశర్యమన, స్పదనా దివిజశుభకృద్వృచనపరవదనా.

225

1. క. నిశ్చింతవికారచిత్త-చ. నిశ్చిత్తవికారచిత్త, తనువు లార్హజ నంబులు. 2. క. గలయుదు వృష్టిచయము. 3. క. చెలువు.

మూలిని. అమరగణవిరోధిరవ్యాపదాపాదికోపా
 శమితవినతచిత్తైఃసంగిగాఢత్రితాపా
 యమనియమవికాసిరధ్యానగేహప్రదీపా
 దమశమకలితానందప్రకాశస్వరూపా.

226

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి
 తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బైనశ్రీమహాభారతంబునందు మాసలపర్వంబు
 సర్వంబును నేకాశ్వాసము.

227

శ్రీ

హరిహరనాథాయ నమః.

శ్రీ మ దాంధ్ర మ హా భా ర త ము

మహాప్రస్థానికపర్వము, ఏకాశ్వాసము.

1 పదసీమావాప్తిస

మాపాదన కేళికాతుర కాధీనదయా

వ్యాపార సకలవేదో

హాహాహితీతసార శ హరిహరనాథా.

1

వ. దేవా వైశంపాయననకు జనమేజయుం డి ట్లనియె నట్లు కృష్ణానిపరమానంద
పదప్రాప్తియు బలభద్రునియనంతత్వసిద్ధియు సకలయాదవమాసలాహవప్రకా
రంబును నెఱింగి పదంపడి పాండవు లెత్తెఱంగున వర్తించిరి మునీంద్రా యెఱిం
గింపుము. 2

క. అని యడిగిన వైశంపాయనుఁ డక్కురువంశవరుసరమాదరణంబున్
వినయంబుఁ గౌతుకముపెంపును సంభావించి యవ్వీరభున కి ట్లనియెన్. 3

సీ. అర్జునుం డమ్మెయి శ నచ్యుతరామాది,యాదవజనులవృత్తాంతములును
దనదు లెఱంగు సరత్వవతీతనూభవు,హితభాషణంబులు శ నేర్పడంగఁ
జెప్పిన విని యుధిరస్థిరుఁడు ప్రస్థానంబు,నకు మది యెలయ నరన్నరునితోడ
నఖిలభూతంబుల శ ననఘ పాకంబుఁ బొందించుఁ గాలుండు మరదీయబుద్ధి

తే. కర్తృసంత్యాగకలనంబు శ కార్య మిప్పు
డనువినిశ్చయ మొందె నీరమనము సరయ
నిదియ మేలుగఁ గనుచున్కి శ విదిత మయ్యె
నాకు ననవుడు నయ్యింద్రనందనుండు. 4

వ. అన్నరేంద్రున కి ట్లనియె.

క. కాలము నే మన వచ్చును, గాలముఁ గాలంబ పోలుఁ శ గా కొంటికి నీ 5

- లీలలు గలవే తెన్నగ, నాలోకించి తిది హితము శ సభిమతము నగున్. 6
- చ. అని తనమాట కియ్యకొనునన్నరుపల్కుల కిచ్చ మెచ్చి య
జ్ఞనపతి భీమునిం గవలఁ శ జయ్యనఁ బిల్వఁగఁ బంచి యత్తైఱం
గు నెఱి నెఱుంగఁ జెప్ప ననుకూలత వారలయందుఁ దద్ద గ
ల్లినఁ దెలి వగ్గలింప నెఱిఁగించె యుయుత్సన కవ్విశేషమున్. 7
- క. ఎఱిఁగించి రాజ్యతంత్రము, తెఱఁగుపఱిచి నడపువెరవు శ తేటపడంగాఁ
గఱసి గృహంతశ్చరితము, నెఱి నుపదేశించె నధిప శ నెయ్యం బలరన్. 8
- క. ఆయనుజుని నట్లు మహానాయకుఁగాఁ జేసి భటజరనముఁ గూర్చి మహీ
నాయకుఁ డార్దులు కీర్తన, నేయఁ బరిక్షితుని రాజు శ జేసె ధరణికిన్. 9
- వ. ఈ ట్లభిమన్యువుత్తు) నభిషిక్తుం జేసి యతనికిం బూజ్యసామ్రాజ్యపరిపాలనప్రకా
రంబు లుపదేశించికురుకులపవిత్రసముచితచరిత్రభద్రయగుసుభద్ర కిట్లనియె.
- మ. ¹భవదీయాత్మజునాత్మజుండు కురుభూభారోద్వహుం డయ్యె యా
దవవంశోత్తరుఁ డైనవజ్రనకు నిండ్రప్రస్థరాజ్యంబు గౌ
రవదీప్తంబుగ నిచ్చినాఁడ సుచరిత్రా రక్షణీయంబు లై
నవి యాయుండులు రెండు నీవు దృఢధైర్యం బొప్ప రక్షింపుమి. 11
- క. విను శేషించినయాదవ, జనులకు నావజ్రనృపతి శ సంరక్షకుఁ డా
తనిఁ బోషించుట ధర్మం, బనఘా యది లేమి ధర్మరహాని యగుఁ జూమి. 12
- క. అని తారు గృహంబు దొఱఁగి, చను నెడ నవ్వనిత పిఱుఁడఁ శ జనుదే కుండఁ
జననాథ యతఁడు నియమిం, చినవాఁ డై యూఱడిల్లెఁ శ జిత్తములోనన్. 13
- చ. పడపడి భారతాజిమృతరబాంధవకోటికి మానలాజి ను
న్నదు లయి పడ్డయాదవజరనంబులకుం బరలోకసౌఖ్యసం
పద కయి చేసె సక్కురున్మృపాలవరిష్ఠుఁ డనేకదానముల్
రదనితురంగగోకనకశరత్నమయంబులు గా ముదంబునన్. 14
- క. భూదానంబులునుం గ, న్యాదానంబులును జేసె శ నన్నరపతి వా
సోదానంబులు నత్యం, తాదరమున నాచరించి శ యరదము లిచ్చెన్. 15
- తే. ఇట్లు ధౌమ్యాదివిప్రుల శ కెల్లఁ దృప్తి
యెసఁగ బహువస్తుకోటుల శ నొసఁగి కృపుని
ధనమునను బహుమానంబునను బ్రమోద
భరితుఁగాఁ జేసెఁ గురుపతి శ కురువరేణ్య. 16
- వ. శేషించినకాంచనరత్నాదు లాక్షితిపతి పరిక్షితునకుఁ బరమాదరంబున సమ
ర్పించి యతనిం గృపాపూర్వునకు శిష్యుం గా నప్పగించి పౌరజానపదప్రవర

జనంబుల రావించి.

17

సీ. 'ఆపార్థపాత్రునిఁ శ జూపి మాయేపుర,మాటుగా మీ రిక్కుమారవరునిఁ
గైకొని తగ నెల్లరకార్యజాతంబును, నడపుచు ననురక్తి శ నాఁడునాఁటి
కెక్కు డగుచు నుండ శ సీతనియుల్లంబు, రంజిల్ల సమ్యగారాధనంబు
సండు సంప్రవణులరగుండయ్య యని పల్కి, తమనిశ్చయంబు నుదాత్తభంగిఁ

తే. జెప్పటయు వారు మొగములు శ సిన్నఁబోవ

మము నుపేక్షించి యిటు సేత శ సముచితంబె

సీమచిత్తంబు కారుణ్యనిలయ మేము

దరతరంబ యా శ్రితులము శ ధర్మశీల.

18

వ. అని గద్గదకంఠు లగుచు నాడినమాటలకు నమ్మనుజేంద్రుండు దగు తెఱంగున
మఱుమాట లాడి తమగమనంబులకు నజ్ఞనంబుల నియ్యకొల్పె నప్పు డందు
నం గొండలు గొండలువేళనంబు లధికాభిలాషంబున నొత్తికొనుట కారణంబు
గా వివాదంబు పుట్టిన సహదేవుండు కలియుగంబు ప్రవేశించుటంజేసి కాదే
యిట్టివి పుట్టెను నని, తలంచి నవ్వి సరనాథునకుం జెప్పిన సప్సారవోత్తముండు
నవ్వుచు మనమనువులు సాలు నని పలికి సర్వాభరణంబులు నూడ్చి వల్కులాజి
నంబులు ధరియించినం దమ్ములు ద్రాపదియు నట్ల చేసి రందఱుం దత్కా
లోచితంబు లగునిష్ఠావిధానంబు లాచరించి యగ్నుల నంబుగతంబులు సేసి
మొగంబులం దెలి వగ్గలింప గృహంబు వెలువడి రప్పుడు ద్రాపది షష్టత్వనిష్ఠం
బోవ సప్తమం బై యొక్కసారమేయంబు వారలవెనుకఁ జనియె నప్పుడు, 19

సీ. పారజనంబు లాశబాలవృద్ధంబుగా, వచ్చి రక్కురువంశశవరులఁ జూడఁ
దత్తమయంబు జూరదమునాఁడు వెడలి వా, రరిగెడునయ్యవ్రసరముఁబోలె
భటసమేతముగ సరప్పాండుతనూజుల,తోన యుయుత్సుండు శ దాను సరిగె
భవదీయజనకుఁ డశభ్యంతరసతు లెల్ల, ననుగమించిరి వారి శ మనుజనాధ

తే. యిట్లు కరిపురి వెలువడియేగె ధర్మ,తనయుఁ డందఱు నెంతయుదవ్య గాఁగ
సాలయ కేఁగిరొకళ్లనుఁజూచి నిలుపు,మనఁడుతలవాంచియారాజుసనుచునుండె.

చ. తనువులు దూల నందఱుఁ బ్రదక్షిణముల్ వినత ప్రణామముల్
వినయసమేతు లై నడపి శ వీడ్కొని రాన్యపతిం గ్రమక్రమం
బున నిటు లుమ్మలంబు మనశముల్ పొగిలింపఁగ వచ్చి చొచ్చి ర
జ్జనములునుం బరిక్షితుండు శ సామజపట్టన మన్సురగ్గతిన్.

21

వ. ఆసమయంబున.

22

తే. జనకుకడకు నులూచి భుజంగలోక,మునకుఁ బోయెఁ జిత్రాంగద శ తనతనూజుఁ
డైనబభ్రువాహనుసాలిరకరిగెఁ దక్కు, గలుగునతు లెల్లసీతండ్రికడననిలువ.

వ. అప్పడు.

24

3. కృపుడు ధౌమ్యుండు నాశనపతినిఁ దగువారి, సర్వ భాషణముల శ సనునయించి
యెలమి చి త్తంబులఁగఁ దలకొల్పి పౌరులఁ, దగఁ దేర్చి పనుల నుత్సాహ మెనఁగ
వర్తింపఁ జేసిన శ వారణపురి పూర్వభంగి సంపత్పరిభరిత మయ్యె
నట ధర్మజుండు ముందటఁ జనఁ గ్రమమున, ననుగమించిరి పవనాత్మజుండు
తే. నర్జునుండు నకులుండును దశదవరజుండు, ద్రౌపదియు నిట్లుననుచుండఁగఁదగిలివారి
వెనుక విడువక శునకంబుఁజనియె నవ్వీ,ధమునవారు మహాపథగమనమునకు.

వ. పూని యుపవాసవ్రతపరు లై భాగీరథిహింతకుం జని యంతనుండియుఁ బ్రాజ్ఞుఖి
వర్తనంబు గైకొని యోగబలంబున నరిగి గిరిసరిదరణ్యంబు లనేకంబులు గడచి
పూర్వసముద్రంబుతీరంబు సేరి రట్టియెడ.

26

క. దిక్కులు మేఘుపథంబును, బిక్కటిలఁగ నవయవములు శ భీషణములుగా
నొక్కయెడ నగ్నిదేవుం, డక్కారవవంశవరులయ గ్రతలమునన్.

27

—అగ్నిదేవుఁ డర్జునుచేరిగాండివంబు సముద్రంబున వైపించుట. —

సీ. నిలిచి బీభత్సండు శ నిర్భరస్నేహంబు,కతమున విడువక శ గాండివంబు
గొనివచ్చు చున్న నాశతనితోడ నవ్వాయు,సఖుఁ డోధనంజయ శ శౌరిచక్ర
మెన్నఁడే దివమున శ కేఁగ నీ వేల గాం,డివంబు విడువపు శ దేవకార్య
మునకుఁగా వరుణదేవునిచేత నేను దెచ్చినయది యీధనుశ్శ్రేష్ఠ మమ్ము

తే. హనుభావుని కొప్పింపు శ మనిన లెస్స, యట్లు సేయుదుఁగా కని శ యక్కిరీటి
య గ్రజానుజలకుఁ జెప్పియాదరమున,నాతఁ డచ్చాప మంబుధిరయందుఁబెట్టె.

వ. తదనంతరంబ కృశానుం డంతర్ధానంబుసేసె నయ్యోగపరాయణులు పదంపడి.

29

ఆ. దక్షిణాభిముఖతఁ శ దలకొని యిలకుఁ బ్ర,దక్షిణంబు గాఁగ శ దమమనములు
దద్ద ముదము నొంద శ నడ్దెన వార్ధియు,పాంతమునకు నేఁగి శ రథిపముఖ్య.

30

వ. అచ్చటనుండి,

31

క. పడమరమొగ మై పశ్చిమ,జడనిధితీరంబు సేరఁ శ జని యుత్తర మె
క్కుడునియతి నడచి వారిధిఁ, బొడ వడఁగినయాదవేంద్రురపురి సేరువగన్.

32

చ. అట నని యశ్రమంబున హిరమాచలమున్ సమత్రిక్రమించి వా
రటపులు భూములున్ నదులు శ నద్రులునుం గడుఁ బెక్కు లంచితో
త్కటదృఢయోగసేవనీరతాంతనిరాకులవ ర్తనంబు నొం
దుట గతభేదు లై కడచి శ తూలక మేరుసమీపభూమికిన్.

33

—ద్రౌపది మొదలగువారు గతప్రాణు లై పడుట. —

సీ. చనునప్పు డయ్యేడ్వూరును సతిస్థిరయోగ,సాధనపరు లయి శ సత్వరముగఁ
బోవంగఁ బాంచాలభూపపుత్రిక యోగ, మెడలిన మేదినిఁ శ బడియె నధిప
పడిన సమీరణుకొడుకు గనుంగొని, యన్నతోఁ జెప్పి యిరయ్యతివవలనఁ

గాన మెన్నడు ధర్మతహని యిట్లగుటకు, సరయంగఁ గత మేమి ర యని విషణ్ణుఁ
తే. డగుచు నడిగిన నాతఁ డిరమ్మగువ యింద్ర, తనయుడెనఁ బక్షపాతిని ర దానఁజేసి
సుకృతములు ఫలియింపమిరజూవె దీని, కిట్టిదురవస్థ వాటిల్లె ర నీడ్యచరిత. 34
క. అని పలికి సమాధానము, దనబుద్ధిం దిరము సేసి ర ధైర్యస్థైర్యం

బున వికృతి లేనిగతి నా, వనితశవము విడిచి కౌరవవిభుం డేఁగెన్. 35

సీ. భూవర యమ్యైయి ర బోవంగ సహదేవుఁ, డపగత ప్రాణుఁడై ర యవనిఁ బడినఁ
గని వాయుజుఁడు ధర్మతనయున కెఱిగించి, యితఁ డనహంకారుఁ ర డెపుడు సెకు
నతిభక్తి శుశ్రూష ర యాచరించుచు నుండు, మాలోన నెల్ల సరస్వార్థ వర్తి
యితనికి నేలొకో ర యిద్దెస వాటిల్లె, ననిన నమ్మనుజేంద్రుఁ ర డతనితోడ

తే. వీఁడు దనకంటఁబ్రాజ్ఞుండు ర లేఁడు జగతి, నెందు నని సంతతమ్ముఁ దా ర నెడ్డఁ దలఁచు
దాన నిట్లయ్యె నం చు పేరొనిరూఢ, బుద్ధి నరుగుచునుండె సరస్వరుషవరుఁడు. 36
క. అనిలజుఁడు నరుఁడు నకులుఁడు, శునకంబును దోస నరుగ ర సుస్థిరమతి యై

మనుజేంద్రవర్య యట్ల, జ్ఞపతి సన నకులుతనువు ర జగతిం బడియెన్. 37

క. విను ద్రుపదనందనయుఁ దన, యనుజన్ముఁడు నంతనంత ర నవనిఁ బడుటఁ దా
గని ధృతి దూలినయట్లు వ, డిననకులునిఁ జూచి యడలు ర డెందముతోడన్. 38

సీ. అనిలసూనుఁడు ధర్మతనయున కెఱిగించి, యవ్వభుతో సుందరకృతియును
శౌర్యంబు ధైర్యంబు ర సౌజన్యమును గురు, సంఘమునన కాదు ర జగతి నెందు
నితనికిఁ బోలె సరహీనత మెఱయునే, యెవ్వరి కైనను ర నిట్టిపుణ్యుఁ
గుత్సితదశ యెట్లొకో పొందె నక్కట, యనవుడు నక్కారవాగ్రగణ్యుఁ

తే. డతని కి ట్లను నీతండు ర నాత్మసదృశుఁ, డఖిలజగముల లేఁడు రూపాతిశయము
దనక కలదని యెపుడుఁ జిర త్తమునఁ దలఁచు, నయ్యహంకృతి నిట్టికీరడయ్యెఁజువ్వె.

క. అని ధృతిసారం బూఁది య, తనితనువు నుపేక్షఁ గూర్చి ర ధర్మతనూజం
డసఘచనుచుండెదక్కటి, యనుజులుఁగుర్కురముఁదోనరయరుగుచునుండన్. 40

సీ. ద్రాపదిపాటును ర దనయనుజన్ముల, పడుటయుఁ గనుఁగొని ర పార్థుఁ డాత్మ
యలమట మునిగిన ర నిల విగతాసుఁడై, పడినఁ గుందుచుఁ జూచి ర బకవిరోధి
యన్నకుఁ జూపి యీరయమలచరిత్రుని, యం దెన్నఁడును ససరత్వంబుఁ గాన
మిటు వడుటకుఁ గత ర మేమి నావుడు నీతఁ, డక్కారవుల నెల్ల ర నొక్కనాఁడ

తే. యాహవంబునఁ దెగటార్తు ర ననియె నట్లు
సేయఁ డయ్యెఁ బ ల్కొక్కటి ర సేత యొకటి
యగుట సాల దోషము విను ర మదియుఁ గాక
యెల్లకోదండధరుల గరర్పించు చుండు.

ఉ. దానను దాన ని ట్లగుట ర దప్పనె యుంచుఁ దదీయ మైనయ.

మూనితదేహమున్ విడిచి శ్రీ మానవనాథుఁడు దాల్చిఁజేసి బ
ద్ధానిరతాత్ముఁడై యరిగె శ్రీ నత్తటి వాయుజుఁ డా ర్తి నెంతయున్
దీనతఁ బొంది ధైర్యలత శ్రీ ద్రెవ్వి నేలకు వ్రాలె భూవరా. 42

క. అప్పుడు దగ ని ట్లను నతఁ, డప్పొరవవరున కోధశ్రరాధిప కనుఁగొ
మ్మిన్నా పేమిట వచ్చెం, జెప్ప మెఱుఁగుదేనిఁ గరుణ శ్రీ సిగు రొత్తంగన్. 43

చ. అన విని యాతఁ డి ట్లనియె శ్రీ నాతనితో భవదీయ మైనభో
జన మతిమాత్ర ముద్ధతిఁ బ్రచండుఁడ వై భుజశక్తి నెవ్వరిం
గొనక కడంగి రజ్జుపలుకుల్ గడుఁ బెక్కులు వల్కు దెట్లు నీ
వనుపమశౌర్య యిప్పుడుట శ్రీ కత్తెఱుఁగుల్ గత మెల్లఁ జెప్పితిన్. 44

క. అని పలికి నిరీక్షింపక, చనుచుండె నతండు ధైర్యసారోదారుం
డును నిశ్చయమహితుఁడు నయి, వెనుక శునక మధికభక్తి విడువక చనఁగన్. 45

తే. ఆనమంచితసారమేయంబు పొందు, ధరణినాయకున గ్రీ మశతనయుపిఱుఁడ
నధికభక్తియు క్తంబుగ నరుగుచునికి, పలుమఱునునీకుఁ జెప్పితిఁదలఁచియుండు. 46

వ. అని పలికి వై శంపాయనుండు జనమేజయున కి ట్లను నట్లు నిష్ఠాగరిష్ఠుం డయి
యుధిపిరుం డరుగు చుండ. 47

— ఇంద్రుఁడు రథంబు గొని ధర్మరాజు నెదురుకొనుట. —

సీ. దివ్యదేహోద్గతదీప్తిసంతానంబు, దిశలు పదింటను శ్రీ దీటుకొనఁగ
రథసమాగమనసంరావంబు మేరుగ, హ్వరములఁ బ్రతిరవోత్కరము నీన
నచ్చటిసిద్ధసాధ్యమునీంద్రగణముల, నానావిధస్తోత్ర శ్రాద మెనఁగఁ
దత్ప్రదేశంబుబోధసీతకల్పవృక్షంబులు పుష్పవర్షములు గురియ

తే. నింద్రుఁ డేతెంచి యాదర శ్రీ మెనక మెనఁగ, నక్కురుషీతిపాలున శ్రీ కగ్రభాగ
వర్తి యగుటయు నతఁ డభిరవందనంబు, సేసె నవినయభక్తివిశేష మొప్ప. 48

వ. అట్లు ప్రణతుం డయిన నభినందించి యప్పురందరుం డతని దివ్యస్యందనం బెక్కు
మని పలికిన నతండు శోకసంతప్తుం డగుచు నతని కి ట్లనియె. 49

శా. తోడంబుట్టువు లందఱుం బడినయోధునిగింబు చిత్తంబు సం
పీడం బెట్టెడు సౌకుమార్యవతి డరప్పిం గూలఁ బొంచాలి వా
ర్దోడై వచ్చిరి వారు లేక యిట మీతో రాను వా రెల్ల నా
తోడం గూడఁగ వచ్చునట్లుగఁ గృపారధుర్యాత్మ కావింపవే. 50

చ. అన విని యింద్రుఁ డి ట్లనియె శ్రీ నక్కురుభర్తకు శోక మేల నీ
యనుజులు ద్రావదీసహితు శ్రీ లై తనువుల్ దిగఁద్రావి చన్న వా
రసకు యమ ర్త్యలోకమున శ్రీ కక్కడఁ గాంచెడుగాక వారలం
దనువు పొఱంగఁగా నలడు శ్రీ ధర్మముయాత్మక నిపు రాషనా. 51

— ధర్మరాజసురరాజులకుఁ గుర్కురవిషయము గా జరిగినవివాదము. —

సీ. అనుటయు ధర్మజుం డమరేంద్రుతో నన్ను, సత్యంతదృఢభక్తి నాశ్రయించి
పుర మేను నెడలునరప్పడు మొదలగాఁ దోన, చనుదెంచె నీభవ్యసారమేయ
మిది యట రావలదే నామనంబు నిష్ఠురవృత్తి కోర్వ దశస్తోకపుణ్య
నిరతాత్మ నావుడు ర దరహాస మొప్ప న, బృలవైరి యిట్లంట ర పాడియే య
తే. మర్త్యభావము గుక్కకేమాడ్కిఁగలుగు, ననఘనీచింతతెఱఁ గళరక్యంబుదీని
విడిచి చను శీల నిష్ఠురవృత్తి యయ్యె, నిచటఁ దడయంగ నేటికి నెక్కురథము.

వ. అనిన నమ్మనుజేగ్రుం డింద్రునితోడ సవార్యంబును దుష్కరంబును సగుకా
గ్యం బేనియు నాన్యుండును బ్రభుండును నైననీయట్టిసత్పురుషుండు సంక్రితుల
కై సంఘటిగిట వలదె భక్తపరిత్యాగంబు నేసి పడయునని నాకు నెంత యిం ప
య్యెడు సనుటయు నయ్యనిమిషనాథుండు. 53

చ. అలుక హరించు ధర్మముల ర నట్లగుటం గురువంశవర్య నీ
వలుగక విన్న కుక్కలకు ర నావసధంబు ప్రివిష్టపంబునం
గలుగునె నీకు నిష్ఠురత ర గల్గదు దీనిఁ బరిత్యజించినం
జలము కొనంగ నేల శుభరసంగమనం బెడసేత కృత్యమే. 54

సీ. అనవుడు ధర్మసంధనఁ డమ్మహాత్ముతో, విను భక్తియుక్తునిరవిడుపు బ్రహ్మ
హత్యఁ బోలెడిపాప ర మని చెప్పుదురు పెద్ద, లట్లు గావున దీని ర సఖిధర్మ
సారజ్ఞ విడుచుట ర సనదు దివ్యసుఖంబు, నకుఁ గాఁగఁ బాపంబునకుఁ జొరంగఁ
జాల నావుడును వాసవుండు వ్రతస్థుండు, గుక్క సంటిన వానికొరచేయు
తే. సుకృతమునకు నాశం బగు ర సువ్రతాత్మ, యంతయొప్పునినిర్బంధ ర మేల చెపుమ
విడుపు మీశునకము దీనిరవిడువఁబడుట, నాకలాక సౌఖ్యంబు నొనర్చు నీకు. 55

చ. జనులు నుతింపఁగా సుకృతసంపదఁజేసి యమర్త్యభావముం
గనియును జెంద కిట్లునికి ర కార్యమె ద్రాపది భీమసేను న
ర్జునుఁ గవలం ద్యజించుటకు ర సువ్రత చాలితి చాలవయ్యె దీ
శునకము విడ్వ నితైఱఁగు ర సూరినుతం డగునీకు నర్హమే. 56

సీ. అన విని ధర్మజుం ర డఖిలలోకములకుఁ, బభివి ధర్మమునకుఁ ర బ్రభువ విట్టి
నీకంటె నెఱుఁగుదురనే సదసత్ప్రకారము లట్లుఁ గాక వాదము మహాత్ము
లయినవారలతోడ ర నగునె చేయంగ నై, నను విన్నవింపఁ దగిన తెఱంగు
విన్నవించుట దోషరవిధము గా దనియెడు, బుద్ధిఁ జేసెద నేను ర బూని విన్న
తే. పంబు భీమముఖ్యులును ద్రాపదియుఁ జచ్చి, లేను వారల విడువక ర యెడ్చుచున్న
వత్తురే తోడ వచ్చి చావనిశునకము, విడువకుండుట తప్పగా ర నుడువఁ దగునె.

చ. అనఘచరిత్ర విన్న శరణాగతుఁ జేకొన కున్ని శుద్ధిమ

1. క. రావలవచె నామనంబు. 2. గ. ననఘచిత్త యితైఱఁ గళరక్యంబు.

త్త్రునియెడఁ జేయుద్రోహము వరదూటి వధించుట విప్రునర్థముం
గొనుట యనంగఁ గల్గునివి ర గూడి సమం బగు నాకుఁ జూడ భ
క్తు ననపరాధునిక విడుచురదోషముతో నిది యోర్వ వచ్చునే.

58

ఉ. కావున నాకలోకపుసుఖం బటు లుండఁగనిమ్ము దేవ సీ
భావము నిల్పు నాదెసఁ గృరపాభరితంబుగ సార మేయసం
భావనసేత దోసముగఁ ర బట్టమి నాకు వరంబు సీవు వా
మ్మావసభూమి నుండెద సరమిద్దతపంబున నిన్న కొల్చుచున్.

59

వ. అని పుయిలోడక పలికెఁ జారవో త్తమా యాకర్ణింపుము.

60

—సారమేయరూపంబున వచ్చినచర్తుండు ధర్మరాజునకుఁ బ్రత్యక్షం బగుట. —

సీ. అ ట్లతిదృఢనిశ్చయంబుగఁ బలికిన, తనపుత్రుఁ గనుఁగొని ర ధర్ముఁ డధిక
సంప్ర మోదముఁ బొంది ర సారమేయాకృతిఁ, శాసి తా నాత్మహరపంబుఁ దాల్చి
పరమసంభ్రమకృతఁ ప్రణతియు నానంద, భరితుండు సగునాస్థుఁ పాలుతోడ
సీపుణ్యవృత్తంబు ర నిర్మలమేధయు, నఖిలభూతంబులయందుఁ గలుగు

తే. దయయు నాదుచిత్తముఁ బ్రమరదమునఁ దేల్చె

వత్స భూలోకమున నిట్టిరవారుఁ గలరె
తోల్లియును ద్వైతవనమున ర దోషదూర
మయిననీమనమున తెఱుం ర గరసి నాఁడ.

61

క. విను నీరు రోసి నీదగు, ననుజులు మృతు లయిన ¹వచ్చి ర యందఱులో నొ
క్కనిఁ గోరుము బ్రదికించెద, నని పలికితి నేను నిర్మలాత్మక నీతోన్.

62

ఉ. దానికి సీవు చిత్తమునఁ ర దల్లుల నిద్దఱునుం దలంచి నూ
లోన నొకండఁ గల్గితి నరలుప్త వారలయందుఁ గల్గి యో
కానుమతంబు గాదె నకురలార్థిత ధర్మపు నాకు నన్వతిక
వీనుల కింపుగా నకులు ర వేడితి తద్విధ మెందుఁ గల్గునే.

63

క. భీముని నర్జును విడిచియు, నీమది నకులు బ్రదికింప ర నిగుడుట పుత్రా
నామనమునఁ బాయదు ని, న్నే మన వచ్చు నఖిలంబు ర నింద్రుం డెఱుఁగున్.

64

క. విను భక్తియుక్త మిది యని, శునకముఁ జేపట్టి సీవు ర సురపతి కొనివ
చ్చినయరద మెక్క నొల్లవ, యనఘా సరి నీకు దివమురనందును గలరే.

65

ఉ. ఇంతటిపెంపు గల్గుట మరహేంద్రుండు నీదెసఁ గాంచె సీవు ని
శ్చింతత మేనితోఁ జనుము ర సిద్ధపథంబునఁ బుణ్యలోకముల్
వంతలు గాక యుండఁ బృథివీవర నీకు నుదారసౌఖ్య మ
త్యంతము నవ్యయంబు నగు ర నందలిమాన్యులు సంస్తుతింపఁగన్.

66

సీ. అనియె నప్పుడు పరమాహ్లాదమునఁ జను, దెంచి గంధర్వులు ర దేవమునులు

మరుదశ్వివసువులు శ మహితాదరంబున, ధర్మండు నింద్రుండు శ దారు నమ్మ
హత్తుని నెత్తి రథాచూఘం గాఁ జేసి, తమవిమానములు పారర్వముల సడపి
కొని చన నిఖిలదిగ్గులఁ దనతేజంబు, వెలుగంగ సిద్ధులు శ వినుతి సేయ

తే. పైవతావాసమునకు నారధర్మజుండు, సనియె నయ్యవసరమున శ సర్వలోక
నమ్మతుండు బోధఘనుండు ప్రశసన్నఫణితి, సారతోదారుఁడును నగునారదుండు.
ప. ఎల్లవారును విన సంపూర్ణస్వరంబున ని ట్లనియె. 68

ఉ. దానములం దపంబులను శ దద్దయుఁ బే ర్కలయట్టివారలక
మాసవనాధులక వినమె శ మాసెఁ దదీయయశంబు లెల్ల నీ
మానితకీర్తికీర్తులు సశమ స్తజగంబులయందుఁ బర్వట
స్తేనులతోడ వా రిటులు శ నేర్చిరె రా నమరత్వసిద్ధికిన్. 69

చ. అస విని ధర్మరాజనుతుఁ శ డాతని కి ట్లను నాదుతమ్ములం
గనుఁగొనునంతకున్ సుఖముగఁ గొననయ్యెద నితైఱంగు నా
కు నకట చూపరే పవనశ్రకొడ్కును నింద్రసుతుండు మాద్రినం
దనులును నున్నచోటు సుఖదం బయినక సుఖహీనమేనియున్. 70

ప. వారలను మదీయపక్ష ప్రాప్తు లయినభూపతులను జూచువేడ్క యెల్లలోకంబుల
మీఁదను గలుగువేడుకకంటెను మిగిలి యున్నయది యనుటయు నమ రేంద్రుండు
దనమనంబున నితనితోడ సముచితసంభాషణంబులు సేసెద నివ్వధంబు కటుకవచ
సత్వంబు గా దని యూహించి యి ట్లనియె. 71

చ. తినువు దొఱంగ కిట్లు సుకృతంబులపెంపున వచ్చి తిప్పదం
బునకు మహాత్మ యిచ్చటను శ బోవదు సీమదిఁ బాసి మ ర్త్యతం
బనుపడియున్న నెయ్యము సశభాసదులక శుభదృష్టి జూడుమా
మునులను సిద్ధులం దగునె శ ముందటిచందము నొంది యుండఁగన్. 72

చ. ఒరులకు నందరానిపద శ మూర్జితపుణ్యనిరూఢిఁ బొందఁగా
దొరకొని యున్ని నీవికృతరదూరమనస్కతఁ గాదె సీసహా
దరులు భవన్తహాన్వితపదస్థితి కర్తు లె తొంటి నెయ్యముం
బొరయునె దేవతాత్మకుల శ బుద్ధి నెఱుంగుము నీవిశేషమున్. 73

క. అని యి ట్లాడినసర్వభు,వనపతియు బుధుండు నై నశవాసపుతోఁ దా
సనియెం దగ వెండియు ధ,ర్మనందనుఁడు భరతవంశశ్రమహిమాధాయీ. 74

ఉ. మీ రిటు లేమి సెప్పిన సశమేయభజాబలభగ్నదైత్య యే
గారవ మొప్పు దమ్ములను శ గాంతను బుత్తుల మిత్త్రకోటిఁ గ
న్నారఁగఁ జూడ కుండుటకు శ సక్కట యోర్తునె యెల్లభోగముల్
వారలఁ జూచి క్రమ్మఱంగ శ వచ్చి సుఖస్థితిమై భుజంచెదన్. 75

త్త్రునియెడఁ జేయుద్రోహము వశభూటి వధించుట విప్రునర్థముం
గొనుట యనంగఁ గల్గునివి శ గూడి సమం బగు నాకుఁ జూడ భ
క్తు ననపరాధునిక విడుచురదోషముతో నిది యోర్వ వచ్చునే.

58

ఉ. కావున నాకలోకపుసుఖం బటు లుండఁగనిమ్ము దేవ సీ
భావము నిల్పు నాదెసఁ గృపాభరితంబుగ సార మేయనం
భావనసేత దోషముగఁ శ బట్టమి నాకు వరంబు నీవు వా
మ్నివనభూమి నుండెద సరమిద్ధతపంబున నిన్న కొల్పుచున్.
వ. అని పుయిలోడక పలికె జౌరవో త్తమా యాకర్ణింపుము.

59

60

— సారమేయరూపంబున వచ్చిన ధర్మండు ధర్మరాజునకుఁ బ్రత్యక్షం బగుట. —

సీ. అ ట్లతిదృఢనిశ్చయంబుగఁ బలికిన, తనపుత్రుఁ గనుఁగొని శ ధర్మ డధిక
సంప్రమోదముఁ బొంది శ సారమేయాకృతి, బాసి తా నాత్మహాపంబుఁ దాల్చి
పరమసంభ్రమకృత ప్రణతియు నానంద, భరితుండు సగునాస్పృహలుతోడ
నీపుణ్యవృత్తంబు శ నిర్మలమేధయు, నఖిలభూతంబులయందుఁ గలుగు

తే. దయయు నాదుచిత్తముఁ బ్రమోదమునఁ దేల్పె
వత్స భూలోకమున నిట్టిరవారుఁ గలరె
తొల్లియును ద్వైతవనమున శ దోషదూర
మయినసీమనమున తెఱం శ గరసినాడ.

61

క. విను సీరు రోసి నీదగు, ననుజులు మృతు లయిన ¹వచ్చి శ యందఁజూచి నొ
క్కనిఁ గోరుము బ్రదికించెద, నని పలికితి నేను నిర్మలాత్మక సీతోన్.

62

ఉ. దానికి నీవు చిత్తమునఁ శ దల్లుల నిద్దఱునుం దలంచి మా
లోన నొకండఁ గల్గితి నశలుప్తత వారలయందుఁ గల్గి లో
కానుమతంబు గాదె నకులార్థిత ధర్మపు నాకు నశ్శతీ
వీనుల కెంపుగా నకులు శ వేడితి తద్విధ మెందుఁ గల్గునే.

63

క. భీమని నర్జును విడిచియు, సీమది నకులు బ్రదికింప శ నిగుడుట పుత్రా
నామనమునఁ బాయదు ని, న్నే మన వచ్చు నఖిలంబు శ నిండ్రుం డెఱుంగున్.

64

క. విను భక్తియుక్త మిది యని, శునకముఁ జేపట్టి నీవు శ సురపతి కొనివ
చ్చినయరద మెక్క నొల్లవ, యనఘా సరి సీకు దివమునందును గలరే.

65

ఉ. ఇంతటిపెంపు గల్గుట మరహేంద్రుఁడు సీదెసఁ గాంచె నీవు ని
శ్చింతత మేనితోఁ జనుము శ సిద్ధపథంబునఁ బుణ్యలోకముల్
వింతలు గాక యుండఁ బృథివీవర సీకు నుదార సౌఖ్య మ
త్యంతము నవ్యయంబు నగు శ నందలిమాన్యులు సంస్తుతింపఁగన్.

66

సీ. అనియె నప్పుడు పరమాహ్లాదమునఁ జను, దెంచి గంధర్వులు శ దేవమునులు

మరుదశ్వీవసువులు శ్రమహితాదరంబున, ధర్మండు నింద్రుండు శ్రదారు సమ్మ
హాత్ముని నెత్తి రథానూఘుఁగాఁ జేసి, తమవిమానములు పారర్పముల నడపి
కొని చన నిఖిలదిశక్కులఁ దనతేజంబు, వెలుగంగ సిద్ధులు శ్రవినుతి సేయ
తే. టైవతావాసమునకు నాశధర్మజుండు, సనియె నయ్యవసరమున శ్రసర్వలోక
సమ్మతుఁడు బోధఘనుఁడు ప్రశస్నఘణితి, సారతోదారుఁడును నగునారదుండు.
వ. ఎల్లవారును విన సంపూర్ణస్వరంబున నిట్లనియె. 68

ఉ. దానములం దపంబులను శ్రదద్దయుఁ బేర్కలయట్టివారలక
మాసవనాధులక వినమె శ్రమాసెఁ దదీయయశంబు తెల్ల నీ
మానితకీర్తికిర్తులు సశమస్తజగంబులయందుఁ బర్వట
స్త్రేనులతోడ వా రిటులు శ్రనేర్చిరె రా నమరత్వసిద్ధికిన్. 69

చ. అస విని ధర్మరాజసుతుఁ శ్రజాతని కిట్లను నాదుతమ్ములం
గనుఁగొనునంతకుఁ సుఖముగఁ గొననయ్యెద నిత్రైఱింగు నా
కు నకట చూపరే పవనుశొడ్కును నింద్రసుతుండు మాద్రినం
దనులును నున్నచోటు సుఖరదం బయినక సుఖహీనమేనియున్. 70

వ. వారలను మదీయపక్షప్రాప్తులయినభూపతులను జూచువేడ్కు యెల్లలోకంబుల
మీఁదను గలుగువేడుకకంటెను మిగిలి యున్నయది యనుటయు నమరేంద్రుండు
దనమనంబున నితనితోడ నముచితసంభాషణంబులు సేసెద నివ్విధంబు కటుకవచ
సత్వంబు గా దని యూహించి యిట్లనియె. 71

చ. తినువు దొఱంగ కిల్లు సుకృతంబులపెంపున వచ్చి తిప్పదం
బునకు మహాత్మ యిచ్చుటను శ్రబోవదు నీమదిఁ బాసి మర్త్యతం
బనుపడియున్న నెయ్యము సశభాసదులక శుభదృష్టిఁ జూడుమా
మునులను సిద్ధులం దగునె శ్రముండఱిచందము నొంది యుండఁగన్. 72

చ. ఒరులకు నందరానిపద శ్రమూర్జితపుణ్యనిరూఢిఁ బొందఁగా
దొరకొని యున్ని నీవికృతరదూరమనస్కతఁ గాదె నీసహా
దరులు భవన్యహాన్మతపరదస్థితి కర్హులె తొంటి నెయ్యముం
బొరయునె దేవతాత్మకుల శ్రబుద్ధి నెఱుంగుము నీవిశేషమున్. 73

క. అని యిట్లాడినసర్వభువనపతియు బుధుండు నైసరవాసపుతోఁ దా
ననియెం దగ వెండియు ధర్మనందనుండు భరతవంశరమహిమాధాయీ. 74

ఉ. మీ రిటు లేమి సెప్పిన నశమేయభుజాబలభగ్నదైత్యయే
గారవ మొప్పు దమ్ములను శ్రగాంతను బుత్తుల మిత్రకోటిఁ గ
న్నారఁగఁ జూడ కుండుటకు శ్రసక్కట యోర్తునె యెల్లభోగముల్
వారలఁ జూచి క్రమ్ముఁగ శ్రవచ్చి సుఖస్థితిమై భుజుంచెదన్. 75

వ. నా క తైఱుగను పరిమానందకరం బనియె సనియిట్లు మునింద్ర మూసనీయం బయిస
పాండవేయమహా ప్రస్థాన ప్రకారంబు జనమేజయునకు నై శంపాయనుండు సప్త
టయు. 76

శా. పారాశర్యవచనపయోనిధిసుధాశభంగీ దయూనంగి ను
ర్వారాశేషవిపద్విదారణవిహారా చిస్తయూకారి వి
స్తారోదారగుణ త్రయస్ఫుటవిశేషా నిర్గుణాశ్లేష మా
గౌరీతోష్ఠిజ్వలత త్వభాస్వర ¹నిజాగారాత్మక త్రీశ్వరా. 77

క. ప్రణవైకభావ్య సురర,క్షణకేళీస్తవ్య జన్యశనకలద్రవ్యా
²గణనాతీతా పోష్య. ప్రణత వ్రాతా నిరీహాభ క్తప్రీతా. 78

మాలిని. అమృతవికరణ క్రీడాభిరామా త్రిభామా
దమితనకలదైత్యోత్సాహ విజ్ఞానదేహ
సుమహాదుపనిపత్ప్రీతస్తుత్యభిశ్రావ్య సేవ్యా
³శమనరమణశీలా శ సగభృతానందలీలా. 79

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కోమ్మనామాత్యసృత్రి ఋధారాధిపతిరాజ
తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బైన శ్రీమహాభారతంబునందు మహా ప్రస్థానికప
ర్వంబు సర్వంబు నేకాశ్వాసము. 80

1. క. నిజాకారాత్మక త్రీశ్వరా-జ. నిజాగారాత్మక త్రీశ్వరా. 2. క. గణనాతీత ప్రేష్య ప్రణత
త్రాతా. 3. క. శమనదశనశీలా.

హరిహరనాథాయ నమః.

శ్రీ మ దాంధ్ర మ హా భా ర త ము

స్వర్గారోహణపర్వము, ఏకాశ్వాసము.

వర్ధనాయురభివృ

ద్ధావహచరణతపత్ర శ్రయమనియమాది

ప్రావీణ్యపూర్ణమిత్రి మ

హావిద్యోన్మేషగాత్ర శ హరిహరనాథా.

1

జ. దేవా జనమేజయుండు వైశంపాయనుతోడ మత్స్యార్వవితామహు లగుపాండవులును ధార్మరాష్ట్రులును స్వర్గం బారోహించి యెట్టెట్టి నెలవుల నిలిచి రెట్లు వర్తించిరి చెప్పవే తదాకర్ణనకౌతుకంబు మదీయచిత్తంబున ¹నుత్తరంగం బగుచున్నయది నీవు సర్వవిదుండ వేను భవదీయసదయవాక్యసంభావనకు నర్హుండ నని ప్రార్థించినం బ్రచురదివ్యజ్ఞానమానసియుండును బరమకృపావిధేయుండను నై నసాత్యవతేయునిసారకరుణావిశేషంబున సంపోషితం బైనబోధంబున సాధుజన్మస్తవ్యం డైనయాభవ్యమునివరుం డక్కురువంశవరున కిట్లనియె నట్లు బంధుదర్శనంబు గోరి పలికినపాండవాగ్రజుతలంపున కనుకూలుం డై యాఖండలుండు.

2

సీ. తగువాని రావించి శ ధర్మనందనునకుఁ, దమవారిఁ జూడఁ జిత్రమునఁ గోర్కిదనికినయది నీ విశతని నట గొనిపోయి, యఖిలబంధులఁ జూపు శ్రమనుడు సతఁడు గారవం బెసఁగంగ శ నారాజసత్తముఁ, దోడ్కొని పోవఁ గుశతూహలమునఁ దోడన నారదారదులు గొందఁ జరిగి ర, ట్లెఁగెడుచోటఁ గర్రెట్టెదురఁ దోచె

తే. నున్నతాసనాసీనుఁ డభ్యుదితసరసి, జాప్తసంకాశుఁ డమృతాశరనాంగనాదివృత్తుండు వీరలక్ష్మీవిరాశజితుఁడుసతత, యుక్తసుఖసాధనుండు దుర్యోధనుండు. 3

ప. ఇట్లాప్తి యున్నయతనింగనిధర్మనందనుండు దేవమునివరుల మొగంబులాలోకించి.

1. గ. నుత్తలం బగు.

వ. నా క త్తైఱంగు పరమానందకరం బనియె సనియిట్లు ముసింద్ర మూసనీయం బయిన
సాండ వేయమహా ప్రస్థాన ప్రకారంబు జనమేడియునకు వై శంపాయనుండు సెప్ప
టయు. 76

శా. పారాశర్యవచనపయోనిధిసుధాభంగీ దమూసంగి నా
ర్వారాశేషవిపద్విదారణవిహారం చిన్మయాకారి వి
స్తారోదారగుణ త్రయస్ఫుటవిశేషా నిర్గుణాశ్లేష మా
శారితోష్ణజ్వలత త్వభాస్వర ¹నిజాగారాత్మక త్రీశ్వరా. 77

క. ప్రణవైకభావ్య సురర,క్షణకేళీ స్తవ్య జన్యరసకలద్రవ్యా
²గణనాతీతా పోష్య. ప్రణత వ్రాతా నిరీహాభ క్తిప్రీతి. 78

మాలిని. అమృతవికరణ క్రీడాభిరామా త్రిధామా
దమితనకలదైత్యోరత్సాహ విజ్ఞానదేహి
సుమహాదుపనిషత్ప్రస్తుతిభిశ్చావ్య సేవ్యా
³శమనరమణీలా ర సగభృతానందలీలా. 79

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కోమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజ
తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బైన శ్రీమహాభారతంబునందు మహా ప్రస్థానికప
ర్వంబు సర్వంబు నేకాశ్వాసము. 80

1. క. నిజాకారాత్మక త్రిశ్వరా-ఁ. నిజాగారాత్మక త్రిశ్వరా. 2. క. గణనాతీత ప్రేష్య ప్రణత
త్రాతా. 3. క. శమనదవనకీలా.

హరిహరనాథాయ నమః.

శ్రీ మ దాంధ్ర మ హా భా ర త ము

స్వర్ణాచార్యపర్యము, ఏకాశ్వాసము.

వర్ధనాయురభివృ
ద్ధ్యావహచరణశతపత్ర శ్రయమనియమాది
ప్రావీణ్యపూర్ణమిత్రి మ
హావిద్యోన్మేషగాత్ర శ హరిహరనాథా.

1

౪. దేవా జనమేజయుండు వై శంపాయనుతోడ మత్స్యర్వశితామహు లగుపాండ
వులును ధార్తరాష్ట్రులును స్వర్గం బారోహించి యెట్టెట్టి నెలవుల నిలిచి రెట్లు
వర్తించిరి చెప్పవే తదాకర్ణనకౌతుకంబు మదీయచిత్తంబున ¹ను త్తరంగం బగు
చున్నయది నీవు సర్వవిదుండ వేను భవదీయసదయవాక్యసంభావనకు సర్వుండ
నని ప్రార్థించినం బ్రచురదివ్యజ్ఞానమాననీయుండును బరమకృపావిధేయుండును
నై సనాత్యవతేయునిసారకరుణావిశేషంబున సంహాషితం బైనబోధంబున సా
ధుజన్మస్తవ్యం డైనయాభవ్యమునివరుం డక్కురువంశవరున కిట్లనియె నట్లు
బంధుదర్శనంబు గోరి పలికినపాండవాగ్రజుతలంపున కనుకూలుం డై యాఖం
డలుండు.

2

సీ. తగువాని రావించి శ ధర్మనందనునకుఁ, దమవారిఁ జూడఁ జిత్రమునఁ గోర్కి
దనికినయది నీ విశ్రతని నట గొనిపోయి, యఖిలబంధులఁ జూపు శ్రమనుడు నతఁడు
గారవం బెనఁగంగ శ నారాజసత్తముఁ, దోడ్కొని పోవఁ గురతూహలమునఁ
దోడన సారదారదులు గొందఁ అరిగి ర, ఘ్నేఁగెడుచోటఁ గరఘ్నేదురఁ దోఁచె
తే. నున్న తాసనాసీనుఁ డరభ్యుదితసరసి, జాప్తసంకాశుఁ డమృతాశరనాంగనాది
వృత్తుండు వీరలక్ష్మీవిరాజితఁడునతతె, యుక్తసుఖసాధనుండు దుర్యోధనుండు. ౩
వ. ఇట్లాప్తి యున్న యతనింగనిధర్మ నందనుండు దేవమునివరులమొగంబులొకించి.

—ధర్మజుడు దుర్యోధనుం జూచి యనూయాపరుం డైన నారదుం డతనిం దేర్చుట. —

సీ. ఇతఁ డతిలోభోపహతమానసుఁడు దీర్ఘ, దర్శి గాఁ డితనికరతమునఁజేసి
నిఖిల దేశంబులయఖిలవృషాలురు, ద్రుంగిరి దంతితురంగసహిత
ముగ ననవద్యాంగి శ విగతకల్మష ధర్మ, చారిణి సాధ్వీ బాంఠచాలి నార్య
జనములు గనుఁగొన శ సభలోన నవమాన, పెట్టిసతులున యే శ నిట్టివాని
ఆ. తోడఁ గలసి మెలఁగునె మహితాత్మకు, లార యెచట నున్నవారు భీమ
ఫల్గునులునుగవలుఁబాంచాలియును నన్ను, నచటి కనుపవలయుననుచుమరలె.
వ. మరలినఁ జూచి నారదుండు నవ్వుచు నతని కిట్లనియె. 6

సీ. ఓధర్మనందన శ యీధరణీవిభం, డాహవసంపరిత్యక్తతనుఁడు
దేవతాసంభావ్యుఁ శ డై నెలింగెడుఁ బుణ్య, కర్మ లెల్లను గడు శ గారవిఁగె
రితని నితండు మరహీశుల నుజ్జ్వల, శ్రుతి ధర్మంబునఁ శ గాఁచు ప్రాచ
నది పాప మే లగు శ ననఘ పాంచాలి యీ, తనిచేతఁ బడుటయుఁ శ దక్కుఁగలుగు
తే. నెగ్గులును నింక నిచ్చట శ నేల తలఁప
నిచోటు పుణ్యలోకము మది శ నీను రోష
మనుమనోవికృతులు దగునయ్య వాని
విడిచి నమత నొందుము లోకరవినుతచరిత. 7

వ. అని వెండియు.

క. బూదమునఁ గయ్యమున నీ, కేదురితంబులు నితాంతరహృదయక్షేశా
పాదకములు వాటిల్లె న, నాదృతములు సేయు వాని శ సన్నిధి ససఘా. 8

చ. అన విని యమ్మునీంద్రునకు శ సవ్యభుఁ డిట్లనుఁ బాపశాలి న
జననతతాపచారి కులసంక్షయకారణరోషభాగి యి
మ్మనుజవరాధముం డితఁ డరమర్త్యుల కెల్లను మాననీయుఁ డై
మనునటె పుణ్యలోకమున శ మాటలు వేయును నేల సంయమి. 10

తే. అతని నట్లుండనిమ్ము నారయనుజతనుజ, మిత్ర జనములఁ బాంచాలరపుత్రి నా క
వశ్యమును నభివీక్షింపవలయుఁ జూపఁ, బనుపు వారలయున్నెడరభవ్యచరిత. 11

వ. అని మఱియుం గలుగుమునీంద్రులఁ గలయం గనుంగొని. 12

—ధర్మజుడు దేవములను గర్హాదిస్వభవలఁ జూప వేడుకొనుట. —

సీ. సంగ్రామమృతు లై నరనకలబంధులకుఁ ది, లోదకం బే నిచ్చుచుండ వచ్చి
కుంతి కర్ణుండు దనరొడు కని చెప్పి నా, కతనిజన్మముతెఱ ర్కగంతవట్టు
విదితంబుగాఁ జేసె శ నది మొదలుగ నమ్మ, హావీరుఁ దలఁచినయప్పు డెల్ల
నుల్లంబు సంతాప శ మొందుఁ దదీయపా, దలలు లద్దేవివారదగుబుట్ల
ఆ. యని సభక్తికముగ శ సర్పితంబులు సేయఁ, గాన కునిక కేను శ గరము వగతు

- సతఁడు నేము నైనననమరేండ్రుఁడును మమ్ముఁ, జెనయునే త్రిలోకరసేవ్యులార.
- చ. అతని నెఱుంగ కుండి విను ర మద్దునుఁ బంచితి నమ్మహాత్మునిక
మృతుఁడుగఁ జేయఁగా నది శరమింపదు శోకము నావహించుచుక
మతికి నలంత సేయు గుణమాన్యుని నాతనిఁ జూచుకొతుకం
బతిశయ మొందుచున్నయది ర యాయన యెచ్చట నుండుఁ జెప్పరే. 14
- వ. స్రుపదవిరాటయుధామన్యులు శంఖప్రభృతితదీయజ్ఞాతులును రణాగ్నికిం గ్రాణ
హవిస్సులు వేల్చినవారు వారల నాకుం జూడ వలదె ప్రాణసముం డగుజగత్పా
ణనందనుని సంక్రదన తేజోవిరాజితం డగు శ్వేతాశ్వని నశ్వల ననుకరించుచకుల
సహదేవులను సహజసద్గుణశాలిని యగుపాంచాలినిఁ జూడక నిలువంజాలుదునె
వారి కెవ్వరికిని నాకలోకనివాసంబు లేకతక్కెనేని సోదరరహితస్వర్గంబునందు స్వ
ర్గత్వబుద్ధి పుట్టదయ్యెడు వార లెచ్చోట నుండి రచ్చోట యేను బుణ్యలోకంబుగాఁ
దలంచెద నయ్యెడ కనిచి పుచ్చుం డనిమిషవర్యులారా యని పలికిన నచ్చాండ
వాగ్రజుతో నద్దేవమును లి ట్లనిరి. 15
- అ. అట్ల చేయువార ర మమలాత్మ నీదుచి, త్తమున నేది దోచె ర దాని నాచ
రింప వలయు నని నిరలింపేశ్వరుండు వా,టించి మాకు నప్పగించినాఁడు. 16
- సీ. అని దేవదూతునిఁ ర గనుఁగొని యిమ్మహి,తాత్ముని భీమసేనాద్వనాదు
లున్నచోటికి నన్ను ర మన్న నప్పరుషఁ డాదర మెసఁగంగ నాధర్మతనయు
నిందు ర మ్మనుచుఁ దా ర ముందటఁ జన నమ్మహానుభావుఁడు వానిరననుగమించె
నట్లు నసంగఁ గేశాస్థిసాంద్రంబు దు,ర్గంధంబుఁ బరుషతరంబు దంశ
- అ. మశకనిబిడమును దరమగకలితముఁ గ్రిమి,కీటర క్తమాంసరకూటకుణప
ఘోరవిధము శాతరదారుణచంచువా,యసరవాన్వితంబు ర నయ్యెఁ బథము. 17
- వ. అప్పధంబునఁ బాండవాగ్రజుండు సని చని ¹యారం గ్రాఁగిననూనియవోలెం
దెరలు చున్నజలంబులు గలిగి యాయనకంటకదుస్స్వర్గం బగుచుఁ దటంబున నిశి
తాసిపత్త్రవనంబుశోభిల్ల వై తరణి యనుపేరఁ బరఁగినయేఱునుదత్పదేశంబున
ననేక ప్రకారయాతనలనుభవించుపాపకర్మలనుం జూచి దేవదూతునితో మనకుఁ
బోవలయుచో టింక నెంత దవ్య గల దియ్యెడయును దేవతాధీనం బై యుండునే
యని యడిగిన నప్పరుషుం డతనితోడ. 18
- తే. ఈనెలవులు బృందారకారధీన మిదియ, మనకు రావలసినచో టరనిన సతం డ
సహ్యాదుర్గంధఘోరదర్శనత నచోటు,చిత్త మతిదుగ్ధితంబుగఁ జేయుటయును.
- వ. మరలి పోవం జూచిన నయ్యెడఁ గొన్ని యెలుంగులు. 20
- తే. ²భవ్యజనన నీగాత్రమురదివ్యసౌర
భంబు బెరసినగాడ్పు మార్పైఁ గరంబు

—ధర్మజుడు దుర్యోధనుం జూచి యనూయాపరుం డైన నారదుం డతనిం దేర్చుట. —

సీ. ఇతఁ డతిలోభోపహతమాననుడు దీర్ఘ, దర్శి గాఁ డితనికతమమునఁజేసి
నిఖిలదేశంబులయఖిలస్వపాలురుఁ, ద్రుంగిరి దంతితురంగసహిత
ముగ ననవద్యాంగి శ విగతకల్మష ధర్మ, చారిణి సాధ్వీ బాంఛచాలి నార్య
జనములు గనుఁగొన శ సభలోన నవమాస, పెట్టినతులువ యే శ నిట్టివాని
ఆ. తోడఁ గలసి మెలఁగుదునె మహితాత్మకు, లార యెచట నున్నవారు భీమ
ఫల్గునులునుగవలుఁబాంచాలియును నన్ను, నచటి కనుపవలయుననుచుమరలె.
వ. మరలినఁ జూచి నారదుండు నవ్వుచు నతని కి ట్లనియె. 6

సీ. ఓధర్మనందన శ యీధరణీవిభం, డాహవసంపరిత్యక్తతనుఁడు
దేవతాసంభావ్యుఁ శ డై వెలింగెడుఁ బుణ్య, కర్మ లెల్లను గడు శ గారివిఁడు
రితని నితండు మరహిశుల నుజ్జ్వల, శ్మత్రి ధర్మంబునఁ శ గాఁచ త్రుంచ
నది పాప మే లగు శ ననఘ పాంచాలి యీ, తనిచేతఁ బడుటయుఁ శ దక్కఁగలుగు
తే. నెగ్గులును నింక నిచ్చట శ నేల తలఁప
నిచోటు పుణ్యలోకము మది శ నీసు రోష
మనుమనోవికృతులు దగునయ్య వాని
విడిచి నమత నొందుము లోకశనితచరిత. 7

వ. అని వెండియు.

క. బూదమునఁ గయ్యమున నీ, కేదురితంబులు నితాంతరహృదయక్షేశా
పాదకములు వాటిల్లె న, నాదృతములు సేయు వాని శ నన్నిటి ససఘా. 8

చ. అన విని యమ్ముసింద్రునకు శ నవ్విభుఁ డి ట్లనుఁ బాపశాలి న
జ్జనసతతాపచారి కులసంక్షయకారణరోషభాగి యి
మ్మనుజవరాధముం డితఁ డశమర్త్యుల కెల్లను మాననీయుఁ డై
మనునటె పుణ్యలోకమున శ మాటలు వేయును నేల సంయమి. 10

తే. అతని న ట్లుండనిమ్మ నారయనుజతనుజ, మిత్ర జనములఁ బాంచాలపు త్రి నా క
వశ్యమును నభివీక్షింపవలయుఁ జూపఁ, బనుపు వారలయున్నెడభవ్యచరిత. 11

వ. అని మఱియుం గలుగుముసింద్రులఁ గలయం గనుంగొని. 12

—ధర్మజుడు దేవములను గర్హాదిస్వజనులఁ జూప వేడుకొనుట. —

సీ. సంగ్రామమృతు లై నశనకలబంధులకుఁ ది, లోదకం బే నిచ్చురచుండ వచ్చి
కుంతి కర్ణుండు దనరొడు కని చెప్పి నా, కతనిజన్మముతెఱ ర్కగంతవట్టు
విధితంబుగాఁ జేసె శ నది మొదలుగ నమ్మ, హావీరుఁ దలఁచినయప్పు డెల్ల
నుల్లంబు సంతాప శ మొందుఁ దదీయపా, దంబు లద్దేవివారదంబులట్ల
ఆ. యని సభక్తికముగ శ నర్చితంబులు సేయఁ, గాన కునికి కేను శ గరము వగతు

- నతఁడు నేము నై నరసమరేంద్రుఁడును మమ్ముఁ, జెనయునే త్రి లోకరసేవ్యులార.
- చ. అతని నెఱుంగ కుండి విను ర మర్జునుఁ బంచితీ నమ్మహాత్మునిఁ
మృతుఁడుగఁ జేయఁగా నది శరమింపదు శోకము నావహించుచుఁ
మతికి నలంత సేయు గుణమాన్యుని నాతనిఁ జూచుకొతుకం
బతిశయ మొందుచున్నయది ర యాయన యెచ్చట నుండుఁ జెప్పరే. 14
- వ. ద్రుపదవిరాటయుధామన్యులు శంఖప్రభృతితదీయజ్ఞాతులును రణాగ్నికిఁ బ్రాణ
సావిస్సులు వేల్చినవారు వారల నాకుం జూడ వలదె ప్రాణసముం డగుజగత్పా
ణనందనుని సంక్రదన తేజోవిరాజితుం డగుశ్వేతాశ్వని నశ్వల ననుకరించునకుల
సహదేవులను సహజసద్గుణశాలిని యగుపాంచాలినిఁ జూడక నిలువంజాలుదు నె
వారి కెవ్వరికిని నాకలోకనివాసంబు లేకతక్కే నేని సోదరరహితస్వర్గంబునందు స్వ
ర్గత్వబుద్ధి పుట్టదయ్యెడు వార తెచ్చోట నుండి రచ్చోట యేను బుణ్యలోకంబుగాఁ
దలంచెద నయ్యెడ కనిచి పుచ్చుం డనిమిషవర్యులారా యని పలికిన సప్పాండ
వా గ్రజుతో నద్దేవమును లి ట్లనిరి. 15
- అ. అట్ల చేయువార ర మమలాత్మ నీదుచి, త్తమున నేది దోఁచె ర దాని నాచ
రింప వలయు నని నిరలింపేశ్వరుండు వా,టించి మాకు నప్పరగించినాడు. 16
- సీ. అని దేవదూతునిఁ ర గనుఁగొని యిమ్ముహి, తాత్తుని భీమసేనాద్వనాదు
లున్నచోటికి నన్ను ర మన్న నప్పరుషఁ డాదర మెసఁగంగ నారధర్మతనయు
నిందు ర మ్మునుచుఁ దా ర ముందటఁ జన నమ్మహానుభావుఁడు వానిరననుగమించె
నట్లు ససంగఁ కేరశాస్థిసాంద్రంబు దు,ర్గంధంబుఁ బరుషతరంబు దంశ
- అ. మశకనిబిడమును దశమశకలితముఁ గ్రిమి, కీటర క్తమాంసరకూటకుణప
ఘోరవిధము శాత్రుదారుణచంచువా,యసరవాన్వితంబు ర నయ్యెఁ బథము. 17
- వ. అప్పధంబునఁ బాండవా గ్రజుండు సని చని ¹యారం గ్రాఁగిననూనియవోలెం
దెరలు చున్న జలంబులు గలిగి యాయసకంటకదుస్స్వర్గం బగుచుఁ దటంబున నిశి
తాసిపత్త్ర వనంబు శోభిల్ల వై తరణి యనుపేరఁ బరఁగినయేఱును దత్ప్రదేశంబున
ననేక ప్రకారయాతనలనుభవించుపాపకర్తులనుం జూచి దేవదూతునితో మనకుఁ
బోవలయుచో టింక నెంత దవ్వ గల దియ్యెడయును దేవతాధీనం బై యుండునే
యని యడిగిన నప్పరుషుం డతనితోడ. 18
- తే. ఈనెలవులు బృందారకారధీన మిదియ, మనకు రావలసినచో టరనిన సతం డ
సహ్యాదుర్గంధఘోరదశర్శనత సచోటు, చిత్త మతిదుగళితంబుగఁ జేయుటయును.
- వ. మరలి పోవం జూచిన నయ్యెడఁ గొన్ని యెలుంగులు. 20
- తే. ²భవ్యజనన నీగాత్ర మురదివ్యసౌర
భంబు బెరసినగాడ్పు మార్పైఁ గరంబు

1. క. తార కాఁగిన-చ. దూరం గాఁగిన, 2. ట. దివ్యజన నీదుగాత్రంబు.

—ధర్మజుడు దుగ్యోధనుం జూచి యనూయాపరుం డైన నారదుఁ డతనిం దేట్లుట. —

సీ. ఇతఁ డతిలోభోపరహతమానసుఁడు దీర్ఘ, దర్శి గాఁ డితనికతమునఁజేసి
నిఖిలదేశంబులయఖిలస్థపాలురుఁ, ద్రుంగిరి దంతితురంగసహితు
ముగ ననవద్యాంగి శ విగతకల్మష ధర్మ, చారిణి సాధ్వీఁ బాంచాలి నార్య
జనములు గనుఁగొన శ సభలోన నవమాస, పెట్టినతులువ యే శ నిట్టివాని
ఆ. తోడఁ గలసి మెలఁగురదనె మహితాత్మకు, లార యెచట నున్నరవారు భీమ
ఫల్గునులునుగవలుఁబాంచాలియును నన్ను, నచటి కనుపవలయుననుచుమరలె.
వ. మరలినఁ జూచి నారదుండు నవ్వుచు నతని కి ట్లనియె. 6

సీ. ఓధర్మసందస శ యీధరణీవిభం, డహవసంపరిత్యక్తతనుఁడు
దేవతాసంభావ్యుఁ శ డై నెలింగెడుఁ బుణ్య, కన్దు లెల్లను గను శ గారివింశతి
రితని నితండు మరహినుల నుజ్జ్వల, శ్మత్రు ధర్మంబునఁ శ గాఁ డత్రుంచ
నది పాప మే లగు శ ననఘ పాంచాలి యీ, తనిచేతఁ బడుటయుఁ శ దక్కుఁగలుగు
తే. నెగ్గులును నింక నిచ్చట శ నేల తలఁప
నిచోటు పుణ్యలోకము మది శ నీను రోష
మనుమనోవికృతులు దగునయ్య వాని
విడిచి నమత నొందుము లోకరవినుతచరిత. 7

వ. అని వెండియు.

8

క. బూదమునఁ గయ్యమున నీ, కేదురితంబులు నితాంతరహృదయక్లేశా
పాదకములు వాటిల్లె న, నాదృతములు సేయు వాని శ నన్నిటి నసఘా. 9

చ. అన విని యమ్ముసింద్రునకు శ సవ్యభుఁ డి ట్లనుఁ బాపశాలి న
జననతతాపచారి కులసంక్షయకారణరోషభాగి యి
మ్మనుజవరాధముం డితఁ డరమర్త్యుల కెల్లను మానసియుఁ డై
మనునటె పుణ్యలోకమున శ మాటలు వేయును నేల సంయమి. 10

తే. అతని న ట్లుండనిమ్ము నారాయనుజతనుజ, మిత్ర జనములఁ బాంచాలపు త్రి నా క
వశ్యమును నభివీక్షింపవలయుఁ జూపఁ, బనుపు వారలయున్నెడరభవ్యచరిత. 11

వ. అని మఱియుం గలుగుముసింద్రులఁ గలయం గనుంగొని. 12

—ధర్మజుడు దేవములను గర్హాదిస్వజనులఁ జూప వేడుకొనుట. —

సీ. సంగ్రామమ్మతు లై నశనకలబంధులకుఁ ది, లోదకం బే నిచ్చురచుండ వచ్చి
కుంతి కర్ణుఁడు దనరొడు కని చెప్పి నా, కతనిజన్మముతెలు శ గంతవట్టు
విదితంబుగాఁ జేసె శ నది మొదలుగ నమ్మ, హావీరుఁ దలఁచినశయప్ప డెల్ల
నుల్లంబు సంతాప శ మొందుఁ దదీయపా, దులు లద్దేవిపారదంబులట్ల
ఆ. యని సభక్తికముగ శ సర్పితంబులు సేయఁ, గాన కునికి కేను శ గరము వగతు

- నతఁడు నేము నై సరసమరేంద్రుఁడును మమ్ముఁ, జెనయునే త్రిలోకరసేవ్యులార.
 చ. అతని నెఱుంగ కుండి విను శ్రమజ్ఞునుఁ బంచితి నమృహత్తునిఁ
 మృతుఁడుగఁ జేయఁగా నది శ్రమింపదు శోకము నాపహించుచున్
 మతికి నలంత సేయు గుణశమాన్యుని నాతనిఁ జూచుకొతుకం
 బతిశయ మొందుచున్నయది శ్రయాయన యెచ్చట నుండుఁ జెప్పరే. 14
- వ. ద్రుపదవిరాటయుధామన్యులు శంఖప్రభృతితదీయజ్ఞాతులును రణాగ్నికిఁ బ్రాణ
 హవిస్సులు వేల్చినవారు వారల నాకుం జూడ వలదె ప్రాణసముం డగుజగత్ప్రా
 ణనందనుని సంక్రదన తేజోవిరాజితం డగుశ్వేతాశ్వని నశ్వల ననుకరించునకుల
 సహదేవులను సహజసద్గుణశాలిని యగుపాంచాలినిఁ జూడక నిలువంజాలుదు నె
 వారి కెవ్వరికిని నాకలోకనివాసంబు లేకతక్కెనేని సోదరరహితస్వర్గంబునందు స్వ
 ర్గత్వబుద్ధి పుట్టదయ్యెడువార లెచ్చోట నుండి రచ్చోట యేను బుణ్యలోకంబుగాఁ
 దలంచెద నయ్యెడ కనిచి పుచ్చుం డనిమిషవర్యులారా యని పలికెన సప్పాండ
 వాగ్రజుతో నద్దేవమును లిట్లనిరి. 15
- ఆ. అట్ల చేయువార శ్రమమలాత్మ నీదుచి, త్తమున నేది దోచె శ్రదాని నాచ
 రింప వలయు నని నిరలింపేశ్వరుండు వా,టించి మాకు నప్పరగించినాఁడు. 16
- సీ. అని దేవదూతునిఁ శ్రగనుఁగొని యిమ్మహి, తాత్తుని భీమసేనార్జునాదు
 లున్నచోటికి నన్ను శ్రమన్న నప్పురుషుఁ డాదర మెసఁగంగ నారధర్మతనయు
 నిందు రమ్మనుచుఁ దా శ్రమిందటఁ జన నమ్మ, హనుభావుఁడు వానిశ్రననుగమించె
 నట్లు సనంగఁ గేశశాస్థిసాంద్రంబు దు,ర్గంధంబుఁ బరుషతరంబు దంశ
- ఆ. మశకనిబిడమును దశమశకలితముఁ గ్రిమి, కీటరక్తమాంసశకూటకుణప
 ఘోరవిధము శాత్రుదారుణచంచువా,యనరవాన్వితంబు శ్ర నయ్యెఁ బథము. 17
- వ. అప్పుధంబునఁ బాండవాగ్రజుండు నని చని ¹యారం గ్రాఁగినమానియవోలెం
 దెరలు చున్నజలంబులు గలిగి యాయనకంటకదున్ స్పర్శం బగుచుఁ దటంబున నిశి
 తాసిపత్త్రవనంబుశోభిల్ల వై తరణి యనుపేరఁ బరఁగినయేఱును దత్ప్రదేశంబున
 ననేక ప్రకారయాతనలనుభవించుపాపకర్మలనుం జూచి దేవదూతునితో మనకుఁ
 బోవలయుచో టింక నెంత దవ్య గల దియ్యెడయును దేవతాధీనం బై యుండునే
 యని యడిగిన నప్పురుషుం డతనితోడ. 18
- తే. ఈనెలవులు బృందారకారధీన మిదియ, మనకు రావలసినచో టరనిన సతం డ
 సహ్యాదుర్గంధఘోరదర్శనత నచొటు, చిత్త మతిదుగిళితంబుగఁ జేయుటయును.
- వ. మరలి పోవం జూచిన నయ్యెడఁ గొన్ని యెలుంగులు. 20
- తే. ²భవ్యజనన సిగాత్రమురదివ్యసౌర
 భంబు బెరసినగాడ్చు మార్పైఁ గరంబు

హృద్య మై వీచుటయు దుగిఖి శ మెల్లఁ గాసె

భూగిసౌఖ్యంబు నొందు చురన్నార మేము.

21

క. నినుఁ జూడఁ గనుటఁ బటుయాతనలం దొఱఁగితిమి పరమధర్మాత్మ క నీ

వనయము దయ నిచ్చట నిలిచిన బ్రతుకుదు మింకఁ గొంతరసేపు నిలువవే. 22

—❧— ధర్మ రాజు సరకమున నున్నయన్నదమ్ముల నెఱింగి సరితపించుట. —❧—

ప. అని దుగిఖి భారకృపణంబు లగుచు వీతెంచినఁ గొంతేనుఁగ్రజుం యెంత బెట్టిదంబు లైనయిడుమలం బడియెదరో వీర లని కాదుణ్యం బొలయ నిలిచి వెండియు నత్తెఱంగుమాటలు విని మీ రెవ్వ రని యడిగినఁ గన్లుండ భీమసేనుండ నర్జునుండ నకులుండ సహదేవుండ ప్రాపదిని ధృష్టద్యుమ్నుండ ప్రపదేయుల మనుపలుకు తెసంగుటయు. 23

సీ. ధర్మనందనుడు చిర త్తమ్మున నుద్యేగ, మావహిల్లఁగ ప్తవ శ మకట యుట్టు సేసె నే జేమి శ సేసిరోకో వీర, లిన్నరకముసకు శ నేగుదేగ వలసినయట్టిది శ వాసవాద్యమరులు, సీచులునో వీరి శ నేవిచార మించుకయును లేక శ యిట్టికష్టపుటిడు, మలఁ బెట్టెడిదె ధర్మరమా పొంగు

తే. మాలితే నీవు సజ్జనమాన్యు లలఘు, సత్యపరులు దయాఘ్నులు శ నిత్యభాస రతులుబహుదక్షిణాంచిత శ్రుతివితాన, పాలితాత్ములనర్హంపుర బాగు వడిరి. 24

చ. ఒకటను మేలు సేయనిసురయోధనుఁ డమ్మెను దేవపూజ్యుఁడై

నకలనుఖానుభూతియు నరజస్రము వెంపు వహింప నొప్పి దృ

ష్టికిఁ గడు ప్రేరక నై తనమరచెల్వలుఁ జుట్టలుఁ దాను సంతసం

బుకలిమి నేచి మి న్నడిచి శ పుణ్యపదావృతుఁడై వెలింగెడున్.

25

ఆ. ఈగకాలియంతరయేనియుఁ బాపంబు, వీరివలనఁ గనుట శ వినుట గలుగ

దొక్కనాఁడు నట్టియుత్తములకు విధి, పాడి మాలి యిట్టిరపాటు పచ్చె. 26

సీ. అని యగ్గలపుఁజింత శ మునిఁగి కలంక మ, నోవికారము నాకు శ నానహిల్లఁ

గతమేమియొకొయిదిరఘనమాయయోకల, గనుటయోయనిరక్కంగబొచిత్త

విభ్రాంతిఁజేసి విరవేకింప నేర రా, దయ్యెడు నని పరమాకులేంద్రి

యుఁడు శోకదుగిఖిమరయుండు నై కొండాక, స్రాధ్ధూరకుండి సరద్బుద్ధిఁ దలఁచి

తే. యలుక యింద్రుఁడై బొడమిన శ నమ్మహాత్ముఁ

డప్పరుఘఁ జూచి మగుడ నీ శ వరుగు మార్య

వర్య యెవ్వరిదూతపు శ వారికడకు

ననుచుఁ బలికి వెండియు నిట్టు శ లనియె నధిప.

27

—❧— ఇంద్రుఁడు సరకంబుకడ నున్నధర్మజనాద్దరు వచ్చి యతని సంభావించుట. —❧—

క. నాయనుజులు దుగిఖార్దితు, లై యున్నా రట్టు లగుట శ నచటికి రానిం

- కీయెడన దేను నిలిచెడఁ, నాయక యని చెప్ప మాకృతపానిరతునకున్. 28
- వ. అనుటయు దేవదూతుఁడు రరయంబున నిర్జరనాథుపాలికిం
జని తెలియంగఁ జెప్పఁ గురుశస్త్రమ ధర్మజునిశ్చయంబు న
య్యనఘచరిత్ర భాస్వరునిరయాడినమాటలు నాతఁ డంతయున్
విని చనుదెంచె నయ్యెడకు శ వేగమ సంయమిదేవయుక్తుఁ డై. 29
- ఆ. ధర్ముఁడును మహామూర్ఖుడంబున నిజపుత్తుఁ, డగునజాతశత్రు శ ననునయించి
రక్షణం బొనర్చు శ బ్రకటవాత్సల్యత, నరుగుదెంచె గురుకులగ్రాగణ్య. 30
- వ. అప్పుడు. 31
- సీ. వినిధపాపాత్ములు శ వికృతశరీరు లై, యాతనానాధిత శ లగుట మానె
దుర్గంధమును గృధ్రవర్గాదిపలలాశి, పక్షిపంక్తులుఁ గుణపవ్రజంబుఁ
దోషన యెఱచి నెత్తురు కేశపటలంబు, లస్థిపుంజము లదృశశ్యంబు లయ్యెఁ
గ్రూరాసిపత్ర ఘోరరణ్యయుక్తవై, తరణి లే కుండె సతత్పరిమళంబు
- తే. నింపుఁ జేయుసోఁకును ¹సాగిరయించుతనుపు
నార వీతెంచి సమ్మోద శ మావహించె
నమృతమయ మిది యనఁ దగి శ యనిల మధిక
విశదభావంబుఁ బ్రాపించె శ దిశలు పదియు. 32
- వ. ఆసమయంబున వాసపుతోడం జనుదెంచినట్టి. 33
- మహాస్రగ్ధర. వసురుద్రాదిత్యగంధర్వగరుడభుజగర వ్రాతముల్ వైభవం బు
ల్లననం బొందంగ సిద్ధు శ ల్లనముల ముదము శ ల్బల్లవింపంగ సాధ్యుల్
హాసితస్వాంతంబులం బెల్లలమికినఁగ ²నరత్వాదరోత్కర్ష ముల్ పాం
డునుతోపాంతంబునం బిండ్లుగొని నిలిచి చూడకుల్ తదంగంబు గప్పన్. 34
- వ. ఒండొరులతో నక్కురుమూర్తిగుణంబు లుగ్గడించి యగ్గించుచుండ సంయమి
సురసమేతంబుగా నయ్యాఖండలుండు నయ్యాఖండయశోమండితుం జేరం జని
సాంత్యనస్వరంబున ని ట్లనియె. 35
- క. నీ విచ్చీ నునికికి ని, ద్వేవత లందఱును వగచి శ ధిషణాగుణనం
భావిత నిన్నుం దోడ్కొని, పో వచ్చినవారు గినుకఁ శ బో విడువ వనా. 36
- క. సిద్ధియు నవ్యయలోకన, మృద్ధసుఖావాప్తియును ³శరమితవికృతియు న
ద్బుద్ధియు నుదాత్తభంగిని, సిద్ధించెను నీమగుణవిశేషముకలనన్. 37
- క. వీను మొక్కటి సెప్పెద రా, జనువానికి నెల్లఁ దప్ప శ దవసీశ్వర యె
ట్లును నారకస్థలంబుం, గనుఁగొనవలయు టిది వేదరకధితము సుమ్మి 38
- సీ. పుణ్యంబులును బాపరములు రెండు ⁴జోకలై, యుండుఁ బుణ్యంబులరనోదపు నాక

1. క. సాకియింపుఁదనుపు, 2. గ. సంగాదరోత్కర్ష ముల్. 3. చ. శమితనికృతిహసద్బుద్ధియు
4. చ. బ్రోవు లై; జ. బ్రక్కలై.

హృద్య మై వీచుటయు దుగిఖర మెల్లఁ గాసె

భూగిసౌఖ్యంబు నొండు చురన్నార మేము.

21

క. నినుఁ జూడఁ గనుటఁ బటుయా,తనలం దొఱఁగితిని పరమధర్మాత్మ క నీ

వసయము దయ నిచ్చుట నిలి,చిన బ్రతుకుదు మింకఁ గొంతరసేపు నిలుననే. 22

—ధర్మరాజు వరకమున నున్నయన్నదమ్ముల నెఱింగి పఠపించుట. —

వ. అని దుగిఖభారకృపణంబు లగుచు వీతెంచివనఁ గొంతేముగ్రజాం బొండునో
యెంతబెట్టిదంబు లై నయిడుమలం బడియెదరో వీర అని కాగుణ్యం బొలయ నీలిచి
వెండియు నక్షైఁగంబుమాటలు విని మీ రెవ్వ రని యడిగినఁ గన్గొండ భీమ సేనుండ
సర్జనుండ నకులుండ సహదేవుండ వ్రాపదిని ధృష్టద్యుమ్నుండ వ్రాపదేయుల
మనుమలకు తెసంగుటయు. 23

సీ. ధర్మసందనుఁడు చిర తమ్మున నుద్వేగ, మావహిల్లఁగ ప్తవ శ మకట యిట్లు

సేసె నే కీ జేమి ర సేసికొకో వీర, లిన్నరకమునకు ర నేగుదేగ

వలసినయట్టిది ర వాసవాద్యమరులు, నీచులునో వీరి ర నేవీచాగ

మించుకయును లేక ర యిట్టికష్టపుటిడు,మలఁ బెట్టెడి ధర్మమా బుధులు

తే. మాలితే నీవు సజ్జనమాన్యు లలఘు,సత్యపరులు దయాభ్యులు ర నిత్యదాస
రక్షులుబహుదక్షిణాంచితర క్రతువితాన,పాలితాత్ములనర్హపుణభాట వడిరి. 24

చ. ఒకటను మేలు సేయనిసురయోధనుఁ డమ్మెయి దేవపూజ్యుఁడై

సకలసుఖానుభూతియు నరజస్రము పెంపు వహింప నొప్పి ద్ద

ప్రికిఁ గడు వ్రేక నై ¹తనదురచెల్వలుఁ జుట్టలుఁ బాను సంతసం

బుకలిమి నేచి మి న్నడిచి ర పుణ్యపదావృణుఁడై వెలింగెడునీ. 25

ఆ. ఈగకాలియంతరయేనియుఁ బాపంబు, వీరినలనఁ గనుట ర వినుట గలుగ

దొక్కనాఁడు నట్టిరయు త్తములకు విధి, పాడి మాలి యిట్టిర పాట వచ్చె. 26

సీ. అని యగ్గలపుఁజింత ర మునిగి కలగక మ,నోవికారము నాగు ర నావహిల్లఁ

గతమేమియొకొయిదిరఘనమాయయోకల,గనుటయోయరయనిరక్కంబొచి త్త

విభ్రాంఖిఁజేసి విరవేకింప నేర రా,దయ్యెడు నని పరరమాకులేంద్రి

యుఁడు శోకదుగిఖమరయుండు నై కొంకొక,ప్రా ధ్ధూరకుండి నరదృద్ధిఁ దలఁచి

తే. యలుక యింద్రుపైఁ బొడమిన ర నమ్మహాత్ముఁ

డప్పరుషుఁ జూచి మగుడ నీ ర వరుగు మార్య

వర్య యెవ్వరిదూతవు ర వారికడకు

ననుచుఁ బలికి వెండియు నిట్లు ర అనియె నధిప. 27

—ఇంద్రుఁడు నరకంబుకడ నున్నధర్మజానొద్దకు వచ్చి యతని సంభాషించుట. —

క. నాయనుజులు దుగిఖార్దితు, లై యున్నారట్టు లగుట ర నచటికి రాని

శ్రీయోడన గోను నిలిచెదఁ, నాయక యని చెప్ప నూక్యతపానిరతునకున్. 28
అనుటయు దేవదూతుఁడు రరయంబున నిర్జరనాథుపాలికిం

జని తెలియంగఁ జెప్పఁ గురునత్తమ ధర్మజునిశ్చయంబు న
య్యసఘచరిత్రభాస్వరునియాడినమాటలు నాతఁ డంతయున్ 29
విని చనుదెంచె నయ్యెడకు శ వేగమ సంయమిదేవయుక్తుఁ డై.

3. ధర్మమును మహామురదంబున నిజపుత్తుఁ, డగునజాతశత్రు శ ననునయించి
రక్షణం బొనర్చు శ బ్రకటవాత్సల్యత, నరుగుదెంచె గురుకులగ్రాగణ్య. 30

4. అప్పడు.

5. వినిధపాపాత్ములు శ వికృతశరీరు లై, యాతనానాధితు శ లగుట నూనె
దుర్గంధమును గృధ్రవర్గాదిపలలాశి, పక్షిపంక్తులుఁ గుణపవ్రజంబుఁ
దోషన యెఱచి నెత్తురు కేశపటలంబు, లస్థిపుంజము లదృశశ్యంబు లయ్యెఁ
గూరాసిపత్తఘోరారణ్యయుక్తవై, తరణి లే కుండె సరత్పరిమళంబు

తే. నింపుఁ జేయుసోకును ¹సాగిరయించుతనుపు

నార వీతెంచి సమ్మోద శ మావహించె

సమృతమయ మిది యనఁ దగి శ యనిల మధిక 32

విశదభావంబుఁ బ్రాపించె శ దిశలు పదియు. 33

వ. ఆసమయంబున వాసపుతోడం జనుదెంచినట్టి.

మహాస్రగ్ధర. వసురుద్రాదిత్యగంధర్వగరుడభుజగర వ్రాతముల్ వైభవం బు
ల్లననం బొందంగ సిద్ధు శ ల్లనముల ముదము శ ల్పల్లవింపంగ సాధ్యుల్
హాసితస్వాంతంబులం బెల్లలమిహానఁగ ²సరత్పాదరోత్కర్ష ముల్ పాం
డునుతోపాంతంబునం బిండుగొని నిలిచి చూడకుల్ తదంగంబు గప్పన్. 34

వ. ఒండొరులతో నక్కరుమూర్తిగుణంబు లుగ్గడించి యగ్గించుచుండ సంయమి
సురసమేతంబుగా నయ్యాఖండలుండు నయ్యాఖండయశోమండితుం జేరం జని
సాంత్యనస్వరంబున నిట్లనియె. 35

క. నీ విచ్చోనునికిని, ద్వేవత లండఱును వగచి శ ధిషణాగుణనం
భావిత నిన్ను దోడ్కొని, పో వచ్చినవారు గినుకఁ శ బో విమవ వనా. 36

క. సిద్ధియు నవ్యయలోకన, మృద్ధసుఖావాప్తియును శిశుమితవికృతియు న
ద్బుద్ధియు నుదాత్తభంగిని, సిద్ధించెను నీమగుణవిశేషముకతనన్. 37

క. విను మొక్కటి సెప్పెద రా, జనువానికి నెల్లఁ దప్ప శ దవనీశ్వర యె
ట్లును నారకస్థలంబుం, గనుఁగొనవలయు టిది వేదరకధితము సుమ్మి 38

సీ. పుణ్యంబులును బాపరములు రెండు ⁴జోకలై, యుండుఁ బుణ్యంబులనోదవు నాక

1. క. సాకియింపుఁదనుపు. 2. గ. సంగారోత్కర్ష ముల్. 3. చ. శమితవికృతిహసద్బుద్ధియు

4. చ. బ్రోవు లై; జ. బ్రక్కలై.

సుఖము పాపంబులఁగ జొప్పడు నరకదుగి, ఖము విను మున్న నారకంబునుఖము
ననుభవించినయట్టిరయతఁడు పదంపడి, యధికనారకపీడ శ ననుభవించు
మున్న నారకదుగిఖరమునఁ బడ్డవాఁడనఁ, తరమ నాకమునఁ దాఁబొరయుసౌఖ్య

తే. మల్గులుఁడు దొలితొలి శ యమరతాను

ఖంబు గొంకిని మఱియు దుగిఖముల నొందు

భూరిపుణ్యండు మునుమును శ ఘోరనిరయ

యాతనల నొంది వెండి సౌఖ్యంబు లొందు.

39

క. ఇట యేను నిన్నుఁ బుత్తెం, చుట యుత్తరకాలనివ్యసౌఖ్యసంగమసం

ఘటనకుఁ గాదే నీకట, కటఁబడుటకు దీనిఁ దెలుపఁగా రా వలసెన్.

40

సీ. కర్ణుఁడు త్తమసిద్ధిఁగ గాంచి వెలింగెడు, నమ్మహాభుజునకు శ నై కరంబు

దుగిఖంతు నీ వెల్లఁగ దుదిముట్టి యున్నాఁడ, తండు నిజోజ్జ్వలస్థాన మొంది

సర్వాత్మవిదుని నారజలజాప్తనందనుఁ, గనుఁగొని చిత్తంబురకలఁక విడుపు

మనిలనందనుఁడు నరర్జునుఁడును నకులుండు, నహదేవుఁడును భవశైస్వరూప

తే. వర్తిసర్వమహిపతివర్గములును, ద్రాపదియు ద్రాపదేయులు శ రాజవర్ష

దీప్తనిజభామసంప్రాప్తిఁ దేజమలరి, యుండఁగాఁజూచినమ్మోదరయుతుండవగుము.

ఆ. దైవవిహిత మగుటఁగ దప్పింప రాకున్న, యట్టియల్పదుగిఖ శ మనుభవించి

తింక నిట సుఖంబు శ లేపార నాతోడ, విహరణం బొనర్పు శ విమలచరిత.

42

క. మానితనువ్రతములకుఁ, దానకరణమునకు ననుగుణం బయిసశుభం

జే నీకుం గావింపం, గా నుజ్జ్వలవృత్తిఁ బరఁగు శ కౌరవముఖ్యా.

43

తే. రాజసూయాశ్వమేధాధ్వరములసంచి, తంబు లయినయదాత్తలోరకంబు లనుభ

వింపు మాధిక్యమహానీయరవిభవ మెనఁగ, నక్షయోదార సౌఖ్యంబులవావహిల్ల.

సీ. మహితవర్తను లైననమాంధాత్మనలహరి, శ్చంద్రదిలీపదురవ్యంతభరతు

¹లొందినకీర్తనీయోన్నతి నొందుము, నినుఁ గొనియాడంగ శ మునినిలింప

గంధర్వగరుడోరగప్రధానులు సిద్ధ, సాధ్యసత్తములును శ సకుతుకముగ

వచ్చినవారని శ వారి నెల్లను జూప, నతఁడు వినయసంభృతాంగుఁడగుచు

తే. నాదరముగఁ బ్రత్యుద్గతి శ యాచరింప, వార లెంతయుఁ బ్రీతిమై శ గారవంపుఁ

బలుకు లెనఁగంగ నధికసంభావనంబు, నేసి రాననములు వికశిల్లుచుండ.

45

వ. అమృతేంద్రుఁడన్మహానుభావునితో మఱియు నిట్లనియె.

46

క. ఆకాశగంగ యిదె పు, న్యాకృతి యిన్నదిఁ బరిత్యజతాంగుఁడ వై ను

శ్లోకా నాచెప్పినన్యప, లోకంబును మిగులు మమరలోకసుఖములన్.

47

1. గ. లొందినకీర్తి నయోన్నత పొందుము.

—॥ యముడు ధర్మరాజు సుచితవచనంబుల సంభావించుట. ॥—

సీ. అనియె నప్పుడు ధర్మర థభిరామమూర్తి ¹ముఖప్రసాదంబునఁగరము వెలుంగ
నారాజవర్మనిఁ శ జేరంగ నరిగి ని,స్సీమకారవ పరీక్షింపఁ గంటి
నిన్ను ముమ్మా అరణిప్రసంగంబున, ద్వైతవసంబునఁ శ దగిలి కుక్క
తో వచ్చినప్పుడు శ దైవతగిరిపొంత, ననుజవర్గమువిషయంబు గాఁగ
తే. నిప్పు డిచటను జలన మొకప్పుడైన, నీదుమది నించు కేనియు శ లేదు డమము
శమము సత్యంబు మద్గతసారభక్తి, నీకు నగ్గలములు మహానీయచరిత. 48

ప. పరిశోధితుండ వయితి కలంక దొంగి సుఖవి గ మ్మని పలికి రాజునకు నవశ్యంబును
నరకంబు సూచుట గలదు గావున నతైఱంగున కయి యేనును వాసవుండును
నిన్నుం గడుంగీ డగునచ్చోటు సానిపితిమి సూర్యతనయపవనసందనాదులనరక
దుగ్గిఱానుభవంబులు మాచేసినవెడమాయంబు లగుట నీకుఁ డెలిసె వారు పుణ్య
లోకవాసు లయి యునికియు వాసవువాక్యంబులఁ దేటపడియె నని చెప్పి. 49

క. నీ వియ్యాకాశనదీ,పావనసలిలముల మునుఁగు శ భవ్యాత్మ భవ
ద్భావంబు విడుచు మానుష,భావవికారములశోకభంధము లడఁగున్. 50

చ. పరమసుఖంబుఁ బొంది యతిభాస్వరు లై విహరించునీదుసో
దరు లగుకర్ణముఖ్యుల ముగ్ధం బెసలారఁగఁ జూచె ²దీమహా
త్తరబహుసౌఖ్యనిర్మలపదంబున దివ్యవిహారలీలలం
బరఁగెద వేల యిం కిచట శ బాంధవరక్షక రమ్మ చెచ్చెన్. 51

—॥ ధర్మరాజు డాకాశగంగావగాహంబుఁ జేసి దేవభావంబు నొందుట. ॥—

సీ. అని పల్కి ధర్మర డతనయునిఁ దోడ్కొని, యయ్యందఱును దోడర నరుగుదేర
నాకాశగంగయుఁపాంతంబునకుఁ బోవ, నప్పణ్యనది నమ్మోహనుభావుఁ
డార్యసంస్తవనవాక్యంబులు సెలఁగ భ,వ్యస్నానమంగళ శ మాచరించి
మానుషతనువు నశమ్మాత్రన విడిచి ది,వ్యం బగుమహితదేహంబు దాల్చి

తే. వైరమత్సరస్నేహసంకోవాసతాల్య,గర్వశోకాదు లై నహృద్గతవికార
ములఁదొంగినిర్ధామత్వమునవెలుంగు,పావకుఁడుఁబోలెశోభిల్లఁజారవేంద్ర.

ప. ఇవ్విధంబున నొప్పి మీతాతధర్మనందనుండుబృందారకనాయకనారదాద్యుదార
పురుషుల నభినందించుచు ధర్మండును దారును దో నరుగుదేర దివ్యశక్తి నట సని
మనోహరం బయినయొక్కయెడ. 53

సీ. విస్ఫురద్బహురత్నరవితతికనత్కన,కాత్మకం బయినమహాసనమున
జేదీప్యమాన మై శ దివ్యావయవదీధి,తిప్రతానం బెల్లరదిశల వెలుంగఁ
జక్రగదాద్యత్రైసంతతి యుజ్జ్వలా,త్యంతసుందరపురుషాకృతులును

1. గ. యె, వదనవికాసంబుడ! వజ్రలుచుండ. 2. గ. దివ్యయోత్తరబహు-ట. దామహాత్తర
బహు, 3. గ. వాదలౌల్య.

జారుమకాల్గిస్తలీ¹ సమ వేతనిజనూప,ములుఁ గల్గి భక్తిమై ర బలసి కొలువఁ

తే. దనదుచూడ్కికి నెంతయుఁ ర దగు లొనర్చి

మున్ను సూచినయ ట్లగుఁమూర్తి యొప్ప

నరుఁడు కేవలనవినయఃపరత వెలుంగఁ

బొలుచునారాయణునిఁ గాంచె ర భూపవర్య.

54

ద. కని మది నమ్మహాత్ముఁ డధికప్రమదంబు వహించె నొండెడం

గనుఁగొనియెం బ్రియం బెసఁగఁ ర శౌరవవంశవరేణ్య దీప్తిధా

ముని రవిపంక్తిలోనఁ బదుఁమూఁడవమూర్తి వెలుంగుచుండఁ గ

ర్జుని మఱి భీమ సేనుని మరబుద్ధణమధ్యగతత్యశోభితున్.

55

తే. అంగములభంగి దొల్లింటిరయట్ల యై య,నూనతేజోవిరాజితు ర లై నవారిఁ

గనియె² నశ్వినమిపవర ర్తనులఁదత్స,మానమూర్తులవీక్షించెఁమాద్రీసుతుల.

56

వ. ఉదితరవిచ్చవిం దరుణి ర నుత్పలగంధి నుదాత్తమూర్తి ద్రా

పది నచో తెల్లనుం దనప్రభృత్ వెలుఁగొండఁగఁ జేయుదాని న

వ్విదితయశుండు సూచి మది ర విస్తయ మందఁగ నింస్తుతోడ ని

మ్మదవతి యెవ్వ రార్యజనమాన్యచరిత్ర యెఱుంగఁ జెప్పవే.

57

— ఇంఁకఁడు ధర్మానకు దేవత్వంబు నొందినస్వజనంబులఁ జూపి నప్పట. —

1. అనవుడు సతనితో ర నాతఁ డీభామ మ,హాలక్ష్మీ ద్రాపది ర యసఁగ ద్రుపదు

నికిఁ గూతు రై యయోనిప్రభవం బగు,మానుషరూపంబు ర మహితలీల

ముగఁ దాల్చి భవదనుభూతి సెల్లించె గౌ,రీశ్వరునాజ్ఞ వరహించి వచ్చె

నని చెప్పి యల్లరమాృతకృతు లేవురు, గంధర్వవరులు నిర్కమలనయన

తే. యందు మీకు జన్మించినయక్కమాఱు, లల్లవాఁడె మీతండ్రికి ర నగ్రజుండు

ప్రకటగంధర్వపతిధృతరాష్ట్రనాము,డిందునతఁడంచుఁజూపెనరేంద్రముఖ్య.

5. ఇట్లు ద్రాపదీద్రాపదేయాంబికేయుల తెఱఁగ గెఱింగించి వెండియు నాఖండలుండు

పాండవాగ్రజునకుఁ గర్ణం జూపి భవదగ్రజుండు సూర్యునపరశరీరంబు కాంతే

యుం డయి రాధేయుం డనం బరఁగినవాఁడు సుమ్ము సూడు మని పలికి సిద్ధసాధ్య

విశ్వదేవగణంబులతో నున్నవారు తత్తదంశప్రభూతు లయి వాసుదేవానుచరణ

పరాయణు లగుచు వర్తించినసాత్యకికృతవర్తాదియాదవుల నాలోకింపుము. 59

1. అని చెప్పి చూపి యభిమ,న్యనిఁ జూచితె చంద్రభంగి ర నుజ్జ్వలకాంతిం

దనరెడుఁ దదంశజాతుం, డనూనధృతిశాలి వీఁడె ర యంచుం జూపెన్. 60

5. చూపి తదనంతరం బమ్మహాత్మునితోడ.

61

3. పాండురాజు వీఁడె ర బహ్ముత్సఖచితవి,మాన మెక్కి గొంతి ర మాద్రీతనయు

పాంతభాగమున సుఖాసీనలుగ నాడు,వలను వచ్చుచున్నరవాఁడు గంట. 62

క. అపై భీష్మండు వసువులకడఁ, గదిసి యెలమి నున్నవాఁడు శ గంటే ద్రోణుం
డిపి దివిజగురునిపాలఁ బ్ర,మద మెసఁగ వసించినాఁడు శ మాన్యచరిత్రా. 63
వ. అని పలుకుచుఁ జూపి గంధర్వయక్షగుహ్యకగణంబులలో ద్రుపదవిరాటులను
దదీయానుజతనుజవర్గంబులనుం దక్కునుం గలుగు కేకయపాండ్యప్రభృతి
నానాదేశాధీశులను బేరువేరం జెప్పఁచు జూపుచు భవదీయం బగుసమరంబునం
బరిత్యక్తశరీరు లయి యుత్తమలోకంబులు వడసి యున్నవారల నవలోకింపు
మని చెప్పె ననిన విని జనమేజయుండు వైశంపాయనుతో ముసీంద్రా యుష్పడు
నీచెప్పిననుయోధనశకునిస్తంధవులును గర్జుండును గర్జకుమారకులును వెండి
యుం గలతత్పక్షభూపతులును ఘోరతృచాదు లయినపాండవులవారును
నీచెప్పినసకలజనంబులు నాలోకంబున నెప్పుడు నుందురో యట్లు గాక
కొంతకాలంబు నిలిచి క్రమ్మట మనుష్యాదిజన్మంబుల నొందుట కై యరుగు
చింతుగో యుత్తైటంగు విన వలతుం జెప్పవే యని యడిగిన నమ్మనిపతి యమ్మ
నుజపతితో ని ట్లనియె. 64

నీ. కురువర యిది దేవగృహ్యంబు మునివరుఁ
డైనవేదవ్యాసుఁ శ డతులకరుణఁ
జెప్పినయది నీకుఁ శ జెప్పెద నమవధా
నంబుతో వినుము సరసత్కూమారుఁ
గలసెఁ బ్రద్యుమ్నుఁ డశన్యులకు దురాసదం
బయినకు బేరలోకానుభవము
ధృతరాష్ట్రుఁ డొందెను శ సతీయుఁ దానును నిండు
భవనంబునన నిల్చెఁ శ బాండునృపతి

తే. యాండ్రు రిరువురుఁ దో నిల్వ శ నమృతకరునిఁ
గూడె నభిమన్యుఁ డనిమిషగృరుని నొందెఁ
దత్ప్రీతీకాశుఁ డయినకోరదండగురుఁడు
ద్వాపరాత్మకుఁ డయ్యె గాంధారవిభుఁడు. 65

క. రారాజు నాకనరకో, దారసుఖాత్యంతదుగ్గిభావంబులఁ బెం
పారియు హీనత నొందియుఁ, గౌరవకులనాథ పిదపఁ శ గలియం దొందెన్. 66

వ. అట్లపోలె నాకనరకంబు లనుభవించి. 67

ఆ. అతనితమ్ము లెల్ల శ యాతుధానావలిఁ, గలసి రాత్మజనకుఁ శ గలసె సూర్యుఁ
గర్జుం డధిప వసువు శ గావున వినుము గం,గాత్మజుండు వసువులందు నిలిచె. 68

వ. ద్రుపదుండును విరాటుండును ధృష్టకేతుండును భూరిశ్రవుండును శల్యుండును
శంఖుండును సుత్తరుండును విశ్వనామదేవతలఁ గలసిరి ధృష్టద్యుమ్నుండు
హుతేవహునిఁ గూడికొనియె నని చెప్పి యప్పరమనయమి. యప్పుడమితేనితో

వెండియు నిట్లనియె.

69

తే. వినుము ధర్మసందనుపుణ్యతనువుసందుఁ
దగఁ బ్రవేశించి యున్నవిరద్యామయాత్మఁ
డైనవిదురుండు సమృహితాత్మబోధ
శాలియును ధర్మఁ గూడిరి శ సచ్చరిత్ర.

70

సీ. కమలగర్భునినియోగంబున నిజయోగ, బలము నైకొని బలభద్రదేవుఁ
డంబుధి కరిగి యశనంతుఁ బరమమూర్తిఁ, గలసె సత్తెఱఁగు ముఖ స్ఫులఘుకీర్తి
ధన సీకుఁ జెప్పితిఁ శ దక్కటివృష్టిభో, జాంధకు లెల్ల గురహ్యాకగణంబుఁ
గూడిరి కృష్ణసంతక్రీడకుఁ బాత్రంబు, లైసహోడశసహాస్ర్రాంగసలును

తే. విధినియ క్తకాలంబున శ విను సరస్వ, తీజలంబుల మునిఁగి యుత్కృష్ట మగుని
జాహ్నురోభావ మొందినారాయణునియు, పాంతచారిణులైరిప్రహర్ష మెసఁగ. 71

చ. అనుమరణంబునం దగ మురరాంతకు రుక్మిణి సెందె లక్ష్మీ స
వ్వసరుహనేత్రుతక్కుఁగలరవామవిలోచన లేడ్వరుం దదీ
యనుతతను ప్రవేశనసమాచరణం బొనరించి రవ్వరాం
గసలును లక్ష్మీయంశముల శ కావునఁ గౌరవవంశవర్ధనా.

72

ప. అని చెప్పి యమృహాయుధంబున మృతు లైసయట్టివారును నేను మున్ను ప్రసం
గించినయట్టివారును బ్రసంగింపనివారును నిట్టిట్టిగఱిం బ్రాపించి రని నాచే
తిం జెప్పంబడినవా రెల్లను నిజార్థ ప్రకారంబుల సురాసురయక్షగుహ్యాకగంధర్వ
బృందంబులం జెందిరి కురునందనా నీయడిగిన తెఱంగెఱిగించితి నని వెండియు. 73

తే. వినుము పాండవకౌరవరవిషయ మైన, యట్టియితిహాస మే నుపాఖ్యాసజాత
సహిత మగునట్లుగా సమర స్తంబు మహిత, విస్తరంబుగఁ జెప్పితి శ విశదభంగి. 74

ప. కృష్ణద్వైపాయనమునీర్పండు సత్ప్రసాదభరితుం డై యాజ్ఞాపింప నట్లు తదీ
యానుజ్ఞ వడసి తద్దయాలభ ప్రజ్ఞావిశేషుండ నై యశేషంబును వివరింప సమృ
హాత్మకారుణ్యంబున నిమృహానీయేతిహాసంబు ¹సమాధానమానసుండ నై యా
కర్ణించి నీవును బహుళపుణ్యాత్ముండవుఁ గృతార్థుండవుఁ బరమార్థవిదుండవు
నైతి వని యిట్లు సాంద్రానందసంపాదనశీలుం డై.

75

క. శ్రీనిత్యత్వప్రమదా, ధానకుతూహలనిరూఢతాస్తవ్యాపాం
గానిర్భరవేదవ్యాసానేకవచోనుపంగ శ హరిహరనాథా.

76

ప. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయునకుఁ జెప్పె నట్లు సర్పయాగసమయ
ప్రవృత్తం బైనమహాభారతం బంతయుఁ దత్సభాగతుం డైనగోమహర్షాణానామ
ధేయుండును సాత్యవతేయశిష్యుండును బండితి ప్రవరుండును సగుసూతుని

పుత్రుం డైనయుగ్రశ్రుం డనియెడుకథకుండు సమ్యగవధానంబున నాకర్ణించిన వాఁడగుటను సమాశ్రితవత్సలుం డైనయాకృష్ణద్వైపాయనుననుగ్రహంబునఁ దత్కథాసాకల్యవివరణవిశారదుం డై యుండు సతండు నైమిశారణ్యపుణ్యక్షేత్రంబునందు శౌనకుం డనుకులపతి మొదలుగాఁ గలకొందఱు మహామునులు సత్రయాగం బాచరించుచుండ నయ్యెడకుం జని వారలం గాంచినఁ బుణ్యకథాశ్రవణకౌశుకాధీనమానసు లై యమృతనీయులు పుణ్యాత్మకుం డైనయక్కథకునకు సముచితార్చనంబులం బ్రయం బొనర్చి కథాకథనంబుఁ బ్రసంగించినం ప్రీతుం డై యాతం డేమి తెఱంగుకథ వినం గోరెద రనుటయు నప్పరమార్థపరాయణు లతనితోడ నెయ్యది హృద్యంబును నపూర్వంబును సమగ్రజ్ఞానప్రదంబును సఘనిబర్హణంబును నైనయది యక్కథ మాకు విస నిష్ఠం బని పలుకుటయు.

77

క. అతఁ డింతటిది మహాభారతంబ యనునిశ్చయము దిగ్గరంబుగ మతినం గతి మగుడు నమ్మహాత్ముల, కతివిశదము గాఁగ నిమ్మరహకథ సెప్పెన్. 78

వ. చెప్పి యిట్లనియె నట్లు జనమేజయుండు సర్పయాగకర్తానుష్ఠానంబులయెడ వైశంపాయనువలన నవ్విన తేతిహాసంబు విని విస్మితండును బ్రహ్మదభరితుండును నయ్యె నక్కొలఁదిఁదదీయయాజకులు యజనసమాపనవిధి యనుష్ఠించి రయ్యుధిష్ఠిరానుజపుత్రపాత్రుఁ డతైఱంగున భుజంగంబులయాపద దీర్చినయ స్తీకు నభ్యర్చనంబున సత్యంతుసంతుష్టునిం జేసి యతనినివాసంబునకు ననిచిపుచ్చి ఋత్విజులాదిగా నఖిల బ్రాహ్మణులకు బహుధనంబు లొసఁగి వినయం బెసంగ నామంత్రతులం జేసిన వారలు నిజనివాసంబులకుం జనిరి వైశంపాయనుఁ బంపారునవిశేష పూజనంబులఁ బరితోషితుం గావించి దేవోపచారంబులఁ గృష్ణద్వైపాయనము సింద్రుం బూజించి యజ్ఞసపతి సకలజనంబులు ప్రస్తుతింప విభవంబు శోభిల్లఁ బురంబుఁ బ్రవేశించె.

79

సీ. అని చెప్పి యాశౌనరకాదిమునీశ్వర, గణముతో మఱియు సకక్కథకుఁ డింపు మిగులంగ నిట్లను ర మేటిమునీశ్వర, సంఘంబులో నెల్ల ర సత్యదర్శి సర్వవిధిజ్ఞాత ర సర్వవిజ్ఞానభ, వ్యాత్ముండు సర్వేంద్రియ ప్రబోధ శాలి సర్వజ్ఞుండు ర శౌచశాంతిక్షమా, దాంతిహానిత్యతావిభాసి

తే. యాప్తసర్వవిధై శ్వర్యుఁ ర డఖిలసాంఖ్య, యోగభేదవిదుండు ధర్మోపదేశ చతురవాగ్విలాసుండు నిరస్తత్త్వవస్తు, వేది సాత్యవతేయుండు వేదమయుఁడు. 80

వ. పాండవులకీర్తిం బ్రకటించుటకును మఱియుం గొందఱు జనపతులచరిత్రంబులు జనుల కెఱింగించుటకును దేవదేవుం డగువాసుదేవునిసంక్రీడావిశేషంబులు వివరించుటకును సర్వదేవజాతులజన్మంబులునుదదీయసాయజ్యంబులును దేటపఱుచుటకును సకలధర్మంబులునుం దెలుపుటకును గాఁ బంచమ వేదం బయిపరంగునిమ్మహా

భారతసంహిత యొనర్చె నిమ్మహితేతిహాసంబు సంవత్సర త్రయకృతంబు దీనివిశే
పంబు వినుండు. 81

తే. అమలధర్మార్థ కామ మోక్షములగుటిచి
యొలయుతెరు ¹వెద్దియును నిందుఁ శ గలుగు నదియ
యొండెడలఁ గల్గు దీన లే శ కుండుచొప్పు
దక్కొకంటను లేదు వేదజ్ఞులార. 82

సీ. పూతాత్మలార యీరపుణ్యేతిహాసంబు, జనమేజయుఁడు సేయ్యసర్పమఖము
కాలంబునం దట్లు శ కారుణికోత్తముఁ, డైనవేదవ్యాసుఁ శ డాదరమున
నాజ్ఞాపనము సేయ శ సతనిశిష్యుఁడు లోక, నుతుఁడు వై శంపాయనండు సెప్పె
నన్నరేంద్రుఁడు విన శ నాసభ నిలిచి న, వినయభక్తికముగ శ వినిసవాడఁ
తే. గధనశక్తియు నమ్మునిరకరుణవలనఁ, గలిగె నా క్తిజ్ఞానంబు శ గారవిచి
మీరు వినుచుండఁ జెప్పెడురమేటిపదము, గంటి మగిసి మీదయ పెంపురకతనఁజేసి.
వ. ²(అని పలికి వెండియు). 84

—❧— శల శ్రుతి. ❧—

క. అలఘుమతులార పర్యంబుల నీయితిహాసరత్నమును వినిన నఘం
బులు వాయు నాకలోకము, గలుగును సిద్ధించు ఘక్తి శ కాంక్షిత యైనన్. 85

క. ఆద్యంతంబును నీయన, నద్యకథ వినంగఁ గనినరవారికిఁ బాయున్
నద్యంబ బ్రహ్మసాత్య, వద్యము మొదలై నపాపవర్గం బెల్లన్. 86

క. సురపితృకార్యంబుల భూ, సురులకు దీని వినిపించునకుకృతాత్ముఁడు త
త్కరణఫలంబుల నధిక, స్ఫురితంబుగఁ బడయు మహితరబోధనులారా. 87

క. మానసముల నింద్రియముల, నేనియుఁ జేయంగఁబడినయేనగపుంజం
బీనిర్మలేతిహాసము, వీనుల నొక్కింత సిలుక శ విరియు నకలమున్. 88

ఉ. భ్రాజితవృత్తిమైఁ బరఁగురభారతసంహిత సంయమిండుల
రా జయనామకంబునను శ రాజితభంగి జగత్త్రయంబునం
బూజితకీర్తియై నెగడురభూరిజయోన్నతిఁ గండ్లు దీనిచే
రాజు లిలాసురుల్ మఱి యరరాతుల గెల్తురు విన్నయంతటన్. 89

ఉ. భారత మర్థితో వినిన శ భక్తిఁ బఠించిన శ్రీయు నాయువున్
భూరియశంబునుం బ్రమదరమున్ దృఢవిద్యయుఁ గల్గు వారి కే
కోరిక లైన వేగ మొనఁగూడు సుపుత్రునిఁ గాంచు నద్యరున్
గారవ మొప్పఁగాఁ బడయు శ గర్భిణియున్ పరుసం గుమారియున్. 90

ఉ. శిక్షితచిత్తులార శుభరసిద్ధులు వొందు ననేకజన్మపా

1. వెద్దియే నిందుఁ గలుగునదియ, యొండెడలఁ గల్గి దీన లేకుండుచొప్పు, దక్కొకంటను లేదు

2. ఇది వాచప్రతులఁ గానివింపను.

పక్షపణంబునక వెలుగు శ భారతసంహిత కెల్లఁ బుండరీ
కాశుని వాసుదేవుఁ బ్రకటార్థముగాఁ గని విన్నమానవుం
1 డక్షయపుణ్యలోకములయందు రమించు నిరామయస్థితిన్.

91

ఉ. వ్యాసమునీంద్ర సారకరుణాతిశయంబున భారతార్థము
ద్భాసిత మైనయట్టినుతభాగ్యునకున్ సకలాగమార్థసం
వాసన మావహిల్లు జనరపంక్తులు కీర్తన సేయ శశ్వదు
ల్లాససుఖానుభూతి నచరలస్థితి నొప్పు నతం డుదాత్తుఁడై.

92

వ. అని యిట్లు సమస్తపురాణపారీణం డైనసూతుండు.

93

చ. పరమపదాప్తిహేతు వగుభారతసంహిత శౌనకాదిభూ
సురవరు లింపునం గరఁగురచొప్పునఁ జెప్పిన వారు మోదసం
భరితతఁ బొంది యక్కథకు శ బ్రాతిగ నర్చితఁ జేసి రర్చిల్కె
హరిహరనాథ సర్వభువనార్చిత నక దయఁ జూడు మెప్పుడున్.

94

ఉ. సావన దుర్దశాపహ శుభప్రదమూర్తి సుధానుభూతిసం
జీవితభక్తలోక తులనీదళదామకపాలమాలికా
భావిభవాభిరామ పరిపక్వతపగిఫలరూప సాంఖ్యవి
ద్యావహయోగశక్తివిశదాద్భుతఫేలన లోకపాలనా.

95

క. దేవాదిచతుర్విధభూతావాసా సుకృతహృదయరహరివిలాసా
కేవలభావానందమ, యూ వేదవ్యాసవర్ణనారూఢదయా.

96

మూలిని. అకృతకమధురోక్తిరవ్యాప్తసందీప్తసారా
సకలభువనరక్షాశాలిశుంభద్విహారా
శుకజనకమనీషాశుద్ధబుద్ధానుభావా
2 సకృపకృతవిలాసా శ సంభృతానందభావా.

97

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి
తిక్తనసోమయాజి ప్రణీతంబైన శ్రీమహాభారతమునందలి స్వర్గారోహణపర్వంబు
సర్వంబు నేకాశ్వాసము.

98

శ్రీ మ దాంధ్ర మ హా భా ర త ము

సంపూర్ణము.

శ్లో॥ యదక్షరపదభిష్టం మాత్రాహీనం తు యద్భవేత్ ।

తత్సర్వం క్షమ్యతాం దేవ నారాయణ నమోస్తుతే ॥

శ్రీ కృష్ణార్పణమస్తు.

—ॐ—

1. గ. డక్షయసౌఖ్యసత్పథమునందు. 2. క. సకృదకృతనతా- గ. సకృతిమృతనతా.

